MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR
DIRECŢIA GENERALĂ PATRIMONIU CULTURAL NAŢIONAL
DIRECŢIA MONUMENTE ISTORICE ŞI ARHEOLOGIE

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ROMÂNIA

CAMPANIA 2007

clMeC

Mai 2008

MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR

COMISIA NAȚIONALĂ DE ARHEOLOGIE

DIRECȚIA GENERALĂ PATRIMONIU CULTURAL NAȚIONAL

DIRECȚIA MONUMENTE ISTORICE ŞI ARHEOLOGIE

COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL „MOLDOVA“ IAŞI

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ROMÂNIA

CAMPANIA 2007

A XLII-a SESIUNE NAŢIONALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE
IAŞI, 14 - 17 MAI 2008

cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ
2008

Această publicaţie apare cu sprijinul financiar al **Ministerului Culturii şi Cultelor, Direcţia Generală Patrimoniu Cultural Naţional, Direcţia Monumente Istorice şi Arheologie**

Copyright © autorii textelor şi ilustraţiilor şi cIMeC 2008

Editori: **Mircea Victor Angelescu, Florela Vasilescu**

Redactori: **Carmen Bem, Ania Moldoveanu**

Procesare imagini: **Vasile Andrei**

Au mai colaborat: **Ioana Robu, Emilian Gamureac**

Versiunea pe Internet a *Cronicii Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2007:* http://archweb.cimec.ro

Acest volum este publicat şi pe CD-ROM în versiune extinsă.

Coperta I : proiect Parcul Arheologic Cucuteni; coperta IV: tezaurul cu obiecte de cult din locuinţa nr. 1 de la Isaiia – Balta Popii

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

SESIUNEA ANUALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE
(42; 2008; Iaşi)
Cronica cercetărilor arheologice din România: campania 2007: [prezentată la] a XLII-a ediţie a Sesiunii Anuale de Rapoarte Arheologice, Iaşi 2008 / ed. Mircea Victor Angelescu, Florela Vasilescu – Bucureşti: CIMEC, 2008
p. 446; cm: 21x29,5
Bibliogr.
ISBN 978-973-7930-13-2
I. Angelescu, Mircea Victor (ed.)
II. Vasilescu, Florela (ed.)

Editat de:
cIMeC – Institutul de Memorie Culturală

Piaţa Presei Libere 1, CP 33-90
013701 Bucureşti
ROMÂNIA

www.cimec.ro
Tel: 021/317 90 72
Fax: 021/317 90 64
e-mail: cimec@cimec.ro

ISBN 978-973-7930-13-2

Cuprins

Cuvânt înainte / 5

Lista abrevierilor / 9

Lista siturilor arheologice / 13

Rapoartele de cercetare arheologică / 21

Proiecte de cercetare / 333

Planşe / 339

Anexe / 411

Indici / 421

- Indice cronologic / 423
- Indice de tipuri de sit / 427
- Indice de instituţii / 429
- Indice de persoane / 433

Date statistice ale Direcţiei Monumente Istorice şi Arheologie / 445

CUVÂNT ÎNAINTE

Nu atât în calitatea mea – vremelnică şi, desigur, fortuită – de preşedinte al Comisiei Naţionale de Arheologie, cât în numele celor 50 de ani dedicaţi cercetărilor de la Histria, Halmyris sau Fântânele, îmi permit să aştern pe hârtie câteva gânduri în prefaţa noului volum din „Cronica cercetărilor arheologice din România". Ele se vor referi mai întâi la activitatea sus-menţionatei comisii, apoi la modalitatea cât mai chibzuită de a cheltui fondurile puse la dispoziţie de Ministerul Culturii şi Cultelor şi, în sfârşit, la condiţia arheologului din zilele noastre.

În ceea ce priveşte *activitatea propriu-zisă a Comisiei Naţionale de Arheologie*, aceasta a hotărât, în ansamblul ei, să renunţe la practica rutinieră şi cronofagă de a formula propuneri de avizare a descărcărilor de sarcină arheologică (sintagmă reprobabilă, inventată de jurişti, cu conotaţii dezagreabile) pentru toate săpăturile preventive, lăsând rezolvarea celor care nu ridică probleme speciale în sarcina biroului comisiei şi rezervându-şi-o doar pe aceea care merită efectiv o discuţie în plenul acesteia. Încă de la constituirea noii comisii, cu această nouă viziune, am căutat să rezolvăm mai întâi chestiunile tehnice ale activităţii noastre. Astfel, am reluat în discuţie grila de evaluare a şantierelor, iniţiativă benefică a MCC prin care se asigură o repartiţie judicioasă a fondurilor de săpătură şi căreia, vrem să credem, i-am adus unele ameliorări (problema distanţei şantierelor faţă de diversele categorii de drumuri, punctarea mai raţională a numărului publicaţiilor monografice etc.). În următoarea şedinţă am rediscutat Regulamentul de Organizare-Funcţionare al CNA, constatând că acesta, redactat în 2002, nu mai corespunde realităţilor actuale. În sfârşit, urmează ca în scurt timp să reluăm în discuţie şi Regulamentul Săpăturilor Arheologice. De la bun început trebuie însă să precizăm că în calitatea sa de for consultativ, CNA nu are dreptul de a formula decât unele propuneri pe care forul tutelar, MCC, are dreptul să le aprobe sau respingă. Contând însă pe înţelegerea forurilor decizionale din acest minister, socotim că un aviz lucid al juriştilor acestuia în legătură cu propunerile noastre n-ar face decât să elimine posibilitatea ingerinţei tot mai haoticei justiţii din zilele noastre.

În măsura în care în însuşi ROF-ul CNA se prevede că aceasta are obligaţia de a întocmi strategii arheologice pe termen lung, am stabilit o ordine de zi tematică, care se întinde deocamdată pe toată durata acestui an, cu posibilitatea de a o prelungi şi în anii următori. Astfel, în chiar următoarea şedinţă, Adriana Pescaru ne va prezenta un referat privind situaţia cetăţilor dacice din Munţii Orăştiei. Fără a mă antepronunţa, socotesc că acest referat va trebui să aibă în vedere coordonarea cercetării arheologice din această zonă, măsurile care trebuiesc luate pentru a le păstra statutul de monumente protejate de UNESCO, intensificarea săpăturilor în zona în care au fost descoperite mult discutatele brăţări de aur şi, nu în ultimul rând, raporturile instituţionale dintre arheologi şi reprezentanţii recentului şi abuzivului, după părerea mea, parc naţional. De la toamnă se va trece la discutarea situaţiei arheologice actuale, urmând a se stabili, pe epoci istorice, cât s-a săpat, cât s-a publicat şi cât nu s-a publicat, care sunt zonele mai puţin cunoscute şi, deci, unde CNA ar putea solicita, desigur în funcţie de fonduri, cercetări suplimentare. Astfel, Gh. Dumitroaia (pentru Moldova), D. Popovici (Muntenia, Oltenia şi Dobrogea) şi Fl. Draşovean (Transilvania, Banat, Crişana), vor prezenta situaţia cercetărilor arheologice din preistorie. Livia Buzoianu (Dobrogea) şi M. Bărbulescu (provincia Dacia) o vor prezenta pe cea din perioada clasică greco-romană, în vreme ce I. Stanciu (pentru secolele IV-VII) şi Z. Pinter (secolul VIII, până în Evul Mediu dezvoltat) vor întocmi asemenea referate pentru tot teritoriul actualei României. După un absolut necesar referat privind situaţia săpăturilor arheologice preventive, pe care are sarcina de a-l întocmi cel mai avizat coleg în acest domeniu, P. Damian, seria ar putea fi prelungită cu discutarea altor numeroase probleme, cum ar fi acelea ale constituirii unor baze de date care să asigure corecta inventariere –

măcar din acest moment – a materialelor arheologice sau ale cercetărilor interdisciplinare, la care mă voi referi mai departe.

În ceea ce priveşte *fondurile puse la dispoziţie de MCC*, trebuie să încep prin a-mi exprima, fie şi doar în nume personal, recunoştinţa faţă de această instituţie, care, indiferent de culoarea sa politică, ne finanţează din anul 2000 cercetările arheologice cu sume care, mie unuia, îmi amintesc de anii ’50 sau de începutul anilor ’60. Neputând decât să-mi exprim speranţa, vorba mamei lui Napoleon, că această practică va dura, nu pot să nu atrag atenţia că semnalele care ne vin din vest nu sunt tocmai încurajatoare. Cei aflaţi încă *in media aetate*, dar mai cu seamă tinerii noştri arheologi vor trebui să-şi dirijeze tot mai mult solicitările – oricât de anevoioase s-ar arăta ele – către sponsori, pe baza unor studii de fezabilitate temeinic întocmite.

Îndemnându-i aşadar pe conducătorii marilor şantiere să acorde toată atenţia acestor studii de fezabilitate, încă facultative, este sigur că prin cercetările care se vor efectua în acest an, ca şi în cei precedenţi sau în cei care vor urma, breasla arheologilor va avea posibilitatea să răspundă generozităţii MCC. Numai că, în afara cercetărilor arheologice propriu-zise, mai trebuiesc avute în vedere şi alte activităţi. O am înainte de toate în vedere pe aceea de conservare primară, acţiune care chiar dacă contestată de unii tineri arhitecţi veleitari, va trebui continuată fără abatere. Nu cred să mai apuc să văd puse în aplicare proiectele de consolidare sau restaurare ale aceloraşi arhitecţi, până atunci constatând cu indignare că unii dintre ei s-au grăbit să-şi însuşească sume fabuloase pentru proiecte nerealizate şi nerealizabile, nefiind exclus ca atunci când vor apărea şi fondurile pentru punerea lor în operă să solicite noi sume de bani. Din păcate, permisiva legislaţie românească în domeniu tolerează asemenea abuzuri. Revenind la modalitatea de cheltuire a fondurilor puse la dispoziţie de MCC, trebuie spus că ridicările topo – devenite acum obligatorii – ar impune cheltuirea unor importante sume de bani, cu condiţia ca ele să fie şi corect întocmite. Orice abatere de la această condiţie ar putea aduce grave prejudicii sitului arheologic respectiv, în cazul în care s-ar ivi vreun conflict care să trebuiască rezolvat pe calea justiţiei. Tot astfel, cum spuneam, conducătorii diferitelor şantiere vor trebui să aibă în vedere constituirea unor baze de date prin care să se asigure corecta inventariere a materialelor arheologice, măcar din acest moment şi măcar pentru cele care apar în recentele săpături. Nu cred că situaţia materialelor din depozitele instituţiilor de profil este mai bună, dar, din fericire şi doar formal, această preocupare iese din sfera de competenţă a CNA. La toate cele de mai sus, s-ar mai putea adăuga racordarea la GPS sau stabilirea unui caroiaj general, operaţii care ar putea fi efectuate din fondurile MCC. În fond, toate aceste activităţi complementare cercetării arheologice propriu-zise n-ar face decât să pregătească şantierele respective pentru un viitor care se arată a fi tot mai riguros sau, ca să mă exprim mai plastic, tot mai computerizat.

O chestiune deosebit de spinoasă este aceea a publicităţii, cea pe care singură, breasla noastră n-are cum s-o rezolve. Presa de după 1989 – în ansamblu favorabilă breslei noastre (dacă au apărut unele stridenţe, acestea s-au datorat unor personaje de tip Bicilis, cu care eram familiarizaţi prin însăşi natura profesiunii noastre) – dar mai cu seamă cea din ultima vreme semnalează lipsa unui sistem informaţional pentru publicul român sau străin care ar dori să ia cunoştinţă de mărturiile trecutului. Cei mai conştienţi de soarta şantierelor pe care le conduc au asigurat publicarea unor ghiduri (uneori chiar în mai multe variante, alteori şi în limbi străine), numai că acestea au o arie de răspândire foarte restrânsă. Mă întreb, şi-i întreb şi pe cei în drept să ia hotărâri, dacă forurile însărcinate cu coordonarea turismului românesc n-ar trebui să suporte şi ele măcar o parte din fondurile necesare publicităţii siturilor arheologice din România. Ca martor încă în viaţă a nepăsării diriguitorilor turismului românesc încă din anii ’50, pot să afirm că nicicând, în cursul celor 50 de ani, aceştia n-au ştiut decât să profite de munca noastră, fără a o onora în nici un chip. Câtă vreme cultura se făcea pe gratis „pentru popor”, lucrurile erau cumva de înţeles. Acum însă, ce se mai opune instituţionalizării unor relaţii de economie de piaţă între arheologi şi turism?

În sfârşit, în ceea ce priveşte *condiţia arheologului din zilele noastre*, n-aş putea să încep fără a constata, cu mâhnire, că unii arheologi, tineri sau chiar foarte tineri, îşi conduc săpăturile prin corespondenţă, încredinţându-le fie unor studenţi, fie chiar unor muncitori mai destoinici. Ştiu şi eu, ca şi ei, că în străinătate există tehnicieni de săpătură care conduc respectivele cercetări, numai că aceştia sunt atestaţi ca atare. Până să apară şi la noi această categorie profesională, le recomand cu fermitate acestor savanţi în iarbă să-şi ia în serios profesiunea, să se obişnuiască cu ideea că locul lor la săpătură este în secţiune sau în cel mai rău caz pe malul şanţului, cu şpaclul în mână, şi cu ochii pe cazmaua muncitorului. Căci numai în felul acesta el va putea încredinţa tiparului un raport pe cât de onest din punctul lui de vedere, pe atât de corect din punct de vedere ştiinţific. Spre acest ideal trebuie să tindem, acum când, spre deosebire de trecut, profesiunea noastră este

turmentată din interior de diferite mode, mai mult sau mai puţin trecătoare. Astfel, dacă în arheologia europeană n-au lipsit ecouri ale idolatriei „rasei pure" sau, în cea românească, supra-dimensionarea rolului slavilor (un academician sovietic, remarca în 1958, probabil amuzându-se, că în România erau mai mulţi slavi decât în URSS), după cum însuşi procesul de romanizare s-ar fi discutat mai întâi din punct de vedere colonialist, apoi din acela al mişcării de decolonizare (de unde teoria rezistenţei la romanizare), pentru a nu mai vorbi de faptul că mi-a fost dat recent sa fac parte din comisia de doctorat a unei teze în care se susţinea că arheologia n-are cum rezolva problema genezei naţiunilor moderne ale Europei, desigur ca o concesie făcută noului spirit comunitar, acum, în zilele noastre, coordonatele esenţiale ale profesiunii noastre au apărut a fi puse în discuţie de aşa numita modă procesualistă. Se organizează mese rotunde la care participă de regulă debutanţi dar şi arheologi mai vârstnici în care, prin titlul lor („Arheologia încotro?"), se cântă prohodul arheologiei tradiţionaliste. Din fericire, prin specialitatea mea – aceea a arheologiei clasice greco-romane, în care asemenea inovaţii nu prea au cum să-şi găsească locul – am rămas departe de ecourile acestei mode, motiv pentru care nu mă voi lansa în criticile pe care acestea le-ar merita. Mai mult chiar, aş putea spune că atunci când se solicită intensificarea cercetărilor inter-disciplinare – cu condiţia ca ele să fie reale cercetări şi nu doar rodul unor fantezii diletantiste – n-aş avea ce să-i reproşez. Căci, în fond, ţelul nostru este de a ne apropia cât mai mult posibil de oamenii şi de comunităţile care ne-au lăsat respectivele vestigii. Avea dreptate un coleg clujean când spunea că cercetările noastre sunt ca şi cum te-ai uita la antichitate pe gaura cheii. Or, tocmai pentru că mai există atâtea necunoscute – motiv care mă face să fiu reticent la asemenea inovaţii – singura soluţie pentru a ieşi din această pseudo-criză îmi pare a fi continuarea cercetărilor noastre, cu toate rigorile impuse de epoca pe care o trăim, în care trebuie să primeze, cum spuneam, onestitatea deontologică şi corectitudinea ştiinţifică.

Este tocmai ceea ce se încearcă prin publicarea acestui nou volum din „Cronica cercetărilor arheologice din România".

Alexandru Suceveanu
Preşedinte al Comisiei Naţionale de Arheologie

LISTA ABREVIERILOR

ASPAA Aveyron	Association pour la Sauvegarde du Patrimoine archéologique Aveyronnais, France
CCB Iaşi	Centrul de Cercetări Biologice, Academia Română, Filiala Iaşi
cIMeC	cIMeC – Institutul de Memorie Culturală
CM Arad	Complexul Muzeal Arad
CM Bistriţa	Complexul Muzeal Bistriţa-Năsăud
CMB Suceava	Complexul Muzeal Bucovina, Suceava
CMIA Bacău	Complexul Muzeal „Iulian Antonescu", Bacău
CMJ Neamţ	Complexul Muzeal Judeţean Neamţ, Piatra-Neamţ
CMNM Iaşi	Complexul Naţional Muzeal „Moldova", Iaşi
CNMCD Târgovişte	Complexul Naţional Muzeal „Curtea Domnească" ,Târgovişte
CNRS Besançon	Centre National de la Recherche Scientifique Besançon, Franţa
DCCPCN Alba	Direcţia pentru Cultură Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional a judeţului Alba
ELT Budapesta	Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest -Ungaria
F Museum, Cambridge	Fitzwilliam Museum, University of Cambridge
FIB	Facultatea de Istorie Bucureşti
FU Berlin	Freie Universität, Berlin
IA Iaşi	Institutul de Arheologie Iaşi
IAB	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti
IAB - Centrul de Tracologie	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan"- Centrul de Tracologie
IAFR Bucureşti	Insitutul de Antropologie „Francisc J. Rainer" Bucureşti
IAIA Cluj	Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj
ICEM Tulcea	Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea
IF, Univ. din Erlagen-Nürnberg	Institut für Ur-und Frühgeschichte, Universitatea din Erlagen-Nürnberg
INMI	Institutul Naţional al Monumentelor Istorice, Bucureşti
ISPA Iaşi	Institutul pentru Studii Pedologice şi Agrochimice Iaşi
ISSEE Bucureşti	Institutul de Studii Sud-Est Europene, Bucureşti
M Bârlad	Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad
M Brăila	Muzeul Brăilei
M Tutrakan, Bulgaria	Muzeul Tutrakan, Bulgaria
MA Mangalia	Muzeul de Arheologie „Callatis", Mangalia
MAE Corabia	Muzeului de Arheologie şi Etnografie, Corabia
MB Timişoara	Muzeul Banatului, Timişoara
MCC	Ministerul Culturii şi Cultelor
MCC Franţa	Ministerul Culturii şi Comunicării, Franţa
MCC Hunedoara	Muzeul Castelul Corvineştilor Hunedoara
MCDR Deva	Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva
MCG Oltenita	Muzeul Civilizaţiei Gumelniţa, Oltenita
MCR	Muzeul Carpaţilor Răsăriteni, Sfântu Gheorghe
MDJ Călăraşi	Muzeul Dunării de Jos, Călăraşi
MG Năsăudean	Muzeul Grăniceresc Năsăudean
MHR Odorheiu Secuiesc	Muzeul „Haas Rezso" Odorheiu Secuiesc
MI Galaţi	Muzeul de Istorie Galaţi
MINAC	Muzeul de Istorie Naţională şi Arheologie, Constanţa
MJ Argeş	Muzeul Judeţean Argeş
MJ Botoşani	Muzeul Judeţean Botoşani
MJ Buzău	Muzeul Judeţean Buzău
MJ Giurgiu	Muzeul Judeţean „Teohari Antonescu" Giurgiu
MJ Gorj	Muzeul Judeţean Gorj „Alexandru Ştefulescu" Târgu Jiu
MJ Ialomiţa	Muzeul Judeţean Ialomiţa, Slobozia
MJ Mureş	Muzeul Judeţean Mureş, Târgu Mureş
MJ Satu Mare	Muzeul Judeţean Satu Mare
MJ Vâlcea	Muzeul Judeţean Vâlcea
MJ Vaslui	Muzeul Judeţean Vaslui
MJERG Caransebeş	Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă, Caransebeş
MJI Braşov	Muzeul Judeţean de Istorie Braşov

MJI Teleorman	Muzeul Judeţean de Istorie Teleorman
MJIA Maramureş	Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş, Baia Mare
MJIA Prahova	Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Ploieşti
MJIA Zalău	Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă Zalău
MM Huşi	Muzeul Municipal Huşi
MMB	Muzeul Municipiului Bucureşti
MN Brukenthal	Muzeul Naţional Brukenthal, Sibiu
MNIR	Muzeul Naţional de Istorie a României, Bucureşti
MNIR-CNCP	Centrul Naţional de Cercetări Pluridisciplinare – Muzeul Naţional de Istorie a României, Bucureşti
MNIT	Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
MNUAI	Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia
MO Craiova	Muzeul Olteniei, Craiova
MO Cristuru Secuiesc	Muzeul Orăşenesc „Molnar Istvan", Cristuru Secuiesc
MO Tecuci	Muzeul Orăşenesc Tecuci
MR Caracal	Muzeul Romanaţiului, Caracal
MRPF Turnu Severin	Muzeul Regiunii Porţilor de Fier, Drobeta Turnu Severin
MS Miercurea Ciuc	Muzeul Secuiesc al Ciucului, Miercurea Ciuc
MTC Oradea	Muzeul Ţării Crişurilor , Oradea
MTF Făgăraş	Muzeul Ţării Făgăraşului „Valeriu Literatu", Făgăraş
PP Alba Iulia	Poliţia de Patrimoniu Alba Iulia
RMGC	S.C. Roşia Montană Gold Corporation
UAIC Iaşi - ArheoInvest	Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iaşi – ArheoInvest
UAIM Bucureşti	Universitatea de Arhitectură „Ion Mincu", Bucureşti
Univ. Bucureşti, FGG	Universitatea Bucureşti, Facultatea de Geologie şi Geofizică
UBB Cluj	Universitatea „Babeş - Bolyai", Cluj-Napoca
UCDC Bucureşti	Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Bucureşti
UDJ Galaţi	Universitatea „Dunărea de Jos" Galaţi
ULB Sibiu	Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu
Univ. Alba Iulia	Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia
Univ. Bologna	Universitatea din Bologna
Univ. Bristol	Universitatea din Bristol
Univ. Bucureşti	Universitatea Bucureşti
Univ. Veneţia	Universitatea Ca'Foscari Veneţia
Univ. Craiova	Universitatea Craiova
Univ. din Bayreuth	Universitatea din Bayreuth
Univ. Le Mans	Universitatea din Le Mans, Franţa
Univ. Lille	Université des Sciences et Technologies de Lille
Univ. Londra	University of London - Birkbeck College
Univ. Michigan	Universitatea din Michigan, SUA
Univ. Minnesota	Univ. din Minnesota, SUA
Univ. Missouri	Universitatea din Missouri, SUA
Univ. München	Ludwig Maximilians - Universität München
Univ. Piteşti	Universitatea din Piteşti
Univ. Reşiţa	Universitatea „Eftimie Murgu" Reşiţa
Univ. San Francisco	Universitatea de Stat San Francisco, S.U.A.
Univ. Southampton	Universitatea din Southampton
Univ. Târgu Mureş	Universitatea „Petru Maior" Târgu Mureş
Univ. Ujgorod	Universitatea de Stat din Ujgorod, Ucraina
Univ. Varşovia	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
UO Constanţa	Universitatea „Ovidius" Constanţa
USH Bucureşti	Universitatea „Spiru Haret", Facultatea de Istorie, Bucureşti
UStCM Suceava	Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava
UV Târgovişte	Universitatea „Valahia", Târgovişte
UV Timişoara	Universitatea de Vest ,Timişoara

RAPOARTELE DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ

LISTA SITURILOR ARHEOLOGICE

1. Adamclisi, com. Adamclisi, jud. Constanța [*Tropaeum Traiani]* **21**
Punct: Cetate
2. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum] **25**
Punct: Str. Regimentul V Vânători, nr. 104 G (proprietar Maniu Paştiu)
3. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum] **27**
Punct: Str. Gemenilor, FN (proprietatea Vasile Cătălin Dragoş)
4. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum] **28**
Punct: cartier Partoş, zona Rât, nr. topo 7401 (proprietatea Maria Dima)
5. Alba Iulia, jud. Alba **29**
Punct: Str. Izvor (proprietățile Dorin Cojocaru şi Daniel Martini)
6. Alba Iulia, jud. Alba **31**
Punct: str. Brînduşei
7. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II] **32**
Punct: str. Moților, nr. 66A (proprietatea Silvia Săvuț)
8. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II] **33**
Punct: str. Izvorului f.n. (proprietatea Ilie Andrea)
9. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II] **35**
Punct: str. Izvorului 9A (proprietatea Milena Felicia Dumitrescu)
10. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II] **36**
Punct: str. Nicolae Labiş f.n. (proprietatea Iosif Gruian)
11. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II] **38**
Punct: str. Izvorului f.n. (proprietatea Ana Paşca)
12. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum] **39**
Punct: str. Munteniei nr. 15-17 - Sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii
13. Albeşti, com. Albeşti, jud. Constanța **40**
Punct: Cetate
14. Armăşeni, com. Ciucsângeorgiu, jud. Harghita **42**
Punct: Biserica romano-catolică
15. Armăşeni, com. Buneşti-Avereşti, jud. Vaslui **43**
Punct: Armăşeni-Muncel
16. Babadag, jud. Tulcea **45**
Punct: Cetățuie
17. Beclean, jud. Bistrița-Năsăud **45**
Punct: Băile Figa
18. Borduşani, com. Borduşani, jud. Ialomița **48**
Punct: Popină
19. Brăduț, com. Brăduț, jud. Covasna **51**
Punct: Dealul Rotund, Muntele de Piatră
20. Brăneşti, com. Brăneşti, jud. Ilfov **51**
Punct: La Şanțuri, str. Oltului f.n.
21. Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu **52**
Punct: La Pod, Pădure
22. Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu **55**
Punct: Pădure-Şcoală
23. Bucu, com. Bucu, jud. Ialomița **57**
Punct: Pochină
24. Bucureşti **58**
Punct: Băneasa-La Stejar, str. Gh. Ionescu-Siseşti, nr. 215
25. Bucureşti **60**
Punct: Militari-Câmpul Boja
26. Bucureşti **63**
Punct: Centrul istoric, str. Lipscani, sectorul dintre str. Eugeniu Carada şi str. Smârdan
27. Bucureşti **65**

Punct: Centrul Istoric, str. Franceză
28. Bucureşti **71**
Punct: Centrul Istoric, str. Smârdan, sectorul între str. Şelari şi str. Lipscani
29. Bucureşti **74**
Punct: Centrul Istoric, str. Lipscani, sectorul dintre Calea Victoriei şi str. Eugeniu Carada
30. Bucureşti **76**
Punct: Dămăroaia
31. Bumbeşti-Jiu, jud. Gorj **80**
Punct: Gară, Vârtop
32. Capidava, com. Topalu, jud. Constanța [Capidava] **81**
33. Caransebeş, jud. Caraş-Severin **90**
Punct: Catedrala Sf. Gheorghe
34. Călineşti-Oaş, com. Călineşti-Oaş, jud. Satu Mare **90**
Punct: Strada Horburilor
35. Căscioarele, com. Căscioarele, jud. Călăraşi **91**
Punct: D'aia Parte
36. Căşeiu, com. Căşeiu. jud. Cluj [Samum] **92**
Punct: Cetățele
37. Cârlomăneşti, com. Verneşti, jud. Buzău **94**
Punct: Cetățuia
38. Cârlomăneşti, com. Verneşti, jud. Buzău **97**
Punct: La Arman
39. Cefa, com. Cefa, jud. Bihor [Satul medieval Rădvani] **99**
Punct: La Pădure, sector A- Hotare
40. Ceplea, com. Plopşoru, jud. Gorj **100**
Punct: Valea Satului
41. Cheia, com. Grădina, jud. Constanța **102**
Punct: Vatra satului
42. Cigmău, oraş Geoagiu, jud. Hunedoara **103**
Punct: Cetatea Urieşilor
43. Cinciş-Cerna, com. Teliucu Inferior, jud. Hunedoara **104**
Punct: zona de agrement lac Cinciş, CF 73/18/N-Cinciş, nr. topografic 1273/2/5/1
44. Cinciş-Cerna, com. Teliucu Inferior, jud. Hunedoara **105**
Punct: zona de agrement lac Cinciş, CF 75/18/N-Cinciş
45. Ciocadia, com. Bengeşti-Ciocadia, jud. Gorj **105**
Punct: villa rustica, Codrişoare
46. Cioroiu Nou, com. Cioroiaşi, jud. Dolj **107**
Punct: Cetate
47. Ciuperceni, com. Ciuperceni, jud. Teleorman **108**
Punct: La Vii
48. Cluj-Napoca, jud. Cluj **108**
Punct: B-dul Eroilor, nr. 1
49. Cluj-Napoca, jud. Cluj **110**
Punct: str. Iuliu Maniu, nr. 4
50. Cluj-Napoca, jud. Cluj **111**
Punct: Piața Unirii, nr. 6
51. Corabia, jud. Olt [Sucidava] **112**
Punct: Celei
52. Corneşti, com. Orțişoara, jud. Timiş **114**
Punct: Iarcuri
53. Costişa, com. Costişa, jud. Neamț **115**
Punct: Cetățuia
54. Coşeiu, com. Coşeiu, jud. Sălaj **116**
Punct: Biserica reformată
55. Cotorman, com. Ciucsângeorgiu, jud. Harghita **123**
Punct: Grădina casei nr. 496
56. Coțatcu, com. Podgoria, jud. Buzău **124**

Punct: Cetățuia
57. Covasna, jud. Covasna **125**
Punct: Cetatea Zânelor
58. Craiva, com. Cricău, jud. Alba **126**
Punct: Piatra Craivii
59. Crețeştii de Sus, com. Crețeşti, jud. Vaslui **127**
Punct: La Intersecție
60. Cristuru Secuiesc, jud. Harghita **130**
Punct: Casa Lengyel
61. Desa, com. Desa, jud. Dolj **130**
Punct: Castravița, La ruptură
62. Dolheşti, com. Dolheşti, jud.Iaşi **132**
Punct La Ulm
63. Drăgănescu, oraş Mihăileşti, jud.Giurgiu **134**
Punct: Biserica Sf. Nicolae
64. Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea **135**
Punct: Palanca
65. Fântânele, com. Matei, jud. Bistrița-Năsăud **135**
Punct: La Gâța
66. Filiaş, oraş Cristuru Secuiesc, jud. Harghita **136**
Punct: Alsó Kövesföld
67. Floreşti, com. Floreşti, jud. Cluj **137**
Punct: Şapca Verde
68. Frumuşeni, com. Frumuşeni, jud Arad **138**
Punct: Mănăstirea Bizere
69. Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău **139**
Punct: Dealul Fulgeriş /La 3 cireşi
70. Găiseni, com. Găiseni, jud. Giurgiu **141**
Punct: fosta Mănăstire Strâmbu
71. Giurgeni, com. Giurgeni, jud. Ialomița [Oraşul de Floci] **144**
Punct: Grindurile nr. 1,2, 3, 6,8
72. Grădiştea de Munte, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara [Sarmizegetusa Regia] **145**
Punct: Dealul Grădiştii
73. Hălmeag, com. Şercaia, jud. Braşov **146**
Punct: Valea Mâții
74. Hârşova, jud. Constanța **147**
Punct: Tell
75. Hârşova, jud. Constanța [Carsium] **149**
Punct: Cetate
76. Hunedoara, jud. Hunedoara **152**
Punct: Grădina Castelului - Platou
77. Hunedoara, jud. Hunedoara **152**
Punct: Castelul Corvinilor
78. Hunedoara, jud. Hunedoara **153**
Punct: Str. Toamnei, CF 1088, nr. topografic 959, 960
79. Huşi, jud. Vaslui **153**
Punct: Zona Industrială
80. Iaz, com. Obreja, jud. Caraş-Severin [Tibiscum] **154**
Punct: Traianu
81. Independența, com. Gherghița, jud. Prahova **155**
Punct: Pe terasă (Autostrada Bucureşti – Ploieşti, km 40+550 – 40+775)
82. Isaccea, jud. Tulcea **157**
Punct: Suhat
83. Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum] **157**
Punct: Cetate
84. Isaiia, com. Răducăneni, jud. Iaşi **161**
Punct: Balta Popii

85. Istria, com. Istria, jud. Constanța [Histria] **163**
Punct: Cetate
86. Izvoarele, com. Gruia, jud. Mehedinți **171**
Punct: km fluvial 860,5
87. Jac, com Creaca, jud. Sălaj [Porolissum-forum] **171**
Punct: Pomet
88. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Argamum/Orgame] **173**
Punct: Cap Dolojman
89. Lainici, oraş Bumbeşti-Jiu, jud. Gorj **177**
Punct: Mănăstirea Lainici
90. Lăpuş, com. Lăpuş, jud. Maramureş **177**
Punct: Podanc
91. Leliceni, com. Leliceni, jud. Harghita **181**
Punct: Muntele cu piatră - Kőhegy
92. Lieşti, com. Lieşti, jud. Galați **182**
Punct: Biserica veche
93. Lompirt, com. Sărmăşag, jud. Sălaj **184**
Punct: Kovicses, Lompirt nr. 220A
94. Luna, com. Floreşti, jud. Cluj **185**
Punct: Râpa Dracului/Ördög Árak
95. Luncavița, com. Luncavița, jud. Tulcea **186**
Punct: Cetățuia
96. Mahmudia, com. Mahmudia, jud. Tulcea [Salsovia] **189**
Punct: La Cetate
97. Malaya Kopanya (Ucraina) **191**
Punct: Gorodişte, Celenetia
98. Mangalia, jud. Constanța [Callatis] **191**
Punct: Cetate - Colțul de NV
99. Mangalia, jud. Constanta [Callatis] **193**
Punct: Cartier Dobrogea I
100. Mangalia, jud. Constanta [Callatis] **194**
Punct: Cartier Dobrogea I, lot nr.60 parcela 16, lot nr. 18 parcela 17, lot nr. 32 parcela 17
101. Mangalia, jud. Constanța [Callatis] **194**
Punct: Cartier Dobrogea I, lot nr.39 parcela 16, lot nr. 7 parcela 17
102. Mangalia, jud. Constanța [Callatis] **194**
Punct: Cartier Dobrogea I, lot 17, parcela 10, str. General Boerescu, nr. 7
103. Măgura, com. Măgura, jud. Teleorman **195**
Punct: Buduiasca - Boldul lui Moş Ivănuş, TELEOR 003
104. Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova **198**
Punct: La Mornel
105. Miercurea Sibiului, com. Miercurea Sibiului, jud. Sibiu **199**
Punct: Petriş
106. Mironeşti, com. Gostinari, jud. Giurgiu **200**
Punct: Malu Roşu
107. Moigrad-Porolissum, com. Mirşid, Jac, com. Creaca, jud. Sălaj [Porolissum] **201**
Punct: Pometul Moigradului şi al Jacului, Ursoieş
108. Negrileşti, com. Negrileşti, jud. Galați **204**
Punct: Zaharia – Şcoala Generală
109. Nufăru, com. Nufăru, jud. Tulcea **207**
Punct: Trecere bac
110. Ocolişu Mic, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara **208**
Punct: La Vămi - Poiana lui Mihu
111. Olteni, com. Bodoc, jud. Covasna **208**
Punct Cariera de nisip/Tag, Situl B
112. Oltina, com. Oltina, jud. Constanța **211**
Punct: Capu Dealului
113. Oradea, jud. Bihor **212**

Punct: Cetatea Oradea
114. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța [Durostorum] **212**
Punct: Ferma 4
115. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța **214**
Punct: Păcuiul lui Soare
116. Ovidiu, jud. Constanța **214**
Punct: Fortificația romano-bizantină
117. Panic, com. Hereclean, jud. Sălaj **215**
Punct: ISCIP, proprietatea Itall Bloc
118. Panic, com. Hereclean, jud. Sălaj **217**
Punct: ISCIP, proprietatea Saroni
119. Panic, com. Hereclean, jud. Sălaj **217**
Punct: ISCIP, proprietatea Teodor
120. Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmetum] **218**
Punct: Cetate
121. Pasărea, com. Brăneşti, jud. Ilfov **221**
Punct: La sud de sat, tarlaua 73, parcela 269/15 (proprietatea George Iacob)
122. Pasărea, com. Brăneşti, jud. Ilfov **221**
Punct: La sud de sat, tarlaua 73, parcela 269, nr. cadastral 2984 (proprietatea Cristiana Andreea Vatra)
123. Pecica, jud. Arad **222**
Punct: Şanțul Mare
124. Piatra Neamț, jud. Neamț **224**
Punct: Poiana Cireşului
125. Pietroasa Mică, com. Pietroasele, jud. Buzău **225**
Punct: Gruiu Dării
126. Piteşti, jud. Argeş **227**
Punct: Biserica Sf. Nicolae şi Sf. Pantelimon (Biserica cu ceas)
127. Platoneşti, com. Platoneşti, jud. Ialomița **229**
Punct: Platoul Hagieni - Valea Babii
128. Poduri, com. Poduri, jud. Bacău **230**
Punct: Dealul Ghindaru
129. Polocin, com. Pogoneşti, jud. Vaslui **231**
Punct: Islaz
130. Polovragi, com. Polovragi, jud. Gorj **232**
Punct: Mănăstirea Polovragi
131. Porț, com. Marca, jud. Sălaj **233**
Punct: Paliş
132. Porț, com. Marca, jud. Sălaj **239**
Punct: Stația de betoane Bechtel/La baraj-Barul lui Guti
133. Poşta, com. Frecăței, jud. Tulcea **244**
Punct: Cotu Celicului
134. Racoşu de Jos, com. Racoş, jud. Braşov **245**
Punct: Piatra Detunată (Durduia)
135. Radovanu, com. Radovanu, jud. Călăraşi **247**
Punct: Gorgana întâi şi Gorgana a doua
136. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, Uroi, oraş Simeria, jud. Hunedoara **248**
Punct: Măgura Uroiului
137. Răcarii de Jos, com. Brădeşti, jud. Dolj **250**
Punct: Castru
138. Răducăneni, com. Răducăneni, jud Iaşi **253**
Punct: Bazga-Cetățuie
139. Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea **253**
Punct: Parcul Mircea cel Bătrân
140. Râşnov, jud. Braşov [Cumidava] **256**
Punct: Grădişte, Erdenburg
141. Râşnov, jud. Braşov **257**
Punct: Peştera Gura Cheii

142. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula] **257**
143. Roşia de Amaradia, com. Roşia de Amaradia, jud. Gorj **260**
Punct: Coasta Burduharului
144. Roşiori, com. Dulceşti, jud. Neamț **261**
Punct: Țarina Veche - La Humărie
145. Rotbav, com. Feldioara, jud. Braşov **262**
Punct: La Pârâuț
146. Rugăneşti, com. Şimoneşti, jud. Harghita **263**
Punct: Biserica reformată
147. Ruginoasa, com. Ruginoasa, jud. Iaşi **264**
Punct: Dealul Drăghici
148. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa] **265**
Punct: Forum Novum, Insula 3, Necropola de est
149. Satu Mare, com. Satu Mare, jud. Harghita **270**
Punct: Botos
150. Satu Mare, jud. Satu Mare **271**
Punct: str. Mihai Viteazu nr. 20
151. Satu Mare, jud. Satu Mare **271**
Punct: Teatrul de vară, str. Gh. Lazăr
152. Satu Mare, jud. Satu Mare **272**
Punct: Biserica Calvaria, str. M. Eminescu nr. 3
153. Săvârşin, com. Săvârşin, jud. Arad **272**
Punct: Dealul Cetățuia
154. Scânteia, com. Scânteia, jud. Iaşi **274**
Punct: Dealul Bodeşti/La Nuci
155. Sibiu, jud. Sibiu **274**
Punct: str. A.D. Xenopol nr. 16
156. Sibiu, jud. Sibiu **275**
Punct: scările Fingerling, str. Argintarilor
157. Sibiu, jud. Sibiu **276**
Punct: str. Azilului, nr. 4 (Spitalul de bătrâni)
158. Sic, com. Sic, jud. Cluj **278**
Punct: Biserica reformată
159. Silvaşu de Jos, oraş Hațeg, jud. Hunedoara **280**
Punct: Dealul Țapului
160. Simeria, oraş Simeria, jud. Hunedoara **280**
Punct: În Coastă
161. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud.Tulcea [(L)Ibida] **281**
Punct: Cetatea fetei
162. Slăveni, com. Gostavățu, jud. Olt **287**
Punct: Cetate
163. Steierdorf, oraş Anina, jud. Caraş-Severin **288**
Punct: Peştera Hoțu (La Hoțu), Peştera cu Abri
164. Stelnica, com. Stelnica, jud. Ialomița **290**
Punct: Grădiştea Mare
165. Stolojani, com. Băleşti, jud. Gorj **292**
Punct: Biserica Sfinții Voievozi
166. Suceava, jud. Suceava **292**
Punct: Câmpul Şanțurilor (Strada Parcului), nr. cadastral 1261/1265 (proprietatea Maidaniuc George)
167. Suceava, jud. Suceava **293**
Punct: cartier Burdujeni, Silişte (Pepinieră)
168. Sultana, com. Mănăstirea, jud. Călăraşi **294**
Punct: Valea Orbului
169. Sultana, com. Mănăstirea, jud. Călăraşi **295**
Punct: Malu-Roşu
170. Supuru de Sus, com. Supur, jud. Satu Mare **297**
Punct: Bondaua

171. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj **297**
Punct: str. A. Mureşanu nr. 33-35
172. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj **299**
Punct: Cetatea Báthory
173. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj **301**
Punct: Uliu cel Mic
174. Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita **302**
Punct Dâmbul Cetății
175. Şuțești, com. Şuțeşti, jud. Brăila **304**
Punct: Fortificație
176. Şuțești, com. Şuțeşti, jud. Brăila **304**
Punct: Popină
177. Tauț, com. Tauț, jud. Arad **305**
Punct: Cetate
178. Tătărăştii de Sus, com. Tătărăştii de Sus, jud.Teleorman **306**
Punct: La ziduri (Curtea întărită a Bălăcenilor)
179. Târcov, com. Pârscov, jud. Buzău **308**
Punct: Piatra cu Lilieci
180. Târgşoru Vechi, com. Târgşoru Vechi, jud. Prahova **309**
Punct: proprietatea Danielescu
181. Târgu Mureş, jud. Mureş **311**
Punct: Cetatea medievală, Clădirea Comandamentului Militar
182. Târgu Mureş, jud. Mureş **312**
Punct: Cetatea medievală, Zona Mănăstirii Franciscane
183. Târguşor, com. Târguşor, jud. Constanța **317**
Punct: Peştera La Adam
184. Târsa, com. Boşorod, jud. Hunedoara **318**
Punct: Dealul Grosului
185. Teleac, com. Feliceni, jud. Harghita **320**
Punct: Biserica Reformată
186. Telița, com. Frecăței, jud. Tulcea **322**
Punct: Celic Dere
187. Timişoara, jud. Timiş **322**
Punct: Castelul Huniade
188. Tismana, com. Devesel, jud. Mehedinți **323**
Punct: Cetate
189. Turnu Măgurele, jud. Teleorman **324**
Punct: La Cetate
190. Țolici, com. Petricani, jud. Neamț **325**
Punct: Hălăbutoaia
191. Vețel, com.Vețel, jud. Hunedoara [Micia] **326**
Punct : SE Amfiteatru
192. Vităneşti, com Vităneşti, jud. Teleorman **327**
Punct: Măgurice
193. Vlădeni, com. Vlădeni, jud. Ialomița **328**
Punct: Popina Blagodeasca
194. Vlădila, Grădinile, com. Grădinile, jud. Olt **329**
Punct: La Islaz
195. Vorniceni, com. Vorniceni, jud. Botoşani **330**
Punct: Pod Ibăneasa
196. Zimnicea, jud. Teleorman **331**
Punct: Câmpul morților

1. Adamclisi, com. Adamclisi, jud. Constanța [*Tropaeum Traiani]*

Punct: Cetate

Cod sit: 60892.08

Autorizația de cercetare sistematică nr. 18/2007

Colectiv: Alexandru Barnea - responsabil (IAB, FIB), Ioana Bogdan Cătăniciu (IAIA Cluj), Adriana Panaite (IAB), Emilian Gamureac (MCC), Cristian Olariu, Carol Căpiță, Mihai Severus Ionescu (FIB), Mihai Ionescu, Robert Constantin (MA Mangalia), Gheorghe Papuc, Gabriel Talmațchi, Liviu Lungu (MINAC), Florin Scurtu (GEI-PROSECO Bucureşti), voluntari studenți şi arheologi sub coordonarea prof. Linda Ellis (Univ. San Francisco), voluntari arheologi din Italia sub coordonarea prof. Sebastiano Tusa (Soprintendente del Mare Reg. Sicilia) Alberto Scuderi (Sicilia), Adrian Bălăşescu şi Valentin Radu (MNIR-CNCP), studenți, masteranzi şi doctoranzi (FIB)

Sector A - Strada ABV IV

Mihai Severus Ionescu

În campania iulie-august 2007, datorită lipsei de fonduri, cercetarea s-a rezumat la două obiective: rolul sarcofagului refolosit în structura edificiului A7[1] şi dezvelirea parțială a edificiului A9.

Săpătura a început la S de sarcofag pentru a pune în evidență legătura zidului la care este adosat acesta cu edificiul A10. În paralel m-am adâncit în interiorul sarcofagului pentru a lamuri legătura acestuia cu zidul nordic al edificiului A7 (cu care corespunde planimetric). Am curățat, de asemenea, exteriorul laturii nordice a sarcofagului până la nivelul străzii, pentru lămurirea evoluției edificiului spre stradă. Nu există nici un fel de legătură între sarcofag şi zidul la care este adosat (are doar două asize) cu edificiile A7 şi A10. Probabil sarcofagul, împreună cu pintenul de zid cu mortar cu care face corp comun la E, reprezintă o preluare de către edificiul A7 a acestui element de arhitectură odată cu extinderea acestuia spre V (zidul nordic al edificiului A7 nu continuă sub sarcofag). Atunci sarcofagul a fost folosit ca intrare, demarcată de patru blocuri, ce creează spre exterior un ansamblu monumental (cel puțin pentru acea perioada) al acesteia.

În ceea ce priveşte interiorul edificiului A9, acesta a fost dezvelit până la nivelul de călcare. Au fost curățate cele două *dolia* din interior. În primul se remarcă fragmentele mari de chirpic din elevația clădirii, cu urme mari şi clare de tencuială, albă şi gri-verzui (stratul inferior). Remarcabil pentru nivelul de viață de atunci este cârpirea unei spărturi din primul *dolium* cu o olană aproape intactă, lipită de vas cu pământ ars. În al doilea dolium, sub stratul masiv de blocuri de piatră din elevație a fost găsit scheletul complet al unui câine de rasă mică (starea de degradare a danturii indica faptul că era adult) târât probabil de resturile elevației în chiupul în care a fost găsit (este probabilă şi varianta reîntoarcerii acasă după incendiere şi acoperirea ulterioară). Nu în ultimul rând, trebuie remarcată situația intrării estice în clădire. Stratul de dărâmătură rezultat în urma ultimei distrugeri este suprapus la intrare de un mic pavaj din blochete regulate de piatră, ce reprezintă ultima fază de funcționare a clădirii, după care aceasta (ca şi cetatea dealtfel) este abandonată paşnic, fapt dovedit de profil.

Sector D - Basilica cu transept

Adriana Panaite

Cercetarea arheologică de anul acesta s-a concentrat, mai ales, asupra unui obiectiv din oraşul roman târziu, Basilica D sau cu transept, monument cercetat de mai mulți ani, dar la care mai sunt încă elemente nelămurite, care țin nu numai de evoluția lui, ci şi de cea a monumentelor anterioare. Deoarece cercetarea zonei în care se află basilica a presupus acoperirea secțiunilor şi sondajelor efectuate în decursul campaniilor de săpătură, pentru protejarea elementelor constructive identificate, anul acesta mare parte dintre ele au fost redescoperite şi extinse, pentru o nouă înregistrare şi coroborare a datelor astfel obținute. Acolo unde structura monumentului a permis au fost efectuate cercetări în suprafață.

În interiorul basilicii, în nava centrală au fost identificate mai multe elemente ale construcției anterioare basilicii: paralel cu zidul de fundație pentru *cancelli* a fost descoperită o "bordură", din dale de calcar, uşor ridicată deasupra unei plăci de mortar, identificată şi în alte secțiuni, atât din basilică cât şi din exteriorul ei. "Bordura" şi placa de mortar sunt parțial distruse de o groapă. La distanță mică de acestea, spre V, a fost dezvelit un canal de scurgere. Deasupra acestora, imediat sub ultimul nivel de călcare din basilică, a fost surprins pavajul anterior, din calcar, al basilicii. Canalul de scurgere şi placa de mortar aparțin edificiului anterior, care ocupa zona centrală a oraşului, parțial dezafectat, unde ulterior se va ridica basilica cu transept. Acest nivel de mortar a avut două faze de folosire, un al doilea nivel, peste acesta din basilică, fiind identificat în afara basilicii, spre N, într-o secțiune mai veche lărgită anul acesta, pentru identificarea ultimei asize a fundației (aceasta se găseşte la adâncimea de -3 m).

Parțial în transept dar şi în nava laterală N a fost dezvelită o instalație de hypocaust, foarte bine conservată cu stâlpi de susținere din cărămizi rectangulare şi ziduri din piatră legată cu mortar şi tencuială albă (spre interiorul camerei de încălzire aceasta se păstrează foarte bine).

Paralel cu zidurile navei centrale au fost identificate în anii anteriori două ziduri, mai înguste, ale unui edificiu, care în stratigrafia relativă a zonei s-ar interpune între basilica cu transept şi edificiul cu hypocaust. Dintre acestea cel sudic se întrerupe brusc şi se continuă cu un altul, foarte prost conservat spre S.

Într-o secțiune mai veche din nava sudică (c.32), în care o parte a profilului s-a prăbuşit, şi a putut fi astfel identificat un nivel anterior de folosire al basilicii; ulterior secțiunea a fost lărgită până la zidul basilicii, unde acelaşi nivel a fost şi mai bine identificat (pardoseală de cărămidă cu mortar).

Singura zonă în care s-a făcut o secțiune nouă este *atrium*-ul basilicii. După ce întregul pavaj de cărămidă a fost curățat, am identificat o porțiune unde acesta nu se mai păstra şi am făcut un sondaj, pe toată lungimea *atrium*-ului, orientat E-V, pentru a surprinde eventuale alte elemente constructive aparținând edificiilor anterioare. Ceea ce am reuşit să identificăm în acest sondaj, încă neterminat, sunt un nivel de pavaj, tot de cărămidă, de la o fază anterioară a basilicii, mai

multe nivele de călcare şi o gură de scurgere. Tot aici au fost identificate, pe două nivele diferite, două monede.
Materialul arheologic, cu excepția monedelor, a fost depozitat în Muzeul Adamclisi.
Planşa 2

Sector - sud basilica D

Cristian Olariu, Claudiu Tănase (masterand FIB), Lucian Mureşan, Ioana Crețulescu, Bogdan Frumosu, Alina Proorocu, Marius Streinu, Florin Mihai, (studenți FIB)

În cursul campaniei din iulie-august 2007, datorită fondurilor extrem de limitate de care s-a dispus, cercetarea s-a axat pe continuarea a două secțiuni deschise anterior, S46 şi S47[2]. Şi aici, datorită numărului mic de studenți avut la dispoziție, cercetarea este încă în curs.

În S46, c.6, la -0,65 m, a fost degajat un zid orientat transversal pe secțiune (N-S), cu o grosime de 0,70 m. În c.1-4, la adâncimi variabile (-0,76-0,88 m), a fost curățată o podea din lut, în mare parte spartă de un nivel de pământ brun. Restul carourilor spre V a rămas nesăpat, cercetarea urmând a continua în campaniile viitoare.

În S47, în c.1-4, a fost degajat un zid orientat NE-SV, gros de 0,70 m, păstrat la adâncimi variabile, de la -0,77 m la -1,33 m. La sudul acestui zid a fost curățat parțial stratul de dărâmătură ce porneşte de sub stratul vegetal, ajungându-se până la o ad. de -1,44 m. La nordul zidului, avem de-a face cu un nivel de călcare spart de dămâmătură. Acesta este identificabil la ad. de -1,56 m. Deocamdată nu se cunoaşte relația acestuia cu zidul menționat mai sus.

În c.4, la -0,65 m, a fost curățat zidul orientat N-S, gros de 0,70 m, ce face colț spre N cu cel menționat anterior. În partea de S, în c.4-5, la -0,86 m, a fost descoperit un alt zid format din blocuri de piatră frumos fasonate, care face colț cu cel din c.4 şi pare a fi continuarea celui din c.1-4.

În c.7, la -0,78 m, a fost descoperit un nou zid, orientat aproximativ N-S, gros de 0,70 m, pentru ca în c.9, la -1,04 m, să apară de sub dărâmătură un zid orientat N-S, a cărui parte de V intră în profilul de V. În acest ultim zid s-a profilat o intrare lată de 1,50 m. Pragul acesteia a fost descoperit în poziție secundară, răsturnat în interiorul edificiului şi spart (la -1,19 m). Atât pe prag, cât şi în zona intrării au fost descoperite urme de chirpic, ceea ce ne face să credem că pragul era fixat în ultima fază (anterioară răsturnării sale) cu chirpic de blocurile ce formează intrarea.

S-a continuat adâncirea în întreaga secțiune şi, în c.7, la -1,75 m, a fost descoperit un nivel de călcare legat de zid, având în componență pământ cenuşiu bine tasat, cu pietricele, fragmente ceramice de mici dimensiuni, bucățele de cărămidă şi urme de arsură. În acelaşi c.7, deasupra acestui nivel, la -1,15 şi -1,40 m, au fost descoperite două fragmente dintr-o *aedicula* cu reprezentarea unui personaj feminin realizat grosolan, care hrăneşte o pasăre. Interesant este faptul că cele două fragmente erau situate de o parte şi de alta a zidului din același carou, fiind cel mai probabil refolosite în zid. Tot în c.7, la -1,80 m, a fost descoperit un fragment de *cancelli*, pentru ca în c.6, la -1,70 m, să apară o bucată dintr-o masă de altar. Aceste piese provin cel mai probabil din basilica D, fiind refolosite în elevația zidului.

În c.5, la -2,06 m, au mai fost identificate două *dolia* păstrate fragmentar. De asemenea, în c.6, la -1,85, respectiv -1,90 m, au mai fost descoperite două pietre de râşniță, prima dintre ele aflată *in situ*, pentru ca în c.4, la –1,50 m, să apară o bază de râşniță în poziție secundară.

Toate acestea ne fac să credem că ne aflăm în fața unui edificiu cu destinație economică (moară sau brutărie), al cărui contur urmează a fi definit în campaniile ulterioare. Datarea sa este cu siguranță ulterioară dezafectării basilicii D, aceasta datorită descoperirii fragmentului de *cancelli* şi a celui de masă de altar. Funcția economică a clădirii mai poate fi probată şi prin numărul relativ mic de fragmente ceramice descoperit, ceea ce duce la ipoteza că avem de-a face cu un edificiu unde producția, şi nu consumul se afla pe primul plan.

În cursul campaniei a mai fost desființat şi martorul dintre S35-S37, în vederea clarificării situației din zona de V a sectorului. Dintre descoperirile mărunte făcute aici se remarcă două fragmente de opaiț (*passim*).
Planşa 1

Sector Poarta de Nord

Ioana Bogdan Cătăniciu

Cercetările de la Adamclisi în sectorul Poarta de Nord au fost reluate după o întrerupere de 5 ani. Cercetarea porții descoperite în 1999 ajunsese la nivelul fundațiilor: -4,5 m. Descoperirea unei structuri de piatră anterioară incintei de epoca romano-bizantină pe toata suprafața, ce se afla în curs de cercetare, impunea desfăşurarea cercetărilor pe o arie mai largă. Cantitatea mare de dărâmătură ce acoperă pe cca. 1,5 m întreaga zona este un pericol permanent de prabuşire amenințător pentru muncitori.

Cu un fond de cercetare de cca. 7000 lei am lucrat cu cca. 20 muncitori zilnic o lună.

S-a cercetat o suprafață de 12 x 15 m şi s-a îndepărtat stratul de dărâmătură până la marginea platoului. Adâncimea la care s-a ajuns depăşeşte cca. 5,5 m. Am efectuat sondaje pentru fundații, pe latura de V a turnului de incintă, depăşind 6,7 m. Pentru evacuarea pământului de la această adâncime s-a lucrat în trepte păstrate spre N. Cercetarea a pus în evidență faza de sec. III a unei fortificații de incintă şi o structură, abia pusă în lumină, din piatră de carieră la un nivel anterior. Nu putem şti daca este vorba despre o fundație de zid sau doar resturile unui drum pietruit.

Am eliminat profilul stratigrafic perpendicular pe incintă. Refolosit ca piatră de construcție în zid, am descoperit un altar fragmentar pe care se păstrează, cu lacune, doua rânduri de inscripție în limba greacă.

Pentru a elucida planimetria şi cronologia fazei romane timpurii a porții urmează ca cercetarea să continue şi în anul viitor pentru extinderea suprafeței de investigare spre V şi spre N.

Concomitent am supravegheat arheologic sondaje de control ale cercetării magnetometrice efectuate de dr. Florin Scurtu. S-a efectuat secțiunea SG5 22 x 2 x -0,90-1 m şi SG6 4 x 2 x -0,9 m. Cercetarea a constatat corectitudinea rezultatelor studiului magnetometric. S-a lucrat cu 4 muncitori 10 zile. S-a pus în evidență intrarea largă a unui edificiu de mari dimensiuni, eventual cu caracter oficial, construit din piatră legată cu mortar. Edificiul are fațada de S la o stradelă paralela cu *via principalis*. Cercetarea completează cu date noi cercetările efectuate de FIB în același scop.
Planşa 1

Periegheze:

În urma colaborării cu echipa americană condusă de dr. Linda Ellis (USSF) s-a trecut la verificarea unor fotografii realizate prin satelit (Digital Globe) în sectorul Pietreni, zona cimitirului turcesc. Pentru a confirma posibila existență a unei împrejmuiri de piatră a cimitirului, s-a trecut la efectuarea a două secțiuni, la N şi S de cimitir, pe valul care înconjura cimitirul. Fiecare dintre secțiuni a fost orientată N-S, cu dimensiunile de 3,50 x 2,00 m. Din păcate, cercetarea de teren a infirmat fotografia aeriană, fiind identificat doar un val de pământ extrem de bine tasat. Doar în S1 (secțiunea de N), la -0,47 m, au fost descoperite fragmente de lemn şi fier (cuie, scoabe), câteva oase de pasăre şi fragmente ceramice moderne.

În cadrul aceluiaşi program de colaborare cu echipa americană, au fost efectuate periegheze în mai multe localități din sudul regiunii: Cetatea, Lespezi, Dobromir, Dobromiru din Deal, unde, pe lângă prelevarea de mostre de apă de la cişmelele locale, s-au făcut şi deplasări în aria înconjurătoare. Ca o regulă, s-a putut observa că deasupra fiecărei cişmele, pe platou, există urme de locuire antice (fragmente ceramice romane şi Latène). De la localnicii din Lespezi a fost recuperată şi o monedă cu legenda DN CONSTANT IVS NOBC, aflată într-o stare bună de conservare.

Cu studenții FIB au fost efectuate periegheze la Oltina, Şipote şi Ispanaru.

Note:
1. vezi CCA 2006.
2. vezi raportul din CCA 2006

Verificarea arheologică a unor anomalii geofizice din sectorul B

Florin Scurtu

În cursul cercetării geofizice (magnetometrice) realizată de noi în anul 2005[1], la E de *bazilica de marmură* a fost evidențiată o zonă anomală care includea un contur dreptunghiular cu dimensiunile de cca. 50 m (pe direcția V–E) pe cca. 15 m (pe direcția N–S), delimitat spre S de o stradă cu lățimea de cca. 6 m şi lungimea de cca. 150 m tangentă la colțul de NE al *bazilicii de marmură*.

Având în vedere dimensiunile şi orientarea acestei zone, am sperat ca ea să corespundă unei bazilici şi am amplasat o secțiune (SG4/2006) care să traverseze partea de E a presupusei construcții (săpătura a fost supervizată de Cristian Olariu, FIB[2]). Secțiunea (L=32 m şi l=2 m, orientată N–S) a prins, în partea sa centrală (între m 13 şi m 28) partea exterioară (estică) a unui zid din piatră care ajunge spre S la un pavaj din dale de piatră lat de 2 m (situat la adâncimea de 0,60 m sub nivelul solului actual), iar spre N la un zid din piatră orientat V–E. S-a mai constatat prezența unei zone puternice de arsură (prognozată de noi ca atare după interpretarea datelor geofizice) incluzând cantități mari de topitură de sticlă (m. 6 – m. 9), a unei baze de coloană (m.26, în poziție secundară), a unui fragment de sculptură reprezentând un leu apotropaic (m. 30), a unui recipient din piatră *in situ* considerat piuă pentru râşnit cereale (m. 20, la adâncimea de 0,50 m), precum şi a numeroase fragmente ceramice şi oase de animale (preponderent bovine).

Pentru a obține informații mai clare despre edificiul prezent în această zonă, am amplasat, la 4 m V de SG4, o nouă secțiune, SG5/2007, orientată N–S, cu l=2 m şi L=22 m. Pentru a ne putea corela cu SG4, am notat reperele metrice din SG5 aşa încât ele să fie situate în ambele secțiuni pe aceeaşi linie V–E, rezultând că SG5 se află între m 6 şi m 28 din SG4. Săpătura a fost realizată în luna septembrie 2007 şi a fost supervizată de Ioana Bogdan-Cătăniciu (IAIA Cluj), care efectua în perioada respectivă o cercetare arheologică într-o zonă apropiată din sectorul B - poarta de nord (îi aducem cu această ocazie mulțumiri pentru implicarea sa altruistă în descifrarea structurii arheologice din zona cercetată de noi). Rezultatele săpăturii sunt prezentate în planşa anexată.

Săpătura a început din partea sudică a secțiunii (m. 28), unde urma să decopertăm pavajul situat între m. 26 şi m. 28 în secțiunea SG4. În SG5 în acest interval apare o zonă cu pietre la adâncimea de 0,70 m şi o zonă cu mortar (ca şi în SG4, o parte din dalele de piatră fiind probabil scoase şi refolosite) la ad âncimea de 0,80 m.

Imediat la N urmează un nivel de lut la adâncimea de 0,75 m şi apoi (m. 26 – m. 25,5, la adâncimea de 0,35 m) un zid orientat V–E realizat din blocuri de piatră legate cu pământ, iar adiacent acestuia, imediat la N, un altul (m. 25,5 – m. 25,2) identic, la adâncimea de 0,60 m. Ambele ziduri ocupă numai jumătatea estică a secțiunii, lăsând probabil loc unei intrări în jumătatea sa vestică.

Săpătura continuată spre N până la m. 22 a întâlnit la m. 23,7 – m. 22,3, exact în zona mediană a secțiunii, un chiup (*dolium*) cu diametrul la gură de 140 cm, întreg, cu excepția buzei - spartă de dărâmătură dar reîntregibilă cu fragmentele găsite în imediata sa apropiere. Adâncirea secțiunii între m. 24 şi m. 25,2 (în exteriorul chiupului) până la -1,00 m a evidențiat mai multe blocuri de piatră de dimensiuni medii la adâncimea de 0,65 m (unul dintre aceste blocuri pare a fi fost prelucrat) şi un orizont de lut tasat, în baza secțiunii.

Între m. 22 şi m. 21,4 apare, începând cu adâncimea de 0,30 m, un zid din blocuri de piatră cu mortar, care este acoperit la partea superioară cu un strat subțire de mortar. Un zid de aceeaşi natură ocupă sfertul vestic al secțiunii la m. 20, având grosimea de cca. 0,70 m şi fiind de asemenea acoperit cu un strat orizontal de mortar.

Între m. 21,4 şi m. 13,5 săpătura a ajuns la un nivel de călcare (?) la adâncimea de 0,80 m, dar între m. 15,5 şi m. 13,5 apare la adâncimea de 0,40 m, orientat N–S, longitudinal, un alt zid, inclus în întregime în secțiune, acoperit cu un strat orizontal de mortar. Un alt zid din piatră cu mortar este transversal pe secțiune între m 13,5 şi m 13 la adâncimea de 0,25 m şi se uneşte cu zidul longitudinal.

În continuare spre N, între m. 13 şi m. 11 apare un pavaj spectaculos constituit din dale de piatră, apoi mai spre N (m 11 - m 10), la adâncimea de 0,35 m un nou zid din piatră cu pământ, transversal pe secțiune. Următorul interval (m. 9 – m. 10) este ocupat, începând cu adâncimea de 0,60 m, de o aglomerare de blocuri de piatră probabil dărâmate dintr-o construcție. În centrul acestei zone se situează un fus de coloană cu diametrul de cca. 40 cm, în poziție verticală, care este vizibil între cotele +15 cm şi -60 cm față de nivelul actual al solului, deci pe o înălțime de 75 cm. Coloana continuă şi sub cota de -0,60 m, dar nu am înlăturat blocurile de piatră căzute în jurul ei pentru că am evitat să intervenim în condiții de siguranță incerte pentru baza coloanei.

Pe următorii 2 m spre N (m. 9 – m. 7) toată secțiunea este ocupată de o masă compactă de țigle sparte şi de chirpici arşi îngrămădiți în dezordine, care începe chiar din apropierea suprafeței actuale (la ad. de 0,15 m). Această zonă de arsură apare foarte clar în harta magnetometrică şi se corelează cu zona cu sticlă topită din SG4 (m. 7 – m. 9). O bună corelație

între repere arheologice din SG4 şi SG5 există şi în privința pavajului din partea de S a SG5 şi a zidului care apare la m. 13 – m 13,5 în ambele secțiuni.

Partea cea mai nordică a SG5 (m. 7 – m. 6) este ocupată de asemenea de o zonă de dărâmătură, dar aici apar chirpici nearşi, țigle, fragmente de chiup şi bucăți mari de lemn carbonizat.

În ceea ce priveşte descoperirile de material "mobil", menționăm o cantitate destul de mare de fragmente ceramice (depuse la muzeul din Adamclisi), oase de mamifere, precum şi două monede de bronz.

Din jumătatea sudică a secțiunii SG5 (deci de pe o suprafață de cca. 25 m^2) am recoltat selectiv cca. 48 fragmente de oase de dimensiuni medii şi mari. Acestea au fost analizate de Adrian Bălăşescu şi Valentin Radu.

Studiul arheozoologic a stabilit că oasele provin în majoritate de la mamifere (47), doar unul fiind de peşte (o vertebră de somn - *Silurus glanis* care certifică un individ de cca. 65 kg cu o lungime de cca. 1,90 m, pescuit probabil în Dunăre, care se află față de Adamclisi la mai puțin de 20 km în linie dreaptă).

Speciile de mamifere identificate aparțin mamiferelor domestice - vită (*Bos taurus*), porc (*Sus domesticus*), ovicaprine (*Ovis aries/Capra hircus*), cal (*Equus caballus*), măgar (*Equus asinus*), cu excepția unui mamifer sălbatic - un rest distal de humerus de cerb (*Cervus elaphus*). Oasele de bovine (aparținând la cel puțin 3 indivizi) sunt prezente în proporție de 63%, ele fiind urmate de cele de suine - 19% şi de cabaline - 12%.

Oasele sunt fragmentate din vechime şi prezintă pe suprafață numeroase urme de tăiere (dezarticulare şi descărnare), de ardere, de vegetale şi de dinți de carnivore (în principal de câine).

Un caz special îl constituie un fragment de corn de bovideu de formă şi constituție asemănătoare celor de bivol (F.S.), prezentând urmele unei abraziuni pe suprafața sa, indicând posibilitatea de a fi fost utilizat ca unealtă. Alte fragmente osoase: un molar de bovideu în vârstă de 2-3 ani, un os de porc cu urme adânci de tăiere pe colul scapular şi oasele şoldului unui bovideu în vârstă de cca. un an, cu urma unei tăieturi adânci pe pubis.

Vârstele de sacrificare ale bovinelor domestice sunt extrem de variabile (de la animale foarte tinere până la foarte bătrâne - în vârstă de peste 7 ani). Suinele au avut vârsta de cca. 1,5-2 ani. Urmele antropice de dezarticulare şi descărnare identificate pe oasele de cabaline sugerează consumul alimentar al acestora.

Note:
1. CCA 2005, p. 41-42.
2. CCA 2006, p. 24-26.

Campagna scavo luglio 2007 (Riassunto)

Sebastiano Tusa, Alberto Scuderi

17-07-07 martedì

L'area da indagare viene individuata con la collaborazione del prof. Alexandru Barnea dell'Università di Bucarest.

Lavoreremo con un'assistente del prof. Barnea, Robert Costantin che ci affiancherà sullo scavo.

Il tumolo si trova nel comune di Adamclisi immediatamente alla fine del paese a un' altitudine di 160m s.l.m. in direzione W guardando il paese di Adamclisi.

Dal tumulo sono visibili i terreni dei paesi di Zorile in direzione SW e Urluia in direzione NW.

La struttura è ben visibile ad occhio nudo e sembra particolarmente interessante in quanto sono stati raccolti in superficie frammenti di crani appartenenti ad un' individuo adulto ed a un bambino

I lavori iniziano con la pulitura dell'area, interessata da scarsa vegetazione.

Si decide di iniziare tracciando una trincea che verrà indagata interamente di 15m di lunghezza per 2 m di larghezza, tale sezione parte dalla zona prospiciente il centro del tumulo sino alle sue pendici.

La terra si dimostra essere compatta e argillosa.

Viene recuperato un solo frammento ceramico che fa pensare ad una struttura romana.

18-07-07 mercoledì

A circa 5 metri dal limite dello scavo si riconosce un cambiamento di strato, la terra si presenta molto più morbida e più fine.

Durante le operazioni di pulizia viene alla luce un frammento di cranio e in seguito l'intero cranio sicuramente di un infante. Il cranio si trova a 5,70m dalle pendici ovest del tumulo (limite dello scavo) e a 1,27m dal limite sud e viene rinvenuto ad una profondità di cm. 44 dall'US 0.

il cranio viene denominato M1 (decidiamo infatti di seguire il metodo utilizzato in Romania per lo scavo dei tumuli). Sembrerebbe orientato in direzione S-W.

Affiora l'intero corpo, si tratta di un infante di statura 115/120 cm circa in posizione supina con il cranio girato.

Il braccio destro risulta essere piegato sul petto mentre il sinistro è dritto lungo il corpo, probabilmente scivolato durante la deposizione.

Il corpo è orientato in posizione SW

19-07-07 giovedì

Si continua ad indagare l'intera trincea dello scavo.

Nella parte ovest compaiono 3 pietre probabilmente da collegare al limite delle pendici del tumulo.

20/07/2007 venerdì

Si scontornano le tre pietre affiorate ieri e sembrano proprio segnalare la fine delle pendici del tumulo.

Le pietre sono situate a una profondità di:

pietra a) 49cm, pietra b) 47 cm, pietra c) 48cm.

21/07/2007 sabato

Si decide di restringere ancora di più l'area da indagare e viene fatto un' ulteriore saggio nell'area est di 3m di lunghezza per 2 m di larghezza.

Si spera così di rintracciare la fossa della sepoltura.

Lo scavo risulta così suddiviso in tre saggi:

1. lato ovest delle dimensioni di m. 5,60
2. parte centrale m. 6,40
3. lato est m. 3

23/07/2007 lunedì

Si scava il nuovo saggio (zona est). La terra non sembra cambiare. Si arriva ad una profondità max. di m 2,30

24/07/2007 martedì

Si continua a scavare il saggio Est. La terra non cambia.

Si arriva ad una profondità max. di m 2,70

25/07/2007 mercoledì

Viene eseguito il rilievo del tumulo

Si scava nel saggio est e si arriva ad una profondità max di m. 3

La terrà in quest' ultimo strato non sembra cambiare e lo scavo del tumulo sembra ormai completato.

26/07/2007 giovedì

Si decide di eliminare l'ultimo strato nel saggio est, lasciato incompleto ieri.
Si ha la certezza che la trincea sia stata del tutto indagata.
La sepoltura sarà sicuramente decentrata rispetto il centro del tumulo.
Si decide dunque di pulire tutto lo scavo e chiuderlo.
Nella prossima campagna di scavo verranno fatte altre 3 trincee che taglieranno il tumulo a forma di croce solo così sarà possibile scavare interamente il tumulo.

2. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: Str. Regimentul V Vânători, nr. 104 G (proprietar Maniu Paştiu)

Cod sit: 1026.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 44/2007

Colectiv: Vasile Moga - responsabil, Anca Timofan, Radu Ota (MNUAI)

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unui spațiu comercial. Terenul respectiv se află în partea centrală a cartierului Partoş , având acces la DN1. Din punct de vedere geografic, zona este marcată de râul Mureş, cartierul fiind situat pe prima terasă a acestuia, în partea dreaptă.

Suprafața afectată de proiect a fost de 74 m^2 din care a fost cercetată arheologic o suprafață de 67 m^2.

A fost practicată inițial o secțiune S1 de 2,5 x 10 m care ulterior a fost extinsă lateral cu 3,70 m. Paralel cu aceasta a fost deschisă S2 cu dimensiunile de 1,40 m x 6,40 m; între cele două unități de săpătură a existat un martor stratigrafic cu lățimea de 0,65 m.

De la nivelul solului până la -0,40 m adâncime decaparea s-a făcut mecanizat având în vedere existența unei nivelări consistente cu pietriş şi nisip dar şi a depunerilor contemporane (specificăm faptul că în acest loc a existat o clădire anterioară ale cărei fundații, proiectate în 1966, au fost descoperite cu ocazia cercetării arheologice actuale).

Continuarea săpăturii s-a efectuat manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală şi planimetrică a complexelor şi structurilor arheologice cât şi informațiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor.

În S1 şi S2 săpătura a atins adâncimea constantă de -2,20/2,30 m corespunzătoare primei faze de locuire romană (începutul sec. II p.Chr. - mijlocul sec. II p.Chr.). Prin practicarea unui sondaj de 2 x 0,50 m în S1 a fost atins solul steril brun maroniu la -2,60 m, ad_{max} fiind de -3,20m.

Stratigrafia generală a suprafeței cercetate prezintă următoarele nivele (nivelul actual de călcare reprezintă cota 0 de calculare a adâncimilor):

0 -0,40 m: nivelare cu pietriş, nisip şi alte depuneri contemporane.
0 -0,80 m: fundațiile din beton ale unei clădiri proiectate în 1966.
-0,40 -0,80 m: strat de umplere modern conținând şi materiale de construcție romane fragmentare, ceramică romană.
-0,80 -1,10/1,20 m: faza a III-a de locuire romană (început de sec. III p. Chr.).
-1,10 -2,20 m: faza a II-a de locuire romană (mijloc de sec. II - sfârşit de sec. II p.Chr.)
-2,20 -2,60 m: faza I de locuire romană (început de sec. II - mijloc de sec. II p.Chr.).
-2,60 -3 m: strat brun-maroniu nisipos lutos steril.
-3-3,20 m: strat galben maroniu nisipos lutos steril.

Analiza stratigrafică a complexelor şi structurilor arheologice din acest punct al sitului Apulum I a scos în evidență trei faze de locuire aparținând epocii romane:

Faza I - Clădirea A a fost descoperită la o adâncime de -2,20 m având o orientare N-S. Zidul său principal perimetral a fost surprins în S1 pe o lungime de 10 m. Unele porțiuni se păstrează în elevație cu o înălțime de 0,30m. Datorită stratului de dărâmătură şi limitelor stricte ale secțiunii nu am putut identifica lățimea exactă a zidului. Traseul lui urmează direcția N-S şi este orientat în partea estică a clădirii. În colțul de SE al S1 a fost surprinsă prima compartimentare realizată de elevația unui perete având lățimea de 0,20 m. În colțul încăperii au fost descoperită o tencuială subțire de mortar. Podeaua subțire, realizată în opus *signinum* a fost surprinsă in interior prezentând urme puternice de ardere la o adâncime de -2,20 m.

Cea de a doua compartimentare a edificiului se află tot în S1 la 3,80 m de zidul perimetral şi este rezultatul intersecției a doi pereți de lemn legați cu chirpic având grosimea de 0,20 m. Aceştia au fost distruşi în urma unor incendii, fiind descoperite marginile lor arse precum şi un rest al podelei de asemenea puternic afectată de ardere.

Tehnica de construcție a clădirii A utilizează în general chirpicul - *laterculus crudus* - şi lemnul. Sistemul constructiv al zidului principal perimetral este mai complex folosind cărămizi de lut nears mai consistent iar peretele se structurează pe un schelet de pari legați cu chirpic. Ulterior peretele este tencuit cu mortar. Compartimentările interioare însă erau realizate din pereți de lemn şi chirpic cu gr. de 0,20 m. Vitruvius menționează acest sistem de construcție şi atrage atenția asupra pericolelor (în primul rând incendii) care apar în cazul clădirilor având *p*ereții făcuți din împletitură de nuiele şi lipitură de lut[1].

Au fost descoperite numeroase fragmente de tegulae şi alte materiale de construcție , unele reutilizate în fundațiile clădirii B din faza următoare de locuire.

Elemente de cronologie:

- monedă – Vespasianus (S1, -2,20m, pe podeaua primei compartimentări). As, AE, 5.02gr, 32mm AV. Cap spre dreapta, legendă ilizibilă Rv. Templul lui Jupiter Capitolinus, legendă ilizibilă. RIC II, p. 74, nr. 496, Roma, a.71
- monedă – Traianus (S1, -2,20m, pe podeaua primei compartimentări). Dupondius, AE, 4.84 gr, 23.3 mm Av. Bust spre dreapta, legenda ilizibilă Rv. Pax ținând cornucopia în mâna stângă şi cu dreapta dând foc spoliilor de război; legendă ilizibilă, probabil S.P.Q.R. Optimo Principi. S.C. RIC II, p. 280, nr. 507, Roma, a. 103 – 111
- monedă – Hadrianus, Sabina (S2, -2m). Denar, AR, 3.07 gr, 18.8 mm Av. SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG .P. P.; bustul împărătesei spre dreapta Rv. CONCORDIA AVG. ; Concordia şezând spre stânga, ține patera în mâna stângă iar mâna dreaptă e sprijinită pe scaun. RIC II, p.387, nr. 398, Roma , a. 117 – 138
- opaiț monolichnis – Loeschcke X (S1, -2,20m, întreg), în stratul de arsură, pe nivelul de călcare, L - 10 cm, h - 3 cm, d_{disc} – 7 cm, pastă fină de culoare portocalie, cu urme puternice de ardere secundară, disc neted cu orificiu de alimentare în centru, delimitat de o bordură printr-un cordon care se prelungeşte pe cioc şi formează un canal prevăzut cu un mic orificiu de aerisire. Bordura este prevăzută cu trei butoni dispuşi simetric, ciocul este alungit, rotunjit, având un arzător circular. Baza este dreaptă delimitată de trei cercuri concentrice iar la mijloc

prezintă ştampila LITOGENE, datare: sec. II p.Chr.

Clădirea A reprezintă prima fază de locuire bine structurată din punct de vedere urbanistic dacă avem în vedere orientarea acestei clădiri la traseul fazei corespondente de amenajare a drumului principal *cardo maximus*[2]. Încadrarea cronologică o fixează în perioada de început a oraşului roman care, după cucerire, a funcţionat ca un *pagus* al Coloniei Ulpia Traiana Sarmizegetusa până la transformarea lui în Municipium Aurelium Apulense[3].

Faza II - Clădirea B a fost descoperită la o adâncime de -1,10/1,30m, având o orientare N-S. S-au păstrat fundaţiile a trei ziduri care, intersectându-se, formează compartimentările a 6 camere. În S1 s-a conturat una dintre camere cu lăţimea de 4,50m. Zidul de N şi lungimea totală a camerei nu au fost surprinse datorită limitelor stricte ale secţiunii.

Z1 – L 10m x l 0,60m x h 1m, a fost descoperit la adâncimea de –1,20m/1,30m reprezentând fundaţia zidului estic al edificiului şi având orientarea N-S. Tehnica de construcţie utilizează în general blocuri semifasonate de gresie verzuie legate cu mortar în *opus incertum.* Pe alocuri au fost refolosite materiale de construcţie (cărămizi) din faza anterioară. Aparelajul fundaţiei este alcătuit din 6 asize relativ regulate. Ultima asiză este formată din placi subţiri de gresie şi cărămizi, peste care se întinde un strat compact de mortar de 0,04/0,05m care face trecerea la elevaţie.

Z2 – 7,75 m x 0,50m x1m, a fost descoperit la adâncimea de –1,10/1,20m în S1 şi S2 unde a putut fi urmărită continuarea traseului său. Reprezintă fundaţia unui zid interior, aflat în partea sudică a camerei, având orientarea E-V. Tehnica de construcţie utilizează în general blocuri semifasonate de gresie verzuie legate cu mortar în *opus incertum.* Aparelajul fundaţiei este alcătuit din 6 asize relativ regulate. Ultima asiză este formată din placi subţiri de gresie şi cărămizi, peste care se întinde un strat compact de mortar de 0,04/0,05m care face trecerea la elevaţie.

Z3 – a fost descoperit la adâncimea de –1,20m în martorul stratigrafic dintre cele două secţiuni. Reprezintă fundaţia zidului paralel cu Z1, cu orientare N-S, aflat în partea vestică a camerei. Dimensiunile sale pot fi bănuite prin analogie cu Z1. de asemenea tehnica de construcţie şi structura aparelajului sunt similare.

Nivelul de călcare în clădirea B a fost descoperit la –1/1,10m şi este reprezentat de amenajări 3 amenajări succesive de mortar şi lut galben. Descoperirea în dărâmătură a unui număr însemnat de teserae în formă de 8 face posibilă existenţa unui paviment de acest tip pentru clădirea fazei II.

Elemente de cronologie:

- monedă - Marcus Aurelius (S1, - 1,60 m). Sesterţ, AE, 21.25 gr, 32mm Av. IMP. CAES. M. AVREL. ANTONINVS AVG., cap spre dreapta. Rv. CONCORDIA AVGVSTOR. TR. P. XV. COS. III, S.C, M. Aurelius şi L. Verus în picioare dându-şi mâna. RIC III, p. 277, nr. 795, Roma, a. 161
- fibulă romană din Bz – tipul *cu genunchi* , întreagă (S1, -1,05 m). Datare: sfârşit de secol II p. Chr[4].
- fibulă romană din Bz – de tip *omega,* întreagă (S1, -1,80 m)

Datare: mijloc de sec. II – mijloc de sec. III p.Chr.[5].

Clădirea B reprezintă o locuinţă romană, construită în perioada în care oraşul devine municipiu sub Marcus Aurelius, după 160 p. Chr. – Municipium Aurelium Apulense.

Faza II ilustrează trecerea de la prima fază de locuire, rudimentară din punctul de vedere al tehnicii de construcţie , la construcţii din piatră şi cărămidă cu fundaţii solide. Alinierea la *cardo maximus* este de asemenea respectată iar planimetria evidenţiază un spaţiu de locuire bine structurat cu camere vaste.

Faza III - Clădirea C suprapune parţial locuinţa B din faze anterioară, posibil reprezentând chiar o refacere a acestuia şi o schimbare a planimetriei clădirii prin reducerea spaţiului camerelor. A fost surprins la aproximativ -0,70 m de la nivelul actual de călcare. Orientarea clădirii este N-S prin aliniere la drumul principal.

Cercetarea a scos în evidenţă elevaţiile a două ziduri care formează o încăpere al cărei paviment de cărămizi se păstrează parţial în zona centrală.

Z1 - 5 x 0,40 x 0,30m. A fost descoperit la -0,70m şi are orientarea N-S. Reprezintă elevaţia unui zid păstrată fragmentar, care a utilizat traseul fundaţiei lui Z1/II, fiind amenajat pe un strat de lut cu gr. de 0,20/0,30m, posibil o nivelare între cele două faze. Se păstrează două asize neregulate. Tehnica de construcţie utilizează gresia verzuie legată cu mortar în *opus incertum.*

Z2 – 5,70 x 0,40 x 0,20 m, a fost descoperit la –0, 70m. Zidul este orientat E-V fiind situat în partea de S a camerei. Este păstrat fragmentar, fiind surprinse pe traseul lui fragmente de gresie verzuie foarte friabilă. În colţul de SE al camerei se păstrează o linie de tencuială cu mortar şi o porţiune de mortar din amenajarea pavimentului. Pe latura de V a camerei se bănuieşte existenţa zidului paralel cu Z1 care suprapune în mod similar fundaţia lui Z3/II.

Pavimentul de cărămidă a fost surprins la –0,80 m în zona centrală a camerei edificiului C şi se păstrează parţial pe o suprafaţă de aprox. 2 m^2. Sistemul constructiv al acestuia utilizează cărămizi cu dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,05 m aşezate alternativ pe lăţime şi lungime. Aceste cărămizi erau aşezate pe un pat de nisip cu o grosime de 0,08 m care suprapune un strat consistent de mortar.

În extremitatea de S a S1, pe profil, la ad. de -0,65m au fost descoperite *in situ* o *tegula mammata* şi o porţiune de perete. Datorită limitelor stricte ale secţiunii şi a faptului că în partea sudică fundaţiile contemporane au afectat ultima locuire, nu s-a putut continua cercetarea camerei care era prevăzută cu *hypocaustum*.

Elemente de cronologie:

- monedă – Elagabalus (S2, -0,80m). Dupondius (imitaţie), AE, 6.94 gr, 23mm Av. ANTONINVS PIVS EL AVG., bustul cuirasat al împăratului la dreapta Rv. Concordia în picioare spre stânga, ţine patera deasupra unui altar şi cornucopia; legenda este scrisă greşit, reversul monedei fiind de la Aquilia Severa. RIC IV/2, p. 59, a.218-222

Alte materiale descoperite:

Materialul prelevat conţine o cantitate mare de ceramică romană, ace de os şi bronz, vase fragmentare de sticlă, fragmente de opaite, oglindă fragmentară, fragmente de tencuială pictată, cuie şi piroane de fier.

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în această zonă a sitului roman Apulum I, a evidenţiat importante aspecte legate de succesiunea fazelor de locuire corespunzătoare evoluţiei sale urbanistice şi istorice. Densitatea locuirii este dată şi de alinierea la drumul principal, *cardo maximus*, în apropierea căruia se aflau clădirile cercetate.

Au fost descoperite urmele a trei clădiri: clădirea A localizată cronologic între începutul şi mijlocul sec. II p.Chr., clădirea B de tip *domus*, datată între mijlocul şi sfârşitul sec. II p.Chr., clădirea C plasată la sfârşitul sec. II - prima jumătate a sec. III. p.Chr. Tehnica de construcţie dar mai ales elementele de cronologie relativă fac legătura între aceste faze de locuire şi etapele

dezvoltării urbanistice de la statutul de *pagus* al Coloniei Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în prima fază, cel de Municipium Aurelium Apulense după 160 p.Chr. pentru faza a doua, şi, în fine, importantul statut de Colonia Aurelia Apulensis primit sub Commodus (180-192 p.Chr.) corespunzător celei de a treia faze datate la sfârşitul sec. II – al treilea sfert al sec. III p.Chr.

Având în vedere importanța descoperirilor prezentate anterior am considerat că realizarea obiectivului nu se poate face fără conservarea in situ a vestigiilor , fiind propusă în acest sens modificarea (sau adaptarea) proiectului inițial.

Planşa 3

Note:

1. Vitruvius, *Despre arhitectură*, Bucureşti, 1964, II, 8, p. 84.
2. V. Moga, R. Ciobanu, M. Drâmbărean, *Recherches archéologiques à Partos*, în Army and Urban Developement, Alba Iulia, 2000, p. 141-202.
3. R. Ardevan, *Viața municipală în Dacia Romană*, Timişoara, 1998, p. 45-50.
4. S. Cociş, *Fibulele din Dacia Romană*, Cluj-Napoca, 2004, tipul 19 a, p. 88-98, PL. LVI, LVII.
5. *Ibidem*, tipul 28a1,p.130, nr. 1573, PL.CXII.

Abstract:

This archaeological rescue excavation was carried out in the east-central area of Apulum I. The researches revealed some important aspects related to the succession of the inhabitation phases which correspond with the urban and historical evolution of the Roman town.

During the excavation (Maniu Pastiu property), there were discovered the wall foundations of three Roman private buildings: building A related with the first phase of *pagus* (from the beginning of the 2nd century A.D. till – middle of the 2nd century A.D.), building B (*domus* type) belonging to *Municipium Aurelium Apulense* phase, after 160 A.D., and building C from the urban phase of *Colonia Aurelia Apulensis*, statute received under Commodus (180-192 A.D.). This intensity of inhabitation was mainly caused by the proximity to the main Roman road - *cardo maximus.*

3. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: Str. Gemenilor, FN (proprietatea Vasile Cătălin Dragoş)

Cod sit: 1026.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 92/2007

Colectiv: Vasile Moga – responsabil, Anca Timofan (MNUAI)

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unei locuințe familiale. Terenul respectiv se află în partea central-estică a cartierului Partoş, lângă cimitirul actual. Din punct de vedere geografic, zona este marcată de râul Mureş, cartierul fiind situat pe prima terasă a acestuia, în partea dreaptă.

Suprafață afectată de proiect a fost de 75,2 m^2 din care a fost cercetată arheologic o suprafață de 61,5 m^2.

Au fost practicate două secțiuni S1 şi S2 (8 x 1,50 m) pe laturile scurte ale suprafeței construibile şi două casete C1 (5 m x 3,70 m) şi C2 (5 m x 3,80 m) în zona centrală. Între cele 4 unități de săpătură au existat trei martori stratigrafici cu lățimea cuprinsă între 0,60 m şi 0,75 m.

Adâncimile maxime la care a ajuns cercetarea sunt următoarele: S1: -2,40 m, S2: -2 m, C1: -1,60 m, C2: -1,60 m. Precizăm faptul că toate aceste cote au fost calculate în funcție de nivelul de călcare al suprafeței cercetate, care este cu cca. -0,50 m mai jos decât nivelul actual al drumului (str. Gemenilor).

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală şi planimetrică a complexelor şi structurilor arheologice cât şi informațiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor.

Stratigrafia generală a suprafeței cercetate prezintă următoarele nivele (nivelul de călcare din zona parcelei reprezintă cota 0 de calculare a adâncimilor; din cauza lucrărilor agricole acesta se află la cca. -0,50 m față de nivelul actual al drumului):

0 –0,20 m - strat arabil

-0,20 –0,40 m - strat de umplere maroniu conținând sporadic materiale romane.

-0,40 –1 m - strat de dărâmătură roman (dezafectarea acoperişului) conținând o cantitate considerabilă de material tegular.

-1 –2 m - strat conținând complexele romane databile de la sf. sec. II – sec. III p.Chr.

-2 –2,20 m - strat gri închis conținând cărbune şi urme de arsură aparținând unei structuri de lemn

-2,20 –2,40 m - strat brun-maroniu steril

Au fost descoperite două edificii EI şi EII databile la sf. sec. II – sec. III p.Chr şi urmele stratigrafice ale unei locuințe din lemn.

Clădirea I a apărut la –0,30 m, având o orientare ENE – VSV. Nu au fost descoperite decât două ziduri ale unei încăperi, restul clădirii extinzându-se la nordul suprafeței cercetate.

Z1 a fost surprins parțial în S1 şi C1, pe o lungime de 7 m. În S1 se păstrează la o înălțime de 1,70 m, din care 0,40 m o constituie fundația din pietre de râu cu nisip iar 1,30 m reprezintă elevația zidului cu o refacere în partea superioară (posibil în sec. III p.Chr.). Elevația acestui zid se păstrează fragmentar în C2 unde se observă că a fost distrus.

Z2 a apărut la -1,60 m şi are o lungime de 9,40 m fiind surprins pe lungimea întregii suprafețe construibile. Traseul său urmează direcția ENE-VSV, paralel cu Z1. Au fost descoperite fundația din pietriş de râu cu nisip şi o asiză din elevație. Lățimea zidului Z2 este de 0,60 m. Materialul de construcție utilizat pentru elevațiile zidurilor este gresia verzuie legată cu mortar în tehnica *opus incertum*.

La -1,70 m, în S2 a fost descoperită parțial o podea de lut ars aparținând acestui edificiu iar la -1,80 m în S1 şi C1 a fost descoperite urmele unei amenajări interioare cu pietriş de râu şi nisip.

Materialul descoperit şi elementele de datare relativă stabilesc cronologia acestui edificiu la sfârşitul sec. II p.Chr. cu o continuare de locuire în sec. III p.Chr.

Clădirea II a apărut la -1,10 m în S1, C2, S2 şi are aceeaşi orientare cu CI – ENE-VSV - desfăşurându-se paralel cu acesta. Au fost descoperite fundațiile a trei ziduri dintre care unul interior, de compartimentare. Ca şi în cazul edificiului I, această clădire nu a fost surprinsă decât parțial, restul extinzându-se spre S, în afara ariei cercetate.

Z3 a fost descoperit la –1,10 m fiind surprins pe o lungime de 9,40. Lățimea sa este de 0,30 m şi reprezintă fundația unui zid perimetral, exterior clădirii, care forma probabil un coridor. Este structurat pe 3 asize ca material de construcție fiind

utilizată, în general, piatra de râu legată cu mortar.

Z4 a apărut la –1,10 m fiind descoperit pe o lungime maximă de 9,40 m. Traseul său urmează aceeaşi direcție de orientare a edificiului ENE-VSV. Reprezintă o fundație cu lățimea de 0,60 m construită din gresie verzuie şi piatră de râu legate cu mortar. Starea sa de conservare este precară fiind marcat de demantelări şi refaceri.

Z5 a fost surprins la -1,10 în extremitatea sudică a S1. Reprezintă fundația unui zid de compartimentare în interiorul edificiului II. Are lățimea de 0,40 m şi a fost descoperită doar 0,50 m din lungimea sa. Traseul zidului urmează direcția NNE-SSV fiind construit în aceeaşi manieră cu cea a Z4.

Nivelele de călcare în interiorul edificiului II au fost surprinse la –1/-1,20 m şi sunt reprezentate de straturi de lutuieli succesive deranjate pe alocuri de gropi.

Elemente de cronologie relativă:

- monedă – Septimius Severus (C1, -1,15 m). Denar suberat Av. [L.SEPT.SEV.PERT.AVG.IMP.VII]; cap laureat spre dreapta Rv. [P.M.TR.P.III.COS.II.P.P.]; Fortuna în picioare, spre stânga ținând cârma pe glob şi *cornucopia*. RIC IV/1, p. 99, nr. 69, Roma, a. 195-196
- monedă (perforată) – Iulia Domna (C1, -0,55 m). Denar suberat Av. IVLIA AUGVSTA; bust drapat spre dreapta Rv. PIETAS [AVGG]; Pietas cu văl, în picioare spre stânga, facând libație pe un altar aflat în stânga şi ținând o cutie. RIC IV/1, p. 170, nr. 572, Roma, a. 196 – 211
- monedă – Severus Alexander (S1, -0,33 m). Denar, AR Av. IMP.C.M.AVR.SEV.ALEXAND.AVG.; bustul împăratului spre dreapta, laureat şi drapat Rv. SALVS PVBLICA; Salus şezând spre stânga hrănind un şarpe încolăcit pe un altar. RIC IV/2, p.84, nr. 178, Roma , a. 222 – 228

Alte materiale descoperite:

- linguriță din os cu căuşul oval – L=6 cm, l=3 cm; se mai păstrează o parte din mânerul decorat cu linii incizate (L=2cm)[1].
- *phalus* din bronz – amuletă (*fascinum)* ; L=4 cm, l_{min}=0,9 cm, l_{max}=2 cm, gr=0,9 cm.

Materialul prelevat mai conține o cantitate mare de ceramică romană, ace de os şi bronz , vase de sticlă fragmentară, fragmente de opaițe, cuie şi piroane de fier, material tegular.

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în această zonă a sitului roman *Apulum I*, a evidențiat importante aspecte legate de succesiunea fazelor de locuire corespunzătoare evoluției sale urbanistice şi istorice.

Au fost descoperite urmele a două clădiri: clădirea I cu orientare ENE-VSV databilă la sfârşitul sec. II - începutul sec. III p.Chr şi clădirea II având aceeaşi orientare, databilă în sec. III p.Chr.

Planimetria şi orientarea acestora se raportează la trama stradală sistematizată prin traseul lui *cardo maximus* (aflat la cca. 15 m de punctul cercetat) iar tehnica de construcție şi inventarul sunt specifice fazei urbanistice a *Coloniei Aurelia Apulensis*, statut primit sub Commodus (180 - 192 p.Chr.).[2] De asemenea au fost sesizate stratigrafic urmele primei faze de locuire (începutul sec. II p.Chr.) reprezentată prin edificii având suprastructura din lemn.

Conform rezultatelor cercetării arheologice preventive efectuate a fost propusă descărcarea de sarcină arheologică pentru acest obiectiv.

Note:

1. D. Ciugudean, *Obiectele din os, corn şi fildeş de la Apulum*, Alba Iulia, 1997, p. 46-47.
2. R. Ardevan, *Viața municipală în Dacia Romană*, Timişoara, 1998, p. 45-50.

Abstract:

This archaeological rescue excavation was carried out in the east-central area of Apulum I. The researches revealed some important aspects related to the succession of the inhabitation phases which correspond with the urban and historical evolution of the Roman town.

The rescue excavation (Dragos Vasile-Catalin property), brought to light several wall foundations of two Roman houses: building I, having a ENE-WNW orientation, dated from the late 2nd – beginning of the 3rd centuries A.D.; building II, having the same orientation as previous and dated from the 3rd century A.D. The stratigraphical analysis also revealed the first phase of inhabitation (dated from the beginning of 2nd century A.D.) which was characterized by the buildings with wood upper structures.

The planimetry and orientation of these buildings follows the ancient road network systematized by the range of *cardo maximus* (finded out to cca. 15 m of the point researched) and the construction techniques and inventory are specific to the urban phase of *Colonia Aurelia Apulensis.*

4. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: cartier Partoş, zona Rât, nr. topo 7401 (proprietatea Maria Dima)

Cod sit: 1026.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 114/2007

Colectiv: Vasile Moga, Constantin Inel, Ovidiu Oargă, Anca Timofan (MNUAI)

În luna aprilie 2007 s-au efectuat cercetări arheologice preventive, de către MNUAI, conform contractului de cercetare arheologică şi autorizației pentru săpături arheologice preventive nr. 114/2007, emisă de MCC.

Terenul aflat în proprietatea d-nei Dima Maria Ileana, este amplasat în cartierul Partoş, zona Rât, pe o stradelă ce pleacă din str. Ana Ipătescu, nr.top. al parcelei 7401 (Cad TP 3044/1/9), iar proprietarul urmează să construiască obiectivul „locuință familială" (beneficiar Răzvan Matei), fiind situat la cca. 150 m E de casele de pe str. Glinca. Obiectivul supus cercetării se află în zona oraşului roman Municipium Aurelium Apulense.

Din datele arheologice precum şi evaluarea de teren a zonei din vecinătatea obiectivului supus cercetării în vederea descărcării de sarcină arheologică, s-a presupus că acesta este amplasat în afara limitelor oraşului roman, pe amplasamentul viitoarei construcții fiind, însă, recoltate mai multe materiale arheologice la nivelul arăturii actuale (material tegular fragmentar, fragmente de calcar sau calcar cu mortar, ceramică romană, un fragment dintr-o râşniță romană, precum şi un bloc paralelipipedic de gresie - posibil o tăblie de masă). Astfel, s-a decis ca pe suprafața destinată realizării obiectivului şi orientată E-V, au fost realizate trei secțiuni, care au următoarele dimensiuni: S1 = 1,5 x 10 m; S2 = 1,5 x 10 m; S3 = 3 x 10 m.

Perimetrul cercetat se prezintă ca o parcelă dreptunghiulară orientată aproximativ NE-SV, ce ocupă aprox. 1000 m^2. Pe această suprafață beneficiarul intenționează să construiască o locuință de familie cu suprafața la sol de cca. 110 m^2, conform documentației anexate.

Stratigrafia parcelei investigate în zona unde este propusă realizarea locuinței familiale ne-a arătat sub vegetal, un nivel antic de epocă romană destul de subțire, şi un steril care apare la cca. -0,65 m. Fundațiile a două ziduri romane au fost conturate pe axa NE-SV în toate cele trei secțiuni.

După decopertarea nivelului vegetal, au început să apară materiale arheologice romane, în stare fragmentară ceramică şi fragmente tegulare, iar pe la adâncimea de -0,65 m s-au conturat două ziduri paralele, la o distanță de cca. 2,50 m între ele, din ele mai păstrându-se partea inferioară, respectiv patul lor realizat din piatră măruntă de râu, şi două asize din piatră de râu cu mortar pe bază de var. Cele două ziduri, notate Z1, respectiv Z2 au o lățime cuprinsă între 0,70-0,80 m şi coboară în nivelul steril (constituit din strat de nisip aluvionar), până la -0,90 m.

Zidul Z1

Descoperit în toate cele trei secțiuni în partea de mijloc a acestora, este orientat pe direcția SV-NE, o lățime cuprinsă între 0,72-0,80 m. A fost surprins pe o L de 9 m, venind din profilul de SV şi prelungindu-se în direcția NE.

Zidul Z2

Descoperit în toate cele trei secțiuni în partea de E a acestora, la cca. 2,50 m de primul zid, este orientat pe direcția SV-NE, o lățime cuprinsă între 0,72-0,80 m. A fost surprins pe o L de 9 m, venind din profilul de SV şi prelungindu-se în direcția NE.

Între cele două ziduri au fost descoperite numeroase resturi tegulare, ce ar putea proveni de la sistemul de acoperiş al edificiului. Tot aici a fost descoperit şi un ciocănel mic de fier, precum şi o piesă din corn prelucrat, folosită ca mâner de unealtă (?).

Cpl. C1

Are o formă circulară cu d de cca. 1 m, fiind surprins în S2. S-a conturat la ad. de 0,80 m, coborând adânc în sterilul de nisipos (a fost cercetat până la cca. 2,95 m). Acest complex de formă cilindrică pare cel mai probabil să fie o fântână din perioada romană. Materialul arheologic descoperit în umplutura ei constă în fragmente tegulare şi ceramice de factură romană, inclusiv o toartă de amforă. Partea superioară a complexului a fost demarcată circular de un şir de pietre de dimensiuni mari.

După cum se poate observa din prezentarea succintă a descoperirilor, observațiile stratigrafice permit constatarea existenței unor nivele arheologice ce atestă locuirea romană, în *extra-muros*-ul oraşului roman Municipium Aurelium Apulense.

Este posibil ca cele două ziduri să facă parte dintr-un edificiu al cărui identitate poate fi doar presupusă (posibil un atelier). Acest lucru pare să fie susținut de caracterul materialului arheologic descoperit (în special de uneltele fragmentare descoperite).

În ce priveşte complexul de formă circulară descoperit în S2, acesta poate să fie o fântână ce cobora la pânza freatică, aflată aici la nivel destul de ridicat.

Datarea complexelor arheologice este dificil să fie făcută foarte strâns, la o primă analiză a materialului arheologic descoperit, permițând o încadrare destul de largă, din a doua jumătate a sec. II p.Chr. - al treilea sfert a sec. III p.Chr.

Abstract:

In April 2007, the National Museum of Union carried out preventive archaeological researches pursuant the contract of archaeological research and the authorization for rescue archaeological excavations no. 114/2007, issued by the Ministry of Culture and Religious Affairs.

The terrain owned by Maria Ileana Dima, is located in Partoş district, Rât area, on a narrow street that leaves from Ana Ipătescu street, 7401 survey number of the lot (Cad TP[1] 3044/1/9) and the beneficiary is to build "a family dwelling" (beneficiary Răzvan Matei), which is situated 150 m east from the houses on Glinca street. The dwelling under research is placed in the area of the Roman city Municipium Septimium Apulense, the code RAN of the researched point being 1026.02.

Out of the archaeological data as well as from the field evaluation of the area around the dwelling under research for archaeological load discharge, it was assumed that this is placed outside the borders of the Roman city, but on the location of the future construction, as proven by the consistent archaeological materials at the level of the actual ploughland (fragmentary tegular material, fragments of lime or lime with mortar, Roman ceramic, a fragment from a Roman grinding mill, as well a parallelepipedic grit stone block – probably a pane of a table). Thus, there was decided that on the surface destined to make the building with an EW orientation, to realize three sections, which have the following dimensions: S.1 = 1,5x10 m; S.2 = 1,5x10 m; S.3=3x10 m.

The stratigraphy of the investigated lot in the area where the realization of the family dwelling is proposed showed under vegetal layer, an ancient level of Roman period quite thin, and sterile which appears at about -0,65 m. The foundations of two Roman walls have been contoured on the NE-SW axe in all the three sections.

As there can be noticed from the short presentation of the discoveries, the stratigraphic remarks allow noticing the existence of some archaeological layers that attest the Roman habitation, outside the walls of the Roman city Municipium Septimium Apulense.

It is possible that two walls are a part of a dwelling whose identity may be only assumed (a workshop, possibly). This thing seems to be supported by the characteristic of the discovered archaeological material (especially some discovered fragmentary tools).

As far as the circular complex discovered in S.2 is concerned, this may be a fountain that moved down to phreatic level, which is at a quite raised level here.

The dating of the archaeological complexes is very difficult to be made an exact one, at a first analysis of the discovered archaeological material, allowing a pretty flexible dating, from the second half of the 2nd century A.D. - the third quarter of the 3rd century A.D.

Note:

1. The translator's note Cad TP=real estate register

5. Alba Iulia, jud. Alba

Punct: Str. Izvor (proprietățile Dorin Cojocaru şi Daniel Martini)

Cod sit: 1026.03

Autorizațiile de cercetare preventivă nr. 104/2007, 285/2007

Colectiv: Vasile Moga - responsabil, George Bounegru, Ilie Lascu (MNUAI), Raluca Gheorghiu, Tiberiu Frunză (Univ. Alba Iulia)

Proprietatea Dorin Cojocaru

Ca urmare a dosarului înaintat de către DCCPCN Alba MNUAI, în perioada 13-18.04.2007 s-au efectuat cercetări arheologice preventive pe terenul aflat în proprietatea domnului Cojocaru Dorin. Acesta este amplasat pe str. Izvorului. f.n., iar beneficiarul urmează să realizeze obiectivul „construire locuință";

În vederea descărcării de sarcină arheologică au fost realizate două unități de săpătură amplasate pe suprafața destinată realizării obiectivului sus-menționat, care au următoarele dimensiuni: S1 = 16 x 3 m; S2 = 10 x 2 m.

S1 - Amplasată pe latura de N a viitoarei clădiri, ne relevă următoarea stratigrafie: 0-0,20 m strat arabil; -0,20 -0,60 m strat negru; -0,65 m strat galben, steril din punct de vedere arheologic. Prima intervenție antropică descoperită este o rigolă de scurgere a apei, de factură modernă (cel mai probabil), datorită adâncimii la care a fost surprinsă (-0,25 m). Apărută în c. 3 ea este orientată N-S, transversală practic cu secțiunea. Pentru conturarea primului complex arheologic, un mormânt de incinerație, a fost deschisă pe latura de N cas.1 cu dimensiunile de 2 x 1,20 m; pentru conturarea mormintelor 2 şi 3 s-a deschis cas.2, care uneşte S1 cu S2, având dimensiunile de 2 x 3 m. S2 - prezintă aceeaşi stratigrafie ca şi precedenta. În interiorul său s-au conturat mormintele 4 şi 5.

Datorită amplasamentului parcelei investigate în aria mai vastă în care au fost descoperite: morminte din necropola romană de pe Dealul Furcilor-Podei au fost efectuate cercetări arheologice, care să pună în evidență eventualele complexe arheologice existente. Perimetrul a cărui suprafață urma să fie descărcat de sarcină arheologică este potrivit schiței primită de la beneficiar de cca.128 m^2. În urma cercetărilor au fost identificate cinci complexe arheologice.

Acestea sunt morminte care tipologic se încadrează în perioada romană. Din punct de vedere al ritului de înmormântare unul este de incinerație în groapă arsă anterior iar celelalte patru de inhumație. Dintre cele de inhumație unul era depus în sicriu de lemn, fapt dovedit de cuiele descoperite, iar celelalte în ciste de cărămidă. M3 şi M4 erau din cărămidă legată cu mortar şi unul dintre ele tencuit la interior. După dimensiuni, mormintele de inhumație par a fi de copil. În ceea ce priveşte orientarea nu există o simetrie, cele cinci morminte fiind orientate diferit. Unul dintre morminte (M4) avea depus pe fund un strat de var, mai consistent în zona capului si mai redus în zona toracelui. Analogii mai avem în zonă, la cca. 250 m E, la introducerea canalizării pe strada Izvorului, precum şi în cercetările sistematice din secolul trecut, în cadrul aceleiaşi necropole principale a oraşelor de la Apulum, din care fac parte şi aceste descoperiri.

Materialul arheologic rezultat este relativ sărac, alături de fragmente ceramice rezultând cuie de la sicriu sau de sanda. Acest lucru este explicabil prin braconarea la care au fost supuse aceste morminte. De altfel încă de la suprafață avem de-a face cu fragmente de calcar sfărâmat provenite cel mai probabil de la un monument roman, în zonă neexistând alta sursă.

Din strat au mai fost recoltate fragmente ceramice de factură romană precum şi o parte din rezervorul unui opaiț. După cum se poate observa din prezentarea succintă a cercetării, avem de-a face cu cele mai vestice descoperiri care țin de necropola romană de pe la Alba Iulia –Dealul Furcilor-Podei.

Proprietatea Daniel Martini

În perioada 08–24.08.2007 au avut loc cercetări arheologice preventive în Alba Iulia, str. Izvorului, f.n. pentru descărcare de sarcină arheologică a obiectivului „construire locuință familială". Având în vedere că realizarea obiectivului „construire locuință familială" se face în interiorul necropolei romane s-a realizat cercetarea integrală a amplasamentului viitorului obiectiv.

În urma cercetărilor arheologice au fost descoperite 29 de morminte, 27 de morminte de epocă romană, 7 de incinerație şi 20 de inhumație, şi două morminte de inhumație feudale. Mormintele au fost numerotate de la M1 la M29.

Mormintele de incinerație de epocă romană au fost conturate imediat sub stratul deranjat de lucrările agricole, partea superioară a mormintelor fiind deranjată. Gropile mormintelor sunt patrulatere cu colțurile rotunjite, având dimensiunile cuprinse între 0,80 x 0,60 m şi 1,30 x 0,80 m gropile mormintelor au fost conturate la -0,45 -0,55 m şi se adâncesc până la 0,55 -0,65 m față de nivelul actual de călcare, cu o singură excepție, M17, care se adânceşte până la 1,3 m, mormânt a cărui groapă avea dimensiunile de 2,20 x 1 m. Mormintele de incinerație au fost orientate N-S, cu o singură excepție, M17 care a fost orientat E-V. În interiorul gropilor au fost descoperite oase umane calcinate, cenuşă şi, în două cazuri, inventar ceramic.

Au fost descoperite 20 de morminte de inhumație de epocă romană, marea majoritate a lor fiind jefuite, cel mai probabil, încă din antichitate. Din cele 20 de morminte de inhumație 7 aparțin unor copii, dimensiunile gropilor variind între 0,60 x 0,40 m şi 1,20 x 0,50 m. Mormintele de copii sunt puternic deranjate, în umplutura gropii fiind descoperite oase umane, fără să fie descoperite piese de inventar. Orientarea mormintelor este în patru cazuri E-V, iar în alte trei cazuri N-S. Mormintele de maturi şi adolescenți sunt reprezentate de 12 morminte, având gropile cu dimensiunile cuprinse între 1,40 x 0,60 m şi 2 x 0,80 m, în trei cazuri nu s-a putut stabili conturul şi dimensiunile gropilor. Mormintele de maturi au fost orientate astfel: 4 morminte E-V, 3 morminte V-E, 3 morminte N-S şi un mormânt S-N. Inventarul mormintelor este în general sărăcăcios, şi este compus în marea majoritate din ceramică aflată în stare fragmentară, parte din ea întregibilă, cuie de fier, fragmente de sticlă, o fibulă de fier, o pensetă de bronz şi un fragment de plumb rulat, inscripționat pe ambele fețe, cu rol de blestem probabil (*defixionum tabellae*). Starea de conservare actuală nu permite încă descifrarea lui, plumbul fiind într-o avansată stare de mineralizare. Pe parcursul cercetărilor au fost descoperite patru monede de bronz, două dintre ele fiind depuse în gura defuncților. Materialul arheologic rezultat este în curs de restaurare.

Din punct de vedere stratigrafic s-a putut observa existența unei succesiuni de înmormântări, fiind descoperite morminte care se suprapun sau sunt puternic deranjate de gropile altor morminte. Ca datare încadrăm descoperirea în sec. II-III. Cea mai târzie piesă este o monedă descoperita în profilul de E. Aceasta este un as emis în timpul lui Filip Arabul (244-249 p.Chr) cu efigia fiului său, Filip al II-lea. În ceea ce priveşte cel de-al doilea orizont de înmormântări pe care îl presupunem a fi medieval timpuriu, sepulții sunt depuşi pe partea dreaptă, cu genunchii flexați. Unul dintre ele (M28) avea ca piese de inventar un inel şi o brățară pe mâna stângă.

Descoperirea de pe proprietatea d-lui Martini Daniel se încadrează în aria necropolei romane de la Dealul Furcilor-Podei, alături de care sunt sesizate acum şi înmormântări aparținând altei perioade. [Vasile Moga]

Planşa 4

Bibliografie:
I. Berciu, Wanda Wolski, *Un nou tip de mormânt descoperit la Apulum şi problema sarcofagelor cu boltă din Imperiul roman*, Apulum 9, 1971, p. 375-433.
D. Protase, *Şantierul arheologic Alba Iulia*, MCA 6, 1960, p. 397-405.
D. Protase, *Săpăturile de la Alba Iulia*, MCA 7, 1961, p. 407-410.
D. Protase, *Necropola oraşului Apulum*, Apulum 12, 1974, p. 134-159.
V. Moga, G Bounegru, R. Ota, în CCA 2006, p.34

Abstract:

The researches carried out on the terrain of Mr. Cojocaru Dorin in the summer of 2007 revealed five graves. Among these, four are inhumation graves (three in brick sarcophagus and one in wooden coffin) and one cremation grave. These are practically the most western discoveries which belong to the Roman necropolis from Alba Iulia - *Dealul Furcilor-Podei*. The researches carried out on the property of Mr. Martini Daniel led to the discovery of twenty-nine graves, among which twenty-seven belong to the Roman period and two were early medieval. The archaeological material consists of ceramic fragments, almost complete parts, nails, a glass vessel, fibula and a fragment of rolled lead which is engraved on both sides probably with a curse (*defixionum tabellae*).

6. Alba Iulia, jud. Alba

Punct: str. Brînduşei

Cod sit: 1026.09

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 216/2007

Colectiv: Aurel Dragotă, Raul Todor (ULB Sibiu), Gabriel Tiberiu Rustoiu (MNUAI), Valentin Deleanu (Alba Iulia), Anca Daniela Matiş (UBB Cluj), Lazăr Cătălin (Lic. Sanitar din Sibiu), Cosmin-Marcel Urian (Sighişoara), studenţii Ionela Lăbănuş, Anca Antone, Aliona Raţ, Florin Badea, Alexandru Furdui, Eliza Avrămoiu, Bogdan Nistor, Marius Voicu, Liana Păucean (ULB Sibiu), Simona Deleanu, Cristina Chiriac (FIB)

Cercetările arheologice preventive în zona necropolei de pe str. Brînduşei s-au desfăşurat în perioada 10.07.-27.07. 2007, pe terenurile proprietate particulară ale domnilor Stan Ioan şi Bodea Ioan (Protocol de colaborare Nr. 717/01.06.2007, încheiat între ULB Sibiu şi MNUAI)**.** Mormintele au fost numerotate în continuarea celor descoperite în anii anteriori/1997-2006.

Teren: Bodea Ioan

M189:-0,80 m -1,06 m, Lschelet=1,66 m, Lgroapă=1,90 m,. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea dreaptă. Braţele erau aşezate pe lângă corp. Conservat foarte bine. Groapa mormântului era acoperită cu piatră şi cărămidă. Pe regiunea membrelor inferioare se afla depus un bloc de calcar. Marginea gropii era bordată cu material litic în zona humerus-ului stâng şi femurul stâng.

Inventar funerar: între femure se afla depus un vas borcan, cu gura îndreptată spre membrele inferioare.

M190:-0,50 m, Lschelet=1,26 m. Scheletul era conservat parţial - toracele şi membrele inferioare. Mâna stângă era depusă pe bazin iar dreapta pe lângă corp.

Fără inventar funerar.

M189 şi M190/2007 au fost dezvelite pe latura de NE a casei lui Bodea Ioan.

Teren: Stan Ioan

M191: O = SV(cap) -NE, Lgroapă= 1,86 m, lgroapă= 0,50 m - 0,54 m, Lschelet=1,51 m,

-0,24 -0,42 m; N 46. 06271◦ , E 23. 55986◦ (craniul). Groapă de formă trapezoidală cu colţurile rotunjite. Schelet de femeie (?) depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea stângă. Oasele antebraţului drept sunt aşezate pe bazin iar cele de la stângul pe piept. Stare de conservare bună.

Inventar funerar: la temporalul stâng şi drept s-a identificat câte un inel de buclă din bronz.

M192: O = V (cap) - E, -0,30 -0,43 m, Lgroapă= 2,10 m, lgroapă= 0,60 -0,64 m, Lschelet=1,70 m; N 46. 06268◦ , E 23. 55977◦ (craniul). Groapă de formă trapezoidală cu colţurile rotunjite. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe stânga. Antebraţul stâng era aşezat pe bazin iar dreptul pe lângă corp. Conservat destul de bine.

Fără inventar funerar.

M193: O = SV (cap) -NE, Lgroapă= 2 m, lgroapă= 0,70 -0,84 m, Lschelet=1,74 m, -0.30 -0.45 m; N46. 06268◦ , E 23. 55977◦ (craniul). Groapă trapezoidală cu colţurile rotunjite. Schelet de adult cu oasele antebraţului drept pe bazin şi stângul pe piept. Craniul era căzut pe stânga. Conservat bine.

Fără inventar funerar.

M194: O = V (cap) -E, Lgroapă= 1,84 m, lgroapă= 0,74 m, Lschelet=1,66 m, -0,24 -0,38 m, N 46. 06270◦ , E 23. 55973◦ (craniul). Groapă rectangulară cu colţurile rotunjite. Defunctul a fost depus în decubit dorsal cu craniul aşezat pe dreapta. Oasele antebraţului drept erau aşezate pe bazin iar cele de la stângul pe lângă corp. Stare de conservare bună.

Fără inventar funerar.

M195: O = V (cap) -E, Lgroapă= 1,94 m, lgroapă= 0,74 m, Lschelet=1,62 m, -0,24 -0,38 m. Groapă trapezoidală cu colţurile rotunjite. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe stânga şi mandibula deplasată spre umărul drept. Oasele antebraţului drept sunt aşezate pe bazin iar cele de la stângul pe lângă corp.

Inventar funerar: în regiunea stângă a craniului, inel de buclă cu capetele suprapuse.

M196: O = V (cap) – E cu o uşoară deviaţie, Lgroapă= 2,05 m, lgroapă= 0,80 m, Lschelet=1,73 m, -0,22 -0,27 m; N 46. 06264◦ - E 23. 55981◦ (craniul). Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea dreaptă. Oasele antebraţului drept sunt aşezate pe lângă corp iar cele de la stângul se află pe bazin. Stare de conservare bună.

Inventar funerar: în gură, un denar din argint de la regele Ştefan I (1000-1038).

M197: O = SV (cap) -NE, Lgroapă= 2 m, lgroapă= 0,78 m, Lschelet=1,65 m, -0,42 -0,60 m; N 46. 06262◦ , E 23. 55986◦ (craniul). Groapă trapezoidală cu colţurile rotunjite. Marginea gropii era bordată pe partea stângă cu o cărămidă fragmentară. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu privirea îndreptată în sus. Oasele antebraţului stâng erau aşezate pe bazin iar cele de la dreptul pe lângă corp.

Fără inventar funerar

M198: Lschelet= 1,36 m, Lgroapă= 1,63 m, lgroapă= 0,66 -0,48 m -0,62 m, O= V-E. Mormânt de adolescent depus în decubit dorsal, cu craniul căzut pe partea stângă. Oasele mâinii stângi erau flexate spre dreapta, care este aşezată pe lângă corp.

Bazinul era conservat satisfăcător. Groapă rectangulară cu colțurile rotunjite.
Fără inventar funerar
M202: Lschelet= 1,60 m, Lgroapă= 1,88 m, lgroapă= 0,74 m, -0,40 -1,10 m, O= N-S. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea stângă. Membrele superioare sunt aşezate pe lângă corp. Groapă de formă trapezoidală cu colțurile rotunjite. Stare de conservare bună.
Inventar funerar: şapte vase diferite ca tip - cinci aşezate pe partea stângă a corpului de la abdomen la membrul inferior şi două pe partea dreaptă, respectiv la bazin şi la zona de articulare femur cu oasele gambei; pe piept s-au identificat un cuțit şi o cataramă. După inventarul funerar, mormântul se poate încadra în sec. IV.
M199: Lschelet= 1,38 m, Lgroapă= 1,92 m, lgroapă= 0,72 m, -0,18 -0,22 m, O= SV (craniu)-NE. Schelet depus în decubit dorsal, identificat fără craniu. Oasele antebrațelor erau aşezate pe bazin. Groapă de formă rectangulară cu colțurile rotunjite.
Fără inventar funerar.
M200: Lschelet= 1,65 m, Lgroapă= 2,04 m, lgroapă= 0,82 m, -0,20 -0,30 m, O= SV (craniu)-NE. Schelet depus în decubit dorsal cu craniul deplasat față de corp şi întors spre stânga. Oasele antebrațelor erau aşezate pe bazin. Groapă de formă trapezoidală cu colțurile rotunjite.
Inventar funerar: la mâna dreaptă un inel pentru deget torsadat (forma 29); pe piept un denar de argint emis de Andrei I (1046-1060); pe partea stângă a craniului două inele de păr cu o extremitate în -s.
M201: Lschelet= 1,82 m, Lgroapă= 2,22 m, lgroapă= 0,68 m, -0,36 -0,42 m, O= SV (craniu)-NE. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea dreapta. Oasele antebrațului stâng erau aşezate pe bazin iar cele de la dreptul pe lângă corp. Groapă rectangulară cu colțurile rotunjite. Stare de conservare bună.
Fără inventar funerar.
M203: Lschelet= 0,76 m, -0,19 m, O = E-V. Din schelet s-a mai conservat parțial membrul inferior drept.
Fără inventar funerar.
M204: Lschelet= 1,10 m, -0,24 -0,36 m, O = V-E, Lgroapă= 1,20 m, lgroapă= 0,42 m. Schelet de fată depusă în decubit dorsal. Craniul era căzut pe partea dreaptă. Conservat destul de bine. Oasele gambei stângi erau deplasate şi căzute pe gamba dreaptă.
Inventar funerar: trei pandantivi de tipul *„cap de ceapă"* cu decor; un pandantiv cordiform din argint în stare fragmentară; un pandantiv globular şi două inele de păr cu o extremitate în –s, identificate pe partea stângă a pieptului; mărgea fragmentară.
M205: Lschelet= 0,64 m, Lgroapă= 0,76 m, lgroapă= 0,24 m, O= V-E. Din scheletul de copil s-au mai păstrat doar resturi din calotă şi femur.
Fără inventar funerar.
M206: Lschelet= 1,28 m, -0,23 -0,33 m, O = SV (craniu) -NE, Lgroapă= 1,40 m, lgroapă= 0,41 m. Schelet de adult depus în decubit dorsal, dezvelit parțial până la articulațiile membrelor superioare. Restul corpului se afla sub un pom fructifer. Oasele antebrațului stâng erau aşezate pe bazin iar cele de la dreptul pe lângă corp. Groapa era de formă rectangulară cu colțurile rotunjite.
Fără inventar funerar.
M207: Lschelet= 1,62 m, -0,10- 0,28 m, O = SV (craniu) -NE, Lgroapă= 1,97 m, lgroapă= 0,49 m. Înhumat lângă M206. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea stângă. Membrele superioare erau depuse pe lângă corp.
Inventar funerar: în gură a fost depus un denar emis de Solomon (1063-1074).
M208: -0,26 -0,32 m, O = V (craniu) -E, Lgroapă= 1,16 m, lgroapă= 0,67 m.Din scheletul copilului s-a mai păstrat doar craniul. Groapă de formă trapezoidală cu colțurile rotunjite. La picioare era depusă o cărămidă iar la cap o piatră.
Inventar funerar: un inel de păr cu o extremitate în –s.
M209: Lschelet= 1,76 m, -0,34- 0,45 m, O = SV (craniu) -NE, Lgroapă= 2,13 m, lgroapă= 0,50 m-0,63 m. Schelet depus în decubit dorsal cu oasele craniului păstrate parțial. Oasele antebrațului stâng erau aşezate pe bazin iar cele de la dreptul pe lângă corp. Oasele metatarsiene erau deplasate. Groapă trapezoidală cu colțurile rotunjite.
Inventar funerar: denar emis de Ştefan I (1000-1038).
M210: Lschelet= 1,60 m, -0,88 -0,78 m, O = SV (craniu) -NE, Lgroapă= 1,75 m, lgroapă= 0,56 m. Schelet de adult depus în decubit dorsal cu craniul căzut pe partea stângă. Din membrele superioare s-au mai păstrat doar humerus-urile.
Fără inventar funerar.
M211: -0,35 m. Schelet de copil din care s-au mai conservat câteva resturi osteologice.
Fără inventar funerar.

Scheletele sunt orientate V (craniu)-E şi SV (craniu) -NE. Materialul arheologic recuperat din morminte, se poate încadra în sec. X-XI. Se remarcă inele de buclă, inele de păr cu o extremitate în –s, vas ceramic de tip borcan, inel pentru deget (forma 29 *Giesler*), pandantive şi monede arpadiene. O excepție este reprezentată de M202, singurul de sec. IV, descoperit până în prezent în spațiul necropolei medievale. Cercetările efectuate în anul 2007 au vizat mai ales limita V şi NV necropolei. Pe axul estic, înhumările în necropolă se produc până în apropierea actualului DJ 107 A, iar pe latura sudică, se termină pe proprietatea domnului Besoiu Ioan.

Din punct de vedere cronologic, necropola de la Alba Iulia-Str. Brînduşei este contemporană cu faza a II-a de la Stația de Salvare şi cu necropolele de la Alba Iulia - *Izvorul Împăratului*, Alba Iulia - *Str. Vânătorilor*, Alba Iulia - *Stația de Retransmisie Orange* şi Pîclişa - *La Izvoare*, cu unele diferențe din punctul de vedere al ritualului.

Planşa 5

7. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II]

Punct: str. Moților, nr. 66A (proprietatea Silvia Săvuț)

Cod sit: 1026.12

Autorizația de cercetare preventivă nr. 43/2007

Colectiv: Vasile Moga, Radu Ota (MNUAI), Raluca Gheorghiu (Univ. Alba Iulia)

Ca urmare a dosarului nr. 906/22.11.2006 depus la DCCPCN Alba şi a adresei nr.1577/22.11.2006 înaintate de această instituție către MNUAI, în perioada 14.03-20.03, 26-28.03, 16-24.04.2007 s-au efectuat cercetări arheologice de salvare de către MNUAI, conform contractului de cercetare arheologică nr. 412/2.04.2007. Terenul aflat în proprietatea Silviei Săvuț, este amplasat pe str. Moților, nr. 66 A, pe care beneficiarul urmează să construiască o casă, fiind situat la cca. 150 m NNE de cetatea de tip Vauban, în apropiere de situl arheologic Alba Iulia-Stația de Salvare, unde au fost descoperite necropole datând din epoca romană şi evul mediu timpuriu. În

vederea obținerii certificatului de descărcare de sarcină arheologică au fost trasate o secțiune şi o suprafață având următoarele dimensiuni: SI -14 x 2 m; Sp 01 - 5,5 x 11 m, amplasate pe suprafața destinată realizării obiectivului susmenționat

Parcela investigată arheologic şi pe care se intenționează să se construiască imobilul are o formă dreptunghiulară, după cum o arată planul fundațiilor (cca. 125-130 m^2). Suprafața ce a fost investigată arheologic a avut cca. 88,5-90 m^2.

Secțiunea SI

Amplasată pe latura de NV a obiectivului, ne dezvăluie următoarea stratigrafie:

0 –0,34 m strat vegetal;

-0,34 –1,50 m strat negru;

-1,50 –1,70 m steril galben.

În această secțiune au fost identificate 4 morminte datate în sec. XVIII-XIX, orientate NE-SV. Existența unei hărți a municipiului Alba Iulia publicată la începutul sec. XX, atestă existența unei necropole a oraşului în acest loc. Au fost recuperate puține fragmente ceramice romane. În capătul nordic al secțiunii au fost reperate două gropi menajere moderne care au afectat mormintele. Ținem să precizăm că zona a fost grav afectată de intervențiile contemporane, astfel încât doar două morminte au fost găsite relativ intacte.

Suprafața Sp 01

Plasată paralel cu SI, cu un martor de 1 m, prezintă o stratigrafie similară cu cea din SI. Cunoscând situația stratigrafică din secțiunea precedentă s-a procedat la decaparea mecanizată până aproape de nivelul de conturare al mormintelor. În colțul NV al suprafeței a fost săpată o fosă de fostul proprietar al terenului, adâncă de 2,5 m, cu dimensiunile de aproximativ 2 x 3 m. Au mai fost identificate 5 morminte orientate NE-SV sau E-V, grav afectate de lucrările moderne. Doar unul singur a fost găsit intact, cu sicriu de lemn. În această suprafață a fost conturată o locuință adâncită romană, cu două niveluri de locuire, notată L1, la 1,8 m adâncime, prevăzută cu un cuptor din lut. Primul nivel este caracteristic celei de-a doua jumătăți a sec. II p.Chr., iar al doilea, primului sfert al sec. III p.Chr. Din cuprinsul complexului a fost recuperată ceramică romană din abundență, denari romani de la Hadrian şi Elagabal, un sestert de la Commodus, o spatulă de bronz, o statuetă de bronz cu Priapus, zeu al fertilității, un postament rectangular de la o statuetă de teracotă, probabil zeița Venus, câteva zeci de ace de păr şi de cusut, o cărămidă cu ştampilă cu antroponimul AEL, ceramică *terra sigillata* şi câteva opaițe de tip VIII *Loeschcke* şi canal deschis de tip X *Loeschcke*. Peste această locuință a fost fundată o clădire notată L2, datată în acest stadiu al cercetărilor începând cu al doilea sfert al sec. III p.Chr. Din această clădire s-a mai păstrat doar fundația de la traiectul zidului, realizată din pietre de râu legate cu lut, cu L=7,43 m şi gr.=0,55 m. În colțul NE al suprafeței a fost identificat un colț al clădirii care continua spre NV în afara suprafeței construibile. În apropiere de L1, a fost identificat un bordei, notat L3, cu două faze de umplere în care a fost descoperită o statuetă de bronz a zeului Priapus, străveche divinitate a fertilității, ace de păr şi de cusut, denari, piese de echipament militar, olărie şi opaițe. Din păcate a putut fi cercetată doar o parte neînsemnată din acesta deoarece suprafața sa depăşea mult aria afectată de proiectul construcției, continuând chiar pe terenul proprietății private din apropiere.

Acestă descoperire atestă existența *canabae*-lor Legiunii XIII Gemina la NV de castru. După cum am observat, se dovedeşte încă o dată existența *canabae*-lor şi în epoca de după Septimius Severus.

Bibliografie:

S. Loeschcke, *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des antiken Beleucthungswesens*, Zürich 1919.

I. Piso, *Inscriptions d'Apulum*, Paris 2001.

Abstract:

The report presents the results of rescue archaeological researches carried out in Alba Iulia, ancient Apulum. There were discovered traces of the dwelling from the Roman period dated in the second half of the 2nd century until the first and the second quarter of the 3rd century AD.

The inventory of the dwellings consists of pottery, clay lamps (VIII and X Loeschcke type), Roman denars from the emperors Hadrianus, Elagabalus, a sestertius from Commodus, a bronze statue of fertility god Priapus, some pieces of military equipment.

These discoveries confirm the existence of *canabae*, the Roman settlement developed around the Roman fort of the 13th Legion Gemina, after the reign of the emperor Septimius Severus.

8. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II]

Punct: str. Izvorului f.n. (proprietatea Ilie Andrea)

Cod sit: 1026.12

Autorizația de cercetare preventivă nr. 115/2007

Colectiv: Constantin Inel, Ovidiu Oargă (MNUAI)

În luna mai 2007 s-au efectuat cercetări arheologice preventive, de către MNUAI, conform contractului de cercetare arheologică şi autorizației pentru săpături arheologice de salvare nr. 115/2007, emisă de MCC.

Terenul aflat în proprietatea lui Andrea Ilie, este amplasat pe str. Izvorului f.n., nr.top. 4377/3/1/2/1, iar beneficiarul urmează să construiască obiectivul „locuință familială", fiind situat la cca. 250 m S de monumentul dedicat martiriului lui Horia, Cloşca şi Crişan. Obiectivul supus cercetării se află în zona oraşului roman Municipium Septimium Apulense.

Cunoscută fiind stratigrafia din zona apropiată obiectivului supus cercetării în vederea descărcării de sarcină arheologică, pe suprafața destinată realizării obiectivului şi orientată SSV-NNE, au fost realizate lucrări de decopertare mecanizată sub supraveghere arheologică de specialitate, rezultând o suprafață decopertată care are următoarele dimensiuni: Sp.1 = 12 x 10 m.

Perimetrul cercetat se prezintă ca o parcelă dreptunghiulară orientată aproximativ N-S, ce ocupă aproximativ 745 m^2. Pe această suprafață beneficiarul intenționează să construiască o locuință de familie cu suprafața la sol de cca. 157 m^2, conform documentației anexate.

Stratigrafia suprafeței investigate în zona unde este propusă realizarea locuinței familiale ne-a arătat o locuire medieval-timpurie pe latura de V a viitoarei locuințe (deşi nu se poate discuta de un nivel propriu-zis din această perioadă, având de-a face cu o dezvoltare a locuirii pe orizontală), un nivel de epocă romană, reprezentat de mai multe complexe şi un steril care apare la cca.-0,70 m.

După decopertarea mecanizată, realizată sub supraveghere arheologică de specialitate, până la ad. de –0,55m, a fost

efectuată o răzuire completă a suprafeței rezultate (de cca. 120 m^2), în urma căreia au putut fi conturate mai multe complexe arheologice.

Astfel au fost descoperite în partea centrală a suprafeței cercetate o groapă menajeră, o fântână, un bordei, precum şi o amenajare în profilul de E – toate de epocă romană, precum şi două morminte puse pe laturile de S şi de N ale unei mici locuințe semiadâncite, de formă rectangulară, ce s-au dovedit a aparține perioadei medieval-timpurii (probabil sec. X).

Locuința (bordeiul) B1

Este o locuință adâncită de formă ovoidală neregulată, conturată în partea central-vestică a suprafeței Sp.1. Are dimensiunile de 2,50 x 2,20 m, fiind conturată la ad. de 0,90 m, ea coboară până la -1,92 m. Materialul arheologic descoperit constă în fragmente ceramice de factură romană, o monedă, pietre de râu, respectiv material osteologic provenit de la animale.

Groapa G1

Este plasată în partea central-sudică a suprafeței Sp.1. Are formă circulară, cu d. de cca 0,75 m. Coboară doar până la -1,08 m. S-a conturat doar prin diferență de culoare şi pigment arheologic, fără a fi descoperite materiale arheologice în umplutura ei.

Groapa G2

Este plasată în partea central-nordică a suprafeței Sp.1. Are o formă ovoidală, la contur. D_{maxim} este de cca. 1,20 m. În umplutura gropii au fost descoperite fragmente ceramice de factură romană, respectiv oase de animale.

Groapa G3

Este plasată în colțul de NV al suprafeței Sp.1. Are formă ovoidală, cu d de cca 0,95 m. Coboară doar până la -1,20 m. S-a conturat doar prin diferență de culoare şi pigment arheologic, fără a fi descoperite materiale arheologice în umplutura ei.

Groapa G4 (fântâna)

Descoperită în zona centrală a suprafeței Sp.1, are o formă circulară, cu d de 1,40 m. Materialul arheologic descoperit în umplutură a fost descoperit doar până la ad. de cca. -2 m şi constă din fragmente ceramice de aceeaşi factură cu cea din locuința B1 (de epocă romană), fiind descoperite şi mai multe fragmente dintr-o amforetă. A fost golită până la ad. de cca. -3 m, de unde din motive de securitate a muncii nu a mai putut fi golită.

Cpl. C1

Descoperit în profilul de E a suprafeței Sp.1, fiind probabil o locuință de formă rectangulară, cu latura lungă de 1,70 m. Materialul arheologic descoperit în umplutură constă în câteva fragmente de ceramică de factură romană.

M1

Descoperit pe latura de V a suprafeței Sp.1, intră în profilul de V, fiind deschisă o casetă pentru cercetarea integrală. Este un mormânt de inhumație, orientat aproximativ V-E, scheletul fiind probabil un adult de sex feminin, depus alungit cu mâinile încrucişate pe bazin, iar fragmentele ceramice descoperite par să dateze din perioada medieval-timpurie (posibil sec. X).

M2

Descoperit pe latura de V a suprafeței Sp.1, intră în profilul de V, fiind deschisă o casetă pentru cercetarea integrală. Este un mormânt de inhumație, orientat V-E, scheletul fiind probabil un adult de sex masculin, depus alungit cu mâinile pe lângă corp, iar în zona bazinului au fost surprinse o cataramă din fier şi o piesă de centură tot din fier, la şoldul stâng. Acestea, precum şi fragmentele ceramice descoperite par să dateze din perioada medieval-timpurie (posibil sec. X).

Complexul arheologic L1

Are o formă dreptunghiulară cu dimensiuni de 2,30 x 1,80 m, s-a conturat după scoaterea celor două morminte, care erau plasate pe laturile de N, respectiv S ale complexului. Acest complex coboară în sterilul de culoare galbenă până la cca. -1,50 m. La golire s-a observat că fundul este albiat şi nu prezintă urme de pari. Materialul arheologic descoperit în umplutura ei constă în câteva fragmente ceramice de factură romană dar şi medieval timpurie. La partea superioară fuseseră plasate mai multe elemente de construcție, probabil reutilizate deoarece a fost găsit şi un bloc de piatră dintr-o inscripție romană din care se mai păstrează câteva litere, pe trei rânduri (deocamdată în studiu).

După cum se poate observa din prezentarea succintă a descoperirilor, observațiile stratigrafice permit constatarea existenței unor nivele arheologice ce atestă locuirea medieval-timpurie în acest punct, prin descoperirea a unei locuințe îngropate notată L1. Materialele arheologice descoperite în L1, sunt fragmente ceramice ce par să indice o datare destul de timpurie - eventual sec. X (este vorba de fragmente ceramice decorate cu puncte incizate). De asemenea, aceeaşi datare o indică şi materialele descoperite în mormintele M1 şi M2, descoperite pe laturile de N , respectiv de S ale locuinței L1. Locuința medievală L1 este de plan rectangular, şi are o încăpere prevăzută cu un cuptor casnic, cu vatra arsă la roşu, plasat la colțul de NE şi care este alimentat din interiorul locuinței.

Cercetările ne conduc spre concluzia că şi în acest punct, există urme de locuire din perioada medieval-timpurie. Considerăm că aceste complexe medieval-timpurii se circumscriu ariei mai vaste a aşezării aferente necropolei descoperită pe strada Brânduşei, ele probabil fiind încadrabile în sec. X. În ce priveşte mormintele acestea probabil că se constituie într-un caz aparte ținând cont şi de faptul că scheletele au fost depuse pe laturile locuinței, probabil după dezafectarea acesteia. Este posibil ca mormintele să se dateze şi dintr-o perioadă mai târzie, ulterioară locuinței semiadâncite, dar acest lucru va putea fi stabilit mai sigur după interpretarea pieselor de echipament descoperite pe scheletul M2, aflate în curs de restaurare.

În ce priveşte locuirea romană în acest punct, avem descoperite locuința adâncită notată B1, respectiv pe profilul de E a fost localizată o altă locuință semiadâncită, care ieşea din perimetrul construibil, şi se prezenta şi afectată de o intervenție antropică ulterioară, cu resturi de elemente de construcție cu mortar de ciment. Din bordeiul B1, au fost scoase fragmente ceramice, material osteologic dar şi o monedă romană, aflate în curs de conservare-restaurare. De asemenea, mai avem fântâna notată G4, din care au fost scoase şi fragmente ceramice dintr-o amforetă, precum şi alte fragmente ceramice romane.

Inventarul arheologic prelevat va intra în faza de prelucrare în cadrul MNUAI.

Abstract:

In May 2007, the National Museum of Union carried out preventive archaeological excavations pursuant the contract of archaeological research and the authorization for rescue archaeological excavations no. 115/2007, issued by the Ministry of Culture and Religious Affairs.

The terrain owned by Ilie Andrea is placed on (without number), Izvorului street, survey number 4377/3/1/2/1, and the

beneficiary is to build "a family dwelling", which is situated 250 m, south from the monument dedicated to the martyrdom of Horia, Cloşca and Crişan. The dwelling under research is placed in the area of the Roman city Municipium Septimium Apulense, the code RAN of the researched point being 1026.12.

After the mechanical topsoil stripping, carried out under specialty archaeological control, to a depth of -0,55 m, there was performed a complete scraping of the resulted surface (about 120 sqm), following which several archaeological complexes could have been contoured.

This way, there have been discovered a garbage pit, a fountain, a pit house, as well as an arrangement on the eastern profile in the central part of the researched surface, all these belonging to the Roman period; there have also been discovered two graves put on the southern and northern sides of a small semi-buried dwelling, of rectangular shape, which proved to belong to the Early Medieval period (the 10th century, probably).

As there can be noticed from the short presentation of the discoveries, the stratigraphic remarks allow noticing the existence of some archaeological layers that certify the Early Medieval habitation in this point, through discovering a pit house which is noted L1. The archaeological materials discovered inside L1 are ceramic fragments which seem to indicate a pretty early dating – the 10th century eventually (we speak about ceramic fragments decorated with incised points). The same dating is also indicated by the materials discovered in M1 and M2 graves, which were noticed in the northern and southern sides of the L1 dwelling. The L1 Medieval dwelling is of rectangular shape, and has a room with a home oven, with a red burned hearth, placed on the north-eastern corner and which is fed from inside the dwelling.

The researches lead to the conclusion that also in this point, there are habitation traces from the Early Medieval period. We consider that these Early Medieval complexes are limited by a larger area of the settlement dependent on the necropolis discovered on Brânduşei street; they are probably being dated from the 10th century. As far as the graves are concerned these are probably a particular case if we have in mind also the fact that the skeletons were placed on the sides of the dwelling, probably after its deallocation. It is also possible that the graves date from a later period, ulterior to the semi-buried dwelling; but this thing will be certainly established after the interpretation of the equipment pieces discovered on M2 skeleton; presently they are under restoration process.

As far as the Roman habitation in this point is concerned, there was discovered the pit house noted B1, on the eastern profile there has been localized another semi-buried dwelling respectively, which was out of the constructible area, and also presented itself affected by an ulterior anthropic intervention, with rests of construction elements with mortar of cement. From B1 pit house there have been revealed ceramic fragments, osteological material, but also a Roman coin, all being currently under conservation-restoration phases. Also, we have the fountain noted G4, out of which there were pulled out ceramic fragments from an amphora, as well as other Roman ceramic fragments. The drawn archaeological inventory will enter the processing phase at the National Museum of Union, Alba Iulia.

9. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II]

Punct: str. Izvorului 9A (proprietatea Milena Felicia Dumitrescu)

Cod sit: 1026.12

Autorizația de cercetare preventivă nr. 398/2007

Colectiv: Constantin Inel, Ovidiu Oargă (MNUAI)

În luna octombrie 2007 s-au efectuat cercetări arheologice preventive, de către MNUAI, conform contractului de cercetare arheologică şi autorizației pentru săpături arheologice de salvare nr.398/2007, emisă de MCC

Terenul aflat în proprietatea Milenei Felicia Dumitrescu este amplasat pe str. Izvorului nr.9A, iar beneficiarul urmează să construiască obiectivul „locuință familială", fiind situat la cca. 250 m S de monumentul dedicat martiriului lui Horia, Cloşca şi Crişan. Obiectivul supus cercetării se află în zona oraşului roman Municipium Septimium Apulense.

La solicitarea beneficiarului au fost realizate cercetări arheologice în vederea descărcării de sarcină arheologică, pentru amplasamentele a două viitoare construcții, urmând ca la parcelarea terenului, să se propună acordarea descărcării de sarcină arheologică şi pentru cea de-a doua construcție, care nu este inclusă în documentația pusă la dispoziția noastră.

Cunoscută fiind stratigrafia din zona apropiată obiectivului supus cercetării în vederea descărcării de sarcină arheologică, pe suprafața destinată realizării obiectivului şi orientată SSV-NNE, au fost realizate lucrări de decopertare mecanizată sub supraveghere arheologică de specialitate, rezultând două suprafețe decopertate care au următoarele dimensiuni: Sp1 = 10 x 10 m, respectiv Sp2 = 10 x 10 m.

Perimetrul cercetat se prezintă ca o parcelă dreptunghiulară orientată aprox. N-S, ce ocupă aprox. 750 m^2. Pe această suprafață beneficiarul intenționează să construiască o locuință de familie cu suprafața la sol de cca. 150 m^2, conform documentației anexate.

Stratigrafia suprafeței investigate în zona unde este propusă realizarea locuinței familiale ne-a arătat o locuire romană pe suprafața a viitoarei locuințe, se poate discuta de un nivel propriu-zis din această perioadă, reprezentat de mai multe complexe şi un steril care apare la cca.-0,70 m.

După decopertarea mecanizată, realizată sub supraveghere arheologică de specialitate, până la ad. de -0,40 m, a fost efectuată o răzuire completă a suprafețelor rezultate (de cca. 200 m^2), în urma căreia au putut fi conturate mai multe complexe arheologice.

Suprafața Sp.1

În această suprafață au fost descoperite în partea central-nordică, o fântână, un bordei, precum şi un zid scos în profilul de E - toate de epocă romană.

Locuința (bordeiul) B1

Este o locuință adâncită de formă ovoidală neregulată, conturată în partea central-nordică a suprafeței Sp.1. Are dimensiunile de 2,50 x 2,20 m, fiind conturată la ad. de 0,66 m, ea coboară până la -2,26 m. Materialul arheologic descoperit constă în fragmente ceramice de factură romană, un opaiț ştampilat cu inscripția CASSI, 3 ace de os, o piesă circulară din os, fragmente sticlă, material tegular, pietre de râu, respectiv material osteologic provenit de la animale.

Groapa G1 (fântâna)

Descoperită în zona centrală a suprafeței Sp.1, lipită de bordeiul B1, cu un prag intermediar între ele, ce are adâncimea de 1,30 m. Are o formă circulară, cu diametrul de 1,40 m. Materialul arheologic descoperit în umplutură a fost descoperit

doar până la adâncimea de cca -2,46 m şi constă din fragmente ceramice de aceeaşi factură cu cea din locuința B1 (de epocă romană), fiind descoperite aici o fibulă fragmentară cu arc dublu, fragment dintr-o oglindă de bronz, o monedă din bronz. A fost golită până la ad. de cca.-3,00 m, de unde din motive de securitate a muncii nu a mai putut fi golită.

Pe latura de SE bordeiul este tăiat de un şanț cu pietriş, care reprezintă o scoatere de zid. Acest traseu de zid este posibil să facă parte dintr-o construcție din faza a doua de locuire, care suprapune parțial bordeiul B1 şi fântâna G1. Traseul zidului scos se regăseşte în colțurile de V, respectiv est ale suprafeței Sp.1, chiar dacă este posibil ca cele două elemente să nu aparțină aceluiaşi zid, ci la două ziduri diferite.

Suprafața Sp.2

În această suprafață au fost descoperite în partea nord-vestică, un şanț şi două gropi pe capetele acestuia, precum şi un zid scos în colțul de N - toate de epocă romană.

Cpl. S1

Descoperit lângă profilul de S a suprafeței Sp.2, fiind probabil o scoatere a unui zid, cu latura lungă de 5,32 m. Materialul arheologic descoperit în umplutură constă în câteva fragmente de ceramică de factură romană, pigment de arsură.

Cpl. G2

Are o formă circulară care s-a conturat la -0,70 m. Acest complex coboară în sterilul de culoare galbenă până la cca. -1,00 m. La golire s-a observat că fundul este albiat şi nu prezintă urme de pari. Materialul arheologic descoperit în umplutura ei constă în câteva fragmente ceramice de factură romană.

Cpl. G3

Asemănătoare cu G2, are o formă circulară care s-a conturat la -0,70 m. Acest complex coboară în sterilul de culoare galbenă până la cca. -1 m. La golire s-a observat că fundul este albiat şi nu prezintă urme de pari. Materialul arheologic descoperit în umplutura ei constă în câteva fragmente ceramice de factură romană.

După cum se poate observa din prezentarea succintă a descoperirilor, observațiile stratigrafice permit constatarea existenței unor nivele arheologice ce atestă locuirea romană în acest punct, probabil cu două faze. Acest lucru este atestat prin descoperirea în suprafața Sp.1, a unei locuințe îngropate notată B1, lângă aceasta fiind plasată o posibilă fântână, iar cele două complexe fiind suprapuse parțial de traseul unui zid, din care astăzi se mai păstrează doar o mică porțiune, restul fiind scos la o dată necunoscută. Prezența unor urme de ziduri scoase este atestată şi în cea de-a doua suprafață investigată şi notată Sp.2.

Cercetările ne conduc spre concluzia că şi în acest punct, există urme de locuire din perioada romană, construcții care este posibil să facă parte din teritoriul anticului Apulum II (Municipium Septimium Apulense), dar o datare mai exactă, respectiv pe faze de locuire, va putea fi făcută ulterior, după restaurarea şi cercetarea atentă a materialului arheologic descoperit.

Abstract:

In October 2007, the National Museum of Union carried out preventive archaeological excavations pursuant the contract of archaeological research and the authorisation for rescue archaeological excavation no.398/2007, issued by the Ministry of Culture and Religious Affairs.

The terrain owned by Milena Felicia Dumitrescu, is placed on 9A, Izvorului Street, and the beneficiary is to build "a family dwelling", which is situated 250 m, south from the monument dedicated to the martyrdom of Horia, Cloşca and Crişan. The dwelling under research is placed in the area of the Roman city Municipium Septimium Apulense, the code RAN of the researched point being 1026.12.

After the mechanical topsoil stripping, carried out under specialty archaeological control, to a depth of -0,40 m, there was performed a complete scraping of the resulted surfaces (about 200 sqm), following which several archaeological complexes could have been contoured.

As there can be noticed from the short presentation of the discoveries, the stratigraphic remarks allow noticing the existence of some archaeological layers that certify the Roman habitation in this point, probably having two phases. This thing is attested by discovering in Sp.1 surface, a pit dwelling noted B1; near this a possible fountain is placed, and the two complexes are being partially superposed by the route of a wall, out of which only a small part is kept, the rest being drawn at an unknown date. The presence of some traces of revealed walls is also attested in the second investigated surface, noted Sp.2. On this surface there have been discovered in the north-western side a trench and two pits at its ends, as well as a wall revealed in the northern corner; all belonging to the Roman period.

The researches lead to the conclusion that in this point also, there are habitation traces from the Roman period, constructions which are possible to be part from the territory of the ancient Apulum II (Municipium Septimium Apulense), but a more exact dating, on inhabiting phases respectively, will be established later, after the restoration and thorough investigation of the discovered archaeological material.

10. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II]

Punct: str. Nicolae Labiş f.n. (proprietatea Iosif Gruian)

Cod sit: 1026.12

Autorizația de cercetare preventivă nr. 14/2007

Colectiv: Constantin Inel, Ovidiu Oargă (MNUAI)

În luna februarie 2007 s-au efectuat de către MNUAI, cercetări arheologice preventive, conform contractului de cercetare arheologică şi autorizației pentru săpături arheologice de salvare nr. 14/2007, emisă de MCC.

Terenul aflat în proprietatea lui Gruian Iosif, este amplasat pe str. Nicolae Labiş f.n., nr.top. 4344/2/2/2/2/2/2 şi 4345/5/3/2, iar beneficiarul urmează să construiască obiectivul „locuință familială", fiind situat la cca. 250 m V de monumentul dedicat martiriului lui Horia, Cloşca şi Crişan. Obiectivul supus cercetării se află în zona oraşului roman Municipium Septimium Apulense.

Cunoscută fiind stratigrafia din zona apropiată obiectivului supus cercetării în vederea descărcării de sarcină arheologică, pe suprafața destinată realizării obiectivului şi orientată SSV-NNE, au fost realizate lucrări de decopertare mecanizată sub supraveghere arheologică de specialitate, rezultând o suprafață decopertată care are următoarele dimensiuni: Sp.1 = 12 x 10 m.

Perimetrul cercetat se prezintă ca o parcelă dreptunghiulară orientată aproximativ N-S, ce ocupă aprox. 1200 m^2. Pe această suprafață beneficiarul intenționează să construiască o

locuință de familie cu suprafața la sol de cca. 110 m^2, conform documentației anexate.

Stratigrafia parcelei investigate în zona unde este propusă realizarea locuinței familiale ne-a arătat o locuire medieval-timpurie destul de consistentă (deşi nu se poate discuta de un nivel propriu-zis din această perioadă, având de-a face cu o dezvoltare a locuirii pe orizontală), şi un steril care apare la cca. -0,75 m. Tot aici materialul arheologic roman apare într-un complex de formă dreptunghiulară afectat parțial de două complexe medieval-timpurii, dar este prezent în procent scăzut şi ca resturi de material de construcție roman refolosit la locuințele medievale.

După decopertarea mecanizată, realizată sub supraveghere arheologică de specialitate, până la ad. de -0,55 m, a fost efectuată o răzuire completă a suprafeței rezultate (de cca. 120 m^2), în urma căreia au putut fi conturate mai multe complexe arheologice.

Astfel, au fost descoperite un număr de trei vetre cu gardină arsă la roşu, o vatră simplă exterioară, precum şi o locuință îngropată (bordei), de formă rectangulară, respectiv o groapă de provizii. Toate aceste complexe s-au dovedit a aparține perioadei medieval-timpurii (probabil sec. X), iar în partea centrală a suprafeței cercetate (Sp.1) a fost descoperit un complex de epocă romană, afectat parțial de locuința medievală şi de groapa de provizii.

Locuința (bordeiul) B1

Este o locuință adâncită de formă rectangulară, conturată la marginea de S a suprafeței Sp.1, ea intrând în profilul de sud al acesteia. Are dimensiunile de 3,20 x 2,20 m, fiind conturată la ad. de 0,60, ea coboară până la -1,50m. În colțul de NE este prevăzută cu un cuptor-pietrar, iar în partea centrală mai prezintă două vetre ovoidale. Materialul arheologic descoperit constă în fragmente ceramice de factură medieval-timpurie, resturi de la materiale de construcție - cărămizi fragmentare, pietre de râu, respectiv material osteologic provenit de la animale.

Groapa G1

Este plasată la colțul de NV al locuinței medievale, fiind alipită acesteia pe această porțiune. Are o formă circulară, la contur, iar după golire s-a dovedit a avea o secțiune sferică puternic aplatizată. D_{maxim} este de cca.1,30 m. În umplutura gropii au fost descoperite fragmente ceramice de factură medieval-timpurie, respectiv oase de animale. În partea de E, groapa taie complexul de epocă romană, notat C5.

Vatra C1

Descoperită pe latura de V a suprafeței Sp.1, are o formă circulară, cu d. de 0,70 m, dispunând de o gardină consistentă (cca. 5 cm), puternic arsă la roşu. Materialul arheologic descoperit în umplutură constă în câteva fragmente de ceramică de aceeaşi factură cu cea din locuința medieval-timpurie.

Vatra C2

Descoperită pe latura de V a suprafeței Sp.1, are o formă circulară, cu diametrul de 0,70 m, dispunând de o gardină mai puțin consistentă (cca. 3 cm), arsă la roşu. Materialul arheologic descoperit în umplutură constă în câteva fragmente de ceramică de aceeaşi factură cu cea din locuința medieval-timpurie.

Vatra C3

Descoperită pe latura de E a suprafeței Sp.1, are o formă ovoidală, cu d de 0,90 x 0,50 m, dispunând de o gardină destul de consistentă (cca. 4 cm), puternic arsă la roşu. Materialul arheologic descoperit în umplutură constă în câteva fragmente de ceramică de aceeaşi factură cu cea din locuința medieval-timpurie.

Vatra C4

Descoperită în apropierea bordeiului B1, are o formă ovoidală, cu d. de 0,40 m, dispunând de un consistent nivel de cenuşă şi pigment de cărbune. Materialul arheologic descoperit în umplutură constă în câteva fragmente de ceramică de aceeaşi factură cu cea din locuința medieval-timpurie.

Cpl. C5

Are o formă dreptunghiulară cu dimensiuni de 5,50 x 1,70 m, fiind afectat de groapa G1, respectiv de bordeiul B1, la capătul de S. S-a conturat la ad. de 0,65 m, coborând în sterilul de culoare galbenă până la cca. 0,95 m. La golire s-a observat că fundul este albiat şi nu prezintă urme de pari. Materialul arheologic descoperit în umplutura ei constă în câteva fragmente ceramice de factură romană şi partea inferioară a unei statuete din teracota ce o reprezenta probabil pe Venus.

După cum se poate observa din prezentarea succintă a descoperirilor, observațiile stratigrafice permit constatarea existenței unor nivele arheologice ce atestă locuirea medieval-timpurie în acest punct, prin descoperirea a unei locuințe îngropate notată B1. Materialele arheologice descoperite în B1, sunt fragmente ceramice ce par să indice o datare destul de timpurie - eventual sec. X (este vorba de fragmente ceramice decorate cu rotița, sau cu benzi incizate dispuse în valuri). De asemenea, aceeaşi datare o indică şi materialele descoperite în fosta groapă de provizii - G1, descoperită în colțul nord-vestic al locuinței, şi transformată în groapă menajeră la dezafectarea ei. Locuința medievală B1 este de plan rectangular, şi are o încăpere prevăzută cu un cuptor casnic, cu boltă de piatră, plasat la colțul de NE şi care este realizat în interiorul locuinței. Tot în această încăpere mai există încă două vetre interioare. Planimetria locuinței B1 o regăsim ca analogie şi la locuințele B1 şi L2 descoperite în 2006 pe proprietatea Rus Elena din apropiere, unde avem două vetre dintre care una centrală, iar cea de-a doua plasată sub un nivel compact de piatră ce putea proveni din pereții de amenajare a unui cuptor-pietrar.

Cercetările ne conduc spre concluzia că şi în acest punct, există urme de locuire din perioada medieval-timpurie. Considerăm că aceste complexe medieval-timpurii se circumscriu ariei mai vaste a aşezării aferente necropolei descoperită pe strada Brânduşei, ele probabil fiind încadrabile în sec. X.

În ce priveşte complexul roman de formă dreptunghiulară, datorită formei sale neobişnuite şi a conținutului, este greu de stabilit destinația sa exactă, astfel că doar cu titlul de ipoteză presupunem o destinație legată de o eventuală groapă de lut, sau depozitare a lutului pentru lipit pereții. Oricum funcția acestui complex era legată şi de existența unei sau unor baterii de cuptoare pentru ceramică, descoperite la marginea sudică a oraşului roman Municipium Septimium Apulense.

Abstract:

In February 2007, the National Museum of Union carried out preventive archaeological researches pursuant the contract of archaeological research and the authorization for rescue archaeological excavations no.14/2007, issued by the Ministry of Culture and Religious Affairs.

The terrain owned by Iosif Gruian is placed on (without number), Nicolae Labiş street, survey number 4344/2/2/2/2/2/2 and 4345/5/3/2, and the beneficiary is to build “a family dwelling”, which is situated 250 m, west from the monument

dedicated to the martyrdom of Horia, Cloşca and Crişan. The dwelling under research is placed in the area of the Roman city Municipium Septimium Apulense.

After the mechanical topsoil stripping, carried out under specialty archaeological control, till a depth of -0,55 m, there was performed a complete scraping of the resulted surface (about 120 sqm), following which several archaeological complexes could have been contoured.

This way, there has been discovered a number of three hearths with red burned clay edge, a simple exterior hearth, as well as a pit house, of rectangular shape, a food storage pit respectively. All these complexes proved to belong to the Early Medieval period (probably the 10th century), and a complex of Roman period was discovered in the central part of the researched surface (Sp.1); it is partially affected by the Medieval dwelling and the food storage pit.

As there can be noticed from the short presentation of the discoveries, the stratigraphic remarks allow noticing the existence of some archaeological layers that certify the Early Medieval habitation in this point, through discovering a pit house which is noted B1. The archaeological materials discovered inside B1 are ceramic fragments which seem to indicate a pretty early dating – the 10th century eventually (we speak about ceramic fragments decorated with a small wheel, or with incised strips disposed in shape of waves). Also, the same dating is indicated by the materials discovered in the former food storage pit – G1, which was noticed in the north-western corner of the dwelling, and transformed into a garbage pit during its deallocating. B1 Medieval dwelling is of rectangular plane, and has a room with a home oven, with a rock vault, placed on the north-eastern corner and which is made inside the settlement. Also, in this room there are two more interior hearths. The planimetry of B1 dwelling is an analogy for B1 and L2 dwellings discovered on the property of Elena Rus from nearby in 2006, where are two hearths among which a central one; the second one is placed under the compact level of rock which may come from the arrangement walls of a stone kiln.

The researches lead to the conclusion that in this point also, there are habitation traces from the Early Medieval period. We consider that these Early Medieval complexes are limited by a larger area of the settlement dependent on the necropolis discovered on Brânduşei Street; they are probably being dated from the 10th century.

As far as the Roman complex of rectangular shape is concerned, because of its strange shape and content, it is difficult to establish its exact destination; hypothetically we assume it is a destination connected with an eventual clay pit, or storing clay for fixing walls. Anyway the function of this complex was also connected with the existence of some ranges of ceramic ovens, discovered on the southern part of the Roman city Municipium Septimium Apulense.

11. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum II]

Punct: str. Izvorului f.n. (proprietatea Ana Paşca)

Cod sit: 1026.12

Autorizația de cercetare preventivă nr. 11/2007

Colectiv: Constantin Inel, Ovidiu Oargă (MNUAI)

În luna februarie 2007 s-au efectuat cercetări arheologice preventive de către MNUAI, conform contractului de cercetare arheologică şi autorizației pentru săpături arheologice de salvare nr. 11/2007, emisă de MCC. Terenul aflat în proprietatea lui Paşca Ana, este amplasat pe str. Izvorului f.n., iar beneficiarul urmează să construiască obiectivul „locuință familială", fiind situat la cca. 700 m S de monumentul dedicat eroilor Horia, Cloşca şi Crişan amplasat pe B-dul 1 Decembrie, colț cu str. Izvorului. Obiectivul supus cercetării se află în zona *Dealul Furcilor*, unde în decursul timpului au fost descoperite vestigii aparținând necropolei oraşului roman *municipium Septimium Apulense*.

Cunoscută fiind stratigrafia din zona apropiată obiectivului supus cercetării în vederea descărcării de sarcină arheologică, pe suprafața destinată realizării obiectivului şi orientată SSV-NNE, au fost realizate lucrări de decopertare mecanizată sub supraveghere arheologică de specialitate, rezultând o suprafață decopertată care are următoarele dimensiuni: Sp.1 = 12 x 8 m.

Suprafața Sp.1

Amplasată pe toată suprafața destinată viitoarei construcții, ea dezvăluie următoarea stratigrafie:

0 -0,28 m nivel vegetal;

-0,28 -0,74 m nivelul de culoare brun închis în care nu au fost descoperite materiale arheologice;

-0,74 -0,90 m sterilul arheologic (lut de culoare maro-gălbuie). După decopertarea mecanizată supravegheată arheologic, care s-a realizat până la ad. de -0,65 m, nefiind descoperite materiale arheologice, a fost efectuată răzuirea întregii suprafețe decopertate, acțiune în urma căreia s-a putut observa conturarea unui mormânt de inhumație (notat M1), cu orientarea aproximativă N-S, amplasat pe latura de V a amplasamentului locuinței. Groapa mormântului este de formă dreptunghiulară şi s-a conturat la ad. de -0,75 m, scheletul fiind descoperit la -1,40 m. La o primă analiză a osemintelor se poate observa că mormântul nu a suferit intervenții ulterioare înmormântării, însă este vizibil nivelul scăzut de conservare a oaselor scheletului, din care s-a mai putut demonta doar oasele membrelor inferioare şi craniul, în timp ce oasele mici ale degetelor picioarelor, ale membrelor superioare sau partea bazinului şi a coastelor nu au putut fi decât fotografiate şi desenate datorită transformării lor în „făină", ele neputând fi recuperate. Mormântul nu a oferit inventar, iar materialul osteologic ce a putut fi recuperat a fost transportat la muzeu, pentru viitoare analize antropologice.

Pe baza caracteristicilor de rit şi ritual funerar, precum şi prin analogiile oferite de mormintele apropiate descoperite în această zonă a platoului *Dealul Furcilor*, deşi nu beneficiem de elemente de inventar care ar fi putut să confirme ipoteza de datare, presupunem că mormântul face parte din necropola romană mai vastă descoperită pe *Dealul Furcilor - Podei*, posibil ca mormântul să fie datat în sec. III p.Chr.

Acesta a fost singurul complex arheologic descoperit pe suprafața destinată viitoarei construcții.

Abstract:

In February 2007, the National Museum of Union carried out preventive archaeological excavations pursuant the contract of archaeological research and the authorization for rescue archaeological excavations no.11/2007, issued by the Ministry of Culture and Religious Affairs.

The terrain owned by Ana Paşca, is placed on (without number), Izvorului street, and the beneficiary is to build "a family dwelling", which is situated 700 m, south from the monument dedicated to the martyrdom of Horia, Cloşca and Crişan, placed on 1 Decembrie Boulevard, corner with Izvorului street.

The dwelling under research is placed in the area of Dealul Furcilor where in time there have been discovered vestiges belonging to the necropolis of the Roman city Municipium Septimium Apulense, the code RAN of the researched point being 1026.12.

As the stratigraphy of the area nearby the dwelling under research for archaeological load discharge was known, there has been carried out mechanical topsoil stripping, under specialty archaeological control over the surface destined to the realization of the objective and SSW-NNE oriented; there resulted a topsoil stripped surface: Sp.1=12 x 8 m.

Presentation of the main discoveries.

SP.1 surface Placed all over the surface destined to the future construction, it reveals the following stratigraphy: 0,00-0,28 m vegetal layer; 0,28-0,74 m dark brown layer in which there haven't been discovered archaeological materials; 0,74-0,90 m the archaeological sterile (brown-yellowish clay). After the mechanical topsoil stripping, carried out under specialty archaeological control, till a depth of -0.65 m, and not being discovered any archaeological materials, there was performed the scraping of the whole topsoil stripped surface; it is an action following which there could be noticed the contouring of an inhumation grave (noted M1), with an approximate N-S orientation, placed on the western side of the dwelling's location. The pit of the grave is of rectangular shape and was contoured at a depth of -0.75 m, the skeleton being discovered at -1.40 m. At a first analysis of the bones there can be noticed that the grave didn't suffer interventions ulterior to the burial, but it is visible the low conservation level of the skeleton's bones, out of which only the bones of the lower limbs and skull could be disassembled, while the small bones from the feet's toes, the upper limbs, or part of the pelvis and ribs could only be photographed and drew because of their transformation into powder, they could not be recovered. The grave did not offer inventory, and the osteological material that could be recovered was transported at the museum, for future anthropological analyses.

On the base of rite and funerary ritual characteristics, as well as the analogies offered by the close graves discovered in this area of the plateau Dealul Furcilor, although we do not benefit from inventory elements which could confirm the dating hypothesis, we assume that the grave is part from the larger Roman necropolis discovered on Dealul Furcilor-Podei; it is probable that the grave is dated from the 3rd century A.D.

This was the only archaeological complex discovered on the surface destined to the future construction.

12. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: str. Munteniei nr. 15-17 - Sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii

Cod sit: 1026.19

Autorizația de cercetare sistematică nr. 103/2007

Colectiv: Viorica Rusu-Bolindeț - responsabil (MNIT), Matei Drâmbărean (DCCPCN Alba), Constantin Inel (MNUAI), Raluca Milea (Univ. Bucureşti), voluntari străini

Cercetarea arheologică la sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii a fost practic relansată în campania anului 2007, după o întrerupere de trei ani[1], datorată lipsei de fonduri. Întrucât nici în 2007 nu am avut mijloace financiare de la MCC, am încheiat un protocol de cooperare şi parteneriat, care a avut ca rezultat reluarea săpăturilor arheologice pe situl în discuție. Protocolul menționat s-a încheiat între MNIT, DCCPCN Alba, MNUAI, Univ. Alba Iulia, Primăria municipiului Alba Iulia şi organizațiile non-guvernamentale „Mişcarea Tinerilor pentru Pace" Oradea şi „Societé civile internationale" Bucureşti. Ca urmare a asigurării logisticii de către primele cinci instituții menționate şi a fondurilor necesare pentru acoperirea cheltuielilor de cazare şi masă ale voluntarilor participanți de către cele două ONG-uri partenere, am putut efectua săpături arheologice pe parcursul a patru săptămâni. Au participat 25 de voluntari îndeosebi străini, proveniți din 11 țări (SUA, Franța, Italia, Belgia, Olanda, Germania, Austria, Polonia, Ungaria, România, Rusia), care şi-au desfăşurat activitatea în serii de câte două săptămâni.

În cadrul rezervației arheologice de pe str. Munteniei nr. 15-17, există două zone care nu au fost afectate de lucrările de construcție demarate în anul 1992: laturile de S, respectiv de E ale sitului. Întrucât latura estică a rezervației este şi zona de acces prin care se ajunge pe situl în discuție, în campania anului 2007, cercetarea arheologică s-a extins în zona aflată la S de groapa excavată. Aici a fost deschisă o secțiune, SXIX/07, de 10 x 3,10 m, situată la 20,60 m de latura sudică a gropii excavate, colțul ei de NE fiind situat la 10,30 m V de limita estică a acesteia. Ea a fost amplasată în extremitatea vestică laturii sudice a sitului, astfel încât în viitor să se poată face decopertarea posibilelor complexe arheologice descoperite către E, în vederea dezvelirii întregii suprafețe. SXIX/07 este orientată N-S.

Principalele rezultate obținute în cadrul campaniei 2007 sunt următoarele: în extremitatea sudică a secțiunii, la 1,50 m N latura de S a ei, a fost descoperit zidul unei construcții moderne. Acesta era orientat E-V, fiind prins aproape pe toată lățimea secțiunii, cu excepția a 0,35 m spre E de latura vestică, unde este posibil să fi fost o intrare într-o altă cameră sau anexă a aceleiaşi clădiri. Zidul are dimensiunile de 2,75 x 0,60 m. Are o elevație din cărămidă, din care s-au păstrat maximum cinci asize şi o fundație constituită din pietre de calcar de dimensiuni mari şi mijlocii, ordonat aranjate. Zidul are ca liant mortarul. A fost dezvelit, deocamdată, pe înălțimea de 1 m. Latura sa nordică a fost afectată pe L = 1,30 m de o groapă modernă, care a distrus şi cca. 0,40 m din grosimea acestuia. Clădirii căreia îi aparținea zidul descris mai sus mai dispunea de o altă cameră sau anexă, care s-a conturat în colțul SV al secțiunii. Din ea au fost surprinse două laturi, care constituie colțul NE al construcției respective, dimensiunile dezvelite ale ei fiind de 1,10 x 1,30 m. Zidul nordic al ei este reprezentat de zidul N-S al clădirii. Elevația zidurilor este alcătuită din cărămizi, din care s-au păstrat cinci asize. Zidul estic al camerei/anexei are gr. de numai 0,14 m, dată de lățimea unui singur rând de cărămizi, în timp ce fundația, constituită din blocuri de calcar, are l = 0,25-0,35 m. Materialele arheologice descoperite sunt toate de factură modernă, clădirea respectivă fiind una dintre construcțiile de sec. XIX-XX care au existat pe întreaga suprafață a actualei rezervații arheologice, care au fost demolate ulterior. Observațiile atente făcute asupra tehnicii de construcție a fundațiilor ei (alcătuite din blocuri de calcar legate de mortar, îngrijit aranjate) ne-au sugerat o posibilă sorginte romană a acestora. În această situație, este vorba despre o refolosire a lor în perioada modernă, peste ele ridicându-se apoi o elevație din cărămizi, care sunt sigur de factură modernă.

În exteriorul camerei/anexei menționate, spre E, între zidul orientat N-S al clădirii moderne şi profilul sudic, a fost

descoperită o groapă modernă, care a afectat stratigrafia din această zonă. În ea au fost găsite foarte multe materiale arheologice, între care foarte multe obiecte din sticlă (unele întregi), ceramică de uz comun, foarte multe cărămizi.

Gropi moderne au fost descoperite, din păcate, şi în alte puncte ale secţiunii SXIX/07. Astfel, groapa care a distrus o parte a zidului orientat N-S al clădirii descrise mai sus are 1,25 x 1,20 m, se află lângă profilul E şi continuă sub acesta. Adâncimea la care a ajuns este -1,50 m şi a afectat şi ultimul nivel de locuire romană. De asemenea, la 0,35 m N de extremitatea vestică a zidului orientat N-S şi la 0,65 m E de profilul V al secţiunii, continuând sub acesta din urmă, a apărut o altă groapă, de perioadă contemporană, cu dimensiunile de 1,40 x 0,65 m. Ea a distrus stratigrafia din zona respectivă până la -1,40 m. Ambele gropi descrise aparţin epocii contemporane, fiind gropi menajere. La 1,60 m N de ultima groapă descrisă, tot de-a lungul profilului V, a fost descoperită o alta, cu dimensiunile de 1,10 x 0,60 m, ea continuând spre V, sub profil. Conţinutul ei a fost unul mai special – în afară de gunoaie menajere, a fost găsită muniţie din al doilea război mondial (gloanţe, cuie de grenade etc.), motiv pentru care, după solicitarea organelor competente, golirea gropii respective nu a mai continuat.

După îndepărtarea straturilor de dărâmătură şi de amenajare modernă şi contemporană, prezente pe întreaga suprafaţă a secţiunii, s-a ajuns, către finalul campaniei, la ultimul nivel de locuire romană. Acesta a constat în descoperirea de ţigle şi olane de acoperiş, care au apărut într-o concentrare mai mare îndeosebi în zona clădirii moderne din extremitatea sudică a SXIX/07, la ad. de -1,50 -1,65 m. Câteva dintre ele au fost ştampilate cu sigla legiunii a XIII-a Gemina şi cu cea a trupei însărcinate cu paza guvernatorului (*PED SING*). Tot în zona menţionată, dar purtat în stratul de amenajare al clădirii moderne, a fost descoperit un sestert de la Antoninus Pius.

În afara săpăturilor arheologice, ca urmare a sprijinului DJCCPN Alba şi a Primăriei municipiului Alba Iulia, am reuşit să realizăm igienizarea sitului, tăierea vegetaţiei abundente (îndeosebi a copacilor) care afectau elementele de construcţie antice, precum şi împrejmuirea rezervaţiei arheologice cu un nou gard, menit să o protejeze de agresiunea antropică.

Cercetarea arheologică va continua în campaniile viitoare, în vederea dezvelirii laturilor de S şi de E ale sitului, pentru ca, împreună cu zona deja cercetată, rezervaţia arheologică ce reprezintă palatul guvernatorului consular al celor trei Dacii să fie pus în valoare istorico-turistică.

Note:

1. Cercetările arheologice la sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii s-au desfăşurat pe parcursul a 10 campanii, între anii 1992-1994, 1996-2001, 2003. Rezultate preliminare ale acestor cercetări au fost publicate în CCA – vezi Viorica Rusu-Bolindeţ, *Alba Iulia, str. Munteniei – sediul guvernatorului consular al celor trei Dacii*, CCA 1994, p. 4; *idem*, CCA 1996, p. 1; *idem*, CCA 2002, p. 26-27; eadem, CCA 2003, p. 36-38 – precum şi în câteva articole - Viorica Bolindeţ, *„Urbanism" şi arheologie la Alba Iulia*, în Eugenia Mărginean, V. Moga (eds.), Lucrările Seminarului naţional Zone istorice urbane, delimitare, gestiune, politici de revitalizare Alba Iulia (5-7 noiembrie 1992), Alba Iulia, 1993, p. 14-18, fig.1-8; *idem*, Patrimonium Apulense 2, 2002, p. 131-132; *idem*, Patrimonium Apulense 3, 2003, p. 128-131; A. A. Rusu, Viorica Rusu-Bolindeţ, *Casa Mezerzius de la Alba Iulia (arhitectură, unele piese arheologice, identificare şi context istoric)*, Arheologia medievală 7, 2007 (sub tipar).

13. Albeşti, com. Albeşti, jud. Constanţa

Punct: Cetate

Cod sit: 60954.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 80/2007

Colectiv: Livia Buzoianu - responsabil, Laurenţiu Cliante (MINAC), Nicolae Alexandru (MA Mangalia), Maria Bărbulescu (UO Constanţa)

Campania de cercetări arheologice de la Albeşti din 2007 şi-a propus: verificarea măsurătorilor şi înregistrărilor grafice din spaţiul cuprins între SB, c.42 şi SB, c.62 (latura de E a turnului); efectuarea unui sondaj perpendicular pe latura de S a turnului (în SA, c.56) pentru stabilirea fazelor şi tehnicilor de construcţie ale fortificaţiei în acest punct; deschiderea unor carouri noi în sectorul A (respectiv c.12 şi 19); executarea unor lucrări de conservare primară pentru încăperile situate pe latura de V a incintei a II-a din sector B.

Secţiunea perpendiculară pe latura de S a turnului

Secţiunea este deschisă la 3,25 m de la colţul de SE al turnului; este perpendiculară pe latura de S a turnului. Dimensiuni: 2 x 1,25 m. Faţa zidului constă în două asize:
- 1,05 x 0,45 m (asiza superioară);
- 0,83 x 0,28 (asiza inferioară).

Asiza inferioară iese în afară cu 0,04 m şi are aspect de plintă. Blocul inferior are faţa exterioară neprelucrată; la baza lui – pietre şi stâncă fărâmată. Situaţia profilului de V:
- 0,28 -0,36 m (grosimea stratului) - pământ negru vegetal;
-0,60 m - dărâmătură de calcar (grosimea stratului de dărâmătură este de 0,30 - 0,35 m);
- lentilă de arsură (0,05 m grosime);
- 0,06 - 0,10 m (grosime) – pământ galben tasat (lutuială);
-0,83 -1,22 m – pământ negru granulos.

În apropierea turnului dărâmătura coboară până la nivelul plintei. Lentila de arsură urmează în linie continuă sub dărâmătură pe o lungime de 1,50 m; pe ea apar şi urme de cărămidă nearsă. Stratul de calcar coincide cu perioada de construcţie a suprastructurii turnului.

Situaţia pe profilul de E:
- 0,20 m – strat vegetal;
- strat gros de calcar fărâmat (gr.=0,50-0,52 m);
- arsură (lentilă groasă de 0,03 m);
- lutuială din pământ galben (gr.=0,04 m);
- pământ granulos cu pigmenţi de calcar (gr. stratului=0,30 m);
- la -1,20 m – pietre neregulate.

Profilele desenate verifică profilul de S în SB, c.49-56 şi profilul α, prelungit spre colţul turnului.

Situaţia înregistrată în exteriorul turnului în noul sondaj coincide cu cea înregistrată anterior în interiorul turnului (unde NI de locuire este marcat de o podină din lipitură de argilă, groasă de 0,03-0,04 m, aşezată pe un strat de pietriş). Se verifică totodată şi constatarea că fundaţia turnului este aşezată pe un strat de pietriş plasat pe stâncă. Situaţia este mai clară pe profilul de E, unde sunt vizibile două nivelări:
- nivelarea (tasarea) superioară în care intră şi piatra din colţul de SE al sondajului este ultima nivelare din aşezare;
- nivelarea (tasarea) inferioară atinge plinta;
- între cele două nivelări este o lentilă groasă de arsură situată pe un nivel de pământ galben tasat.

Cele două nivelări (tasări) de piatră, pe profilul de V s-au contopit (lentila de arsură + pământ este aici mai subțire).

Sondajul a fost prelungit şi în interiorul turnului, pe direcția S/N. La –0,10 - 0,15 m s-a dat deja de stânca fărâmată.

SA, c.19

În SA, c.19, la -0,20 m suprafața caroului este ocupată de piatră. Caroul este traversat de zidul de V al locuinței din SA, c.13-20. Zidul continuă sub martor şi se închide în SA, c.18. Dimensiuni: L= 4 m; l=0,65 m; h păstrată=0,30 m. În partea de E zidul este limitat de un pavaj de dale cu suprafața de 3,40 x 1,20 m. El corespunde pavajului inferior din c.32 şi 39, cercetate în campania 2005.

Atât zidul locuinței cât şi pavajul din interiorul ei au fost suprapuse de un nou pavaj (pavajul superior), surprins spre profilul de S al caroului. Pavajul superior este păstrat pe o lungime de 4 m şi are lățimea de 0,80 m. Un şir de pietre ordonate (aliniate) apar de-a lungul profilului de E. Ele pot marca o recompartimentare în interiorul locuinței sau corespund (mai sigur) pavajului superior. În colțul de NE al locuinței au fost recuperate mai multe materiale între care un l*ekythos* aproape întreg şi o căniță.

Situația profilelor pe cele 4 laturi ale caroului:

profilul de N:
- 0,15 m - vegetal
- 0,35 m - dărâmătură
- 0,45 - zid
- 0,50 m - pavaj

profilul de E:
- 0,30 m – vegetal şi dărâmătură
- 0,30 - 0,40 m – pavajul superior

profilul de V:
- 0,45 m – vegetal (aspect de groapă)
- 0,45 - 0,65 m - dărâmătură
- 0,65 - 0,80 m (pământ granulos)

profilul de S:
- 0,20 m - vegetal
- 0,40 m – pavajul superior

SA, c.12

Caroul este traversat pe direcția S-N de un zid din pietre mici şi mijlocii, legate cu pământ. Dimensiunile zidului: L=4 m (> 4,07 m); l=0,60 m; h păstrată=0,42 m. Zidul se află la 1,42 m de colțul de SV al caroului. Este zidul de E al locuinței conturate în carourile 13-20; el nu se plasează pe linia zidului din SA, c.11. Între zid şi martorul de V al caroului apar pietre mari de pavaj. Dimensiunile dalelor: 0,47 x 0,38 m; 0,57 x 0,32 m; 0,48 x 0,43 m. Pavajul apare la –0,45 m de la nivelul actual de călcare. Suprafața pavajului: 1,47 x 1,48 m. Corespunde pavajului inferior din carourile de la S şi pavajului din SA, c. 13. Spre profilul de V apar mai multe nuclee de pietre. Mai bine conturată este o aglomerare cu aspect de platformă, păstrată la 1,02 m de la colțul de NV al caroului. Aglomerarea se păstrează pe o lungime de 0,96 m şi lățime de 0,38 m; ea stă pe un strat gros de pământ.

SA, c.12 reprezintă interiorul locuinței delimitate (latura de N) în SA, c.13-20.

SA, c.20-27

La demontarea martorului dintre cele două carouri apare zidul de E al locuinței L_2 şi colțul pe care îl face cu zidul de N. Lângă zidul de E apare o vatră rectangulară. Deci locuința L_2 are zidul de E în martorul din SA, c. 20-27 (L=2,35 m, l=0,54 m, h=0,45 m); zidul de N - în SA, c.27, zidul de V - în SA, c.27-34 (martor). Dimensiunile vetrei: L=1-1,45 m; l=0,78 m. Între zidul de V al locuinței L_1 şi zidul de E al locuinței L_2 apare o platformă de piatră cu dimensiunile: L=1 m; l (de la martor)=0,56 m; h=0,50 m. O a doua platformă între cele două locuințe este înregistrată în SA, c.19, spre profilul de S al caroului (platforma intră în martorul din SA, c.19-26); lungimea ei este de 0,80 m.

Platformele pot indica nişte terasări; distanța între ele este de 4,90>5,20 m.

Locuința L_1 are intrarea pe latura de N, lată de 0,85 m, la 2,75 m de colțul de NV al încăperii.

Vatra este constituită din două lipituri între care se află un strat de pământ de 0,07 m. Latura de N a locuinței L_2 este întreruptă de o intrare lată de 0,60 m. Spre limita de V a locuinței L_2 apar dale mari de piatră, ce ocupă o suprafață de 1,85 x 1,45 m. Dimensiunile dalelor: 0,68 x 0,57 m; 0,52 x 0,38 m; 0,50 x 0,42 m.

Numerotarea locuințelor din sectorul A s-a făcut de la E la V:

L_1: zidul de E = 8,5 m; V = 9,20 m>12 m; N = 6,70 m; S = 6,40 m.

L_2: E = 2,20>9 m; V = 2,60 m (dimensiunea totală va fi înregistrată după demontarea martorilor SA, c. 27-34 şi eventual SA, c. 26-33); N = 5,90 m>9 m; S = 5,20 m.

L_3: E = 9,20 m; V = 9,20>13,10 m; N = 7 m; S = 7 m.

Între L_1 – L_2 distanța este de 0,90 m; între L_2 – L_3 = 0,70 m.

Spre N sunt desființați martorii din SA, c. 13-14, 20-21, 27-28 şi 33-34. Din dezafectarea lor a rezultat talpa unui zid din blocuri de piatră aşezate transversal. Zidul este paralel bordurii pavajului de la exteriorul incintei a II-a. Zidul urmează direcția V-E şi se opreşte în zidul transversal N-S care suprapune pavajul din SA, c. 14.

Dimensiunile zidului rezultat din dezafectarea martorilor: L=11,80 m (în SA, c.27) >13,30 m (în SA, c.34); l=1 m. Pe această talpă apare urma unui zid mai retras, lat de cca. 0,80 m. Zidul mai îngust limitează spre S locuința L_4 (cercetată în campania 2006). Între zid şi bordura străzii paralelă incintei din SB distanța este de 2,30 m (+ pavaj = 4,70 m; ultima valoare reprezintă distanța de la incinta de S din SB); între zidul dezafectat şi locuința L_1 distanța este de 2,40 m.

Situația de la zidul de S al incintei II din SB şi locuințele din SA:
- etapa II - incinta a II-a (l = 1,45 m)
- etapa III_1 - pavaj exterior din piatră măruntă (4,10 m – de la paramentul de N al incintei); bordură lată (4,70 m); pavaj dale mari (+ 3,25 m>8 m)
- etapa III_2 – zid paralel incintei de S
- etapa III_1 – spațiu liber (arteră de circulație)
- etapa III_1 – zidurile de N ale locuințelor L_1-L_3.

Spațiul liber era spațiul exterior locuințelor; vatra din SA, c.13 este plasată în acest spațiu şi poate aparține locuinței L_1. Locuința L_4, care suprapune pavajul, este ultima amenajare din etapa III. Pentru locuințele L_1-L_3 presupunem cel puțin două faze.

SA, c.6 şi 7

Se realizează un profil pe direcția S-N, perpendicular pe incinta II din SB. În dreptul diviziunii de 3 m (de la incintă) avem următoarea succesiune (valorile reprezintă grosimi ale straturilor):
- 0,25 m – piatră mare de la bordură;
- 0,07 m – strat de pământ;
- 0,12 m – dărâmătură;
- 0,20 m – tasare;
- 0,30 m – strat de pământ.

În apropierea incidenței profilului cu zidul de incintă (valorile reprezintă adâncimi măsurate de la suprafața solului):
- 0,16 m – pavaj piatră măruntă;

- 0,20 m – strat de pământ;
- 0,30 m – tasare (piatră + cărămidă);
- 0,40 m – pământ;
- 0,50 m – tasare (corespunde mijlocului primei asize a paramentului exterior);
- 0,70 m – pământ.

Tasarea inferioară corespunde momentului construirii incintei; tasarea superioară corespunde amenajării pavajului.

Situația în dreptul vetrei (valorile înregistrează grosimi ale stratului):
- 0,11 m – vatră (constă din lipitură pe strat de pământ); grosimea = 0,11 m;
- 0,16 m – tasare de piatră + cărămidă (tasarea continuă şi la Sud de vatră);
- 0,40 m – pământ.

Verificarea înregistrărilor din SB, c.42-62

Pentru verificarea datelor se curăță suprafața dintre zidul ζ' şi turn; se lucrează mai ales asupra dărâmăturii din SB, c. 42. Zidul ζ' face colț spre V; se delimitează în această direcție un spațiu care ține până în dreptul prăbuşirii incintei (SB, c.41). La N un pavaj acoperă zidul ζ' şi se opreşte la zidul în T; sub pavaj în SB, c.43, apare un zid oblic pe direcția N-V. Din dărâmătura din SB, c.42 s-au recuperat mai multe ştampile de *Sinope*. Zidul în T stă pe stâncă; el pare contemporan prin maniera de construcție cu zidul porții şi cu incinta a II-a.

Lucrări de conservare primară

Au fost curățate şi ulterior consolidate primar zidurile ϑ', ι' şi κ' care delimitează compartimentările din partea de V a sectorului B (respectiv L_{12}, L_{13}, L_{14}).

În sectorul A a fost consolidat zidul lung rezultat din dezafectarea martorilor, pe linia c.14-21-28 şi zidurile de N ale locuințelor L_1 şi L_2.

Planşa 6

Bibliografie:

Albeşti. Raport preliminar, CCA 2006, p. 67-71.

L. Buzoianu, M. Bărbulescu, *Amphores de provenance diverse découvertes à Albeşti (départ. de Constantza)*, în Pontos Euxeinos. Beiträge zur archäologie und Geschichte des antiken schwarzmeer-und balkanraumes, Langenweissbach, 2006, p. 45-56.

14. Armăşeni, com. Ciucsângeorgiu, jud. Harghita

Punct: Biserica romano-catolică

Cod sit: 84004.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 164/2007

Colectiv: Botár István – responsabil, Darvas Lóránt (MS Ciuc)

Satul Armăşeni (com. Ciucsângeorgiu) se află în estul bazinului Ciucului (jud. Harghita) într-o vale alăturată a râului Olt. Biserica romano-catolică înconjurată de incintă poate fi găsită pe strada principală a satului. Biserica este cunoscută în literatură de mult, sanctuarul gotic poligonal cu contraforți, ornamentat cu picturi în interior, altarul din 1543 au trezit atenția istoricilor deja din sec. XIX. Bisericii medievale i s-a adosat în 1858 o navă laterală sudică, cu această ocazie dispărând toate urmele medievale.

Prima cercetare arheologică s-a desfăşurat în 1999, când cu ocazia lucrărilor din exteriorul clădirii Daniela Marcu a deschis mai multe secțiuni la punctele cheie. Săpătura a demonstrat că contraforții navei au fost adosați ulterior, că sanctuarul actual nu e contemporan cu nava şi că suprapune ziduri anterioare. Pe baza unui zid diagonal anterior sanctuarului actual identificat pe partea nordică, a presupus o fază anterioară fazei gotice cu sanctuar dreptunghiular cu contraforți la colțuri. Datarea propusa a acestei faze era sec. XIII cu mențiunea că această fază a fost construită deja într-un cimitir.

Cercetarea din 2007 a fost motivată de lucrările din interiorul bisericii, schimbarea de pardoseală afectând straturile superioare din interior cu potențial arheologic.

Obiectivul principal era elucidarea fazelor medievale ale bisericii şi documentarea urmelor arheologice în cursul lucrărilor.

Locul secțiunilor a fost ales la punctele unde era de aşteptat găsirea unor urme ale fazelor anterioare. Deciziile în acest sens au fost uşurate de faptul că tencuiala din interior a fost îndepărtată până la înălțimea de cca. 1 m, astfel neregularitățile din textura zidului au arătat în mai multe locuri urme de demolare.

În cursul cercetării şi a supravegherii s-a lămurit că zidul diagonal identificat în 1999 este fundația contrafortului unui sanctuar gotic poligonal anterior (mărimi exterioare: L=8,2 m, l=7,3 m). Acest sanctuar era boltit la rândul lui cu nervuri de piatră. Schimbările efectuate cu ocazia construcțiilor din goticul timpuriu au fost documentate şi în partea exterioară sudică a zidului navei (azi în nava colaterală sudică). Aici secțiunile amplasate la locurile indicate de neregularitățile zidului au găsit fundația contraforților gotici adosate ulterior navei. O fundație diagonală (deci într-un colț) pe latura estică a navei din prima fază a clarificat atât lungimea navei (11,3 m L, 8,4 m l – mărimi exterioare) cât şi faptul că în goticul târziu sanctuarul era mai îngust decât nava. Aceste contraforți au suprapus în fiecare dată morminte anterioare, din păcate fără inventar.

Mortarul, textura zidului din sanctuarul gotic timpuriu însă era clar diferită de cea a navei, astfel o altă fază, mai timpurie trebuia găsită. Deşi urmele (zona dintre navă-sanctuar) din prima fază anterioară goticului timpuriu se vedeau clar în nava actuală, secțiunile deschise au adus rezultate ambigue. Mormintele săpate aici, cât şi nivelul de călcare din interior au distrus fundația primei faze, mici părți putând fi identificate doar sub masa altarelor baroce aşezate în colțurile estice a navei, fără contururi sigure.

Lungimea şi planul sanctuarului din prima fază au putut fi reconstituite doar după demontarea scării dintre sanctuar şi sacristie, unde au rămas *in situ* câteva blocuri din fundație, cu caracteristici identice cu fundația navei. Prima fază avea deci un sanctuar dreptunghiular fără contraforți la colțuri (mărimi exterioare de: L=5,9 m, l=4,9 m).

Mormintele descoperite aparțin mai multor perioade însă datarea lor este doar relativă, dat fiind faptul că nu aveau inventar. Tocmai de aceea datarea perioadelor medievale rămâne incertă. Pentru prima fază propunem o datare teoretică în sec. XIII, pentru faza din goticul timpuriu sec. XIV-XV şi pentru sanctuarul actual sec. XVI.

După epoca medievală au fost construite celelalte părți ale clădirii: corul vestic, turnul (în 1836 – anterior funcționa o clopotniță din lemn: *turris lignea* în 1731), un portic sudic, care a fost demolat cu ocazia ridicării navei sudice colaterale în 1858.

Importanța cercetării se leagă de faptul că Armăşeni lipseşte din dijmele papale din 1332-1337 şi apare în izvoare doar în 1567. Existența unei faze din epoca arpadiană (aceasta fiind primul sanctuar dreptunghiular cunoscut în Ciuc) arată pe o parte (încă o dată) că dijmele papale nu menționează toată bisericile din zonă existente în epocă, şi că aşezările din zonă sunt mult mai timpurii decât apariția lor în izvoare.

Planşa 7

Bibliografie:
Léstyán Ferenc, *Megszentelt kövek I,* Kolozsvár 1999, p. 237-239.
Daniela Marcu-Istrate, *Biserica romano-catolică din Armăşeni*, în Arhitectura religioasă medievală din Transilvania III, Satu Mare 2004, p. 165-182.

Abstract:
The Roman-Catholic church of Armăşeni is well known in the literature due to its gothic elements. Earlier researches revealed in 1999 that the building has more phases: a late-gothic sanctuary and an older, probably 13th century nave.

The actual excavations demonstrated the existence of three medieval periods. In the excavated sections and tombs there were no dating objects, so the suggested dating is theoretical. First phase, dated in the 13th century, had a square sanctuary (length: 5.9 m, breadth: 4.9 m) and a slightly irregular nave (length: 11.3 m; breadth: 8.4 m).

The second phase belongs to an early gothic (14th century) reconstruction: a new polygonal sanctuary with stanchions was built (length: 8.2 m width: 7.3 m) and a nave was also strengthened.

During the last medieval period the nave is extended to east and a new sanctuary was built (16th century), which was arched and painted later in 1655. The other parts of the church were built later, the tower in 1836, the South annex in 1858.

The main historical significance of the research is that it was possible to prove an early phase which precedes with centuries the first mention of the church and the village in the written sources (1567).

15. Armăşeni, com. Buneşti-Avereşti, jud. Vaslui

Punct: Armăşeni-Muncel

Cod sit: 162942.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 305/2007

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (M Huşi)

Obiective:
- decopertarea integrală a locuințelor L1 şi L2, descoperite în SI/2006 în perimetrul alunecărilor de teren şi al prăbuşirilor gravitaționale.
- surprinderea gropilor G1 şi G2 care au fost identificate în 2006 şi în afara secțiunii spre E.

Campania din 2007 a avut loc în luna septembrie, ocazie cu care s-a realizat o nouă secțiune SII, paralel cu SI/2006 (L=15 m, l=2m).

Pe suprafața săpată s-au descoperit cele doua locuințe identificate încă din 2006 în SI şi gropile G1 si G2.

L1 - Urmele vizibile ale locuinței L1/2006 au fost identificate între c.1 şi 3. După materialele şi suprafața cercetate s-a constatat că semibordeiul a avut o singură încăpere, cu intrarea pe latura nord-estică, sub forma unui gârlici (un urcuş în pantă).

În campaniile din 2006-2007 L1 (semibordeiul) a fost decopertat pe o suprafață de 13,5 m^2. Complexul continua şi în afara secțiunii SII pe latura nordică, însă în stratigrafia peretelui estic a secțiunii nu a mai fost surprins, fapt care arată că partea estică se delimitează în acest sector. Printr-o radere atentă a fundului gropii (G1) s-a constatat ca L1 are extinderea spre E până la 1,40 m din lățimea secțiunii, în dreptul c.1-3.

În imediata vecinătate a peretelui estic (la 0,40 m) s-a descoperit un complex de pietre, care mergeau şi în berna SII înspre E.

Materialele ceramice descoperite în 2007 completate şi de cele din 2006, ne-au permis să constatăm existența unui alt nivel arheologic între cel cucutenian (A3) şi cel aparținând civilizației Criş. Prin extinderea suprafeței locuinței L1 şi printr-o analiză atentă a stratigrafiei şi materialelor ceramice din groapa G1, credem ca semibordeiul aparținând civilizației Criş a fost intersectat de groapa cucuteniană care a mai deranjat şi nivelul precucutenian median.

L2 - Locuința L2 cucuteniană a fost surprinsă în SI/2006 în dreptul c.12-15, la -0,70 m. Resturile de locuire din L2, erau formate din bucăți de chirpici arşi, de culoare cărămizie la exterior şi neagră în interior. Unele păstrau urme de pari şi nuiele sau amprente de dulapi sau lodbe despicați, iar altele porțiuni masive de lutuieli cu urmele nervurilor lemnului. Chirpicii erau neordonați, iar printre aceştia s-au găsit fragmente ceramice cucuteniene.

Prin secțiunea săpată anul acesta a fost surprins colțul nord-estic al locuinței L2 în dreptul c.12.

În dreptul c.14, pe latura vestică a secțiunii (marginea nordică a locuinței L2), s-a descoperit un complex ceramic, aparținând la doua vase reîntregibile.

Groapa nr. 1 - din suprafața săpată în cele două campanii (2006-2007) s-a constatat, ca groapa G1 era o forma aproximativ ovală cu o suprafață de cca. 14 m^2, pe direcția SV-NE. G1 s-a adâncit între 0,70-1,30 m.

În cuprinsul gropii (G1) s-au descoperit bucăți de lipitură de perete, cu amprente de nuiele, chirpic poligonal de la o vatră de foc demontată, cu grosimi cuprinse între 2,5-3,5 cm (la partea superioară erau de culoare cenuşie iar in cea inferioară cărămizie).

Alte materiale:
- o lamă carenată cu retuşe pronunțate pe partea dreaptă, iar pe partea stângă cu urme de uzură. La partea inferioară are un mic accident petrogenetic umplut cu calcit. Piesa este de culoare cenuşie cu pigmentații albicioase. Păstrează bulbul de percuție şi talonul (L=7 cm; l=1,6cm);
- 4 aşchii de culoare neagră cu pigmenți roşiatici (de la oxizii de fier). Una prezintă retuşe fine şi urme de folosire;
- nicovală din gresie dură (L=9,5 cm; l=10 cm; h=6 cm).
- un nucleu masiv din silex de Prut, cu accident petrogenetic şi urme de cortex, de forma aproximativ dreptunghiulară (L=9,5 cm; l=6 cm; h=6,5 cm);
- un percutor sferic dintr-o gresie dură cu diametrul de 5 cm;
- o aglomerație de valve de scoici de apă dulce de baltă, răspândite pe o suprafață de cca. 0,5 m^2.
- oase de animale secționate;
- molari de cai;
- un împungător confecționat dintr-un corn de cerb, păstrându-se într-o stare mediocră;

- fragmente de statuete antropomorfe şi zoomorfe;
- o baghetă din lut ars (la -0,80 m), provenind de la o vatră de foc, cu partea inferioară netedă, iar cea superioară uşor arcuită (L=7 cm; l=2 cm ; h=2 cm);
- fragmente de coadă de lingură;
- o parte din ceramică descoperită în G1 era arsă secundar fiind contorsionată;
- fragmente dintr-o măsuță de altar dreptunghiulară (L=10 cm; l=7 cm; h=8 cm; gr. fundului 1,8 cm, gr. buzei = 0,5 cm). Măsuța se păstrează în proporție de 1/6, având o parte din fund, perete şi "buza" recipientului;
- trei fragmente de pahare cu suport, pictate policrom;
- 2 falusuri miniaturale din lut ars (L=1 cm) dispuse pe un postament circular de 8-9 mm descoperite la -1,20 m.
- bucraniu de bour din lut ars (c.3/-0,80 m). Păstrează cam 2/3 din zona corpului. Coarnele au 3 cm lungime, iar diametrul acestora la baza este de 2 cm iar la vârf de 0,3 cm. Pasta din care a fost confecționat bucraniul este omogenă, de culoare cenuşie.

Groapa nr. 2 (G2), de factură cucuteniană a fost surprinsă între c.7 şi 9 încă din 2006, între -0,79 m şi 1,10 m adâncime.

G2 se extinde şi în afara secțiunii SII spre E, având o formă uşor ovală, neputându-se încă stabili suprafața acesteia.

În groapă s-au descoperit:
- chirpici poligonali de la o vatră de foc;
- bucați de lutuială de perete;
- un nucleu din silex de Prut de culoare neagră, cu amprente de desprinderi lamelare prin tehnica percuției. La partea superioară păstrează o pojghiță de cortex rulat (cca. 3 mm grosime).
- suport circular de coloană de altar. În groapa G2 ne-a atras atenția o masă de chirpic masiv,care s-a dovedit a fi un suport circular de coloană, fățuit la margine, rotund, iar în partea centrală uşor arcuit în sus (rupt la acest nivel din vechime). Dimensiuni: L=25 cm; l=17 cm; gr=4,5 cm; gr. coloană=7 cm;
- nicovală din gresie dură (L=23 cm; l=18 cm; gr=3 cm).
- un falus miniatural;
- un fragment de statuetă antropomorfă, păstrată de la coapse până la genunchi;
- un silex calcinat;
- oase calcinate;
- două maxilare de animale (probabil cai).

Pe ansamblul materialelor ceramice descoperite în G1 si G2 am scos în evidență o umplutură aparținând la 3 culturi arheologice: Criş (prin deranjarea stratului), Precucutani II şi Cucuteni A3.

Ceramica Criş este de calitate slabă şi are ca motiv "ciupiturile"; ceramica Precucuteni II este în cea mai mare parte de culoare neagră şi rar cenuşie sau cărămizie, de calitate bună spre slabă, având ca motiv incizia (elipse, spirale, cercuri etc.), împunsăturile (uneori spiralate) şi chiar excizia. Ceramica culturii Cucuteni A3 este în proporție de 65% semifină, 25% uzuală (grosolană) şi 10% fină.

Pe fragmentele ceramice descoperite, pictura este păstrată cam în proporție de 30% din acestea, angoba 8%, barbotina 3%, iar inciziile si ornamentele plastice 1,5%.

Cam în proporție de 80% din fragmentele cu pictura, s-au descoperit in gropile G1 şi G2, fiind protejate de aciditatea solului prin adâncimea mare şi resturile menajere suprapuse.

Pasta din care au fost lucrate vasele ceramice, a fost realizată dintr-un amestec de argilă vânată şi nisip, arse la temperaturi optime.

Stratigrafia secțiunii SII/2007:
0 -0,30 m cernoziom;
-0,30 -0,40 m nivel Sântana de Mureş (sec. II-IV);
-0,40 -0,60 m nivel Latène şi Hallsttat;
-0,60 -0,80 m nivel Cucuteni A3; groapa G1(0,70-1,30 m); groapa G2 (0,70-1,10 m).
-0,80 -0,90 m nivel Precucuteni II;
-0,90 -1,05 m nivel Criş;
- peste -1,05 m steril arheologic (loess nisipos).

În spațiul dintre cele două locuințe (L1 şi L2) descoperite în zonele marginale ale SII (N şi S) şi în afara gropilor G1 si G2, s-au descoperit următoarele:
- un topor din gresie dură (la -0,70 m adâncime) în c.9. Este rupt din vechime, iar partea care se mai păstrează are o forma cvasirectangulara (L=6 cm; l=6 cm; grosime=1,5 cm).
- fragment de brățară cu diametrul de 0,03 cm, tubular, cu urme de oxidare, descoperit în c.10 la -0,60 m.
- fragment de statuetă feminină, în C9, cu incizii adânci pe tot corpul, iar la nivelul ombilicului romburi concentrice. Se păstrează de la nivelul ombilicului până la genunchi. Prin ruperea (din vechime) în două, s-a constatat ca cele doua jumătăți erau executate separat, apoi erau lipite (cât lutul era crud) şi spațiul dintre ele umplut cu un liant mai subțire din aceeaşi compoziție argiloasă (L=7 cm; l=2,7 cm; grosime=2,5 cm);
- falus conic din lut ars, perforat parțial la partea inferioară, cu diametrul la baza=2 cm; iar la partea superioară de 3 mm; h=2,2 cm;
- statuetă zoomorfă din lut ars (L=6,5 cm; l=4 cm) reprezentând o ovină (C3,-0,70 m). Păstrează aproape intacte picioarele din spate, însă cele din față sunt retezate. Printr-o prelungire dorsală se schițează "coada" animalului, iar spinarea este uşor bombată. Corpul este bine conturat, având în relief (prelungire mediană) botul animalului;
- statuetă feminina fragmentară, descoperită în c.14 la -0,70 m. Se păstrează din zona toracelui până sub genunchi, fiind incizată pe tot corpul, pentru ca din zona feselor până la genunchi să prezinte median, o şănțuire pronunțată (L=6 cm; l=3 cm; gr=1,5 cm)
- falus conic din lut ars, cu partea superioară deteriorată din vechime (d bază=2,2 cm; d partea superioara=0,5 cm).
- statuetă masculină fragmentată.Se păstrează din zona trunchiului până la genunchi (doar piciorul drept) (c.5, - 0,60 m);
- statuetă zoomorfă (*Pasare pe tron*), descoperită în locuința L2 (c.15/-0,75 m). Păstrează pe postament (suportul) picioarele, trunchiul şi coada. Partea superioară a fost decapitată din vechime (L=5 cm, d=1,8 cm);
- statuetă feminină – fragmentată - (L=3 cm; l=2 cm (bazin). Păstrează zona bazinului (partea dreaptă); picioarele până la genunchi. Nu prezintă incizii sau pictură (c.14,- 0,60 m);
- statuetă feminină (fragmentată) (c.2/-0,6 cm) (L=5 cm, lmax-bazin=3 cm, d=1 cm. Păstreză zona bazinului (partea stângă) până la genunchi; are incizii, care au ca punct de plecare zona feselor, spre exterior, apoi linii paralele în zig-zag. Este bine arsă, de culoare cenuşie spre cărămiziu fiind confecționată dintr-o pastă fină;
- statuetă feminină (fragment). Păstrează doar zona şoldurilor şi o parte din bazin, prezentând incizii pe toata suprafața acestuia;
- statuetă feminină (L=4 cm; l=3 cm). Păstrează doar partea superioară (de la ombilic). Sunt vizibili sânii schitați prin două pastile aplicate, mâinile (mâna stânga ruptă parțial din vechime), zona capului (partea facială uşor schițată). Nu prezintă incizii sau urme de pictură.

Bibliografie:

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Crețești-La Intersecție, jud. Vaslui,* în CCA 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.
Vicu Merlan, *Crețeşti - La Intersecție*, Prutul 28, p. 2-3, 2004.
Vicu Merlan, *Unelte şi arme de silex şi piatra din eneoliticul Moldovei dintre Carpați şi Prut*, 2005.

Abstract:

The archeological site is located on top of a hill, meaning that was inhabited early by Cris Culture communities.

In the 2007 campaign we researched two Cucutenian dwellings. In SII section were discovered a lot of clay statuettes, painted pottery, flint tools and copper jewellery.

16. Babadag, jud. Tulcea

Punct: Cetățuie

Cod: 159669.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 46/2007

Colectiv: Gabriel Jugănaru - responsabil, Sorin Ailincăi (ICEM-Tulcea), Alexandra Clara Țârlea (FIB), Mirela Vernescu (M Brăila)

Situl este situat la cca. 2,5 km NE de oraşul Babadag, pe malul lacului cu acelaşi nume, la cca. 30 m stânga de vărsarea pârâului Tabana. Aşezarea locuită în vechime ocupa un promontoriu cu vizibilitate perfectă asupra lacului şi a zonei ocupate în prezent de oraş. Poziția strategică este întărită şi de prezența văii probabil inundabile şi mlăştinoase în trecut, care permitea accesul doar prin partea de NV. Accesul devenea şi mai greu datorită construirii unei fortificații compuse dintr-un şanț şi un val care o înconjurau. În prezent din aşezare se păstrează doar o porțiune îngustă orientată NV-SE, lungă de aproximativ 200 m şi lată de 30 m, înălțimea falezei măsurând peste 20 m. Prăbuşirea tot mai rapidă a aşezării este determinată de creşterea apelor lacului Babadag care sapă în masivul promontoriu de loess.

Creşterea apelor lacului Babadag datorită ploilor de anul acesta şi a îndiguirii lacului în anii 60 au determinat o prăbuşire alertă a aşezării, chiar anul acesta s-a înregistrat o prăbuşire de aproximativ 20 m^2.

Cercetarea are un caracter sistematic, prima campanie arheologică a avut loc în 1962, continuând în anii 1963-1968, 1970-1971, 1973, 1976-1986, 1991-1996, 1999, 2001-2006. Materialele arheologice descoperite de păstrează la Muzeul de Istorie şi Arheologie din Tulcea şi în depozitele Secției de Tracologie a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan" din Bucureşti, loc în care se păstrează şi arhiva S. Morintz.

Noțiunea de *cultura Babadag* a fost introdusă în literatura de specialitate de către S. Morintz, unul dintre reprezentanții de seamă ai arheologiei româneşti din a doua jumătate a secolului XX, care în urma cercetărilor din aşezarea eponimă, a publicat o serie de rapoarte şi studii[1], ce sunt considerate şi în prezent repere de bază în studierea primei epoci a fierului în SE României.

Cercetările recente începând cu anul 1996 au fost parțial valorificate într-o serie de rapoarte apărute în Cronica Cercetărilor Arheologice şi diverse studii[2].

Datorită lipsei oricărei forme de finanțare a cercetărilor în aşezarea de la Babadag, colectivul de cercetare a întreprins o campanie de prelucrare a datelor arheologice înregistrate în cursul campaniilor: 1999, 2001, 2002, 2003, 2004 şi 2006.

Astfel, pe lângă prelucrarea întregului lot ceramic existent din aceste campanii (selectare, restaurare, desen) am desenat profilele casetelor V-IX la nivelul cercetării din 2006, datorită faptului că acestea sunt amenințate cu dispariția o dată cu surparea falezei. Tot în această campanie am reactualizat unele măsurători topografice ale sitului.

Campania din 2007 a fost un nou prilej de a cerceta zona din preajma aşezării, confirmându-se existența unor mici aşezări satelit.

Planul viitor de cercetare de la Babadag se va concentra asupra zonei din apropierea falezei, amenințate cu prăbuşirea şi în primul rând în continuarea cercetărilor din suprafețele deja aflate în cercetare.

Planşa 7

Note:

1. S. Morintz, Dacia NS 8, 1964, p. 101-118; *idem*, Peuce 2, 1971, p. 19-25; *idem*, Materiale, 1982, p. 58-64; *idem*, Thraco-Dacica 8, 1987, 1-2, p. 39-72; *idem*, Symposia Thracologica 7, Tulcea 1989, p. 262-264; *idem*, Thraco-Dacica 11, 1-2, 1990, p. 99-115; Morintz, Jugănaru, Munteanu, în Cercetări arheologice în aria nord-tracă 1, 1995, p. 222-235; Morintz, Jugănaru, Peuce 11, 1995, p. 177-202.
2. Sîrbu, Jugănaru, în Studia in honorem Ion Niculiță, Chişinău, 1999, p. 92-104; G. Jugănaru, S. Ailincăi, I. Vizauer, A. Morintz, A. Țârlea, CCA 2003, p. 43-45; Jugănaru, Ailincăi, Morintz, CCA 2002, p. 46-47; Jugănaru, Ailincăi, Țârlea, Vernescu, CCA 2004, p. 47; Jugănaru, Ailincăi, Peuce 14, 2003, p. 51-62; Jugănaru, Ailincăi, Țârlea, în Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani, 2004, p. 131-138.

17. Beclean, jud. Bistrița-Năsăud

Punct: Băile Figa

Cod sit: 32492.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 50/2007

Colectiv: Valerii Kavruk – responsabil, Dan Lucian Buzea (MCR), George Marinescu (CMJ Bistrița)

Situl arheologic Băile-Figa se află pe teritoriul administrativ al oraşului Beclean, jud. Bistrița-Năsăud şi ocupă partea inferioară a unei depresiuni situată la 3 km S de marginea estică a oraşului şi la 600 m NV de marginea nordică a satului Figa (acesta, din punct de vedere administrativ, aparține de oraşul Beclean), la cca. 100 m V de drumul ce leagă localitățile menționate.

Depresiunea în care se află situl este de formă aproximativ emisferică (cca. 750 m x 600 m). Ea s-a format deasupra unui zăcământ de sare gemă ce se află la adâncimea de 1,5 – 3 m de la suprafața actuală a terenului. După aprecierea geologilor, acest zăcământ este gros de cca. 1,6 km şi are diametru de cca. 1 km. La suprafață, se observă numeroase manifestări saline: nămoluri sărate, izvoare, bălți şi cursuri de apă sărată, precum şi vegetația halofilă.

În jumătatea vestică, în partea sa inferioară, depresiunea este străbătută de cursul superior al unui pârâu cu apă deosebit de sărată, *Pârâul Sărat*, ce are patru afluenți de apă sărată.

În anul 1977, geologul Ioan Chintăuan a observat în albia Pârâului Sărat numeroase urme de amenajări şi construcții de lemn, printre care şi capătul rupt al unei „troace" înfundată în nămolul de sub pârâu. În anul 1988, într-un articol semnat de I. Chintăuanu şi I. Rusu, „troaca" de la Băile Figa era comparată

cu cea de la Valea Florilor şi fiind considerată ca aparţinând Latène -ului dacic[1]. În primăvara anului 2005, Ioan Chintăuan a scos „troaca" din nămolul sărat aflat la baza pârâului şi a transportat-o la CMJ Bistriţa. În acelaşi an, descoperitorul a publicat „troaca", avansând interpretarea, conform căreia ea a fost utilizată pentru obţinerea sării solide prin evaporarea apei sărate[2].

În vara 2005, situl a fost examinat de Valerii Kavruk şi Anthony F. Harding, prilej cu care s-au constatat următoarele:

Pe toată suprafaţa depresiunii se observă numeroase cavităţi însoţite de movile, mai mult sau mai puţin aplatizate, de diverse forme şi dimensiuni. După toate aparenţele, majoritatea acestor denivelări reprezintă urme ale unor excavaţii în scopul obţinerii sării geme. Conform informaţiilor adunate în timpul unor anchete etnografice în satul Figa, cele mai recente dintre astfel de excavaţii s-au făcut în a doua jumătate a sec. XX. După cum mărturisesc localnicii, în timpul acelor exploatări, au apărut „multe lemne de culoare neagră", posibile urme ale unor exploatări mai vechi. Unele gropi au fost săpate pentru captarea apei sărate folosită în scopuri curative sau cele gospodăreşti, în special pentru conservarea produselor alimentare. Lângă una dintre astfel de gropi, în movila formată din pământul excavat cu prilejul săpării acesteia, se aflau, în poziţie secundară, urmele unor exploatări mai vechi: câţiva stâlpi şi pari, resturile unui gard din nuiele împletite, vârful unui jgheab de lemn şi un trunchi masiv de lemn scobit. În partea nordică a depresiunii, în stânga pârâului, în anii '70, a fost construit un bazin. După cum mărturisesc locuitorii satului Figa care au participat la acele lucrări, la adâncimea de cca. 1,5 m, în locul unde s-a săpat bazinul, a apărut zăcământul de sare gemă.

În albia Pârâului Sărat, de la izvorul acestuia până la limita de N a sitului, pe lungime de cca. 600 m, se observă urme ale unor construcţii de lemn, *in situ*.

Analizele ^{14}C efectuate în laboratorul din Gröningen. asupra a două fragmente de lemn prelevate de la „troacă" descoperită de Ioan Chintăuan, au stabilit că această datează în jurul anului 1000 a.Chr.

În vara 2006, A. F. Harding şi V.Kavruk au reluat examinarea sitului. Dincolo de urmele unor construcţii, amenajări şi instalaţii de lemn, în albia Pârâului Sărat ei au descoperit câteva ciocane de piatră de minerit, un fragment de topor de piatră, trei „troace" similare cu cea descoperită anterior de I. Chintăuan şi câteva cepuri perforate (elemente componente ale „troacelor"). Analizele ^{14}C efectuate la laboratorul din Gröningen în 2006 asupra a şapte fragmente de lemn recoltate în albia Pârâului Sărat au stabilit că 5 dintre probe datează din aceeaşi perioada din care datează „troacă" descoperită de Ioan Chintăuan (adică cca. anul 1000 a.Chr.), o probă a fost datată cu sec. III a.Chr. şi o probă, cu sec. V p.Chr.

În primăvara anului 2007, Valerii Kavruk a continuat examinarea sitului, conform autorizaţiei de evaluare arheologică a terenului şi a stabilit că în cadrul sitului se disting 5 sectoare:

Primul sector cuprinde partea superioară (sudică) a Pârâului Sărat, de la izvorul acestuia cca. 300 m în jos. În cadrul acestui sector se remarcă cea mai densă grupare de urme ale unor construcţii, instalaţii şi amenajări de lemn.

Urmează apoi cel de-al doilea sector care cuprinde albia şi valea Pârâului Sărat, pe lungime de cca. 180 m, în cadrul căruia nu se observă vestigii arheologice.

Al treilea sector al sitului cuprinde extremitatea nordică a sitului şi se extinde pe lungime de cca. 100 m. În malul drept al pârâului, se observa un „gard" format din scânduri de stejar, iar în albia, numeroşi stâlpi şi pari înfipţi în sol. În partea de N a acestui sector, pe ambele maluri ale pârâului, la suprafaţă, au fost identificate fragmente ceramice din epoca bronzului şi din perioada modernă. În cea mai mare parte, ceramică din epoca bronzului a fost lucrată din pastă grosieră în amestec cu nisip, adesea având suprafaţă striată şi uneori fiind decorată cu brâuri în relief. Câteva fragmente ceramice sunt de categoria fină şi provin de la căni cu toartă supraînălţată. Această ceramică poate fi încadrată în finalul epocii bronzului timpuriu (de tip *Silea – Orleşti – Iernut – Zoltan*).

Al patrulea sector al sitului cuprinde albia şi valea celui mai mare afluent al pârâului, lung de 118 m. Aici au fost observaţi câţiva pari izolaţi şi urme ale unei construcţii de lemn care, conform analizei 14C (Gröningen), datează din sec. V p.Chr. Totodată, în jurul izvorului acestui izvor se observă, în poziţie secundară, câţiva stâlpi, pari, urme ale unui gard din nuiele împletite, un jgheab şi un trunchi de copac scobit.

Al cincilea sector al sitului cuprinde cea mai mare parte a depresiunii, exceptând albia şi valea Pârâului Sărat. Acest sector se caracterizează prin numeroase şi dense gropi şi movile rezultate din excavaţii (din perioada modernă?) în scopul extragerii sării geme şi nămolului sărat, precum şi a captării apei sărate.

În primăvara şi vara anului 2007 în situl de la Băile Figa au fost efectuate primele săpături arheologice. În paralel cu săpăturile arheologice, au fost efectuate măsurătorile topografice (Dan Ştefan, Magdalena Duţescu, Cătălin Constantinescu, Univ. Bucureşti). Au mai fost recoltate cca. 100 de probe de lemn în vederea unui studiu dendro-cronologic şi a efectuării unor analize ^{14}C (A.F. Harding de la Universitatea din Exeter, Marea Britanie şi Tomasz Wazny de la Universitatea Cornell din SUA şi Universitatea din Poznan, Polonia).

Săpăturile arheologice s-au desfăşurat în trei secţiuni:
- S1 – în partea sudică a sitului, lângă izvorul Pârâului Sărat şi a primul afluent al acestuia.
- S2 – în partea central-sudică a sitului, respectiv între cursul principal al pârâului şi al celui de-al doilea afluent al său.
- S3 – în partea nordică a sitului, în albia pârâului şi pe ambele maluri ale acestuia.

S1 (8 x 10 m/2 x 4 m). În albia afluentului pârâului se observau numeroase bârne, pari şi o „troacă". Pe ambele maluri ale afluentului se observau două movile de pământ de origine antropică.

Săpăturile au scos în evidenţă faptul că groapa din care izvorăşte afluentul pârâului a fost săpată probabil prin sec. XIX. Lutul galben excavat în timpul săpării acestei gropi a fost depus în imediata sa apropiere, captând astfel apa izvorului. Ulterior, apa şi-a făcut drumul prin această depunere, formându-şi un făgaş adânc. În depunerea de lut galben au fost descoperite numeroase fragmente ceramice din sec. XIX şi numeroase oase de animale. Totodată, în acelaşi strat, în partea vestică a secţiunii, în poziţie secundară, au fost descoperite două ciocane de minerit, din piatra, precum şi un fragment de topor de piatră, perforat, datând probabil din epoca bronzului.

Sub depunerea de lut, pe tot cuprinsul secţiunii, apare un strat gros de mâl de culoare cenuşie. În acest strat au fost descoperite numeroase piese de lemn, printre care şi urmele unei construcţii de lemn *in situ* (?). În interiorul construcţiei, au fost descoperite două „troace" de lemn fragmentate. Acestea din urmă erau scobite în trunchiuri de copaci. Unul dintre capetele a „troacei" păstrate pe toată lungime era închis, iar altul, deschis. Fundurile ambelor „troace", pe linia mediană erau perforate cu orificii circulare cu diametrul de cca. 2 cm. În aceste orificii erau introduse tuburi făcute din ramuri de soc cu

orificii central-longitudinale formate prin eliminarea măduvei. Uneori, în orificiile acestor tuburi s-au găsit urme de sfoară de cânepă sau/şi ace subțiri de lemn înfăşurate cu cânepă. Este semnificativ faptul că la capătul închis, „troacele" aveau pe exterior canale adânci gravate în jurul trunchiului. Acestea, în mod evident, erau destinate fixării legăturilor cu ajutorul cărora „troacele" erau suspendate. De altfel, în jurul ambelor „troace" au fost descoperite fragmente de legătură de iederă. În apropierea uneia dintre „troace" au fost descoperiți doi pari ascuțiți prinşi între ei tot cu o legătură de iederă. În acelaşi context a fost găsit şi un fragment de bârnă despicată în două şi având un capăt tăiat cu fierăstrău, precum şi o „scară" alcătuită din două grinzi cu secțiunea patrulateră şi scânduri introduse în orificiile dreptunghiulare ale acestora.

Având în vedere faptul că primul afluent al Pârâului Sărat s-a format ulterior complexului din care provin „troacele" şi „scara", este puțin probabil ca acestea să fi fost legate de exploatarea apei sărate. Mai mult, prezența în acest context a ciocanelor de minerit, precum şi faptul că „troacele" şi „scările" similare celor descoperite la Băile Figa au fost găsite în minele de sare de la Valea Florilor şi Valea Regilor, avem de a face mai curând cu urme de exploatare minieră a sării.

S2 (1 x 20 m) a secționat o movilă de pământ situată în partea central sud-estică a sitului. Movila era formată din lut în amestec cu pietriş. La adâncime de 2,2 m de la vârful movilei a fost evidențiată o dungă orizontală subțire de culoare neagră care marca nivelul antic de călcare. Astfel, a fost confirmată originea antropică a uneia dintre numeroasele movile ce se observă în cuprinsul depresiunii. Din păcate, nu au fost găsite elemente care să contribuie la încadrarea cronologică a acestei movile.

S3 (12 x 12 m/2 x 10 m/2 x 10 m) a fost deschisă în cel de-al treilea sector al sitului. Aici, la suprafață, în albia pârâului şi în imediata sa apropiere, se observau vârfurile unui gard de scândură masivă de strejar şi cca. 50 de pari şi stâlpi înfipți în pământ. Secțiunea a cuprins, atât albia pârâului cât şi ambele maluri ale acestuia, limita estică a secțiunii situându-se la 16 m, iar cea vestică – la 6 m de pârâu.

În părțile secțiunii din afara albiei pârâului, stratul superior era format din argilă în amestec cu pietriş (gros până la 1 m). Mai jos se afla nămol. Săpăturile au fost efectuate până la stratul cu nămol inclusiv. La un moment dat însă, din câteva locuri a început să țâşnească apă, condiții în care, în lipsa unor soluții tehnice de evacuarea acesteia, săpăturile au fost oprite.

În partea inferioară a stratului compus din lut galben în amestec cu pietriş, începând de la adâncimea de 0,4 m de la suprafața actuală a terenului, au apărut vârfurile unor pari şi țăruşi înfipți în pământ. La acel nivel dispunerea parilor şi țăruşilor părea haotică. Pe măsura adânciri săpăturilor, după ce acestea au atins stratul de nămol, s-a putut constata că cea mai mare parte a parilor şi țăruşilor erau legate între ele de nuiele împletite formând câteva garduri. Construcțiile de lemn erau compuse în principal din garduri făcute din nuiele de alun împletite, sprijinite pe pari şi țăruşi înfipți adânc în sol. În două cazuri, pe porțiuni mai scurte, de cca. 2,5 m, gardurile erau făcute din scânduri de stejar înfipte vertical în pământ.

Uneori, gardurile de împletituri de nuiele formau „paliere" acoperite cu traverse masive şi nuiele. Unul dintre astfel de paliere – cercetat mai complet – avea la capătul său sud-vestic, mai apropiat de albia pârâului, o porțiune lungă de cca. 2,5 m formată din scânduri de stejar cu capetele inferioare ascuțite înfipte adânc (peste 1,5 m) în pământ, cu precizarea că 4 scânduri de la capătul nord-estic al acestei porțiuni a gardului erau înfipte la adâncime mult mai mică – de doar 0,20-0,40 m. După aceea, spre NE, urma partea construcției alcătuită din pari şi nuiele împletite. În plan, această construcție avea forma unui 8. Ea era acoperită cu traverse prinse – prin orificii pătrate – de pari înfipți în sol, ce susțineau pereții din nuiele împletite. Între grinzi, se aflau vreascuri de nuiele subțiri care probabil completau acoperişul construcției.

În interiorul şi alături de aceste construcții au fost descoperite o serie de artefacte de lemn: un mâner de celt, o paletă, o covată, un disc perforat, două cârlige având orificii de formă rectangulară, precum şi câteva tuburi de soc de la „troace". Mai menționăm şi două alune descoperite printre nuielele din care a fost construit complexul în forma de 8. În acelaşi sector au fost descoperite numeroase fragmente de vase ceramice caracteristice finalului epocii bronzului timpuriu (de tip *Silea – Orleşti – Iernut – Zoltan*). De menționat că la cca. 6 m N de S3, în malul drept al pârâului au fost descoperite aglomerări de fragmente ceramice de acelaşi tip.

Destinația construcțiilor descoperite nu este încă lămurită, atât timp cât săpăturile au dezvelit doar o parte din acestea.

Situl de la Băile Figa păstrează urmele unor exploatări miniere continue a sării, la adâncime mică, începând probabil din perioada timpurie a epocii bronzului până în sec. XX. Modalitățile acestor exploatări sunt departe de a fi lămurite satisfăcător.

Cele mai numeroase vestigii din acest sit, datate, aparțin epocii bronzului timpuriu şi târziu, unele elemente datează din cea de-a doua epocă a fierului, iar altele – din mijlocul mil. I p.Chr. Există totodată indicii de exploatare a sării în acest loc din evul mediu, perioada modernă şi contemporană. Evident, viitoarele cercetări pot aduce date noi privind cronologia sitului.

Prin caracterul său şi prin abundența artefactelor de lemn, situl de la Băile Figa, este unic în toată Europa de est şi sud-est. Dincolo de valoarea sa ştiințifică deosebită, acest sit are şi un potențial turistic ridicat, având în vedere, printre altele, proiectul de construire în acest loc a unei stațiuni balneare.

Situl a fost afectat de mai multe intervenții în perioada modernă şi contemporană. Intervențiile umane afectează situl şi în prezent. Primăria oraşului Beclean intenționează să înceapă în 2008 lucrări complexe de amenajare a teritoriului la Băile Figa, activități de natură să afecteze situl. În aceste condiții, se impun măsuri urgente de protejare a acestui sit, sens în care responsabilul ştiințific al şantierului cu sprijinul conducerii DGPCN din cadrul MCC, a solicitat DCCPCN a județului Bistrița declanşarea urgentă a procedurii de clasare a sitului ca monument istoric, în grupa A.

Planşa 8

Note:

1. I. Chintăuan, I.Rusu, *Considerații cu privire la utilizarea sării şi a apelor sărate din nord-estul Transilvaniei*, File de istorie, 5, Muz. Jud. Bistrița-Năsăud, Bistrița, 1988, p. 238-277. Recent, în urma unor analize ^{14}C efectuate asupra unor fragmente de la troaca din Valea Florilor, această piesă a fost încadrată în sec. XIII – XI a.Chr. (V. Wollmann, H. Ciugudean).

2. I. Chintăuan, *Pan used for Salt Extraction from Brines*, Studii şi Cercetări, Geologie – Geografie, 10, CMJ Bistrița, Bistrița, 2005, p. 77-78.

Abstract:

The Băile Figa site is situated on the territory of the Beclean town, Bistrița-Năsăud County. This site covers the inferior part of the hemispheric-shaped valley (750 x 600 m) situated at about 3 km south from Beclean and 0.6 km north-west from the

Figa village. Within this valley, at the depth of 1.5 – 3 m the salt rock deposit appears. In its western part, the valley is crossed by the superior course of the salty stream, named *"Pârâul Sărat"* (Salty stream). Most of the site shows many cavities and mounds of different shapes and dimensions.

In 1977 the geologist Ioan Chintăuan discovered in the streambed of Pârâul Sărat many woods and the „trough" similar with that from Valea Florilor believed at that time as dating from the Latène period of Iron Age.

In 2005 Valerii Kavruk and Anthony F. Harding visited the site and took two samples from the "trough". The C14 analysis made at Groningen laboratory dated it around 1000 BC.

In the summer of 2006, Anthony F. Harding and V. Kavruk carried out a detailed survey in the site. They mapped all visible woods (about 500 pieces) and discovered several mining tools and 3 more "troughs", as well as several small elder pegs (items belonging to the "troughs").

In the spring and summer of 2007 the research team carried out the archaeological excavations in the Băile Figa site. These researches developed in three trenches.

Trench 1 (8 x 10 m/2 x 4 m) was open in the southern part of the site, on the valley of the first affluent of Pârâul Sărat. Before the beginning of the excavation many posts, sticks and one "trough" were visible on that place. The upper layer was composed of yellow clay, in which several 19th century potsherds, as well as two mining tools were discovered. Under the clay layer, a muddy layer appeared. The mud was formed by sediments and salty water. In this layer many posts, beams, sticks and wattle were found. Among them two wooden "troughs" have been found. Around both "troughs" ivy (*Hedera Helix*) bindings were found. Close to one of the "troughs" two pointed posts bounded with ivy were discovered.

Trench 2 (1 x 20 m) sectioned the earth mound situated in the central part of the site. At 2 m depth from the top of the mound the black horizontal line was grasped, which indicated the ancient surface level. In this way it was shown the anthropic character of this mound.

Trench 3 (12 x 12 m/2 x 10 m) was dug in the northern end of the site, in the streambed and on both sides of Pârâul Sărat. A yellow clay layer mixed with river pebbles formed the upper layer and bellow, the salty mud appeared. In this trench, mainly in the mud, many plank and wattle fences were uncovered. Sometimes these fences formed the corridors with roofs made of massive crossbeams. In the northern part of the trench the 8-shaped construction was uncovered. It was roofed with crossbeams and brushwood.

Many Early Bronze Age (of the Silea – Orleşti – Iernut – Zoltan type) and modern potsherds were found in the western half of the trench. Several wooden tools were also found within the trench (the handle of the socketed axe, the perforated disc, two hooks, several pegs etc.).

As the research showed, the Băile Figa site bears the traces of salt mining exploitations. Most of the artefacts are dated from Bronze Age. At the same time, some elements date from the second Iron Age and other come from the middle of the 1st millennium AD. There are also some indications of medieval and modern period exploitations.

By its character and the abundances of wooden artefacts, so far the Băile Figa site is unique in all eastern and south-eastern Europe.

18. Bordușani, com. Bordușani, jud. Ialomița

Punct: Popină

Cod sit: 92998.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 113/2007

Colectiv: Dragomir Popovici (MNIR), Florin Vlad (MJ Ialomița), Valentin Parnic, Andreea Parnic (MDJ Călărași), Ana Ilie (CNMCD Târgoviște)

În campania anului 2007, colectivul șantierului și-a propus următoarele:

- continuarea cercetărilor în zona de V a suprafeței β cu scopul asigurării conexării stratigrafice;
- continuarea cercetării structurilor de locuire neincendiate, studiate în campaniile precedente;
- studierea zonelor de pasaj existente între structurile de locuire și precizarea relațiilor stratigrafice dintre acestea și locuințe;
- continuarea cercetărilor pluridisciplinare dirijate în principal asupra complexelor ce din punct de vedere științific erau susceptibile a oferi date mai complete;
- completarea la zi a Bazei de Date a șantierului;
- continuarea lucrărilor de protecție a tell-ului și a săpăturii.

În consecință în această campanie s-a continuat cercetarea vestigiilor locuințelor neincendiate, abandonate, descoperite în campania precedentă. Deoarece era pentru prima dată în istoria cercetării culturii Gumelnița când fuseseră descoperite resturile a 5 locuințe (SL, 47, 50, 52, 54 și 56) a căror contemporaneitate a fost demonstrată pe baze stratigrafice s-a acordat a deosebită atenție structurării spațiale a acestei zone a așezării și a definirii caracteristicilor zonelor de pasaj a căror variabilitate dimensională și de conținut a impus elaborarea unei strategii și mai ales a unor ritmuri variabile de cercetare.

Astfel cercetarea s-a concentrat în Sβ în Sectoarele 34-36 și 41-45 cu scopul definirii cât mai complet posibil a atributelor caracteristice pentru fiecare locuință din punct de vedere constructiv, funcțional și ocupațional în corelare cu tipul, frecvența și tipologia inventarului descoperit.

Sedimentul rezultat din cercetările diferitelor zone de pasaj a fost integral cernut sub jet de apă cu scopul studierii tuturor categoriilor de materiale existente de natură arheologic, utilaj silex, piatră, arheozoologic-mamifere, avifaună, paleoihtiologic, antracologic, și al antropologiei fizice.

În scopul realizării conexiunilor stratigrafice a Sβ cu Sα s-a extins săpătura cu un șir de sectoare în partea de E a suprafeței cu scopul ca în viitor să se poată continua cercetarea pe întreaga suprafață cercetată până în prezent astfel încât să se poată evidenția aspectele generale privind organizarea, amenajarea și utilizarea spațiului în cazul acestei așezări preistorice, gumelnițene.

Remarcăm totuși că și condițiile de lucru au fost mult îmbunătățite prin obținerea autonomiei energetice a șantierului chiar dacă soluția ce poate fi utilizată se dovedește a fi costisitoare. Menționăm de asemeni și continuarea amenajării depozitului de tranzit al șantierului ceea ce conferă condiții mult mai bune de protejare a mobilierului descoperit și în egală măsură de ordonare a acestuia. Protejarea săpăturii prin acoperirea sa cu folie de polietilenă dar și realizarea gardului și a plasei de protecție a săpăturii și a profilului magistral s-au dovedit a fi măsuri eficiente reducându-se mult distrugerile provocate de intemperii dar mai ales cele provocate de animale.

A continuat formarea profesională a studenților participanți la săpături.

Structurile de locuire:

În cursul campaniei a continuat cercetarea mai multor structuri de locuire, în principal 47, 51-54 descoperite în sectoarele 34-40 în cursul campaniei 2006. Chiar dacă aceste erau păstrate parțial datorită bioperturbărilor sau a intervențiilor posterioare s-a putut definitiva planul general al amplasării acestora în acest sector al tell-ului.

Studiul atent al situațiilor stratigrafice evidențiate a evidențiat observația conform căreia amplasarea structurilor construite în spațiu sugerează în acest moment o variabilitate mai mare decât părea în urma cercetărilor anterioare.

Astfel, o zonă principală de pasaj existentă în nivelurile superioare între două şiruri de locuințe, (şirurile 2 şi 3) pare, cel puțin spre limita de V, să fi fost ocupată de construcții. Această situație sugerează că totuşi suprafața inițială a *tell*-ului, a fost afectată de-a lungul timpului şi este posibil să fi fost mai mare decât în prezent. Această afirmație este demonstrată şi de resturile primului şir de construcții din care s-au mai păstrat parțial doar două, dintre care în această campanie ne-am axat asupra SL54. Este neclară dacă o parte din aceste modificări au fost provocate în perioada locuirilor getice de aici sau sunt ulterioare.

Variabilitatea lățimii zonelor de pasaj şi a amplasamentului locuințelor se constituie în argumente pentru o complexitate mai mare decât era sugerată de datele cunoscute anterior a organizării spațiului cel puțin în cazul comunității gumelnițene de la Borduşani.

Vestigiile descoperite aparțin primului şir de locuințe, (SL54), celui de al doilea, (SL47, 50, 56) şi celui de al treilea, (SL52).

Din punct de vedere constructiv, datele obținute în această campanie le confirmă pe cele din campaniile precedente. Pereții sunt construiți pe schelet de țăruşi de lemn cu diametre de 4-5 cm. cu nuiele sau stuf între aceştia, totul acoperit apoi cu lut amestecat cu vegetale tocate. Ulterior aceştia erau acoperiți cu un strat fin de lut destinat foarte probabil să finiseze suprafața dar şi să confere un aspect mai elaborat. Surprinzătoare rămâne descoperirea unor pereți păstrați în elevație uneori până la 0,80 m.

După cum s-a precizat în rapoartele anterioare, s-a observat compartimentarea locuințelor în două încăperi cu dimensiuni diferite. Detaliile constructive şi ele diferențiate, ca şi inventarul descoperit, sugerează o utilizare specifică a fiecăreia dintre cele două camere.

A continuat ordonarea, clasarea şi fişarea unui lot important de ceramică dar şi a utilajului litic sau din materii dure animale.

În cazul SL54 chiar dacă aceasta s-a păstrat pe o suprafață redusă, de cca. 18 m², s-a putut observa că ea a cunoscut trei etape constructive individualizate atât stratigrafic dar şi constructiv. În principal soluțiile constructive utilizate succesiv sugerează existența unor reparații ample de-a lungul cărora podeaua ce inițial era simplă, constând dintr-o lutuială groasă de 3-5 cm care ulterior a fost înlocuită de o structură mai solidă de tipul platformă cu a substructură constând din blăni de lemn acoperită cu un alt strat de lut cu o grosime asemănătoare. Deosebită este şi modalitatea de amplasare a acestor blăni de lemn care erau depărtate unele față de altele la 4-5 cm. spațiul dintre ele fiind umplut cu un sediment gălbui cenuşos. Această soluție constructivă pare a fi mai rar utilizată la Borduşani.

SL52 a fost surprinsă la fel, pe o suprafață redusă de cca. 10 m², păstrându-se în special latura de N a sa. Aici peretele exterior a fost surprins în elevație, având 1,10 m în înălțime. Evoluția sa a fost îndelungată, datele stratigrafice demonstrând că a fost prima dintre cele 5 locuințe cercetate în această zonă.

În cazul SL47, 50 şi 56 au fost cercetate şi îndepărtate în totalitate resturile pereților prăbuşiți, ajungându-se la nivelul podelelor care toate erau de tipul simplu constând dintr-un strat de lut depus peste patul de amenajare.

În cazul SL50 au fost cercetate podelele şi refacerile acestora până la nivelul primei (în ordinea construirii lor).

Zonele de pasaj:

Pe de altă parte, deosebit de interesantă s-a dovedit a fi evidențierea zonelor de pasaj dintre locuințe. Analiza dispersiei spațiale a complexelor construite a permis remarcarea existenței unei cazuistici variate şi unice până în prezent în arealul culturii Gumelnița la nordul Dunării.

Prima categorie poate fi definită de zonele de pasaj dintre şirurile de locuințe amplasate în zona de N a *tell*-ului, mai precis între şirurile 2 şi 3 şi care este caracterizată de o mai mare lățime, respectiv de cca. 2,20 m şi de o compoziție a sedimentelor ce o compun diferită, în sensul că aici depunerile menajere sunt mult mai reduse cantitativ. Deosebit de interesant este şi faptul că între şirul 1 şi şirul 2 lățimea spațiului existent între locuințe este foarte redusă, respectiv de cca. 0,60 m. Deocamdată această situație ar putea fi explicată de amplasarea şirului 1 la extremitatea nordică a sit-ului şi deci o anume necesitate de a economisi spațiul existent.

A doua categorie de zone de pasaj ar putea fi definită drept spațiul cruțat între locuințe. Situațiile descoperite până în prezent evidențiază o variabilitate importantă. De regulă astfel de zone de pasaj au o lățime de 1,80 – 2 m şi sunt reprezentate de depuneri orizontale de straturi cu grosimi de până la 0,08 m, foarte bogate în depuneri menajere, oase, fragmente ceramice, cărbune, cenuşă, coproliți în special de ierbivore, diverse resturi organice etc. Între acestea apar şi straturi de lut galben mai curate, care au fost depuse cu scopul de a se orizontaliza suprafața dar, foarte posibil şi cu scop de igienizare.

Au fost descoperite şi cercetate şi zone de pasaj dintre locuințe dar cu lățimi mai mici, între 0,60 – 0,70 m. Compoziția unităților stratigrafice ce le compun este identică demonstrând utilizarea lor şi pentru depunerea resturilor menajere.

Având în vedere toate observațiile de mai sus rezultate din cercetările de teren, s-a impus cercetarea cât mai detaliată cu putință a acestor zone de pasaj în vederea definirii lor cât mai complete cu putință. În consecință s-a adoptat aceeaşi metodologie de săpare şi prelevare a sedimentului utilizată şi la Hârşova. A fost realizat un caroiaj fin compus din module de câte 1 m² ce a suprapus caroiajului general al suprafeței săpate compus la rândul lui din module de 4m². Întreg sedimentul a fost prelevat şi sitat în coloană de site de 1 mm şi de 4 mm care s-a considerat că oferă condiții optime pentru recoltarea resturilor interesante pentru diagnoza ce trebuie realizată. În total în această campanie a fost sitată o cantitate de peste 2.000 l de sediment. Materialele rezultate au fost triate în vederea recuperării tuturor categoriilor de materiale, respectiv ceramică, silex, piatră, resturi scheletice diverse, cărbune fiecare categorie de material fiind apoi şi cântărită astfel încât în viitor se vor putea face analiza comparative între diferitele tipuri de sedimente ce compun aceste spații şi se vor putea face determinări pertinente asupra modului specific de utilizare şi a variațiilor fie sezoniere deci temporale fie referitoare la paleoeconomie.

Chiar dacă studiul acestor materiale nu este încă încheiat se pot menționa deja primele observații. Astfel, C297 care

reprezintă o zonă de pasaj dintre două locuințe aparținând şirului 2 de locuințe prezintă o variabilitate compozițională foarte mare. Astfel zona nordică a sa este compusă din sedimente ce conțin foarte puține deşeuri menajere de tipul fragmentelor ceramice, resturi scheletice sau materiale organice. Zona de S însă marchează o mare diferență, aici deşeurile menajere fiind numeroase. Toate categoriile de resturi sunt prezent adăugându-se şi cenuşa uneori în cantități importante. În acest stadiu al cercetării noastre se poate avansa ipoteza unei polifuncționalități a acestor spații care uneori par a nu fi fost folosite numai pentru circulație ci şi pentru depunerea resturilor menajere sau chiar pentru efectuarea unor activități punctuale.

Studiu sedimentologic în aşezarea neo-eneolitică de tip *tell* Borduşani *Popină*, campania 2007. Raport preliminar.

Constantin Haită (MNIR-CNCP), Daniela Dimofte (Univ. Bucureşti - FGG)

În timpul campaniei de cercetări arheologice din anul 2007, studiul sedimentologic a avut două obiective importante:

- înregistrarea micro-stratigrafică şi eşantionarea micromorfologică a structurilor cercetate arheologic;
- realizarea unui aliniament de carotaje, în vederea înregistrării stratigrafiei la nivel general, în zonele care nu au fost cercetate arheologic până în prezent.

Un eşantion micromorfologic a fost prelevat în peretele sudic al unui cuptor (C362) în vederea analizării materialelor de construcție, precum şi a diferitelor faze de amenajare şi utilizare.

O succesiune de patru eşantioane micromorfologice a fost prelevată în cadrul unei zone de pasaj cercetată arheologic în mod sistematic, în scopul analizei întregii succesiuni stratigrafice, precum şi a variațiilor laterale de facies, deosebit de importante în studiul detaliat al acestor zone de locuire. Analiza unor astfel de zone de pasaj, la nivel microscopic, a permis evidențierea unor niveluri foarte fine, ce nu pot fi decelate în teren, ce au fost atribuite unor activități umane punctuale, marcând momente scurte de timp din evoluția acesteia. Prezența unor niveluri de sediment fin, fără constituenți antropici, a fost interpretată, la nivel de teren, ca posibile amenajări în zona de exterior a unei locuințe, ce a funcționat, eventual, ca o anexă a acesteia.

Cele 13 carotaje sedimentologice au fost realizate pe un aliniament orientat N - S, cu o echidistanță de 5 m, la o adâncime de 2,40 m. Analiza stratigrafiei de ansamblu rezultată prin corelarea succesiunilor sedimentare a evidențiat următoarele aspecte de ordin general:

- absența nivelului de locuire getică în zona de sud a Popinei;
- prezența locuirii eneolitice pe toată suprafața Popinei, cel puțin în zona central-estică a aliniamentului carotajelor;
- prezența, în toată zona cercetată, a unui nivel siltic, galben deschis, omogen, fără constituenți antropici ce corespunde, cel mai probabil, unei 'amenajări' post-eneolitice (getice?), identificată prin cercetările arheologice realizate de Gheorghe Trohani. Acest nivel va fi cercetat în detaliu în cadrul unei secțiuni arheologice.

Raport preliminar privind resturile scheletice aparținând mamiferelor

Adrian Bălăşescu (MNIR-CNCP), Rene Kysely (IA Praga)

Nivelul eneolitic de la Popina Borduşani (cultura Gumelnița, faza A2), a furnizat în ultimii ani o cantitate însemnată de resturi faunistice. De asemenea şi în campania din 2007 s-au recoltat peste 900 de resturi faunistice de mamifere. Specificăm că toate acestea provin numai din suprafața β.

Fauna cercetată, destul de bogată şi extrem de variată este o dovada a faptului că populația eneolitică de la Popina - Borduşani exploata din plin bogăția mediului înconjurător.

Mamiferele au cea mai mare pondere în cadrul spectrului faunistic de la Borduşani. Dintre acestea mamiferele domestice predomină cu cca. 81,1 % ca NR şi 66,7 % NMI. Ca NR bovinele şi suinele prezintă procentaje apropiate de respectiv 26,6 % şi 25,7 %, ceea ce ne face să credem că aceste specii jucau un rol important, de prim ordin în economia animalieră. Ovicaprinele se plasează pe locul doi (15,5 %), ele fiind urmate de câine (11,8 %).

Ca NMI situația este mult mai interesantă deoarece câinele, ovicaprinele şi porcinele, care prezintă procentaje apropiate se situează pe primul loc, ele fiind urmate de bovine. Din punct de vedere al cantității de carne, bovinele sunt cele mai importante, numai dacă ne gândim la faptul că o vită adultă este egală cu trei indivizi de porc maturi din punct de vedere ponderal. Pe lângă carne cornutele mari şi mici mai furnizau şi o serie de produse secundare, în principal lapte şi posibil lână (ovinele).

Față de alte aşezări gumelnițene, Popina - Borduşani se remarcă prin procentajul mare de resturi de câine. Această situație mai este întâlnită doar la Căscioarele şi la Hârşova. Interesant este faptul că până în prezent în patru aşezări gumelnițene (Borduşani, Hârşova, Măriuța şi Vităneşti) a fost pus în evidență consumul alimentar al acestui animal, pe baza inciziilor de dezarticulare şi descărnare prezente pe oase.

Vânatul contribuie şi el la suplimentarea alimentației carnate. Pornind de la numărul de resturi şi indivizi putem spune că se vânau în special mistrețul şi cerbul. Având în vedere bogăția specifică se observă că populația de la Borduşani vâna specii de talie mare şi medie, care furnizau pe lângă carne si o serie de alte produse: piei, oase, coarne, etc.

Lista speciilor de mamifere vânate este destul de mare, 15, dintre acestea predominate sunt cele care preferă din punct de vedere ecologic pădurea (*Cervus elaphus, Sus scrofa, Lynx lynx, Felis silvestris, Martes* sp.).

Datele obținute în urma acestei noi campanii ne arată că din punct de vedere arheozoologic aşezarea de la Borduşani îşi păstrează în acest stadiu al cercetării caracteristica care îl face unic în peisajul gumelnițean şi anume, procentajul ridicat al oaselor de câine.

În final specificăm ca o serie de resturi osteologice de suine de la Bordusani Popina (nivelurile eneolitice) au furnizat date de paloegenetică extrem de interesante care au facut obiectul unei publicatii colective (*Ancient DNA, pig domestication, and the spread of the Neolithic into Europe*) în cadrul proiectului european *The bioarchaeology of pig domestication and husbandry: its role in the biological, economic and social development of complex human society* coordonat de Keith Dobney (Durham University).

De asemenea in cadrul programului Econet - *Des bœufs, des souris et des hommes : premiers animaux domestiques et premiers commensaux en Europe continentale tempérée (fin du 7e mill.– 3e mill. a. J.-C.). Eclairages centre-européens (Moldavie, Muntenie, Doubroudja, Moravie, Bohème) et ouest-européens (Bassin Parisien, Ouest de la France)* coordonat de Anne Tresset (Centre National de Recherches Scientifiques) s-au analizat din punct de vedere paleogenetic şapte eşantioane de ovicaprine şi bovine.

Raport preliminar privind studiul paleoihtiologic

Valentin Radu (MNIR-CNCP)

S-a continuat studiul resturilor faunistice provenind din eşantioanele prelevate din locuința 50, nivelul Gumelnița.

Pentru locuința 50 s-au prelevat materiale faunistice din cca. 300 l de sediment.

Au fost identificate resturi ale racilor, moluştelor şi peştilor. In ceea ce priveşte peştii au fost studiate până în prezent un număr de 860 resturi faunistice. Se întâlnesc specii comune în apele dulci curgătoare sau Dunăre: sturioni, ştiuca (*Esox lucius*), batca (*Blicca bjoerkna*), crapul (*Cyprinus carpio*), babuşca (*Rutilus rutilus*), roşioara (*Scardinius erythrophtalmus*), lin (*Tinca tinca*), somnul (*Silurus glanis*), biban (*Perca fluviatilis*), ghiborț (*Acerina* sp.) şi şalăul (*Stizostedion lucioperca*). Nu au fost întâlnite specii marine.

Resturile de peşte provin de la indivizi de talii diferite. Predomină indivizii de talie mică şi medie.

S-a observat prezenta urmelor de roadere şi de dinți ca şi a deformărilor cauzate de trecerea prin tubul digestiv cea ce ne sugerează ca mare parte din material reprezintă resturi menajere.

19. Brăduț, com. Brăduț, jud. Covasna

Punct: Dealul Rotund, Muntele de Piatră

Cod sit 64050.03

Autorizația de cercetare preventivă nr. 189/2007

Colectiv: Székely Zsolt (UBB Cluj)

În cursul lunii iulie 2007. am reluat cercetările arheologice sistematice la necropola tumulară din epoca bronzului timpuriu, cultura Schneckenberg B. Situl a mai fost cercetat între anii 1994-98 de semnatarul acestui raport.

În cursul campaniei din anul 2007, am secționat latura sud-vestică a tumulului nr. 4 (T4), (numerotare păstrată din timpul campaniilor din anii '90 ale secolului trecut), pe o suprafață de formă de triunghi, având dimensiunile de 9 x 9 x 13,5 m. Sub stratul de humus, gros de 0,20-0,25 m s-a aflat mantaua tumulului, gr.=1,30 cm , la mijlocul tumulului, care se subțiază spre exterior, şi se pierde la marginea tumulului. După acest strat de umplutură a urmat stratul de lut galben, nederanjat. Mantaua tumulului cuprindea mai multe fragmente ceramice din epoca bronzului, lespezi de piatră, provenind din ciste de piatră, pietre de pisat şi mai multe fragmente de lame de silex. Secțiunea urmează să fie acoperită şi conservată în viitor. Scopul conservării este de a integra acest complex arheologic în circuitul turistic al zonei Baraoltului.

În cursul cercetărilor de teren, efectuate în zona necropolei tumulare, la cca. 600 m SV de acest complex, pe o terasă ridicată a pârâului Dongo, s-a descoperit o aşezare aparținând neoliticului timpuriu, cultura Starčevo-Criş. Terasa este orientată în direcția NE-SV. Perpendicular pe axa lungă a terasei, în direcția NV-SE, terasa a fost secționată cu două şanțuri de cercetare, (SI şi SII), având dimensiunile de 15 x 1,5 m, respectiv 10 x 1,5 m. Profilul şanțurilor arătau următoarea stratigrafie: sub humusul gros de 0,20 m urmează un strat de cultură de culoare neagră, cu o grosime care variază între 0,15 şi 0,30 m, după care urmează stratul galben, nederanjat. Şanțurile de cercetare au intersectat câte două locuințe de tip semiadâncite, (semibordeie), cu un material arheologic deosebit de bogat.

Au fost recoltate 2710 fragmente ceramice, de diferite dimensiuni. Acestea sunt din vase mari cu pereți groşi, vase cu picior cilindric, din ceşti, tăvi, cănițe şi farfurii. Au mai fost descoperite mai multe pietre de pisat, greutăți de plasă de pescuit, o lingură de lut fragmentar, mai multe lame de silex şi un idol zoomorf fragmentar. Pe baza acestor două şanțuri de cercetare se poate constata, că pe terasa pârâului Dongo s-a aflat o aşezare din neoliticul timpuriu, cultura Starčevo-Criş, fazele IB şi IC, care în cursul campaniilor din anii viitori, urmează să fie cercetată sistematic.

Planşa 9

Abstract:

After nine yeas, in the summer of 2007, we resumed the archaeological excavations at the Early Bronze Age tumulary cemetery in Biborțeni.

On the tableland of "Dealul Rotund" one tumulus, disturbed in the 19th century, was excavated.

During the excavations, at 600 m south-west from this settlement, we discovered a Starčevo-Criş settlement with a lot of vessels and flint fragments, and an opal blade. There were discovered 2710 fragments of potsherds. The character of these discoveries will be established in the following campaigns.

20. Brăneşti, com. Brăneşti, jud. Ilfov

Punct: La Şanțuri, str. Oltului f.n.

Cod sit: 101305.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 17/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel (MMB)

Stațiunea a fost descoperită cu ocazia unor cercetări de suprafață întreprinse în anul 1999, când au fost găsite fragmente ceramice din sec. IX-XI[1]. Odată cu extinderea comunei în această zonă, în anul 2001 a fost efectuată o săpătură de salvare în cadrul căreia au fost descoperite fragmente ceramice din sec. III-IV şi XIII-XIV şi un cuptor menajer din sec. X-XI[2].

Obiectivul cercetării din anul 2007 l-a constituit eliberarea de sarcină arheologică în vederea construirii unei locuințe proprietate personală. Acest punct este situat pe platoul terasei înalte a malului stâng al pârâului Pasărea, la SV de cartierul Pietrosu, pe un teren în pantă. Toată suprafața terenului era acoperită cu viță-de-vie, ale cărei rădăcini au afectat descoperirile din zonă, până la adâncimea de cca. 1 m.

Au fost trasate trei secțiuni, în zona edificabilă, amplasate în jumătatea nordică a proprietății, perpendiculare pe malul apei, cu un martor de 2 m între ele: SI - 14 x 2 m, SII = 15,50 x 2 m, SIII = 14 x 2 m. În funcție de complexele descoperite, au mai fost amplasate trei casete: Cas.1 = 4 x 2,50 m, Cas.2 = 3 x 2 m, Cas.3 = 4 x 2 m.

Stratigrafia generală este următoarea:

- stratul vegetal, cu o grosime ce variază între 0 – 0,10 m;
- stratul de pământ brun închis, cu o grosime de 0,50-0,65 m, în care au fost descoperite fragmente ceramice şi două cute din sec. X şi o oală borcan, jumătatea inferioară, din sec. XIV-XV.
- stratul de pământ galben lutos, solul viu, steril din punct de vedere arheologic, cu o grosime de 0,20-0,25 m.

Adâncimea maximă de săpare atinsă a fost de 1 m.

Pe acest teren au fost surprinse două locuințe din sec. al X-lea.

L1, SIII, Cas.3:

În partea sudică a secțiunii, în C.1-3, de la adâncimea de 0,20 - 0,30 m, față de nivelul actual de călcare, s-a conturat o pată de pământ negru care delimitează o locuință. Între -0,40 - 0,60 m, au apărut foarte multe fragmente ceramice. Pentru cercetarea acestei locuințe, după cum apărea pe profilul de E s-a trasat Cas.3, de 4 x 2 m, desființându-se astfel martorul dintre SI şi SIII, în dreptul C2-3. Săpătura din această casetă a scos la iveală un pământ negru cu multe urme de incendiu, care indică sfârşitul violent al acestei locuințe. Atât în casetă cât şi în secțiune nu s-au putut determina clar limitele locuinței, suprafața acesteia fiind sugerată numai pe baza umpluturii de pământ negru şi pigment de cărbune; ea prezintă următoarele dimensiuni: 3,80 m pe latura NS şi 2,80 m pe latura EV. Nu a fost surprinsă nici o instalație de foc

Inventarul locuinței: datorită sfârşitului violent şi inventarul este foarte numeros: spre partea inferioară a umpluturii, deasupra „podelei" s-a descoperit un vas întreg, din pastă cenuşie, spart în vechime, depus pe o parte. Predomină ceramica din pastă nisipoasă - fragmente de buze, funduri şi pereți de vase (130 ex.), dar este destul de bine reprezentată şi categoria ceramicii din pastă fină, de culoare cenuşie - un vas întreg şi cinci fragmente. Ceramica nisipoasă este decorată cu unul sau mai multe fascicole de linii în val, amplasate pe umăr şi cu linii orizontale care acoperă tot corpul vasului. Pe unul din puținele fragmente de funduri descoperite, se află o marcă de olar reprezentată de două cercuri concentrice. La aceste materiale putem adăuga şi o cute fragmentară.

Pe baza inventarului ceramic se poate data această locuință în sec. X.

L2, SII, Cas.1 şi 2

În partea sudică a secțiunii, în C.1-2, de la adâncimea de -0,40 m, față de nivelul actual de călcare, a apărut o pată de pământ negru, cu fragmente ceramice de tip Dridu care sugerau existența unei locuințe. Pentru cercetarea acesteia a fost prelungită S2 cu 1,50 m spre S şi s-au practicat două casete: Cas.1 = 4,50 x 2 m (pe latura de V) şi Cas.2 = 3 x 2 m (pe latura de E), desființându-se şi martorul dintre SII şi SIII, pe lungimea c.1 şi 2.

Pe suprafața cele două casete şi în secțiune s-a conturat o locuință cu următoarele dimensiuni: 2,50 m pe latura de NE şi 2,80 m pe latura SE. Nu a fost surprinsă nici o urmă de amenajare a podelei, suprafața locuinței fiind apreciată după umplutura de pământ negru. Fundul locuinței se afla la -0,80 m față de nivelul actual de călcare. Nivelul de săpare al locuinței pleacă imediat de sub vegetal, de la -0,20 –0,25 m, dintr-un strat de pământ brun închis. Nu a fost găsită nici o instalație de încălzire.

Inventarul L2

S-au descoperit numai cinci fragmente ceramice - panse borcan de ceramică nisipoasă (4 ex.) şi ceramică portocalie (1 ex.), care aparțin culturii Dridu. Pe baza decorului se poate aprecia că această locuință se poate data în sec. X.

În partea inferioară a locuinței, la -0,80 m, antrenată, s-a găsit jumătatea inferioară a unei oale borcan databilă în sec. XIV-XV. Aceasta rămâne o descoperire singulară pe acest lot pentru evul mediu[3], restul materialelor arheologice – din locuințe şi strat – fiind din sec. al X-lea.

Materialul ceramic şi documentația de şantier se află la MMB, Secția de Arheologie, la responsabilul de şantier.

Planşa 9

Note:

1. Sandu-Cuculea 2005, p. 49.
2. Mănucu-Adameşteanu 2002, p .65-66.
3. In cursul anului 2001 au mai fost descoperite, în strat, câteva fragmente de oală cu toartă, datate larg în sec. XIII-XIV, cf. Mănucu-Adameşteanu 2002, p .65-66.

Bibliografie:

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu, *40. Brăneşti, com. Brăneşti, jud. Ilfov. Punct: malul lacului Pasărea,* CCA 2002, p. 65-66.
Vasilica Sandu-Cuculea, *Descoperiri arheologice în comuna Brăneşti, jud. Ilfov*, MIM 19, 2005, p. 36-60.

Abstract:

The archaeological site was detected during surveys in 1999. During this research some Dridu type pottery shreds were found.

In this location two 10th century dwellings were discovered. No fireplace was discovered.

The inventory found in this house was rich because the dwelling was destroyed violently. The sandy fabric ware prevails – fragments of rims, bases and walls (130 pieces), but fine grey fabric ware is well enough represented (one whole pot and 5 fragments). The floor is as deep as -0.80 m. as compared to the present occupation level. No fireplace was discovered.

The inventory includes five jar wall fragments that belong to the Dridu culture; they are made of sandy (4 pieces) and orange fabric (1 piece).

21. Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu

Punct: La Pod, Pădure

Cod sit: 101387.01, 101387.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 52/2007

Colectiv: Crişan Muşețeanu – responsabil, Cătălin Bem (MNIR), Silvia Marinescu-Bîlcu, Cristina Muja (IAB), Cătălin Nicolae (FIB), Carmen Bem (cIMeC), Adrian Bălăşescu, Constantin Haită, Valentin Radu (MNIR-CNCP), Alexandru Ciornei, Andreea Bîrzu (studenți FIB)

Microzona Bucşani, definită ca atare în urma cercetărilor de teren, mai cu seamă, din perioada 1998-2004, este amplasată pe cursul mijlociu al Neajlovului, în zona de NV a județului Giurgiu, în sudul teritoriului actual românesc (Bem *et alii* 2002; Bem 2005).

Începuturile cercetărilor arheologice în acest spațiu coincid cu necesitatea locală a ridicării unui pod peste râu, în dreptul localității Bucşani, şi a construirii drumului de legătură între DN 61 (Giurgiu-Găeşti) şi DJ 412C. Necunoaşterea realităților arheologice din zonă a determinat ca proiectul acestuia din urmă să includă aproximativ jumătate din suprafața unui *tell* gumelnițean. Modificarea amplasamentului, care ar fi permis constructorului să economisească timp şi resurse financiare iar arheologilor să evite efectuarea unei săpături sub presiunea unui termen contractual, nu a mai fost posibilă datorită amplorii construcțiilor deja ridicate.

Cercetările cartografice şi cele de teren, dublate uneori de săpături arheologice, au condus în scurt timp de la debutul cercetărilor în zonă (1998) la identificarea şi definirea a numeroase stațiuni.

Zona noastră de interes este delimitată spre S de confluența Neajlovului cu Dâmbovnicul iar spre N de curba generală de nivel de 100 m. Regiunea apare geomorfologic excepțional de

bine individualizată, alături de lunca şi terasele Neajlovului dintre cele două limite naturale participând la conturarea unei zone unitare şi interfluviul dintre Neajlov şi Dâmbovnic şi lunca acestuia din urmă, aproximativ pe 4 km în amonte de confluență. Pe aproximativ 8,6 km liniari de vale[1], între îngustarea din nordul satului Dealu şi confluență (în dreptul satului Vadu Lat) lunca nu are mai mult de 1,6 km lărgime, pe alocuri aceasta nedepăşind chiar 600 m. Este singurul tronson de pe cursul mijlociu al Neajlovului care se prezintă sub această formă, fiind diferit de întregul văii din aceste perspective. Mai mult, terasele sunt relativ înalte şi abrupte, evident, procentul (chiar şi astăzi) al zonelor mlăştinoase este superior în această porțiune din vale, inundațiile altfel îşi cuantificau consecințele în astfel de condiții. Terasa înaltă stânga săpată de Neajlov este dublată în dreptul satului Bucşani de o terasă inferioară, construită de râu, locuită integral de-a lungul mai multor perioade istorice.

Cele trei mari obiective propuse încă de la început sunt evoluția comunităților de pe *tell*-ul *La Pod*, evoluția cultural-cronologică a microzonei şi, nu în ultimul rând, evoluția luncii preistorice.

Obiectivele campaniei 2007, firesc, se subordonează celor generale. S-a încercat finalizarea cercetării nivelului superior din *tell*-ul de *La Pod*, din toate punctele de vedere, completarea pe cât posibil a repertoriului microzonei Bucşani şi impactul revărsărilor Neajlovului asupra comunităților de pe acelaşi *tell* şi, implicit, evoluția luncii în proximitatea stațiunii.

În campania 2007 au continuat cercetările[2] în *tell*-urile de *La Pod* (Sβ) şi *Pădure*. De asemenea, au fost trasate şi cercetate sondaje în ansamblul de stațiuni de la *Pădure*, în punctele *Buric 1* (8 m^2), *Buric 2* (8 m^2), *Buric 3* (4 m^2), *Piscină* (35 m^2) şi *Cuptor*. În plus, extinderea clădirii şcolii din sat a impus efectuarea de cercetări arheologice preventive pe o suprafață de 1200 m^2.

Tell-ul Bucşani *La Pod*.

A continuat cercetarea L11 (descoperită în 2000), construită pe piloni, cu două încăperi şi cu pod locuibil (deşi fără vatră). Ceea ce am numit cămara, cea de-a doua încăpere (L11/2), a fost integral demontată. Era adosată ulterior construcției principale, construită, de asemenea, uşor suspendată, pe piloni, cu platformă de lemn şi chirpic. Întregul sediment a fost sitat la umed (cca. 1200 l). În ceea ce priveşte camera principală, triplu secționată, au fost, de asemenea sitate toate refacerile platformei (în număr de 11) şi nivelurile ocupaționale aferente (cca. 2000 l). Întregul material a fost triat şi urmează să fie supus analizei de către echipa pluridisciplinară.

Vatra, rectangulară, cu gardină realizată din benzi verticale de lut rotunjite la partea superioară, secționată la rândul ei, avea 15 rânduri de plăcuțe. În ce măsură acestea reprezintă refaceri este greu de spus. Demn de remarcat este, însă, faptul că la 3-4 rânduri de plăcuțe corespundeau 3-4 benzi verticale ale gardinii şi trei refaceri ale platformei. Elementele constructive ale gardinii erau adăugate în succesiune, urmând apoi, spre interior, probabil la anumite intervale de timp, *refacerea* zonei de ardere şi, la exterior, a platformei. Trebuie amintit, în plus, faptul că aceste refaceri ale platformei aveau o grosime triplă (până la 8-10 cm) în zona centrală a încăperii față de zona de limită a spațiului utilizat, spre pereți. Foarte probabil ele erau menite la a orizontaliza suprafața interioară a încăperii, deşi presiunea acestui surplus important de sediment asupra întregului ansamblu a avut consecințe nefaste asupra structurii de rezistență.

Exceptând interiorul L11, pe întreaga suprafață a Sβ s-a ajuns la un nivel contemporan, marcând momentul de construcție al locuințelor L2, L4, L11 şi L12. O scanare 3D a reținut această situație.

Tell-ul Bucşani *Pădure*.

Suprafața de 6 x 6 m deschisă cercetării în campania 2000 a fost extinsă la 8 x 8 m, cu o prelungire nord-vestică de 2 x 6 m (spre centrul *tell*-ului) şi una sud-estică (pentru a surprinde legăturile cu lunca preistorică) de 16 x 4 m.

Au fost descoperite şi cercetate integral sau parțial resturile a două construcții Gumelnița B1, afectate de numeroase gropi medievale (majoritatea materialului aparține sec. al XVI-lea), inclusiv a unei locuințe adâncite. Groapa, având cel mai probabil o formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, are o suprafață estimată de cel puțin 3,90 x 4,80 m şi o orientare generală N-S. Perforând două locuințe gumelnițene, are o adâncime de minim 0,56 m. Singura instalație interioară este un cuptor în formă de potcoavă, construit într-un spațiu cruțat, pe latura de V. Suprafața de ardere era amenajată dintr-o singură lutuială de 5-8 cm grosime, care se continua cu o cupolă dublată la exterior de o alta la fel de groasă.

Construcțiile eneolitice sunt de o cu totul altă factură decât cele din *tell*-ul de *La Pod* – nu au platformă iar chirpicul pereților este mult mai puțin. În schimb, depunerea vaselor, a greutăților de lut şi a altor piese pe resturile dărâmate ale pereților incendiați, se păstrează şi în acest caz.

Suprafața mică deschisă cercetării, deocamdată, nu este suficientă pentru comparații detaliate, dar posibilitatea corelării informațiilor ce se vor obține cu cele deja deținute pentru *tell*-ul de *La Pod* este maximă. Fără îndoială, putându-se identifica situații similare, în cazul depunerilor aluviale, al organizării spațiului şi al tratamentului construcțiilor, va fi pentru prima dată când va exista oportunitatea de a oferi o soluție problemei "roirilor", a părăsirii şi revenirii în acelaşi loc a unei comunități. Se va putea răspunde la întrebarea dacă *tell*-urile din microzona Bucşani sunt "opera" uneia sau mai multor comunități gumelnițene, cu puncte de stație intermediare – de genul celor de la *Şcoală-Biserică* sau *Pădure 2*.

Sondaje şi carotaje. Bucşani-*Pădure*.

În urma cercetărilor sistematice, a sondajelor şi carotajelor am inclus în acelaşi ansamblu mai vechile sau mai noile puncte cunoscute sub toponimele *La Cimitir*, *La Biserică*, *La Dispensar*, *La Lăptărie*, *La Şcoală*, *La Dolot*, *La Piscină*, *La Pădure*, *Pădure 2*, *Buric 1, Buric 2, Buric 3*, *La Cuptor*, *Izvor* şi *Izvor 2*, *Pepinieră* şi *Pepinieră 2*. Fiecare dintre aceste toponime indica, la un moment dat, descoperirea la suprafața solului sau, în cazul punctelor *La Pădure*, *Pădure 2* şi *Izvor II*, prin săpături arheologice, de resturi antropice. Situația generală topografică ne-a determinat să includem toate aceste spații într-un întreg, definind astfel un ansamblu. Întreaga terasă inferioară stânga a Neajlovului (în fapt, terasa construită de râu) este locuită în această zonă. Suprafețele locuite, începând din perioada Boian-Giuleşti şi continuând până în contemporaneitate[3], nu sunt disjuncte. Se suprapun, se întrepătrund, indicând, fără îndoială, că întregul spațiu a fost permanent şi integral locuit sau cel puțin strict controlat de diferitele comunități. Fiecare perioadă are sau pare să aibă concentrări periodice. *Tell*-urile de *La Pădure*, *Pădure 2* şi *Pepinieră* sunt cele mai clare exemple. Alături de acestea există însă, fără a fi de această dată *tell*-uri, cel puțin alte două concentrări de materiale ceramice tipic gumelnițene, asupra cărora vom reveni la momentul cuvenit. De exemplu, în plus, în funcție de ceea ce este vizibil la suprafața solului sau ni s-a relevat în urma sondajelor, putem presupune că existau anumite

concentrări de locuire din epoca bronzului, dar ceramica din această perioadă se întâlneşte pe întreaga suprafață a terasei inferioare. Aceeaşi situație, dar la o mai mare scară se întâlneşte pentru perioada medievală. Stratigrafia terasei inferioare, deşi unitară la modul general, prezintă diferențe care țin de amploarea locuirii într-o anumită zonă, de tipul acestei locuiri sau de microtopografia anterioară acesteia. Elemente suplimentare într-o succesiune firesc naturală intervin, pe terasa inferioară, în cazul *tell*-ului *Pădure 2* şi, evident, în luncă, pentru *tell*-urile de la *Pădure* şi *Pepinieră*.

Au fost efectuate sondaje în punctele *Buric 1* (8 m^2), *Buric 2* (8 m^2), *Buric 3* (4 m^2) şi *Piscină* (35 m^2). Stratigrafia relevată este identică cu cea din carotele realizate în aceleaşi puncte, comună cu cea a întregii terase inferioare, exceptând, evident *tell*-urile, aşa cum aminteam. Marea majoritate a materialului descoperit aparține epocii târzii a bronzului.

Cu excepția unei locuințe medievale (datată în prima jumătate a sec. XVI - fragment ceramic de Iznik), cercetate la *Pădure-Piscină*, nu au fost descoperite complexe.[Cătălin Bem]

Planşa 10

Note:

1. Toate distanțele din text sunt date în linie dreaptă.
2. Detalii privind perioadele pre- şi postgumelnițene sunt incluse în C. Bem (ed.), *Repertoriul Microzonei Bucşani*, Bucureşti, 2007.
3. Aproximativ o treime din suprafața terasei inferioare este suprapusă de construcții contemporane, restul fiind reprezentat, proporțional, de terenuri arabile private şi spații aflate în proprietate publică.

Arheozoologie – mamifere

Elek Popa, Adrian Bălăşescu

A continuat prelucrarea materialului osteologic din campaniile trecute, fiind determinate până în prezent pentru *tell*-ul de *La Pod* mai bine de 5000 de resturi.

De asemenea, au fost analizate şi publicate în *Repertoriul Microzonei Bucşani* materiale aparținând unei comunități Cernavoda III (Bucşani *La Pod*), din epoca târzie a bronzului (Pădure-*Buric 2*) şi din sec. al XVI-lea (*Pădure-tell* şi *Pădure-Piscină*).

Arheozoologie – Pisces

Valentin Radu

S-a finalizat analiza resturilor de peşti din cămara L11 din *tell*-ul de *La Pod* şi, de asemenea, au fost prelucrate şi publicate în *Repertoriul Microzonei Bucşani* materialele din sec.XVI de la *Pădure-Piscină*.

Antropologie

Cristina Muja

O mai veche descoperire, un mormânt, cel mai probabil din sec. XVIII, din *tell*-ul de *La Pod* a văzut lumina tiparului în acelaşi *Repertoriu al Microzonei Bucşani*. Groapa adăpostea un subiect feminin de 25-35 ani, fără inventar arheologic. Pe o serie de oase, mai ales aparținând membrelor, au fost identificate urme ale unor lovituri cu un obiect dur, ascuțit, de tipul sapei.

Deşi nici una dintre leziunile identificate nu ar fi putut cauza decesul, faptul că acestea nu prezintă urme de vindecare sugerează faptul că moartea a survenit la puțin timp după agresiune.

Paleomagnetism

Cristian Panaiotu, Cristina Panaiotu

A continuat prelucrarea celor 24 de probe prelevate din L12 şi s-au identificat direcțiile viitoare de cercetare.

Scanarea 3D

Bogdan Venedict (ArheoInvest Iaşi)

Scanarea întregului ansamblu s-a realizat cu un scanner laser 3D Leica HDS Scan Station 3600, produs de Leica Geosystems. Sistemul a capturat în 3D, în timp real, geometria completă a suprafețelor expuse sub forma unor grupări dense şi precise de puncte 3D, denumite "nori de puncte", puncte reale, măsurabile, cu o precizie medie de 4 mm.

Acest sistem de scanare 3D cu laser, unic în România, este extrem de versatil, fiind utilizat şi în alte aplicații din domeniile: construcțiilor, topografic sau industrial la nivel mondial, în cele mai importante megaconstrucții. Popularitatea sa se datorează preciziei şi vitezei cu care lucrează, posibilităților de scanare "inteligentă", cum ar fi reglarea rezoluției şi a distanței de scanare şi nu în ultimul rând de a putea georeferenția rezultatele scanării ("norii de puncte").

Scenele scanate (opt la număr), au fost apoi prelucrate în softul propriu de prelucrare al scannerului, Cyclone v. 5.8, generând secțiuni şi relevee, prelucrate apoi, în etapa a doua, în AutoCAD.

Echipa care a efectuat scanarea şi prelucrarea în Cyclone v. 5.8. este autorizată de către producătorul echipamentului prin atestate.

Georeferențierea "norilor de puncte" astfel obținuți s-a realizat cu un GPS Leica 1200, produs de Leica Geosystems.

Cercetări aerofotogrametrice

Cătălin Nicolae, Carmen Bem, Cătălin Bem

Arheologia aeriană este o sumă de metode şi tehnici care cuprinde identificarea, fotografierea, cartarea şi interpretarea urmelor care indică prezența unor situri arheologice prin realizarea de fotografii oblice şi verticale.

Utilitatea arheologiei aeriene este neîndoielnică şi poate fi probată mai ales în cazul siturilor arheologice care nu mai păstrează la suprafață nici un fel de martor fizic. Fotografia aeriană constituie o metodă rapidă, eficientă şi ieftină pentru descoperirea, identificarea şi cartarea de noi situri arheologice.

S-a urmărit identificarea siturilor arheologice, relația cu peisajul fizic şi ecologic din jur, evoluția peisajului în timp prin compararea fotografiilor aeriene oblice, ortofotoplanurilor (2003/2005 – sc. 1:5000) şi hărților topografice mai vechi şi reperarea unor situri arheologice care nu au fost surprinse prin periegheze.

O serie de prospecțiuni aeriene în zona cursului mijlociu al Neajlovului s-a realizat la sfârşitul lunii iulie 2007, cu un avion Cessna SkyHawk 172H şi s-au făcut fotografii cu o cameră foto Canon EOS 400D. Coordonatele geografice ale siturilor şi traseul de zbor au fost înregistrate cu un GPSMap 196 şi un GPSMap 76 Garmin. În timpul zborului s-au realizat fişe-tip pentru marcarea tipurilor de urme ce pot fi identificate la sol, zona cercetată, timpul alocat zborului etc.

Toate informațiile colectate au fost introduse într-o bază de date şi comparate cu cele anterioare. În prezent se realizează rectificarea şi interpretarea imaginilor aeriene efectuate în acest an.

Fotografiile realizate în această zonă surprind dinamica relației dintre râurile Neajlov şi Dâmbovnic de-a lungul timpului precum şi lucrările de îndiguire şi amenajare a teritoriului realizate în ultimii 100 de ani. De asemenea sunt vizibile urmele diverselor sisteme de irigații construite în perioada comunistă. Numeroasele gropi de mici dimensiuni precum şi alte structuri liniare atestă o intensă activitate antropică datorată localnicilor, cât şi posibilitatea existenței unor amenajări militare (active sau pasive).

De asemenea, a fost identificată o posibilă necropolă medievală (Bucşani *Moară*) şi o aşezare de terasă din epoca târzie a bronzului (Bucşani *Pepinieră 3*), pe malul unei foste bălți, azi secată.

Bibliografie:

S. Marinescu-Bîlcu et alii, *Şantierul arheologic Bucşani. Raport preliminar. Campania 1998*, Anuarul Muzeului Județean "Teohari Antonescu" Giurgiu 2-4, Giurgiu, 1998, p. 98-105.

C. Bem et alii, *Cercetări arheologice pe valea Neajlovului. Considerații generale asupra microzonei Bucşani,* Studii de Preistorie 1, 2002, p. 131-145.

C. Bem, *Considerații generale asupra cercetărilor arheologice pluridisciplinare de pe valea Neajlovului, în Gumelnița - o civilizație necunoscută*, CD, cIMeC, Bucharest, 2002.

C. Bem, *A special type of aeneolithic dwelling. Unicum or deficiency of conservation?*, Studii de Preistorie 1, 2002, p. 153-192.

C. Bem, *Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu*, CCA 2005, p. 81-82.

Ctin Haită, *Preliminary considerations on a sedimentary sondage performed on the Eneolithic tell from Bucşani*, Studii de Preistorie 1, 2002, p. 147-151.

C. Bem (ed.), *Repertoriul Microzonei Bucşani*, Bucureşti, 2007.

Abstract:

The Bucşani micro-zone, defined this way after the field studies, especially between 1998 and 2004, is located on the middle flow of Neajlov, in the North-West area of the Giurgiu County (Bem *et alii* 2001; Bem 2005).

The field and cartographic studies, sometimes doubled by archaeological diggings, lead in short time, from the beginning of the studies in the area (1998), to identifying and defining numerous settlements.

The three main goals proposed from the very beginning are the study of the evolution of the communities from the *La Pod (The Bridge) tell,* the cultural and chronological evolution of the micro-zone and, not least, the evolution of the prehistorical meadow.

The 2007 campaign objectives are, naturally, subordinated to the general ones. We tried to finish the studies on the upper level from the *La Pod tell*, from all the points of view, completing as much as possible the Bucşani micro-zone catalogue and the impact of the Neajlov overflows on the communities from the same *tell* and, implicitly, the evolution of the meadows near the settlement.

In 2007 we continued the studies from *La Pod* (Sβ) and *The Forrest tells.* We have also made studies in the settlements group from *The Forrest,* in the points known as *The Belly 1* (8 sqm), *The Belly 2* (8 sqm), *The Belly 3 (4* sqm), *The Pool* (35 sqm) and *The Oven.* Additionally, the extinction of the village's school building imposed some preventive archaeological studies on a 1200 sqm surface.

After systematic studies, soundings and corings we included in the same whole older or more recent points which are better known as *La Cimitir (The Graveyard)*, *La Biserică (The Church)*, *La Dispensar (The Health Centre)*, *La Lăptărie (The Milk Shop)*, *La Şcoală (The School)*, *La Dolot*, *La Piscină (The Pool)*, *La Pădure*, *Pădure 2 (The Forrest 1 and 2)*, *La Buric (The Belly)*, *La Cuptor (The Oven)*, *Izvor* and *Izvor 2 (The Spring 1 and 2)*, *Pepinieră* and *Pepinieră 2 (The Nursery 1 and 2)*. Every one of these toponymes indicates, at a certain moment, the discovery, at the soil level or, in the case of *La Pădure*, *Pădure 2 (The Forrest 1 and 2) and Izvor 2 (The Spring 2)*, by archaeological diggings, anthropical remains. The general topographical situation made us include all these spaces in a whole, and this was the way we defined an entirety. The whole lower left terrace of the Neajlov (in fact, it is the terrace built by the river) is inhabited in this area. The inhabited surfaces, starting with the Boian-Giuleşti period to the most recent days, are not disjunctive. They interpenetrate and superpose indicating that, undoubtedly, the entire space has always entirely been inhabited or at least strictly controlled by different communities. Every period has or seems to have periodical concentrations. *Tells* from *La Pădure*, *Pădure 2 and Pepinieră* are the most obvious examples. Besides these, there are at least other two ceramic material concentrations typical for the Gumelnița period (without being *tells*). We will return to these at the proper moment. For instance, additionally, considering what can be seen at the soil level or was revealed after soundings, we can suppose that there were some habitation concentrations from the Bronze Age, but the ceramics from this period can be found on the entire surface of the lower terrace. The same situation, but on larger scale, can be found for the Medieval Age.

Afterwards, there were made archaeozoological studies – Mammals and Pisces – anthropological, paleomagnetic, petrographical, micromorphological, and sedimentological. We have also initiated aerial photogrammetrical studies and 3D scanning. (translated by Cezar Florea).

22. Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu

Punct: Pădure-Şcoală

Cod sit: 101387.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 344/2007

Colectiv: Crişan Muşețeanu - responsabil, Cătălin Bem (MNIR), Constantin Haită (MNIR-CNCP)

În punctul[1] de la *Şcoală* primele materiale arheologice au fost descoperite în urma unor cercetări de suprafață, în anul 2004. Spațial, sub acest toponim erau încadrate terenul viran din proximitatea imediată a clădirii şcolii (construcție din anii '70) şi grădinile private care îl încadrau. Identificasem atunci, la suprafața solului, fragmente de chirpic ars şi ceramică Gumelnița, din epoca bronzului, Latène şi din perioada medievală - sec. XVI-XVII. Ulterior am contopit sub aceeaşi denumire şi descoperirile de la *Dolot*, *Lăptărie*, *Biserică* şi *Cimitir*.

În decembrie 2005, Primăria Bucşani a dispus săparea unui şanț de drenare a apei de-a lungul şcolii, pe marginea unui drum secundar, spre lunca Neajlovului. Profilul acestuia indica prezența unui *nivel cultural* de cca. 0,50 m grosime. Au fost recuperate atunci câteva zeci de fragmente ceramice, în general, atipice, dar în majoritate aparținând epocii târzii a

bronzului. De asemenea, o groapă de mici dimensiuni fusese secționată de șanțul de drenare a apei. Resturile antropice erau mai numeroase în zona mai înaltă a terasei inferioare a Neajlovului, spre luncă, dispărând cu totul în imediata vecinătate a clădirii școlii.

De asemenea, în campania 2007, a fost efectuat un șir de șapte carote plasate la distanțe variabile între ele (1 şi 6 m), ulterior incluse în suprafața de 1200 m^2 cercetată preventiv (15 august – 14 septembrie).

Stratigrafia celor trei intervenții de natură diferită este identică. Succesiunea straturilor identificate, fără a fi însă completă în toate secțiunile, este următoarea:
– sol actual, organic, nearat niciodată.
– nivelare contemporană (a nivelului de construcție a clădirii școlii) – nisip, pietriş, fragmente de cărămidă şi BCA.
– amestec de silt, nisip şi argilă, cenuşiu închis, eterogen, având o structură agregată. Are rare incluziuni de pietriş centimetric. În zona vestică (care a inclus şi carotele) conține fragmente ceramice, cărbune şi chirpic ars (centimetric). Singurul complex cercetat este amplasat altimetric şi stratigrafic la limita inferioară a acestui amestec. Grosimea acestui strat nu depăşeşte 40 cm şi în zona estică a suprafeței cercetate preventiv este steril. Poate reprezenta, cel mai probabil, o acumulare naturală într-o perioadă mare de timp, contemporană cu locuirile din epoca bronzului şi Latène.
– în general, are aceleaşi caracteristici, fiind însă brun-cenuşiu, omogen, mai poros şi conținând mai mult pietriş. Nu conține constituenți antropici decât în mod excepțional (probabil antrenați în bioturbații). Este constituit înaintea locuirii din epoca târzie a bronzului, în vecinătatea imediată.
– argila terasei inferioare, gălbuie sau brun-gălbuie, omogenă şi, evident, fără constituenți antropici. Grosimea sa variază dar, în sondajele şi carotele realizate, nu depăşeşte 0,85 m.
– pietriş (cu diametrul de 1-3 cm) în matrice argiloasă.

Întotdeauna, între argila terasei şi nivelul imediat superior există un strat de silt şi nisip argilos, brun-cenuşiu, omogen, fără constituenți antropici decât accidental, care poate fi interpretat ca un paleosol. Fiind un strat de tranziție, el nu a fost figurat pe profilele sondajelor ci numai pe cele ale carotelor (5').

Cercetarea preventivă a avut două mari etape. În primul rând, au fost trasate şi cercetate (utilizând pentru decaparea nivelului vegetal şi al nivelărilor contemporane şi un utilaj de tip excavator) secțiunile de margine – S1, S2 şi S19. Primele rezultate obținute ne-au permis să putem investiga apoi zona numai pe traseul şanțurilor de fundație ale viitoarei clădiri. Stratigrafia preponderent naturală, lipsa resturilor antropice din jumătatea sud-estică a suprafeței cercetate şi existența unei zone distruse de rădăcinile unor plopi seculari şi a acțiunii constructorului de a le înlătura au fost motivele acestei decizii. Depunerile majoritar naturale şi identificarea stratigrafică exactă a depunerilor antropice (în fapt, fragmente ceramice şi de chirpic ars) ne-au permis, de asemenea, să cercetăm secțiunile din cea de-a doua etapă până la epuizarea *nivelului* în care se integrau resturile antropice, fără a mai atinge argila de bază a terasei, mult anterioară locuirii. Pentru un control suplimentar, au fost trasate şi cercetate S21 şi S22, adâncirea lor realizându-se mecanic în argila terasei inferioare.

Exceptând o serie de fragmente ceramice tipice pentru bronzul târziu, ne reține în acest context atenția un singur complex descoperit (Cx1). Este amplasat înspre colțul de SV al suprafeței cercetate, la intersecția secțiunilor S1 şi S15. Pentru cercetarea sa a fost trasată Cas1, la 0,50 m SV paralelă cu S1. Pe un contur aproximativ oval, având diametrele de 1,52 şi, respectiv, 2,35 m, a fost identificată o lutuială, arsă la brun-cenuşiu şi având o grosime maximă de 2,3 cm. Pe alocuri era suprapusă de o alta, mult mai subțire, de maximum 0,6 cm. Deşi nu au fost identificate eventuale gropi de pari, nici material arheologic care să ne inducă o concluzie fermă, înclinăm să acordăm acestei structuri o funcționalitate probabilă. Este foarte posibil ca cele două lutuieli să aparțină unei construcții uşoare, de scurtă durată (nu a fost descoperit deloc chirpic ars, dar au fost identificate fragmente de lemn ars). Oricum, lipsa materialului arheologic este frapantă. Au fost descoperite numai fragmente ceramice de mici dimensiuni din epoca târzie a bronzului, neavând însă contact fizic cu suprafața lutuielilor.

Toate materialele ceramice tipice descoperite în secțiunile de la *Şcoală* aparțin bronzului târziu. Au fost însă descoperite şi extrem de puține fragmente ceramice de factură gumelnițeană (patru), nedecorate (pasta şi tratamentul suprafețelor exterioare concură la stabilirea acestei apartenențe). Mult mai numeroase materiale de tip Gumelnița au fost descoperite la suprafața solului începând de la cca. 150 m SSE de zona cercetată (fostele toponime *Lăptărie*, *Biserică* şi *Cimitir*). De asemenea, o serie de fragmente ceramice (33) indică prezența în zonă şi a unei comunități Latène .

Limita estică a răspândirii celor 306 fragmentelor ceramice (în greutate de 6,25 kg) este indicată de S8, marea majoritate fiind descoperite în zona vestică a suprafeței cercetate, în două mari concentrări - cas1 (26) şi extremitatea nord-vestică a S2 (61). Trebuie menționat că fragmentele ceramice recuperate din şanțul de drenare a apei amintit şi cele identificate la suprafață în spațiul de la S de cercetările preventive depăşesc cu mult numărul şi cantitatea celor descoperite la *Şcoală*. [Cătălin Bem, Constantin Haită]

Note:
1. Textul complet a fost publicat în Cătălin Bem (ed.), *Repertoriul Microzonei Bucşani*, Bucureşti, 2007, p. 8-10.

Abstract:

The first archaeological materials have been discovered in 2004 in the *School* point. In space, this toponym framed the vacant land near the school building (from the '70s) and the private gardens that surrounded it. We had identified back then, on the soil surface, burnt adobe fragments, Gumelnița ceramics, from the Bronze, Latène and Medieval Ages - XVI-XVII centuries. Afterwards we fused with the same name discoveries from *Dolot*, *Lăptărie (The Milk Shop)*, *Biserică (The Church)* and *Cimitir (The Graveyard).*

Except for a series of ceramic fragments that are typical for the late Bronze Age, our attention is attracted in this context by a single discovered complex (Cx1). It is placed by the South-Western corner of the studied surface, at the cross of the S1 and S15 sections. For its study, we traced Cas1 at 0.50 m in South-West parallel with S1. On an approximate ovoid contour, with 1.52 and 2.35 m diameters, we identified a clay work, burnt at grey brown, and with a maximum thickness of 2.3 cm. In some places it was under another, a lot thinner, of maximum 0.6 cm. Although we haven't identified eventual pole holes, or some archaeological material that can impose a strong conclusion, we tend to suppose this structure having a probable functionality. It is most possible that the two clay works belong to some light construction, on a short period (we haven't discovered any burnt adobe fragments, but we identified some burnt wood fragments).

All the typical ceramic materials discovered in the sections from the *School* belong to the late Bronze Age. We have also discovered extremely few ceramic fragments (four) belonging to

Gumelnița, which weren't decorated (the paste and the exterior surfaces' aspect prove this belonging). Much numerous Gumelnița materials have been discovered on the soil surface starting from around 150 m South-South-East from the studied area (the former *Lăptărie*, *Biserică and Cimitir toponyms.* Additionally, a series of 33 ceramic fragments indicates in the area the presence of a Latène community. (translated by Cezar Florea)

23. Bucu, com. Bucu, jud. Ialomița

Punct: Pochină

Cod sit: 93030.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 138/2007

Colectiv: Elena Rența – responsabil, Simona Munteanu, Radu Coman (MJ Ialomița)

Situl Bucu - Pochină se află amplasat în imediata vecinătate a limitei sudice a satului Bucu, pe marginea terasei râului Ialomița de pe partea stângă.

Cercetările arheologice din acest sit au început în anul 1990 şi se află în curs de desfăşurare. Secțiunile trasate au avut orientarea N-S, perpendiculare pe marginea terasei.

Începând cu anul 1990 au fost investigate o locuire de la sfârşitul epocii bronzului, cultura Coslogeni, două aşezări din prima şi a doua epocă a fierului, o necropolă sarmatică, o aşezare medievală timpurie şi o aşezare medievală din secolele XVI-XVIII[1].

Suprafața cercetată în ultima campanie arheologică a fost de 150 m^2.

Au fost trasate două noi secțiuni paralele cu secțiunile anilor anteriori şi au continuat lucrările în câteva complexe descoperite cu un an în urmă.

Stratigrafia de pe aceste secțiuni se prezintă asemănător secțiunilor învecinate, lucrate în celelalte campanii arheologice.

Un strat de pământ amestecat cu resturi menajere contemporane suprapune un strat de pământ cenuşiu-negricios, granulat, în care au fost descoperite fragmente ceramice, unele provenind de la amfore greceşti, chirpic, şi materiale arheologice. În următorul strat, format din pământ de culoare cenuşie-gălbuie, au fost descoperite fragmente ceramice din prima epocă a fierului dar şi rare fragmente de la unele vase de tip Coslogeni. De la cota de cca. -0,80 m începe stratul de pământ galben, steril din punct de vedere arheologic.

Materialele ceramice de tip Coslogeni, destul de puține, au fost descoperite numai în stratul de cultură şi au aparținut unor vase de uz comun lucrate din pastă grosolană, cu cioburi pisate în compoziție, decorate cu brâu alveolat sau triunghiular în secțiune.

În ceea ce priveşte aşezarea din prima epocă a fierului au fost continuate lucrările în bordeiul nr. 12 a cărui cercetare a fost finalizată.

Bordeiul, suprapus de o lentilă de cenuşă groasă de cca. 25-30 cm, avea o formă rectangulară, orientarea NE-SV, dimensiunile laturilor de cca. 4,25 x 4 m şi ad. de 1-1,15 m. Podeaua sa, uşor alveolată în partea centrală, din pământ de culoare cenuşie-negricioasă, bine bătătorit, era într-o stare bună de conservare pe întreaga suprafață a locuinței.

Față de locuințele hallstattiene descoperite până în prezent în aşezarea de la Bucu – *Pochină,* bordeiul nr. 12 prezintă unele particularități.

Pe podeaua bine păstrată au fost descoperite două schelete umane (M4; M5) aflate într-o stare de conservare destul de precară.

Scheletul nr. 4 avea orientarea NE - SV, trunchiul şi craniul aşezate cu fața în jos, antebrațele, suprapuse de trunchi, piciorul drept chircit accentuat, piciorul stâng, chircit moderat, pe partea stângă.

Scheletul nr. 5, chircit, pe partea stângă, era orientat SE-NV. Brațul stâng, îndoit din cot, avea palma adusă în față, la mică distanță de craniu iar brațul drept, cu oasele în conexiune anatomică se afla la distanță destul de mare față de restul scheletului, cu palma orientată spre craniu. Picioarele s-au aflat într-o poziție moderat chircită. Pământul de umplutură din apropierea acestui schelet uman era amestecat cu mult cărbune şi cenuşă.

Cele două schelete nu au avut inventar arheologic. Materialul arheologic descoperit în umplutura bordeiului, destul de sărac, era asemănător cu cel din alte locuințe din aşezare, compus din mici fragmente ceramice de la vase de uz comun de tip borcan lucrate din pastă grosolană, cu cioburi pisate în compoziție, arse oxidant incomplet, decorate cu brâu alveolat şi mici fragmente de la vase lucrate dintr-o pastă de bună calitate, unele de o formă bitronconică.

Din aşezarea hallstattiană au mai fost descoperite câteva gropi menajere de formă tronconică în secțiune.

Inventarul arheologic descoperit în complexe şi în stratul de cultură a fost format în cea mai mare parte din materiale ceramice fragmentare.

Un vas de formă bitronconică reconstituit parțial, lucrat din pastă bună, cu cioburi mărunt pisate în compoziție, de culoare gălbuie şi cu suprafețele lustruite, este decorat pe diametrul maxim cu caneluri oblice şi are la baza gâtului patru mici proeminențe triunghiulare cu vârful orientat în sus.

Între materialele ceramice descoperite s-au remarcat şi două ceşti fragmentare cu torți supraînălțate lucrate dintr-o pastă de calitate fină.

Prima dintre aceste ceşti, de formă tronconică, are o culoare roz-gălbuie şi suprafețele lustruite.

Cea de-a doua ceaşcă, cu corpul de formă bitronconică, are fundul arcuit spre interior, gura evazată şi suprafețele de culoare neagră lustruite. Pe diametrul maxim este decorată cu caneluri uşor oblice întrerupte de mici proeminențe conice din care se mai păstrează doar una singură. Toarta, dreptunghiulară în secțiune, este decorată pe jumătatea dinspre gură cu o nervură mediană verticală în relief.

Din aşezarea getică (sec. IV-III a.Chr.) au mai fost descoperite câteva gropi menajere de mici dimensiuni având o formă tronconică în secțiune.

Inventarul arheologic descoperit, cea mai mare parte format din material ceramic fragmentar, era compus din fragmente ceramice de la vase de uz comun de tip borcan, cu o formă relativ tronconică, lucrate din pastă cu cioburi pisate în compoziție, având la suprafață o culoare gălbuie, gălbuie-cenuşie sau cărămizie şi miezul de culoare cenuşie-negricioasă. Fragmentele de vase de tip borcan sunt decorate la partea superioară cu un brâu alveolat.

Din inventarul uneia dintre gropile menajere a făcut parte şi o cană de formă bitronconică cu fundul drept şi gura evazată, lucrată dintr-o pastă de bună calitate, cu cioburi bine pisate în ea, de culoare gălbuie şi cu suprafețele lustruite.

Tot într-o groapă menajeră a fost descoperită şi o mică brățară spiralată din bronz cu o terminație sub formă de cap de şarpe.

În campania arheologică a anului 2007 a fost descoperit şi un mormânt sarmatic de adult (M14). Scheletul avea orientarea NV-SE, era aşezat cu faţa în sus, braţele, pe lângă corp uşor depărtate, picioarele drepte şi paralele.

A avut ca inventar o cană de factură romană, de culoare cărămizie, cu gura şi toarta sparte din vechime, depusă în partea stângă a craniului şi un mic cercel lucrat din sârmă de bronz cu capetele subţiate descoperit peste clavicula stângă.

Materialele ceramice fragmentare medievale timpurii au apărut doar sporadic în stratul de cultură documentând categoria vaselor de uz comun decorate cu striuri orizontale.

Din aşezarea medievală târzie au fost descoperite resturile unui bordei distrus şi datorită amplasamentului său chiar pe marginea terasei. Acestei perioade de timp i-au aparţinut câteva fragmente de căni şi farfurii decorate cu smalţ verde.

Note:

1. A. Păunescu, E. Renţa. *Contribution à la connaissance des habitats de la culture Coslogeni dans la Vallée de la Ialomiţa,* CCDJ 10, 1993, p. 193-197; E. Renţa, *Necropola sarmatică de la Bucu, jud. Ialomiţa* 3, 2000, p. 39-57; A. Păunescu, E. Renţa, *Aşezarea medieval timpurie de la Bucu, jud. Ialomiţa,* Arheologie Medievală 2, 1998, p. 51-77; idem, *Aşezarea medieval timpurie de la Bucu, jud. Ialomiţa (II),* Arheologie Medievală 3, 2000, p. 11-36. Pentru cercetările arheologice de la Bucu – *Pochină* vezi şi CCA 2000, p. 21; CCA 2002, p. 70-71; CCA 2003, p. 63-64; CCA 2004, p. 62; CCA 2005, p. 83-84; CCA 2006, p. 98-100; CCA 2007, p. 85-87.

Résumé:

Le site archéologique Bucu - *Pochina* est situé en proximité de la limite du sud du village Bucu, sur le bord de la terrasse de la rivière Ialomita.

Les recherches de 2007 ont fait découvrir dans la couche de culture des matériaux céramiques datant de la fin de l`époque du bronze, la culture Coslogeni, représentant de la vaisselle d`usage commun, travaillée en pâte ordinaire, avec des tessons de poterie en poudre mélangés dans la composition, décorée d`une bande simple, en forme d`alvéole, ayant une forme triangulaire dans la section.

Dans l`habitat datant de la première période de l`époque du fer, on a continué les fouilles dans la hutte no. 12, fouilles qui ont été finalisées.

La hutte, recouverte d`une couche de cendre épaisse d`environ 25-30 cm, était d`une forme rectangulaire, orientée NV - SE, avec les dimensions des parties laterales d`environ 4,25 x 4 m et la profondeur de 1,00 - 1,15 m.

Sur le plancher de la hutte, on a découvert deux squelettes humains, dans une position presque recroquevillée.

L`inventaire archéologique découvert dans la couche de culture et les sites archéologiques est composé, pour la plupart, de fragments de vaisselle d`usage commun, bitronconique, des pots et des jattes avec des anses surhaussées.

De l`habitat gétique (IV-e – III-e siècles av. J.-C.) on a découvert quelques fosses ménagères. Dans l`une des fosses, on a inventorié un petit bracelet en bronze, en spirale, ayant dans une extrémité la forme d`un serpent.

C`est toujours en 2007 qu`on a découvert une tombe d`inhumation d`origine sarmatique.

24. Bucureşti

Punct: Băneasa-La Stejar, str. Gh. Ionescu-Siseşti, nr. 215

Cod sit: 179132.07

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 293/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Cosmin-Dan Pîrvulescu, Camelia-Mirela Ciocănel, Cristian Nestorescu, Zambory Mihaly-Tibor (MMB), Gabriel Vasile (MNIR)

Staţiunea arheologică *Băneasa-La Stejar* a intrat în literatura de specialitate, datorită descoperirii acolo, în anul 1929, a unei aşezări din epoca bronzului, aparţinând culturii Tei[1]. Descoperitorul ei, Dinu V. Rosetti, distinge cu această ocazie, o nouă fază a culturii Tei, pe care o denumeşte faza Stejar[2]. Tot atunci el semnalează şi existenţa, în acelaşi loc, a unor aşezări din prima epocă a fierului şi din sec. IV-VI p.Chr.

În toamna anului 1960, în cursul cercetărilor de suprafaţă efectuate pe malul stâng al Colentinei, staţiunea *La Stejar* a fost redescoperită dar, între timp, aşezările din epoca bronzului, din prima epocă a fierului şi o parte din aşezarea din sec. IV-VI p.Chr., fuseseră distruse cu ocazia diferitelor săpături ocazionale.

MMB, prin Margareta Constantiniu şi Valeriu Leahu, a organizat două campanii de cercetări arheologice în perioada 1962-1963. În cadrul celor 17 secţiuni, care au acoperit o suprafaţă de cca. 4.500 m^2, s-au identificat resturile a două aşezări din epoca bronzului, cultura Tei, din prima epocă a fierului şi din sec. VI-VII[3].

Obiectivul cercetării în campania din anul 2007, l-a constituit eliberarea de sarcină arheologică în vederea construirii unor imobile de locuit.

Au fost trasate trei secţiuni de 70 x 2 m, cu o orientare N-S şi şase casete: Cas.1 = 7 x 2 m; Cas.2 = 4 x 2 m; Cas.3. = 4 x 3 m; Cas.4 = 4 x 3 m; Cas. 5. = 4 x 2 m; Cas.6 = 3 x 3 m.

Stratigrafia generală:

- stratul vegetal, de la 0 la -0,10/0,15 m;
- stratul format din pământ de culoare neagră, compact, foarte tare, cu o grosime ce variază între 0,20-0,30 m, de la -0,10/0,15 m la -0,35/0,40 m;
- stratul format din pământ de culoare galben lutos, „solul viu", steril din punct de vedere arheologic, cu o grosime de 35-40 cm, între -0,35/0,40 m şi -0,75 m;
- stratul format din pământ foarte nisipos care continuă până la -1,30 m;

Adâncimea maximă de săpare a fost de -1,30 m.

L1 (sec. X-XI)

În SIII, C29-32, la -0,25 m faţă de nivelul actual de călcare, s-a conturat în grund o zonă cu numeroase bucăţi de chirpici şi fragmente ceramice de tip Dridu. Pentru delimitarea complexului a fost trasată Cas.1 (7 x 2 m), pe latura de E, în dreptul C29-32. De la adâncimea de -0,35 m s-a putut constata conturul L1 în grund, atât pe suprafaţa SIII cât şi în Cas.1. Deoarece L1 părea să continue şi în partea de V a SIII. s-a trasat Cas.2 (4 x 2 m). Locuinţa are o formă aproximativ dreptunghiulară, cu dimensiunile de 4,30 m (latura NS) pe 3,70 m (latura VE). Colţul de SV nu a putut fi surprins în grund. Locuinţa pare să aibă colţurile rotunjite.

Pe limita estică a locuinţei, la -0,50 m faţă de nivelul actual de călcare, a apărut o zonă cu o concentrare puternică de materiale arheologice şi arsură. Suprafaţa avea o formă ovală, cu lungimea de 1,10 m şi lăţimea de 0,70 m şi conţine bucăţi de chirpici, fragmente de vase borcan, din pastă nisipoasă, cu

urme de ardere secundară, ceramică fină din pastă portocalie-oale şi un fragment mai mare de vatră portabilă, ceea ce sugerează că vasele sparte stăteau pe această vatră, peste care s-au prăbuşit pereţii locuinţei. La demontarea acestei umpluturi au fost descoperite mai multe fragmente de margine de vatră portabilă. Cea mai mare dintre ele are înălţimea la interior de 8 cm, marginea fiind rotunjită şi uşor subţiată.

Din umplutura locuinţei au fost întregite parţial cca. 10 vase borcan lucrate din pastă nisipoasă, de dimensiuni medii. Pe toată suprafaţa corpului sunt acoperite cu incizii orizontale. Decorul este completat, în zona umerilor, cu una sau mai multe linii în val sau împunsături cu vârful pieptenului. Ceramica din pastă fină, de culoare portocalie, este reprezentată de numai două oale-borcan, decorate cu linii lustruite dispuse în reţea.

După demontarea umpluturii s-a ajuns pe podeaua locuinţei unde, la o adâncime de -1,15 m, faţă de nivelul actual de călcare, pe latura de N, s-a conturat un cuptor amenajat într-un calup de lut. Acesta are o formă semicirculară, cu pereţii groşi de 3 cm, cu dimensiuni la exterior: pe latura E-V - 0,90 m iar pe latura N-S - 0,80 m. Gura cuptorului se află în partea de vest, având o deschidere de 0,80 m. Zona de acces, amenajată din lut curat, pe care erau căzute fragmentele ceramice, este în pantă uşoară faţă de nivelul de călcare din locuinţă. Vatra cuptorului se adânceşte faţă de capătul pantei, cu 25 cm. Înălţimea maximă păstrată a pereţilor cuptorului este de 0,48 m. Stratul de cenuşă din faţa gurii cuptorului a fost surprins pe o lungime de 0,80 m şi o lăţime de 0,65 m. Pe acest nivel de cenuşă se aflau câteva fragmente ceramice arse (sec. X-XI). În interiorul cuptorului au fost descoperite fragmente ceramice de la vase borcan lucrate din pastă nisipoasă, cca. 10 exemplare. Din pastă fină nu putem menţiona decât un singur fragment de buză de la o oală borcan.

Numărul mic de vase lucrate din pastă fină şi decorul variat şi îngrijit executat al borcanelor din pastă nisipoasă sugerează o datare a locuinţei în a doua jumătate a sec. al X-lea şi începutul sec. al XI-lea.

M1

Sub podeaua locuinţei, în partea de SV a acesteia, la -1,20 m, suprapunând parţial Gr2, a fost descoperit un mormânt – M1, cu o lungime păstrată de cca. 0,80 m. În stânga lui au fost descoperite oase de animale deranjate, care provin din umplutura acestei gropi menajere. Scheletul este aproximativ complet, foarte bine conservat. Este reprezentat prin craniu (aproximativ întreg, fragmentar), mandibulă (lipsă ram orizontal drept de la nivelul Pm1-molari şi ram vertical drept), claviculă dreaptă (Lmax = 107,79 mm), scapule (fragmente ce cuprind spinele scapulare şi acromioanele), humerusuri (Lmax = 227,12 mm/230,96 mm), radiusuri (Lmax = 170,62 mm/172,35 mm), ulne (Lmax = 189,04 mm/190,68 mm), coaste, vertebre, manubriu sternal, sacrum (prima şi ultima vertebră sacrală), coxale (ilioane, ischioane cu fose acetabulare, pubisuri distruse), femur stâng (Lmax = 332,14 mm), jumătatea proximală femurală dreaptă, tibie stângă (lipsă epifiză distală), tibie dreaptă (Lmax = 273,50 mm), jumătăţi proximale şi distale fibulare (fără conexiune anatomică), metacarpiene, metatarsiene şi falange. Sexul nu a putut fi estimat din cauza vârstei mici a individului (oase lungi neepifizate). După dentiţie, vârsta a fost estimată la 10-12 ani (*infans* II), pe baza caninilor superiori şi inferiori permanenţi în curs de ieşire, Pm1 şi Pm2 superiori drepţi şi Pm1 inferior drept ieşiţi şi M2 superiori şi M2 inferior stâng ieşit[4]. Ţinând cont de lungimile maxime ale diafizelor oaselor lungi[5], vârsta a fost apreciată la 8,5-11,5 ani (*infans* II). Talia a fost estimată la 148,75 cm, pe baza lungimilor maxime ale femurelor[6]. Din punct de vedere patologic, am identificat prezenţa hyperostozei porotice (*cribra orbitalia*[7]), în ambele orbite, cauzată probabil de anemie.(Oasele umane au fost determinate de Gabriel Vasile de la MNIR).

Au mai fost identificate[8] şi două oase de animale: o diafiză de mamifer de talie mare şi un carpometacarp (distal, dreapta, epifizat) aparţinând clasei *Aves*, Fam. Gavidae (?), cu Did = 9,65 mm[9].

Sub M1, la -1,35 m de la nivelul actual de călcare, se delimitează în grund o groapă menajeră - Gr.2, cu diametrul de aproximativ 0,70 m, care coboară cu încă cca. 0,30 m, în care au fost descoperite fragmente ceramice din sec. X-XI.

În actualul stadiu al cunoştinţelor nu se pot face precizări care să permită delimitări cronologice clare pentru descoperirile arheologice din L1 şi Gr.2. Deocamdată prezentăm primul mormânt de inhumaţie din aria culturi Dridu descoperit pe teritoriul municipiului Bucureşti. Încercând o datare se poate avansa ipoteza că acest mormânt a fost depus între cele 2 complexe de tip Dridu în cursul secolului al X-lea.

L2 (sec. X-XI)

Pe suprafaţa SII, în dreptul C19-21, pe toată lăţimea acesteia, s-a observat o zonă cu pământ mai închis la culoare şi cu o altă consistenţă. Pentru clarificarea situaţiei constatate s-au trasat două casete, pe ambele laturi ale secţiunii, Cas. 4 (4 x 3 m), pe latura de E respectiv, Cas.5 (4 x 2 m), pe latura de V. La -0,70 m, faţă de nivelul actual de călcare, s-a conturat pe suprafaţa celor două casete şi a secţiunii o zonă cu pământ negru care reprezintă L2. Aceasta are o formă aproximativ dreptunghiulară, cu colţurile rotunjite, cu o lungime de 4 m (latura E-V) şi o lăţime de 2,80 m (latura N-S). În umplutură au fost descoperite fragmente ceramice de tip Dridu - borcane din pastă nisipoasă, decorate cu incizii orizontale pe toată suprafaţa corpului, completate cu linii în val trasate în zona umărului şi un singur fragment din pastă fină, de culoare portocalie, care datează locuinţa în sec. X-XI.

În colţul de N, a apărut o pată de pământ roşiatică de 0,40 x 0,30 m, surprinsă la -0,80 m, care s-ar fi putut să reprezinte o instalaţie de foc (posibil o vatră).

Cpl.1 (sec. II-I a.Chr.)

Pentru verificarea depunerilor, sub nivelul L1 (aflată la -1,15 m) şi a cuptorului din sec. X-XI, s-a mai săpat cca. 0,30 m, în S. III şi în Cas.1. În Cas.1, în colţul de NE, la -1,40 m, faţă de nivelul actual de călcare, s-au descoperit, la aceeaşi adâncime, numeroase fragmente de ceramică getică. Acestea se aflau la cca. 0,30 m, N de cuptor, în stratul de pământ nisipos: ele par să reprezinte umplutura unei locuinţe din sec. II-I a.Chr. Complexul intră în profilul de N al Cas. 1 şi nu a mai putut fi cercetat.

Gr.1 (sec. II-I a.Chr.)

Între C.2-4 din SI, pe latura de V, a fost trasată Cas.3, pentru verificarea umpluturii cu pământ negru care se vedea pe suprafaţă secţiunii. Între -0,20-0,30 m, se deosebeşte un strat de pământ de culoare cenuşiu amestecat cu foarte multe pietre şi fragmente ceramice (sec. II-I a.Chr.). Această umplutură pare să aparţină unui complex de locuire dar nu au fost surprinse elemente concrete, podea, instalaţie de foc, care să ne permită să ne pronunţăm mai clar. Au fost descoperite însă fragmente ceramice getice, ceramică cenuşie lucrată la roată şi ceramică lucrată la mână din pastă cărămizie ce datează din sec. II-I a.Chr[10].

Pe măsura continuării cercetării, la -0,83 m, în grund se conturează mult mai bine limitele acestui complex, delimitându-se groapa unei fântâni (?), denumită convenţional Gr.1.

Umplutura se prezintă sub forma unui strat format din pământ negru, pigmentat cu cenuşă şi pietriş. De la adâncimea de -1,10 m, au apărut câteva fragmente ceramice şi oase de animale. S-a putut continua săpătura până la adâncimea de 1,80 m, de la nivelul de surprindere, după care s-a renunțat la surprinderea fundului gropii datorită adâncimii prea mari şi a diametrului mic al părții inferioare a complexului.

Materialul ceramic şi documentația de şantier se află la MMB, Secția de Arheologie, la responsabilul de şantier.

Planşa 11

Note:

1.Rosetti 1932, p. 12 şi nota 30.
2. Rosetti 1935, p. 157.
3. Constantiniu 1965, p. 75-98.
4. Ubelaker 1978, p. 47, fig. 62.
5. Ubelaker 1978, p. 48-49, tab. 5.
5. Olivier 1960, p. 258.
6. White 1991, p. 346.
7. Oasele de animale au fost determinate de către Elek-Ioan Popa de la Facultatea de Biologie, Univ. Bucureşti.
8. von Den Driesch 1976, p. 120-121.
9. Ceramica din sec. II-I a.Chr. a fost identificată de drd. Despina Măgureanu de la IAB.

Bibliografie:

Margareta Constantiniu, *Şantierul arheologic Băneasa-Străuleşti. 1. Aşezarea autohtonă prefeudală de la Băneasa (La Stejar)*, CAB 2, Bucureşti, 1965.
G. Olivier, *Pratique anthropologique*, Vigot Frères, Éditeurs, 23, Rue de l'Ecole de Médicine, 23- Paris- VIe, 1960.
Dinu V. Rosetti, *Câteva aşezări şi locuințe preistorice din preajma Bucureştilor*, Bucureşti, 1932.
Dinu V. Rosetti, *Civilizația tip Bucureşti. Descriere sumară*, Bucureştii Vechi 1-5, 1930-1934, Bucureşti, 1935.
D.H. Ubelaker, *Human skeletal remains*, Manuals on archaeology, 2nd edition, Washington, 1978.
Driesch von Den, A, *A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites*, Peabody Museum, Bull.1, Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, 1976.
T. White, *Human osteology*, San Diego, 1991.

Abstract:

The site was included in the specialized literature owing to the fact that in 1929 a Bronze Age settlement belonging to the Tei culture was found here. The site is located on the left bank of the Colentina River and extends to the river low and high terrace.

In 2007 a preventive excavation was conducted so that buildings could be erected there; the research included 3 trenches and 6 boxes.

Habitation complexes were discovered in these trenches, dating from two distinct historical ages – one 2nd -1st century BC complex (a well) and a pit, and two 10- 11th century dwellings, one waste pit and one grave.

The inventory consists of 2nd – 1st century BC pottery fragments (different shapes that are typical of the two techniques – wheel-made and handmade ware - and also some imported ware fragments) and 10-11th century shreds (medium-sized sandy fabric jars covered with horizontal incisions on the body). The orange fine fabric ware is represented by jars decorated with interweaving glossy lines.

25. Bucureşti

Punct: Militari-Câmpul Boja

Cod sit: 179132.29

Autorizațiile de cercetare preventivă nr. 8/2007, 452/2007, 453/2007, autorizația de cercetare sistematică nr. 110/2007

Colectiv: Mircea Negru - responsabil ştiințific (USH Bucureşti), Cristian F. Schuster, Alexandru Morintz (IAB), Alexandru Bădescu (MNIR)

Situl arheologic se află în partea de V a Municipiului Bucureşti, în cartierul Militari, la sud de Lacul Dâmbovița, de ambele părți ale străzii Câmpul Boja. Suprafața sa este de aprox. 100.000 m^2, din care au fost cercetate suprafețe totale de aproximativ 9301 m^2 (inclusiv cei 2294 m^2 cercetați în lunile decembrie 2006-ianuarie 2007).

Pentru cercetarea suprafeței situate pe strada Aleea Lacul Morii, nr. 100-102, 104-106 au fost trasate un număr de 27 secțiuni şi o casetă, orientate E-V (S143 - S165), respectiv N-S. (142, S166 – S. 169). Două dintre aceste secțiuni au fost magistrale şi perpendiculare una pe alta, fiind practicate la limitele de E, respectiv S ale suprafeței cercetate. Cea mai lungă (S142) avea 126 m şi era orientată S-N, cealaltă (S143) având 67 m şi fiind orientată E-V. Cele mai multe secțiuni au fost trasate perpendicular pe S142 şi marginea platoului. Către nordul suprafeței investigate, acolo unde secțiunile perpendiculare deveneau prea scurte - datorită configurației terenului, s-au practicat secțiuni paralele cu S142.

Carourile au fost numerotate de la S la N, respectiv de la E la V. Între secțiuni au fost lăsați martori cu gr. de 1 m, care au fost demontați, atunci când cuprindeau complexe arheologice surprinse în secțiuni.

Curățarea terenului de molozul depus în ultimele decenii şi înlăturarea stratului vegetal s-a făcut mecanic. În majoritatea secțiunilor orientate E-V, nu a fost săpat canalul contemporan care a distrus situl parțial. Secțiunile au fost astfel împărțite în două segmente, notate A şi B. de la E la V. Pentru surprinderea exactă a traseului canalului, acesta au fost parțial săpat în S142-S144, S147 şi S161.

Săpăturile arheologice au vizat răzuieli pe două nivele: 0,40 -0,45 m - baza nivelului corespunzător sec. II-III şi V-VI, respectiv 0,65-0,70 m - baza nivelului corespunzător epocii bronzului.

Înregistrările fotografice s-au făcut pe secțiuni şi complexe arheologice cu inserarea etalonului şi orientării către N.

Pentru prima dată la Bucureşti-Militari Câmpul Boja, pentru măsurătorile necesare înregistrării grafice a informațiilor ştiințifice, a fost folosit un Telemetru cu laser tip Bosch 210 DLE, cu o rază de acțiune de 50 m şi o precizie de 2 mm.

În cursul cercetărilor au fost practicate un număr de 27 secțiuni, numerotate de la 142 la 169.

Stratigrafia zonei cercetate a fost următoarea:

0 -0,30 m stratul de pământ de culoare cenuşie deschisă (vegetal);
-0,30 -0,45/0,50 m strat cenuşiu negricios cu vestigii din sec. II-III şi V-VI p.Chr.;
-0,45 -0,70 strat castaniu steril arheologic.

În cursul cercetărilor au fost descoperite: o groapă din sec. II-I a.Chr. (Gr. 94), un cuptor metalurgic (cuptorul nr. 10), 2 gropi (Gr. 90, Gr. 93), o vatră (vatra nr. 1-2007) şi 5 bordeie (B44,

B46, B48, B49, B50) din sec. V-VI, respectiv două bordeie (B45, B47) şi două gropi (Gr. 91 şi Gr. 92) din sec. XIX.

Din păcate, o parte a sitului de la Bucureşti-Militari Câmpul Boja, în partea sa central-vestică a fost distrusă de un canal, o groapă şi aleea betonată în sec. XX. Suprafaţa totală distrusă în zona investigată este de aproximativ 1140 m^2.

Bordeiul nr. 44

În S143 şi S144, c.28 - c.29 a fost surprins un bordei de formă rectangulară cu colţurile rotunjite, orientat NNE-SSV. Pentru cercetarea sa a fost ulterior demontat martorul dintre S143 şi S144. Lungimea gropii surprinse era de 4,37 m, iar l de 3,22 m.

Bordeiul a fost identificat de la ad. de 0,33 m, în dreptul cuptorului menajer din S144. Podeaua sa, fără urme de amenajare specială, a fost surprinsă la ad. de 0,98 m.

Cuptorul menajer se afla în colţul de N. Acesta era în formă de potcoavă, fiind realizat prin săpare în lut cruţat. Lungimea sa maximă era de 0,73 m, deschiderea maximă de 0,54 m, iar deschiderea la gură de 0,39 m. Grosimea stratului ars la cărămiziu era de 3-4 cm. Pereţii cuptorului s-au păstrat pe o $h_{maximă}$ de 8,9 cm. În faţa sa au fost descoperite cenuşă şi mici fragmente de lemn carbonizat, precum şi o concentrare mare de fragmente ceramice, pietre de calcar şi chirpic.

În umplutura bodeiului au fost descoperite fragmente de chirpic şi vase ceramice modelate cu mâna sau la roată.

Bordeiul a fost datat în sec. V-VI pe baza materialului arheologic descoperit în interiorul său.

Bordeiul nr. 45

În secţiunile S156B şi S157B, c.4-6, a fost descoperit bordeiul nr. 45. Colţurile de S şi N ale acestuia intrau în profilele secţiunilor S156B şi S157B.

Bordeiul avea o formă de paralelogram cu o prelungire spre S, unde probabil era intrarea din partea ferită de intemperiile climatice. Lungimea gropii sale era de 6,78 m, lde 5,26 m, iar ad. de 0,79 m. Podeaua nu are urme speciale de amenajare.

În interiorul bordeiului au fost descoperite fragmente de vase ceramice, obiecte din fier şi sticlă.

Pe baza materialului recoltat din umplutura bordeiului, acesta a fost datat în sec. al XIX-lea.

Bordeiul nr. 46

În secţiunile S160 şi S161, c.2-3, a fost descoperit bordeiul nr. 46. Acesta era orientat N-S, extremitatea sa nordică intrând în profilul nordic al secţiunii S160.

El avea o formă rectangulară cu colţurile rotunjite. Groapa surprinsă avea latura lungă de 3,30 m, iar cea scurtă de 3,16 m. Adâncimea podelei era de 0,82 m.

În interiorul bordeiului au fost descoperite fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată.

Bordeiul a fost datat în sec. V-VI.

Bordeiul nr. 47

În S160 şi S161, c.5-6, a fost identificat un bordei în formă de paralelogram. $L_{maximă}$ a gropii acestuia era de 4,90 m, l de 3,60 m, iar ad. de 0,91 m. Podeaua nu avea urme speciale de amenajare. Umplutura bordeiului conţinea o mare cantitate de cenuşă.

În interiorul bordeiului au fost descoperite fragmente de vase ceramice smălţuite, fragmente de vase din sticlă şi obiecte din fier.

Bordeiul a fost datat în secolul al XIX-lea pe baza inventarului său.

Bordeiul nr. 48

În secţiunea S156B, c.7-8, a fost descoperit un bordei de formă trapezoidală. Partea de S intra în profilul sudic al secţiunii. L gropii surprinse a fost de 2,61 m, iar l de 2,20 m.

În colţul de NE a fost descoperit un cuptor menajer săpat în lut cruţat. Platforma de lut din jurul cuptorului era la ad. de 0,56 m, faţă de 0,69 cât avea podeaua locuinţei. În formă de potcoavă, cuptorul avea d_{lung} de 0,62 m, deschiderea la gură de 0,42 m. Pereţii cuptorului s-au păstrat pe o înălţime de 0,09 m.

Materialul arheologic a constat în fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată, precum şi fragmente din vălătuci de lut ars. Aceste materiale erau concentrate în jurul cuptorului.

Bordeiul a fost datat în sec. V-VI, pe baza materialului arheologic descoperit în interiorul său.

Bordeiul nr. 49

În S157B şi S158B, c.9-10, a fost descoperit un bordei în formă de paralelogram cu colţurile rotunjite. Groapa sa avea L de 4,54 m şi l de 3,72 m. Podeaua fără urme speciale de amenajare se afla la ad. de 0,91 m.

În colţul de NE a fost descoperit un cuptor menajer scobit în lut cruţat. Platforma din jurul său e fost surprinsă la ad. de 0,38 m. L cuptorului era de 0,91 m, iar vatra sa avea 1,05 m. Deschiderea la gura era de 0,57 m, iar deschiderea maximă de 0,62 m. Pereţii cuptorului s-au păstrat pe o h de 0,51 m.

Materialul arheologic a fost găsit concentrat în cuptor şi în imediata sa apropiere. Au fost descoperite fragmente de vase ceramice modelate cu mâna sau la roată, fragmente de vălătuci de lut ars şi pietre de calcar.

Bordeiul a fost datat în secolele V-VI, pe baza materialului arheologic recoltat din interiorul său.

Bordeiul nr. 50

În S156B, c.4-5, a fost descoperită un bordei cu groapa rectangulară cu colţurile rotunjite. Latura mare are L de 3,65 m, iar cea mică de 4,24 m, iar ad. de 0,97 m.

Bordeiul a fost suprapus de un altul din sec. XIX, care a distrus cuptorul aflat în colţul de NE. Din cuptorul realizat în lut cruţat s-a păstrat numai o mică parte cu L de 0,38 m şi l de 0,25 m. Deasupra stratului de arsură de culoare cărămizie gros de 3,8 cm, a fost o crustă albicioasă groasă de 0,4-0,5 cm.

În pământul din umplutura gropii au fost descoperite puţine fragmente ceramice din vase modelate cu mâna sau la roată. Bordeiul a fost datat în sec. V-VI.

Groapa nr. 90 - Anexa gospodărească

În S144, c.30-31, de la -0,46 m a fost surprinsă o groapă în formă de trapez cu laturile de 1,80 şi 1,79 m, respectiv ad. de 0,74 m.

În colţul de NE al gropii a fost descoperit un cuptor. Realizat prin scobire în lut cruţat, cuptorul în formă de potcoavă avea $L_{maximă}$ de 0,58 m, deschiderea maximă de 0,33 m, iar deschiderea la gură de 0,30 m. Pereţii cuptorului au fost raşi aproape în întregime de lucrările din zonă, dat fiind faptul că se afla în preajma aleei betonate în anii ‘80 ai sec. XX. Aceştia s-au păstrat doar pe o înălţime cuprinsă între 2 şi 4 cm.

În interiorul gropii au fost descoperite câteva fragmente din pastă nisipoasă modelate cu mâna şi la roată. Subliniem faptul că în cuptor ori în apropierea sa nu au fost găsite materiale arheologice.

Dimensiunile prea mici pentru o locuinţă şi faptul că în interiorul său au fost găsite doar câteva fragmente ceramice, ne determină să considerăm ca ar fi vorba de o anexă a unei gospodării, fiind folosită sezonier (poate numai vara). Complexul arheologic a fost datat în sec. V-VI.

Groapa nr. 91

În S149B, a fost descoperită o groapă cu plan oval. Groapa a fost surprinsă de la nivelul inferior al solului vegetal. Diametrul mare a fost de 1,26 m, cel mic de 0,94 m, iar ad. de 0,78 m.

În cadrul umpluturii ce conținea multă cenuşă au fost descoperite fragmente de oale şi străchini cu smalț.

Groapa a fost datată în sec. XIX, pe baza materialului arheologic din umplutura sa.

Groapa nr. 92

În S150B, a fost descoperită o groapă cu plan rotund. Groapa a fost surprinsă de la nivelul inferior al solului vegetal. Diametrul mare a fost de 0,93 m, cel mic de 0,88 m, iar adâncimea de m 0,72 m.

În cadrul umpluturii ce conținea multă cenuşă au fost descoperite fragmente de oale şi străchini cu smalț.

Groapa a fost datată în sec. XIX, pe baza materialului arheologic din umplutura sa.

Groapa nr. 93 - Atelier metalurgic

În S156B, c.1-2 a fost descoperită o groapă rectangulară cu colțurile rotunjite cu latura de 3,24 m. Prima treaptă a gropii avea adâncimea de 0,931 m, iar groapa din fața cuptorului avea o adâncime de 1,126 m.

În pământul din umplutura gropii au fost descoperite puține fragmente ceramice din vase modelate cu mâna sau la roată.

Groapa a fost datată în secolele V-VI pe baza materialului arheologic recoltat din umplutura sa.

Cuptorul nr. 10

În groapa partea nordică a gropii nr. 94 a fost amenajat un cuptor tronconic. Cuptorul surprins de la ad. de 0,48 m avea de jur împrejur o platformă de lut la ad. de 0,69 m. D_{maxim} al cuptorului avea 0,65 m, iar peretele ars la roşu avea 4,5-5 cm.

Interiorul cuptorului a fost plin cu pietre de calcar şi fragmente ceramice.

Materialul ceramic recoltat este specific secolelor V-VI.

Groapa nr. 94

În S157B, c.3-4, a fost descoprită o groapă cilindrică cu d. de 2,64 m şi $ad_{maximă}$ de 1,28 m.

În interiorul gropii au fost descoperite fragmente de vase modelate cu mâna sau la roată.

Materialele arheologice permit încadrarea acestui complex arheologic în sec. II-I a.Chr.

Vatra nr. 1

În S145, a fost identificată la ad. de 0,20-0,25 m o vatră de foc. Ea era aproximativ rotundă şi avea diametrul maxim de 0,60 m. În partea de sud a fost constattă o deformare datorată probabil presiunii pământului, fiind bombată către mijlocul său. Vatra a fost secționată pe axa E-V. În jurul vetrei au fost descoperite puține fragmente ceramice şi câteva oase de animale. Materialul ceramic recoltat este specific sec. V-VI.

Cercetările întreprinse în lunile decembrie 2006 - ianuarie 2007 au dus la identificarea prin săpături arheologice a unor aşezări din epoca bronzului, sec. II-III, V-VI şi XIX.

Aşezarea din epoca bronzului[1]

În cadrul secțiunilor S142 - S147, către extremitatea de SE a suprafeței cercetate au fost descoperite doar câteva fragmente de vase ceramice aparținând aşezărilor culturilor Glina, respectiv Tei din epoca bronzului. Nu au fost identificate complexe arheologice, nici concentrări de materiale arheologice care să indice sălaşuri.

Aşezarea din secolele II-I a.Chr.[2]

Acestei aşezări îi aparține o singură groapă de formă cilindrică, distrusă din păcate de un bordei din sec. VI p.Chr., şi un altul din sec. XIX. Materialul arheologic recoltat a fost prin urmare sărac, dar suficient de relevant pentru a asigura încadrarea cronologică.

Aşezarea din secolele II-III p.Chr.[3]

Cercetările preventive întreprinse par să indice o periferie a aşezării de tip Militari-Chilia din sec. II-III p.Chr., dacă nu cumva canalul contemporană poate să fi distrus complexe ale acestei aşezări. În stratul de cultură au apărut sporadic fragmente de vase ceramice modelate cu mâna, aparținând unui capac, ce pot fi atribuite sec. II-III p.Chr.

Aşezarea din secolele V-VI p.Chr.[4]

Cele mai numeroase complexe arheologice descoperite în cercetările arheologice preventive prezentate aparțin sec. al III-lea. O primă observație ar fi faptul că respectivele complexe se grupează în cuiburi. A doua ar fi că pe lângă locuințele de tip bordei au fost descoperite anexe (Gr.90), ateliere meşteşugăreşti (Gr.93, cuptorul 10).

O altă observație este cantitatea mare de material arheologic, mai ales vase ceramice care au fost descoperite în cuptoarele menajere ale acestor complexe, mai puțin ale anexelor. De asemenea, în cadrul atelierului metalurgic au fost descoperite numeroase concrețiuni calcaroase.

Aşezarea din secolul XIX[5]

În cursul săpăturilor arheologice au fost descoperite două bordeie şi două gropi din secolul al XIX-lea. În umplutura lor au fost găsite fragmente de vase ceramice smălțuite, sticlă şi câteva obiecte din fier.

Locuințele şi gropile descoperite aparțin fostului sat Boja, care apare în izvoarele cartografice din sec. al XIX pe actualul teritoriu al sitului.

Note;

1. Pentru informații suplimentare privind aşezările din epoca bronzului a se vedea C. F Schuster, în M. Negru, C. F. Scuster, D. Moise, Militari-Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureştilor, Bucureşti, 2000, p. 27-60; C. Schuster, M. Negru, *Militari-Câmpul Boja. An archaeological site on the territory of Bucharest II. Pre- and Proto-Historic Settlements*, Târgovişte. 2006.
2. Pentru informații suplimentare a se vedea M. Negru, în M. Negru, C. F. Schuster, D. Moise, *op.cit.,* p. 47-57.
3. Pentru informații suplimentare privind aşezările din secolele II-III p.Chr. a se vedea M. Negru, în M. Negru, C. F. Schuster, D. Moise, *op.cit.,* p. 57-152; M. Negru, *Militari-Câmpul Boja Series. III. Settlements of 2nd – 4th centuries AD*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007.
4. Pentru informații suplimentare a se vedea M. Negru, C. F. Schuster, A. Bădescu, A. Morintz, A. Comşa, *Militari-Câmpul Boja Series. IV. Archaeological excavations from 2006-2007*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007.
5. *Ibidem*.

Bibliografie:

1. M. Negru, C. F. Schuster, D. Moise, *Militari-Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureştilor*, Bucureşti, 2000, 357 p.
2. C. Schuster, M. Negru, *Militari-Câmpul Boja. An archaeological site on the territory of Bucharest II. Pre- and Proto-Historic Settlements*, Târgovişte, 2006, 173 p.
3. M. Negru, *Militari-Câmpul Boja Series. III. Settlements of 2nd – 4th centuries AD*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007.
4. M. Negru, C. F. Schuster, A. Bădescu, A. Comşa, A. Morintz, *Militari-Câmpul Boja Series. IV. Archaeological excavations from 2006-2007*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007.

Abstract:

In the archaeological excavations of 2007, at Bucharest-Militari Câmpul Boja, there were made 27 trenches (numbered from 142 to 169) with a total surface of 2294 sqm.

A pit (no. 94) contained archaeological materials of 2nd-1st centuries BC. In the settlement from 5th-6th centuries AD there were discovered a metallurgic kiln (kiln no. 10), two pits (nos. 90 and 93), an open fire place (no. 1), and five dwellings (nos. 44, 46, 48, 49, 50). Finally, we have to mention two dwellings (nos. 45 and 47), and two pits (nos. 91 and 92).

Finally, we have to mention that, at the end of 2007, in Militari-Câmpul Boja Series, there have appeared the books with number III and IV.

26. Bucureşti

Punct: Centrul istoric, str. Lipscani, sectorul dintre str. Eugeniu Carada şi str. Smârdan

Cod sit: 179132.52

Autorizaţia de supraveghere arheologică nr. 129/2007, autorizaţia de cercetare preventivă nr. 179/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Raluca Popescu, Elena Gavrilă, Cristian Nestorescu, Tiberiu Zambory (MMB), Andrei Măgureanu, Adina Boroneanţ, Meda Toderaş, Dorin Sârbu (IAB)

În urma decapării mecanice efectuate sub supraveghere arheologică, au fost identificate, pe stradă, trasee ale unor ziduri, în dreptul numerelor 18-20, care aparţin fundaţiilor hanului Greci. La acestea se adaugă fundaţiile unor clădiri, anterioare sau posterioare hanului .

Cercetarea arheologică s-a limitat la jumătatea sudică a străzii - partea dreaptă a străzii, respectiv numerele cu soţ.

Descrierea complexelor arheologice începe dinspre strada Carada, în ordinea cercetării acestora.

În cursul unor supravegheri arheologice din toamna anului 1971, în colţul de SE al curţii Băncii Naţionale, la intersecţia dintre str. Lipscani cu str. Smârdan, la o adâncime de numai 0,65 m, au apărut o serie de ziduri ale hanului Şerban Vodă. Acestea marchează latura de S a hanului, desfăşurându-se paralel cu strada Lipscani, pe o lungime de peste 7 m[1].

Hanul Greci

Acest han poate fi amplasat printre marile edificii bucureştene de acest fel, care aveau în mijloc o biserică. Nu se cunosc date precise despre construcţia hanului, dar este sigur că a fost ridicat mult mai târziu decât biserica lui Ghiorma Banul, ctitorie de pe la jumătatea secolului al XVI-lea. El a fost construit pe la începutul secolului al XVIII-lea[2]. Către sfârşitul secolului al XVIII-lea, hanul avea la parter 13 prăvălii[3] iar deasupra lor erau odăile de locuit. Pictorul şi desenatorul francez Denis August Marie Raffet (1804-1860), care a însoţit, în anul 1837 pe contele rus Anatol Demidoff în Principatele Române, a lăsat şi binecunoscuta litografie în care apar biserica şi hanul Greci[4]. Acţiunea de demolare a Hanului Greci a fost realizată în anul 1863. Terenul a fost cumpărat de către Societatea Dacia-Română, în ziua de 9 iulie 1882, care a construit clădirea care găzduieşte acum sediul BCR.

Cercetările arheologice au dus la descoperirea fundaţiilor acestui han, care a cunoscut două faze importante şi mai multe intervenţii minore cum ar fi reparaţii şi recompartimentări.

Prima fază a hanului a fost surprinsă pe cca. 87 m lungime şi aproape 4 m lăţime, spre S, faza I fiind distrusă de clădirea BCR, dar şi de faza II. Drept urmare spaţiul efectiv în care s-au putut cerceta vestigiile din faza I a fost de doar 1,50 m lăţime. Din faza I au fost cercetate 16 compartimentări - pivniţe, camere şi alte spaţii cu scop utilitar. Atât zidul exterior, cât şi cele despărţitoare au fost construite din cărămidă legată cu mortar, cu lăţimi de cca. 0,80 m, cu fundaţiile înecate în mortar de var. Toate sunt clădite pe un sistem de pari, menit să confere mai multă stabilitate fundaţiilor. În această fază a fost inclusă şi pivniţa (cpl. 3) unei clădiri mai vechi ca faza I a hanului, singura încăpere ce a putut fi cercetată integral. Din umplutura pivniţei au fost recuperate câteva zeci de vase întregi şi întregibile (ceramică de uz comun, faianţă, porţelan) din sec. XIX, care asigură datarea ultimei faze de funcţionare a pivniţei, aceasta fiind inclusă în cele două faze ale hanului.

În faza a doua hanul suferă o mutare a frontului generată de o politică de lărgire a străzii Lipscani. Hanul se retrage cu cca. 1,50 m faţă de zidul exterior al fazei I. Zidul de incintă a fost dezvelit pe cca. 56,70 m, fiind surprinse atât colţul de E, cât şi cel de V. Spre V hanul este delimitat de casa 1, adosată la zidul hanului, în timp ce spre E, după han urmează o suprafaţă liberă de construcţii de aproape 20 m până la casa 2. În faza a doua nu se păstrează compartimentarea din prima fază, fiind surprinse şase încăperi. Spre E, pe o distanţă de 19 m nu a mai apărut nici o compartimentare, fapt ce poate indica o curte interioară.

Casa 1

Spre V de hanul Greci, adosată la acesta, a apărut o construcţie notată casa 1. Fundaţiile au fost surprinse pe o lungime de 4,50 m. Spre S construcţia a fost distrusă de clădirea BNR, păstrându-se numai pe o lăţime de 1,20 m. În partea de V au fost surprinse două răsuflători boltite, probabil de la două pivniţe distruse de temelia clădirii BNR. În răsuflători au fost surprinse şi pornirile de arc ale pivniţelor. Adâncimea maximă de cercetare a fost de 1,42 m. Pe direcţia E-V complexul a fost afectat de traseul unor cabluri de curent electric.

Casa 2

În capătul de E al primei incinte a hanului au fost cercetate ziduri ale unei a doua case. Şi aceasta este distrusă aproape în totalitate de intervenţii moderne, păstrându-se doar frontul de N al construcţiei, cel dinspre Lipscani, eventual şi cel de E, dinspre Smârdan. Din păcate, apropierea clădirii BCR şi distrugerile masive, una de la începutul secolului XX (canal colector pentru ape pluviale) şi a doua mult mai recentă (traseele mai multor cabluri electrice şi a unei conducte) au restrâns foarte mult cercetarea. Putem să remarcăm că este vorba despre o construcţie de dimensiuni mai mari, zidul dinspre Lipscani fiind surprins pe o lungime de cca. 14 m. A fost cercetat colţul de V, parte unde casa a avut pivniţe, fiind surprinse două răsuflători şi pornirile de la bolţi. În această zonă zidul coboară până la -3,50 m faţă de Wagriss. La această cotă apare o plintă de 0,16 m lăţime, după care fundaţia continuă în lutul galben, ce constituie pământul „viu".

Cimitirul „Bisericii lui Ghiorma banul – Biserica Grecilor"

Biserica era amplasată pe spaţiul cuprins între Ulita Mare (actuala stradă Lipscani), „*Ulita care merge de la Curtea Domnească spre biserica Grecilor*", cum este atestată într-un document din 1 mai 1672[5], strada Smârdan şi strada Stavropoleos. Biserica lui Ghiorma banul[6], cu hramul "Naşterea lui Cristos", ridicată puţin după jumătatea sec. al XVI-lea[7], la 1560[8] sau pe la 1564-1565[9], a fost numită astfel după numele

ctitorului său, Ghiorma, boier grec din Pogoniani (aşa se precizează în pisania de la 1 octombrie 1719, inscripție astăzi dispărută)[10], foarte influent în timpul domniei lui Petru Vodă cel Tânăr (1558-1568); Ghiorma, mare postelnic, apare în sfatul domnesc între 31 martie 1564 şi 8 iunie 1568[11].

Între limita estică a fazei a doua a hanului Greci şi Casa 2 este o zonă, din faza I a incintei hanului, care nu a fost compartimentată cu ziduri. Aici au fost descoperite peste 50 de morminte care alcătuiesc cimitirul mahalalei din jurul bisericii lui Ghiorma Banul. Nu toate au putut fi cercetate, multe dintre ele fiind deranjate fie de intervenții moderne (cabluri şi conducte), fie de intervenții mai vechi (construirea casei 2). Cimitirul a fost utilizat destul de mult şi ocupa un spațiu destul de restrâns, dintre cele două străzi: Ulița Mare şi Stavropoleos, ipoteză pentru care pledează două constatări: numărul destul de mare al reînhumărilor şi suprapunerea mormintelor pe mai multe rânduri. Menționăm că în cazul reînhumărilor au fost păstrate şi reînhumate doar o mică parte din oase, uneori doar craniul. Toate mormintele sunt de înhumație şi, acolo unde s-a putut observa, sunt depuse în decubit dorsal, orientate V–E. De cele mai multe ori nu a putut fi observată groapa mormântului. Mormintele, adulți (femei şi bărbați) şi copii, sunt sărace în inventar: o monedă sau un obiect de podoabă, indică situația socială modestă a celor îngropați aici. Cimitirul a funcționat de la sfârşitul sec. al XVI-lea şi în cursul secolului următor. După încetarea folosirii spațiului drept cimitir a fost ridicat hanul Greci.

Strada de lemn

În zonele cercetate aflate în exteriorul hanului Greci, la N şi E de acesta, au fost descoperite porțiuni importante ale „podului" de lemn, desfăşurate pe toată lungimea hanului.

Constructiv s-a observat că strada de lemn era amenajată într-un strat de pământ negru (de la apele pluviale şi menajere), lutos, peste care erau puse bârne lungi, aşezate conform axului străzii. Peste acestea erau fixate, cu cuie din lemn, scânduri puse perpendicular pe axul străzii; au fost observate mai multe nivele de refacere a structurii străzii.

Între hanul Greci (faza I) şi hanul Şerban Vodă, în cursul sec. al XVIII-lea, „Ulița Mare" avea o lățime de cca. 6,75 m.

Strada de lut

Un alt moment al amenajării străzii Lipscani, mai vechi ca podul de lemn, este o amenajare din lut. Acest nivel a fost surprins în mai multe casete la o adâncime de aproximativ 2,60 m față de nivelul trotuarului actual. Strada constă într-o amenajare dintr-un lut tratat, amestecat cu alte materiale pentru a i se conferi duritate. Au fost prelevate probe ce vor fi analizate în laboratoarele MMB pentru a se determina „rețeta", compoziția lutului. Lutul este foarte dur deşi are o grosime de numai 1-2 cm. Strada are un plan drept aflat la cca. 0,20 m sub nivelul podului de lemn. De asemenea, strada de lut este suprapusă (la cca. 0,50 m) şi de traseul zidului exterior al primei incinte a hanului Greci.

Construcții medievale

Sub nivelul cimitirului de mahala din jurul bisericii ctitorite de Ghiorma Banul au apărut o serie de construcții. Datorită adâncimii foarte mari şi a spațiului foarte îngust, aceste structuri nu au putut fi cercetate în întregime. De altfel, toate au suferit distrugeri fie datorate gropilor de morminte, fie datorită fundațiilor hanului Greci. Toate cele trei construcții pot fi datate în sec. al XVI-lea. Dintre cele trei astfel de construcții pentru două putem presupune o destinație specială (tainițe?), pentru cea de a treia, datorită părții mici surprinse nu ne putem pronunța.

Tainițe

Una dintre ele este de formă semicirculară, însă cu partea superioară construită rectangular. Construcția, realizată din cărămidă legată cu mortar, proteja (întărea) partea de V a unei gropi circulare. Aceasta continua şi sub talpa zidăriei, coborând prin lutul galben până la un strat nisipos de culoare galben verzui cu multe pietricele. Groapa nu a avut nici un fel de inventar, în partea superioară a umpluturii apărând doar dărâmătură (moloz, cărămizi întregi şi fragmentare).

Cea de a doua are o formă rectangulară, uşor trapezoidală, cu pereții ziditi din cărămidă legată cu mortar. Nu a fost observată groapa propriu-zisă şi nici nu au fost descoperite materiale arheologice.

Hanul Şerban Vodă

Pe jumătatea nordică a străzii Lipscani au fost reperate fundațiile hanului Şerban Vodă, care au făcut obiectul unor sondaje pentru stabilirea lungimii laturii sudice a incintei şi pentru cotele finale de fundații. Prezența unor rețele de cabluri, conducte – unele în funcțiune – a făcut imposibilă aflarea cotelor de fundație pentru incinta sudică. Efectuarea unor lucrări de către Banca Națională a României a făcut imposibilă desfacerea trotuarului din fața Bănci Naționale pentru cercetarea hanului Şerban Vodă, care este suprapus, parțial, de către actuala clădire a Băncii Naționale. Un raport asupra acestui han va fi prezentat după finalizarea cercetării arheologice

Planşa 12

Note:

1. Ştefănescu 1981, p. 270-271.
2. Potra 1985, p. 87.
3. Dintr-un document din anul 1860 cunoaştem chiriile pentru 13 prăvălii, care erau cuprinse între 910 lei şi 2520 lei, cf. Potra 1985, p. 89.
4. Caselli 1994, p. 66.
5. Potra 1961, p. 164-165, documentul 83.
6. Stoicescu 1971, p. 60.
7. Stoicescu 1961, p. 216, face confuzie cu cealaltă ctitorie a lui Ghiorma, care apare în documentul de la 1564-1568, aprilie 8, cf DRH. B. V, p. 320, documentul 291.
8. Florescu 1935, p. 103.
9. Pappasoglu 2000, p. 289-290.
10. Inscripții 1965, documentul 588, p. 486-487.
11. Andreescu Şt. 1964, p. 547.
12. Ştefănescu 1981, p. 270-271.
13. Potra 1985, p. 87.
14. We know the amount of the rents for 13 shops, between 910 and 2520 lei, from a 1860 document, according to Potra 1985, p. 89.

Bibliografie:

Ştefan Andreescu, *Câteva precizări despre ctitoriile bucureştene ale lui Ghiorma banul*, GB 23, 1964, 5-6, p. 547-567.

Biserica banului Ghiorma, p. 61-67; *Mahalaua Hanul Grecilor*, p. 68-74, în *Cum au fost Bucureştii odinioară*, Silex, Bucureşti, 1994.

George D. Florescu, *Din vechiul Bucureşti. Biserici, curți boiereşti şi hanuri după două planuri inedite de la sfârşitul veacului al XVIII-lea*, Bucureşti, 1935.

Alexandru Elian, Constantin Bălan, Haralambie Chircă, Olimpia Diaconescu, *Inscripțiile medievale ale României, Oraşul Bucureşti, vol. I. 1395-1800*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1965.

Petre S. Năsturel, *Cetatea Bucureşti în veacul al XV-lea*, MIM 1, 1964, p. 141-158.
Dimitrie Pappasoglu, *Istoria fondării oraşului Bucureşti*, Bucureşti, 2000.
George Potra, *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti (1594-1821)*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1961.
George Potra, *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti (1632-1800)*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1982.
George Potra, *Istoricul hanurilor bucureştene*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.
Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din Bucureşti*, Editura Academiei RPR, Bucureşti, 1961.
Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească şi Moldova*, Editura enciclopedică română, Bucureşti, 1971.
Aristide Ştefănescu, Consemnări arheologice pe şantiere de construcții, strada Lipscani, CAB 3, 1981, p. 270-271.

Abstract:

The first extensive archaeological research in the Lipscani Street was conducted along this segment in 2007.

After the mechanical uncovering done under archaeological supervision, the routes of some walls were identified in the street, opposite numbers 18-20, that belong to the foundations of the Greci Inn. Moreover, the foundations of buildings previous or subsequent than the inn were found.

The archaeological research was limited to the southern half of the street – the right side of the street, the even numbers respectively.

During 1971 city excavations in the yard of the National Bank, at the crossroads between the Lipscani Street and the Smârdan Street, at a mere 0.65 m. depth, a series of walls belonging to the Şerban Vodă Inn were discovered. They stand for the southern side of the inn, going parallel to the Lipscani Street, along a 7 m distance.

The Greci Inn

The Greci Inn may be among the greatest edifices of its kind in Bucharest, having a church in its centre. There are no accurate data on the construction of the inn, but it is a fact that it was erected much later than the mid-16th century church of Ghiorma Banul. It was built some time in early 18th century.

In late 18th century, the entire inn had 13 shops[14] and upstairs the living quarters. The inn was demolished in 1863.

The archaeological research resulted in the uncovering of the foundations of this inn, which registered two important stages and several minor interventions, such as repairs and re-divisions.

The first stage of the inn was discovered southward, along an approx. 87.00 m. length and 4.00 m. width, stage I being destroyed by the BCR building and stage II. In stage I 16 compartments were researched – cellars, rooms and other utility rooms. Both the exterior and the parting walls were made of brick bound with mortar, of approx. 0.80 m. in width, with foundations sunken in lime mortar. All of them are built on a pole system intended to provide the higher stability of the foundations.

In stage II – the façade of inn was moved backwards as a result of a Lipscani street widening policy. The inn withdrew by approx. 1.50 m. behind the exterior wall of stage I. The enclosure wall was uncovered along approx. 56.70 m., and the eastern and western corners were both discovered. To the west, the inn is delimited by house 1 that abuts the inn wall while to the east, behind the inn, there is an almost 20 m. construction-free area up to house 2.

In stage II, the compartments of the first stage were not preserved and six rooms were discovered. To the east, along 19.00 m. no compartments appeared, which may be suggestive of an inner yard.

The cemetery of the "Ghiorma Banul Church – the Grecilor Church"

Between the eastern boundary of stage II of the Greci Inn and House 2 there is an area belonging to stage I of the inn interior that was not divided by walls.

Over 50 tombs were discovered here that make up the cemetery of the neighbourhood around the church of Ghiorma Banul. We could not investigate all of them; many of which had been disturbed by modern interventions (cables and pipes) or earlier interventions (construction of house 2).

The cemetery was used quite a lot and occupied a rather limited area between the two streets: Ulița Mare and Stavropoleos; two remarks are in favour of this assumption: the rather large number of re-burials and overlapping of the tombs on several rows one on top of the other. The tombs of adults (women and men) and children have scarce inventory: a coin and a piece of jewellery are indicative of the modest social status of the people buried here. The cemetery functioned since early 16th century and during the entire next century. After the area ceased to be used as a cemetery, the Greci Inn was erected.

The wooden street

In the investigated areas exterior to the Greci Inn, north and east of it, important parts of the wooden "bridge" were found, unfolding all along the inn.

Between the Greci Inn (stage I) and the Şerban Vodă Inn during the 18th century, "Ulița Mare" was approx. 6.75 m. wide.

The clay street

This level was seen in several boxes approx. 2.60 m. deep as compared to the current sidewalk level. The street consists of a treated clay facility, mixed with other materials to make it solid. The clay is very robust though it is merely 1-2 cm. thick.

Mediaeval constructions

Lower than the level of the neighbourhood cemetery around the church built under the patronage of Ghiorma Banul a series of constructions appeared. All three constructions may date from the 16th century.

Among the three of them, we can assume a special destination for two of them; as far as the third is concerned, we cannot assume anything because of the comparatively small part that was discovered.

The Şerban Vodă Inn

On the northern side of the Lipscani Street, between the Eugeniu Carada Street and Smârdan Street, the foundations of the Şerban Vodă Inn were identified. The southern wall of the interior was discovered. Some works undertaken by the National Bank made it impossible to remove the sidewalk to the National Bank in order to research the Şerban Vodă Inn, which was to be done at a subsequent stage.

27. Bucureşti

Punct: Centrul Istoric, str. Franceză

Cod sit: 179132.52

Autorizațiile de cercetare preventivă nr. 178/2007, 383/2007

Colectiv: Daniela Mihai, Raluca-Georgeta Iosipescu, Emil Lupu, Ciprian Sandu, Constantin Mehedințeanu (INMI), studenții FIB Mihai Demeny, Cosmin Moise, Raluca Popescu

Prima campanie de cercetare arheologică efectuată în sectorul „Strada Franceză". Strada Franceză face parte din rețeaua „ulițelor" vechi ale Bucureştiului. De-a lungul timpului a avut mai multe denumiri: prima dată este menționată într-un document din 1659, sub denumirea de „ulița cea domnească"; pe planul din 1789 apare cu denumirea de „ulița işlicarilor", nume pe care-l va purta până pe la jumătatea secolului al XIX-lea, când numele ei va deveni „ulița franțuzească"; din 1878 se va numi Strada Carol I, până în 1949, când va fi schimbat în „30 Decembrie"; în perioada 1990-2006 s-a numit Strada Iuliu Maniu, iar din anul 2007 a redevenit Strada Franceză. Probabil că podirea ei s-a făcut odată cu cea a Podului Mogoşoaiei şi a altor ulițe din actualul centru istoric, încă din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. La sfârşitul secolului al XIX-lea sunt inițiate cele mai ample lucrări edilitare, care vor schimba aspectul medieval al străzii (introducerea canalizării şi alinierea fronturilor de clădiri, pavarea şi construirea Palatului Poştei)

Au mai fost efectuate cercetări arheologice la intersecția Căii Victoriei cu Strada Franceză, cînd a fost cercetată aripă de vest a Hanului Constantin Vodă precum şi pe latura nordică a bisericii „Sf. Dumitru".

Potrivit proiectului de reabilitare a rețelelor edilitare din centrul istoric al Municipiului Bucureşti, a fost prevăzută o decapare a carosabilului până la adâncimea de 0,90 m, realizată cu mijloace mecanice, sub supraveghere arheologică. În timpul acțiunii au apărut trasee de ziduri aparținând unor construcții dispărute, anterioare anului 1880, când a fost operată realinierea (prin demolare parțială sau totală a fronturilor de clădiri) străzii Franceze. Prin urmare, deoarece aceste contexte arheologice erau necunoscute, iar importanța lor era greu de stabilit fără o investigație ştiințifică, s-a impus astfel realizarea unei cercetări arheologice.

Descrierea contextului stratigrafic porneşte de la condițiile stabilite în derularea contractului. Pe toată lungimea străzii Franceze a fost realizată, în perioada aprilie-mai 2007, o decapare mecanică ce avea rolul de a îndepărta asfaltul (unde era prezent), o şapă de beton (în unele locuri armată) şi stratul suport pentru cele două componente anterioare. [1].

Pe măsura decapării mecanice şi a efectuării săpăturilor arheologice, s-a constatat că perimetrul străzii Franceze a fost supus, mai ales din ultima treime a secolului al XIX-lea, unui proces amplu de introducere a utilităților specific orăşeneşti: în primul rând canalizare şi alimentare cu apă potabilă, apoi nenumărate magistrale electrice, telefonice, de gaze naturale. Şanțurile pentru toate aceste rețele a afectat grav situl arheologic. Cel mai amplu proces a fost reprezentat de sistematizarea verticală a străzii, inițiat în ultimul sfert al secolului al XIX-lea, şi reprezentat de aducerea unor soluri argiloase, cu rare intruziuni de cărămizi şi mortar. În acest nivel de pământ purtat, cu o grosime de aproximativ 0,70 – 0,90 m, a fost săpată şi apoi construită rețeaua magistrală de canalizare, cu o lățime de aproximativ 2,20 m.

Un alt aspect a fost acela al *modificării pantei terenului* la sfârşitul secolului al XIX-lea. Până la acea vreme, panta naturală era mai accentuată (de la vest la est), față de cea actuală. Astfel, terenul pe care au fost realizate construcțiile medievale între biserica Sf. Dumitru şi capătul de vest al străzii (până la intersecția cu actuala Cale a Victoriei), era mult mai ridicat. Procesul de sistematizare verticală a implicat în acest perimetru o decapare a terenului, până sub nivelul de construire a clădirilor anexe ale hanului Constantin-Vodă, astfel că nu a mai putut fi recuperat nivelul de călcare-podire al Uliței Işlicarilor. De la biserica Sf. Dumitru până la intersecția cu strada Şelari, nivelul de călcare a fost ridicat, astfel că ulița de lemn a Işlicarilor a fost surprinsă în toate săpăturile. Singurele niveluri de locuire-construire păstrate într-o anumită măsură sunt cele medievale timpurii, aflate aproape de contactul cu pământul steril (fără urme antropice); acestea fiind reprezentate de un strat de humus vechi, cu pigment de cărbune, chirpic ars şi fragmente ceramice specifice, aflat imediat deasupra sterilului, reprezentat peste tot de un loess prăfos sau nisipos, cu rare concrețiuni şi combustii vegetale.

Nivelurile medievale recuperate sunt reprezentate de soluri brune (humus de pădure), aparținând probabil fostului codru al Vlăsiei, conținând artefacte şi pigmenți de mortar, cărămizi fragmentare, cărbune de lemn, cu o grosime de maxim 0,10-0,15 cm, rezultate ale locuirii umane. Locuirea medievală a deranjat sau perforat nivelurile medievale timpurii descoperite (cultura Ciurel şi Dridu), pentru a introduce în pământul steril părțile subterane ale structurilor constructive realizate. Acolo unde s-a păstrat structura de lemn a Uliței Işlicarilor, aceasta era construită pe un nivel de argilă puternic contaminat de apele menajere şi pluviale ce au stagnat sub ea, în epoca respectivă.

Au fost deschise 30 casete şi şapte secțiuni, ce au acoperit cea mai mare parte din suprafața străzii Franceze, fiind investigați peste 900 m^2.

Caseta 1 - A fost trasată aproape de colțul sud-vestic al Muzeului Național de Istorie a României, până la contactul cu trotuarul Căii Victoriei. (planşa 1) Aici a fost surprins un zid (Z_1), orientat aproximativ vest-est, surprins pe o lungime de aproximativ 40 m lungime, *cu o grosime de aproximativ 1,16* m, realizat din asize de cărămizi, legate cu mortar de var cu nisip. Cărămizile din componența zidului au dimensiunile de aproximativ 28x15x4 cm. Fundația Z_1 a fost doar parțial dezvelită în săpătură şi nu a fost surprins stratigrafic nivelul de construire al acestuia [2].

La acest zid se racordează altul (Z_2), aproximativ perpendicular pe el, parțial păstrat la nivel de elevație, pe o înălțime de până la 0,62 m. Z_2 este întrețesut cu Z_1; la nivel de elevație are o lățime de aproximativ 0,72 m, iar la nivel de fundație de aproximativ 1,15 m. Fundația sa a fost turnată în cofrag natural. Z_2 a fost „tăiat" de traseul magistralei de cabluri telefonice şi a fost apoi demantelat de fundația sediului MNIR.

Caseta 2 - A fost trasată în continuarea Cas. 1, cu un martor de 1,50 m între cele două. Şi aici a fost surprins şi urmărit traseul Z_1 către est. El a fost parțial demantelat de şanțul unei conducte de apă, astfel că din grosimea sa s-a păstrat doar 0, 50 m, pe partea sudică, şanțul conductei de apă (de epocă contemporană) având o lățime de aproximativ 0,70 m.Z_1 este întrețesut (la nivel de elevație) cu Z_3. La nivel de fundație, Z_3 se adosează la Z_1. Z_3 a fost urmărit până la talpa fundației; aceasta are o înălțime totală de 1,30 m, oprindu-se la aceeaşi adâncime ca şi fundația Z_1. Z_3 are o lățime de 0,94 m la nivel de elevație şi 1,10 m la nivel de fundație. Şi Z_3 este „tăiat" de şanțul pentru cablurile telefonice. În profilul de est al Cas. 2 se află un alt zid (Z_4), de asemenea țesut la nivel de elevație cu Z_1 şi adosat la nivel de fundație. Z_4 are aproximativ 0,80 m lățime.

Secțiunea V - A fost trasată la 1,50 m est de Cas. 2, orientată aproximativ N-S, transversal pe stradă. Rolul secțiunii era de a intercepta eventualul traseu al „Uliței Işlicarilor". Din păcate,

obiectivul nu a putut fi atins deoarece la sud de Z_1 nu au fost determinate decât trasee de utilități (electrice, apă), de secol XX şi conducta de canalizare a străzii, realizată prin anul 1872.

Caseta 3 - A fost trasată la E de aceasta, cu un martor de 1,50 m față de SV, fiind din nou interceptat şi urmărit traseul Z_1. La acesta se adosa Z_5, construit probabil într-o etapă ulterioară lui Z_1. Z_5 a fost construit din cărămizi întregi şi fragmentare (refolosite), medievale, legate cu mortar de var nisipos, fiind păstrat pe înălțimea a cinci asize de cărămizi. Zidul nu are fundație, fiind ridicat direct pe pământ. La Z_5 se adosa o sobă din care a fost surprins *in situ* doar soclul, realizat din două asize de cărămizi, probabil târzii, de sec. XIX. În jurul soclului se păstrau resturi dintr-un paviment de epocă, din cărămizi legate cu lut.

La aprox. 4,5 m E de Z_5 a fost surprins Z_6, perpendicular pe Z_1, care se păstra la nivel de elevație pe o înălțime de 0,30 – 0,40 m, fundația sa având o înălțime de 1,30 m. Atât fundația sa, cât şi cea a Z_1 (parțial demantelată de şanțul pentru conducta de apă, de sec. XX), este realizată din asize de cărămizi de epocă. Z_6 are o lățime de 0,93 m la nivel de fundație şi 0,85 m la nivel de elevație. Pe partea de sud a Z_1, acesta prezintă o decroşare exterioară, atât la nivel de elevație (8-10 cm), cât şi de fundație (de până la 0, 22 cm), care continuă până la mijlocul Cas. 5, astfel că elevația Z_1 ajunge aici la 0,96 m lățime.

Caseta 4 - A fost trasată lăsând un martor de 1,50 m față de Cas. 3 a surprins trei ziduri ce se adosau la Z_1. Primul dintre acestea (Z_7), aflat la colțul de NE al Cas. 4, se păstrează pe o lungime de maxim 0,60 m, ieşind din profilul nordic al casetei şi pe o înălțime de maxim 0,40 m, fiind realizat din cărămizi fragmentare de epocă. La 0,10 m de Z_7 se află Z_8, realizat din cărămizi întregi şi fragmentare, având lățimea de 0,90 m. Z_8 este adosat la Z_1 şi are un arc de descărcare, înglobat în elevație, fără fundație. La aprox. 0,60 m de Z_8 se află Z_9, un zid fără fundație, cu o lățime de aproximativ 0,65 m, realizat într-o manieră neglijentă, adosat la Z_1, probabil un zid de compartimentare.

Caseta 5 - A fost trasată cu un martor de 1,00 m față de Cas. 4. Pe mijlocul ei a fost surprins un zid (Z_{10}), perpendicular pe Z_1, adosat, dar contemporan cu el. Z_{10} păstrat la nivelul elevației pe 0,60-0,90 m înălțime, cu o fundație de aproximativ 1,30 m înălțime, are o lățime de 1,00 m, părând a fi un zid ce închide către est incinta delimitată către sud de Z_1. În dreptul relației sale cu Z_1 se termină şi decroşul exterior al Z_1, în schimb, din dreptul relației cu Z_{10}, Z_1 se decroşează la interior cu 0,30 m. Z_{10} a „tăiat" parțial un complex, datat pe baza ceramicii descoperite *in situ*, în sec. VI-VII (cultura Ciurel), notat CPL3 .

CPL 3 reprezenta probabil o *locuință*, cu dimensiuni 3x4m, orientată aproximativ N-S, care a apărut la –1,57m (față de wagriss). CPL 3 a fost puternic deranjat de următoarele intervenții ulterioare: Z_{10} şi groapă a afectat limita de vest, Z_1 limita de S, cablurile electrice au secționat complexul pe direcția E-V). Din acest complex a fost surprinsă podeaua din lut pe o suprafață de aproximativ 0,30 m.

În colțul de N-E a locuinței a fost descoperit un *cuptor* la aproximativ – 1,80m (față de wagriss) construit într-o porțiune de lut cruțat, păstrat pe o lungime de 1,30 m şi o lățime de 0,75 m. Cuptorul are o lățime de -0,49 m, iar pe lungime s-au păstrat doar 0, 45 m, deoarece în partea de N cuptorul a fost distrus de o intervenție ulterioară. În secțiune cuptorul are o formă aproximativ rotundă. Pereții cuptorului au suferit o ardere oxidantă şi aveau o grosime de 4 cm.

Umplutura cuptorului era reprezentată printr-un un strat de cenuşă amestecat cu pământ, fragmente ceramice aparținând secolelor VI-VII (cultura Ciurel), şi fragmente mici de cărbune. În umplutura cuptorului au apărut vălătuci de lut. Sub umplutura cuptorului se afla un strat de arsură compact gros de aproximativ 5-6 cm care suprapunea partea activă a cuptorului aflată la – 2,24 m.

Caseta 6 - În Cas. 6 lângă profilul de V al casetei, a fot interceptată o groapă, la -1,55 m, vizibilă şi în profilul de V, notată CPL5. După demontarea martorului dintre C5 şi C6 s-a putut surprinde integral CPL5, o groapă cu un diametru de aproximativ 0,95m.

Umplutura gropii era reprezentată de un sediment de culoare gri negricios, având o structură granuloasă, care conținea fragmente mici de cărbune, oase de animale şi fragmente ceramice aparținând sec. IX-X (cultura Dridu). În CPL 5, la – 3, 44m a fost găsită o monedă. Groapa nu a fost săpată integral din motive de siguranță (pericol de prăbuşire a pereților). În C6, la aproximativ -2,34 m, lângă profilul de vest al casetei a fost descoperit un alt cuptor, din lut, notat CPL 4. Partea superioară a acestuia a fost distrusă de intervențiile ulterioare (cabluri electrice), la fel şi partea de N a complexului. A putut fi surprinsă doar partea de sud a complexului pe o lățime de 0,40 m. Structura era realizată din lut, de formă ovală, cu axul lung de 0,80 m, cu pereții groşi de 9 cm. Umplutura structurii de combustie era reprezentată de un sediment de culoare negru-cenuşie, conținea multă cenuşă şi fragmente mici de cărbune. Suprafața de ardere era realizată din lut. Datorită multiplelor intervenții ulterioare (cabluri electrice, conductă, etc) nu a putut fi reconstituită relația cu complexele de alăturate. (CPL3, Z_1. Z_{10},CPL 5).

În colțul de SE al casetei, la –1 m a fost găsită o groapă, notată CPL2. Groapa avea pereții lutuiți, un d. de 1,24 m şi ad. de 0,90 m. Umplutura gropii era un sediment de culoare neagră, conținând fragmente ceramice medievale, fragmente mici de cărbune, fragmente mici de cărămidă şi oase de animale.

În colțul de NE al C6, a fost descoperită *o locuință medievală* incendiată, de formă rectangulară, surprinsă pe o suprafață de aproximativ 2,40 x 2,40 m, notată CPL 7. La partea de N a fost perturbată de o intervenție ulterioară (şanț), la E de o conductă, iar de la E-V a fost secționată de cabluri electrice şi o amenajare modernă din beton.

Locuința era orientată N-S, avea pereții din lut, tencuiți, cu grosimea de aproximativ 0,15 m, cu o structură de rezistență, ale cărei urme s-au păstrat sub forma unor gropi de pari ,cu un diametru de aproximativ 5 cm, iar pe interior, la partea inferioară a pereților de V şi S, au fost găsite urme ale unor scânduri arse. Nivelul de distrugere al locuinței, care suprapunea podeaua locuinței, era reprezentat de un strat de culoare roşu cărămiziu ce conținea fragmente mari de chirpic ars, fragmente de tencuială provenite de la pereți, fragmente ceramice, cahle fragmentare şi cărbune. Locuința avea o podea din scânduri de lemn cu o lățime de 0,15-0,20 m, fiind surprinsă pe lungimea de 0,40 m, în colțul de NE al C6.

Caseta 7 - A fost trasată la aproximativ 1,50 m de Cas. 6. Aici a fost descoperit un alt zid (Z_{11}), orientat vest-est, aproximativ coliniar cu Z_1. Z_{11} surprins pe o lungime de 20 m, se păstra *in situ* pe aproximativ 0,40 m înălțime, fiind realizat din cărămizi de epocă refolosite, legate cu mortar nisipos. Tot situl medieval a fost deranjat sau distrus de construirea unei scări laterale de acces la fostul Palat al Telefoanelor, de rețelele de canalizare şi apă şi de cablurile telefonice. Probabil că Z_{11} avea o întoarcere către N (respectiv o latură vestică a incintei, delimitată la sud de

Z_{11}), care a fost complet demolată la sfârşitul sec. XIX. Z_{11} a fost construit peste un alt nivel de construire şi demolare, probabil de sec. XVIII-XIX, astfel că acest zid ar putea fi construit în plin sec. XIX. Zidul a încetat să funcţioneze, ca şi Z_1, probabil la sfârşitul sec. al XIX-lea, când a fost construit Palatul Poştelor.

Caseta 8 - Z_{11} este întrerupt de şanţul unui tub de canalizare ce avea aproximativ 0,60 m lăţime în această casetă. Dincolo de şanţ, către est, apare o structură de zidărie de plan patrulater, asemănătoare cu o pilă de zid, probabil fundament al unui stâlp de piatră dispărut.

Caseta 9 - În această casetă apare din nou o pilă de zidărie, aşezată pe un nivel de umplutură de sec. XVIII-XIX, peste care calcă un colţ (capăt) de zid. Aici Z_{11} se întoarce către sud, realizând un decroş de 1,10 m, apoi îşi urmează din nou traseul către est. El are aproximativ 0,50-0,60 m lăţime şi se păstrează pe o înălţime de aproximativ 0,50 m. Partea păstrată din acesta, construită din asize de cărămizi legate cu mortar nisipos, este de fapt în totalitate numai fundaţia sa. Pe mijlocul casetei se află şi fundaţia scării de acces la fostul Palat al Telefoanelor, fundaţie care continuă şi în Cas. 10. În colţul de sud-est al acestei casete, la aproximativ 0,80 m a apărut şi un fragment de grindă de lemn, probabil din structura de lemn a „Uliţei Işlicarilor", sau un rest de cofrag al canalizării realizată post 1870. Tot aici a fost descoperită o groapă conţinând scheletul unui cal.

Caseta 10 - Z_{11} continuă şi în această casetă. Chiar în martorul dintre aceasta şi Cas. 9 se păstrează un rest dintr-un zid, perpendicular pe el (Z_{12}), realizat din cărămizi fragmentare şi întregi refolosite, cu lăţimea de 0,75 m, întreţesut cu Z_{11}; el are aceeaşi adâncime de fundare ca şi Z_{11}. Pe traseul său către N, Z_{12} a fost total demantelat de fundaţia fostei scări laterale a Palatului Poştelor. Pe lângă profilul estic al casetei apar alte două ziduri, paralele între ele şi perpendiculare pe Z_{11}. Z_{12} este construit tot din cărămizi de epocă refolosite, legate cu mortar cu foarte mult var, sfărâmicios. Z_{12} are aproximativ 0,75 m lăţime şi este păstrat pe o înălţime de 0,45 m şi o lungime de aproximativ 1,30 m. La aproximativ 0,40 m de Z_{12} se a păstrează parţial (pe o înălţime de 0,50-0,60 m), un alt zid, cu lăţime de 0,40 m (Z_{13}). Între cele două ziduri a fost descoperit mult pigment de cărbune.

Caseta 11 - Z_{11} se continuă şi aici, dar aproape de profilul estic al casetei se termină. Perpendicular pe el erau construite alte trei ziduri: Z_{14}, cu lăţimea de aproximativ 0,60 m, întreţesut cu Z_{11}, realizat tot din cărămizi refolosite şi păstrat *in situ* pe aproximativ 0,50-0,70 m înălţime. Paralel cu Z_{14} se afla Z_{15}, la 0,30 m de acesta, cu o lăţime de aprox. 0,30 m, cu certitudine construit ulterior lui Z_{11} şi Z_{14}. Cel puţin Z_{15}, dacă nu şi Z_{14}, suprapun o groapă de mari dimensiuni (CPL 8, cu un diametru de aproximativ 2,40 m), care are pe fund multe cărămizi rezultate din demolarea unei construcţii. Pe lângă profilul estic al casetei se păstra un alt zid (Z_{16}), cu lăţimea de 0,70 m, întreţesut şi perpendicular pe Z_{11}. El reprezenta limita estică a incintei (construcţiei) delimitată de Z_{11} la sud şi Z_{16} la est.

Caseta 12 - În prelungirea către est a lui Z_{11} apare o structură constructivă ulterioară acestuia, probabil fundaţia păstrată *in situ* a unui zid (Z_{17}), realizat numai din fragmente mici de cărămizi amestecate cu un mortar nisipos. Paralel cu Z_{17}, aparent tot adosat la Z_{16}, apare un alt zid (Z_{18}), păstrat *in situ* doar la nivel de fundaţie. Z_{18} este păstrat pe o înălţime de 0,80 m, având o lăţime de 0,50 m şi ca liant, mortar cu mult var.

Caseta 13 - Z_{18} se întrerupe la marginea de vest a casetei, în schimb este prezent Z_{17}. La N de Z_{17}, aproximativ paralel cu el, apare un alt zid (Z19), cu o lăţime de aproximativ 0,60 m care, în zona centrală a casetei are, pe o lungime de aproximativ 1 m, zidărie din cărămizi de epocă aşezate pe cant.

Caseta 14 - Z_{17} continuă şi în această casetă, având aspectul unei alicării neglijente. În schimb Z_{19} a fost total demantelat de şanţurile pentru conducte de apă, din sec. XX. Dacă s-ar fi păstrat, Z_{19} ar fi ajuns „la filă" cu latura sudică a casei Drugănescu, al cărei colţ de sud-vest şi latură de vest au fost surprinse în această casetă, în schimb Z_{17} ieşea în stradă faţă de frontul casei Drugănescu, cu aproximativ 1,00 m. Adosat la zidul vestic al casei Drugănescu apare un alt zid, cu un traseu uşor oblic, realizat din cărămizi fragmentare (Z_{20}). Acesta a fost total demantelat de un cămin de canalizare, la rândul său demolat la săparea şanţului pentru magistrala de cabluri telefonice, realizată după anul 1990. Zidul apare ferm trasat cu o linie groasă, pentru prima dată, pe un plan din anul 1847, făcând legătura dintre casa Drugănescu şi intersecţia cu „Streada Mogoşoaiei".

Latura de V a casei Drugănescu este reprezentată de peretele unei pivniţe, păstrată până deasupra nivelului de naştere a bolţii care o acoperea. Peretele este construit din asize de cărămizi de epocă, legate cu mortar de foarte bună calitate, într-o manieră îngrijită. Acest perete este de fapt timpanul vestic al unei pivniţe cu boltă în leagăn, orientată vest-est, al cărei montant sudic a fost descoperit în Cas. 14 şi Cas. 15. Montantul sudic a fost parţial demantelat de şanţul pentru o conductă de apă de sec. XX, păstrându-se doar naşterea bolţii şi faţa sudică a montantului. La interiorul pivniţei, în colţul de NE al casetei, în elevaţia timpanului s-a păstrat o ocniţă, cu lăţimea de 0,88 m şi înălţimea la cheie de 0,82 m, având adâncimea de 0,33 m. Tot în această zonă a fost surprinsă *in situ* o amenajare de plan circular, construită din cărămizi de epocă refolosite, reprezentând un ghizd cu diametrul interior de 1,74 m. Foarte probabil, aceasta este o fosă, construită pe molozul rezultat din demolarea parţială a montantului sudic al pivniţei şi a bolţii acesteia, având pe partea de N un gârlici amenajat din cărămizi de epocă refolosite, cu lăţimea jgheabului de 0,30 m. Gârliciul a fost suprapus şi blocat de un zid de sfârşit de secol XIX, paralel cu montantul sudic al pivniţei, zid care s-a păstrat pe 2,10 m înălţime. El este construit „la filă" cu latura sudică a Muzeului Naţional şi zidul sudic al incintei bisericii „Sf. Dumitru". Fosa menţionată a fost parţial suprapusă şi de fundaţia unui cămin TF din prima jumătate a sec. XX.

Caseta 15 - A intrat în totalitate în interiorul pivniţei casei Drugănescu. Aici a fost evacuată o mare cantitate de moloz, conţinând şi mari fragmente din bolta în leagăn originară. Zidul ce a „tăiat" pe lungime pivniţa este aşezat direct pe molozul din demolarea bolţii pivniţei şi prezintă în zona centrală şi un arc de descărcare, cu o înălţime la cheie de 1,30 m şi deschiderea totală de aproximativ 3,50 m.

Caseta 16 - A fost executată de o parte şi de alta a pasarelei din lemn ce leagă acum cele două laturi ale străzii Franceze, fiind urmărită continuarea pivniţei casei Drugănescu. Săpătura nu a putut fi adâncită, fiind interceptate mai multe trasee de reţele electrice, TF, apă, gaze, fiind doar stabilit traseul montantului sudic al pivniţei şi constatată existenţa unui rest de boltă de epocă. În această casetă a fost surprins capătul de est al pivniţei casei Drugănescu. Deşi nu a putut fi extinsă săpătura, probabil că zidul de incintă actual al bisericii „Sf. Dumitru" (colţul său de sud-vest), a fost construit peste pivniţă.

Caseta 17 - În prelungirea către est a acestei case a fost descoperit primul zid al incintei bisericeşti, lat de aproximativ 0,40 m, păstrat doar la nivelul fundaţiei, pe o înălţime de aproximativ 0,30-0,50 m

Caseta 18 - A fost surprins *in situ* colțul de SE al incintei inițiale al bisericii „Sf. Dumitru" Zidul de incintă are un liant din mortar foarte nisipos şi suprapune un nivel ce conține cărbune, cărămizi, mortar, asociate cu ceramică de secol XVIII, astfel că poate fi datat larg, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Dacă latura sa de est ar fi prelungită, coliniar, până la întâlnirea fostei laturi nordice, ea ar trebui să treacă pe sub naosul bisericii.

Caseta 19 - A fost executată în dreptul clădirii cu numărul 5, aflată la intersecția cu Str. Tonitza. Cu excepția traseelor de rețele (electrice, apă, gaze) până la adâncimea de săpătură nu au fost surprinse *in situ* decât grinzile de lemn de la Ulița Işlicarilor.

Caseta 20 - A fost trasată la 1,50 m de Cas. 19. Nu a putut fi atins zidul descoperit în timpul decapării mecanice a străzii, datorită rețelei electrice de medie tensiune aflată în fața sa. Au fost descoperite, până la adâncimea de săpătură, doar rețele de utilități de epocă contemporană

Caseta 21 - A fost trasată la 4 m est de Cas. 20. Nici aici nu a putut fi atins zidul vechi al clădirii de la numărul 7, în schimb, imediat sub o conductă de apă de secol XX, a fost surprinsă structura de lemn a vechii ulițe.

Caseta 22 - A fost trasată în dreptul clădirii cu numărul 9. Săpătura s-a oprit la nivelul tălpii fundației unui zid ce marca frontul inițial al clădirilor din această zonă. Zidul era construit din asize de cărămizi de epocă medievală, atât la nivel de fundație, cât şi de elevație, folosind ca liant un mortar foarte nisipos. Partea inferioară a fundației acestui zid străpungea un nivel de incendiere (foarte probabil de la 1847)

Caseta 23 - A fost trasată la aproximativ 3,00 m est de Cas. 22, pentru a urmări un zid parțial demantelat, aflat la aproape 1,00 m în fața Teatrului „Cassandra". Zidul se păstrează doar la nivel de fundație, în care a fost introdus un arc de descărcare. Fundația se păstrează pe toată înălțimea (de 1,75 m) iar cărămizile folosite au dimensiunile de 25x13x4,5 cm. Mortarul este nisipos, iar lățimea zidului este de aproximativ 0,70 m.

Caseta 24 - A urmărit acelaşi zid cercetat parțial în Cas. 23. Nu a fost atinsă talpa fundației, dar a fost dezvelită fundația pe o înălțime de 1,95 m. Elevația se păstra pe înălțimea de aproximativ 0,35 m, cu o lățime de 0,85 m.

Caseta 25. - Zidul continuă şi pe traseul acestei casete, fără a fi surprinsă talpa fundației sale. Zidul era construit, fundație şi elevație, din cărămizi dispuse în asize. În acest perimetru, zidul este ieşit din frontul actual de clădiri cu 2,15 m.

Caseta 26 - A fost trasată în fața intrării Teatrului „Cassandra", unde zidul urmărit în casetele anterioare se termină. Abia aici a putut fi determinat nivelul de construire al zidului ce suprapunea un podeț din lemn, aflat între această fostă clădire şi o alta, din fața actualului imobil de la numărul 11. În colțul zidului se păstrează *in situ* doi stâlpi din lemn, aflați la 0,50 m unul de altul, având aproximativ 0,60-0,70 m lungime. Acest podeț se afla mult deasupra nivelului structurii de lemn a fostei ulițe a Işlicarilor. În structura zidului era realizat un alt arc de descărcare din cărămizi.

Casetele 27 şi 28 au urmărit un zid al unei foste clădiri, cu o lungime de aproximativ 6,00 m, realizat din cărămizi de epocă refolosite, legate cu mortar foarte nisipos. Zidul se mai păstrează *in situ* doar la nivel de fundație, pe o înălțime de 1,30 m, având o grosime de 0,40 m. În Cas. 28 s-a constatat că talpa fundației acestui zid, suprapune nivelul de incendiere din anul 1847, fiind construit ulterior acestui an.

Caseta 29 a dus la descoperirea unui fragment de grindă de lemn aflat sub un nivel de pământ argilos purtat, gros de aproximativ 0,90 m, folosit pentru sistematizarea verticală a străzii.

Caseta 30 a fost trasată în fața clădirii de la numărul poştal 13, pe un zid care ieşea din frontul clădirii actuale cu aproximativ 1,85 m. Acest zid este realizat din cărămizi de 28x15x5 cm, fiind păstrat pe o înălțime de 1,60 m şi aşezat pe o fundație înaltă de 0,70 m. Fundația a fost turnată într-un strat de pământ argilos vinețiu, care suprapune vechea uliță de lemn a Işlicarilor, pe care calcă talpa fundația acestui zid. Fundația este realizată din cărămizi fragmentare şi bolovani de râu înecați în mortar. Este posibil ca ulița de lemn să fie de fapt doar o rețea de grinzi şi piloți de lemn, folosită pentru stabilizarea terenului pe care a fost construit zidul, dar fără extinderea săpăturii acest lucru nu a putut fi stabilit. La colțul de est al casetei, la elevația zidului respectiv se adosează o altă elevație, care foloseşte aceeaşi fundație cu a zidului descris anterior. La partea superioară a stratului de pământ vinețiu folosit pentru sistematizare, s-a descoperit o grindă de lemn, groasă de 0,30 m, paralelă cu acest zid.

Secțiunile I şi II au fost trasate în fața clădirilor de la numerele 42 şi 44, urmărind stabilirea relației dintre două ziduri aparținând unui front vechi de construcții, retras la sfârşitul sec. al XIX-lea. Primul zid (de la vest la est) a fost construit în sec. al XIX-lea, fiind realizat din cărămizi de epocă refolosite, legate cu mortar foarte nisipos. Fundația acestui zid a fost construită pe un soclu din fragmente de zidărie. Această fundație a fost realizată din patru asize de cărămizi, având aproximativ 0,30 m înălțime. Elevația a fost retrasă cu aproximativ 0,30 m față de fundație, fiind realizată de o manieră neglijentă. Frontul actual de clădiri este retras cu aproximativ 1,60 m față de cel de secol XIX. Sub nivelul tălpii fundației acestui zid, la aproximativ 0,70 m mai jos, a apărut structura de lemn a Uliței Işlicarilor. (fig.3) Relația între zidul actual şi frontul inițial de clădiri a fost întreruptă de şanțul pentru linia telefonică, realizat în anii 30 ai secolului XX. La 1,30 m de capătul sudic al acestui zid se afla frontul altei clădiri. Din aceasta se păstrează *in situ* un rest de elevație, pe înălțimea de 1,60 m. elevația a fost realizată din cărămizi întregi şi fragmentare, fragmente de zidărie, legate cu mortar de var nisipos, realizate foarte probabil într-un cofrag din scânduri. Între zidul descris anterior şi acesta a existat o amenajare (gard?), de traseu semicircular, din cărămizi de epocă, refolosite.

Secțiunea III a fost trasată în dreptul clădirii de la numărul 44-46, pentru a fi investigat un zid construit din asize de cărămizi de epocă medievală. La -1,10 m adâncime, după descoperirea resturilor podelei de lemn a uliței Işlicarilor, săpătura a fost oprită datorită pericolului de prăbuşire a zidului.

Secțiunea IV a fost trasată în dreptul clădirii cu numărul poştal 30, unde în urma decapării mecanice efectuată până la cota de – 0,90m față de nivelul actual de călcare, au apărut urme ale unor zidării vechi. Pe toată lungimea secțiunii apar intervenții moderne pentru infrastructură conductă -1,58m, canal -1,21m. Din cauza intervențiilor moderne numeroase, nu s-a putut efectua cercetarea până la nivelul steril din punct de vedere arheologic. Astfel adâncimea maximă atinsă a fost la – 2,73 m. Sub nivelul de dărâmătură, la –1,21m, pe toată suprafața secțiunii S 4, a apărut o amenajare modernă, probabil pentru canalizare, realizată din ciment, având o formă aproximativ pătrată în secțiune, cu latura de circa 0,45m. Această amenajare se regăseşte pe segmentul din str. Franceză de la nr. 30 până la nr. 44, fiind vizibilă şi în S1. Amenajarea din ciment suprapune un zid din cărămidă cu mortar de var situat la –1,66m. Adâncimea până la care a fost cercetat acest zid este

de -2,73 m, fără a se atinge însă talpa fundației. Zidul face parte din amenajarea anterioară a unei clădiri existente pe această parcelă, amplasată spre interiorul străzii actuale, dar având aceeaşi orientare cu imobilul actual de la nr.30. Acest zid a tăiat la rândul său un alt zid aparținând unei construcții anterioare, care a fost cercetat pe toată suprafața secțiunii. Cotele superioare ale acestui zid se situează la -1,63 m în caroul 5, la -1,61 m în caroul 4 şi -1,77m în caroul 2. Din această amenajare a fost surprins colțul fundație,i format din laturile de N şi E. Latura de est, păstrată pe o lungime de aproximativ 0,20 m. Zidăria este formată din cărămidă de epocă, cu dimensiunile de 12x5x4 cm, legată cu mortar de var.

Secțiunea V a fost trasată transversal pe stradă, între Cas. 2 şi Cas. 3, încercându-se surprinderea aspectului fostei uliţe a Işlicarilor şi obținerea unei stratigrafii verticale concludente privind evoluția stratigrafică a acestui sector. Exceptând interceptarea Z_1 şi a traseelor rețelelor de utilități de secol XX, a fost surprinsă canalizarea realizată în preajma anului 1872 şi un oseminte umane reînhumate cu ocazia săpăturilor pentru introducerea rețelelor telefonice, în anii '30 ai sec. XX.

Secțiunile VI şi VII au fost realizate pentru a verifica eventuala prezență a unor complexe arheologice anterioare sfârşitului de secol XIX (construcții anterioare alinierii frontului de clădiri, complexe arheologice şi structura de lemn a Uliței Işlicarilor). Pe toată suprafața celor două secțiuni au apărut şanțuri ale rețelelor de utilități de sec. XX, iar în zona centrală (carourile 2-3), traseul magistralei de canalizare. Acestea au afectat situl arheologic până la adâncimea medie de 1,20 -1,50 m față de nivelul de săpare, astfel că nu au fost surprinse *in situ* decât parțial complexe medievale târzii (o groapă conținând fragmente ceramice databile în sec. XVIII-XIX, în caroul 1 al S. VI) şi aparținând culturii Dridu (o grindă aparținând probabil unei locuințe, în caroul 1 al S. VI) şi fragmente ceramice aruncate pe un nivel de construire medieval, în caroul 1 al S VII. În S VII au fost surprinse nivelurile de construire ale unor clădiri demolate, datate în a doua jumătate a secolului al XIX (pe baze stratigrafice şi analogii ceramice).

În Lista Monumentelor Istorice, publicată în anul 2004, este listat situl arheologic complex, de importanță națională şi universală, grupă valorică A, protejat de legislația în vigoare (B-I-s-A-17896), cunoscut deja în urma cercetărilor şi observațiilor de suprafață anterioare. Succesiunea cronologică a etapelor de locuire umană descoperite pe strada Franceză este următoarea:

- Cel mai vechi nivel, pus în evidență în această etapă de investigare, a fost reprezentat de o locuință cu un cuptor cu calotă de lut, *aparținând culturii Ciurel*, datat aproximativ, pe baza ceramicii descoperite în interiorul complexului, în secolele VI-VII. Complexul (CPL 3), a fost descoperit în Cas. 4. El a fost ridicat în pământul steril (loess prăfos) fiind „tăiat" de intervenții medievale târzii şi de epocă contemporană.
- Al doilea nivel de locuire umană este reprezentat de urmele unei locuințe (?), din care se mai păstra doar o grindă (bârnă?) de lemn incendiată, asociată cu fragmente ceramice *specifice culturii Dridu,* aparținând unor borcane lucrate la roată, din pastă grosieră, arse oxidant şi decorate cu benzi de linii orizontale şi vălurite, complexul fiind descoperit în S VI c1. Ceramică de acelaşi tip a fost descoperită şi în S VII↑1, într-un strat de pământ brun, aruncat cu ocazia săpării fundației unei clădiri de epocă medievală.
- O contribuție importantă a cercetărilor din această campanie a fost recuperarea parțială a traseului „Uliței Işlicarilor", devenită în secolul al XIX-lea „Strada Franțuzească". Configurația ei a fost stabilită pe teren din fragmentele structurii de lemn descoperite în aproape toate secțiunile şi casetele arheologice efectuate între intersecția cu Strada N. Tonitza şi cea cu Strada Şelari. Această structură de lemn a fost construită dintr-o rețea de grinzi de stejar cioplite, racordate la teren printr-un sistem de pari bătuți vertical în pământ şi îmbinați la capetele superioare cu aceste grinzi, în sistemul cepilor. Pentru amenajarea terenului pe care a fost realizată această structură, a fost folosit un strat suport de pământ argilos. Deşi nu au fost descoperite materiale arheologice care să determine o datare a acestei amenajări edilitare, singurul reper cronologic este oferit de către hărțile de epocă (Ernst – Purcel), în care este reprezentată expresiv, începând din anul 1789. Faptul că urmele marelui incendiu de la 1847 se situează direct pe acest nivel de amenajare a uliței, demonstrează că în acel an încă mai funcționa.
- Însoțind ulița Işlicarilor, de o parte şi de alta a acesteia, au fost descoperite fronturi vechi de clădiri. Putem avansa ca ipoteza ca aceste clădiri să facă parte din aripa mai nouă, de sud a Hanului Constantin Vodă, înglobată in han, aşa după acum este figurat în planul Borroczyn, executat in anul 1848. Evident că în condițiile specifice de investigare nu au putut fi determinate decât cădirile dispărute care ieşeau din fronturile actuale de stradă. În aproape toate situațiile, acestea se datau larg în secolul al XIX-lea. În marea majoritate, au fost construite din cărămizi refolosite (rezultate din demolarea unor clădiri ce nu au putut fi reperate arheologic), folosindu-se ca liant un mortar de slabă calitate, cu o proporție mică de var (probabil prea scump) şi una mare de nisip (aflat la dispoziție în vecinătate).
- Din tiparele secolului al XIX-lea ieşea o singură clădire, mai veche şi păstrată până către sfârşitul secolului, casa Drugănescu, amplasamentul acesteia fiind la intersecția dintre Strada Franceză şi Strada Poştei, în sectoarele ocupate de Cas. 14, 15, 16. Din această clădire a putut fi investigată doar o parte din pivnița de mari dimensiuni, construită într-o manieră îngrijită, din asize de cărămizi de epocă, legate cu un mortar de foarte bună calitate. Dimensiunile generoase ale pivniței (având probabil 8 m lățime şi15 m lungime), denotă că această clădire era reprezentativă pentru zonă; fiind grav afectată de marele incendiu din 1847 (care se pare că a pornit de aici). În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin interiorul fostei pivnițe a fost executat un zid lat de 0,70 m, din cărămizi refolosite, care a făcut legătura dintre colțul sud-estic al Palatului Poştelor şi zidul de împrejmuire al bisericii Sf. Dumitru. Deoarece nu am putut investiga perimetrul casei Drugănescu, situată la N de acest zid, considerații mai ample privind planimetria şi datarea ei nu putem face. Putem avansa ca ipoteza data construirii ante 1789, când apare pentru prima dată pe planul Purcel (din 1789), deci era deja în funcțiune în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea, apoi pentru ultima dată este reprezentată pe un plan din anul 1847. În 1852, pe planul Borroczyn ea nu mai exista, fiind înlocuită cu un dreptunghi nehaşurat (legendă pentru o curte); foarte probabil că a fost distrusă în incendiul din 1847, care a şi pornit din această casă.
- Fundațiile şi resturile de elevații descoperite în sectorul Cas. 1 – 13 şi S IV nu credem că aparțin anfiladei sudice a Hanului Constantin Vodă, ci unor construcții ulterioare ridicării hanului, cca 1700, datate cu aproximație in prima jumătate a se colului al XIX lea, dar care au fost înglobate in han. Lansăm ipoteza că Z_1 reprezintă latura de sud a anexelor construite după incendiul din 1847 şi considerate (de către arhitecții Orăscu şi Vilacrosse, în anul 1853), „în proastă stare şi trebuie dărâmate fără întârziere"[3]. Exceptând Z_{11}, al cărui nivel de construire a fost surprins în capătul de N al S VII şi care aparține (stratigrafic)

celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, despre celelalte structuri constructive nu avem prea multe date arheologice păstrate: nivelurile lor de construire au dispărut în perioada sistematizării verticale a Străzii Franțuzeşti şi a construirii Palatului Poştelor. Acestea suprapun sau „taie" nu numai complexele aparținând culturii Ciurel, ci şi complexe medievale târzii (reprezentate de numeroase aşa-numite „gropi menajere"), descoperite în Cas. 5 – 9, care au putut fi datate larg până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, pe baza ceramicii. Maniera de construire a acestor ziduri şi fundații, aliniate la Ulița Işlicarilor, este târzie. Planimetria construcțiilor descoperite nu se regăseşte pe planurile cunoscute nouă (1789, 1791, 1847), fiind însă aproape identic reprezentate cu situația de pe teren, în planul din 1848 (Borroczyn). Aceste corpuri de clădiri, între care fusese păstrată o ulicioară de acces la curtea interioară a Hanului Constantin Vodă, au fost ridicate pe terenul mănăstirii Văcăreşti, una dintre ele, situată pe latura estică a ulicioarei, aparținând familiei Păhăreanu. Este probabil ca Z_{11} să fie de fapt latura de sud a acestei case, continuată cu gardul de zid al aceleiaşi proprietăți. În schimb, Z_1 reprezintă latura de sud a anexelor construite după incendiul din 1847 şi considerate (de către arhitecții Orăscu şi Vilacrosse, în anul 1853), „în proastă stare şi trebuie dărâmate fără întârziere".

Planşa 13

Note:

1. Adâncimea de decapare a fost stabilită la -0,90 –1,10 m în sectorul stradal, fiind ceva mai redusă pe suprafețele ocupate anterior de trotuare. De asemenea, amplasarea unor podețe din lemn pentru circulația pietonală, a împiedicat realizarea unor eventuale conexiuni stratigrafice între cele două fronturi de clădiri actuale, situate de o parte şi de cealaltă a străzii.
2. Dimensiunile cărămizilor de pe latura de vest al hanului erau 26 x 14 x 5 cm. Vezi, Dana Mihai, *Date preliminare despre cercetările preventive de la hanul Constantin Vodă din Bucureşti*, 1996, CAB 6, 2005, pp. 271-278
3. G. Potra, *Istoricul hanurilor bucureştene*, Bucureşti, 1985, p. 62 (

Abstract:

The archaeological research conducted on Strada Franceză (the French Street) revealed dwelling structures dated back to the 6th-7th centuries, represented by an oven identified as *a Ciurel culture item*.

The second level of human inhabitance is represented by the remains of a dwelling place (?), of which we only have a burnt wooden beam and ceramic fragments specific to *Dridu culture*.

A major contribution of the researchers involved in that campaign was the partial recovery of the route known as „Ulița Işlicarilor", (the Path of the Cap-makers) which became the „French Street" in the 19th c. Its configuration was established on site based on the fragments from the wooden structures discovered in almost all archaeological sections and boxes dug between the intersection with the N. Tonitza Street and Velar Street. That wooden structure was built out of a net of carved oak wood beams, bridged by a number of poles forced into the ground in a vertical position and connected to such beams at the upper end, by studs. A layer of clayish soil was used in fitting out the land.

Old building facades have been found. Thus, we can venture to say that such buildings are part of the more recent south wing of Constantine Vodă Inn, a wing which according to Borroczyn plan (drawn in 1848) was included in the inn. Obviously, given the specific investigation conditions we could only find the buildings which are no longer in place, which would come out of the current street frontlines. Almost without exception, they would date back to the 19th c.

Only one building would break the 19th c. architectural pattern, an older house - Druganescu House - of which only part of the cellar has been investigated. Hence, we can say that the house had been built before 1789, when it is represented for the first time on Purcel plan (in 1789), indicating that the house had been in place and functional for the last quarter of the 18th c. After that, it is represented for the last time on a plan dating to 1847. In 1852, the house was no longer represented on the Borroczyn plan, as it was replaced by a rectangular shape (the symbol of a yard); it is very likely that it was destroyed during the 1847 fire which had most probably broken out from that house.

We do not believe that the foundations and the rest of the elevations discovered on the French Street belong to the southern enfilade of the Constantin Vodă Inn, but to later buildings, approx. 1700, dating to the first half of the 19th c., which were later on appended to the inn. We think that Z_1 represents the south side of the annexes built after the 1847 fire, structures which had been regarded (by the architects Orăscu and Vilacrosse, in 1853), „in a poor shape and which had to be demolished without delay".

28. Bucureşti

Punct: Centrul Istoric, str. Smârdan, sectorul între str. Şelari şi str. Lipscani

Cod sit: 179132.52

Autorizațiile de supraveghere arheologică nr. 101/2007, 153/2007, autorizația de cercetare preventivă nr. 177/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Cosmin-Dan Pîrvulescu, Mirela Ciocănel, Raluca Popescu, Elena Gavrilă (MMB), Andrei Măgureanu, Adina Elena Boroneanț, Meda Toderaş, Cristian Ştefan (IAB)

Datorită demarării proiectului de *Reabilitare Străzi şi Utilități Zona Pilot Centrul Istoric Bucureşti*, zonă definită între străzile Calea Victoriei – B-dul Brătianu – strada Lipscani – Splaiul Independenței, au fost efectuate cercetări arheologice preventive pe strada Smârdan.

Din informațiile cunoscute pe strada Smârdan nu s-au practicat, până în prezent, săpături arheologice, făcându-se doar consemnări cu ocazia unor lucrări edilitar-urbanistice[1].

În documentele din secolul al XVII-lea apare sub numele de „*Ulița care merge de la Curtea Domnească spre biserica Grecilor*", cum este atestată într-un document din 1 mai 1672[2]. Într-un document din anul 1765, iunie 7 este menționată drept "ulița ce merge de la hanul lui Şerban Vodă la vale, spre Curtea domnească".[3] În documentele emise în sec. XIX apare ca „Ulița Germană" şi aşa este trecută şi în Planul „Bucuresci capitala României", din anul 1871, publicat de maiorul Dimitrie Pappasoglu. După 1878 şi-a dobândit actualul nume care evocă una din bătăliile câştigate de oştirea română în satul Smârdan de lângă Vidin, în prezent cartier al oraşului sud-dunărean.

În sec. XIX, pe această stradă, se construiesc câteva hoteluri de mare însemnătate. Dintre acestea menționăm hotelul Brenner sau Hotel d'Europe, despre care consulul englez W.

Wilkinson nota la 1820 „că este bine mobilat şi înzestrat cu toate cele necesare”.[4]

Într-o primă etapă a fost efectuată, sub supraveghere arheologică, o decapare mecanică până la o adâncime de -0,90 m față de nivelul trotuarului. Astfel au fost identificate, pe traseul străzii, între str. Şelari şi str. Sf. Dumitru, fundații ale unor construcții din cărămidă. Pe porțiunea dintre Sf. Dumitru şi Strada Lipscani nu au fost surprinse niciun fel de vestigii arheologice - substrucții de cărămidă, urme ale „podului de lemn”. Putem menționa existența unor fundații de cărămidă - probabil ale hanului Greci - aflate la intersecția cu strada Stavropoleos. Deoarece traseul zidurilor se dezvoltă pe strada Stavropoleos, acestea vor fi cercetate în momentul în care se vor face săpături pe această stradă. La terminarea săpăturilor mecanice au fost identificate, pe traseul străzii, resturi de construcție în dreptul numerelor 30, 37, 39 şi 41, pentru ca la demontarea trotuarelor să mai fie dezvelite scurte tronsoane de zidărie în dreptul numerelor 14, 26, 27, 28, 29 şi 43. Prezentarea obiectivelor arheologice cercetate se va face în ordinea numerelor de stradă.

Smârdan 14

Au fost identificate sub trotuarul actual două fragmente de ziduri (Z1 şi Z2). Situația din teren nu a permis cercetarea în adâncime: zidurile sunt mult prea aproape de clădirea actuală şi în zonă sunt cabluri de curent şi conducte de apă atât în spațiul dintre clădire şi ziduri cât şi în fața acestora. Lungimea păstrată a lui Z1 este de 6,40 m, iar înălțimea maximă surprinsă este de 0,63 m. Z2 este mai bine păstrat, având o lungime de 9,30 m. Înălțimea maximă surprinsă este de 0,56 m, iar grosimea zidului este de 0,54-0,60 m. Traseul zidului este în principal orientat N–S. După aproximativ 3,80 m zidul îşi schimbă traiectul cu aproape 30^0 spre V.

Smârdan 26

Sub trotuar a apărut un fragment dintr-un zid de cărămidă, puternic afectat de intervențiile moderne.

Smârdan 27

Au fost identificate sub trotuarul actual două fragmente de ziduri, unul în partea nordică (Z1) a clădirii actuale şi al doilea în partea sudică (Z2). Lungimea păstrată a lui Z1 este de 1,86 m, iar înălțimea maximă surprinsă este de 0,44 m. Asizele de cărămidă sunt înecate într-o tencuială groasă de mortar realizată neglijent. Z2 se păstrează o lungime de 7 m şi o înălțime maximă surprinsă de 0,64 m. Diferențelor dintre dimensiunile cărămizilor şi modul de realizare a celor două ziduri, ne fac să credem că nu fac parte din aceeaşi construcție.

Smârdan 28

În dreptul unei curți betonate, sub trotuarul actual, a apărut un fragment de zidărie - colțul de S al unei clădiri - distrus de şanțurile pentru cablul electric sau pentru racordurile de apă. Cărămida se prezintă într-o stare avansată de degradare, măcinându-se foarte uşor.

Smârdan 29

În capătul de N al clădirii actuale a fost surprins, sub trotuarul actual, un fragment de zidărie, cercetat pe o lungime de 1,56 m şi o înălțime totală de 0,30 m (un număr maxim de 4 asize de cărămidă). A fost păstrată doar fața exterioară a zidului - grosimea este de doar 0,40 m - partea interioară fiind distrusă de un cablu acoperit cu cărămizi pentru protecție.

Smârdan 30

Strada de lemn

În dreptul nr. 30, pe o lungime de 15 m, au fost descoperite şi cercetate patru tronsoane ale „podului de lemn”. Este vorba despre o amenajare cu bârne şi scânduri realizată astfel. Primul rând, aflat la o adâncime de -1,52 m față de nivelul actual, constă în fragmente de bârne dispuse pe axul lung al străzii, în timp ce al doilea rând, aflat la – 1,69 m, este realizat din scânduri dispuse perpendicular pe axul străzii. Unul dintre tronsoane a putut fi datat în sec. al XVIII-lea, deasupra ultimului nivel al bârnelor din lemn, la -1,50, s-a descoperit, în pământul negru corespunzător străzii, o monedă emisă la Sadagura: (1771-1774)[5].

Casa 1

În partea de S a suprafeței cercetate, în fața casei de la nr. 30, a apărut o construcție de zid masivă, din care au fost cercetate 6 fragmente de zid de dimensiuni diferite.

Frontul casei la stradă este reprezentat de Z1. Surprins la 0,28 m față de nivelul trotuarului actual, zidul are o lungime de 21,70 m, fiind orientat N–S. Grosimea lui actuală variază, fiind traversat de conducte şi cabluri moderne, însă acolo unde a putut fi surprinsă, grosimea reală este de 1,25-1,35 m. Adâncimea la care a fost surprinsă talpa fundației este de 2,40 m față de nivelul actual al trotuarului. Au fost identificate trei ziduri despărțitoare orientate E–V şi numerotate Z1b, Z1c şi Z1d. Zidurile sunt construite în manieră asemănătoare, din cărămidă legată cu mortar. Diferă uşor grosimile lor, Z1b şi Z1c având o grosime de 1 m, în timp ce Z1d atinge o grosime de 1,20 m. Adâncimea fundației este mult mai sus față de cea a zidurilor exterioare, cota maximă fiind de -1,30 m. Ca elemente de arhitectură menționăm existența în structura Z1, în dreptul camerei 2, a unui arc de descărcare.

Casa 1b

La aproximativ 1 m V de Z1 a fost cercetat un alt zid lung (Z2), dispus paralel cu axul străzii şi cu Z1. Acesta a fost surprins pe o lungime de 18 m, din care doar o treime a putut fi cercetată în adâncime, restul fiind identificat sub trotuarul actual. Zidul este surprins imediat sub nivelul trotuarului şi este format din zidărie de cărămidă legată cu mortar. Rosturile sunt umplute îngrijit. La -1,26 m față de nivelul trotuarului a fost observat un „brâu” de mortar ce marchează nivelul de construcție. Fundația este de tipul celei înecate în mortar şi coboară sub cota de -2,90 m, nivel pe care cercetarea a fost oprită din motive de siguranță. Acest zid, care a distrus clădirea denumită casa 1, reprezintă retragerea frontului de case spre vest, respectiv o lărgire a străzii.

Casa 2

Este o construcție de cărămidă din care s-au mai păstrat două fragmente de zid de fundație (Z3, Z5) şi un fragment de la un zid despărțitor (Z3a). Zidurile 3 şi 5 sunt părți ale aceluiaşi zid ce reprezenta frontul la stradă al clădirii, lungimea surprinsă fiind de aprox. 15 m. Sunt construite din cărămidă legată cu mortar de var, cu o înălțime maximă surprinsă de 0,48 m şi o lățime de 1 m. Fundația a fost realizată pe piloți de lemn. Zidul despărțitor este realizat din cărămidă legată cu mortar. Nu prezintă pari de susținere. Este destul de subțire cu o grosime ce variază între 0,40 şi 0,50 m la bază şi 0,25 m la nivelul de surprindere.

Casa 3

În suprafața dintre Z3 la E, trotuarul actual la V şi Z3a la S, au apărut resturile de zidărie ale unei alte construcții. Este vorba despre o casă cu ieşirea la stradă destul de mică, din care am surprins trei ziduri: Z4 orientat N–S, care reprezintă latura de E (frontul de la stradă), Z4a orientat E–V şi care reprezintă latura de S şi Z4b, orientat şi el E–V, reprezentând latura de N a construcției. Toate zidurile sunt subțiri cu lățimi de 0,24–0,26 m. Sunt realizate din cărămidă legată cu mortar de var, cu cărămizile dispuse pe două rânduri.

Groapa 1

În partea sudică a casei 3 a fost identificată o groapă menajeră. Groapa a afectat la Sud fundația lui Z4a. Nivelul ei de surprindere a fost la adâncimea de -0,60 m, față de nivelul trotuarului. Fundul său este la -2,45 m, fiind amenajat într-un strat de lut nisipos de culoare galben-verzuie. Umplutura era formată din pământ lutos de culoare neagră-verzui ce conținea fragmente de cărămizi, pigment de cărbune, bucățele de var şi trei monede de bronz. Toate sunt emisiuni ale Rusiei pentru Moldova, 1 Para = 3 Denghi, emise în 1771-1772 (1 ex), 1772-1774 (2 ex).

Groapa 2

În exteriorul lui Z. 4, a fost identificată la -1,65 m o nouă groapă. Cu o formă relativ circulară (în grund), având un diametru surprins de aprox. 1 m, groapa coboară până la cota de 2,50 m față de nivelul trotuarului. Fundul gropii este drept. Groapa nu atinge spre Vest zidul Z4, dar e suprapusă de Z3 spre E şi Z4a spre S şi taie un bloc de arsură puternică. Umplutura constă în pământ negru, lutos, cu fragmente de mortar. Pe fundul gropii este un strat de mortar amestecat cu fragmente de cărămidă, cu o grosime ce variază între 0,10 şi 0,16 m.

Structură din bolovani şi bloc de arsură

Un ultim complex identificat în această zonă este format din două componente: un pavaj realizat din bolovani mari de râu şi un bloc de pământ bine ars. Bolovanii au apărut la -1,54 -1,70 m adâncime măsurată de la nivelul trotuarului actual. Ei sunt răspândiți pe o zonă lungă de 1,80 m şi lată de 0,70 m. La E sunt suprapuşi de Z3. La S de zona cu bolovani, dar lipit de aceasta, a apărut un bloc masiv de arsură. Surprins la -1,42 m față de nivelul actual, se prezintă în grund cu o formă ovală, fiind suprapus şi tăiat de Z4 şi de groapa 2 la E. Arsura este puternică, compactă, dură, având o grosime de 0,50 m.

Smârdan 31

A fost surprins, sub trotuarul actual, un fragment de zidărie. Zidul are lungimea de 1,92 m, iar înălțimea cercetată de 0,38 m. Prezintă puternice distrugeri provocate de intervenții moderne.

Smârdan 37

Datorită suprafeței mari de cercetare din fața acestei case, aceasta a fost împărțită în trei sectoare notate A, B şi C. În cele trei sectoare au fost surprinse fundațiile, numerotate de la 1 la 3, a unor ziduri din cărămidă.

Fundația 1

În toate cele trei sectoare a fost surprins traseul fundației 1, aflat la S de fundația 2, în continuarea acesteia. Fundația este suprapusă de trotuarul actual, aflat la 0,48 m deasupra zidului: el are o lățimea surprinsă de 0,50 m şi o înălțime maximă de 0,76 m. Limita dintre fundație şi elevație este marcată de o retragere a elevației.

Fundația 2

Adâncimea de surprindere este de –0,58 m față de nivelul actual al trotuarului. Zidul, suprapus parțial de trotuarul actual al străzii, avea o lungime de 3 m. Zidul se păstrează pe o înălțime maximă de 0,36 m, „sămânța" fundației sale, fiind cu 0,30 m mai sus decât fundația 3.

Fundația 3

În capătul de N al secțiunii de la nr. 37, în profilul de E, a fost identificat pe o lungime de 1,66 m un zid de cărămidă. Adâncimea de surprindere este de 0,58 m față de nivelul actual al trotuarului. Zidul este suprapus parțial de trotuarul actual al străzii, ieşind de sub acesta cu 0,62 m. Se păstrează pe o înălțime maximă de 0,60 m.

Smârdan 39

În fața casei au fost identificate resturile a două construcții denumite convențional „fundație 1" şi „fundație 2". Acestea au fost puternic afectate de intervențiile moderne.

Fundație 1

Zidul a fost surprins pe o lungime de 2,80 m, această dimensiune reprezentând şi deschiderea la stradă a clădirii respective. Zidul, construit din cărămidă, are o înălțime maximă de 1,24 m şi este suprapus de trotuarul actual. Cota la care a fost surprinsă talpa fundației este de 2,20 m față de nivelul trotuarului. În jumătatea nordică a clădirii a apărut o structură realizată din cărămidă, cu o formă boltită. Din păcate, datorită intervențiilor moderne, arcul de închidere al structurii nu a mai putut fi observat. Cel mai probabil este vorba despre bolta unei guri de aerisire. Dimensiunile păstrate sunt următoarele: 0,50 m înălțime şi 0,96 m lungime.

Fundație 2

Zidul a fost surprins pe o lungime de 5,10 m, această dimensiune reprezentând şi deschiderea la stradă a clădirii respective. Zidul, construit din cărămidă, are o înălțime maximă de 2,30 m şi este suprapus de trotuarul actual. A fost atinsă adâncimea de 2,88 m față de nivelul trotuarului, fără a se atinge nivelul tălpii fundației.

Datorită faptului că mortarul fundației 1 a îmbrăcat fundația 2 putem considera că fundația 1 a fost construită la un moment ulterior fundației 2.

Smârdan 41

Pavaj din pietre de râu

La 0,20 m față de Z6 au fost identificate resturile unui pavaj din piatră de râu. Acesta a fost surprins pe o zonă aproximativ circulară cu dimensiunile de 1,40 x 1,40 m la cota de -0,40 m față de nivelul actual. Pavajul este alcătuit dintr-un singur rând de pietre de râu, de diferite dimensiuni, acestea variind între 7 cm şi 22 cm.

Stradă podită cu lemn

Aceasta a fost surprinsă pe o lungime de 7,70 m. Lățimea maximă este de 0,94 m şi a putut fi observată doar pe o lungime de 3,64 m. Pe lungimea de 4,06 m au fost surprinse doar resturi sporadice de bârne prinse în profilul vestic al secțiunii.

„Podul de lemn" apare la -1,27/1,39 m față de nivelul actual al trotuarului. Acesta este alcătuit din bârne de lemn de diferite dimensiuni, dispuse paralel pe un singur rând, perpendicular pe axul lung al străzii. Au fost surprinse şi două bârne dispuse paralel cu axul lung al străzii.

Casa 1

Este formată din două pivnițe cu ziduri construite solid din cărămidă şi o încăpere dispusă pe latura de N. Din păcate partea de S a casei a fost distrusă de lucrări edilitare moderne

Zidul de la stradă are o lungime surprinsă de aprox. 13 m. Fundația este adâncă, atingând cota de -2,65m față de nivelul de surprindere, fiind turnată în groapă. Datorită unor observații asupra elementelor constructive ale zidului se poate presupune că acesta a suferit o reparație majoră. În dreptul pivnițelor, pe partea interioară a zidului, au fost surprinse urmele a două guri de aerisire. Pereții pivniței erau zugrăviți, după cum o arată resturile de tencuială de pe arcul de boltă. La N de pivnițe, casa avea o altă încăpere cu o lungime de 2,80 m. Datorită spațiului redus drastic de vecinătatea imediată a trotuarului actual, cercetarea acestei încăperi nu a putut fi dezvoltată în adâncime.

Canalizări

Au fost identificate două canalizări, semicirculare în secțiune, paralele, la o distanță de 0,30-0,40 m una de alta, orientate E-V şi un rest de zid. Aceste structuri au fost distruse

pe o porțiune 0,80-0,90 m de canalul de beton de protecție al cablurilor şi de o țeavă ce traversează perpendicular secțiunea.
Smârdan 43

Sub trotuarul din fața clădirii, a fost surprins un fragment de zid cu o lungime parțială de 5,50 m, zidul fiind masiv distrus de intervenții moderne. Zidăria are o înălțime cercetată de 0,50-0,56 m. În capătul de Est, pe fața exterioară a zidului, pe o lungime 1,07 m, se păstrează resturi de tencuială groasă de 0,8 cm.

Planşa 14

Note:

1. Mulțumim şi pe această cale prof. dr. Panait I. Panait care ne-a oferit numeroase informații despre descoperirile inedite din zona Centrului Istoric.
2. Potra 1961, p. 164-165, documentul 83.
3. Potra 1982, p. 230, documentul 194.
4. Almaş, Panait 1974, p. 118.
5. Monedele au fost identificate de Ana Maria Velter de la MNIR

Bibliografie:

Dumitru Almaş, Panait I Panait, *Curtea veche din Bucureşti*, Editura pentru turism, Bucureşti, 1974.

George Potra, *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti (1594-1821)*, Editura Academiei RPR, Bucureşti, 1961.

George Potra, *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti (1634-1800)*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1982.

Abstract:

According to the available information, no archaeological excavations ever took place in this area prior to 2007. Historical documents mentioned from the 18th century a „Lane going from the Voivode Court towards the Greek's Church''. The street acquired its present day name at the end of the War of Independence in 1878.

2007 Archaeological Excavations

Between the Şelari St. and Sf. Dumitru St. the excavations brought to light the foundations of brick constructions. In the area between Sf. Dumitru St. and Lipscani St. no archaeological remains were identified. Fragments of the Greek's Inn foundations were uncovered at the intersection of Stavropoleos and Smardan St. Other fragments of wall foundations were observed at street no. 30, 37, 39 and 41. While dismantling the sidewalk other short wall remains were exposed at street no. 14, 26, 27, 28, 29.

The excavations also uncovered the outlines of four 19th century buildings (named Casa 1, Casa 1b, Casa 2 at number 30, and Casa 1 at no. 41) and one 18th century construction (Casa 3, no. 30). Two garbage pits occurred at no. 30 (G1, G2) and remains of the old street paved with timber were observed in two instances (no. 30, four fragments, one dated to the XVIII century based on a coin, and one fragment at no. 41). The trench at no. 41 also yielded a fragment of pavement made of small river boulders.

29. Bucureşti

Punct: Centrul Istoric, str. Lipscani, sectorul dintre Calea Victoriei şi str. Eugeniu Carada

Cod sit: 179132.52

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 129/2007, autorizația de cercetare preventivă nr. 179/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Raluca Popescu, Elena Gavrilă; Cristian Nestorescu, Tiberiu Zambory (MMB), Andrei Măgureanu, Adina Boroneanț, Meda Toderaş (IAB)

Cercetarea de pe strada Lipscani a început cu tronsonul dintre Calea Victoriei şi strada Eugeniu Carada. În urma decapării mecanice efectuate sub supraveghere arheologică au fost identificate, pe traseul străzii, fundații ale unor construcții din cărămidă legată cu mortar, fapt ce a impus cercetarea arheologică. Descrierea complexelor începe dinspre Calea Victoriei, în ordinea cercetării acestora.

Singurele considerații s-au făcut în anul 1978, când, în perioada mai-august, s-au săpat fundațiile clădirii actuale amplasate, la intersecția dintre Calea Victoriei şi strada Lipscani, pe partea numerelor cu soț, moment în care au putut fi înregistrate informații prețioase despre biserica şi hanul Zlătari[1].

Hanul Zlătari

Pentru acest segment al străzii Lipscani avem mențiuni documentare, scrise sau cartografice, mai amănunțite, doar pentru hanul Zlătari.

Hanul[2] a fost amplasat pe un teren mărginit de ulița Zlătarilor[3] (ulicioara pe traseul căreia se află actuala stradă Stavropoleos) spre S, podul Mogoşoaia (actuala Calea Victoriei), spre V şi ulița Mare (actuala stradă Lipscani), spre N. Acesta şi-a împletit existența cu cea a bisericii, fiind un han mănăstiresc. El a fost ridicat la începutul sec. al XVIII-lea de către spătarul Mihai Cantacuzino. În prima jumătate a sec. al XIX-lea, hanul trece printr-o perioadă de decădere, culminând cu distrugerile provocate de cutremurul din 1838 şi incendiul din 1847. A fost refăcut, împreună cu biserica, între 1850-1852, moment în care clădirea hanului se compunea din parter şi etaj şi avea aproape 200 de camere şi prăvălii, numerotate, toate fiind închiriate[4].

În anul 1903, pe timpul primarului C.F. Robescu, hanul şi turnul clopotniță din fața bisericii, au fost demolate, pentru a se lărgi Calea Victoriei.

Pe partea dreaptă a străzii, la nr. 12, săpăturile arheologice au dus la descoperirea unei porțiuni importante din latura nordică a hanului Zlătari, a unei case din sec. XVII, a unei locuințe de chirpic medievale, iar pe partea stângă a străzii Lipscani, a unor fundații de clădiri din sec. XIX.

La o adâncime de cca. 0,40 m față de nivelul trotuarului a început să apară zidul de incintă al hanului care, după o curățare primară, ne-a permis diferențierea unor pivnițe ale hanului Zlătari.

Camerele au fost numerotate în ordinea cercetării, succesiunea acestora desfăşurându-se de la V spre E. Latura exterioară a hanului este orientată oblic față de clădirea existentă pe strada Lipscani, la nr. 12, astfel că suprafața care a putut fi cercetată, scade de la camera 1 (prima dinspre Calea Victoriei) spre camera 6, ultima fiind acoperită aproape integral de trotuarul actual. Nici una dintre camere nu a putut fi cercetată integral din cauza intervențiilor moderne din zonă (cabluri, betoane etc.) şi a traseele conductelor moderne de apă, gaz sau curent electric care perforează şi traversează toate zidurile identificate. Camerele 2 – 6 au fost distruse în proporții variabile de groapa fundației clădirii actuale.

O singură cameră, prima identificată dinspre Calea Victoriei, a putut fi surprinsă în întregime, având dimensiunile de 4,50 x 3,70 m, partea de S a fiecăreia din celelalte camere fiind

distrusă în proporții variabile de groapa fundațiilor actualei clădiri[5].

Lungimea surprinsă a hanului este de 25 de m pe latura dinspre strada Lipscani, l_{max} înregistrată (3,70 m) aflându-se în dreptul camerei 1. Zidul dinspre strada Lipscani are o grosime de 1 m şi este realizat din cărămidă legată cu mortar de var. Cărămizile au următoarele dimensiuni: 24/25,5 cm L, 12,5/13,5 cm l şi 4/4,5 cm gr.

Zidurile despărțitoare ale camerelor au grosimi de aproximativ 1 m, cu elevație realizată din cărămizi şi o fundație înecată în mortar. Menționăm ca element arhitectural interesant că prima cameră avea colțurile marcate de mici boltiri, lucru întâlnit şi în cazul camerei 5, fapt ce ne anunță că respectivele camere aveau tavanul sub formă de boltă. Camera 1 prezenta, pe latura de S, pornirea unei intrări boltite, care făcea legătura cu restul clădirii hanului.

În dreptul camerei 5, în zidul de la stradă al hanului a fost practicată, la 0,60 m față de nivelul de surprindere, o gură de aerisire cu dimensiunile în plan vertical, la nivelul peretelui, de 1 x 1 m. Dimensiunile cărămizilor sunt de 25 cm L, 13,5 cm l şi 4/4,5 cm gr. Adâncimea în plan orizontal în zid este de 0,50 m.

Inventarul arheologic:

Descoperirile - numai în stare fragmentară, antrenate de intervențiile ulterioare - provin doar din două camere (cam. 1, vas de sticlă, fragmentar, care păstrează o inscripție în relief: [FA]BRICILE ROMÂ[NE] UNITE şi cam. 3, fragmente ceramice din sec. al XIX-lea), în celelalte depunerile medievale au fost îndepărtate de lucrările efectuate înainte de 1989.

Cpl 1 (locuință ?) sec. XVII

În suprafața cercetată din camera 2, a apărut o dărâmătură cu urme puternice de incendiu şi lutuială arsă. Complexul s-a păstrat doar în interiorul camerei, fiind tăiat de zidurile camerei 2, precum şi de o groapa modernă. Datorită acestor intervenții Cpl 1 are dimensiunile păstrate de 3,25 x 1,40 m pe direcția principală E–V. Nu a fost surprins nivelul de săpare, distrus de intervențiile ulterioare (zidurile hanului şi groapă modernă), complexul fiind surprins în grund, la -0,92 m față de nivelul actual de călcare. Grosimea umpluturii formate din bucăți, unele destul de mari de lutuială arsă este de 0,40 m. Din această depunere nu s-au descoperit nici un fel de materiale arheologice care să permită o încadrare cronologică; relația stratigrafică ne indică că este anterioară momentului constructiv al hanului Zlătari. Un alt indiciu cronologic ne este oferit de materialelor ceramice descoperite în apropierea masei de chirpic ars (între cotele în care a fost surprins complexul) şi care constau în fragmente de oale borcan cu buza înaltă şi evazată, ce pot fi datate în sec. XVII.

Casa 2 (sec. XVII)

Spre N, în fața zidului exterior al hanului Zlătari şi la o distanță de cca. 8 m față de frontul nordic actual al străzii Lipscani, a fost identificată o altă construcție de zid, denumită convențional „casa 2" (casa 1 fiind hanul Zlătari). Clădirea surprinsă este formată din două camere, cu o lungimea păstrată – latura exterioară, nordică – de 13,10 m. Fundația zidului nordic coboară de la V spre E, diferența de nivel fiind de 1,20 m față de nivelul de surprindere al zidului. Este construit din cărămidă legată cu mortar, cu rosturi evidente. Cărămida are următoarele dimensiuni: 26/27,5 cm L, 14 cm l şi 3,5 cm gr.

Camera 1

În fundație au fost practicate lăcaşuri rectangulare cu dimensiunile de 20 x 21 cm sau 35 x 25 cm, puțin intrate în zid şi care păstrează amprenta fibrelor de lemn: acestea sunt amenajări pentru treptele unei scări din lemn, fapt ce explică şi panta fundației. În zid a fost practicată o nişă boltită. Această amenajare are dimensiunile de 0,56 x 0,63 m. Cărămizile din care este construită au dimensiunile de 28,5/29 cm L, 14 cm l şi 3/3,5 cm gr. O amenajare asemănătoare apare, tot în acelaşi zid şi în camera 2. Trecerea din camera 1 spre camera 2 se făcea printr-un ancadrament boltit al unei uşi, zidit la un moment dat.

În camera 2, la -3,40 m, față de nivelul trotuarului, au fost surprinse fragmente de la o pardoseală realizată din cărămidă, aceasta marcând şi nivelul de delimitare între elevație şi fundația înecată în mortar.

Inventarul arheologic descoperit în cele două camere este complet diferit. Astfel, în camera 1, până la o adâncime de -3,10 m, avem un material compus din fragmente ceramice din sec. XIX: castroane, oale cu toartă, ulcioare; pe nivelul de călcare, la o cotă de -3,20 m, față de nivelul trotuarului, cercetarea arheologică a pus în evidență un strat cu depunere impresionantă (fragmente ceramice nesmălțuite şi smălțuite) din sec. XVI-XVII, care asigură şi datarea construcției: oale cu toartă decorate cu humă, ulcioare, străchini şi o mare varietate de cahle nesmălțuite - oale cahle, cahle traforate, cahle plate decorate cu modele geometrice[6].

În camera 2 nu a fost înregistrat decât material ceramic din sec. XIX, reprezentând umplutura din ultima fază de funcționare şi cea formată în momentul demolării hanului Zlătari.

Clădiri diverse

La demontarea trotuarului de N, începând cu colțul dinspre Calea Victoriei, a fost efectuată o supraveghere arheologică. În această zonă, aflată în fața hanului Zlătari, planul Boroczyn plasează clădirea hanului Filipescu. În urma cercetării arheologice - limitată la curățarea şi delimitarea în partea superioară a unor tronsoane de ziduri - au fost identificate mai multe fundații aparținând mai multor clădiri de mici dimensiuni. Cercetarea lor a fost împiedicată de proximitatea clădirilor actuale, spre N şi de traseele a două cabluri de curent, de medie tensiune, acoperite cu cărămizi de protecție, care au şi afectat fundațiile descoperite, ca şi mai multe conducte de apă curentă sau pluvială. Clădirile au ziduri din cărămidă legată cu mortar de var, majoritatea cu fundații foarte puțin adânci sau chiar fără fundație. Construcțiile se desfăşoară pe o lungime de 31,74 m.

Inventarul este sărăcăcios datorită imposibilității cercetării în adâncime. Totuşi din săpătura efectuată pentru cercetarea fundațiilor Z19 şi Z20, semnalăm prezența, la ad. -1,60 -2 m, a unor materiale din sec. XVI. Remarcăm farfuriile cu decor sgrafitat, cu motive geometrice şi vegetale, dar şi prezența oalelor cahlă, a căror număr ridicat, cel puțin 5 exemplare, ne sugerează existența unei sobe.

Planşa 15

Note:

1. Taloş 1980, p. 48-51; Ştefănescu A 1998, p. 24-38.
2. Giurescu 1979, p. 259 - cuvântul han este de origine persană şi a ajuns la noi prin filiera otomană, el însemnând, casă de găzduit şi ospătat călătorii contra plată.
3. Prima mențiune a uliței Zlătarilor datează din anul 1669, cf Ionnescu-Gion 1899, p. 226, nota 3; Şt. Olteanu, 1969, p. 93, nota 7-Arh. St. Buc., m-rea Cotroceni, XXV/19, orig. rom.
4. Academia Română, ms. Rom, 179, f. 671 v. Cercetare întreprinsă de prof. Panait I Panait, care ne-a oferit informații inedite cu ocazia numeroaselor vizite făcute pe şantier şi care s-a implicat în completarea documentației .

5. Dacă camera 1 a scăpat neatinsă, camera 6 a fost distrusă aproape în întregime
6. Materialul ceramic a fost prelucrat de Venera Rădulescu, de la MMB

Bibliografie:
Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor*, Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Sport – Turism, Bucureşti, 1979.
G. I. Ionnescu-Gion, *Istoria Bucurescilor*, Bucuresci, 1899.
Ştefan Olteanu*, Meşteşugurile din Bucureşti în secolele XVI-XVII*, Studii 5, 1959, p. 71-111.
Aristide Ştefănescu, *Mănăstirea Zlătari din Bucureşti, ctitorie Cantacuzină*, Muzeul Național Cotroceni, Colocviul de Istorie şi Istoria Artei Decorative, Secțiunea Istorie, 24-25 Septembrie, 1997, volumul 6, Bucureşti, 1998, p. 24-38.
Cornel Taloş, *Vestigii ale hanului Zlătari*, RMMMIA, 1980, 1, p. 48-51.

Abstract:

The first extensive archaeological research on Lipscani Street was conducted during 2007 along this segment. In 1978, when the foundations of the current building were dug, at the crossroads between Calea Victoriei and Lipscani Street, on the even number side of the street, precious information could be recorded on the Zlătari church and inn.

The inn was built in early 18th century by Mihai Cantacuzino. In the first half of the 19th century, the inn undergoes a time of decay caused by the 1838 earthquake and the 1847 fire. It was re-built alongside with the church between 1850 and 1852, a time when the building of the inn included ground floor and first floor and had almost 200 rooms and shops. In 1903 the inn and the steeple tower in front of the church were demolished to widen Calea Victoriei.

At an approx. 0.40 m. depth from the sidewalk level, the inn's inside wall started to show, which, after primary cleaning, enabled us to distinguish cellars of the Zlătari Inn.

The rooms were numbered according to the order of their research, their sequence being west-east. The inn's exterior side was obliquely oriented from the existing building on the Lipscani Street, at number 12, so as the area that could be researched, is increasingly smaller from room 1 (the first at the Calea Victoriei end) to room 6, the last of them being almost fully covered by the current sidewalk.

None of the rooms could be fully researched because of the modern interventions in the area and the routes of the water, gas or electrical power supplies that pierce and cross all identified walls. Rooms 2 – 6 were destroyed to a variable extent by the pit of the current building foundation. The discovered length of the inn's exterior side is 25 meters from the side to the Lipscani Street, the recorded maximum width (3.70 m) being opposite to room 1. The wall adjacent to the Lipscani Street is 1.00 m. thick, is made of brick and has the following sizes: 24/25.5 cm. long, 12.5/13.5 cm. wide and 4/4.5 cm. thick.
The archaeological inventory

The finds – only in a fragmented state, disturbed by subsequent interventions, come from only two rooms and consist of 19th century pottery shards.
House 2 (the 17th century)

To the north, in front of the exterior wall of the Zlătari Inn and at approx. 8 m. from the current north facade of the Lipscani Street, another wall construction was identified, conventionally known as "house 2" (house 1 being the Zlătari Inn).

The discovered building consists of two rooms, has preserved its length – the exterior northern side – measuring 13.10 m. The foundation of the northern wall goes deeper from west to east, the level difference being 1.20 m. as compared to the level the wall was discovered. It is made of brick, sized as follows: 26 / 27.5 cm. long, 14 cm. wide and 3.5 cm. thick.

One could pass from room 1 to room 2 through the vaulted frame of a door that was covered at a certain time. In room 2, at -3.40 m. as compared to the sidewalk level, fragments of a brick floor were found, which also marked the limit between the standing structure and the sunken mortar foundation.
The archaeological inventory

In room 1, as deep as – 3.10 m., the found material consisted of 19th century pottery shards; at – 3.20 m. from the sidewalk level, the archaeological research outlined an impressive 16th -17th deposit layer (unglazed and glazed pottery shards), that also contributes to dating the construction.

In room 2 the only material found was the 19th century pottery, standing for the filling of the last operational stage and the one formed at the time of the closing down and demolition of the Zlătari Inn.

30. Bucureşti

Punct: Dămăroaia

Cod sit: 179132.58

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu, Cătălin Bojică, Camelia-Mirela Ciocănel, Cosmin-Dan Pîrvulescu (MMB), Despina Măgureanu, Andrei Măgureanu (IAB), Paul Damian, Sorin Cleşiu, Cătălin Lazăr (MNIR)

Situl de la Dămăroaia este situat în nordul oraşului Bucureşti. Descoperirile arheologice se concentrează pe o mică peninsulă aflată pe malul sudic al lacului Grivița. Aceasta face parte din terasa lacului şi prezintă o uşoară pantă spre lac.[1]

Primele cercetări pe teritoriul sitului le face D. V. Rosetti[2] în anii 1930 – 1931 când sunt descoperite materiale din epoca Bronzului şi două morminte de incinerație getice. De asemenea, tot cu această ocazie au fost identificate complexe din sec. VI-VII p.Chr. şi din sec. X-XI p.Chr. În anii '70 au mai fost descoperite două locuințe de suprafață din sec. II-I a.Chr.[3] sau din secolele I a.Chr. - I p.Chr[4].

În anul 2005, datorită extinderii în această zonă a unui cartier rezidențial, au fost reluate săpăturile arheologice cu caracter preventiv. Astfel în campaniile din anii 2005 şi 2006 au fost efectuate săpături pe mai multe loturi aflate pe Aleea Snagov, Aleea Neajlov şi Aleea Scroviştea de către colective de la MMB, MNIR şi INMI.

În campania 2007, în cadrul sitului *Dămăroaia* au fost executate un număr de cinci săpături arheologice preventive de către MMB (trei pe Aleea Scroviştea, una pe Aleea Snagov şi ultima pe str. Neajlovului) şi una de către MNIR (Aleea Scroviştea nr 83).

Aleea Scroviştea, nr. 15-17 (lotul 2)

Autorizația de cercetare preventivă nr. 361/2007

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel

Au fost trasate trei secțiuni cu dimensiunile de 20,00 x 2,00 m.

Stratigrafia este următoarea:

- între 0 şi -0,35 m a fost surprins un strat de umplutură (nisip, pământ) adus de proprietar pentru nivelarea terenului;
- între -0,35 -0,55 m, urmează un strat de pământ negru compact, foarte tare, cu foarte puține fragmente ceramice;
- între -0,55 -0,85 m (adâncimea maximă de săpare) a apărut un strat de pământ castaniu deschis, solul viu, steril din punct de vedere arheologic.

Nu a fost identificat nici un complex arheologic. În strat au fost descoperite materiale ceramice aparținând epocii bronzului, sec. II-I a.Chr. şi III -IV p.Chr.

Aleea Scroviştea, nr. 60

Autorizația de cercetare preventivă nr. 37/2007

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Cătălin Bojică

Au fost trasate 6 secțiuni de dimensiuni şi orientări diferite: SI (18 x 2 m); SII (10 x 2 m); SIII (10 x 2 m); SIV (10 x 2 m); SV (10 x 2 m); SVI (10 x 2 m). Pentru cercetarea complexelor arheologice identificate au fost deschise 3 casete: Cas.A (4 x 4,50 m); Cas.B (2 x 2 m); Cas. C (4 x 2,50 m).

Descrierea situației stratigrafice este următoarea:
- stratul arabil, cu o grosime ce variază între 0,35 - 0,40 m;
- stratul de lut cenuşiu în amestec cu cel galben, gros de circa 0,40 m.
- strat de lut galben, compact, steril din punct de vedere arheologic, ce apare la adâncimea de 0,75 - 0,80 m.

Adâncimea maximă de săpare atinsă este de 2 m.

Pe suprafața secțiunilor au fost surprinse mai multe complexe de locuire aparținând neoliticului (cultura Boian), sec. II-I a.Chr. şi sec. VI-VII p.Chr. Din strat au fost recoltate şi fragmente ceramice ce pot fi atribuite epocii bronzului.

Epoca Neolitică

L1 (Cpl.7)

În SVI, în C3 şi 4 şi în cas.A, C.1, a apărut o locuință de formă rectangulară, surprinsă la -0,60 m, față de nivelul actual de călcare. Are dimensiunile de 3 x 2,05 m la nivelul de surprindere, orientare N-S şi se adânceşte până la -1,40 m. Pe latura de E are o treaptă de lut cruțat. Nu au fost surprinse alte amenajări.

Inventarul este compus din fragmente ceramice provenite de la mai multe vase şi două piese de silex. Unul dintre vase are un decor excizat format din registre de triunghiuri, linii orizontale şi linii oblice, decor ce amplasează acest complex în cultura Boian, faza Giuleşti.[5]

Epoca Bronzului

Materialul arheologic, recoltat din strat, atestă o locuire din epoca bronzului. Din păcate, toate fragmentele ceramice sunt atipice, iar gradul de fragmentare este foarte ridicat. Ca atare nu ne putem pronunța asupra unei anumite culturi. În cursul cercetărilor arheologice din 2005[6] şi 2006[7], au fost descoperite fragmente ceramice specifice culturilor Glina şi Tei. Nu a fost identificat nici un complex care să aparțină acestei perioade.

Hallstatt

Din complexele 2, 4 şi 5 au fost recoltate şi 23 fragmente ceramice ce pot fi atribuite Hallstatt-ului timpuriu, antrenate în umplutura acestora. Sunt prezente în special fragmente de vase şi castroane din pastă semifină, nisip şi pietricele, de culoare cenuşie. Rar apar şi străchini din pastă semifină, cu nisip, de culoare neagră, lustruite[8].

Epoca Latène[9]

G1 (cpl. 1)

În C.2 şi 3 din SI a fost cercetată o groapă menajeră. Complexul are o formă circulară în grund şi una de clepsidră în secțiune, făcând parte din tipul "groapă – clopot", specifică acestei perioade. Dimensiunile sunt de 1,70 x 1,60 m la nivelul de surprindere (-0,40 m) şi atinge o ad_{max} de 2 m față de nivelul actual. Din groapă a fost recoltat numai material ceramic şi oase de animal dintre care menționăm un fragment de craniu de câine.

G2 (cpl.9)

În C2 al Cas.A, precum şi în martorii dintre Cas.A şi SI şi SIII, a fost cercetată cea de a doua groapă menajeră. Dimensiunile sunt de 1,20 x 1,20 m, la adâncimea de surprindere de -0,45 m. Ad_{max} este de 1,90 m față de nivelul actual. Din complex au apărut fragmente ceramice lucrate cu mâna (majoritare) şi lucrate la roată. Din această groapă au fost recoltate cele mai multe fragmente ceramice.

G3 (cpl.5)

Cea de a treia groapă a apărut în Cas.A, C.1, la cota de -0,60 m. Complexul continua sub martorul dintre caseta A şi SIII, fără a fi surprins şi în aceasta din urmă. Acest complex nu este foarte adânc, el coborând până la -1,20 m față de nivelul actual. Au fost descoperite mai puține fragmente ceramice comparativ cu celelalte complexe, în special ceramică lucrată cu mâna.

G4 (cpl.6)

Aceasta a apărut în capătul de NE al SVI, intrând în martorul dintre SVI şi SI. La -0,60 m față de nivelul actual s-a conturat ca o groapă de formă circulară cu dimensiunile surprinse de 1,50 x 0,50 m. Complexul este puțin adâncit, fundul lui fiind surprins la -1 m față de nivelul actual. Din umplutură au apărut câteva fragmante ceramice lucrate cu mâna.

Din cele patru gropi a fost recoltată o mare cantitate ceramică, în special din groapa 2 (cpl.9). Fragmentele ceramice descoperite constau din buze, pereți şi funduri de vase lucrate de mână şi la roata olarului. S-au observat diferite tipuri de pastă. Dintre formele ceramice, toate fragmentare, menționăm amfore (panse); cupe de fructiere lucrate la roată (pastă cenuşie) şi cu mâna (pastă cenuşie şi neagră lustruită); strecurătoare; pereți de la vase lucrate cu mâna (pastă neagră lustruită); vase de provizii lucrate cu mâna (chiupuri); pereți şi funduri de vase lucrate cu mâna, cu suprafața tratată cu barbotină (pastă cărămizie); un castron nedecorat, lucrat la roată (pastă cenuşie); o cățuie lucrată cu mâna; o fusaiolă.

Caracteristicile materialului ceramic - categorii de pastă şi de forme ceramice -permit datarea descoperirilor în perioada cuprinsă între a doua jumătate a sec. II şi prima jumătate a sec. I a.Chr.

Epoca Migrațiilor

L1 (cpl.8)

În C.2 al Cas.A s-a conturat în grund L1. De formă rectangulară, din construcție a fost surprinsă doar latura de V, care are lungimea de 2,20 m şi orientarea aprox. N-S. Este uşor adâncită, podeaua, neamenajată, fiind la 0,42 m sub nivelul de surprindere. În colțul de NV era amenajat un cuptor construit într-un calup de pământ cruțat. Vatra era în formă de potcoavă alungită. Crusta avea 0,4 cm. Nu au fost observate amenajări speciale sau refaceri. Cuptorul era plin de fragmente ceramice, unele dintre acestea fiind antrenate din groapa Latène, deranjată la construirea locuinței. Din locuință au fost recoltate numai fragmente ceramice lucrate cu mâna, concentrate în zona cuptorului.

L2 (cpl.2)

În C.5 al SIII, precum şi în C.8 şi 8+1 ale lui SI a apărut o a doua locuință. De formă rectangulară alungită, locuința are dimensiuni de 3,80 x 2,50 m şi o adâncime de 0,60 m față de nivelul actual. Este orientată NV – SE.

Instalația de foc constă într-un cuptor amenajat în colțul de S al locuinței. Vatra se află la -0,58 m față de nivelul actual de călcare (la 0,02 m deasupra podelei), iar cupola este la -0,30 m față de nivelul actual (la 0,28 m față de vatră). Vatra, are o formă rotundă (1,10 x 1 m). Cuptorul a suferit o refacere, moment când a fost scurtat şi înălțat. De asemenea, vatra a fost refăcută pe un strat de lut galben gros de 4-5 cm. Vatra a doua a fost puțin timp folosită. Materialul ceramic - câteva fragmente ceramice lucrate cu mâna, singurul inventar, este foarte sărăcăcios, fiind concentrat în zona cuptorului.

L3 (cpl.3)

Este o locuință, de asemenea, de formă rectangulară, aproape pătrată, cu dimensiunile de 2,60 x 2,50 m, orientată pe direcția NE–SV. Este adâncită până la -0,70 față de nivelul actual. Nu au fost observate amenajări speciale ale podelei sau ale pereților.

Cuptorul este construit prin săpare în peretele locuinței, pe latura de NE. Vatra este de formă aproximativ circulară (0,90 x 1 m) şi este uşor înclinată spre interior. A fost observată o refacere a vetrei, peste vechea vatră fiind pusă o nouă lipitură, de data asta cu fragmente ceramice prinse în lutuială.

Inventarul, răspândit în umplutura gropii, constă exclusiv în fragmente ceramice lucrate cu mâna, provenite doar din vase de tip borcan.

L4 (cpl.4)

Ultima locuință identificată în perimetrul cercetat respectă regulile constructive ale L2 şi 3. De formă rectangulară, are cea mai mare suprafață, cu dimensiuni de 4,40 x 4,30 m. Nivelul podelei este şi el cel mai coborât, fiind la -0,80 m față de nivelul actual. Cuptorul, dispus în colțul de NV, a fost afectat de groapa locuinței 3. Este construit tot în calup de lut şi are o formă circulară uşor alungită (0,80 x 0,70 m). Nu au fost observate urme ale unei refaceri. Interesant, că în cazul acestui complex, pe marginile sale, în zona cuptorului, a apărut un şanț (0,20-0,26 m l şi 0,08 m ad), care servea la delimitarea zonei cuptorului de restul locuinței.

Ca şi în cazul celorlalte locuințe, materialul ceramic constă doar în fragmente ceramice, însă spre deosebire de celelalte complexe au apărut şi unele fragmente lucrate cu roata.

Din cele patru locuințe au fost recoltate doar fragmente ceramice. Acestea constau din buze, pereți şi funduri de vase lucrate de mână şi la roata olarului. Raportul statistic între tehnici este net dominant în favoarea ceramicii lucrate cu mâna. În ceea ce priveşte ceramica lucrată cu mâna au fost identificate două forme ceramice: oala şi tipsia, ultima fiind reprezentată doar prin câteva fragmente. Din formele ceramice lucrate cu roata putem menționa oala borcan. Materialul este în cea mai mare parte nedecorat. Pe un singur fragment lucrat cu mâna a apărut incizată o zvastică (L1), iar pe un altul semnul "X" (L4). Formele ceramice permit datarea complexelor în sec. VI-VII p.Chr.

Aleea Scroviştea, nr. 83

Autorizația de cercetare preventivă nr. 436/2007

Paul Damian - responsabil, Sorin Cleşiu, Cătălin Lazăr

Au fost executate trei secțiuni (S1, S2, S3) cu dimensiuni 10 x 0,80 m şi o casetă (C 1) cu dimensiunile de 5 x 5 m.

Stratigrafia zonei cercetate este următoarea:

- depunere antropică contemporană (0,72–0,75 m);
- nivel vegetal (0,14-0,26 m);
- sediment de culoare negru-cenuşiu, în unele porțiuni cu tente brune (0,19-0,36 m);
- sediment de culoare brun-cenuşiu (0,15-0,22 m);
- sediment de culoare cenuşiu-gălbuie (0,25-0,59 m);
- sediment de culoare galbenă, argilă siltică (0,30-0,50 m);
- sediment de culoare galben pal (0,07-0,18 m).

Epoca Migrațiilor

Cuptor (C2)

Complexul a fost afectat de două şanțuri moderne. Dimensiunile sunt de aproximativ 1,40 m L, cu l de cca. 0,50 m. Pereții s-au păstrat pe o înălțime de 0,35 m. Pe vatră şi în umplutura cuptorului se găseau bucăți de chirpici, fragmente ceramice şi vălătuci de lut ars.

Materialul ceramic este reprezentat de fragmente de vase borcan, oale şi un fragment amforă. Analogii privind această ceramică sunt întâlnite şi în cadrul descoperirilor din alte situri din zona Bucureştiului: Străuleşti - Lunca[10], Bucureşti - Ciurel[11], Bucureşti - Cățelu Nou[12] şi poate fi datat la sfârşitul sec. V, eventual şi la începutul sec. VI p.Chr.

Aleea Scroviştea, nr. 90

Autorizația de cercetare preventivă nr. 107/2007.

Gh. Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Cătălin Bojică

Au fost trasate 13 secțiuni, de dimensiuni variabile şi un număr de trei casete necesare pentru cercetarea unor complexe arheologice: S1 (12 x 0,60 m); S2 (8 x 0,50 m); S3 (5 x 0,50 m); S4 (5 x 0,50 m); S5 (8 x 0,50 m); S6 (7 x 0,60 m); S7 (5,50 x 0,50 m); S8 (5 x 0,50 m); S9 (8,20 x 0,50 m); S10 (10,50 x 0,60 m); S11 (9 x 0,60 m); S12 (9,50 x 0,50 m); S13 (7,50 x 0,60 m); C1 (1,80 x 1,80 m); C2 (5 x 1,70 m); C3 (7 x 3 m).

Stratigrafia zonei cercetate este următoarea:

- stratul arabil, cu o grosime ce variază între 0,00 şi 0,20 m;
- stratul de pământ brun-închis, gros de circa 0,30 - 0,35 m;
- strat de lut galben, compact, steril din punct de vedere arheologic, ce apare de la adâncimea de 0,50 - 0,55 m. Adâncimea maximă de săpare atinsă a fost de 1,50 m.

Au fost cercetate trei complexe aparținând epocii Latène, un complex din epoca migrațiilor (sec. VI-VII p.Chr) şi unul din evul mediu (sec. XVI - XVII).

Epoca Latène, sec. II-I a. Chr[13].

Groapa 1 (Gr.1)

În C1 al SI, la -0,40 m, a fost cercetată o groapă menajeră cu dimensiunile de 0,60 x 0,40 m; complexul intră în profilul de N al secțiunii. Groapa se lărgeşte spre fund unde are d_{max} surprins de 0,65 - 0,70 m. Fundul gropii este la -0,90 m.

Spre fundul Gr.1 (-0,77 m), au fost găsite fragmente lucrate cu mâna de la vas borcan, o căniță cu cioc şi apucătoare şi un fragment de mari dimensiuni de fructieră din pastă cenuşie lucrată la roată.

Groapa 2 (Gr.2)

În C2, în profilul de NE a fost surprinsă, la -0,47 m față de nivelul actual de călcare, o altă groapă menajeră. Aceasta se adâncea cu 0,22 m față de nivelul de surprindere. Avea o formă rotundă în grund, cu dimensiunile surprinse de 1,12 x 0,62 m.

Inventarul constă în câteva fragmente ceramice lucrate cu mâna, majoritatea atipice.

Groapa 3 (Gr.3)

În C1 al Cas.3, la -1,15 m, a fost cercetată cea de a treia groapă menajeră. Dimensiunile surprinse sunt de 0,80 x 0,76 m, adâncimea maximă este de 1,40 m față de nivelul actual. Din

groapă au fost recoltate fragmente ceramice, lucrate în special cu mâna.

Fragmentele ceramice descoperite în cele trei complexe descoperite constau din buze, pereți şi funduri de vase lucrate de mână şi cupe de fructiere la roata olarului (pastă cenuşie). Caracteristicile materialului ceramic - categorii de pastă şi de forme ceramice permit datarea complexelor în perioada cuprinsă între a doua jumătate a sec. II şi prima jumătate a sec. I a.Chr.

Epoca Migrațiilor, sec. VI-VII p. Chr[14]

Locuința 1 (L1)

În C2 din SX s-a conturat în grund L1. Pentru cercetare a fost deschisă şi Cas.2. De formă rectangulară, cu dimensiunile de 2,55 x 2,30 m, orientarea fiind aprox. N-S. Este uşor adâncită, podeaua, neamenajată, fiind la -1 m sub nivelul de călcare actual şi la 0,48 m față de nivelul de surprindere al gropii locuinței. În colțul de NE era amenajat un cuptor menajer construit într-un calup de pământ cruțat. Vatra era în formă de potcoavă alungită, cu dimensiunile de 0,60 x 0,40 m. Crusta avea 0,4 cm. Nu au fost observate amenajări speciale sau refaceri. Cuptorul era plin de fragmente ceramice.

A fost recoltat doar material ceramic fragmentar: buze, pereți şi funduri de vase lucrate de mână şi la roata olarului. Raportul statistic între tehnici este net dominant în favoarea ceramicii lucrate cu mâna. Au fost identificate două forme ceramice: oala şi tava. Pe baza acestora se poate data complexul în sec. VI – VII p.Chr.

Evul mediu (sec XVI-XVII)

Groapa 4 (Gr. 4)

În C2 al Cas3 au început să apară, de la adâncimea de 0,60 m fragmente ceramice medievale. Datorită prezenței şi la alte cote, în aceeaşi zonă, a fragmentelor ceramice, credem că e vorba despre o groapă. Menționăm că această groapă a apărut în umplutura unui complex de mari dimensiuni, fapt ce a făcut imposibilă observarea în săpătură.

Materialul ceramic, singurul inventar, este foarte sărăcăcios: câteva fragmente arse oxidant. Singura formă identificată este oala cu toartă, cu buza înaltă, decorată cu caneluri. Pasta, forma şi decorul sugerează o datare în sec. XV-XVI.

Epocă incertă

În C1 - 2 din Cas.3 a fost surprinsă la adâncimea de 0,60 m față de nivelul actual de călcare o altă locuință (?). A fost cercetată doar jumătatea nord-vestică a sa. Este de formă rectangulară alungită, cu dimensiuni surprinse de 2,12 m pe latura de V şi 1,66 m pe latura de N; adâncimea de surprindere de 0,60 - 0,80 m față de nivelul actual. Este orientată NV-SE. Nu a fost surprinsă instalația de foc. În partea superioară a umpluturii au fost descoperite o cantitate destul de mare de ceramică lucrată cu mâna, în cea mai mare parte atipică (fragmente de mici dimensiuni de pereți). În partea inferioară a umpluturii nu au mai apărut fragmente ceramice şi nici alte piese de inventar, fapt ce ne împiedică să încadrăm cronologic acest complex.

Aleea Snagov, nr. 20

Autorizația de cercetare preventivă nr. 40/2007

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel

S-au trasat şapte secțiuni de dimensiuni variabile: SI (21 x 2,50 m), SII (21 x 2,50 m), SIII (4,50 x 2,50 m), SIV (11,60 x 2,50 m), SV (10,60 x 2,50 m), SVI (7 x 2,50 m), SVII (40,00 x 1,50 m).

În această zonă a fost înregistrată următoarea stratigrafie:

- între 0 şi -0,40 m este o depunere menajeră contemporană (groapă de gunoi);
- între -0,40 şi- 0,90 m urmează un strat de pământ negru deranjat de stratul de depunere contemporană;
- între -0,90 şi -1,15 m (ad_{max} de săpare) a fost surprins solul viu, străpuns de stratul de depunere contemporană.

Pe suprafața secțiunilor nu au fost surprinse complexe de locuire. Nu au fost descoperite nici un fel de depuneri antice (artefacte) *in situ* sau antrenate.

Strada Neajlovului, nr. 59 - 63

Autorizația de cercetare preventivă nr. 175/2007.

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Camelia-Mirela Ciocănel, Cosmin-Dan Pîrvulescu

Au fost trasate cinci secțiuni şi o casetă: SI (16 x 2 m), SII (12 x 2 m), SIII (8 x 2 m), SIV (14 x 2 m), SV (13 x 2 m), Cas.1 (7,50 x 1 m).

Descrierea situației stratigrafice este următoarea:

- între 0 şi -0,10 m, stratul vegetal;
- între -0,10 şi -0,50 m apare un strat de pământ negru;
- între -0,50 şi -0,80 m este un strat de pământ castaniu deschis, „solul viu", steril din punct de vedere arheologic.

Epoca Migrațiilor

L1

Pe suprafața SIV şi SV a fost surprinsă o locuință cu o vatră. În SIV, C.1-4, la adâncimea de 0,25 m, față de nivelul actual de călcare, s-a observat o zonă cu un pământ închis la culoare, ce pare să provină de la umplutura unei locuințe. În colțul de SE al secțiunii, în C.1, a apărut o zonă cu arsură, care s-a dovedit a fi o vatră. Pentru a delimita conturul locuinței, s-a practicat Cas.1 (7,50 x 1 m), care a desființat martorul dintre SI şi SIV. Suprafața cu umplutură - cu foarte multe fragmente ceramice şi bucăți de chirpici - a fost surprinsă pe o L de 5 m şi o l de 3 m. La -0,40 m, față de nivelul actual de călcare şi la 0,15 m față de nivelul de surprindere al locuinței, după îndepărtarea umpluturii, s-a conturat o suprafață de pământ afânat, de culoare cenuşie, având o formă aproximativ ovală. Aceasta prezenta următoarele dimensiuni: L 3,90 m iar l 2,50 m şi considerăm că reprezintă podeaua locuinței. Nu s-au observat urme de amenajare.

Vatra, de formă dreptunghiulară, prezintă colțurile rotunjite spre laturile de NE şi NV. Gura este pe latura de S. Pereții sunt bine arşi, crusta de arsură fiind de 0,10 m. Pe mijloc prezintă o bucată de chirpic ars prăbuşită. Înălțimea peretelui este de 0,20 m iar L_{max} a vetrei este de 0,50 m. În interiorul vetrei, pe lângă vălătuci de formă rectangulară în secțiune, au fost descoperite fragmente ceramice lucrate cu mâna (majoritatea) şi la roată (5 ex.). Există două forme ceramice lucrate cu mâna: vasul borcan şi vasul cu toartă. Din ceramica lucrată la roată nu putem menționa decât vasul borcan. Sunt singurele fragmente ceramice decorate, pe ele fiind incizate linii orinzontale şi linii în val. Pe baza inventarului ceramic, L1 se poate data în sec. VI-VII p.Chr.

Planşa 16

Note:

1. Mănucu Adameşteanu, Alexandrescu, Panait – Bârzescu 2006, p. 100-102
2. Rosetti 1935, p. 61-64; Turcu 1969, p. 171-172.
3. Mandache 1981, p. 291.
4. Stoia 1977, p. 359, punct 20/b.

5. Materialele au fost identificate de către Cristian Ştefan de la IAB.
6. Mănucu Adameşteanu, Alexandrescu, Panait – Bârzescu 2006, p. 100.
7. Mănucu-Adameşteanu, Bojică, Măgureanu 2007, p. 88.
8. Materialele au fost identificate şi descrise de către Cristian Ştefan de la IAB.
9. Materialele au fost identificate şi descrise de către Despina Măgureanu de la IAB.
10. Constantiniu 1963, p. 90.
11. Dolinescu – Ferche 1979, p. 179 – 230.
12. Leahu 1965, p. 11 – 75.
13. Materialele au fost identificate şi descrise de către Despina Măgureanu de la IAB.
14. Materialele au fost identificate şi descrise de către Andrei Măgureanu de la IAB.

Bibliografie:
M. Constantiniu, *Săpăturile de la Bucureştii Noi din 1960. Sectorul Străuleşti-Lunca*, CAB 1, 1963, p. 77-104.
S. Dolinescu-Ferche, *Ciurel, habitat des VIe - VIIe siècles des notre ère*, Dacia NS 23, 1979, p. 179-230.
V. Leahu, *Săpăturile arheologice de la Cățelu Nou,* CAB 2, 1965, p. 11-75.
C. Mandache, *Cronica săpăturilor arheologice 1975-1985,* CAB 3, 1982, p. 290-291.
Gh. Mănucu Adameşteanu, Cristina Georgeta Alexandrescu, Florina Panait-Bârzescu, CCA, 2006, p. 100-102.
Gh. Mănucu-Adameşteanu, C. Bojică, A. Măgureanu, *Bucureşti - aleea Scroviştea nr. 56 – 60*, CCA, 2007, p. 88 – 89.
D. V. Rosetti, *La station „Dămăroaia",* Publicațiile Muzeului Municipiului Bucureşti, 2, 1935, p. 61-67.
A. Stoia, *Les fouilles archéologiques en Roumanie (1976)*, Dacia NS 33, 1977, p. 357-374.
M. Turcu, *Ceramica geto-dacă din colecțiile Muzeului de istorie a municipiului Bucureşti*, Bucureşti**,** 7, 1969, p.163-178.

Abstract:
In the year 2007 in the archaeological site of Dămăroaia were made six rescue excavations; five by the archaeologists from MMB and one by the archaeologists from MNIR.

Neolithic Period was identified in one place (Aleea Scroviştea no. 60), where a sunken building was found that produced pottery belonging to Boian culture.

From the Bronze Age there is no archaeological complex, only pottery from the cultural layer which can be ascribed to the Tei and Glina cultures (Aleea Scroviştea).

Finds from Hallstatt were found only in the excavations from Aleea Scroviştea no. 60. It is about pots discovered in archaeological complex from other periods.

Latène Period is one of the richest in discoveries. Seven garbage pits were found in the two archaeological points (Aleea Scroviştea no. 60 and no. 90).

However, Migration Period is the richest. Archaeological excavations uncovered six sunken building and one oven in four archaeological points (Aleea Scroviştea no. 60, no. 83, no. 90 and Neajlovului no. 59 - 63) that can be dated one at the end of 5th century (early 6th century ?), and four in the 6th to 7th centuries A.D.

31. Bumbeşti-Jiu, jud. Gorj

Punct: Gară, Vârtop

Cod sit: 79317.01, 79317.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 24/2007

Colectiv: Vasile Marinoiu – responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Castrele romane, cu zid de piatră şi cel cu val de pământ de la Bumbeşti-Jiu, punctele *Gară* şi *Vârtop* se află la 2,5 km şi respectiv 1,5 km la S de oraşul Bumbeşti Jiu, județul Gorj şi la cca. 1 km E, de malul stâng al râului Jiu. Cele două fortificații se află amplasate pe câte un platou, la altitudinea de 430 m, pe cca. 20 ha (inclusiv vicusurile militare), având următoarele coordonate: latitudine 45^{0}10', longitudine 23^{0}23' .

Primele cercetări au avut loc aici în anul 1897, fiind conduse de Grigore Tocilescu, apoi reluate în 1937 de C. S. Nicolăescu –Plopşor, iar din 1956 până în 1981 (cu mici întreruperi) de Grigore Florescu şi Exspectatus Bujor, din partea IAB. Din anul 1982 până în 1994 cercetările au fost conduse de col.dr. Christian Vlădescu, de la MMN, iar după 1994 şi în prezent de un colectiv de la MJ Gorj, având ca responsabil ştiințific pe dr. Vasile Marinoiu, directorul instituției.

Bumbeşti-Jiu *Gară (intramuros)*

Obiectivul cercetării a avut drept scop investigarea construcțiilor şi a căilor de acces din interiorul castrului cu zid de piatră de la Bumbeşti-Jiu *Gară.*

Campania de anul acesta a vizat în continuare *praetentura sinistra* unde s-a trasat o secțiune S$_1$/2007 cu dimensiunile de 22 x 2m, orientată N-S, la 0,50 m V de S$_1$/2006.

În c.3 şi 4 apare fundația din piatră de râu a unui zid, cu legătură de mortar, ce are o grosime de 0,62 m şi este orientat pe direcția E-V. Se pare că a aparținut unei construcții (probabil barăcii militare descoperite în urma cercetărilor arheologice efectuate de E. Bujor în a doua jumătate a sec. XX).

În c.7-11 au apărut fundațiile aceleiaşi construcții (baracă militară), din care s-au descoperit segmente din laturile de V, N şi de S. În interior, în partea de N-V s-a descoperit un pavaj din cărămidă. Zidurile erau realizate din piatră de râu cu legătură de mortar de var, având o gr. de 0,65 m (fundația de pe latura nordică). Cunoaştem doar lățimea încăperii, care este de cca. 6 m.

Dintre materialele arheologice descoperite în această secțiune amintim două monede (una fragmentară de argint - denar, emisă de împărăteasa Iulia Maesa, anii 223-226, iar a doua din bronz - dupondius, de la aceeaşi împărătească), materiale de construcție (cărămizi, țigle, olane, piroane din fier etc.), un vârf de săgeată piramidal din fier, piese de harnaşament din bronz (un distribuitor de curele), un bolț de catapultă, din fier, un cuțit din fier, vase ceramice de uz casnic (oale, castroane, amfore), de diferite mărimi, fragmente de sticlă etc.

Din punct de vedere stratigrafic, S$_1$/2007 prezintă următoarea situație:

0 -0,12 m - strat vegetal actual;

-0,12 -0,62 m - strat arheologic roman;

- de la -0,62 m începe stratul steril din punct de vedere arheologic.

Tot în aceeaşi perioadă, s-a deschis o altă secțiune S$_2$/2007, cu dimensiunile de 12 x 2 m, la S de *principia,* la distanță de 10 m S de *horrea*. Nu am descoperit aici urme ale vreunei construcții.

Materialele arheologice descoperite aici constau din vase ceramice de uz casnic, fragmentare (oale, castroane, fructieră etc), ţigle, olane, piroane şi ţinte de încălţăminte din fier etc.

Din punct de vedere stratigrafic, S_2/2007 prezintă următoarea situaţie:

0 -0,10 m strat vegetal actual.

-0,10 -0,57 m strat arheologic roman.

- de la -0,57 m începe stratul steril din punct de vedere arheologic.

Bumbeşti-Jiu *Gară, extramuros (vicus* -ul *militar*)

In *vicus-ul militar* de la Bumbeşti-Jiu *Gară* s-a trasat o secţiune de control, S_3/2007 cu dimensiunile de 15 x 1 m, orientată N-S, situată la cca. 400 m N de castrul cu zid de piatră, pe un platou, unde noi presupunem că ar fi necropola romană ce deservea castrele şi vicus-urile militare din punctele *Gară* şi *Vârtop*.

Aici a apărut fundaţia din piatră a unui zid, orientat E-V, fără legătură de mortar, al unei construcţii din epoca romană. Pentru a delimita şi preciza destinaţia acestei construcţii, am deschis o casetă C_1/2007, cu dimensiunile de 2,60 x 2 m, la 0,50 m E de S_3/2007. Se continuă zidul apărut în S_3/2007, surprins pe o lungime de 2,60 m, din care pornea un alt zid, spre N, descoperit şi acesta, pe o lungime de 2 m. Rezultă că avem o construcţie din care se conturează două încăperi.

Materialele arheologice descoperite aici constau din fragmente ceramice lucrate la roată şi câteva cu mâna (o buză de urcior roman tip şaibă, buze de oale şi castroane, o toartă, olane), un fragment de cuţit din fier etc.

Stratigrafia este următoarea:

0 -0,08 m - strat vegetal actual

-0,08 -0,52 m - strat arheologic roman.

- de la -0,52 m - sol steril arheologic

Bumbeşti-Jiu *Vârtop* (extramuros, în thermae)

La Bumbeşti-Jiu punctul *Vârtop,* în termele castrului a fost trasată o singură casetă C_1/2007, orientată E-V, având dimensiunile de 5,40 x 2,60 m.

Trasarea casetei a avut drept scop descoperirea unor noi substrucţii ce aparţineau termelor, de pe latura estică. Astfel, s-a trecut la secţionarea unui martor lat de 2,60 m, menţinut între două secţiuni investigate de noi în urma cercetărilor arheologice din anii 1997-1999.

C_1/2007 a fost trasată la 0,20 m N de S_1/1997 şi la 0,25 m sud de S_1/1999. La adâncimea de 1,50 m, faţă de nivelul actual de călcare, a apărut un canal de evacuare a apelor din terme, orientat pe direcţia NV-SE, construit din piatră de râu având la bază un pavaj de ţigle (în număr de 9 bucăţi ce coboară în trepte în direcţia S-E), iar în partea superioară, cărămizi de dimensiuni mari (0,62 x 0,22 x 00,8 m). Canalul fiind surprins pe diagonala casetei, traseul acestuia se mai păstrează pe o lungime de 5,70 (latura lungă) şi 3,50 m (latura scurtă) şi pe o adâncime de 0,25-0,32 m. De o parte şi de alta, canalul din piatră era protejat de un strat compact de nisip, ce are o grosime de 0,50 m. Caseta a fost adâncită până la 1,80 m, de unde începe solul steril arheologic.

Materialul arheologic descoperit aici se compune din trei monede, din care doi sesterţi, probabil de la împăraţii Traian (AE, Av. ↓,... [T])RAIA[NVS] ?...., Rv.,.....S.C....; diam. 22 - 24 mm) şi Antoninus Pius (AE, Av……ANTONIN[VS] ?… Rv., ilizibil; diam. 20 –25 mm) şi o monedă de bronz modernă, cu nominalul de 1 creiţar (Av., ↑ EIN KREUZER – 1816 şi Rv., K.K. OESTERREICHISCHE SCHEIDEMUNZE – diam. 25 mm).

De asemenea s-au descoperit fragmente de ţigle, olane, cărămizi (unele întregi pentru pile, cu dimensiunea de 0,28 x 0,26 x 00,9 m), piroane din fier, vase ceramice de uz casnic de mici dimensiuni (ulcele, ulcioare cu buza treflată, castroane), imitaţii de *terra sigilatta*, tuburi paralelipipedice pentru circulaţia aerului cald în terme, fragmente de sticlă, din care una colorată în albastru etc.

Stratigrafia casetei este următoarea:

0 -0,10/0,50 m - strat vegetal actual şi umplutură de pământ.

-0,10/0,50 m –1,20/1,80 m strat arheologic roman

- de la -1,20/1,80 m - strat steril din punct de vedere arheologic de culoare galbenă.

Bibliografie:

Gheorghe Popilian, *Ceramica romană din Oltenia,* Craiova, 1976.

Vasile Marinoiu, *Romanitatea în nordul Olteniei, Târgu Jiu,* 2004.

V. Marinoiu, Dumitru Hortopan, *Cercetările arheologice de epocă romană din judeţul Gorj (campaniile 2003 – 2005).* Revista Litua 11, Târgu Jiu, 2006, p. 47 –50.

Abstract:

The archaeological research in Bumbeşti Jiu (Gară and Vârtop) was made on the last year's diggings season.

The research in 2007 continued inside the stoned wall castrum and in the two military *„vicus".*

The 2007 work showed the river boulders foundation of military *hibernacula.*

In the military *„vicus"* from the „Gară" point we discovered the foundations of a building, which might have belonged to a temple situated in a Roman necropolis, unknown until present.

In the military *„vicus"* from the point „Vârtop" the research continued in the Roman *„thermae".* Here, we discovered the foundations of an outlet canal.

Here we also discovered two bronze coins from the reign of Trajan and Antoninus Pius.

32. Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa [Capidava]

Punct: Cetate, La Bursuci

Cod sit: 63063.01, 63063.04

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 19/2007

Colectiv: Ioan Carol Opriş - responsabil (FIB)

Cercetările arheologice de la Capidava, cât şi operaţiunile de prelucrare a materialului arheologic rezultat şi de alcătuire a rapoartelor de cercetare s-au desfăşurat în campania 2007 pe durata lunilor iunie-octombrie. Rezultatele obţinute în acest an sunt notabile, dat fiind şi nivelul de finanţare a săpăturilor arheologice şi de conservare primară din partea MCC, care a scăzut în 2007 la mai puţin de 1/6 din suma alocată în 2006. În aceste condiţii, amplele lucrări de conservare şi, în final, de punere în valoare pentru vizitarea obiectivelor arheologice din cetatea romană şi bizantină de la Capidava (ansamblurile arhitecturale din sectorul de E, faţa interioară a zidăriei curtinei din această zonă, bazilica paleocreştină cu *loculus* din colţul de N al cetăţii) nu au putut fi puse, pentru moment, în operă.

Chiar în amintitele circumstanţe nefavorabile, cercetările au continuat, cu sprijinul instituţiilor partenere (UB, FIB, MINAC, UO Constanţa, ULB Sibiu), în 3 sectoare *intra muros* (sectorul

de E, sectoarele III şi VI, VII) şi alte două *extra muros* (sectorul VIII şi X). În plus, s-a finalizat cercetarea în punctul *La Bursuci*, situat în aval de Capidava (MINAC) şi a fost iniţiat un ambiţios program de cercetare – *landscape archaeology a territorium Capidavense* (UB, FIB), care implică periegheze, cartări de situri şi tumuli, realizarea de hărţi digitale etc., toate integrate în GIS-ul deja existent al sitului. În acesta a fost integrată şi ridicarea topografică a punctului *La Bursuci*, a cetăţii romane de la Stânca Topalu, cât şi descoperirile curente din cetate (rezultate ale campaniilor 2006-2007). În continuare, prezentăm succint cercetările arheologice menţionate mai sus, prentarea acestora fiind urmată de rapoartele tehnice amănunţite şi corespunzător iluezstrate ale membrilor colectivului de cercetare de la Capidava.

În sectoarele III şi VI din sfertul sudic al cetăţii, cercetarea s-a desfăşurat în mai multe puncte, cu participarea specialiştilor FIB, UB (conf.dr. Ioan C. Opriş, drd. Alexandru Raţiu, drd. Daniel Ene, drd. Gabriel Stoian): edificiul C1/1994 (prin deschiderea unei secţiuni de 2 x 4 m, la interiorul clădirii); au fost demontaţi o serie de martori Ş71-70 şi Ş70-S1/2004 (4 x 1 m); a fost curăţată săpătura anterioară în c.T-S 72-76 (aprox. 20 m^2), ultima operaţiune fiind de natură să adauge noi observaţii de ordin constructiv şi stratigrafic asupra unui edificiu cercetat anterior, cât şi asupra gradului de conservare/traseului pe care îl urmează *via principalis*, dinspre poarta de S a cetăţii spre interiorul acesteia. În sectorul de E (respectiv sectoarele II, IV, V ale cetăţii), campania din 2007, desfăşurată de specialiştii MINAC, dr. Z. Covacef şi Tib. Potârniche, a cuprins o suprafaţă de cca. 250 m^2, în patru zone distincte: edificiul romano-bizantin cu încăperile C14, C11 şi C9 (cu o suprafaţă de 56 m^2); perimetrul fostelor carouri Q72, Q73, R72, R73 (aprox. 81 m^2); încăperea C12 şi un sondaj exterior acesteia pentru verificarea elevaţiei zidului (aprox. 22 m^2). Se remarcă descoperirile din încăperea C11, afectată de un incendiu puternic (8 vase ceramice întregi sau întregibile, între care o amforă LR4 - de tip Gaza, un platou african cu simboluri creştine, un castron şi 5 amforete dintre care 2 fiind de dimensiuni foarte mici; pentru artefactele din metal, o descoperire excepţională o constituie balanţa din bronz şi contragreutatea aferentă – reprezentarea unui bust feminin imperial de -1,100 kg, un fierăstrău de două mâini, o candelă, şi o talangă, toate din fier; multiple fragmente din sticlă şi material osteologic). În sectorul VII au continuat lucrările conduse de lector dr. Costin Miron de la ULB Sibiu, lucrări foarte anevoioase dealtfel, pentru elucidarea închiderii înspre Dunăre a zidului de incintă (curtinele H, I, aşa zisul turn 8 şi posibila curtină J, paralelă cu fluviul). Acestea s-au desfăşurat în c. b-c-d-e 77-76 (cu latura de 5 m).

În sectorul VIII *extra muros*, pe platoul din partea de SE a cetăţii, au continuat cercetarea prof.dr. Zeno Pinter, lector dr. M. Ţiplic, Claudia Urduzia de la ULB Sibiu şi Muzeul Naţional Brukenthal în S4/2005 şi S5/2006 (fiecare de 10 x 2 m), fiind deschisă şi o nouă casetă - C3 (3 x 3m). Ultima urmăreşte clarificarea traseul zidului descoperit în C2/2003 şi care ar putea să ilustreze existenţa unei incinte de piatră adosată în cursul sec. al XI-lea laturii de E a cetăţii. Funcţionarea acestei incinte din piatră, care înseamnă şi o lărgire a spaţiului locuit în epocă mediobizantină a fost deja sugerată, pe baza observaţiilor lui Grigore şi Radu Florescu. În sectorul X, acelaşi C. Dobrinescu (MINAC) a executat un nou sondaj (SI de 2 x 10 m), de data aceasta la cca. 4-500 m ENE de incinta cetăţii Capidava, pe platoul unui deal ce oferă o bună vizibilitate spre intrarea în cetate. Dealul respectiv se încadrează în aria extinsă a de necropolă a cetăţii, fapt confirmat şi de descoperirea unui nou mormânt de înhumaţie, care prin orientare şi inventar se datează în sec. XI p.Chr. Cu aceeaşi ocazie, în secţiunea practicată a apărut un rest de pavaj pavaj roman târziu (?), suprapus stratigrafic de ceramică romano-bizantină (sec. IV-V) şi medievală (sec. XI).

În punctul *La Bursuci*, situat la cca. 2 mile în aval de cetatea Capidava, a fost executat în campania din 2007 un sondaj arheologic de către Cătălin Dobrinescu (MINAC), acolo unde cercetările din campaniile precedente evidenţiaseră complexe de locuire din perioada hallstattiană (cultura Babadag, faza I/II) şi medievală (sec. X-XI p.Chr.). Cum materialul osteologic hallstattian fusese deja recoltat spre analiză, pentru conturarea unei imagini mai largi a ecosistemului de pe malul Dunării, a fost recoltat şi cel din nivelul medieval. În acest sens, a fost realizat respectivul sondaj, de 4x10 m, caroiat în 10 carouri de 2x2 m, cu martori de 0,20 m, la cca. 180 m N de malul Dunării, pe o terasă situată în vecinătatea unei cariere de calcar, unde în anii anteriori am descoperit fragmente ceramice medievale (sec. XI-XII).

Şi în 2007 a continuat proiectul de landscape arheologic în *territorium*-ului Capidavei antice, care depăşeşeşte 200-250 km^2. Proiectul se desfăşoară pe durata mai multor ani, implicând periegheze, cartări de situri şi tumuli, realizarea de hărţi digitale etc., toate integrate în GIS-ul sitului, cu participarea dr. Ioan Carol Opriş, Dan Ştefan, Maria Magdalena Duţescu (Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Istorie, Seminarul de Arheologie "Vasile Pârvan"), studenţi UB, FIB; U.O.C.

În 2007, a fost realizată cartarea a 8 tumuli şi a altor 5 situri pe văile care se scurg înspre Dunăre, la S de cetatea de la Capidava (înspre satul Dunărea) şi la E de aceasta (spre Băltăgeşti, Gălbiori). Cercetarea perieghetică urmează a fi extinsă în campaniile viitoare, antrenând şi participarea unui colectiv tânăr de la MINAC.

În luna iulie 2007a fost lansat şi site-ul internet al şantierului arheologic de la Capidava (http://www.capidava.ro), în coordonarea subsemnatului. Până la această oră, site-ul cuprinde un istoric al cercetărilor şi planul actualizat al sitului, toponimul Capidava, obiective arheologice, personalia, publicaţii recente, bibliografia generală actualizată, obiective muzeale care pot fi vizitate în zona imediat învecinată, o galerie foto, linkuri utile spre instituţii de cultură, agrement etc. Urmează a fi realizate noi capitole, legate de unităţile militare care au avut garnizoana în antichitate la Capidava, *territorium Capidavense*, descoperirile numismatice aduse la zi şi continuată inserarea obiectivelor arheologice vizitabile în rezervaţia arheologică (curtinele cetăţii, turnurile şi porţile de acces, cartierul din zona de est, termele, necropola, portul, aşezarea de bordeie din epoca mediobizantină). [Ioan Carol Opriş]

Sectorul de E (sectoarele II, IV, V *intra muros*)

Colectiv: Zaharia Covacef, Tiberiu Potârniche (MINAC), studenţi UO Constanţa

Suprafaţa pe care s-a efectuat cercetarea în sectorul de E al cetăţii Capidava este de aprox. 250 m^2. Cercetările arheologice efectuate în sectorul de E s-au desfăşurat în patru zone distincte: edificiul romano-bizantin cu încăperile C14, C11 şi C9 însumând o suprafaţă de 56 m^2; perimetrul fostelor c.Q 72, Q 73, R 72, R 73 însumând aprox. 81 m^2; încăperea C12 şi un sondaj exterior acesteia pentru verificarea elevaţiei zidului reprezentând aprox. 22 m^2. Pe verticală, excavaţia s-a

desfăşurat l-a adâncimi variabile, încadrându-se în linii generale între -0,60 m şi -1,70 m.

Campania de cercetare desfăşurată în cetatea romano-bizantină şi medieval timpurie Capidava, din vara anului 2007, a avut ca obiectiv continuarea săpăturilor arheologice în sectorul de E. Cercetare arheologică din acest sector a fost efectuată în patru zone, după cum urmează: prima dintre acestea este reprezentată de încăperile edificiului romano-bizantin C14, C11, C9, cea de a doua zona cuprinde aria fostelor c.Q72, R72, Q73, R73; ultimele două zone se plasează la poarta de SE a cetății şi sunt reprezentate de încăperea C12, respectiv o zonă exterioară acesteia.

În încăperile C14 şi C11 săpăturile arheologice le-au continuat pe cele întreprinse în campania din anul 2006, obținându-se rezultate deosebite. În C14 s-a continuat demontarea nivelului medieval timpuriu, atingându-se palierul romano-bizantin. Săpăturile au debutat la ad. de -1,30 m şi au continuat până la ad. de -1,60 m față de nivelul actual de călcare. Cele efectuate în încăperea C11 au fost reluate de la ad. de -1,40 m finalizându-se la -1,86 m. În această încăpere au fost descoperite o serie de materiale interesante, ce vin în completarea rezultatelor obținute în campania 2006, când după demontarea resturilor de țigle şi olane aferente acoperişului au fost descoperite primele vase ceramice şi obiecte metalice. Campania 2007 a permis cercetare întregii încăperi C11, puternic afectată de incendiu, aducând la lumină un număr de 8 vase ceramice întregi sau întregibile precum şi o cantitate însemnată de materiale din metal. În ceea ce priveşte materialul ceramic au fost descoperite o amforă de tip Gaza, un platou cu simboluri creştine, un castron şi 5 amforete dintre care 2 fiind de dimensiuni foarte mici. Din rândul obiectelor din metal se remarcă o balanță din bronz însoțită de contragreutatea aferentă (reprezentare statuară feminină -1,100 kg), un fierăstrău de două mâini, o candelă, şi o talangă, toate din fier. Acestora li se adaugă multiple fragmente din sticlă şi material osteologic.

La jumătatea campaniei au fost reluate săpăturile şi în încăperea C9 de la ad. de -1,30 m până la ad. de -1,70 m. După îndepărtarea resturilor de acoperiş au apărut primele fragmente ceramice de perioadă romano-bizantină recuperându-se o a altă amforă de tip Gaza cu inscripție pictată precum şi un opaiț întregibil. De asemenea s-a profilat buza şi umărul unui vas de tip *dolia,* fapt ce apare firesc având în vedere vecinătatea încăperilor C11 şi C9.

În cea de a doua zonă afectată de cercetarea din campania 2007 corespunzătoare fostelor carouri Q72, R72, Q73, R73 s–a efectuat demontarea bordeielor de epocă medievală timpurie situate la adâncimea de –0,90m, ajungându-se la o nivelare antică la -1,30 m. În urma îndepărtări resturilor de bordeie au fost descoperite o serie de materiale ceramice (candelă, cană cu două torți, căldare pecenegă) precum şi obiecte din metal, os, corn, fragmente de sticlă. De asemenea au fost descoperite şi alte fragmente de marmură provenite de la o *mensa sacra*, după ce în prealabil astfel de fragmente apăruseră şi în campaniile din anii 2003 şi 2006.

Cercetările arheologice efectuate la poarta de SE a cetății s-au concentrat în încăpere C12 precum şi într-o zonă exterioară acesteia, spre via principalis cu scopul de a verifica elevația zidului acesteia. În încăperea C12 săpătura a fost desfăşurată atât pentru eliberare zidului de incintă cât şi pentru atingerea nivelului romano-bizantin. Excavația a început de la adâncimea de -0,60 m şi s-a efectuat până la -1 m, evidențiindu-se un pavaj de cărămidă romano-bizantin. În cursul săpăturilor din această zonă au fost descoperite fragmente ceramice şi de sticlă precum şi obiecte din os.

Arhiva campaniei 2007 (carnet şantier, desene, înregistrarea foto, materialele descoperite) se află la MINAC. [Zaharia Covacef, Tiberiu Potârniche]

Sector III, VI *intra muros*

Colectiv: Ioan Carol OPRIŞ, Alexandru Rațiu, Gabriel Stoian, Daniel Ene (UB, FIB), studenți FIB, UO Constanța

Suprafața cercetată:

- edificiul C1/1994 (secțiune 2 x 4 m), demontare martori Ş71 70 şi Ş 70-S1/2004 (4 x 1 m); curățare săpătură anterioară în c.T-S 72-76 (aprox. 20 m^2).

Clădirea C1/1994

Campania de săpături arheologice 2007 la Capidava a însemnat reluarea cercetărilor arheologice la clădirea C1/1994, clădire de mari dimensiuni (aprox. 10 x 10 m), cu ziduri din piatră, păstrând o elevație (la momentul începerii săpăturilor din 2007), de cca. 1 m. În prealabil, se degajase şi uniformizase săpătura în întreaga jumătate bine păstrată a clădirii, prin înlăturarea depunerilor medievale, a dărâmăturii de piatră, mortar, şi chirpic provenite din prăbuşirea spre interior a pereților (în campania 2006). Cercetările arheologice întreprinse la acest edificiu în 2007 s-au concretizat prin efectuarea unei secțiuni dreptunghiulare în c.Ț74-75, cu dimensiunile de 2 x 4 m, în colțul de V, astfel încât profilurile de NV şi de SE ale secțiunii coincid cu zidurile exterioare al clădirii. La S-V de acest edificiu, la cca. 0,5 m distanță, se află clădirea *Corpului de Gardă* (*horreum*?), iar la SE edificiul se învecinează direct cu zidul de incintă al cetății şi cu turnul nr. 7 "de poartă". Măsurătorile s-au raportat la nivelul elevației zidului de S al clădirii, elevație care la începutul acestei campanii măsura, în punctul în care a fost trasată secțiunea, 0,94 m h. Solul avea culoarea galben-maronie, textura fiind prăfoasă, cu o densitate foarte scăzută.

Prima descoperire importanta a fost nivelul de dărâmătură al acoperişului, compus din țigle, olane şi bârne din lemn carbonizate, nivel aflat la cca. 1,08 m adâncime față de zidul de S al lui C1/1994. După cum o evidențiază şi ilustrația foto, în urma curățării dărâmăturii, am constatat faptul că în acest nivel nu au apărut intervenții antropice ulterioare prăbuşirii acoperişului. La această concluzie s-a ajuns după cercetarea aşezării stratigrafice a țiglelor, dar şi după cercetarea marii cantități de material tegular extras din săpătură. Fragmentele organice carbonizate au fost descoperite mai ales în apropierea zidurilor edificiului şi mai puțin în interiorul camerei acestuia. Metoda de săpătură folosită a fost cea obişnuită în astfel de situații, anume curățarea nivelului de dărâmătură, fotografierea acestuia şi apoi înlăturarea elementelor componente. Trebuie menționat faptul că fragmentele de vase ceramice apar sporadic în acest nivel al săpăturii.

După înlăturarea acoperişului s-au observat anumite schimbări referitoare la tipul de sol şi consistența acestuia. Astfel pământul a devenit mai afânat, prăfos de culoare mai închisă, puternic pigmentat cu material organic carbonizat (cărbune). De asemenea materialul ceramic reprezentat de fragmente de vase a început să fie din ce în ce mai des întâlnit. Astfel majoritatea fragmentelor ceramice aparțin unor vase de provizii de mari dimensiuni, de regulă amfore de diferite mărimi şi tipuri. În colțul de SV al clădirii au fost descoperite mai multe

fragmente ceramice aparținând unui *tubulus* (conductă) pentru aer cald sau apă.

La o ad. de cca. 1,85 m a fost descoperit un grup de cinci amfore, trei de dimensiuni mari reconstituibile, iar două de dimensiuni mici intacte. Amforele erau dispuse pe un strat de lemn carbonizat, gros de 0,04 m, pe întinse porțiuni din corpul vaselor s-au putut observa urme de ardere secundară. Vasele păreau a fi fost poziționate în picioare probabil pe o lespede din lemn, sau poate un galantar, acestea fiind descoperite foarte aproape de această poziție deteriorare evident din cauza unor mari bucăți de acoperiş pe care le-am îndepărtat de pe acestea. Grupul de vase a fost descoperit lângă peretele de V al clădirii, amforele mari fiind practic sprijinite de acesta. Amforele descoperite aparțineau tipurilor cunoscute deja la Capidava, cât şi în restul provinciei, provenind din zona vest-pontică şi a Mediteranei de răsărit. În acelaşi context au mai apărut oale de bucătărie provinciale, sparte în urma prăbuşirii suprastructurii clădirii şi a pereților interiori, un *umbo* de scut din fier (d. 18 cm; h. 6,9 cm), cât şi un opaiț din tipul „danubian", căruia îi lipsea *rostrum*.

La momentul încetării săpăturii s-a ajuns aproape de nivelul antic de călcare din C1/1994. A fost recoltat întreg materialul tegular al acoperişului prăbuşit în interiorul clădirii. Dat fiind faptul că săpătura va elibera jumătate din suprafața clădirii, se va putea calcula cu relativă precizie greutatea învelitoarei cu țiglă şi olane pentru întreg edificiul. Se mai cuvine semnalată excepționala stare de conservare a acestei jumătăți de clădire (cealaltă fiind grav afectată de practicarea şanțului castelului târziu), pentru care zidurile se păstrează în elevație (în colțul de V) la 1,88-1,78 m.

Demontarea martorilor Ş71-70; Ş70-S1/2004. Cuptorul mediobizantin

Cercetarea propriu-zisă din acest sector s-a concentrat pe demontarea de martori şi pe curățarea unor grunduri, pentru o mai bună analiză. Au fost demontați următorii martori, pentru a uşura înaintarea în suprafață a săpăturii în sectorul VI: martorul de SE al S1 (între c.Ş71/S1) şi martorul de NE al Ş71 (între c.Ş71-70). Fiecare dintre aceştia măsura 4 x 1 m, dar pe înălțimi variabile: (primul 1,40-0,90 m), iar cel de-al doilea, mai înalt (2,02-1,25 cm). Profilele arheologice de pe cei doi martori – transversali față de şanțul castrului roman târziu – au fost, în prealabil, curățate şi desenate pe ambele fețe. Materialul recoltat din demontarea acestor doi martori este caracterizat în primul rând de cantitatea impresionantă de ceramică medievală (ceramică provincială bizantină de factură locală) dar şi de ceramica romană antrenată în straturile superioare. Printre obiectele descoperite se pot aminti şi cuie, fusaiole, greutăți de plase de pescuit realizate din cărămidă romană refolosită, oase de animale, peşte, păsări, etc., precum şi oase prelucrate (în special sule).

S-a realizat de asemenea curățarea unui pavaj stradal roman realizat din blochete de calcar, dispuse în mai multe rânduri suprapuse, care se regăseşte în c.S 72-75 spre poarte principală (*via principalis*). Pavajul prezintă urmele unei construcții cu bază circulară (?). De asemenea au fost puse în evidență şi două bordeie medievale ce se regăsesc lângă această stradelă romană, ale căror urme sunt însă păstrate destul de prost. Cu această ocazie, în aceeaşi zonă a fost pus mai bine în evidență zidul de NE al unei construcții precar păstrate, cu ziduri din piatră legată cu pământ, cercetate anterior în carourile T-Ş 72-74. Zidul respectiv mărginea *via principalis*, celelalte ziduri fiind grav afectate/retezate, cu ocazia fortificării târzii din sec. VI p.Chr.

În martorul SE al S1/2004 (cel între S1 – c.Ş70), sub un strat de dărâmătură, la ad. de 1,30-1,70 m față de colțul N al martorului, s-a găsit un cuptor medieval (complex având h de cca 0,40 m). Cuptorul se găseşte în şanțul *castellum*-ului roman târziu (care se va acoperi, treptat, cu depuneri ale habitatului medieval). Cuptorul este circular şi are un *praefurnium* dreptunghiular. Pietrele cuptorului sunt lipite între ele cu pământ galben/lut. Se păstrau la momentul descoperirii două rânduri circulare de pietre suprapuse una peste alta (rândul de jos având diametrul mai mare). Pământul din interiorul cuptorului este ars la roşu. Orientarea cuptorului este SV-NE. Lungimea *praefurnium*-ului este de 0,48 m pe latura stângă şi 0,93 m pe latura din dreapta (atât cât s-a pastrat). Diametrul cuptorului pe interior este de 0,47 m. Diametrul primului rând de pietre pe exterior este de 0,75 m; diametrul celui de-al doilea rând de pietre pe exterior este de 1 m (sub primul rând de pietre păstrat). Cuptorul se regăseşte lângă un canal de scurgere (cel mai probabil tot medieval, având in vedere contextul), orientat tot SV-NE. Cuptorul este situat deasupra unui pat galben/podină galbenă/lutuială, cel mai probabil o lutuială, care acoperă fundul şanțului *castellum*-ului roman târziu, regăsită şi în profilul de NE al S1/2004. Dispunerea pietrelor şi dărămătură indică posibilitatea unei cupole a cuptorului, care a căzut în interior. Cuptorul se păstrează pe o înălțime de 0,30-0,40 m, la o ad. de 1,30-1,40 m față de nivelul actual de călcare al zonei respective.

Sector VII *intra muros*

Colectiv: Costin Miron (ULB Sibiu), studenți ULB Sibiu

Suprafața cercetată:

- c. b-c-d-e 77-76 (cu latura de 5 m).

În sectorul VII, campania din anul acesta a urmărit, în liniile şi parametrii trasați in campania din 2005, clarificarea colțului de SV al castrului (în condițiile în care colțul simetric de NV nu se mai păstrează, din cauza excavărilor de la începutul sec. XX[1]).

Punctul de lucru a fost acelaşi ca şi în campania trecută, în zona aşa-zisului turn 8[2], care face joncțiunea dintre curtina H şi curtina I şi zidul de incintă al cetății dinspre Dunăre, al cărui traseu n-a fost încă stabilit cu precizie. Cercetările din campaniile 2005-2006 încep sa confirme faptul că latura de SV a cetății trecea prin acest loc.

Cercetările din această zonă, cel puțin până acum, nu par să confirme presupunerile lui Gr. Florescu, potrivit cărora - prin analogie, şi considerarea principiului simetriei ce caracterizează castrele romane - această latură de SE ar avea aceeaşi dispoziție şi elemente arhitectonice ca şi latura opusă ei, cea NV[3]. Afirmăm aceasta, luând în considerare traseul curtinei H, care virează oblic şi se pare că se uneşte cu zidul I, după un traseu de 10 m.

S-a continuat degajarea curtinei exterioare H şi a zidului turnului 8, zid dispus oblic lângă de capătul dinspre Dunăre al curtinei H. Taluzul format aici prin ruinarea curtinei H, care vireaza spre V, are panta orientată spre S şi merge până la zidul amenajării poligonale (numită de Gr. Florescu turn cu „o formă cu totul neregulată")[4]. Aceasta amenajare închide practic, deocamdată, colțul de SV al cetății. Fragmentele de piatră spartă, ce apar din abundență, şi de mortar fărâmițat ne fac să credem că aici pe zidul de incintă al cetății a fost, probabil, decapat paramentul, fiind folosit la construirea turnului în sec. X, odată cu amenajarea fortificației bizantine.

În capătul dinspre SE al străzii ce mărgineşte curtina H, comandamentul din sectorul VI, clădirea cu absidă şi zidul cu declivitate din c.77-73[5] ne-am adâncit cu cca. 30 de cm, ocazie

cu care a fost descoperit un schelet de cal, incomplet, dar în conexiune anatomică (vezi CCA pentru campania din 2006).

După săpăturile din anul acesta, am ajuns la concluzia că zidul H nu se termină de fapt într-o aglomerare de pietre legate între ele cu mortar, aşa cum observa Gr. Florescu. Curtina H se termină în doi timpi: pe de-o parte sfârşeşte brusc paramentul, iar emplectonul său, de fapt, virează oblic, paralel cu zidul lung al aşa-zisului turn 8, spre capătul de S-V al zidului de incintă dinspre Dunăre al cetății, făcând joncțiune cu zidul I care se termina brusc spre Dunăre, surpat la rându-i de eroziune sau de un posibil cutremur.

Situația este complicată în zonă de apariția a două fragmente de zid: unul fragmentar, din piatră legată cu mortar în partea superioară, perpendicular pe taluzul curtinei H şi care se pierde după un traseu de 1,5 m; un al doilea, jos, la nivelul de călcare al curtinelor H şi I, care vine dinspre V şi este alipit curtinei I. Acesta din urmă este amenajat din piatră legată cu pământ. Rămâne de văzut în acest sector, pe măsura avansării cercetărilor, dacă aceste două fragmente clarifică sau complică situația în colțul de SV al castrului.

În stadiul actual al cercetărilor nu reiese utilitatea amenajării poligonale (turnul 8), cu toate că Grigore Florescu, într-o concluzie, nu-l mai numeşte turnul 8 cu formă atipică, ci ziduri ce aveau destinația consolidării masei de pietre peste care avea să fie ridicat zidul castelului târziu. În sprijinul afirmației sale vine doar faptul că aceste ziduri – din care se mai păstrează doar cel lung, oblic, cel scurt care se lipea de curtina H, pus în planul din 1958, nefiind găsit de noi în săpătura din ultimele campanii – sunt formate din blocheți regulați, fără mortar. Constituie o excepție prin amplasarea direct pe pământ, fără a se folosi de zidurile romane târzii ca postament, aşa cum se întâmplă cu toată fortificația medievală, inclusiv cu castrul târziu.

Inventarul mobil este asigurat în cea mai mare parte de ceramica uzuală romană târzie, aparținând sec. al VI-lea, amestecată în parte cu ceramică medieval timpurie. Fragmentele ceramice sunt disparate şi țin de tipologii diverse. În proximitatea scheletului de cal a fost descoperită o monedă, datată în timpul domniei lui Constantius II (vezi CCA pentru campania din 2006).

Problematica sectorului VII rămâne în continuare foarte complexă, iar cercetările înaintează anevoios, din cauza declivității terenului şi a săpăturii destul de restrânse ca suprafață, motive pentru care nu putem soluționa rapid necunoscutele din această zonă, care are o suprafață destul de mare. În campaniile viitoare poate ne vom pute face o imagine, şi parțial ar fi bine, cum a arătat partea de SV a cetății. De asemenea, cercetarea sistematică ridică aici din nou problema alunecărilor de teren sub acțiunea unor mişcări seismice, cărora s-ar putea datora „clivarea" zidului I şi „golirea" terasei inferioare, pe care acesta o delimita, eventual, spre NE. O altă problemă ar fi cea a reumplerii acestei terase, până la latura de SV a zidului de incintă roman târziu, surprins către S (curtina J), cu ruine scurse de pe terasa superioară şi prin amplasarea/săparea bordeielor medio-bizantine în această umplutură[6]. [Costin Miron]

Note:

1. Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava*, I, 1958, p. 26.
2. *Ibidem*, p. 60.
3. Gr. Florescu, *op.cit.*, p. 63.
4. I*bidem*, p. 60.
5. C. Miron, CCA 2000, *Capidava*, sect. VII, p. 83.
6. C. Miron, CCA 2001, *Capidava,* p. 57.

Sectorul VIII (extra muros)

Colectiv: Zeno Karl Pinter, Ioan Marian Țiplic (ULB Sibiu), Claudia Urduzia (MB Sibiu), studenți, masteranzi ULB Sibiu

Suprafața cercetată:

- S4/2005 şi S5/2006 (fiecare de 10 x 2 m);
- casetă nouă C3 (3 x 3 m), care urmăreşte să clarifice traseul zidului descoperit în C2/2003 şi care ar putea să ilustreze existența unei incinte de piatră adosată în cursul sec. al XI-lea laturii de E a cetății.

Ca urmare a unui proiect de colaborare inițiat de dr. Radu Florescu cu Catedra de Istorie Antică şi Medievală din cadrul Facultății de Istorie şi Patrimoniu „Nicolae Lupu" a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, în luna august 2001 au fost inițiate cercetări arheologice în sectorul VIII de la Capidava, sector aflat în fața porții principale a castrului. Săpăturile au fost efectuate cu studenți de la aceeaşi facultate şi au drept scop cercetarea platoului aflat la SE de cetate, despre care se ştia că este ocupat de aşezarea medievală, aşa încât se formulase ipoteza că fusese inclus în fortificație.

Campania anului 2001

În scopul urmăririi acestor probleme în campania 2001 au fost trasate, coliniare cu limita de SV a carourilor N din sectorul V, două secțiuni, una în continuarea celeilalte, orientate NNV-SSE, de câte 2 x 10 m, separate de un martor de 1 m, marcate cu S1 şi S2, fiind adâncite până la -1 m/-1,5 m, în funcție de descoperiri, fără să atingă nicăieri nivelul pământului viu. Trasarea celor două secțiuni - S1 (10 x 2 m) şi S2 (10 x 2 m) -, a ținut seama, ca element director, de sistemul de caroiaje din interiorul castrului, dar s-a urmărit obținerea în final a unei secțiuni stratigrafice magistrale, care pornind de la limita de E a aşezării să secționeze întregul sector VIII până la zidul de SE al castrului.

S1 – în urma cercetării a rezultat o cantitate însemnată de fragmente ceramice cu decor striat, precum şi fragmente ceramice romano-bizantine: amfore striate şi cu coaste, vase mici, de băut sau de bucătărie, câteva fragmente de fier, precum şi oase de animale. Au fost identificate în carourile 4-5 din S1 urmele unui bordei, care constau din doi pereți formați dintr-un un singur rând de bolovani, formând un unghi drept, cea mai mare parte a lui intrând sub profilul de NE al secțiunii.

În c.1 şi 2 ale S1 au apărut două ziduri de piatră legată cu pământ, paralele şi tăind transversal-oblic secțiunea. Este evident că ele aparțin unei construcții ample al cărei rost nu va putea fi clarificat decât în viitoarele campanii. În c.3 al S1, a fost descoperit un zid masiv de piatră cu pământ, ce, atât cât se poate distinge, urmează curba de nivel marcând începutul râpei care limitează platoul pe laturile lui de SE şi SSV precum şi în mică măsură pe latura de NE, unde urcă, pierzându-se în panta drumului. Este probabil că acesta constituie o ramificația a zidului de incintă bizantin, relativ bine cunoscut pe cetate şi doar presupus pentru platoul *extra muros* de SE. Şi în cazul acestei construcții, observațiile şi descoperirile din campaniile viitoare vor aduce clarificări fundamentale.

Cele trei ziduri din piatră de talie mare legate cu pământ sau var sunt, după cum urmează:

- Z1 este zidul medieval al aşezării, care datorită unor alunecări de teren a pierdut paramentul exterior. Acest zid, legat cu pământ, este dublat de alte două ziduri, mai îngrijit lucrate,

care sunt dispuse la cca. 1,5 m, respectiv 3 m de el. Orientarea lui Z1 păstrează orientarea curbei de nivel, iar celelalte două sunt dispuse aproape paralel cu zidul castrului, ce se află la o distanță de aprox. 60 m spre NV.

- Z2 este amplasat la 1,5 m spre vest de Z1, fiind alcătuit tot din pietre de talie mare legate cu pământ şi având ambii paramenți lucrați îngrijit. Z2 face parte dintr-o structură de mari dimensiuni.
- Z3 este paralel cu Z1 şi Z2 şi se află la 3 m spre vest de Z1, la rândul lui fiind alcătuit din pietre de talie mare prinse cu mortar. Z3 este parte a unui ansamblu de mari dimensiuni ce nu este contemporan cu Z1.

Campania anului 2002

În campania anului 2002 au fost continuate lucrările la secțiunile magistralei I (S1 şi S2) deschise în anul 2001 şi a fost continuată magistrala stratigrafică, deschizându-se o nouă secțiune S3 (2 x 10 m).

Totodată, prin continuarea lucrărilor la S1 s-a ajuns la nivelul romano-bizantin din care au fost puse în evidență fundațiile unei construcții din care au rezultat obiecte ceramice şi din sticlă, precum şi monede, ultimele nefiind încă determinate. Materialul ceramic rezultat este caracteristic sec. V-VI p.Ch. Tot acest nivel bizantin este suprapus de o nivelare peste care sunt aşezate fundațiile zidurilor dezvelite în campania 2001, iar într-o etapă ulterioară construirii acestora a avut loc şi construirea bordeiului B1, ce a folosit ca perete de est paramentul unui zid. S-a mai putut constata că nivelul de construcție a zidurilor Z1 şi Z2 a fost amenajat într-un strat cu materiale de sec. VI, ceea ce indică ca şi perioadă de construcție o perioadă ulterioară sec. al VI-lea. Sub fundația zidului Z3 a fost descoperită o monedă, dar care încă nu fost determinată.

În c.3-4 ale S1 a fost dezvelit parțial şi o construcție cu fundație din piatră nelegată cu mortar, ce se datează pe baza materialului arheologic descoperit în interiorul ei anterior sec. al VI-lea.

În S2 prin continuarea lucrărilor s-a descoperit în c.2-4 resturile unei construcții cu tălpi de lemn, dublate de un rând de piatră, între aceste tălpi aflându-se o aglomerare de pietre ce pot proveni dintr-o demolare. Distrugerea acestei construcții de mari dimensiuni a avut loc ca urmare a unor acțiuni violente, deoarece bârnele din lemn sunt carbonizate, iar cantitatea de cenuşă este foarte mare. Materialul ceramic descoperit în c.2-3 este caracteristic sec. X-XI, fiind vorba de ceramică cenuşie, striată de tip Dridu B.

Campania 2003

În campania acestui an au fost continuate lucrările la secțiunile magistrale S2 şi S3 şi au fost deschise două casete de 4 x 4 m, cu martor de 1 m între ele, paralele cu S1/2001, în vederea clarificării situației arheologice din această secțiune.

În S2/2001 s-a continuat adâncirea, punându-se în lumină o groapă de mari dimensiuni din care au fost recuperate câteva fragmente ceramice de dimensiuni mari (posibil aparținând unui vas de provizii) şi fragmente de cărbune. Groapa este amplasată pe latura de E a S2, în imediata apropiere a locuinței L2. Această locuință a avut baza din piatră, dublată cu bârne mari din lemn, din care s-au păstrat numeroase fragmente de mari dimensiuni. L2 a fost distrusă prin incendiere, aşa cum ne arată resturile de bârne arse descoperite. Datarea L2 este făcută de materialul ceramic de tip Dridu B aflat peste nivelul de demolare.

În S3 a fost pusă în lumină o altă locuință (L3), cu fundație de piatră, a cărei datare este dificil de făcut în stadiul actual al cercetărilor, deoarece majoritatea materialului ceramic descoperit (fragmente de mici dimensiuni provenind de la oale-borcan de tip Dridu B) se afla într-un nivel ce căpăcuieşte locuința, iar din nivelul locuinței a fost recuperată o amforă globulară (întregibilă în proporție de 80%).

CI – 4 x 4 m - aflată la 1 m E de S1. Cercetarea în acest punct a pus în evidență laturile de E şi N ale L1, descoperită în S1.

CII – 4 x 4 m – aflată la 1 m E de S1 şi în prelungirea C1 spre E. Cercetarea a pus în evidență continuitatea zidului descoperit în S1, zid presupus a fi al incintei medievale.

Campania 2007

În campania din acest an au fost continuate lucrările în S4/2005 şi S5/2006 pentru a cerceta ceea ce se contura a fi şanțul cetății bizantine, reliefându-se existența în S4 a unei rigole ce mărginea un front de clădiri şi se constituia în marginea unui drum din pământ.

A mai fost deschisă o nouă casetă – C3 (3 x 3 m) - care urmăreşte să clarifice traseul zidului descoperit în C2/2003 şi care ar putea să ilustreze existența unei incinte de piatră adosată în cursul sec. al XI-lea laturii de E a cetății sugerată în literatura mai veche[1].

Note:

1. vezi planul general al Capidavei, la Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava. Monografie arheologică, I*, Bucureşti, 1958; plan-ansamblu pentru epoca medievală, la R. Florescu, *Ghidul arheologic al Dobrogei*, Bucureşti, 1968)

Sectorul X, *extramuros*

Colectiv: C. Dobrinescu (MINAC), studenți UO Constanța

Suprafața cercetată:

- sondaj SI/secțiune SI (2 x 10 m)

În perioada 10-15 august 2007 a fost executat un sondaj (SI) la cca. 4-500 m E-NE de incinta cetății Capidava, pe platoul unui deal ce oferă o bună vizibilitate spre intrarea în cetate.

Scopul cercetării:

- identificarea unor complexe arheologice extramurane; observații privind raporturile dintre cetate şi teritoriul învecinat. În acest sens am trasat o secțiune SI, orientată E-V de 2 x 10 m, în care am descoperit trei complexe arheologice:

- C1- groapă circulară la -0,80m, săpată în solul galben-cenuşiu; jumătate din aceasta se află în profilul de N al secțiunii; necercetată în această campanie;
- C2 – mormânt de inhumație;
- C3 – pavaj(?) din cărămizi şi țigle romano-bizantine.

Mormântul este în groapă simplă, fără sicriu, orientat E-V; poziția mâinilor – împreunate pe bazin; capul cu privirea spre răsărit, căzut uşor pe umărul stâng. Datorită texturii prăfoase a solului nu am putut identifica groapa mormântului. Defunctul a fost descoperit la -0,70 m de nivelul actual de călcare. La cca. 30 cm deasupra lui a fost identificat un strat de pietre mărunte, cu fragmente ceramice medievale (un vas reîntregibil). Probabil, acest strat avea un rol de protecție a mormântului, dată fiind adâncimea mică la care a fost găsit.

Orientarea defunctului, cu capul spre V, poziția mâinilor (împreunate pe bazin) şi nu în ultimul rând oala medievală (sec. XI p.Chr.) ne-a determinat să datăm acest mormânt în perioada medievală.

Pavajul(?) realizat din spărturi de țiglă şi cărămidă romană, apare la acelaşi nivel cu defunctul din perioada medievală, în

c.4 şi 5. Deasupra acestui rest de pavaj(?) am descoperit ceramică romano-bizantină(sec. IV-V) şi medievală (sec. XI). Acest complex arheologic l-am datat, larg, în perioada romană târzie.

Din punct de vedere al stratigrafiei, nu am putut identifica încă niveluri distincte de locuire, dar după stratul vegetal urmează 60-70 cm de sol galben - cenuşiu, prăfos, cu materiale arheologice – pietre, resturi osteologice, fragmente de amfore, castroane şi oale, majoritatea de sec. IV p.Chr. şi fragmente ceramice medievale (oale de sec. XI) - amestecate.

Dat fiind timpul relativ scurt alocat acestui sondaj şi numărul mic de lucrători, de anul acesta, nu putem trage încă concluzii asupra locuirii de pe acest platou. Cu siguranță locuirea sau activitățile umane de pe acest deal sunt strâns legate de etapele de evoluție ale cetății, cercetările viitoare urmând să completeze imaginea locuirii în zona extramurană. [Cătălin Dobrinescu]

Territorium Capidavense – cercetări de suprafață

Colectiv: Ioan Carol Opriş, Dan Ştefan, Maria Magdalena Duțescu (FIB), studenți FIB; UO Constanța

Suprafața cercetată:

- cartare 8 tumuli, 5 situri în teritoriul Capidavei la S (înspre satul Dunărea) şi la E (spre Băltăgeşti, Gălbiori) de cetate;

În vara anului 2006 fuseseră reluate preocupări mai vechi, de extindere a investigațiilor arheologice în microzona adiacentă sitului. Intenția noastră a fost aceea de a colecta informații noi din teritoriul Capidavei, prin cercetări de suprafață, măsurători topografice şi săpături arheologice, urmărind, în final, definirea comunităților umane din trecut în relație cu mediul geografic, efectuând cercetări în punctul *Valea Vlahcanara*, unde fusese semnalată o *villa rustica* (?) (cca 800 m E de cetate, în linie dreaptă, coordonate - latitudine 44°29`şi longitudine 28°06`).

În august 2007 am continuat campania de cercetări de suprafață şi explorări arheologice în teritoriul cetății Capidava prin desfăşurarea unor activități de identificare în teren şi cartare a siturilor ori monumentelor arheologice individuale existente în acest spațiu.

Scopul nostru a fost de a înțelege complex dezvoltarea cetății romane şi apoi romano-bizantine ca un ansamblu de relații dezvoltate între situri contemporane (într-o evoluție cronologică cu sens) cu caracter specific şi rol divers, de comunități, de monumente funerare, căi de acces şi teritorii agricole ori teritorii exploatate pentru obținerea diferitelor resurse. În acest fel situl de mare întindere (în spațiu şi timp) de la Capidava, poate căpăta sens ca reper major într-un univers bine organizat şi închegat în mod direct sau indirect în jurul său.

Se urmăreşte, aşadar, structurarea teritoriului adiacent cetății Capidava, pornind de la premisele organizării administrației romane, într-un peisaj arheologic cu sens istoric şi social. Ansamblurile arheologice vizate de noi în acest sens sunt în primul rând cele de epocă romană, dar înregistrarea cartografică nu a omis niciun fel de sit identificat în teren.

Nu în ultimul rând, avem în vedere faptul că o corectă şi completă evidențiere a siturilor va contribui, fără îndoială, la o mai bună protejare a acestora, în condițiile unei permanente amenințări reprezentate de lucrările agricole ori de amenajare a teritoriului ce se desfăşoară în zonă.

Obiectivelor cu temă istorică le-am asociat interesul major al definirii şi dezvoltării unei metodologii de explorare de suprafață pentru microregiuni istorice ori geografice bine conturate, axată pe cartarea monumentelor în teren şi înregistrarea datelor primare în chip cât mai organizat şi standardizat. Evidentă şi necesară devine astfel componenta spațială a acestor informații, spațiul tridimensional geografic reprezentând mediul de integrare a tuturor datelor cu caracter arheologic. O parte din întrebările la care explorările noastre vor încerca să ofere răspunsul vor face referire tocmai la modul în care spațiul-teritoriu era amenajat, utilizat ori exploatat în antichitate.

Pentru această campanie obiectivele speciale de cercetare au vizat verificarea traseelor posibile de drumuri romane care legau cetatea Capidava de vecinătăți şi de restul teritoriului din jur, precum şi modul în care aceste căi de acces au contribuit la structurarea şi dezvoltarea teritoriului, respectiv ridicarea de monumente funerare în apropierea drumurilor – fapt comun în toată lumea romană.

Instrumentul cel mai potrivit în această întreprindere care de altfel determină anumite aspecte ale obiectivelor cercetării este integrarea datelor într-un sistem de tip GIS (o bază de date cu referință spațială). Pentru ca sistemul să fie operațional am urmat două etape distincte de colectare şi integrare a informațiilor.

Într-o primă fază am continuat un efort început în urmă cu 3 ani prin integrarea într-o platformă digitală a informațiilor topografice şi cartografice (relief, cursuri de apă, drumuri actuale, localități actuale, situri de epocă romană semnalate sau presupuse, hărți cu informații satelitare legate de relieful regiunii, trasee presupuse de drumuri romane, planurile de detaliu cu monumentele din Cetate înregistrate în cadrul proiectului în ultimii 3 ani) construind astfel modelul tridimensional al reliefului din regiune, mobilând acest cadru cu elemente de interes ştiințific şi conturând deja posibile teme de investigație în teren.

În cea de a doua etapă am realizat măsurători în teren ale monumentelor arheologice.

Colectarea datelor spațiale s-a realizat pe trei paliere în funcție de scara geografică a ansamblului de interes arheologic. Astfel pentru relieful general al microregiunii am utilizat date obținute din misiuni satelitare de tip georadar. Pentru cartarea generală a siturilor am utilizat un sistem de receptoare gps geodezice cu corecție diferențială şi algoritmi de postprocesare şi transcalcul al coordonatelor, iar pentru detalierea situației topografice ori arhitectonice din cadrul diferitelor situri, într-o ordine a priorităților am utilizat echipamente topografice clasice (stația totală).

Tumulii au fost înregistrați prin următoare metodologie: pentru fiecare tumul a fost înregistrat un punct în vârf, patru puncte la baza tumulului corespunzătoare punctelor cardinale şi patru puncte la o oarecare distanță de tumul, tot corespunzătoare punctelor cardinale. Acestea din urmă reprezintă punctele de stație din care au fost realizate, corespunzător, 4 fotografii de ansamblu ale tumulului. Din vârful tumulului a mai fost realizat un set de 8 fotografii menite să înregistreze orizontul vizibil într-un cerc complet de 360 grade. Siturile au fost înregistrate sub forma unui contur reprezentând perimetrul aproximativ al sitului determinat în urma unei evaluări primare de suprafață realizată în echipă de minim 7 oameni. Ca regulă generală, materialele arheologice identificate la suprafață în teren nu au fost colectate, ele au fost fotografiate şi în cazurile considerate necesare li s-a înregistrat şi poziția.

În campania din 2007 am urmărit în teren traseele posibilelor drumuri romane aşa cum sunt ele sugerate în bibliografia selectivă ce însoțeşte prezentul raport, ținând cont şi de situația topografică a regiunii. Astfel am preferat traseele de culme ca fiind cele mai potrivite pentru un drum antic (mai sigur decât un drum pe o vale care până de curând, înainte de

regularizările apelor, a fost frecvent inundată). Urmând aceste trasee am înregistrat tumulii vizibili în teren şi restul siturilor identificate pe parcurs. Considerăm că aliniamentele de tumuli pot sugera prezența unor drumuri romane. Desigur acest lucru trebuie verificat mai ales în situația în care datarea tumulilor este neclară în lipsa unor excavații lămuritoare.

Regiunea investigată de noi a fost cuprinsă între Cetatea Capidava (la V) şi Dealul Zăval (la E) şi între valea Zăval la S şi Dealul Calachioi (la N), aprox. o suprafață de 2800 ha. Am explorat traseul posibilului drum de culme spre Băltăgeşti şi cel spre N spre Ulmetum.

În general, am observat că din imediata apropiere a unui tumul, mai ales din vârf, se observă în raza privirii încă una sau alte două movile. Astfel mergând din aproape în aproape am identificat în teren 8 tumuli, dintre care 3 foarte aplatizați. Toți tumulii au fost poziționați în puncte dominante din relief, pe culmi de deal cu vizibilitate largă. Dovadă a acestui lucru o reprezintă şi localizarea în vârful a 4 tumuli a unor puncte topografice din care două puncte de referință în rețeaua geodezică națională.

O altă observație care se poate face este legată de prezența în apropierea unor tumuli mari a altor movile mai mici, eventual aplatizate.

Un lucru interesant este că tumulii 01, 03, 04, 07 au un diametru similar, aprox. 50 m şi înălțimi variabile între 2 m şi 7 m. Toți aceşti tumuli sugerează prin prezența pietrelor la suprafață şi a formei în care s-au erodat mantalele, existența unei mantale de piatră aflată sub cea de pământ.

Remarcăm succesiunea tumulilor 01, 05 şi 06 localizați aprox. din 2 în 2 km, pe o singură culme de deal, ce poate foarte bine să reprezinte traseul unui drum care ar fi legat Capidava de N teritoriului. Tot de acest traseu se poate conecta şi tumulul care a acoperit mormântul cu cistă cercetat de C. Georgescu în anii 80.

Remarcăm de asemenea succesiunea tumulilor 01, 03 şi 07 pe traseul unui posibil drum între Capidava şi Băltăgeşti.

Mormânt în cistă

Am reidentificat în teren şi am înregistrat cu precizie poziția mormântului în cistă de piatră săpat de Cheluță Georgescu în anii '70. Acesta se află în extremitatea Vestică a Dealului Capidava. Mormântul se află la aproximativ 1 km 180 m spre SSE în linie dreaptă, distanță măsurată de la Poarta de E a Cetății Capidava, pe un promontoriu înalt cu bună vizibilitate asupra Cetății, promontoriu stâncos ce face parte din faleza Dunării, chiar în locul unde pătrunde în lunca Dunării Valea Vlahcanara.

Cista, compusă din 6 blocuri de calcar, se poate încă observa bine în teren. Săpătura a ajuns practic la nivelul capacului, golind conținutul cistei, fără a săpa de jur împrejurul ei. Capacul acesteia realizat dintru-un sigur bloc masiv de calcar cu scoabele de metal folosite pentru fixare, bine păstrate, se află undeva la 10 m mai jos alunecat/aruncat spre vale de locul cistei. Vizibilă este şi urma desfacerii capacului – acțiune ce a rupt o bucată din una din marginile sale (la cercetarea din anii '80 ai lui Valeriu Cheluță-Georgescu).

După aspectul terenului se poate sugera cu un grad ridicat de probabilitate că a fost vorba de un tumul poziționat într-un punct mai înalt al terenului. Se mai pot identifica şi urmele secțiunilor prin care s-a cercetat mormântul (două secțiuni în cruce).

La aproximativ 100 m spre SE (spre şosea), pe pantă în jos, în pământul adus la suprafață de muşuroaiele de cârtiță am identificat mai multe fragmente ceramice cu aspect preistoric dintr-o epocă ce nu poate fi precizată. Pământul din jur ca şi cel scos de sub pământ provine din depozitele de loess de culoare galbenă ce compun nivelul superior al unității de relief, fără a sugera existența unui strat format ca rezultat al activităților umane.

Tumulul 01 este amplasat pe malul răsăritean al Văii Vlahcanara pe Dealul Capidavei şi mai este cunoscut sub numele de *Movila lui Roşu*. Are un d de 50 m şi h de 5 m. Se află localizat într-o poziție dominantă pe o culme de deal, la aprox. 1,7 km de Cetate. Dealul se dezvoltă între două văi ce se varsă în Dunăre, Valea Vlahcanara la V şi o valea Mândaia la E.

La baza tumulului în sectoarele sudice şi estice se pot vedea la suprafață grupări de pietre din calcar de dimensiuni mici şi medii, care ar putea sugera prezența unei mantale din piatră, posibilitate susținută şi de felul în care s-a erodat mantaua din pământ a movilei: s-a păstrat o porțiune mai lată spre bază, mai puțin erodată deci în comparație cu vârful movilei care s-a subțiat. Existența unei baze dure din piatră poate să explice aspectul de „piesă de şah" pe care îl are tumulul.

În apropiere de Tumulul 01, la 140 m V se poate observa în teren o mică denivelare, posibil un tumul aplatizat denumit Tumulul 02. este o realitate atestată pentru diferite epoci şi în numeroase situri cu caracter funerar, că prezența unor monumente tumulare mari, adevărate repere în peisaj, duce la ridicarea de monumente noi de jur împrejurul lor. Uneori se asociază tumuli din epoci despărțite în timp de milenii.

Din apropierea movilei 01 este vizibilă spre Est o alta. Aceasta a fost denumită Tumulul 03, cunoscută sub denumirea de *Movila Mandaia*. Acesta se află față de tumulul 01 la o distanță de 950 m spre E şi deci la 2,650 km E de Cetatea Capidava. Are un d de 55 m şi h de 7m. Erodarea mantalei sale sugerează în aceeaşi manieră mai sus descrisă, prezența pietrei la baza movilei. Piatra (calcar) este vizibilă la suprafață în sectoarele Estice.

În zona de S la baza tumulului au fost identificate un fragment mic de marmură şi două fragmente ceramice de epocă romană, lucrate la roată din pastă bună, roşii, bine arse. Şi movila 03 se află localizată într-un punct dominant pe o culme de deal cu bună vizibilitate. În sectoarele sale de NE şi SE în mantaua movilei se pot observa urmele unor intervenții (excavații). În vârful acestui tumul se află un punct topografic.

Din vârful movilei 03 s-a observat spre N prezența în teren a altui tumul – Tumulul 04. Acesta a fost identificat la 1,8 km spre N de Tumulul 03, respectiv la 3,57 km de Cetatea Capidava, pe aceeaşi culme de deal pe care se află şi Tumulul 01, la 2,28 km de acesta. Tumulul 04 are d de 50 m şi h de 3 m. Din vârful său sunt vizibili tumulii 01 şi 03. La suprafață se pot observa pietre pe partea de SV şi V. La baza tumulului spre Sud s-a identificat un fragment de amforă probabil romană. În vârful acestei movile se află un punct topografic semnalizat cu structură înaltă metalică, reprezentând punctul de referință *Capidava,* de ordin 4, din rețeaua geodezică națională.

La 60 m spre S de Tumulul 4 credem că se află o movilă aplatizată (Tumulul 05) cu d de 30 m, înregistrând diferențe de nivel de aprox. 50-70 cm, față de terenul din jur.

La 2,090 km spre NNE de tumulul 04 se află Tumulul 06, pe aceeaşi culme de deal cu movila 01 şi 04. Acesta este însă aplatizat şi nu pot fi precizate alte detalii. În acest punct se află o bornă topografică. Se află într-o poziție dominantă în teren cu bună vizibilitate spre S şi E (de aici poate fi observat, atunci când atmosfera este clară, podul de la Cernavodă). Din acest punct se poate observa spre SSE o serie de movile pe culmea

de deal aflată imediat la S de localitățile Dunărea şi Băltăgeşti. Pe această culme de altfel, în baza de date a rețelei geodezice naționale există patru puncte de referință, dintre care 3 conțin în denumirea lor şi cuvântul *movilă: Movila Banii, Movila Fântâna de piatră, Movila Tomescu.*

La 2,741 km distanță spre E de tumulul 03, pe următorul deal, Dealul Zăval, se află doi tumuli - Tumulul 07 şi Tumulul 08 aflați la distanță de 40 m unul de celălalt. În vârful movilei 07 se află un punct de referință de ordinul 3 din sistemul geodezic național - *Movila lui Moş Costache*. Movila 07 are d. de 53 m şi h de 2 m. La suprafața sa sunt vizibili bolovani de calcar.

Tumulul 08, localizat la 40m SE are d. de 60 m şi înălțime de 1,50 m. Pe suprafața sa mult aplatizată de lucrări agricole şi de amenajarea unui drum s-au identificat câteva fragmente de perete ars de lut (chirpic).

Situl 01

La 1,3 km în interiorul văii Zăval, într-o viroagă de aprox. 10 m L, 3 m l şi 2 m ad., am identificat urmele unui strat de cultură de culoare cenuşiu-gri, cu textură granulată, cu o grosime aproximativ de 0,80 m, bine individualizat față de depozitul de loess galben aflat în zonă. Pe nivelul inferior al acestui strat se văd fragmente ceramice şi oase, indicând existența unui posibil nivel de călcare. Ceramica este lucrată la roată, romană. Viroaga se află imediat la baza dealului ce coboară spre V în Valea Zăval, curgând pe direcția E-V.

În fundul acestei viroage am observat urmele unui cuptor săpat în lutul viu cu cupola prăbuşită, din care se păstrează urmele pereților groşi bine arşi, cu formă arcuită, în care erau prinse cioburi mari romane. Cuptorul pare să aibă două camere, una mai mare, una mai mică, ambele circulare. Camera mai mică (cel puțin pare mai mică deoarece este prinsă în peretele de lut) are peretele sudic căptuşit cu cărămizi mari arse de pământ foarte probabil romane (se pot vedea două) şi are fundul mai sus decât fundul camerei mari cu 20 cm.

Cuptorul se află la -1,95 m adâncime față de nivelul vegetal actual şi la -1,20 m față de nivelul inferior al stratului de cultură amintit. Camera mică are h de 43 cm şi cea mare 55 cm. Cărămizile au dimensiuni standard: L de 15 cm, l de 9 cm, gr. de 5 cm. D camerei mici are 62 cm şi d camerei mari are 95 cm. Grosimea peretelui ars are de 8 cm. Pereții sunt erodați treptat, având înălțimea cea mai mică păstrată spre vale. În aceste condiții nu este foarte clar dacă ceea ce pare a fi gura cuptorului în partea dinspre vale este chiar gura sau este doar rezultatul eroziunii. Acest complex a fost curățat şi fotografiat apoi acoperit cu folie şi pământ pentru a-l proteja.

Pe platoul aflat deasupra viroagei s-au identificat numeroase fragmente de cărămizi romane. Vizibilitatea pe acest platou a fost în general foarte redusă, pământul nefiind lucrat de mult timp şi acoperit cu iarbă de păşune, cu greu se pot observa fragmente ceramice la suprafață.

Situl 02

La 200 m spre N de punctul Sit 01 în interiorul văii Zăval tot la baza dealului lângă vale, într-o ruptură de mal s-au putut observa mai multe fragmente ceramice romane, printre care fragmente de amforă cu caneluri din pastă albicioasă nisipoasă. În această ruptură se văd sub vegetal 0,30 m grosime de strat gri cenuşiu granulat cu pigmenți.

Situl 03

La 4 km S de cetate pe primul platou aflat la SE de vărsarea văii Zăval în Dunăre (extremitatea vestică a Dealului Zăvalului) am identificat o suprafață de aprox. 10 ha de pe care am recoltat foarte multe fragmente ceramice de epocă romană timpurie, în special amfore, dar şi cărămizi şi pietre. Tot din acest sit au fost găsite la suprafață un vârf de săgeată din bronz cu trei aripioare şi tub de înmănuşare, precum şi câteva fragmente ceramice decorate cu firnis negru care sugerează şi o prezență umană mai timpurie, posibil getică în aceste locuri. Considerăm situl ca fiind foarte bogat în material şi considerabil de întins.

Situl04

La 1 km N de cetate pe un platou ridicat la NV de valea Vlahcanara, pe dealul Calachioi, am identificat de asemenea o aglomerare importantă de fragmente ceramice romane timpurii şi târzii, cărămizi romane şi pietre.

Situl05

Situl de epocă romană timpurie cercetat în 1985 de Z. Covacef şi apoi reluat în 2006, situat pe un platou în interiorul Văii Vlahcanara[1]. [Ioan C. Opriş, Maria Magdalena Dușescu, Dan Ştefan]

Note

1. vezi Opriş, Ştefan, Dușescu 2006, în CCA, respectiv raportul de cercetare arheologică pentru acest sit.

Capidava - La Bursuci

Colectiv: Cătălin Dobrinescu (MINAC), studenți UO Constanța

Suprafața cercetată:

- sondaj SIX 4 x 10 m (10 carouri de 2 x 2 m, cu martori de 0,20 m)

În perioada 26 iunie-9 iulie 2007 a fost executat un sondaj arheologic (SIX) în punctul *La Bursuci*, situat la cca. 2 mile în aval de cetatea Capidava.

Cercetările din anii anteriori au dus la descoperirea unor urme de locuire din perioada hallstattiană (cultura Babadag, faza I/II) şi medievală (sec. X-XI p.Chr.). Au fost descoperite complexe aparținând perioadelor menționate şi a fost analizat materialul osteologic de locuire hallstattian, realizându-se o imagine a ecosistemului de pe malul Dunării în sec. XI-X a.Chr.

Sondajul din acest an a avut drept scop colectarea materialului osteologic din nivelul medieval în vederea analizării acestuia din punct de vedere arheozoologic. Astfel, am executat un sondaj de 4 x 10 m, caroiat în 10 carouri de 2 x 2 m, cu martori de 0,20 m, la cca. 180 m N de malul Dunării, pe o terasă situată în vecinătatea unei cariere de calcar, unde în anii anteriori am descoperit fragmente ceramice medievale (sec. XI-XII).

Stratigrafia se prezintă astfel:

0 -0,15 m - nivel vegetal - US 4000- cu fragmente ceramice medievale, pietre;

-0,15 -0,50m - nivel de locuire medieval – US 4037 – cu fragmente ceramice medievale, resturi osteologice şi pietre;

-0,50 m - nivel de călcare medieval – US 4038 – cu aspect de sol bine bătătorit, cu fragmente ceramice şi osteologice;

-0,50 -0,80 m - nivel vegetal antic – U.S. 4039 – sol compact de culoare brună, cu puține fragmente ceramice medievale, străpuns de gropi de crotovine;

-0,80 -0,90 m - loess – U.S. 4040 –.

Nu am identificat complexe de locuire. Din nivelul de locuire medieval am recuperat în totalitate resturile osteologice şi materialul ceramic. [Cătălin Dobrinescu]

Planşele 17, 18, 19

33. Caransebeş, jud. Caraş-Severin

Punct: Catedrala Sf. Gheorghe

Cod sit: 51029.40

Cercetare arheologică neautorizată

Colectiv: Adrian Ardeț, Dimitrie Negrei (MJERG Caransebeş)

În perioada 20 -28 iunie 2007 au fost efectuate cercetări arheologice preventive.

Tradiția susține ca pe actualul amplasament al Bisericii, cunoscuta drept Catedrala Caransebeşului, a existat o mănăstire construită din lemn şi amintită documentar la 1444, pe lângă care s-a dezvoltat prima şcoala de diaconi din zona Banatului montan şi s-a închegat prima biblioteca a oraşului. În sprijinul existenței acestei mănăstiri vin şi documentele medievale si mai târzii, care pomenesc de „apa calugărilor" (*aqua monachorum*) ca fiind în imediata ei apropiere. Edificiul din piatră şi caramidă este menționat ca biserică în documentele de la 1739 si 1744, iar în 1752, din nou ca mănăstire. Construcția, de factură barocă, a fost reparată în 1759 ca, în primele decenii ale secolului al XIX-lea, episcopul Ioan Tomiciu să dispună lărgirea ei, astfel încât stâlpii de susținere a turnului sa se găsească astăzi în interiorul navei. Cu acest prilej, biserica este zugrăvita, pardosită cu lespezi de piatră şi sunt fixate stranele pentru cântăreți. În 1862, sculptorul Esterlehner şi pictorul Gutsch (Viena) realizează iconostasul. Cele patru clopote ale bisericii sunt turnate în perioada 1817-1881. În primele decenii ale secolului al XX-lea, biserica este repictată de Dimitrie Turcu şi, ulterior, de Ioachim Miloia. În 1987 se mai realizează o repictare parțială a interiorului. Cu ocazia lucrărilor de reparații şi redistribuire a sistemului de colectare a apelor pluviale şi a îngrădirii, din primăvara anului 2007, în curtea bisericii au fost descoperite oseminte umane, datând, probabil, din perioada în care funcționa aici mănăstirea. Biserica este monument istoric, înscris în Lista Monumentelor Istorice, cod CS-II-m-B-11060.

A fost trasată o secțiune orientată E-V, paralelă cu Biserica Sf. Gheorge de 5 x 1,5 m. Totodată pe latura de S a catedralei au fost inițiate lucrări de introducere a apei potabile în Biserică pe o suprafață de 20 x 0,5 m ce a presupus verificarea şi cercetarea acestei zone.

În secțiunea cercetată am reuşit să identificăm trei nivele de călcare pe o adâncime de 0,80 m.

Primul nivel se află la o adâncime de 0,55-0,60 m în c.1-2 şi acoperă pământul viu. Acest nivel are o grosime de 0,18 cm şi se compune dintr-un pământ de umplutură având în componență pietriş, pigment negru provenit de la lemn ars, pietre de râu şi fragmente mici de cărămidă. Din acest nivel provine o monedă medievală de argint (denar) bătută în timpul lui Iancu de Hunedoara şi datată între 1444 şi 1446 când acesta a fost guvernator al Ungariei. Moneda are diameterul de 15 mm şi grosimea de 1 mm având următoarea legendă: Av. Cruce dublă ancorată, închisă în cerc; între brațele ei siglele: n e ; marginal între două cercuri, legenda TEMPORE IO GUBER. Rv. + M REGNI VNGARIE între două cercuri. Scut fasciat, închis în cerc. Tip Rethez 156.

Al doilea nivel se află la o adâncime de 0,40 m în carourile 1-2 şi se compune dintr-un strat de amenajare compus din bucăți de cărămidă şi foarte mult mortar. Din acest nivel ne provin fragmente ceramice şi o monedă austriacă de cupru în valoare de un kreutzer bătută în anul 1859. Moneda are diametrul de 19 mm şi grosimea de 1mm având următoarea legendă: Av. 1 kreuzer şi anul 1859 înconjurată de o cunună de laur. Rv. K.K. ÖSTERREICHISCHE SCHEIDEMUNZE

Ultimul nivel se află la adâncimea de 0,20 m pe toată suprafața secțiunii şi are o grosime de 0,20 m şi se compune dintr-o peliculă de pietriş de 5 cm de ce presupune curtea interioară a bisericii. Acest nivel este acoperit de un strat de 0,20 m de pământ brun ce reprezintă stratul de umplutură modernă.

Între c.2-5 a fost surprinsă o groapă modernă care taie straturile medievale şi moderne ce conține un pământ brun având în componență piatră de râu, cărămizi şi mortar ce merge până la stratul de pământ viu.

Pe latura de S a Catedralei au fost efectuate lucrări de introducere a apei potabile, săpătura atingând o adâncime de 0,60 m. A fost verificată toată această zonă din punct de vedere arheologic, stratigrafia fiind asemănătoare cu cea pe către am cercetat-o în secțiunea de pe latura de E.

În concluzie, cercetările efectuate la Catedrala Sf. Gheorghe din Caransebeş nu afectează nici un obiectiv arheologic sau construcție modernă. Catedrala a fost construită în afara cetății medievale a Caransebeşului într-o zonă aflată în imediata apropiere a canalului Eruga unde nu a exista nicio construcție medievală. În cercetările noastre am reuşit să surprindem un nivel medieval şi unul modern datate prin cele două monede prezentate. [Adrian Ardeț]

Abstract:

During 20th and 28th of June 2007 we made preventive archaeological excavations. A section, orientated east – West, was marked parallel to Saint Gheorghe's Church. Its measures of the section are 5 x 1.5 m. At the same time, on the South side of the cathedral has begun the work for bringing the drinkable water into the cathedral. This section's measures are 20 x 0.5 m. This situation required to research this area.

In the researched section we succeeded to identify three treading levels (a medieval one and two from modern times) on a depth of 0.80 m.

The research made at Saint Gheorghe's Cathedral from Caransebeş does not affect any archaeological objective or modern constructions. The cathedral was built outside the medieval fortress of Caransebeş, near the Eruga sewer, where there was no medieval construction.

34. Călineşti-Oaş, com. Călineşti-Oaş, jud. Satu Mare

Punct: Strada Horburilor

Cod sit: 137238.05

Autorizația de cercetare preventivă nr. 199/2007

Colectiv: Liviu Marta– responsabil (MJ Satu Mare), Dan Pop (MIA Maramureş)

Cercetarea arheologică a urmărit salvarea unei zone restrânse în care, succesiv în primăverile din anii 2006 şi 2007, odată cu săparea manuală a grădinii, dl. Gavrău Vasile a descoperit o bucată dintr-o râşniță şi fragmente ceramice de mari dimensiuni ce au aparținut unor vase din epoca târzie a bronzului.

Într-o primă etapă s-au deschis două casete deasupra zonei în care au apărut obiectele (2 x 2,10 m şi 3 x 2 m). În urma cercetării lor au fost descoperite patru vase întregibile (două

amfore, o oală şi o strachină), câteva fragmente ceramice împrăştiate şi două râşnițe. Amforele aveau partea superioară afectată de lucrările agricole, până la adâncimea de 25 cm. Ele, la fel ca şi strachina, au fost depuse în 3 gropi de mici dimensiuni (suprafețele de: 0,60 x 0,60 m, 0,60 x 0,80 m şi 0,90 x 0,80 m; adâncimile maxime de 0,20-0,25 cm). Împreună cu una dintre amfore a fost depusă o oală fragmentată şi două pietre de râşniță. Gropile cu vase se aflau dispuse la distanțe cuprinse între 1 şi 2,20 m una de alta, iar grupul de fragmente ceramice fiind situat la 1 m distanță de vase. Descoperirile sunt încadrabile orizontului cultural Lăpuş II – Gáva I.

Într-o etapă ulterioară, prin două secțiuni dispuse vertical, având dimensiunile de 6,5 x 3 m şi de 8 x 3m, a fost cercetată zona din imediata apropiere a descoperirilor. În ele nu au apărut elemente care să sugereze posibilitatea ca depunerile de obiecte să provină dintr-un tumul aplatizat. Ca urmare, prin săparea imediat la V de zona cercetată a unei secțiune de control (15 x 2 m, orientare E-V) s-a urmărit verificarea posibilității existenței mai multor grupe de depuneri. Deoarece nici acest demers nu a dat rezultate, a fost cercetată o mică movilă, dintr-un grup de două, situată la 120 m de zona în care au fost descoperite obiectele arheologice. Vizibil încă de la suprafață, miezul de piatră al movilei se întindea pe o suprafață de 4 x 4 m, având o grosime maximă de 0,30 m. Scoabele de fier şi ceramica modernă descoperite arată că depunerea de pietre a reprezentat patul pe care a fost amenajat o construcție modernă de lemn.

Ceramica descoperită la Călineşti şi într-o oarecare măsură şi modul de depunere a obiectelor au analogii în cadrul necropolei de la Lăpuş. Unele diferențe ce se constată în tratamentul aplicat obiectelor, lipsa oaselor umane şi caracterul restrâns al cercetării lasă – cu toate încercările de lămurire – o doză de incertitudine în atribuirea ei domeniului funerar.

35. Căscioarele, com. Căscioarele, jud. Călăraşi

Punct: D'aia Parte

Cod sit: 101733.09

Autorizația de cercetare sistematică nr. 1/2007

Colectiv: Paul Damian – responsabil (MNIR)

Situl arheologic din punctul *D'aia Parte* este situat pe malul de E al lacului Cătălui, la 150 m N de "Ostrovel" (sat gumelnițean, intensă locuire Boian - Spanțov[1]). Primele sondaje arheologice au fost efectuate între anii 1963 – 1971 de către Muzeul din Oltenița, între anii 1987 – 1991 s-au efectuat cercetări arheologice de salvare în aproximativ 11 situri din această zonă, săpăturile sistematice propriu-zise începând între anii 1991 – 1992. Cercetările au continuat până în anul 1996, apoi cu întreruperi, în 2001 şi în 2005[2].

Cercetarea din această campanie a avut drept scop continuarea şi finalizarea cercetării sistemului de fortificație, pe latura de V şi redeschiderea cercetărilor pe laturile de N şi S.

Pe latura de V am lucrat în suprafețele S006, S007 şi S008 unde cercetările nu au fost finalizate în campania anului 2005. Pe latura de S am deschis două secțiuni de sondaj orientate N-S, S009 şi S010, cu un martor de 1 m paralel cu secțiunea magistrală S002, care străbate aria de cercetare de la N la S. Pe latura nordică am redeschis S003 pe o porțiune de 4 x 10 m.

În S006 a fost identificat paramentul interior al zidului din cărămizi nearse; emplectonul dintre cele două paramente este constituit dintr-o masa compactă, dură, alcătuită din bucăți de chirpic ars, pietre şi pământ galben (löess). Din paramentul exterior al zidului se păstrează numai fundația alcătuită din pietre de râu şi fragmente de cărămizi nearse, situația fiind similară celei descoperite în S007. Spre partea de V a casetei, în exteriorul zidului de cărămizi nearse, a fost surprinsă fundația zidului din piatră.

În S007 zidul din cărămizi nearse urcă spre N, paramentul exterior fiind surprins în campania din 2005. Se păstrează elemente ale fundației, cărămizi din löess dur, care nu se află într-un context clar; zidul din cărămizi nearse şi cel din piatră nu se mai păstrează pe un aliniament precis. Nu a putut fi surprins paramentul interior, putând fi, însă, observate urmele intervențiilor repetate ca urmare a unei posibile demantelări.

În campania arheologică din 2005 este surprins paramentul exterior (in profilul sudic al secțiunii S007) păstrat aprox. pe trei asize. Acesta se păstrează şi in suprafață pe un aliniament constituit din pietre de râu (?) amestecate cu pământ galben (löess), care constituie fundația acestui parament. O situație similară apare şi în S_008, din păcate nu se mai păstrează nimic din parament, ci numai fundația. În profil sunt surprinse amenajarea, terasarea, urmele bermei, urmele emplectonului, fundația zidului din piatră.

Lucrările la sistemul de fortificație au afectat o posibilă locuință adâncită putând fi observată pe profil nivelarea făcută pentru această amenajare; complexul prezintă o vatră de aproximativ 0,50 m, şi o intervenție (groapă) prezentând mai multe nivele de umplutură delimitate de lentile de cenuşă

În suprafețele deschise pe latura de S (S009 şi S010) cercetarea a rămas într-un stadiu incipient. Aici a fost descoperită o vatră situată în poziție secundară în partea superioară a unei gropi, fragmente ceramice aparținând perioadei getice, o amforă fragmentară (*posibil Cos*) şi un mâner de amforă ştampilată (*Thasos*).

Pe latura de N în S003 apare o situație complexă. Sunt surprinse urmele celor două paramente din cărămizi nearse. Este posibil să fi surprins urmele valului de apărare şi urmele palisadei prăbuşite datorită unei distrugeri intenționate sau nu (palisadă din lemn - bârne din lemn carbonizate - şi pământ), putând fi observată urma fundației zidului de piatră (care se păstrează pe aproximativ patru asize, pietre de talie mare montate în pământ galben care le-a fixat devenind liant), urmele intervențiilor pentru demantelare şi intervențiile pentru scoaterea pietrei.

Materialul ceramic este reprezentat de o gama variată de vase getice, vase modelate cu mâna sau la roată, imitații dupa tipuri de vase greceşti, importuri reprezentate de amfore de tipul *Thassos*. Inventarul se încadrează cronologic în perioada sec. IV-III a.Chr.

Note:

1. Silvia Marinescu – Bîlcu, *A Few Observations on the internal organization of Gumelnița communities on Lake Catalui Islet,* in In Memoriam, Vladimir Dumitrescu, Cultură şi civilizație la Dunărea de Jos 19, 2001, p. 147-153; http:// www.cimec.ro/ Arheologie/gumelnita/cd/default.htm
2. V. Sîrbu, Paul Damian, Sorin Cleşiu, Gabriel Bălan, CCA 2005, p. 119-121.

36. Căşeiu, com. Căşeiu. jud. Cluj [Samum]

Punct: Cetățele

Cod sit: 56675.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 16/2007

Colectiv: Dan Isac - responsabil (UBB Cluj), Adriana Isac (MNIT)

Campania anului 2007, finanțată de MCC şi Consiliului Local Dej, s-a desfăşurat între 2 iulie-15 august, cu participarea unui număr de 24 de studenți de la Facultatea de Istorie a UBB Cluj, secțiile Arheologie şi Istorie. Scopul principal a constat în continuarea investigării zonei din vicusul militar. Datorită ridicării topografice a aşezării vicane[1] în sistemul ST 70 (Dan Ştefan, Madi Dutescu şi Mihai Florea, de la MNIR), săpăturile au putut fi legate planimetric şi cu precizie de zona cercetată între 1995-1998 şi în 2004. Această din urmă săpătură nu a putut fi amplasată corect pe plan datorită lipsei unui plan topografic, zona săpată fiind schițată destul de aproximativ pe planul general al săpăturilor. Cercetările din 2007 au identificat pe teren şi cele două suprafețe deschise în 2004, care împreună cu noile secțiuni trasate au fost, în fine, consemnate pe planul topografic. Astfel s-a încheiat completarea şi compatibilizarea planului aşezării vicane, cu toate săpăturile şi relația acestuia cu castrul de la Căşeiu. Trebuie menționat că ridicarea topografică a săpăturilor va fi făcută, ca de obicei, în toamna târzie a acestui an sau în primăvara viitoare, din cauza culturilor de porumb care împiedică o asemenea operație în timpul verii.

Au fost trasate 4 noi suprafețe, S29 şi S30 (2,50 x 18 m), S32 şi S33 (2,50 x 23 m), cu mențiunea că S31, ce urma a fi realizată anul acesta a fost amânată (păstrând aceeaşi denumire) pentru campania viitoare. În total a fost cercetată o suprafață de 205 m^2, prin intermediul a 82 m de secțiuni, fiind excavat un volum de 246 m^3.

S29-S30

S29 şi S30 (ambele de 2,50 x 18 m) au fost orientate N-S, în paralel (martor de 0,50 m) cu secțiunile din 1995-1998 (S3, S1, S2, S4 şi S6) şi perpendiculare pe capătul scurt, de V al vechii S5. Cele două secțiuni nu au adus elemente esențiale noi față de cele relevate în vechile săpături, poate şi din motivul că au fost executate cu cca. 15 cm mai adânc, datorită terenului în pantă şi a intervalului de timp scurs între cele două perioade de săpături. Stratigrafia a confirmat existența a două niveluri principale de locuire, corespunzând celor două unități militare care au staționat în castru şi implicit în aşezarea civilă.

În S29 şi S30 au fost surprinse trei elemente importante: Şanțul sudic de apărare şi de delimitare a vicusului militar; două fântâni romane specifice aşezării, una nouă (pe profilul vestic al S30) şi cealaltă (G7) identificată în vechea S3 dar apărând, cum ne aşteptam, pe profilul de E al S29, fântâna fiind surprinsă în cele două secțiuni paralele (S3 şi S29) şi în martorul dintre ele; o posibilă compartimentare în faza I de locuire, surprinsă în extremitățile nordice ale celor două noi secțiuni.

Iată în continuare elementele principale ale celor trei componente constatate în secțiunile amintite.

Elementul cel mai relevant al acestei campanii îl constituie identificarea, în capetele de S ale celor două secțiuni a unui şanț impresionant ca adâncime, sistem de umplere şi mai ales semnificație. Secțiunile, orientate S-N au fost trasate lângă S26 şi 28 din anul precedent (orientate invers, E-V), despărțite de un martor de 0,50 m. În acest fel, S29 şi S30 au depăşit cu 5 m limita de S a întregului sistem de săpătură din 1995-1998, orientat S-N. Secțiunile din 2007 au ajuns la nivelul lui S5 şi începutul lui S8, ambele identificând un şanț impresionant, pe care inițial l-am interpretat a fi natural şi umplut succesiv de aluviuni. La vremea respectivă (1996), S 8, care a intersectat şanțul până în balastul geologic, prezenta în umplutura lui un număr mare de niveluri de aluvionare, ce conțineau sporadic şi material arheologic, ceramică romană. Din păcate, prăbuşirea şanțului datorită ridicării rapide a pânzei freatice a împiedicat tragerea unor concluzii mai amănunțite, raportul arheologic de la data respectivă sugerând posibilitatea ca acest şanț, roman, să fie unul artificial legat de cursul Someşului, care astfel era adus mai aproape de vicusul militar.

Identificarea exact a aceluiaşi şanț în extremitatea sudică a celor două secțiuni S-N (S29 şi S30) a permis reluarea discuției referitoare la semnificația acestuia. Atenția sporită şi lățimea mai mare a secțiunilor ne-au permis de data aceasta săparea şanțului în bune condiții, până la o adâncime considerabilă la care, din cauza secetei, pânza freatică nu a mai constituit un impediment. Am putut constata că şanțul este cu certitudine artificial, iar nivelurile succesive de umplere, mai spectaculoase ca în 1996, au acumulat şi cantități semnificative de artefacte, precum ceramică, fragmente de cărămizi, oase de animale. Acest lucru dovedeşte că şanțul, având o formă albiată pronunțată, a fost utilizat o bună bucată de vreme şi s-a înnămolit treptat datorită inundațiilor succesive, care au afectat vicusul militar. Şanțul este de faza I întrucât cel de al doilea nivel de locuire, mai gros, îl acoperă, alveolându-se deasupra lui. Analogiile cu alte provincii indică faptul că acest şanț constituie sistemul defensiv al aşezării civile, cu alte cuvinte, întregul nostru sistem de săpătură din 1995-1998 şi din 2007 s-a desfăşurat într-o zonă periferică a aşezării, delimitate de respectivul şanț de apărare. Şanțul din extremitatea sudică a aşezării civile constituie, ca şi fântânile de la Căşeiu, o premieră absolută pentru Dacia romană. Şanțul poate fi sesizat şi pe teren sub forma unei denivelări evidente, ce conturează partea mai ridicată a aşezării înspre sud (Someş).

Groapa numită convențional G26, de pe profilul estic al S30 în dreptul m. 12, porneşte din nivelul I şi este acoperită de cel de al doilea strat de locuire în vicus. Are forma unui puț obişnuit în cazul fântânilor şi o umplutură compactă, ceea ce spre deosebire de G7 (v. mai jos) arată că a fost umplută dintr-o dată cu ocazia nivelării aşezării, în momentul schimbării unității militare şi a constituirii noii aşezări vicane. În umplutură a fost identificat un bogat material arheologic, constând îndeosebi din ceramică romană de uz comun. Datorită faptului că doar o mică parte din circumferința gropii a trecut în secțiune, am renunțat la a mai urmării groapa până în pânza freatică, dar cu toate acestea o considerăm aproape cu certitudine o fântână.

În schimb, despre groapa G7, de pe profilul de E al S29 se ştia din 1996 că este o fântână, aceasta apărând pe profilul de V al S3 (1996). Pentru a obține date complete despre aceasta, acum, la distanță de 11 ani, s-a hotărât săparea ei şi în porțiunea, mai consistentă, din S29.

Conturul gropii ieşea cu claritate din profilul estic al S29 şi parțial în secțiunea respectivă, la cota de adâncime de 1,20 m. Întrucât era vorba de fântâna identificată parțial şi săpată în S3 din 1996, s-a luat decizia continuării investigației. S-a executat o casetă înspre E, în martorul dintre vechea secțiune S3 şi S29. Dimensiunile casetei au fost de 2,60 m lungime şi 0,50 m lățime, adică exact grosimea martorului despărțitor. Săpătura a fost efectuată stratigrafic şi a atins cota de -3,30 m, până la

apariția balastului geologic şi a lutului albăstrui îmbibat cu apă, care anunța apropierea pânzei freatice. Dacă G7 fusese golită în interior în campania din 1996, acum am adoptat tehnica săpării fântânii pe exterior, lăsând umplutura neatinsă până la cota de -2,70 m, unde ne-am oprit.

Fântâna are forma unui puț vertical, umplut succesiv cu straturi de pământ negru ce conținea bolovani, fragmente de chirpici, pigmenți de lemn ars. Deasupra, capacul fântânii, vizibil la cota de -1,20 m consta din bolovani, cărămizi şi material arheologic. Acest capac aparține celui de al doilea nivel, când fântâna a fost astupată, ultimul nivel al aşezării acoperind vechea fântână, care s-a dovedit a fi de faza I.

Diametrul mediu al fântânii este, la diferite cote de adâncime (-1,30, -1,95, -2,60) de 0,70 m. Elementul cel mai interesant îl constituie, cum ştiam din 1996, butoiul de lemn aflat în fundul puțului constând din balast galben de râu, care filtra pânza freatică. Butoiul a fost degajat pe exterior, constatându-se faptul că acesta este intact , de la cota de -2,60 m până în fundul secțiunii, adică la -3,30 m. Înălțimea păstrată a butoiului, până la -3,30 m, cotă de la care nu s-a mai putut continua din motive de securitate şi din cauza pânzei freatice, este de 0,65 m. Este alcătuit din scânduri cu l=10 cm şi gr. medie de 1,5 cm prinse între ele de 4 rânduri de doage realizate din crengi împletite la partea superioară, respectiv ultimele două din crengi rotunde cu diametrul de 1-1,50 cm perfect păstrate. Ultima doagă dezvelită şi vizibilă la cota maximă la care a ajuns caseta marchează probabil partea inferioară a butoiului, care nu continua mai mult de 10 cm. Cu cea mai mare probabilitate, butoiul avea dimensiunile de cca. 0,75 m înălțime, la o gr. de 0,70 m.

În umplutura gropii fântânii se află şi oase menajere şi câteva fragmente ceramice, iar începând cu adâncimea de 2,35 m se înmulțesc straturile compacte de arsură, ceea ce demonstrează că în timpul funcționării fântânii în aceasta au fost aruncate şi resturi arzânde. Scândurile din care este alcătuit butoiul sunt perfect păstrate, putându-se studia din punct de vedere dendrocronologic, pentru datare. Grosimea acestora este de aproximativ 1,5-1,8 cm. Partea superioară a butoiului, căruia i-a fost îndepărtat capacul, are scândurile tăiate oblic, cu şănțuire in interior pentru fixarea fundului, situație identică în cazul fântânii G10 din 1996. Datorită presiunii, aproximativ la mijloc butoiul este turtit înspre exterior în partea de N, în schimb partea dinspre S este perfect dreaptă. Doagele, dispuse pe patru rânduri, s-au păstrat perfect şi sunt alcătuite din nuiele flexibile cu gr. medie de 1 cm, primele două, respectiv 1,5 cm doaga a treia şi a patra. Chiar la fundul casetei, partea inferioară a butoiului a fost îngropată în balast galben de râu, care s-a putut urmări până la adâncimea maximă de 3,30 m. Cum am spus, butoiul mai continua maximum 0,10, eventual 0,15 m în balast, astfel încât înălțimea lui totală putea fi de 0,75-0,80 m.

Butoiul a fost demontat datorită valorii deosebite a materialului lemnos păstrat perfect şi care va constitui, sperăm, obiect de studiu într-un laborator dendrocronologic.

Este vorba despre o stradelă fină de pietriş groasă de cca. 0,10 m şi care se termină vizibil în dreptul a două gropi de pari în S30, gropi ce fac parte dintr-un perete de lemn, în dreptul căruia se opreşte trotuarul respectiv. Deşi este posibil ca din cauza adâncirii secțiunii să fi pierdut traseul peretelui prezumat, este de remarcat că în nici o secțiune urma pereților nu a fost sesizată. În 2006, în S 26, la adâncimea de 1,20 m, au apărut pereții de compartimentare foarte distincți - şi în stratigrafie verticală - şi delimitați de trotuarul de pietriş. Alte elemente ce apar în cele două secțiuni discutate sunt: câteva gropi umplute cu bolovani şi cărămizi (la m. 7 în S29, respectiv m. 7 în S30); două platforme de faza a doua la m. 4,50-5,50 pe profilul de V al S30; o platformă tot de faza a doua din extremitatea de N a S 30, ce conține câteva cărămizi şi bolovani de râu şi care a fost construită peste stradela din faza I. La m 8, pe profilul de E a S 30 apare o groapă de mari dimensiuni, pornind din nivelul II, care avea o umplutură compactă ce conținea pe lângă fragmente ceramice, pietricele şi fragmente de cărămizi şi numeroşi pigmenți de cărbune.

S32-S33

Săpătura noastră, din terenul Parohiei Ortodoxe, a fost dezvoltată pe terenul altui proprietar (Augustin Doda), prin trasarea a două noi secțiuni orientate E-V, S32 (spre N) şi S33 (spre S, deci spre Someş), cu dimensiunile de 18 x 2,50 m şi despărțite de un martor de 0,50 m. Ambele au fost prelungite ulterior cu încă 5,50 m spre E, până la latura vestică a S30, printr-un martor de 0,50 m. În acest mod, am închis sistemul de săpătură în zona investigată în 2006 şi 2007.

Noile secțiuni au adus importante elemente de noutate în cercetarea vicusului militar de la Căşeiu, pe care le enunțăm mai jos:

- S-a reuşit şi datorită unei conjuncturi favorabile, identificarea - incidentală- a săpăturii din anul 2004, care datorită măsurătorilor total eronate şi lipsei unui plan topografic nu a mai putut fi pusă pe plan.
- Săpătura a avut drept urmare intersectarea oblică a unui drum important din pietriş şi balast care reprezintă, mai mult ca sigur o porțiune sau o ramificație a drumului principal din *porta principalis dextra* a castrului.
- Cele două secțiuni au stabilit raportul stratigrafic între drumul principal şi platforme din faza II de existență a aşezării. În plus, față de S29-S30 au surprins şi câteva interesante structuri arhitectonice.
- Cele două secțiuni s-au dovedit extrem de bogate în material arheologic, ceea ce pare a dovedi faptul că săpătura a surprins o zonă de locuire intensă din vicus.

În continuare vom enumera principalele concluzii degajate din săparea celor două secțiuni pe direcția E-V, S32 şi S33:

Cum am mai spus, prin identificarea în teren a săpăturii din 2004 am reuşit obținerea finală a unui plan corect şi complet al tuturor săpăturilor din vicus, începând cu anul 1995. În condițiile unei aşa zise "ridicări topografice" pe care am avut-o la dispoziție (Dorin Ursuț, muzeograf cu „atribuții de topograf" de la MNIT), neprofesioniste şi neglijente, cu măsurători greşite şi confuzii în teren, singura şansă de recuperare a vechilor săpături a fost redezvelirea lor. Acest lucru s-a făcut timp de două campanii, ulterior fiind posibilă amplasarea lor pe noul plan arheologic rezultat prin ridicări topografice în sistemul ST70, efectuate începând din 2006 de un colectiv de la Muzeul Național de Istorie din Bucureşti, coordonat de Dan Ştefan. Ultimul element din vechile săpături, cele două suprafețe săpate în 2004 au fost identificate în capetele vestice ale secțiunilor S32-S33 din 2007 şi au putut fi ataşate cu exactitate pe plan.

Al doilea element important al campaniei 2007 a fost intersectarea, în ambele secțiuni, a unei stradele impresionante de pietriş şi balast de râu, care a funcționat pe acelaşi traseu pe toată durata existenței celor două aşezări de la SAMVM, corespunzătoare celor două unități militare ce au fost cantonate succesiv în castru.

Stradela în cauză, surprinsă pieziş între m. 14-17 (metrajul celor două secțiuni este comun) este dispusă direct pe sterilul arheologic şi prezintă o îngroşare evidentă în dreptul m. 12,

îngroşare datorată unei reamenajări în faza a II-a a utilizării stradelei. Aceeaşi stradelă a apărut şi în săpătura din anul 2004 când consideram că poate fi vorba despre drumul ce ieşea din *porta principalis dextra* a castrului şi străbătea toată aşezarea pe direcţia V-E. Acum credem că este mai curând o ramificaţie importantă a acestui drum, sau poate chiar drumul respectiv, ce face un cot marcat spre N-E după ce iese în linie dreaptă din poarta estică a castrului. Această porţiune dreaptă, din apropierea sistemului defensiv a fost intersectată în sondajele noastre din 1989 care au relevat un drum de balast gros de până la 1 m şi lat de 12-13 m. Intenţionăm, în perspectiva stabilirii mai precise a ductului drumului prin vicus, o săpătură viitoare în terenul proprietarului Boldor Ioan, care se află cel mai aproape de latura estică a castrului. O asemenea abordare este extrem de importantă în cercetarea unui vicus militar deoarece se ştie că principalele clădiri din aşezare sunt afrontate tramei stradale şi deci săpătura poate fi ghidată în funcţie de orientarea drumului.

Ca material arheologic, remarcăm în dreptul metrului 7,50 descoperirea unui as emis de la Traian, în perfectă stare de conservare. În S33, tot pe stradelă, în dreptul m. 15 a fost descoperită o fibulă minusculă de bronz în perfectă stare de conservare.

Din punctul de vedere al stratigrafiei, S32 şi S33 au adus infinit mai multe elemente în plus faţă de S29 şi S30. Ne referim în principal la identificarea unor structuri arhitectonice, îndeosebi de faza I. Astfel, în S32 şi în cea vecină S 33, în dreptul m. 2 a fost identificat un semibordei. De asemenea au apărut 3 gropi de mari dimensiuni, denumite convenţional G27, G28 şi G29, toate în S32 iar în S33 o groapă rotundă în dreptul m. 13.

G27 este un semibordei de faza I, timpurie întrucât este suprapus de o platformă de pietriş la partea sa superioară. Această groapă a fost atinsă parţial în săpătura noastră din anul 2004. Umplutura constă dintr-un pământ negricios amestecat cu chirpici, oase menajere, melci şi un bogat material arheologic: o fibulă de bronz de mari dimensiuni, fragmentară, ceramică de factură dacică modelată cu mâna şi decorată cu butoni. În partea de E a lui G27 a fost sesizată urma unui perete de lemn şi două gropi de pari din consistenţa acestuia. Este probabil vorba de o clădire tot de faza I, ce este acoperită de o platformă de pietriş din faza II. Peretele a fost identificat cu greutate în profil datorită pigmenţilor de chirpici şi de cărbune şi a doi bolovani căzuţi în umplutura acestuia. În umplutura G28 din S32 de pe profilul acesteia de N, se distinge o pigmentaţie de chirpici, în groapă ajungând şi câteva fragmente de bolovani de carieră, dintre care unul pare fasonat. Şi G28 poate fi tot un complex de tip B din faza I.

G29 are aceeaşi formă neregulată şi intră în profilul de N al secţiunii discutate. Este posibil să fie tot un semibordei, mai curând decât o groapă menajeră.

Groapa rotundă G 30 are în umplutură bolovani şi fragmente de cărămizi. La golire s-a dovedit a fi o simplă groapă menajeră şi nu o fântână după cum indica la început forma acesteia.

În S33 au fost identificate mai multe gropi dreptunghiulare sau aproximativ rotunde de pari, aflate înspre extremitatea stradelei discutate mai sus. Cele două faze principale de locuire în vicus au fost surprinse şi în S33, unde, ca şi în S32 peste stradela principală, aparţinând ultimului nivel de locuire (faza II) s-au dispus alte niveluri de călcare.

Cum spuneam, S32 şi S33 au surprins o zonă a aşezării civile intens locuită. Un bogat material arheologic certifică acest lucru. În special în domeniul ceramicii au apărut forme noi de vase, necunoscute până acum în vicus. Este vorba despre vase de mici dimensiuni, foarte elegante şi decorate cu caneluri. Au apărut şi 2 toarte de amforă, tip de vas mai rar întâlnit la Căşeiu, inclusiv în castru. În afară de ceramica comună şi câteva fragmente de *terra sigillata* au apărut şi fragmente ceramice modelate cu mâna, de "factură dacică". Au mai fost descoperite două fibule întregi din bronz şi alte câteva fragmentare, fragmente de lucerne, sticlărie, obiecte din fier dintre care se detaşează un pumnal scurt cu prăsele de os. Remarcăm lipsa aproape în totalitate a materialului tegular, ceea ce ne îndeamnă să conchidem că în zona săpată nu au existat, de-a lungul drumului clădiri cu acoperiş de ţigle. Materialul arheologic este întregit şi de câteva monede de bronz, aşi în principal, ceea ce confirmă faptul că în vicus circulaţia monetară[2] este reprezentată îndeosebi de piese numismatice cu valoare nominală mică.

Planşa 20

Note:

1. Dan Isac-Adriana Isac, CCA 2007, 114-117: 52. *Căşeiu, com. Căşeiu, jud. Cluj [Samum]*

2. Dan Isac-Cristian Găzdac, *Coins from Roman sites and collections of Roman coins from Romania. IV. The auxiliary forts from SAMVM (Căşeiu) and Gilău*, Cluj-Napoca, 2007, 28, 184.

37. Cârlomăneşti, com. Verneşti, jud. Buzău

Punct: Cetăţuia

Cod sit: 50148.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 90/2007

Colectiv: Mircea Babeş – responsabil (FIB, IAB), Ion Motzoi-Chicideanu, Despina Măgureanu (IAB), Sebastian Matei, Daniel Costache-Bolocan (MJ Buzău), Dan Ştefan, Magdalena Duţescu (FIB), Cătălin Constantin, Monica Nicolăescu, Alexandra Ghenghea, Florentin Munteanu, Florentina Milea, Omar Al Jumaili, Alexandru Ciornei (studenţi FIB)

În cursul lunilor august - noiembrie au fost continuate săpăturile arheologice în *Cetăţuia* de la Cârlomăneşti, jud. Buzău. În această campanie cercetarea s-a desfăşurat în două sectoare: Platou şi Terasa 1.

Platou

În campania 2007 s-a continuat cercetarea sub-arealului V4bS (9 x 9 m), scopul fiind epuizarea integrală a suprafeţei. Din păcate nu s-a reuşit decât finalizarea jumătăţii de V, până la pământul viu, şi a nivelului dacic din jumătatea de E.

Epuizarea părţii de V a suprafeţei ne-a prilejuit obţinerea unui profil magistral, pe direcţia N-S, care ne oferă date concrete privind succesiunea nivelelor arheologice din această parte a Cetăţuii. Statul de cultură are o grosime ce variază între 1,80 - 1,90 m, fiind împărţit în patru unităţi distincte:

- stratul de pământ vegetal actual, negru, cu aspect măzăros, ce are o grosime de 0,10/0,15 m. Acest strat conţine numeroase materiale arheologice de factura dacică, extrem de fragmentate.
- depunerea din epoca dacică (a doua jum. a sec. II – sec. I a.Chr.) care ajunge până la adâncimi cuprinse între 0,80 şi 1 m, având aşadar o grosime de 0,65-0,85 m. În acest strat s-au

putut observa cel puțin trei nivele de călcare, puse în evidență de podine din lut galben sau cafeniu, cu o consistență foarte dură, de complexe adâncite sau vetre, uneori chiar de benzi de pământ cu consistențe şi culori diferite, reprezentând probabil rezultatul unor nivelări.

- strat de pământ brun, compact, ce reprezintă humusul format între părăsirea platoului de către purtătorii culturii Monteoru şi prima locuire din epoca Latène. Acesta are o grosime ce variază între 0,25 şi 0,35 m, şi conține materiale arheologice, destul de fragmentate, din ambele epoci.
- depunerea din epoca bronzului (cultura Monteroru), groasă de aprox. 0,80-0,90 m, se împarte în două straturi distincte: un strat cenuşiu, gros de 0,35-0,40 m, care poate fi încadrat, conform fragmentelor ceramice, în etapele finale a culturii Monteoru, şi un strat cenuşiu-gălbui, cu o grosime de 0,45-0,50 m, care se datează în perioada timpurie a epocii bronzului.

În această campanie, epoca dacică este reprezentată doar prin materialele descoperite în gropi. Astfel, au fost cercetate 15 gropi, dintre care 5 au fost epuizate în întregime, iar alte 5 doar pe jumătate. De asemenea au fost descoperite alte trei gropi noi, între care o groapă de stâlp.

Având în vedere întinderea suprafeței cercetate, gropile sunt relativ numeroase şi sunt concentrate mai ales în jumătatea vestică a sub-arealului. Forma lor este cilindrică în cazul gropilor folosite pentru ridicarea structurilor de susținere a acoperişului unor construcții, însă de cele mai multe ori ele aveau formă de ”clopot”. Majoritatea gropilor au adâncimi mari, de peste 2 m. Umplutura lor, extrem de variată, cuprinde: pământ galben curat, bucăți de pereți de locuință, adesea puternic arşi, cenuşă, cărbune, porțiuni din crusta şi miezul unor vetre, pietre, oase de animale, diferite obiecte din metal sau lut şi, nu în ultimul rând, fragmente de vase, unele parțial întregibile. Aşa cum se prezintă umplutura, respectiv sub forma unor straturi curbate în jos, majoritatea au fost umplute rapid, cu ceea ce putem numi, fără să greşim, gunoi.

Dintre gropile cercetate integral sau parțial remarcăm aici cpl.19, 44 şi 49 care au livrat o cantitate foarte mare de fragmente ceramice. În acest sens menționăm, pe lângă mai multe vase parțial întregibile (fructiere, borcane, ceşti-opaiț, căni), un capac, cu apucătoare zoomorfă, aproape întreg, de formă conică, lucrat la mână şi acoperit cu un strat de angobă fină, dar şi un urcior (*lagynos*) de import, din care lipseşte gâtul şi gura, cărămiziu, acoperit cu angobă gălbuie, peste care s-a aplicat un decor pictat cu roşu.

Amintim aici şi finalizarea cercetării cuptorului, cpl. 52, descoperit anul trecut. Cea mai importantă parte din acest complex se afla în interiorul unui martor, care a fost demontat. Astfel, a fost surprinsă, *in situ*, o parte din cupolă, pe o lungime de 20 cm şi o înălțime de 8 cm. De asemenea s-au descoperit porțiuni din cupolă, căzută direct pe vatră, sub care erau prinse resturile focului (cărbune şi cenuşă).

Depunerea din epoca bronzului s-a dovedit a fi extrem de bogată în complexe adâncite, descoperindu-se 15 gropi. Este de remarcat lipsa aproape totală a vetrelor, deseori întâlnite în cursul săpăturilor mai vechi. Gropile monteorene aveau în general forma de „clopot”, mai rar cilindrică, unele dintre ele având adâncimi de aproape 1,80-2 m. În acest sens menționam două gropi, cilindrice, apropiate una de alta, cu diametru de aproximativ 0,90 m, ce aveau pereții părții inferioare, lutuiți cu un strat gros de 1-2 cm, de pământ galben-verzui. Lutuiala de pe fundul gropilor era mult mai groasă, de cca. 6-8 cm, însă credem că este rezultatul căderii lutuielii din partea superioară.

Prezența locuințelor este pusă în evidență de zone cu pământ galben, compact, ce constituie cu siguranță resturi de podină, dar şi de existența unor gropi mici, cu pietre în interior, care au slujit la fixarea stâlpilor de lemn. Deosebit de interesantă a fost descoperirea unui rest de locuință, care prezenta puternice urme de incendiu. Este vorba de cpl.76, surprins în extremitatea de S, făcând parte din zona triunghiulară, cruțată în 1979, din arealul V3bN. În acest loc, la adâncimea de -1,60/1,65 m, față de nivelul actual de călcare, a fost dezvelită o zonă compactă de lipitură arsă, pe o suprafață de aproximativ 2 m^2, provenind de la un perete căzut, puternic ars. Sub aceste resturi de lipitură, dar şi în jurul ei, s-au descoperit foarte multe fragmente ceramice, unele provenind de la vase întregi, care stăteau într-un pământ negru, plin de cărbune. Acest complex nu a fost cercetat integral, astfel că informații mai ample vom putea obține abia după epuizarea sa.

În ceea ce priveşte inventarul gropilor monteorene, s-a constatat că doar câteva au avut o umplutură bogată în materiale, restul fiind foarte sărace. Remarcăm aici cpl.61, cu o umplutură preponderent roşcată, ce conținea extrem de multe cioburi, unele dintre ele de la vase parțial întregibile. De asemenea semnalăm şi groapa cpl.65, de unde a fost scoasă o cantitate impresionantă de bolovani de râu, dispuşi mai ales în partea inferioară a umpluturii.

Materialele arheologice aparținând epocii bronzului sunt destul de numeroase, locul fruntaş ocupându-l olăria. Materialul ceramic este în general fragmentar, dar au fost descoperite şi vase întregibile, dintre care evidențiem un capac şi un pahar decorat cu triunghiuri şi împunsături, forme rar întâlnite, în cursul săpăturilor de pe *Cetățuie*. Printre piesele de interes deosebit menționăm: rotițe de car în miniatură, fusaiole, o săgeată din os, o psalie fragmentară din corn, un fragment de sceptru din piatră şi, nu în ultimul rând, o figurină antropomorfă din lut, decorată cu linii incizate şi împunsături.

Terasa 1

S1 începută în anul 2005 şi extinsă în 2006 constituie, un sondaj magistral lung de 58 m şi lat de 1,50 m care secționează de la E la V, următoarea succesiune de elemente topografice: marginea platoului *Cetățuii* (pe o porțiune de 2 m lungime), panta dealului pe toată lungimea sa (20 m) şi cea mai extinsă terasă (terasa nord-vestică sau Terasa I) a formațiunii de relief pe care este amplasat situl. În prezent, această terasă oferă calea principală de acces către platou (pe o lungime de 38 m).

Terasa T1, cu o suprafață de aproximativ 1000 m^2, are forma triunghiulară cu vârful orientat către VNV. Aceasta înregistrează o diferență de nivel de -13,5 m față de platou. Adâncimile la care a ajuns săpătura au depăşit frecvent 3 m. Săpătura a fost finalizată în proporție de 75%, carourile neterminate fiind cele aflate în capătul vestic al secțiunii, către partea inferioară a terasei, opusă pantei dealului.

Săpătura a fost inițiată cu următoarele obiective: investigarea naturii terasei (naturală sau antropică); cercetarea caracterului şi amplorii depunerilor antropice de pe terasă; verificarea posibilității ca Terasa I să fi fost o cale de acces către platoul superior; cercetarea unei eventuale amenajări sau fortificări a pantei *Cetățuii*. Având în vedere data târzie la care s-au încheiat cercetările campaniei 2007 şi nefinalizarea secvenței stratigrafice, nu se pot prezenta decât unele rezultate preliminare. Astfel, concluzia cea mai importantă la care s-a ajuns este că Terasa I a beneficiat de un interes deosebit în epocă dacică (sec. II - I a.Chr.), beneficiind de amplu efort de amenajare. Terasa a fost îndreptată (orizontalizată) prin săpătură şi amenajată pentru desfăşurarea diferitelor activități

pe o lungime de 12 m, în extremitatea sa estică, din care, acum, jumătate se află sub panta *Cetățuii* (pantă care a devenit mult mai puțin abruptă datorită eroziunii şi colmatării ulterioare). Grosimea depunerii arheologice, rezultat al activităților antropice, cu urme de complexe şi materiale *in situ* este cuprinsă între 0,80 şi 1,40 m. În punctul în care panta dealului are înclinația cea mai mare, depunerea de sol materiale în poziție secundară ce acoperă stratul depozițional, are aproximativ 2 m. În zona amenajată a terasei au fost cercetate mai multe gropi (7) de mari dimensiuni (diametre de 1-2 m), unele ajungând la adâncimi de peste 5 m față de nivelul actual de călcare, toate databile prin material şi elemente stratigrafice în epocă dacică clasică. Lor li se adaugă alte cinci complexe adâncite de mici dimensiuni. Au fost identificate, de asemenea, şi o serie de complexe plane, *in situ*, reprezentate de aliniamente de pietre de râu şi zone compacte amenajate cu lut galben. Pe baza acestor elemente, pe Terasa I se pot identifica cel puțin trei momente succesive şi diferite de activitate, din epoca dacică. Un alt element important ce a reieşit din cercetare, a fost că, deasupra terasei T1, panta antică a *Cetățuiei* a fost amenajată prin săpare în trepte late de aproximativ 60 cm. A fost identificată o succesiune de patru astfel de trepte săpate în unghi aproximativ drept, pe o lungime de profil de 4 m.

În urma excavării S1, se poate afirma cu certitudine că forma inițială a dealului a fost diferită de ceea ce vedem astăzi: panta sa vestică a fost mult mai accentuată, terasa a fost mai largă spre est cu 9 m, iar platoul superior a fost de asemenea mai larg spre V cu cca. 6 m, marginea lui fiind erodată şi prăbuşindu-se spre vale. În partea superioară a pantei actuale, secționate de S1, au fost identificate câteva gropi cu material dacic, dintre care două, de formă cilindrică, cu diametrul de 50 cm, aflate la 6 m în exterior de buza platoului, pot fi considerate gropi de stâlpi, posibil de la o palisadă. Un element interesant este că în această porțiune a platoului nu au fost identificate complexe sau materiale din epoca bronzului, cum de altfel nu au fost identificate nici la baza pantei, în zona de terasă amenajată prin săpare în epocă dacică clasică. Putem de aceea considera, fie că amenajările din epoca dacică au fost suficient de ample pentru a distruge urmele din epoca bronzului (inclusiv complexele adâncite), fie că în ambele zone prezența antropică din epoca bronzului nu a existat. În schimb, materiale din epoca bronzului, chiar dacă în poziție secundară, au fost excavate în partea vestică a terasei. Elementul stratigrafic care desparte în mod evident cele două zone cu depuneri antropice, cea estică cu contexte clare *in situ* şi cea vestică cu materiale în poziție secundară, este un masiv de prundiş de origine naturală, parte dintr-un ansamblu geologic mult mai vast, format prin transportul şi depunerea acestor prundişuri de către ape. Acesta a fost surprins de S1 pe o lungime de 5,50 m, începând imediat de sub vegetalul actual şi coborând în profunzime. Săpătura noastră s-a oprit la -1,30 m în zona acestui pietriş. Masivul de prundiş se prezintă sub forma unei culmi cu marginea vestică foarte abruptă, acoperită cu pământ steril din punct de vedere arheologic pe o lungime de 3,70 m. Panta sa estică este mai lină, devenind de la adâncimea de -0,80 m aproape orizontală. Această latură a „spinării" de prundiş a fost perforată de câteva gropi de mici dimensiuni cu materiale dacice.

Stratigrafia terasei în partea sa vestică, după marginea culmii de pietriş învelită în stratul de loess eolian, indică o depunere substanțială de pământ cu materiale arheologice în poziție secundară, organizată în straturi oblice (6 la număr), pe o lungime de aprox. 6,5 m. Această depunere îşi poate avea originea într-un fenomen relativ scurt, aruncarea pământului excavat din partea vestică a terasei, în cea de-a doua epocă a fierului, sau printr-un fenomen de alunecare pe pantă în urma eroziunii sau a altor fenomene naturale ce presupun dislocări de teren (de exemplu prin soliflixiune). Aceste straturi indică deci momente succesive în timp cu *terminus postquem* epoca bronzului – cultura Monteoru. Straturile sunt oblice – curg dinspre NNE spre SSV. În malul sudic al S.1 ele sunt surprinse de regulă de la o adâncime mai mică față de cel nordic.

În limita extrem vestică a terasei, patru astfel de straturi sunt tăiate de un complex adâncit de mari dimensiuni, cu pereții rotunjiți, similar unui şanț, cu o deschidere de 9,5 m la gură. Nivelul său de săpare porneşte de sus, fiind identificabil imediat sub ultimul strat de sol cu material erodat şi scurs pe pantă. Adâncimea maximă este de 2,20 m de la nivelul de săpare. Umplerea sa pare a se fi realizat în două mari etape: umplutura de pe fundul complexului, cu o grosime de 0,70 m, indică o sedimentare şi omogenizare petrecută într-un timp mai lung; solul este compact şi conține puține materiale arheologice, amestecate, atât dacice cât şi din epoca bronzului; umplutura superioară constă într-o serie de straturi şi lentile alveolate succesive, cu diferite compoziții, culori şi texturi, sugerând o umplere rapidă prin aruncarea unor deşeuri; conține foarte multe oase de animale, fragmente de vase sec. I a.Chr. (unele întregibile), cenuşă şi fragmente de crustă şi miez de vatră (un fragment decorat). Problemele cele mai importante care rămân a fi lămurite, în primul rând prin finalizarea excavației în S1, dar şi prin eventuale extinderi, se referă la datarea şi caracterul excavației de mari dimensiuni din partea inferioară a terasei, precum şi la originea straturilor oblice cu materiale din epoca bronzului în poziție secundară, tăiate de acest complex.

Planşa 21

Bibliografie:

M. Babeş, *Problèmes de la chronologie de la culture géto-dace à la lumière des fouilles de Cîrlomăneşti,* Dacia NS 19, 1975, p. 125-139.

A. Oancea, *Unele observații cu privire la fazele finale ale culturii Monteoru în lumina cercetărilor de la Cîrlomăneşti, județul Buzău*, Cercetări Arheologice 2, 1976, p. 191- 237.

M. Babeş, *Statuetele geto-dace de la Cârlomăneşti, jud. Buzău*, SCIVA 28, 1977, 3, p. 319-352.

M. Babeş, *Paftale Latène târzii din sud-estul Europei*, SCIVA 34, 1983, 3, p. 196-221.

M. Babeş, *Cîrlomăneşti*, în Enciclopedia arheologiei şi istoriei vechi a României, vol. I, Bucureşti, 1994, p. 313-314.

D. Gugiu-Măgureanu, *Decorated Hearths Discovered in the Cârlomăneşti – Cetățuia Settlement (the county of Buzău)*, în volumul Daco – geții. 80 de ani de cercetări arheologice sistematice la cetățile dacice din Munții Orăştiei, Deva, 2004, p. 249-258;

Cârlomăneşti, com. Verneşti, jud. Buzău, CCA, 2002, p. 98-99;

Idem, CCA, 2003, p. 81-82, pl. 34.

Idem, CCA, 2004, p. 76-77, pl. 17.

Idem, CCA, 2005, p. 107-109;

Idem, CCA, 2006, p. 124-126, planşa 21.

Idem, CCA, 2007, p. 117-120, planşa 24.

Abstract:

In the archaeological research campaign of 2007, excavation activities took place in two different sectors: The Plateau and Terrace 1. On the Plateau, half of the surface V4bS (81 sqm was completed, offering us the possibility to study a

large North-South profile and to understand the sequence of archaeological strata in this part of *Cetățuia*. The depositional level is 1.80 -1.90 m thick and has four different stratigraphic units:

1. The present vegetal soil, black with a large grain, 0.10-0.15 m thick
2. The Dacian depositional layer (second half of the II century BC – I century BC), which reaches depths up to 0.80-1 m. In this layer one could notice at least three levels corresponding to walking surfaces, represented by floors made out of yellow or brownish hard clay, by fireplaces or excavated features, or sometimes, by layers of soil with different colour and texture, representing probably the result of levelling activities.
3. A layer of brownish soil, compact, 23-35 cm thick, representing the vegetal soil formatted in the time passed between the moment the Monteoru communities left the site and the appearance of the first Geto-Dacian communities on the present *Cetățuia*.
4. The deposit of soil formed during the Bronze Age (Monteoru culture), 0.80-0.90 m thick, divided in two distinct layers: a layer of grey soil, 0.35-0.40 m thick, which can be dated after the ceramic fragments, in the final period of the Monteoru culture; and a layer of grey-yellow soil, 0.45-0.50 m thick, dated in the early phases of the Bronze Age.

On the Plateau, 15 Dacian pits, 15 Bronze Age pits and a rest of burnt Bronze Age dwelling were investigated.

The archaeological excavations undertaken on Terrace 1 concentrated on completing the stratigraphic section S.1 (58 x 1.5 m). Even if the excavations were not finished in the entire trench S1, the obtained data may be considered enough relevant to state out several conclusions about the Dacian activities performed in this spot.

Therefore, we noticed that the initial form of the hill in the Dacian period was somehow different: its Western slope was much steeper, excavated in 60 cm wide steps; the terrace was larger towards East with 9 m and the upper plateau was larger towards West with 6 m. Indeed, six meters below the edge of the upper plateau we investigated several pits with Dacian artifacts. Two of them, 50 cm in diameter, with a cylindrical shape could be considered as post halls, remains of a possible palisade.

In the Eastern part of Terrace 1 which was arranged by people living in the late Iron Age, several pits were investigated, some of them large, but also alignments of river stones and compact areas with yellow clay, which are the remains of structures of unknown functionality.

In its Western part, the terrace was limited by a small height of natural gravel, partially covered in Aeolian loess, followed by a substantially amount of earth with Bronze Age archaeological materials, organized in oblique layers. This deposit may have originated after a relatively short time action, as the throwing of soil excavated by the Dacians when they constructed the terrace, or as result of slope sliding, erosion or earth collapses. These oblique layers which apparently had filled up a natural gully, were in their turn, cut by an Iron Age ditch, large of 9.50 m, with a maximum depth of 2.20 m. Because in this area the excavations are not completed, further details will be obtained in the future.

38. Cârlomăneşti, com. Verneşti, jud. Buzău

Punct: La Arman

Cod sit: 50148.05

Autorizația de cercetare sistematică nr. 91/2007

Colectiv: Ion Motzoi-Chicideanu (IAB), Monica Chicideanu-Şandor (FIB), Mihai Constantinescu (CCA Bucureşti), Sebastian Matei, Daniel Costache (MJ Buzău), Alexandra Ion, Vlad Carabisi, Corina Costea (studenți FIB)

Cimitirul din epoca bronzului este situat în punctul *La Arman*, la extremitatea sudică a satului Cârlomăneşti, comuna Verneşti, județul Buzău. Săpăturile din anul 2007 le-au continuat pe cele efectuate în anul 2001 şi apoi în anii 2003-2006.

Cercetările arheologice din punctul *La* Arman s-au efectuat în cadrul mai larg al campaniei arheologice de la Cârlomăneşti, ulterior constituindu-se în sector aparte, fiind vorba de un obiectiv de sine stătător. Poziția în teren a cimitirului a impus şi în cursul campaniei 2007, un caracter de săpătură de salvare, dar fără a se pierde din vedere necesitatea unei cercetări exhaustive. Avându-se în vedere rezultatele campaniei 2006, s-a acordat o atenție şi vestigiilor medievale timpurii, ca şi celor de la sfârşitul epocii bronzului care suprapun complexele funerare monteorene din perioada mijlocie a epocii bronzului.

Săpăturile propriu zise au fost precedate de corecții topografice pentru întreaga zonă în care se găseşte cimitirul, făcute prin mijloace tradiționale (triangulație). Totodată, cu ajutorul GPS, s-a stabilit conturul perimetral al întregului platou Arman, inclusiv suprafețele situate în spatele gospodăriilor Toşu şi Sandu, aflate la extremitatea apuseană a platoului, dincolo de ulița actuală a satului.

Au fost deschise apoi două secțiuni care au completat suprafața cercetată în anii 2003-2007. Acest lucru era cu atât mai necesar cu cât, datorită regimului de proprietate privată, s-au ivit unele dificultăți.

Cea dintâi suprafață deschisă - SVII, cu dimensiunile de 4,50 x 10,40 x 5,20 x 12 m, orientată N-S - a completat către N zona necercetată până la gardul gospodăriei P. Marina. Ulteriior, suprafața a fost prelungită către sud, alături mai fiind deschisă SVII, cu dimensiunile de 4 x 8 m, pe aliniamentul V-E.

Din punct de vedere stratigrafic, situația se prezintă după cum urmează: imediat sub solul arabil, gros de cca. 0,15 m, se întinde o depunere neagră, care, către N şi E, conține resturi de cărămizi sfărâmate, chirpic, cenuşă, pietre, toate răspândite. Sub această depunere se găseşte o alta, de culoare cenuşie, din care se adâncesc complexele bronzului târziu, ce suprapun direct mormintele monteorene. Urmează solul steril arheologic, reprezentat printr-o depunere lutoasă cafenie.

Complexele arheologice:

Cpl.37 – a fost identificat în SVII, la -0,20-0,25 m, de la actualul nivel de săpare. Era constituit din numeroase resturi de construcție (cărămizi sfărâmate, pietre, bucăți de mortar, cuie etc.) răspândite pe o suprafață relative întinsă şi suprapus de profilul de E al secțiunii. Atât compoziția sa, cât şi poziția stratigrafică, complexul fiind situat imediat sub arabil, arată că este vorba de resturile unei construcții moderne demolate.

Cpl.38 – descoperit în SVII, la -0,52 m de la nivelul actual de săpare. Era constituit din bucăți mari de chirpic, cu urme de paie tocate, unele dintre fragmentele de chirpic fiind arse, împreună cu un fragment de *Spendegefäss*, cu décor monteorean târziu tipic. Totul se găsea într-o groapă pe al cărei fund s-au găsit fragmente de cărbune de lemn ars, din care s-a recoltat o probă pentru datare cu radiocarbon.

Cpl.39 – descoperit în SVII, la -0,38 m de la nivelul actual de săpare. Eraconstituit din fragmente ceramice cu decor monteorean târziu şl chirpici, printre acetea găsindu-se şi câteva fragmente de oase.
Cpl.40 - descoperit în SVII, la -0,35 m de la nivelul actual de săpare. Este vorba de o groapă de formă circulară, cu un diametru de 0,22 m, ce se adâncea până la -0,60 m. Pereții gropii erau "căptuşiți" cu fragmente de la un vas de dimensiuni mari, ars secundar până la vitrifiere, cu un decor monteorean târziu tipic. Pe fundul gropii s-au mai găsit bucăți de chirpic, unele fățuite, precum şl un fragment de os ars.
Cpl.41 - descoperit în SVII, la -0.33 m de la nivelul actual de săpare. Era constituit dintr-un vas spart pe loc în interiorul căruia se găseau cioburi de la un alt vas. Vasul spart pe loc este un borcan cu marginea dreaptă, cu buza îngroşată şi cu un brâu alveolar întrerupt de proeminențe, dispus imediat sub margine. Pe unele cioburi s-au observat striuri, ceea ce ar indica, eventual, apartenența acestui complex la perioada finală a epocii bronzului.
Cpl.42/M. 24 - a fost descoperit în SVII, la -0,35 m de la nivelul actual de săpare. Partea superioară a fost sever deranjată către Cpl.37. Inițial au fost identificate două grupuri de bolovani de râu dispuse pe un aliniament aprox. V-E. Secționându-se cele două grupuri de pietre s-a contstat că de fapt este vorba de umplutura din pietre de râu a unei gropi funerare. Printre pietre s-au găsit câteva cioburi atipice, dar dintr-o pastă de aspect monteorean precum şi un mic fragment de os. După curățare s-a observat că mormântul a avut o groapă de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite. Pe latura de S, groapa era "căptuşită" de un şir de pietre de râu, situate cu cca. 0,08-0,10 m mai sus de nivelul de poză al scheletului, ce se găsea la -1,18-1,27 m de la nivelul actual de săpare. Orientat 4350‰W, scheletul se găsea dispus în poziție chircită pe partea stângă, fiind într-o stare de conservare destul de bună. În dreptul feței se găsea o ceaşcă cu două torți trase din buză şi supraînălțate, cu un decor tipic stilului MIc1. De subliniat că mandibula pare să fi fost fragmentată din vechime. După încheierea cercetării mormântului a fost prelevată o probă din oase (femur) pentru datare cu radiocarbon.
Cpl.43 – descoperit în SVII, la -0,81 m de la nivelul actual de săpare, în depunerea negricioasă. Era constituit din două pietre de râu cu urme de arsură şl mai multe cioburi de la un vas spart pe loc, vas ce pare să fi fost un askos. Nu este sigur în ce măsură acest complex este de sine stătător sau reprezintă resturile unui mormânt monteorean distrus.
Cpl.44 – a fost descoperit în SVII la – 0.47 m față de nivelul actual de săpare. Era vorba despre o groapă de formă circulară, în a cărei umplutură, de culoare neagră-cenuşie, se găseau chirpici sfărâmați, pietre, unele cu urme de arsură, şi puține cioburi. Una dintre pietre s-a dovedit a fi de fapt o râşniță. Materialul ceramic aparție finalului culturii Monteoru.
Cpl.45 – situat chiar lângă profilul estic al SVII, complexul era în fapt o vatră în groapă. La -0.83 m de la nivelul actual de săpare, pe fundul gropii, se găsea lipitura de vatră, păstrată parțial, aşezată pe un pat alcătuit din pietre plate. Către S, complexul era deranjat de o alveolare – Cpl.46 -, pornită din depunerea Cpl.37. Groapa vetrei pornea imediat de sub depunerea neagră, fiind-ui deci anteriorră. Structura complexului pare a indica o datare în cursul epocii bronzului, chiar dacă materialul arheologic adiacent era constituit din cioburi cu totul atipice. Este foarte posibil ca şi Cpl.45 să aparțină acelor complexe monteorene târzii care au suprapus direct mormintele monteorene mai timpurii.
Cpl.46 – este în fapt o alveolare ce aparține structurii Cpl.37. Complexul a deranjat parțial Cpl.45.
Cpl.47 – a fost descoperit la extremitatea nordică a SVII, inițial prezentându-se ca o grupare de pietre de râu, resturi de calotă craniană şl alte oase umane, la care se adăuga un ciob tipic MIc2. Toate acestea se găseau la -0,40-0,45 m, într-un pământ de culoare neagră. Complexul se găsea cu jumătatea de N sub profilul secțiunii, fiind astfel cercetat doar parțial. Mai amintesc că, la -0,91 m, în umplutura bordeiului a fost descoperită o fibulă cu piciorul întors pe dedesubt, cu acul rupt din vechime. Continuându-se săpătura fundul complexului a fost atins la -1,40 m de la nivelul actual de săpare. Pe fundul complexului, de formă aproximativ dreptunghiulara, cu latura pastrată lungă de 4 m, s-au găsit, două cuțitaşe din fier, cu limbă la mâner, precum şi mai multe cioburi de la 1-2 vase, precum şi un vas scund aproape întreg, care, după pasta zgrunțuroasă, din lut amestecat cu nisip cu bobul mare, ca şi după formă - borcan scund, cu gât scurt, cu marginea uşor răsfrântă - permit datarea cpl.47, în fapt un bordei, în sec. VI-VII p.Chr., la fel cu cele două cuptoare descoperite în campania precedentă. Nivelul de săpare al bordeiului nu a putut fi precizat, tot ceea ce s-a putut observa în această privință fiind faptul că bordeiul pornea dintr-o depunere negricioasă, depunere în care, deşi se întinde pe suprafața secțiunii, nu au mai fost descoperite materiale asemănătoare. La fundul bordeiului se găsea o zonă cu mult cărbune, arsură neagră îl câteva pietre, ce par a indica că în această zonă se poate afla cuptorul/pietrarul brodeiului, pentru care s-au folosit pietrele de la mormântul monteorean deranjat. Către V, bordeiul era deranjat de Cpl.48 care-l străpungea.
Cpl.48 – a fost surprins parțial, fiind la fel cu Cpl.47 pe care-l străpungea, situat în cea mai mare parte sub profilele de N şi V ale SVII. Pe fundul complexului, de fapt tot un bordei, s-au găsit urmele unei vetre simple, aşezate direct pe fund şi acoperită cu o lentilă de cenuşe. În umplutură se găseau bucăți mari de lut galben proveniți de la un deranjament ulterior. Nu s-au găsit materiale arheologice.
Cpl.49 - descoperit în SVIII, la -0.50 m de la nivelul actual de săpare. Este vorba de fapt de o groapă de formă circulară, suprapusă de profilul de E al secțiunii. După secționare s-a constatat că avea o formă de clopot, cu fundul la -1,43 m. În umplutura de culoare cenuşie s-au găsit bucăți mari de chirpic, pietre, cenuşe, cărbune, la partea superioară fiind găsite oase de animale. Materialul ceramic, prin forme şi décor, este cu totul specific etapei finale a culturii Monteoru.

Campania 2007 nu a dus la o sporire semnificativă a numărului de complexe funerare aparținând unor etape de mijloc ale culturii Monteoru, numărul acestor atingând deocamdată cifra de 24. Cu toate acestea, s-a putut stabili că zona funerară este destul de întinsă, trecând de actuala limită nordică a suprafețelor cercetate, aşa cum indică foarte clar un mormânt descoperit accidental în curtea gospodăriei Marina (mormântul, din cauze evidente, nu a putut fi cercetat şi nici cartat, deşi identificarea lui este pozitivă). De asemenea, reverificarea zonei situată la V de ulița actuală, în spatele gospodăriilor Toşu şi Sandu, demonstreaza că zona funerară a fost cu mult mai întinsă. Din datele obținute până acum, se pare că cele 24 de morminte descoperite, se datează în intervalul definit de stilurile ceramice Monteoru Ic2-Ib. În acelaşi timp, ritualul unitar, unul dintre elementele acestuia fiind obiceiul umplerii gropilor funerare cu pietre, pare a indica că ne aflăm în fața unui cartier al unei zone funerare mult mai întinse, situație oarecm similară cu cele constatate deja la Cândeşti. Față de această situație, este cu totul necesară o extindere

semnificativă a suprafețelor de cercetare, atât către est, în continuarea săpăturilor deja efectuate, cât şi spre V, în spatele celor două gospodării menționate. Către N, prezența altor gospodării, impiedică definitiv extinderea cercetării.

O problemă aparte este constituită din deranjamentele datorate complexelor de locuire datând din sec. VI-VII p.Chr., pentru prima oară identificate în campania 2006. Cercetarea lor urmează a deveni un alt obiectiv al săpăturilor viitoare.

Nici acum nu este foarte clară semnificația acelor complexe datând de la sfârşitul epocii bronzului, respectiv din etapa finală a culturii Monteoru. Cum o aşezare cu totul contemporană se găseşte la cca 200 m către S, iar în suprafețele cercetate nu au fost identificate complexe de locuire clare, ci doar gropi, dintre care unele au un conținut aparte, relația dintre aceste complexe şi înmormântările pe care le suprapun reprezintă un obiectiv de prim ordin al cercetărilor viitoare. [Ion Motzoi-Chicideanu]

39. Cefa, com. Cefa, jud. Bihor [Satul medieval Rădvani]

Punct: La Pădure, sector A- Hotare

Cod sit: 28255.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 148/2007

Colectiv: Ioan Crişan – responsabil (MTC Oradea)

După o întrerupere de trei ani, săpăturile din sectorul „A" al sitului Cefa- La Pădure, respectiv din necropola satului medieval Rădvani, au fost reluate prin prelungirea SVIII cu 20 m. Lățimea secțiunii în acest segment a fost de 2 m. S-a urmărit atingerea limitei primei faze de înmormântări medievale din necropolă şi localizarea amplasamentului bisericii corespunzătoare acestui nivel de înmormântări.

Aşa cum era de aşteptat, în secțiune au apărut morminte aparținând primului nivel de înmormântări din necropolă, respectiv sec. XI-XIII. Mormintele se concentrau în partea de S a secțiunii şi se răreau treptat spre N, între m. 16,50-20 nefiind identificate morminte. Dispunerea mormintelor în secțiune indică fie limita de N a primei faze de înmormântări, fie apropierea sa.

Înmormântările s-au făcut la adâncimi ce variază între 1-1,65 m de la actualul nivel de călcare. Pornind de la baza unui strat de pământ măzăros de culoare cenuşiu-negricioasă, mormintele se adânceau în stratul argilos de culoare brună cu depuneri din epoca romană şi din neolitic, suprapunând sau deranjând complexe aparținând acestor epoci. La rândul lor mormintele erau suprapuse şi unele răvăşite de complexe medievale mai târzii sau de gropi ale unor căutători de comori.

Au fost cercetate parțial sau în întregime un număr de 23 de morminte dintre care 10 de copii. Mormintele de copii erau, de regulă, mai aproape de suprafață, iar cele de adulți erau săpate mai adânc. Înmormântările s-au făcut după ritualul creştin, în decubit dorsal pe relația vest-est, brațele fiind, fără excepție, întinse pe lângă corp. Prezența în unele morminte a particulelor de lemn carbonificat denotă că defuncții erau depuşi în sicrie. Cuiele din fier găsite în straturile superioare provin probabil de la sicriele din scânduri. În pământul din umplutura mormintelor nu au fost sesizate urme care să poată fi puse în legătură cu construirea unei biserici.

Din cele 23 morminte, două (M291 şi M294) aveau ca inventar piese de podoabă caracteristice pentru această perioadă. În mormântul M 291 de ambele părți ale craniului, în zona oaselor temporale a fost găsit câte un cercel simplu din sârmă de argint cu capetele desfăcute. În mormântul M294, în partea dreaptă a craniului se aflau patru inele de păr din argint cu terminația în formă de S de diferite dimensiuni şi un fragment de vas din secolele III-IV de culoare cenuşie lucrat la roată. De cealaltă parte a craniului erau trei inele de păr de dimensiuni diferite din acelaşi metal dintre care unul cu terminația în formă de S, iar celelalte simple, cu capetele uşor desfăcute. Lângă mandibulă, în partea dreaptă a acesteia, a fost găsită o monedă care la extragere s-a fragmentat în trei bucăți. Extrem de corodată moneda nu mai prezenta detalii utile pentru datare. Pe una din falangele mâinii drepte defunctul avea un inel cu capetele uşor subțiate şi desfăcute. Deasupra toracelui, în partea stângă a sternului, a fost găsit un os de pasăre.

În secțiune este bine reprezentat nivelul medieval de locuire corespunzător sec. XIII/XIV-XVI/XVII. Stratigrafic acest nivel este bine evidențiat prin pământul cenuşos cu urme pregnante de arsură (depuneri de cenuşă, lentile de pământ ars la roşu, cărbune). Grinzile carbonizate care se disting în cuprinsul acestui strat provin de la structurile de lemn ale unor construcții. Toate conduc la concluzia că în acest sector, ca dealtfel şi în celelalte s-a produs un incendiu virulent. În profunzime acest strat având grosimi variabile este poziționat între stratul vegetal şi stratul cu înmormântări din sec. XI-XIII. Materialul arheologic aflat în conținutul său constă din fragmente ceramice, material osteologic animal în stare fragmentară, piese din metal şi din os, bucăți de cărămizi. Acestui strat, respectiv acestui nivel de locuire, îi aparțin câteva complexe care, având în vedere principalele obiective urmărite şi disponibilitățile financiare, au fost cercetate doar parțial.

Locuință sau anexă gospodărească - Avea ca principal element un cuptor. Lucrările agricole şi amatorii de comori l-au distrus păstrându-se doar resturi ale vetrei. Cuptorul a fost amenajat deasupra mormintelor M298 şi M301 pe care constructorii în căutare de argilă le-au răvăşit până la distrugere. Vatra cuptorului a fost amenajată la 0,35 m de la actualul nivel de călcare pe un strat de argilă peste care s-au aşternut cioburi, iar deasupra a fost întins un strat de lutuială. Din lutuiala vetrei s-au prelevat probe în vederea datării complexului prin metoda magnetometrică. Groapa de deservire, în care era trasă cenuşa de pe vatra cuptorului, având formă de albie cu d_{gurii} de 3,50 m, se afla la 2,50 m distanță de vatră. În profunzime groapa cobora până la 1,15 m de la actualul nivel de călcare (0,65 m de la baza stratului). În conținutul său aflau bucăți de cărămizi şi de chirpic ars, fragmente ceramice, oase animale, obiecte din metal. Fragmentele ceramice din groapă, ca şi cele de sub lutuiala vetrei prezintă caracteristici pe baza cărora pot fi încadrate în sec. XV-XVI. Groapa a fost străpunsă pe axul vertical de una din gropile căutătorilor de comori.

De la baza stratului cu depuneri medievale coboară mai multe gropi. Unele dintre acestea sunt gropi ale stâlpilor unor complexe de locuire, altele, mai adânci, sunt gropi menajere.

Groapă menajeră - Se dezvoltă în peretele de E al secțiunii între m. 7,80-8,80. Este o groapă cu un conținut eterogen, care se adâncea cu 0,25 m de la baza stratului (0,80 m de la suprafața solului). Avea d_{gurii} de 0,75, m, pereții oblici, iar d_{bazei} de 0,70 m. În pământul din umplutură se aflau fragmente ceramice din sec. XIII-XIV, bucăți de cărămizi, oase animale. Au reținut atenția un fragment de fluier din os şi un fragment de piesă din os de formă cilindrică păstrată fragmentar având ca decor linii orizontale executate la strung.

Groapă menajeră - A apărut în acelaşi perete al secțiunii între m. 11,50-14. A fost distrusă parțial de o groapă a căutătorilor de comori, astfel că diametrul gurii sale nu poate fi

cunoscut cu precizie. Ceea ce s-a păstrat din gura gropii avea în diametru 2,50 m. Profilul său este în formă de albie. Pornind de la baza stratului (0,50 m) groapa se adâncea până în stratul viu la 2,10 m de la actualul nivel de călcare. Pământul din umplutură prezenta urme de ardere cu straturi succesive de cenuşă. În conținutul său se aflau, bucăți de cărbune, fragmente ceramice, chirpic ars, bucăți de cărămizi. Caracteristicile tehnologice, tipologice şi stilistice ale materialului ceramic permit încadrarea cronologică a complexului în sec. XV-XVI.

Groapă menajeră - Are formă de cilindru cu fundul albiat. A fost surprinsă parțial între m. 6,75-8,75 şi se continua în peretele de V al secțiunii - d_{gurii} este de 1, 45 m. Pornind de la baza stratului cu depuneri medievale (0,70 m), groapa cobora până în stratul viu la 2,30 m de la suprafața actuală a solului. Pământul din umplutura sa era tasat şi nu prezenta urme pregnante de ardere. Conținutul gropii era şi în acest caz eterogen (fragmente ceramice, bucăți de chirpic ars, material osteologic animal, piese din fier). Materialul ceramic prezintă elemente pe baza cărora poate fi încadrat cronologic în sec. XIV-XV.

Săpăturile din campania anului 2007 au evidențiat că pământul din această parte a sectorului a fost răscolit de căutătorii de comori. Aceştia au săpat de regulă gropi adânci care apoi s-au umplut cu pământ care se prezintă mult mai rarefiat decât cel din umplutura gropilor menajere.

Groapă a căutătorilor de comori - Prinsă în întregime în secțiune, are formă dreptunghiulară (3 m L, 1 m l) cu colțurile rotunjite. A distrus parțial vatra cuptorului complexului de locuire şi a tăiat mormintele M292, M293 şi 284. În adâncime groapa pătrundea până în stratul viu, dar de la 2,35 m apa freatică a împiedicat continuarea săpăturilor până la fundul ei. Pământul din umplutura gropii conținea multă cenuşă, lemn carbonizat, straturi de argilă şi bucăți de chirpic. Materialul eterogen din groapă provenea după toate probabilitățile din complexul distrus, având aceleaşi caracteristici. De remarcat o monedă de argint supusă în prezent la procedee chimice de laborator pentru înlăturarea depunerilor rezultate în urma acțiunii agenților de coroziune.

Groapă a căutătorilor de comori - A fost surprinsă între m. 4,50 – 5,85 ai secțiunii dezvoltâdu-se în peretele estic al acesteia. Pornind imediat de sub stratul vegetal (0,30 m), se adânceşte, ferestruind groapa de deservire a cuptorului, până la 2,15 m de la suprafața actuală a solului. Conține material arheologic divers provenit probabil din groapa cuptorului.

Groapă a căutătorilor de comori - Groapă de formă alungită săpată oblic pe secțiunea SIIIB între m.13,80-14,90, depăşind marginile acesteia. Are lățimea de 0,85 m. În adâncime pătrunde, ferestruind parțial groapa medievală din peretele estic, până în stratul argilos de culoare brună la 1,35 m de la suprafața solului (1,05 m de la baza stratului vegetal). Are conținut divers. Ca şi în cazul celorlalte gropi de acest tip, materialul ceramic aflat în conținutul său acoperă o lungă perioadă de timp. Relevant pentru destinația acestei gropi ca şi pentru datarea sa este un mic fragment de porțelan din epoca modernă.

Groapă a căutătorilor de comori - A fost surprinsă în mijlocul secțiunii între m. 16,10-17,10 m. Gura gropii, de formă ovală, avea diametrele de 1 x 0,75 m. În adâncime groapa atingea cota de 1,75 m. Conținutul său era similar cu cel al celorlalte gropi de acest tip.

Au mai fost cercetate parțial resturile unei locuințe de epocă romană şi a unei locuințe neolitice.

Subliniem că, datorită prelungirii campaniei de săpături până la începutul lunii noiembrie, materialul arheologic rezultat este în curs de prelucrare. Această situație conferă un anumit grad de relativitate conținutului prezentului raport şi ne rezervă dreptul de a reveni. Se poate însă afirma cu certitudine că nu au fost identificate morminte corespunzătoare nivelului de locuire medieval timpuriu din sec. VIII-X existent în vatra aşezării. Nu au apărut nici indicii ale existenței unei biserici corespunzătoare primului nivel de înmormântări din necropolă. Pentru a da un răspuns clar la această întrebare, în viitoarea campanie ne propunem efectuarea radiografiei solului în sectorul A al secțiunii. Preconizata radiografie a solului ar putea conduce la stabilirea limitelor primei faze de înmormântări din necropolă.

40. Ceplea, com. Plopşoru, jud. Gorj

Punct: Valea Satului

Cod sit: 81308.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 127/2007

Colectiv: Gheorghe Calotoiu - responsabil, Valentin Pătraşcu (MJ Gorj)

Satul Ceplea (comuna Plopşoru) este situat pe DN 67 Târgu-Jiu Craiova, la 65 km S de Târgu-Jiu.

Aşezarea preistorică din epoca bronzului, pe care o cercetăm de mai mulți ani, se află în apropierea Casei Cepleanu şi la 50 m SV de pârâul Valea Satului.

Scopul investigațiilor arheologice din acest an a constat în delimitarea şi cercetarea unor eventuale complexe arheologice. În acest sens, în partea de V a Casei Cepleanu – monument istoric din sec. XIX şi la cca. 50 m SV de pârâul Valea Satului au fost trasate 3 secțiuni (S1, S2, S3), orientate N-S cu dimensiunile de 8 x 2 m. Lucrările pe şantierul arheologic de la Ceplea Plopşoru au fost realizate cu persoane puse la dispoziția noastră de Primăria Plopşoru, conform legii 416/2001.

Prima secțiune S1/2007 prezintă următoarea stratigrafie:

0 -0,15/0,17 m sol vegetal;

-0,15/0,17 -0,55/0,60 m strat de culoare maroniu închis, cu fragmente ceramice din epoca modernă;

-0,55/0,60 -0,95/1,05 m strat arheologic de culoare cenuşiu închis;

-0,95/1,05 m începe stratul steril din punct de vedere arheologic, de culoare galbenă.

Majoritatea ceramicii descoperită la Ceplea-Plopşoru o formează vasele de provizii din pastă grosieră, care sub buză au unul sau două brâuri alveolare ori sub formă de şnur şi fundul drept.

În S1, în C2, la -0,68 m a fost descoperită o căniță cu o toartă uşor supraînălțată din pastă cenuşie, ce are în partea superioară un buton circular. În S1, C4, a fost descoperit un fragment ceramic dintr-un pântec de vas şi gura cu buza lobată, având ca ornamente trei triunghiuri haşurate, iar sub acestea trei linii incizate orizontal, sub acestea sunt alte trei triunghiuri mai mari, incizate. Tot în S1, în C5, la -0,76 m a fost descoperit un perete de vas din pastă semifină ce are ca decor un buton cu orientare oblică, iar sub el un ornament sub forma unei spirale în formă de „S".

În S1, C6, la -0,82 m a apărut o fusaiolă piriformă din pastă fină compactă, ce se termină la unul din capete cu o prelungire de formă cilindrică.

De asemenea, în S1, C6, la -0,78 m au fost scoase la iveală mai multe fragmente ceramice provenind de la vase de provizii, din pastă zgrunțuroasă, cu buza crestată, iar sub ea ornamente cu brâu alveolat şi fundul vasului tăiat drept. În S1, C7, la -0,84 m a fost descoperit un vas de formă mai mică din pastă grosieră cu ornamente incizate sub buză.

S2/2007 are următoarea stratigrafie:

0 -0,12/0,15 m sol vegetal;

-0,12/0,15 -0,45/ 0,56 m sol castaniu cu fragmente ceramice de epocă modernă;

-0,45/ 0,56 -0,65/0,70 m sol negru cu ceramică din epoca modernă;

-0,65/0,70 –0,95/1,05 m sol de culoare cenuşie cu vestigii arheologice din epoca bronzului;

-0,95/1,05 m sol steril din punct de vedere arheologic.

În S2 (8 x 2 m), în C1, la – 0,88 m a fost descoperit un vas fragmentar din pastă semifină cu buza uşor evazată şi marginea rotundă, ce are sub ea un ornament alveolar.

În S2, C2, la -0,85 m a fost descoperit un fragment de perete de vas ce are ca ornamente 5 triunghiuri haşurate în rețea cu vârful în jos. În S2, C3, a fost descoperită, la -0,90 m, o căniță fragmentară din pastă fină, de culoare neagră, cu toarta uşor supraînălțată şi buza dreaptă. Tot în C3, la -0,87 m a fost descoperit un perete de vas, cu buza uşor invazată, cu orificii mici sub ea. Fragmentul de vas este din pastă fină de culoare cărămizie.

În C5, la -0,80 m, în aceeaşi secțiune a fost descoperit un vas fragmentar cu buza dreaptă din pastă fină şi fundul plat. Tot în acelaşi carou au fost descoperite trei baze de vase din pastă grosieră de formă platâ.

În S2, C6, la -0,96 m au fost descoperite mai multe fragmente de strecurătoare. Tot în C6, la -0,94 m a fost descoperit un vas fragmentar din pastă fină de culoare castaniu deschis ce are un brâu cu incizii oblice pe pântec, din care, în partea superioară pornesc grupuri de incizii verticale.

În acelaşi carou a fost descoperit un alt fragment ceramic de culoare castanie cu un brâu fără incizii, din care pornesc linii verticale ce împart peretele în mai multe registre.

În S2, C8, la -0,98 m a fost descoperită o căniță de mici dimensiuni cu toarta rotundă şi buza uşor evazată din pastă semifină.

S3/2007 are dimensiunile de 8 x 2 m, este orientată N-S, paralelă cu celelalte două secțiuni şi prezintă următoarea stratigrafie:

0- 0,10/0,15 m sol vegetal;

-0,10/0,15 -0,32/0,36 m strat galben închis cu ceramică din epoca modernă;

-0,32/0,36 –0,55/0,65 m sol negru cu ceramică din epoca modernă;

-0,55/0,65 –0,93/1,10 m sol de culoare cenuşie, cu vestigii arheologice din epoca bronzului;

-0,93/1,10 m sol steril din punct de vedere arheologic.

În S3, C1, la -0,72 m a fost descoperit un vas tronconic fragmentar cu urme de arsură secundară în interior şi în exterior, cu două toarte laterale, buza dreaptă, din pastă grosieră, cu împunsături succesive sub buză. În acelaşi carou, la -0,68 m a fost descoperit un fund de vas, din pastă grosieră de culoare cărămizie sub formă de postament. În C2, la -0,78 m a fost descoperit un vas de provizii din pastă grosieră cu buza crestată, iar sub ea are o apucătoare organică ce are ca ornament şnurul.

În S3, C3, la -0,73 m a fost descoperit un fund de vas de formă platâ cu urme de slip de culoare maroniu închis. În acelaşi carou, la -0,78 m, a fost găsit un fragment de vas de pastă grosieră cu buza dreaptă, ce are sub ea ornamente imprimate circular, iar sub acestea ornamente alveolare.

În C4, la -0,86 m a fost descoperita partea inferioară a unui vas de provizii, din care se păstrează fundul drept şi pereții din pastă grosieră. Fundul are forma de postament şi prezintă urme puternice de arsură secundară, atât pe interiorul cât şi pe exteriorul vasului. Tot în C4, la – 0,77 m a fost descoperit un perete de castron cu buza trasă spre interior şi marginea rotundă.

În S3, C4, la -0,76 m, s-a descoperit un castron fragmentar din pastă semifină cu buza dreaptă, sub care sunt incizate mai multe puncte succesive dispuse circular. Tot în C5, la - 0,82 m a fost găsit un perete de vas de culoare cărămizie din pastă semifină, cu buza crestată spre exterior. Tot în acelaşi carou, la - 0,83 m a fost descoperită toarta în bandă de la o cană din pastă cenuşie cu urme de slip negru.

În S3, C6 a fost descoperit un vas tronconic fragmentar din pastă semifină, cu buza crestată spre exterior. Tot în C6, la – 0,86 m, a fost descoperit un perete de vas din pastă compactă fină de culoare cenuşie cu o apucătoare conică. În acelaşi carou, la – 0,88 m a fost descoperită o căniță fragmentară din pastă semifină, cu o toartă uşor supraînălțată, ruptă o parte din vechime; sub buză, sunt prezente puncte succesive dispuse circular.

În S3, C7, la -0,94 m a fost descoperit un vas fragmentar de formă tronconică, din pastă semifină, de culoare cărămizie pe exterior şi urme de arsură secundară pe interior, cu buza dreaptă, iar sub ea, la circa 3 cm are un ornament sub formă de potcoavă. Tot în C7, la -0,97 m a fost găsit un perete de vas din pastă fină compactă de culoare neagră, cu buza uşor evazată, prezentând urme de slip negru.

În S3, C8, la -0,78 m a fost descoperită o căniță fragmentară cu toarta în bandă, uşor supraînălțată, din pastă semifină. Tot în C8, la -0,82 m a fost descoperită partea superioară de la un vas tronconic, cu buza crestată spre interior, fundul sub formă de postament, cu ornamente alveolare sub margine.

Vasele fragmentare tronconice îşi au analogii în descoperirile arheologice de la Măgura, localitatea Curmătura, Vlădeşti, Verbicioara. Vasele bitronconice fragmentare de la Ceplea Plopşoru se aseamănă cu cele de la Vierşani Jupâneşti şi *Măgura* Curmătura. Căniţele cu o toartă în bandă şi corpul sferic au fost găsite la Verbicioara, *Măgura* - Curmătura, *Hanuri* - Cârcea, Vierşani Jupâneşti.

Cercetările arheologice de la Ceplea Plopşoru au reliefează existența unei aşezări specifice culturii Verbicioara, faza a III a.

Bibliografie:

Gh. Calotoiu, *Contribuții la cunoaşterea culturii Verbicioara în județul Gorj*, Litua 6, 1994, p. 7-42.

Gh. Calotoiu, *Cercetările arheologice de la Vierşani Jupâneşti, județul Gorj*, Drobeta 7, 1996, p. 49-54.

Gh. Calotoiu, *Aşezări traco-geto-dacice în Bazinul mijlociu al Jiului*, Târgu Jiu, 2007, p. 18-23.

Gh. Calotoiu, M. Mărgineanu, CCA, 2006, p. 113-114.

Abstract:

The objective of the 2007 archaeological research was the delimitation of the site. The archaeological material consists mostly of ceramics. We mention that the ceramics is fragmentary. The vessels are usually made of a thicken paste.

The pottery is specific to the 3rd phase of the Verbicioara culture.

Until the present day, the research showed the existence of a settlement specific to the Verbicioara culture, the 3rd phase.

41. Cheia, com. Grădina, jud. Constanța

Punct: Vatra satului

Cod sit: 63018.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 81/2007

Colectiv: Valentina-Mihaela Voinea - responsabil, George Neagu (MINAC), Adrian Bălăşescu, Valentin Radu (MNIR-CNCP)

Aşezarea situată în vatra satului Cheia, la cca. 500 m E de vechiul cimitir turcesc se înscrie în seria locuirilor neo-eneolitice din regiunea Cheile Dobrogei şi reprezintă situl cu cel mai numeros lot faunistic Hamangia investigat până în prezent. Stratigrafia complexă cu depuneri sedimentare ce depăşesc 3 m sugerează o mare dinamică de locuire, cu reveniri succesive (patru secvențe), toate datând din faza Hamangia III.

Obiectivele cercetării:

- extinderea suprafeței cercetate pentru delimitarea locuințelor L1 şi L2, identificate în campaniile anterioare;
- sondaje în tumulul situat la N de aşezare pentru stabilirea stratigrafiei acestuia şi a limitei de N a aşezării;
- cercetări de teren în microregiunea Cheile Dobrogei – Casian pentru identificarea locuirilor sezoniere din grote, peşteri şi adăposturi;
- realizarea unor studii interdisciplinare pe baza probelor prelevate din complexe arheologice (L1 şi L2 - nivele ocupaționale)

În secțiunea SG (8 x 16 m; 2 sectoare de 8 x 8 m cu martor de 0,40 m între ele) au fost delimitate locuințele L1 şi L2, ambele neincendiate. Orientate pe direcția NE-SV, locuințele s-au suprapus în mare parte din suprafața lor. În ultimul nivel ocupațional al locuinței L1 (secvența IV -0,30/0,70 m) alături de un inventar arheologic foarte bogat - piese de silex, ace de os, fragmente de idoli, ceramică – au apărut plăcuțe de vatră împrăştiate, cenuşă şi urme de arsură, provenind probabil de la vatra interioară a locuinței, puternic deranjată. În zona centrală a locuinței L1 a fost delimitat un şanț longitudinal, săpat probabil pentru fixarea bârnelor centrale care susțineau acoperişul. Amenajarea şi lipiturile succesive ale podelei acoperă umplutura şanțului.

Locuința L2, neincendiată, (secvența II -1,60/1,80 -2,10 m) suprapune un cuptor (secvența I), podeaua şi nivelurile ocupaționale fiind puternic deranjate în zona acestuia (adâncite prin tasare). Între locuințele L1 şi L2 am identificat un nivel de locuire exterioară (secvența III) căruia îi aparține groapa C.8 (taie distrugerea locuinței L2). În ultimul nivel ocupațional al locuinței L2, pe toată suprafața cercetată, alături de un inventar arheologic foarte bogat – ceramică, microlite, dăltițe, peste 30 ace de os, inele de os, finite şi în curs de prelucrare - s-au descoperit resturi osteologice, îndeosebi fragmente de cranii provenind de la indivizi de *Equus hydruntinus, Bos primigenius, Bos taurus, Cervus elaphus, Capreolus capreolus, Canis familiaris*. Vatra locuinței L2, delimitată în colțul de NE al secțiunii SG. A fost puternic deranjată, plăcuțele de vatră din nivelul de distrugere acoperind craniile. De aceea putem să spunem cu siguranță că depunerile nu aparțin unei zone menajere formate pe suprafața locuinței după abandon, dezafectarea ei fiind clar post depuneri. Numărul mare de indivizi (peste 15), preferința pentru anumite specii şi anumite părți anatomice (cranii, coarne) precum şi plastica descoperită în acelaşi nivel, toate sugerează o practică rituală specială.

Sub zona puternic alveolată a locuinței L2 am descoperit un cuptor, în nivelul de distrugere fiind vizibile fragmente din bolta prăbuşită, de dimensiuni relativ mari 1,80 x 1,50 m. Şanțul în care a fost amenajat cuptorul depăşeşte limitele acestuia, prelungindu-se spre NE sub forma unui culoar de acces spre focar.

Sondajele dispuse în unghi drept ST1 (1 x 30 m, orientat N–S) şi ST2 (2 x 10 m, orientat V–E) delimitează un sfert din tumulul situat la cca. 300 m NNV de suprafața SG. În profilele celor două sondaje s-au identificat straturile care formează mantaua. Lipsa nivelului de locuire Hamangia ne determină să considerăm zona tumulului ca fiind exterioară aşezării. Limita de V a acesteia a fost stabilită prin sondajul S1 (1 x 10 m, orientat N–S, cu material Hamangia în poziție secundară, fără nivel ocupațional), respectiv imediat la E de cimitirul turcesc. În sondajele S2 (1 x 20 m, orientat V–E) şi S3 (1 x 10 m, orientat N–S) s-au delimitat mai multe secvențe de locuire Hamangia, fapt ce ne va permite, în viitor, extinderea suprafeței cercetate.

Perieghezele efectuate pe Valea Casimcei şi în Cheile Dobrogei ne-au permis identificarea unor urme de locuire preistorică în interiorul şi în apropierea grotelor. Punctele noi vor fi cercetate prin sondaje în campaniile viitoare.

Obiectivele cercetărilor viitoare:

- extinderea suprafeței SG spre E şi N pentru delimitarea locuinței L2.
- analiza interdisciplinară a nivelurilor ocupaționale din interiorul locuinței L2;
- continuarea investigațiilor în tumul pe sfertul delimitat de secțiunile ST1 şi ST2
- cercetarea locuirilor sezoniere din punctele identificate până în prezent în Cheile Dobrogei.

Planşa 22

Studiu preliminar al resturilor de mamifere de la Cheia (jud. Constanța)

Adrian Bălăşescu

Au fost studiate până în prezent un număr de 6276 resturi ce aparțin la diverşi taxoni.

Mamiferele sunt predominante cu peste 80% din resturi. Dintre acestea, domesticele au cea mai mare pondere 89%. Resturile de bovine sunt cele mai numeroase (46%), ele fiind urmate de cele de ovicaprine (42%). Ca NMI, ovicaprinele şi bovinele îşi dispută primul loc.

În ceea ce priveşte porcul domestic, acesta, la fel ca şi în alte aşezări Hamangia, are o pondere extrem de redusă. Este posibil ca populațiile Hamangia să fie mai mult sau mai puțin nomade, dacă ne gândim la procentajele mici pe care le prezintă această specie.

Vânatul este slab reprezentat ca NR, dar relativ bine certificat ca NMI. Vânătoarea avea un rol secundar, de suplimentare şi completare a resurselor animale. Se vânau cu precădere, animale de talie mare şi medie, în principal bour, hydruntin, cerb, mistreț şi căprior.

În acest moment al studiului hydruntinul *Equus hydruntinus* atestat la Cheia se constituie în cel mai mare eşantion de oase descoperite in neoliticul romanesc cu cele 69 resturi. O mare

parte din aceste resturi provin din zona cefalică ceea ce ne va permite o bună caracterizare a acestei specii demult dispărută.

Fauna sălbatică este extrem de variată din punct de vedere ecologic. Astfel s-au identificat specii de lizieră: căprior, bour, iepure de câmp; specii de pădure: cerb şi mistreț; specii de stepă: măgarul sălbatic din pleistocen; specii acvatice: delfinul, dar şi specii ubiquiste: vulpea.

Anexa 1

Studiu preliminar al resturilor de moluşte peşti şi reptile de la Cheia

Valentin Radu

Mollusca

Dintre moluşte scoicile sunt cel mai bine reprezentate Astfel genul Unio este prezent cu speciile U. tumidus si U. pictorum Cea mai discreta este Anodonta. Privind aceasta distribuție a scoicilor pare ca acestea sunt culese mai degrabă din apele Casimcei si nu din Taşaul unde Anodonta domina chiar şi azi.

Pisces

Au fost identificate resturile a 8 taxoni marea majoritate de apă dulce (crapul, platica, somnul, ştiuca) dar şi marini (sturioni şi *Rutilus frisi*). Cele mai importante ca număr de resturi sunt Cyprinidele urmate de Percide.

O situație similara întâlnim şi la Năvodari în perioada Gumelnita (Radu, 2001), stațiune aflată pe o insulă în mijlocul Lacului Taşaul, daca privim numărul de resturi din eşantioanele studiate.

În total sunt aproximativ 205 kg pentru 39 indivizi cu o medie de 5,2 kg pe individ. Însă mediile pentru fiecare specie depăşesc 1 kg excepție făcând doar plătica.

Observăm ca în general taliile peştilor sunt medii şi mari cu câteva excepții. Aceste rezultate vin sa ne confirme faptul observat şi la analiza specifică, că nu toți indivizii puteau să se dezvolte în râul Casimcea şi nici în vreo baltă alimentată de acest râu din apropierea aşezării.

Este posibil ca mare parte din peştii consumați de către locuitorii aşezării de la Cheia să provină din schimburile de produse cu populațiile de pe litoralul Mării Negre şi destul de puțini să fie pescuiți de către aceştia. Lipsa indivizilor de talie mica ne confirmă faptul că exista o selecție dimensională cel mai probabil realizată prin schimb de produse.

Reptilia

Resturile a doua specii comune din împrejurimile asezarii de la Cheia au fost identificate: țestoasa de stepă (*Testudo graeca*) cu 98,5% din resturi si cea de apa (*Emys orbicularis*) cu doar 1 rest. Acesta denotă interesul alimentar pentru țestoasa de stepă prezenta şi azi în regiune.

Anexa 2

Bibliografie:

Valentina Voinea, Cătălin Dobrinescu, *Aşezarea Hamangia III de la Cheia*, Pontica 35 – 36, 2002 – 2003, pp. 9-23

Adrian Bălăşescu, Valentin Radu, *Studiul arheozoologic preliminar al materialului faunistic de la Cheia (jud. Constanța). Campania 2001,* Pontica 35 – 36, 2002 – 2003, p. 25-32

Valentina Voinea, George Neagu, *Ceramica Hamangia III de la Cheia,* Pontica 39, 2006

42. Cigmău, oraş Geoagiu, jud. Hunedoara

Punct: Cetatea Urieşilor

Cod sit: 89570.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 25/2007

Colectiv: Adriana Pescaru, Eugen Pescaru (MCDR Deva)

Campania din anul 2007 a urmărit două obiective:

- verificarea traseului zidului de incintă pe latura de V şi cea de N;
- continuarea, cercetării clădirii aflate la N de *Principia*.

În primul caz s-a avut în vedere definitivarea săpăturii arheologice la turnul de poartă de pe latura de N, turnul a fost identificat în campania din 2004. Astfel, am încercat degajarea exterioară a zidului pe latura de N pe o lungime de 8 m spre E şi 7 m spre V. Lățimea zidului este de 1,20 m şi este realizat din piatră de stâncă de dimensiuni apreciabile la fel şi construcția turnului.

Turnul de 6,60 x 4,60 m la exterior şi 3,60 x 2,20 m în interior este prevăzut pe direcția zidurilor orientate N-S cu câte un contrafort în partea de N. Contrafortul din prelungirea zidului turnului dinspre V are în componența constructivă o bază de monument 78 x 68 x 22 cm, amplasată în rândul al treilea peste nivelul de fundație. Pe latura de S zidul este întrerupt, spațiu fiind destinat accesului în turn.

În interiorul turnului am secționat jumătatea dinspre V. Constatările sunt: zidul din piatră de stâncă se sprijină pe o fundație realizată din piatră de râu cu o grosime de 0,80 m.

Imediat sub nivelul fundației se conturează o pată de culoare care se adânceşte până la 0,90 m şi cu o deschidere de 0,70 m, ce nu, exclude posibilitatea existenței, aici, a unui sistem de canalizare. La colțul interior vestic avem o groapă care aparținea probabil stâlpului de poartă. La nivelul fundației în partea superioară pe întreaga suprafață din interiorul turnului avem un nivel de piatră de râu, posibil nivelul de calcare din zona interioară a obiectivului.

Pe traseul zidului vestic la 15 m N de caseta realizată în anul 2000 în care am identificat parte din fundația zidului din această parte, am trasat o secțiune S_5 de 12 x 2 m orientată SE–NV. În jumătatea nordică a secțiunii la 0,15-0,20 m adâncime, apar două fragmente dintr-o coloană lucrată din piatră de calcar. Fragmentele sunt amplasate lângă zidul din această parte unde zidul are o uşoară curbură ce face să înclinăm spre ideea existenței în acest punct a unui eventual turn de formă circulară (?) sau chiar rectangular înglobat în zid. Zidul de incintă al castrului urmăreşte configurația terenului, fapt dovedit de traseul acestuia identificat în caseta realizată în partea de NV.

La N de *Principia* la aprox. 25 m a fost trasată în campania anului 2006 o secțiune S1, de 50 x 2 m care însă nu a fost definitivată. În cadrul acesteia au fost surprinse unele pavaje de piatră sau conturate unele ziduri. În 2007 în S_1 s-a trecut la adâncirea şi delimitarea construcțiilor cât şi prelungirea secțiunii în vederea conturării clădirii.

Astfel, S_1 are în prezent 60 x 2 m şi au fost identificate următoarele: zidul de pe latura de E a edificiului a cărui lățime este de 70 cm. Imediat lângă zid avem un drum din pietriş care îl secționăm şi constatăm că este de diferite dimensiuni cu o grosime de 70 cm. Secțiunea orientală E-V prezintă unele trasee de ziduri spre direcția N. La S de construcția de piatră din S_1 în profil se conturează, la 0,45 m adâncime, de la nivelul actual un alt drum din pietriş.

Am procedat la trasarea a încă două secțiuni S_2 de 54 x 2 m şi S_3 de 35 x 2 m, la 2 m N de S_1 respectiv S_2. În interiorul

secțiunilor au apărut traseele construcției care cuprinde între zidurile sale minim trei încăperi. Dimensiunea edificiului în momentul de față are 46,50 x 14,45 m.

De remarcat, că anterior construcției din piatră a existat o altă construcție din lemn – dovadă fiind cantitatea apreciabilă de arsură şi cărbune.

Materialul arheologic constă din fragmente tegulare cu inscripția turnului de N şi fragmente ceramice de la diferite străchini, urcioare, materiale din bronz şi fier precum şi câteva monede de bronz.

Bibliografie:
A. Pescaru, E. Pescaru, A. Bălos, *Geoagiu, com. Geoagiu, jud. Hunedoara (Germisara)*, CCA 2001, p.88; A Pescaru, E. Pescaru, CCA 2002, p.152-143; *Idem*, CCA 2003, p.131-132; CCA 2005, p. 158-159; CCA 2006, p.127-128.

Abstract:
The 2007 campaign focused on two goals:
- verification of the enclosure wall route on the West and North sides;
- continuation of the investigations of the building situated North of *Principia.*
In the first case, the completion of the archaeological investigation of the gate tower on the North side was aimed to and the tower was identified in 2004.
Thus, we tried to clear the Northern side of the tower along 8 m to the East and 7 m to the West. The wall is 1.20 m thick and is made of rocky stones of large enough dimensions likewise the tower.
The outer dimensions of the tower are 6.60 x 4.60 m while its inner dimensions are 3.60 m x 2.20 m. and along the NS walls there were provided with a spur to the North side.
North of *Principia* at about 25 m away there was outlined a S1 50 x 2 m profile during the 2006 campaign but it has not been completed yet. Within the said profile there were found some stone paving or contoured some walls. In 2007 in S_1 we proceeded with the wall deepening and delimitation as well as with the profile extension in order to outline the building.

43. Cinciş-Cerna, com. Teliucu Inferior, jud. Hunedoara

Punct: zona de agrement lac Cinciş, CF 73/18/N-Cinciş, nr. topografic 1273/2/5/1

Cod sit: 86954.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 52/2007

Colectiv: Cristian Constantin Roman, Sorin Tincu, Delia-Maria Roman (MCC Hunedoara)

Săpătura preventivă a fost efectuată la cererea beneficiarului S.C. GALAMAGIC SRL Hunedoara, reprezentată prin Gălan Anica în calitate de administrator cu domiciliul în Hunedoara, str. Spiru Haret, nr. 4/1, jud. Hunedoara. Terenul pe care urmează să îl exploateze este situat pe malul lacului Cinciş, vecinătățile amplasamentului fiind următoarele: la N şi NE Vlad J., la SE drumul județean şi punct telefonie, la S Rădoane I. şi la V lacul Cinciş. Prezența descoperirilor cu caracter arheologic în arealul localității, prezență confirmată de cercetări sistematice şi bibliografia de specialitate, a determinat necesitatea cercetării arheologice preventive în perimetrul proprietății şi întocmirea prezentului raport.

Scopul prezentei săpături arheologice preventive a fost acela de a identifica eventualele contexte arheologice şi cunoaşterea stratigrafiei zonei.

În funcție de dimensiunile terenului, s-au efectuat 2 secțiuni şi 6 casete, cu dimensiuni diferite, după cum urmează: S1/2007 –15 x 1,5 m, orientată N-S; S2/2007 – 15 x 1,5 m, orientată E-V; C1/2007 – 1,5 x 1,5 m; C2/2007 – 2 x 15 m, orientată E-V; C3/2007 – 2 x 2 m; C4/2007 – 2 x 2 m; C5/2006 – 2 x 2 m; C6/2006 – 2 x 2 m;

Amplasarea secțiunilor a ținut cont de obținerea unei cât mai complete stratigrafii pentru sectorul cercetat, casetele fiind amplasate în funcție de anumite elemente particulare (pomi, prezența în vecinătate a unei căi de acces pietonale etc.)

S-au executat fotografii ale secțiunilor, casetelor şi profilelor. În paralel cu întocmirea acestui segment de documentare s-au efectuat desene ale profilurilor secțiunilor şi casetelor, precum şi ale materialului arheologic descoperit.

Vom prezenta rezultatele obținute pe secțiuni şi casete, făcând o descriere mai amplă a situației arheologice doar pentru sectoarele care impun acest lucru.

S1/2007: - stratigrafia se prezintă astfel: strat de culoare gălbui, nisipos, cu intercalații de structuri marnoase, steril din punct de vedere arheologic.
S2/2007: - stratigrafia se prezintă astfel: strat de culoare gălbui, nisipos, cu intercalații de structuri marnoase, steril din punct de vedere arheologic.
C1/2007: - stratigrafia se prezintă astfel: strat vegetal, culoare gălbui, nisipos, steril din punct de vedere arheologic.
C2/2007: - stratigrafia se prezintă astfel: strat vegetal; strat de culoare brun negru-cenuşiu, lutos; strat de culoare gălbui, nisipos, cu intercalații de calcar, steril din punct de vedere arheologic.
C3/2006: - stratigrafia se prezintă astfel: strat vegetal, de culoare brun negru-cenuşiu, lutos; strat de culoare cenuşiu, cu reflexe roşcate, lutos, steril din punct de vedere arheologic.
C4/2006: - stratigrafia se prezintă astfel: strat vegetal, de culoare brun negru-cenuşiu, lutos; strat de culoare cenuşiu, cu reflexe roşcate, lutos, steril din punct de vedere arheologic.
C5/2006: - stratigrafia se prezintă astfel: strat vegetal, de culoare cenuşiu, cu reflexe roşcate, steril din punct de vedere arheologic.
C6/2006: - stratigrafia se prezintă astfel: strat vegetal, de culoare cenuşiu, cu reflexe roşcate, steril din punct de vedere arheologic.

Nu au fost identificate complexe arheologice sau nivel de cultură, materiale arheologice Coțofeni (două fragmente ceramice) fiind identificate doar în cazul casetei C2/2007 în nivelul de culoare brun negru-cenuşiu, lutos. Celelalte descoperiri efectuate au fost efectuate în cuprinsul casetei C3 (nivel vegetal, de culoare brun negru-cenuşiu, lutos) şi constau dint-un lot foarte redus numeric de materiale ceramice moderne/contemporane.

Rezultatele cercetării ne indică prezența sporadică într-un perimetru foarte restrâns al proprietății a unei comunități umane în perioada eneoliticului târziu şi existența unor materiale legate cel mai probabil de locuiri sezoniere de epocă modernă şi/sau contemporană legate de exploatarea terenurilor private situate la o distanță apreciabilă de localitate.

În perioada alocată acestei cercetări preventive au fost

identificate o serie de situri arheologice în vecinătatea perimetrului ocupat de viitorul sat de vacanță:
Cerăt (situat în partea vestică a complexului de cabane ale minerilor, pe o terasă înaltă, în vecinătatea zonei denumite Popeasca), cu materiale ceramice aparținând epocii romane, Evului Mediu şi perioadei moderne
Lăturoasa (situat în partea vestică a complexului de cabane ale minerilor, pe o terasă înaltă, în stânga drumului ce leagă localitățile Teliucu Inferior de Toplița), cu materiale ceramice aparținând Evului Mediu şi perioadei moderne
Vârtop (situat în partea sudică a viitorului sat de vacanță, pe o terasă înaltă, plană, în stânga drumului ce leagă localitățile Teliucu Inferior de Toplița), cu materiale ceramice Coțofeni, medievale/moderne şi resturi de structuri silicioase, de bună calitate.
Corn (situat în partea sudică a viitorului sat de vacanță, pe o terasă înaltă, plană, în stânga drumului ce leagă localitățile Teliucu Inferior de Toplița), cu materiale ceramice Coțofeni şi resturi litice.

Locul de depozitare al materialelor arheologice este MCC Hunedoara.

Bibliografie:
Octavian Floca, 1965, *Villa rustica şi necropola daco-romană de la Cinciş*, ActaMN 2, 1965, 163-194;
Sabin Adrian Luca, 2005, *Arheologie şi istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara,* 65, 66;
Dragotă Aurel, Țiplic Marian, Roman Cristian Constantin, *Descoperiri arheologice în județele Sibiu*, *Alba şi Hunedoara*, Apulum 36, 1999, 81-96.

Abstract:
This rescue excavation confirmed the fact that the Coțofeni artefacts that we discovered here are identical with the ones at Corn. They confirm the preference that these communities have for high terraces that present a good visibility. At the same time the materials are linked with probable seasonal habitations of the modern and/or contemporary time, related to the usage of the private lands that are situated at quite a long distance from the village. These discoveries point to the necessity of the archaeological research of all the southern bank of the Cinciş Lake.

44. Cinciş-Cerna, com. Teliucu Inferior, jud. Hunedoara

Punct: zona de agrement lac Cinciş, CF 75/18/N-Cinciş
Cod sit: 86954.01
Autorizația de cercetare preventivă nr. 314/2007
Colectiv: Cristian Constantin Roman, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Scopul proiectului este acela de construire a unei locuințe individuale, de către Hăzulea Cosmin, locuință care urmează să afecteze panta estică a terenului localizat sub coordonatele CF75/18/N, nr. topo 11263/1/4. În perioada alocată acestei cercetări preventive au fost colectate o serie de materiale arheologice din situri cercetate anterior (zona villa rustica şi de pe proprietățile învecinate perimetrului studiat).

Punctul arheologic se află plasat pe o terasă înaltă a râului Cerna, la contactul dintre zona mediană cu zona marginală, cuprinsă între altitudinile de 200-300 m. Substratul geologic este format din şisturi cristaline, la care se adaugă pachete de roci sedimentare, ce cuprind un bogat lot de material paleofaunistic.

În funcție de dimensiunile terenului afectat de construcție, s-a efectuat cercetarea unei singure secțiuni cu dimensiunile de 13,5 x 1,5 m, orientată E-V. Amplasarea secțiunii a ținut cont de realitățile din teren (existența unei suprafețe asfaltate utilizată ca şi teren de sport, vechi garduri din ciment cu fundații adânci), precum şi de obținerea unei cât mai complete stratigrafii pentru sectorul cercetat. S-au executat fotografii ale perimetrului studiat înainte de inițierea cercetărilor, în timpul cercetării, cât şi la finalizarea acesteia (aspect general, profile). În paralel cu întocmirea acestui segment de documentare s-au efectuat desene ale profilurilor secțiunii.

Stratigrafia secțiunii S1/2007 este simplă şi se prezintă astfel (de sus în jos):
- nivel de culoare negru, granulos, cu resturi materiale de construcție contemporane, nivel legat de lucrările ce au vizat orizontalizarea nivelului ocupat de viitorul teren de sport.
- nivel de cultură, de culoare brun închis, cu resturi de construcții de epocă romană (fragmente de tigle şi cărămizi), fragmente ceramice de mici dimensiuni.
- nivel steril de culoare neagră-cenuşie, dens, cu concrețiuni nisipoase.

Au fost identificate două complexe arheologice (C1-şanț, C2-groapă), aparținând perioadei contemporane. Materialele romane descoperite se pot încadra în perioada sec. II-III, contemporane cu cele descoperite în vecinătate, în cadrul villei rustica.

Informațiile rezultate sunt importante în context regional, prin aprofundarea caracteristicilor epocii romane în apropierea depozitelor de fier din ținutul Hunedoarei, precum şi al colectării unor loturi de material arheologic din puncte identificate anterior.

Locul de depozitare al materialelor arheologice este MCC Hunedoara.

Bibliografie:
Octavian Floca, *Villa rustica şi necropola daco-romană de la Cinciş*, ActaMN 2, 1965, p. 163-194;
Sabin Adrian Luca, *Arheologie şi istorie (III) Descoperiri din județul Hunedoara*, 2005, p. 65, 66.

Abstract:
This rescue excavation confirmed the fact that Roman discoveries extend towards west. It is probably about annex buildings of the excavated villa rustica. These discoveries point to the necessity of the archaeological research of the perimeter of the vicinity of the villa and of the adjacent necropolis.

45. Ciocadia, com. Bengeşti-Ciocadia, jud. Gorj

Punct: villa rustica, Codrişoare
Cod sit: 78917.02, 78917.01
Autorizația de cercetare sistematică nr. 123/2007
Colectiv: Vasile Marinoiu – responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Aşezarea rurală (*villa rustica)* şi necropola romană de la Ciocadia, comuna Bengeşti-Ciocadia, este situată la 34 km E de municipiul Târgu Jiu, la 4 km N de DN67 Târgu Jiu – Râmnicu Vâlcea şi la 300 m E de malul stâng al râului Ciocadia. Aşezarea rurală se află la 3,5 km N de DN 67 Târgu Jiu - Râmnicu Vâlcea, cca. 50 m E de drumul județean 67 C Bengeşti-Novaci şi 150 m E de malul stâng al râului Ciocadia, pe o întindere de cca. 8 ha.

Necropola se află pe un platou, la cca 300 m N de *villa rustica* şi la 200 m E de pârâul Ciocadia, la altitudinea de 440 m, având următoarele coordonate: latitudine 45^{0}05' şi longitudine 23^{0}37'.

Primele cercetări în zonă au avut loc în anul 2000, fiind efectuate de un colectiv de arheologi de la MJ Gorj, având ca responsabil ştiințific pe dr. Vasile Marinoiu şi colaborator pe dr. Dumitru Hortopan.

Ciocadia - necropolă - *Codrişoare*

Obiectivul cercetării a urmărit investigarea unor noi complexe funerare din necropola romană. In acest scop s-au trasat două secțiuni, S_1/2007 9 x 2 m şi S_2/2007 10,20 x 2 m, care au fost deschise pe proprietatea Mariei Corobea.

S_1/2007 s-a trasat pe direcția N-S la 3 m E față de S_3/2006. Încă de la înlăturarea stratului vegetal au ieşit la iveală fragmente de cărămizi, țigle, olane şi vase ceramice de culoare roşie şi neagră, lucrate la roată şi foarte puține cu mâna.

Între c.3 şi 4 apare un complex funerar de incinerație, la adâncimea de -0,50 m față de nivelul actual de călcare. Aici alături de oase calcinate şi cenuşă aşezate pe o amenajare rectangulară din pietre mărunte de râu, au fost depuse mai multe obiecte: un cuțit şi un vârf de săgeată din fier, o fibulă din bronz, cu balama, tip ancoră şi un fragment de cercel de argint.

În c.2 apare un alt complex funerar de incinerație, la adâncimea de -0,70 m, unde pe lângă oasele calcinate şi cenuşă apar, un cuțit de fier, un piron în formă de „L", fragmente de ceramică şi sticlă.

C.1 şi 2 s-au extins spre E cu o casetă cu dimensiunile de 2,40 x 1 m. La adâncimea de 0,45 m a apărut o bază de stelă funerară, executată dintr-o rocă slabă (marnă grezoasă), având dimensiunile de 1 x 0,90 x 0,20 m. În mijloc se află orificiul pentru piciorul stelei, de formă rectangulară, având dimensiunile de 0,56 x 0,27 x 0,20 m. Nu s-a descoperit stela funerară, aceasta fiind probabil dispărută .

Secțiunea S_2/2007 a fost trasată la 2,70 m E de S_1/2007, având dimensiunile de 10,20 x 2 m. Şi aici s-au descoperit două complexe funerare de incinerație, în c.5 şi 6. Primul, apare la adâncimea de 0,45 m față de nivelul actual de călcare, având o amenajare rectangulară din pietre mici de râu, pe care au fost depuse oase calcinate şi cenuşă, precum şi un *stillum* din fier şi fragmente ceramice.

Cel de-al doilea complex funerar de incinerație apare la 0,60 m față de primul şi la adâncimea de 0,40 m. Oasele cremate, cărbunele, cenuşa şi inventarul funerar (un piron de fier în formă de „L" şi fragmente ceramice ce aparțin unor oale de mici dimensiuni) au fost depuse în interiorul unui ring de piatră de râu.

Din punct de vedere stratigrafic, situația se prezintă astfel:

- de la 0 la -0,08/0,10 m – stratul vegetal;
- de la -0,08/0,10 m la -0,57/1,05 m stratul arheologic roman;
- de la -0,57/1,05 m începe stratul steril arheologic.

Ciocadia – *villa rustica*

În aceeaşi perioadă s-au desfăşurat cercetările arheologice din *villa rustica*, situată la 300 m S de necropolă. Aici s-au trasat trei secțiuni, orientate N-S, având dimensiunile S_1/2007 - 10,80 x 2 m, S_2/2007 - 10 x 2 m şi S_3/2007 - 10 x 2 m.

S_1/2007 s-a deschis la cca. 2 m V de S_4/2006. La adâncimea de -0,45 m a apărut traiectul unui zid cu o grosime de 0,82 m, din piatră de râu şi de munte, fără legătură de mortar. Aici s-au descoperit fragmente de țiglă, olane, cărămizi, vase ceramice de uz casnic (oale, castroane), o dăltiță şi patru piroane din fier, o fibulă din bronz (fragmentară) şi două cărămizi pătrate având dimensiunile de 27 x 27 x 5,5 cm etc. Stratul arheologic roman merge până la adâncimea de -0,70 m.

S_2/2007 s-a deschis la distanța de 2,70 m V față de S_1/2007. În c.1 şi 2 apare fundația construcției romane, descoperită în anul anterior. Este orientată E-V, fiind executată din piatră de râu cu legătură de mortar, şi are o grosime de 0,80 m.

De la adâncimea de -0,10/0,18 m apar fragmente de țigle, olane, vase ceramice şi de sticlă. De o parte şi de alta a zidului, la adâncimea de 0,70 m apar două schelete umane din epoca feudală, orientate E–V, cu mâinile încrucişate pe abdomen. Nu s-a descoperit inventarul funerar. Pentru a contura în întregime cele două schelete secțiunea a fost extinsă spre E cu o casetă cu dimensiunile de 4 x 1,60 m. Aici s-a descoperit partea inferioară a primului schelet şi jumătate din cel de-al doilea, precum şi continuarea zidului din S_2/2007.

Cele două schelete au dimensiuni diferite şi s-au păstrat mai mult sau mai puțin întregi. Cel de la N de zid are lungimea de 1,60 m, din care lipseşte tibia dreaptă. Se pare că a aparținut unui bărbat adult. Cel de-al doilea schelet, descoperit la S de zid, are lungimea de 1,40 m şi are lipsă o parte din oasele mâinii drepte. Lângă cap s-au descoperit câțiva cărbuni. El a aparținut unei femei, dar şi aici lipseşte inventarul funerar.

S_3/2007 trasată la 3,60 m V de S_2/2007, are aceleaşi dimensiuni ca cea precedentă. În c.1 şi 2 ale secțiunii, la adâncimea de -0,10 -0,18 m, apare fundația construcției romane descoperită în anul 2006, realizată din piatră de râu de mari dimensiuni, legată cu mortar de var, având o grosime de 0,80 m. Fundația se păstrează pe o înălțime de 0,40 – 0,60 m. Datorită faptului că şi aici s-au descoperit alte două schelete, am fost nevoiți să extindem secțiune spre E cu o casetă de 6,30 x 0,70 m. În c.7-10 au fost scoase la iveală zidurile fundației unei camere ce sunt orientate paralel cu cele din c.1-2. Totodată, un alt segment de zid cade perpendicular pe cel anterior. Acest zid s-a descoperit pe o lungime de 5,90 m, fiind secționat în c.6 de un schelet ce are lungimea de 1,65 m, ce a aparținut unui bărbat adult. Mâna dreaptă era deplasată din omoplat. Scheletul a apărut la adâncimea de -0,70 m. Cel de-al doilea schelet, păstrat fragmentar, a aparținut probabil unei femei tinere şi are o lungime de 1,45 m. În jurul scheletului se afla un strat de mortar ce avea o grosime de 0,08 –0,10 m. În apropierea acestui schelet, la cca.0,70 m S, s-a descoperit o oală de ofrande, care conținea oase de păsări şi miel, cărbune, şi pietricele.

Oala este realizată la roată înceată, şi are ca ornamente, în partea superioară, mai multe linii oblice ce se întretaie, dând aspectul unei crengi de brad. Ea este contemporană scheletului, deci din epoca feudală, de la începutul sec. al XV-lea, datare care s-a făcut după moneda de argint, cu nominalul de 1 ban, bătută în timpul domnitorului Ţării Româneşti, Dan al II-lea (1420 – 1431), descoperită lângă schelet.

Această monedă datează necropola medievală la începutul sec. XV. S-au descoperit până în prezent cinci morminte de inhumaţie din această necropolă medievală (unul în 2006 şi patru în acest an).

În ceea ce priveşte materialul arheologic de epocă romană amintim descoperirea a numeroase fragmente de ţiglă, olane, vase de uz casnic (castroane, oale), fragmente de sticlă şi piroane din fier. De asemenea s-au descoperit şi două monede de argint romane, denari-unul de la Septimius Severus, iar al doilea de la Caracalla:

Denar roman, Ag, Av.↓ *SEVERVS AVG PART.MAX;* Rv., *RESTITVTOR VRBIS.* Ric. IV71, nr.167 a, atelier Roma, anii 200 – 201, diam., 19 mm.

Denar roman, Ag. Av. ↓ *ANTONINVS PIVS AVG;* Rv. *INDVLGENTIA AVGG;* în exergă *INCARTH.* Ric., 130 (a), d 18 mm.

Din punct de vedere stratigrafic, se constată o situaţie similară cu aceea din campaniile precedente:

0 -0,08/0,20 m - strat vegetal;

-0,08/0,20 -0,60/0,95 m strat de cultură roman;

- de la 0,60/0,95 m - strat galben, steril din punct de vedere arheologic;

Cercetările arheologice desfăşurate la Ciocadia, de-a lungul celor 7 ani, ne determină să considerăm că necropola romană din punctul Codrişoare este una birituală, care datează în sec. II-III p.Chr., iar în imediata sa apropiere, la cca. 200 m S se află *villa rustica*, descoperită în campania din anul trecut, unde au fost scoase la iveală fundaţiile unei clădiri de mari dimensiuni, din aceeaşi perioadă, peste care s-a aşezat în sec. XV o necropolă feudală.

Bibliografie:

Vasile Marinoiu**,** *Romanitatea în nordul Olteniei,* Editura Rhabon, Târgu Jiu, 2004;

V. Marinoiu, Dumitru Hortopan, *Cercetările arheologice de epocă romană din judeţul Gorj (campaniile 2003 – 2005),* Litua 11, Târgu Jiu, 2006, p. 54 – 58 şi 73 – 80.

Abstract:

The archaeological research from the *villa rustica* and the necropolis from Ciocadia showed some funerary places and a rural settlement.

In the biritual necropolis from the "Codrişoare" point, we discovered four cremation tombs which were dated between the 2nd and 3rd century AD. Near the tombs we discovered silver jewels (a ring and an earring), bronze jewels (a brooch, a ring). We also found two knives, a *stillum* made of iron and ceramics made by wheel.

In the *villa rustica,* situated at 200 m south of the necropolis, along with the Roman buildings and objects (we discovered brooches, knives and two silver denars which were issued by *Septimius Severus* and *Caracalla*) appeared four Middle Ages tombs from the 15th century, which were dated by the silver coin emitted during Dan the 2nd (1420 - 1431).

46. Cioroiu Nou, com. Cioroiaşi, jud. Dolj

Punct: Cetate

Cod sit: 71849.02

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 22/2007

Colectiv: Dorel Bondoc (MO Craiova)

Săpăturile arheologice sistematice din campania 2007 de pe şantierul Cioroiu Nou s-au desfăşurat în perioada 8-18 octombrie şi 22-27 octombrie 2007. Terenul vizat este cel din sectorul de NV al fortificaţiei, care în campaniile arheologice anterioare a oferit un bogat material arheologic şi o situaţie stratigrafică interesantă. Spre deosebire de anii anteriori, regimul de proprietate al terenului s-a schimbat, în sensul că asociaţia Alexis Project l-a achiziţionat în scopul creării unei rezervaţii arheologice. Urmează ca în campaniile viitoare să procedăm la dezvelirea şi restaurarea monumentelor în vederea introducerii lor în circuitul turistic.

Au fost săpate trei casete (C1-3), amplasate la periferia terenului în discuţie, tocmai în scopul depistării eventualelor edificii romane de piatră sau cărămidă.

Caseta C1**,** cu dimensiunile de 4 x 4 m, orientată E-V, a fost săpată la limita de E a fostei proprietăţi Iulian Nicola, lângă drumul de tarla ce străbate fortificaţia de la N la S. Stratigrafia evidenţiată a dovedit mai multe faze de locuire romană. Solul arabil conţine din abundenţă fragmente ceramice, de cărămizi, ţigle, olane şi pietre. Grosimea sa este de 0,20-0,30 m şi are culoarea neagră-brună.

După decaparea solului arabil, a fost pus în evidenţă un nivel târziu cu elemente de datare din sec. III (poate şi mai târziu?), având în componenţă două faze delimitate de un şir discontinuu de cărămizi fragmentare. Aspectul sugerează două faze de construcţie ale unui edificiu nedescoperit încă. Pietrele şi urmele de mortar indică faptul că este vorba despre o construcţie cu baza din piatră zidită. Din punct de vedere stratigrafic, nivelul are o grosime de 40-50cm şi are culoare brună, fiind pigmentat cu fragmente de chirpic şi de cărămizi. În componenţa sa am descoperit vârfuri de suliţe specifice perioadei şi o cantitate semnificativă de ceramică de uz casnic.

Următorul nivel este de culoare neagră, cu urme mai slabe de locuire, dar care nu lipsesc cu totul. Pe baza fragmentelor tipurii de amfore descoperite şi a unui denar de la împăratul Hadrianus, nivelul se poate data la începutul secolului II. Sub nivelul de secol II se găseşte nivelul viu, de culoare galben-închis.

În caseta C1 a fost pusă în evidenţă o mare cantitate de fragmente de ţigle, cărămizi şi olane, provenind de la o construcţie dărâmată/demantelată, aşa cum demonstrează urma unui zid scos încă din antichitate, pe peretele de est al casetei. Nivelul viu este vizibil începând cu adâncimea de 1,50m, are culoarea galben-închisă şi este steril din punct de vedere arheologic.

Caseta C2, cu dimensiunile de 6 x 2m, orientată E-V, a fost săpată la limita de E a fostei proprietăţi Iulian Nicola, lângă pârâul Eruga. Sub nivelul arabil se găseşte unul de lut galben ce pare a proveni din săparea şanţului/şanţurilor fortificaţiei. Nivelul conţine urme slabe de locuire constând mai ales în fragmente de cărămizi şi ţigle romane, şi de asemenea fragmente ceramice.

Stratul următor are culoarea brună şi este pigmentat cu fragmente de chirpic provenind de la construcţii efemere. O cantitate semnificativă de oase de animal arată faptul că ne

găsim într-o zonă periferică a fortificației. Urme de tăciuni şi arsură dovedesc sfârşitul violent al acestei faze de locuire. Pe peretele de sud al casetei se distinge conturul unei gropi care a străpuns nivelul.

În schimb pe peretele de N, a fost identificat un colț de zidărie din care s-a păstrat doar fundația, realizată din piatră de calcar.

Sub toate acestea se găseşte un nivel de culoare neagră databil în sec. II, aşa cum dovedeşte stratigrafia similară din caseta C1. Conține urme sporadice de locuire, tăciuni, cenuşă şi fragmente chirpic.

Caseta C3**,** cu dimensiunile de 4 x 2 m a fost executată în scopul verificării continuității structurii de zidărie din caseta C2. Din păcate, respectiva structură nu a fost depistată. În schimb a fost pus în evidență un bogat material arheologic ceramic şi de construcție.

Sub stratul vegetal este vizibil stratul de lut galben a cărei grosime este variabilă. A fost afectat de lucrări agricole şi edilitare moderne.

Stratigrafia este identică cu cea descrisă în caseta C2.

În general, campania de săpături arheologice de la Cioroiu Nou din anul 2007 a oferit rezultate frumoase. A fost pus în evidență un material arheologic semnificativ: elemente de pavaj, vârfuri de suliță de fier, ceramică de uz casnic, ceramică pictată, fragmente de *mortaria* etc.

47. Ciuperceni, com. Ciuperceni, jud. Teleorman

Punct: La Vii

Cod sit: 151718.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 42/2007

Colectiv: Roxana Dobrescu - responsabil, Adina Boroneanț (IAB), Alain Tuffreau – responsabil, Sanda Bălescu, Emilie Goval, Bertrand Lefevre, David Hérisson, Laurent Locheron, Alexine Pahaut (Mission Archéologique Française), Ionuț Torcică (MJI Teleorman)

Sondajul efectuat în 2006 a arătat că aşezarea prezintă un interes deosebit. Săpăturile efectuate de Vasile Boroneanț în 1977-1979 nu au fost valorificate. Sondajul din 2006 a avut o suprafață de 14 m^2, fiind deschis în vechea carieră, la E de săpătura lui Vasile Boroneanț. Materialul litic fusese atribuit *Aurignacianului.*[1]

În campania din 2007 s-a continuat degajarea nivelurilor A şi B, situate la baza cernoziomului şi în partea superioară a loessului afectat de pedogeneza holocenă. Partea de V a limitei superioare a vechii cariere, unde în 2006 s-a efectuat primul sondaj, a fost degajată pe o suprafață de 9 m^2. S-a continuat săpătura în sondajul din 2006, extinzându-se spre V, până la vechea săpătură a lui Vasile Boroneanț.

Stratigrafia (de sus în jos):

- Cernoziom, observabil pe 0,7 m;
- Loess brun-gălbui (L sup : 10 YR 5/4), omogen şi mai argilos în partea superioară, prezentând concrețiuni calcaroase în jumătatea inferioară a depozitului - gr: 2,10 - 2,40 m;
- Limon argilos (L inf.), brun (10 YR 5/3) spre brun gris (10 YR 5/2), cu numeroase urme de mangan (manganese) şi conținând numeroase concrețiuni calcaroase. Acest limon prezintă o puternică înclinare spre câmpia aluvială a Dunării;
- Lateral spre V, limonul argilos continuă;
- Stratul de limon se are la bază nisipurile vechii pânze fluviatile ale Dunării.

Interpretare:

Secvența observată în punctul *La Vii* corespunde unei pături de loess din *Pleniglaciarul weichselien mijlociu*, acoperită de un cernoziom şi care prezintă în partea inferioară un limon brun cu concrețiuni calcaroase, reprezentând urmele unui proces de pedogeneză petrecut într-un interstadiu al *Pleniglaciarului mijlociu*. Contextul stratigrafic al secvenței loessice de la *Vii 1* indică situarea ei înaintea *Pleniglaciarului superior*, fiind în concordanță cu vârsta IRSL corectată (32 ± 3 ka) obținută pe sedimentele prelevate deasupra nivelului C1.

Nivelurile arheologice observate, detectate doar pe baza prezenței silexurilor cioplite:

A: partea inferioară a cernoziomului
B: partea superioară a loess brun gălbui
C: partea inferioară a loessului brun gălbui
D1: baza loessului brun gălbui
CR: piese răspândite pe întreaga grosime a limonului argilos cu concrețiuni calcaroase. Cele câteva piese găsite la baza profilului din 2006 şi reunite sub denumirea de D2 corespund lui CR din 2007.

Materialul litic din diferitele niveluri arheologice prezintă o serie de trăsături comune:

- aceeaşi materie primă, silexul, cu două origini diferite: aluviunile Dunării şi probabil un afloriment local situat probabil în apropiere
- debitaj laminar
- facies de atelier

Materialul din nivelurile A şi B prezintă aceleaşi caracteristici. El aparține aceleiaşi industrii litice. Nucleele, în marea lor majoritate erau pregătite în afara sitului, întrucât aşchiile corticale sunt puțin numeroase. Debitajul este semiturnant sau este un debitaj realizat pornindu-se de la o suprafață de debitaj unipolară sau bipolară. Debitajul este asemănător pentru seria din D1.

În CR procentul aşchiilor corticale este mai ridicat. Silexul local cu cortex proaspăt predomină, ceea ce înseamnă că au fost adunați rognonii de silex dintr-un afloriment de craie.

Ținând cont de vârsta IRSL obținută deasupra nivelului C1, seriile litice ar putea aparține unui *Aurignacian* sau unei industrii echivalente.

Anexa 3
Planşa 23

Note:
1. Păunescu 2000.

48. Cluj-Napoca, jud. Cluj

Punct: B-dul Eroilor, nr. 1

Cod sit: 54984.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 170/2007

Colectiv: Emilian Simion Bota – responsabil, Eugenia Beu-Dachin, Luca Paul Pupeză (MNIT)

Cercetarea arheologică preventivă de pe B-dul Eroilor nr. 1 (mai 2007), la aprox. 6 m NV de Monumentul Memorandiştilor, a fost demarată cu scopul de a elibera de sarcină arheologică suprafața de teren pe care urma să fie amplasat un cămin pentru adăpostirea cablurilor. Caseta practicată, numită

convențional C1, are dimensiunile de 3,90 x 5 m. Adâncimea la care se derulau lucrările în momentul preluării de către MNIT a gropii, era de -2,30 m.

MNIT a întreprins mai multe cercetări arheologice în perimetrul oraşului roman Napoca (B-dul Eroilor, Piața Unirii, Str. V. Deleu, Str. Plugarilor (devenită Dostoievski, apoi General Traian Moşoiu).[1]

Pe B-dul Eroilor au fost întreprinse mai multe cercetări arheologice, unele dintre ele având o contribuție importantă la cunoaşterea istoriei oraşului Cluj (ne referim în special la epocile medie şi romană). În apropierea Monumentului Memorandiştilor au fost identificate patru nivele de locuire (medieval, roman, hallstattian şi neolitic), în nivelul roman descoperindu-se un atelier de fibule datat în epoca Traian-Hadrian[2].

Adâncimea de la care am început investigația arheologică a fost de -2,30 m. Săpătura s-a realizat manual, practicându-se secționarea casetei C1 pe axa NV-SE, pentru obținerea unui profil al nivelelor de cultură, dar şi datorită faptului că săpătura nu ar fi fost realizabilă tehnic fără menținerea unei platforme care să asigure accesul în casetă. Pe de altă parte, două dintre profile - cel vestic şi cel sudic - erau mărginite de zidurile Z1 şi Z2. Cele două complexe - Z1 şi Z2 - au fost curățate, desenate, fotografiate, complexul CX1 - groapa de preparare a mortarului - a fost secționat şi săpat în trei faze. Fiecare fază a cercetării a fost documentată prin desene, fotografii, descrieri, la final realizându-se şi documentația stratigrafică. Stratul steril a fost surprins la adâncimea de -5 m.

Stratigafia casetei cercetate:

- asfalt - grosime 0,07 m;
- nivel de balast compus din mai multe straturi succesive de nisip amestecat cu pietriş şi pietre de râu, în scopul unor amenajări stradale; gr. 0,60-0,70 m; nu conține material arheologic;
- nisip fin de culoare cafenie; gr_{max} a stratului este de 0,70 m; pe profilul nordic, acest strat se constituie din pământ negru, cu pietre, câteva fragmente ceramice romane, tegule, cărbuni, fiind un strat de umplutură;
- strat de pământ negru, nisipos; gr_{medie} 0,70 m;
- strat de umplutură; gr 0,90-0,95 m; în colțul drept al profilului sudic, la ad. de -2,20 m, cam la limita dintre stratul de pământ negru nisipos şi stratul de umplutură, se conturează zidul notat Z1; stratul conține material osteologic de proveniență animală, material ceramic roman (în partea superioară a stratului, deranjat de lucrările de amenajare a drumului, materialul ceramic este amestecat; s-au găsit câteva fragmente de ceramică modernă şi medievală); Z1 mărgineşte parțial profilul vestic;
- zidul Z2, aflat la ad. de -3,20 m, constând din două rânduri de calcar grezos de culoare gălbuie, are o l de 0,60 m şi ad. de aprox. 0,40 m; Z2 mărgineşte profilul sudic; Z2 are un contrafort situat între m. 0,80 – 1,36;
- strat de pământ negru, lutos, compact; grosimea maximă: 0,60 m; s-a înregistrat material osteologic de proveniență animală, precum şi material ceramic de epocă romană (foarte izolat, fiind vorba doar de câteva fragmente);
- strat de pământ galben, lutos; gr. aprox. 0,25 m; nu conține material arheologic;
- strat de pământ negru, cu fragmente de chirpici şi material arheologic din epoca neolitică; gr. 0,60-0,70 m;
- strat steril din punct de vedere arheologic.

În nivelul roman de locuire au fost identificate două ziduri Z1, orientat N-S şi mărginind parțial profilul vestic, respectiv Z2, orientat ENE-VSV şi mărginind profilul sudic. Z1 reprezintă, de fapt, fundația zidului şi are două faze de construire. Prima fază constă dintr-un rând de pietre de calcar grezos de culoare gălbuie, a doua fază din pietre de râu aşezate în fundație, fără mortar. Peste stratul de pietre de râu s-a mai aşezat un rând de calcar, acesta din urmă fiind de culoare mai deschisă (crem-albicios) decât calcarul din prima fază. Lățimea zidului este de 0,80 m, iar înălțimea păstrată de 1 m.

Z1 încalecă zidul Z2, iar unghiul dintre cele două este de 78º. Z2, orientat ENE-VSV, este format din două rânduri de calcar grezos de culoare gălbuie şi corespunde primei faze de construire a zidului Z1. Z2 are un contrafort situat între m. 0,80 – 1,36.

La nivelul superior al lui Z1, pe aproape toată suprafața casetei C1, s-au găsit împrăştiate fragmente de țigle şi olane de epocă romană.

Între cele două ziduri s-a conturat o groapă de preparare a mortarului, notată CX1, pe fundul căreia s-a păstrat foarte bine un strat de aprox. 5-8 cm grosime de mortar. Forma fundului gropii este circulară, probabil datorită modului în care s-a amestecat mortarul. Gura gropii se află la nivelul celui de-al doilea rând de calcar din Z2, iar fundul gropii, aproximativ la baza fundației lui Z2. Groapa a fost secționată. Ea are o adâncime de aprox. 0,30 m. În groapă au fost găsite bucăți de calcar de acelaşi tip ca şi cele din Z2. Ele au fost dispuse cam în zona centrală a gropii.

Nivelul roman conține material ceramic, osteologic şi câteva cuie de fier.

Dintre materialele ceramice romane fragmentare, de menționat este un vas *terra sigillata*, păstrat în trei fragmente: două fragmente din buză şi o parte din fundul vasului. Pasta este fină, bine arsă. Vasul este acoperit cu o angobă lucioasă, de culoare cărămiziu închis, înspre roşu. Vasul prezintă o decorație în tehnica ştampilării şi poartă, de asemenea, ştampila olarului - MACRINVS - pe partea exterioară, mai jos de buză. Este un bol provenind din import, din Gallia de Sud. Cele trei fragmente au fost descoperite la ad. de -3 -3,20 m, în nivelul de dărâmătură conținând material arheologic roman, înspre colțul NE al secțiunii.

În stratul de pământ negru situat la ad. de -4,30 -4,90 m s-a găsit material ceramic preistoric (Grupul Cluj-Cheile Turzii şi Grupul Petreşti-Iclod) şi material osteologic, fără însă a se contura vreun complex arheologic.

Z1 (prima fază) şi Z2 constituie aceeaşi fază de construire şi fac parte probabil dintr-o construcție a cărei destinație nu o cunoaştem deocamdată.

Note:

1. A se vedea rapoartele de săpătură din CCA (CCA 1994; CCA 1996).
2. CCA 1994.

Abstract:

In May 2007, the National History Museum of Transylvania carried out a preventive archaeological excavation in Cluj-Napoca, on nº 1 Eroilor Street, where traces of the Roman and Neolithic cultures have been found. The dimensions of the investigated pit were: 3.90 x 5.00 m. Some Roman archaeological complexes and prehistoric material came to light. In the Roman habitation level, two walls (Z1 and Z2) have been found. There were two construction phases, the first one consisting in a yellowish chalk-stone level, and the second one (valuable only for the Z1 wall) in rounded fragments of rock (as

they are in the ballast) which were used in the foundation, on the top of which a level of figured chalk-stone was laid again.
Between the two walls, we've found a pit which had been used for the preparation of the mortar. On his bottom, a round shaped, 5-8 cm thick layer of mortar has been preserved.
The Roman level contains pottery – we can mention here three fragments of a *terra sigillata* bowl (coming from the south of Gallia), keeping the potter's stamp: MACRINVS. Some osteological material and fragments of adobe have been found, as well.
From the Neolithic level (-4.30 – 4.90 m in depth), some pottery, osteological material, and a few fragments of adobe have come to the light. These belong to the Cluj-Cheile Turzii, and Petreşti-Iclod Groups.

49. Cluj-Napoca, jud. Cluj

Punct: str. Iuliu Maniu, nr. 4

Cod sit: 54984.02

Autorizațiile de cercetare preventivă nr. 483/2006, 9/2007

Colectiv: Silvia Mustață, Dobos Alpár, Daroczi Tibor, Adrian Ursuțiu, Sorin Cociş (IAIA Cluj)

Săpăturile arheologice cu caracter preventiv desfăşurate în curtea imobilului de pe str. Iuliu Maniu, nr. 4, au fost prilejuite de construirea unei piscine de către Parohia romano-catolică, Cluj-Napoca. Lucrările au fost efectuate în perioada 15.10.2006-15.03.2007 de către IAIA Cluj.

Imobilul se află în zona centrală a oraşului, cuprinsă în perimetrul de rezervație arheologică, suprapunând o parte importantă a oraşului medieval şi a celui roman.

Cercetările au vizat două puncte, respectiv pivnița unde a fost construit un lift şi curtea, afectată în totalitate de construirea piscinei.

Secțiune lift

Cu ocazia construirii liftului, în pivnița clădirii a fost deschisă o casetă de dimensiuni 3,50 x 2,50 m şi ad. de 2,70 m. Pe latura sud-vestică a casetei a fost surprinsă o fundație modernă, construită din blocuri fasonate de gresie. Până la ad. de 1,30 m de la nivelul de călcare din pivniță nu s-au putut surprinde straturi de cultură, acestea fiind distruse de amenajările ulterioare. Singurul nivel nedaranjat a fost cel neolitic, constând din trei straturi de cultură. Primul strat, format din pământ negru compact, a conținut puține fragmente ceramice neolitice. În celelalte două straturi, constând din pământ afânat de culoare maro închis, a apărut foarte mult material arheologic, reprezentat de asemenea de fragmente ceramice neolitice şi oase de animal. Concentrația cea mai mare s-a observat în cazul ultimului strat, aflat deasupra pietrişului geologic. În acesta au apărut şi urme de chirpici.

Este de remarcat faptul că nu a putut fi identificat nici un fel de complex, materialul fiind împrăştiat pe toată suprafața casetei, fără vreo zonă de concentrație.

Inventarul arheologic recuperat din acest nivel constă în mare parte din ceramică care se află într-o stare foarte fragmentară, câteva zeci de bucăți de oase din care aprox. 20 tipice din punct de vedere arheozoologic, precum şi foarte puțin material litic.

Materialul ceramic din cauza stării fragmentare nu ne permite stabilirea precisă şi sigură a formelor în fiecare caz. Din aprox. 1200 de fragmente ceramice 250 de bucăți pot fi considerate tipice. Marea parte a lor sunt buze şi funduri de vase. Cele mai caracteristice forme ale acestora sunt străchinile de diametrul mediu şi cu peretele drept şi oblic, ulcelele cu buză uşor evazată sau dreaptă aşezată pe un gât cilindric, cu umăr uşor pronunțat şi corp sferic sau sferic aplatizat.

Un capitol aparte pentru inventarul ceramic din acest punct sunt fragmentele cu decor plastic şi mai ales cele cu decor pictat. Decorul plastic constă în linii orizontale sau verticale incizate, romburi concentrice realizate în aceeaşi tehnică, împunsături succesive de formă eliptică.

Cele cu decor pictat prezintă suprafețe mari umplute cu culoare roşie, suprafață care de obicei este asociată cu un sistem de linii incizate orizontale şi/sau verticale precum şi cu împunsături succesive. Alte elemente de decor pictat ar fi şirurile de triunghiuri alungite, roşii amplasate probabil pe o bază comună, precum şi umplerea unor spații mari cu alb mai ales dacă acestea se află pe interiorul vasului deschis, de mici dimensiuni. O ultimă tehnică de decor pictat este aplicarea unei picturi negre pe suprafața albă mai sus menționată de-a lungul buzei şi la intervale de a aceeaşi mărime este realizat un decor care are forma unor picături.

Pe baza acestor câtorva elemente specifice ale inventarului ceramic se poate stabili o încadrare cronologică, respectiv culturală, la nivelul orizontului cultural Petreşti.

Secțiune fântână

Cercetarea arheologică a curții a debutat o dată cu surprinderea în interiorul ei a unei fântâni moderne, care a fost secționată printr-o casetă de dimensiuni 2,50 x 1,85 m şi ad. -1,80 m. Fântâna a avut o formă circulară şi a fost construită din blocuri de piatră refolosite. Cercetarea exhaustivă a acesteia nu a putut fi realizată din cauza pericolului apariției pânzei freatice. Într-un moment ulterior perioadei de folosire a fântânii, aceasta a fost dezafectată şi umplută cu moloz. Umplutura a conținut relativ puțin material arheologic, fiind reprezentat de fragmente de ceramică şi de sticlă moderne. S-a conturat destul de bine pe profilul sudic şi cel estic groapa de amenajare a fântânii care a tăiat toate straturile de cultură. Fântâna a fost prevăzută cu un canal de scurgere, în care s-au găsit fragmente de sticlă moderne.

Pe latura vestică a secțiunii a fost surprins un zid, foarte probabil roman, orientat E-V şi tăiat de fântână.

Sub nivelul de umplutură modernă, din partea estică a secțiunii, a fost observat un strat de cultură roman, în care s-au găsit fragmente ceramice. Între nivelul roman şi cel neolitic au fost surprinse două straturi de depunere fără material arheologic. Este de observat că nivelul neolitic este mult mai subțire şi mult mai sărac în material arheologic în comparație cu situația din pivniță.

Groapa G1

În interiorul curții, lângă zidul sudic al clădirii a fost descoperită o groapă, care a putut fi cercetată doar parțial, datorită faptului că aceasta continua spre S sub fundația clădirii moderne. Groapa a avut două straturi de umplutură, bogate în fragmente ceramice, o concentrație mai mare fiind observată în cazul stratului de deasupra.

Secțiunea S01

Secțiunea S01 a fost trasată în interiorul curții, la V de fântână, de-a lungul zidului vestic al clădirii, şi a avut dimensiunile de 13 x 2,75 m. Între m. 5-6,50 a fost surprinsă continuarea zidului amintit, descoperit în momentul secționării fântânii. Pe partea vestică a secțiunii acesta a fost scos. Între m. 8,50-10,50 s-a conturat un nivel de construcție modern. Pe latura estică a secțiunii, între m 3,5-4,70 au fost descoperite

părți dintr-un schelet uman în poziție secundară: sub calota craniană s-au aflat câteva coaste, vertebre etc.

Din secțiunea S01 provine relativ puțin material arheologic, acesta fiind reprezentat de fragmente ceramice romane, descoperite în stratul aflat sub umplutură.

Secțiunea S02

Secțiunea S02 s-a trasat la E de fântână, şi a avut dimensiunile de 4,5 x 1,75 m şi ad. de -1,90 m. La capătul nordic al secțiunii a fost surprinsă continuarea în direcția estică a zidului din secțiunea fântânii şi din S01, iar lângă zid s-a descoperit nivelul de construcție al acestuia.

În secțiunea S02 s-a conturat o groapă romană de dimensiuni destul de mari (cu diametrul aprox. 4,50 m) care s-a extins aproape pe toată suprafața secțiunii, capătul ei fiind surprins cu siguranță doar pe partea sudică. Pe partea vestică a secțiunii, groapa a fost tăiată de o groapă menajeră modernă, respectiv de zidul menționat şi de nivelul de construcție al acestuia. În groapă a fost descoperită o foarte mare cantitate de fragmente ceramice romane. Formele cele mai des întâlnite sunt cănile, străchinile, ulcioarele etc. Printre descoperirile din acest complex se remarcă două fragmente din capul unei statuete de teracotă. Este de menționat numărul relativ mare al rebuturilor ceramice găsite în groapă. Prezența rebuturilor ceramice, cât şi cantitatea foarte mare de ceramică ne determină să considerăm că avem de a face, foarte probabil, cu o groapă în care au fost aruncate rebuturile din preajma unui atelier ceramic necunoscut deocamdată. Fundul gropii a fost amenajat cu un strat de lemn, a cărui grosime atinge în unele locuri 8 cm. Cercetarea gropii romane a fost îngreunată atât de natura cercetării arheologice preventive, cât şi de intervențiile ulterioare, medievale şi moderne, suferite de nivelul roman în această parte a oraşului antic Napoca. Aşa cum am specificat mai sus, limita gropii a putut fi surprinsă numai pe latura de S, pe o distanță destul de redusă. În partea de N complexul a fost grav afectat de intervențiile ulterioare, astfel încât nu a fost posibilă decât cercetarea fundului gropii.

Sub nivelul roman, la capătul sudic al secțiunii s-a aflat un strat de pământ negru compact, în care a apărut relativ puțin material arheologic constând din fragmente ceramice romane şi neolitice amestecate. Sub acesta, deasupra pietrişului geologic s-a aflat un strat de pământ brun deschis care a conținut sporadic fragmente ceramice neolitice.

Secțiunea S03

Secțiunea S03, de dimensiuni 4,5 x 2 m, a fost trasată la E de S02. Exceptând straturile de umplutură, rezultate din activitățile moderne, situația stratigrafică a secțiunii era similară cu cea a S02. Pe latura vestică a secțiunii a fost surprinsă continuarea gropii romane din S02, fiind tăiată pe partea nordică şi cea estică de un nivel de construcție modern. Ca şi în cazul secțiunii precedente, în groapă au fost găsite foarte multe fragmente ceramice, iar pe fundul ei a fost surprins stratul de lemn. Sub groapă, la capătul sudic al secțiunii a fost găsit acelaşi strat de pământ negru compact cu fragmente ceramice romane şi neolitice amestecate, urmat de stratul de pământ brun deschis cu puține fragmente ceramice neolitice şi de pietrişul geologic.

Descoperirile neolitice întregesc imaginea asupra întinderii culturii Petreşti pe teritoriul actual al oraşului Cluj Napoca, iar cele romane sunt de o importanță extremă atât din punct de vedere a producției meşteşugăreşti a oraşului antic, cât şi în ceea ce priveşte topografia acestuia.

Planşa 24

50. Cluj-Napoca, jud. Cluj

Punct: Piața Unirii, nr. 6

Cod sit: 54984.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 309/2007

Colectiv: Emilian Simion Bota – responsabil, Eugenia Beu-Dachin, Monica Voichița Tecar (MNIT)

Firma SC Suerom SRL a solicitat MNIT asigurarea supravegherii arheologice pe perioada lucrărilor de hidroizolație şi racord electric subteran[1] a clădirii din Piața Unirii nr. 6, unde, în prezent, se află Magazinul Orange. Lucrarea a durat 4 zile (perioada 8-11 august 2007) şi au fost supravegheate două puncte.

MNIT a întreprins mai multe cercetări arheologice în zona Piața Unirii (B-dul Eroilor, Piața Unirii).[2]

Obiectivele cercetării:

- identificarea complexelor arheologice şi cercetarea lor în regim de urgență.

Fiind vorba despre supraveghere arheologică, noi nu am putut stabili modul de practicare a secțiunii, aceasta fiind făcută doar cu scopul de a dezveli fundația clădirii. Au fost urmărite şi dezvelite, apoi fotografiate şi desenate complexele descoperite.

Fiecare fază a cercetării a fost documentată prin desene, fotografii, descrieri, la final realizându-se şi documentația stratigrafică.

Stratigafie:

Profil sudic:

0 -0,10 m - pavaj contemporan,

-0,10 -0,70 m - straturi succesive de amenajare stradală modernă şi contemporană,

-0,70 -1,80 m - intrare cu arcadă,

-1,80 -2,20 m - straturi de cărămidă roşie, aflate la baza arcadei.

Profil estic:

0 -2,20 m - zid format din calcar grezos de culoare gălbuie.

În partea stângă a clădirii din Piața Unirii Nr. 6 (privită din față), s-a practicat o secțiune, în vederea eliberării fundației care urma să fie hidroizolată. Dimensiunile acesteia sunt de 0,70 m pe axa N-S şi 2,80 m pe axa E-V, secțiunea începând chiar de la colțul stâng al clădirii (privire dinspre fronton). Adâncimea maximă a secțiunii față de pavajul construit recent de Primăria Municipiului Cluj-Napoca este de -2,2 m. Sub pavajul contemporan, am surprins mai multe straturi succesive de amenajare stradală de epocă modernă (până la ad. de -0,70 m), sub care s-a descoperit o intrare cu arcadă de epocă medievală (sec. XVI), astupată la un moment dat cu cărămidă modernă. Arcada este formată dintr-un rând de piatră grezoasă de culoare gălbuie, fixată cu mortar, sub care s-au fixat două blocuri de piatră de calcar, în formă ovală, spre a servi drept sprijin pentru rândul de pietre din arcadă. Arcada este mărginită la bază de două şiruri de cărămizi de culoare roşu închis. La acest nivel s-a oprit săparea gropii. Intrarea este aşezată pe axa E-V.

Menționăm că nu s-a înregistrat material arheologic, întregul volum de pământ excavat fiind constituit dintr-o umplutură modernă, fără straturi arheologice succesive.

Al doilea complex descoperit în această secțiune este un zid datând tot din perioada medievală, orientat N-S. Lățimea surprinsă este de 0,90 m. Este posibil ca, la un moment dat, să fi fost lățit, sau să fie două ziduri adosate. Este aşezat perpendicular pe latura stângă a intrării cu arcadă, cu care este întrețesut.

Al doilea punct în care s-a realizat supraveghere arheologică este în curtea clădirii actualului Magazin Orange, unde s-a practicat, de-a lungul curții, (pe axa N-S) un şanț în care urma să fie introdus cablul electric.

Începând cu ad. de 0,38 m față de nivelul actual, s-a conturat o piatră de dimensiuni mari (0,45 x 0,20 m). După cercetarea acestei porțiuni au mai fost descoperite încă 5 blocuri de calcar. Acestea se pare că fac parte dintr-un zid. Adâncimea maximă este de 0,44 m. Par a face parte dintr-o elevație şi nu fundație, având orientare E-V. În interiorul emplectonului a fost descoperită şi o piatră de râu, cu dimensiunile de 0,30 x 0,15 m. Deoarece zidul a fost surprins pe lățimea şanțului săpat pentru alimentare cu cabluri electrice (0,30-0,40 m) şi nu pe lungime, a îngreunat cercetarea amănunțită a complexului. Paramentele blocurilor de calcar sunt fățuite. Pe profilul estic al şanțului nu s-a putut observa zidul sau urme ale zidului. În schimb au fost descoperite, pe partea nordică a zidului, fragmente ceramice, oase de animale şi mult cărbune. Cele mai vechi fragmente ceramice datează din sec. XVII. La S de zid au fost descoperite, la ad. de 0,30 - 0,35 m, mai multe obiecte şi fragmente din sticlă. Printre acestea se remarcă trei capace, dintre care două întregi şi unul fragmentar. Cel fragmentar este de culoare verzuie, iar cele întregi de culoare albă, transparentă. La cca. 20 m de zidul descris anterior, spre Bulevardul Eroilor, s-au conturat (la ad. de 0,35 – 0,40 m) două pietre tot din calcar, dar de dimensiuni mai mici decât celelalte. Nu putem preciza dacă acestea făceau parte dintr-un zid/fundație de clădire sau au ajuns acolo în mod accidental.

Complexele arheologice descoperite cu ocazia lucrărilor mai sus menționate aparțin epocii medievale şi celei moderne.

Planşa 25

Note:

1. Şanțul practicat pentru racordul electric subteran s-a realizat până la o adâncime de 0,4 m.
2. A se vedea rapoartele de săpătură din CCA şi Repertoriul Arheologic al Județului Cluj.

Abstract:

In August 2007, The National History Museum of Transylvania carried out a preventive archaeological excavation in nº 6 Piața Unirii Street, in Cluj-Napoca.

A 0.70 x 2.80 m pit has been done, in which an archway was discovered. It can be dated in the 16th century and it represents an entrance to a cellar. At a point, it was crammed with modern reddish bricks, so it became unusable. The arch is composed by a layer of yellowish chalk-stone, fixed with mortar, under which two oval chalk-stones were set on, in order to sustain the upper part of the arch. We haven't found any archaeological material.

In the same pit, we've found a medieval wall fronted N-S, with a 0.90 m width.

During the same excavation, in the courtyard of the building, a trench has been performed. We've found a part from a medieval wall (fronted east – west), with a 0.90 m width. Unfortunately, it was caught on 0.40 m (as width is the trench). Some mixed material (modern and medieval pottery, animal bones) came out.

51. Corabia, jud. Olt [Sucidava]

Punct: Celei

Cod sit: 125551.05

Autorizația de cercetare sistematică nr. 58/2007

Colectiv: Petre Gherghe – responsabil, Lucian Amon (Univ. Craiova), Liviu Petculescu (MNIR), Cristina Mitar (MCDR Deva), Mircea Negru (USH Bucureşti), Mirela Cojoc, Marius Bîciu (MAE Corabia)[1]

A 65-a campanie de cercetări arheologice sistematice de la Sucidava, cartierul Celei, oraşul Corabia, jud. Olt a avut loc în perioada 3-19 iulie 2007.

Cercetările s-au desfăşurat în interiorul fortificației romano-bizantine, într-un areal denumit Suprafața 2002 şi mărginit la V de clădirea cu hipocaust iar la S de o construcție desemnată ca *horreum*. În anii precedenți, aici au fost deschise succesiv 16 casete (C1-C16) cu dimensiunile de 6 x 6 m, separate prin martori cu l de 1 m. Cu această ocazie au fost descoperite urmele mai multor construcții, majoritatea datând din ultima etapă de funcționare a cetății antice[2]. Investigațiile din anul 2007 au continuat doar în 9 casete (C7 şi C9-16), obiectivul principalul reprezentându-l identificarea unor noi construcții şi stabilirea raporturilor cronologice dintre acestea şi clădirile deja cunoscute.

În caseta C7 a fost descoperită o nouă construcție prevăzută cu hipocaust. Cercetarea acesteia nu a fost încheiată, motiv pentru care, în momentul actual, nu putem prezenta decât patru elemente care ne-au reținut atenția în mod deosebit.

Primul aparține *prefurnium*-ului. Are aspectul unui „culoar" lat de 0,60 m şi păstrat pe maxim 1,40 m lungime, orientat E-V, deci perpendicular pe clădire. Capătul său vestic se deschidea spre interiorul camerei cu pile de hipocaust iar extremitatea opusă a fost total distrusă de o secțiune mult mai veche. În interior este pavat cu cărămizi de dimensiuni mari (45 x 45 cm) peste care a fost aplicat un strat subțire de mortar alb foarte fin. Peretele său nordic a fost construit dintr-un aliniament de cărămizi cu dimensiuni mai mici (0,30 x 0,30 cm), păstrate pe trei rânduri, şi legate cu pământ care, datorită temperaturii, a căpătat o tentă roşiatică. Din peretele sudic se păstrează doar un bloc paralelipipedic de piatră cioplită, cu dimensiunile de 90 x 26 x 30 cm şi fragmente de cărămizi deranjate.

Al doilea element este reprezentat de pilele hipocaustului, situate în interiorul clădirii. Majoritatea sunt alcătuite din cărămizi pătrate (29 x 29 cm) sau aproape pătrate (24 x 27 cm). Unele sunt legate cu pământ iar altele cu mortar alb. Distanța dinte pile, acolo unde ele sunt mai bine conservate, a fost stabilită la 0,20-0,23 m.

La extremitatea nordică a spațiului ocupat de pile, şi la acelaşi nivel cu acestea, au fost descoperite trei tuburi din ceramică, poziționate vertical şi fragmente dintr-un al patrulea. Tuburile au diametrul de 14 cm. Lungimea nu a putut fi încă stabilită deoarece excavarea lor nu s-a încheiat. Plecând de la observația că pe fața superioară a unei cărămizi păstrată lângă tuburi este vizibilă amprenta unei lipituri de pământ cu formă rotundă şi un diametru identic cu cel al tuburilor, bănuim că acestea se sprijineau pe cărămizi, zona de contact fiind etanşată în această manieră. Tuburile prezintă în perete câte un orificiu rotund, cu d de 4 cm, toate aflate la aceeaşi înălțime şi având aceeaşi orientare. Fără îndoială că aceste orificii permiteau intrarea aerului cald şi circulația acestuia, prin tuburi, spre zonele superioare ale clădirii.

Ultimul element descoperit în cadrul acestei construcții este un canal orientat N-S, şi plasat spre extremitatea estică a clădirii. Are l de 0,50 m şi este surprins pe o lungime de cca. 4 m, din care mai bine conservată este doar partea sa nordică. Pereții laterali sunt constituiți din cărămizi aşezate vertical (în dungă) iar partea sa superioară este închisă printr-un aliniament de cărămizi aşezate orizontal, legate cu mortar amestecat cu pietriş. Capătul sudic al canalului se racordează cu zona de contact dintre *prefurnium* şi spațiul interior al clădirii, în care sunt dispuse pilele de hipocaust. Acest fapt ne determină să presupunem că funcționalitatea canalului nu era legată de evacuarea apei ci, mai degrabă, de circulația aerului cald dinspre *prefurnium* spre o altă cameră, aflată spre N.

În caseta C10, situată între vechea clădire cu hipocaust, identificată de D.Tudor şi noua construcție cu hipocaust, descrisă anterior, a fost identificat traseul unui zid cu aspect de absidă, surprins pe o lungime de aproape 7 m. Din structura sa se păstrează doar talpa temeliei, cu lățimea de 0,65-0,70 m, constituită din bucăți foarte friabile de mortar şi pietriş.

Desigur, se pune întrebarea - care era funcționalitatea sa? Pentru a o înțelege se impune o mică paranteză. D.Tudor şi, mai târziu, O.Toropu, referindu-se la vechea construcție cu hipocaust fac mențiunea că laturii sale estice i-a fost adosat un zid paralel care aparținea unei alte clădiri, situate spre răsărit, dar din care nu au mai identificat alte urme[3]. Într-adevăr, cercetând arhiva Muzeului din Corabia am descoperit o fotografie sugestivă. Se observă că noul zid, mai lat, este construit paralel până la o anumită înălțime, după care înglobează zidul estic al construcției cu hipocaust.

Presupunem că zidul absidial descoperit de noi, poziționat perpendicular pe capătul zidului adosat reprezintă probabil tocmai latura nordică a acestei noi construcții a cărei existență era doar presupusă de D.Tudor şi, O.Toropu. Este, după cum am menționat, doar o ipoteză care se bazează pe poziția planimetrică a celor două ziduri deoarece, din păcate, zona în care ele ar fi trebuit să se racordeze a fost distrusă cu ocazia cercetărilor mai vechi.

În stadiul actual al cercetării este prematur să ne pronunțăm asupra unei cronologii certe a construcțiilor descrise. Cu rezervele de rigoare, putem presupune că cea mai veche este clădirea cu hipocaust descoperită de D. Tudor şi datată în sec. IV. La o dată ulterioară, lângă ea a fost ridicată o nouă construcție, cu absidă, care a fost utilizată în paralel sau, mai plauzibil, a anulat funcționalitatea primei construcții. În sfârşit, mai târziu, posibil la începutul veacului al V-lea, şi construcția cu absidă a fost dezafectată şi suprapusă parțial de o nouă clădire cu hipocaust.

În caseta C9 a fost înregistrată următoarea descoperire asupra căreia ne-am propus să ne oprim. Aici, în campania precedentă, la adâncimea de 0,90 m fusese surprinsă şi o podină lutuită, groasă de 6 cm, pe care fusese amenajată o vatră din cărămizi. În actuala campanie, sub nivelul acesteia, la ad. de 1,10 m față de stratul vegetal, au fost identificate urmele unei alte podini lutuite, mai vechi, groasă tot de 6 cm. În structura sa a fost înglobată o instalație de foc, probabil un cuptor oarecum atipic, din care s-a păstrat doar partea inferioară. Ea apare sub forma unei suprafețe lutuite care, datorită temperaturii, a căpătat consistență şi o culoare cărămizie. Suprafața menționată are formă patrulateră, cu L de 1,80 m şi l de 1,20 m. Laturile sale sunt rectilinii, excepție făcând cea de N, care este semicirculară. Spre extremitățile de N şi V ale suprafeței de lut ars s-au păstrat urmele unor mici gropi patrulatere cu dimensiunile de 0,06 x 0,05 m şi ad. de 0,12 m. Cel mai plauzibil, ele indică utilizarea unor pari de lemn înfipți perpendicular, pe structura cărora s-au realizat pereții laterali ai cuptorului. În interiorul acestuia, peste suprafața de lut s-a constatat prezența unui „pat" de cărămizi păstrate pe două rânduri suprapuse. În privința destinației acestui cuptor, nu ne putem pronunța cu fermitate.

În suprafața casetei C13, foarte aproape de *horreum*, într-o zonă care conține multă dărâmătură din piatră a fost delimitat un zid orientat N-S, cu l de 0,80 m şi păstrat pe o L de 1 m. Este alcătuit din blocuri de stâncă, unele fasonate, legate cu pământ. Poziția sa sugerează că el constituie continuarea, spre N, a ceea ce, până în prezent, părea a fi un simplu contrafort al incintei de la *horreum*[4]. Între acesta din urmă şi zidul nou identificat este o distanță de 1,10 m, porțiune în care zidul a fost demantelat. Actuala descoperire poate conduce la ipoteza că *horreum*-ul, datat în prima jumătate al veacului al IV-lea[5], are o arhitectură mai complexă decât ce cunoscută până în prezent.

În sfârşit, amintim că în casetele C14 şi C15, în apropiere *horreum*-ului, au fost sesizate urmele unor podini lutuite, cu gr, de cca. 10 cm, care provin de la construcții cu suprastructură uşoară. Forma lor nu a putut fi sesizată cu exactitate deoarece marginile sunt distruse. În aceeaşi zonă s-a constatat prezența unor gropi menajere care conțin fragmente ceramice, obiecte din metal, grâu carbonizat etc. Prin poziția lor stratigrafică, aceste podini sunt încadrabile tot în primele decenii ale sec. IV. Sub nivelul acestora au fost descoperite urmele unor amenajări mai vechi, spre exemplu un „pavaj" format din pietriş şi fragmente de cărămizi alăturate şi o monedă de bronz de la Aurelian.

În concluzie, descoperirile din anul 2007 sugerează existența, în această zonă, a unor construcții şi alte amenajări necunoscute până în prezent: o clădire cu hipocaust (caseta C7), o altă clădire al cărei perete nordic are formă de absidă (C10), un cuptor (C9), un nou zid care aparține construcției desemnate ca *horreum* (C13) şi podelele lutuite ale unor construcții cu suprastructura uşoară (C14-15). Piesele mărunte descoperite aparțin prioritar elementelor de echipament şi armament, materialelor de construcție etc. Sperăm ca cercetările următoare să conducă la o mai clară cunoaştere a tuturor acestor aspecte.

Anexa 4
Planşa 26

Note:

1. Săpăturile au fost efectuate cu ajutorul studenților anului I de la Facultatea de Istorie, Filozofie, Geografie (Univ. Craiova) şi cu sprijinul Primăriei oraşului Corabia, căreia îi adresăm mulțumirile noastre.
2. Pentru detalii cu privire la aceste construcții, a se vedea P. Gherghe, L. Amon, în CCA 2004, Bucureşti, p. 100-1002; *idem*, *Noi elemente de arhitectură descoperite în zona cetății romano-bizantine de la Sucidava-Celei (jud. Olt) în campaniile de cercetări arheologice din anii 2002 şi 2003*, în M. Cîrstea, L. Damean, D. Liciu (coordonatori), *Istorie şi societate*, Ed. „Mica Valahie", Bucureşti, 2004, p. 25-43; *idem*, CCA 2005, p. 100-1002; *idem*, CCA 2006, p. 138-140; *idem*, CCA 2007, p. 135-136.
3. O. Toropu, C. M. Tătulea, *Sucidava-Celei*, Bucureşti, 1987.
4. O. Toropu, *Un horreum descoperit în castellum-ul Sucidava*, Arhivele Olteniei SN 7, 1992, p. 30 şi fig. 2.
5. Ibidem, p. 31.

Résumée:

Les fouilles archéologiques se sont déroules dans l'intérieur de la fortification romano-byzantine, entre la construction avec hypocauste et le bâtiment désigné comme *horreum*, dans les cassettes C7 et C9-C16. Les découvertes suggèrent l'existence d'autres constructions, inconnues jusqu'à présent: un nouveau construction avec hypocauste (C7), une construction dont le mur du nord a une forme d'abside (C10), un fourre (C9), une nouvelle muraille qui appartienne au *horreum* (C13) et les traces d'unes planches en terre glaise, qui appartiennent à une construction superstructure légère (C14-15). Les pièces petites découvertes appartiennent, premièrement, aux éléments d'équipement militaire, matériaux de construction, céramique etc.

52. Corneşti, com. Orţişoara, jud. Timiş

Punct: Iarcuri

Cod sit:158047.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 74/2007

Colectiv: Florin Gogâltan – responsabil (IAIA Cluj), Alexandru Szentmiklosi (MB Timişoara), Bernhard Heeb, Manfred Woidich (Freie Universität, Berlin), Julia M. Wiecken (Universitatea Exeter), Kopany Darida, Cristian Dumbravă, Adrian Ionaşcu, Andra Popescu, Roxana Preda (studenţi UV Timişoara)

Localitatea Corneşti (fostă Jadani), com. Orţişoara, jud. Timiş se află la 18 km N de Timişoara, în apropierea drumului E671 ce face legătura cu Aradul. Existenţa pe teritoriul acestei localităţi a unei mari fortificaţii de pământ este o realitate cunoscută încă de la 1725, când ea apare consemnată pe aşa numitele *hărţi Mercy*. De atunci fortificaţia de la Corneşti este o prezenţă constantă pe hărţile militare şi cadastrale ale veacurilor XVIII-XIX[1]. Ea a fost prezentată ca fiind compusă din două valuri elipsoidale concentrice. Prima menţionare în literatura arheologică de specialitate pare să aparţină lui József Pech[2], care atribuie această fortificaţie epocii avare. I. Miloia va efectua în vara anului 1933 primele sondaje arheologice, intuind că aceste valuri de pământ nu corespund primului mileniu după Christos. Cercetările arheologice vor fi reluate în vara anului 1939 de către Marius Moga, având ca obiectiv principal stabilirea caracteristicilor sistemului de fortificaţie, şi a perioadelor în care această fortificaţie a fost ridicată, un deziderat mai îndepărtat constituindu-l stabilirea cronologiei interne a fortificaţiei[3]. Din păcate, izbucnirea celui de-al doilea război mondial şi concentrarea lui M. Moga în armată, a determinat abandonarea cercetărilor aheologice. După opinia lui valurile de pământ de la Corneşti pot fi atribuite unor perioade mult mai timpurii, respectiv etapei mijlocii a epocii bronzului sau perioadei dacice. Ulterior s-a dovedit existenţa unui al treilea val (Fl. Medeleţ, I. Bugilan), fapt confirmat de fotografiile aeriene publicate în 1989 de către M. Rada, N. Ciochină, D. Manea[4]. Aceştia din urmă au identificat chiar şi un al patrulea val, stabilind suprafaţa fortificaţiei la aproximativ 1800 ha, fapt încă nedovedit de cercetările de teren. Analizând toate informaţiile de la acea dată referitoare la fortificaţia de la Corneşti, Fl. Medeleţ consideră că ea a fost ridicată în a doua jumătate a mileniului II a.Chr., respectiv în intervalul de timp Reinecke Bz.C – Ha.A_1[5]. Noile cercetări de suprafaţă întreprinse în mai multe rânduri de către D. Micle, L. Măruia, L. Dorogostaisky au dus la identificarea în perimetrul aşezării fortificate a trei aşezări aparţinând perioadei timpurii a epocii cuprului (cultura Tiszapolgár), bronzului mijlociu (grupul Corneşti-Crvenka al culturii Vatina) şi primei epoci a fierului (grupul Gornea-Kalakača)[6]. Dacă ipoteza lui Fl. Medeleţ în ceea ce priveşte datarea fortificaţiei se adevereşte, atunci este de aşteptat ca în acest areal să fi existat şi o locuire Cruceni Belegiš, faza a II-a.

Reluarea cercetărilor arheologice a fost determinată odată de necesitatea protejării sitului faţă de procesul gradual de distrugere, în mare parte datorat lucrărilor agricole, dar şi de necesitatea dobândirii de noi informaţii cu privire la cea mai mare fortificaţie de pământ cunoscut până la această dată din bazinul carpatic. Într-o primă fază ne-am propus efectuarea unor sondaje arheologice în obiectivele preistorice identificate în interiorul fortificaţiei, urmând ca mai apoi să se treacă la dezvelirea unor suprafeţe, în punctele considerate a fi cele mai importante.

Cercetările arheologice de la Corneşti-*Iarcuri* s-au desfăşurat în luna octombrie a anului 2007. Secţiunea S1/2007, orientată N-S, a fost amplasată în interiorul incintei II, în jumătatea vestică a aşezării atribuite grupului Gornea-Kalakača, la aprox. 220 m de drumul de ţară spre Murani şi aprox. 150 m E de valul II. Dimensiunile acesteia au fost de 10 x 2 m. Obiectivul acestui sondaj a fost surprinderea stratigrafiei verticale în acest perimetru.

Sub nivelul de arătură, la adâncimea de aprox. -0,20 m, a fost dezvelit un nivel de cultură de culoare neagră, a cărui grosime a fost de aprox. 0,10–0,20 m. În compoziţia acestuia au fost descoperite fragmente ceramice preistorice ce pot fi atribuite primei epoci a fierului, mai exact grupului Gornea-Kalakača. Pentru această primă încadrare cronologică pledează câteva fragmente de castroane cu buza invazată, fragmente ceramice ornamentate cu caneluri, dar şi cîteva ornamente tipice (valuri incizate, impresiuni circulare etc.). Alături de aceste fragmente ceramice au fost descoperite şi bucăţi de chirpici de dimensiuni relativ reduse. La baza nivelului a fost descoperită o verigă simplă de bronz.

În acest nivel s-au conturat două complexe arheologice. În dreptul m. 9 a fost marcată o groapă elipsoidală (cpl C8), orientată E-V, cu fundul uşor alveolat. D_{max} al acesteia este de aprox. 0,65 m iar ad. de 0,62 m de la nivelul actual de călcare. În colţul nord-estic al secţiunii s-a delimitat o parte dintr-o groapă de mari dimensiuni (compexul C9), probabil de formă circulară sau elipsoidală, ad_{max} surprinsă în săpătură fiind de -0,67 m de la nivelul actual de călcare. Tot din acest nivel porneşte o groapă de mici dimensiuni (compexul C4), de formă circulară, care penetrează complexul C1. Adâncimea acesteia este de 0,63 m de la nivelul actual de călcare.

Sub nivelul de culoare neagră, la adâncimea de aprox. -0,30 m, a fost descoperit un alt nivel, dar de culoare negru-brun, a cărui grosime variază între 0,10 şi 0,25 m. Acesta se află deasupra lutului virgin, marcând primul nivel de locuire preistorică în aceast areal al fortificaţiei. Artefactele ceramice descoperite în acest nivel sunt în marea lor majoritate atipice. Din această cauză propunem, pe moment, o datarea mai largă a nivelului între sfârşitul epocii bronzului şi prima epocă a fierului.

În acest nivel, între m. 6-9, s-a conturat o groapă elipsoidală de dimensiuni mari (cpl C1), cu fundul plat, adâncă de 0,66 m de la nivelul actual de călcare. D_{max} este de 2,30 m, în interiorul acesteia fiind descoperite fragmente ceramice preistorice precum şi două fragmente de râşniţă. Pe baza interpretării curente în arheologia românească, acest tip de complex arheologic ar putea reprezenta o locuinţă

semiadâncită. La aprox. 1,20 m S de cpl. C1, între m. 4-5, s-a conturat parțial, o groapă de formă relativ elipsoidală (cpl. C3**),** cu fundul plat. Adâncimea acestui complex este de 0,70 m de la nivelul actual de călcare. În profilul vestic al secțiunii S1/2007, între complexele C1 şi C3 s-a conturat, din punct de vedere stratigrafic, cel mai timpuriu complex arheologic cunoscut până la această dată (cpl. C2). În imediata apropiere față de complexul arheologic C1 au apărut trei gropi circulare, de mici dimensiuni (complexele C5, C6 şi C7), cu fundul concav, una dintre acestea fiind surprinsă parțial în profil (cpl. C6). Diametrele acestora este de aprox. 0,40 m. Tot în imediata vecinătate a complexului C1 s-a conturat groapa de stâlp C10, de formă circulară, cu diam. de 0,40 m şi ad. de 0,60 m, adâncimea stâlpului fiind la -0,74 m față de nivelul actual de călcare.

Sondajul arheologic din toamna anului 2007 a relevat în interiorul valului II al fortificației de la Corneşti existența unei sit arheologic preistoric cu două etape de locuire. Complexele arheologice descoperite în cursul acestei campanii se află la marginea unei mari aşezări preistorice aparținând grupului Gornea-Kalakača. Viitoarele cercetări arheologice vor oferi nu numai o imagine mai clară privind etapele de locuire a acestei aşezări dar şi informații privind legătura dintre locuirile preistorice şi valurile de pământ de la Corneşti-*Iarcuri*.

Note:
1. Medeleț 1993, 122, n. 33-38.
2. Pech 1877, 49-59.
3. Pentru amploarea cercetărilor vezi Medeleț 1993, 128-136, precum şi profilele de la fig. 10 şi 12.
4. Rada, Ciochină, Manea 1989, 377-380.
5. Medeleț 1993, 137.
6. Micle, Măruia, Dorogostaisky 2006, 283.

Bibliografie:
Fl. Medeleț, *În legătură cu fortificația de pământ de la Corneşti (comuna Orțişoara, județul Timiş)*, Analele Banatului 2, 1993, p. 119-150.
J. Pech, *A zsádanyi avar telepek Temesvármégyében*, TRÉT 3, 2, 1877, p. 49-5.
M. Rada, N. Ciochină, D. Manea, *Studiu aerofotometric al fortificațiilor de la Corneşti (jud. Timiş)*, SCIVA 40, 4, 1989, p. 377-380.
D. Micle, L. Măruia, L. Dorogostaisky, *The earth works from Corneşti – "Iarcuri" (Orțişoara village, Timiş county) in the light of recent field research*, Analele Banatului 14, 1, 2006, p. 283.

53. Costişa, com. Costişa, jud. Neamț

Punct: Cetățuia

Cod sit: 122141.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 33/2007

Colectiv: Alexandru Vulpe - responsabil, Anca-Diana Popescu, Radu Băjenaru (IAB)

Săpăturile arheologice s-au desfăşurat în perioada 9 iulie-24 august, finanțarea fiind asigurată de MCC. Au fost săpați 172 m^2; materialul arheologic a fost adunat pe m^2, cu precizarea adâncimii, şi pe complexe. În total, au fost strânse 823 de pachete cu material arheologic (vase întregi şi întregibile, fragmente ceramice, obiecte din metal, piatră, os/corn, oase de animale, chirpici).

Principalul obiectiv al cercetării din acest an l-a reprezentat examinarea structurii depunerilor din epoca bronzului de pe platoul mai scund al *Cetățuii* (platoul B). Au fost deschise cinci secțiuni în partea centrală a platoului, zonă în care cercetările vechi şi recente au arătat o concentrare mai mare a materialelor arheologice. Patru dintre secțiuni (notate SX, SXI, SXIII, SXIV) au fost trasate perpendicular pe SVII/2005, la o distanță de 0,60 m către S, cu un interspațiu de 1 m între ele; erau orientate 352 ‰ NNE şi aveau dimensiunile de 7 x 4 m. SXII, cu dimensiunile de 10 x 3 m, a fost trasată paralel cu SVII/2005, la cca. 2 m spre N față de aceasta. Toate secțiunile au fost caroiate din metru în metru.

O altă secțiune, SXV, cu dimensiunile de 10 x 3 m, a fost trasată pe platoul A, cu scopul de a cerceta structura depunerilor antropice din sectorul de NV al acestui platou.

Secțiunea SX era situată la 0,60 m spre S față de SVII/2005. La ad. de 0,20-0,35 m (secțiunea fiind în uşoară pantă de la NNE către SSV) au apărut câteva pietre, bucăți relativ mărunte de chirpici, fragmente ceramice Monteoru Ic2 şi Costişa, trei greutăți din lut, un cuțit curb din piatră, materialele găsindu-se pe cca ¾ din suprafața secțiunii (c.1-5/a-d).

În c.4-5/b-c au fost găsite două complexe. Un complex cu cioburi mărunte se afla la -0,23 m, de formă aproximativ circulară, 0,70 x 0,60 m. Cioburile erau aşezate pe un pat de pietricele, grosimea complexului ajungând la 0,08 m. În majoritatea lor, fragmentele ceramice care formau acest complex sunt atipice, însă câteva fragmente sunt decorate cu linii în relief în stil Monteoru Ic2. Cel de-al doilea complex, construit probabil în directă relație cu primul, era alcătuit din pietre mărunte de râu, flancate pe latura dinspre N de 4 bolovani de râu, a căror lungime era de 0,20-0,30 m.

Sub acest grund, la ad. de 0,45-0,50 m, în c.1-2/c-d se aflau mulți chirpici, între care se remarcă un şir orientat SE-NV, lângă care se găsea o aglomerare de fragmente ceramice. Chirpicii reprezintă continuarea cpl.1 din SVII/2005. La acest nivel se află mai multe pietre răspândite uniform pe toată suprafața, unele de dimensiuni mai mari care nu formează însă un strat compact. Au fost găsite şi numeroase fragmente ceramice de la vase Costişa. Între chirpicii din c.1c se aflau o spirală mică din bronz şi bucăți mărunte de lemn ars, iar după demontarea chirpicilor din acelaşi carou a fost găsit un vas miniatural Costişa cu o toartă, păstrat aproape în întregime.

În c.5-6/a ale lui SX, la ad. de 0,43 m, a fost observat conturul unei gropi de formă circulară, cu d de cca. 1,10 m. Groapa a fost secționată şi s-a observat că se lățeşte odată cu adâncimea, astfel că la -1,05-1,07 m, la bază, avea un d de 1,70 m. În partea superioară a umpluturii gropii, pe cca. 0,40 m, au fost găsite câteva fragmente ceramice de tip Costişa şi un fragment Monteoru. Începând însă de la -0,96 m (măsurați de la suprafața actuală), în groapă au început să apară chirpici sfărâmicioşi, câteva fragmente ceramice din pastă grosieră şi un fragment de culoare cenuşie, lucrat la roată. Pe fundul gropii, la ad. de 1,03-1,07 m, se aflau fragmente dintr-unul sau mai multe vase lucrate din pastă grosieră, friabilă, chirpici sfărâmicioşi, parțial înnegriți. Groapa a fost săpată în perioada medievală şi este foarte probabil să fie în directă relație cu complexele medievale găsite în campaniile anterioare pe paltoul înalt al *Cetățuii*, datate la începutul sec. XVII.

SXI a fost trasată paralel cu SX, la 1 m spre E. La ad. de 0,25-0,35 m (secțiunea fiind în pantă uşoară de la N la S), au apărut pietre de râu, câteva de dimensiuni mari, majoritatea de dimensiuni mici şi mijlocii, fragmente ceramice de tip Costişa şi

Monteoru Ic2, chirpici. Pietrele nu erau dispuse compact. Au fost observate două zone distincte cu aglomerări de chirpici: una lângă profilul dinspre E al secțiunii, în c.4d, cealaltă, alcătuită din chirpici masivi, în c.3-4/b. Sub chirpicii din c.4d se aflau mai multe resturi de lemn ars, majoritatea orientate E-V. O zonă cu mult lemn ars, provenind probabil din două bârne alăturate, se afla în c.3/c-d, la ad. de 0,33-0,37 m. Bârnele erau orientate aprox. N-S. După demontarea grundului cu pietre, au fost găsite bucăți masive de chirpici în c.3-4/b-c, iar în partea dinspre E a acestora au apărut resturi de la mai multe bârne arse. Bârnele erau de dimensiuni şi orientări diferite. Între două şiruri de chirpici, acoperită parțial de aceştia, a fost găsită o ceşcuță miniaturală cu două torți, de tip Costişa. Complexul cu chirpici şi bârne reprezintă resturile unei construcții incendiate. În c.2-3/a, la cca. 0,30 m adâncime, a fost găsită o râşniță spartă, cu fața în jos. Sub complexele Costişa au fost găsite doar câteva fragmente neolitice.

Secțiunea SXII a fost trasată aproximativ paralel cu SVII/2005, la cca. 2 m spre N față de aceasta, orientată aproximativ E-V. La ad. de 0,30 m au apărut câteva grămezi de pietre. Pământul era amestecat şi foarte uşor de săpat, iar fragmentele ceramice descoperite aparțineau atât epocii bronzului, cât şi neoliticului. La cca. 0,50 m adâncime, lucrul a fost oprit pentru că a devenit evident că ne aflam într-o zonă care a mai fost săpată anterior (probabil săpătură Radu Vulpe sau Constantin Matasă). În capătul dinspre V al lui SXII s-a observat bine traseul SI/1959, ceea ce înseamnă că zona a fost săpată anterior cercetărilor inițiate de Alexandru Vulpe în 1959.

Secțiunea SXIII a fost trasată paralel cu SXI, la 1 m distanță spre E, tot cu dimensiunile de 7 x 4 m. La ad. de 0,10-0,15 m, au apărut pietre de dimensiuni mici şi medii, care nu formau însă un strat compact. Sub pietre, în colțul de NE al secțiunii, în c. 1-2/d, pe o suprafață de cca. 3,50 x 1,30 m, la -0,20-0,25 m, au fost găsite bucăți masive de chirpici, peste şi între care se aflau fragmente ceramice Costişa. O amforă Costişa spartă *in situ* se afla lângă profilul estic în c.1d. Sub chirpici au fost găsite resturile a două castroane Costişa sparte „pe loc" şi o statuetă antropomorfă. Chirpicii au fost puternic arşi, unii dintre ei fiind înnegriți pe o parte. Nu provin de la o construcție prăbuşită *in situ*, ci dau mai curând impresia că au fost aşezați, fără o ordine evidentă, iar dedesubt, printre şi peste ei au fost aşezate vase Costişa; menționăm că şi unele vase Costişa au urme de la ardere secundară. La ad. de 0,28-0,29 m este baza complexului cu chirpici şi vase Costişa. Structura lui este asemănătoare cu a complexului din SVII/2005, dar este de dimensiuni mai mici şi mai subțire[1]. La răzuirea SXIII, după demontarea complexului cu chirpici şi vase Costişa, s-a observat că cea mai mare parte a secțiunii este umplutură, fapt confirmat şi de cantitatea redusă de material din zona săpată. Singura zonă aflată sigur *in situ* a fost cea din colțul de NE al lui SXIII, unde a fost complexul Costişa. De altfel, marginea vestică a complexului este neregulată, ceea ce ar putea însemna că el a fost afectat de o săpătură mai veche şi lipsită de profesionalism[2]. La ad. de 0,50 m a fost observat solul viu.

SXIV a fost trasată paralel cu SXIII, fiind lăsat un interspațiu de 1 m lățime. Sub stratul de iarbă , la ad. de 0,15-0,20 m (secțiunea este în pantă lină), au apărut pietre de dimensiuni mici şi medii, mai ales în c.1-5/a-d. Pietrele nu formează aglomerări compacte, totuşi ceva mai dese sunt în c.1-2/c-d, zonă în care se afla şi o râşniță de mari dimensiuni spartă, aşezată cu fața în jos. La ad. de 0,18 m a fost găsită crusta unei vetre, acoperită parțial de un vas spart, aşezat cu exteriorul în jos. Vatra a fost construită pe pat de pietricele, răspândit pe o suprafață de 0,80 x 0,60 m. Judecând după dimensiunile acestui pat de pietricele şi a pământului ars de dedesubt, este probabil ca vatra să fi fost de mari dimensiuni; s-a păstrat însă doar o parte din crustă, cca. 0,35 x 0,20 m. După demontarea pietrelor, la nivelul castronului Costişa spart pe vatră, au apărut aglomerări de vase sparte pe loc, de factură Costişa (ceşti, amfore, castroane), la ad. de 0,20-0,27 m, multe dintre ele arse secundar. După desenarea şi demontarea grundului Costişa din SXIV, în c.2/b-c, sub grămada de vase sparte Costişa, au apărut alte fragmente din vase Costişa (cele mai multe sunt dintr-o amforă). Ca şi cele de pe grundul anterior au fost aşezate pe pământ cu exteriorul în jos. O altă grupare de fragmente ceramice a apărut în c.1c, la -0,27-0,30 m, la N de râşnița spartă; în majoritate, aceste cioburi erau decorate cu striuri. După demontarea vaselor sparte Costişa, la -0,30-0,35 m, în stratul neolitic, au apărut câteva fragmente ceramice Precucuteni şi oase de animale. La -0,40-0,50 m (secțiunea era în pantă) se afla solul viu.

SXV a fost deschisă pe platoul A, la cca. 1 m spre N față de SV/2004. Avea dimensiunile 10 x 4 m, fiind orientată aprox. E-V. Până la cca. 0,30 m adâncime au apărut fragmente ceramice amestecate din epoca bronzului (Monteoru, Costişa) şi neolitice (Precucuteni). Lângă profilul de S al secțiunii au apărut chirpici masivi şi un vas neolitic, umplut cu chirpici. Zona a mai fost săpată[3], după cum o dovedesc pământul amestecat şi cioburile din diferite epoci găsite. Este posibil ca vasul neolitic să fi fost lăsat pe o banchetă. După demontarea vasului neolitic, săpăturile nu au continuat în această secțiune.

Cercetările din 2007 au evidențiat încă o dată caracterul deosebit al sitului din epoca bronzului de la Costişa. Au fost identificate resturile arse ale unor construcții Costişa pe schelet de lemn, bine păstrate şi a fost recoltată o cantitate considerabilă de lemn ars pentru datări radiocarbon [Anca-Diana Popescu, Radu Băjenaru].

Note:

1. A. Vulpe, A. Popescu, R. Băjenaru, CCA 2006, p. 141; *idem*, CCA 2007, p. 136-137.
2. Avem informații de la localnici că în anii `80 profesorul de istorie din sat a săpat cu elevii pe *Cetățuie*.
3. Din păcate, ne lipsesc planul general al secțiunilor săpate în 1962 şi unele planuri de detaliu ale secțiunilor cercetate în anii 1960 şi 1962. Din informația primită de la A. Vulpe, planurile din campania 1960, care se aflau în arhiva CMJ Neamț în 1981 când s-a procedat la o revizie generală a documentației; nu au fost găsite, deocamdată. Cele din campania 1962 au fost preluate de Muzeul de Istorie Bacău care finanțase în acel an săpăturile de la Costişa şi probabil sunt pierdute definitiv.

54. Coşeiu, com. Coşeiu, jud. Sălaj

Punct: Biserica reformată

Cod sit: 140592.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 126/2007

Colectiv: Ioan Fedor Pascu – responsabil (SC Damasus SRL), Horea Pop (MJIA Zalău), Daniel Culic

Biserica reformată din comuna Coşeiu se ridică pe un promontoriu al localității, pe parcela parohiei reformate.

Clădirea bisericii este una dintre cele mai importante monumente de arhitectură ale județului Sălaj. Din fostul complex monahal s-au păstrat cele mai multe elemente din biserică, folosită şi după reformă, respectiv spațiile sale adiacente, turnul şi sacristia. Din corul bisericii mai există peretele sudic şi rămăşița peretelui nordic ataşată arcului de triumf, dar nu se cunoaşte forma închiderii (foarte probabil poligonală). Se observă faptul că sanctuarul a avut o lungime aproape identică cu cea a navei. Pe peretele sudic al corului, respectiv în colțul interior dintre cor şi navă se observă naşterile bolții. Uşa dintre corul demolat şi sacristie este înzidită, dar i se păstrează ancadramentul cioplit în piatră, decorat cu baghete încrucişate. La ancadrament se mai observă locaşul unei steme nobiliare. Se identifică şi arcul de triumf dintre cor şi navă, având o consolă tipică stilului gotic târziu.

Nava este dreptunghiulară, şi în raport cu lățimea este destul de scurtă, având urmele doar a două traveei de boltă. Coronamentul navei împreună cu bolta gotică şi cu închiderea superioară a ferestrelor a fost demontată cândva la sfârşitul sec. XIX (?), din motive încă necunoscute, probabil din cauza prăbuşirii bolții. Bolțile navei au aparținut tipului stelat, iar cele ale corului erau mai simple, în cruce, ambele cu nervuri, cum se poate reconstitui din consolele care s-au păstrat. Nava are la fațada sudică două ferestre gotice, din care s-au păstrat doar montanții ciopliți în piatră. Portalul, pe fațada vestică a navei are un gol cu închiderea superioară trilobată, dar ancadramentul bogat profilat şi decorat cu elemente florale se termină în arc de acoladă. Ancadramentul era completat cu o vimpergă, din care s-au păstrat fialele laterale (fără turle) şi baza fialei centrale. Ancadramentul este cel mai valoros component artistic al întregului ansamblu. Peretele nordic al navei este deschis printr-o fereastră cu închidere în segment de cerc, realizat ulterior construirii bisericii, respectiv se mai identifică şi un gol de acces semicircular cu o anvergură considerabilă, în stare înzidită. Acesta - pe baza anumitor analogii - era accesul în spațiul unei capele laterale. Fațadele navei sunt împărțite cu un brâu profilat din piatră, caracteristic stilului gotic din prima jumătate a sec. XV. Pe fațada sudică se vede urma unui contrafort demontat. În interior nava are un tavan drept, casetat, în partea estică are şi o tribună. Amvonul este ataşat peretelui nordic, coronamentul amvonului, bogat decorat, este realizat din lemn.

În cea mai bună stare s-a păstrat turnul înalt, care în mod sigur a avut şi un clopot. Turnul se ridică din colțul exterior dintre navă şi cor, după tradiția franciscanilor. Turnul înalt are ferestre mai înguste la etajele inferioare, şi goluri mai mari la nivelul clopotelor, ferestre de sunet frumos decorate cu muluri. Fațadele turnului sunt împărțite cu brâuri, respectiv se recunosc şi urmele unui jgheab cioplit în piatră, la îmbinarea cu acoperişul original al corului. Pe baza acestor urme se poate reconstitui volumetria acoperişului sacristiei şi a corului. În legătură cu turnul bisericii este interesant de menționat faptul că pe parcela bisericii se mai află o clopotniță, construită din lemn în sec. XVIII.

În interiorul turnului ajungem prin sacristie, care s-a păstrat aproape în întregime, dar acoperişul i-a fost demontat. Intrarea sacristiei mai păstrează în interior ancadramentul de piatră în stil gotic târziu. Parterul turnului este boltit, etajul turnului se poate accesa doar cu ajutorul unei scări (acest acces are tot un ancadrament cioplit în piatră, în stil gotic târziu).

Pe fațada nordică a clădirii, lângă urma accesului dintre clădirea mănăstirii şi biserică, între contrafortul de mijloc şi de colțul vestic se văd în poziție *in situ* urmele boltirii presupusei capele laterale. Se identifică o consolă în axa centrală dintre cele două contraforturi, respectiv una în colțul dintre contrafortul central şi perete, care au susținut două traveei de boltă gotică în cruce cu nervuri. Acestea sunt singurele elemente arhitectonice care s-au păstrat din clădirile claustrului deasupra nivelului de călcare. Pentru reconstituirea ipotetică a întregii mănăstiri medievale, un monument istoric de importanță deosebită, este necesară continuarea investigațiilor pe teren, studii de parament şi cercetări arheologice. Ansamblul, construit într-o perioadă relativ scurtă, în anii 1420 este un reprezentant tipic al stilului gotic târziu din epoca regelui Sigismund de Luxemburg, o perioadă de maximă înflorire a culturii şi a artei. În starea actuală a cercetărilor se crede că boltirea navei, a corului, a capelei laterale, respectiv amplasarea ancadramentului uşii dintre cor şi sacristie a intervenit cândva în anii 1480-90.

Zona Sălajului este una bogată în clădiri cu valoare patrimonială, dintre care ocupă un loc aparte bisericile medievale săteşti. Biserica reformată din Coşeiu, fostă mănăstire franciscană minoritică fondată de familia nobiliară Jakcs de Coşeiu, construită în două etape (anii 1420 şi anii 1480), prin vechime, raritatea concepției şi prin pretențiozitatea componentelor artistice este una dintre cele mai de seamă clădiri ale acestei zone, şi reprezintă prin limbajul arhitecturii apartenența acestei regiuni la cultura Europei Centrale.

Pentru evidențierea acestor valori sunt de primă necesitate anumite activități de investigații, mai ales aparținând disciplinelor istorice. Clădirile fostului claustru, a capelei laterale, modul de închidere a corului, pietrele profilate din aceste clădiri dispărute, diferitele nivele de călcare, cultura materială a mănăstirii etc., în starea actuală a cercetărilor se cunosc foarte vag. În această privință sunt necesare cercetări arheologice exhaustive în interiorul şi, mai ales, în exteriorul clădirii. Pentru o mai bună cunoaştere a clădirilor existente se cer studii de parament, atât pentru descoperirea eventualelor picturi murale sub tencuială, cât şi pentru identificarea unor goluri înzidite, cezuri, urme de clădiri adosate demolate, urme de reconstrucții şi de diferite etape de construcții. După datele istoriografiei la acest monument de primă importanță nu a avut loc nici cercetare arheologică şi nici de parament. Materialul arhivistic referitor la mănăstire sau biserică este la fel de puțin cunoscută, în acest sens este nevoie de extinderea cercetărilor de această specialitate.

Localitatea sălăjeană Coşeiu apare în documentele de arhivă în anul 1299 ca şi Kusal[1] şi mai apoi tot astfel la 1345[2]. Primii proprietari ai aşezării erau membrii familiei nobiliare Jakcs (Jakch) de Coşeiu. În sec. XV-XVI, Coşeiu apare de mai multe ori ca şi *oppidum*, adică târg, indicând importanța locală a aşezării.

Biserica reformată din comuna Coşeiu se ridică pe un promontoriu al localității, pe parcela parohiei reformate. Biserica a fost construită ca şi mănăstire franciscană, al ramurii minorite. S-au păstrat documentele fondării: în anul 1422 Papa Nicolae V dă voie franciscanilor din Bosnia să instaleze în mănăstirea fondată de János (comitele secuilor), László (voievodul Transilvaniei), Dénes (episcop de Oradea) şi Mihály, fii lui György Jakcs, respectiv de Mihály (voievodul Transilvaniei) şi László, fiul lui István, fratele lui György. Bula papală, care s-a păstrat până în zilele noastre, chiar descrie sumar mănăstirea consacrată Sfântului Duh, care avea biserică, cimitir, turn, clopot, claustru, cameră de dormit şi alte încăperi pentru frații minoriți, care au sosit aici pentru convertirea la catolicism a necredincioşilor. Despre mănăstire nu dispunem de date istorice foarte multe. Cel care a inițiat fondarea mănăstirii era Dénes, care în 1405 apare ca şi canonic de Oradea, în 1427 este numit

de Sigismund de Luxemburg episcop de Bosnia, dar tot în acest an ocupă scaunul episcopal de Oradea, devenit vacant. După toate probabilitățile numărul călugărilor care au trăit în mănăstire era foarte puțin, cel mult 3-4 persoane. Mănăstirea a fost sub jurisdicția mănăstirii franciscane din Baia Mare. În 1508 Dorottya Héderváry, văduva lui Bertalan Drágffy donează posesiuni importante călugărițelor de la Coşeiu, mai târziu şi ea a intrat în ordinul maicilor franciscane, petrecându-şi restul vieții la mănăstirea din Coşeiu. Este foarte interesant faptul că aici mănăstirea apare ca şi folosită de călugărițe, şi nu de călugări.

În anul 1524, ca urmare a unui conflict în familie, Mihály Jakcs a atacat biserica cu hramul Maica Domnului sub patronajul lui János Jakcs, de unde a luat moaşte, cruci de aur, monstranțe, pocale, creuzetele pentru uleiul sfințit şi alte obiecte bisericeşti în valoare totală de 20000 de florini de aur, o sumă imensă în acea vreme (prețul unui bou era în jur de 5 florini, deci probabil izvoarele au exagerat). După date istorice viața monahală în mănăstire a încetat în anii 1550, odată cu răspândirea reformei, iar în curând biserica mănăstirii a fost transformată în biserică reformată.

În perioada 23 aprilie-12 mai 2007 au fost realizate 9 sondaje arheologice la Biserica Reformată din Coşeiu, județul Sălaj. Obiectivul cercetării a fost acela de a identifica structurile zidite ale construcțiilor de sub actualul nivel de călcare, demolate anterior, dar şi urmărirea stratigrafiei din interiorul şi din jurul acestora, a datelor tehnice legate de acestea şi de biserica actuală şi a informațiilor privind habitatul uman şi al acțiunilor antropice din spațiul pe care a fost amplasat edificiul.

Cercetările au fost organizate de Asociația Culturală Hieronimus din Braşov.

Suprafețele deschise au fost numerotate începând cu 1 până la 9, la acest obiectiv nemaifiind efectuate alte cercetări de acest gen până acum.

Cercetarea s-a concentrat pe latura de N (S1, S2, S3, S7, S9) şi E (S4, S8) a bisericii, dar şi pe cea de S prin două suprafețe (S5, S6). Latura de V, pe care se găseşte intrarea veche în navă, nu a fost cercetată.

Cotele de adâncime utilizate în text şi pe desene se raportează la cota 0,00 stabilită de proiectantul SC Utilitas SRL, care a realizat şi o documentație preliminară în vederea reabilitării monumentului medieval de arhitectură.

Pentru tratarea unitară a cercetării a fost realizată o legendă a straturilor, numerotate de la 1 la 50 şi o alta figurată.

Suprafața S1

S1 (4,9 x 2,5 m, orientare E-V, 12,25 m^2) a fost trasată pe latura nordică înglobând contrafortul nord-vestic al bisericii şi sondajul 1 geo.

Structuri zidite: - elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură realizată din blocuri de calcar fasonate, teşite oblic, încastrate parțial în elevația zidului. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Contrafortul nord-vestic se țese cu zidul bisericii cel puțin la nivelul vizibil în săpătură şi la cel al fundațiilor, fiind construite în aceiaşi manieră.

Fundația actuală pleacă imediat sub actualul nivel de călcare (în continuare ANC), dar nivelul inițial se regăseşte la -0,3 m sub cota 0 unde a fost sesizat şi un decroş al zidului lat de 0,15 m. Talpa fundației, deci a zidului, a fost identificată la -1,7 m sub cota 0, deci la -2,8 m sub ANC, zidul fiind aprox. vertical bolovanii fiind aşezați îngrijit în operă. Talpa zidului a fost amenajată pe roca sterilă a locului care este o marnă dură albicioasă. Pentru construcția fundației nu a fost săpat şanț de fundare şi a fost utilizată tehnica zidului înecat în sterilul local.

Contrafortul nord-vestic prezintă o caracteristică de la cota -0,1 față de cota 0. Este vorba probabil de o fază mai veche în care lungimea sa era cu 0,4 m mai mare undeva de la nivelul decroşului fundație. de la acest nivel elevația zidului contrafortului pare realizată mai neângrijit.

Stratigrafia: fundația zidului a tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.) şi medievale timpurii. Nivelul are grosimi variabile între 0,5-0,4 m fiind pigmentat şi cu fragmente de chirpici. Sub acest nivel de cultură toate celelalte straturi sunt sterile din punct de vedere arheologic. Peste nivelul negru de cultură a fost sesizat nivelul de construcție al bisericii caracterizat printr-un strat subțire de mortar, fragmente mici de cărămidă, piatră sfărmată. De acest nivel ține şi o groapă de stâlp cu d de 0,25 m surprins în profilul nordic al S1, care probabil făcea parte dintr-o schelă de construcție. În profilele estic şi nordic al S1 a fost surprins şi un mormânt (M5) deranjat, adânc de 0,7 m, care la rândul său taie nivelele descrise până acum. De la nivelul de construcție, al decroşului fundației, până la ANC au fost săpate nivele de soluri aduse din jur, ulterior ridicării lăcaşului de cult, pentru a fi ridicat nivelul de călcare din jurul acestuia. În acest moment a fost aplicată bordura din calcar fasonat, de la nivelul de călcare rezultat. A fost practicat un şanț probabil pentru acces la zid. Nivelul corespunzător acestei operațiuni a fost surprins la 0,25 m. Astfel a fost ridicat nivelul de călcare cu 1,1 m imediat lângă zidul bisericii. Pământul adus şi nivelat conține oase umane rulate ceea ce sugerează faptul că această amenajare de anvergură a deranjat necropola contemporană cu funcționarea inițială ca mănăstire franciscană.

Nivelul superior imediat sub humus este probabil legat de acoperirea târzie a bisericii şi restaurarea acesteia la finalul sec. XIX - începutul sec. XX fiind descoperite cuie şi fragmente ceramice moderne.

Suprafața S2

S2 (3 x 2,5 m, orientare E-V, 7,5 m^2)a fost trasată pe latura de N a bisericii, încălecând cu profilul vestic latura de E a contrafortului median nordic.

Structuri zidite:

- zidul nordic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură târzie realizată din beton adosată la zid. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. În acest sector a fost surprinsă intrarea zidită dinspre biserică în capela laterală. În acest tronson de zid este observabil blocul fasonat din calcar (l 0,4 m şi h vizibilă de 0,5 m) care stă la baza portalului intrării zidite. Plomba intrării a fost realizată din blocuri mai mici sau mai mari de tuf local verzui, dar şi din fragmente de cărămidă şi un bloc de calcar fasonat, toate aşezate pe pragul intrării realizat din dale de tuf lungi de 0,2-0,4 m, groase de 0,15 m, aflat la cota 0 adâncime. Sub prag zidul cunoaşte un mic decroş de 0,1-0,2 m. Decroşul fundației zidului nordic apare la -0,35 m şi este lat de 0,1 m. Zidul nordic se țese cu contrafortul vechi estic demolat surprins în S 2.
- contrafortul vechi estic - este realizat în aceiaşi manieră ca şi zidul nordic al bisericii, dar a fost demolat la nivelul decroşului

fundației în momentul în care este ridicat contrafortul median. Lungimea contrafortului a fost de 2 m, iar lățimea surprinsă de 1,1 m. Elevația sa a fost cercetată pe o înălțime de 0,9 m. Contrafortul a fost tăiat de mormintele M1, M2, M3, M4 şi de o groapă de jefuire a acestor morminte.

- contrafortul nordic median nu se țese cu zidul bisericii ci la nivelul fundațiilor este adosat doar (tronson B). Fundația este construită precum zidul bisericii şi are 1,8 m lungime, iar elevația se înfige în zidul nordic al bisericii prin blocuri din calcar fasonat aşezate pe fundație (tronson C). Într-o etapă ulterioară la acest contrafort este adosat zidul capelei laterale.
- zidul estic al capelei "pleacă" imediat sub actualul nivel de călcare (în continuare ANC), sub humus. Pentru construcția zidului nu a fost săpat şanț de fundare şi a fost utilizată tehnica zidului înecat în sterilul local. Acesta (tronson A) este realizat într-o manieră diferită de celelalte ziduri şi anume din tuf local cu puțină cărămidă şi mortar fin alb.

Elevația actuală a contrafortului nordic median este cu 0,2 m mai scurtă decât fundația sa. Fundația prezintă un decroş lat de 0,1-0,15 m.

Stratigrafia: fundația zidului contrafortului median şi cel al capelei au tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec III-II a.Chr.). Nivelul are grosimi variabile între 0,2-0,3 m fiind pigmentat şi cu fragmente de chirpici. Sub acest nivel de cultură toate celelalte straturi sunt sterile din punct de vedere arheologic. Peste nivelul negru de cultură a fost sesizat nivelul de construcție al bisericii caracterizat printr-un strat subțire de mortar, fragmente mici de cărămidă, piatră sfărmată care corespunde şi cu nivelul de demolare al contrafortului vechi. De la nivelul de construcție, al decroşului fundației, până la ANC au fost cercetate nivele de soluri aduse din jur la momentul construirii capelei pentru a fi realizat nivelul de călcare din aceasta. În acest nivel au fost practicate înmormântările din capelă (M1-M4) şi osuarele.

Nivelul superior imediat sub humus constă într-un strat gros de dărâmătură a capelei conținând mortar, cărămidă fragmentară, pietre profilate fragmentare din calcar, piatră locală. grosimea stratului este între 0,2-0,6 m.

Suprafața S3

S3 (3 x 2,5 m, orientare E-V, 7,5 m^2) a fost trasată pe latura de N a bisericii, încălecând contrafortul nord-estic al bisericii.

Structuri zidite:

- contrafortul nord-estic în faza I se țese cu zidul bisericii doar la nivelul fundațiilor (tronson B) şi este orientat mai spre N decât ulterior. Fundația este construită precum zidul bisericii şi are 2,1 m lungime. În faza II elevația contrafortului (tronson C) aşezată pe fundație (tronson B) corespunde funcționării acesteia ca latură a absidei capelei laterale. Orientarea acesteia este puțin diferită de fundația veche. Pe aceiaşi veche fundație este aşezată şi latura estică a absidei poligonale a capelei încălecând-o pe o lungime de 0,6 m. Zidul estic al capelei (tronson A), lat de 1,0 m, pleacă imediat sub actualul nivel de călcare (în continuare ANC), sub humus. Pentru construcția zidului a fost săpat probabil şanț de fundare. Acesta (tronson A) este realizat într-o manieră diferită de celelalte ziduri şi anume din tuf local cu puțină cărămidă şi mortar fin alb.

Elevația actuală a zidului capelei este păstrată pe o înălțime de 1,85 m, talpa zidului fiind surprinsă la -1 m, iar nivelul de construcție al acestuia la cota 0,00.

Stratigrafia: fundația zidului contrafortului nord-estic şi cel al capelei au tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.) şi neolitice. Nivelul are grosimi variabile între 0,2-0,35 m fiind pigmentat şi cu fragmente de chirpici. Sub acest nivel de cultură toate celelalte straturi sunt sterile din punct de vedere arheologic. Peste nivelul negru de cultură a fost sesizat nivelul de construcție al bisericii caracterizat printr-un strat subțire de mortar, fragmente mici de cărămidă, piatră sfărmată. Peste acest nivel este observabil un strat negru cu pigmenți de cărămidă şi mortar care realizează umplutura în care a fost amenajată capela. Nivelul de călcare în capelă este la +0,25 m peste un strat negru cu materiale de construcție fragmentare. Nivelul superior imediat sub humus constă într-un strat gros de dărâmătură a capelei conținând mortar, cărămidă fragmentară, piatră locală. Grosimea stratului este între 0,2-0,4 m şi apare atât în interiorul capelei cât şi în exteriorul acesteia.

Probabil de construcția capelei ține şi groapa de schelă (?) surprinsă în profilul vestic al S3. Demolarea capelei într-o fază ulterioară a presupus şi modificarea orientării contrafortului NE, care reconstruit (faza III, tronson E) nu se mai țese cu zidul bisericii, iar față de faza II este deplasat cu 0,5 m mai spre E şi aşezat pe dărâmătura elevației acesteia (tronson D). Din aceste motive între contrafortul actual şi biserică este o fisură pe toată înălțimea elevației.

Suprafața S4

S4 (3 x 2,5 m, orientare N-S, 7,5 m^2) a fost trasată pe latura estică în colțul dintre turn şi zidul estic al navei, înglobând şi sondajul 3 geo

Structuri zidite:

- zidul estic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură realizată din blocuri de calcar fasonate, teşite oblic, încastrate parțial în elevația zidului. Zidul bisericii (tronson D) a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Fragmentul descris face parte din soclul arcului de triumf dintre navă şi cor şi de aceea la construcția acestuia s-au utilizat şi două blocuri din calcar fasonat aşezate unul peste celălalt, împreună susținând baza sudică a portalului profilat. Acest segment al zidului se țese cu turnul şi constituie în fond prelungirea superioară a contrafortului nordic al turnului cu care de asemenea se țese. Contrafortul (tronson B) este construit în aceiaşi manieră cu turnul (A) şi zidul bisericii (D). Tronsonul C de zid este un prag amenajat din piatră locală şi chiar din bloc din calcar fasonat prinse însă cu un mortar de slabă calitate în care predomină nisipul fin galben. Talpa acestui prag dintre navă şi cor a fost înfiptă neregulat, inegal în nivelul Latène la -0,85-1,05 m, dar aşezată parțial şi pe contrafortul turnului, iar nivelul de călcare pe prag este la -0,4 m. Acestui nivel de pe prag îi corespunde un nivel de călcare în cor pe o podea realizată din mortar amestecat cu cărămidă pisată (*opus signinum*) groasă de 0,2 m. Pragul cunoaşte un decroş față de arcul de triumf, lat de 0,1 m.

Într-o etapă ulterioară târzie intrarea amplă în cor a fost zidită cu piatră locală şi blocuri din calcar fasonate (tronson E) prinse cu mortar asemănător cu cel utilizat la realizarea pragului.

În planul suprafeței cercetate a apărut un pavaj din 11 cărămizi înecate într-un strat de mortar gros de 0,1 m care descriu un pătrat cu laturile de 0,7 x 0,7 m şi care pare mai degrabă un soclu din care s-a mai păstrat doar prima asiză din cărămizi. Trei cărămizi fragmentare au apărut în preajmă părând nivelate la amenajarea celui de-al doilea nivel de călcare în cor. Acest soclu aparține primului nivel de călcare în cor,

când probabil se călca direct pe pământ (-0,65 m). Soclul din cărămizi a fost amenajat pe un strat de argilă cu piatră mărnoasă locală şi tuf sfărmat.

Stratigrafia: Profil estic**:**- fundația zidului turnului a tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.), dar alte straturi sterile. Talpa zidului turnului a fost surprinsă la -2,75 m. Zidul are un decroş la -0,25 m. Peste primul nivel de călcare din cor, reprezentat de "soclul" din cărămidă a fost nivelat pământ şi piatră peste care a fost amenajată podeaua din *opus signinum*. Peste aceasta urmează direct un strat gros (0,4-0,5 m) de moloz provenit de la demolarea corului, care la rândul său a fost răvăşit de gropi de căutători de comori. Situația este asemănătoare şi în profilul nordic al S4.

Suprafața S5

S5 (3 x 1,5 m, orientarea N-S, 4,5 m^2) a fost trasată perpendicular pe latura de S a bisericii la îmbinarea sa cu turnul - clopotniță, înglobând şi sondajul 2 geo.

Structuri zidite:

- zidul sudic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură târzie realizată din beton adosată la zid care acoperă un brâu realizat din calcar fasonat şi teşit. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Zidul cunoaşte un decroş de 0,1-0,15 m la nivelul de construcție al bisericii (la -1 m) de unde fundația a fost cercetată încă 1,2 m fiind ridicată în sistemul de zid înecat în sterilul locului. Deasupra decroşului amintit zidul cunoaşte o particularitate întâlnită şi în S6 şi S7. De la nivelul -1 m peste decroşul amintit, la vechea față a zidului bisericii a fost aplicată o cămăşuire din piatră şi mai rar şi cărămidă legată cu un mortar de calitate slabă în care a fost utilizat un nisip galben (arină). Probabil această cămăşuire, lată de 0,1-0,15 m, a fost aplicată pentru a susține brâul din blocuri fasonate de calcar de la baza actuală a bisericii. Sub această cămăşuire, exact înspre turn, în zidul sudic a fost practicată o nişă pătrată (0,4 x 0,4 m) şi profundă al cărui rost nu-l cunoaştem (dren?).
- zidul vestic al turnului: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură târzie realizată din beton adosată la zid care acoperă un brâu realizat din calcar fasonat şi teşit. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Zidul cunoaşte un decroş de 0,1-0,15/0,2 m la nivelul de construcție al bisericii (la -1 m) de unde fundația a fost cercetată încă 1 m fiind ridicată în sistemul de zid înecat în sterilul locului. Deasupra decroşului amintit zidul cunoaşte o particularitate întâlnită şi în S6 şi S7. De la nivelul -1 m peste decroşul amintit, la vechea față a zidului bisericii a fost aplicată o cămăşuire din piatră, dar mai ales din cărămidă legată cu un mortar de calitate slabă în care a fost utilizat un nisip galben (arină). Probabil această cămăşuire, lată de 0,1-0,15 m, a fost aplicată pentru a susține brâul din blocuri fasonate de calcar de la baza actuală a bisericii. Această reparație de slabă calitate afectează şi portalul gotic degradat de acces în turn de pe latura de V, al cărui prag se află la -1 m. Bazele acestui portal sunt "întărite" cu cărămidă, ca şi fundația contrafortului turnului care în construcția originală este țesut cu turnul care la rândul său se țese cu nava bisericii. Portalul gotic este zidit cu piatră spartă, cărămidă, însă într-o manieră diferită de realizarea cămăşuirii, însă utilizându-se tot mortar de slabă calitate.

Stratigrafia: fundația zidului bisericii, cu un traiect aproape vertical, a tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.). Nivelul are grosimi variabile între 0,2-0,45 m fiind pigmentat şi cu fragmente de chirpici. Sub acest nivel de cultură toate celelalte straturi sunt sterile din punct de vedere arheologic. Peste nivelul negru de cultură a fost sesizat nivelul de construcție al bisericii la -1,40 m, caracterizat printr-un strat subțire de mortar, fragmente mici de cărămidă, piatră sfărmată.

Peste nivelul de cultură şi cel de ridicare al bisericii se constată un nivel de locuire negru-cenuşiu cu fragmente de var, piatră, cărămidă şi ceramică. Acest nivel de locuire este suprapus de un strat de moloz corespunzător probabil fazei demolării contrafortului median sudic şi construirii porticului. Acest nivel de demolare este suprapus de un nivel de reamenajare al bisericii probabil în sec. XIX când se renunță la bolțile gotice.

Suprafața S6

S6 (8 x 2 m, orientare N-S, 16 m^2)a fost trasată perpendicular pe latura de S a bisericii la 5 m V de porticul de intrare în navă.

Structuri zidite:

- zidul sudic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură târzie realizată din beton adosată la zid care acoperă un brâu realizat din calcar fasonat şi teşit. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Zidul cunoaşte un decroş de 0,2 m la nivelul de construcție al bisericii (la -0,75 m) de unde fundația coboară până la -2,3 m în sistemul de zid înecat în sterilul locului. Deasupra decroşului amintit zidul cunoaşte o particularitate întâlnită şi în S7. De la nivelul -0,5, peste rămăşițele incendiate ale unei construcții din lemn adosate la zid, la vechea față a zidului bisericii a fost aplicată o cămăşuire din piatră şi mai rar şi cărămidă legată cu un mortar de calitate slabă în care a fost utilizat un nisip galben (arină). Probabil această cămăşuire, lată de 0,3 m, a fost aplicată pentru a suporta brâul din blocuri fasonate de calcar de la baza actuală a bisericii.

Stratigrafia: fundația zidului bisericii a tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.), dar şi medieval timpurii. Nivelul are grosimi variabile între 0,20-0,45 m fiind pigmentat şi cu fragmente de chirpici. Sub acest nivel de cultură toate celelalte straturi sunt sterile din punct de vedere arheologic. Peste nivelul negru de cultură a fost sesizat nivelul de construcție al bisericii, doar între m. 0-2 la -1 m, caracterizat printr-un strat subțire de mortar, fragmente mici de cărămidă, piatră sfărmată.

Peste nivelul de cultură şi cel de ridicare al bisericii este constatat un complex de locuire caracterizat printr-un strat maroniu cu multă cenuşă, oase de animale, ceramică medievală. Acestui nivel îi urmează un strat de moloz aparent contemporan care ține probabil de momentul demolării contraforților vechi de pe latura sudică. Următorul nivel este o altă amenajare din lemn adosată la zidul sudic al bisericii, încălecând şi decroşul fundației. Peste acesastă locuire se constată o alta printr-un nivel negru-cenuşiu cu fragmente de var, piatră, cărămidă şi ceramică. Acest ultim nivel de locuire

este suprapus de un strat de moloz corespunzător probabil fazei demolării contrafortului median sudic şi construirii porticului. Acest nivel de demolare este tăiat de şanțul de aplicare al unei cămăşiuri mai târzii care la rândul său este suprapus de un nivel de reamenajare al bisericii probabil în sec. XIX când se renunță la bolțile gotice.

În S6 au fost descoperite cele mai multe schelete umane, mai mult sau mai puțin complete (9 la număr). Stratigrafic acestea au fost practicate în nivele diferite. Cele mai multe (M6, M9, M11, M17, M18) taie doar nivelul de ridicare al bisericii şi țin probabil de funcționarea mănăstirii franciscane. Celelalte morminte (M7, M8, M10, M16) par să aparțină momentului când biserica nu mai era mănăstire catolică ci biserică reformată. De altfel şi orientarea acestor morminte este puțin diferită de cea a celorlalte.

M8 pare să fie cel mai târziu precedând demolarea contrafortului median sudic şi ridicarea porticului de acces în nava, care mai este şi astăzi practicat.

Din complexele de locuire identificate a fost recoltat un bogat material arheologic, în majoritate ceramic (recipiente, cahle), osteologic (oase de animale), dar piese din fier (cuie, cuțite, verigi, unelte, încuietori), bronz (ferecătură de carte?) şi sticlă (fragmente de ochi de vitraliu). Ceramica este preponderent arsă reducător, cenuşie, cu nisip în pastă, predominând categoria oalelor pentru preparat hrana cu sau fără torți. Mai apar şi fragmente de urcioare, căni cenuşii din pastă fină lustruită şi capace cu buton circular.

Suprafața S7

S7 (2,65 x 2 m, orientarea N-S, 5,3 m^2) a fost trasată pe latura de N a bisericii la 1 m E de S1

Structuri zidite:

- zidul nordic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură târzie realizată din beton adosată la zid care cămăşuieşte brâul din blocuri fasonate şi teşite din calcar. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Decroşul fundației zidului nordic apare la -0,35 m şi este lat de 0,1 m. Zidul nordic se țese cu contrafortul vechi estic (identic cu cel din S2) demolat surprins în S7. Fundația nu coboară vertical în profilul vestic şi pe vechiul decroş se pare că a fost ridicată o cămaşă la zid groasă de 0,2 m pentru a susține brâul din calcar fasonat.
- contrafortul vechi vestic - este realizat în aceiaşi manieră ca şi zidul nordic al bisericii, dar a fost demolat la nivelul decroşului fundației în momentul în care este ridicat contrafortul median. L contrafortului este 1,9 m, iar l surprinsă complet este de 1,15 m. Elevația sa a fost cercetată pe o h de 0,65 m.

Stratigrafia: fundația zidului a tăiat un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.). Nivelul are grosimi variabile între 0,15-0,3 m fiind pigmentat şi cu fragmente de chirpici. Sub acest nivel de cultură toate celelalte straturi sunt sterile din punct de vedere arheologic. Peste nivelul negru de cultură a fost sesizat nivelul de construcție al bisericii caracterizat printr-un strat subțire de mortar, fragmente mici de cărămidă, piatră sfărmată, nivel care corespunde şi demolării contrafortului. De la nivelul de construcție, al decroşului fundației, până la ANC au fost săpate nivele de soluri aduse din jur, ulterior ridicării lăcaşului de cult, pentru a fi ridicat nivelul de călcare din jurul acestuia.

Bordura din calcar fasonat a fost aplicată de la nivelul de călcare rezultat. În acest sens a fost practicat un şanț şi pentru acces la zid şi pentru aplicarea cămăşuirii acestuia. Nivelul corespunzător acestei operațiuni a fost surprins la +0,2 m. Astfel a fost ridicat nivelul de călcare cu 1,1 m imediat lângă zidul bisericii. Pământul adus şi nivelat conține oase umane rulate ceea ce sugerează faptul că această amenajare de anvergură a deranjat necropola contemporană cu funcționarea inițială ca mănăstire franciscană.

Nivelul superior, imediat sub humus, este probabil legat de acoperirea târzie a bisericii şi restaurarea acesteia la finalul sec. XIX - începutul sec. XX fiind descoperite cuie şi fragmente ceramice moderne.

Suprafața S8

S8 (12 x 2 m, orientare V-E, 24 m^2) a fost trasată pe latura estică a navei bisericii, perpendicular pe acesta, pe lungimea corului, încălecând cu profilul nordic zidul nordic al acestuia, la 1,5 m N de S4.

Structuri zidite:

- zidul estic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură realizată din blocuri de calcar fasonate, teşite oblic, încastrate parțial în elevația zidului, cămăşuite cu beton. Zidul bisericii (tronson C) a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. Fragmentul descris face parte din soclul arcului de triumf dintre navă şi cor şi de aceea la construcția acestuia s-au utilizat şi două blocuri din calcar fasonat aşezate unul peste celălalt, împreună susținând baza nordică a portalului profilat. Acest segment al zidului constituie în fond prelungirea superioară a fundației laturii de E a navei (tronson A). Tronsonul B de zid este un prag amenajat din piatră locală prinse însă cu un mortar de slabă calitate în care predomină nisipul fin galben. Talpa acestui prag dintre navă şi cor a fost înfiptă neregulat, inegal în nivelul Latène la -1,05 m, dar aşezată parțial şi pe fundația bisericii (tronson A), iar nivelul de călcare pe prag a fost inițial la -0,5 m pe un strat de cărămizi (primul nivel de călcare în cor). Deasupra acestui rând de cărămizi a fost aşezate blocuri din calcar fasonat prin care a fost ridicat nivelul pragului cu 0,35 m. Acestui nivel de pe prag îi corespunde un nivel de călcare în cor pe o podea realizată din mortar amestecat cu cărămidă pisată (*opus signinum*) groasă de 0,2 m. Pragul cunoaşte un decroş față de arcul de triumf, lat de 0,1 m.

Într-o etapă ulterioară târzie intrarea amplă în cor a fost zidită cu piatră locală şi blocuri din calcar fasonate (tronson D) prinse cu mortar asemănător cu cel utilizat la realizarea pragului, dar mai consistent şi cu var mai mult.

Zidul corului: zidul este lucrat ca şi cel al bisericii, îngrijit de la bază (-1,7 m) până la -0,6 m corespunzătoare pragului din cărămidă (primul nivel de călcare în cor) realizat pe zidărie slabă cu arină. Apoi zidul nordic al corului este îngroşat într-o manieră neângrijită cu 0,1-0,15 m pe 0,2 m în elevație, după care se îngustează cu 0,2 m (la -0,4 m). Această situație este valabilă pe tronsonul nordic al zidului, dar nu şi pe latura nordică a absidei altarului surprinsă parțial între m. 11-12. Ridicat din acelaşi material de construcție zidul absidei are un decroş lat de 0,15 m la -0,8 m. De altfel zidul, în acest sector, este amenajat pe roca locală (marnă calcaroasă) care apare sub formă de pinteni la mică adâncime (-0,8-1,2 m). Zidul corului este însă profund deteriorat la demolare şi de gropi masive de căutători

de piatră sau comori. Contrafortul estic actual al bisericii este rezultatul demolării zidului nordic al corului şi este țesut cu zidul estic al navei atât în elevație cât şi în fundație.

Stratigrafia: Profil sudic: Cercetarea noastră a atins sterilul care fie este roca locală, fie argila sau cenuşie. Stratul următor suprapus de cele medievale este un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice Latène (sec. III-II a.Chr.). Peste acest nivel este observabil nivelul de construcție al bisericii şi cel de umplutură ulterioară nivelată care este suprapus de nivelul de amenajare al primului nivel de călcare în cor la -0,5 m.

Peste primul nivel de călcare din cor a fost amenajată podeaua din *opus signinum* la -0,25 m. Peste aceasta urmează direct un strat gros (0,25-0,5 m) de moloz provenit de la demolarea corului, care la rândul său a fost răvăşit de gropi de căutători de comori care au deteriorat profund pardoseala între m. 7-12, dar şi prin gropi de stâlpi târzii probabil de la schelele utilizate la ridicarea zidului de blocare a arcului de triumf.

În stratul de moloz au fost descoperite câteva pietre din calcar profilate, dar mai ales multe cuie de la acoperişul din şindrilă, sticlă de geam şi ceramică şi sticlă moderne (sec. XIX?). Acestea pot data momentul dezafectării corului.

Suprafața S9

S9 (9 x 2 m, orientare S-N, 18 m^2)a fost trasată perpendicular pe latura de N a bisericii între S2 şi S3 la 1 m de fiecare.

Structuri zidite:

- zidul nordic al bisericii: elevația actuală a zidului pleacă de la actualul nivel de călcare dintr-o bordură târzie realizată din beton adosată la zid. Zidul bisericii a fost construit din tuf verzui local prins cu mortar din nisip şi var. Pietrele utilizate au dimensiuni în general medii, dar au fost încastrate şi blocuri mai mari fasonate sumar şi pietre mici. Actualmente elevația zidului este acoperită cu o tencuială din nisip cu var şi ciment, groasă de 3-5 cm. În acest sector a fost surprinsă intrarea zidită dinspre biserică în capela laterală, dar numai extremitatea estică a acesteia. În acest tronson de zid este observabil blocul fasonat din calcar (a cărui bază este observabilă în profilul vestic la -0,1 m) care stă la baza portalului intrării zidite.

Decroşul fundației zidului nordic apare la -0,3 m şi este lat de 0,1 m.

- zidul nordic al capelei pleacă imediat sub actualul nivel de călcare (în continuare ANC), sub humus şi sub un strat subțire de demolare al capelei, la +0,3-0,35 m. Pentru construcția zidului nu a fost săpat şanț de fundare şi a fost utilizată tehnica zidului înecat în straturile anterioare şi sterilul local. Acest zid este realizat într-o manieră diferită de celelalte ziduri şi anume din tuf local cu puțină cărămidă şi mortar fin alb şi are o gr. de 1,1-1,2 m, fiind surprins în elevație pe 1,3 m.

- contrafortul nordic al capelei se țese cu zidul capelei şi are o ieşire în afara acestuia de 0,8-1,0 m şi o l de 1 m fiind construit în aceiaşi manieră ca şi zidul capelei.

Elevația contrafortului nordic a fost surprinsă pe 0,8 m.

Stratigrafia: nivelul superior imediat sub humus constă într-un strat gros de dărâmătură a capelei conținând mortar, cărămidă fragmentară, pietre profilate fragmentare din calcar provenite de la arcele bolților, piatră locală. Grosimea stratului este între 0,2-0,5 m, subțiindu-se în exteriorul capelei laterale.

Capela: în profilul estic sub nivelul de moloz a fost sesizată o pardoseală realizată din cărămizi (1,6 x 1,8 m) care căpăcuieşte osuarul 1, dar este dezafectată de osuarul 2. Adâncimea pardoselii este la 0,0-0,1 m. Cărămizile sunt de mai multe tipuri, toate dreptunghiulare, dar şi pătrate, dar cu dimensiuni diferite (30 x 15 x 7 cm, 21 x 21 x 5 cm, 25 x 15 x 5 cm, 25 x 18 x 5 cm, 28 x 14 x 5 cm). În profilul estic între m. 3-4 au fost surprinse cărămizi prinse cu mortar într-un strat continuu deranjat însă de osuare şi de o groapă de jefuire (?) dintre m. 0-1. Probabil inițial astfel arăta pardoseala capelei până la practicarea înmormântărilor în interiorul ei. Sub acest nivel de călcare din capelă a apărut iar nivelul de amenajare anterior ridicării capelei aşezat peste două straturi de mortar despărțite de un fin strat de cărămidă pisată. Credem că acesta împreună cu stratul superior de mortar au constituit materialele de realizare ale podelei din opus signinum (mortar cu cărămidă pisată) aparținând ultimei faze de funcționare a corului bisericii, ridicarea capelei fiind ulterioară, zidul acesteia tăind aceste straturi.

Sub aceste nivele apare şi cel de ridicare a bisericii (-0,4 m) suprapus de o nivelare prezentă şi în alte suprafețe cercetate. Acestea suprapun nivelul Latène negru lutos cu materiale ceramice şi chirpici.

În profilul vestic stratigrafia este similară cu precizarea că aproape pe toată lungimea sa este "ocupată" de cele două osuare adânci de 1,1-1,2 m (între 0,0-1,2 m). Osuarele descriu un plan patrulater, latura complet surprinsă fiind lungă de 1,7 m la osuarul 1 vechi şi 2,4 m la osuarul mai recent. În toată umplutura lor au apărut oase umane răvăşite, dar cele mai multe au fost descoperite la baza osuarelor pe laturi şi colțuri unde au fost grupate mai ales oasele lungi şi craniile, într-un sol maroniu şi negru amestecat cu moloz mărunt. Într-o etapă ulterioară în osuarul 1 a fost practicată ulterior o înmormântare de copil sugar într-o cistă realizată din 5 cărămizi (M12), iar în cel de-al doilea osuar alte două, dar fără ciste (M13, M15).

În plan osuarele ocupă aproape toată suprafața capelei investigată de S 9.

Exteriorul capelei: În planul suprafeței cercetate au apărut două complexe arheologice: un cuptor menajer şi o posibilă groapă de provizii. Cuptorul a apărut în profilul estic între m. 7,1-7,9 la -0,15 m. De formă probabil circulară, cu diametrul surprins de 0,8 m, cuptorul prezintă o primă vatră de ardere la -0,3 m şi o a doua la -0,25 m. Pe ambele, mai ales pe ultima, au fost sesizate fragmente mărunte din bolta prăbuşită a cuptorului. Crusta veche a ars în profunzime pe 0,10 m. În cuptor au fost descoperite fragmente ceramice medievale, probabil din sec. XV. Cuptorul a fost amenajat într-un nivel de locuire medieval (complex?) aşezat direct pe nivelul Latène, ceea ce sugerează că poate fi contemporan cu construcția bisericii.

În colțul N vestic groapa de provizii s-a conturat la +0,1 m, iar baza sa este la -1,4 m. Forma în plan este aproximativ poligonală, iar în profil cunoaşte o cotlonire de max. 0,15 m. Laturile complexului intră în profilele nordic şi vestic, iar umplutura este banală constând în sol maroniu şi negru amestecat cu mortare mărunte provenite de la straturile pe care le-a deranjat. Groapa este suprapusă doar de nivelul de demolare al capelei şi de humus ceea ce sugerează funcționarea acesteia cu ceva înaintea demolării capelei.

Nivelul de construcție al capelei şi de călcare în exteriorul acesteia ne este sugerat de o lentilă de mortar identificată în ambele profile lungi între m. 6-7,4 la +0,1-0,15 m.

Cercetarea bisericii reformate din Coşeiu, deşi de anvergură redusă, a adus importante noi informați despre acest monument medieval de arhitectură din județul Sălaj. Pe baza acestora poate fi reconstituită evoluția generală a construcțiilor vechii mănăstiri şi a habitatului din preajma acestora. Deşi, în absența unor elemente clare de datare, nu se poate oferi o cronologie absolută descoperirilor făcute, şi în corelație cu structurile zidite

o datare a acestora din urmă, totuşi putem propune o cronologie relativă internă a monumentului:
- aşezare neolitică surprinsă sporadic prin fragmente ceramice mărunte;
- aşezare Latène (sec. III-II a.Chr.) caracterizată printr-un nivel negru lutos în care au fost descoperite câteva fragmente ceramice modelate cu mâna şi la roată, altele cu grafit în pastă specifice acestei perioade.
- aşezare medievală timpurie presupusă datorită descoperirii unor fragmente ceramice ornamentate cu linii incizate în val (sec. XI?).
- este ridicată mănăstirea pe promontoriul care domină din apropiere actuala localitate. Biserica a fost construită ca şi mănăstire franciscană a ramurii minorite. Din documentele fondării: în anul 1422 Papa Nicolae V dă voie franciscanilor din Bosnia să instaleze în mănăstirea fondată de János (comitele secuilor), László (voievodul Transilvaniei), Dénes (episcop de Oradea) şi Mihály, fii lui György Jakcs, respectiv de Mihály (voievodul Transilvaniei) şi László, fiul lui István, fratele lui György. Bula papală, care s-a păstrat până în zilele noastre, chiar descrie sumar mănăstirea consacrată Sfântului Duh, care avea biserică, cimitir, turn, clopot, claustru, cameră de dormit şi alte încăperi pentru fraţii minoriţi. În această primă etapă nava este prevăzută cu trei bolţi presupuse prin descoperirea, pe latura nordică, a doi contraforţi perpendiculari pe zid. Probabil acestei faze îi corespunde şi primul nivel de călcare din cor (L 11 m până la absidă) şi nivelul de construcţie al bisericii.
- în etapa următoare încep înmormântările în jurul bisericii (M5, M6, M9, M11, M17, M18) şi apar elemente de habitat (cuptorul din S9 şi locuinţa-nivel 47). Peste nivelul de cultură şi cel de ridicare al bisericii este constatat un complex de locuire caracterizat printr-un strat maroniu cu multă cenuşă, oase de animale, ceramică medievală.).
- sunt demolaţi contraforţii vechi (un strat de moloz aparent contemporan cu 47 care ţine probabil de momentul demolării contraforţilor vechi de pe latura sudică).
- sunt construiţi contraforţii mediani şi refăcuţi cei de colţ şi acoperişul navei va avea două bolţi. Este îngropat M10. Nivelul strat 47 este o altă amenajare din lemn adosată la zidul sudic al bisericii, încălecând şi decroşul fundaţiei.
- mormintele M7 şi M16 taie locuirea nivel 46.
- corul este dotat cu o podea din *opus signinum*, care a fost realizat în spaţiul viitoarei capele, ridicarea nivelului de călcare din jurul bisericii, realizarea cămăşuirii zidului pe decroşul fundaţiei pentru susţinerea bordurii din calcar fasonat.
- locuire caracterizată printr-un nivel negru-cenuşiu cu fragmente de var, piatră, cărămidă şi ceramică, adosată la cămăşuirea de pe latura sudică a navei suprapunând mormintele M7 şi M16.
- ridicarea capelei laterale pavate cu cărămidă prinsă în mortar. Lăţimea capelei în interior este de 5 m, iar lungimea până la absidă de 4,4 m.
- săpare groapă de provizii (?) în S9, mormintele M1-4, primul osuar din S9 care deranjează pavajul din cărămidă refăcut fără mortar. Apoi osuarul 2 care dezafectează pardoseala din cărămidă care nu mai este refăcută. Înmormîntările ulterioare de copii în capelă (M12-15).
- depunerea M8, probabil cel mai recent descoperit.
- demolarea contrafortului median sudic (strat de moloz corespunzător probabil fazei demolării contrafortului median sudic şi construirii porticului) şi probabil a capelei şi a corului bisericii. Refacerea contraforţilor navei potrivit noii configuraţii.
- blocarea accesului înspre cor şi capelă şi interiorul navei.
- ridicare a porticului de acces în navă pe latura sudică. Refacerea acoperişului în varianta actuală renunţându-se la bolţile gotice.

În cercetările noastre au fost descoperite mai multe schelete umane, mai mult sau mai puţin complete, unele *in situ*, altele deranjate şi antrenate în nivelări, altele prezente în osuare în grămezi de oase depuse special. Stratigrafic acestea au fost practicate în nivele diferite. Cele mai multe (M6, M9, M11, M17, M18) taie doar nivelul de ridicare al bisericii şi ţin probabil de funcţionarea mănăstirii franciscane. Celelalte morminte (M7, M8, M10, M16) par să aparţină momentului când biserica nu mai era mănăstire catolică ci biserică reformată. De altfel şi orientarea acestor morminte este puţin diferită de cea a celorlalte. M8 pare să fie cel mai târziu precedând demolarea contrafortului median sudic şi ridicarea porticului de acces în nava, care mai este şi astăzi practicat.

Din complexele de locuire identificate a fost recoltat un bogat material arheologic, în majoritate ceramic (recipiente, cahle), osteologic (oase de animale), dar piese din fier (cuie, cuţite, verigi, unelte, încuietori), bronz (ferecătură de carte?) şi sticlă (fragmente de ochi de vitraliu, sticlă de geam).

Ceramica este preponderent arsă reducător, cenuşie, cu nisip în pastă, predominând categoria oalelor pentru preparat hrana cu sau fără torţi. Mai apar şi fragmente de urcioare, căni cenuşii din pastă fină lustruită şi capace cu buton circular.

Cercetarea arheologică a Bisericii Reformate din Coşeiu, jud. Sălaj, a făcut posibilă realizarea unei imagini despre ceea ce nu se cunoştea, ci doar se presupunea, despre spaţiul ocupat din jurul actualei biserici. Ruinele corului şi ale capelei funerare laterale au apărut la mică adâncime, sub humus, dar acestea erau presupuse chiar dacă dimensiunile lor nu se cunoşteau cu precizie. Ceea ce îmbogăţeşte datele despre monument sunt informaţiile despre locuirea din jurul bisericii şi etapele de înmormântări practicate de-a lungul timpului pe promontoriul pe care a fost ridicat edificiul religios, acestea ocupând un spaţiu întins pe această suprafaţă, greu de precizat în actualul stadiu al cercetării. [Horea Pop]

Note:
1. la C. Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania, I,* Bucureşti, 1967, p. 169.
2. M. Petri, *Szilágy vármegye monográphiája,* Budapest, vol III, 1900, p.734.

55. Cotorman, com. Ciucsângeorgiu, jud. Harghita

Punct: Grădina casei nr. 496

Cod sit: 84040.01

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 400/2007

Colectiv: Botár István - responsabil, Darvas Lorant (MSC Miercurea Ciuc)

Cotorman (com. Ciucsângeorgiu) se află la cca. 20 km la E de Miercurea Ciuc într-o vale alăturată a pârâului Fişag (confluentul stâng al Oltului Superior) în bazinul Ciucului. Satul apare în izvoare istorice doar în sec. XVI şi este total necunoscut în literatura de specialitate.

Scopul săpăturii a fost cercetarea preventivă a sitului (grădina casei cu nr. 496) unde s-a raportat o cruce pectorală relicvară găsită cu ocazia lucrărilor de agricultură. Engolpionul de factură kieveană din sec. XI-XII este un unicat în zonă.

Din nefericire vremea improprie a împiedicat realizarea planului de cercetare iar în suprafața de cercetare (4 x 4 m) nu a fost identificat nici un complex arheologic din această epocă. Totuşi materialul arheologic colectat fără context arheologic este reprezentat de fragmente ceramice databile în sec. XI-XIII, care, indirect, au confirmat împrejurările de găsire a crucii (care se pare că provine dintr-o aşezare deschisă din epoca medievală timpurie). Această presupunere este confirmată şi de un vârf de săgeată găsit iarăşi fără context arheologic în humusul îndepărtat.

Fragmente ceramice din sec. XI-XIII au fost găsite în poziții evident secundare şi în vatra cuptorului din sec. XIV-XV, care a fost dezvelit tot cu această ocazie. În acest cuptor, folosit în aer liber, cu forma ovală, cu dimensiunile 1,90 x 1,40 m, din cele trei straturi a vetrei a fost colectată o cantitate însemnată de ceramică: oale, căni, cahle oale. De remarcat faptul că fragmentele ceramice din straturile diferite a cuptorului sunt întregibile între ele, deci se pare că materialul folosit provine dintr-un depozit, unde fragmentele s-au amestecat. Ceramica de calitate din cuptor sugerează existența unei locuințe în apropiere, care foarte probabil era încălzită de o sobă formată din cahle oală şi cahle castron (acestea din urmă nu provin din cuptor), care ar fi o adevărată surpriză, dat fiind faptul că în zonă asemenea material a fost găsit numai în medii urbane (*oppidum* Cristuru Secuiesc / Székelykeresztúr) sau nobiliare (Lăzarea/Szárhegy, castelul Lazăreştilor).

Având în vedere importanța materialului colectat din ambele epoci (sec. XI-XIII, respectiv XIV-XV), din straturile care sunt deranjate periodic de lucrările agricole, propunem cercetarea cât mai amplă a sitului în sezonul actual.

Planşa 27

56. Coțatcu, com. Podgoria, jud. Buzău

Punct: Cetățuia

Cod sit: 48708.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 89/2007

Colectiv: George Trohani – responsabil, Radian R. Andreescu (MNIR), Laurențiu Grigoraş (MJ Buzău), Eugen Paveleț (MJIA Prahova)

Situl eneolitic de la Coțatcu, comuna Podgoria, este situat în partea de NE a județului Buzău, la cca. 15 km. NV de oraşul Râmnicu Sărat, într-o zonă de dealuri, pe partea dreaptă a terasei medii a pârâului Coțatcu. Aşezarea era protejată la V de pârâul Coțatcu, iar la N şi S de două văioage adânci. Accesul la sit se face pe un drum îngust, situat în partea de E a aşezării. Acesta face legătura între zona înaltă a terasei pârâului Coțatcu şi zona de terasă medie pe care se află situl cercetat de noi.

Situl arheologic de la Coțatcu a fost descoperit de Vasile Motoaşcă, directorul şcolii din sat, în anul 1971, odată cu primele alunecări de teren ce au afectat zona. În anii 1973-1974 au fost întreprinse cercetări pentru recuperarea materialelor arheologice din complexele distruse prin alunecările de teren şi pentru stabilirea stratigrafiei aşezării[1]. Cercetările au fost conduse de Vasile Drâmbocianu de la MJ Buzău.

Cercetările arheologice de la Coțatcu s-au desfăşurat în perioada 23 august – 5 octombrie 2007.

Obiectivul acestei campanii l-a constituit continuarea cercetării în suprafața P1 în vederea obținerii profilului stratigrafic al *tell*-ului eneolitic în zona menționată. La data reluării săpăturilor, suprafața P1 avea o L de 18 m şi o l de cca. 1,60-1,70 m. Având ca prioritate obținerea unei secvențe stratigrafice complete a suprafeței P1, care coincide cu jumătatea de N-V a *tell*-ului, am optat pentru realizarea unui profil în trepte pentru a reduce volumul de pământ manevrat, aceasta în condițiile în care forța de muncă a fost deficitară.

În acest sens la ad. de 1,40 m, atinsă pe întreaga lungime a P1 (c.1-9), am cruțat o suprafață plană cu l de 2 m de la care am săpat până la cca. -2,50 -2,60 m. Astfel s-au obținut două secvențe stratigrafice (0 -1,40 m şi -1,40 m -2,50/2,60 m) care au permis identificarea mai multor niveluri de locuire.

Prima secvență stratigrafică (0 -1,40 m)

În c.1–3 am identificat locuința L1, incendiată, care se prezintă sub forma unei zone compacte compusă dintr-un amestec de lipitură arsă (urme de incendiere), ceramică, oase de animale şi material litic. Depunerea ce formează L1 are o lungime de 3,80 m şi o grosime de 0,10-0,15 m (-0,70 -0,85 m). Deasupra L1 se află un nivel de depunere de culoare neagră-cenuşie (-0,50- 0,70 m) în compoziția căruia se află mult material arheologic. Sub L1 se află un strat de cca. 0,15 m (-0,85 –0,98 m) de culoare cenuşie, cu material arheologic foarte fărâmițat.

Între adâncimile -0,98 m şi -1,40 m am identificat un nivel de amenajare, de culoare galben-cenuşiu, cu foarte puține materiale arheologice realizat, probabil, pentru nivelarea/amenajarea suprafeței pe care urma să se construiască nivelul următor de locuințe.

În c.4–6, între 0 şi -0,30 m, a apărut un strat de pământ amestecat cu material arheologic provenit din săparea unei gropi recente. Sub acest strat, -0.30 -0.50 m, se află un nivel de pământ de culoare maroniu-cenuşie cu foarte puține resturi arheologice. Între -0,50 şi -0,75 m a apărut un nivel de culoare maronie având în compoziție fragmente ceramice, material litic şi oase de animale. Urmează un nivel de depunere cu pământ cenuşiu amestecat cu material arheologic (-0,75 -0,90 m) şi care formează un complex notat cu sigla L2. Considerat inițial, în campania 2006, ca fiind un complex de locuire, L2 apare după cercetarea din 2007 ca zonă de trecere între locuințele L1 şi L3.

Între -0,90 m şi -1,20 m am identificat un nivel de depunere de culoare maron-gălbui, în compoziția căruia sunt vizibile urme de ardere (cenuşă), puțin material arheologic şi extrem de fărâmițat, ca rezultat al unei posibile nivelări/amenajări a unei suprafețe de călcare. Sub acest strat, între -1,20 m şi -1,40 m, avem un nivel de pământ galben care constituie acelaşi nivel de terasare menționat şi în c.1–3, cu urme de complexe neincendiate.

În c.5, având 0,90 m lungime şi aflat între -1,35 m şi -1,40 m am surprins o depunere neagră-cenuşie cu urme de ardere şi material arheologic.

În c.7 au fost surprinse în profil două gropi de par, dispuse paralel, ce sunt parte integrantă din L3, distanța dintre axele acestora fiind de 1,10 m. Gropile sunt late de 0,30 m şi au fost secționate de la -0,60 m până la -0,80 m.

L3 a fost identificată în suprafața P1, c.7-9 şi în suprafața P2, c.1 (în campania din anul 2006). L3 s-a conturat între -0,60 m şi -0,80 m, având o lungime măsurată în P1 de cca. 6 m. În c.9, L3 este secționată de o groapă eneolitică ce apare la -0,40

m şi continuă până la -1,40 m. Cu excepția situațiilor descrise anterior, stratigrafia c.7-9 este identică cu cea din carourile precedente.

A doua secvență stratigrafică (-1,40 m –2,50/2,60 m)

În c.1 (rezultat în urma extinderii suprafeței P1) şi 1 s-a evidențiat, între -1,40 m şi -1,60 m un nivel de terasare din pământ galben şi care se întinde pe toată lungimea P1. Între -1,60 m şi -1,90 m avem un nivel de culoare galben-verzui. În acest nivel se disting urme compacte de depunere, cu grosimi între 0,04-0,08 m ce pot fi rămăşițele unor locuințe neincendiate. Ele au fost surprinse pe o suprafață mică aşa încât această informație trebuie privită cu rezerve până la cercetarea unei suprafețe mai mari, fapt care sperăm să se realizeze în campania următoare. Sub acest nivel se află un strat care, cu excepția unor vagi urme de ardere, este identic ca şi compoziție cu nivelul de deasupra.

În c.1-2, la -2,30 m, pe o suprafață cu o lățime de cca. 1,80 m, am găsit dispuse în grund, foarte multe pietre de râu, de diferite dimensiuni ce par a fi rezultatul unei amenajări. În c.1, pietre de dimensiuni mici şi mijlocii sunt aşezate pe acelaşi nivel într-o amenajare ce se constituie într-un fel de pavaj. Printre pietrele ce compun acest pavaj am găsit fragmente ceramice, fragmente din piese de silex şi oase de animale.

În c.2-4, între -1,90 m şi -2,05 m am identificat urmele unei locuințe uşor adâncite, incendiată şi pe care am înregistrat-o cu sigla L7. Podeaua L7 a fost construită din bârne lutuite, lucru evidențiat printr-o lentilă neagră de lemn carbonizat dispusă sub un strat de lutuială. Între -2,05 m şi -2,40 m se află un nivel de culoare cenuşie, cu foarte puțin material arheologic şi urme de ardere a unor materii vegetale.

În c.3, între -2,40 m şi -2,45 m, am surprins, pe o lungime de cca. 1 m, o lentilă cu pământ puternic ars şi cenuşă albă, extrem de fină.

În c.5 a apărut, între -1,90 m şi -2,60 m, o groapă având ca umplutură fragmente de lipitură arsă, ceramică, oase de animale ş.a. Această groapă secționează al doilea nivel de locuire identificat prin existența complexului L7.

În c.6-7, între -1,75 m şi -2,20 -2,40 m, am identificat urmele unei locuințe, L8, semiîngropate şi incendiate ce a apărut sub forma unui conglomerat de fragmente mari, compacte, de lipitură arsă. Podeaua L8 are o structură identică cu cea descrisă în cazul L7. De la -2,40 m până la -2.60 m avem un nivel de pământ cenuşiu cu foarte puțin material arheologic, nivel surprins şi în carourile anterioare. Întreaga suprafață a L8 este acoperită cu o lentilă groasă de cca. 0,02 m de pământ galben – verzui şi aflată la -1,75 m, este probabil o amenajare a zonei făcută după incendiul ce a distrus L8.

În c.6, la -1,55 m a fost descoperită o zonă cu o mare concentrație de fragmente ceramice provenite de la vase mari de provizii făcute din pastă ceramică grosieră şi decorate, predominant, cu barbotină.

În c.8-9 situația este confuză datorită alunecărilor de teren. În c.9, între -1,80 m şi -2,30 m a fost identificat un nivel de terasare, iar între -2,30 m şi -2,60 m am regăsit nivelul de pământ cenuşiu descris şi în cazul carourilor precedente.

Analiza celor două secvențe stratigrafice rezultate în urma cercetărilor din anul 2007 a permis identificarea a două niveluri de locuire. Primul nivel, reprezentat de L1 şi L3, cât şi cel de al doilea, prin L7 şi L8, pot fi încadrate în aspectul cultural gumelnițean de tip Stoicani-Aldeni.

Majoritatea ceramicii descoperite, poate fi încadrată culturii Gumelnița (faza A1) evident cu numeroase influențe Precucuteni III şi Cucuteni (faza A).

Dintre materialele arheologice descoperite menționăm în acest context cantitatea mare de fragmente ceramice, un vas de factură cucuteniană întregibil, câteva fragmente ceramice pictate - Cucuteni A2, o pintaderă, o statuetă zoomorfă decorată cu motive geometrice incizate, mai multe dăltițe de calcar (herminete), un capac circular de lut şi mai multe fragmente de statuete feminine.

Este de menționat cantitatea redusă de unelte de silex descoperite în această campanie. Am găsit doar câteva răzuitoare pe lame şi mai multe aşchii.

În ce priveşte ceramica remarcăm numărul mare de vase de dimensiuni mici sau medii de calitate foarte bună, fină, şi decorate cu caneluri şi brâuri. Multe dintre aceste vase fine, lustruite, prezentau pictură cu grafit sau roşu crud, atât la exterior cât şi la interior. Semnalăm şi prezența vaselor decorate cu volute incizate şi alveole specifice aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

Întreg materialul ceramic a fost spălat şi triat, actualmente fiind în stadiul de prelucrare grafică şi fotografică.

Note:

1. G. Trohani, Radian Andreescu, Laurențiu Grigoraş, Eugen Paveleț, *Coțatcu, com. Podgoria, jud. Buzău*, CCA 2007, nr. 68, p. 137-138.

57. Covasna, jud. Covasna

Punct: Cetatea Zânelor

Cod sit: 96441.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 21/2007

Colectiv: Viorica Crişan – responsabil, Mariana-Cristina Popescu (MNIT), Valeriu Sârbu (M Brăila) Monica Mărgineanu-Cârstoiu (IAB)

Prima descriere amplă a cetății este făcută de Orbán Balázs în a doua jumătate a sec. XIX.

Cetatea Zânelor a intrat în atenția arheologilor începând cu anul 1942 când Alexandru Ferenczi, reputat arheolog clujean, a făcut aici primele cercetări stabilind, pe baza materialelor descoperite, că impresionantul monument este opera geto-dacilor, de acum mai bine de două mii de ani. Cercetările au continuat în campanii sporadice întreprinse de C. Daicoviciu (1949) şi Z. Székely (1968), ale căror rezultate au confirmat şi întărit observațiile făcute de Alexandru Ferenczi. Din 1998 au fost inițiate săpături sistematice de amploare.

Urcând din oraşul Covasna pe firul apei Covasnei ajungând în Valea Zânelor, iar de aici, lăsând în stânga apa Covasnei şi mergând în continuare pe valea pârâului Miska, vizitatorul este întâmpinat de un peisaj splendid: în dreapta Dealul Dolomir, în spatele lui, Dealul Sólyomkö, iar mai în spate un vârf stâncos numit Poarta Vânturilor. Dealul Chel (Kopasz hegy) începe chiar din oraş şi jalonând pe partea dreaptă, până la un punct, valea Covasnei, se uneşte prin vârful Timsos cu Poarta Vânturilor. Toate aceste dealuri înalte de peste 1300 m închid ca într-o cunună Dealul Cetății, lăsând deschisă vederea numai spre oraş şi depresiunea Târgului Secuiesc.

Muntele Cetății are aspectul unui trunchi de con cu partea de N şi NE abruptă. Spre partea sudică este o şa de legătură spre dealul Chel. Pe pantele de E, S şi V au fost amenajate mai multe terase, dintre care patru, împreună cu platoul au fost fortificate.

Cercetările întreprinse începând cu anul 1998 s-au concentrat în primul rând pe rezolvarea problemelor legate de amenajarea şi fortificarea teraselor şi implicit pe rezolvarea problemelor legate de datare. Astfel, au fost dezvelite mai multe structuri de ziduri construite din piatră locală (plăci de gresie), legate cu lut. Dintre acestea, ansamblul dezvelit în zona de îmbinare a două terase (terasa a III şi a II) este cel mai interesant şi spectaculos. Acest ansamblu este alcătuit dintr-un bastion (cu latura de 8,65 m), din zidul de curtină al terasei a II-a ce se adosează bastionului şi, în porţiunea decopertată, din partea inferioară a fundaţiei curtinei terasei a treia, adosată de asemenea turnului.

În secţiunile de control trasate (S18, S7E), stratigrafic au fost observate două nivele mari de amenajare delimitate de un strat consistent de lut galben pigmentat. În cadrul primului nivel, au fost delimitate trei faze de amenajare. Al doilea nivel, la acest stadiu al cercetărilor, pare să fie compact.

Au fost descoperite mai multe construcţii/locuinţe dintre care cea mai spectaculoasă este o construcţie cu baza de piatră cu latura de 12 m situată pe terasa a III-a.

Materialul arheologic descoperit este divers: ceramică modelată cu mâna şi cu roata, amfore elenistice şi romane, ceramică de import, podoabe, monede, obiecte de fier şi de bronz, unelte de piatră.

Pe baza materialului descoperit şi a observaţiilor stratigrafice, *Cetatea Zânelor* a fost încadrată cronologic în perioada cuprinsă între sec. II a.Chr. - începutul sec. II p.Chr. Prima fază de construire a ansamblului a fost începută undeva pe parcursul sec. II a.Chr., urmată de o distrugere (posibil în vremea lui Burebista) şi apoi de o refacere la sfârşitul sec. I a.Chr. începutul sec. I p.Chr. Cetatea a fost arsă şi dărâmată la cucerirea romană sau imediat după aceasta.

Campania 2007 a debutat cu lucrări de curăţire a cetăţii de arbuştii, tufe de zmeură şi plante crescute din abundenţă pe terase şi pantele acestora. Săpăturile arheologice s-au desfăşurat paralel cu campania de curăţare. Astfel, au fost reluate săpăturile în secţiunea S7G (4 x 13 m) urmărindu-se descoperirea zidului de incintă de pe Terasa a III-a. La 0,60 m distanţă de S7F a fost deschisă o nouă secţiune S7H (4 x 10 m), pe pantă, având ca scop dezvelirea zidului de incintă din partea exterioară a terasei. În colţul de E al bastionului, pe terasa a doua s-a executat un sondaj.

Cercetările din secţiunea S7G au avut ca rezultat decopertarea zidului de curtină T3, pe o suprafaţă de 6 m lungime şi a câtorva urme de stâlpi de pari de la o palisadă anterioară zidului de curtină. Pe lângă vestigiile în cauză, în S7G a fost descoperit un bogat material arheologic constând din fragmente de vase ceramice (confecţionate atât cu mâna cât şi cu roata) locale şi de import (sigilate pontice din a doua jumătate a sec. I p.Chr.), fibule şi diferite obiecte de fier şi bronz.

În secţiunea S7H zidul de curtină T2 a fost decopertat pe o lungime de aprox. 4 m, dezvelindu-se în întregime faţa exterioară a acestuia. Materialul arheologic descoperit este divers: fragmente de vase şi alte obiecte ceramice, fibule şi o monedă[1].

Sondaj Bastion 2007 de 4 x 2,70 m deschis pentru a dezveli colţul de E-SE al Bastionului de pe Terasa a II - a fost finalizat, sterilul fiind atins la o adâncime de 1,90 m.

Paralel cu aceste lucrări, a fost prelucrat primar materialul arheologic (spălare, curăţare) şi s-a realizat desenarea lui. S-au desenat de asemenea pofilele şi grundurile secţiunilor cercetate, s-a actualizat ridicarea topografică în format stereo 70 şi s-au înregistrat cu camera foto digitală toate etapele cercetării.

În perioada 15-25 iulie s-a desfăşurat *Tabăra de Arheologie Experimentală* (pentru studenţi de la Facultăţile de arheologie şi arhitectură de la Cluj şi Bucureşti) ce a avut ca scop experimentarea metodelor de construcţie dacice prin reconstituirea unui tronson de zid în tehnica şi cu materialele folosite pentru ridicarea celor originale descoperite la *Cetatea Zânelor*. Tabăra a fost organizată de MNIT în parteneriat cu *Asociaţia Arhitectură, Restaurare, Arheologie* (ARA), conform protocolului încheiat.

Campania din 2007 de la *Cetatea Zânelor* s-a încheiat cu măsuri de protecţie primară impuse de zidurile de curtină T2 şi T3 dezvelite în S7G şi S7H şi protejarea *in situ* a complexelor descoperite ce urmează sa fie cercetate în campaniile următoare.

Artefactele descoperite vor fi predate, după prelucrarea lor ştiinţifică, MCR conform protocolului încheiat.

Planşa 28

Note:

1. Milet, 125-86-85 a.Chr.

58. Craiva, com. Cricău, jud. Alba

Punct: Piatra Craivii

Cod sit: 4160.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 4/2007

Colectiv: Vasile Moga - responsabil (MNUAI), Cristinel Plantos (RMGC), Antoniu Marc (MCDR Deva), Gabriel Izdrăila (MNUAI), studenţi ai Univ. Alba Iulia, FIB, UBB Cluj, Univ. Târgu Mureş

În intervalul cuprins între 30 iulie-18 august 2007, în baza autorizaţiei de săpătură arheologică nr. 4/2007, cu fonduri de la CJ Alba[1] au continuat cercetările arheologice sistematice în situl de la Craiva *Piatra Craivii*.

Din punct de vedere geomorfologic, situl arheolgic de la *Piatra Craivii* este situat pe o *klippă* calcaroasă, din cadrul sectorului de SE a Munţilor Apuseni, în subdiviziunea Trascău, la 20 km N de municipiul Alba Iulia. Altitudinea maximă absolută este de 1078 m, oferind o excelentă perspectivă vizuală în sectorul mijlociu al văii Mureşului, între oraşele Aiud şi Alba Iulia.

Poziţia dominantă, ce permitea controlul rutelor de comunicaţie din zonă alături de bogatele resurse ale subsolului, au constituit motive suficiente pentru aşezarea comunităţilor umane aici din preistorie şi până în plin ev mediu.

Chiar dacă o serie de artefacte de la *Piatra Craivii* provin din descoperiri arheologice datând de la sfârşitul veacului al XIX-lea, investigaţiilor arheologice sistematice de aici sunt legate de cercetările începute în anul 1960 de către Gh. Anghel la fortificaţia medievală. În acel context au apărut şi materiale aparţinând epocii dacice. Ca urmare, în campaniile următoare, cercetările se vor intensifica şi vor duce la o lărgire a colectivului sub îndrumarea lui I. Berciu.

Cercetările efectuate între 1960-1971 şi 1988 au relevat existenţa aici a unui important centru de putere, cu o fortificaţie din ziduri de piatră fasonate, având şi o particularitate unicat în cadrul fortificaţiilor din lumea dacică, alături de care s-a

dezvoltat o aşezare civilă, dispusă pe o serie de terase săpate în stânca masivului calcaros sau în împrejurimi.

Pe baza rezultatelor acestor cercetări, coroborate cu o serie de surse literare antice, s-a presupus că situl de la *Piatra Craivii*, poate fi indentificat cu centrul dacilor *apulli* - *Απουλον*, menționat de geograful alexandrin C. Ptolemaios.

Obiectivele campaniei din cursul anului 2007 s-au bazat exclusiv pe continuarea investigării templului de pe *terasa Bănuțului*. Terasa în discuție se află dispusă pe latura de E a masivului, la o altitudine de aprox. 1020 m şi are dimensiunile de cca. 60 x 14 m.

Reamintim că în campania precedentă s-au dezvelit aici urmele unui templu prevăzut cu baze de coloane din calcar, în contextul trasării unei secțiuni de control (SVII), având dimensiunile de 9 x 2 m. Respectiva unitate de cercetare a fost amplasată perpendicular față de stâncă, cercetarea ei în mare măsură prilejuind descoperirea *in situ* a două plinte de calcar şi un bogat inventar arheologic.

În campania din 2007 au continuat cercetările în cadrul acestei secțiuni, până la nivelul de călcare antic, fiind surprinsă o nouă plintă, la limita dintre c.4-5, alături de un inventar arheologic constând din resturi de vase ceramice, piese de metal şi resturi de materiale osteologice. Modul în care acestea au fost surprinse face plauzibilă ipoteza că ele reprezintă ofrande.

Concomitent cu cercetarea în SVII s-a deschis o altă unitate de cercetare, paralelă, notată SVII bis (5 x 3 m, orientată E-V), despărțită, către N, de un martor de 0,50 m. Cunoscută fiind stratigrafia zonei, nu a constituit nicio surpriză apariția, pe parcursul săpăturii, a încă trei plinte din calcar alături de un abundent inventar arheologic. Acesta constă,în linii mari, din numeroase fragmente de la vase ceramice, diverse obiecte din fier şi bronz şi un bogat material osteologic. Dintre materialele speciale, cu valoare cronologică, notăm importuri de epocă romană republicană târzie, o piesă de argint, fibule.

Cercetările în SVII bis s-au oprit în plin nivel cu depuneri, atât din cauza vremii nefavorabile dar şi a fondurilor insuficiente cercetării unui astfel de obiectiv.

Un alt aspect al campaniei arheologice din anul 2007 l-a constituit continuarea ridicării topografice, axată pe zona de SE a sitului, pentru anul 2008 avându-se în vedere ridicarea platoului superior al stâncii.

Campania din anul 2007 a reliefat în mod indubitabil prezența pe terasa *Bănuțului* a unui templu dacic, de tipul celor cu tamburi din piatră şi coloane din lemn, având acoperişul din țiglă. Importanța deosebită a complexului nostru constă din prezența din abundență a inventarului arheologic, fapt care îl plasează într-o ipostază unică în cadrul complexelor de acest tip din Dacia preromană.

Importanța acestui obiectiv presupune realizarea unor eforturi conjugate în ceea ce priveşte cercetarea şi conservarea sa, în contextul în care, finanțarea doar de către Consiliul Județean Alba nu poate fi suficientă. De asemenea, se impune şi angajarea unui paznic al sitului, în contextul în care acesta este vandalizat anual.

Planşa 29

Note:

1. Adresăm calde mulțumiri direcțiunii Consiliului Județean Alba care a înțeles importanța culturală a sitului de la Piatra Craivii, sprijinind constant demersurile noastre. Suntem recunoscători, de asemenea, asociației Tradition Group din Bucerdea Vinoasă şi Serviciului Salvamont din cadrul Consiliului Județean Alba pentru sprijinul acordat pe tot parcursul desfăşurării cercetării arheologice.

Abstract:

Between 30th of July and 18th of August 2007 the archaeological research was continued in the Dacian settlement and fortress of Craiva „Piatra Craivii" (Alba County).

The objectives from the 2007 campaign were based on the investigation of the temple from the *Banuțului terrace*. This terrace is on the east part of the mountain at 1020 m altitude and has the following dimensions 60 x 14 m.

We have to remember that in the previous campaign, during the tracing of a check section (S. VII), we have discovered the marks of a temple with limestone columns bases, with the following dimensions 9 x 2 m. This research unit was perpendicularly placed on the rock. The research of this unit led to the discovery of two limestone plinths and also to a very reach archaeological inventory.

In 2007 campaign the research in this unit continued, until we reached the antic level and discovered another plinth between 4-5 squares, alongside archaeological material consisting of fragments of ceramic vases, metal pieces and osteological remains. The manner in which these objects were found makes plausible the hypothesis that they represent offerings.

At the same time with the research in S VII another parallel research unit was opened, marked as S. VII bis (5 x 3 m, east-west orientation) separated in the north part by a control part thick of 0.50 m. Knowing the stratigraphy of this area, the discovery of another three limestone plinths and some other archaeological materials during the research didn't represent any longer a big surprise. We have discovered fragments of ceramic vases, different iron and bronze objects and a very rich osteological material. From the special materials with chronological importance we can remember some imports from the Roman Republican Age, as it is a bronze piece and some brooches.

The researches in S VII bis had stopped at a depositional level, because of the bad weather but also because of the insufficient money necessary for the research of this objective.

The 2007 campaign revealed a Dacian temple on the *Banuțului terrace*, like the ones with stone drums and wood columns, having a tile roof. The importance of this complex is given by the richness of the archaeological inventory and this makes him a unique case in the Pre-Roman Dacian complexes.

59. Crețeştii de Sus, com. Crețeşti, jud. Vaslui

Punct: La Intersecție

Cod sit: 163235.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 302/2007

Colectiv:Vicu Merlan – responsabil, Paul Salomeia (M Huşi)

Obiective:

- decopertarea integrală a locuinței L4 (latura nordică) descoperită în S1 în c.C/2004;
- salvarea mormintelor necropolei Noua care suprapun nivelul cucutenian.

Campania de cercetări arheologice s-a desfăşurat în perioada 10 oct.-29 oct. 2007, fiind realizată o nouă secțiune S6 în prelungirea c.C latura nordică (L=15m; l=2m). Cu această ocazie s-a delimitat L4, fiind surprinsă în c.1-3 şi au fost descoperite încă 2 locuințe L6 (latura sudică) şi L7 (latura nordică), resturi de la două vetre (V6-V7) şi două morminte (necropola Noua).

L4 a fost descoperită în anii anteriori (2004-2005) în proporție de cca. 4/5, (s-a constatat că o mică parte din L1 iese în dreptul c.1-3 şi martor/berna dintre c.C şi S6) restul urmând a fi identificată în S6/2007 şi în afară secțiunii spre E şi spre V (cam 0,70 m spre V şi 0,80 spre E - dedusă din rapoartele de săpături anterioare). Latura nordică a L4 merge doar până în c.3 a S6. La colțul vestic al c.1 a fost descoperit un complex ceramic din care se putea reîntregi un vas de provizii. Chirpiciul L4 a fost surprins între -0,70 -1 m adâncime. Între lutuiala de perete şi platformă s-au descoperit fragmente ceramice de la 2-3 vase fără pictură.

Resturile L4 constau din bucăți de chirpici arşi, de mărime mijlocie, unele fățuite iar altele cu urme de dulapi despicați. Chirpicii erau neordonați, fiind practic căzături sporadice ale peretelui nordic. Resturile de la partea interioară a peretelui aveau amprente de nuiele.

În c.3, zona centrală a secțiunii, printre chirpicii L4 s-au descoperit câteva fragmente ceramice pictate vitrifiate. Nu s-au găsit însă chirpicii cu astfel de ardere secundară, care să dovedească urmele unui incendiu de proporții.

L6 a fost surprinsă între c.6 şi c.10. Masa de chirpic se regăseşte pe setorul central-vestic al secțiunii S6, fiind strapunsă în colțul sud-estic de groapa mormântului M15 de factură Noua.

În L6 au fost descoperite două complexe ceramice de la trei 3 vase reîntregibile (c.7 şi c.8).

Chirpiciul este de culoare cărămizie şi prezintă urme de pleavă în conținut. Groapa mormântului M15 a distrus cam 1/3 din masa de chirpici a L6 descoperită în secțiunea S6. În partea estică a locuinței L6 s-a descoperit o vatră de foc (V6/c.8) alcatuită din lipituri simple cu aspect mozaicat, aplicate pe solul de călcare (cca 0,5 m^2).

L7 a fost surprinsă între c.12-c.15, dar se continuă şi în afara secțiunii pe latura nordică, vestică şi estică. De la jumătatea m. 12 pana la m. 14 s-au descoperit chirpici doar pe jumătatea vestică a S6 (lutuieli de perete ale L7), ca apoi din c.14 să apară pe întreaga suprafață a acesteia, continuându-se spre N, V şi E. Între c.23-14 s-au descoperit chirpici poligonali de la o vatră de foc (V7) dezafectată. După poziție, vatra fusese amplasată în colțul sud-estic al L7, lângă perete. Vatra de foc (V7) era de formă aproximativ rectangulară, cu dimensiuni 0,70 x 0,50 m, amenajată cu gardină. În latura estică a c.14 a fost descoperit un complex ceramic; cateva fragmente ceramice erau pictate policrom având ca motiv geometric spirala. Starea de conservare a picturii - mediocră.

Groapa contemporană (G2) identificată încă din 2004 în S1 (c.C) şi S2 se continua şi în S6 de la m. 1 la m. 4. În c.1 mergea până la adâncimea de -0,35 m pentru ca în c.4 să ajungă la -0,10 m. Ad_{max} a înregistrat-o în S1 (c.C/a,b): -0,55 m.

În inventarul acesteia: resturi menajere alcătuite din oase, lemn şi fier de la fostul CAP al com. Crețeşti.

Groapa mormântului M15 avea o formă aprox. ovală cu dimensiunile 1,65 x 0,90 m. Groapa a secționat (la partea inferioară) peretele estic al locuinței cucuteniene L6 pe direcția E-V. Scheletul, păstrat într-o stare de conservare relativ bună, era culcat pe spate, cu capul spre E şi picioarele orientate spre V.

După demontarea scheletului s-a constatat ca acestuia îi lipsea trunchiul (coaste, umeri, coloana, bazinul), capul "cazând" uşor în zona pieptului. Totuşi păstra mâinile, (mâna stângă era arcuită cu palma plasată în zona bazinului, iar mâna dreaptă întinsă pe langă corp). Negăsind resturile osteologice, am dedus ca cel inhumat a fost ucis departe de casa şi i-au fost aduse capul, mainile şi picioarele (?). Poziția de înmormântare este identică cu cea a unui schelet normal.

Prezența unui inventar funerar format din două vase ceramice demonstrează că cel inhumat a fost înmormântat conform canoanelor ritualice de la acea vreme. Lipsa unor părți anatomice (uneori aproape întregul corp) a mai fost sesizată şi la alte morminte din necropola de la Crețeşti: 5 morminte aveau în groapă doar craniile celor înmormântați. Analiza acestei cazuistici funerare preistorice ne-o rezervăm pentru viitor din dorința de a căuta cât mai multe indicii care sa ne direcționeze spre o ipoteză concludentă.

Inițial, craniul a fost aşezat pe o mică lespede dintr-o gresie silicioasă, însă prin procesele de tasare a mormântului, acesta a alunecat uşor, maxilarul inferior fiind descoperit în zona toracelui. Scheletul s-a păstrat într-o stare bună spre mediocră, cele mai afectate fiind oasele capului.

Inventar:

- lespede de piatră cvasi-dreptunghiulară în zona capului (L=25cm; l=18,5cm; h=4cm);
- ulcică mică tronconică, de culoare neagră, modelată neglijent, cu tendințe asimetrice (d_{gurii}=6 cm; la fund=5,5 cm), cu pereții relativ subțiri. Lateral este vizibilă ruptura (din vechime) a unei torți supraînălțate. Ulcica a fost descoperită sub placa de piatră, la marginea estică, la 0,20 m de craniu. Aşezarea pietrei deasupra ulcelei a avut ca scop "ermetizarea" şi protejarea acesteia;
- vas tip "amforă", de dimensiuni medii, rupt în mai multe fragmente. A fost amplasat în zona încheieturii picioarelor, deasupra acestora. În jurul vasului s-a identificat un strat de cenuşă şi cărbuni de cca. 0,02-0,03 m.

M16 se conturează din S6 (o parte din calota craniană) şi se continuă în afara secțiunii spre V. Nu a fost excavat anul acesta.

Ceramica:

Toate fragmentele ceramice descoperite în secțiunea S6 sunt de calitate bună şi foarte bună. Pictura este, în majoritatea cazurilor degradată de aciditatea solului, iar acolo unde s-a păstrat este aproape ştearsă. Motivele picturale sunt în spirală, linii verticale, triunghiuri etc. Fragmentele provin de la vase ceramice cu diverse forme: boluri, pahare, amfore, cupe, vase cu suport etc.

In c.14, la -0,70 m (sub locuința L7) a apărut un fragment ceramic de culoare cenuşie, de calitate bună, specific culturii Precucuteni III, cu linii incizate paralele, largi, pe orizontală, completate cu liniuțe verticale dese. Încă două fragmente ceramice de acest tip au apărut şi în S4 şi S5 din 2005/2006.

In c.8, în nivelul cucutenian, s-au descoperit fragmente ceramice de culoare neagră, cu scoică pisată în pastă, de duritate slabă, aparținând tipului Cucuteni C.

Pentru prima dată ne apar fragmente ceramice de culoare cenuşie, cu pastă neagră, având incizii verticale pe "gulerul" vasului, urmate spre zona mediană, bombată, de triunghiuri cu vârful în jos, specifice epocii bronzului (reminescențe ale culturii Costişa) (informație prof. dr. N. Ursulescu).

Plastica:

- fragment de statuetă descoperit în c.7 la -0,50 m. Păstrează doar un picior de la coapsă la genunchi. La nivelul genunchiului are o uşoară articulaţie străpunsă semănând cu o tortiţă. Pe exterior sunt vizibile uşoare incizii, executate înainte de ardere. Dimensiunile fragmentului de statuetă: L=2 cm; d=1 cm
- statuetă zoomorfă (berbecuţ) din lut ars (L=3 cm; l=2 cm; h=2,5 cm), descoperit în c.2 (L4). Zona mediană este bombată (simbol al plenitudinii, al abundenţei), iar cea a capului este uşor schiţată. Nu prezintă urme de incizie. Pasta din care a fost confecţionată statueta este omogenă şi bine arsă, fiind la exterior de culoare cenuşie. Un alt idol asemănător a fost descoperit şi în locuinţa L5/2006.

Unelte şi arme:

Cele mai multe piese sunt confecţionate din silex de Prut, procurat din albia râului Prut, la 20 km E de situl de la Creţeşti. Au fost descoperite:
- un vârf de săgeată (în C14), de culoare neagră. Prezintă retuşe laterale medii, iar la partea activă (vârf) are retuşe largi. Partea ventrală este plană, iar cea dorsală uşor bombată. Dimensiuni: L=2,5 cm; l_{max}=1 cm; gr=3 mm
- gratoar pe aşchie (C3). Are pronunţat bulbul de percuţie, iar partea activă este dreaptă. Prezintă retuşe atât pe partea activă cât şi pe laterale. Partea ventrală este carenată iar cea dorsală, lângă bulbul de percuţie, are un accident petrogenetic, umplut cu calcit (cortex). Gratoarul este de culoare neagră cu pigmentaţii albicioase;
- lamă de silex (C3)cu retuşe pe latura dreaptă şi urme de uzură pe cealaltă latură. Latura stângă are o suprafaţă acoperită de cortex (din dreptul talonului până la capăt). Dimensuni: L=4 cm;l=2,5 cm ;h=0,5 cm.
- aşchie din silex de Prut, cu urme funcţionale de uzură, descoperită în c.C3;
- percutor sferic, confecţionat dintr-un nucleu de silex de Prut rulat, cu dimensiuni=4 cm. Păstrează urme de uzură (tocire) pe toate feţele;
- gratoar cu retuşe laterale, cu partea activă convexă;
- aşchii de diverse mărimi, cu urme de uzură.
- 3 nicovale descoperite în partea de E a locuinţei L6 având dimensiuni medii.
- o nicovală descoperită în c. C10, din gresie dură, dreptunghiulară, cu următoarele dimensiuni: L25=25 cm; l=20 cm; h=10 cm.
- ciocan din corn, confecţionat dintr-un corn de bour (*Boss primigenius*). În zona mediană a fost perforat (gaura de înmânuşare). Dimensiuni: L=16 cm, l=8 cm; dimensiuni=7 cm. Pentru obţinerea piesei s-a folosit partea cornului inferior (zona de inserţie în craniu) până aproape de jumătatea acestuia, ce reprezintă partea cea mai dură a cornului. Perforarea s-a realizat la 6 cm de bază, printr-o gaură largă cu dimensiunile=4,5 cm. Piesa a putut fi folosită atât ca ciocan cât şi ca târnăcop.

Stratigrafia S6/2007:

0 -0,40 m cernoziom;
-0,40 -0,60 m necropola Noua;
-0,60 -0,95 m nivel Cucuteni A-B - groapa de fundare.
- peste -0,95 m steril arheologic (loess).

Date antropologice referitoare la scheletul (M15) din necropola epocii bronzului târziu - Noua

Cătălina Ciulei, Vicu Merlan

Scheletul se afla într-o stare de conservare mediocră. La nivelul craniului cel mai bine conservat este osul occipital. S-au pastrat fragmente de 3-6 cm din zonele: frontală şi parietală. Oasele temporale şi cele occipitale se găseau într-o stare bună de conservare. S-au găsit şi mici fragmente (1 cm) din oasele zigomatice. Arcadele prezentau o conservare mediocră iar osul nasului (vomerul) se remarcă printr-o mare friabilitate.

La nivelul maxilarului inferior se observă o deplasare spre stânga cu 2-3 cm dar o conservare bună, iar maxilarul superior era fragmentat. De remarcat este faptul ca au fost găsiţi toţi dinţii (8 incisivi, 4 canini, 8 premolari, 12 molari) iar molarii prezentau crestele tocite şi rădăcinile aproape intacte.

Nu s-au găsit vertebrele, coastele, sternul, oase ale centurii scapulare (claviculă, omoplat), nici măcar fragmente din aceste oase.

La nivelul membrului superior stâng se observă că între braţ şi antebraţ s-a format un unghi de 45 de grade. Atât humerusul cât şi radiusul şi cubitusul se află intr-o stare de conservare mediocră. Nu au fost descoperite carpiene, metacarpiene şi nici falange.

La nivelul membrului superior drept, humerusul se afla într-o stare fragmentară şi prezenta o uşoară deplasare spre stânga. De asemeni radiusul şi cubitusul erau fragmentate. Nici la nivelul membrului superior drept nu au fost identificate carpiene, metacarpiene şi falange.

Din centura pelviană nu s-au găsit decât mici fragmente (1-2 cm) de oase. La acest nivel se observă un strat de cenuşă de culoare cenuşiu-negricios de aprox. 1,5 mm grosime.

La nivelul membrelor inferioare femurul se află într-o stare de conservare mediocră (s-au păstrat în stare bună regiunile diafizare şi epifizele inferioare; epifizele superioare erau deteriorate). Tibia membrului stâng prezenta epifiza interioară bine păstrată iar cea superioară deteriorată. Tibia membrului drept prezenta ambele epifize deteriorate. Diafizele de la nivelul ambelor tibii se aflau într-o stare de conservare bună. Nu s-au găsit nici măcar fragmente din peroneul membrului stâng, însă peroneul membrului drept, deşi fragmentat, s-a păstrat într-o stare bună.

Tarsienele şi metarsienele nu au fost descoperite. Falangele erau dispersate dar bine conservate.

În urma măsurătorilor s-au obţinut cu aproximaţie următoarele date ale scheletului: 150 cm lungime, l_{max} (la nivelul umerilor) 39 cm, centura pelviană (bazin)-32 cm, craniu 23,5 cm.

Centura-pelviană îngustă, inventarul ceramic compus dintr-o ulcică şi o "amforă" de mărime medie permit stabilirea probabilă a celui inhumat ca fiind de sex masculin.

Scheletul era orientat aproximativ pe direcţia SE-NV cu capul spre răsărit şi picioarele spre apus.

Bibliografie:

Vicu Merlan, *Creţeşti La Intersecţie*, în rev. Prutul, 2004, 28, p. 2-3.

Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Creteşti, La Intersectie, jud. Vaslui,* CCA, 2003-2007.

Vicu Merlan, *Unelte şi arme de silex şi piatră din eneoliticul Moldovei dintre Carpaţi şi Prut*, 2005.

Vicu Merlan, Florentin Burtănescu, Alexandra Comşa, *Un mormânt Jamnaia cu lespede de piatră la Chersăcosu (com. Duda-Epureni, judeţul Vaslui),* Arheologia Moldovei 22, 2002, p. 209-214.

Abstract:

A new section SIV was drawn. L4 dwelling from SI, North hide was revealed. In the Centre and North side there were discovered another two dwellings (L6/L7).

At the Bronze epoch level (Noua culture) were discovered two tombs which contained pottery, orientation SE-NV directions.

60. Cristuru Secuiesc, jud. Harghita

Punct: Casa Lengyel

Cod sit: 83534.26

Autorizația de cercetare preventivă nr. 215/2007

Colectiv: Zsolt Körösfői, Livia Borbála Orbán, Attila Székely (M Cristuru Secuiesc)

În partea nordică a centrului din Cristuru-Secuiesc (platforma târgului vechi), vis-à-vis de parohia catolică, este situată una dintre cele mai vechi clădiri baroce, cunoscută localnicilor sub numele de *Casa Lengyel*.

Primul ei proprietar cunoscut a fost Gusztáv Gamerra care, la sfârşitul sec. XIX, a cedat clădirea Şcolii pedagogice (care avea diverse reşedinţe în oraş), ca mai apoi să o vândă familiei Lengyel. Árpád Lengyel, care lucra ca şi medic general între anii 1889-1945, a locuit în această casă, activitatea sa de mai mult de o jumătate de secol fiind trecută în revistă şi amintită şi astăzi.

Vestigiile arheologice descoperite în acest loc sunt cunoscute din anul 1999, când ele au fost transportate în Muzeul "Molnár István", o dată cu începerea lucrărilor de renovare de către Péter Kádár, care a iniţiat - pentru canalizare - săparea unor gropi/galerii de-a lungul faţadei nordice a clădirii până la intrarea pivniţei. El a anunţat muzeul privind lucrările de renovare, însă când Attila Székely a ajuns la faţa locului, a reuşit să examineze doar pământul aruncat afară, care a rămas în urma galeriei neacoperite, din care a colectat fragmentele ceramice specifice (datându-le între sec. XV-XIX), respectiv, câteva fragmente (sec. XV-XVI) cu motive necunoscute până atunci. Attila Székely a deschis secţiunile mici arhelologice în zona nesăpată, de sub terasă, dar, din păcate, în jurnalul lui arheologic a supravieţuit doar o singură schiţă despre o casetă deschisă.

Din caseta deschisă a fost adus la suprafaţă un material arheologic relativ redus, însă la o ad. de 1,10 m, s-a descoperit podeaua lutuită de 0,10-0,15 m grosime a unei locuinţe. În podeaua lutuită s-a săpat o groapă pentru stâlp de 0,08 m adâncime şi cu 0,20 m diametru, iar în umplutura sa s-au păstrat nişte fragmente de lemn carbonizat.

În iunie 2007, proprietarul casei a iniţiat lucrările de renovare la aripa nordică a clădirii, a schimbat ţevile de canalizare introduse cu opt ani în urmă, plănuind prelungirea nordică acestora. După ce a anunţat M Cristuru-Secuiesc, în 7 iunie am trasat o secţiune arheologică de 4,50 x 1,40 m pe traseul conductei de canalizare, la intrarea vestică a clădirii, în faţa terasei cu timpanon. Din faţa terasei am eliminat stratul de flori în grosime de 0,15-0,20 m, după care am ajuns la stratul superior de dărâmătură (stratul de humus negru închis al acestuia din urmă este de 0,10 m grosime, urmat de un strat conţinând dărâmături de cărămizi). La o adâncime de 0,20 m şi într-o grosime de 0,05-0,06 m a urmat un strat compact de pietriş, care probabil a reprezentat un nivel de călcare mai recent.

La o adâncime de 0,30-0,35 m faţă de nivelul trotuarului, am ajuns la nivelul de călcare de aceeaşi vârstă cu terasa cu timpanon din sec. XIX. La acest nivel s-au găsit pietre plate de diferite mărimi, aşternute în sol nisipos, amestecate cu pământul de culoare neagră, conţinând pe-alocuri pete de cărbune.

Dintr-o cauză necunoscută, nivelul de călcare n-a fost pavat până la piloni. Până la o înălţime de 0,20 m faţă de nivelul de călcare din sec. XVIII, cei doi piloni au fost îngroşaţi. Pe această secţiune, partea exterioară a pilonilor a fost arcuită, iar în compoziţia acestora s-au găsit pietre plate şi ţigle sfărâmate.

La colţul stâng al pilonului nordic, la o ad. de 0,58 m faţă de nivelul actual, am observat urma unui stâlp, iar la o distanţă de 3,5 m am surprins conturul unui alt stâlp. Amândoua ar trebui sa fie urme de stâlpi ale unei schelării de construcţie din perioada construirii terasei din sec. XVIII.

Am surprins fundamentul celor doi piloni la o ad. de 0,94 m. Poate fi observat ca partea interioară a pilonilor nu se îngroaşă spre fundament, ci spre laturi, în corcondanţă cu forţa expansivă laterală a terasei.

La o ad. de 0,09 m faţă de fundamentul pilonului nordic au ieşit la iveală urmele unei grinzi carbonizate, în jurul căreia s-au găsit fragmente de ceramică din sec. XV. În partea nordică a secţiunii arheologice, la o ad. de 0,20 m faţă de fundamentul pilonului am atins stratul negru steril.

Raşchetând grundul secţiunii, la mijlocul ei a apărut un complex cu contur negru-gălbui, conţinând şi fragmente de cărămizi. Perpendicular intrării am secţionat complexul şi la 1,90 m faţă de nivelul actual am surprins partea de jos a complexului, săpată într-un strat nisipos gălbui.

Privind suprafaţa mică de cercetare n-am putut deduce observaţii amănunţite despre complex, dar după forma şi întinderea lui, presupunem că este vorba de un şanţ care spre fund se îngusta. Marginile şanţului au fost greu depistabile, datorită - probabil - folosirii lui îndelungate. Am dezvelit umplutura până la stratul nesăpat, steril din punct de vedere arheologic. Şanţul era direcţionat NNE-SSV, săpat la o ad. de 0,68 m în stratul negru, cu o lăţime de 2,60 de m, cu fund îngust şi rotunjit. Din umplutura şanţului am adunat un material arheologic foarte sărac, constând din fragmente ceramice atipice, puternic fragmentate, pe baza cărora îl datăm ca fiind de aceaaşi vârstă cu grinda carbonizată descoperită sub fundaţia pilonului nordic. Funcţionalitatea şanţului n-am putut-o determina.

După informaţiile date ulterior de fiul proprietarului, în timpul renovării părţii superioare a terasei, învelişul de cărămidă a unui pilon s-a surpat, lăsând vizibilă grinda de lemn interioară (constituind măduva pilonului). Pe aceasta putea fi observată o dată incizată orizontal din care primele două cifre au fost descifrabile: 16... Deoarece terasa aparţine de sec. XVIII, trebuie să presupunem refolosirea ulterioară a grinzii.

Planşa 30

61. Desa, com. Desa, jud. Dolj

Punct: Castravița, La ruptură

Cod sit: 72043.01, 72043.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 133/2007

Colectiv: Petre Gherghe - responsabil (Univ. Craiova), Florin Ridiche (MO Craiova)

Cercetările arheologice sistematice la Desa au debutat în vara anului 2001, când am organizat o periegheză pe malul Dunării. Rezultatele s-au materializat prin descoperirea mai multor puncte de interes arheologic şi, în consecinţă, am decis începerea săpăturilor arheologice, în acelaşi an, în punctele *Castravița* şi *La Ruptură*, unde siturile arheologice erau deja distruse, la acea dată, în proporţie de 50%, primul, şi aproximativ 80%, al doilea. Cercetările au continuat neîntrerupt şi în următorii ani, artefactele găsite şi complexele arheologice făcând obiectul mai multor rapoarte de săpătură şi studii[1].

Cercetarea arheologică din anul 2007 s-a concentrat pe cimitirul roman din punctul *La Ruptură*. Astfel, în SIV/2006, aproximativ în partea centrală a acesteia, au apărut, în cursul campaniei 2006, în partea superioară, numeroşi bolovani de calcar, fragmente de cărămizi şi olane, un vas roman şi un opaiț care e posibil să provină de la mormântul observat de localnici, în urma alunecărilor de teren[2]. Din considerente financiare nu s-a putut săpa până la solul viu şi s-a continuat, în 2007, săpătura în secțiunea de taluzare a malului Dunării, SIV/2006, pentru a se ajunge la pământul viu. Cercetările au relevat, în partea inferioară a secțiunii, aproape de solul viu, numeroşi bulgări de calcar şi un fragment de opaiț. Concluzia, în urma finalizării cercetării în această secțiune, este că într-adevăr a existat în această zonă un mormânt roman dar acesta a fost distrus cu ani în urmă. Tot în anul 2006 s-a mai deschis o secțiune de verificare, perpendiculară pe Dunăre, SV/2006 care la fel ca şi în cazul secțiunii SIV/2006, cercetarea a fost continuată şi în anul 2007 pentru a se ajunge la solul viu. Mai mult decât în celelalte secțiuni deschise aici, în această secțiune au apărut materiale arheologice de tip Gârla Mare provenite dintr-o necropolă deranjată de cimitirul roman. Astfel, numeroase fragmente de la castroane dar şi de la două statuete de tip Gârla Mare au apărut în colțul nord-vestic al secțiunii la o ad. de 1 m, toate provenind de la un mormânt distrus. Pentru a verifica dacă zonele funerare din epoca bronzului şi romană se întind şi spre N s-a mai deschis o suprafață SVI/2007 cu dimensiunile de 3 x 3 m, la E de SV/2006. Nu au apărut materiale arheologice. Secțiunile cercetate în anul 2007 se află la aprox. 430 m E de fostul pichet de grăniceri de la Desa.

În punctul *Castravița*, săpăturile au fost reluate după o pauză de trei ani prin deschiderea a două suprafețe de verificare, suprafața S2/2007 şi suprafața S3/2007, în zona tumulului T2 cercetat în anul 2002[3]. Suprafețele au fost trasate la N de SIV/2002. Cele două suprafețe au dimensiunile de 4 m x 4 m, separate de un martor de 0,50 m. În S2, la aprox. 0,30 m V de martor şi la 1,90 m de marginea sudică a suprafeței precum şi la 0,45 m adâncime a apărut un mormânt de inhumație cu scheletul descompletat, numerotat de noi cu sigla M1/2007. Inventarul, atât cel ceramic cât şi cel metalic, are analogii în cultura Basarabi. Din schelet se mai păstrează oasele femurale şi fragmente din calota craniană. Ca inventar metalic s-au găsit opt butoni de bronz. Şapte butoni cu d calotei de 1,2 cm, şi un buton mai mare, cu d calotei de 2 cm. De asemenea, au mai fost descoperite la acelaşi mormânt, două brățări spiralice formate din câte o spirală şi un fragment de *saltaleone.* În zona gleznelor a fost identificat un castron cu buza trasă în interior şi cu caneluri orizontale pe aceasta, tipic culturii Basarabi. În colțul sud-estic al S3 a mai fost descoperit un mormânt de inhumație, numerotat de noi cu sigla M2/2007, cu scheletul descompletat, având inventar ceramic şi metalic specific culturii Basarabi. Tot aici s-au mai găsit două brățări plurispiralice (fiecare cu zece spirale) şi un castron, asemănător cu cel găsit în mormântul amintit mai sus, aşezat în zona gleznelor. Din schelet s-au păstrat doar oasele femurale. Această modă funerară, a depunerii castroanelor în zona gleznelor, se regăseşte şi la mormintele cercetate în campaniile trecute în tumulii T1, T3[4], şi indică practicarea cultului libației.

Tot în punctul *Castravița*, în partea estică a acestuia, acolo unde în anii trecuți au apărut materiale arheologice romane, a fost deschisă o secțiune de control, SI/2007 cu dimensiunile de 40 x 2 m. Secțiunea a fost trasată în zona unde în anii 2001 şi 2006 a fost dezvelită fundația unei construcții romane. În c.17[5], la 0,30 m adâncime, a apărut, izolat, în apropierea profilului nordic, un pandantiv circular cu un mic apendice la partea opusă pedunculului. Piesa se datează în sec. VII a.Ch. şi constituie cel mai sigur element de încadrare cronologică pentru toate complexele arheologice care aparțin primei epoci a fierului, găsite pe grindul *Castravița*. Acest pandantiv are bune analogii în depozitul de la Ghidici[6] dar pe de altă parte reprezintă şi un indiciu privind proveniența unor piese asemănătoare aflate în colecțiile MRPF Turnu Severin. Piesele existente la Severin au ca zonă de descoperire localitatea Desa, necunoscându-se însă punctul unde au fost găsite. Tot în colecțiile muzeului severinean se mai află şi un fragment de fibulă de tip *ochelari* care la fel ca şi celelalte piese, provine de la Desa[7]. Ca o concluzie la cele arătate mai sus putem să afirmăm că în zona grindului *Castravița* s-a aflat, probabil, un depozit de bronzuri de tip Basarabi, depozit ce a fost deranjat de locuirea romană. Izolat şi în poziție secundară, au mai apărut fragmente ceramice de tip Basarabi, în această secțiune, în special în c.17-20. Din c.4-6 şi 13-14, SI/2007, s-au recuperat numeroase fragmente de țigle şi olane romane, la ad. de 0,40 m, acestea marcând şi nivelul de călcare în epocă. În c.7-8 ale aceleaşi secțiuni a apărut, la 0,40 m adâncime sub solul vegetal, o zidărie aproximativ de formă dreptunghiulară cu dimensiunea de 0,70 x 0,80 m formată din mai multe rânduri de pietre de râu legate cu mortar. Această zidărie lasă impresia a fi fost stâlp (coloană) şi măsoară 1,20 m h. Partea superioară a acesteia corespunde cu nivelul de călcare din epoca romană. Urmează ca cercetările viitoare, prin extindere, să clarifice ce se află şi în partea de S a secțiunii SI/2007. La 10 m spre V de această zidărie din piatră, în c.12, a apărut fundația unui zid, pe jumătate demantelat, fundație care traversează, pe lungime, SI/2007, şi are orientare N-S. Fundația este formată din bulgări de calcar legați cu mortar şi are l de 1 m. O piesă aparte prin singularitatea ei a apărut în c.18, SI/2007, la 0,70 m adâncime, în profilul sudic, şi este vorba de o fibulă de bronz specifică epocii Latène. Particularitatea acestei descoperiri constă în faptul că în niciuna din campaniile desfăşurate pe grindul *Castravița* nu am descoperit materiale arheologice de tip Latène, acestea fiind identificate doar în punctul *La Ruptură*.

Ca o concluzie la descoperirile făcute la Desa, în campania 2007 şi în campaniile trecute, putem afirma că în punctul *La Ruptură* se află un cimitir roman care suprapune un cimitir de epoca bronzului, de tip Gârla Mare. Trebuie însă lămurit, în campaniile viitoare, caracterul locuirii romane aflată la 200 m E de cimitir.

În ceea ce priveşte grindul *Castravița*, în partea vestică a acestuia se află mormintele tumulare datate în prima epocă a fierului, cultura Basarabi, care au deranjat câteva complexe funerare din epoca bronzului, cultura Verbicioara. În partea estică a grindului va continua cercetarea pentru a clarifica destinația locuințelor romane de la care provin fundațiile găsite de noi. De asemenea, tot aici, trebuie delimitată aria funerară în care au fost găsite, în anii trecuți, cele două morminte de tip Verbicioara. Este evident că şi în această zonă a grindului

Castravița au existat complexe funerare datate în prima epocă a fierului, cultura Basarabi, dar acestea au fost distruse de nivelul de locuire roman şi dovedite de materialele arheologice descoperite în poziție secundară.

Planşa 31

Note:

1. Cf. P. Gherghe, M. Nica, Fl. Ridiche, CCA 2002, p. 122; *eadem*, CCA 2003, p. 115-117; P. Gherghe, Fl. Ridiche, CCA 2004, p. 112-115; *eadem*, CCA 2005, p. 137-141; *eadem*, CCA 2006, p. 121-123; *eadem*, CCA 2007, p. 143-144; *eadem*, *Raport preliminar privind cercetările arheologice sistematice din punctul „Castravița", localitatea Desa, jud. Dolj (campania 2003)*, Oltenia 14, Craiova 2002-2003, p. 16-33; *eadem*, *Cercetările arheologice sistematice din punctele „Castravița" şi „La Ruptură", localitatea Desa, jud. Dolj (campania 2001)*, Oltenia 15, Craiova 2004, p. 13-22; *eadem*, *A small deposition of roman weapons discovered at Desa, Dolj County, Romania,* în Roman Military Equipment Conference, Xanten 2007, p. 10-11.
2. P. Gherghe, Fl. Ridiche, CCA 2007, p. 144.
3. *eadem*, CCA 2003, p. 116.
4. *eadem*, CCA 2003, p. 115-117; *eadem*, CCA 2004, p. 112-115; *eadem*, CCA 2005, p. 137-141.
5. Caroiajul a fost făcut de la E spre V, din 2 în 2 m.
6. Al. Oancea, *Depozitul de bronzuri de la Ghidici,* SCIV 23, 1972, nr. 4, p. 540 şi nota 2.
7. M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, Bucureşti.

62. Dolheşti, com. Dolheşti, jud.Iaşi

Punct La Ulm

Cod sit: 96913.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 304/2007

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (M Huşi)

Obiectivele campaniei 2007:

- decopertarea locuințelor L2 şi L3 descoperite în S2/2006 prin realizarea a două secțiuni în partea de E a celei din 2006.

S-a efectuat:

- săparea integrală a secțiunilor S3 şi S4;
- surprinderea celor doua locuințe L2 şi L3;
- descoperirea unei noi vetre de foc (V2) şi a unui cuptor;
- identificarea şi săparea unei noi gropi menajere cucuteniene;
- descoperirea gropii de fundare (G2) sub locuința L3, după demontarea chirpiciului de platformă (G3);
- idem, L2 (G4).

Pentru a surprinde şi celelalte părți nedecopertate ale L2 şi L3, descoperite în 2006, s-au trasat două secțiuni paralele S3 şi S4 în partea de E a şanțului S2. Lutuiala de perete a apărut la adâncimea de -0,60 m în N secțiunilor şi la -0,70-0,80 m în S.

L3 a fost surprinsă între c.8 şi C14 (până la jumătatea c.14). De la jumătatea c.C14 şi în c.15 (spre N) nu s-au identificat resturi de locuire.

In L3 s-au descoperit câteva aglomerații ceramice la m. 13(un vasuleț reîntregibil) şi în c.9-10(fragmente ceramice de la 2-3 vase de provizii). La marginea sudică a locuinței L3 s-a găsit o nicovală dreptunghiulară din gresie (arsă in urma unui incendiu) cu dimensiunile: L=29 cm, l=20 cm; gr=6 cm.

În partea central nordică a L3 a fost identificată o instalație de foc (cuptor) cu dimensiuni cuprinse între 2,5 x 2 m, având gura spre SE. Între cuptor şi peretele nordic a existat o laviță de lut, uşor înalțată prin 3 lipituri succesive, descoperită deasupra platformei.

Cuptorul avea o forma aproximativ rectangulară, cu colțurile dinspre N rotunjite, cu rama bolții bine păstrată pe latura sud-estică, refacută de mai multe ori prin lutuieli successive (2-3 ori).

Cuptorul a fost surprins şi în secțiunea S4, dar pe o suprafață de 0,50 m^2 şi în martorul dintre cele două secțiuni (S3 şi S4). S-ar părea că, cuptorul a fost ridicat ulterior vetrei de foc. Aceasta fusese distrusă în profunzime (afectându-se cea mai mare parte activă), fenomen legat de un ritual de distrugere, similar cu cel al statuetelor din lut, atunci când nu mai erau folosite. Lipituri successive s-au observat atât la cupola cuptorului (prabuşită) cat şi la laviță.

Prin demontarea chirpiciului L3 s-a surprins platforma din lut ars cu urme (amprente) de bârne, unele de peste 30 cm lățime. Între lutuiala de perete şi platformă se puteau vedea urme de fățuială cu o pastă argiloasă de culoare galbenă aplicată deasupra platformei (probabil pentru netezirea acesteia). O parte din chirpiciul de platformă şi ceramica (latura central nordică - în jurul cuptorului şi a vetrei de foc) prezentau ardere secundară fiind contorsionate (vitrificate). Resturile L3 constau din bucați masive de chirpici arşi, de culoare cărămizie, mai rar cenuşii negricioase, unele fățuite altele cu urme de pori sau bârne (lodbe de peste 30 cm lățime şi 15-20 cm grosime) ceea ce demonstrează existența unei construcții destul de solide.

Prin demontarea porțiunilor de platformă din partea centrală, s-a observat că podeaua prezenta amprente ale unor lodbe şi dulapi despicați, porțiuni masive de lutuieli cu urmele desprinderilor, cu nervurile lemnului.

Prin curățarea părții superioare a L3 s-au descoperit lutuieli de perete de grosimi variabile, cu amprente de nuiele şi pari, chirpici neordonați, iar intre acestia şi platformă s-au găsit vase ceramice sparte.

Amenajările din L3 sunt: vatra descoperită în partea central-nordică, cuptorul în partea central-nord-vestică şi lavița, între cuptor şi vatră.

Observându-se căzătura chirpicilor de perete s-a constat ca L3 avea o formă aproximativ dreptunghiulară, cu dimensiuni de cca. 6,75 x 7,40 m, cu orientare NV-SE. Dimensiunile relativ mari ale L3 ne-ar putea indica (şi pe baza chirpiciului interior descoperit), că aceasta avea doua încăperi (probabil tinda şi camera): una nordică în care se aflau vatra şi cuptorul şi cealaltă sudică, unde erau păstrate proviziile (în acest sector s-au descoperit fragmente ceramice de la vase de provizii şi uz casnic).

Dimensiunile variabile ale chirpiciului de perete arata ca bazele acestora erau mai groase față de zona superioară de elevație. Resturile de la pereții exteriori purtau amprente de nuiele. În partea de N a L3 pe o suprafață de cca. 2m^2 s-au descoperit chirpici de perete şi ceramică pictată vitrifiate (contorsionate), rezultate în urma unui *incendiu* cu temperaturi foarte mari.

În partea sudică *(tinda*) nu s-au descoperit astfel de chirpici, fapt care arată ca incendiul a fost dirijat cu precădere spre latura nordica.

Platforma locuințelor L2 şi L3 era alcătuită din lut cu pleavă de cereale care, în urma arderii, a lăsat goluri minuscule ce confereau podelei un rol termoizolator.

Groapa de fundare(G3) - La 0,50 m E de cuptor, sub platformă s-au descoperit doua forme (amprente) cu

reprezentări circulare şi elipsoidale concentrice, care ar fi putut aparține unei casete sau de pe una din laturile cuptorului. Fragmentul de placă avea trei cercuri concentrice şi trei elipse concentrice. Cele două reprezentări geometrice par a fi nişte negative de la un tipar (analogie cu pitanderele). Plăcuța de lut pare a fi un fragment dintr-o masă de chirpici, deoarece pe revers prezintă neregularitați care arată ca a fost demontată dintr-o masă mare de chirpici ars neuniform (pe față are culoare cărămizie iar pe revers cenuşiu-negricioasă, friabilă, cu urme de paie arse). Plăcuța a fost descoperită sub platformă, printre resturile aruncate în groapa de fundare (G3) a locuinței. În preajmă se găseau cărbuni şi fragmente ceramice de la vase de provizii. Dimensiunile plăcuței de lut ars cu reprezentări geometrice: L=21 cm; l=9 cm; gr.=2,5-3 cm; din care partea cu cercuri concentrice 5,5 x 9 cm iar cea a elipselor 11,5 x 9,5 cm. Şănțuirile paralele sunt largi de 7-9 cm.

În aceeaşi groapă de fundare (G3), în dreptul c.12 (lânga martorul dintre S3 şi S4) s-a descoperit *o agrafă confecționată dintr-o sârmă de aramă*, cu urme de oxidare. Are o L de 18 cm şi d=2 cm. La unul din capete este ruptă din vechime (locul în care se introduce vârful agrafei), iar celălalt capăt este uşor subțiat până la ascuțire. La 7 cm de capătul rupt (capul agrafei) exista o buclă care face posibilă arcuirea şi "elasticizarea" agrafei.

Descoperirea unor fragmente de idoli antropomorfi, a unor fragmente poligonale de la o vatră, agrafa de cupru, placa de lut ars cu reprezentări circulare şi elipsoidale etc. demonstrează existența unui *rit de fundare* executat înainte de construirea locuinței L3. Groapa are o formă aproximativ elipsoidală urmărind în mare parte L3 dar iese în afara acesteia spre SSE. Adâncimea este cuprinsă între -0,80/-1/-1,10 m. Ad_{max} 1,10 m (sub cuptor şi vatră).

Inventar:
- fragmente ceramice, în proporție mare pictate, de calitate bună şi foarte bună;
- percutor din silicolit, păstrat fragmentar cu urme de tocire;
- 3 nicovale din gresie dură;
- o agrafă din aramă de 18 cm L;
- 2 fragmente de statuete feminine şi una masculină;
- placa cu reprezentări geometrice;
- herminetă din marnă;
- topor trapezoidal din marnă dură;
- râşniță;
- unelte (lame, aşchii, gratoare), nuclee din silex de Prut;
- oase;

Ceramica descoperită este în mare parte pictată cu motive ornamentale şi spiralate în culori alb, roşu şi negru spre ciocolatiu. Cele mai întîlnite motive sunt liniile paralele, spirala, banda neagră liniară, motivul *în labirint*, haşuri cu negru, benzi liniare negre, motive triunghiulare, elipse etc.

Vasele ceramice au forme diverse: cupe, pahare, boluri, amfore, vase tip binoclu, vase în suport etc. S-a descoperit şi ceramică Cucuteni C cu scoică pisată în pastă, decorată cu motive incizate împunsături sau motive imprimate cu un instrument dințat.

Plastica: în perimetrul celor 2 secțiuni au fost descoperite:
- (la m. 6 la adâncimea de 0,6 m) fragment de statuetă feminină (de la şold la genunchi) cu incizii pronunțate sub formă romboidal-concentrică. Genunchiul era schțat printr-o curbură uşoară şi o subțiere a segmentului inferior;
- statuetă masculină S3 (C5 la -0,60m) fragmentată (păstrează zona de la ombilic în sus). Capul este uşor schițat, pieptul puțin bombat în față, umerii ridicați. În zona coloanei (partea dorsală) statueta este impunsă în dreptul pieptului fără a fi strapunsă până pe cealaltă parte. Dimensiuni: L=6 cm; l_{max} la umeri=4,5 cm; $gr_{gâtului}$=1,2cm; $gr_{pieptului}$=1,5 cm; $L_{gâtului\ şi\ capului}$=1,5 cm. Ochii sunt uşor punctați. Privit de sus capul are o forma triunghiulară cu vârful spre față. La partea exterioară poartă urme de vopsea naturală roşie.
- statuetă fragmentară descoperită în S4/C7, la limita nordică a L2(-0,65m);
- statuetă masculină fragmentară. Păstreaza zona bazinului până la genunchi (doar piciorul stâng. In dreptul bazinului este ruptă în două şi păstrează zona genitală masculină şi o parte din fesa dreaptă. Dimensiuni: (S4/C14(G3) -0,95 m); L=3,5 cm; l=1,7 cm;

Arme şi unelte:

La confecționarea pieselor din această categorie s-au folosit: silexul, gresia, silicolitul, calcarul oolitic, oasele şi metalul (cuprul).

Inventarul pieselor descoperite:
- *nicovală cvasi-dreptunghiulară* confecționată dintr-o gresie dură (S3 C7/-0,60m) (L=15 cm; l=9 cm; h=6 cm)
- nicovală din gresie care a suferit o ardere, fiind fragmentată în 4 parți.
- cute abrazivă, subțiată la capete, cu urme de tocire (uzură) S3 (C7/-0,60m), ruptă în trei bucați; confecționată dintr-o gresie silicioasă L=16 cm, l=6 cm, gr.=1 cm
- nicovală rectangulară ruptă în trei părți, confecționată dintr-o gresie dură (S3/C5/-0,60m);
- 2 percutoare din gresie dură descoperite în apropierea nicovalei (S3/C5/0,60m);
- râşniță cvasi-dreptunghiulară din calcar oolitic, cu o uşoara albiere (concavitate) în zona centrală descoperită în S6/C15 (latura nordică a L3) -0,60 m (L=23 cm; l=15 cm; h=4,5 cm);
- topor cvasi-dreptunghiular din menilit descoperit în afara L3 (colțul NE); se păstrează jumătatea părții active (L=6 cm, l=5 cm). Tăişul prezintă ştirbituri şi urme pronunțate de folosire;
- 2 aşchii din silex de Prut cu urme de uzură (SIII/C4/-0,40 m);
- gratoar retuşat pe ambele laturi cu partea activa convexă, confecționat din silex de Prut (SIII/C7/-0,60 m);
- 2 inserții de seceră trapezoidale, cu urme de uzură (SIII/C7/-0,60 m);
- gratoar cu retuşe pronunțate pe partea activă şi retuşe mici pe laterale. Păstrează talonul de percuție, iar pe partea ventrală sunt vizibile urme de prelucrare (L=4 cm, l=1,5 cm) (SIII/C8/-0,60 m);
- 3 aşchii din silex, de culoare cenuşie cu urme de uzură (SIII/C8/-0,60);
- herminetă (L=3,5 cm; l=2,5 cm) cu partea activă convexă, tăiş bine ascuțit, muchie dreaptă. Prezintă o şlefuire fină pe toate părțile, fiind confecționată dintr-o marnă silicioasă dură (SIII/C6/-0,60 m)
- topor trapezoidal descoperit în SIII/C15 (în afara L3 în marginea nordică) confecționat dintr-o marnă argiloasă dură (L=7,5 cm; l(în dreptul taişului)=5 cm; gr_{max}=2cm; l_{muchie}=3,5 cm. Partea activă este convexă, fiind însă ruptă din vechime în zona centrală a tăişului; muchia şi celelalte părți au fost atent îngrijite printr-o şlefuire fină.

Stratigrafia:
- stratul de cernoziom 0 -0,30 m;
- stratul arheologic: -0,30 -0,80 m;
- nivel medieval -0,30 -0,40 m;
- nivel cucutenian -0,40 -0,90 m;

-0,60 -0,80 - L3 (lutuială de perete+platformă);
-0,60-1,05 m - L2;

- groapa de fundare L3 - 0,80 -1,10 m (strat de umplutură anterioară L3)
- groapa de fundare a L2 -1,05 -1,20 m;
- steril arheologic (loess).

Prin efectuarea celor trei secțiuni din zona centrală a sitului (SII/2006; SIII SIV/2007) s-a urmărit decopertarea integrală a L2 şi L3. Prin efortul concentrat asupra dezvelirii acestora (în cele 2 campanii 2006-2007) s-a constatat ca aveau orientarea spre SE. Suprafața dezvelită (2006/2007/SII,SIII şi SIV) este de 49 m^2 pentru L3, iar pentru L2 cca. 26 m^2.

Bibliografie:
Vicu Merlan, *Unelte si arme de silex si piatra din eneoliticul Moldovei dintre Carpați şi Prut*, 2005.
Vicu Merlan**,** Hapaleț Grigorina**,** *Monografia comunei Dolheşti - 500 de ani de atestare documentară*, 2006.
Vicu Merlan, Paul Salomeia, *Dolheşti-La Ulm, jud. Iaşi*, CCA 2005, 2006, 2007.

Abstract:
The 2007 campaign we continued the uncover of the dwellings which were discovered in 2006 - L2 and L3. We found big and dense adobes which contain imprints of wood, revealing the existence of a construction in this place, which contains two rooms and a fire installations (an oven and a fireplace).
Under the L3 dwelling a ritual pit was identified.

63. Drăgănescu, or. Mihăileşti, jud.Giurgiu

Punct: Biserica Sf. Nicolae

Cod sit: 104145.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 347/2007

Colectiv: Bogdan Tănăsescu (MJTA Giurgiu)

Biserica a fost ctitorită la 1870 (pe baza pisaniei actuale) după o revărsare puternică a Argeşului din 1866, care distrusese atât o biserică de lemn cât şi cimitirul satului. Ctitorii bisericii sunt Petre Dănescu şi Ion Dumitrescu. Primul preot a început slujirea în acest lăcaş abia în anul 1884. Amplasamentul cimitirului din acea perioadă este necunoscut, însă este de menționat faptul că în curtea bisericii se află grupate mai multe cruci de piatră într-o zonă aflată la SE de altar. Acest „grupaj" este menționat de preotul Savian Bunescu ca existând încă din anul 1937, moment în care el şi-a început slujirea în acest lăcaş. La o dată ulterioară, probabil în 1953, se trece la o refacere a bisericii, prin executarea unei subzidiri şi înălțarea zidului exterior.

Au fost săpate două secțiuni, după cum urmează: S1, trasată în prelungirea axului altarului, cu dimensiunile de 2 x 5 m, şi S2, trasată în prelungirea axului absidelor, la S de biserică, cu dimensiunile de 1 x 3 m.

În S1 stratigrafia, înregistrată pe profilul de sud, a fost următoare:
- între 0 şi -0,10 m strat vegetal;
- între 0,10-0,20 m un strat de dărâmături, alcătuit din fragmente de cărămizi şi resturi de mortar;
- 0,20-0,26 m un strat de pământ galben deschis;
- 0,26-0,96 m un strat de pământ galben închis la limita inferioară a căruia a fost atins pământul viu;

În urma săpăturii a putut fi stabilit faptul că fundația acestei biserici nu a fost construită pe sistemul şanțului umplut cu mortar şi bolovani de râu şi continuată mai sus de zidul din cărămizi. De la nivelul de construcție, identificat între -0,10-0,20 m, fundația se adânceşte cu 0,70 m, respectiv cu 11 rânduri de cărămizi. Acest sistem precar de fundare a pereților bisericii este probabil cauza apariției numeroaselor fisuri din bolta acesteia.

În S2 a putut fi observată aproximativ aceeaşi situație stratigrafică. Singura excepție o constituie faptul că ultimele trei rânduri de cărămidă, cele inferioare, sunt uşor ieşite în afara paramentului. Nu a fost observat în profilul secțiunii nici un şanț ulterior etapei inițiale de construcție astfel încât această situație să fie considerată ca probând amintita în pisanie subzidire din timpul preotului Savian Bunescu.

În S1 la 2,10 m de peretele bisericii a fost descoperit, la ad. de -0,25 m, bolta de cărămizi a unui mormânt (M1). Între cărămizile aşezate în sistemul asemănător unei bolți era lăsat un loc liber, de cca. 0,36 m L şi 0,25 m l, pentru amplasarea soclului ce urma să stabilizeze crucea. Trebuie amintit că aproximativ în acel loc, ieşind chiar uşor la suprafață, au fost descoperite două fragmente masive ale unui astfel de soclu, ale căror dimensiuni corespundeau spațiului lăsat liber la capătul M1.

Bolta de la capătul mormântului se înălța cu cca. 0,20-0,25 m față de nivelul restului construcției, aflat la o ad. de cca. -0,45 m față de nivelul solului. Fundul mormântului, aşa cum s-a observat cel mai bine în profilul intermediar, se adâncea până la -1,20 m față de nivelul solului. Lungimea totală a M1 este de 2,21 m, iar lățimea sa merge de la 1 m, măsurată la baza capătului de V, la 1,20 m, măsurată la nivelul bolții, tot la capătul de V. Adâncimea mormântului în interior era de cca. -0,80 m. Între stratul de dărâmături şi nivelul construcției mormântului a fost descoperită o ceaşcă de lut ars, lucrată la roată, smălțuită şi pictată cu buline verzi. Sistemul de construcție al mormântului a putut fi studiat atât prin surprinderea sa în planul săpăturii cât şi în profilul de S al secțiunii dar şi în profilul intermediar, orientat N-S, amplasat la 2,10 m de zidul bisericii.

În interiorul mormântului M1 , aproape de fundul său, la cca. 10 cm de acesta, a fost descoperită o bucată de lemn cu o L de cca. 0,70 m, acoperită pe alocuri cu bucăți putrezite de pânză. Pe fundul mormântului, aproape pe întreaga sa suprafață au fost descoperite mari fragmente de lemn, pe care le considerăm ca făcând parte din coşciugul celui decedat. Scheletul acestuia nu a fost însă descoperit. Singurele resturi osteologice au fost câteva falange. Mormântul prezenta unele deranjamente, uşor observabile în profilul de S al secțiunii. Toate aceste lucruri ne fac să luam în considerare posibilitatea unei exhumări a celui decedat, la o dată neprecizată.

Cu excepția unei cantități impresionante de cuie şi piroane din fier, în greutate totală de cca. 1,6 kg, provenite mai curând de la cofrajul de lemn al construcției decât de la coşciugul celui decedat, nu au fost descoperite alte obiecte în mormântul M1.

În profilul intermediar amintit mai devreme a fost observată groapa unui alt mormânt (M2), amenajat în groapă simplă, aflat la o distanță de cca. 0,30 m N de M1, probabil mai vechi decât acesta. Din acest mormânt a fost recoltat un pieptene din os.

Nu există indicii cronologice clare pentru încadrarea exactă a celor două morminte. Crucile acestora lipsesc iar în interior nu au fost descoperite obiecte cu relevanță cronologică. Din punct de vedere stratigrafic M1 este suprapus de nivelul de dărâmătură aflat sub trotuarul care actualmente înconjoară biserica. Pe de altă parte tipul de cărămidă folosit la construcția mormântului M1 este acelaşi uzitat şi la construcția fundației bisericii.

M1 nu a fost demontat întrucât Parohia Drăgănescu şi-a manifestat dorința conservării sale şi a unei eventuale restaurări.

64. Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea

Punct: Palanca

Cod sit: 161197.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 102/2007

Colectiv: Gabriel Jugănaru - responsabil, Sorin Ailincăi (ICEM Tulcea), Alexandra Clara Țârlea (FIB), Mirela Vernescu (M Brăila)

Situl de la Enisala *Palanca*, com. Sarichioi, jud. Tulcea este situat la ieşirea nordică a localității pe partea dreaptă a drumului județean ce duce la Sarichioi. Ca repere importante în identificarea punctului putem menționa vecinătatea cetății medievale dar şi digul ridicat pentru a separa lacul Babadag de lacul Razelm.

În prezent monumentul este amenințat de deschiderea de către săteni a mai multor puncte improvizate de extragere a lutului dar şi de prăbuşirea falezei dinspre lacul Razelm. În ultimii ani a fost înregistrată o distrugere pe o suprafață de peste 200 m^2. În primăvara anului 2006 a fost efectuată ilegal o altă intervenție cu escavatorul pe suprafața sitului, dar sesizările şi constatările poliției locale şi județene au rămas fără rezultat.

Primele sondaje au fost efectuate de S. Morintz în 1969, cercetătorul identificând vestigii atribuite culturilor Gumelnița, Folteşti I, Coslogeni, Babadag dar şi de epocă romană şi medievală[1]. Cercetările din 1979 efectuate de Gh. Mănucu – Adameşteanu şi E. Lăzurcă au evidențiat existența unei aşezări din faza a III-a a culturii Babadag şi a unei necropole medievale databile în sec. XIV-XV[2]. În 1986 punctul a fost investigat şi de S. Baranschi, rezultatele cercetărilor din această campanie fiind în curs de publicare[3].

Observând starea deplorabilă a sitului în anul 2002, colectivul şantierului Babadag a solicitat începând cu 2003 autorizații pentru cercetări de salvare în jurul unei suprafețe distruse de o lutărie. În perioada 2003-2005 s-a reuşit cercetarea integrală a zonei amenințate cu distrugerea, rezultatele acestor campanii fiind redate anual în Cronica Cercetărilor Arheologice. În anul 2005 a fost făcută şi o ridicare topografică a sitului şi a fost întocmit un plan de cercetare sistematică.

Datorită lipsei finanțării, în campania 2007 nu au fost efectuate cercetări arheologice. Colectivul de cercetare al acestui sit a trecut la prelucrarea materialului arheologic din campaniile 2003-2006, acesta fiind prelucrat în întregime (selectare, restaurare, desen).

Planul cercetărilor viitoare constă în cercetarea spațiilor rămase între secțiunile din campania 2006 şi terminarea secțiunii VIII pentru a obține o imagine de ansamblu a locuirii din prima epocă a fierului şi a necropolei medievale.

Note:

1. S. Morintz, N. Anghelescu, SCIV 21, 1970, 3, p. 403.
2. E. Lăzurcă, Gh. Mănucu – Adameşteanu, Materiale, 1980, p. 146-156.
3. Mulțumim pentru informație doamnei dr. Oana Damian

65. Fântânele, com. Matei, jud. Bistrița-Năsăud

Punct: La Gâța

Cod sit: 33701.05

Autorizația de cercetare sistematică nr. 92/2007

Colectiv: Dan Lucian Vaida (Muzeul Grăniceresc Năsăudean), Ioana Chira (UBB Cluj), George G. Marinescu (CMJ Bistrița)

În intervalul 16-30 august 2007, au fost reluate investigațiile arheologice sistematice în perimetrul necropolei celtice de la Fântânele, punctul *La Gâța*. Finanțarea cercetărilor aparține, în totalitate, Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud. Excavarea pământului a necesitat un efort sporit, din cauza temperaturilor foarte mari şi a secetei prelungite din acest an. S-au trasat trei secțiuni paralele (S_{41}, S_{43}, S_{44}), orientate SV-NE, cu o lungime de 35 m; şi o secțiune perpendiculară (S_{42}), cu o lungime de 11 m. Lățimea secțiunilor este de 1,5 m, iar a martorilor de 0,5 m, rezultând o suprafață cercetată de cca. 250 m^2. În urma săpăturilor, au fost dezvelite încă cinci morminte celtice (M_{24}-M_{28}).

M_{24} - mormânt de incinerație. Ad. de depunere: 0,40 m. Forma gropii funerare nu a putut fi stabilită. A fost recuperată o cantitate mică de fragmente de oase umane, fără alt material arheologic.

M_{25} - mormânt de incinerație. Ad. de depunere: 1,10 m. Conturul gropii funerare nu a fost determinat. Resturile de oase umane au fost depuse pe fundul gropii. Inventar: vas mare lucrat la roată, recuperat fragmentar; brățări din bronz, de tip Latène timpuriu, cu capetele „în pecete"; fibulă fragmentară din bronz, de tip „Pauken".

M_{26} - mormânt de incinerație. Forma gropii funerare nu a fost determinată. Ad. de depunere: 0,55 m. Rămăşițe de oase umane incinerate, amestecate cu cenuşă şi cărbuni, au fost găsite atât într-unul dintre vasele ceramice, cât şi pe fundul gropii, în două grămăjoare. Inventar: oală lucrată cu mâna (urnă funerară); vas lucrat cu mâna (de tip „clopot"), recuperat fragmentar; căniță lucrată cu mâna; strachină lucrată cu mâna; fibulă de fier, fragmentară.

M_{27} - mormânt de incinerație. Ad. de depunere: 0,55 m. Foarte probabil, groapa a avut o formă rotundă, nereuşindu-se însă stabilirea cu exactitate a conturului. Resturile de oase umane au fost împrăştiate în cuprinsul gropii. Ca inventar, a fost identificat un singur vas, lucrat cu mâna, depus fragmentar (vas de tip „clopot").

M_{28} - a fost identificat la cca. 0,30 m sub M_{27}. Ad. de depunere: 0,80 m. Pachetul de oase umane incinerate a fost depus în mijlocul gropii, între vasele de ofrandă. Inventar: vas mare de formă bitronconică, lucrat la roată; vas de formă bitronconică, lucrat cu mâna; strachină lucrată cu mâna; căniță cu toarta uşor supraînălțată, lucrată la roată.

Pe ansamblu, campania anului 2007 nu a oferit foarte multe informații noi. Necropola nefiind epuizată, multe probleme rămân deocamdată deschise, fără răspunsuri finale. Nu au fost aduse date noi privind întinderea sitului. Complexele dezvelite în acest an se datează la sfârşitul Latène -ului timpuriu şi începutul Latène -ului mijlociu. În ciuda eforturilor, încă nu s-a reuşit identificarea aşezării contemporane cimitirului cercetat. Materialul arheologic rezultat a intrat în patrimoniul Muzeului Grăniceresc Năsăudean, o parte din acesta fiind trimis la laborator pentru restaurare. La acelaşi muzeu se află şi documentația de şantier.

Bibliografie:
D. L. Vaida, *Cimitirul celtic de la Fântânele (punctul „La Gâța") - informare privind cercetările arheologice*, Arhiva Someşană 2, 2003, p. 11-18.
Idem, *Cimitirele celtice din nord-estul Transilvaniei. Rit şi ritual funerar*, Arhiva Someşană 3, 2004, p. 375-392.
Idem, *Fibule descoperite în cimitirele celtice din nord-estul Transilvaniei (sec. IV-II î. Chr.)*, Arhiva Someşană 4, 2005, p. 9-21.
Idem, Zăbale celtice în descoperirile din nord-estul Transilvaniei (sec. IV-II î. Chr.), în Fontes Historie. Studia in honorem Demetrii Protase, 2005, p. 221-229.
Idem, *Brățări descoperite în cimitirele celtice din nord-estul Transilvaniei (sec. IV-II î. Chr.)*, Arhiva Someşană 5, 2006, p. 29-48.
Celtic finds in north-east Transylvania (IVth-IInd centuries B.S.), în Thracians and celts (Proceedings of the International Colloquium from Bistrița 18-20 mai 2006), Cluj-Napoca, 2006, p. 295-323.

Abstract:
In the summer 2007, during the 7th campaign of archaeological excavations in the Celtic cemetery from Fântânele (Bistrița-Năsăud county), „La Gâța" point, were discovered another five cremation graves (the total number of graves is now 28). Together with human osteological remains, an important quantity of archaeological material was found: handmade and wheelmade pottery, bracelets and fibulae. The typological analysis of the graves inventories reveals that these could be dated in to Early Latène (LTB_2).

66. Filiaş, or. Cristuru Secuiesc, jud. Harghita

Punct: Alsó Kövesföld

Cod sit: 83543.05

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 214/2007

Colectiv: Zsolt Körösfői, Attila Székely (M Cristuru Secuiesc)

În 1979, în urma perieghezelor efectuate pe locul de descoperire Filiaşi-Alsó-Kövesföld, Elek Benkő şi Attila Székely au colectat fragmente atipice de ceramică preistorică.

În 1980, crescătoria de porci din Filiaşi a înființat pe acest teren două depozite de dejecții datorită cărui fapt mare parte a locului de descoperire a fost distrus. În urma efectuării lucrărilor în jurul depozitului de dejecții şi pe parcursul anilor de perieghează s-a găsit ceramică din cultura Coțofeni, respectiv, din epoca bronzului, romană şi din perioada migrațiilor timpurii. În 1983, în partea de ESE a locului de descoperire, cu ocazia curățirii albiei pârâului Fűzes, s-a observat profilul unui bordei în malul pârâului, din care a ieşit la iveală ceramică atipică din epoca migrațiilor, databilă în sec IV.[1]

În aprilie 2007 am fost anunțați de către un localnic că depozitele de dejecții abandonate în anii '90 au fost excavate pentru a se înființa heleşteuri în locul acestora. Ajungând în locul amintit în 16 aprilie, am reuşit să adunăm din partea de E a depozitului sudic un număr mare de fragmente ceramice atribuite culturii Coțofeni. Am observat astfel conturul negru al unui complex în pământul săpat până la stratul steril de argilă. Localnicul sus-menționat a săpat în acest loc o groapă din care au ieşit la lumină - pe lângă fragmentele de oală decorate cu linii incizate - şi un idol zoomorf, pe care ni l-a înmânat mai târziu. Pe terenul scotocit nu am reuşit să determinăm dacă avem de-a face cu un complex sau mai degrabă cu un strat de cultură neatins.

Lucrările au fost suspendate de către DCCPCN până la obținerea autorizației de cercetare. Astfel am întreprins mai multe perieghezе, în urma cărora am colectat ceramică din epoca cuprului. În pământul excavat din depozitul vechi de dejecții, am găsit fragmente de ceramică puternic deranjate în urma intervențiilor de construcție. Datorită nivelării terenului, nu am putut preciza locul exact de proveniență a materialului arheologic.

În depozitul sudic am tras o secțiune de 10 x 2 m, folosind ca punct de reper un copac în colțul nordic, iar în cel sud-estic capătul unei conducte de apă. Punctele respective au fost măsurate topografic.

Am luat 0,20 m din stratul superior pentru a realiza un grund cercetabil pe terenul deranjat de intervențiile de construcție. După ce am raşchetat grundul secțiunii arheologice a ieşit la iveală conturul circular al complexului menționat, având un diam. de 1,60 m şi umplutură neagră.

Nu am putut preciza la ce înălțime a început de fapt gura gropii față de acest nivel. Chiar dacă nu avem observații stratigrafice, trebuie să atragem atenția asupra faptului că situarea secțiunii noastre la o adâncime considerabilă, pe fundul unui viitor heleşteu a fost determinată de înclinarea naturală a terenului şi ridicarea barajului în 1979, respectiv în 2007. Groapa preistorică a scăpat de intervențiile lucrăriilor pentru că s-a situat în marginea depozitului vechi de dejecție, iar lucrările din 2007 s-au mărginit doar la excavarea nămolului.

Pe toata suprafață a secțiunii ne-am adâncit cu 0,60 m, dar în afară de groapă nu a ieşit alt complex arheologic. Numai din umplutura gropii a ieşit material arheologic (în acest caz într-o cantitate considerabilă), în cealaltă parte a secțiunii am considerat steril din punct de vedere arheologic, de aceea nu ne-am mai adâncit în continuare. În profilul secțiunii se putea observa la partea superioară un strat de argilă cu o grosime variabilă, urmat de un strat negru, ambele fără urme arheologice. La început am considerat că stratul de argilă, depus inegal pe stratul negru, ar fi lutuirea interioară a depozitului de dejecții, dar după relatarea localnicilor, crescătoria de porci n-a folosit o tehnică asemănătoare. După observații ulterioare îl considerăm ca aluviune a pârâului Füzes.

Groapa a avut formă aproape circulară, iar în umplutura sa am surprins un singur strat. Am reuşit să sapăm groapa doar la o ad. de 0,40 m, dat fiind faptul că „groapa de jaf" a localnicului care ne-a informat a fost adâncită până la acest nivel. Marginile şi fundul gropii au fost drepte, uşor rotunjite la colțuri, partea de jos conținând fragmente de argilă alunecată.

Groapa conținea: fragmentele restaurabile şi greu identificabile ale diferitelor tipuri de oale, oase de animale (de pasăre, ovine şi caprine), respectiv o varietate de unelte cioplite din rocă vulcanică. În partea vestică a gropii am depistat şi cenuşă, respectiv, bucăți de cărbune. Pornind de la materialul arheologic descoperit în groapa de 0,90 m am dedus că aceasta trebuie să fie o groapă menajeră. Am reuşit să întregim şase oale de lut şi partea superioară a unui vas de provizii.

Privind decorul vaselor găsite la Filiaşi - Alsó-Kövesföld putem să menționăm următoarele tehnici de ornamentare: adâncire (incizii late şi adânci, sub forma unor şănțulețe dispuse în genul „ramurilor de brad", şirurile de impresiuni orizontale dispuse pe mai multe rânduri sub buza vaselor, crestele

orizontale, realizate cu unghia), ornament în relief (brîurile alveolate, crestele verticale, barbotină şi aplicaţii tip „boabe de linte") şi canelare (fie caneluri late, fie înguste, dispuse vertical sau oblic pe corpul vaselor, dând naşterea triunghiurilor îngropate).

După forma şi decorul vaselor găsite în groapa locului de descoperire Alsó-Kövesföld considerăm că acestea aparţin fazei I a culturii Coţofeni.

Planşa 32

Note:
1. Benkő 1992, 22/27.

67. Floreşti, com. Floreşti, jud. Cluj

Punct: Şapca Verde

Cod sit: 57715.06

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 38/2007

Colectiv: Sorin Cociş - responsabil, Adrian Ursuţiu, Florin Gogâltan, Cristian Găzdac, Aurel Rustoiu, Szabolcs Ferencz, Silvia Mustaţă, Daróczi Tibor, Daniela Budihală (IAIA Cluj), Zsolt Molnar (UBB Cluj), Balazs Gergely (MNIT)

Suprafaţa contractată de IAIA Cluj pentru descărcare de sarcină arheologică a fost de 9 ha din totalul de 34,4 ha al Centrului Comercial Polus, suprafaţa cercetată exhaustiv fiind de 4 ha.

În *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj* au fost semnalate descoperiri arheologice provenite din zona comunei Floreşti.[1] Acestea constau în marea lor majoritate din fragmente ceramice care se încadrează în epoca bronzului (cultura Coţofeni), fragmente ce aparţin primei vârste a fierului (Hallstatt), dar şi fragmente de olane şi cuie de fier aparţinând epocii romane. În continuare mai sunt semnalate o sabie de fier şi părţi dintr-o locuinţă ce aparţin sec. V-VI p.Chr. Cu toate acestea, în zona afectată de construirea viitorului centru comercial nu a fost semnalată nici o descoperire.

În zona destinată parcăriilor au fost trasate 49 de secţiuni, iar pentru verificarea stratigrafiei zonei în adâncime, într-un număr de 8 secţiuni s-au efectuat sondaje care au atins o adâncime între 5,40 şi 6,90 m faţă de nivelul de călcare. Stratul vegetal a fost decapat până la -0,60 m, iar straturile următoare au fost îndepărtate mecanizat, utilizându-se un utilaj pe pneuri cu cupă lată şi dreaptă. Astfel, cu ajutorul utilajului a fost efectuată o decapare treptată, în unităţi de cca.10 cm grosime, până la adâncimea la care se ştia că se află primul strat arheologic. În acelaşi timp, cu fiecare adâncire, zona a fost răzuită de fiecare dată sub supravegherea unui arheolog. De aceea pericolul distrugerii unor contexte sau artefacte a fost redus la minim. Au fost identificate un număr de 62 de complexe arheologice care au fost cercetate individual, fiind înregistrate toate detaliile şi caracteristicile tehnice ale acestora.

Epoca preistorică este reprezentată de descoperiri aparţinând eneoliticului final (cultura Coţofeni) şi primei epoci a fierului.

Locuirii Coţofeni îi pot fi atribuite un număr de 9 gropi (Cx19A, 1B, 2B, 3B, 6B, 9B, 11B, 30aB, 30uB), două vetre exterioare unor locuinţe (Cx 22B, 34B), o locuinţă seminiîngropată (Cx 10A) şi 8 locuinţe de suprafaţă (Cx11A, 14A, 17A, 17B, 18A, 18B, 19B, 32B). Reprezentativ pentru locuinţele de suprafaţă Coţofeni este complexul Cx 18A: Dimensiuni: 9,80 x 6 m. Orientare: S-N. S-au identificat 2 arii mai mari de platforme de chirpic care conţineau urme de nuiele, pari şi bârne. În extremitatea estică şi sudică au fost identificate urmele a două vetre, fiecare cu un strat izolant de ceramică dedesubt. S-au recuperat mai multe vase întregibile, 3 râşniţe şi 2 zdrobitoare, precum şi o fusaiolă.

Descoperirile din prima vârstă a fierului sunt reprezentate prin două complexe: o locuinţă şi o groapă menajeră, izolate, fără nivel de cultură aferent. După formele şi ornamentele identificate în cadrul ceramicii putem încadra complexele în etapa timpurie a primei vârste a fierului. Reprezentativ este complexul de locuire constând dintr-un bordei de formă rectangulară cu colţurile rotunjite, CX31B. Dimensiuni: 4,2 x 3 m. Orientare: NE-SV. Ad_{max}: 0,65 m. Locuinţă adâncită cu material hallstattian, cu o treaptă în partea de NE şi două alveolări în mijloc. În partea de V a laturii nordice a fost descoperită un vas bitronconic. Inventarul constă din fragmente ceramice, osteologice şi litice; de asemenea s-au recuperat şi cîteva fragmente de bronz neidentificabile.

În zona parcărilor centrului comercial Polus au fost identificate iniţial şase complexe de epocă romană (CX2A, 4A, 7A, 15A, 16A, 21B), însă după cercetarea lor numărul s-a redus la patru, două dintre ele dovedindu-se a fi partea inferioară a nivelului roman care a fost distrus în mare parte datorită lucrărilor de nivelare efectuate în zonă înainte de începerea cercetărilor arheologice (CX2A, 15A). Cele patru complexe identificate constau din două locuinţe semiadâncite (CX4A, 7A), o fântână (CX16A) şi un monument funerar (CX21B). Într-una din cele două locuinţe (CX4A) a fost descoperit un cuptor săpat în lut cruţat în peretele de SE al locuinţei, cu vatră amenajată pe un pat de pietre de râu şi fragmente ceramice romane, peste care a fost aşezat un strat de lutuială. Fântâna a fost excavată până la o ad. de 4,50 m faţă de nivelul de călcare, cercetarea sa integrală fiind împiedicată de adâncimea extrem de mare, în condiţiile în care nu a fost posibilă realizarea unui sistem de susţinere, precum şi de pericolul atingerii pânzei freatice. Complexul a fost dezafectat la un moment dat, iar groapa fântânii a fost refolosită pe post de groapă menajeră, situaţie vizibilă mai ales în cazul ultimului nivel de umplere. Monumentul funerar roman a fost descoperit în poziţie secundară. Resturi ale acestuia, semicoloane, fragmente de arhitarvă, au fost răspândite pe o zonă destul de întinsă. Întreaga situaţie arheologică în zonă a fost extrem de deranjată de intervenţii ulterioare, în zona monumentului fiind descoperit şi un cartuş din perioada primului război mondial.

Extrem de interesante se dovedesc a fi urmele de locuire din sec. V-VI p.Chr. (gepidice), atestate prin locuinţele şi mormintele gepidice.

Pe suprafaţa cercetată de IAIAC au fost descoperite 13 complexe gepidice aparţinând unei locuiri mai ample (5 locuinţe – CX9A, CX24B, CX25B, CX26B, 7 gropi – CX8A, CX13A, CX7B, CX24B, CX30B, CX33B, CX35B, o fântână – CX23B). Aşezarea - într-un mod interesant - înconjoară semicircular mormintele din aceeaşi epocă, aflate în apropiere. Dintre cele cinci case patru au fost adâncite în pământ, cu gropi de stâlpi care susţineau acoperişul, în cazul celei de-a cincea nefiind identificate urmele suprastructurii. Gropile, după formă, mărime şi amplasare pot fi definite drept gropi menajere, strâns legate de locuinţe. Materialul arheologic este omogen, format din ceramică lucrată cu mâna şi la roata, fragmente de piepteni bilaterali, fusaiole şi o fibulă romană. Nu dispunem de elemente care să dateze mai precis complexele, acestea încadrându-se

din punct de vedere cronologic între sfârşitul sec. IV. p.Chr. şi prima jumătate a sec. V. p.Chr.

Au fost identificate 10 morminte (CX12A, CX27B, CX28B, CX29B, CX36B, CX37B, CX38B, CX39B, CX40B, CX41B), dintre care patru nu au conținut material arheologic (CX36B, CX38B, CX39B, CX40B). Toate mormintele au fost deranjate, cu excepția complexelor 12A şi 41B. Reprezentativ pentru mormintele gepidice este complexul 41B:

CX41B. Mormânt gepidic. Dimensiuni: 1,95 x 0,58 m. Orientare: V-E. Ad_{max}: 1,02 m. La conturare nu s-au observat urme de intervenție. La -0,75 m s-a descoperit un fragment de craniu, iar la -0,80 m un fragment aparținând oaselor brațului. Scheletul se afla în poziție anatomică, culcat pe spate. Au putut fi observate probabile urme de deranjare: humerusul drept şi radiusul stâng sunt deranjate şi lipsesc oase: ulna stângă, vertebre etc. Inventar: pieptăn - deasupra capului, fusaiolă - deasupra capului deplasat puțin spre N, cercei - în zona urechilor, mărgele - înconjurau gâtul, înşiruite în zig-zag, fibulă cu picior trapezoidal - pe piept, zona inimii, cu corpul separat de ac, fibulă cu cap de vultur - la S de cealaltă fibulă, pe piept, brățară - ruptă în două, înconjura radiusul şi ulna dreaptă, mărgele de chihlimbar - în zona bazinului, lamă de fier - lângă femurul stâng spre N.

Înregistrarea şi documentarea cercetării au fost realizate prin numeroase secțiuni şi planuri (grunduri) ale complexelor arheologice, în diferite etape ale excavației. Aceste planuri au fost realizate atât prin desen arheologic clasic cât şi prin înregistrarea fotogrametrică, urmată de corecțiile necesare, precum şi desenare prin mijloace informatice a acestor planuri. Coordonatele punctelor de referință fotogrametrică au fost înregistrate cu Stația Totală. Tot cu ajutorul Stației Totale au fost înregistrate complexele arheologice cele mai importante şi coordonatele unora dintre artefacte. În toate etapele cercetării au fost realizate fotografii, de ansamblu şi de detaliu, cu camere foto digitale. Colectarea materialului arheologic a fost exhaustivă, în vederea analizei ulterioare a acestuia. Rezultatele analizei complexelor arheologice şi a materialelor recoltate au fost înregistrate într-o bază de date special proiectată pentru acest proiect. Această bază de date permite gestiunea principalelor caracteristici ale complexelor arheologice şi ale artefactelor.

Au fost făcute analize osteologice asupra întregului material uman şi zoologic.

Pentru a crea un fundament cartografic al întregii documentații arheologice, au fost executate măsurători topografice pe întreaga suprafață a sitului şi în suprafețele adiacente. Măsurătorile topografice au fost executate prin mijloace tahimetrice cu Stația Totală. Pentru a asigura integrarea acestor măsurători în Sistemul de Proiecție folosit în România (Stereo 1970) a fost creată o bază formată din puncte de referință topografice ce au fost materializate în teren şi ale căror coordonate au fost determinate cu ajutorul unui receptor GPS geodezic.

Planşa 33

Note:

1. *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, 1992, p. 201-204.

68. Frumuşeni, com. Frumuşeni, jud Arad

Punct: Mănăstirea Bizere

Cod sit: 9315.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 6/2007

Colectiv: Adrian Andrei Rusu - responsabil (IAIA Cluj), George P. Hurezan, Florin Mărginean (CM Arad), Ileana Burnichioiu (Univ. Alba Iulia), Vasile Mizgan, Derzsi Csongor (absolvent UBB Cluj)

Obiectivele cercetării: delimitarea perimetrului sitului; continuarea cercetărilor în zona palatului abațial şi a laturilor vestice şi estice ale claustrului mănăstirii, precum şi a părții de SV a clădirii refectoriului.

Situl arheologic Frumuşeni - Mănăstirea Bizere, se află la 1 km NE de localitate (12 km E de Arad), în lunca Mureşului, pe malul stâng al râului, în punctul numit *Fântâna Turcului*.

Au fost trasate 16 secțiuni, două la S de biserică, trei pe latura estică a claustrului, trei la V de turn, două la V de palatul abațial, două pe latura vestică a claustrului şi trei în colțul de SV al refectoriului precum şi una pentru sondare în partea sudică a perimetrului cercetat, suprafața totală investigată fiind de 300 m^2.

Clădirea identificată la SV de refectoriu

A fost determinată prin săparea S61 şi S64.

Nivelul său de construcție se distinge clar pe profilul de S. Alăturat lui, spre V, s-a înregistrat amprenta unei bârne de lemn. Pe toată suprafața S61 nu pare să fi avut un alt pandant.

La scurtă vreme de la funcționare, respectiv după o depunere stratigrafică superficială, se înregistrează o arsură subțire şi uniformă.

Au apărut apoi fundațiile identice ale unei alte clădiri. Interiorul a fost umplut şi egalizat până la suportul unui strat cu conținut de mortar şi bucăți de cărămidă. Pentru că el a avut o oarecare consistență, a fost asemuit unui strat în stilul *cocciopesto*-ului antic. S-ar putea chiar presupune că a stat la baza unei podele de tip mozaic, eventual compus din „pişcoturi".

Clădirea din vecinătatea porticului de V

Înregistrată în S65, la capătul ei de N.

Din ea s-au găsit doar fragmente de fundații care descriau un colț (de SV). Zidurile sunt clădite din pietre de gresie, înnecate în mortar. Nu se înregistrează urme de cărămidă.

În apropierea profilului de E, în limita de S a ↑ 3, a fost recuperată o monedă austriacă (1 Kreutzer de bronz, bătut în anul 1812). Moneda datează perioada de scoatere a fundațiilor. Este cea dintâi mărturie de acest tip, alături de câteva pipe. În poziție secundară a fost descoperit un fragment de bară (9 cm) cu urechi de fixare la extremități confecționat din aur.

În extrema de S a secțiunii S65 s-a descoperit un cuptor de bucate. Are un plan eliptic, cu axa mare N-S. S-au conservat cel mult două rânduri de cărămizi. Ele sunt clar refolosite, cu urme de mortar. Spre gura cuptorului, aflată la V, a fost găsită şi o placă de calcar, cu margini de îmbinare şi cui metalic de fixare.

Crusta de la bază este păstrată integral. Ea este însă superficială, dovedindu-se că a fost folosit o perioadă scurtă.

În interior au fost găsite, prinse parțial ori chiar lângă platformă, două fragmente ceramice din sec. XII-XIII. Câteva fragmente de oase indică şi ele utilitatea menajeră a cuptorului. Vecinătatea bucătăriei este de asemenea un fapt de marcat.

La demontarea crustei s-au descoperit fragmente ceramice, aşezate în covor, cu destinație specială, pentru mărirea capacității de conservare a căldurii, aparținătoare perioadei secolelor XII-XIII.

Latura estică a claustrului

A fost determinată prin săparea S67, S69-70. S-au descoperit resturi ale pardoselii de cărămidă a porticului şi clădirii de pe latura estică a mănăstirii, precum şi negativele de zid.

Latura vestică a claustrului

A fost determinată prin săparea unei singure secțiuni S66. A fost descoperită talpa fundației porticului spre exterior şi negativul spre interior, precum şi pardoseala din cărămidă aşezată în spic.

Amenajarea din vestul palatului abațial

S-a înregistrat în S60 şi S63. Se compune din structuri cu bârne plasate culcate, în stratul de pietre sfârâmate, produs de atelierul de cioplire. S-a compus din şiruri de bârne combinate, orizontale şi verticale. Grosimea lor este impresionantă, trădând o construcție solidă.

Aliniamentul general este aprox. SV-NV. Structura este secționată perpendicular, la capătul stratului de pietriş galben, de o bârnă mai îngustă. Imediat lângă, se găseşte urma unui şanț care a conținut bârne şi mai groase, dispuse aproximativ paralel cu prima descrisă.

Este sigur că, din punct de vedere al cronologiei relative, construcția a apărut după isprăvirea şantierului de cioplire a pietrelor şi inhumări.

Este greu de stabilit rostul exact al acestei instalații. Se poate doar bănui că ar avea legătură cu palatul abațial care era poziționat în vecinătatea sa cea mai apropiată.

Biserica mănăstirii

A fost cercetată prin S 71-72, pe latura de S, în partea navei. S-au păstrat amprentele primei asize de blocuri de elevație. Prin trasarea S71 s-a redeschis suprafața cu mozaicul mare al bisericii.

Clădirea situată la V de turn

A fost determinată prin săparea S58-59, S62, S68, S73.

Un nivel de cultură materială, în special ceramică, a precedat-o. Din el au ieşit la iveală negative de turnare a unor piese de bronz.

Are o planimetrie unghiulară, cu orientarea NV-SE. Dimensiunile estimate sunt de cca. 7,60 x 7,60 m.

Deşi aproape complet demantelată şi excavată, se poate determina că a avut fundații de 0,90-1 m grosime, realizate din gresie şi cărămidă. Practic doar într-una dintre secțiuni a mai fost descoperită fundația.

Rămâne destul de incert, datorită scoaterii complete a fundațiilor sau amenajării, dacă a existat sau nu o mică amenajare interioară, pe colțul de SV.

Pe baza materialului recoltat, se poate estima că a apărut probabil la sfârşitul sec. XIII, începutul sec. XIV.

Cimitirul

Au fost cercetate încă 20 de morminte, numărul acestora ajungând acum la 176. Trei au fost descoperite la NV de capela descoperită în anul anterior, iar restul la S de biserica mănăstirii.

Materialul arheologic descoperit cuprinde, în primul rând, fragmente arhitectonice (capiteluri, imposte, colonete, componente de paviment) la care se adaugă ceramică uzuală, sticlărie, podoabe, piese de metal şi monete.

Planşa 34

Bibliografie:

A. A. Rusu şi colab., *Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş*, Cluj, 2000, p. 139-141.

A. A. Rusu, G. P. Hurezan, *Biserici medievale din județul Arad*, Arad, 2000, p. 159-168.

A. A. Rusu, G. P. Hurezan, Florin Mărginean, Ileana Burnichioiu, CCA 2004, p. 123-124.

A. A. Rusu, I. Burnichioiu*, Mozaicurile medievale de la Bizere*, Arad, 2005, 56 p.

Abstract:

The archaeological site of Frumuşeni – Bizere Monastery is located 1 km North-East from the village (12 km East from Arad), in the Mureş meadow, on the left bank of the river, at the point known as "The Turk's Fountain" (Fântâna Turcului).

During 2007, the campaign has marked out 16 tranches, two of them are situated in the South side of the church, two in the South-West corner of the refectory, three in the East and two in the West side of the claustrum, two are situated in the South side of the abbey palace, four in the West side of the tower and one in the South side of the monastery. The total investigated area was of 300 sqm.

In this campaign, the most important discovery was an oven, excavated in the South-West side of the refectorium. There have been investigated further 20 graves, summing at this point 176.

The archaeological material discovered consists, first of all, on architectonic fragments (capitals, imposts, columns, paviment components) completed by household pottery, glass, adornments, metal objects and coins.

69. Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău

Punct: Dealul Fulgeriş /La 3 cireşi

Cod sit: 24221.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 215/2007

Colectiv: Lăcrămioara Elena Istina - responsabil (CMIA Bacău), Daniel David (Şcoala „Nicolae Iorga" Bacău)

În perioada 09.07-17.08.2007 s-a desfăşurat a cincea campanie arheologică în situl cucutenian situat în partea nordică a satului Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, punctul Dealul Fulgeriş/*La 3 cireşi*. Satul Fulgeriş este situat în partea sud-estică a județului Bacău, pe partea stângă a Siretului, şi se învecinează cu următoarele localități: la V se află satul Pânceşti, la N satele Moțoc şi Petreşti, com. Pânceşti, la E satul Pogleț, com. Corbasca, iar la S satele Marvila şi Vâlcele, com. Corbasca.

Forța de muncă a fost asigurată de către studenții care au efectuat practica de specialitate din anul I ai Facultății de Litere, Secția Istorie, din cadul Univ. din Bacău şi un număr de studenți din anii II-IV ai aceleiaşi facultăți, care se specializează în domeniul arheologiei, în perioada 09-28.07.2007. În a doua parte a cercetărilor, 30.07-17.08.2007, forța de muncă a fost asigurată cu săteni, care au fost angajați cu contract de prestări de servicii.

Şi în acest an ne-am bucurat de sprijinul autorităților locale ale comunei Pânceşti, reprezentat prin domnul Primar Ioan Moțoc. În acest an am colaborat şi cu Primăria comunei Corbasca, reprezentată prin domnul primar Puşcaşu Iorgu şi domnul viceprimar Blănaru Mihai, care ne-au facilitat cazarea în clădirea şcolii din localitatea Pogleț, com. Corbasca, sat vecin cu Fulgeriş.

Obiectivele cercetării ştiințifice în cadrul acestui sit rămân în continuare salvarea resturilor de locuire cucuteniană, din finalul fazei A_3, de la degradarea anuală a terenului ce se manifestă prin eroziune, alunecări de teren şi arătură anuală.

Menționăm că pe toată suprafața cercetată în campaniile 2003-2007 (care este de 330 m²), nu a fost surprins un nivel de locuire anterior locuirii cucuteniene (cu toate că au fost descoperite artefacte), referindu-ne aici la locuirile din perioada epocii bronzului şi din epoca geto-dacă, sec. I a.Chr.-I p.Chr., menționate în rapoartele anterioare. Se urmăreşte de asemenea stabilirea stratigrafiei sitului, precum şi stabilirea, printr-o cercetare exhaustivă a botului de deal, a numărului locuințelor din cuprinsul aşezării cucuteniene, tipul şi mărimea acestora, instalațiile de foc, tipul anexelor, numărul şi forma complexelor închise (gen gropi) etc., în vederea creionării tipului de aşezare cucuteniană ce a viețuit pe *Dealul Fulgeriş*.

Cercetările din acest an au fost întreprinse pe următoarele proprietăți: Iftimie Gheorghe, Tarla (solă) 96, care are întocmirea actelor de proprietate în curs de desfăşurare, fiind moştenitor de soție; a doua proprietate este a soților Fodor V. Floarea şi Fodor D. Vasile, nr. titlu 187523/25.03.2003, tarla (solă) 94, parcelă 2051/18.

În această campanie s-au cercetat două secțiuni numerotate în continuarea celor din 2003-2006: prima secțiune SVIII (de dimensiuni 10 x 2 m, orientată NE-SV), amplasată pe proprietatea soților Fodor; a doua secțiune SXI (de dimensiuni 20 x 2 m, orientată NV-SE), amplasată pe proprietatea Iftimie Gheorghe; această secțiune a fost orientată perpendicular pe celelalte anterioare, deoarece prin trasarea secțiunilor SI-VIII a fost surprinsă întinderea aşezării pe direcția NE-SV, prin aceasta începându-se cercetarea întinderii pe direcția NV-SE. Menționăm că trasarea secțiunilor de mici dimensiuni pentru controlul aşezării este determinată de suma finanțării anuale alocate pentru cercetare. Trasarea secțiunilor din campania 2007 s-a realizat, în continuare, cu ajutorul măsurătorilor topografice realizate de către firma S.C. GEOCADEX S.R.L. Astfel, s-a trasat SVIII, amplasată la S de SVI, cu un martor de 0,50 m; s-a trasat SIX, amplasată oarecum central în zona de interes a sitului arheologic, imposibilitatea amplasării centrale fiind determinată de faptul că nu am primit acceptul proprietarului (a se vedea planul topografic anexat).

În cercetarea sitului arheologic de pe *Dealul Fulgeriş* s-a aplicat şi în această campanie metoda clasică a investigării prin trasarea de secțiuni realizate manual, forța de muncă fiind asigurată în prima parte a cercetării de studenții menționați mai sus, iar în a doua parte de săteni.

În campania arheologică din 2007, prin trasarea SVIII, amplasată paralel cu SVI, aşa cum am mai menționat, s-a urmărit clarificarea resturilor arheologice provenite de la un cuptor (numit C_2), care au fost descoperite încă din anul 2005. Până la această campanie au fost descoperite resturile de la pereții cuptorului, cu urme păstrate din boltă, iar în această campanie a fost descoperită vatra acestui cuptor, amplasată în c.4-5, surprinzându-se pe alocuri resturi de la pereți păstrați în elevație, în partea dinspre NE şi pe latura lungă dinspre S. Vatra era de formă aproximativ dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, cu următoarele dimensiuni: L=1,25 m, l ~ 0,90 m, h = 0,12 m (acestea fiind dimensiunile vetrei la bază, fără dimensiunile pereților în elevație); orientarea vetrei cuptorului pe lungimea acesteia este VSV-ENE. În ceea ce priveşte construcția vetrei cuptorului, aceasta a fost amenajată direct pe sol, construită din lut, amestecat cu nisip fin, bătut bine, peste care a urmat fățuirea cu un strat din lut care se desprinde ca o crustă, în plăci mici de dimensiuni cuprinse între 2,5-3 cm. După desenarea şi fotografierea acestei vetre s-a încercat prelevarea *in situ* în vederea expunerii acesteia în cadrul expoziției permanente a CMIA Bacău. În cursul demontării vatra nu a rezistat la partea inferioară, care era depusă direct pe solul galben, acest lucru şi datorită faptului că structura vetrei nu prezenta o ardere de prea lungă durată, dar şi pentru că vatra a fost surprinsă la o adâncime mică (-0,35-0,40 m) şi a suferit deteriorări din această cauză. S-a prelevat totuşi crusta superioară, care este în curs de restaurare. În jurul vetrei au ieşit în continuare la iveală numeroase fragmente de lutuieli de la pereții cuptorului, între care au ieşit fragmente ceramice, unele vase fiind în curs de restaurare.

După demontarea vetrei cuptorului, s-a procedat la o răzuire, în urma căreia s-a constatat existența sub această structură a unei gropi (Gr.36) de mici dimensiuni (0,50 x 0,36 m), care s-a adâncit până la -0,90 m de la nivelul actual de călcare; aceasta avea ca umplutură un pământ de culoare galben închis, în care s-au descoperit fragmente de lipituri de lut ars, specifice resturilor de la pereți (de dimensiuni variabile, cuprinse aproximativ între 8 x 17 cm în diametru) şi resturi de oase mărunte puternic calcinate.

În cadrul SVIII au fost în continuare cercetare resturile L_4, locuință de suprafață fără platformă, descoperindu-se resturi de lutuieli arse provenite de la pereți, fragmente ceramice, statuete antropomorfe fragmentare, unelte şi arme din piatră şi material osos. Menționăm faptul că, în stadiul actual al cercetării, se pare că amplasarea cuptorului C_2 nu este în interiorul locuinței L_4, existând posibilitatea amplasării cuptorului în afara locuinței, într-o anexă. Această situație ar putea fi clarificată prin cercetarea exhaustivă a suprafeței locuinței, fapt îngreunat însă pe de o parte de fondurile limitate, iar pe de altă parte de lipsa de cooperare a proprietarului alăturat acestei zone; parcelarea *Dealului Fulgeriş* este cu proprietăți înguste şi lungi, ceea ce ar însemna o colaborare cu mai mulți proprietari pentru cercetarea în suprafață.

În cuprinsul SVIII au fost descoperite şi 4 gropi, numerotate Gr.30, 31, 32 şi 36, primele două aparținând, după materialul descoperit perioadei geto-dace, sec. I a.Chr.-I p.Chr., celelalte două aparținând culturii Cucuteni.

În ceea ce priveşte descoperirile din SIX, situația arheologică a stat oarecum diferit față de zonele cercetate până în acest moment. Diferența este dată în primul rând de amplasarea acestei secțiuni într-o zonă mai înaltă a dealului şi oarecum mai centrală, în raport cu centrul aşezării cucuteniene, ceea ce a determinat şi descoperirea stratului cucutenian la o adâncime mai mare şi o conservare mai bună.

Astfel, în cadrul acestei secțiuni s-au descoperit urmele unei locuințe cucuteniene (L_5) de suprafață, fără podea, materializată printr-o depunere substanțială de ceramică spartă *in situ* amplasată între adâncimile cuprinse între -0,30 -0,45 m, concetrată mai ales în zona c.1-6 (de remarcat predominanța ceramicii nedecorate). Printre numeroasele fragmente ceramice au mai fost descoperite fragmente de lutuieli arse provenite de la pereți, o placă de lut cu colțurile rotunjite care poate proveni de la o vatră mobilă, câteva fragmente mozaicale provenite de la vatră răspândite pe mai multe carouri, unelte şi arme din silex, piatră (remarcându-se patru fragmente de râşniță şi două percutoare amplasate pe suprafața secțiunii), precum şi un impresionant număr de fragmente de statuete antropomorfe, majoritatea feminine, două fiind masculine, şi nu în ultimul rând plastică antropomorfă. Tot în această locuință a fost descoperit un topor de aramă cu brațele în cruce (dimensiuni: L = 20 cm, $l_{tăiş}$ = 4,1 cm, l_{muchie} = 3,9 cm, d. perforației ovale = 3,5 x 2,8 cm, G = 834 g) descoperit în SIX, c.4b, -0,42 m. Această piesă a fost încadrată în grupa morfo-tehnică a topoarelor de formă mixtă, grupă intermediară între topoarele-ciocan de tip Vidra şi

cele cu două tăişuri dispuse în cruce de tip Ariuşd, având analogii cu descoperirile de la Bereşti, jud. Galaţi, Drăguşeni, jud. Botoşani, Mugeni, jud. Harghita şi Ormeniş, jud. Alba[1].

În cuprinsul SIX au fost descoperite trei gropi, de această dată toate fiind cucuteniene, numerotate Gr.33, 34 şi 35. Groapa Gr.33 a fost surprinsă în c.18-20, la o ad. de -0,55 m, cu o deschidere la gură de 1,70 m, adâncindu-se până la -1,80 m de la nivelul actual de călcare, aceasta retrăgându-se treptat odată cu adâncirea, fiind săpată oarecum în trepte. Menționăm că este o groapă de foarte mari dimensiuni, fiind surprinsă în cadrul secțiunii cca. o jumătate din aceasta. Pământul de umplutură al acestei gropi este de culoare brun închis, afânat, amestecat cu cenuşă, rezultând de asemenea un bogat material arheologic (constând din numeroase fragmente ceramice, fragmente osoase etc.).

În ceea ce priveşte Gr.35, amplasată în c.2-3, surprinderea acesteia a fost posibilă doar la nivelul pământului galben, deoarece pe de o parte s-a constatat faptul că era sub nivelul stratului de ceramică, iar pe de altă parte datorită condițiilor meteo: temperaturi ridicate în prima parte a perioadei de cercetare, iar apoi a ploilor abundente, care au făcut imposibilă operațiunea de răzuire a secțiunii. În perimetrul gropii, înainte de surprinderea acesteia, la demontare, au fost descoperite, pe lângă fragmente ceramice (cu mențiunea unor vase sparte *in situ*), un fragment de la o statuetă masculină (SIX, c.2a, -0,50 m) din care se păstrează partea de la bust; deasupra sexului prezintă un brâu, decorat cu incizii verticale. După conturarea acestei gropi s-a trecut la cercetarea acesteia, constatându-se la ad. de -1,20 m descoperirea unui vas, din pastă grosieră, din care se păstrează partea de la bază, fiind depus cu baza în sus, în interiorul căruia au fost descoperite resturi de oase calcinate şi fragmente ceramice (pictate tricrom), precum şi cenuşă. Această groapă (Gr.35) ar putea fi interpretată ca o groapă de fundare a locuinței L_5. Pământul de umplutură al gropii este format mai ales din cenuşă, observându-se pe alocuri lentile de cenuşă albicioasă, compactă, acest fapt indicându-ne faptul că aici a avut loc o ardere intensă, mai ales că şi pe fragmentele ceramice apar arderi secundare puternice.

Cercetarea SIX ne determină să considerăm că prin trasarea acesteia, am surprins o locuință de o importanță deosebită față de cele descoperite până acum, amplasată central în cadrul aşezării cucuteniene de pe Dealul Fulgeriş (susținem acest lucru mai ales după situația arheologică total diferită față de cercetările de până acum, dar şi după bogăția artefactelor descoperite). Ne propunem în campania viitoare deschiderea unor casete de mari dimensiuni, prin care urmărim cercetarea integrală a acestei locuințe, pentru a putea fi realizată interpretarea funcționalității ei.

Datorită descoperirilor importante în cele cinci campanii arheologice (2003-2007), considerăm că pentru a se reuşi cercetarea integrală a aşezării de la Fulgeriş-*Dealul Fulgeriş/La 3 cireşi*, com. Pânceşti, jud. Bacău într-un timp util, pentru a se evita degradarea totală a acestui sit, ar fi nevoie de o suplimentare a fondurilor, şi implicit de campanii de cercetare cu o durată mai mare (3-4 luni anual).

Note:

1. I. Mareş, *Metalurgia aramei în neo-eneoliticul României*, Suceava, Editura Bucovina Istorică, 2002, p. 108, 191, 232-233, 268, 272, pl. 24/ 6-9.

Bibliografie:

R. Alaiba, L.E. Istina, *Ceramica de tip Cucuteni C descoperită în stațiunea Fulgeriş-Dealul Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău*, Carpica 35, 2006, p. 47-60.

Al. Artimon, L.E. Istina, M.A Istina, I. David, *Fulgeriş, com. Pînceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi,* CCA 2004, p. 124-125, nr. 74.

V Căpitanu, *Cercetări arheologice de suprafață pe teritoriul județului Bacău (II),* Carpica 14, Bacău, 1982, p. 148.

V Căpitanu, *Raport de săpătură Fulgeriş (jud. Bacău),* în Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992, Brăila, 1996, p. 50, nr. 108.

Cucuteni – un univers mereu inedit (coord. L.E. Istina), Catalog de expozitie, Iaşi, Editura Documentis, 2006, 46 p.

S. Haimovici, A. Vornicu, *Studiul arheozoologic al resturilor faunistice din situl Fulgeriş-Cucuteni A (com. Pânceşti, jud. Bacău),* Carpica 34, 2005, p. 357-372.

L.E. Istina, D.-O. Boldur, D. David, L. Ursachi, *Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi,* CCA 2007, p. 158-160, nr. 82, pl. 36.

L.E. Istina, D.-O. Boldur, M.-A Istina, *Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi,* CCA 2006, p. 162-166, nr. 79, pl. 29.

L.E. Istina, *Observații privind cercetările arheologice în situl cucutenian de la Fulgeriş, jud. Bacău. Campania 2004,* Carpica 34, 2005, p. 55-75.

L.E. Istina, *Plastica antropomorfă descoperită în aşezarea cucuteniană de la Fulgeriş. Repertoriu*, Carpica 35, 2006, p. 39-46.

L.E. Istina, F.A. Tencariu, *Fulgeriş, com. Pînceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi,* CCA 2005, p. 152-153, nr. 100, pl. 15.

70. Găiseni, com. Găiseni, jud. Giurgiu

Punct: fosta Mănăstire Strâmbu

Cod sit: 103096.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 368/2007

Colectiv: Daniela Marcu Istrate (SC Damasus SRL), Horea Pop (MJIA Zalău), Daniel Culic

Situl arheologic se află în satul Găiseni pe locul fostei Mănăstiri Strâmbu, pe o terasă neinundabilă, a doua, a pârâului Siriu.

Cercetările efectuate în vederea definitivării proiectului de restaurare, acum şi în cele două campanii anterioare, au fost organizate de SC Damasus SRL din Braşov. În perioada 13-26 septembrie 2007 au fost realizate 5 sondaje arheologice la Biserica ortodoxă *Sfântul Nicolae* din Găiseni, jud. Giurgiu, fostul schit mănăstiresc *Strâmbu*. Obiectivul cercetării a fost acela de a identifica structurile zidite ale construcțiilor de sub actualul nivel de călcare, demolate anterior, din zona zidului de incintă, dar şi urmărirea stratigrafiei din interiorul şi din jurul acestora, a datelor tehnice legate de acestea şi a informațiilor privind habitatul uman şi al acțiunilor antropice din spațiul pe care au fost amplasate edificiile.

Suprafețele deschise au fost numerotate continuând numerotarea sondajelor anterioare de la 18 până la 22, la acest obiectiv fiind efectuate alte cercetări de acest gen în două campanii mai vechi.

Cercetarea s-a concentrat pe latura de N (S18), E (S19), SE (S20), S (S21) şi V (S22) a incintei bisericii.

S18: 8 x 2 m, orientată aprox. S-N, aprox. perpendiculară pe latura de N a incintei la 16 m E, de zidul interior al incintei

vestice. Scopul deschiderii acestei suprafețe a fost de a investiga un posibil spațiu de locuit dotat cu o pivniță.
S19: 8 x 2 m, cu orientarea S-N, trasată în capătul estic al S 5 şi perpendiculară pe aceasta. Cu această suprafață s-a urmărit traseul incintei de E în acest sector.
S20: 3 x 3 m, paralelă cu latura sudică, lungă a bisericii şi la 20 m S de aceasta. S20 urmăreşte traseul incintei în sectorul sudic.
S21: 7 x 1,5 m, paralelă cu latură de V a bisericii, la 17 m S de aceasta - m. 0, este la 17 m S de latura de S a bisericii. S21 a fost trasată pentru verificarea existenței ruinelor de pe latura de S a incintei.
S22: 2 x 4 m, cu orientarea E-V, trasată perpendicular pe zidul de incintă, în dreptul contrafortului consolidat. Această suprafață a fost trasată pentru verificarea existenței ruinelor de pe latura de V a incintei.

Toate cotele de adâncimi notate în desene şi în referințele din text au fost raportate la o cotă *wagriss*, folosită de constructori, proiectanți şi cercetările arheologice de până acum. Nivelul acestei cote a fost preluat de pe ancadramentul de piatră al intrării de V al bisericii. Măsurat de la nivelul pragului de piatră, se află la +0,82 m.

Suprafața S18

S18 (8 x 2 m, orientare S-N, 16 m^2) a fost trasată aprox. perpendicular pe latura nordică a incintei bisericii la 16 m E de zidul vestic de incintă.

Structuri zidite:

- în această suprafață au fost surprinse următoarele ziduri: Z10, Z11, Z12, Z18, Z19, Z20

Z10 (m. 2-5, profil vestic; elevație: păstrată pe max. 1,2 m; lățime: neprecizabilă; orientare: S-N; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun până la +0,7 m de unde continuă cu "mortar" din lut cu nisip; fundație: din cărămidă legată cu mortar, h=0,7 m) delimitează la V o încăpere ale cărei limite nordice sunt date de Z12 (m. 7-8, profil nordic; elevație: păstrată până la max. +0,8 m; lățime: 0,7 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: neprecizabil). La S încăperea este delimitată de Z11 (m. 1,2-2,2; elevație: păstrată pe max. 1,2 m; lățime: 0,7 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,5 m) care prezintă o îndreptare care poate fi identificată cu un prag de intrare în încăperea amintită, aflat la +0,9 m. La un nivel situat la -0,1-0,2 m față de prag se poate observa în profilul estic un nivel de călcare în încăpere delimitat şi de câteva cărămizi fragmentare provenite de la pardoseala conservată precar (între m. 2-4,6). Un nivel de călcare la nivelul pragului a fost sesizat şi la S de Z11. La nivelul corespunzător pardoselii amintite a mai fost surprinsă o suprafață realizată din cărămizi clădite înspre Z12. Această amenajare suprapune o boltă, Z20 (m. 4-7; elevație: surprinsă pe max. 0,9 m; deschidere arc de boltă interior: 1,5 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; bolta tencuită pe exterior; fundație: din cărămidă spartă în mult mortar, h surprinsă 0,6 m, prezentând un decroş de 0,1 m, la -0,2 m), prăbuşită doar înspre profilul vestic. Punctul superior exterior al bolții se află la +0,5 m. Spațiul dintre Z11 şi Z20 a fost umplut cu moloz peste care a fost amenajată pardoseala. Probabil într-o primă fază existau Z12 (incinta veche?) şi Z20, poate şi Z11, iar nivelul de călcare fiind undeva la nivelul decroşului fundației bolții (Z20) şi al Z11. Într-o etapă ulterioară a fost amenajat Z19 (incintă nouă?) şi mai apoi ridicate Z10 şi Z18 vizibil adosate la Z11 şi Z20 realizate într-o tehnică asemănătoare la care a fost utilizat mortar din lut cu nisip. În această fază probabil a fost ridicat considerabil nivelul de călcare în acest sector cu aproape 1 m față de cota 0.

Suprafața S19

S19 (8 x 2 m, orientare S-N, 16 m^2) a fost trasată pe latura estică a incintei bisericii perpendicular pe S5. Cu această suprafață s-a urmărit traseul incintei de E în acest sector.

Structuri zidite:

- în această suprafață au fost surprinse următoarele ziduri: Z5, Z6

Z5 (m 2,5-8, profil vestic; elevație: păstrată pe max. 0,35 m; lățime: neprecizabilă, dar surprinsă pe max. 0,7 m în dreptul m. 4,5; orientare: S-N descriind uşor un arc de cerc; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă înecată în mortar, înălțime 0,3 m) a fost surprins la -0,9 m, iar talpa fundației sale se află în profilul nordic la -1,55 m. Fundația nu prezintă şanț de fundare, baza sa fiind înecată în lutul local steril. La nivelul construirii zidului, în exteriorul acestuia se poate observa un strat din cărămidă spartă. De asemenea se mai pot observa straturi succesive de demolarea zidului, dar de mici proporții. O prăbuşire masivă a zidului estic de incintă s-a datorat probabil unei deteriorări a acestuia la baza sa provocând o alunecare nefirească a zidului şi o "aşezare" pe baza rămasă întactă.

În punctul de curbură maximă a arcului de cerc descris de Z5 (m. 5-5,9) a fost construit, odată cu acest zid, un contrafort (Z6) lat de 0,8-0,9 m, perpendicular pe Z5, surprins pe o L de 1,3 m, având aceleaşi caracteristici cu zidul de incintă şi țesut cu acesta. Extremitatea estică a zidului Z6 întră în profilul estic al S19 şi a fost surprins la -1,3 m, iar baza sa la -1,85 m. S5 anterioară a fost surprinsă în S19 între m 1,9-3,3.

Suprafața S20

S20 (3 x 3 m, orientare N-S, 9 m^2) paralelă cu latura sudică, lungă a bisericii şi la 20 m S de aceasta. S20 urmăreşte traseul incintei în sectorul sudic. Datorită vegetației dense de salcâm caseta nu a putut fi extinsă spre S şi V.

Structuri zidite:

- în această suprafață au fost surprinse următoarele ziduri: Z13, Z14, Z15, Z16, Z17

Z13 (elevație: neprecizabilă; lățime: 0,25 m; orientare: SV-NE; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: neprecizabilă) pare mai degrabă un prag ce se adosează la zidul Z14 (taie în diagonală caseta de la SV la NE, elevație: păstrată pe max. 0,8 m; lățime: 0,35 m; orientare: SV-NE; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă legată cu mortar din lut cu nisip, înălțime 0,3 m; la fundație prezintă un decroş de 0,1 m la -1 m, dar un alt decroş de 0,1 m la -0,45 m). Z14 încalecă zidul Z15 (elevație: păstrată pe max. 0,65 m; lățime: 0,4 m; orientare: SE-NV; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,3-0,65 m) care împreună cu Z13 delimitează o încăpere cu pardoseală conservată precar, realizată din cărămidă prinsă în mortar. Paralel cu Z13, dar despărțit de Z14, având aceleaşi caracteristici a fost identificat Z16 (elevație: păstrată pe max. 0,2 m; lățime: 0,3 m; orientare: SV-NE; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă înecată în mortar, h 0,25 m). Toate zidurile amintite, mai puțin Z15, sunt paralele cu Z17, care pare a fi zidul de incintă al mănăstirii. Z15 este adosat şi perpendicular pe Z17 (colțul de SE al casetei, profil estic şi sudic; elevație: păstrată pe max. 0,6 m; lățime:

neprecizabilă, surprinsă pe 0,55 m la -0,0 m; orientare: SV-NE; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă înecată în mortar, h 0,95 m, prezentând un decroş lat de 0,15 m la -0,7 m). Spațiile descrise de Z17, Z16, Z15 şi Z14 sunt înguste (1,6 m) şi chiar dacă nu se cunoaşte deocamdată cea de a patra latură a celor două încăperi se poate aprecia că acestea nu erau destinate locuirii. S20 suprapune parțial S1 şi din acest motiv doar profilul estic este intact. Un nivel de călcare poate fi sesizat la nivelul decroşului fundației zidului Z17 care corespunde bazei fundației zidului Z16 (-0,7 m), mai jos decât nivelul de călcare de pe pardoseala din cărămidă (-0,1 m). Acest nivel este marcat printr-o lentilă de cenuşă groasă de 0,2 m. De altfel umplutura acestui spațiu este caracterizată de dărâmătură, dar şi lemn ars şi cenuşă.

Suprafața S21

S21 (7 x 1,5 m, orientare N-S, 10,5 m^2) paralelă cu latură de V a bisericii, la 17 m S de aceasta; m. 0, este la 17 m S de latura de S a bisericii. S21 a fost trasată pentru verificarea existenței ruinelor de pe latura de S a incintei.

Structuri zidite şi complexe:

- în această suprafață au fost surprinse următoarele ziduri: Z1, Z2, Z3, Z4 şi complexele C1, C2, C3, C4.

Z1 (m. 5-6, surprins la +1 m; elevație: păstrată pe max. 1 m; lățime: 0,75 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,55 m, talpa fundației la -0,65 m) este şi zidul de incintă al mănăstirii în acest sector apărând înainte de deschiderea săpăturii la suprafață ca un val din pământ. Un nivel de construcție al acestui zid se poate observa la -0,45 m printr-un strat de mortar care suprapune un nivel (14) de lut cu lemn ars mărunt provenit probabil de la amenajarea terenului înaintea construirii mănăstirii.

Z2 (m. 1,5-2,4, surprins la +0,08 m ; elevație: păstrată pe max. 0,35 m; lățime: 0,5 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; zidul prezintă un mic decroş de 0,05 m pe latura nordică, fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,3 m, talpa fundației la -0,6 m) este distrus înspre profilul de E de săparea complexului C3.

Z3 (m. 0,4-1,3, surprins la -0,2 m ; elevație: păstrată pe max. 0,2 m; lățime: 0,5 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,27 m, lățime 0,6 m a fost deteriorat parțial spre profilul vestic de săparea complexului C4.

Z4 (m. 2-3, surprins la +0,05 m ; elevație: păstrată pe max. 0,35 m; lățime: neprecizabilă; orientare: S-N, perpendicular pe zidul de incintă; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,3 m, talpa zidului la -0,6 m). Foarte probabil Z4 este un zid de compartimentare al unor încăperi delimitate la N de Z2. Zidul Z3, paralel cu Z2, aflat la 0,7 m N de acesta, constituia probabil baza unei prispe la clădirile adosate la zidul de incintă. Un nivel de călcare în exteriorul acestei prispe a fost sesizat aprox. la cota 0 suprapunând un nivel de umplutură depus peste nivelul de construcție al zidului. În spațiul dintre zidul Z2 şi prispă - Z3 (cpl. C2) umpluturile au fost deranjate considerabil de intervențiile mai târzii, la săparea cpl. C 3 şi C 4.

Cpl. C1 este de fapt spațiul delimitat de Z1, Z2 şi Z4 şi care corespunde nivelului de funcționare şi călcare din încăperea cercetată (la -0,1-0,15 m). Probabil zidurile interioare ale încăperii erau tencuite, fragmente de tencuială pictată cu albastru şi galben apărând în spațiul cercetat. Încăperea a fost pardosită cu cărămizi, dar intervențiile ulterioare au descompletat această amenajare. Mai mult săparea unei gropi de mari dimensiuni (cpl. C3**),** într-o etapă târzie, a distrus o bună parte din C1, dar şi din Z2. C3 este o groapă probabil patrulateră săpată aprox. paralel cu Z1, Z3 şi Z4, din care doar o latură (cea vestică) a fost surprinsă complet şi care are L de 3,1 m. Complexul intră în profilul estic al S21 fiind străpuns ulterior de cpl. C3A**,** o groapă (d probabil 1,8 m, ad. 0,7 m) în care a fost găsită de asemenea tencuială pictată în albastru şi galben.

Cpl. C4 este o groapă de var târzie de formă neregulată, poate poligonală cu colțuri rotunjite. Groapa are ad. de 0,95 m şi la săparea acesteia au fost deteriorate zidurile Z2 şi Z3. Umplutura acestui complex este formată din var cu cărămidă spartă.

Suprafața S22

S22 (4 x 2 m, orientare E-V, 8 m^2) trasată pe latura de V a bisericii, în dreptul contrafortului consolidat; m. 0, este la 4 m E de acesta. S22 a fost trasată pentru verificarea existenței ruinelor de pe latura de V a incintei la S de turnul clopotniță.

Structuri zidite şi complexe:

- în această suprafață au fost surprinse următoarele ziduri: Z7, Z8, Z9 şi cpl. C5, C6, C7.

Z7 (spre şi în profilul sudic al S22, surprins la +0,3 m; elevație: păstrată pe max. 0,15 m; lățime: 0,7 m; orientare: E-V; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: porneşte de la un mic decroş tot în maniera de căstrucție cu cărămidă şi mortar de la baza căreia este realizată din cărămidă spartă înecată în mortar, h 0,56 m, talpa fundației la -0,4 m) este un zid de compartimentare între două încăperi adosate la zidul de incintă vestic al mănăstirii (Z8). Un nivel de călcare corespunzător acestui zid se poate observa la +0,2 m de unde se formează un strat negru de locuire cu pigmenți (3).

Z8 (m. 3,5-4, surprins la +0,85 m; elevație: păstrată pe max. 1,50 m; lățime: 0,6 m; orientare: S-N; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: din cărămidă spartă înecată în mortar, înălțime neprecizabilă, talpa fundației neprecizabilă) este distrus până la nivelul actual de călcare.

Z9 (m 2,3-3,2 surprins la -0,25 m; elevație: surprinsă pe max. 0,3 m; lățime: 0,8-0,9 m; orientare: S-N; materiale de construcție, tencuieli, mortare: cărămidă prinsă cu mortar bun; fundație: neprecizabilă) a fost deteriorat parțial spre profilul sudic la amenajrea zidului de incintă Z8. Z9 este, se pare, zidul vechi de incintă al mănăstirii demantelat într-o anumită fază. El este încălecat de fundația zidului Z7 şi suprapus de cpl. C5 care este un rest de pardoseală incendiată care intră în profilul nordic al S22. Acestei pardoseli, ulterioare Z9, dar anterioară Z7, îi corespunde un nivel de călcare marcat prin cenuşă, dar şi de prezența a două gropi de stâlp cu lemn ars şi cenuşă (cpl. C6 şi C7) care nu se adâncesc decât 0,15 m în umpluturile anterioare. Abia după încendierea acestei faze, căreia îi aparțin cele trei complexe, dar şi nivelarea zonei, a fost ridicat zidul Z7 şi au fost amenajate clădirile adosate zidului de incintă Z8.

Din suprafețele trasate a fost recoltat un material arheologic, preponderent ceramic fragmentat (majoritar recipiente, dar şi două pipe fragmentare, dar piese din fier (cuie), argint (moneda turcească) şi sticlă (sticlă de geam).

Ceramica-recipiente este preponderent arsă oxidant cu nisip în pastă, predominând categoria oalelor pentru preparat hrana cu sau fără torți, străchini şi castroane. Mai apar şi fragmente de urcioare, căni pastă fină lustruită şi smălțuită sau pictată şi capace cu buton circular.

Cercetarea incintei bisericii ortodoxe *Sfântul Nicolae* din Găiseni, în cea de-a treia campanie arheologică, deşi de anvergură redusă, a adus importante noi informaţi despre acest monument medieval de arhitectură din judeţul Giurgiu. Pe baza acestora poate fi reconstituit parţial traseul incintei mănăstirii şi a habitatului din preajma acesteia.

În absenţa unor elemente clare de datare, nu se poate oferi o cronologie absolută descoperirilor făcute, dar în corelaţie cu structurile zidite şi complexele descoperite s-a propus o cronologie relativă internă a fiecărei zone cercetate.

Prezenţa unor fragmente ceramice preistorice în S21, dar şi în preajma terasei mănăstirii ne face să credem că a existat şi o locuire din această perioadă distrusă probabil la amenajarea complexului monastic în evul mediu.

S18: Scopul deschiderii acestei suprafeţe a fost de a investiga un posibil spaţiu de locuit delimitat de un zid spre E, dar zidul (Z18 şi Z10) au apărut în profilul vestic, iar la N a fost identificată o boltă (Z20) de parter sau demisol care necesită investigaţii suplimentare de anvergură.

S19: trasată în capătul estic al S5 şi perpendiculară pe aceasta s-a urmărit traseul incintei de E în acest sector din spatele absidei bisericii. Cercetarea noastră a demonstrat că în acest sector zidul de incintă (Z5) descrie uşor un semicerc sprijinit spre exterior de un contrafort (Z6).

S20: a identificat în colţul de SE zidul de incintă (Z17) şi direcţia acestuia, dar şi reţeaua de alte ziduri adosate la el completând imaginea anterioară cunoscută.

S21: a fost trasată pentru verificarea existenţei ruinelor de pe latura de S a incintei, demonstrându-se existenţa acestora din plin prin identificarea zidurilor Z2, Z3, Z4.

S22: trasată perpendicular pe zidul de incintă, în dreptul contrafortului consolidat pentru verificarea existenţei ruinelor de pe latura de V a incintei a completat imaginea pandant de la N de Turnul clopotniţă, existentă şi la S de acesta. [Horea Pop]

71. Giurgeni, com. Giurgeni, jud. Ialomiţa [Oraşul de Floci]

Punct: Grindurile nr. 1,2, 3, 6,8

Cod sit: 124910.02

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 31/2007

Colectiv: Anca Păunescu - responsabil, Irina Ene (MNIR), Dana Mihai (INMI), Gheorghe Matei (MJ Ialomiţa), Irina Popescu (MO-Craiova)

Obiectivele cercetării din anul 2007:

- grind nr.1 - începând din anul 2001 cercetarea arheologică s-a concentrat în limita nordică a grindului, cu scopul de surprindere a celor două nivele de locuire, distruse prin incendii, datate între a doua jumătate a sec. XV şi sec. XVI-XVII;
- grind nr.2 - descărcarea de sarcină arheologică a unei suprafeţe de 200m² pentru amplasarea bazei de cercetare şi expunere muzeală a sitului;
- grind nr.3 -"Avicola" - continuarea cercetării locuinţelor din sec. XVI-XVII;
- grind nr.6-"La Mănăstire" curăţarea şi conservarea primară a zidurilor de fundaţie ale bisericii nr.1.
- grind nr.8-sondaj pentru verificarea prospecţiilor arheogeofizice efectuate de F.Ciubotariu, Facultatea de Geologie-Geodezie-Bucureşti.

Sector Grind 1

Anca Păunescu

Cercetarea din această campanie s-a continuat în limita de N a grindului unde în cursul campaniei din anul 2006, cu prilejul dezvelirii şi cercetării locuinţei datată în a doua jumătate a sec. XVI[1], s-a observat în profilul casetelor urma unei locuinţe, distrusă de asemenea prin incendiu.

Au fost deschise 3 casete (nr.6-8) paralele, cu un martor de 1 m. între ele, orientate N-S. După înlăturarea stratului de pământ vegetal a apărut o zonă întinsă de dărâmătură de chirpic puternic ars. Au apărut urmele unei locuinţe. S-a păstrat parţial podeaua de lut galben bătătorit în care s-au păstrat resturi ale bârnelor talpă, adâncite în podea. Planul locuinţei este drepunghiular cu dimensiunile laturilor de 7m x 5,75m. Latura de sud-vest se păstra parţial, distrusă de lucrările agricole. Pe podeaua acestei locuinţe s-a găsit o râşniţă de piatră în apropierea laturei de SV-NE. Inventarul arheologic al acestei locuinţe este sărac şi acest fapt presupune abandonarea locuinţe înainte de distrugerea ei spre sfârşitul sec. XVI sau în primele decenii ale secolului următor. La o distanţă de 1,50 m de latura de NE a locuinţei a fost interceptată o zonă de arsură şi foarte multă cenuşe limitată de un şir din bolovani de râu, orientat la fel cu latura locuinţei. La N de acest şir de bolovani se afla o groapă de mari dimensiuni, în umplutura căreia s-a găsit o mare cantitate de oase sparte provenite de la animale de talie mare.

Sector Grind-2

Anca Păunescu

În vederea amplasării construcţiei bazei de cercetări şi expunere muzeală a sitului în limita nordică a grindului, cercetarea arheologică cu caracterul de sondaj în vederea descărcării de sarcină arheologică a unei suprafeţe de 200 m². În acest scop s-au trasat trei secţiuni, paralele, orientate N-S, fiecare cu dimensiunile de 20 x 2 m, cu martori de 1 m şi 4 m între ele. În această zonă stratigrafia grindului a fost distrusă cu ocazia lucrărilor de refacerea a şoselei DN2A după înundaţiile din anul 1970. Limita nordică a grindului a fost decapată şi pământul a fost împins pentru înălţarea şoselei.

După îndepărtarea stratului de pământ vegetal, în suprafaţa secţiunilor A şi B au apărut resturi ale unei podele din pământ bătut şi gropi de pari ale unei amenajări sezoniere. Inventarul arheologic foarte sărac se compune din mici fragmente ceramice rulate, provenite de la vase de uz nesmălţuite şi foarte multe spărturi de oase de animale. Sub acest nivel de locuire, la ad. de 0,45-0,55 m a apărut stratul de pământ galben steril din punct de vedere arheologic.

Sector Grind 3 "Avicola" - sector MJ-Ialomiţa.

Gheorghe Matei

În campania din anul 2007 s-au continuat cercetările pentru completarea planurilor locuinţelor interceptate în anii 2005 şi 2006. În acest scop s-au deschis şi cercetat următoarele suprafeţe: s-au prelungit SI/2003 cu 6 m spre E, pentru a se surprinde planul locuinţei nr.5. SIII/2005 s-a prelungit spre E pentru a se surprinde şi întregi planul locuinţelor nr. 10 şi 11 cu două faze de refacere, cercetate în campania din anul 2006. Pe suprafaţa podelei din L11, datată la sfârşitul sec. XV, s-a descoperit o vatră rotundă şi bârne carbonizate şi un material ceramic neîntregibil şi fragmente de oală cahlă.

SIV a fost prelungită spre V, în vecinătatea zonei necropolei. Aici s-a urmărit completarea planului locuinței L1, cu două faze de amenajare.

Sector Grind 6 "La Mănăstire".

Gheorghe Matei, Anca Păunescu

În cadrul programului de punere în valoare a zonei de interes prioritar Oraşul de Floci au fost curățate şi conservate primar fundațiile monumentului Biserica nr. 1. Pentru a-l feri de acțiunile de vandalism, acest complex a fost împrejmuit cu un gard de sârmă.

Sector Grind 8.

Irina Ene, Dana Mihai

În vederea verificării datelor furnizate de prospecțiile arheogeofizice efectuate în acest sector, în luna iulie, înaintea campaniei de cercetări arheologice Au fost trasate 6 secțiuni, parale, cu martori de 1 m între ele, cu dimensiuni diferite, orientate N-S. Au fost descoperite urmele unei locuințe sezoniere şi 9 morminte de inhumație, care semnalează existența unei necropole ce urmează a fi cercetată în campaniile următoare.

În ziua de 22 septembrie, cu ocazia Zilelor Porților Deschise a avut loc o manifestare mediatizată pentru fixarea unei plăci ce semnalează situl de interes prioritar în cadrul unui program inițiat de INMI şi Consiliul Europei.

Note:

1. CCA 2006, p.165-166.

72. Grădiştea de Munte, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara [Sarmizegetusa Regia]

Punct: Dealul Grădiştii

Cod sit: 90937.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 26/2007

Colectiv: Ioan Glodariu - responsabil, Darius Sima (UBB Cluj), Eugen Iaroslavschi, Gabriela Gheorghiu, Răzvan Mateescu, Paul Pupeză (MNIT), Cristina Bodó (MCDR Deva)

Sarmizegetusa Regia se află la S de Orăştie, satul Grădiştea de Munte, pe o ramificație a Muncelului intrată în literatura arheologică cu numele de *Dealul Grădiştii*. Ruinele antice s-au semnalat încă din sec. al XVI-lea. De-atunci probabil au început şi răscolirile celor vizibile la suprafață. Cele mai mari s-au făcut în sec. XVIII-XIX pentru că în ultimul deceniu al sec. XX şi la începutul veacului nostru să fie călcate de căutătorii de comori înzestrați cu aparatură de detectare modernă. Primele cercetări sistematice s-au făcut în 1924 şi au fost reluate cu întreruperi variabile ca întinderi, din 1950.

Locuirea antică se întinde pe aproape 6 km, pe terase amenajate de daci mai ales pe coama şi pe versanții de S ai *Piciorului Muncelului*. Capitala regatului dac are două „cartiere" civile la V şi la E între care se află cetatea şi zona sacră. Cercetările arheologice din anul 2007 au vizat zona sacră şi anume terasa a X-a şi zona *Căprăreața*.

Cercetările arheologice în anul 2007 s-au efectuat după vechile principii ale colectivului de cercetare, anume continuarea săpăturilor la obiectivele anterioare abordate pentru terminarea pe sectoare a cercetării generale şi verificări acolo unde ele se impun. Activitatea s-a masat mai ales în zona sacră pe terasa a X-a şi s-au facut verificări mai ales la NE de zona sacră, în punctul *Căprăreața*. În subsidiar s-a „periat" din nou *Piciorul Muncelului* pentru a verifica dacă el a fost din nou „căutat" de către căutătorii de comori şi, eventual, pentru recuperarea materialelor arheologice aruncate de braconierii siturilor arheologice.

Terasa a X-a

Continuarea cercetărilor din anii 2004 şi 2005 era imposibilă din moment ce încă nu a fost soluționat diferendul între MCC (care susține cercetarea arheologică), pe de o parte şi Ministerul Mediului, recte Administrația Parcului Natural Grădiştea Muncelului - Cioclovina (care protejează câțiva copaci), pe de altă parte. Ca urmare s-a preferat continuarea cercetării sectorului de N al terasei. Acolo nu era cercetată integral porțiunea dintre sanctuarul mare de andezit şi cele trei încăperi cu ziduri din blocuri fasonate situate la N de sanctuar şi tot acolo nivelarea terenului pentru accesul utilajelor necesare conservării din anul 1980 a acoperit cele trei încăperi amintite.

Se impunea continuarea SI/2006 şi redecopertarea feței de S a zidului celor trei încăperi. Ca urmare, SI/2006, de 22 x 2 m a fost prelungită spre N cu încă 8 m şi a devenit SI/2006-2007 având în total dimensiunile de 30 x 2 m. Ea a dovedit că la amenajarea terasei de către daci, după tăierea şi nivelarea stâncii native din buza terasei, spărturile nedorite ale ei au fost nivelate cu pământul de umplutură al terasei. Ici-colo era câte un fragment ceramic.

Secțiunea IB, de 7,50 x 2 m s-a trasat perpendicular pe SI 2006/2007 în m. 22 -23 ai ei şi cu orientarea SV–NE. Ea a fost paralelă cu SII/2006 şi la distanță de 4 m.

Stratigrafia (de sus în jos): - strat subțire provenit de la nivelarea făcută în anii 1979-1980, numai la joncțiunea cu SI 2006/2007; *humus* format până în anul 1979; pământ din umplutura terasei; stânca nativă tăiată aproape orizontal şi doar în fața paramentului exterior (dinspre S) era tăiată în unghi.

În m. 6-7,50 din peretele de SV, la 1 m adâncime au apărut blocuri de calcar, unele cu obişnuitele jgheaburi pentru tiranții de bârnă şi mergând oblic în secțiune, intrau în peretele de NE al secțiunii. În prima asiză erau patru blocuri, iar în asiza a doua s-au păstrat doar două. Alte trei blocuri erau căzute la distanțe variabile departe în fața paramentului.

Materialul arheologic consta din câteva fragmente ceramice, fragmente de țigle dacice, unul dintr-un olan, dar şi două fragmente de cărămizi triunghiulare; la cele din urmă, cu toate că trădează intervenția romană, pasta este identică cu acelora dacice („sursa" de lut conținea nelipsitele particule de mică).

Desigur paramentul protejat a fost acoperit, la fel ca şi secțiunile. Oricum se impune dezvelirea încăperilor chiar dacă mici alunecări de pământ o fac destul de anevoioasă, întreprindere posibilă numai după ce Administrația Parcului va fi convinsă că expunerea unor încăperi cu ziduri din blocuri de calcar, vechi de două milenii, este mai importantă decât păstrarea în picioare a patru –cinci fagi de 20–30 de ani.

Verificările au vizat doar parțial porțiunea din *Piciorul Muncelului* cunoscută cu numele *Căprăreața*. Acolo în anii 70 ai secolului trecut s-au cercetat două terase, unde s-a descoperit un mare atelier de făurărie. Tot acolo căutătorii de comori au găsit primul lot de brățări dacice de aur.

Groapa cu primul lot a fost identificată, curățată de pământul scurs în ea şi desenată. Ea a fost săpată în stâncă, în

pantă abruptă şi avea un colţ de stâncă drept reper pentru cei ce le-au ascuns. Cum desenele gropii au fost făcute la aproape 7 ani de la golirea ei de către braconieri, planul şi profilele ei au fost parţial „ajustate" de cei care au găsit cele 10 brăţări de teamă să nu scape vreun alt obiect. Importantă este săparea ei în vechime în stânca nativă într-un loc unde panta naturală era de 70^0 şi în apropierea unui reper natural trainic (colţul de stâncă). Desigur cel care a ales locul a pierit în războiul daco-roman din 105-106 p.Chr., iar cei ce au săpat groapa probabil imediat după ascunderea brăţărilor, protejate de-a lungul timpului de alunecările terenului, precum şi de lespezile de micaşist aruncate de braconierii sitului arheologic în apropierea gropii. Chiar în această împrejurare se impun trei observaţii: - romanii nu au găsit după căderea Sarmizegetusei întreg tezaurul regal, tezaurul nu a fost îngropat într-un singur loc, ceea ce este firesc (vezi de pildă monedele de aur) şi la daci, ca şi la alte popoare (celţi, germani, romani) aurul era rezervat „suveranului" şi familiei sale şi numai ei aveau dreptul să poarte obiecte de podoabă din acest metal. Ultima constatare explică absenţa aurului în mulţimea de tezaure cu piese de argint găsite până acum în Dacia preromană.

Nu departe se află alte două colţuri de stâncă lângă care nu sunt nici un fel de amenajări. Perieghezele sistematice la *Căprăreaţa* au dus la descoperirea de materiale arheologice abandonate de braconieri sau scoase la iveală de torenţii iscaţi după tăierea pădurii. Menţionăm o fibulă disc cu balama fragmentară, un capac de fier, o caserolă fragmentară cu toartă, un bol de fier fragmentar, un drug de poartă, două lupe de fier, un fragment de tub de canal din lut şi fragmente ceramice.

Perierea *Piciorului Muncelului* de la *Căprăreaţa* până *La Porţi*, adică pe toată lungimea anticei Sarmizegetusei Regia nu a depistat existenţa unor gropi recente ale căutătorilor de comori, semn foarte probabil că zona a fost „epuizată" din punctul lor de vedere. În schimb au mai fost recuperate câteva piese izolate din fier.

Mulţumită aceleiaşi înţelegeri a MCC, menţionată şi în anul 2006, a continuat şi s-a încheiat ridicarea topo a întregului sit. Concret s-au executat: ridicarea topografică a cartierului civil de la E (*Căprăreaţa*) în proiecţie stereografică 1970, sistem de referinţă - Marea Neagră 1975, planul topografic al zonei *Căprăreaţa* cu specială privire asupra teraselor antropogene (realizat în premieră prin validarea pe ortofotoplanuri) în aceeaşi proiecţie şi baza de date de tip GIS.[1]

Note:

1. Cele mai recente date asupra zonei se găsesc în: I. Glodariu, *Addenda aux "Points de repère pour la chronologie des citadelles et des établissements daciques des Monts d'Orăştie"*, ActMN 32/1, 1995, p. 103-118; I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu-Pescaru, Florin Stănescu, *Sarmizegetusa Regia – Capitala Daciei Preromane,* Deva, 1996; I. Glodariu, *Sarmizegetusa Regia – capitale du royaume dace***,** Transylvanian Review 10, 2, Cluj Napoca, 2001, p. 3-15; I. Glodariu, *Infrastructura sectorului de N al terasei a XI-a de la Sarmizegtusa Regia (I)*, în Daco-Geţii, Deva, 2004, p. 39-46; E. Iaroslavschi, *Zona siderurgică din preajma capitalei statului dac*, în Daco-Geţii, Deva, 2004, p. 55-62; A. Pescaru, E. Pescaru, C. Bodó, *New elements of fortification in the area of the citadel of Costeşti-Blidaru*, în Daco-Geţii, Deva, 2004, p. 47-54; G. Florea, L. Suciu*, Consideraţii preliminare privind cercetările arheologice de pe platoul cetăţii de la Grădiştea de Munte*, în Daco-Geţii, Deva, 2004, p. 63-74; G. Gheorghiu, *Dacii pe cursul mijlociu al Mureşului*, Cluj-Napoca, 2005; G. Gheorghiu *"Deposits" and consecrated material reused within the sacred area from Sarmizegetusa Regia*, în Studia Historiae et Religionis Daco - Romanae. In honorem Silvii Sanie, Bucureşti, 2006, p. 127-137; I. Glodariu, *The destruction of sanctuaries in Sarmizegetusa Regia,* în Studia Historiae et Religionis Daco – Romanae. In honorem Silvii Sanie, Bucureşti, 2006, p. 113 -126; G. Gheorghiu – R. Mateescu, *Ruinele unei construcţii necunoscute aflate în zona sacră de la Sarmizegetusa Regia,* în Dacia Felix. Sudia Michaeli Bărbulescu oblata, Cluj Napoca, 2007, p. 118 - 127; M. Ciută, G.T. Rustoiu, *Consideraţii asupra unui complex descoperit în proximitatea Sarmizegetusei Regia***,** Apulum 44, 2007, p. 99 – 111.

Abstract:
On the sacred area, the 10th terrace, the research of the northern sector came to the end. At the same time the external part of the edifice with three compartments located on the North side of the big sanctuary of andesite.
At the spot *Căprăreaţa*, North-East of the sacred area a pit dug into the natural rock was emptied and drew (on a slope of 70^0). That was the spot where the treasure hunters found the 10 golden bracelets.

73. Hălmeag, com. Şercaia, jud. Braşov

Punct: Valea Mâţii

Cod sit: 41836.07

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 117/2007

Colectiv: Florea Costea - responsabil, Lucica Savu (MJI Braşov), Andrei Gonciar (ArchaeoTek, Canada), Iulian Şchiopu (M Făgăraş)

Cercetarea arheologică preventivă de s-a desfăşurat între 1 - 30 iulie.

Forţa de muncă a fost asigurată de voluntari străini şi finanţată în totalitate de către ArchaeoTek – Canada în colaborare cu M Făgăraş.

Săpătura preventivă efectuată în punctul Valea Mâţii, sat Hălmeag, com. Şercaia, jud. Braşov consistă în două secţiuni de 10 x 1 m. SI/*2007* este situată perpendicular pe drumul comunal Hălmeag-Felmer. SII/2007 este perpendiculară pe S_I (deci paralelă cu drumul comunal), situată la 5 m S de extremitatea sudică a celei din urmă. La extremitatea nordică a primei secţiuni a fost săpată o casetă, $C_{1/2007}$, de 5 x 3m, E-V. La 2 m de extremitatea vestica a S_{II}, o casetă $C_{2/2007}$ de 2 x 2 m a fost săpată pe partea nordică.

Stratigrafie:

În ambele secţiuni nivelul de arătură de cca. 0,30 m este urmat de altul de 0,15-0,20 m cu o mare concentraţie de ceramică aparţinând culturii Coţofeni 2 şi 3. La cca. 0,05 m sub acest strat Coţofeni apare un alt nivel cu o mare concentraţie de ceramică de tip Petreşti B. Sub nivelul petreştean, stratigrafia continuă cu un nivel de 0,50 m de pământ maroniu-portocaliu amestecat cu material antropic dar fără structuri vizibile, urmat un strat de aproximativ 0,40 m de pământ maroniu fără material antropic, după care apare sterilul geologic.

Aceste niveluri sunt relativ uniforme în S_I şi S_{II}. În C_1 şi C_2 apar două complexe distincte care aparţin culturii Petreşti. În C1 apare o locuinţă de aprox. 4 x 6 m, cu pereţi din chirpici şi podină din lut masiv construită direct pe pământ. Trei vase

întregibile au fost recuperate din interiorul locuinței. Limitele exterioare ale dărâmăturii sunt acoperite de nivelul Coțofeni.

În C_2 a fost descoperită o vatră ovală cu dimensiunea max. de 80 x 120 cm, situată în acelaşi nivel cu locuința din C_1. Vatra este compusă din trei nivele care o acoperă în întregime şi cel puțin trei faze de reparații parțiale. Nivelele întregi au două componente. Un prim nivel este compus din cioburi (care provin din cel mult trei vase de fiecare dată) dispuse orizontal, acoperit în întregime de un strat de lut fin şi compact gros de 1-2 cm. Reparațiile parțiale au fost efectuate din lut aplicat şi compactat în zonele deteriorate. În partea sud-estică a vetrei a apărut o lentilă de cenuşă gri, care continuă în profilul sudic a lui S_{II}.

Săpătura a fost coborâtă pâna la steril în jumătatea estică a lui S_2 şi în C_2. În S_1, săpătura a fost oprită sub niveul petreştean. Locuința din C1 a fost acoperită de cu o folie de plastic.

Materialul descoperit este depozitat la M Făgăraş.

Planşa 35

Bibliografie:

Fl. Costea, *Repertoriul arheologic al județului Braşov*, ed. a II-a, Braşov, 2004, p. 24-25, 46, 72, 108, 143.
Florea Costea, *Aşezarea Petreşti de la Hălmeag, comuna Şercaia, județul Braşov*, Cumidava 30, sub tipar.

74. Hârşova, jud. Constanța

Punct: Tell

Cod sit: 60810.02

Cercetare arheologică neautorizată

Colectiv: Dumitru Nicolae Popovici (MNIR), Bernard Randoin (MCC-Franța), FlorinVlad (MJ Ialomița), Valentin Parnic, Andreea Parnic (MDJ Călăraşi) Ana Ilie (CNMCD Târgovişte)

În campania 2007 lucrările au fost efectuate în principal în SB. având drept scop cercetarea complexelor a căror săpare începuse în anul precedent.

Cele mai importante dintre acestea sunt C1017 respectiv zona de depozitare a deşeurilor corespunzătoare SL68, în sectoarele 9 şi 11, C1027 în sectoarele 4 şi 5, care a avut funcționalitatea probabilă a unei curți şi SL19, în sectoarele 2,3,4, 6 şi 7, locuință incendiată.

Această campanie a impus continuarea săpăturilor conform protocoalelor de cercetare elaborate anterior cu scopul formulării unei metodologii specifice de cercetare pentru fiecare dintre aceste tipuri de complexe.

Aceasta a presupus săparea detaliată a fiecărei unități stratigrafice şi cernerea sub jet de apă a totalității sedimentului obținut. Analizele pluridisciplinare, complexe au impus de asemenea studiul vestigiilor evidențiate prin trierea din punct de vedere al utilajului de piatră, silex, IMDA, arheozoologic-mamifere şi paleoihtiologic cât şi din punct de vedere al antropologiei fizice astfel încât să se poată evidenția parametrii specifici care să ofere ulterior constituirea unei baze de date şi a metodologiei de cercetare a altor situații similare din acelaşi sit sau din altele.

Toate datele obținute au fost introduse în Baza Generală de Date a şantierului care astfel a fost adusă la zi cu toatele date primare obținute. S-a continuat realizarea Diagramelor Stratigrafice Cumulative de Sector pentru zonele săpate. Studierea, clasarea ordonarea şi fişarea materialului ceramic rezultat din aceste diferite complexe a continuat realizându-se diagramele specifice de frecvență din punct de vedere tipologic. A continuat analiza detaliată a ceramicii din alte complexe descoperite şi introducerea datelor obținute în B.D. a şantierului. A fost completată arhiva fotografică în format digital a şantierului.

S-a continuat formarea profesională a studenților universităților de la Târgovişte, Bucureşti şi Constanța participanți la săpături. A fost organizată şi în această campanie „Ziua porților deschise" în colaborare cu membrii colectivului şantierului arheologic Hârşova-Cetate şi muzeul "Carsium" din oraş.

Locuința nr.19 (SL19)

A continuat cercetarea vestigiilor acestei locuințe incendiate care s-au dovedit a oferi situații foarte interesante. Ele, după cum s-a precizat în rapoartele anterioare, au fost observate în sectoarele 2, 3, 7 şi 8, din SB, pe o suprafață de cca. 60 m². Aceasta nu era însă întreaga suprafață inițială a sa deoarece a fost distrusă în principal de intervențiile contemporane în partea de S şi SE. La acestea mai trebuie sa adăugăm şi distrugerile posterioare locuinței dar care au fost efectuate de construcțiile posterioare, gumelnițene şi ne referim aici în primul rând la şanțurile de fundație săpate aici. S-a observat că locuința a avut o orientare generală NNE–SSE ceea ce sugerează o modificare a orientării sale în raport cu alte locuințe ce au fost cercetate anterior aici. Aceasta ridică o problemă ce priveşte modificările de amplasament şi orientare a locuințelor gumelnițene care deocamdată par a sugera modificări mai ample decât am fi fost tentați să o credem acum câțiva ani şi ale căror cauze sperăm să poată fi elucidate în campaniile viitoare.

Observațiile preliminare care au putut fi efectuate în campaniile precedente sugerează că resturile pereților perimetrali, portanți, incendiați, par să fi căzut înspre interiorul locuinței. Observațiile făcute în acestă campanie, care nu sunt totuşi complete, par a sugera că cel puțin o parte a pereților din zona de V a locuinței au fost de fapt pereții locuinței anterioare, reutilizați atunci când după abandonarea sa a fost construtiă SL19.

Deci, observațiile cele mai incitante din punctul nostru de vedere se referă şi la pereții perimetrali ca şi la cel interior (deci şi de pe latura de N), care sugerează existența unei situații inedite până în prezent la Hârşova, respectiv existența unei locuințe anterioare celei aflate în curs de cercetare, (SL19) şi care pare să fi fost la un moment dat, cel puțin parțial, reutilizată în momentul construirii SL19. Aceeaşi situație pare a fi existat şi pe latura de V a locuinței. Aceste observații au impus un ritm lent al cercetării deoarece a apărut evidentă necesitatea clarificării tuturor detaliilor constructive.

Locuința nr. 68 (SL68)

Vestigiile acestei structuri construite au fost cercetate în cursul campaniilor precedente. Reamintim că aceasta, spre deosebire de celelalte locuințe cunoscute până în prezent la Hârşova era unicelulară. Dacă din punctul de vedere al orientării ea nu este diferită de altele, trebuie să adăugăm că nu a fost descoperită nici o structură de combustie în interiorul său. Resturile de pereți pictați o individualizează încă o dată. Toate observațiile din teren demonstrează o ardere inegală a sa. Un alt detaliu constructiv o individualizează şi anume documentarea unui pod existent numai pe cca. o treime din suprafața sa.

Toate aceste date permit afirmația că această structură construită nu a fost una comună la Hârşova. În acest context evidențierea unor spații cu utilizare ce până în prezent nu a mai fost documentată în nici un *tell* gumelnițean de pe teritoriul României, (C1017) a impus adoptarea unor metodologii speciale de abordare.

O atenție deosebită a fost acordată nivelurilor ocupaționale exterioare (C1017), încă din campaniile precedente, o parte din rezultate fiind deja prezentate. Au fost analizate toate categoriile de materiale rezultate în urma cernerii sub jet de apă fiind utilizați mai mulți parametri comparativi între care natura materialului suport, nivelul fragmentarității, greutatea, frecvența, repartiția spațială şi atunci când a fost posibil natura intervențiilor antropice.

Studiul ceramicii a fost continuat prin analizarea detaliată a loturilor din câteva complexe respectiv L19, 48, 50, 56, 58 şi 68. Principiul de bază al acestui demers a avut în vedere definirea globală a caracteristicilor fiecărui complex într-o primă fază. Ulterior, în cea de a doua etapă de studiu ceramica a fost analizată specific pentru fiecare unitate stratigrafică, alcătuindu-se listele tipologice.

Pentru a se putea realize aceasta, fiecare fragment ceramic a fost analizat, clasificat şi fişat. Ulterior fiecare fişă va fi introdusă în baza de date a şantierului. Pe baza acestor fişe s-au realizat liste tipologice - inventar pentru fiecare US şi fiecare complex, respectiv SL. Ele vor constitui baza realizării listelor tipologice definitive a aşezării.

Planşa 36

Studiu sedimentologic în aşezarea neo-eneolitică de tip *tell* de la Hârşova. Raport preliminar

Constantin Haită (MNIR-CNCP), Daniela Dimofte (Univ. Bucureşti, Facultatea de Geologie şi Geofizică)

În timpul campaniei de cercetări arheologice din anul 2007, studiul sedimentologic a fost orientat pe trei direcții importante:

- studiul succesiunilor stratigrafice din interiorul locuințelor (alcătuite din podele, lutuieli şi niveluri ocupaționale fine);
- studiul nivelurilor de locuire corespunzătoare unor spații situate în exteriorul structurilor antropice, cum sunt cele din cadrul unei zone de pasaj;
- înregistrarea succesiunii stratigrafice observate pe profilul magistral.

În ceea ce priveşte studiul micromorfologic al secvențelor stratigrafice situate în interiorul locuințelor gumelnițene, în campania 2007 au fost analizate succesiunile corespunzătoare locuinței incendiate SL19. Eşantioanele micromorfologice prelevate au ca scop identificarea materialelor de construcție, stabilirea modului şi ritmului de amenajare al spațiului locuit, precum şi descifrarea activităților umane desfăşurate în acest spațiu.

Astfel de studii, elaborate până în prezent în aşezările gumelnițene Hârşova *tell* şi Borduşani *Popină*, au permis identificarea unor tipuri specifice de materiale de construcție pentru podele, lutuieli sau alte amenajări de tipul cuverturilor, ca şi a unor zone distincte de activitate în cadrul unei aceleaşi locuințe. De asemenea, avem în vedere realizarea unor comparații între locuințele neincendiate si cele incendiate, din punct de vedere constructiv.

În ceea ce priveşte studiul nivelurilor de locuire exterioare, acesta are ca scop identificarea unor posibile amenajări, situate în exteriorul locuințelor, identificarea unor zone de pasaj sau a unor zone corespunzătoare unor anumite activități umane, precum şi caracterizarea condițiilor de mediu asociate.

În campania de cercetări 2007, au fost analizate nivelurile exterioare corespunzătoare locuinței SL19, având în vedere corelarea micro-stratigrafică a succesiunilor contemporane. Studiul micromorfologic are ca scop evidențierea activităților umane cărora le pot fi atribuite nivelurile de locuire exterioare.

Înregistrarea profilului magistral a continuat în sectoarele 2 şi 3, avându-se în vedere atât corelarea stratigrafică a sectoarelor, cât şi a succesiunii înregistrate pe profil cu secvențele cercetate arheologic.

Studiul arheozoologic al faunei de mamifere de la Hârşova-*tell*

Adrian Bălăşescu (MNIR-CNCP)

Resturile de mamifere au o pondere relativ scăzuta ca NR (sub 40%) comparativ cu celelalte tipuri de fragmente faunistice identificate in diferite contexte arheologice de la Hârşova. Lista speciilor este destul de lungă şi ea ilustrează atât activitatea de creştere a animalelor (vita domestică, porcul, oaia, capra şi câinele), cât şi vănătoarea (cerb, căprior, mistreț, bour, lup, vulpe, bursuc, vidra, pisica sălbatica, râs, lup, bursuc, jder, vidră, cal sălbatic, castor, iepure sălbatic).

Ponderea activității de creştere a animalelor este dovedită de cantitatea de oase care aparțin speciilor domestice. Dintre acestea ovicaprinele cu 25% ca număr de resturi (NR) au cea mai mare pondere, ele fiind urmate de suine 19,5% si apoi de bovine 11%. De asemenea şi la Hârşova-*tell* se observă ca resturile de câine au o pondere relativ ridicată (cca. 8%):

Vânatul este extrem de variat, dintre taxonii preferați din punct de vedere cinegetic cea mai mare pondere o are mistrețul (15 %), care este urmat de cerb (3%); restul speciilor având fiecare între 0,5-1% (NR).

Studiul resturilor faunistice din diferite contexte în special locuințe (SL48, SL53, SL56, SL68) ne arata ca doar între 10 şi 15% din resturile faunistice analizate provin din unități stratigrafice (de locuire) care țin de perioada de utilizare a acestor structuri domestice. Restul unităților stratigrafice (de amenajare, distrugere, umplutura etc.) nu sunt contemporane perioadei de folosire a locuințelor, de aceea acestea sunt eliminate din analiza globala a acestui tip de structuri. Analiza fina arheologica prin metoda microstratigrafică aplicată la Hârşova-*tell* demonstrează ca cea mai mare parte a resturilor faunistice provin din perturbații stratigrafice, mai ales umpluturi ale şanțurilor de fundație ale pereților acestor locuințe (între 40 şi 50% din faună)

În final specificăm că o serie de resturi osteologice de suine de la Hârşova-*tell* (nivelurile eneolitice) au furnizat date de paloegenetică extrem de interesante care au făcut obiectul unei publicații colective[1].

În cadrul programului Econet - *Des bœufs, des souris et des hommes : premiers animaux domestiques et premiers commensaux en Europe continentale tempérée (fin du 7e mill.– 3e mill. a.J.-C.). Eclairages centre-européens (Moldavie, Muntenie, Doubroudja, Moravie, Bohème) et ouest-européens (Bassin Parisien, Ouest de la France)* s-au analizat din punct de vedere paleogenetic 10 eşantioane de ovicaprine si bovine. La acestea se mai adaugă şi obținerea a două noi date radiocarbon pentru nivelurile eneolitice.

Şantierul arheologic Hârşova-*tell*. Cercetarea paleoihtiologica. Raport preliminar

Valentin Radu (MNIR-CNCP)

În campania 2007 s-a început studiul complexului C1017 care reprezintă o zonă din exteriorul locuinței gumelnițene SL68. Scopul acesteia fost de a cerceta o zonă cât mai vastă din acest complex şi cât mai în detaliu, de a realiza comparații cu alte asemenea structuri destul de numeroase în aşezarea de la Hârşova şi de a stabili caracteristicile (densitatea materialelor, perioada de acumulare etc.) şi evoluția lor.

S-a eşantionat un volum de 715 l de sediment ce ulterior a fost cernut prin site de 1 şi 4 mm. Materialele obținute au fost ulterior triate folosindu-se drept criteriu materialul, respectiv ceramică, silex, piatră, oase mamifere, micromamifere, pisces, cărbune,

Peşti

Primele date referitoare la studiul resturilor de peşti ne arată că pentru această structură se regăsesc speciile comune întâlnite în Dunăre: sturioni, ştiuca (*Esox lucius*), avat (*Aspius aspius*), batca (*Blicca bjoerkna*), crapul (*Cyprinus carpio*), sabița (*Pelecus cultratus*), babuşca (*Rutilus rutilus*), roşioara (*Scardinius erythrophtalmus*), somnul (*Silurus glanis*), ghiborț (*Acerina* sp.) şi şalăul (*Stizostedion lucioperca*). În acest lot nu au fost descoperite resturi scheletice atribuibile unor specii marine.

Numărul de resturi studiat pana in acest moment este de peste 5400. Gradul de fragmentare este destul de avansat şi s-au observat arsuri sau deformări cauzate de prepararea culinară. Este destul de evident că o parte din resturile osoase de peşte sunt deşeuri rezultate atât din prepararea culinara inițiala cât şi în urma consumului.

Stabilirea sezonului de captură pentru indivizi prezenți cu resturi în diferitele niveluri de evoluție a zonei de studiu va permite surprinderea evoluției temporale dar şi ritmul şi volumul acumulărilor.

Moluşte

S-au identificat un număr de 2197 resturi de moluşte. Dintre gasteropode genul *Viviparus* sp. este cel mai bine reprezentat. In ceea ce priveşte scoicile genul *Unio* sp. este dominant (*Unio tumidus*, *Unio pictorum* şi *Unio crassus*) dar se observă şi o buna reprezentare a genului *Anodonta* sp. La fel ca şi în cazul peştilor gradul de fragmentare al valvelor şi cochiliilor este mare.

Anexa 5

Note:

1. *Ancient DNA, pig domestication, and the spread of the Neolithic into Europe*) în cadrul proiectului european *The bioarchaeology of pig domestication and husbandry: its role in the biological, economic and social development of complex human society* coordonat de Keith Dobney (Durham University).

75. Hârşova, jud Constanța [Carsium]

Punct: Cetate

Cod sit: 60810.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 79/ 2007

Colectiv: Zaharia Covacef - responsabil, Constantin Nicolae, Cristina Talmațchi (MINAC)

Cetatea Carsium se află situată pe malul Dunării, pe un promontoriu calcaros, într-o zonă deosebit de favorabilă pentru asigurarea controlului trecerii dinspre Câmpia Munteniei spre litoralul vest-pontic, şi invers. Din motive strategice, a căpătat o importanță deosebită şi nu a fost abandonată, din acest punct de vedere, vreme de aproape 18 secole. Astfel, în apropiere s-au dezvoltat aşezări umane, dintre cele mai înfloritoare, atât în antichitate cât şi în evul mediu.

Cercetarea sistematică în cetatea de la Hârşova a început destul de târziu cu toate că s-a aflat în atenția arheologilor de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX[1]. Campaniile începute de Victor Brătulescu[2], Grigore Florescu[3] şi Andrei Aricescu[4], deşi se anunțau de perspectivă, au fost întrerupte numai după un an, fără valorificarea integrală a rezultatelor obținute. Existența mai multor rânduri de ziduri, vizibile cel mai bine pe latura de N, şi unele observații de suprafață coroborate cu datele publicate la vremea respectivă, au dus la configurarea unui plan al cetății, unde s-au regăsit, cel puțin ipotetic, etapele de construire şi funcționare ale acesteia, în perioada romană şi romano-bizantină[5]. Cercetarea sistematică a cetății de la Hârşova a debutat abia în anul 1993. Pe platoul acesteia fost deschise două secțiuni magistrale, N-S (S_1) şi E-V (S_2). Rezultatele au fost publicate parțial[6] ca şi unele din materialele de importanță deosebită descoperite aici[7]. În ultimii ani, săpăturile arheologice au fost cantonate în sectorul incintelor de V, acolo unde au fost descoperite mai multe ziduri, suprapuse, datate stratigrafic în evul mediu şi epoca romano-bizantină.

Sector: Incinte Vest

Zaharia Covacef, Constantin Nicolae

Campania anului 2007 a pornit de la sondajele executate în 2006 în fața unui zid din piatră cu pământ. În Sj_2 a apărut o masă omogenă de mortar, la adâncimea de 1,56 m (la de la nivelul la care s-a ajuns în secțiune sau 3, 20 m nivelul inițial)[8]. Dimensiunile reduse spațiului (2 x 2 m), şi mai ales încheierea săpăturii, nu au permis alte observații.

Sj2. În actuala campanie s-a început cu extinderea sondajului, între zidul din piatră şi pământ (ZPP = I_3) şi incinta ce mai mare (I_2), în două etape, ajungând în final la 5 m lungime şi 4 lățime, cu adâncimea cuprinsă între 1,72 şi 4,37 m. Nivelul de mortar identificat în campania trecută s-a dovedit a fi restul unui turn, puternic demantelat, peste care se construiesc celelalte ziduri: I_2 taie frontul rotund al turnului, este posibil chiar cu 1 m sau mai mult; I_3 se construieşte, după toate aparențele din sondaj, peste incinta acestuia, care este dislocată aproape până la stâncă. Turnul se păstrează, aici, pe înălțimi variabile: min., 0,20 m; max. 1,05 m. Piatra din care a fost construit are aspect bolovănos, cioplită doar la exterior, cu dimensiuni medii şi mari (0,20 x 0,26 m;0,46 x 0,33 m; 0,48 x 0,35 m; 0,70 x 0,37 m). Mortarul este de două feluri: la bază, pe stâncă, are aspect fărâmicios, are în compoziție mult nisip cu var; cel din emplecton conține cărămidă pisată, bucăți chiar mari; mortarul exterior, cel folosit pentru astuparea rosturilor, are culoarea roz, de la cărămida măcinată, este bine omogenizat şi iese între pietre, asemenea unei țesături. Zidul lateral al turnului, aşa cum pare să sugereze un spațiu de la baza ZPP, este de 2,20 m. I_3 se păstrează pe înălțimea cuprinsă între 1,72 şi 1,80 m. Este aşezat pe turn, dar are în dreapta, pe zid şi în afara acestuia, o nivelare din pământ negru din care au fost recuperate şi materiale medievale. Piatra are aspect uşor conic, mai mare spre exterior. Se disting în zid şi materiale refolosite; un fragment dintr-un portic (cel mai probabil), cu dimensiunile de 0,78 x 0,67 cm. În partea superioară, cea care ar putea să marcheze prima fază, este folosită în zid, ca material de

construcție, chiar o piatră de crenel, cu dimensiunile de 0,82 x 0,38 x 0, 27 m. Urme de mortar, la 1,06 m, jos, indică o refacere a zidului. Deasupra primei faze a incintei, distrusă pe această porțiune, aşa cum s-a observat şi anul trecut, s-a aşezat un rând de cărămizi peste care s-a construit cea de-a doua fază, folosindu-se bârne încastrate în zid şi de-a lungul şi de-a latul acestuia. Numărul mare de bombarde şi cele câteva monede turceşti, la care se adaugă paraua descoperită în campania 2006, întăresc ipoteza originii târzii a refacerii şi distrugerii sale în războaiele din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Excavarea până la stâncă a permis noi observații pe I_2 (incinta mare, socotită multă vreme romană timpurie), partea din spate. Frontul incintei a fost cercetat parțial în campania anului 2004[9]. Aceasta se aşează aici, în comparație cu frontul, cu fundația direct pe stâncă şi înglobează şi frontul turnului. Se disting două faze de construcție, atât din punct de vedere al tehnicii de realizare al zidului, cât şi stratigrafic. Faza 1 se păstrează până la înălțimea de 1,78 m, piatra de construcție este cioplită la exterior, folosindu-se cărămida pentru a umple rosturile şi pentru egalizare. Are un aspect îngrijit. Faza a 2-a începe cu două rânduri de piatră de talie medie, uniformă, cioplită, cu spații între ele (poate reprezenta fundația), după care zidul se înalță cu piatră cioplită pe o față dar şi material scos din alte ziduri, de formă regulată (0,35 x 0,27 m; 0,33 x 0,27 m; 0,40 x 0,22 m). O peliculă de mortar, întinsă cu oarecare grijă şi pricepere, se mai vede doar spre bază. Zidul se păstrează pe înălțimea maximă de 4 m şi are grosimea de 1,55 m.

Sj3 - S-a executat, după ce a fost lăsat un martor de 1 m, pentru a surprinde latura de N a turnului. Lungimea secțiunii este de 4,70 m, iar lățimea de 2, 40 m. Excavarea a mers până la adâncimea maximă de 2, 29 m. Nu s-a identificat zidul turnului, în schimb pe toată suprafața se vede numai masa emplectonului. Acesta este alcătuit din piatra mică legată cu mortar din nisip, var şi cărămidă pisată. Pe alocuri, mortarul este numai din nisip şi var. In secțiune s-au putut face observații pe celelalte ziduri. I_3 prezintă caracteristici cu totul deosebite față de sondajul anterior. Înălțimea la care se păstrează este de 3,34 m. Construcția are un aspect omogen: piatra cioplită are formă uşor conică, adică este mai mare spre exterior (dimensiuni: 0,34 x 0,37 m; 0, 40 x 0, 24 m; 0, 40 x 0, 24 m, spre bază, unde este mai mare). Zidul este legat cu pământ galben. I_2 prezintă aceleaşi caracteristici ca în sondajul precedent. Sunt multe pietre reutilizate, după aspectul eterogen al formei. Unele au dimensiuni mari (0,92 x 0,45 cm; 0,65 x 0,28 m), cele mai multe sunt de mărime medie (cca. 0,30 x 0,20 m). Stratigrafic, aici, s-a pus în evidență cel mai bine nivelul de distrugere al fazei 1 al acestei incinte, tăiat de şanțul incintei I_3.

Sj4 - A fost făcut după precedentul pentru identificarea părții de N a turnului. Are 5,20 m lungime şi 1,50 lățime. Adâncimea la care s-a executat sondajul este de 4, 27 m la baza incintei I_2 şi 3,40 m la I_3. Marginea turnului, identificată în cele din urmă, se păstrează puțin mai mult pe aceasta latură: 0, 48 m sub I_3 şi 1, 20 m sub I_2. Piatra este sumar cioplită la exterior şi are aspect bolovănos cu dimensiuni variabile (0,48 x 0,30 m; 0,50 x 0,25 m; 0,53 x 0,33 m). La baza zidului mortarul este fără cărămidă pisată şi are aspect fărâmicios. Rosturile dintre pietre sunt umplute şi reliefate cu mortar de culoare roz. I_3 se păstrează până la înălțimea de 3,50 m. Are o fundație, de 1,44 m, fixată o parte pe turn, o parte pe stâncă, a cărei talpă iese în afara zidului. Piatra este cioplită sumar la exterior si are dimensiuni variabile (0,30 x 0, 20 m; 0,33 x 0,20 m; 0,63 x 0, 27 m; 0, 30 x 0, 22 m). Sub ultimele două rânduri, de sus, apare amprenta unei bârne din lemn, de 0,10 x 0,10 m, care a fost introdusă, longitudinal, în structura zidului, la vedere. În spate, incinta se aşează, jumătate, pe o mare amenajare din piatră cu un pavaj din cărămidă, despre care s-a presupus, în momentul descoperirii, că reprezintă drumul de acces din spatele său, destinat deplasării soldaților (*via singularis*)[10]. La I_2 , spre N de locul unde se suprapune turnului, se observa fundația zidului, înaltă de 0, 94 m, cu talpă. Rosturile sunt astupate cu fragmente de cărămizi.

Sj5 - A avut ca obiectiv să urmărească frontul rotunjit al turnului în raport cu fața incintei care s-a construit peste el (I_2). Sondajul are dimensiunile de 5 m x 1,5 m. A fost executat de la adâncimea la care s-a ajuns în campania 2004[11], până la 5,20 m. S-a constatat că zidul turnului nu iese pe sub incintă, fiind posibilă orice interpretare a situației. Ori nu a ajuns până aici, fapt discutabil după cum indică mărimea deschiderii sale la intrarea sub incintă (se află sub aceasta pe o lungime de 5 metri, iar incinta are lățimea de 1,55 m), ori se opreşte sub aceasta, mai puțin probabil, ori i-a fost retezată partea rotundă, la ridicarea zidului de deasupra. I_2 prezintă aici aceleaşi caracteristici surprinse în SII_A în campania anului 2004. O prezentare sumară, a unor date oferite de profilele sondajului, este însă cu atât mai interesantă. Pe cel de S, se pune în evidență, la 0,50-0,60 m, de la stâncă, un nivel de 5-7 cm de mortar roz care vine de la demantelarea turnului. Pe profilul nordic, apare o lentilă de pământ, de culoare galbenă, cu un strat de arsură, sub care s-a descoperit, chiar la baza secțiunii, un rând de pietre bolovănoase, mici, prinse cu pământ. Existența pământului galben, cu arsură, a fost pusă în evidență în sector şi în campania anului 2004 şi se leagă, probabil, de nivelul roman, consistent, din interiorul fortificației, identificat în campaniile anilor 1994-1998 în partea centrală a acesteia.

Sj6 - A fost executat pe şi dincolo de incinta I_3 şi a avut ca obiectiv, în primul rând, să identifice zidul turnului de sub aceasta, şi eventual şi incinta aferentă, dar să lămurească şi anumite aspecte particulare rezultate din raportul dintre I_3 şi amenajarea de pietre refolosite din spatele ei. Aceasta ipoteză de lucru apare deoarece este exclus ca incinta să fie plasată mult în spatele celorlalte, întru-cât pe traseul frontului de N al turnului, în spatele I_3 şi a amenajării din piatră refolosită, spre est, unde ar fi trebuit să apară, s-a ajuns până la stâncă încă din campania anului 2005 fără să se identifice elemente de natură să indice existența unui zid demantelat. Doar daca această operațiune a fost executată „milimetric", ceea ce este exclus. Anul acesta toata suprafața a fost verificată încă odată, cu acelaşi rezultat. Sj6 a fost practic un sondaj care a afectat incinta I_3 şi amenajarea de piatră pe care a fost construită. Din acest motiv, nu a avut un traseu uniform, deoarece a fost nevoie de adaptare la situație, pentru a da răspunsurile căutate, în măsura în care nu exista riscul major al unor prăbuşiri. Inițial s-a trecut la demontarea amenajării din piatră refolosită cercetată de noi în campania 2005[12], compusă din piatră cu mortar pe suprafața ei (refolosită) şi cu asize oarecum regulate din cărămidă, prinse cu pământ galben. Sub acestea a apărut un rest de zid din piatră legată cu pământ, înalt de 0, 80-0,90 m, aşezat pe un nivel de 10-15 cm pământ galben cu arsură. Zidul are un nucleu format din lespezi cioplite şi bolovani, unele mari (110 x 0,60 x 0,35 m), care păstrează pe suprafață urme de mortar de culoare bej, acelaşi ca în cazul amenajării de deasupra. Cei mai mulți au culoarea roşcată, de la oxidul de fier. O carieră, părăsită, cu piatră asemănătoare, se află la cca. 1 km V de cetate. Lățimea zidului descoperit este, cu aproximație, de 2,80 m. I_2 se aşează şi pe amenajarea de pietre şi pe acest rest de zid. Este foarte posibil ca atât „amenajarea"

cât şi restul de zid de dedesubt să facă parte din acelaşi sistem de apărare, refăcut şi apoi distrus, apoi, mai târziu, folosit pentru consolidarea incintei I_3. După îndepărtarea pietrelor şi a pământului din frontul zidului, a apărut sub acesta, un rest dintr-un zid ridicat din piatră mică prinsă cu mortar slab, din nisip şi var, identic cu cel de la baza turnului. Nu este exclus ca acesta să fie incinta turnului. Pentru a se ajunge însă aici, a fost nevoie să se dizloce o parte din spatele I_3 până la aproape 2 m adâncime. Riscul prăbuşirilor a făcut ca pe măsura excavării suprafaţa să se micşoreze. Acum s-a putut vedea bine că de fapt, I_3 a fost practic zidit numai pe frontul său. Piatra din interior a fost aşezată aproape la întâmplare, pe „amenajarea" descrisă mai sus, şi prinsă cu puţin pământ negru. Aşa se explică spaţiile goale, mari, dintre pietre. O platformă turn, care cade în apropiere, descoperita în campania 1999[13], de lăţime uriaşă, face ca investigarea zidurilor noi descoperite, în acest punct, să fie considerata încheiată definitiv.

Dacă toate celelalte ziduri descoperite au mai avut ocazia să fie descrise şi analizate, fiind descoperite în campaniile precedente, turnul din această campanie, reprezintă o noutate la Carsium. Este primul element de fortificaţie romană de acest tip cunoscut până acum. Raportul stratigrafic cu celelalte, şi mai ales cu incinta mare (I_2) presupusă multă vreme a fi de epocă romană, îndepărtează orice dubiu cu privire al datarea ei într-o epocă mult mai târzie, aşa cum am propus noi deja din campania 2004, potrivit datelor furnizate de cercetarea din SIIA. Turnul descoperit în această campanie se încadrează în categoria celor în formă de „U", mic. Lăţimea este de 8,60 m, iar lungimea actuală maximă cunoscută este de 5 m în Sj2. Dacă frontul său a intrat, în faţă, sub I_2 cu 1 m, iar în spate sub I_3 cu 2,10 m, rezultă o lungime aproape egală cu lăţimea. Dacă însă incinta sa nu este restul de zid de sub I_3 despre care am vorbit mai sus, şi se leagă de un alt zid, din spatele incintei mici (I_6), al cărui rest a fost descoperit în campania anului 2000[14], atunci avem un turn în formă de „U" mare, cu lungime de peste 16 m. În stadiul actual al săpăturilor nu este exclusă nici una din variante. Numai deschiderea altor secţiuni, într-un loc cu mai puţine turnuri medievale, şi deci cu mai puţine dărâmături, care să permită extinderea în adâncime, ar putea să lămurească această problemă. Aşa cum se cunoaşte din literatura de specialitate, astfel de turnuri sunt tipice începutului perioadei romano-bizantine. Le întâlnim la cea mai mare parte a fortificaţiilor din regiunile dunărene: Dimum, Iatrus, Candidiana[15], Novae[16], Abritus[17], Capidava[18], Dinogetia[19], Noviodunum[20], Ulmetum[21], Tropaeum[22]. Dimensiunile turnului de la Carsium se încadrează destul de greu în limitele descoperirilor din fortificaţiile de mai sus (turnul 8 de la Novae, are 7,20 m L şi 5,40 m l; la Abritus, turnul 3, are 7, 67 m L şi 4, 86 l; la Dimum, turnul în formă de "U" are dimensiunile interioare de 7,20 x 7,36, iar zidurile sunt groase de 2,10-2,25 m; la Iatura, turnurile 2, 3, 5, 6, 8, 10 au dimensiuni egale, nr.2, cel mai bine păstrat are lungimea de 8,64 m şi grosimea pereţilor de 3 m. La Capidava, cele două turnuri, în forma literei "U", sunt ceva mai mari: turnul 3 are 13, 75 x 9,15 m, iar nr. 5, 13, 35 x 8,90 m, iar la Tropaeum, turnul 16 are dimensiunile de 9,45 x 9 m, turnul 17, de 9,50 x 9 m, turnul 18, 9,50 x 9,75 m. Cea mai mare parte a acestora se datează la sfârşitul sec. III şi începutul sec. al IV-lea. Descoperirea de la Carsium ridică însă o problemă, din punctul de vedere al tehnicii de construcţie. Dacă în celelalte cazuri avem de-a face cu ziduri de tipul *opus quadratum*, în situaţia de faţă întîlnim *opus vittatum.* Din acest motiv nu ne putem pronunţa, deocamdată, pentru o datare exactă a turnului şi propunem perioada sec. IV-VI, nefiind exclusă nici posibilitatea construirii lui încă de la sfârşitul sec.III.

Cu toate acestea, campania anului 2007 din cetatea de la Hârşova este una dintre cele mai importante, deoarece a permis scoaterea la lumină a unor certe elemente de arhitectură militară, despre care nu s-a ştiut nimic până acum. Urmărindu-se acestea, cel puţin pe sectorul incintelor de V, există premisele ca, în campaniile viitoare, să se scoată la lumină sistemul de fortificaţie de epocă romană al cetăţii Carsium, necunoscut până în prezent

Sector Turnul Comandant

Cristina Talmaţchi

Campania de săpături 2007, în sectorul *Turnul Comandant*, s-a desfăşurat între 25 iunie – 13 iulie. Aceasta a vizat reluarea cercetării în secţiunea S 1A, deschisă în 1998, scopul campaniei constând în lărgirea secţiunii S1 în vederea decopertării presupusei bazilici, ale cărei urme (resturile unui zid şi o porţiune absidată) au fost surprinse în campaniile anterioare. Aşadar, S1A (cu o L=14 m şi o lăţime variabilă, datorată săpăturilor anterioare, de 5,20-4,30 m), dispusă pe platoul cetăţii între *Turnul Comandant* (la N) şi primul zid de incintă (spre S), dublează spre V, în limitele menţionate, suprafaţa S1. Adâncimea maximă la care s-a ajuns este de 1,40 m. Stratul cercetat conţinea resturi materiale din epoci diverse, constând în ceramică fragmentară getică, *terra sigillata*, romano-bizantină, de ev mediu timpuriu şi târziu. De asemenea amintim apariţia unor fusaiole, pipe, brăţări de sticlă fragmentare, monede [una bizantină – Justin II (cca. 570) şi două ruseşti – o emisiune Sadagura (1772), respectiv două kopeici (1816)], obiecte din bronz întregi (pensetă) sau fragmentare, obiecte din fier (lacăt globular), precum şi două cărămizi cu semne incizate pe care a fost redat cu ţintar, respectiv un brad. Este vorba aşadar de un strat rulat, ce provine, probabil, din săpăturile efectuate, de-a lungul timpului, în această zonă a cetăţii.

În c.C6-7 au fost surprinse, parţial, resturile unui complex incendiat, ce sugerează o locuinţă. Este vorba de o podea lutuită deasupra căreia se găsea un strat de cenuşă şi unul din bucăţi de lipitură, ce păstrau amprentele împletiturii de nuiele pe care fuseseră aplicate. Încăperea coboară uşor spre capătul nordic. Nu am reuşit să identificăm limita de V a complexului, deoarece, în acest stadiu al cercetărilor, podeaua nu mai apare. Nu este exclus ca şi în această parte ea să coboare şi, ca atare, să o identificăm la un nivel inferior. În perimetrul complexului, pe stratul de lipitură şi din acesta, au apărut fragmente ceramice romano-bizantine, de ev mediu timpuriu şi târziu (smălţuite), iar deasupra podelei resturile a două bârne şi seminţe de grâu carbonizate.

Pe acelaşi nivel, în c.C1-3 a apărut o altă podea lutuită, cu L=5 m şi o $l_{max.}$ de 2,80 m, din perimetrul căreia provin pipe şi vase ceramice fragmentare (sec. XVII-XVIII). În colţul de NV sunt prezente urmele unei instalaţii de foc (cuptor sau sobă), pentru construcţia căreia a fost folosită cărămidă.

Suprafaţa cercetată a fost de 66,5 m^2.

Materialul rezultat a fost depozitat la MINAC

Planşa 37

Note:

1. Vasile Pârvan, *Descoperiri nouă în Scythia Minor,* AAR MSI 2, 35, 1913, p.478-491.

2.Victor Brătulescu, *Cetatea Hârşova în legătură cu Dobrogea şi*

cu ținuturile înconjurătoare, BCMI 33, 105, 1940, p. 3- 24.
3. Gr. Florescu, *Raport asupra activității arheologice de la Hârşova în 1943*, ACMI, 1946, p. 179-180.
4. Andrei Aricescu, *Noi date despre cetatea de la Hârşova,* Pontica 4, 1971, p. 356.
5. Emil Condurachi, *Neue probleme und Ergebnisse der limes Forschung in Scythia Minor,* SMR, 1967, p. 169; DID, III, 1971, p. 79, EA IVR, I, 1994, p. 285.
6. Panait I.Panait, Adrian Rădulescu, Aristide Ştefănescu, Daniel Flaut, *Cercetările arheologice de la cetatea Hârşova.Campania 1995*, Pontica 28-29, 1995-1996, p. 121-127; CCA, 2004-2007, Hârşova, Cetate.
7. C. Chiriac, C. Nicolae, G.Talmațchi, *Noutăți epigrafice de epocă romană la Carsium (Hârşova, jud. Constanța)*, Pontica 31, 1998, p.139-162; C.Chiriac, S.Grămăticu, G.Talmațchi, C.Nicolae, *Noi descoperiri monetare la Carsium (Hârşova, jud.Constanța),* Pontica 32, 1999, p. 317-324.
8.CCA 2007, p. 180.
9. CCA 2005, nr. 112, *Hârşova, Cetate.*
10. Cercetările au fost făcute în campaniile anilor 2000-2002. Din păcate, raportul nostru nu se regăseşte în CCA 2002.
11. CCA 2005, nr. 112, Hârşova, Cetate.
12. CCA 2006, nr. 89. Hârşova, Cetate, nivelul 2.
13. CCA 2000, nr. 63. Hârşova.
14. CCA 2001, nr. 83, Hârşova (Carsium), S 2, a.
15. Rumen Ivanov, *The fortification system along the Lower Danube in Moesia Secunda,*RSF, Zalău, 2000, p. 507-522.
16. D.P. Dimitrov, M. Cicikova, A. Dimitrova, V. Naidenova, *Arheologiceskie raskopki v vosticinom sektore Nove v 1965 g.*, IAI 30, 1967, p. 86, turnul nr.8.
17. Teofil Ivanov, *Abritus*, Sofia, 1980. Aici din cele 35 turnuri ale incintei, 25 sunt ăn forma de „U".
18. Gr. Florescu, R.Florescu, P.Diaconu, *Capidava I,* Bucureşti, 1958, T_3 şi T_5, p. 46;51.
19. Gh. Ştefan, *Dinogetia I, Risultati della prima campagna de scavi (1939),* Dacia 7-8, 1937-1940, p. 401-425; *Idem*, *Dinogetia a probleme of ancient topography,* Dacia NS 2, 1958, p. 317-329; Al.Barnea, *Dinogetia III (precizări cronologice),* Peuce 9, 1984, p. 339-346.
20. I. Barnea, Bucur Mitrea, *Săpăturile de salvare de la Noviodunum (Isaccea),* MCA 5, 1959, p. 461- 473; I.Barnea, *Noi descoperiri la Noviodunum,* Peuce 6, 1977, p. 103-121.
21. V.Pârvan, *Cetatea Ulmetum,* AAR MSI, 34, 1912, p. 273.
22. Al. Barnea, I. Barnea, *Tropaeum Traiani,* Bucuresti, 1979, p. 66-71, turnurile 16, 17, 18, 19, 20.

76. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: Grădina Castelului - Platou

Cod sit: 86829.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 27/2007

Colectiv: Sabin Adrian Luca – responsabil (MN Brukenthal, ULB Sibiu), Valeriu Sîrbu (M Brăila), Silviu Istrate Purece (ULB Sibiu), Roman Cristian Constantin, Dragoş Diaconescu (MCC Hunedoara)

Campania anului 2007 a urmărit în prima etapă cercetarea tuturor martorilor stratigrafici neepuizați în campania precedentă şi pe de altă parte cercetarea integrală a secțiunilor SX şi SXI, în ideea surprinderii unor noi complexe pe laturile de S, respectiv E ale sitului.

Cultura Coțofeni

Cpl.72 - reprezintă o depunere a unui vas ceramic de dimensiuni medii, identificat în martorul dintre suprafețele 11 şi 16, peste un nivel subțire de pământ, ce acoperea stânca nativă.

Epoca dacică

Cpl.71 - cana-urnă şi inventarul defunctului au fost depuse într-o cuvetă naturală, peste un nivel subțire de pământ. În umplutura cuvetei au fost descoperite fragmente de cărbune de lemn. Depunerea a fost acoperită de un nivel de culoare negru-cenuşie, ce avea în compoziție fragmente mici de dolomită sfărâmată. Inventarul acestui defunct era compus dintr-un vârf de lance (dulie lungă, tronconică, parte activă în forma frunzei de salcie, nervură mediană), un pumnal curb cu teacă, cataramă de formă dreptunghiulară şi o pafta. Urna are o formă bitronconică, lucrată la roată, din pastă fină, arsă inoxidant, de culoare cenuşie. Datare: 150-51 a.Chr.

Campania acestui an (SXI) a relevat faptul că panta estică a sitului Grădina Castelului-Platou are o stratigrafie firavă, celelalte zone săpate, prin descoperirea unor loturi ceramice, monede, artefacte metalice, întărind observațiile stratigrafice din campaniile anilor anteriori.

Locul de depozitare al materialelor arheologice: MCC Hunedoara.

Bibliografie:

S. A: Luca *et alli*, CCA 2003, p.143-144, pl. 64; CCA 2004, p.142-144, pl. 29;
V. Sîrbu *et alli*, CCA 2005, p.178-179 ; CCA 2006, p. 176-177;
V. Sîrbu, S. A. Luca, C. Roman, S. Purece, D. Diaconescu, 2006, *Dacian settlement and children necropolis of Hunedoara. An unique discovery in the Dacian World. Archaeological approach*, pp. 187-207, în ActaTS5.1 2005 (S.A. Luca, V. Sîrbu (ed.), Proceedings of the 7th International Colloquium of Funerary Archaeology, Sibiu, 17-17 October 2005;
V. Sîrbu, S. A. Luca, C. Roman, S. Purece, D. Diaconescu, N. Cerişer 2007, *Vestigiile dacice de la Hunedoara*, în BB 12, 195, 196.

Abstract:

In this archaeological campaign were discovered two complexes belonging to Coțofeni culture and to the Dacian Period (a cremation tomb with his own inventory). At the same time, the entire witness profile between the sections was excavated.

77. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: Castelul Corvinilor

Cod sit: 86829.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 213/2007

Colectiv: Cristian Constantin Roman, Sorin Tincu, Delia-Maria Roman (MCC Hunedoara)

Săpătura preventivă a fost efectuată la cererea Primăriei Municipiului Hunedoara, în vederea finalizării proiectului vizând iluminatul architectural exterior pentru Castelul Corvinilor. Prezența numeroaselor descoperiri arheologice în perimetrul propus de către executant, a motivat necesitatea cercetării arheologice preventive şi întocmirea acestui raport.

În funcție de necesitățile proiectului ce viza iluminatul architectural exterior, a fost urmărit integral întregul traseu al şanțurilor prin care s-a introdus cablu de alimentare la rețeaua

electrică. Săpătura a urmat următorul traseu: latura estică a Gropii Urşilor, traseul ţevii de alimentare cu gaz a monumentului, marginea interioară a contraescarpei legată de primul şanţ de apărare, latura nordică a terasei de artilerie, sectorul cuprins moară şi Turnul Capistrano la baza pintenului calcaros, latura vestică a galeriei de legătură cu Turnul Njeboisa. Săparea manuală a a acestui şanţ pentru racord la reţeaua electrică a evidenţiat prezenţa sub nivelul vegetal a unui nivel cu multe resturi de construcţie (ţiglă glazurată, cuie, scoabe), rezultat în urma lucrărilor de restaurare din sec. XIX-XX. Având în vedere anumite particularităţi ale proiectului au fost trasate şi cercetate 3 secţiuni, amplasate între Turnul pustiu şi contraescarpă (S1, 14,40 x 1,5 m), Turnul alb şi contraescarpă (S2, 18,20 x 1,5 m) şi între colţul estic al capelei şi contraescarpă (S3, 31,60 x 1,5 m).

Cercetarea acestor secţiuni a demonstrat existenţa unei dinamici stratigrafice variabile pe aceste sectoare, grosimea maximă a depunerilor fiind sesizată în cazul S3, în timp ce cele mai puţin consistente depuneri aparţin S1.

Au fost evidenţiate etapele de umplere ale primului şanţ al castelului de la Hunedoara, precum şi intervenţiile aparţinând primei etape de restaurare a monumentului întreprinse la sfârşitul sec. XIX şi începutul sec. XX.

Locul de depozitare al materialelor arheologice este MCC Hunedoara.

Bibliografie:
Möller Istvan, *A Vajda-Hunyad vár épitési korai*, MM 3, 1913, 77-104;
Anghel Gheorghe, *Castelul de la Huneodara (noi puncte de vedere asupra fazelor de construcţie)*, Sargetia 11-12, 1974-1975, 363-375;
Luca Sabin Adrian, 2005, *Arheologie şi istorie (III) Descoperiri din judeţul Hunedoara*, 135.

Abstract:
The rescue excavation led to the knowledge of the filling stages of the first moat of the Corvin's Castle and the level of the interventions of the 19th and the beginning of the 20th centuries.

78. Hunedoara, jud. Hunedoara

Punct: Str. Toamnei, CF 1088, nr. topografic 959, 960

Cod sit: 86829.08

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 451/2007

Colectiv: Cristian Constantin Roman, Sorin Tincu, Delia-Maria Roman (MCC Hunedoara)

Săpătura preventivă a fost efectuată la cererea beneficiarului Mitrică Constantin-Emil şi Mitrică Violeta Filuţa, pe acest teren urmând a fi extinsă o locuinţă particulară. Prezenţa descoperirilor cu caracter arheologic în imediata vecinătate (Grădina Castelului, str. Pomilor), a determinat necesitatea cercetării arheologice preventive în perimetrul proprietăţii şi întocmirea acestui raport.

În funcţie de dimensiunile terenului şi situaţia constructivă existentă, s-au trasat şi cercetat 2 secţiuni, cu dimensiuni diferite, după cum urmează: S1/2007 - 4 x 2 m; S2/2007 - 3,5 x 2 m, orientate E-V. Amplasarea secţiunilor a ţinut cont de obţinerea unei stratigrafii relevalte pentru sectorul cercetat.

Stratigrafia se este asemănătoare în cele 2 secţiuni şi se prezintă în S2 în ordinea săpării, astfel: nivel de culoare brună (perioada contemporană; grosime variabilă între 0,09-0,24 m); nivel de cenuşă (perioada contemporană; grosime variabilă între 0,8-0,10 m); nivel brun, cu aspect lutos (perioada modernă) (grosime variabilă între 0,10-0,26 m); nivel brun brun închis, granulos (epocă dacică; grosime variabilă între 0,04-0,24 m); nivel brun-roşcat (0,10-0,22 m) ce suprapune sterilul.

Au fost identificate un număr de 10 complexe, cele mai importante aparţinând epocii dacice şi perioadei medieval timpurii (4 schelete şi părţi de schelete înhumate). Gropile simple se adânceau în sterilul arheologic şi aveau o formă rectangulară cu colţurile rotunjite. Inventarul acestora a constat din inele de păr cu o extremitate îndoită ornamental în formă de –s, inel pentru deget, o monedă.

Rezultatele cercetării ne indică prezenţa unei necropole sau a unui grup de morminte la baza Dealului Sânpetru, apropiate ca şi rit şi ritual funerar cu descoperirile efectuate la începutul sec. XX în punctul Dealul cu comori (Kincseshehy). În acelaşi timp, se confirmă extinderea contextelor de epocă dacică spre V, descoperiri care întregesc tabloul acestei epoci în perimetrul ocupat de siturile Grădina Castelului, Cimitirul Reformat şi Dealul Sânpetru.

Locul de depozitare al materialelor arheologice este MCC Hunedoara.

Bibliografie:
Luca Sabin Adrian, 2005, *Arheologie şi istorie (III) Descoperiri din judeţul Hunedoara*, 134-136;
Sîrbu Valeriu, Luca Sabin Adrian, Roman Cristian Constantin, Purece Silviu, Diaconescu Dragoş, Cerişer Nicolae, *Vestigiile dacice de la Hunedoara*, în BB 12, 2007

Abstract:
This rescue excavation confirmed the fact that between the Castle's Garden and the Sânpetru hill archaeological contexts belonging to the Dacian period and the Early Middle Ages (4 inhumation graves) exist.

79. Huşi, jud. Vaslui

Punct: Zona Industrială

Cod sit: 1611838.02

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 404/2007

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (M Huşi)

În cursul lunii septembrie 2007, cu ocazia lucrărilor de aducţiune a gazului metan din zona industrială a oraşului Huşi, s-a descoperit un recipient din lut ars, cu un conţinut monetar. Descoperirea ne-a fost anunţată de agent şef Adrian Avanu şi şef-echipă de lucru Gabi Ciumac. Având concursul Primăriei oraşului Huşi, am efectuat un sondaj de salvare în locul unde a fost descoperit tezaurul monetar.

Punctul a fost localizat la 50 m NV de firma "MARSEMAR" pe latura dreapta a drumul european E581.

SI trasată: L= 5 m; l= 4,20 m ; sterilul arheologic - 1,5 m. Tezaurul monetar a fost descoperit la -0,70 m, printre resturile unei locuinţe de sec. XVIII deranjată.

Inventarul descoperirii:
- un recipient din lut ars (tip "puşculiţă");
- 109 monede din argint turceşti, din sec. XVI-XVII.

În momentul descoperirii, recipientul era intact, însă descoperitorii (deținuții Penitenciarului din Vaslui) l-au spart, din dorința de a-i vedea conținutul.

După descoperire, am mers la punctul indicat şi am găsit fragmente din recipient, putându-l astfel reface în mare măsură. Recipientul avea o forma uşor ovală, cu o tăietura la partea superioara (pentru introducerea monedelor) şi un "picior" - suport la cea inferioara, pentru aşezarea şi stabilitatea văsuletului. A fost confecționat dintr-o pastă omogenă, bine arsă, de calitate foarte bună, fiind de culoare cenuşie la exterior şi neagră la interior (peretele interior). Dimensiuni: L=15 cm; diametrul maxim (în zona centrală)= 10 cm.

După compoziția pastei ceramice şi după tipologie, recipientul ("puşculița") se pare ca aparține sec. XVIII (fiind descoperit în fundația unei clădiri din această perioadă), însă conținutul monetar este din sec. XVI-XVII. Uzura monedelor până la "ştergerea" inscripțiilor de pe acestea, ne indică o folosire de-a lungul mai multor generații, mai ales ca două-trei sunt perforate pentru a fi purtate în salbă.

Conținutul tezaurului: 109 monede de aceeaşi mărime, dar cu grade diferite de uzură, din argint.

Printr-o expertiză de moment, efectuată asupra a cinci monede (după ce a fost înlăturat stratul de oxizi de culoare neagră şi de culoare verde) s-a constatat (prin citirea inscripțiilor) ca una era datată la 1523**,** fiind cea mai veche, iar celelalte din sec. XVII, fără o datare sigură.

În momentul redactării raportului de săpătură, piesele erau supuse unui proces de curățare şi restaurare, fapt care nu ne-a permis sa declarăm date sigure si exhaustive despre conținutul şi cronologia tezaurului.

Tezaurul turcesc a circulat în Moldova timp de peste doua secole. La un moment dat a existat chiar o "inflație" monetară turcească pe teritoriul Moldovei şi Țării Româneşti. Devalorizarea şi scoaterea acestora din uz (prin pătrunderea altor monede mai "puternice") a permis ca acestora sa li se dea o altă destinație, respectiv purtarea sub forma de salbe la gât.

După descoperire, tezaurul a fost predat Muzeului din Huşi spre păstrare şi conservare.

Prin sondajul efectuat nu s-au recuperat alte piese de inventar, identificându-se doar resturi ceramice şi cărămizi din sec. XVIII-XIX, care nu au putut aduce noi indicii privind tezaurul monetar descoperit.

Abstract:
During the works for the city infrastructure it was discovered a silver Turkish hoard, containing 109 pieces and an earthen pot.
The hoard dates from the 16th -17th centuries, but it has been used as a necklace after.
These pieces are in the custody of the Museum of Huşi.

80. Iaz, com. Obreja, jud. Caraş-Severin [Tibiscum]

Punct: Traianu

Cod sit: 51038.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 124/2007

Colectiv: Adrian Ardeț – responsabil, Dimitrie Negrei (MJERG Caransebeş); Lucia Carmen Ardeț (Liceul Teoretic „Traian Doda" Caransebeş)

În campania arheologică din anul 2007 desfăşurată în punctul *Traianu* de pe raza satului Iaz, comuna Obreja, jud. Caraş-Severin ne-am propus următoarele obiective:

- cercetarea sistemului defensiv al castrului militar construit în anul 106 p.Chr. pe latura de N.
- cercetarea unei barăci din incinta castrului datat în anul 106 d.Chr.
- surprinderea elementelor arhitectonice (construcții din piatră) aparținătoare Municipiului roman Tibiscum, datate la sfârşitul secolului al II-lea p.Chr.
- cercetarea evoluției *municipiului roman* la începutul secolului al IV-lea p.Chr.

Pentru realizarea obiectivelor menționate mai sus a fost trasată o secțiune magistrală lungă de 50 m. A fost cercetată o porțiune aflată lângă drumul roman care traversează aşezarea, unde a fost efectuată o cercetare arheologică materializată printr-o secțiune de 12 x 2 m , iar pentru a surprinde sistemul defensiv aflat pe latura de N a fost dezvelită o suprafață de 5 x 2 m.

În urma acestor cercetări am surprins următoarea situație stratigrafică:

Nivelul I a fost surprins pe întreaga suprafață a secțiunii la adâncimea de 1,50 m şi a fost reprezentat prin descoperirea incintei unei barăci militare din lemn. În dreptul c.3 a fost surprinsă fundația peretelui din chirpic lată de 0,60 m în care au fost descoperite şi cele trei gropi de par pentru susținerea peretelui.

În c.1-3 a fost descoperit şi o porțiune din drumul roman care traversa castrul militar construit din bolovani de râu şi pietriş.

Datorită revărsărilor râului Timiş, în c.20-23 nu au mai fost descoperite urme ale castrului militar.

Nivelul al II-lea este reprezentat la adâncimea de 1,20 m printr-un strat de dărâmătură provenit de la dezafectarea barăcilor militare. Acest strat are o grosime de 0,20-0,30 m şi se compune din arsură şi pereți căzuți din chirpici.

În nivelul al III-lea constatăm prezența unui strat compact de lut amestecat cu pământ aluvionar de cca. 0,30 m ce reprezintă de fapt o nivelare a întregii suprafețe cu excepția c.1-3 unde s-a constatat existența unui strat compact de bolovani de râu puşi peste drumul roman din nivelul I ce reprezintă un strat de amenajare şi protecție împotriva revărsărilor râului Timiş.

Peste întreagă suprafață cercetată la adâncimea de 0,80 m am surprins existența unui strat compact de nisip aluvionar fără material arheologic ce reprezintă de fapt startul de aluviuni depus după părăsirea aşezării de către romani.

În concluzie cercetările efectuate în campania arheologică din anul 2007 au adus noi elemente privind existența unui castru militar construit în anul 106 p.Chr. şi care a funcționat până la, mijlocul secolului al II-lea. Datorită construcției acestuia în apropierea râului Timiş, în momentul când oraşul roman s-a dezvoltat pe ambele maluri ale râului, zona cercetată de noi nu a mai reprezentat interes pentru edilii municipiului, care nu au mai construit clădiri din piatră, fiind de fapt o zonă inundabilă.

Cu ocazia cercetărilor arheologice desfăşurate în campania anului 2007 au fost descoperite două monede romane, un denar din argint şi o monedă din bronz datate în prima jumătate s secolului al II-lea, un fragment dintr-o cărămidă romană cu inscripție (posibil în limba greacă?) şi foarte multă ceramică romană descoperită atât de pe primele două nivele cât şi din startul de umplutură.

La secțiunea S1/2007 au fost folosite mijloacele clasice de cercetare arheologică, combinate cu tehnica fişelor de context

arheologic ce se dovedeşte deosebit de fructuoasă în cercetare şi documentare.

Secțiunea cercetată de noi a surprins o etapă deosebit de importantă în evoluția aşezării romane de la Tibiscum. Datorită inundațiilor foarte frecvente acest perimetru pentru moment nu reprezintă o prioritate deosebită urmând ca în anul viitor să ne îndreptăm cercetările spre zona aflată în imediata apropiere, mai precis la cca. 100 m E unde în campania arheologică desfăşurată în anul 1998 am reuşit să identificăm o construcție din lemn datată în sec. IV care suprapune o construcție din piatră datată în sec. II-III p.Chr. [Adrian Ardeț]

Abstract:

The archaeological campaign in 2007 brought to light new elements that revealed the existence of the Roman camp built in the year 106 BC and which functioned until the middle of the 2nd century. At a depth of 1.50 m we succeeded to find the trace of a wood hut. In the point of the small square number 3 was find the adobe wall's foundation, wade of 0.60 m. In this foundation were discovered the three palls hallows, which support the wall.

The area that we researched was no more interesting for the city fathers in the moment that the *municipium* developed on the both sides of the river, due to nearing of the Timis river. The city fathers no longer built stone buildings on this part of the river, which was a easily flooded area.

81. Independența, com. Gherghița, jud. Prahova

Punct: Pe terasă (Autostrada Bucureşti – Ploieşti, km 40+550 – 40+775)

Cod sit: 133456.04

Autorizația de cercetare preventivă nr. 425/2007

Colectiv: Dan Lichiardopol - responsabil, Alin Frînculeasa, Bogdan Ciupercă, Claudia Dumitrescu, Andrei Ghieorghievici, Bogdan Voicu (MJIA Prahova)

Prin cercetări de suprafață au fost descoperite materiale arheologice ce certifică prezența pe terasa primară a râului Prahova în zona localității Independența, a unor obiective arheologice din epoca bronzului-cultura Monteoru, prima epoca a fierului, epoca medievală. În urma cercetărilor arheologice cu caracter preventiv derulate de cercetători din cadrul MJIA Prahova au fost descoperite morminte de inhumație, ce prin rit, ritual şi inventar, par să marcheze prezența unei necropole din sec. X-XI p.Chr.

Situl arheologic se află pe terasa primară de pe partea dreaptă a râului Prahova, la 200 m NE de satul Independența, la 200 m N de şoseaua ce leagă satul Independența de satul Gherghița.

Obiectivul arheologic Independența *Pe Terasă* a fost descoperit în anul 2005 în timpul cercetărilor de suprafață, realizate pentru studiul de impact al construirii viitoarei autostrăzi Bucureşti-Ploieşti, în baza contractului încheiat între MJIA Prahova şi Search Corporation. La cercetările de suprafață au participat D. Lichiardopol, M. Peneş, A. Frînculeasa, B. Ciupercă.

Lucrările derulate pentru construirea viitoarei autostrăzi Bucureşti-Ploieşti Km. 19-62 au afectat situl arheologic. Pe tronsonul autostrăzii între Km 34-40 a fost realizată o decapare mecanică, ce a afectat solul până la adâncimea de 0.30m. De asemenea la marginea de N a terasei, în zona km 40+780 a fost realizat mecanizat, un debleu lat de aproximativ 8 m şi lung de 20 m pentru accesul utilajelor şi maşinilor firmei constructoare. De aceea s-a impus derularea unor cercetări arheologice cu caracter preventiv care să se recupereze cât mai multe informații, dar să se oprească şi distrugerile iminente. Pentru aceasta am trasat mai multe secțiuni arheologice, prin care am reuşit inclusiv să oprim lucrările de construcție în zona km 40 ai autostrăzii Bucureşti-Ploieşti

Importanța sitului constă în descoperirea unor obiective arheologice din epoci ce au fost abordate sporadic prin cercetări arheologice în această zonă. Astfel, descoperirile atribuite culturii Monteoru reprezintă, alături de cele din localitatea Şirna, cele mai sudice obiective abordate prin săpături arheologice din toată aria de răspândire a acestei culturi. Foarte importante pot fi descoperirile funerare din acest sit ce par să dateze din sec. X-XI p.Chr., epocă foarte puțin cunoscută din punct de vedere arheologic, dar şi istoric. Descoperirile par să indice prezența unei necropole de inhumație. Nu pot fi neglijate nici descoperirile medievale (sec. XVI-XIII), epocă pentru care în momentul de față cercetările arheologice în Muntenia, cu mici excepții, sunt aproape inexistente.

Tot în zonă au mai fost descoperite de-a lungul timpului în urma unor cercetări perieghietice, de salvare sistematice, mai multe situri arheologice. Raportându-ne la situl de la Independența *Pe Terasă* aceste situri sunt plasate după cum urmează: la 300 m NV, pe terasa Prahovei, materiale din sec. III-X p. Chr.; la 700 m S; materiale din epoca bronzului, epoca fierului; alte situri arheologice se află în satul Gherghița, în special descoperiri din epoca medievală, dar şi din alte epoci; Balta Doamnei, descoperiri din epoca neolitică; Hătcărău, descoperiri din sec. III-X p.Chr.; tot în satul Independența a fost descoperit un sit arheologic din sec. IX-X p.Chr., dar şi ceramică eneolitică, cultura Gumelnița.

Având în vedere că la jumătatea lunii septembrie a fost încheiat un contract pentru descărcarea de sarcină arheologică a tronsonului autostrăzii Bucureşti-Ploieşti, iar lucrările de construcție a autostrăzii au început în primăvara acestui an, un prim obiectiv a fost stabilirea limitelor sitului arheologic Independența *„Pe Terasă"*. Delimitarea se impunea pentru ca terenul să fie descărcat de sarcină arheologică în baza contractului nr. 1935/11.09.2007 privind *„Executarea cercetărilor arheologice preventive pe tronsonul autostrăzii Bucureşti-Braşov, din jud. Ilfov şi Prahova, km. 19+500-62+000, nr. 1935 din 11.09.2007"* încheiat între Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Prahova şi asociația constituită din S.C. SPEDITION UMB S.R.L, PA&CO INTERNAȚIONAL, S.C. EUROCONSTRUCT TRADING 98 S.R.L. şi S.C. COMAXA S.R.L.

Cu excepția cercetărilor arheologice din localitatea Gherghița, zona era cunoscută doar prin descoperiri izolate rezultate în urma unor cercetări de suprafață. De aceea cercetările arheologice din acest sit vor completa baza de informații cu caracter arheologic pentru o zonă bogată în obiective arheologice, ce acoperă cronologic o perioadă foarte mare începând din neolitic până în mil. I p.Chr., culminând cu descoperirile datând din epoca medievală din zona târgului Gherghița pentru care avem şi informații scrise.

Descoperirile atribuite culturii Monteoru reprezintă, alături de cele din localitatea Şirna, cele mai sudice obiective abordate prin săpături arheologice din toată aria de răspândire a acestei culturi. În județul Prahova deşi au fost identificate numeroase situri arheologice atribuite culturii Monteoru, printre care le

remarcăm pe cele din localităţile Şoimeşti, Vadu Săpat-Budureşca, Urlaţi, Şirna, Pietricica, Mizil, Ghinoaica, Perşunari, Ploieşti, această cultură este foarte puţin cunoscută. Cercetările de la Independenţa vor putea să pună într-un context mai clar şi mai larg, numeroasele descoperiri din judeţul Prahova.

Foarte importante pot fi descoperirile funerare din acest sit ce par să dateze din sec. X-XI p.Chr., epocă foarte puţin cunoscută din punct de vedere arheologic, dar şi istoric în această zonă. Astfel de morminte izolate au fost descoperite în judeţul Prahova şi la Cireşanu, Vadu Săpat, Târgşoru Vechi. Dacă la Cireşanu, Vadu Săpat, Târgşorul Vechi, mormintele de inhumaţie datând din sec. X-XI sunt descoperiri izolate, la Independenţa se pare că ne aflăm în prezenţa unei necropole de inhumaţie. Nu pot fi neglijate nici descoperirile medievale (sec. XVI-XVII), epocă pentru care în momentul de faţă cercetările arheologice în Muntenia, cu mici excepţii, sunt aproape inexistente.

Datorită descoperirii unor morminte de inhumaţie cercetarea arheologică a fost adaptată obiectivului de a săpa exhaustiv zona afectată de construcţia autostrăzii Bucureşti-Ploieşti. În acest sens au fost deschise şi cercetate parţial un număr de 6 secţiuni, având următoarele dimensiuni: SI 70 x 1,5 m, SII, SIV 100 x 1,5 m, SIII 14,5 x 2,5 m; SV 70 x 3 m; SVI 125 x 2,80 m; casetele: 1-2 5 x 5 m; caseta: 3,5 x 2,5 m. Peste aceste suprafeţe a fost suprapus un caroiaj de 2 x 2 m.

Între aceste secţiuni au fost păstraţi martori stratigrafici groşi de 1 m. Grosimea martorilor a fost determinată de dorinţa ca aceştia să poată fi conservaţi peste iarnă, urmând ca în următoarea campanie de cercetări arheologice, dimensiunea acestora să se reducă, odată cu retrasare şi taluzarea lor. Secţiunile au orientarea S-N, de-a lungul axului viitoarei autostrăzi.

De asemenea au fost realizate un număr de 5 profile cu ajutorul georadarului de către firma GEOPHYSIK IGS din Leipzig, Germania. Aceste profile au fost trasate N-S de-a lungul firului autostrăzii, în zona Km 40+550m-40+800 m. Au putut fi determinate anomalii ale solului ce par a fi generate de complexe arheologice adâncite în sol, de tipul gropilor menajere, sau bordeelor. Rezultatele obţinute cu ajutorul geoaradarului vor fi comparate cu cele rezultate în urma cercetărilor arheologice.

A fost realizată şi o ridicare topografică în sistem Stereo 70. Peste această ridicare topografică a fost suprapus planul de săpătură arheologică. Ridicarea topo este la rândul ei completată de o imagine aeriană ortofoto.

Au fost descoperite în sectorul de S al sitului un număr de 4 morminte de inhumaţie. Defuncţii erau orientaţi N-S, depuşi pe spate, cu mâinile întinse pe lângă corp. Capul era uşor mai ridicat decât restul corpului.

M1 a fost distrus de excavatorul ce săpa la debleul autostrăzii în zona Km 40+550 m în imediata apropiere a casetei 1. După caracteristicile sistemului osos am putut stabili că era vorba de un individ matur, inhumat.

M2 este singurul mormânt cercetat ce avea inventar. Acesta a fost descoperit în caseta 1, la adâncimea de -0,50/0,60m. Nu a putut fi observată groapa, ce a fost săpat în pământul argilos-gălbui, nivel ce apare la -0.40 m, sub stratul arabil de culoare maronie. Mormântul aparţine unui individ matur. Era orientat N-S. Era depus pe spate cu mâinile întinse pe lângă corp. Capul era uşor mai ridicat decât restul corpului. Inventarul era format din piese de centură, toate descoperite în zona bazinului. Piesele erau confecţionate din fier. Aceste piese constau dintr-o cataramă de fier circulară şi cinci verigi din fier, toate de formă circulară. Verigile erau de două dimensiuni, respectiv aveau diametre de 0,25/0,27 cm - cele mici (două bucăţi) şi de 0,40/0,45 cm - cele mari (trei bucăţi). Catarama era din fier avea diametrul de 0,41 cm, formă circulară, cu spin păstrat parţial. A fost descoperită în zona bazinului. Piesele, cu excepţia cataramei, erau relativ bine conservate.

M3 descoperit în SII, în zona c.33, la -0,40/0,50 m, în pământul galben-argilos. Nu a putut fi observată groapa mormântului. Defunctul era orientat N-S, depus pe spate cu mâinile pe lângă corp. Capul era uşor ridicat faţă de restul corpului. Mormântul nu avea inventar. După caracteristicile sistemului osos şi a dentiţiei pare să fie vorba de un copil.

M4 descoperit în SII, în zona c.33, la -0,40 m, în pământul galben-argilos. Nu a putut fi observată groapa mormântului. Defunctul era orientat N-S, depus pe spate cu mâinile pe lângă corp. Mormântul nu avea inventar. Nu s-au conservat craniul sau oasele picioarelor. După caracteristicile sistemului osos, foarte prost conservat, pare să fie vorba de un copil, ce avea vârsta la deces sub 2 ani.

În strat, în special în SV, au fost descoperite câteva fragmente ceramice atribuite culturii Monteoru, dar şi primei epoci a fierului. Cele câteva fragmente ceramice aparţinând culturii Monteoru au pasta nisipoasă, cenuşiu negricioasă. Un fragment ceramic este decorat prin împunsături circulare şi incizii curbate dispuse în registru. Ceramica din prima epocă a fierului este lucrată la mână, foarte puţine fragmente sunt decorate cu brâuri alveolate. Ceramica are culoarea gălbui-cărămizie sau negricioasă. Am putut determina câteva forme printre care remarcăm vase cu gât înalt şi buza uşor evazată, castroane.

Au fost descoperite foarte multe complexe medievale constând în general în gropi menajere. Datorită condiţiilor meteorologice am preferat ca aceste complexe să fie doar consemnate şi apoi conservate *in situ*, urmând să fie cercetate în campania următoare.

Materialele arheologice descoperite se află în curs de prelucrare, cercetările arheologice fiind în derulare. Ceramica a fost spălată, aflându-se în curs de restaurare parţială în lipsa unor forme întregibile. În acest sens considerăm că analizele sau prelucrările statistice nu considerăm a fi reprezentative în acest stadiu al cercetării.

În campania viitoare ne propunem să continuăm cercetările arheologice pentru descărcarea de sarcină a terenului. Vom urmări abordarea exhaustivă prin cercetări arheologice a zonei afectate de lucrările de construcţie a autostrăzii Bucureşti-Ploieşti.

Materialele arheologice întregibile vor fi restaurate şi vor intra în patrimoniul MJIA Prahova. Piesele de metal au fost stabilizate, restaurate şi conservate de specialiştii din cadrul instituţiei, fiind deja în curs de inventariere. De asemenea au fost desenate şi fotografiate. Ceramica se află în curs de prelucrare şi restaurare. Materialele arheologice vor fi publicate în reviste şi anuare de specialitate sau vor fi expuse publicului în cadrul expoziţiei MJIA Prahova.

Planşa 38

Bibliografie:

I. Chicideanu-Motzoi, , *Pietricica*, *jud. Prahova*, CCA, 2003, p. 231-232.

Gh. Diaconu, *Sondajul arheologic de la Vadu Săpat (jud . Prahova)*, SCIVA 29, 2, 1978, p. 291-303;

Gh. Diaconu, *Târgşor - un sit milenar. Studii de istorie şi arheologie*, Ploieşti, 2003.

A. Frînculeasa, *Notă asupra unui mormânt descoperit în localitatea Homorâciu (jud. Prahova)*, Valachica 18, 2005, p. 72-76.
Şt. Olteanu, N. Neagu, C. Hoinărescu, *Gherghița, com. Gherghița jud. Prahova*, CCA, 2003, p. 132-133.
Şt. Olteanu, N. Neagu, C. Hoinărescu, *Gherghița, com. Gherghița, jud. Prahova*, CCA, 2004, p. 128-129.
Şt. Olteanu, N. Neagu, C. Hoinărescu, *Gherghița, com. Gherghița, jud. Prahova*, CCA, 2005, p. 160-161.
Şt. Olteanu, N. Neagu, C. Hoinărescu, I. Adamescu, *Gherghița, com. Gherghița, jud. Prahova*, CCA, 2006, p. 167-168;
Şt. Olteanu, N. Neagu, V. Nicolae, *Comunitatea sătească de la Şirna, județul Prahova (secolele II-X d.H.), în lumina izvoarelor arheologice*, Bucureşti, 2007.
V. Teodorescu, D. Lichiardopol, M. Peneş, V. Sandu, *Aşezarea daco-romană din sec. IV-V e.n. de la Cireşanu, jud. Prahova*, Materiale, A XVII a sesiune națională anuală de rapoarte, Ploieşti 1983, II, p. 389-416.

82. Isaccea, jud. Tulcea

Punct: Suhat

Cod sit: 159696.04

Autorizația de cercetare sistematică nr. 47/2007

Colectiv: Cristian Leonard Micu - responsabil; Florian Mihail (ICEM Tulcea), Adrian Bălăşescu, Valentin Radu, Constantin Haită, Mihai Florea (MNIR-CNCP)

Aşezarea neolitică - atribuită culturii Boian, faza Giuleşti – din punctul *Suhat* este amplasată pe o terasă relativ joasă, ce mărgineşte fosta zonă de bălți a Dunării.

Primele informații legate de prezența unor descoperiri aparținând epocii neo-eneolitice la Isaccea îi aparțin lui E. Comşa, care semnala în zona localității o aşezare gumelnițeană, fără a indica şi punctul în care aceasta a fost localizată.

În primăvara anului 1990, Muzeul de Arheologie Tulcea a realizat o nouă cercetare de suprafață în zonă, care a avut drept rezultat recoltarea unui bogat material boiano-gumelnițean.

Începând cu 1996, ICEM Tulcea, în colaborare cu MNIR şi IAB, desfăşoară un program de cercetări sistematice în aşezarea neolitică.

Principalele obiective ale campaniei 2007, desfăşurată în perioada 19-29 septembrie, au fost:
- finalizarea cercetărilor în Son. 3 aflat în zona de sud a aşezării neolitice;
- completarea planului topografic al aşezării neolitice.

În campania 2007 am continuat cercetarea sondajului Son.3, trasat, şi doar în parte cercetat, în 2006. Contextul arheologic este similar celor remarcate în cazul suprafeței S3, sondajelor Son.1 şi Son.2. Imediat după stratul vegetal urmează un nivel în care se regăsesc materiale aparținând epocilor elenistică şi romană, ce suprapune la rândul său stratul cultural neolitic. În cadrul acestuia din urmă au fost identificate şi cercetate numeroase gropi menajere.

Cercetarea sondajului S3 contribuie la retrasarea limitelor aşezării neolitice şi completează informațiile avute la dispoziție în legătură cu amenajarea spațiului în zona sudică a acesteia. Este evident în stadiul actual al cercetărilor că în zona menționată s-au amenajat şi folosit în mod frecvent gropi cu destinație menajeră.

În paralel cu cercetarea complexelor arheologice a fost prelucrate datele rezultate în urma studiului topografic.

Obiectivele campaniei 2008:
- finalizarea cercetărilor în suprafața S3;
- continuarea sondajelor în zona de sud a aşezării.

Abstract:

The main objectives of the 2007 campaign that took place between the 19th and the 29th of September, were:
- finalizing the researches in Son.3 situated in the southern area of the Neolithic settlement;
- completing the topographical plan of the Neolithic settlement.

83. Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum]

Punct: Cetate

Cod sit: 159696.05

Autorizația de cercetare sistematică nr. 137/2007

Colectiv: Victor Heinrich Baumann, Aurel Stănică (ICEM Tulcea); Laurențiu Radu (MA Mangalia); Niculina Dinu (M Brăila); Dan Aparaschivei; George Bilavschi (IA Iaşi); Luminița Bejenaru (UAIC Iaşi), Elisse Boneffile (stagiar Eurodysse); Bogdan-Alexandru Venedict, Andrei Asăndulesei, Radu- Florin Mocanu, Ştefan Balaur, (UAIC Iaşi – ArheoInvest)

În anul 2007 s-a continuat degajarea segmentului de SE al fortificației romano-bizantine. Au fost stabilite ca puncte de lucru zonele în care cercetarea arheologică se derula de mai mulți ani. Este cazul celor trei turnuri notate de noi cu siglele: TM (Turnul Mare), TA (Turnul A) şi TC (Turnul de Colț), Supr. A (Suprafața A). A fost deschis un nou punct de lucru, la mijlocul curtinei dintre TA şi TC. Noua secțiune de 20 x 4 m este denumită SC 1. Toate secțiunile executate în zona Turnului Mare poartă sigla CT , ultima fiind CT10, situată în vecinătatea de răsărit a TM.

Au fost adâncite secțiunile: TC3, pe latura de răsărit a Turnului de Colț şi CT10, reprezentând extinderea cu 3,50 m spre V a secțiunii CT7 de pe latura de V a TM, cercetată în 2005 până la loess. O nouă secțiune, TA 4, de 15 x 3,50 m, a fost efectuată pe latura de V a Turnului A. S-a menținut caroiajul inițial şi grila de lucru din 1998, realizată cu prilejul primei ridicări topografice. În scopul armonizării celor două proiecte care se derulează simultan la Noviodunum, din anul 2000, anul acesta s-a suprapus grila realizată de colegii britanici prin ridicarea topografică efectuată în ultima etapă de cercetare (2004-2006).

Turnul Mare – CT 10

Victor H. Baumann, Niculina Dinu

Având la dispoziție profilul peretelui de răsărit al secțiunii CT7, săpată în anul 2005 pe latura de răsărit a TM[1], s-au continuat cercetările în CT10, prin eliminarea treptată a straturilor de dărămătură şi a straturilor care acopereau nivelurile medievale. În campania de săpături din anul precedent, secțiunea CT10 a fost adâncită până la -2,60 m, în fața zidului de incintă, într-un strat de nivelare din sec. al XIV-lea, şi până la -4,45 m, în S, adâncime la care, în c.3, s-a profilat în *grundriss* un nivel locuire din sec. XI-XII[2].

Săpată pe o lungime de 13,5 m şi o lățime de 3,50 m în zona de inserție a Turnului Mare cu zidul de incintă romano-bizantin, secțiunea CT10 a fost adâncită în 2007, între -3,40 la

N şi -5,60 m la S, adâncimi stabilite în funcţie de cota maximă existentă a zidului de incintă. S-a urmărit scoaterea la lumină a elementelor păstrate din structura defensivă a castrului de pământ. S-a constatat astfel, că substrucţia de piatră pe care s-a înălţat fortificaţia romano-bizantină are şi aici o orientare diferită, fapt întâlnit pretutindeni în sectorul de SE al cetăţii. Această substrucţie a fost implantată în berma castrului de pământ, păstrată pe direcţia transversală a secţiunii pe o lăţime cuprinsă între 0,45 m la E şi 0,90 m la V. La S de bermă, de la adâncimea de 3,40 m, a fost degajată o fosă unghiulară, cu deschiderea de 2,90 m şi adâncă de 1,75 m. Din stratul de umplutură al fosei a fost recoltată ceramică romană timpurie, specifică sec. II p.Chr, un *sestert* mare de bronz din ultimii ani de domnie ai lui Nero[3] şi două *lucernae* din sec. I p.Chr găsite la baza şanţului. Săpătura din CT10 ne-a permis astfel să stabilim momentul în care a început dezafectarea castrului de pământ, în timpul dinastiei Flavia, moment care corespunde cu aducerea *classicilor* la Noviodunum şi construirea castrului de garnizoană undeva în apropierea Dunării.

În c.3-4 au fost curăţate trei gropi menajere, două dintre ele surprinse încă din anul 2005 în peretele estic al secţiunii CT 7, c. 4. Cea de-a treia, în c. 3, cu material ceramic încadrat cronologic în secolele III-IV p.Chr, a perforat un nivel de locuire romană timpurie. Groapa a fost săpată într-un strat de nivelare de epocă romană, acoperit parţial în secolul al XIII-lea de o nivelare realizată cu pământ galben, din care au fost recuperate fragmente de ceramică smălţuită. În zona sudică a secţiunii CT 10, ca şi în anul 2005 în CT 7, a fost surprins nivelul de locuire romană-timpurie, contemporan, foarte probabil, fazei de nivelare a castrului de pământ.

Turnul Mare – CT 9-CT 3

Victor H. Baumann, Niculina Dinu, Aurel Stănică, George Bilavschi

În interiorul Turnului Mare a fost îndepărtat martorul de pământ dintre secţiunile CT9 şi CT3. S-a urmărit recuperarea materialului arheologic din stratul de nivelare, care acoperă cele două niveluri de epocă medie-bizantină, şi bineînţeles din aceste niveluri, în vederea verificării concluziilor anterioare. Cu această ocazie a fost degajat pilonul din partea de V a intrării în turn până pe nivelul III, care a fost curăţat în cea mai mare parte a suprafeţei de V, păstrându-se la sud un cuptor *„pietrar"* de pe nivelul II, descoperit în campania anului 2005. De asemenea, în zona de SV a turnului, unde săpăturile anterioare au degajat pilonul de V şi o parte a stilobatului transversal, astupate de nivelul VI, s-a procedat la curăţarea terenului până pe nivelul VII, primul nivel incendiat din turnul mare al cetăţii. Materialul ceramic recoltat în special fragmente de farfurii forma Hayes 3b[4], se încadrează cronologic în sec. V p.Chr., ceea ce corespunde şi încadrării cronologice a nivelului VII făcută încă din 1999.

Turnul A

Victor H. Baumann

Cea de-a patra secţiune executată pe Turnul A (TA4), a fost săpată la V, pe 3,50 m lăţime, cu scopul de a degaja şi latura vestică a turnului. În săpătură au fost surprinse toate fazele constructive ale turnului, respectiv turnul rectangular, masiv, cu latura mare la faţadă, turnul în formă de U cu frontul rotunjit şi resturile celui rectangular cu laturile mari perpendiculare pe zidul de incintă. În vecinătatea de V a TA a fost descoperită o temelie plasată într-o nivelare romană şi a cărei orientare ne aminteşte de temeliile descoperite în zona TM, respectiv în secţiunile CT7 şi CT8. La N, primul zid de incintă este poziţionat pe *loess* în acelaşi nivel ca şi în secţiunile CT7 – CT10, evidenţiind şi în acest punct resturi ale fazei de pământ a castrului roman. Groapa unei locuinţe – bordei din sec. XI-XII, sprijinită la răsărit de temelia anterioară a Turnului A, pare să fi fost amplasată în vechea fosă a castrului de pământ, obturată în sec. III p.Chr de substrucţia de piatră. Din groapă a fost recoltată o cantitate considerabilă de fragmente ceramice care permit întregirea a cel puţin şase vase borcan.

Suprafaţa A

Aurel Stănică, Niculina Dinu

În acest an au fost reluate săpăturile din acest punct, printr-o răzuire a suprafeţei şi prin demontarea martorilor rămaşi de la secţiunile din anii anteriori. Astfel, suprafaţa a fost extinsă până la zidul de incintă. Materialele recoltate din demontarea martorilor sunt amestecate, de la fragmente de obuz, la fragmente ceramice de epocă romană şi de epocă medio-bizantină.. Cercetările s-au concentrat pe un nivel datat mai larg în secolele XIII-XIV. Materialul recoltat, în mare majoritate este reprezentat de ceramică, atât de uz comun, cât şi cea de import, stamena devalorizate, fragmente de brăţări din sticlă, fragmente de chirpic, dar şi de nelipsitele fragmente de obuz şi cartuşe din primul război mondial.

Descoperirea cea mai importantă o constituie un fragment ceramic lucrat dintr-o pastă albă, foarte compactă, smălţuit la interior cu un smalţ albastru cu irizaţii de culoare verzuie şi care aparţine ceramicii persane produsă în centrul de la Kashan[5]. Acestă descoperire, cât şi cele din zona Curtinei 1 (SC 1) pun într-o nouă lumină centrul de la Noviodunum, confirmând că aşezarea de aici a fost una din cele mai importante din nordul Dobrogei.

Turnul de Colţ

Laurenţiu Radu, Victor H. Baumann

Cercetările arheologice desfăşurate din anul 2002 în sectorul TC au pus în evidenţă existenţa unui turn de colţ cu laturile evazate şi pilon central, de epocă romano-bizantină[6]. În acest an s-a continuat cercetarea prin reluarea săpăturilor în secţiunea TC3, secţiune deschisă în anul 2003, în vederea clarificării situaţiei din zona de E a turnului. La adâncimea de circa 1,65 m (↓ 1) a fost descoperit zidul de pe latura estică a turnului, grav afectat de o groapă de demantelare. Zidul, de fapt fundaţia acestuia s-a păstrat pe o lungime de circa 1,80 m şi o înălţime de circa 0,90 m. Este îngrijit realizat, cu parament şi emplecton legate cu mortar cu cărămidă pisată cu bobul mare. Datorită gropii de demantelare, pe o lungime de aproape 2,60 m, s-a urmărit zidul «în negativ», prin diferenţa dintre nivelarea cu pământ galben în care s-a plasat fundaţia turnului şi groapa de demantelare umplută cu moloz. Spre N, o porţiune din zidul turnului, păstrat pe o înălţime de circa 1,45 m, este prevăzut cu o plintă la exterior de 0,20 m care intră în profilul vestic al secţiunii TC 3. Ca materiale arheologice, în groapa de demantelare au fost descoperite fragmente ceramice de epocă romano-bizantină aparţinând unor amfore cu striuri şi unor oale din aceeaşi epocă şi alte fragmente ceramice, datate în secolul al XII-lea, provenind de la diverse tipuri de vase. În c. 3, la -0,80 m a fost descoperită şi o rangă masivă din fier, utilizată pentru demantelarea zidurilor de către locuitorii oraşului Isaccea la sfârşitul secolului al XIX-lea sau începutul secolului XX.

În partea superioară a secțiunii (c.3-5), după înlăturarea unui strat masiv de moloz, s-a constatat că paramentul zidului de incintă de epocă romano-bizantină a fost demantelat la un moment dat, având ca limite cronologice încetarea funcționării TC şi refacerile medievale. Ulterior acest zid a fost «plombat» într-o manieră asemănătoare lucrărilor realizate la TM şi SC 1 utilizându-se mortar pe bază de var. Zidul romano-bizantin continuă spre NE, în timp ce curtina medievală merge spre nord, aceasta aşezându-se pe o anumită porțiune peste zidul romano-bizantin. Această orientare a zidului romano-bizantin, la care se adaugă prezența în TC 2 a paramentului estic, lucrat în mod similar paramentului interior al TC, poate sugera existența unui al doilea turn de colț în acest sector, sau cel puțin o altă modalitate de închidere a laturii estice a TC. Sub stratul de moloz, în c. 3-4, s-a identificat un nivel de locuire de epocă bizantină, reprezentat de un strat de pământ galben, perforat de groapa 1 cu diametrul de 1,40 m, care se adânceşte cu -0,95 m față de nivel. Ca material arheologic, în această groapă s-au descoperit fragmente ceramice diverse: material amforic din secolele V-VI p.Chr., o marcă de olar reprezentând o cruce şi partea inferioară a unui vas decorat cu rotița, ambele datate în secolul al XI-lea, precum şi diverse alte fragmente ceramice din în secolele XII şi XIII. Materialul descoperit pe nivelul arheologic medieval este la fel de divers : amfore şi ceramică romano-bizantină şi ceramică din secolul al XII-lea.

Pentru campaniile viitoare ne propunem ca priorități: extinderea secțiunii TC 4 în vederea surprinderii laturii vestice şi a legăturii dintre TC şi curtina romano-bizantină, continuarea săpăturilor în sectiunea TC 2 pentru identificarea laturii sudice a TC şi, ulterior, extinderea secțiunii TC 3 spre E şi NE pentru clarificarea traseului incintei romano-bizantine şi a celei medievale.

Turnul de Colț - intramuros

Aurel Stănică, Laurențiu Radu

Cercetările din campania acestui an, au continuat şi la N de turnul de colț, în secțiunile TC 4 şi TC 1, în intramuros, unde nivelurile medio-bizantine au făcut obiectul noilor investigații arheologice.

Obiectivele urmărite de cercetările noastre din acest an au fost acelea de a verifica aparția unor noi morminte şi clarificarea unor situații apărute în campania precedentă.

În TC 4, c. 6-8, la adâncimea de -0,20-0,60 m, au fost descoperite patru morminte de inhumație, dintre care două cu inventar. M 1, orientat V-E şi depus în decubit dorsal este deranjat. În zona mandibulei a fost descoperită o mărgică din pastă de sticlă. M 3, depus în decubit dorsal, are mâna stângă pe abdomen şi mâna dreaptă pe bazin. În zona gâtului au fost descoperite opt mărgele din pastă de sticlă albastră şi semitransparentă. Un alt mormânt este M 4, schelet de adult, depus în decubit dorsal, orientat V-E, cu brațul stâng îndoit din cot şi adus spre claviculă, iar brațul drept adus spre stern. Poziția brațelor este specifică sectei *bogumililor*. Mormântul este secționat în zona tibiilor şi peroneelor de lucrările executate în TC 1 în 2005. În cadrul necropolelor de la Isaccea-Noviodunum, mormintele atribuite bogomililor nu ocupă un loc anume, acestea sunt răspândite printre celelalte complexe funerare. O situație aparte este reprezentată de de M 3, puternic bulversat de *crocovine*. Cu mîna stângă pe lângă corp, prezintă peste coastele şi vertebrele ajunse în dreapta craniului, câteva oase de animal. De asemeni, între cele două femure ale scheletului au fost găsite oase de animal. Între cei doi coxali a fost gasit şi un coprolit. La o identificare primară, făcută de Jane Sidell, arheozoolog ce lucrează în cadrul proiectului NAP, ar fi vorba de un schelet de pisică, iar coprolitul pare a fi de câine. Nu credem că este vorba de o depunere rituală, ci mai mult de o înmormântare secundară. Şi, în acest sens, aducem ca argument faptul că, atât scheletul uman, cât şi cel de animal sunt deranjate.

Cele patru morminte de inhumație aparțin unui orizont de înmormântări, din care au fost cercetate opt morminte, ceea ce confirmă că într-o anumită perioadă din cursul secolelor XIII-XV, în zona *intramuros* s-a practicat o serie de înmormântări de către populația locală. Cercetările efectuate în anii 1953 -1954 de către Ion Barnea, dar şi cercetările noastre recente din 2003, în S4, precum şi cele din anul 2005 şi 2007 efectuate de colegii britanici, ne arată că, în ultima etapa de locuire medievală de la Isaccea-Noviodunum, zonele de S şi de E au fost utilizate la un moment dat pentru înmormântări. Considerăm cu titlu de ipoteză că acest orizont de înmormântări reprezintă o extensie a necropolei localizată în zona aşezării civile.

În TC 4, c. 6 au fost cercetate două gropi menajere, ce pot fi datate în secolul al XIII-lea şi care conțin un inventar deosebit de bogat: vârfuri de săgeți din os şi din fier, fragmente de brățări din sticlă, fragmente de la vase din sticlă, mărgele din pastă de sticlă, fragmente de olane, stamena devalorizate, fragmente de chirpic, o cantitate apreciabilă de ceramică, oase de peşte, solzi şi oase de animale.

În TC 1, c. 6, la -0,80 m, a fost decoperită o „amenajare" din mortar roz cu multe pietricele în compoziție, orientată aproximativ N-S, cu o lățime de 0,20 m şi o grosime la baza de maxim 0,08 m, care se evazează aproximativ 0,40 m şi face o „buclă" spre V, înaintează spre N unde are la capăt o grosime de 0,70 m; lungimea totală fiind de 2,40 m. În parte interioară, spre profilul de V, există o zonă de arsură, întreruptă de un nivel cu pământ galben. Din acestă zonă au fost scoase la iveală mai multe fragmente ceramice, toate de epocă romano-bizantină (secolele V-VI p. Chr.). În stadiul actual al cercetărilor, nu putem decât presupune că este vorba de o instalație de foc care a fost dezafectată.

Spre N, în c. 7-8, a fost curățat un nivel, cenuşiu-prăfos, cu mult pigment de arsură, bucățele de mortar, bucățele de chirpic etc. La adâncimea de 1,00 m, pe jumătatea de V a secțiunii, pe o lungime de 3,70 m şi o lățime de 1,40 m, se profilează o locuință, în care a fost găsit un vas borcan întreg şi a fost recoltată o cantitate mare de ceramică.

Cercetările din campania viitoare care urmează să continue în TC 1 şi TC 4, se vor extinde în TC 2 şi TC 3 pentru a lămuri in ce moment cronologic au fost construite zidurilor din această zonă.

Curtina 1(SC 1)

Victor H. Baumann, Dan Aparaschivei, George Bilavschi

În cadrul proiectului Noviodunum 2000, în perioada 16 iulie - 3 august 2007, a fost deschis un nou sector de cercetare, C 1 (Curtină 1), în concordanță cu explorările ştiințifice din anii trecuți. Astfel, între sectoarele TA (turnul A) şi TC (turnul de colț), chiar la jumătatea distanței (aproximativ la 15 m față de cele două turnuri descoperite în urma săpăturilor din anii anteriori), a fost trasată această secțiune (SC 1) de 4 x 20 m (cinci carouri a câte patru metri), orientată aproximativ S-N.

Obiectivele cercetării la un sector de curtină cu această dispunere au fost găsirea anumitor răspunsuri privitoare la

tehnicile de construcție, la succesiunea cronologică a etapelor de reconstrucție, precum şi conexarea cu situații arheologice neelucidate încă, apărute în celelalte sectoare.

După înlăturarea stratului vegetal, au ieşit la iveală, fragmente ceramice, sticlă, olane şi obiecte de fier din perioade diferite.

În caroul 5, lângă profilul de N, mai precis lângă colțul de N-E al secțiunii, la -1,10 m (adâncimile le vom prezenta şi în continuare în funcție de un punct 0 situat în cel mai înalt punct al secțiunii), a fost identificat un colț de locuință (L1). Forma sa este greu de stabilit cu precizie pentru că intră atât în profilul de E cât şi în cel de N. Mai mult, exact în colțul de N-E al secțiunii se poate vedea un zid legat cu pământ care secționează respectiva locuință. Pereții L1, de circa 0,25 m înălțime, sunt din chirpici fabricați din lut galben păstrați fragmentar pe circa 1, 25 m pe direcția N-S, şi 0, 90 m pe direcția E-V. Identificarea unor importante urme de arsură de bârnă, alături de chirpici ars, olane de acoperiş arse secundar, cenuşă, toate descoperite mai ales în vestul complexului, sugerează distrugerea sa prin incendiere. Ca material arheologic, semnalăm o cantitate importantă de ceramică romano-bizantină din secolele VI-VII p.Chr. (boluri, urcioare, amfore, farfurii, etc.) un fragment de colonetă, un picior de candelă, alături de brățări fragmentare din sticlă. Chiar pe podeaua L1, la – 1,30 m, am descoperit fragmente ceramice tipice secolului al VI-lea şi începutul secolului al VII-lea, elemente importante în datarea locuinței.

La sud de L1 am identificat un nivel de lut galben care se întinde până la zidul de incintă şi care este, cel mai probabil, nivelul de care aparține şi respectiva locuință, aşa cum o demonstrează materialul arheologic asemănător recoltat. Din păcate, nu am reuşit în această campanie corelarea acestui complex cu zidul care se poate observa în colțul de NE, rămas ca obiectiv pentru campania următoare.

În ceea ce priveşte incinta, care a putut fi identificată pe toată lățimea secțiunii, remarcăm păstrarea în bune condiții a elevației. Este construită din blochete de dimensiuni reduse, legate cu mortar. După materialul arheologic şi după tehnica de construcție, prezentă şi în restul cetății, poate fi amplasată în perioada romano-bizantină. Zidul a fost descoperit la - 1,55 m, dar coboară în pantă până la - 2,15 m, deci cu o diferență de nivel de 0,60 m. Cât priveşte lățimea sa, se mai păstrează circa 1,80-1,90 m.

Lipită de zidul romano-bizantin se poate observa o refacere consistentă, cu emplectonul legat cu un mortar alb lăptos ce conține scoici pisate şi cu paramentul țesut diferit. Tehnic, se poate spune că este construit mai neglijent şi în mare grabă. Lățimea acestei refaceri a zidului variază de la 1, 20 la 1, 40 m, în funcție de gradul de distrugere consemnat, iar adâncimea variază de la - 2,55 m în partea sa cea mai de N, până către – 3 m.

Chiar deasupra refacerii menționate a fost găsită o monedă tăiată, databilă, în secolul al XIII-lea. Aceste elemente tehnice se completează cu descoperirea unei cantități impresionante de ceramică smălțuită din secolele XIII-XIV-lea, a unui vârf de săgeată şi a unor fragmente de brățari de sticlă. În cantități mult mai mici au apărut şi fragmente de ceramică romano-bizantină şi ceramică din secolul al XI-lea.

Prin urmare, aceste indicii ar confirma sugestia d-lui dr. Victor Baumann ca respectiva porțiune din partea de sud a incintei să fie de fapt adăugată ulterior, undeva în secolele XIII-XIV, cu ocazia unui eveniment istoric prin care a trecut cetatea de la Noviodunum. Şi mai interesant ni se pare faptul că aceeaşi tehnică de reconstrucție, pe vechea incintă, romano-bizantină, se regăseşte şi în alte puncte ale cetății, respectiv la turnul mare, pe latura sa de V, unde o „plombă" asemănătoare ca tehnică de realizare se pare că este databilă în aceeaşi perioadă.

În extramuros, în urma cercetărilor efectuate în caroul 2, unde forma terenului indica o intervenție umană, am identificat o amenajare de lut galben, cu fragmente de țiglă pe podea, păstrată în condiții precare. Aceste detalii ne-au confirmat ipoteza caracterului efemer pe care îl avea respectivul complex locuibil (L2). Dimensiunile sale sunt de aproximativ 2,60 x 1,70 m. Podeaua a fost identificată la - 3,55 m. Chiar lângă profilul de V semnalăm un fragment de stâlp de lemn, cu diametrul de aproximativ 0,10 m şi lungime de circa 0,15 m, care se pare că este parte dintr-un dispozitiv de susținere a acestei locuințe temporare. Materialul cu specific militar modern identificat, respectiv cartuşe, potcoave, şrapnele, dornuri, o călimară arată existența unei amenajări din primul război mondial, când în zonă se semnalează o intensă activitate militară.

În caroul 3, adâncirea până la – 2,00 m față de zidul romano-bizantin (echivalentul a circa 3,80 m față de nivelul de călcare), a adus ca noutate identificarea unei platforme de lut galben, pigmentate cu arsură, cu dimensiunile aproximative de 2,70 x 1,40 m. Această amenajare, care pare să fie o locuință (L3), se situează la circa 1,00 m de paramentul exterior al incintei medievale. În partea sa de V s-a profilat o mică groapă de unde s-au recoltat fragmente ceramice în cantități impresionante, databile în secolul al XIII-lea (ceramică smălțuită, amfore tipice etc.), alături de oase de animale, şi cuie cu capătul lat. Amestecate, au fost identificate şi piese ceramice romane şi romano-bizantine. Din respectiva groapă, adâncă doar de circa 0,30 m, am scos şi un tezaur de 8 monede de bronz, păstrate în condiții foarte bune. Este vorba de monede tătărăşti, din ultimele decenii ale secolului al XIII-lea şi începutul secolului al XIV-lea, toate fără emitent. Oricum, cel mai probabil, ele se leagă de înfrângerea lui Nogai, de la sfârşitul secolului al XIII-lea, când este posibil să fi fost ascunse[7].

Apariția acestei locuințe din care au fost identificate şi cel puțin trei gropi de pari, cu diametrul de circa 0,10 m, pe direcția E-V, ar putea avea un rol foarte important în datarea incintei medievale. Avem dovezi, mai ales numismatice, aşa cum s-a văzut, că L3 s-ar data la sfârşitul secolului al XIII-lea. Mai multe opinii au fost emise în acest context, în urma consultărilor dintre membrii colectivului. În actualul stadiu al cercetării, avem o poziție reținută cu privire la datarea exactă a incintei medievale. Descoperirea din acest punct repune în discuție momentul reconstruirii incintei de sud, atât a zidului care suprapune turnul mare, a plombei din zona de V a turnului mare cât şi a zidurilor de la turnul de colț. Cu siguranță nu este vorba de zidul fortificației bizantine, ridicate la sfârşitul secolului al X-lea, ci o refacere târzie, probabil, din secolele XIII-XIV. Ne rezumăm la a întări datarea L3 la sfârşitul secolului al XIII-lea, urmând ca reluarea cercetărilor să ne edifice asupra acestei importante probleme de cronologie.

Câteva aprecieri considerăm că merită a fi făcute în urma acestor noi descoperiri arheologice. În primul rând, incinta medievală timpurie nu avea o altă orientare, ci urma traseul celei romano-bizantine. Practic, nu exista o altă incintă medievală, cel puțin pe latura de sud a cetății, ci s-a procedat la refacerea celei anterioare, cu mijloacele existente în acel moment şi, de multe ori, în pripă, având în vedere tehnica dezordonată şi precaritatea materialelor folosite. Ce ar fi putut determina aceste carențe? Nu trebuie omisă nici posibilitatea

unor refaceri succesive ale fortificațiilor, determinate, cel mai probabil, de perioadele dese de instabilitate politică din zonă, caracteristice secolelor XIII-XIV. Nu trebuie uitate conflictele în care au fost implicați genovezii sau evenimentele legate de numele hanului Nogai de la sfârşitul secolului al XIII-lea şi începutul secolului al XIV-lea. Mai târziu, după 1352-1359, după îndepărtarea autorității Hoardei de Aur, apare şi numele unui lider local, Dimitrie, care îşi arogase titlul de protector al oraşelor din nordul Dobrogei.

Dispunând de aceste elemente de istorie locală de care s-ar fi putut lega refacerile incintei, coroborate cu bogăția materialelor arheologice identificate în săpătură, nu putem să nu remarcăm capacitățile extraordinare ale acestei cetăți în secolul al XIII-lea şi începutul secolului al XIV-lea.

Cu speranța că săpăturile viitoare vor elucida măcar unele dintre problemele ivite în urma cercetării din acest an, ne fixăm ca obiective principale în campania din vara anului 2008 idenficarea momentului cronologic al refacerii incintei medievale şi posibila sa corelare cu L3, relaționarea zidului legat cu pământ din caroul 5 cu locuința L1 şi extinderea săpăturii în caroul 1 din extramuros.

Conservare primară

Aurel Stănică, Laurențiu Radu, Victor H. Baumann

Ca şi în anul 2006 şi în acest an au fost luate măsuri de protejare a descoperirilor mai importante şi a zidurilor. Acestă acțiune a cuprins toate punctele de lucru şi s-a desfăşurat prin acoperirea cu folie sau carton asfaltat a unor a unor niveluri arheologice, în CT 10 – faza de pământ a castrului; în zona TC, fragmente de ziduri; niveluri arheologice în TC 4, Suprafața A, zidul din SC 1; consolidarea cu bârne de lemn a zidurilor în TC 3 – TC 2, TA 4 şi edificiul bizantin din CT 6.

Raport topografic

Bogdan-Alexandru Venedict, Andrei Asăndulesei, Radu-Florin Mocanu, Ştefan Balaur

Cercetarea arheologică din 2007 a avut în vedere şi realizarea unor măsurători de înaltă precizie pentru realizarea planului topo şi reconstituirea unor obiective ce țin de săpăturile arheologice efectuate în anii anteriori (recontituirea 3D a unui segment a zidului de incinta a cetații Noviodunum). Având în vedere că în cadrul Platformei de Cercetare Interdisciplinara în domeniul Arheologiei ArheoInvest de la Facultatea de Istorie a UAIC Iaşi se urmăreşte realizarea unei baze de date gestionată printr-un sistem GIS (Geographic Information System), măsurătorile efectuate în acest an reprezintă o primă etapă în cadrul acestui proiect.

Obiectivele urmărite au fost:

- delimitarea topografică a rezervației arheologice;
- ridicarea topografică a rezervației arheologice;
- măsurători de înaltă precizie pentru secțiunile realizate în cadrul acestei campanii;
- propuneri de reconstituire digitală 3D (pentru o parte din zidul de incintă) (Cyclone v.5.8, Autodesk 3D Studio Max)
- crearea unei baze de date având imaginea digitala completă a rezervației arheologice realizată prin scanare 3D cu laser.

Pentru efectuarea lucrarilor de teren, au fost utilizate următoarele echipamente: scaner 3D cu laser Leica ScanStation HDS 3600, stație totala Leica TCR 403 (ajutor venit din partea colegilor de la Universitatea din Southampton).

Pentru georeferențierea "norilor de puncte" obtinuți în urma scanării 3D s-au folosit ca puncte de sprijin bornele din Sistemul Geodezic National având coordonatele (N, E, El) încadrate în Sistemul de Proiecție Planimetric Stereografic 1970.

Suprafața masurată a fost de aproximativ 10 ha realizată cu 12 puncte de stație.

Toate datele colectate sunt apoi analizate şi prelucrate cu ajutorul unor softuri specializate pentru a fi incluse şi gestionate într-un sistem GIS precum şi proiectarea în teren a unui grid de 1x1 m şi în interiorul celorlate suprafețe ce urmează a fi cercetate.

Note:

1. CCA, 2006, nr. 96.
2. CCA, 2007 nr. 99.
3. RIC I^2, p. 174, nr. 390 (Lungdunum, c. 65 p.Chr.). Determinarea monedei îi aparține colegului Adrian Popescu de la Fitywilliams Museum Cambridge, căruia îi mulțumim şi pe acestă cale.
4. J. W. Hayes, *Late roman pottery*, London, 1972, p. 329, 331, 333, fig. 67/B, 1,2, 4,5 (anii 460-480); F. Topoleanu, *Ceramica romană şi romano-bizantină de la Halmyris (sec. I-VII D.Ch.)*, Tulcea, 2000, p. 46-49, fig. IX B (sec. V d. Ch.)
5. Identificarea noastră a fost confirmată şi de E. Nicolae şi E. Abâzova, cărora le mulțumim pe această cale.
6. CCA, 2003, nr. 101; CCA 2004, nr.91; CCA 2007, nr. 122.
7. Identificarea şi cele câteva detalii care menționăm că sunt preliminare, le datorăm colegului de la IAB, Aurel Vâlcu. Nu putem omite consemnarea la Isaccea a unei monetării care este posibil să fi funcționat între 1286 şi 1351. Vezi István Vásári, *Cumans and Tatars*, Cambridge, 2005, p. 90, cu trimiteri la bibliografie.

84. Isaiia, com. Răducăneni, jud. Iaşi

Punct: Balta Popii[1]

Cod sit: 98710.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 111/2007

Colectiv: Nicolae Ursulescu – responsabil; Adrian Felix Tencariu, Diana-Măriuca Vornicu, Andreea Vornicu, Radu Furnică (CISA – UAIC Iaşi)

După sondarea aşezării pe direcția NV-SE (prin SVI din 2002), s-a obținut anul acesta şi sondarea pe direcția perpendiculară pe curbele de nivel (SV-NE). Cercetări sistematice în continuarea celor din 1996, 1998 şi 2000-2005.

Cercetările arheologice de la Isaiia - *Balta Popii* au avut, în 2007, ca principal obiectiv, determinarea limitei sud-vestice a locuirii precucuteniene, lucru realizat prin prelungirea cu 35 m a secțiunii SI, trasată în 1996 (40 x 1,5 m), în zona centrală a aşezării.

Se cunoşteau două limite ale aşezării precucuteniene de la Isaiia: spre NE (delimitare naturală, formată de marginea terasei), şi spre NV, primele vestigii eneolitice fiind resturile locuinței nr.9.

Pe traseul secțiunii nu am intersectat nici un complex de locuire din eneolitic, sau din altă perioadă prezentă în stratigrafia sitului, materialele fiind absolut sporadice, iar începând aproximativ cu m 65 putem vorbi de cvasi-dispariția lor. E posibil ca aşezarea precucuteniană să fie de dimensiuni

destul de mici, extinsă numai de-a lungul terasei. În acest sens, ne vor fi foarte utile prospecțiunile arheofizice, posibile anul viitor, cu un sistem GPR de ultimă generație, achiziționat în cadrul Platformei de Cercetare Arheoinvest a UAIC Iaşi.

Delimitarea spre SV este dată de un şanț, foarte probabil şanțul de apărare a aşezării. În dreptul m. 58-60 ai secțiunii, se observa chiar de la suprafață o uşoară alveolare a terenului, ce continua aprox. 30 m spre NV şi 10 m spre SE. Pe măsura înaintării săpăturii, pe ambele profile ale secțiunii s-a conturat acest şanț, săpat din nivelul precucutenian superior (-0,90 m de la suprafață), cu o deschidere la gură de aprox. 1,90 m (între m. 57,35 şi m. 59,25 pe profilul nord-vestic al secțiunii), şi adâncime de aproximativ 1,30 m de la nivelul de săpare, tăind nivelul precucutenian inferior şi adâncindu-se mai bine de 0,50 m în nivelul steril. Spre NE (înspre interiorul aşezării), peretele şanțului este destul de drept, puțin oblic, în timp ce în partea de SV (spre exterior), s-a practicat o treaptă, cu lățimea de aproximativ 0,60 m, la suprafața nivelului steril, după care şanțul se adâncește abrupt, având fundul oval. Situația se prezenta aproape identic pe profilul sud-estic al secțiunii, ceea ce ne îndreptățeşte să ne gândim la un şanț, şi nu la o simplă groapă. La un anumit moment al umplerii şanțului, la aproximativ -0,50-0,60 m de la nivelul de săpare, pe treapta de SV, s-a descoperit o îngrămădire de pietre (calcar oolitic, foarte friabil), fără o utilitate evidentă, care ar putea să provină de la o placare a peretelui sud-vestic al şanțului. Aceste pietre constituie, de altfel, singurele materiale descoperite în umplutura şanțului, cu excepția câtorva fragmente ceramice de factură precucuteniene, găsite la partea superioară a umpluturii.

Pentru confirmarea existenței acestui şanț se vor practica sondaje paralele cu SI, care să ofere informații exacte despre traseul şi orientarea sa. E posibil ca groapa nr. 15, surprinsă în 2002 în secțiunea SVI, fără materiale în umplutură, să fie acelaşi şanț, aproape de capăt, spre NE.

Câteva materiale sporadice s-au mai descoperit între m. 40-46, mai ales în nivelul precucutenian inferior, care, între m. 40-48 are o grosime considerabilă (în jur de 0,75 m), putându-se delimita două subniveluri; cel de jos se prezintă sub forma unei alveolări, tăind nivelul culturii ceramicii liniare şi adâncindu-se uşor în nivelul steril. Materialele din această zonă sunt câteva unelte şi aşchii de silex, fragmente osteologice şi ceramice; dintre ultimele, cele mai multe au decoruri tipice fazei a doua a culturii Precucuteni, iar câteva aparțin culturii ceramicii liniare cu capete de note muzicale – probabil antrenate în timpul locuirii precucuteniene. Materialele ar putea fi puse în legătură cu răspândiri ale locuinței nr. 5 şi ale dependințelor acesteia.

Studiul materialului paleofaunistic rezultat din săpăturile executate în 2007 în aşezarea de la Isaiia-*Balta Popii*

Sergiu Haimovici, Andreea Vornicu

Resturile faunistice sunt în cantitate oarecum mică şi ele se referă la două niveluri de locuire, unul aparținând culturii Precucuteni şi altul din perioada Bronz-Hallsttat, ultimul cu foarte puține materiale.

Nivelul precucutenian.

S-au găsit în total 189 de resturi, aparținând la două grupări diferite. Prima cuprinde părți din valve de la lamelibranhiate (scoici), în număr de şapte, aparținând la două specii diferite: *Unio pictorum* şi *Unio crassus*, după cum arată patru valve aproape întregi. Menționăm că s-a găsit și o valvă foarte mică, de doar 1,5 cm, deci aparținând unui individ tânăr, ce nu putea fi cules în scopuri alimentare.

Celelalte resturi, în număr de 182, aparțin mamiferelor, şi dintre acestea au putut fi determinate, până la nivel de specie, 168, restul fiind doar fărâmituri de oase. Mamiferele aparțin la trei specii de mamifere domestice, alte trei reprezentând specii sălbatice; însă, între aceste două grupări se găseşte calul, despre nu putem spune dacă este, sau încă nu, domesticit. Cele domestice sunt reprezentate prin 153 fragmente – 91,07% din resturi, iar frecvența lor este următoarea:

Taurinele (*Bos taurus*) - cornutele mari - sunt pe primul loc, cu 128 fragmente, reprezentând 76,20% dintre mamifere. Resturile aparțin la aproape toate părțile unui schelet, arătând clar că materialul osos a fost abandonat fără a i se face vreo alegere intenționată. Măsurătorile executate arată existența unor vite de talie încă destul de mare, care se apropie de cea a strămoşului sălbatic – bourul. Dimorfismul sexual apare destul de evident. Se pare că la sacrificare se prezerva tineretul, negăsindu-se resturi clare ale acestuia. Este cunoscut faptul că taurinele sunt un grup polivalent.

La o distanță destul de mare urmează cornutele mici (sau ovicaprinele), cu 16 resturi, reprezentând doar 9,51% dintre mamifere. A fost pusă în evidență precis specia *Ovis aries* – ovinele, găsindu-se un ax cornular de la un mascul încă tânăr (berbecuț); nu putem spune dacă există sau nu şi caprinele.

Imediat după cornutele mici se găsesc porcinele (*Sus scrofa domesticus*), cu nouă resturi (5,35% dintre mamifere); referitor la specie, credem că era un porc cu talie relativ mică, aşa numitul *palustris*.

După cum am arătat, calul (*Equus caballus*), cu doar un singur rest (doar 0,60% din totalul de mamifere), o rotulă de la membrul posterior drept, are o poziție incertă şi se ştie că în neo-eneolitic frecvența sa era destul de coborâtă.

Animalele sălbatice au doar 14 resturi (8,33% din totalul mamiferelor) şi aparțin la trei specii. Un individ, de la care au rămas ca resturi două fragmente de coaste, ar putea aparține unui carnivor de talie medie, probabil o vulpe (*Vulpes vulpes*), fiind totuşi posibil să provină de la un câine (*Canis familiaris*), despre care se ştie că era domesticit încă din mezolitic; ar fi vorba de un individ de talie mică, aparținând tipului *palustris*, comun în neo-eneoliticul din România.

Al doilea carnivor sălbatic este ursul (*Ursus arctos*), ce are un singur rest şi anume metacarpul I de la membrul anterior drept. Această specie a mai fost găsită între resturile Precucuteni de la Isaiia şi în alți ani.

A treia specie sălbatică este reprezentată prin cerb (*Cervus elaphus*), cu 11 resturi (6,55% din total mamifere), la care s-au putut executa şi măsurători, el fiind un tip masiv, după cum arată mai ales măsurătorile pe falangă.

Ursul şi cerbul sunt specii stenoece, indicând existența în ambient a unor păduri, chiar neumblate, care, la începutul eneoliticului, având în vedere optimul climateric post-glaciar şi altitudinea sitului, erau precis de stejărişuri, amestecate cu alte specii, dând naştere la o asociație vegetală – *Quercetum mixtum*, iar către râurile Jijia şi Prut, la păduri de esență moale: sălcieturi şi plopişuri.

Deci, economia locuitorilor din aşezare era în bună măsură bazată, pe lângă agricultură, pe creşterea animalelor, mai ales cea a cornutelor mari; vânătoarea, avea un rol mult scăzut, dar ea se executa totuşi. Se practica şi culesul scocilor (zona era foarte propice – Jijia şi Prutul cu lunca lor), poate pentru a avea la dispoziție carbonatul de calciu.

Nivelul Bronz – Hallsttat

Resturile animaliere din acest nivel au fost foarte puține,

doar 37 fragmente osoase, toate aparținând mamiferelor, dintre care am putut determina, până la specie, 34. Ele aparțin la patru specii domestice: *Bos taurus* (taurine), *Ovis aries* (ovine – probabil că nu există şi capra), *Sus scrofa domesticus* (porcine) şi *Equus caballus* (calul), care este acum precis domesticit. Există doar o specie sălbatică: *Cervus elaphus* (cerbul), cu un singur rest.

Materialul a fost măsurat şi s-au calculat frecvențele. Pe primul loc se situează şi acum taurinele, cu 22 fragmente (64,70% din total). Măsurătorile arată clar un tip ca talie mai mică şi mai gracil decât cel din Precucuteni. Specia rămâne evident polivalentă, căci în Bronz, pe lângă laptele femelelor, boii (masculi castrați) se foloseau la diverse munci. Evident, taurinele dădeau, prin carne, o cotă înaltă în acoperirea proteinelor animale necesare locuitorilor sitului.

Cornutele mici au doar patru resturi (11,71%) şi după un femur aproape întreg s-a evidențiat precis un ovin, dar nu putem să excludem, totuşi, eventuala prezență a caprinelor. Ovinele sunt acum precis polivalente, pe lângă lapte, folosindu-se şi lâna.

Urmează porcinele, cu doar trei resturi (8,82%); pare a fi vorba de un porc ceva mai mare decât tipul *palustris*.

Calul are aceeaşi frecvență ca şi cornutele mici, fiind deci, cu patru resturi, mult mai frecvent decât în Precucuteni şi, totodată, precis domesticit. Este şi el polivalent, servind la anumite munci, dar fiind aproape sigur şi călărit. Pe două molare superioare s-a putut constata că lungimea proto-conului nu este mai mare de 50% din lărgimea, o caracteristică a cailor domesticiți, estici.

Animalele sălbatice sunt reprezentate doar prin cerb, cu un singur rest, deci 2,94% din mamifere.

Se poate deci constata că, în perioadele post-eneolitice, creşterea animalelor domestice se practica acum sub o formă mai consistentă, ocupând un loc destul de important în economie; vânătoarea scăzuse ca importanță, fiind o ocupație evident secundară.

Prezența cerbului, specie stenoecă, arată din nou existența unor mari păduri, dar posibil acum doar cu mai multe parcele de arboret, existând şi mari zone denudate. Pe de altă parte, e vorba de o agricultură mai prosperă, dar tot prădalnică, extensivă, existând încă un ambient predominant forestier.

Note:

1. Scurtă prezentare a sitului: vezi CCA, 1997, p. 32; CCA, 2001, p. 110-112, pl. 28; CCA, 2003, p. 158-160, pl. 66; CCA, 2004, p. 149-153, pl. 32; CCA, 2005, p. 188-189, pl. 20;

Bibliografie:

N. Ursulescu, F.-A. Tencariu, *Religie şi magie la Est de Carpați acum 7000 de ani. Tezaurul cu obiecte de cult de la Isaiia*, Editura Demiurg, Iaşi, 2006.

85. Istria, com. Istria, jud. Constanța [Histria]

Punct: Cetate

Cod sit: 62069.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 55/2007

Colectiv: Alexandru Suceveanu – responsabil (IAB)

Sector Basilica Pârvan

Mircea Victor Angelescu (MCC, IAB), Valentin Bottez (FIB, MNIR), Mircea Dabâca (IAB), Anca Timofan (MNUAI), Al. Chiriţoiu, S. Fărnoagă, Al. Neagu (studenți FIB)

În anul 2000 au fost reluate vechile săpături ale lui V. Pârvan1[1] şi Marcelle Lambrino2[2] din zona basilicii paleo-creştine de lângă latura sudică a incintei romane târzii, noua cercetare având ca scop identificarea vechilor săpături, cercetarea complexului ecleziastic târziu, cercetarea laturii sudice a zidului de incintă roman târziu şi a celorlalte ziduri de incintă din zonă şi verificarea ipotezei Lambrino privitoare la existența unui sanctuar arhaic în zonă.

Cercetarea arheologică în perimetrul basilicii a evidențiat o porțiune din zidul sudic al basilicii (sud-estul S1) precum şi amprenta acestuia în zidul de incintă. Un alt zid, care aparține probabil unei faze anterioare a basilicii, a fost descoperit în sud-vestul S1. Ca urmare a cercetării stratigrafice efectuate în acest perimetru, sub nivelul corespunzător construcției basilicii am identificat resturile a cinci clădiri de epocă greacă (CG = clădire grecească): CG1 (în colțul nord-vestic al S1, datată preliminar în sec. IV-III a.Chr.), CG2 (în nordul S1, nedatată), CG3 (în S2, posibil de perioada arhaică – datată preliminar în sec. VI a.Chr.), CG 4 (în estul S1, cercetată în 2004, amenajată într-un strat gros de lut galben – datată preliminar în sec. VI-V î.Hr.) şi CG5 (sub absidele Basilicilor 1 şi 2, datată preliminar în sec. VI-V a.Chr.). În centrul S1, în stâncă, am descoperit un *bothros* deja cercetat (ce conținea material ceramic de sec. VI-V a.Chr.[3])

Săpăturile legate de zidul de incintă roman târziu au evidențiat cu precizie traseul acestuia în dreptul basilicii şi la V de aceasta. De asemenea, în sud-vestul S1 am descoperit o poartă. Spre V a fost posibilă urmărirea succesiunii celor trei faze ale incintei romane târzii (A, B şi C) cât şi tehnica de construcție a acestora. Am identificat un posibil turn al fazei A în punctul de flexiune al acesteia

În 2005 am descoperit la V de *synthronos*-ul basilicii vizibile la suprafață (numită convențional Basilica 2) absida unei basilici şi mai vechi (numită convențional Basilica 1). Din partea de E a Basilicii 1 s-a păstrat doar absida (distrusă în partea de S), iar în 2006 am descoperit (în S1E) alte structuri de zidărie care ar putea reprezenta fundațiile laturii de V, cu porticul şi intrarea în Basilica 1.

De asemenea, în S6 a fost identificată şi anexa de NE a basilicii 2, adosată absidei Basilicii 2 şi colțului său de NE.

În campania 2007 săpăturile au urmărit rezolvarea unor probleme de cronologie şi plan a complexului ecleziastic târziu, concentrându-se la V (S21) şi N (S22) de Basilica 2, şi epuizarea stratigrafiei şi realizarea releveului CG 5 (S4)[4].

S4

Am reluat săpăturile, concentrându-ne în jumătatea N a spațiului dintre absida şi *synthronos*-ului Basilicii 2, unde a apărut o structură din pietre de şist verde legate cu pământ (dezvelită pe o lungime de aprox. 0,70 m), despre care inițial am crezut că este zidul de N al CG 5 (Z46). În ciuda faptului că este adosat zidului E al CG 5, nu are aceeaşi adâncime, este construit mult mai neîngrijit şi nu este țesut cu acesta. În concluzie este ori un zid despărțitor al CG5, ori parte dintr-o construcție mai târzie, care foloseşte zidul E al CG5. Săpătura acestei zone a pus în evidență şi succesiunea fazelor Basilicii 2, vizibile în zidăria absidei sale. Faza inițială a basilicii avea fundația absidei (păstrată în jumătatea nordică) construită din

pietre legate cu pământ, deasupra cărora zidăria este realizată din pietre legate cu mortar. În a doua fază fundația absidei este realizată numai din pietre legate cu mortar. Cele două faze nu urmau exact acelaşi traseu, la intersecția lor arcul absidei târzii fiind frânt.

De asemenea, am săpat podeaua de lut galben (4007) a CG5, care s-a dovedit a fi nivelarea cu lut galben a stâncii native (care în unele locuri prezintă cavități de până la 0,30 m adâncime) în scopul implantării clădirii. În SV CG5 au apărut două gropi: prima, circulară (4013; localizată la 0,7 m N de colțul SV al CG5) este posibil o groapă de par (d 0,24 m; h 0,18 m) datată preliminar în epoca arhaică sau clasică; a doua (4014; localizată sub colțul SV al CG 5; d aprox. 1,20 m) este datată anterior momentului construirii CG5 (deci probabil de epocă arhaică), umplutura fiind parțial deranjată în momentul construirii *décroche*-ului zidului de incintă roman târziu către N.

Stratigrafia surprinsă între abside la S de Z 46 o confirmă pe cea descoperită în sudul S 4[5]. La N de Z46 a apărut un strat de dărâmătură (4009; +3,83/+3,22 m) cu multe fragmente mari de amforă, aşezat pe un strat de lut galben (4011; +3,22 m; ar putea fi vorba de stratul de lut galben masiv identificat peste tot în S). În 4011 am identificat o groapă (4012; d 0,65 m; +3,17 m). Am oprit săpătura la acest nivel, spațiul fiind foarte îngust şi nepermițând o interpretare coerentă a rezultatelor.

S22

Pentru a cerceta relația stratigrafică dintre Basilica 2, strada de la N şi CR1 (clădirea romană de la N de stradă) am deschis o nouă secțiune orientată NNV-SSE, S22 (4,70 x 4,30 m), în dreptul colțului NE al Basilicii 2. Zona a fost foarte puțin afectată de săpături moderne, imediat sub nivelul actual de călcare pastrându-se o nivelare de lut galben (22001). De asemenea am identificat o fază inițială a Basilicii 2, vizibilă în zidul său de N imediat sub nivelul de călcare actual, unde se observă traseul uşor deviat către N al zidului fazei 1. În momentul reparației, noul zid a fost construit cu 0,20 m (variabil) către S față de primul.

Stratigrafia: - am identificat un strat de umplutură modernă creat în urma săpăturilor (22000; +5,80 m variabil/+5,63 m variabil) mai adânc în S (probabil săpăturile anterioare au urmărit să puna mai bine în evidență Basilica 2) şi o nivelare de lut galben foarte solidă (22001; +5,63 m), poate substrucția străzii romane târzii (către V se păstrează şi plăcile masive de calcar ce o acopereau).

S21

S21 (11 x 6 m) a fost deschisă în partea de V a intrării în basilica Pârvan, fiind amplasată paralel cu aceasta şi cu S1ext. Secțiunea este orientată NV-SE şi a fost trasată în scopul cercetării situației arheologice din fața intrării în Basilica 2, pentru a putea fi cercetate şi analizate structurile care țin de fazele constructive ale intrării în Basilica 1. Adâncimea maximă de cercetare în campania 2007 a atins cota de +3,79 m (cotele au fost calculate în funcție de nivelul mării).

Au fost descoperite şi înregistrate următoarele contexte arheologice:

Z15 (21004) – 4,20 x 0,60 m, cu orientare NE-SV. Fundația zidului a fost sesizată la cota de +4,57 m şi prezintă 2 asize. Tehnica de construcție utilizează şisturile verzi legate cu pământ. Ultima asiză de sus, care reprezintă începutul elevației, este alcătuită din blocuri de calcar gri semifasonate legate cu pământ. Z15 reprezintă continuarea Z 1008 din S1ext în noua secțiune S21.

Z17 (21010) – 4,80 x 0,60 m x gr 0,35 m, cu orientare NV-SE. Reprezintă fundația unui zid paralel cu Z12 (1020) - zidul intrării în Basilica 2 şi a fost descoperit la cota de +4,69 m. Structura fundației este dispusă pe trei asize regulate. Tehnica de construcție utilizează şisturile verzi legate cu pământ şi ocazional sunt folosite roci de calcar galben şi gri.

Z18 (21005) – 1,30 x 0,65 m x gr 0,10 m, cu orientare E-V a fost conturat la cota de +4,50 m. Fundația zidului prezintă o asiză alcătuită din şisturi verzi legate cu pământ dar pe alocuri şi câteva fragmente de calcar alb.

Z47 (21009) – 9,50 x 0,75 m x gr 0,30 m, cu orientare NV-SE, a fost conturat la cota de +4,96 m. Reprezintă fundația unui zid puternic deranjat din care a rămas o singură asiză. Tehnica de construcție utilizează şisturile verzi şi rocile de calcar galben.

Z 48 (21006) – 3,10 x 0,50 m (parțială), cu orientare E-V, a fost conturat la cota de +4,87 m. Fundația este puternic afectată pe latura sa sudică, în S7. Tehnica de construcție a celor 3 asize utilizează şisturile verzi legate cu pământ. Z48 suprapune un strat compact de tegulae (21003) acesta reprezentând urmele unui acoperiş dezafectat.

Z49 (21012) – 2,20 x 0,35 x gr 0,27 m, cu orientare E-V, a fost conturat la cota de +4,46 m. Reprezintă fundația unui zid posibil deranjat de săpăturile anterioare (a fost consemnat în caietul de săpătură al M. Lambrino). Se desfăşoară pe o singură asiză de şisturi verzi legate cu pământ.

Z50 (21013) – 2,50 x 0,55 m x gr 0,20 m, cu orientare E-V şi conturat la cota de + 4,13 m. Fundația zidului este structurată pe o singură asiză alcătuită din şisturi verzi legate cu pământ. Este foarte precar păstrat , fiind probabil deranjat de cercetările anterioare.

21003 – strat compact de *tegulae* şi *imbrices* fragmentare reprezentând urmele unui acoperiş prăbuşit. A fost surprins la cota de +4,20 m, pe o L de 4 m atât în S21 cât şi în S7, fiind suprapus de fundația Z48.

21008 – pavaj din dale de calcar galben surprins parțial în partea estică a Z47 şi posibil legat de faza de utilizare acestuia. Dalajul a fost conturat la cota de +4,72 m având o L de 3 m, o l de 0,50 m iar grosimea plăcilor este de 0,06 m.

Datarea acestor contexte poate fi relativ stabilită în perioada romană târzie (sec. IV-VI p.Chr.), fundațiile fiind corelate cu amenajările constructive ale intrărilor în cele două basilici. Stabilirea unor faze de construcție, a unei planimetri coerente şi a funcționalității arhitecturale va fi posibilă însă după finalizarea cercetărilor în această zonă a sectorului.

În campania 2007 săpăturile la CG5 au fost încheiate fără descoperirea zidului său nordic, datarea structurii (sec. VI-V a.Chr.) urmând să fie rafinată după prelucrarea materialului ceramic. În zidăria Basilicii 2 au fost identificate două faze constructive, care încă nu pot fi fixate în timp cu precizie. Cercetările de la V de Basilica 2 au pus în evidență structuri ce par a fi legate de cele două basilici, dar a căror funcționalitate exactă nu ne este cunoscută deocamdată. Pentru lămurirea problemelor de cronologie ale celor două basilici paleocreştine rămâne ca în viitoarea campanie să continuăm cercetările în S21, S22 şi să extindem cercetarea la V de Basilica 2.

Planşa 40

Note:

1. V. Pârvan, *Histria VII,* AARMSI, III, 1923-1924, 2.
2. Marcelle Lambrino, *Les Vases archaïques d'Histria*, Bucureşti 1938.
3. Gr. Florescu, *Histria I*, 1954, 154-156.
4. De asemenea, a fost realizat parțial releveul CG 4 (S1 şi S3).
5. Vezi raportul din CCA 2005.

Sector *Exra muros* – Poarta Mare – Turnul Mare

Paul Damian, Adela Bâltâc, Virgil Apostol, Valentin Bottez, Ioana Grigore (MNIR)

Investigațiile arheologice din sectorul *extra muros* Poarta Mare – Turnul Mare au început în anul 2000 având ca obiectiv general surprinderea unor aspecte ale locuirii romane timpurii, eventual ale celei elenistice, din perimetrul central al aşezării histriote în aceste epoci. Cercetările efectuate în campaniile 2000–2006[1] au oferit date stratigrafice ale zonei şi au dus la descoperirea unor edificii şi a altor complexe arheologice, databile din epoca elenistică târzie până în ultimul nivel roman timpuriu (nivelul IC[2]); până în acest moment nu avem indicii concludente pentru plasarea vreunuia dintre complexe posterior ridicării incintei romane târzii (nivelul IIA - din a doua jumătate a sec. III p.Chr.).

Obiectivul principal al acestei campanii a fost continuarea cercetarării edificiului nr. 1 (detalii constructive, planimetria în cele trei faze de funcționare), aceasta impunând extinderea investigației şi în interiorul cetății (fiind deschise două suprafețe - SI şi SII[3]). De asemenea, printre obiective s-a numărat şi continuarea cercetării asupra edificiului nr.2 şi a complexelor identificate la S de turnul F al zidului de incintă roman târziu. Astfel, cercetarea a continuat în suprafețele B1,3, E1–2, H1–2[4].

Edificiul nr. 1[5] - investigațiile au fost concentrate în zona intramurană, urmărindu-se legătura planimetriei încăperilor cercetate de noi în zona extramurană cu cele semnalate din cercetările anterioare în zona de la E de zidul de incintă târziu. Cercetarea a fost concentrată doar în caseta de la S (SII), care corespunde încăperii nr. 3 semnalată de Gr. Florescu[6]. Deşi informațiile obținute concordă, în cea mai mare parte, din punct de vedere stratigrafic cu cele observate de noi în zona extramurană, nu au putut fi obținute încă lămuriri legate de planimetria edificiului, deoarece sub zidul de incintă a fost surprinsă o porțiune din traseul unui zid (Z38[7]) perpendicular pe limita de S a edificiului (Z13) şi, probabil, pe un zid interior de compartimentare (Z37[8]), închizând astfel spre V această încăpere. Cu toate acestea au fost obținute detalii constructive ale zidurilor care delimitează edificiul la S (Z13[9]) şi E (Z36[10]). Totodată au fost surprinse nivele de funcționare care corespund cu cele din zona extramurană. Toate acestea întăresc ipotezele noastre privind cele trei faze de funcționare ale edificiului.

A fost reluată cercetarea asupra edificiul nr. 2[11], situat la S de strada de factură elenistică[12]. Investigațiile au pus în evidență două momente de funcționare şi unul de distrugere (încăperea L4). Cele două nivele constau din două podele de lut bine bătătorite, cu o grosime de cca. 0,45–0,50 m, respectiv cca. 0,30–0,35 m. Din primul moment de funcționare (cota –0,80 m) a fost surprins pragul[13] uşii care făcea accesul dinspre S spre încăperea L4, construit din două calcare fasonate pe o latură şi mai multe pietre de mici dimensiuni. Cantitatea mare de lemn carbonizat prezent pe toată suprafața, precum şi amprenta de arsură (gr. = 0,03 cm) de lemn surprinsă de-a lungul pragului, par să indice existența unei uşi din lemn. Cantitatea mare de tegule (țigle şi olane) indică un acoperiş construit din aceste materiale. Nivelul de distrugere (gr. 30–40 cm) constă din lemn carbonizat (bârne sau amprente), fragmente tegulare, lut ars, material arheologic divers (obiecte de sticlă şi sticlă de geam, obiecte de fier diverse printre care şi un cuțit de plug, fragmente ceramice diverse de lux şi uz comun). Cea de-a doua podea este foarte asemănătoare cu prima şi acoperă întreaga suprafață distrusă, foarte probabil, într-un incendiu. La o primă evaluare a materialului arheologic din cele două podele şi din nivelul de distrugere, se poate afirma că edificiul a funcționat pe tot parcursul sec. al II-lea.

A fost reluată cercetarea şi la S de turnul F (casetele H1–2), unde în diagnoza făcută prin cercetările anterioare se evidențiau alte complexe de locuire, aparent independente de strada de factură elenistică, dar foarte probabil strâns legate de artera **e** din sistemul stradal histriot[14]. Cantitatea mare de fragmente ceramice (mai ales amfore şi vase de provizii) şi materialul tegular ne fac să credem că am putea fi în fața unui atelier, dar această ipoteză nu poate fi demonstrată decât prin cercetări viitoare.

Cât priveşte perioada greacă, cercetările din acest an au adus noi elemente, chiar dacă, deocamdată, foarte dispersate. În primul rând, a continuat cercetarea zidului Z31[15], suprapus de edificiul nr.1, care din cauza pânzei freatice foarte ridicate nu a putut fi finalizată[16]. Zidul, construit din blocuri mari de calcar rostuite cu lut ars, pare a face parte dintr-o construcție mai veche decât edificiul nr.1, atât din punct de vedere al manierei de construcție, cât şi al traseului urmat. Indicii asupra traseului acestui zid au apărut şi în cercetările intramurane (suprafața SIIa1–2), însă aici se observă o dezafectare a acestuia, fiind suprapus parțial de zidul despărțitor al încăperilor intramurane (Z37).

În suprafața B3, în urma unor indicii anterioare, cercetarea a continuat până la cota –2 m, unde a fost surprins un canal orientat N–S. Bordura de V[17] este formată dint-un bloc de calcar dispus vertical şi un rând de calcare şi şisturi de dimensiuni medii, aliniate paralel. Bordura de E[18] este formată din pietre de dimensiuni mici, fiind aproape distrusă - mai multe şisturi şi calcare, care par a proveni de la demontarea canalului, sunt dispuse spre SE. Distanța dintre borduri este foarte mică (aprox. 20-22 cm). Modul de construcție, orientarea şi adâncimea la care a fost surprins, ne fac să credem că acest canal este anterior ridicării edificiului nr. 1 şi, deci, poate fi datat în perioada greacă.

La cota de –1,13, în suprafața E1 (deci sub edificiul nr.2 şi sub fundația zidului Z15), a fost identificată o amenajare (aproximativ c. a–c 2–3) formată din pământ de culoare negricioasă, cu scoici, pietre, prundiş, fragmente tegulare, fragmente ceramice. Foarte probabil că zona reprezintă urma unei demantelări sau o zonă abandonată, care poate aparține epocii greceşti.

Note:

1. Despre cercetările arheologice întreprinse aici vezi P. Damian, Adela Bâltâc, *Date preliminare despre cercetările arheologice din sectorul extra muros Poarta Mare – Turnul Mare* (2000–2004), SCIVA 54–55, 2003–2004, p. 131–147 cu completările din CCA 2006, p. 195–197; CCA 2007, p. 198–200.
2. Pentru siglele cronologice de la Histria vezi Al. Suceveanu, *Histria VI*, p. 13–39; 75–92.
3. S-a încercat, pe cât posibil, să se păstreze aceeaşi metodă ca în perimetrul extramuran; astfel, s-au luat ca limite de N, respectiv S, corespondentul intramuran al zidurilor Z1 şi Z13, suprafața fiind împărțită în două casete (SI, SII) delimitate de un zid interior (fără corespondent extramuran, denumit zidul Z37). Caroiajul casetelor s-a făcut cu litere de la N la S şi cifre de la E la V.
4. Pentru sistemul de săpătură din acest sector vezi CCA 2001, p. 117; P. Damian, Adela Bâltâc, *op. cit.*, p. 136 şi fig. 2.
5. Suprapus de zidul incintei târzii, era cunoscut parțial din cercetările efectuate în cetate între anii 1949–1952, fiind

denumit „edificiul roman construit în manieră greacă". Din acest edificiu, cu intrarea pe latura de E, orientată față de una dintre străzile care leagă Piața Mare de Terme I (Gr. Florescu, *Histria*, p. 108) —artera **e**, au fost cercetate trei încăperi (*Ibidem*, p. 107–108 şi fig. 12, 30). În cercetările întreprinse de noi în zona extramurană au fost surprinse mai multe încăperi (vezi *supra* nota 1).
6. Gr. Florescu, *op. cit.*, p. 107–108.
7. Zidul, orientat N–S, este dispus sub zidul de incintă, traseul său fiind refolosit în plinta acestuia, surprins la nivelul fundației. Este construit din şisturi şi calcare legate cu pământ. Dimensiuni L = 8 m, h = 1,20 m .
8. Zid orientat E–V, care compartimentează clădirea în zona intramurană, este construit din şisturi şi calcare legate cu pământ la nivelul fundației şi cu mortar la nivelul elevației. Dimensiuni L = 6 m, hmax = 1,58 m.
9. Zidul de S nu a putut fi cercetat în zona extramurană până la nivelul fundației. Dimensiuni surprinse în zona intramurană L = 6 m, l = 0,60 m, h = 1,30 m. Zidul Z13 este construit din pietre legate cu mortar (la nivelul fundației) peste care sunt aşezate blocuri de calcar de mari dimensiuni.
10. Zidul de E al edificiului are intrare spre artera **e** din sistemul stradal, fiind construit din calcare, şisturi legate cu pământ şi mortar (la nivelul fundației) şi din blocuri mari de calcar ordonate în „manieră greacă" (în elevație). Dimensiuni: Lvizibilă = 25,25 m, l = 0,61 m, h (cercetată în SIIa) = 2,30 m (fără elevația restaurată).
11. Despre acest edificiu, vezi datele preliminare în P. Damian, Adela Bâltâc, *op. cit*., p. 144-145.
12. Este vorba de o stradă de factură elenistică utilizată şi în epocă romană, al cărei traseu este parțial cunoscut şi din cercetările intramurane (vezi Al. Suceveanu, *op. cit.*, p. 76–79, fig. 48); pentru porțiunea surprinsă în exteriorul incintei cetății târzii vezi P. Damian, Adela Bâltâc, *op. cit*, p. 138–139, fig. 2, 4/a–b. Cu ocazia extinderii cercetării în zona intramurană, o porțiune din traseul acestei străzi, precum şi o parte a arterei **e**, au fost curățate şi redate circuitului de vizitare.
13. Dimensiunile acestui prag sunt L = 1,14 m, l = 0,50 m.
14. Pentru siglele din sistemul stradal al Histriei vezi *supra* nota 2.
15. Pentru acest zid vezi P. Damian, Adela Bâltâc, *op. cit.*, p. 139 şi nota 63; CCA 2007, p. 198 şi nota 10.
16. Zidul Z31 (orientat E–V, dimensiuni L = 4 m, l = 0,44 m, h actual = 1,85 m) este construit din blocuri mari de calcar, rostuite cu lut galben, fiind vizibilă doar față de N a acestuia. Maniera de construcție şi datele stratigrafice *in situ* ne fac să credem că zidul se datează anterior construirii edificiului nr. 1.
17. Dimensiuni surprinse L= 1,70 m, l = 0,56 m, h = 0,19–0,36 m.
18. Dimensiuni păstrate L = 1,70 m, l = 0,30 m, h = 0,12 m.

Abstract:

In 2000 research began on the area outside the late city's precinct wall, located between the Great Gate and the Great Tower, with the purpose of observing the early Roman city – possibly the Hellenistic city, but also to bring out, from a tourist's point of view, the central part of the city. The area has suffered many interventions after the building of the precinct wall (238 AD), and especially from 1914 onwards, with the beginning of the archaeological excavations at Histria. The 2000–2005 research works have brought to light three buildings and a number of complexes, most of them to be dated before 238 AD.

This year the campaign's objective was to continue research of the Building no. 1 (construction details and planimetry of all the three functioning phases), which determined the extension of excavations inside the late Roman city (two new surfaces were excavated - SI and SII). Another objective was to continue the research of the Building nº. 2 and the archaeological complexes identified south of Tower F of the late Roman defense wall. Therefore excavations were undertaken in surfaces B1, 3, E1–2, H1–2.

Building no. 1 - investigations focused on the inside of the late Roman city, as we tried to establish the planimetrical connection between the pieces excavated west of the late Roman defense wall with the ones mentioned by previous research east from it. Research focused only on the southern quadrant (SII), which corresponds to Room nº. 3 mentioned by Gr. Florescu. The functioning levels identified correspond to those found west of the late Roman precinct. The new data confirms our hypotheses regarding the building's three functioning phases.

We have resumed research on Building nº. 2, located south of the Hellenistic street. Investigations have evinced two functioning levels and one destruction level (room L4). The first two are well stamped (very compact) clay floors. In connection to the first functioning level we have discovered the threshold of the door that gave access from the south towards room L4, made up of two limestone fragments fashioned on one side and several smaller stones. The great quantity of *tegulae* (roof and hollow tiles) indicates a roof made of such materials. The destruction level is indicated by carbonized wood, *tegulae* fragments, burnt clay and other types of archaeological material. At a first evaluation of the archaeological material in the two clay floors and the destruction level we can say that the building functioned during the entire 2nd century A.D.

For the Greek period, this year's research has evinced new elements, even if very dispersed for now. We have resumed research on wall Z31, which is made of large limestone blocs bound with burnt clay, and which seems to be part of a building older than Building nº. 1 as its construction technique and trajectory indicate. Clues concerning this wall's trajectory appeared east of the late Roman city wall too, where we were able to establish that the wall was destroyed and was partially superposed by a wall dividing the rooms east of the defense wall. In B3 we have also uncovered a new sewer, in a very bad state of preservation. The construction technique, its orientation and the depth at which it was discovered lead us to believe that this sewer is older than Building nº. 1, and thus can be dated to the Greek period. In E1 (that is under Building nº. 2) we have identified an arrangement/structure that is probably the trace of a dismantled wall or an abandoned area, also to be dated to the Greek period.

Sector: Histria T[1]

Alexandru Avram (IAB, Universitatea din Le Mans, Franța), Iulian Bîrzescu, Monica Mărgineanu Cîrstoiu, Florina Bîrzescu (IAB), Konrad Zimmermann (Rostock), Virgil Apostol (MNIR), Alexandra Lițu, Alexandra Țîrlea (FIB), Milena Mitrovici (Univ. din Minnesota, SUA)

Şi în acest an săpăturile arheologice s-au concentrat la S de templul Afroditei, având drept scop principal cercetarea monumentelor de epocă greacă şi cunoaşterea limitei „zonei sacre" pe această parte.
SB7

După curățenia efectuată în primele zile am redeschis o săpătură neîncheiată anul trecut. Este vorba de o mică suprafață – având L de 3,40 m E-V, l 2,20 m N-S – aflată la E de basilică şi la S de zidul cu spolii dezvelit în campaniile anterioare. A fost scos la iveală un strat arhaic timpuriu aflat direct pe stâncă (gr. stratului cca. 0,50 m), aşa cum au arătat-o descoperirile ceramice: fragmente de amfore atice de tip SOS, fragmente de boluri cu rozete, etc. Pe o porțiune mare a fost surprinsă o amenajare a stâncii sub forma unei uşoare albieri relativ ovale. Pe latura de S a fost surprinsă pe o distanță de 3 m, distanța maximă N-S fiind de 1,65 m. Această amenajare continuă în partea estică şi sudică dincolo de limitele săpăturii actuale.

Subsectorul A8-C8

De mare însemnătate pentru topografia „zonei sacre" greceşti de la Histria sunt rezultatele obținute anul acesta în subsectorul delimitat de trei suprafețe, A8-B8-C8, aflate imediat lângă zidul de incintă roman târziu şi care corespund în mare parte basilicii de sec. V, dezvelite în totalitate în anul 1997 (a se vedea raport 1997).

Ultimele săpături în acest punct au avut loc în anul 2000, când au fost scoase la iveală trei baze de monumente din perioada elenistică ca şi un zid din fragmente de marmură nefasonate orientat N-S datat în perioada arhaică.

În B8 a fost cercetată o suprafață corespunzătoare pronaosului basilicii de 6,20 m E-V x 3,20 m N-S. Pe latura de E, aceasta a fost prelungită până la zidul de incintă roman târziu. Săpătura a început de la un nivel anterior primului nivel elenistic (NI) dezvelit în campaniile 1992-1993. Imediat după curățenie am surprins pe alocuri urme de arsură, un strat cu pământ cenuşiu deschis ca şi o mică concentrare de pietre. Aceasta din urmă este posibil să fi aparținut de presupusa *via sacra* amenajată în perioada elenistică, aşa cum o indică şi aliniamentul mai multor baze. Urmele de arsură ca şi stratul de lut țin foarte probabil de un nivele de epocă clasică, aşa cum o indică câteva fragmente ceramice (fragmente de amfore tasiene). Imediat sub acest strat urmează pe toată suprafața cercetată un strat de arsură, de data aceasta foarte consistent (cca. 0,20 m gr.), pentru care informațiile arheologice sunt mult mai bogate. Pe lângă pământul ars de culoare roşiatică au apărut mici pietricele, bucăți de cărbuni, ca şi un bogat material arheologic constând în fragmente de la 2 (?) perirrhanteria, numeroase statuete arhaice târzii din teracotă cu pictură, țigle arse cu firnis într-o stare destul de fragmentară, o cantitate impresionantă de chirpic ars, adesea cu fățuială. Chirpicul şi țiglele aparțineau foarte probabil unei construcții sacre. Numărul fragmentelor de vase ceramice altele decât cele menționate este insignifiant.

Sub podeaua de lut de sub stratul de arsură a apărut un strat compact de pământ gri-maroniu afânat, cu multe pietricele, scoici, oase şi fragmente ceramice datate în a doua jumătate a sec. al VI-lea a.Chr. De acest nivel arhaic ține foarte probabil construcția mistuită de foc, descrisă mai sus. Sub acesta se află o altă podea de lut bătătorit, surprinsă şi ea pe o suprafață mare. Aceasta din urmă indică un nivel anterior, direct pe stâncă, de care țin probabil două mici monumente (primul de 1,10 x 1,17 m, al doilea 1,46 x 0,85 m) dezafectate ulterior.

În vederea corelării noilor săpături din B8 cu săpăturile anterioare (a se vedea raport 2000), dar şi datorită unor verificări de măsurători, am curățat suprafața de la N de zidul ce desparte pronaosul de naos, respectiv suprafața A8. Mai întâi a fost curățat sondajul executat în 2000, apoi zidul din marmură N-S aflat imediat lângă zidul de incintă. De la acest zid, păstrat pe o lungime de 5,10 m, gr. de 0,65 m, s-a observat că în direcția bazei aa/2000 pleacă un alt zid de aceeaşi factură, aparținând probabil de acelaşi monument. Pe baza observațiilor stratigrafice am putut stabili că acest zid aparține de o fază de construcție din epoca arhaică.

Verificarea traseului zidului de marmură din A8 – B8 s-a făcut printr-un sondajul în suprafața C8 (2 x 2 m). La nivelul stratului de arsură din B8, descris mai sus, aproape pe toată suprafața cercetată aici, am descoperit un strat consistent de dărâmătură de țigle arhaice pictate căzute tot pe o lutuială. De data aceasta însă țiglele nu erau arse secundar, gradul de fragmentare fiind mai scăzut. Unele din țigle au putut fi reîntregite. Ca forme amintim caliptere, strotere, sima pictată, antefixe pictate, toate aparținând unor tipuri noi descoperite la Histria. Tot din stratul de dărâmătură provine şi o inscripție arhaică pe piatră (a patra de acest fel descoperită la Histria, a treia în zona sacră), scrisă în boustrophedon. Foarte probabil este vorba de o dedicație votivă. Câteva fragmente de amfore thasiene şi chiote dau ca terminus post quem al doilea sfert al sec. al V-lea a.Chr. Sub podeaua de lut pe care sunt căzute țiglele avem o situație asemănătoare cu B8, respectiv două nivele arhaice, separate printr-o podea de şist verde mărunțit şi bine întărit. Dintre descoperirile celui de-al doilea nivel arhaic amintim o amforă întregibilă de Chios, tipul Lambrino A2.

Descoperirile din A8–C8 indică existența unei construcții sacre de dimensiuni relativ modeste ridicate în epoca arhaică târzie, care a ars probabil în prima jumătate a sec. al V-lea a.Chr.

Subsectorul **e**

Un alt punct în care s-au desfăşurat săpăturile anul acesta a fost la vest de templul Afroditei, având drept scop principal degajarea platformei templului pe această latură şi relația sa cu monumentul C. Un alt scop l-a reprezentat clarificarea situației apărute în anul 2003 în sondajul g-d.

Săpăturile în acest an s-au desfăşurat atât în suprafața e/S cât şi-n e/N (a se vedea rapoartele din 2005-2005). Cea din partea sudică a reprezentat în mare o continuare din anul precedent, plecând de la un nivel roman timpuriu. Înspre templul Afroditei suprafața de lucru a fost lărgită. Pentru control am curățat şi am continuat adâncirea în sondajul E-V efectuat anul trecut la V de platforma templului.

Încă din primele zile a ieşit la suprafață o fântână romană târzie, cercetată parțial şi la sfârşitul anilor ´50. Fântâna rotundă, construită din pietre de şist local, are un d de cca. 0,80 m. Față de actualul nivel de călcare am săpat în interior până la o ad. de 2,30 m, fără a o epuiza. Materialul recoltat din fântână s-a dovedit a fi unitar. Este vorba în primul rând de țigle aparținând foarte probabil unui acoperiş al casei romane târzii. Alte materiale descoperite cuprind fragmente de amfore cu striuri, fragmente de sticlă, oase, pietre.

Privitor la monumentele greceşti, descoperirile din acest an s-au dovedit şi-n acest subsector fructuoase, cu toate că în această zonă mai fuseseră efectuate cercetări arheologice la sfârşitul anilor ´50. La cca. 0,60 m de platforma templului Afroditei – incomplet păstrată în această zonă - a fost descoperit un pavaj din pământ bătătorit, mici fragmente ceramice şi pietricele, ce a funcționat paralel cu ultima fază arhaică a templului. O bună parte din acest pavaj a fost distrusă de construcția fântânii. Totuşi pe o porțiune destul de mare (L 2,60 m, l 0,40 m) a fost observată o arsură, ulterior identificată cu resturile de la o bârnă arsă.

La cca. 2,80 m de platforma Afroditei au apărut în e/S, colțul de SE, numeroase fragmente de țigle arhaice şi două

fragmente de la un capitel ionic. Acestea erau căzute pe trei dale de şist frumos aliniate, aproximativ paralel orientate faţă de platforma templului. Au fost recoltate numeroase strotere cu firnis roşu, caliptere, sima şi antefixe pictate (câteva întregi). Este vorba de elemente aparţinând ultimei faze arhaice a acoperişului templului Afroditei. Cea mai mare parte a acestei dărâmături a rămas încă in situ. Trebuie amintit că în apropiere fuseseră semnalate la începutul anilor ´60 descoperiri asemănătoare.

Pentru a verifica traseul celor trei dale peste care căzuseră capitelul şi ţiglele arhaice, dar şi pentru a controla săpătura din suprafaţa e/N, am executat un mic sondaj (1,30 m E-V x 4,20 N-S) chiar în apropierea monumentului C. Astfel am putut observa că dalele din e/S se continuă spre N, în această parte chiar structura de zid masiv (gr. 1,10 m) fiind evidentă. Zidul, anterior distrugerii din epoca arhaică târzie, continuă traseul sub monumentul C. În total zidul a fost surprins pe o lungime de 9,80 m (din care 4,70 m în suprafaţa e/N). Foarte probabil că acest zid a servit drept peribol pentru sanctuarul arhaic. Acest lucru va fi însă verificat în campaniile următoare. Lângă zid au fost descoperite mai multe fragmente de la o cupă Siana a pictorului „Red and Black", datată puţin înainte de mijlocul sec. VI a.Chr.

Planşa 41

Note:

1. Notaţiile sunt aceleaşi cu cele din rapoartele 1991-2006.

Sector X

Catrinel Domăneanţu (IAB), Alina Pascale (FIB), Ştefan Vasiliţă, Theodor Ulieriu (studenţi FIB)

În campania din anul 2007 s-au continuat cercetările pe platoul de V al cetăţii, în sectorul numit convenţional X.

Începută cu scopul de a lămuri unele probleme de urbanism ale Histriei elenistice, cu privire specială asupra funcţionalităţii temeliilor olbiene, cercetarea din această zonă a evidenţiat existenţa unei noi arii sacre dedicată, probabil, zeiţei Cybele.

Constatând în anii trecuţi că ceea ce părea să fie sanctuarul acestei divinităţi ar putea reprezenta doar pronaosul său, ne-am hotărât anul acesta să extindem săpătura spre E prin trasarea a două noi casete, Q şi W. În afara lor ne-am concentrat atenţia pe situaţiile înregistrate în 2006 în suprafeţele K-L şi U-V şi am terminat demontarea profilului stratigrafic dintre vechea săpătură Suzana Dimitriu (1966-1968) şi casetele A, B şi C.

Rezultatele au fost următoarele:

- în casetele Q şi W, a căror cercetare nu este încă finalizată, se conturează trei noi temelii olbiene. Cea din Q este orientată E-V. Cele din W au fost surprinse pe o suprafaţă mult prea mică pentru a stabili direcţionarea lor.
- în U şi V am recurăţat nivelul pe care ne oprisem cu un an înainte. În V s-au conturat două „încăperi" dreptunghiulare, cu foarte multă arsură, separate între ele de temelii olbiene. Nu ştim încă ce reprezintă şi care era funcţionalitatea lor. Menţionăm că în cea de la N am descoperit în 2006 o statuetă fragmentară de teracotă, reprezentând-o pe zeiţa Cybele cu coroană murală şi, într-o campanie mai veche, un picior fragmentar al unui *perirrhanterion* din piatră.

Un alt câştig al acestui an îl constituie observaţia conform căreia latura de E a patrulaterului de temelii olbiene, descoperit de Suzana Dimitriu în 1968 (interpretat atunci ca sanctuar al Cybelei şi astăzi ca pronaos al sus-numitului edificiu) este deranjată de două locuinţe posterioare. Pe podeaua uneia dintre ele s-a descoperit un vas indigen, de mari dimensiuni, decorat cu şnur.

- în ceea ce priveşte latura de V cercetată doar parţial în 1968, s-a stabilit că ea are o lăţime de aprox. 4 m fiind suprapusă de un pavaj din pietre de talie, cu o L de 3 m şi o l de 1 m. Ea se închidea spre V cu temelia olbiană descoperită în 1994 în caseta C.
- în suprafaţa L-K s-a conturat anul acesta o nouă construcţie, mărginită la S de zidul IX. Acesta s-a păstrat într-o stare precară, pe maximum două asize. El este, însă, în mod clar anterior zidului VIII. Pe nivelul său s-au descoperit foarte multe monede, un pond de plumb cu capul lui Apollo şi trei puşculiţe fragmentare. De asemenea au apărut două vetre, arse la roşu, una dreptunghiulară, care este suprapusă de zidul VIII şi o alta pătrată, care avea în mijloc un vas ce conţinea zgură de fier. Împrejur, în petice de lut, s-au găsit mici orificii. Ele sugerează platforma unui cuptor, cu un pilon în mijloc.
- vatra dreptunghiulară suprapune o temelie olbiană orientată N-S, care merge până la zidul IX. Între ea şi cea descoperită în K_4 în anii trecuţi se află o zonă cu multă arsură, asemănătoare celor din caseta V.

Toată această reţea de temelii olbiene, pavaje, ziduri va fi mai explicită în momentul în care va fi definitivată ridicarea topografică, în care vom putea aşeza, ca într-un puzzle, propriile noastre desene.

Sector Basilica cu criptă (zisă *Florescu*)

Irina Adriana Achim (IAB), Irina Băldescu, Florentin Munteanu (student FIB)

În campania 2007 cercetările arheologice din sectorul *Basilica cu criptă* s-au desfăşurat în cursul lunii iulie cu un efectiv de nouă muncitori şi un student, Florentin Munteanu (FIB), cu participarea arhitectei Irina Băldescu.

Ca şi în campania precedentă săpăturile s-au concentrat în sectorul N, situat pe flancul N al basilicii paleocreştine şi au avut ca principal scop finalizarea cercetării în suprafeţele B2 şi C2 deschise încă din anul 2004. În acelaşi timp, am procedat la deschiderea altor două secţini, S3 şi S4, care au avut rolul de a verifica stratigrafia în zona situată la V de zidul de V şi de N al peribolosului. Cercetarea basilicii propriu-zise a fost sistată în anul 2007.

Casetele B2 şi C2

Pentru lămurirea unor situaţii din teren cu care ne-am confruntat încă de la deschiderea acestor două suprafeţe, în campania 2007 cercetarea în casetele B2 şi C2 a continuat. Explorarea arheologică s-a limitat la demontarea martorului E-V care separa cele două casete şi a martorului transversal păstrat în caseta B2. Obiectivul era de a degaja integral frontul de V al edificiului denumit convenţional «podium» şi fundaţiile zidului Z8, precum şi ale zidului de V al peribolosului. Din straturile succesive de nivelare cu lut ale stâncii am recoltat o mare cantitate de ceramică în stare accentuată de fragmentare, cu precădere amfore, dar şi fragmente de statuete de teracotă, un opaiţ grecesc, un fragment de vas indigen cu buza decorată cu alveole, un fragment de opaiţ cu firnis roşiatic. Până la efectuarea unei analize de detaliu a materialului ceramic, lipsesc elementele ferme de cronologie a acestei zone, care a mai făcut obiectul unei cercetări sumare în 1931. Am putut însă constata tehnica de zidărie similară a edificiilor *podium* si *peribolos*, ambele construcţii având fundaţiile implantate în

şanţuri relativ adânci, săpate în stânca naturală. Şanţurile de fundare au fost umplute cu pământ galben şi spărtură de şist, pământ lipsit de materiale arheologice. Stânca a fost nivelată atent pe toată suprafaţa dintre cele două edificii şi a fost, la rândul său, acoperită cu un strat fin de lutuială. Singura structură de epocă romană care se mai păstrează parţial în spaţiul dintre *podium* şi *peribolos* este zidul Z8, legat cu mortar, parţial dezvelit.

Am păstrat pentru moment un martor altimetric al acestei zone, situat în colţul sud-vestic al casetei C2, în apropierea colţului sud-vestic al basilicii paleocreştine.

În zona străzii A, cercetată de A. Petre în 1958, la V şi la N de *peribolos* cercetarea a vizat investigarea colţului nord-vestic al construcţiei care delimitează insula pe aceste două laturi. Două secţiuni au fost practicate în acest scop.

Secţiunea S3

Este situată la extremitatea de N a zidului peribolos V şi s-a întins la V până la limita grupului I de edificii, complex situat pe latura de N a Pieţei Mari. Dimensiuni: 9,50 m L şi 1,50 m l. Pentru a facilita înregistrarea materialului arheologic suprafaţa secţiunii a fost împărţită de la E la V în cinci carouri de 2 m lungime, cu excepţia ultimului, de numai 1,50 m lungime.

Am dezvelit o serie de complexe care se întind de la E la V în următoarea succesiune:

- edificiul 1, degajat parţial, este adosat zidului de V al peribolosului. Am reuşit să dezvelim aproape în întregime zidul său de N (Z1), iar parţial pe cel de E (Z4) şi de V (Z2). Aceste trei ziduri – cu o gr. medie de 0,65 m şi o h medie păstrată de 1,30 m – se disting prin utilizarea mortarului ca liant. Tehnica de zidărie este mai îngrijită în cazul zidului Z1. Din nivelul de distrugere al edificiului 1 am recoltat o mare cantitate de material tegular. Ad_{max} atinsă în această zonă este de –1,34 m.
- imediat la V, edificiul 1 este delimitat de o stradă denumită A de A. Petre în raportul său din anul 1962[1]. În această zonă cercetarea a fost oprită pe nivelul străzii pavate cu piatră maruntă, material tegular şi ceramic fragmentar (ad_{max}: 0,30 m);
- pe latura sa de V strada A era delimitată de o bordură din pietre de şist şi de calcar;
- în zona c.3 şi 4, la cca. 0,55 m la V de limita străzii A se afla un zid, convenţional denumit Z3 (l 0,50 m; $h_{conservată}$ 0,50 m). Legătura stratigrafică a încăperii delimitate la E de Z3 cu edificiul 1 nu a putut fi stabilită în această fază a cercetării. Cert este că în interiorul construcţiei, şi chiar la limita de V a secţiunii am identificat un chiup, a cărui parte superioară se afla la mică adâncime în raport cu nivelul actual de călcare (cca. –0,30 m). Din stratul de nivelare a stâncii imediat la V de Z3 am recoltat, la o adâncime cuprinsă între –1,24 m şi 1,36 m un fragment de toartă de amforă ştampilată de Sinope. Astynomul menţionat pe timbrul amforic este *Boryos*, ce corespunde exemplului citat de N. Conovici, la nr. 59 în catalogul său din anul 1988[2], iar fabricantul ar putea fi *Hekataios*, meşter al cărui atelier este activ în grupa III şi la începutul grupei IV definite de N. Conovici. Datarea propusă de autor este în primele două decenii ale sec. al III-lea a.Chr[3].

Ad_{max} atinsă în zona carourilor 3 şi 4, raportată la profilul sudic al secţiunii, este de cca. -1,36 m.

Secţiunea S4

Este situată la colţul nord–vestic al peribolosului, imediat la N de zidul de N al peribolosului. Dimensiuni: 6 m L si 1,50 m l. Pentru a facilita înregistrarea materialului arheologic am optat pentru o împărţire în trei carouri, de 2 m lungime. Numerotatarea carourilor s-a făcut de la S la N. În perimetrul acestei secţiuni nu a fost identificată, până în prezent, nici o structură arhitectonică din zidărie. Cercetarea a avut rolul de a verifica fundaţiile zidului *peribolos* N. Am putut efectiv controla situaţia arheologică descrisă de A. Petre în 1962[4] şi de a constata că fundaţiile zidului *peribolos* N sunt diferite de cele ale zidului său de V, dar şi de cele ale zidurilor de N şi de V ale podiumului. Am dezvelit şi un mic tronson din strada D – pavată cu material tegular şi ceramic fragmentar amestecate cu pământ galben. Strada era delimitată la N de un canal.

În c.1 succesiunea stratigrafică, raportată la profilul de E al secţiunii este următoarea:

- strat vegetal, între 0 şi –0,08 m;
- strat de culoare gri, afânat, cu piatră şi cărămiză, între –0,08 m şi –0,38 m sau –0,50 m (la extremitatea S a secţiunii);
- strat de pământ de culoare neagră, afânat, ce conţinea materiale de construcţie, fragmente ceramice, puţine scoici şi spărtură de şist (-0,38 m şi –0,72 m);
- strat fin de nivelare cu pământ galben perturbat de şanţurile moderne descrise mai sus; grosime: cca. 0,06 m;
- lentilă de culoare gri, cu puternice urme de arsură, între –0,76 m şi –0,85 m;
- strat de pământ galben ce conţine scoică , între –0,85 m şi –1,07 m;
- strat de nivelare cu pământ galben fără scoică sau nisip, între –1,07 m şi –1,20 m;
- strat de nivelare a stâncii naturale cu pământ galben amestecat cu spărtură de şist, între –1,20 m şi –1,54 m.

În zona c.2 şi 3 cercetarea s-a oprit pe nivelul străzii, la cca. –0,40 m adâncime.

Cercetarea întreprinsă în anul 2007 deschide o nouă problematică a sectorului nostru care prin exlorările viitoare va trebui să conducă la stabilirea raporturilor cronologice între diferitele faze ale edificiilor *podium* şi *peribolos* şi construcţiile aflate în spaţiul dintre acestea sau imediat la V, în zona străzii A. Se impune o extindere a săpăturilor la S de secţiunea S3 pentru a degaja integral edificiul 1, adosat zidului de V al peribolosului, dar şi investigarea colţului nord-vestic al basilicii, zonă ce ar putea să ofere o cheie de interpretare a diferitelor construcţii pe care monumentul creştin le-a suprapus în această zonă.

Note:

1. A. Petre, *Sectorul Poarta Mare*, MCA 8, 1962, p. 389–396, pl. 4.
2. N. Conovici, *Histria VIII. 2. Les timbres amphoriques. 2. Sinope (tuiles timbrées comprises)*, Bucureşti, 1988, p. 65.
3. *Ibidem*, p. 33.
4. A. Petre, *Sectorul Poarta Mare*, MCA 8, 1962, p. 390, pl. 4.

Sector: Basilica extra muros

Viorica Rusu-Bolindeţ (MNIT), Alexandru Bădescu (MNIR), Carmen Rogobete (absolventă UBB Cluj), Oana Toda, Christine Marie Turcu, Vlad Lăzărescu, Dinu Bereteu, Ştefan Timofte (studenţi UBB Cluj).

Nu a putut fi continuată cercetarea în campania acestui an datorită forţei de muncă reduse. S-a efectuat o curăţare a basilicii, ca în fiecare campanie.

Secţiunea V-E

Obiectivul principal al campaniei anului 2007 l-a constituit continuarea dezvelirii vestigiilor antice din cei 15,80 m iniţiali ai secţiunii V-E, zonă situată aproximativ în jumătatea vestică a acesteia, în vederea doritei finalizări a cercetării în această zonă.

Clădirea în *opus graecum*[1]

A continuat adâncirea în suprafață, în vederea ajungerii la baza construcției. Temelia a fost dezvelită pe 1 m de la prima şapă de mortar a ei, având acum înălțimea de 2 m. Este alcătuită din pietre de dimensiuni variabile, aruncate în groapa de fundație, peste care s-a turnat mortar. În multe cazuri, urmele de mortar nu sunt vizibile, dând impresia unei temelii seci.

Clădirea căreia îi aparține porticul[2]

Singura noutate în ceea ce priveşte această construcție o constituie observarea a două faze ale zidului orientat NE–SV. În campania precedentă, acesta fusese dezvelit pe 6 m lungime. Ca urmare a extinderii secțiunii V-E spre S în 2006, s-a constatat că acesta continuă spre SV, fiind încorporat în fundația clădirii în *opus graecum*. De asemenea, s-a observat că temelia zidului în discuție continuă şi spre NE cu încă 0,60 m, intrând sub canalul roman care aparține fazelor I B-C, realizându-se astfel o compartimentare a clădirii căreia îi aparține porticul. La cca. 0,40 m spre V de colțul NE al primei încăperi a clădirii, pe temelia zidului orientat NE-SV al acesteia s-a constatat o obturare a unei intrări care a aparținut unei faze mai vechi de funcționare a ei. Este vorba de o uşă de acces care avea L=1 m şi h păstrată =0,40 m, laturile ei fiind delimitate, spre NE, de un bloc din calcar gălbui de mari dimensiuni (0,60 x 0,70 m), iar spre SV, de o altă piatră din gresie galben-verzuie, pusă pe cant (de 0,40 x 0,65 m). Spațiul acestei intrări a fost blocat la un moment dat, interiorul ei fiind umplut cu patru asize din piatră de dimensiuni variabile. Posibilitatea ca acest spațiu să reprezinte o intrare în prima fază a uneia din camerele clădirii căreia îi aparține porticul este întărită şi de diferențele de aspect ale temeliei zidului în discuție. Acesta are şase asize din piatră de dimensiuni variabile relativ uniform aşezate până în dreptul celor două blocuri de mari dimensiuni care delimitau uşa, în timp ce în interiorul acesteia ele sunt mai neglijent amplasate şi uşor tasate datorită presiunii ulterioare exercitate de elevația zidului ridicată după obturarea ei. Deocamdată nu avem repere cronologice cu privire la cele două faze de funcționare ale acestei încăperi a clădirii căreia i-a aparținut porticul deoarece în campania anului 2007 nu am continuat adâncirea în interiorul ei. Acest lucru se va realiza în campania anului 2008.

Locuința elenistică L1, anterioară porticului

Dezvelită din campania anului 2005[3], cercetarea ei a fost încheiată în 2007, când a fost dezvelită prima fază a locuinței, al cărei nivel de călcare era constituit dintr-un strat compact de lut galben, cu o grosime variabilă cuprinsă între 0,25-0,40 m. Cuptorul care a aparținut acestei faze a avut o formă aproximativ rectangulară la bază (1,30 x 1 m), la golirea lui fiind descoperite câteva fragmente ceramice, pigmenți de cărbune şi cenuşă, precum şi o monedă de bronz.

Fundațiile zidurilor perimetrale ale locuinței au fost la rândul lor cercetate până la bază. Astfel, latura estică a locuinței L1, cu dimensiunile de 2,50 x 0,45 m, are h maximă păstrată de 0,60 m. Temelia acestui zid este alcătuită din blocuri de calcar de dimensiuni mai mari, din pietre de gresie şi bazalt de mărimi variabile. Dintre blocurile de calcar, cele mai mari sunt: cea care probabil că a delimitat o intrare în locuință, situată la cca 1 m NE de profilul S, o spolie[4], (de 0,48 x 0,46 x 0,30 m), precum şi un altul aşezat chiar în extremitatea nordică a laturii în discuție (0,50 x 0,38 x 0,32 m), pus pe prima asiză a fundației, pentru mai buna demarcare a colțului nord-estic al locuinței L1. Aceste blocuri sunt prezente cu precădere pe fața exterioară a laturii estice a locuinței L1, cele trei asize ale fundației acestui zid oferind un aspect îngrijit al acestuia, în timp ce în interior, mai frecvente sunt pietrele de dimensiuni mai mici, motiv pentru care are un aspect mai neuniform. Acelaşi lucru este valabil şi pentru cealaltă latură cunoscută a locuinței L1, respectiv cea de N. Ea are dimensiunile de 3,30 x 0,45 m şi h păstrată de 0,60 m. Temelia zidului este alcătuită din câteva blocuri de calcar (mai ales pe fața exterioară), dar îndeosebi din blocuri de bazalt, şist şi gresie, având un aspect mai neregulat.

Atât în interiorul locuinței L1, la baza primei ei faze, cât mai ales în exterior, spre E, pe întreaga suprafață cercetată, s-a constatat existența unui strat cu gr. de 0,15-0,20 m, constituit din pietre de mărimi variabile, fragmente de țigle şi olane, foarte multe cioburi rulate. Inițial, am considerat că acest nivel ar putea reprezenta un pavaj/stradelă, acest mod de realizare a sa fiind obişnuită şi pentru alte drumuri sau străzi de perioadă elenistică de la Histria[5]. Ulterior însă, datorită faptului că nu am descoperit o locuire căreia să-i corespundă această stradelă (primul nivel al locuinței L1 este posterior, iar cealaltă construcție elenistică descoperită în extremitatea estică a zonei cercetată este anterioară – vezi mai jos), ne-au determinat să reconsiderăm această ipoteză. Este posibil ca nivelul în discuție să reprezinte o amenajare/nivelare în vederea amplasării L1, însă este tot la fel de plauzibilă existența unei stradele legate de alte clădiri, care ar fi putut fi atât la N, cât şi la S de secțiunea V-E, dar care nu au putut fi deocamdată descoperite.

Locuință elenistică L2

În extremitatea estică a suprafeței cercetate, respectiv în c.5 al acesteia, a fost descoperită o parte a unei alte construcții elenistice, situată din punct de vedere stratigrafic sub presupusul pavaj (stradelă) menționat mai sus. Astfel, din această locuință a fost surprinsă numai limita sa nord-vestică, situată la ad. de -3,30-3,50 m. Limita sa vestică este dată de amprenta unui perete de lemn cu gr. de 0,35-0,45 m. Acesta era orientat N-S şi a fost surprins, deocamdată, pe L=2 m, către S el intrând sub temelia zidului perimetral nordic al clădirii căreia îi aparținea porticul, iar către N, sub patul de aşteptare al coloanei nr. 4 a porticului. Limita nordică a locuinței L2 este constituită de profilul N al secțiunii V-E, cea sudică este dată de fundația zidului orientat NE-SV al clădirii căreia îi aparține porticul, iar cea estică, de canalul roman aparținând fazelor I B-C. L2 astfel delimitată are o suprafață de numai 3 x 2,60 m, însă ea continuă, cu excepția laturii vestice, către N, S şi E, dar este acoperită de profilul N, pe de o parte, iar pe de altă parte, de elementele de construcție ulterioare amintite mai sus. Deocamdată, ea s-a conturat foarte clar prin țiglele şi olanele de acoperiş, care au avut o concentrare mai mare în colțul NV al suprafeței dezvelite, îndeosebi lângă profilul N. La cca. 0,65 m E de amprenta peretelui de lemn şi la 0,40 m N de temelia zidului perimetral nordic al clădirii căreia îi aparține porticul, s-a conturat vatra locuinței. Aceasta are un aspect oval (0,90 x 0,70 m), fiind bine marcată de urme de chirpici ars, de cărbune şi cenuşă. În afara acestei vetre, către E, apare un strat cu pigmenți de cărbune, fragmente ceramice şi câteva pietre. Sub el apare un strat galben lutos pigmentat cu urme de arsură, pe care au căzut țiglele şi olanele acoperişului. El reprezintă un prim nivel de călcare al L2. Cercetarea arheologică din campania anului 2007 s-a oprit pe acest nivel, urmând a fi finalizată în anul viitor pe cei 15,80 m din jumătatea vestică a secțiunii V-E.

Încadrarea cronologică a elementelor constructive dezvelite în 2007 se poate face atât pe baza stratigrafice, cât şi cu ajutorul materialelor arheologice descoperite. Astfel, locuința elenistică L1, anterioară porticului, poate fi încadrată în sec. II-I

a.Chr. (posibil nivelului elenistic III)[6], în timp ce construcția elenistică L2, anterioară acesteia, probabil că se datează în sec. III-II a.Chr. Această datare este deocamdată preliminară, informațiile necesare unei cronologii precise urmând a fi furnizată de prelucrarea numeroaselor artefacte descoperite în aceste contexte arheologice, precum şi de încheierea cercetării locuinței elenistice L2.

Materialele arheologice găsite în secțiunea V-E au fost: 10 monede din bronz, aflate în curs de restaurare şi prelucrare. Ceramica a fost bine reprezentată, ea fiind descoperită atât pe primul nivel al locuinței elenistice L1, dar îndeosebi în stratul din care era constituit pavajul anterior acesteia. Dintre categoriile ceramicii de lux, au fost găsite fragmente de boluri elenistice cu decor în relief, ceramică *West Slope*, opaițe, o toartă ştampilată de amforă de Rhodos, câteva teracote fragmentare. De asemenea, a fost găsită şi o mare cantitate de ceramică de uz comun, materiale de construcție sticlărie.

În campania anului 2008 vom continua cercetarea în jumătatea vestică a secțiunii V-E şi vom relua investigațiile la *basilica extra muros*, în vederea finalizării cunoaşterii acestor obiective şi a realizării conservării primare a celor mai importante elemente de construcție descoperite.

Planşa 39

Note:

1. Descrierea etapelor successive de dezvelire a acestei clădiri în CCA 2002, p. 168-170; CCA 2003, p. 157; CCA 2004, p. 198-199; CCA 2005, p. 197; CCA 2006, p. 200-201.
2. Detaliile legate de elementele constitutive ale acestei clădiri în CCA 2005, p. 199 şi îndeosebi în CCA 2006, p. 201.
3. Vezi CCA 2005, p. 199-200, CCA 2006, p. 201-202.
4. O descriere în detaliu a ei în CCA 2005, p. 199.
5. Situații similare la câteva din locuințele elenistice descoperite pe platoul din V cetății, în sectoarele X şi Z2 - vezi Em. Condurachi şi colab., *Şantierul arheologic Histria*, MCA 4, 1957, p.26-27; *idem*, *Şantierul Histria*, MCA 8, 1962, p. 406, M. Coja, *Les phases d'habitat du plateau ouest de la cité d'Histria à l'epoque greco-romaine*, Dacia NS 14, 1970, p. 112.
6. Vezi cronologia principalelor secvențe stratigrafice ale Histriei în *Histria. Ghid album*, coord. A. Suceveanu, M. V. Angelescu, Constanța, 2005, p. 15-57, sintetizate îndeosebi la p. 18-19.

86. Izvoarele, com. Gruia, jud. Mehedinți

Punct: km fluvial 860,5

Cod sit: 112058.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 59/2007

Colectiv: Ion Stîngă - responsabil (MRPF Turnu Severin)

În vara anului 2006, apele crescute ale Dunării au scos la iveală, în malurile prăbuşite, mai multe situri arheologice. Printre ele se numără şi cel de la Izvoarele, com. Gruia, în apropierea km. Fluvial 860,5. Pe plajă au fost descoperite multe fragmente de țigle, olane bolovani de râu şi piatră de carieră mai puține fragmente de cărămizi şi tot atât de puține fragmente ceramice.

În vatra satului, la cca. 5 km N de noul sit arheologic, mai este cunoscută şi cercetată o fortificație romană târzie, acum dispărută. Pe insula Ostrovul Mare, în apropierea capului aval, a fost cercetată o altă fortificație romană târzie şi o locuință dintr-o aşezare romană rurală datată la sfârşitul sec. III şi începutul sec. IV. Malul Dunării este acoperit de o vegetație abundentă, liane şi lăstăriş.

În anul 2007, pe zidăria văzută în mal, a fost deschisă SI de 12 x 2 m, orientată N-S. A doua secțiune a fost plasată spre V de prima, cu un martor de 0,50 m, cu dimensiunile de 8 x 2 m şi cu aceeaşi orientare.

În ambele secțiuni, zidăria şi nivelul de locuire au apărut la adâncimea de 1,60 m. Sterilul de deasupra, este nisip aluvionar depozitat în timp de apele Dunării.

În cele două secțiuni a fost evidențiată o construcție semicirculară, cu zidul gros de 0,60 -0,62 m. Construcția în formă de absidă are diametrul interior de 4,70 m şi este perfect orientată spre E. Construcția absidată se închide în interior cu două urechi, cea dinspre S lungă de 0,50 m, cea dinspre N de 0,60 m, lăsând între ele un spațiu de 3,55 m. Numai colțurile urechilor interioare sunt ordonate cu fragmente de cărămizi sau cărămizi întregi ce dau o ținută mai îngrijită intrării.

Pe acelaşi aliniament cu cele două urechi, în exterior, zidăria este prelungită cu doi umeri – lungi de 0,65 m, din care spre V pornesc pereții construcției. Între pereții interiori N şi S ai construcției este o distanță de 6,50 m.

Stratul de cultură gros de 0,25-0,35 m, cuprinde efectiv toată suprafață interioară a construcției şi este format exclusiv din fragmente de țigle şi olane. Nu am constatat urme de incendiu, iar construcția pare să nu fi avut podea.

Materialul arheologic descoperit în săpătură este destul de sărac dar suficient pentru o încadrare cronologică destul de strânsă. Au fost descoperite mai multe monede datate preliminar pe tot parcursul sec. IV şi posibil sec. V.

Fragmentele ceramice, în general atipice, pot fi atribuite sec. IV-V. Printre ele un fragment de opaiț glazurat, cu o singură lumină şi o fibulă însoțită de o monedă tip FEL TEMP REPARATIO.

Întâmplător, în afara construcției a fost descoperită o „cheie pe inel", de mici dimensiuni, care are realizată din turnare, pe partea activă o cruce.

Concluzii preliminare:

- deşi nu pare a fi cuprinsă într-o fortificație, forma, datele tehnice ale zidăriei, orientarea clar spre est a absidei construcției, ne fac să atribuim acest edificiu unei bazilici paleocreştine
- construcția nu a fost distrusă violent;
- prezența masivă numai a fragmentelor de țigle şi olane, dovedeşte că materialul întreg a fost selectat şi folosit într-un moment ulterior, neprecizat;
- elevația bazilicii a fost ridicată numai din piatră iar acoperişul din țigle şi olane;
- pentru moment, încadrarea cronologică a bazilicii este asigurată de cele 18 monede descoperite în săpătură, care sigur se eşalonează pe tot parcursul secolului al IV-lea;
- în aval şi amonte de bazilică, prin cercetări arheologice au fost descoperite numeroase materiale arheologice datate în sec. IV-V, ce presupun existența unei întinse locuiri rurale
- existența unei bazilici paleocreştine, în acest loc şi în acest moment, ridică aspecte deosebite privind consistența stăpâniri romane la nordul Dunării, după recucerirea constantiniană. [Ion Stîngă]

87. Jac, com Creaca, jud. Sălaj [Porolissum-forum]

Punct: Pomet

Cod sit: 142159.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 37/2007

Colectiv: Alexandru V. Matei (MJIA Zalău), Eric De Sena

În campania anului 2007, începând cu 18 iunie şi până în 31 iulie, la Porolissum în sectorul municipiului roman, zid de incintă, zona centrală – *forum,* au fost realizate cercetări arheologice în baza contractului încheiat de către MJIA Zalău cu MCC şi cu sprijinul studenților americani participanți la proiectul internațional *Porolissum forum project.* Responsabil ştiințific al săpăturii a fost cercet. şt. I. dr. Alexandru V. Matei. Cercetările au fost realizate pe terasa centrală situată la S, SE de latura *dextra* a castrului mare de la Porolissum.

Au fost trasate şi realizate un număr de 10 secțiuni de diferite lungimi şi o casetă (extensia spre V a SIX, de 8 x 2 m). Astfel numerotarea s-a făcut în continuarea secțiunilor din anul trecut adică cu nr. IX pentru prima secțiune realizată în zona centrală adică în zona *forum*-ului.

O numerotare aparte privind secțiunile realizate separat doar pe perimetrul zonei centrale, au fost notate cu primele litere ale alfabetului: A, B, C, D, E, F. Aceste secțiuni au urmărit un posibil traseu al unei fortificații temporare romane mai mare, fortificație situată pe acest loc.

Secțiunea SA/2007 are 8 x 1,5 m, secționază drumul principal roman identificat în zona centrală, la E de latura estică a *forum*-ului. A fost resecționat drumul roman şi subnivelările de piatră realizate pentru fundația drumului. Aici a apărut urma unui şanț care are orientarea N, NV, E, SE. Sanțul apare conturat în argila sterilă a zonei. Acest şanț ar putea fi şanțul unui castru roman premergător fazei municipale care se amenajează în această suprafață a zonei Pomet începând cu domnia lui Septimius Severus.

Secțiunea SB/2007, trasată la 10 m E de secțiunea SA, are 8 m lățime şi a secționat acelaşi drum roman, drum care în această zonă a fost scos în totalitate lipsindu-i şi fundația, care apare erodată în întregime. În profilele secțiunii s-au putut stabilii urmele (capetele) unui şaț realizat în argila sterilă a zonei. De semnalat un nivel de argilă relativ subțire care acoperă faza premunicipală de construcție ce a fost surprinsă arheologic în această zonă.

Secțiunea SC/2007, trasată la E de colțul estic al zonei centrale, are 10 m L, 1 m l şi orientarea N, S-E. În secțiune a fost surprinsă urma unui alt şanț realizat în această zonă, şanț care se conturează bine în lutul zonei. Prin compoziția umpluturii (culoare şi materiale) se pare ca acesta a fost umplut deodată. Ar putea să reprezinte şanțul unei fortificații de piatră (o fază de piatră a castrului care a fost amenajat aici la mijlocul sec. II p.Chr.

Secțiunea SD/2007, trasată în prelungirea spre SE a secțiunii SC/2007, la cca. 30 m de aceasta, a secționat o zonă periferică a platoului central. În secțiunea SD/2007 care are 18 m L şi 1 m l, se pare că au fost surprinse elementele unei fortificații de lemn *(agger, via sagularis* şi şanț?). Poate acestea aparțin aceleiaşi fortificații (din aceeaşi fază) surprinsă în SA şi B (?).

Secțiunea SE/2007, trasată paralel cu secțiunea SD/2007 la cca. 10 m V de SE, are 18 x 1 m. Şi în această secțiune au fost identificate elementele unei fortificații din faza de lemn (*agger, via sagularis*, urmele unei bărăci (?) de lemn).

În zona centrală respectiv în zona adiacentă *forum*-ului cele 4 secțiuni (şi cu extensia SIX.), realizate aici în campania anului 2007, au primit o numerotare în continuarea secțiunilor din anul 2006.

Secțiunea SIX/2007*,* a fost trasată in zona centrală la V de limita vestică a *forum*-ului, are orientarea N, SE perpendiculară pe direcția celor două ziduri paralele ce formau colonada care înconjoară întreaga zonă centrală, având capătul nordic la cca. 33 m S de zidul exterior al colonadei. În secțiune a fost surprins pe cca. 6,50 m lungime zidul unei construcții din piatra ce aparține fazei a treia de construcție (faza municipală). De remarcat ca în jurul acestei clădiri apare un pavaj de curte lucrat din piatră, iar în zidul vestic al construcției apare încastrat ulterior (prin spargerea zidului) o conductă de lut ars cu dimensiunile de 51 x 20 cm (interior cu diametrul de 15 cm) care scotea " preaplinul " din clădirea alăturată, clădire probabil transformată în bazin de apă. Şi aici în interiorul clădirii au apărut două ziduri adosate zidului inițial, ziduri lucrate şi cu țigle în compoziție, acestea apărând astfel ca „ziduri târzii". Lateral spe N cu un martor de 0,60 m lângă secțiunea SIX a fost deschisă o prelungire sub formă de casetă.

Caseta SIXA/2007 prelungire spre V a secțiunii nr. IX are 8 x 2 m, cu capătul sudic în dreptul m: 1,50 din SIX/2007. În această casetă în zona spre N a acesteia (prelungire spre V a SIX/2007) a apărut acceaşi curte pavată, iar în colțul sud-vestic al casetei a apărut o îngrămăditura mare de piartă adusă şi aruncată în această zonă de cca. 3 x 2 m. După scoaterea pietrelor s-a ajuns la o ad. de peste 1 m când în fapt se surprinde mai sus la cca. -0.40 m ad., un zid de piatră placat cu cărămidă. Iar cărămizile, prinse într-un mortar relativ de bună calitate, apar dispuse oblic ca pentru realizarea unei bolte. După „golirea" parțială a pietrelor şi pământului în acest colț de SV al prelungirii, s-a descoperit o încăpere subterană care are pereții lucrați din cărămidă, pereți care se termină cu bolți lucrate tot din cărămidă. Prin urmare aici apare o încăpere subterană, sigur un templu roman, poate a lui *Mithras.* S-a golit colțul încăperii surprins pe 1,80 x 1 m şi s-a ajuns la cca. 3,80 ad., zidurile lucrate din cărămidă coborau neatinse (cu tencuiala intactă) şi încă nu s-a ajuns la podeaua încăperii. Sigur această încăpere care pare să fie de dimensiuni mari (cca. 7-8 m x 3-4 m), reliefată astfel de măsuratorile geomagnetice, este un templu roman sau o biserică paleo-creştină sau o necropolă pentru martiri??! (ca cea de la Niculițel!!!!!). Planul construcțiilor din jurul acestei încăperi subterane, plan reliefat de măsuratori geomagnetice anterioare, indică un plan de construcție cu absidă, care absidă înglobează în interiorul ei şi această încăpere. Este o descoperire de o excepțională importanță pentru istoria națională. Toate aceste elemente indică sigur o locuire târzie postromană a oraşului Porolissum.

Secțiunea SXI/2007 are 38 x 2/1,5 m şi a fost realizată perpendicular pe SX/2007 în zona m. 11-13 din această secțiune. S-a urmărit surprinderea clădirii pe latura sa sud-estică. Astfel în secțiune s-a surprins un perete despărțitor care în fapt reprezintă peretele sud-estic al secțiunii, zid care are 0,80 m l. Spre S la 4,5 m mai apare un zid de compartimentare, iar la alți 5 m mai apare un alt zid tot de compartimentare aici identificându-se astfel 2 camere. Acestea sunt prevăzute cu instalații de încălzire *hypocaustum* amenajată doar pe mijlocul încăperii (sistem datat relativ mai târziu), cu un canal principal mult lărgit. Stratigrafic stratul de țigle şi de cărămizi de la instalația de încălzire a fost foarte răvăşit de către „jefuitorii de piatră şi cărămizi". Zidul despărțitor din zona m. 10 ai secțiunii SXI se păstrează pe o h de cca. 1,10 m de la nivelul podelei, aici în acest loc, peste acest zid de-a lungul timpului a fost ridicată o îngrămăditură mare de piatră care a salvat astfel zidul de „jefuitorii de piatră", acesta păstrându-se la această înălțime considerabilă. De fapt spre S, lipt (continuând) de fapt din acest

zid, apare un alt zid perpendicular dispus pe acesta. Credem că prezența acestui zid la o îmbinare în forma de „T" a făcut ca ambele ziduri să se păstreze „în picioare" nedemolându-se în timp. În zona îmbinării a acestor ziduri au fost surprinse şi podelele lucrate din *cocciopesto* ale acestor două încăperi. Aici au fost surprinse *in situ* chiar şi 4 bucăți de *tegulae mammatae* tencuite pe pereții interiori ai încăperilor. La cca. 6 m spre SE acest zid perpendicular face un unghi de 90 grade atât spre stânga V cât şi spre dreapa (E, SE), marcând finalul încăperii şi de fapt a clădirii *forum*-ului pe această latură de SE. În continuare apar alte două ziduri relativ paralele la cca. 2 m în exteriorul acestei clădiri. În fapt lucrate cu un mortar de altă culoare aceste ziduri aparțin unei faze inițiale de piatră, ziduri identificate şi în secțiunea SV (prelungire) a anului 2006. Între aceste 2 ziduri apare un nivel foarte gros de cenuşă şi cărbune, indiciu că ne aflăm în zona unui *praefurnium* care producea căldură pentru această întreagă latură a clădirii *forum*-ului. În continuare spre m. 37 apare o zonă în care nu au fost surprinse ziduri de piatră pentru ultimele două faze de piatră de amenajare a zonei. Aici au fost identificate doar urmele a două gropi de stâlpi masivi din lemn care aveau cca. 30-40 cm în diametru. La capătul secțiunii m. 36-37 apare urma unui zid masiv (de terasă) scos în întregime chiar de catre romani (poate a fost scos cu ocazia amenajării construcției târzii (baia) peste această latură a *forum*-ului.

Secțiunea SXII/2007, a fost trasată perpendicular pe zona m. 16-18 ai peretelui vestic din secțiunea SXI/2007. S-a urmărit traseul zidului exterior al cladirii *forum*-ului pe această latură de S a sa. Acest zid a fost surprins, la cca. 5,5 m de îmbinarea în formă de „T", că face unghi drept atât spe N devenind zidul interior spre curte al *forum*-ului, cât şi spre sud marcând limita clădirii spre această zonă. De fapt secțiunea SXII/2007 a fost trasată pentru a surprinde relația stratigrafică cu zona *porticus*-ului, cu canalul târziu surprins în anii precedenți şi în special cu clădirea târzie (baia) construită peste latura de sud a *forum*-ului. Observația arheologică arătat clar că în astfel de nivele de locuire târzie a apărut canalul, iar în nivelele romane a apărut pragul de intrare sub *porticus*,pe acest capăt de latură estică a curții *forum*-ului. Prag mult distrus de intervențiile ulterioare şi costruirea "băii târzii". De asemenea a apărut zidul exterior al clădirii târzii cu podeaua intactă lucrată din *cocciopesto* şi un alt zid dispus la cca. 5 m spre interior, zid care apare cu un prag amenajat dintr-un bloc de piatră fasonată refolosită. Încăpărea următoare identificată în continuare în SXII/2007 este plină de molozul rezultat în urma distrugerii de către „jefuitorii de piatră" a instalației de *hypocaustum.*

Campania de cercetări arheologice din zona centrală a oraşului roman Porolissum realizată în anul 2007 a adus ca rezultate imediate, date noi privind existența celor două fortificații de lemn aflate sub zona centrală. S-a reconfirmat existența unei refaceri târzii a clădirii inițiale a *forum*-ului precum şi construirea unei clădiri târzii (baie) peste latura sudică a *forum*-ului. Au fost identificate templul lui *Mithras* de la Porolissum, precum şi urme de locuiri romanice târzii, postaureliene, la Porolissum**.**

88. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Argamum/Orgame]

Punct: Cap Dolojman

Cod sit: 160653.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 71/2007

Colectiv: Mihaela Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Monica Mărgineanu-Cârstoiu (IAB), Vasilica Lungu (ISSEE Bucureşti), Virgil Apostol (MNIR), Vera Rusu (ICEM Tulcea), studenți UAIM Bucureşti

Activitatea de cercetare arheologică şi conservare primară desfăşurată în anul 2007 pe şantierul arheologic Orgame/Argamum a beneficiat de susținerea financiară a MCC (30000 lei), fiind autorizată prin Autorizația de cercetare arheologică sistematică nr. 71/2007, înregistrată la DGPCN sub nr. 3400/25.05.2007.

La începutul campaniei s-a constatat că zidurile asupra cărora s-a intervenit în campania precedentă în cadrul acțiunii de conservare primară se păstrează în condiții foarte bune (sectoarele central şi de SE), intervențiile integrându-se în specificul inventarului edificat antic şi contribuind la atractivitatea sitului prin restituirea unei imagini coerente asupra organizarii spațiului urban. Față de această situație, execuția neprofesionistă, deşi finanțată prin PNR, a restaurării de la Poarta Mare, realizată în anii 2005-2006, se evidențiază prin alterarea brutală şi stridentă a aspectului şi a autenticității ruinelor, avertizând asupra imperativului colaborării efective dintre arheolog, proiectant şi executant în fiecare dintre momentele intervenției asupra monumentelor. In urma acestor constatări, avem în vedere extinderea conservării primare la toate structurile construite degajate prin săpături, spre a opri degradarea acestora sub efectul factorilor climatici. S-a observat o diminuare a stresului vegetației spontane, ca urmare a secetei din toamna-iarna 2006/2007 şi din prima jumătate a anului în curs. De asemenea, s-a constatat că nivelul apei este mai scăzut, facând posibilă explorarea vestigiilor din zonele inundabile ale sitului.

Ca urmare a indisponibilității a doi membri ai colectivului de cercetare, s-au desfăşurat săpături arheologice în doar două din sectoarele şantierului.

Sectorul Incinta Greacă (SIG)

Mihaela Mănucu-Adameşteanu, Monica Mărgineanu Cârstoiu, Virgil Apostol

Scopul cercetării a fost completarea documentației arheologice privind zidul de apărare de epocă greacă pe latura de S şi cunoaşterea etapelor habitatului din această zonă.

Rezultate anterioare:

În campaniile precedente au fost practicate mai multe secțiuni şi degajări în suprafață pe traseul presupus al fortificației greceşti, identificându-se, sub diferite forme (negativ, nuclee de zidărie lipsită de paramente, tronsoane de zid *in situ*) urme ale acesteia, pe un traseu oarecum paralel cu cel al incintei romano-bizantine pe latura de S. Aceste cercetări au făcut posibilă reconstituirea parcursului incintei, pe latura de S, pe o L totală de peste 100 m. Edificatoare în acest sens a fost recuperarea unui tronson de zid cu L de 23 m, având o l constantă de 2,60 m. Secțiunile SA, S1, S2, S3, SIG 001, SIG 003 şi casetele SIG-C02 şi SIG-C03, trasate şi săpate parțial în campaniile precedente au dus la identificarea unor contexte ce necesitau reluarea cercetării, în vederea epuizării.

În 2007 am continuat cercetarea pe traseul presupus al acestei fortificații, pornind de la rezultatele înregistrate în campania precedentă în secțiunile SA, S1, S2 şi S3, dintre care SA este ataşată zidului de incintă romano bizantin, la 5,50 m E de poterna de pe latura de S a acestuia. Totodată, necesitatea conservării *in situ* şi a punerii în valoare a tronsonului de incintă

degajat în campaniile anterioare (lg. 23 m) a impus eliminarea martorilor arheologici rămaşi în urma cercetării, precum şi verificarea stratigrafiei până la solul viu (stânca) la S de zid (aria convenţional numită SIG 2004, după data ultimelor cercetări efectuate pe loc).

Secţiunea SA, sondaj V (2 x 22 m)

S-a adâncit sondajul trasat în anul 2006 de-a lungul laturii vestice a SA, pe o lungime de 10 m din capătul său sudic, în vederea verificării depunerilor din exteriorul incintei romano-bizantine în acest punct. Au fost observate două tipuri de depuneri, conţinând resturi arheologice diferenţiate cronologic, tipologic şi cantitativ: în primele două carouri (de la N la S) avem de-a face cu umplutura unei depresiuni în stâncă (şanţ?) cu deschidere amplă şi adâncime maximă de -2,80 m faţă de nivelul de călcare actual (C6-C7). Inventarul arheologic, abundent, este în exclusivitate romano-bizantin, constând în amfore, ceramică de bucătărie şi resturi menajere (oase de animale, cenuşă). Această depresiune ar putea fi identificată drept unul din cele două şanţuri de apărare de pe latura de sud a fortificaţiei romano-bizantine, amintite de Maria Coja[1]. In ultimele trei carouri ale sondajului, unde adâncimea la care a fost surprinsă stânca variază între 2-2,40 m faţă de nivelul de călcare actual, straturile de depuneri prezintă o altă consistenţă şi conţin, comparativ cu situaţia înregistrată spre N, o cantitate mai mică de material arheologic, databil în sec. IV-III a.Chr. (fragmente atipice de amfore şi de vase din categoria comună) şi foarte rare resturi de oase. După aspectul pe care-l prezintă în secţiune, aceste depuneri par a fi acumulări datorate unor excavaţii într-o zonă apropiată, suprapuse de depozite rezultate după dezafectarea şanţului cu rol defensiv, menţionat mai sus.

Secţiunea S1/2006 (2 x 20 m)

In prelungirea spre S a S1/2006 (numită S1/2007) a fost înregistrat un zid (Z3) care face colţ cu Z2/2006, ambele păstrate numai la nivelul fundaţiilor. Judecând după lungimea lui Z3, edificiile aparţinătoare erau de mari dimensiuni. Cronologia acestor amenajări din piatră legată cu pământ (Z1, Z2 şi Z3) rămâne incertă, dat fiind că starea de conservare în care au fost descoperite (1-4 asize, dintre care ultima atinge nivelul de călcare actual) nu îngăduie referinţe la nivelul de funcţionare; stratul de pământ în care au fost amenajate ca fundaţii are un aspect cenuşiu albicios, nisipos şi conţine rare şi mărunte fragmente provenind de la amfore din sec. V-VI p.Chr. Spre capătul de S, Z3 pare demantelat până la prima sa asiză. Pentru verificarea stratigrafiei până la solul viu (stânca) s-a trasat un sondaj cu l de 1 m în interiorul S1/2007, de-a lungul laturii de E. Stratul de sub cel în care sunt implântate fundaţiile zidurilor are o grosime variind între 0,58 şi 0,72 m, se conturează la ad. de 0,40-0,55 m, este mai afânat şi are o culoare brun-cenuşie deschisă, conţinând rare fragmente ceramice greceşti din sec. IV a.Chr. Sub acesta, până la nivelul stâncii de calcar, se găseşte un strat neomogen, de culoare brun-negricios, marcat prin prezenţa a rare fragmente de ceramică grecească din sec. IV-III a.Chr. şi hallstattiene. Stânca a fost atinsă pe toată lungimea S1/2007, la ad. de 1,40-1,60 m faţă de nivelul de călcare actual. In extremitatea sudică a S1/2007, pe latura sa de E, au fost localizate şi decopertate, prin trasarea unei casete de 3 x 3 m, două morminte de înhumaţie (M1/2007 şi M2/2007), conţinând fiecare câte un schelet zăcând în poziţie dorsală, cu orientare V-E. Lipsite de orice inventar, cele două morminte pot fi atribuite, pe baza elementelor de ritual funerar, perioadei romano-bizantine. Prezenţa lor în acest sector, care poartă şi vestigii de construcţii din aceeaşi perioadă a evoluţiei cetăţii, ridică problema stabilirii succesiunii etapelor de folosinţă a terenului: în scop funerar şi pentru locuire.

Secţiunea S2/2006 (2 x 20 m)

Cu excepţia unei porţiuni din jumătatea sa de N, în anul 2006 stratigrafia acestei secţiuni a fost complet epuizată, atingându-se nivelul stâncii. În anul 2007 a fost reluată cercetarea în jumătatea de N (C3-4) unde, în campania precedentă, se evidenţiase o anomalie susceptibilă de a fi interpretată ca negativ al incintei greceşti. S-a constatat că, într-adevăr, ea corespunde unui şanţ orientat E-V, săpat în stâncă până la ad_{max} de 2,70/2,80 m faţă de nivelul de călcare actual. Pe fundul acestui şanţ se află o depunere groasă de bolovani nefasonaţi de piatră de dimensiuni medii şi mari, zăcând în dezordine într-un strat de pământ nisipos, de culoare cenuşiu gălbuie, în care apar rare fragmente ceramice greceşti din sec. IV-III a.Chr. (amfore, ceramică cenuşie, kantharoi cu firnis negru cu decor canelat, fragmente de vase lucrate cu mâna şi rare oase de animale). Sanţul are la bază l de 1,80 m şi este săpat în stâncă de la ad. de 0,90/1,10 m faţă de nivelul de călcare actual, unde are l de 3,80 m. La ad. de 1,60/1,70 m există o treaptă de îngustare a şanţului, la l de 2,30 m, ceea ce corespunde lăţimii cunoscute a zidului de incintă grecesc şi sugerează că ne-am afla în faţa unei alte amprente în negativ a traseului său. Totodată, S2/2006 a fost prelungită spre S cu trei carouri (C11-13), în scopul identificării altor complexe atribuibile primei epoci a fierului, după ce în campania precedentă în această parte a secţiunii au fost cercetate 6 gropi hallstattiene. Stratigrafia identificată în această nouă suprafaţă o confirmă pe cea înregistrată în anul 2006: sub vegetalul actual, amestecat cu o mare cantitate de material arheologic provenit din stratul următor, se află o depunere consistentă (gr. 0,30-0,50 m) de pământ cenuşos, prăfos, care se caracterizează prin prezenţa unui abundent şi variat inventar ceramic din sec. IV a.Chr. (material tegular, amfore de Chios şi de Thasos, ceramică uzuală, ceramică fină cu firnis negru, fragmente de figurine de teracotă, fragmente de vase modelate cu mâna). Acesta zace pe o suprafaţă (N1) de pământ roşcat mazăros, tasat împreună cu cioburi (preponderent de amfore) de mici dimensiuni şi pietriş mărunt, care, la rândul ei, suprapune un strat, cu grosimea oscilând între 0,21-0,25 m, de pământ nisipos, de culoare galben-roşcată, cu aspect de piatră de calcar locală degradată, amestecat cu bulgări mici şi neprelucraţi de piatră de calcar şi fragmente ceramice (între care se remarcă fragmente de amfore din perioada anterioară ştampilării), mai puţin abundente decât în stratul precedent. Nivelul rocii de calcar a fost atins în C11-13 la adâncimi variind între 1,10-1,30 m. Deasupra stâncii se află un strat de culoare brun-roşcat, cu aspect de rocă macerată, în care se află bulgări mărunţi de piatră de calcar şi rare resturi menajere, foarte fragmentate: oase de animale (inclusiv peşte) şi fragmente ceramice de o mare varietate, provenind de la vase din prima epocă a fierului, greceşti arhaice şi clasice. Chiar dacă suprafaţa rocii prezintă unele denivelări ce pot sugera excavaţii umane, se constată absenţa oricăror urme de amenajări destinate explicit locuirii (vetre, urme de stâlpi pentru susţinerea pereţilor, gropi de provizii).

Secţiunea S3/2006 (20 x 2 m)

A fost continuată cercetarea iniţiată în anul 2006 în această secţiune, unde, datorită pantei accentuate a terenului şi vecinătăţii unuia din turnurile zidului de apărare al cetăţii romano-bizantine, situaţia arheologică se prezintă deosebit de bulversată. La nivelul solului actual între extremităţile secţiunii se înregistrează o diferenţă de nivel de aproximativ 2 m, ea datorându-se probabil atât morfologiei particulare a terenului în

această zonă, cât şi numeroaselor intervenţii umane. In capătul de N al secţiunii, în C1-2, au fost înregistrate, succesiv, două platforme de lut bătătorit (la -0,60/0,70 m şi la -1,40/1,70 m) care par a suprapune o dărâmătură de zid legat cu lut. Ele sunt tăiate spre S de o groapă amplă (marginea ei spre S nu e sesizabilă din cauza alunecării straturilor) din a cărei umplutură s-au recuperat numeroase fragmente ceramice greceşti şi romano-bizantine – îndeosebi amfore, dar şi două opaiţe fragmentare, greutăţi din ceramică pentru plasa de pescuit, sticlă de geam – precum şi o mare cantitate de oase de animale, care zăceau într-un pământ negru prăfos, foarte afânat, conţinând şi resturi de arsură (cărbuni, cenuşă). La S de acest complex, în C3-6, a fost observată prezenţa unui strat consistent (gr. între 0,97 m şi 0,44 m) de piatră de dimensiuni şi forme diferite, zăcând într-un pământ negru măzăros şi dur, amestecat cu ceramică preponderent din sec. IV-III a.Chr. După poziţie şi compoziţie, această depunere ar putea fi interpretată ca reprezentând dărâmătura unui zid de incintă, căzută pe o pantă accentuată. După îndepărtarea acestui masiv de dărâmătură, cercetarea s-a concentrat în carourile din jumătatea sudică a S3 (C6-7), unde s-au evidenţiat rămăşiţele unui cuptor de formă rectangulară (cpt. 2), tăiat de profilul de E al secţiunii. Din amenajarea acestuia a putut fi degajată parţial latura de E, care are L de 1,76 m, fiind flectată în partea mediană, probabil ca urmare a exercitării unei puternice presiuni exterioare în acest punct (cutremur?). Pe înălţimea degajată, de cca. 0,45-0,55 m, acest perete poartă încă o faţuială din lut ars, aplicată în mai multe straturi şi având o gr. de 0,04-0,06 m. La extremităţile de N şi S acest perete face colţ cu câte un perete perpendicular, păstrat parţial. Grosimea pereţilor acestei construcţii este remarcabilă (cca. 1 m), după cum lasă să se vadă părţile degajate Umplutura din interiorul cuptorului a fost cercetată pe o gr. de 0,63 m; ea constă din. chirpic ars macerat, bolovani de piatră de dimensiuni şi forme diverse, pământ negru cenuşos afânat şi sporadice materiale ceramice, atribuibile epocii romane târzii şi greceşti. Cercetarea acestui complex impune extinderea săpăturii spre E. In carourile sudice ale S3 (C8-10) stratul de piatră este mai puţin consistent, lăsând loc unuia mai degrabă cenuşos prăfos, cu multă şi variată ceramică romano-bizantină. Nivelul rocii vii nu a fost atins in niciunul din carourile S3.

Suprafaţa SIG 2004 (30 x 6 m)

Reluarea activităţii în această zonă, cercetată în anii 2000-2004, a avut drept scop aplicarea unei intervenţii de conservare primară asupra singurului tronson al incintei greceşti identificat prin săpătură, pe latura de S, pe o L de peste 20 m. S-a procedat la pregătirea terenului şi a monumentului pentru conservare *in situ*, prin degajarea lor de molozul rezultat în timpul cercetării şi de cel acumulat după încheierea săpăturii (2004). Totodată s-au îndepărtat profilele intermediare şi s-a adâncit sondajul început în 2004 pe lângă profilul vestic al C03, în scopul verificării stratigrafiei până la solul viu (stâncă). S-a constatat că în faţa zidului grec stânca se află la ad. de 3,40 m sub nivelul de călcare actual (respectiv, la –2,10 m sub nivelul fundaţiei acestuia), având o accentuată înclinare N-S. Acumularea de pământ aflată între aceste cote, databilă, prin inventarul arheologic, în epoca arhaică (sec. VI a.Chr.) se caracterizează prin prezenţa abundentă a unor urme de arsură (cenuşă, cărbuni), oase de animal cu urme de ardere, dar şi bulgări de zgură metalică şi argilă vitrificată. Chiar dacă această compoziţie sugerează funcţionarea unor complexe artizanale în apropiere, atribuibile, după inventarul cu care sunt asociate, epocii arhaice, confirmarea existenţei lor reclamă extinderea cercetării arheologice. Odată cu îndepărtarea profilului dintre C02-C03, a fost identificat un cuptor cilindric (cpt. 1) de mari dimensiuni (d 3,70 m) adosat zidului de incintă grec, pe care amenajarea sa l-a afectat parţial. Ca urmare a timpului de lucru avansat, cercetarea sa nu a putut fi epuizată, necesitând extinderea suprafeţei spre S, pentru determinarea formei complete şi a eventualelor anexe funcţionale. Umplutura din interiorul cuptorului, până la adâncimea la care a fost golit (1,70-2,30 m) pare să se fi acumulat după dezafectarea sa, conţinând blocuri mari de piatră, bolovani de piatră nefasonaţi de dimensiuni medii şi mici, fragmente de cărămizi romano-bizantine, oase, fragmente ceramice sporadice greceşti şi romano-bizantine. Deocamdată nu au fost surprinse vestigii ale structurii sale (compartimentare, platformă, sistem de susţinere a platformei). [Mihaela Mănucu-Adameşteanu].

Sectorul NT (necropola tumulară greacă)

Vasilica Lungu

Durata cercetării - 11-21 septembrie 2007.

În anul 2007 au fost programate săpături sistematice în sectorul II din necropola tumulară, în zona mormintelor din epocile arhaică şi elenistică, cu scopul de a surprinde urme ale unor amenajări din a doua jumătate a sec. VI a.Chr. şi din sec. V a.Chr., perioadă neatestată până în prezent.

Cercetarea acestui sector al necropolei tumulare de epocă greacă a cetăţii Orgame s-a desfăşurat, în principal, între anii 1995-2000 şi a avut drept rezultat identificarea unor nuclee funerare organizate spaţial, datând din sec. VII-VI şi IV-III a.Chr.

Pentru a urmări distribuirea mormintelor în spaţiul necropolei, au fost deschise mai multe casete asupra unor amenajări din piatră vizibile la suprafaţa terenului şi secţiuni intermediare, după cum urmează:

Tumul TT07

A fost deschis un nou tumul (T07), săpat parţial pe latura de E prin 3 casete cu dimensiunile de 5 x 5 m fiecare, unde s-au atins adâncimi între 0,10 şi 0,80 m. Pe suprafaţa degajată au fost săpate trei morminte. Un mormânt cu d_{ext} de 12 m ocupă aria centrală, în timp ce un alt mormânt cu diametrul de 5 m (T07m1) a fost adăugat pe latura de S. Ambele morminte sunt de incineraţie, cu depunere de ofrande şi suprafaţa mormântului marcată de ringuri de piatră. Din inventar fac parte vase fragmentare cu firnis negru, din ceramică cenuşie şi amfore. În caseta 3, la S de mormântul T07m1, la ad. de 0,60 m faţă de nivelul actual, a fost săpat integral un mormânt în groapa rectangulară cu dimensiunile de (L)1,50 x (l)0,80 m x (h)0,33 m, cu fundul gropii pe stâncă şi cu una din laturi întărită cu pietre dispuse pe 4 sau 6 asize. În partea superioară, mormântul, numerotat T07m2, a fost protejat cu mai multe lespezi mari. În interior, pământul castaniu deschis era foarte tare, cu foarte puţine urme de arsură şi fără resturi umane. Mobilierul funerar este format dintr-o *oinochoe West Slope*, un bol cu firnis negru şi un lekythos din pastă cenuşie. Inventarul se datează în prima jumătate a secolului III a.Chr.

La S de caseta acestui mormânt a fost trasată o secţiune cu dimensiunile de 22 x 1 m pentru a verifica traseul unei străzi, care a apărut la ad. de 0,70 m. De deasupra ei s-a degajat un strat de pământ fără urme de intervenţii. De la nivelul străzii s-a recuperat un bol grecesc cu toarte orizontale şi benzi de culoare roşie. Câteva fragmente de panse de amfore şi vase cu firnis negru au apărut în capătul nordic al secţiunii, din apropierea mormântului T07m2.

La aprox. 20 m V de acest nou tumul s-a curățat, pe o L de 20 de m, secțiunea deschisă în 1997, cu scopul de a verifica traseul străzii.

Tumul TU07

A fost deschis la E de precedentul tumul, pentru a verifica zona dintre două grupuri tumulare din epoca elenistică, cercetate în anii anteriori. Cu această ocazie au fost trasate două casete, cu dimensiunile de 5 x 2 m, cu martor de control de 0,20 m. S-a săpat până la ad. de 0,35 m pentru a se degaja inventarul unui alt mormânt de incinerație de epocă elenistică, construit cu ring din pietre, cu d_{int} de 4 m. Din inventar au fost recuperate un fish-plate fragmentar cu firnis negru, o oinochoe de culoare cenuşie, lucrată la roată, un *lekythos* cu firnis negru, o amforă de Thasos fragmentară şi un obiect din metal foarte corodat, probabil un vârf de săgeată.

Tumul TV07

În capătul secțiunii care coboară de la tumulul Heroon spre S şi la 8 m V distanță de aceasta, a fost deschisă o nouă casetă, cu dimensiunile de 7 x 3 m, acoperind o suprafață marcată cu pietre mari şi material arheologic. În interiorul casetei au fost identificate mai multe morminte de epocă elenistică. Pe latura dinspre E a casetei a fost degajat mormântul de incinerație TV07m1, cu inventarul depus la 0,45 m adâncime. Acesta se compunea din oinochoe cu firnis negru, *lekythos*, fish-plate cu firnis negru, o cute, o amforă de Thasos fragmentară. Pe latura de V a casetei s-a cercetat parțial un alt mormânt, din care s-a recuperat un fragment de amforă de Chios. Pe zona de protecție dintre cele două morminte, a apărut un al treilea mormânt - TV07m3 - care conținea o incinerație în urnă - inserat în mantaua de pietre.

Secțiune N 2007.

La N de tumulul TC97 a fost deschisă o secțiune cu dimensiunile de 17 x 1 m, pentru a controla limita nordică a necropolei arhaice. S-a săpat până la ad. de -0,40 m, unde a apărut stânca. În această zonă nu au apărut alte amenajări, cu excepția unui segment din şanțul tumulului TC97, intersectat în capătul sudic al secțiunii. Aici s-a atins ad. de -1 m şi au fost recoltate mai multe fragmente de amfore de Thasos din umplutra acestuia.

Secțiunea N 2007

În apropierea tumulului TB95 a fost deschisă o secțiune de control, cu laturile de 11 x 1 m, pentru a controla zona dintre acest tumul şi tumulul Heroon. S-a săpat până la adâncimea de -1 m, în pământ negru afânat, fără a întâlni alte amenajări. În capătul nordic al secțiunii, s-a atins stânca la 0,80 m.

Secțiunea S 2007

Pe linia tumulilor din sectorul I al necropolei, spre cetate, a fost deschisă o secțiune cu dimensiunile de 15 x 1 m, orientată N-S, cu scopul de a urmări evoluția necropolei în această zonă. Aici s-a săpat până la ad. de -0,80 m în capătul nordic, în pământ castaniu închis, şi până la 0,30 în capătul sudic. În jumătatea sudică a şanțului a fost intersectat, pe lățimea secțiunii, un segment dintr-o amenajare din pietre asemănătoare unui ring. Din pământul de umplutură au fost adunate câteva fragmente de mici dimensiuni de amfore greceşti de sec. IV a.Chr.

Secțiunea S2007

La S de linia tumulilor TH, TI şi TJ, săpați în anii anteriori, a fost deschisă o nouă secțiune pe direcția N-S, cu scopul de a urmări evoluția necropolei în această zonă. S-a săpat până la ad. de -0,40 m, unde apărut stânca. Nu au fost identificate urme arheologice în această zonă.

Casetă 1.2007

La S de limita mormintelor de epoca arhaică şi în imediata ei apropiere, a fost deschisă o casetă cu dimensiunile de 6 x 3 m. Adâncimea atinsă a fost de 0,10 în capătul sudic şi de 0,27 m în capătul nordic. În interiorul casetei au apărut mai multe pietre dispuse în semicerc, indicând, probabil, prezența unui mormânt distrus. Sporadic au apărut fragmente de amfore de Thasos de sec. IV a.Chr.

Casetă 2.2007

O altă casetă cu dimensiunile de 7 x 3 m a fost deschisă în apropierea valului care indică limita estică a necropolei. S-a săpat până la stâncă, care a apărut la 0,20 m, fără a găsi urme arheologice.

Casetă 3.2007

În apropierea secțiunii magistrale care pleacă de la tumulul Heroon spre S, a fost deschisă o nouă casetă cu dimensiunile de 7 x 3 m cu scopul de a controla aria de la S de necropola arhaică. Adâncimile atinse variază între -0,10 m, în capătul sudic al secțiunii, unde s-a săpat până la nivelul stâncii, şi -0,50 m, în jumătatea nordică. Aici a fost dezvelit parțial un segment din ringul unui mormânt distrus. Din pământul degajat s-au recuperat câteva fragmente de amfore de sec. IV a.Chr. [Vasilica Lungu].

Conservarea primară în campania anului 2007

S-au efectuat intervenții de conservare primară în următoarele sectoare: SIG (tronson incintă greacă), central (cuptoare menajere romano-bizantine), SE (rest de pavaj din cărămidă de epocă romană). Lucrările au fost realizate cu muncitori necalificați, localnici, sub îndrumarea Verei Rusu, restaurator I A (arheologie) în cadrul ICEM Tulcea. Materialele puse în operă în cadrul activității de conservare primară au fost: piatră de calcar local (recuperată din dărâmătura edificiilor antice), lut, nisip, ciment, carton bituminat. La zidire s-a utilizat un mortar de ciment şi nisip în miezul zidului, iar rosturile vizibile au fost umplute cu liant din pământ galben, pentru a nu altera aspectul vestigiilor. In urma acestor intervenții, trama urbanistică devine vizibilă şi coerentă pentru vizitatori, iar intervenția asupra structurilor antice în vederea asigurării conservării nu distorsionează percepția monumentelor prin intervenții frapante în privința tehnicilor şi materialelor utilizate. [Mihaela Mănucu-Adameşteanu]

Planşa 42

Note:

1. Maria Coja, *Orgame/Argamum. I.,* (ed. M. Mănucu-Adameşteanu), Bucureşti, 2005, p. 38-39 şi 108-110.

Résumé:

L'activité du chantier de fouilles archéologiques sur le site d'Orgamè/Argamum a été reprise au début de septembre 2007, tout en continuant au cours du mois suivant, grâce à l'appui financier du Ministère de la Culture et des Cultes. La recherche s'est déroulée en deux seuls secteurs du chantier (le secteur de l'enceinte grecque – SIG – et le secteur de la nécropole tumulaire grecque - NT), sous la conduite de Mihaela Mănucu-Adameşteanu (SIG) et Vasilica Lungu (NT). Monica Mărgineanu Cârstoiu, Virgil Apostol et Stefan Bâlici ont complété les relevés d'architecture, et Véra Rusu a coordonné l'activité de conservation sur place d'un tronçon de l'enceinte grecque (23 m long).

Les recherches conduites dans le secteur de l'enceinte grecque (SIG) ont visé le repérage d'autres traces du parcours de la muraille d'enceinte et le contrôle de la stratigraphie hors

de la cité romaine tardive, du côté sud de celle-ci. La suggestion du négatif de ladite enceinte s'est confirmée dans la S2/2006, tandisque dans la S1/2007 on a localisé et découvert de deux tombes à inhumation d'époque romaine tardive. La stratigraphie de la S3/2006 se présente toujours fortement dérangée, soit par des œuvres d'époque tardive que par la pente rapide du terrain ; quand même, on y a saisit la présence d'un four artisanal (cpt. 2) à forme quadrilatère, dont seulement le côté ouest a été complètement dégagé (1,76 m). Dans l'aire SIG 2004, résultée de l'unification de SIG 001, SIG 003, C02 et C03, l'aménagement en vue de la conservation du tronçon de l'enceinte grecque à porté à la découverte d'un autre four (cpt. 1), à forme circulaire (3,70 m en diamètre), appuyé du côté sud de l'enceinte grecque. La chronologie des deux fours reste encore problématique, et leur recherche, par l'extension de l'aire de fouilles, a été prise en compte pour la prochaine campagne.

Les fouilles entreprises dans le secteur II de la nécropole tumulaire grecque ont miré à la localisation de tombes appartenant à la seconde moitié du VIe s.av.J.-Ch. et au Ve s.av.J.-Ch., jusqu'à présent absents de la chronologie de la nécropole.

On a ouvert trois nouveaux tumuli (TT07, TU07 et TV07), tous relevant de tombes se regroupant en grappes autour de la première. On y a complètement fouillé sept tombes, toutes à incinération, datées des IVe et de la première moitié du IIIe s.av.J.-Ch. De par l'emplacement choisi pour quatre nouvelles sections (Sections Nord 2007.1 et Nord 2007.2; Sections Sud 2007.1 et Sud 2007.2) et trois aires (Casetele 1.2007, 2.2007 et 3.2007) dans des secteurs déjà fouillés de la nécropole, en proximité de la cité, on a cherché de localiser d'éventuels complexes funéraires de la seconde moitié du VIe s.av.J.-Ch. et au Ve s.av.J.-Ch., sans pourtant en avertir la présence.

89. Lainici, oraş Bumbeşti-Jiu, jud. Gorj

Punct: Mănăstirea Lainici

Cod sit: 79317.05

Autorizația de cercetare preventivă nr. 459/2007

Colectiv: Vasile Marinoiu – responsabil, Gheorghe Calotoiu (MJ Gorj)

Mănăstirea Lainici se află situată pe DN 66 (E 79), la 33 km N de municipiul Târgu Jiu, pe malul drept al râului Jiu, la cca. 50 m V de acesta. Mănăstirea, metoh al Episcopiei Râmnicului, are hramul *Intrarea în biserică a Maicii Domnului* şi datează ante 1784 (*Arhivele Naționale Bucureşti, fond Episcopia Râmnic, CV/6; vezi şi CV/26*), refăcută din temelii între anii 1812-1817 de monahia Calistrata, Răducan Sărdănescu medelnicer, Nicolae Brăiloiu fost mare pitar şi alții. A fost pictată în frescă, atât în interior cât şi în exterior în 1820[1], reparată în anii 1859, 1935, 1990, 2007 (restaurare pictură, reparații zidărie, hidroizolații pridvor).

Ca urmare a lucrărilor de consolidare şi hidroizolație la pridvorul bisericii vechi a mănăstirii Lainici, s-a trasat o casetă aici, orientată E-V, cu dimensiunile de 5 x 3,80 m. La ad. de 0,80 m, pe latura de S au apărut fragmente de schelete umane (3 cranii, şi numeroase resturi osteologice de la membrele superioare şi inferioare, deranjate probabil odată cu refacerea fundației bisericii în anii 1812-1817), iar pe latura de N s-a păstrat parțial un schelet uman (cu o L de 1,20 m) ce a aparținut unei călugărițe, după cum reiese din inscripția cu litere chirilice, incizată pe cărămida (cu dimensiunile de 24 x 12 x 3 cm) descoperită sub cap: *Zinovia monahia mi (ЗИНОВИА Монахиа МИ).*

La picioarele acesteia s-a descoperit fragmentele unui alt schelet şi o cărămidă cu inscripția *Misail monah (МИСАИЛ Монах)* .

Mormintele pot fi datate la sfârşitul sec. XVIII, ele fiind deranjate cu ocazia refacerii fundației bisericii, la începutul sec. XIX.

Note:

1. vezi documentul din 6 aprilie 1820 – Academia Română, CVI/6, nr. 20.

Bibliografie:

Alexandru Ştefulescu*, Istoria Tg-Jiului, 1906, p. 426;* Idem*, Gorjul istoric şi pitoresc,* 1906, Târgu Jiu; N. Iorga*, Studii şi documente,* XI, *p. 235;* Idem*, Sate şi mănăstiri,* p.331; Gr. Ionescu*, Istoria arhitecturii,* II, p. 356-357; Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților şi monumentelor feudale din România,* I, Țara Românească, vol. 1, 1970, p. 396.

90. Lăpuş, com. Lăpuş, jud. Maramureş

Punct: Podanc

Cod sit: 108231.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 119/2007

Colectiv: Carol Kacsó (MJIA Maramures), Carola Metzner-Nebelsick, Ulrich Schultz, Pavel Kopal (LM Univ. München), Louis D. Nebelsick, Aleksandra Osińska (UKSW Varşovia), Susanne Spindler (Freie Univ. Berlin), studenții Csaba Bodnár, Júdit János (ELTB Ungaria), Stefan Kaminski (LM Univ. München), Michael Kralisch (Humbolt Univ, Berlin), Marcin Kuc, Aleksandra Knapik (UKSW Varşovia)[1]

Campania de cercetare din anul 2007 a necropolei tumulare de la Lăpuş, desfăşurată între 6 şi 31 august, respectiv 13 şi 20 octombrie, a avut, în principal, următoarele scopuri:

- ridicarea topo a punctului de hotar Podanc şi realizarea unei hărți actuale a necropolei cu ajutorul unui tahimetru, precum şi localizarea altor grupări tumulare, pentru a se asigura o cunoaştere modernă a monumentelor necropolei de la Lăpuş, având în vedere şi numărul crescut al distrugerilor recente. Planul se realizează pe baza celei mai bune hărți cadastrale existente în acest moment (foaia L-34-24-D-b-2-IV Nr. 150).
- cercetarea pe sectoare a unui tumul amenințat de distrugere datorită unui drum local şi a lucrărilor agricole, pentru a se documenta complexele existente şi a se obține artefacte. Cu ajutorul procedeelor de analiză specifice ştiințelor naturale a complexelor ce urmau să apară, se dorea o datare precisă a cel puțin unui tumul. Se considera acest lucru important, întrucât până în prezent nu avem la dispoziție astfel de date. A fost ales pentru cercetare un tumul de dimensiuni mai mari, despre care se putea presupune că a avut o perioadă mai îndelungată de timp de construcție şi de folosire. Ținând seamă de prezența în materialul ceramic al tumulilor cercetați, respectiv publicați a diferitelor stiluri de decor se spera ca, printr-o exactă observare a contextelor de apariție a descoperirilor, să se obțină noi date cu privire la relația temporală între aceste stiluri, respectiv la posibila lor legătură contextuală. De asemenea, se spera ca,

printr-o săpătură efectuată în mai multe suprafețe, urmărindu-se diferitele straturi, să se obțină informații cu privire la relațiile stratigrafice şi să se clarifice repartiția diferitelor stiluri de decor. Pentru a fi realizată o încadrare cronologică precisă a descoperirilor de ceramică şi a complexelor, trebuiau obținute mai multe probe pentru datări C14. Dispunerea celor trei suprafețe de cercetare potrivit metodelor de săpătură a aşezărilor urmărea obținerea de informații detaliate cu privire la construcția unui tumul din cadrul necropolei.

Obligați de împrejurări subiective, respectiv obținerea acordului proprietarilor terenului, am început lucrările campaniei din 2007 cu cercetarea parțială a tumulului 25, aflat în imediata vecinătate a tumulului 13, deci în gruparea tumulară 3. Încă înainte de demararea săpăturilor părea destul de probabil că movila a suferit serioase distrugeri. Această impresie a fost, din păcate, confirmată, partea cercetată prezentând serioase deranjări, astfel că continuarea săpăturilor în acest loc a apărut ca lipsită de sens.

Au fost săpate în sectorul D al tumulului 25 trei suprafețe alăturate de câte 4 x 4 m fiecare, adică un total de 48 m^2, până la ad. de 0,50-0,90 m sub nivelul solului actual. În nivelul cel mai de jos au fost surprinse trei gropi dispuse liniar pe direcția N-S, care se adânceau în pământul neumblat, un lut de culoare alb-cenuşie până la galben. Ele conțineau fragmente ceramice caracteristice fazei Lăpuş II şi bucăți de cărbune de lemn. A fost prelevată o probă de cărbune pentru analiză de C14.

Lucrările au continuat cu cercetarea tumulului 26. El se găseşte tot în gruparea 3, la SV de tumulul 25. Tumulul apare în prezent ca o ridicătură de mică înălțime, cu un diametru de cca. 35 m. Partea sa vestică se află în zona unui drum de care, acesta distrugând o porțiune din tumul. Se poate observa în profilul şanțului de lângă drum o amenajare de pietre de râu ce a aparținut, foarte probabil, tumulului.

In sectorul A al movilei au fost deschise trei suprafețe, pornind de la partea cea mai înaltă şi ajungând până la drumul de care, cu dimensiunile 4 x 5 m pentru suprafețele AIII şi AII, respectiv 3 x 5 m pentru suprafața AIII, însumând un total de 55 m^2. Între suprafețe s-au păstrat martori stratigrafici de câte 1 m lățime.

Metoda de cercetare a fost similară celei de săpătură într-o aşezare de tip *tell*, săpătura urmărind straturile, martorii stratigrafici permițând obținerea de date detaliate asupra construcției tumulare (vezi şi scopurile cercetării). Straturile nu a putut fi indubitabil recunoscute în toate cazurile în timpul săpăturii, întrucât tumulul a fost amenajat din diferite rânduri de lut, delimitările dintre ele devenind vizibile abia pe profil. Dificultățile cercetării au fost accentuate de seceta foarte mare din timpul săpăturilor, nefiind adesea posibilă efectuarea de săpături a pământului tare ca piatra cu şpaclul, ci doar cu hârletul.

În cursul săpăturilor s-a evidențiat faptul că tumulul 26 este un monument cu structuri extrem de complexe, care n-au fost constatate până în prezent în cadrul necropolei de la Lăpuş.

După o primă analiză a complexelor puse în evidență în porțiunile cercetate până în prezent, majoritatea măsurate şi tridimensional, toate documentate prin numeroase desene de planuri şi profile, precum şi fotografii digitale, se poate reconstitui parțial construcția tumulară. Este de remarcat însă că este vorba în acest moment doar de primele cunoştințe cu privire la această construcție, întrucât doar o mică parte a tumulului a fost săpată.

Sectorul AIII (suprafața din apropierea centrului tumulului în porțiunea sa cea mai înaltă).

După îndepărtarea stratului de humus şi a stratului superior de culoare brun-gălbuie, amestecat cu lut, al mantalei tumulului, la o ad. de 0,20 m sub nivelul actual a apărut, pe o suprafață de 4 x 5 m, un strat roşu de pământ lutos ars, cu o gr. de 0,05 până la 0,10 m. În imediata vecinătate a profilului estic a fost sesizată o depunere formată din pietre mari de râu şi fragmente de râşnițe, care a fost pusă în evidență, doar parțial, pe o suprafață de cca. 2 x 1 m. Ea aparținea suprafeței arse de culoare roşie şi conținea extrem de puține fragmente ceramice. În parte acoperit de pietrele mari de râu, implantat de asemenea în stratul de lut ars la roşu, se aflau pietre mai mici rotunde, ce făceau impresia unui pavaj de mai mici dimensiuni. Sub stratul lutos de arsură, care se adâncea sub depunerea de pietre în formă de groapă, urma o depunere mai groasă de lut cenuşiu deschis-gălbui. Înspre marginea sud-estică a sectorului IIIA, în imediata vecinătate a depunerii de pietre, a fost cercetată o groapă extrem de complex structurată cu mai multe faze de umplere. În mod vizibil, ea a fost săpată abia după ridicarea mantalei tumulului şi a fost umplută în diferite etape cu pământ lutos ce conținea cărbune de lemn, precum şi fragmente ceramice. În apropierea peretelui sudic al sectorului au apărut fragmentele unui vas Lăpuş II. Lipsesc însă orice indicii cu privire la existența vreunei înmormântări. În partea superioară a gropii centrale se aflau resturi lemnoase adâncite (posibil de la stâlpi) precum şi urme de cărbune de lemn. Existența acestora permite presupunerea că în partea cea mai înaltă a tumulului au avut loc procese rituale complexe. Evaluarea perioadei de timp în care s-au desfăşurat acestea, în lipsa rezultatelor analizelor de C14, nu poate fi încă realizată. Pe baza numeroaselor complexe cu cărbune de lemn *in situ*, au putut fi trimise la analize pentru datări de C14 în total 12 probe[2].

Din porțiunea centrală a tumulului şi până pe la mijlocul flancului tumular cercetat s-a putut documenta foarte bine structura movilei. Deasupra stratului de arsură, care a putut fi urmărit până la mijlocul tumulului, se afla un strat de lut galben, iar sub stratul roşu un altul, de culoare galben-cenuşie, care în anumite zone, în special înspre centru, avea o gr. de 0,30 m sau chiar mai mult. În special în profilul sudic al sectorului IIIA au putut fi documentate diferite benzi de lut cu o grosime de 0,05-0,10 m, din care a fost ridicat tumulul. Recunoaşterea graniței dintre partea construită şi solul neumblat a întâmpinat şi aici dificultăți, întrucât la ridicarea mantalei tumulului a fost folosit lutul aflat la fața locului. O expertiză geologică şi pedologică este în curs de realizare de către ing. Dumitru Istvan.

Sectorul AII

În sectorul de mijloc cercetat a devenit evident, ca de altfel şi în sectorul AIII, că după ridicarea tumulului au fost adâncite în manta gropi de mari dimensiuni. Ele conțineau doar fragmente ceramice răzlețe şi pământ lutos amestecat cu cărbune de lemn, lipseau însă descoperirile demne de remarcat ca şi oasele calcinate. În stadiul actual de cunoaştere nu poate fi încă clarificată funcția acestor gropi.

Descoperirea cea mai remarcabilă, neîntâlnită până în prezent la alți tumuli ai necropolei de la Lăpuş, este un rând dublu de bârne de lemn înjumătățite, care se aflau în acest sector, la ad. de 0,50-0,60 m sub suprafața actuală a tumulului. Ele erau adâncite cu partea rotunjită în solul viu şi formau cu partea netedă la nivelul solului antic o construcție de lemn. În direcția periferiei tumulului se adăugau resturile unui strat de lemn carbonizat, părți din acestea fiind constatate şi în partea estică a sectorului IA. Împreună cu bârnele înjumătățite, acestea par a fi format un fel de podea de lemn.

Sectorul AI:

La marginea tumulului, pe un areal extins din suprafața de 3 x 5 m, a fost pus în evidență un covor de fragmente ceramice, adâncit într-un pământ lutos galben. Parțial, fragmentele provenite de la tipuri diferite de vase cu grosimi deosebite ale pereților se aflau unele peste altele într-un pachet gros. N-au putut fi constate vase sparte pe loc. Stratul de lut de 0,30 m gr., în care se afla covorul de fragmente ceramice, fusese izolat prin resturile stratului subțire de lemn, dedesubtul căruia fiind prezent un alt nivel de fragmente ceramice. Cele două niveluri de fragmente ceramice nu au putut fi separate pe întreaga extindere a sectorului AI, mai ales că stratul de lemn era prezent doar înspre marginea estică a numitului sector. Doar în profilul estic au putut fi constatate niveluri diferite, respectiv straturi separate. Este de aşteptat ca în timpul restaurării să se stabilească dacă în cele două niveluri de fragmente ceramice se află sau nu piese care se potrivesc. Potrivit observațiilor din timpul săpăturii, ce urmează încă a fi verificate, în partea inferioară a covorului de fragmente ceramice se aflau şi fragmente de funduri de vas, în timp ce în părțile sale superioare erau prezente fragmente de pereți şi, majoritare, de margini, dar lipseau fundurile.

În partea extremă a tumulului se aflau gropi de mari dimensiuni cu adâncimi şi umpluturi diferite. Remarcabilă este o depunere parțial dezvelită în formă de groapă ce conținea preponderent ceramică arsă secundar (fragmente de la vase de mari dimensiuni), resturi de ardere, cărbune de lemn, bucăți mari de chirpici, ultimele provenite de la case, respectiv construcții cu pereți. Era evidentă o deosebire. Gropile periferice conțineau în principal ceramică arsă secundar, în timp ce din covorul de fragmente ceramice lipsea o astfel de ceramică. Şi în sectorul AI, înspre marginea vestică, a fost surprinsă o groapă de stâlp.

Rezumând observațiile referitoare la tumulul 26, deocamdată doar parțial cercetat, se poate afirma că acesta a fost ridicat pe un teren uşor ascendent. Îi lipsea o manta de pietre sau o depunere mai mare de pietre, eventual doar un ring de pietre, care nu a fost evidențiat în săpătură, urmele sale fiind vizibile în şanțul drumului aflat la marginea vestică a tumulului. Doar în porțiunea cea mai înaltă, centrală a movilei se afla o depunere de pietre cu dimensiunile de 2 x 1 m, încă nepusă total în lumină, formată din mai multe rânduri şi plasată într-un strat extins de pământ lutos ars la roşu. Lângă această depunere centrală se afla o groapă amenajată în mai multe etape, încă nici ea total cercetată. Groapa se adâncea 0,50-0,60 m în solul viu, fundul său aflându-se la 1,50 m sub nivelul actual al tumulului.

Numeroase gropi de mari dimensiuni în toate porțiunile cercetate ale mantalei tumulare, ca şi gropile de stâlpi sunt martorii unor procese rituale complexe, care înseamnă intervenții în tumulul deja ridicat. La acestea se adaugă depunerile intenționate de ceramică arsă secundar într-un foc aprins într-un alt loc, ca şi bucățile de chirpici.

Până în prezent nici în tumulii de la Lăpuş, dar nici în alți tumuli din Bronzul târziu al Bazinului carpatic nu se cunosc paralele pentru construcția de bârne evidențiată aproximativ în porțiunea de mijloc a tumulului, mărginită în porțiunea periferică de un covor de fragmente ceramice şi gropi cu resturi arse.

Potrivit unei prime selecții a ceramicii descoperite în tumulul 26 înainte de restaurare, se poate afirma că aceasta aparține în majoritatea sa celei caracteristice fazei Lăpuş II. Sunt prezente în număr mare fragmente de la vase pântecoase înalte, cu marginea fațetată, decorate cu caneluri late. A apărut şi un fragment cu decor excizat. Remarcabilă este cantitatea mare de ceramică cu pereții groşi din covorul de fragmente ceramice aflat înspre marginea tumulului.

Note:

1. Analizele Dr. Tomasz Goslar, Adam-Mickiewicz Universität Poznań, Polonia.
2. Ca partner a funcționat şi Landesamt für Archäologie Sachsen din Dresda, Germania, care ne-a pus la dispoziție aparatura pentru documentație.

Zusammenfassung:

Die Ziele der Kampagne 2007 lassen sich wie folgt formulieren:
- ein Geländesurvey der Ortsflur Podanc und Erstellung eines aktuellen Vermessungsplans mit einem geodifferenziertem Vermessungssystem unter Einsatz eines Tachymeters sowie die Lokalisierung der weiteren Hügelgruppen, um eine moderne Erfassung des Monuments der Nekropole von Lăpuş auch vor dem Hintergrund zunehmender Zerstörungen zu sichern. Erstellung eines Vermessungsplans auf der Grundlage der derzeit besten Katastererfassung (Messtischblatt L-34-24-D-b-2-IV No. 150):
- als weiteres Ziel wurde angestrebt, einen durch Wegebau und Beackerung von Zerstörung bedrohten Hügel mit Hilfe einer modernen Datenerfassung in Teilen zu ergraben, um dadurch Befunde und eventuell Funde zu gewinnen und zu dokumentieren. Mittels naturwissenschaftlicher Analyseverfahren der zu erwartenden Befunde wurde eine präzise zeitliche Bestimmung zumindest eines Hügels angestrebt. Dies wurde als wichtig erachtet, da bislang keinerlei derartige Daten vorliegen. Dabei wurde bewusst ein größerer Hügel ausgewählt, da hier die Möglichkeit der längeren Errichtungs- bzw. Nutzungszeit gegeben schien. Angesichts unterschiedlicher Zierstile im keramischen Material der bislang gegrabenen bzw. publizierten Hügelinventare von Lăpuş wurde erhofft, durch eine genaue Beobachtung der Fundkontexte neue Erkenntnisse über das zeitliche Verhältnis der einzelnen Zierstile bzw. deren mögliche kontextuelle Bindung zu erlangen.

Es wurde erhofft, mittels einer nach Schichten angelegten Grabung in mehreren Schnitten Aufschluss über exakte stratigraphische Verhältnisse zu gewinnen bzw. die Einordnung der unterschiedlichen Zierstile zu klären. Um eine präzise zeitliche Einordnung der entsprechenden keramischen Funde und der Befunde zu erreichen, sollten mehrere Proben für 14C-Daten gewonnen werden. Die an den Methoden einer Siedlungsgrabung orientierte Anlage von drei Sondageschnitten sollte detaillierten Aufschluss über den inneren Aufbau eines Hügels der Nekropole geben.

Ergebnisse:

Zunächst wurde im Randbereich des Hügels 13 in einer mit Hügel 25 benannten Erhebung ein dreiteiliger Sondageschnitt angelegt. Der Hügel 25 erweckte bereits den Anschein einer fortgeschrittenen Zerstörung. Dieser Eindruck bestätigte sich im Lauf der Grabung. Der untersuchte Bereich weiß leider starke moderne Störungen auf, so dass eine Fortsetzung der Grabung an dieser Stelle nicht sinnvoll erschien.

Es wurden drei 4 x 4 m, d.h. jeweils 16 m^2 bzw. insgesamt 48 m^2 große Schnitte in Sektor D angelegt und bis zu einer Tiefe von 0,50-0,90 m unterhalb der heutigen Oberfläche abgegraben. Immerhin konnte im untersten Niveau einige linear angeordnete Gruben, die mit Holzkohle und Keramikfragmenten der Phase Lăpuş II verfüllt waren, erfasst werden. Sie waren in den gewachsenen weißgrauen bis gelblichen Lehm eingetieft

worden. Eine Holzkohleprobe wurde zur 14C-Analyse eingeschickt.

Tumulus 26 ist heute nur noch schwach im Gelände als Erhebung erkennbar, sein Durchmesser beträgt ca. 35m. Der westliche Rand befindet sich im Bereich eines Feldwegs und ist dadurch in diesem Teil bereits zerstört. Reste einer Steineinfassung sind jedoch im Graben neben dem Weg im Profil erkennbar.

Im Sektor A des Tumulus wurden von der höchsten Stelle bis zum Feldweg drei Schnitte mit den Maßen 4-5 m für die Sektoren A III und A II sowie 3x5 m für Sektor A I angelegt. Die ausgegrabene Fläche betrug somit insgesamt 55m^2. Zwischen den einzelnen Schnitten wurde ein Profilsteg mit einem Meter Durchmesser belassen.

Die Grabungsmethode lässt sich analog zu der einer Siedlungsgrabung in einem Tell beschreiben. Im weiteren Verlauf wurde der Hügel in Schichten ergraben. Die Profilstege sollten detaillierte Aufschlüsse über die Hügelkonstruktion erlauben. Nicht in allen Fällen konnten die Schichten deutlich erkannt werden, da der Hügel aus verschiedenen Lehmlagen aufgeschichtet worden war, die als Schichtgrenzen erst im Profil erkennbar wurden. Erschwerend kam zumindest zeitweise eine extrem heiße Witterung hinzu, die es nicht erlaubte, den oft steinharten Lehmboden mit Kellen abzugraben, sondern nur größere Abstiche mit dem Spaten erlaubten.

Wie sich im Verlauf der Grabung zeigte, handelt es sich bei Hügel 26 um ein Monument mit äußerst komplexen Strukturen, die in dieser Weise bislang nicht in der Nekropole von Lăpuş beobachtet werden konnten.

In einer ersten Analyse der Befunde, die alle, teils dreidimensional eingemessen und zeichnerisch in zahlreichen Flächen- wie Profilzeichnungen und durch zahlreiche digitale Fotographien dokumentiert wurden, lässt sich folgender Aufbau in den bislang aufgedeckten Sektoren des Hügels rekonstruieren. Anzumerken ist jedoch, dass es sich bislang lediglich um erste Erkenntnisse handelt, da nur ein geringer Teil der Hügelfläche aufgedeckt wurde:

Sektor AIII (Schnitt nahe des Hügelzentrums an seinem höchsten Punkt):

Nach Abtragen der Humusschicht und einer anschließenden braungelben mit Lehm vermischten obersten Hügelmantelschicht zeigte sich in einer Tiefe von 0,20 m unter der heutigen Oberfläche großen Teilen der 4x5 m großen Fläche eine rote Schicht gebrannter lehmiger Erde, die in einer Mächtigkeit von bis zu 10 cm aufgeschüttet war. Unmittelbar im östlichen Profilbereich wurde eine große Steinsetzung aus größeren Geröllen und Mahlsteinfragmenten mit einer Fläche von ca. 2 x 1 m ergraben, die Teil der rötlichen brandigen Lehmschicht war und kaum Funde erbrachte. Sie konnte durch die östliche Schnittgrenze nicht vollständig erfasst werden. Teils von den größeren Steinen überdeckt, jedoch nicht in der ganzen Fläche direkt unterhalb der Steinsetzung liegend, befand sich eine Lage kleinerer rundlicher, ebenfalls in die rötliche, verbrannte Lehmschicht eingebetteter Steine, die den Eindruck eines kleinräumigen Steinpflasters machten. Unter der Brandlehmschicht, die unterhalb der Steinsetzung grubenartig vertieft war, folgte eine dicke Packung hellgraugelben Lehms. Im südöstlichen Bereich des Hügelzentrums, unmittelbar im Anschluss an die Steinsetzung wurde eine äußerst komplex strukturierte Grube mit mehreren Verfüllungsphasen ergraben, die augenscheinlich erst nach der Aufschüttung des aus Lehmlagen bestehenden Hügelmantels eingegraben wurde und in verschiedenen Etappen mit Holzkohle enthaltender lehmiger Erde sowie mit einzelnen Scherben angereicherter lehmiger Erde verfüllt wurde. Im Profilbereich konnte ein zerscherbtes Gefäß der Phase Lăpuş II geborgen werden. Es fehlen jedoch Hinweise auf eine Bestattung. Im oberen Bereich der großen zentralen Grube fanden sich eingetiefte Hölzer (vermutlich Pfosten) sowie diverse Holzkohlebänder, die an dieser höchsten Stelle des Hügels komplexe rituelle Handlungen vermuten lassen, deren zeitliche Tiefe aufgrund der noch ausstehenden Ergebnisse der ^{14}C-Datenanalyse derzeit nicht abzuschätzen ist. Aufgrund zahlreicher Befunde von Holzkohle in situ konnten insgesamt 12 Proben zu einer ^{14}C-Datenerhebung eingeschickt werden (Analyse Dr. Tomasz Goslar, Adam-Mickiewicz Universität Poznań, Polen).

Vom zentralen Hügelbereich bis ungefähr zur Mitte der Hügelflanke konnte der Aufbau des Hügels besonders gut dokumentiert werden. Oberhalb der Brandschicht, die in Teilen bis in den mittleren Hügelbereich verfolgt werden konnte, befand sich eine gelbe Lehmschicht, unter der rötlichen Schicht eine weitere, diesmal graugelbe Lehmschicht, die in einzelnen Bereichen, insbesondere im zentralen Sektor eine Mächtigkeit von 0,30 m und mehr besaß. Besonders im südlichen Profil von Sektor A III konnten hier verschiedene Lehmbänder von 0,05-0,10 m Dicke dokumentiert werden, aus denen der Hügel errichtet worden war. Schwierigkeiten bereitete das Erkennen der Grenze zwischen Aufschüttung und dem gewachsenen Boden, da das für die Aufschüttung des Hügelmantels verwendete Material der ortsanstehende Lehm war. Das bodenkundliche Gutachten von Dipl. Ing. Dumitru Istvan steht jedoch noch aus.

Sektor AII:

Im mittleren Sektor wurde deutlich, dass wie auch in Sektor A III hier große Gruben nach Errichtung des Hügels eingetieft worden waren. Sie enthielten jedoch bis auf einzelne Scherben und mit Holzkohle durchmischte sekundär verfüllte lehmige Erde keine nennenswerten Funde und bis auf einzelne Splitter auch keine kalzinierter Knochen. Wiederum ist nach derzeitigem Kenntnisstand die Funktion der Anlage dieser Gruben noch nicht geklärt.

Als bemerkenswertester und bislang einmaliger Befund ist eine doppelte Reihe halbierter Baumstämme im mittleren Sektor zu nennen, die sich in einer Tiefe von 0,50-0,60 m unter der heute noch erhaltenen Hügeloberfläche befanden. Sie waren mit der runden Seite in den anstehenden Boden eingetieft worden und bildeten mit der flachen Seite auf dem gewachsenen Bodenniveau eine Art hölzerner Schwellenkonstruktion (Abb. **). In Richtung Peripherie des Hügels schlossen sich die Reste einer inkohlten Holzschicht an, deren Teile auch noch im östlichen Bereich von Sektor A I zu fassen waren, und die ursprünglich mit den halbierten Stämmen eine Art Holzboden gebildet zu haben scheinen.

Sektor AI:

In der Peripherie des Hügels konnte über größere Areale der 3x5m messenden Schnittfläche ein Scherbenpflaster erfasst werden, das in gelb lehmige Erde eingebettet war. Teils lagen die Scherben unterschiedlicher Typen von Gefäßen mit stark unterschiedlichen Wandstärken in dichter Packung übereinander. Es konnten jedoch keine in situ zerdrückten oder zerscherbten Gefäße festgestellt werden. Die rund 30 cm mächtige Lehmschicht, in der sich die Scherbenstreuung befand, wurde durch die Reste der dünnen Holzschicht abgeschlossen, unterhalb derer sich eine weitere Lage Scherben befand. Beide Scherben von Schichten konnten nicht in allen Bereichen der Fläche sauber von einander getrennt

werden, zumal die Holzschicht nur im östlichen Randbereich vorhanden war. Lediglich im Ostprofil von Sektor A I gaben sich unterschiedliche Niveaus bzw. trennende Schichten zu erkennen. Hier wird die Restaurierung abzuwarten sein, ob sich in der oberen und unteren Scherbenschicht passende Fragmente finden. Es entstand nach den Beobachtungen während der Grabung der Eindruck, dass in den unteren Lagen des Scherbenpflasters auch Bodenfragmente eingebracht wurden, während dagegen die oberen Schichten neben Wand- mehrheitlich Randscherben keine Bodenstücke enthielten.

Den Randbereich des Hügels bildeten wiederum große Gruben unterschiedlicher Tiefe und Füllung. Bemerkenswert ist eine in Teilen erfasste große grubenartige Deponierungsschicht, mit mehrheitlich sekundär gebrannte Keramik (siehe auch Abb. *), mehrheitlich handelte es sich um Scherben von Großgefäßen, Brandreste wie Holzkohle sowie größere Brocken verziegelten Hüttenlehms enthielt. Einzelne verziegelte Lehmbrocken lassen sich über Holzabdrücke als Überreste verbrannter Häuser bzw. Wandkonstruktionen identifizieren. Offenbar wurde eine Unterscheidung getroffen. Die peripheren Gruben enthielten hauptsächlich sekundäre gebrannte Keramik, während das Scherbenpflaster aus unversehrter Keramik bestand. Auch in Sektor A I fand sich in der Peripherie des Hügels eine Pfostengrube.

Zusammenfassend lässt sich sagen. Der nur in einem kleinen Teilen untersuchte Hügel 26 wurde ursprünglich auf leicht ansteigendem Gelände errichtet. Er verfügt über keinen Steinmantel oder eine größere Steinsetzung, vermutlich jedoch einen Steinkranz, der jedoch nicht durch die Grabung erfasst werden konnte, sondern nur in dem den Hügel anschneidenden, den Weg begleitenden Graben sichtbar wurde. Lediglich an der höchsten Stelle des Hügels, in dessen Zentrum, befand sich eine noch nicht vollständig erfasste, rund 2x1 m große mehrlagige Steinsetzung in einer großflächigen rötlichen Schicht aus verbrannter Lehmerde. Neben der zentral gelegenen Steinsetzung wurde eine mehrphasige Grube angelegt, deren Ausnahme nicht durch die Grabungsschnitte vollständig erfasst werden konnten. Die Grube wurde an ihrer tiefsten Stelle 0,50-0,60m in den gewachsenen Boden eingetieft. Dies entspricht 1,50 m unter der heute erhaltenen Hügeloberfläche an dieser Stelle.

Zahlreiche große Gruben in allen Regionen des Hügelmantels sowie Pfostenstellungen geben Zeugnis von komplexen rituellen Handlungen, die Eingriffe in den bereits errichteten Hügel bedeuteten. Dabei kam es u. a. zur intentionellen Deponierung von an anderer Stelle im Feuer verbrannter Keramik und auch Lehmbewurf.

Bislang sowohl in Lăpuş als auch in anderen spätbronzezeitlichen Hügeln des Karpatenbeckens ohne Parallele ist die Holzschwellenkonstruktion, die den mittleren Bereich des Hügels von dem eher peripheren Bereich mit Scherbenpflaster und Brandgruben abgrenzte.

Eine erste Auswahl vor der Restaurierung ergab ein Fundspektrum, dass mehrheitlich der Phase Lăpuş II zugeordnet werden kann. Mit einer größeren Auswahl an großen Kegelhalsgefäßen mit facettiertem Rand und Kannelurverzierung. Bislang liegt lediglich eine Scherbe mit dem für Lăpuş typischen Kerbschnittstil vor. Bemerkenswert erscheint der Anteil extrem dünnwandiger Keramik aus dem Bereich des Scherbenpflasters im Sektor im randlichen Hügelbereich.

91. Leliceni, com. Leliceni, jud. Harghita

Punct: Muntele cu piatră - Kőhegy

Cod sit: 85724.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 95/2007

Colectiv: Valerii Kavruk, Dan Lucian Buzea (MCR), Daniel Garvăn, Roxana Elena Munteanu (CMJ Neamț)

Aşezarea se află la 3 km distanță de Miercurea Ciuc, fiind mărginită de *Pârâul Mic* spre N şi *Pârâul Mare* spre S. *Muntele cu Piatră* reprezintă extremitatea estică a unui munte de formă alungită (cca. 1 km lungime). Are pante abrupte spre E, S şi V, în partea de N fiind legat printr-o şa de restul înălțimii. La partea superioară *Muntele cu Piatră* se prezenta ca un platou de formă ovală.

În urma exploatărilor de piatră de aici, *Muntele cu piatră* a fost distrus aproape în întregime, mai păstrându-se o parte de formă semicirculară. Ca urmare a proiectului de redeschidere a carierei şi de extindere a frontului acesteia cu încă 10 m, au fost efectuate săpături preventive în suprafața care urma să fie afectată.

În condițiile în care platoul aflat pe înălțimea *Muntele cu Piatră* a fost în întregime distrus, rămâneau de verificat unele mici suprafețe, pentru a confirma dacă acestea s-au aflat în cadrul sitului sau în afara limitelor acestuia.

Comuna Leliceni se află situată în partea de E a Depresiunii Ciucului. Depresiunea este de origine tectonico-erozivă, încheie spre S culoarul depresionar. Situată în partea centrală a Carpaților Orientali ea este drenată de cursul superior al Oltului şi afluenții săi (Racu, Cozmeni, Pârâul Mare etc). Se întinde pe o L de 50 km, şi o l_{max} de 10 km, având o suprafață de cca. 300 km^2.

În anii 1969 şi 1971 aici fost efectuate primele săpături cu caracter preventiv, efectuate de János Pál şi Horváth Csaba, prilejuite de deschiderea carierei de piatră. Rezultatele importante obținute au condus la efectuarea unor noi săpături în anul 1973, de către un colectiv compus din Petre Roman, János Pál, Horváth Csaba, Miklosay Vilmos, Kakonyi László. În urma cercetărilor efectuate au fost identificate mai multe faze de locuire atribuite culturii Coțofeni, grupului cultural Jigodin (3 niveluri de locuire), culturii Wietenberg, primei epoci a fierului şi sec. I a.Chr. Pe laturile de E, V şi N ale platoului se observau resturile unui val de pământ şi pietre aparținând locuirii Jigodin[1].

Principalul obiectiv al cercetării arheologice a fost eliberarea de sarcină arheologică a terenului în vederea exploatării pietrişului pentru construcții.

Campania arheologică s-a desfăşurat pe o suprafață de 6.000 m^2. Stratul de cultură în suprafața afectată de proiect este sărac. Humusul este marcat de pământul brun-negricios şi are gr. de 0,1-0,2 m, imediat sub acesta apare stânca naturală a dâmbului (ce face şi obiectul exploatării în carieră).

În perimetrul SII, a fost descoperit şi cercetat un singur complex arheologic, o groapă „*menajeră*" (Gr.1), din care au fost recoltate fragmente ceramice şi 2 fusaiole.

Din celelalte suprafețe deschise (SI-SIX), materialul arheologic descoperit este foarte fragmentat, practic se observă faptul ca este amestecat (din mai multe perioade) şi se află în stare arheologică secundară.

SI, a fost deschisă în partea de NV a carierei, în zona împădurită şi a avut o suprafață de 10 x 6 m. Nu s-au găsit urme arheologice.

SII, deschisă în partea de E, cu dimensiunile de 10 x 6 m. Sub nivelul vegetal (gros de aprox. 0,10 m), apare un strat de

pământ negru, ce avea o gr. de 0,5-0,10 m şi care conținea puțin material arheologic. Sub stratul negru apărea unul mai deschis la culoare care conținea şi pete de argilă ce avea grosimea între 0,10-0,15 m şi era sărac în material arheologic. Sub acesta urma stratul steril din punct de vedere arheologic, constând în argilă galbenă cu intruziuni de rocă.

Gr.1 are formă de *clopot*, cu d_{gurii} de 1 m, d_{bazei} 1,10-1,20 m la bază şi ad. de 1 m. Umplutura este formată din pământ negru amestecat cu fragmente ceramice şi bucăți mici de chirpici. La ad. de 0,80 m era amenajată cu un pat de pietre. În zona fără pietre s-a observat cu un strat de culoare neagră, cu o gr. de 2-3 cm, conținând pigmenți de cărbune în cantitate mare. După îndepărtarea pietrelor s-a constatat că şi sub acestea, pe întreaga suprafață a fundului gropii, apărea cenuşă şi fragmente mici de cărbune. În afara fragmentelor ceramice de dimensiuni mici, rulate, culese din umplutură, au mai fost descoperite două fusaiole. Ceramica din groapă a fost atribuită locuirii dacice.

SIII a avut dimensiunile de 2 x 10 şi a fost deschisă la S de SII, între acestea fiind lăsat un martor de 0,50 m. Stratigrafia a fost aceeaşi ca şi in SII, cantitatea de material arheologic fiind, de asemenea, redusă.

În partea de N a carierei au fost deschise 6 secțiuni (SIV-SIX) de 2 x 6 m, paralele, între ele fiind lăsați martori de 1 m. S-a constatat că în această zonă nivelul arheologic a fost îndepărtat odată cu decapările mai vechi. Au mai fost efectuate două taluzări pe latura de E a carierei (TI şi TII).

În condițiile în care platoul aflat pe înălțimea *Muntele cu Piatră* a fost în întregime distrus, s-au verificat suprafețele afectate de proiect, pentru a confirma dacă acestea s-au aflat în cadrul sitului sau în afara limitelor acestuia.

În urma cercetărilor arheologice preventive desfăşurate la Leliceni *Muntele de piatră*, jud. Harghita, în perioada martie-aprilie 2007, s-a observat faptul că suprafața ce urmează a fi afectată de proiectul firmei SC Z&Z Piro SRL Miercurea Ciuc, este eliberată din punct de vedere arheologic.

Planşa 43

Note:

1. Petre I. Roman, Ann Dodd-Oprițescu, Pál János, *Breitage zur Problematik der Schnurverzieten Keramik Südosteuropas*, Mainz, 1992.

Abstract:

Beginning with 2007 SC Z&Z Piro SRL M-Ciuc showed its interest in extending the stone quarry in the so called "Stone Mountain" ("Kőhegy") area, also known as "The Andesite Quarry – Suta II", and thus the company needed a certificate which proves that the area was free of any archaeological remains.

Thus the SC Z&Z Piro SRL M-Ciuc company and the National Museum of the Eastern Carpathians concluded a contract through which the museum obliged itself to free a 6000 square metres area of any archaeological remains.

In 1969, 1971 and 1973, in the "*Stone Mountain*" point, János Pál, Horváth Csaba, Miklosay Vilmos and Kakonyi László, co-ordinated by Petre Roman, carried out the first preventive archaeological diggings.

As a result of the researches there have been identified several inhabitancy phases, belonging to the Coțofeni Culture, to the Jigodin cultural group (3 levels of inhabitancy), to the Wietenberg Culture, to the Hallstatt Period and to the first century B.C. On the eastern, western and northern sides of the plateau the remains of a rampart (made of soil and rocks) belonging to the Jigodin inhabitancy were discovered.

The settlement lies 3 km away from Miercurea Ciuc, being bound to the north by the *Small Brook* and to the south by the *Big Brook*. *The Stone Mountain* point represents the eastern end of an elongated mountain, which has a length of about 1 km. It has abrupt slopes towards the east, south and west, and towards the north it is tied by a saddle to the rest of the mountain. Viewed from above the *Rock Mountain* looks like an oval plateau.

As a result of the exploitations which took place here, the Rock Mountain has been almost entirely destroyed. Because of the fact that the settlement has been almost entirely researched previously, during the 70's, and then destroyed, the results of our research in 2007 were modest.

92. Lieşti, com. Lieşti, jud. Galați

Punct: Biserica veche

Cod sit: 76683.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 242/2007

Colectiv: Mircea Nicu - responsabil (M Tecuci), Costel Ilie, Cotinel Munteanu (MI Galați)

Muzeul Mixt Tecuci a fost solicitat de către Primăria comunei Lieşti, județul Galați, să realizeze o cercetare arheologică preventivă, având drept scop delimitarea zidurilor de fundație ale vechii biserici şi încadrarea cronologică a acesteia, pentru a putea fi marcată în Planul Urbanistic General al comunei. Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în baza contractului nr. 139 din 14 iunie 2007, între Muzeul Mixt Tecuci, în calitate de executant şi Primăria comunei Lieşti, în calitate de finanțator şi beneficiar.

Campania arheologică propriu-zisă s-a derulat în perioada 02-27 iulie 2007, fiind efectuată de un colectiv, format din Mircea Nicu, arheolog expert-responsabil de şantier, Costel Ilie, arheolog specialist şi Cotinel Munteanu, conservator, în baza autorizației nr. 242/2007.

Biserica veche, cunoscută de localnici ca „Biserica din Vale", este semnalată ca fiind ridicată între anii 1840-1846[1]. Locul în care se presupune că a existat vechea biserică, este situat la V de actualul sat, între cursul vechi al Bârladului şi râul Siret, în apropierea fostei gârle Bârlovița, la cca. 1000 m de vechiul curs al râului Bârlad spre V.

În această zonă, a fost amplasată o cruce metalică de 2 m h, fixată într-un soclu de beton[2], care marca vechea biserică dispărută, ce a deservit satul Lieşti până la inundațiile din anul 1881[3], când aşezarea s-a strămutat pe terasa superioară de pe malul drept al râului Bârlad, la E de punctul cercetat.

Existența vechii vetre a satului este confirmată prin numeroase descoperiri întâmplătoare de monede, obiecte de cult, fragmente ceramice, resturi de materiale de construcție, toate datate în sec. XVIII-XIX. Terenul, pe care au fost aşezate satul şi biserica, a suferit modificări ca urmare a lucrărilor de îmbunătățiri funciare realizate în perioada comunistă.

Potrivit informațiilor culese de la localnici, o parte din vechea construcție a fost împrăştiată pe o mare suprafață de teren, aceeaşi soartă având-o şi pietrele funerare din necropola aferentă bisericii. În momentul sosirii noastre, la suprafața solului au fost sesizate resturi provenind de la construcții (cărămidă, piatră, piatră fasonată), obiecte metalice, fragmente ceramice şi fragmente provenind de la cruci din piatră.

În urma unei periegheze de-a lungul cursului Bârladului vechi au mai fost sesizate urme de înhumări, care provin, probabil de la o necropolă de tip Sântana de Mureş.

Cercetarea arheologică s-a realizat prin săparea manuală a trei secţiuni şi două casete care au permis punerea în evidenţă a unor resturi de zidărie, urme de stâlpi şi bârne de lemn, de la construcţia bisericii.

Secţiunea S1 (12 x 1,5 m, ad_{max} -0,90 m, orientare E-V) a fost trasată pe latura de S a gardului ce împrejmuieşte crucea metalică amintită, ce marca locul fostei biserici, perpendiculară pe caseta Cs1.

În această secţiune, pe o lungime de 5,60 m, au fost găsite resturi de cărămidă, provenite de la prăbuşirea zidurilor bisericii vechi.

La 10,30 m distanţă de capătul de V al secţiunii, la ad. de -0,40 m, în profilul de N, a fost descoperită o monedă turcească, precum şi fragmente de la un veşmânt preoţesc.

În partea de E a monedei şi veşmântului, la -0,90 m, a fost descoperit un stâlp de susţinere a construcţiei, cu dimensiunile de 0,25/0,20 m. Pe toată suprafaţa secţiunii au fost descoperite fragmente ceramice specifice sec. al XIX-lea.

Pe lângă fragmentele ceramice au fost descoperite cuie şi piroane care provin de la vechea construcţie.

S2 (12 x 1,5m, ad_{max} -1,20 m, orientare E-V), a fost trasată pe latura de N a gardului ce împrejmuieşte crucea metalică amintită, perpendiculară pe caseta Cs1.

În partea de V a secţiunii, pe o suprafaţă de 1,30 x 1,30 m, a fost descoperit zidul exterior al unei construcţii, ce suprapune o altă construcţie, fapt ce presupune existenţa a două etape constructive. Construcţia din a doua etapă, avea drept fundaţie fragmente de cărămidă care proveneau de la construcţia iniţială. Cărămizile au dimensiunile de 0,25 x 0,12 x 0,04 m, sunt lucrate manual şi legate între ele cu liant din lut, tencuirea realizându-se cu mortar din var şi nisip.

În profilul de S al secţiunii au fost surprinse fragmente de cărămidă spartă ce proveneau de la prima construcţie. La -0,50 m a fost semnalată o mandibulă, imediat lângă zidul de cărămidă.

La ad. de -1 m au fost descoperite resturi umane (omoplat, coloană vertebrală, coaste), ce proveneau de la un înhumat deranjat din vechime. Acesta a fost notat cu M1. Tot în această zonă au fost dezvelite fragmente de lemn ce proveneau de la sicriul înhumatului deranjat.

La distanţa de 3,80 m de taluzul de V, la -1,20 m, s-au descoperit încă trei schelete umane orientate E-V, ce provin de la trei inhumaţi M2, M3 şi M4.

În capătul de E al secţiunii, la -0,30 m, au fost descoperite resturile unui stâlp de susţinere, care era înconjurat de pietre, pentru ai conferi rezistenţă. Stâlpul de susţinere se află în dreptul bârnei de lemn din S3.

S2 (5 x 1,5 m, ad_{max} -0,80 m, orientare E-V), a fost trasată perpendicular pe crucea ce marca fosta biserică, la 11 m de aceasta, spre N.

La 1,30 m de taluzul sudic a fost descoperită o bârnă de lemn, cu dimensiunea de 0,20 x 0,15 m, ce provine probabil de la fundaţia ce delimita naosul de altar.

În dreptul bârnei, în profilul de S, au fost descoperite fragmente de piatră care, probabil, au fost folosite la fundaţia construcţiei. La 2 m de acestea, spre E, pe toată lăţimea secţiunii, a fost descoperită o a doua bârnă de lemn, cu aceleaşi dimensiuni ca precedentă, ce delimita latura de E a construcţiei.

Caseta 1, Cs1 (12 x 10m, ad_{max} -2,50 m) a fost trasată în partea de V a crucii ce marchează fosta biserică, la 1 m de gardul ce o împrejmuieşte.

În zona centrală a casetei au fost dezvelite resturi de zidărie, ce provin de la două etape constructive a bisericii. În partea de S a zidurilor bisericii, din nivelul 1, au fost dezvelite resturi de zidărie ce provin de la prăbuşirea pereţilor. Acelaşi lucru se observă şi în partea de V şi în cea de N a casetei.

Zidul de cărămidă de la nivelul 1, rotunjit pe latura sa de V, avea ca fundaţie piatră şi era asigurat, pentru consolidare, cu pietre de jur împrejur. Cărămida are aceleaşi dimensiuni cu cele menţionate anterior (0,25 x 0,12 x 0,04m). Fundaţia de piatră are o grosime de 0,20 m.

Peste acest zid a fost dispus zidul de la nivelul 2 care avea un pat de fundaţie, gros de 0,20 m, realizat din fragmente de cărămidă. Se pare că la realizarea construcţiei de la nivelul 2 au fost folosite cărămizi preluate din nivelul 1.

În interiorul construcţiei de la nivelul1, la 1,60 m de zidurile de S şi N, a fost semnalat un stâlp, la ad. de -1 m, faţă de nivelul actual de călcare. Stâlpul, cu d de 0,30 m, se continuă până la ad. de -1,80 m. De jur împrejurul acestui stâlp au fost dispuse pietre sparte, pentru consolidare.

Pe latura sudică a zidului de N a construcţiei de la nivelul 1, a fost dezvelit un şir de pietre sparte, de dimensiuni mijlocii. Peste acest zid de piatră a fost semnalată o bârnă de lemn, la ad. de -0,50 m. Bârna are o l de 0,17 m şi L de 1,80 m. Această bârnă se continuă în profilul de E al casetei, pe direcţia E-V. În partea de N, exact lângă zidul construcţiei de la nivelul 2, a fost descoperit un stâlp de susţinere, cu d de 0,25m.

La 6 m de profilul de E al casetei a fost trasat un şanţ central, pe toată suprafaţa, cu direcţia N-S, lat de 1 m, având drept scop depistarea adâncimii fundaţiilor construcţiilor şi observarea stratigrafică.

În profilul de E al casetei a fost semnalată o fundaţie de piatră din acelaşi material ca cele care delimitau zidul de cărămidă al vechii biserici. Se pare că acest zid delimita intrarea din pridvor în biserică.

Caseta 2 - Cs2 (3 x 1 m, ad. -1 m, orientare: E-V) a fost deschisă pe latura de V a S1, cu scopul de a delimita conturul construcţiei.

La 1,20 m de taluzul vestic, în profilul de S, la ad. de -0,30 m s-a descoperit o piatră de mari dimensiuni, cu L=0,50 m, care probabil, delimita zidul estic al construcţiei. Ea corespunde cu stâlpul de lemn din S1, pietrele şi bârna din S3, precum şi cu stâlpul din S2.

Stratigrafia surprinsă în cele cinci unităţi de săpătură este asemănătoare şi cuprinde următoarele straturi: solul viu este suprapus de un strat galben-argilos, fără resturi arheologice; nivelul următor este un strat negru granulos, din care au fost prelevate materiale arheologice, datate în sec. al XIX-lea, observându-se şi amenajări de la vechea construcţie; stratul următor este reprezentat de un amestec de cărămidă spartă, var şi pământ, rezultat al demolării şi nivelării terenului, suprapus de solul vegetal.

În caseta Cs1, la -0,30 m, au fost dezvelite fundaţiile din cărămidă ale unei construcţii, acestea fiind semnalate şi în S2, în capătul de V al acesteia. Fundaţiile în discuţie, au dimensiunile de 5,70 m, pe direcţia E-V şi 6,10 m, pe laturile de N şi S. La demontarea parţială a acestor ziduri de fundaţie s-a constatat că este vorba de o construcţie propriu-zisă şi o refacere, aproximativ pe aceeaşi locaţie. Construcţia propriu-zisă, semnalată la -0,50 m era aşezată pe o fundaţie din piatră, de cca. 0,20 m gr., peste care a fost aşezat zidul de cărămidă,

gros de 0,80 m. Cărămizile sunt lucrate manual, având dimensiunile de 0,25 x 0,12 x 0,04 m. Ca liant a fost folosit lutul.

Construcția, așezată pe aceste fundații, a fost realizată din lemn şi pământ, şi acoperită cu scândură, aşa cum menționează preotul paroh la 1886[4].

Se pare că zidurile descoperite la nivelul 1 aparțin bisericii inițiale, construită de locuitorii satului Lieşti, biserică ce a fost distrusă de râul Siret, în urma deselor inundații şi strămutată în satul Negrea[5]. Presupunem că zidurile de fundație, apărute în nivelul 1, aparțin pridvorului, ce constituia probabil şi turnul-clopotniță a bisericii strămutate.

Construcția de la nivelul 2, cu dimensiunile de 4,90 m, E-V şi 5,10 m, N-S, reprezintă o refacere, aproximativ pe aceeaşi locație, cu mențiunea că zidurile vechi au fost folosite ca fundație, la care s-a adăugat şi cărămida spartă, rezultată din dărâmarea construcției inițiale.

În cadrul şantierului Biserica Veche-Lieşti au fost descoperite şi patru morminte de inhumație, toate în secțiunea S2.

M1 aparține unui adult deranjat din vechime. Mandibula a fost descoperită la -0,50 m, iar resturi din schelet (omoplat, vertebre, coaste) la -1 m. Au apărut resturi de lemn ce provin de la sicriu. Fără inventar.

M2 a apărut la ad. de -1,20 m, orientat E-V, aparține unui adolescent. Lungimea scheletului este de 1,05 m. Scheletul este prost conservat; s-au păstrat craniul şi câteva oase de la picioare. Fără inventar.

M3 a apărut la ad. de -1,20 şi este orientat E-V. Lungimea scheletului este de 0,80 m. Scheletul aparține unui copil, a fost depus în sicriu cu mâinile îndoite de la cot şi aduse pe piept. Inventarul cuprinde două monede, puternic oxidate, depuse pe piept, sub mâini.

M4 a apărut la ad. de -1,20 m, a fost depus în sicriu, este orientat E-V, iar lungimea scheletului este 1 m. Scheletul întins pe spate aparține unui adolescent. Ca inventar a fost găsită o monedă otomană.

În urma cercetării arheologice desfăşurate în situl *Biserica Veche-Lieşti* au fost recuperate numeroase fragmente ceramice specifice sec. al XIX-lea, cuie şi piroane provenite atât de la construcție, cât şi de la sicrie, câteva fragmente de veşmânt preoțesc şi un număr de zece monede, care au fost descoperite în secțiuni, casete, precum şi în inventarul mormintelor.

Piesele numismatice sunt cu valori nominale mici, sunt emise de Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic, România şi se încadrează cronologic între sfârşitul sec. XVIII şi mijlocul sec. XIX.

Anexa 6
Planşa 44

Note:

1. Raportul preotului Ştefan Ciontu către protoieria Tecuci, 12 septembrie 1886 Arhiva bisericii „Sf. Cuvioasă Paraschiva" din Lieşti; Adresa protoieriei Tecuci către parohia Lieşti, Biserica „Sf. Cuvioasă Parascheva", 29 iulie 1886, Arhiva bisericii „Sf. Cuvioasă Paraschiva" din Lieşti.
2. Crucea metalică a fost amplasată de preoții Ion Croitoru şi Constantin Gabor, care au sesizat existența urmelor de zidărie în perimetrul respectiv, presupunând că provin de la fosta biserică. Mulțumită acestora, Primăria Comunei Lieşti a hotărât organizarea unei cercetări arheologice în zonă.
3. Theodor N. Ciuntu, *Dicționarul geografic statistic şi istoric al județului Tecuciu*, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, Bucureşti, 1897, p. 121; Raportul preotului Ştefan Ciontu către protoieria Tecuci, 12 septembrie 1886 Arhiva bisericii „Sf. Cuvioasă Parascheva" din Lieşti.
4. În raportul preotului Ştefan Ciontu, către protoieria Tecuci, din 12 septembrie 1886, se menționează că "Această biserică e construită de locuitori, din gardu cu pământu şi învelită cu scândură. Mai pe urmă pe la anul 1846 ea a fost din nou învălită … şi mai lungită cu vreo 5 metri".
5. Theodor N. Ciuntu, op. cit, p. 121,141

Bibliografie:

Theodor N. Ciuntu, *Dicționarul geografic statistic şi istoric al județului Tecuciu*, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, Bucureşti, 1897, p.117, p.122.

Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților şi monumentelor medievale din Moldova,* Bucureşti, 1974, p. 537.

G. I. Lahovari, *Marele dicționar geografic al României*, vol IV, Stabilimentul Grafic I.. Socecu, Bucureşti,1901, p. 166-167.

M. Brudiu, *Descoperiri arheologice în județul Galați*, Danubius 13-14, Galați, 1992, p. 5-21.

Mircea Nicu, Costel Ilie, *Situri şi puncte arheologice din județul Galați*, Danubius 20, Galați, 2002, p.5-42;

Adresa protoieriei Tecuci către parohia Lieşti, *Biserica „Sf. Cuvioasă Paraschiva*", 29 iulie 1886, Arhiva bisericii „Sf. Cuvioasă Paraschiva" din Lieşti, județul Galați.

Raport bisericesc către protoieria Tecuci, Preot Ştefan Ciontu, 12 septembrie 1886, Arhiva bisericii „Sf. Cuvioasă Paraschiva" din Lieşti, județul Galați.

Abstract:

After the preventive archaeological research in Lieşti commune, there were discovered stone and brick foundation walls, which were part of the church in the old seat of the medieval village. The old church was built between 1840 and 1846. After the research there were stated two building stages, the initial church and a rebuilding on the same foundation with the same materials from the same building. The many floods of the Siret River made the villagers move eastwards over the old bed of the Bârlad River, where it is nowadays.

There were researched 4 graves too, from the necropolis belonging to the church. The interments are supposed to have taken place between the end of the 18th century and the mid 19th century, dates found on the coins discovered in the inventory of the graves.

93. Lompirt, com. Sărmăşag, jud. Sălaj

Punct: Kovicses, Lompirt nr. 220A

Cod sit: 142916.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 120/2007

Colectiv: Sanda Băcueț Crişan-responsabil, Dan Băcueț Crişan (MJIA Zalău)

Din punct de vedere geografic zona localității Lompirt face parte din Platforma Marginală Sălajană, la contactul Colinelor Tolgaciului cu Piemontul Sălajan. Situl se află amplasat pe terasa înaltă a văii Zalăului la intrarea în localitatea Lompirt, pe malul stâng al văii Lompirtului. În ultimele două decenii de pe suprafața sitului au fost colectate numeroase materiale arheologice în timpul unor cercetări de teren. Au fost identificate materiale aparținând culturii Coțofeni, epocii bronzului, epocii romane, evului mediu timpuriu.

Cercetarea a avut drept obiectiv principal salvarea vestigiilor arheologice şi eliberarea terenului de sarcină arheologică pe suprafaţa delimitată de construcţia unei case de locuit, stabilirea stratigrafiei sitului şi colectarea cât mai multor informaţii legate de tipul de habitat.

În momentul începerii săpăturilor arheologice o mare parte din aria de construcţie era deja afectată, astfel încât am avut posibilitatea efectuării cercetărilor numai în zona unde urmau să fie construite terasele şi anexele construcţiei. În acest perimetru au fost deschise 3 suprafeţe de cercetare, S1 (14 x 1,60 m) şi S2 (9,5 x 4,6 m) pentru terase şi S3 (11,6 X 6m) pentru anexe. S3 nu a furnizat nicio urmă arheologică, în S1 şi S2 fiind identificate 6 complexe.

Statigrafia generală a sectorului:

Dat fiind panta accentuată a zonei şi degradarea continuă a suprafeţei sitului, din punct de vedere stratigrafic situaţia a fost diferită de la o suprafaţă la alta.

S1/2007- nu a fost identificat nivel de cultură, imediat sub nivelul arat, de aprox. 0,20 m, urmând sterilul.

S2/2007- Situaţia stratigrafică este diferită pe traseul secţiunii, datorită pantei terasei nivelurile au curs spre zona m. 0.

0 -0,20/0,30 m-nivel cenuşiu arat

-0,20/0.30 -0,35/0,66 m - nivel negru cu mult pigment, rare materiale ceramice

În zona m. 0-4,50 a fost identificat un nivel de cultură preistoric cu o gr_{max} de 10 cm - 0,50/0,66 -076 m - nivel maroniu negricios pigmentat

S3 - în acesta secţiune nu au fost identificate niveluri de cultură sau materiale arheologice

Complexe arheologice:

În două dintre suprafeţele de cercetare au fost cercetate 6 complexe arheologice

C1 - groapă de stâlp, cercetată în S1, c.2-3, conturată la -0,20 fundul la -0,30, umplutură negră cu mult cărbune.

C2 - groapă de stâlp, cercetată în S1, c.5-6, conturată la -0,20 m fundul la -0,28, umplutură negră cu mult cărbune

C3 - Cuptor medieval-timpuriu, cercetat în S1, c.7-8,30. Cuptor de formă circular ovală săpat în lutul steril. A fost conturat la -0,20 m. Au fost observate două faze de utilizare. Într-o primă etapă vatra a fost sesizată la -0,35, arsă la roşu, uşor alveolată. În a două fază peste vechea vatră au fost depuse bucăţi de gresie legate între ele cu lut gălbui. La rândul lor bucăţile de gresie au fost acoperite de o lentilă de lut gălbui care reprezintă noua vatră arsă superficial.

C4 - groapă menajeră, surprinsă parţial în săpătură, c.10,4-11,5, conturată la -0,20, fundul la -0,30 m, umplutură neagră cu mult cărbune.

C5 - locuinţă adâncită Wietenberg, surprinsă parţial în săpătură, identificată în S2, c.6,60-9,50 la ad. de 0,40-0,60 fundul la -0,86 m. Au fost observate 2 niveluri de umplere nivelul superior - lut gălbui cu mult pigment, nivelul inferior - lut galben cu materiale ceramice. Locuinţa a suferit o incendiere puternică, fapt confirmat de o masă de perete ars surprinsă la suprafaţă. Au fost recoltate numai fragmente ceramice.

C6 - groapă menajeră cercetată în S2, c.2,6-4,4, la -0,60 m, fundul la -1 m. Au fost recoltate numai materiale ceramice preistorice.

Cercetările cu caracter preventiv derulate în acest sit în anul 2007 s-au soldat cu descoperirea unui număr de 6 complexe împreună cu materialul arheologic aferent. Cele mai timpurii materiale arheologice sunt câteva fragmente recoltate din nivel care aparţin culturii Coţofeni. În acest mod situl de aici se adaugă altor 65 de puncte de pe teritoriul judeţului în care au fost descoperite urme ale culturii Coţofeni, cea mai apropiată aşezare de Lompirt fiind la Giurterlecu Şimleului *Coasta lui Damian*. Din nivel dar mai ales din C5 şi C6, au fost recolate materiale care atestă o locuire aparţinând culturii Wietenberg etapa a-III-a. De pe teritoriul localităţii mai sunt amintite două puncte cu descoperiri Wietenberg la *Kertalja* (zona aflată în imediata apropiere a descoperirilor de la *Kovicses*, posibil sa fie vorba de acealaşi sit) şi *Nove*.

Din apropiere este cunoscută o aşezare de acest gen la Bocşa *La Mîţă* astfel că în prezent există 4 puncte atestate pe valea Zalăului. În apropiere, dar pe valea Crasnei, există două mari situri Wietengerg la Derşida *Dâmbul lui Balotă* şi Giurtelecu Şimleului *Coasta lui Damian*. Perioada evului mediu timpuriu este reprezentată de cele două fragmente ceramice recoltate din cuptor. În linii mari acest din urmă complex se poate data în sec. VIII-IX.

Bibliografie:

I. Bejinariu, *Consideraţii privind descoperirile culturii Wietenberg din judeţul Sălaj,* în *Studia archaeologica et historica Nicolao Gudea dicata*, editori Călin Cosma, Dan Tamba, Aurel Rustoiu, Bibliotheca Musei Porolissensis, IV, Zalău 2001, p. 104.

94. Luna, com. Floreşti, jud. Cluj

Punct: Râpa Dracului/Ördög Árak

Cod sit: 57724.02

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 392/2007

Colectiv: Adrian Ursuţiu, Szabolcs Ferencz, Sorin Cociş (IAIA Cluj)

În cadrul cercetărilor preventive pe tronsonul 2B al Autostrăzii Transilvania, la km 50+200-50+300 pe lărgirea de tronson, au fost efectuate săpături arheologice cu scopul de a defini şi investiga sistemul de fortificare şi eventuala locuire aferentă acestuia în vederea eliberării de sarcină arheologică.

În primăvara anilor 2004-2006 cercetători de la IAIA Cluj au efectuat o cercetare perieghetică a zonei, ocazie cu care au fost reperate şanţul şi valul bine marcate la suprafaţă, dar situate la momentul respectiv într-un areal neafectat de proiectul investiţional. Ulterior, datorită modificărilor aduse proiectului, în principal prin lărgirile impuse de taluzarea de anvergură datorată structurii geologice improprii a dealului *Kiszter*, latura estică a sitului (cca. 20% din totalul sitului) a intrat în zona afectată.

Porţiunea dintre km 52+200-52+300 ai tronsonului 2B a Autostrăzii Braşov – Borş, reprezintă din punct de vedere geografic segmentul sudic al bazinului superior al Someşului Mic. Microgeografic, arealul cercetat se află pe dealurile nordice care mărginesc valea inferioară a pârâului Racoş. Configuraţia terenului, se prezintă sub forma unui promontoriu de deal mărginit pe trei laturi de pante foarte abrupte, actualmente parţial împădurite.

Promontoriul domină valea Someşului Mic, vizibilitatea spre V mergând în antichitate când zona trebuie să fi fost neîmpădurită până spre Gilău, iar spre E după actualul Cluj, până la Apahida, oferind un punct ideal de observaţie şi control.

Pentru cercetarea sistemului de fortificare am efectuat perpendicular, dar şi în funcţie de dispunerea în teren a arborilor, prin zona valului şi şanţului două secţiuni, S1- 27,5 x 2 m, o*rientare:* N-S. ad_{max}*:* 3 m respectiv S2 - 28 x 1 m, o*rientare:* NNE-SSV. ad_{max}*:* 3 m, cu scopul de a defini elementele specifice de

organizare a sistemului defensiv pe latura de S. De asemenea, pe latura de SE, unde spre *Râpa Dracului* coboară o vale abruptă ce separă natural deja platoul, unde am surprins la raşchetare doar o incendiere de amploare, (5 x 13 m) aşezată practic pe solul virgin, chiar în buza terasei. Practic este vorba doar de un sistem de palisadă, fără alte amenajări suplimentare, redundante de altfel în cazul unei bune protecții naturale. Prin aceasta am practicat un mic sondaj, (5 x 1 m , S3) cu scopul de identifica palisada.

Limita estică afectată de proiect a fost decapată mecanic în întregime, după efectuarea în prealabil a două mici sondaje manuale, de 10 x 1 m, devenite ulterior simple profile, ce au avut ca scop identificarea nivelului arheologic, definirea consistenței şi bogăției acestuia, precum şi a apartenenței cronologice şi culturale. Pornind de la rezultatele oferite de cele două secțiuni (P1, P2) am efectuat o decapare a întregii suprafețe plane a platoului, urmărind conturarea unor eventuale complexe de locuire.

Fortificația

Sistemul de fortificare este clasic, cu cele trei elemente definitorii şi anume şanț, val şi palisadă, toate identificate în situl de la „Râpa Dracului". Ele protejează platoul de pe botul de deal cu pante extrem de abrupte, astăzi parțial împădurite, fapt ce o include în categoria fortificațiilor de tip pinten/promontoriu barat. Ca diferență relativă de altitudine, conform măsurătorilor topografice, este vorba de cca. 30-35 m față de albia *Râpei Dracului* pe latura de E, respectiv de lunca Şomeşului pe laturile de N şi V.

Diferența relativă dintre zona de maximă adâncime a şanțului şi cota maximă a valului este de cca. 4,2 m, la care putem estima un plus de 1,5 m oferit de palisadă. Pe latura de SV, spre zona de legătură cu restul platoului, a fost cruțată o zonă de acces spre val, practic o limbă de pământ lesne de decelat pe ridicarea topografică. Din punct de vedere constructiv putem observa că: pe locul de amplasare a valului nivelul aşezării de epoca bronzului lipseşte fiind substituit printr-un nivel de amenajare format din lut negru, în care a fost bine înfiptă palisadă, după care au fost adăugate două straturi succesive, unul din lut galben, consistent, bine tasat, chiar în spatele palisadei, iar mai în jos pe pantele interioare şi exterioare pământ provenind din situl preistoric. Pământul negru poate să provină chiar din fața valului, care credem noi a beneficiat din antichitate de o mică alveolare, o mică mlaştină chiar în față, fapt deductibil din configurația actuală a *Râpei Dracului*, care în partea din amonte prezintă o mică vale laterală care mărgineşte fortificația pe latura de SE şi care se prelungeşte spre zona de inserție a valului. De asemenea, pe latura sud-estică, configurația naturală a terenului cu pantă accentuată nu impunea necesitatea unui val, dar pe de altă parte, distanța mică față de platoul din față, situat la aceeaşi cotă impunea o palisadă.

Din altă perspectivă, carența majoră, impusă în principal de caracterul limitat al cercetării preventive contractuale este legată de lipsa elementelor de datare relativă sau absolută a sistemului de fortificare. Singura dată certă *post quem* este oferită de nivelele de umplutură din vecinătatea valului în care se regăsesc materiale din epoca bronzului timpuriu aflate în poziție secundară, materiale care apar sporadic şi în nivelul negru de amenajare. Pe de altă parte la orizontul epocii bronzului timpuriu nu sunt cunoscute până în prezent astfel de amenajări de amploare.

Cel mai probabil presupunem că ar fi ca fortificația să aparțină primei vârste a fierului, dimensiunile reduse ale ariei protejate (cca. 2 ha), precum şi absența materialelor arheologice din interior permițându-ne să o includem cu rezervele de rigoare în categoria fortificațiilor de refugiu specifice acestui orizont în zona intracarpatică.

Aşezarea din epoca bronzului timpuriu

Stratigrafic, pe suprafața cercetată de noi am identificat un nivel de cultură aparținând bronzului timpuriu, sărac în materiale, dispus sub stratul vegetal de pădure, deranjat şi de desțelenirile practicate de ROMSILVA cu ocazia defrişării. Grosimea stratului de cultură variază de la 0,15 la 0,25 m, spre partea sudică şi sud-estică a sitului fiind mult mai subțire.

Pe cele cca. 0,4 ha decapate mecanic integral au fost descoperite două complexe, respectiv două gropi menajere, ambele situate spre latura estică a sitului spre limita interioară a ariei supuse cercetării preventive.

Cx01 – groapă de formă cvasi circulară cu d_{max} de 0,60, adâncimea de 0,12 m, pereții drepți şi fundul uşor oblic. Din inventar, pietre şi câteva fragmente de vase.

Cx02 – groapă ovală cu d_{max} de 1,60 m, pereții oblici şi fundul prezentând o alveolare. Ad_{max} 1 m. Din inventar mici fragmente ceramice atipice, chirpic de mici dimensiuni.

Situl identificat cu ocazia proiectului investițional Autostrada Braşov-Borş a fost inedit până la data intrării lui în zona de lărgire, anterior nefiind menționat în literatura de specialitate.

Ca urmare a cercetărilor efectuate a fost adăugat un reper semnificativ în repertoriul descoperirilor epocii bronzului timpuriu, siturile din orizontul grupului Copăceni, nu demult definit, beneficiind acum de un nou aport informațional. Ca elemente de datare pentru situl din epoca bronzului timpuriu dispunem doar de materiale ceramice, care prin analogii pot fi atribuite grupului Copăceni şi plasate în cronologia absolută undeva între mijlocul şi sfârşitul mil. III a.Chr.

Planşa 45

Bibliografie:
M Rotea, *Grupul Copăceni I*, Cluj-Napoca, 2003.

95. Luncavița, com. Luncavița, jud. Tulcea

Punct: Cetățuia

Cod sit: 160699.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 122/2007

Colectiv: Cristian Leonard Micu - responsabil, Florian Mihail, Sorin Ailincăi, Aurel Stănică (ICEM Tulcea), Michel Maille (ASPAA Aveyron), Adrian Bălăşescu, Valentin Radu, Constantin Haită, Gabriel Vasile, Mihai Florea (MNIR-CNCP), C. Ştefan (doctorand IAB)[1]

Microzona Luncavița este localizată în zona de NV a Dobrogei, limitele sale geografice majore fiind Munții Măcin, Dealurile Niculițelului şi lunca Dunării.

În primăvara anului 1898 P. Polonic a cercetat aşezarea-*tell* din punctul *Cetățuia*. Cu acest prilej, a fost realizată o schiță a locului, completată cu o descriere sumară a realităților arheologice observate. Cel mai important episod al cercetărilor din acest spațiu a avut loc în deceniul şase al secolului trecut şi este legat de activitatea lui E. Comşa, membru al colectivului de cercetare de pe şantierul *Dinogetia* (Garvăn, jud. Tulcea). Acesta a realizat două sondaje, de mici dimensiuni, în zona de SE a *tell*-ului amintit.

În 1975, El. Lăzurcă a realizat un sondaj, limitat prin dimensiunile şi rezultatele sale, în aşezarea gumelniţeană din punctul *La Cioara*, aflată în marginea de NE a localităţii Luncaviţa. Rezultatele cercetărilor amintite au fost parţial publicate, aceeaşi observaţie fiind valabilă în cazul sondajelor efectuate de I. Vasiliu în punctul *Mocuţa* (marginea de SE a localităţii Luncaviţa).

Un nou program de cercetări a fost pus în aplicare în microzona Luncaviţa, începând cu anul 1998, de către ICEM Tulcea, IAB Bucureşti şi MNIR Bucureşti. Ulterior, au fost integraţi specialişti ai ASPAA Aveyron, IA Iaşi şi MA Mangalia.

Campania 2007 s-a desfăşurat în perioada 23 iulie-30 septembrie. Prima sa parte a fost consacrată cercetărilor de teren (23 iulie-31 august) iar cea de-a doua prelucrării materialului arheologic înregistrat (1-30 septembrie).

Principalele sale obiective ale cercetărilor de teren au fost:
- continuarea cercetărilor în suprafaţa SI din aşezarea-*tell*;
- finalizarea caroiajului în zona de locuire exterioară aşezării-*tell*;
- continuarea cercetărilor în zona de locuire din afara aşezării-*tell*;
- realizarea unui studiu micromorfologic şi sedimentologic în cazul complexelor de locuire şi zonelor aflate în imediata apropierea a acestora;
- efectuarea unor sondaje palionologice în zona mlăştinoasă aflată la N de aşezarea-*tell*

În cadrul suprafeţei SI din aşezarea-*tell* au fost stabilite următoarele puncte de interes:

Locuinţa nr.6

În această campanie a fost finalizată cercetarea podelei complexului în sectorul 4. Aceasta are aspectul unui sediment compact, dur, albicios, serios afectat de galeriile săpate animale (US1853). Grosimea sa poate ajunge la 0,10 m. Peretele de S al L6 (US1857) delimitează, în c.J1, o suprafaţă bine individualizată în ansamblul primului nivel de locuire prin sedimentul său nisipos, compact, alb-gălbui, ce ar putea reprezenta podeaua unei structuri exterioare de tip anexă (US1865), contemporană cu L6. În acest context, trebuie amintit că în campaniile anterioare a fost înregistrată o situaţie similară în cazul locuinţei L1. Atât L6, cât şi posibila sa anexă au fost amenajate pe pe un strat de nivelare format din fragmente de chirpici aparţinând unei structuri de locuire incendiate, amenajată aproximativ pe acelaşi spaţiu al *tell*-ului. În zona de contact a podelei cu acest ultim strat au fost prelevate eşantioane destinate studiilor de micromorfologie şi sedimentologie;

Locuinţa nr.8

În această campanie a fost finalizată cercetarea sedimentului friabil, maroniu (US1851, US2054, US2157 şi US2254) remarcat anterior pe suprafaţa corespunzătoare complexului de locuire, în sectoarele 4, 5, 10 şi 11. Acesta poate fi interpretat drept un nivel format în perioada cuprinsă între distrugerea L8 şi amenajarea mormintelor M1, M2 şi M3, încadrate în sec. al XVIII-lea. Nivelul amintit suprapune zone cu fragmente de chirpici arşi şi nearşi (US1858, US2063, US2162, US2255), asociate cu o cantitate apreciabilă de ceramică în sectoarele 4 şi 10, cu oase de mamifere şi fragmente ceramice în sectorul 11, context interpretat drept nivel de distrugere al L8. În paralel, a continuat cercetarea vetrei locuinţei (C43). După înlăturarea ultimei zone active (în ordine cronologică) a vetrei, a fost cercetat un sediment friabil maroniu, asociat cu chirpici arşi, granule de chirpici, un număr redus de pietricele, foarte puţine fragmente ceramice de mici dimensiuni şi un fragment de carapace, interpretat drept soclu (US2163) al ultimei faze de utilizare a C43. Acesta suprapune o a doua fază de utilizare a complexului, reprezentată în stadiul actual al cercetărilor de un nivel ocupaţional, format din fragmente ceramice (US2164), şi unul de construcţie (US2165);

Locuinţa nr.9

În campania 2007 a fost finalizată cercetarea nivelului de distrugere (US1860; US2050a) şi a continuat cercetarea nivelului ocupaţional (US1861; US2057) în sectoarele 4 şi 5. În prezent, se poate infirma că limita de N a complexului este marcată de câteva pietre. Acestea aparţin cu siguranţă US2057. Cercetările viitoare vor trebui să precizeze rolul lor în cadrul Locuinţei nr.9;
- pe suprafaţa sectorului 4, în spaţiul aflat între locuinţele nr. 6, nr. 8 şi nr. 9, a fost finalizată cercetarea US1859 interpretat drept o acumulare de resturi menajere formată între complexele de locuire menţionate. Pe aceeaşi suprafaţă, aflat într-un raport de anterioritate, a fost identificat un sediment nisipos, fin, compact, cenuşiu (US1864), ce nu este asociat cu o cantitate semnificativă de material arheologic. Acesta din urmă, considerat în stadiul actual al cercetărilor a corespunde unei posibile zone de pasaj, se regăseşte în sectorul 10 cel puţin în c.K4 (US2168). Pentru a verifica ipotezele de lucru formulate în acest context a fost prelevat un eşantion destinat studiului micromorfologic şi sedimentologic.
- pe suprafaţa sectorului 5 a fost cercetat US2060 (ce pare a reprezenta în fapt partea inferioară a US2053, identificat în campania anterioară), posibil corespondent al US 1859. Această acumulare de numeroase fragmente ceramice de mici dimensiuni, rulate, oase de mamifere şi peşti, granule de lemn ars, unelte de piatră şi silex, foarte puţine scoici, este posterioară locuinţei L9, a cărei suprafaţă a afectat-o. Înlăturarea materialului arheologic menţionat a permis identificarea unor noi zone din complexul de locuire amintit ce pare să fi avut o suprafaţă mai mare – atât spre N, cât şi spre E – decât se bănuia în campaniile anterioare.

Menţionăm că la sfârşitul campaniei, întreaga suprafaţă a SI a fost acoperită cu folie de plastic, peste care s-a aşternut un strat de pământ gros de 0,30 m. Această operaţie se realizează în fiecare an, asigurând o mai bună conservare a stratului arheologic.

În campania 2007 a fost finalizată operaţiunea de împărţire pe sectoare a zonei de locuire existente în afara aşezării-*tell*. Acest demers era necesar în condiţiile dezvoltării cercetării în spaţiul menţionat. În prezent, sunt trasate şi împărţite în sectoare suprafeţele SV şi SVI, având fiecare dimensiunile de 108 × 48 m (Pl. VII). Orientarea lor este similară suprafeţelor din aşezarea-*tell*.

Cercetările din zona de locuire aflată în afara aşezării-*tell* s-au realizat pe mai multe coordonate:
- rezultatele obţinute în campaniile anterioare au determinat mărirea suprafeţei cercetate în cazul şanţului din secţiunea S1. Acesta se încadrează în acest moment în limitele sectoarelor 19, 20, 27 şi 28 din suprafaţa SV. Observaţiile făcute în acest an le completează pe cele din 2006. Complexul are acelaşi profil în formă de V, adâncimea sa variază între 0,80 şi 1,12 m, iar în compoziţia umpluturii, pe lângă cantitatea apreciabilă de chirpici arşi, a fost înregistrat un număr mai mare de fragmente ceramice aparţinând culturii Gumelniţa. Studiul sedimentologic indică faptul că între momentul amenajării şanţului şi cel al umplerii sale s-a scurs o perioadă scurtă de timp. Nu a fost considerată necesară prelevarea unui eşantion de sediment;

Secţiunea S5

A fost trasată şi cercetată în sectoarele 17 şi 18 din suprafaţa SVI. Dimensiunile sale sunt de 4 × 2 m, orientarea E-V. A fost înregistrată următoarea succesiune stratigrafică: a. stratul vegetal; b. strat compact, omogen, brun-închis, în care se regăsesc materiale arheologice romane şi eneolitice (cultura Gumelniţa). Începând cu limita sa inferioară, a fost amenajată o groapă (G2) cu ad_{max} în zona cercetată de 40 cm, pentru care nu putem preciza valoarea exactă a diametrului. Complexul amintit, cu un inventar redus, aparţine perioadei romane; c. strat relativ compact, brun-deschis, în care a fost înregistrat material eneolitic (cultura Gumelniţa). Singurul complex cercetat este groapa G3, a cărei ad_{max} este de 0,50 m. În umplutura G3, afectată de galeriile săpate de animale, a fost descoperită o cantitate redusă de ceramică, câteva oase de mamifere şi pietre de mici dimensiuni; d. stratul de loess;

Secţiunea S6

A fost trasată şi cercetată în sectoarele 81, 82, 89, 90 din SVI, în apropierea valului de pământ identificat în timpul ridicărilor topografice din campania 2006. Dimensiunile sale sunt de 5 × 2 m, orientarea E-V. A fost înregistrată următoarea succesiune stratigrafică: a. strat vegetal; b. strat compact, omogen, brun-închis, în care se regăsesc materiale eneolitice (cultura Gumelniţa), romane şi, probabil, medievale, interpretat drept sol arabil; c. nivel format dintr-un sol compact, cenuşiu, în care se regăsesc granule de chirpici arşi; d. nivel format dintr-un sol compact, neomogen, în care se regăsesc fragmente ceramice eneolitice, mici fragmente de chirpici nearşi, în poziţie secundară, câteva pietre, considerat amenajare val; e. sol compact, nisipos, gălbui-cenuşiu, considerat drept sol de tranziţie către loess; f. stratul de loess;

Secţiunea S7

A fost trasată şi cercetată în sectoarele 25, 26, 33 şi 34 din SV. Dimensiunile sale sunt de 4 × 2 m, orientarea E-V. A fost înregistrată următoarea succesiune stratigrafică: a. strat vegetal, b. strat compact, omogen, brun-închis, în care se regăsesc foarte puţine materiale arheologice romane şi eneolitice (cultura Gumelniţa), concreţiuni calcaroase, interpretat drept sol arabil; c. stratul de loess.

Deşi desfăşurate pe o suprafaţă redusă, sondajele realizate până în prezent în zona de locuire aflată în afara aşezării-*tell* din punctul *Cetăţuia* par să indice prezenţa unui număr mic de complexe aparţinând culturii Gumelniţa. În plus, posibilul strat cultural eneolitic a fost grav afectat de intervenţiile antropice posterioare.

În campania 2007 au fost prelevate eşantioane de sediment din locuinţele nr. 6 şi nr. 8 şi în posibila zonă de pasaj dintre aceste complexe de locuire. Materialul este analizat în prezent în laboratorul Muzeului Naţional de Istorie a României Bucureşti.

Efectuarea unor sondaje palionologice în zona mlăştinoasă aflată la N de aşezarea-*tell*. Această acţiune s-a desfăşurat în colaborare cu o echipă de cercetători ai laboratorului UMR 5140 Lattes şi Universităţii Strasbourg din Franţa. Obiectivul campaniei 2007 a fost acela de prelevare a unui eşantion de sediment reprezentativ, a cărei analiză (realizată în laboratorul Universităţii Strasbourg) ar putea indica prin rezultatele sale dacă zona mlăştinoasă poate constitui un reper în cazul unui viitor studiu palinologic complex.

Obiectivele campaniei 2008:

- finalizarea cercetării ultimului nivel de locuire din aşezarea-*tell* din punctul *Cetăţuia*;
- realizarea unor sondaje în aşezările gumelniţene din punctele *La Cioara* şi *La Vărărie*;
- punerea în aplicare a unui program de cercetări arheometrice în colaborare cu UMR 5140 Lattes şi Universităţii Strasbourg.

Raport topo microzona Luncavița

Mihai Florea

Campania 2007 a avut în vedere în primul rând verificarea/corectarea caroiajului din suprafaţa SI a *tell*-ului din punctul *Cetăţuia* şi realizarea unui caroiaj de 6 x 6 m care să acopere toată zona de interes atât de pe *tell* cât şi în imediata vecinătate a acestuia.

În suprafaţa SVI s-au trasat trei noi secţiuni (S5, S6, S7) pentru a valorifica datele furnizate de măsurătorile geofizice realizate în 2004[1].

De asemenea, s-au efectuat şi măsurători de detaliu în suprafaţa SI, care au constat în:

- măsurarea conturului locuinţei nr. 8 (L8), cu toate detaliile de săpătură;
- masurători ale vetrei L8;
- măsurători ale unor piese şi fragmente ceramice.

În suprafaţa SV s-a urmărit evoluţia săpăturii, măsurătorile de detaliu fiind realizate pentru reconstituirea traseului şanţului ce ţine de aşezarea eneolitică.

Materialele arheologice descoperite pe terasa din apropierea *tell*-ului au fost înregistrate cu staţia totală, urmând a fi puse pe un plan general.

Pentru măsurători a fost folosită o staţie totală Leica TC410.

Valorificarea măsurătorilor din campania 2005-2006 s-a concretizat prin realizarea unei hărţi de detaliu şi imagini tridimensionale pentru zona *tell*-ului şi finalizarea analizei spaţiale care a pus în relaţie punctele *Cetăţuia* (*tell*) şi *Mocuţa* (aşezarea de la cca. 2 km NV de *tell*).

Pentru că în campania 2007 nu s-a reuşit cartarea integrală a tuturor punctelor de interes arheologic din zonă, aceasta va intra în obiectivele anului 2008 când, probabil, va fi realizată o hartă de detaliu a întregii microzone, având ca sprijin hărţi la diferite scări şi masurători cu staţia totală şi GPS.

Raport sedimentologic preliminar

Constantin Haită

În campania de cercetări din anul 2007 au fost studiate, din punct de vedere sedimentologic, succesiunile stratigrafice cercetate arheologic în suprafaţă, ca şi pe profilele martorilor de sectoare. În această campanie au fost prelevate patru eşantioane micromorfologice.

Două eşantioane au fost prelevate în cadrul unei posibile zone de pasaj, situată între două locuinţe, dintre care una este incendiată, reprezentată printr-un nivel siltic, brun gălbui, relativ omogen, friabil, cu rari constituenţi antropici de mici dimensiuni. Aceasta este suprapusă de nivelurile corespunzătoare unei zone de deşeuri.

Un eşantion a fost prelevat în nivelurile corespunzătoare locuinţei SL6 (US1853) ce reprezintă, probabil, o podea realizată din silt gălbui, omogen, friabil, fără constituenţi antropici.

Un alt eşantion a fost prelevat în cea de a doua cameră a locuinţei SL 6 (US 1865), situată în zona de sud, separată printr-un perete de chirpici nears. Nivelul corespunzător podelei locuinţei este constituit din acelaşi tip de sediment ca şi în camera de N.

Studiul micromorfologic are în vedere identificarea unor niveluri de construcţie, amenajare şi utilizare în cadrul celor

două zone din această locuință. Menționăm că nivelurile superioare din această aşezare sunt intens afectate de transformările pedogenetice post-depoziționale.

Note:
1. În perioada 16-18 august 2007 pe şantier au fost prezenți, în cadrul unei acțiuni de mobilitate din programul *Brâncuşi*, dr. Laurent Carozza - chargé de recherche, Albane Burens-Carozza – ingenieur de recherche, Noelle Provenzano - chargé de recherche (UMR 5140 Lattes, Franța) şi Jean-Michel Carozza - maître de conference (Universitatea Strasbourg)
2. Amintim că în campania 2005 a fost trasată şi săpată secțiunea S4. Pentru detalii vezi CCA 2006.

Abstract:
The main objectives of the field researches were:
- the continuation of the researches in SI from the tell-settlement;
- finalizing the grid in the external habitation area of the tell-settlement;
- the continuation of the researches in the external habitation area of the tell-settlement;
- the achievement of a micromorphological and sedimentological study in the case of habitation complexes and areas situated near them;
- the achieving of palinological soundings in the swampy area situated in the northern part of the tell-settlement.

96. Mahmudia, com. Mahmudia, jud. Tulcea [Salsovia]

Punct: La Cetate

Cod sit: 160733.12

Autorizația de cercetare sistematică nr. 62/2007

Colectiv: Florin Topoleanu – responsabil (ICEM Tulcea), Doru Bogdan, Dobos Alpar, Angela Lumezeanu (UBB Cluj), Ian Haynes, Mihaela Ciauşescu (University of London-Birkbeck College), studenți de la University of London-Birkbeck College

Săpăturile arheologice de la cetatea Salsovia din sezonul 2007 se înscriu într-un proiect mult mai amplu, care îşi propunea studierea zonei nord-dobrogene (Marea Neagră–Gurile Dunării) şi stabilirea modului în care acest areal a fost locuit în diverse perioade istorice de către diferite populații, precum şi mişcările şi interacțiunea acestora din urmă cu formele de relief şi mediul înconjurător. Aceste obiective puteau fi atinse doar printr-o cercetare interdisciplinară care să îmbine metode specifice arheologiei moderne cu aportul altor ştiințe.

Astfel, în primăvara anului 2003, s-a procedat la o ridicare topografică executată în colaborare cu un specialist al Museum of London Archaeology Service fiind folosită o stație totală Leica TC 302 şi coordonate luate de la bornele Oficiului de Cadastru pentru încadrarea în zonă. Ulterior, cu ajutorul unui sistem GPS diferențial - Trimble Zephyr 2, s-a creat o foarte detaliată reprezentare digitală a terenului (DTM)[1], pe care toate rezultatele cercetărilor ce vor urma pot fi localizate cu acuratețe. Următorul pas a fost realizarea unui set complet de fotografii aeriene care să releve eventuale structuri arhitectonice ce nu puteau fi observate de la sol, obiectiv realizat prin eforturile ICEM Tulcea.

Au urmat câteva prospecții cu diferite metode de geofizică, alternându-se rezistivitatea electrică de mică adâncime cu profilele de profunzime şi cu magnetometria. Cele mai concludente rezultate au fost obținute cu ajutorul magnetometriei, proiect dus la îndeplinire în colaborare cu geofizicieni de la GSB Prospection ltd. Bradford Marea Britanie. S-a obținut astfel un plan extrem de relevant al zidului defensiv al cetății cu turnurile de apărare aferente, dar şi o situație destul de clară a clădirilor şi tramei stradale din interiorul acesteia. Aşa cum era de presupus aceste elemente arhitectonice identificate prin metode non-intrusive aparțineau doar ultimei faze din existența cetății, astfel ca următorul pas care se impunea urma sa fie o săpătura sistematică ce ar fi ajutat la înțelegerea stratigrafiei şi datarea absolută a diferitelor faze.

Printre obiectivele cercetării din acest sezon se afla şi investigarea platoului de zona *extra muros* de la V de cetate. Aici prin periegheză a fost identificată o cantitate relativ mare de ceramică getică, iar prospecțiile magnetometrice nu au relevat urme de ziduri, aşa că multe întrebari ar fi putut avea raspunsul în acest areal.

Cetatea de la Salsovia este aşezată pe un promontoriu la baza căruia se află brațul Sf. Gheorghe fiind de presupus că apele Dunării ajungeau până la baza cetății în antichitate. Zona a fost afectată până în prezent atât de factori naturali - eroziunea apei către N, cât şi de factori antropici - sondaje efectuate de către echipa condusă de Vasile Pârvan şi numeroase tranşee din timpul celui de-al doilea război mondial. La S de cetate, pe un întins platou, în epoca romană se afla o aşezare civilă apărată din trei părți de văi naturale, cu maluri abrupte.

Sezonul 2007 a început prin reamplasarea în teren a caroiajului conceput în sezoanele anterioare şi folosit pentru calibrarea unităților de cercetare, de geofizică sau periegheză. Pentru acest caroiaj s-a folosit un sistem de coordonate locale, pentru efectuarea cu uşurință a operațiunilor de zi cu zi, dar întreg sistemul a fost raportat la reperele din zonă, devenind în final sistem de proiecție Stereo 70 pentru măsurătorile planimetrice şi Marea Neagră 1975 pentru măsuratorile altimetrice. Atât pentru această primă fază cât şi pentru înregistrarea 3D a contextelor şi obiectelor speciale s-a folosit stația totală Leica TC 500, aflată în permanență pe şantier.

Tehnica de cercetare a fost aceea a Museum of London Archaeology Service şi anume aşa zisa "Single Context Planing"[2] însemnând că fiecare context a fost săpat şi înregistrat individual, tridimensional, urmând a fi transpus ulterior în formă digitală. Împreună cu notarea locației exacte a fiecărui artefact prin trei coordonate şi cu interpretarea statistică a ceramicii şi a oaselor acestea vor constitui o bază de date cu rol atât de arhivare a informației, cât şi de instrument de lucru viitor. Stocarea informației în acest fel este foarte utilă, fiind compatibilă cu lucrări similare din toata lumea şi utilizabilă într-un sistem GIS, precum şi studierii rezultatelor săpăturii, putând fi interogată în ArcView, relevând astfel informații care nu sunt evidente la momentul excavării sitului.

Pe platoul fortificat al cetății au fost amplasate două secțiuni.

În zona centrală a fost deschisă o suprafață de 7 x 7 m, S1. Prin aceasta se urmărea determinarea naturii, a funcționalității şi posibila datare a clădirii mari rectangulare identificate aici cu ajutorul magnetometrului. Deşi săpătura a fost dusă până la o adâncime de peste 3,5 m de la nivelul solului (28,36 m de la nivelul mării, în sistem Marea Neagră 1975), nu a fost atins solul virgin antic, continuarea săpăturii în acea zona fiind stopată din

motive de siguranță. Cu toate acestea au fost identificate câteva faze de ocupație în acea parte a cetății. Cea mai timpurie la care s-a ajuns este constituită de o suprafață de călcare amenajată cu fragmente de piatră de carieră peste un strat de lut galben de nivelare. Elemente arhitectonice asociate cu această suprafață nu au fost identificate, dat fiind spațiul restrâns şi distrugerile produse în zonă de activitațile ulterioare. Este probabil vorba de o curte interioară a unei clădiri anterioare celei văzute pe rezultatele date de magnetometrie.

La un moment dat aceasta suprafața de piatră a fost dezafectată fiind acoperită de un strat de lut pe care s-au aşezat din nou fragmente mici de piatră constituind o podea de foarte bună calitate. Materialul arheologic asociat cu aceste faze este roman, dar dat fiind faptul ca monedele şi alte obiecte databile sunt în proces de restaurare, o datare mai exactă va fi posibilă doar dupa ce toată faza de procesare a datelor se va încheia.

Ultima fază de ocupare a zonei în antichitate, este reprezentată de o clădire aproape pătrată cu multe încăperi, identificată cu metode non-intrusive în urmă cu doi ani. Secțiunea din acest an a fost amplasată pe ceea ce parea a fi latura de E a acestui edificiu, fiind descoperită astfel una din încăperi şi un spațiu crezut a fi extern, dar care s-a dovedit a fi parte din aceeaşi structură. Un zid lung E-V ce formeaza o intersecție in T cu unul N-S delimitează spațiul interior. Doar fundațiile acestor ziduri s-au păstrat, mare parte din pietrele legate cu pământ ce le alcătuiau fiind scoase de către locuitorii din Mahmudia la o dată necunoscută, dar în mod cert înainte de al doilea război mondial. Sunt fundații solide, late de peste 0,80 m şi adânci de peste 2 m, fapt ce sugerează posibilitatea ca această clădire să fi avut mai mult de un singur nivel.

Nivelul de călcare din încăperea de la V este cu aproape 1 m mai sus decât cel din cea de la E. Aceasta din urma pare a fi un spațiu dedicat unor activitați "industriale", fiind identificate aici un număr de gropi cu funcționalitate incertă, dar şi o groapă rectangulară ce a fost placată cu scânduri groase de lemn. Aceste scânduri s-au păstrat carbonizate şi din ele s-au prelevat mostre pentru a se încerca o datare cu C14. Imediat la S de această instalație se gaseau doua *dolia* de dimensiuni foarte mari, păstrate *in situ* dar crăpate de dărâmatura clădirii ce s-a prăbuşit peste ele. Sfârşitul acestei construcții a fost cauzat indubitabil de un incendiu de proporții, totul în zona fiind carbonizat. Cărămizile crude din care a fost realizată elevația zidurilor s-au păstrat foarte bine fiind expuse focului. Toate podelele, zidurile şi cele două chiupuri prezintă urme de ardere.

Materialul arheologic asociat cu finalul existentei acestui edificiu pare să se dateze în sec. V-VI p.Chr., dar speram să putem stabili o dată mai exactă în curând.

După părăsirea cetății de către romani, nu se mai gasesc urme de activitate in zona, până la scoaterea pietrei din ziduri probabil în perioada recentă, urmată de săparea unor tranşee în al doilea razboi mondial, uneori exact pe traseul şanțurilor săpate de țăranii din localitate.

Cea de-a doua unitate de cercetare de pe platoul fortificat al cetății, S3, a fost un şanț lung de 13 m şi lat de 2, amplasat peste zidul vestic şi puțin în zona *intra muros*. Zidul defensiv are o lățime de 2,4 m fiind realizat din două paramente de blocuri fasonate legate cu mortar la exterior şi unul la interior. Spațiul dintre acestea este ocupat de un emplecton din piatră şi mortar. Elemente dintr-un posibil turn au fost identificate la interior, adosate zidului.

La aprox. 2 m de zidul cetății, a fost identificat şi colțul unei clădiri. Zidul acesteia a fost construit din piatră legată cu mortar, într-o maniera extrem de eleganta. Se pare ca aceasta clădire a avut o viață destul de lungă, nu mai puțin de patru podele succesive fiind asociate cu acest zid. Totuşi la un moment data edificiul a fost demolat fiind înlocuit cu un altul, un zid de o calitate inferioară fiind amplasat direct peste fundația celui deja existent. Doua podele de lut constituie nivelele succesive de călcare din interiorul acestei noi clădiri, ultima dintre ele fiind acoperită de un strat de dărâmătura ce prezintă urme de incendiere.

Se pare aşadar că întreaga cetate a fost incendiată la un moment dat, probele destinate datării cu C14 urmând poate să dateze exact acest eveniment.

Pe platoul de la V de cetate au fost amplaste doua secțiuni de dimensiuni mai reduse. Scopul acestora era determinarea modului în care acest areal a fost ocupat în antichitate, dat fiind faptul ca cercetările de suprafață, rezistivitate electrică şi magnetometrie, nu au produs rezultate relevante în această parte a sitului. În urma săpăturilor efectuate, s-a evidențiat faptul că în perioada romană acest platou era ocupat de construcții din chirpici şi structură de lemn, elementele unei astfel de locuințe fiind extrem de bine păstrate, dată fiind expunerea acestora la foc, în ultima fază a existenței lor. Se pare ca şi această parte a aşezării romane şi-a găsit sfârşitul in acelaşi mod şi probabil în acelaşi moment, ca şi cetatea.

Pe acest platou uşor mai scund decât cel pe care se afla cetatea şi în consecință mai bine apărat de vânt, au fost identificate şi singurele urme certe ale ocupării sitului de către geți. Acestea au apărut sub forma unui bordei de forma rectangulară cu colțurile rotunjite, măsurând 2,2 m E-V şi 1,8 m N-S. Marginile gropii erau tencuite cu un strat gros de chirpic şi probabil că şi elevația pereților era construită din acelaşi material, blocuri mari de lut fiind prăbuşite în interior. Pe podeaua bătătorită a locuinței semi-îngropate şi în umplutura acesteia, s-a găsit o cantitate însemnată de fragmente ceramice getice.

În viitorul apropiat, proiectul ce are ca obiect de studiu cetatea Salsovia şi zona înconjurătoare, va intra în faza de post-ex, toate datele culese în teren urmând a fi studiate şi coroborate într-un sistem GIS. De asemenea se intenționează publicarea rezultatelor obținute până la acest moment, sub forma unei mini-monografii a sitului, acest fapt fiind imperios necesar date fiind informațiile extrem de puține existente până la această dată cu privire la Salsovia. Continuarea cercetărilor la cetatea Salsovia este un pas firesc, având în vedere dimensiunile şi complexitatea sitului.

Note:

1. F. Topoleanu, D Bogdan I. Haynes, *Mahmudia. Punct: La cetate,* CCA 2005
2. MoLAS Archaeological Manual, London 1994

Abstract:

The excavations at the site of the Roman citadel Salsovia are part of a larger project initiated a few years ago by the ICEM Tulcea in collaboration with Birkbeck College, University of London. Prior to the 2007 season, the focus was mainly on non-intrusive methods of research, a combination of field survey, deep probe electric resistivity and magnetometry having been applied to the site. The results of the geophysical survey were all calibrated onto the Digital Terrain Model previously created. The excavations were carried out on the upper terrace, the fortified area of the citadel, as well as on the western lower one, where the geophysics failed to produce significant results.

Inside the citadel, one of the trenches was located on the western side of a large rectangular building identified through magnetometry. Two of the rooms of this construction were exposed. Inside one of them, two very large *dolia* were found together with other evidences of "industrial" activities. This was just the latest phase of occupation in this part of the site, multiple floors used in previous phases being recorded lower in sequence. The disuse of the building was clearly caused by fire, traces of intense burning being present in the area next to the citadel's west wall, which was investigated with another trench. The lower terrace was occupied in the Roman period by wattle and daub on a timber frame buildings and this area was also affected by the fire that occurred probably sometimes in the 6th century A.D. This was also the only place were clear traces of Getic occupation were identified. A small rectangular sunken feature building with large quantities of local Iron Age pottery on the floor was dug into the natural clay on the northern edge of the terrace.

97. Malaya Kopanya (Ucraina)

Punct: Gorodişte, Celenetia

Colectiv: Vjaceslav Kotigorosko, Igor Prohnenko (Universitatea de Stat din Ujgorod), Viorel Ciubotă, Robert Gindele, Liviu Marta (MJ Satu Mare)

Pe teritoriul Gorodiştei, în partea de S a acesteia au fost dezvelite două suprafeţe, cu o suprafaţă totală de 250 m^2. Printre complexele cercetate se evidenţiază o construcţie adâncită în pământ, de 20 m^2, cu o ad. de 1,8 m. În interiorul acesteia în afară de fragmente ceramice au fost descoperite fragmente din 6 râşniţe şi un prefabricat, care permit să susţinem că această construcţie era un atelier de confecţionare a râşniţelor. În SXXXVII a fost descoperită o terasă artificială, de pe care provin două râşniţe, un vârf de săgeată şi un fragment dintr-un cercel de aur.

În acelaşi timp cu cercetările de pe teritoriul Gorodiştei au fost executate săpături şi pe locul numit *Celeneţia*. La periferie, la 200 m NV de teritoriul principal al Gorodiştei a fost descoperit un sistem de fortificaţii din valuri şi şanţuri.

Ca urmare a sondajelor şi suprafeţelor practicate pe acest teritoriu au fost descoperite 6 morminte şi mai multe obiecte fără context. În total au fost descoperite 20 de catarame, o spadă îndoită şi 6 căni, din care 3 cu oase calcinate (folosite ca urnă). Au mai fost descoperite 6 psalii, cuţite îndoite ritual, vârfuri de lănci, două vârfuri de săgeată, piese de centură, 4 pinteni, 5 fibule de bronz şi fier, databile în sec. I p.Chr. Printre obiectele descoperite se evidenţiează o cataramă din fier, decorată cu doi vulturi cu peşti în gheare. Pe teritoriul Celeneţia, unde se aflau mormintele, a fost descoperită o cantitate mare de fragmente ceramice, printre care predomină fructierele. [Vjaceslav Kotigorosko]

Zusamenfassung:
Im Jahr 2007 haben die archäologische Forschungen am zwei Flur stattgefunden. In der Befestigung wurden mehrere Siedlungsobjekten freigelegt (auch eine Werkstatt), im Friedhof 6 Brandgräber.

98. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]

Punct: Cetate - Colțul de NV

Cod sit: 60491.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 109/2007

Colectiv: Mihai Ionescu – responsabil, Nicolae Alexandru, Robert Constantin (MA Mangalia)

În principiu situația cercetărilor la situl arheologic de la Coltul de NV, din punct de vedere al secțiunilor cercetate se prezintă astfel (de la V la E):
S1 - 20 x 3 m, cercetată de C. Preda şi V. Georgescu in 1990-1991, reluată în 2007.
S2 - 17 x 3 m, cercetată de subsemnații in 1999 si 2006, reluată în 2007.
S3 - 17 x 3 m, cu martor de 1,5m cu S2, cercetare 1999, 2005 si 2006 reluată parțial în 2007.
S4 - 12 x 3 m, cercetată în 2005 şi 2006, reluată parțial în 2007.
S5 - 23 x 3 m, cercetată în 2005 şi 2006, continuată în 2007.
S6 - perpendiculară pe zidul roman , la V, de 5 x 2 m, 2006 şi 2007.

Situația în grund este următoarea:
S1 - orientată N-S, lângă construcția rectangulară din zona joncțiunii dintre zidul de apărare databil în epoca elenistică şi zidul de incintă roman. Aici cercetarea s-a concentrat în campania 2007 la N de paramentul exterior al incintei elenistice, la adosarea acesteia de turnul de colț.

Paramentul exterior al incintei elenistice a fost evidențiat şi aici fiind format din blocuri mari de calcar cochilifer fasonate/au fost identificate 5 blocuri ale caror dimensiuni variază între 0,80 şi 1,10 x 0,60, 0,70 m lățime.

După îndepartarea stratului de dărâmătură au fost evidențiat, la -2,50 m, lângă turn, un strat de sfărâmătură de calcar cu blochete mici de calcar ce pare mai degrabă un nivel de construcție. În zona martorului de E, la cca. 4,50 m N de incinta elenistică, la cca. -1,10 m au fost cercetate trei blochete de calcar ce par legate de un nivel de tasare cu blochete de calcar de dimensiuni medii ce continuă spre N, de-a lungul martorului, pe o lungime de cca. 2,40 m. La -2 m, în carouri a fost cercetată o tasare formată din piatră măruntă de calcar şi fragmente ceramice care sunt aşezate pe stratul de loess. Tasarea este datată în cursul sec. IV a.Chr.
S2, orientată N-S, la 1,5 m E de S1:

În c.1, în martorul dintre S2 şi S3, şi extremitatea sudică a lui S2, a fost descoperit, la -1,30 m un zid din blochete de calcar legate de pământ, lat de 0,60 m, orientat NE-SV. Zidul reprezintă ultima fază de locuire extramurană la sfârşitul sec. VI şi începutul sec. VII p.Chr. In c.2 au fost evidențiate doua nivele de pavaje, la -1,60 si respectiv -2,10 m, ultimul relativ la aceeaşi adâncime ca aceea a pavajului de la poarta de intrare în cetate ce o vom descrie mai jos. De asemenea, la -2,10 m a fost identificat un pinten de zid realizat din blochete de calcar legate cu pământ, perpendicular pe traseul zidului de incinta de epocă elenistică. In aceeaşi zonă a fost descoperită şi o inscripție, fragment de dedicație către *Herakle*s, databilă în sec. I p.Chr. Inscripția a fost descoperită în nivelul de demantelare a zidului roman şi, după urmele de mortar de pe ea se pare că a fost refolosită în epoca romană, probabil în sec. II p.Chr, la reconstrucția zidului de incintă.

În c.2-4 a fost cercetată o groapă de demantelare a incintei elenistice, care după ceramica smălțuită poate fi datată în epoca modernă. În 2007 cercetarea a fost continuată şi aici, pentru clarificarea situației, săpătura oprindu-se la -2,80 m, pe stratul de loess. Deci, groapa modernă de demantelare a zidului

de incintă eleneistic şi roman timpuriu în aceasta zona a scos sistematic blocurile de parament până la fundaţia incintei, la -2,80 m.

În c.5-6, la -1,40 m de la nivelul superior al blocurilor de parament exterior ale incintei elenistice a fost cercetata o nivelare cu loess şi blochete mărunte de calcar, iar în c.6-7 o amenajare din blochete de calcar de mari dimensiuni, ce este posibil să fi aparţinut unui altar, ipoteza ce a fost avansată având în vedere includerea în această amenajare a unui bloc de calcar de mari dimensiuni şi de buna calitate (0,55 x 0,75 m) în care a fost fixat un belciug de fier cu diam. de 11 cm. În 2007 cercetarea a fost continuată în c.5-6, prin săparea stratului de loess ce s-a dovedit a fi o nivelare, iar la -2,30 m, a fost descoperită tasarea realizată din blochete mici de calcar şi fragmente ceramice, amintită şi în S1, pe care a fost descoperită o moneda de bronz de la Filip al II-lea. Materialul ceramic de pe nivelul de *loess* gălbui-roşcat poate fi cu uşurinţă încadrat în sec. I p.Chr. La N de această amenajare, tot la ca -1,60 m se află un pavaj din dale mici de calcar şi *tegulae*.

Din punct de vedere stratigrafic profilul de V al acestei secţiuni se prezintă astfel:

0 -0,35 m, strat de demantelare format din cărămida, mortar, blochete de calcar, nisip.

-0,37 -0,70 m, strat brun-cenuşos cu fragmente de *tegulae* antice.

-0,70 -0,80 m nivel de calcar sfărâmat, la nivelul primei asize a elevaţiei, probabil un nivel de construcţie sau de refacere a zidului de epocă elenistică.

-0,80 -0,90 m, lutuială.

-0,90 -1 m, tasare cu pământ brun cu fragmente ceramice de epocă romană.

-1 -1,20 m, nivel brun- gălbui roşcat cu mici blochete de calcar.

-1,20 -1,40 m nivelul de calcare al altarului.

-1,40 -2,10 m lutuială cu loess galben, galben roşcat şi lentile de pământ brun care s-a dovedit a fi nivelul pe care s-a aşezat porţiunea de altar unde a fost descoperit belciugul de fier.

-2,10 m, tasare din blochete foarte mici de calcar cu multe fragmente ceramice, tasare datată de noi în sec. IV a.Chr. printr-o moneda de la Filip al II-lea.

S3, 17 x 3 m, N-S, la E de S2

Tot în campania 2007 a fost adus martorul dintre S2 şi S3 la nivelul pavajului intrării în cetate în zona porţii de N, pentru identificarea unor eventuale blocuri de pavaj ce se aflau sub martorul respectiv.

În c.1-2, la -1,70 m, a fost descoperită o placă de pavaj, iar la -2,10 m, în c.3, nivelul de pavaj ce corespunde pavajului monumental de la intrarea în cetate.

În c.5-6, la -0,90/-1 m, pe o suprafaţă de cca. 3,50 x 3 m a fost descoperit pavajul monumental ce marca intrarea pe poarta de N a cetăţii în epoca elenistică şi romană timpurie, pavajul fiind realizat inclusiv din fragmente arhitectonice refolosite: fragment de dedicaţie pe un bloc de marmură, ΑΓΑΘ(Η) şi un bloc de parament ce are încastrat negativul de la un crampon în formă de T, şi el databil în epoca elenistică. In 2007 pavajul a fost degajat pe o suprafaţă de cca. 5 x 4 m şi se pare ca acesta continua spre N în zona necercetată.

În c.5, la S de pavaj, în ultimele zile ale cercetării, a fost identificat un canal de scurgere cu dimensiuni de 0,30-0,40 m lărgimea jgheabului, 0,55 m adâncime şi 0,25 x 0,55 x 0,50 m dimensiunile blocurilor laterale. Canalul a fost construit pe o nivelare cu *loess* roşcat, şi tasare cu piatră măruntă care constituia şi fundul jgheabului canalului. Construirea canalului şi a pavajului monumental a dezafectat o fază anterioară a intrării în cetate, fază reprezentată de un pavaj ce a fost observat la cca. -0,50 m de la nivelul de calcare al pavajului descris mai sus.

Intrarea a mai avut cel puţin încă două faze de funcţionare ce vor fi descrise odată cu situaţia surprinsă în S4.

În profilul de V şi în această secţiune se poate observa, în nivelul de demantelare a fazei romane a zidului elenistic, importante cantităţi de mortar, blochete de calcar, cărămidă etc.

În c.3 - în cetate, a fost descoperită o fântână rectangulară de dimensiuni interioare 0,80 x 1 m, gr. ghizdului fiind de cca. 0,60 m. Fântâna a putut fi cercetată în interior până la cca.-1,30 m de la nivelul său superior, fiind prelevate o serie de materiale arheologice cum ar fi: *tegulae* şi o serie de fragmente ceramice de la amfore cu striuri mărunte databile în sec. V-VI p.Chr. - toate acestea în nivelul de incendiu care se observă inclusiv pe blochetele pereţilor fântânii. Descoperirea acestei fântâni relativ pe traseul căii de acces în cetate denotă faptul că poarta de N a cetăţii nu a mai funcţionat în cursul sec. VI p.Chr, în această epoca zidul de apărare, aşa cum au dovedit-o cercetările anterioare fiind retras spre S ca 50-60 m.

S4

În c.1 la -2 m a fost descoperită continuarea pavajului porţii ce a fost surprins în S3, iar în c.2-3 a fost cercetată, până la -3,30 m groapa de demantelare a blocurilor de parament de la incinta elenistică. În această groapă material ceramic amestecat, de la cel smălţuit, până la rare fragmente ceramice de epoca elenistică, romană şi romano-bizantină, un fragment de capac cu inscripţie. În c.4-5, la -0,50 şi 0,70 m faţă de pavajul monumental, au fost observate alte două faze ale nivelului de calcare al pavajului porţii cetăţii în epocă elenistică, cea de la -0,70 m, la nivelul plintei zidului elenistic. In c.5 a fost descoperită fundaţia unui mic turn rectangular, perpendicular pe incintă, ce făcea parte din sistemul de apărare al porţii, dimensiuni 3,50 x 2,60 m. Latura de V a acestei construcţii, realizată din blocuri mari de calcar, fără mortar, a fost surprinsă chiar pe 2-3 asize.

În 2007, la curăţarea zonei s-a constatat ca în fundaţia turnului sus amintit au fost incluse o bază de coloană parţial fasonată şi un bloc de calcar cochilifer de dimensiuni ca 1 x 0,80 m, care poate fi o bază de statuie având în vedere pana de calcar rectangulară încastrată în blocul amintit.

În partea de S a secţiunii, în 2007, a fost realizat un sondaj ce a avut ca scop stabilizarea martorului ce risca să se prăbuşească, martorul fiind adus la un unghi de cca. 60-70°. Sondajul s-a oprit pe ultimul nivel antic ce este compus din blochete de calcar, lut fragmente ceramice romane târzii, toate într-un strat masiv de incendiu.

În c.2, la o ad. de cca. -3 m, a fost descoperit un pavaj realizat din plăci de calcar, care este, se pare, cea mai veche fază a amenajării urbane din acest punct al cetăţii, anterior chiar tasării amintite şi datate cu moneda de la Filip al II-lea. Nivelul de calcare amintit este acoperit de o dărâmătura compusa din blochete de calcar, pământ şi mai rar *tegulae* şi olane fragmentare.

S5

A fost continuată cercetarea arheologică din 2005 şi 2006 prin extinderea secţiunii spre E, pentru a urmări zidul de incintă de epocă elenistică. Zidul, cu gr. de 4,40 m, are paramentul interior şi cel exterior realizate din blocuri mari de calcar, 1 x 0,65 x 0,55 m, păstrat pe 1-2 asize din elevaţie, iar emplectonul a fost realizat din blochete de calcar nefasonate legate cu *loess* gălbui roşcat. Fundaţia este realizată, în partea sa superioară, din blocuri mari, relativ înguste, şi formează o *krepis* de 5-10cm,

pentru ca, în partea sa inferioară, sa fie realizată din blochete de calcar nefasonate si să formeze o a doua *krepi*s de 15-20 cm. Talpa fundației este aşezată pe un *loess* gălbui roşcat, posibil nivelare. Zidul s-a păstrat pe o lungime de 5,80 m *extramuros* şi pe o asiză din elevație şi pe 7,50 m intramuros, parțial pe două asize din elevație, unele din blocuri fiind mişcate de o intervenție modernă. Zidul a fost tăiat la E de o groapă modernă realizată pentru construirea unei toalete publice a Grădinii de vară Farul, iar la V a fost secționat de groapa mai mult, sau mai puțin modernă, ce a extras blocurile de parament şi pe cele din emplecton, până la talpa fundației. In 2007 clădirea toaletei publice a fost dărâmată, urmând, ca, în funcție de posibilitățile financiare, cercetarea arheologică să fie extinsă pe viitor şi în această zonă.

La desființarea martorului dintre S4 şi S5, în c.1-2, la -1,40 m, a fost dezvelită continuarea pavajului romano-bizantin, realizat din dale mari de calcar, descoperit în 2005 - de remarcat e faptul că pavajul continuă şi spre E, paralel cu incinta - şi un pinten de zid ce a aparținut unei locuințe romano-bizantine (fragmente ceramice de amfore cu striuri mărunte şi alte amfore databile în sec. V-VI p.Chr.). Zidul este perpendicular pe incinta elenistică şi romană, care, la acea dată, era dezafectată, este realizat din blochete de calcar fasonate şi semifasonate, legate cu pământ şi are l de 0,70 m.

Cu privire la zidul de incintă de epocă elenistică este probabil că el a fost edificat în cursul sec. III a.Chr şi a funcționat, cu o serie de reparații până cel târziu în a doua jumătate a sec. II p.Chr.

În 2007 a fost continuată cercetarea la N de incinta elenistică, prelungirea lui S5; în c.4-7, la cca. -2,30 m a fost cercetată aceeaşi tasare amintita in S1 si S2, tasare realizată aici din calcar de dimensiuni mici şi medii legat cu loess roşu. Dintre fragmentele ceramice amintim două toarte de amfore ştampilate, dintre care una este de proveniența Thasiana, cu sigma lunar, şi poate fi datată în prima jumătate a sec. III a.Chr. Această tasare este nivelată, ca şi în cazurile descrise în S1 si S2 de straturi alternante de loess galben, roşu şi pământ brun, cu o grosime totala de cca. 0,70 m.

În c.7-10 , la cca. -1,70 m, pe o L de 4,50 m, a fost parțial cercetată fundația unei construcții romane realizate din blocuri mari de calcar legate cu mortar ce are in componență var şi nisip de mare.

Din păcate detalii stratigrafice în acest punct nu pot fi oferite de profilul de E care a fost afectat de o groapă de demantelare ce a distrus stratigrafia în întregime. Dimensiunile edificiului şi, poate destinația acestuia, pot fi oferite de extinderea în viitor a cercetării spre E prin practicarea unei alte secțiuni.

S7

Tot în anul 2007 a fost continuată o secțiune de 5 x 2 m , perpendiculară, la V , pe incinta de epocă romană, fiind evidențiate cel putin un nivel de construcție şi o reparație a acesteia şi faptul că, până la talpa fundației, incinta este de factura romana şi, cel puțin pe acest traseu, nu a preluat fundația incintei de epoca elenistică. Poate fi vorba de incinta refăcută in 172 p.Chr, sub îndrumarea *praes. prov* ., *Marcus Vallerius Bradua.*

De asemenea, cu scopul amenajării unui viitor parc arheologic, a fost curațată construcția rectangulară, (printr-o secțiune paralelă cu latura de N a acesteia - S6) -turnul de colț; subliniem că zona fusese cercetată anterior şi săpătura actuală s-a oprit pe un nivel de construcție format din calcar sfărâmat şi pe o dărâmatură pe care a fost descoperită o monedă , probabil romană imperială autonomă.

Suntem în fața unuia dintre cele mai importante situri arheologice callatiene a cărui cercetare a dus la descoperirea unui zid de incintă ce a funcționat din epoca elenistică, sec. III a.Chr., până în epoca romană timpurie, sec. II-III p.Chr.; de asemenea, au fost descoperite elemente arhitectonice ce aparțin unui altar de sacrificii datat în sec. III a.Chr., pavajul porții de N a cetații ce a funcționat odată cu incinta elenistică sus amintită, până în sec. II-III p.Chr., fundația turnului de colț ce pare a fi avut inițial o altă funcționalitate şi o parte din latura de V a incintei romane, probabil incinta reconstruită la ordinul lui *Marcus Valerius Bradua* prin *exactio pecuniae* dupa invazia costobocilor din 170 p.Chr.

Având în vedere importanța descoperirilor prezentate în acest raport considerăm necesară continuarea cercetărilor pe viitor, în funcție de fonduri, cu sprijinul MCC.

Planşa 46

99. Mangalia, jud. Constanta [Callatis]

Punct: Cartier Dobrogea I

Cod sit :60491.03

Mai multe autorizații de cercetare preventivă şi supraveghere arheologică în cursul anului 2007

Colectiv: Mihai Ionescu - responsabil, Ion Pâslaru, Sorin Marcel Colesniuc (MA Mangalia)

În anul 2007, în noul cartier al Mangaliei - *Dobrogea I,* au fost executate lucrările de construire a infrastructurii. Am cercetat şanțurile săpate în partea de N, în apropierea farului, şi am depistat urmele a 11 locuințe de tip bordei, care conțineau: fragmente ceramice, chirpici, oase de animale, aşchii de silex, râşnițe şi alte obiecte din piatră.

Şanțul a fost săpat între parcela 15 (spre N) şi 16 (spre S) cu orientare de la V spre E, pe o distanță de 500 m. Locuințele au fost descoperite pe o L de 300 m, între metri 50 şi 350.

Prima locuință a fost găsită la m. 50. Urmele unui colț de locuință au fost depistate la adâncimea de 0,9 m, iar podeaua la 1,3 m.

L2 a fost descoperită între m. 82 şi 84, la ad. de 0,8 m. Probabil locuința a avut forma ovală, iar l de 2,5 m. Podeaua este pe doua nivele: 1,2 m lângă perete şi 1,65 m pe centru.

L3 are forma ovală-rotundă, cu d. de 3,8 m, depistată la ad. de 0,8 m, între m. 112 şi m. 115. Adâncimea la care se afla podeaua este de 1,2 m, iar lângă pereți - 1 m.

L4 (sau groapa menjeră) a apărut între m. 135 şi m. 137; a avut dimensiuni mici (aprox. 2 x 1,5 m), forma dreptunghiulară şi era adâncită în pământ galben de la 0,8 m până la 1,3 m.

L5 a fost depistată între m. 184 şi m. 187, la ad. de 0,8 m şi a avut l. de 3,3 m . Se pare că intrarea a fost în partea de V, unde podeaua a coborât de la ad. de 1,0 m lângă pereți, până la 1,2 m în centru, unde a fost descoperită o vatră cu oase de animale, cărbuni şi fragmente ceramice la -1,6 m.

L6 am descoperit-o între m. 189 si m. 191 la ad. de 0,8 m. Ea a avut forma rotundă, cu un d. de 1,8-2 m, cu intrarea în partea de E. Partea centrală a fost adâncită în pământ galben până la 1,25 m, iar lângă intrare 1,1 m.

De asemenea, L7 a apărut între m. 266 şi m. 269, la ad. de 0,8 m. În partea centrală era adâncită până la 1,6 m, unde am găsit o râşniță întreagă din piatră, aşezată invers. Pe partea de

lângă intrarea în locuință, la ad. de 1 m, au fost găsite oase de animale şi fragmente ceramice.

Se pare că aceeaşi formă a avut şi L 8, descoperită între m. 284 şi m. 286, cu d. de cca. 1,8-2,0 m. Podeaua era prevăzută cu un fel de trepte: 0,8 m lângă pereți, 1 m şi 1,2 m în centru.

L9 a avut formă dreptunghiulară, cu l 1,8-2,0 m, adâncită până la 1 m, fiind depistată la ad. de 0,8 m între m. 309 şi 311.

L10 a fost descoperită între m. 321 şi 324. Adâncimea ei, lângă pereți, era la 1,1 m, iar în partea centrală la 1,2 m.

L11 a avut forma rotundă, cu d. de cca. 2,3 m şi a fost descoperită între m. 342 şi m. 344, la ad. de 0,8 m. Locuința a avut ad. de 1 m lângă pereți şi 1,1 m în centru. În partea centrală am depistat un fragment de râşniță din piatră calcaroasă şi oase de animale.

100. Mangalia, jud. Constanta [Callatis]

Punct: Cartier Dobrogea I, lot nr.60 parcela 16, lot nr. 18 parcela 17, lot nr. 32 parcela 17

Cod sit :60491.03

Mai multe autorizații de cercetare preventivă şi supraveghere arheologică în cursul anului 2007

Colectiv: Mihai Ionescu – responsabil, Ion Pâslaru, Sorin Marcel Colesniuc (MA Mangalia)

În anul 2007, loturile din cartierul Dobrogea I al Mangaliei au fost în continuare cercetate. Prin urmare, au fost descoperite materiale noi între care: figurine zoomorfe, un fragment de vas pictat cu vopsea neagră, fragmente de capace şi de tigaie.

Multe oase de animale şi fragmente ceramice au fost descoperite pe lotul nr. 60 (parcela 16). Printre formele ceramice am descoperit un pahar ornamentat cu linii incizate umplute cu vopsea albă, fragmente de *tip copac* cu ornamente în interior şi exterior, fragmente de tigaie.

Nu prea departe de acest lot, spre S, pe lotul 32, parcela 17, în materialul bogat au fost găsite două statuete zoomorfe fragmentare. Precizăm că până acum era cunoscută doar o singura statuetă zoomorfă aparținând culturii Hamangia, apărută în aşezarea neolitică de la Ceamurlia de Jos.

Printre materialele arheologice descoperite, mai numeroase sunt fragmentele ceramice. Ceramica poate fi împărțită, după funcționalitate, în două grupuri principale: ceramica de uz comun şi ceramica fină.

Prima grupă este reprezentată de numeroase fragmente, însă vase întregi nu au fost descoperite deocamdată. Pereții acestor fragmente sunt groşi şi reprezintă, fără îndoială, vase mari de provizii.

Arderea vaselor se făcea la foc deschis şi, de aceea, ea nu este uniformă. Sunt cunoscute fragmente decorate cu vârci paralele, verticale şi oblice. Gâtul vaselor este bine netezit.

Ceramica fină este mai bogată şi variată ca formă şi decor. Pasta din care erau confecționate vasele este bine frământată, pereții sunt subțiri, arderea este bună, iar suprafețele, în general, sunt lustruite.

Repertoriul formelor este relativ bogat şi reprezentat de: străchini, castroane şi pahare. Străchinile au corpul bine profilat. Paharele au forme diferite şi sunt acoperite de ornamente incizate şi încrustate cu vopsea albă.

Alte forme sunt reprezentate de vase cu corp bombat şi gât cilindric. Comparația ceramicii din aşezarea Dobrogea I cu cea din necropolele Mangalia şi Limanu ne permite să remarcăm asemănarea dintre ele. De exemplu, paharele din aşezare au perfecte analogii cu paharele provenite din necropola Mangalia.

101. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]

Punct: Cartier Dobrogea I, lot nr.39 parcela 16, lot nr. 7 parcela 17

Cod sit: 60491.03

Mai multe autorizații de cercetare preventivă şi supraveghere arheologică în cursul anului 2007

Colectiv: Mihai Ionescu – responsabil, Ion Pâslaru, Sorin Marcel Colesniuc (MA Mangalia)

In timpul cercetărilor, pe loturile cartierului Dobrogea I din Mangalia, au fost depistate, în general, locuințe de tip bordei şi semibordei. Cele care au fost construite la suprafață au fost descoperite în zona periferică, la sud-estul aşezării neolitice, pe loturile: 39 parcela 16 şi 7 parcela 17.

Locuința de pe lotul 39 a fost depistată în partea sudică a şanțurilor de fundație. Aici, sub stratul vegetal de 0,4 m, în pământul negru-cenuşiu cu gr. de 0,4 m, am găsit fragmente ceramice şi bulgări de chirpici din pereții locuinței neolitice.

Pe podea, aflată la ad. de 0,8 m, au apărut oase de animale şi fragmente litice, între care fragmente de calcar, care, probabil, au servit ca greutăți pentru acoperişul locuinței. Nu am reuşit să stabilim dimensiunile acestei construcții.

O altă locuință a fost descoperită nu prea departe de prima, pe lotul 7. Terenul acestui lot a fost cercetat în întregime până la adâncimea de 0,9 m, iar în colțul sud-estic al şantierului am depistat urmele locuinței.

Am reuşit să cercetăm partea principală a ei, unde, sub pereții căzuți pe podea, am descoperit câteva vase strivite, din pământ ars, de dimensiuni mari si, la fel ca în locuința de pe lotul 39, am găsit şi pietre din calcar de dimensiuni mici.

Alte trei vase au apărut la mică distanță spre E şi NE față de partea centrală a locuinței.

După răspândirea vaselor şi fragmentelor ceramice putem să presupunem că locuința a fost orientată pe axa NE-SV şi a avut dimensiunile de aprox. 3 x 5 m. În această locuință nu au fost găsite nici oase de animale şi nici fragmente litice.

Stratigrafia pe peretele din SE arată că stratul vegetal are gr. de 0,2 m, pământul negru este de 0,6 m, iar stratul de pământ în care apare locuința are gr. de aprox. 0,35 m. Podeaua locuinței se află la adâncimea 1,15-1,25 m de la suprafață.

În urma cercetării arheologice efectuate am ajuns la concluzia că, după fragmentele ceramice descoperite, locuința poate fi atribuită fazei târzii a culturii Hamangia.

102. Mangalia, jud. Constanța [Callatis]

Punct: Cartier Dobrogea I, lot 17, parcela 10, str. General Boerescu, nr. 7

Cod sit :60491.16

Mai multe autorizații de cercetare preventivă şi supraveghere arheologică în cursul anului 2007

Colectiv: Mihai Ionescu – responsabil, Ion Pâslaru, Sorin Marcel Colesniuc (MA Mangalia)

La o distanță de 200 m spre S de la şoseaua Mangalia-Albeşti, în urma săpării fundației unei locuințe, pe lotul 17, parcela 10, din cartierul Dobrogea I, au fost descoperite blocuri din calcar prelucrate.

Trebuie menționat că în anul 2006, când a fost cercetată suprafața destinată construirii şi au fost săpate secțiuni, am depistat sub stratul vegetal de 0,4 m, un strat de pământ negru de 0,4 m cu fragmente de amfore, dar nu au apărut construcții antice. Datorită extinderii şantierului, au apărut urmele a două morminte antice.

La finalul cercetărilor putem spune cu certitudine că în zona respectivă a fost un tumul care s-a aplatizat în timp. Cercetând terenul cu o sporită atenție, am observat că în această zonă se află alți tumuli aplatizați, foarte dificil de sesizat. Acesta este motivul pentru care, în acest perimetru, apar la suprafață fragmente ceramice, între care predomină fragmentele amforice.

M1, cercetat de noi, a apărut în partea de N a lotului. Groapa pentru mormânt, cu dimensiunile de: 3,2 x 1,6 m, a fost săpată până la ad. de 1,25 m şi era orientată NNE-SSV.

Camera funerară era construită din blocuri de calcar alb, având dimensiunile, la interior, de 2,2 x 0,9 m. Podeaua a fost acoperită cu un strat de mortar, cu gr. de 5 cm. Mortarul conține nisip şi scoică mărunțită.

Mormântul a fost jefuit încă din antichitate, motiv pentru care nu am descoperit urme ale înmormântării, iar blocurile din calcar, care alcătuiau laturile de E şi S ale mormântului, lipseau.

Blocurile rămase au următoarele dimensiuni: latura de V - 1,1 x 0,5 x 0,25-0,4 m: latura de N - 1,0 x 0,5 x 0,25 m şi 1,2 x 0,5 x 0,25 m. În timpul cercetărilor au fost descoperite fragmente ceramice aparținând epocii elenistice.

M2 a fost descoperit în partea centrala a lotului, la distanța de 5 m SE de M1. Ca şi M1, M2 a fost jefuit în antichitate. După ceramica găsită în umplutură putem spune că a fost construit în epoca elenistică.

Groapa pentru mormânt, cu dimensiunile de 3,0 x 2,0 m, a fost săpată până la adâncimea de 1,8 m şi era orientată NE-SV. Camera funerară era construită din blocuri de calcar gri, având dimensiunile la interior de 2 x 0,8 m. Nu au apărut urme ale înmormântării, iar blocurile din partea sudică lipseau.

Laturile rămase sunt formate din doua asize şi au următoarele dimensiuni: latura de V, jos - 0,80 x 0,45 x 0,30 m şi sus - 0,80 x 0,50 x 0,25-0,3 m; latura de N, jos - 0,70 x 0,50 x 0,50 m şi 1,60 x 0,50 x 0,50 m; sus - 0,95 x 0,50 x 0,45-0,50 m, 1,50 x 0,50 x 0,53-0,42 m; latura din E, jos - 0,83 x 0,45 x 0,45 m şi sus - 0,83 x 0,52 x 0,25-0,38-0,45m.

Într-o altă zonă a Mangaliei, pe str. General Boierescu, nr. 7, în timpul cercetărilor au fost depistate urme ale unui tumul aplatizat. În partea de SE, chiar în colțul şanțurilor de fundație, a apărut un mormânt la ad. de 1,1 m. Mormântul beneficiază de o construcție complexă. Antecamera, de formă aproape dreptunghiulară, a avut în partea vestică o treaptă cu h de 0,4 m, la ad. de 1,5 m de la suprafața actuală.

Podeaua antecamerei se află la ad. de 2,2 m, în pământul galben. În partea sudică am descoperit o nişă în care erau aşezate plăcile din piatră de calcar, care acopereau groapa funerară. Orientată pe axa E-V, groapa avea dimensiunile de: 2,4 x 0,7 x 0,10 m. Sub pietre, scheletul era aşezat pe spate, cu mâinile pe lângă corp, orientat cu capul spre V. Mormântul nu conținea inventar funerar.

În schimb, în umplutura din antecameră, la ad. de 1,8 m am descoperit câteva fragmente ceramice şi o monedă din bronz. După forme şi decor ceramica poate fi atribuită epocii romane târzii. Starea monedei este relativ bună.

Moneda descoperită în mormânt a fost bătută în prima jumătate a sec. IV[1]. Pe avers avem capul acoperit al împăratului Constantius II sau Constans; tip avers: *VN/MR*.

Pe revers, lângă personajul feminin apare legenda: *SMNA* (prescurtarea pentru Nicomedia). Moneda a fost emisă în atelierul Nicomedia şi poate fi datată între anii 341-346[2].

Note:

1. Mulțumim d-lui Gabriel Talmațchi si d-nei Livia Buzoianu pentru informații.
2. P.V. Hill, R.A.G. Carson, J.P.C. Kent, *Late roman bronze coinage (*LRBC) I, Londra, 1972*,* p. 27, nr. 1155-1157.

103. Măgura, com. Măgura, jud. Teleorman

Punct: Buduiasca - Boldul lui Moş Ivănuş, TELEOR 003

Cod sit: 153259.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 99/2007

Colectiv: Radian R. Andreescu - responsabil (MNIR), Pavel Mirea, Ion Torcică, Pompilia Zaharia, Mădălina Dumitru (MJ Teleorman)

Situl, descoperit în anul 2001, este amplasat pe terasa joasă a Teleormanului, în vecinătatea unor amenajări piscicole moderne ce au schimbat semnificativ configurația terenului. Zona este puternic afectată de deranjamente: lucrări agricole, şoseaua ce leagă Vităneşti de Măgura, lucrări la sistemul de irigații. Cercetările au început în acelaşi an şi au continuat, în campanii anuale, până în prezent. A fost vizată locuirea neolitică, atribuită atât neoliticului timpuriu (cultura Starčevo-Criş) cât şi neoliticului dezvoltat (culturile Dudeşti şi Vădastra). De subliniat faptul că aici a fost descoperită cea mai veche locuire neolitică timpurie din Muntenia, reprezentată de un orizont cunoscut sub diferite nume: grupul cultural Gura-Baciului - Cârcea, Cârcea - Grădinile sau cultura Precriş.

Locuirea postneolitică este reprezentată de urme sporadice din epoca bronzului, un complex din prima epoca a fierului, complexe din sec. IV p.Chr, un complex de epoca medievală târzie/modernă. Au mai fost cercetate un mormânt de incinerație din epoca bronzului şi 7 morminte de inhumație din epoca medievală târzie.

Importanța situl de la Măgura-Buduiasca rezultă din faptul că aici a fost documentată o întreagă secvență a neoliticului timpuriu şi dezvoltat. De altfel, în apropiere, există mai multe locuiri Boian, precum şi *tell*-ul gumelnițean de la Măgura *Bran*.

Obiectivele campaniei din anul 2007 au fost: continuarea cercetării specificului locuirilor neolitice în zona de SE a aşezării, continuarea studiilor şi cercetărilor interdisciplinare.

Lucrările s-au desfăşurat în acelaşi sector ca şi în campania precedentă, propietate a Primăriei Măgura, cunoscut sub toponimul local de *Boldul lui Moş Ivănuş*.

Au fost practicate 4 sondaje şi un sondaj de evaluare (S46 - S50). Sondajele S46 (2 x 10 m), S47 (2 x 10 m), S48 (2 x 4 m) şi S50 (2 x 4 m), dispuse paralel, orientate pe direcția NE-SV au fost practicate în partea de NE a *Boldului*. Prin demontarea martorilor intermediari a fost obținută o suprafață cu dimensiunile de 8 x 4 m. Sondajul de evaluare S49 (1 x 2 m) a

fost practicat în la o distanță de 10 m E față de S44/2006, cu scopul de a verifica contextul arheologic din acea parte a aşezării.

Au fost identificate 9 complexe neolitice timpurii (C49-C54, C56-C58), un complex din neoliticul dezvoltat (C55) şi trei gropi medievale târzii (Gr.18-Gr.20).

Cercetările din această campanie au reconfirmat existența orizontului neolitic foarte timpuriu identificat în anul 2006, şi au documentat totodată, în această zonă a sitului, o locuire din neoliticul dezvoltat (Dudeşti timpuriu).

Prin metodologia stabilită, săpătura s-a făcut altimetric, pe niveluri („contexte", „unități stratigrafice"), cu gr. de 0,50 m, 0,20 m sau 0,10 m, suprafețele fiind împărțite în carouri cu dimensiunile de 2 x 2 m şi 1 x 1 m, urmărindu-se în acest fel, obținerea unor informații cât mai exacte despre complexele arheologice identificate. În acelaşi scop au fost păstrați şi martori stratigrafici intermediari, în funcție de necesități. Datele primare din teren au fost înregistrate în fişe de context.

Stratigrafie:

Aşa cum a rezultat şi din campaniile precedente, în cazul aşezării de la Măgura *Buduiasca* şi în puctul cercetat în campania anului 2007 avem de-a face, mai ales, cu o stratigrafie orizontală.

Sub nivelul arabil (cca. 0,30-0,40 m grosime) se află un strat gros de 0,50-0,80 m, ce conține materiale atribuite mai ales neoliticului timpuriu şi mai puțin neoliticului dezvoltat, amestecate cu materiale din epoca medievală târzie sau epoca modernă. De altfel, nivelul neolitic este uneori deranjat de gropi din epoca medievală târzie, dar şi de unele intervenții din anii `60-`70, legate de diferite activități agricole (plantație de duzi, şanțuri pentru însilozare, amenajări pentru sere de legume, ş.a.). Izolat, au apărut şi materiale din epoca medievală tipurie (Dridu).

Complexele arheologice:

C49 se afla în partea de V a sondajului S. 46 şi în partea de N a sondajului S. 50. Era o groapă de formă ovală, neregulată, cu dimensiunile observabile de 2,40 x 2,40 m, identificată la adâncimea de aproximativ -0,70 m. Adâncimea maximă la care a fost săpată atingea -2,11 m într-o alveolare de aprox. 1,50 x 1 m aflată în partea de SE a complexului. În partea de NV a fost parțial deranjată de gropa Gr.19.

C50 a fost identificat în sfertul de V al sondajului S47 şi în jumătatea de E a sondajului S48. Adâncimea la care a fost evidențiat era de aproximativ -1 m, grosimea lui nedepăşind 15 cm. În partea de S a fost tăiat de C55.

C51 a fost cercetat parțial în partea de E asondajului S47. Era o groapă de formă curbiliniară neregulată, cu dimensiunile observabile erau de 2 x 1,40 m, săpată cu o treaptă de cca. 0,20 m. A fost identificată la adâncimea de aprox. -1,25 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea -1,69 m.

C52 a fost cercetat parțial în zona centrală a S47. Se prezenta sub forma unei alveolări, de formă ovală, neregulată, cu dimensiunile observabile de 2,70 x 2 m. A fost identificată la adâncimea de aprox. -1,10 m, iar adâncimea maximă la care a fost săpată atingea -1,65 m. În partea de NE a fost parțial deranjată de groapa Gr.20.

C53 se afla în partea de V a sondajului S47. Se prezenta sub forma unei gropi de formă aproape rotundă, cu un diametru de cca. 0,90 m. A fost identificată la adâncimea de -1,60 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea 1,83 m.

C54 a fost cercetat parțial în partea de SV a sondajului S47. Se prezenta sub forma unei gropi de formă probabil rotundă, cu un diametru observabil de cca. 0,90 m. A fost identificată la ad. de -1,30 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea 1,68 m.

C55 a fost cercetat parțial în partea de V a sondajelor S47 şi S48. Era o groapă, probabil ovală, săpată în trepte, cu dimensiunile observabile de 3,20 x 0,90 m. A fost identificată la adâncimea de aprox. -1,50 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea -2,49 m. Tăia parțial complexele C50, C57 şi C58.

C56 se afla în partea de NV a sondajului S47. Era o groapă de formă ovală, cu d de 0,90 x 1,10 m. A fost identificată la ad. de -1,40 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea 1,97 m.

C57 a fost cercetat parțial în jumătatea de V a sondajelor S48 şi S50. Era o groapă, de formă curbiliniară neregulată, săpată în trepte, cu dimensiunile observabile de 3,90 x 4,10 m. A fost identificată la adâncimea de aprox. -1,70 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea -2,28 m.

C58 a fost cercetat parțial în partea de E a sondajelor S48 şi S50. Era o groapă, de formă curbiliniară, cu dimensiunile observabile de 3,25 x 1,25 m. A fost identificată la adâncimea de aprox. -1,50 m, iar ad_{max} la care a fost săpată atingea - 2,10 m.

Gr.18 a fost identificată în partea de E a sondajului S46. Era o groapă în formă de sac, identificată la adâncimea de aprox. 0,50 m. Ad_{max} până la care a fost cercetată a fost de 1,18 m, fără a fi atins fundul gropii.

Gr.19 se găsea în partea de NV a sondajului S46. Era o groapă de formă de tronconică, identificată la adâncimea de aprox. 0,50 m. Ad_{max} până la care a fost cercetată a fost de -2 m, fără a fi atins fundul gropii.

Gr.20 a fost identificată în jumătatea estică a sondajului S47. Era o groapă tot de formă tronconică, identificată la adâncimea de aprox. 0,45 m. Ad_{max} până la care a fost săpătă era de -1,77 m, iar d_{bazei} era de 1,70 m. Tăia parțial complexul C52.

Cu toate că analiza materialului arheologic nu este definitivată, se pot trage unele concluzii preliminare asupra funcționalității complexelor cercetate în acest an.

Cel mai probabil complexele au fost folosite pentru depozitarea resturilor menajere. Materialele arheologice erau prezente sub forma unor aglomerări de fragmente ceramice, oase de animale, valve de scoici, pietre, unelte de os şi silex, aflate în proporții variabile, ce se concentrau cu precădere în partea inferioară a gropilor. Acest aspect a fost documentat pentru complexele C49, 51-53, 56-58, toate databile în neoliticul timpuriu. C50, ce se prezenta sub forma unei aglomerări de materiale arheologice, cu precădere fragmente ceramice şi oase de animale ar putea fi tot o zonă menajeră. Şi aceste din urmă complex aparține neoliticului timpuriu. De subliniat faptul că nu au fost întâlnite elemente care să pledeze în favoare considerării acestor complexe ca fiind locuințe. Nu au fost descoperite urme de gropi de pari şi nici vetre, cu toate că, amestecate cu alte materiale arheologice, s-au aflat şi plăcuțe de vatră şi fragmente de chirpici ars. Unele semne de întrebare sunt ridicate de prezența oaselor umane, disparate, în contexte nefunerare. Situația a fost constatată şi în campaniile trecute.

Într-un singur complex, C54, atribuit neoliticului timpuriu, a fost descoperit un vas intregibil, spart în loc, depus chiar pe fundul gropii, alături de câteva fragmente ceramice şi oase de animale. Nu poate fi exclusă, în acest caz, o depunere cu caracter ritual, situația fiind întâlnită şi în cadrul unor complexe cercetate în anii trecuți.

În C55 atribuit neoliticului dezvoltat (Dudeşti timpuriu), au fost descoperite pe lângă fragmente ceramice şi oase de animale, trei vase întregibile. Nu se pot face aprecieri precise în legătură cu funcționalitatea acestui complex, datorită suprafeței

mici cercetate, nefiind exclus faptul că ar putea fi un bordei.

Gr.18-20 au fost folosite, probabil, pentru depozitare. În umplutura lor au fost descoperite relativ puține fragmente ceramice, în general de mici dimensiuni, puternic fragmentate.

Materialele arheologice:

Materialul litic este reprezentat de o serie de unelte şi aşchii de prelucrare confecționate, cu precădere, din silex. Din neoliticul timpuriu datează o serie de lame, lamele, segmente de lamă, unele cu urme de lustru (lame de seceră), răzuitoare, aflate într-o gamă variată de nuanțe cromatice: galben-cenuşii, alb-cenuşii, cenuşii, brune, negru-cenuşii. Din neoliticul dezvoltat pot fi amintite lame şi răzuitoare, confecționate mai ales dintr-un silex de culoare neagră sau cenuşie. Au fost descoperite şi cca. 20 de piese de obsidian negru-opac (lame, aşchii, un fragment de nucleu) şi 3 piese de cristal de stâncă (o lamă, o lamelă şi o aşchie), toate în contexte atribuite neoliticului timpuriu.

Industria MDA este reprezentată atât pentru neoliticul timpuriu, cât ți pentru cel dezvoltat, de unelte precum împungătoarele şi spatulele. Au fost descoperite şi oase aflate în diferite faze de prelucrare, dar şi deşeuri rezultate în urma prelucrării. Din neoliticul timpuriu poate fi menționată o spatulă, ce are spre partea distală două ornamente proeminente în formă de „C" alungit. Tot în categoria MDA pot fi amintite şi câteva podoabe realizate din cochilii de melci.

Pentru neoliticul timpuriu ceramica este caracterizată, prin prezența unui număr redus de vase sau forme întregibile. Poate fi amintit un vas întreg, de dimensiuni relativ reduse (h = 8 cm, d_{max} = 8,50 cm), de formă uşor bombată, nedecorat. În general formele închise sunt reprezentate de vase sferice, puternic bombate în partea inferioară, cu fundul drept sau inelar, de dimensiuni mici sau medii, dar şi de vase de provizii, de dimensiuni mari. Ceramica este de buna calitate, lustruită, în general monocromă, cu diferite nuanțe de roşu, oranj, brun şi negru. Forme deschise sunt ilustrate, mai ales, de castroane cu buză dreaptă, alveolată. Ceramica este grosieră, cu suprafața exterioară aspră, dar lustruită la interior.

Decorul, prezent destul de rar, este realizat prin aplicații plastice, butoni perforați de regulă vertical, brâuri alveolate, proeminențe. Uneori apare şi decorul incizat (incizii late, adâncite, dispuse vertical) şi decorul realizat prin impresiuni sau cu „ciupituri". Decorul pictat, realizat exclusiv cu alb pe un fond roşu, în diferite nuanțe, este prezentă într-un procent extrem de redus (cca. 1%). Culoarea fondului este obținută fie prin ardere, fie prin angobare. Ca motive decorative sunt întâlnite bulinele rotunde sau alungite, dispuse în triunghi pe corpul sau sub buza vasului, decorul în „tablă de şah", dispus în triunghiuri, benzile şi triunghiurile haşurate în rețea. Este întâlnit şi aşa numit decor tip „solid style".

Ceramica provenită din contextele neoliticului dezvoltat aparține fazei timpurii a culturii Dudeşti, constatându-se şi prezența elementelor Karanovo III. Este reprezentată de vase cu forma globulară sau cu pereți arcuiți, cu un decor realizat prin impresiuni şi „ciupituri". Ceramica tipică pentru cultura Karanovo III este documentată de prezența unor vase cu picioare şi torți cu proieminențe discoidale şi cilindrice. Apar şi castroanele tronconice, cu întreaga suprafață a vaselor este puternic lustruită şi câteodată decorată cu pliseuri fine.

Din categoria materialului ceramic fac parte şi o serie de obiecte de lut ars, ovoidale sau discoiadale, de diametre diferite, unele perforate total sau parțial. Acestea provin din contexte neolitice timpurii şi prezintă, de regulă, urme puternice de ardere secundară.

Au fost descoperite mai multe „labrete" (sau amulete zoomorfă), precum şi un alt „cui" de lut, piese specifice pentru un orizont neolitic foarte timpuriu. Au fost identificate şi fragmente ce provin de la „altare" rectangulare, cu patru picioare, unele decorate prin excizie (dinți de lup) şi încrustate cu alb. Se remarcă o piesă de dimensiuni relativ mari, cu latura de 22 cm.

Plastica antropomorfă este ilustrată de foarte puține fragmente ce provin de la deferite statuete. Un picior provine dintr-un context neolitic timpuriu, în timp ce un altul, precum şi un fragment de bust, pot fi atribuite neoliticului dezvoltat.

Plastica zoomorfă este reprezentată de o descoperire singulară, o parte dorsală dintr-un bovideu, piesă descoperită în context neolitic timpuriu.

Semnalăm şi în această campanie, descoperirea unui alt fragment de vas de lemn, dar şi a două fragmente de brățări, confecționate din acelaşi material perisabil şi atribuite neoliticului timpuriu.

Materialele arheologice se găsesc depozitate la Muzeului Județean Teleorman.

În campania anului 2007 au fost prelevate, din diferite contexte, probe sedimentologice şi micromorfologice, probe paleobotanice, pentru datări cu izotopul radioactiv al carbonului (14C) şi pentru analiza reziduurilor de pe fragmentele ceramice.

Campania anului 2008 va continua cu cercetarea specificului locuirilor neolitice timpurii, urmărindu-se realizarea unui sondaj stratigrafic, prin taluzarea şi adâncirea unui şanț modern, ce străbate aşezarea, pe o lungime de cca. 50 m, de la E la V.

Planşa 47

Bibliografie:

R. Andreescu *et alli*, *Măgura, com. Măgura, jud.Teleorman*, CCA 2007, p. 226-228.

M. Nica, *Le groupe culturel Cârcea-Grădinile dans le contexte du Néolitique balkanique*, în Zbornik Narodnog Muzeja, Beograd, 14, 1, 1991, pag. 103-112.

L. Thissen, *The Role of Pottery in Agropastoralist Communities in Early Neolithic Southern Romania*, în D.W. Bailey, A. Wittle, V. Cummings (ed.), *(Un)settling the Neolithic*, Oxbow Books, Oxford, 2005, p. 71-78.

Abstract:

Discovered in 2001, the site is located on the secondary terrace of Teleorman River, near Măgura village. The researches began in the same year and focused on Early Neolithic (Starčevo-Criş) and Upper Neolithic (Dudeşti and Vădastra).

The 2007 campaign objectives were: researching the Neolithic habitations specific in the South-Eastern side of the settlement, as well as going on with the interdisciplinary studies and researches. The researches were situated in the same location as last year campaign, also known as "Boldul lui Moş Ivănuş".

There have been discovered 9 complexes belonging to Early Neolithic (C. 49-54; C. 56-58), one complex belonging to Upper Neolithic (C. 55) and 3 pits belonging to Late Middle Ages (Gr. 18-20).

The Early Neolithic horizon first identified in 2006 had been reaffirmed once again. It is also known as Gura Baciului-Cârcea / Cârcea-Grădinile cultural group or Precriş culture. At the same time, a habitation belonging to Upper Neolithic (Early Dudeşti) had been identified in the same side of the settlement.

The stratigraphy of Măgura settlement is more like horizontal. Under the arable soil (0.30 - 0.40 m thickness) there is a thick layer of 0.50 - 0.80 m containing mixed materials, from Early and Upper Neolithic, Middle and Modern Ages.

A big amount of archaeological material comes from the researched complexes: ceramic fragments, flint, obsidian and bone tools, animal bones, shells etc. The complexes had been more probably used for garbage deposition. The materials concentrated more in the pits lower part. There aren't elements that can conclude that they were dwellings.

Concerning the ceramic, we notice the presence of the ceramic painted with white on red background, even though its presence is only of 1%. As decorative motives we can find: round or oblong dots disposed in triangle shapes on the vessel body or lip, checkerboard like decoration disposed in triangles, double hatching strips and triangles. The so called „solid style" decoration is also present.

Many "labreta" (or zoomorphic amulets) had been discovered, as well as a clay "needle", both pieces specific for a very early Neolithic horizon. There were also discovered fragments of rectangular "altars", having 4 feet, some decorated with incision ("wolf teeth") and filled with white paste.

This campaign also witnessed the discovery of a wooden recipient fragment and of two other bracelets fragments from the same perishable material, all belonging to Early Neolithic.

The archaeological materials are deposited at the Teleorman County Museum.

The 2008 campaign will have as task a stratigraphical sondage, starting from an existing modern ditch which goes through about 50 m the settlement from East to West.

104. Mălăieştii de Jos, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova

Punct: La Mornel

Cod sit: 131498.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 51/2007

Colectiv: Dan Lichiardopol - responsabil, Alin Frînculeasa, Eugen Paveleț (MJIA Prahova), Radian-Romus Andreescu (MNIR), Ion Torcică (MJ Teleorman), Tiberiu Nica (MCG Oltenița)

Aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos *Mornel* a fost semnalată în literatura de specialitate la începutul anilor '80 de către E. Comşa şi V. Georgescu. Materialul recuperat prin cercetări de suprafață a fost încadrat descoperirilor atribuite aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

Situl se află pe partea dreaptă a terasei primare a râului Vărbilău, la limita de N a localității Mălăieştii de Jos, pe partea dreaptă a D.J. ce face legătura dintre Ploieşti şi Slănic. În anul 2002 Muzeul Județean de Istorie şi Arheologie Prahova în colaborare cu Muzeul Național de Istorie a României, au inițiat cercetări sistematice în acest punct de interes arheologic, în cadrul unui proiect ce vizează abordarea ariei nordice a culturii Gumelnița şi în general a locuirii neo-eneolitice în zonă.

Obiectivele campaniei arheologice 2007 au fost:

- cercetarea sistematică a locuințelor şi a zonelor exterioare acestora, atât pentru determinarea tipului şi a modului de construcție, cât şi pentru stabilirea planului general al aşezării;
- deschiderea unor noi suprafețe pentru cercetarea limitelor de S şi E ale aşezării;
- cercetări de suprafață în zonă pentru identificarea altor situri, în vederea obținerii unor observații privind dinamica locuirii în preistorie pe valea râului Vărbilău.

În campania arheologică 2007 au fost cercetate trei sectoare denumite convențional St.13A, St.13B (rezultat prin unirea SVI şi cas. C, trasate şi cercetate parțial în anul 2006) şi St.14, precum şi două secțiuni denumite convențional SVII şi SVIII. De asemenea am mai trasat 4 sondaje, cu dimensiunile de 2 x 1 m, cu scopul de a cerceta evoluția părții de SV a aşezării. Peste sectoare se suprapune un caroiaj de 2 x 2 m.

Prin cercetările efectuate în St.13A (4 x 6 m) şi St.13B (4 x 6 m) s-a dorit dezvelirea L5, identificată în campania 2006. Între 13A şi 13B am cruțat un martor stratigrafic gros de 0,30m, pentru a stabili stratigrafia acestui complex arheologic.

L5 este o locuință incendiată de formă rectangulară, descoperită la adâncimea de -0,30/-0,55 m față de nivelul actual al solului. Aceasta s-a conturat ca o aglomerare de chirpic arsă oxidant, amestecată cu materiale arheologice fragmentare. După demontarea chirpicului am putut stabili în linii mari conturul complexului. Acesta este orientat pe direcția NV – SE, având o L de cca. 7 m şi o l de cca. 4 m. Locuința pare să aibă două camere. Complexul este unul deosebit de bogat în materiale arheologice, mai ales vase ceramice întregi sau întregibile, precum şi unelte din silex şi piatră. Au fost găsite vase in situ, unele având în interior alte vase sau obiecte. Astfel într-un vas de tip *askos* am descoperit un fragment de statuetă antropomorfă plată din os, precum şi un os, ambele prezentând urme de ardere, iar într-un alt vas am descoperit unelte din silex. Mai multe astragale de porc în curs de prelucrare au fost descoperite într-un vas. Vasele ceramice au forme tronconice, bitonconice, globulare. Mai multe vase sunt pictate cu alb prăfos cu motive liniare, atât pe interior, cât şi la exterior. Vasele de dimensiuni medii şi mici sunt uneori decorate cu motive geometrice incizate, canelură şi alveole circulare sau elipsoidale. În această locuință a fost descoperită şi o pintaderă. Pe porțiuni reduse, mai ales în apropierea profilului V al St.13A, am descoperit fragmente din podeaua de lut a locuinței, alături de o structură puternic arsă ce poate proveni de la o vatră. Cercetarea complexului nu a fost finalizată, urmând ca această operațiune să se facă în campania următoare.

În partea de S a aşezării am trasat St.14 (6 x 6 m) plasat la 0,50 m S de St.6 şi SVII (14 x 1,5 m) plasată la 0,50 m V de St.6, zona de NV. În St.14 am descoperit chirpic ars, făpră să fie compact, asociat cu fragmente ceramice. Această zonă se află în imediata vecinătate a L2, surprinsă în St.6. De asemenea în St.14 am descoperit şi o groapă cu d de 0,90 m ce avea fundul ars. Arsura era compactă, groasă de 10-15 cm, în interiorul pământului ars a fost descoperit un vas de mici dimensiuni întreg.

Toate complexele cercetate în campania arheologică 2007 pot fi încadrate epocii eneolitice, aparținând aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

În St.13B am descoperit, în strat, izolată, o fibulă tracică din bronz, dar şi fragmente ceramice din a doua epocă a fierului, sec. IV-III a.Chr.

Planşa 48

Bibliografie:

R. Andreescu, A. Frînculeasa, A. Paveleț, T. Nica, I. Torcică, *Considerații preliminare asupra aşezării eneolitice de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova),* Mousaios 11, Buzău, 2006, p. 9-33.

E. Comşa, V. Georgescu, *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus*, SCIV 34, 4, p. 334-348.
A. Frînculeasa, *Fragmente ceramice decorate antropomorf descoperite în aşezarea eneolitică de la Mălăieştii de Jos-Judeţul Prahova*, Argesis 15, Piteşti, p. 31-40.
A. Frînculeasa, L. Niţă, *Le matériel lithique taillé de l'établissement énéolithique de Mălăieştii de Jos, département de Prahova. Quelques données préliminaires sur les découvertes des campagnes 2002-2005,* Annales d'Universite Valahia Târgovişte, section d'Archéologie et d'Histoire, 8-9, 2006-2007, Valahia University Press, Târgovişte, p. 139-148.
E. Paveleţ, *Un mormânt de incineraţie descoperit la Mălăieştii de Jos, jud. Prahova*, Argesis 15, Piteşti, p. 67-75.

105. Miercurea Sibiului, com. Miercurea Sibiului, jud. Sibiu

Punct: Petriş

Cod sit: 144937.06

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 95/2007

Colectiv: Sabin Adrian Luca - responsabil (ULB Sibiu, MN Brukenthal), Corneliu Beldiman (UCDC Bucureşti), Paolo Biagi (Ca'Foscari University Veneţia), Beatrice Ciută (Univ. Alba Iulia), Marius Mihai Ciută (IGP Alba), Dragoş Diaconescu, Adrian Georgescu (MN Brukenthal), Georgeta El Susi (IAB), Michaela Spataro (British Museum London), Cosmin Suciu (ULB Sibiu)

Situl arheologic se află la 50 m N de DN 1 şi la aprox. 3,5 km de centrul localităţii, spre V, în Depresiunea Secaşelor, la aprox. 250 m spre N de râul Secaş, datele obţinute prin programul GoogleEarth pentru zona în care s-au desfăşurat cercetările noastre fiind 45º53'51.49" N, 23º45'31.71" E, cu elevaţia de 296 m.

Prima cercetare este din anul 1997. De atunci s-au cercetat mai multe secţiuni şi suprafeţele SI-II, parţial SIII şi parţial SIV. Toate acestea au fost amplasate în zona de E a sitului.

Situaţia stratigrafică identificată în cadrul acestui sit (remarcabil prin stratigrafia orizontală) este următoarea:
Nivelul Ia-c, şi cel mai vechi, aparţine culturii Starčevo-Criş (locuinţe adâncite, gropi rituale şi gropi: fazele IB; IC; IC/IIA).
Nivelul IIa$_{1-2}$ - b aparţine culturii Vinča (sub nivelul cel mai vechi, locuinţe adâncite, sfârşitul fazei A a culturii cu două niveluri succesive de săpare a gropilor-locuinţă şi o palisadă ţinând de faza mai nouă – IIa1-2; subnivelul mai nou, locuinţe de suprafaţă).
Nivelul II/III este reprezentat prin gropi de mari dimensiuni şi aparţine culturii Lumea Nouă.
Nivelul III se încadrează culturii Petreşti (locuinţe de suprafaţă, faza AB).
Nivelul IV este reprezentat de gropi izolate, nelegate între ele ca sistem de locuire aparţinând civilizaţiei celto-dacice (sec. II-I p.Chr.).
Nivelul V este un orizont de îngropări gepidice de sec. V-VI p.Chr.

Campania de cercetare sistematică din anul 2007 a avut drept scop cercetarea complexelor adâncite din suprafaţa SIII/2005-2007 şi decopertarea suprafeţei SV/2007.

SIII (20 x 10 m) a fost pregătită pentru cercetare începând cu anul 2005. Ea se află la extremitatea de S a suprafeţei SI. În campania 2006 s-au cercetat parţial structurile 2 şi 3 (ultima a fost surprinsă în partea sudică a suprafeţei) aparţinând nivelului III (cultura Petreşti).

În anul 2007 au fost cercetate complexele G37, G39, G40, G 2, şanţul 2, B22 şi cuptorul 4 (aparţin nivelului II, cultura Vinča) şi G38, G43, G45, G46, G47 şi B9 (aparţin nivelului I, cultura Starčevo-Criş).

Cpl B22 se prezintă ca o groapă de formă ovală, cu axa lungă de 3,80 m şi cea scurtă de 2,20 m şi ad. de 0,90 m (faţă de nivelul grundriss-ului), cu pereţii aproape verticali. Pe marginea acestui complex au fost surprinse gropi de stâlp circulare cu d. de cca. 10 cm, fapt ce indică o structură de acoperire relativ uşoară. Totodată cercetarea acestui complex ne-a relevat faptul că instalaţia de foc casnică (numită de noi cuptorul C3, cercetat în 2006) deservea acestei unităţi arheologice.

În colţul de SE al suprafeţei SIII a fost identificată parte din cpl B9 (cercetat parţial în anul 2001, în cadrul suprafeţei SI. Având în vedere importanţa acestei unităţi arheologice pentru evaluarea cât mai corectă a nivelului Ic de la Miercurea Sibiului – *Petriş* a fost deschisă în colţul de SE al SIII o casetă cu dimensiunile de 5 x 2 m (latura lungă a acestei casete suprapune ultimii 5 m din latura estică a suprafeţei SIII). Deschiderea acestei casete ne-a permis cercetare în întregime a structurii 2 (cultura Petreşti, nivelul III) şi stabilirea dimensiunilor acestei podele de locuinţă (4,30 x 2 m). De asemenea s-a putut observa clar faptul că distrugerea părţii mediane a acestui complex arheologic s-a datorat tasării capetelor acestei podele în două complexe adâncite situate dedesubt (B22 şi G44), fapt ce a produs fracturarea în zona mediană a structurii, partea superioară a acestei fracturi fiind afectată ulterior de lucrările agricole moderne. Cercetarea nivelurilor de sub structura 2 din această casetă ne-au relevat existenţa aici a unui complex vinčian (G44) ce „taie" intersecţia a trei gropi aparţinând nivelului I (G43 şi G46 - subnivelul Ic şi G47 - posibil subnivelul Ib) precum şi complexul B9.

Complexele G44 şi G41 sunt deosebit de importante deoarece analiza preliminară a ceramicii provenite din aceste structuri precum şi descoperirea în G44 a unui vas fragmentar cu pictură tipică grupului Lumea Nouă, ne demonstrează existenţa unei alte unităţi stratigrafice în cadrul stratigrafiei din acest sit, în speţă nivelul II/III, reprezentată de asemenea de complexe adâncite.

Din complexele B9, G44, G41, B22 s-au prelevat probe de cărbune de lemn precum şi resturi osteologice în vederea obţinerii probelor necesare datării absolute.

Materialele ceramice au fost introduse în baze de date în paralel cu desfăşurarea cercetării în teren, ele fiind la acest moment în curs de prelucrare statistico-matematică prin sistemul ArheoTechSib (proiect IPTCE Sibiu - Sabin Adrian Luca, Cosmin Suciu). Probele de obsidian şi silex se prelucrează la Veneţia (proiect Paolo Biagi). Din anul 2005 s-a pornit analiza datelor osteologice (proiect Georgeta El Susi), a resturilor paleo-botanice (proiect Daisa Ciută) şi a uneltelor de os şi corn (proiect Corneliu Beldiman şi Diana Sztancs).

Până în acest moment am reuşit să facem studii de arhitectură, tipologie şi analize calitative şi cantitative pe ceramică, studii privind realizarea şi funcţionalitatea uneltelor de os, analize spectrale pe obsidian, analize arheo-zoologice şi analize radio-carbon.

În campania 2008 se doreşte cercetarea suprafeţelor deja pregătite SIV/2006 (14 x 10 m) şi SV/2007 (20 x 10 m), în speţa

cercetarea nivelurilor I şi II din prima suprafaţă şi a subnivelui IIb şi eventual III din cadrul celei de a doua.

Datorită caracterului locuirii din acest punct nu avem propuneri concrete pentru conservarea *in situ* a obiectivelor arheologice descoperite. Vasele ceramice şi celelalte artefacte urmează cursul firesc pentru conservare şi restaurare în laboratoarele MN Brukenthal.

Toate materialele arheologice sunt depozitate la MN Brukenthal, parte din ele fiind deja restaurate şi introduse în cadrul expoziţiei permanente *Evoluţia habitatului uman în sudul Transilvaniei* din cadrul aceluiaşi muzeu.

Abstract:
The archaeological campaign which started in 2007 had as a purpose to research the levels I and II from the surface S III / 2005-2007 and to uncover the surface SV / 2007.
The discoveries confirm the remarks made in previous years regarding the layering of the Ic-III levels (Starčevo-Criş, Vinča and Petreşti Culture) from Miercurea Sibiu-*Petriş* and bring us new data about a new layer called II / III.

106. Mironeşti, com. Gostinari, jud. Giurgiu

Punct: Malu Roşu

Cod: 103390.03

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 85/2007

Colectiv: Cristian Schuster - responsabil (IAB-Centrul de Tracologie), Traian Popa (MJTA Giurgiu), Marin Panait (FIB), Dana Panait (studentă USH Bucureşti)

Amplasat pe un promontoriu (altitudine 82 m) al terasei din dreapta râului Argeş, situl de la *Malu Roşu* este flancat la N de acesta, la S de o vale care-l desparte de drumul judeţean, la E (spre satul Teiuş) de o vale puţin adâncă, iar la V de o alta mult mai pronunţată, delimitându-l de punctul *Conacul lui Palade* (fost C.A.P). În general, starea de conservare a sitului este medie, existând însă un proces de eroziune permanentă, în special în partea sa nordică, mai exact spre râul Argeş. Săpăturile arheologice au fost iniţiate în 1989, fiind apoi continuate, cu unele întreruperi, începând cu anul 2002[1]. Investigaţiile din 2007, finanţate integral de Muzeul Judeţean, s-au derulat în perioada august-septembrie. Acestea au cuprins o suprafaţă excavată de 144 m^2, constituită din şapte secţiuni şi două casete: S15 = S1/2007 (10 x 2 m), S16 = S2/2007 (10 x 2 m), S17 = S3/2003 (6 x 2 m), S18 = S4/2007 (8 x 2 m), S19 = S5/2007 (12 x 2 m), S20 = S6/2007 (10 x 2 m), S21 = S7/2007 (10 x 2 m), C6 = C1/2007 (2 x 2 m), trasată la S18 şi C7 = C2/2007 (4 x 2 m), practicată la S19. Materialul arheologic recuperat aparţine, ca şi cel din campaniile precedente manifestărilor culturale Brăteşti (?), Cernavodă I, Cernavodă III, Cernavodă II, Glina, Tei, Radovanu şi Basarabi. Ceramica eneolitică, a perioadei de tranziţie spre epoca bronzului, cea din Bronzul timpuriu, mijlociu şi final se prezintă foarte fragmentară. Cu toate acestea, buzele, fundurile, apucătorile, torţile tubulare, cele în bandă lată etc., permit sesizarea unor tipuri de forme: ceşti, căni, castroane, străchini, oale globulare şi altele. Decorul aferent culturilor menţionate mai sus cuprinde după caz brâuri alveolate simple, altele alveolate şi combinate cu crestături, brâuri duble, crestături pe buze şi umărul vaselor, diferite motive geometrice. În S17, la ad. de 1,4 - 1,6 m, într-un strat subţire aparţinând Bronzului timpuriu pre-Glina (de tipul Bucureşti-Cătelu Nou), a fost găsit un vas în miniatură, posibil cu rost cultic, care prezintă în zona buzei mai multe perforaţii, grupate două câte două. Tot acolo, dar în c.1, a fost descoperit un idol antropomorf feminin fragmentar. Statueta reprezentă un personaj în poziţie şezând. Analogii pentru acest tip de idol se găsesc în mediul Cernavodă II[2]. Pentru cultura Cernavodă III a fost identificată, tot în S17, la ad. de 1,8 - 2 m o vatră de foc (cu d. 0,9 x 0,8 m. Cel mai bogat material arheologic aparţine Hallstatt-ului mijlociu, anume culturii Basarabi. O situaţie arheologică inedită pentru cercetarea noastră a apărut în S19, mai exact în extremitatea sudică a promontoriului. Aici a putut fi investigată mai întâi o aglomerare de fragmente ceramice (între -0,6 -0,9 m), sub care s-a găsit o altă concentrare, între -0,9 -1 m, din care au putut fi întregite cel puţin trei vase. Au mai fost descoperite şi alte artefacte, anume o dăltiţă din piatră, un cuţitaş din fier şi câteva fragmente de unelte din silex (lame, gratoare, burine). Începând cu -1,10 m a fost sesizat un strat de cenuşă, gros de 0,60 m (în 2007 nu am atins încă limita inferioară a acestuia), în care s-a găsit o mare cantitate de oase de animale, între care şi un de craniu de iepure (?) şi o porţiune de coloană vertebrală, specifică unui animal de talie mijlocie. Posibil ca zona în cauză să fi fost locul unde, poate, se aduceau ofrande de carne şi, dacă ţinem seama de fragmentele ceramice identificate, mai cu seamă de la vase mici (ceşti, căni), şi libaţii. O altă situaţie deosebită s-a ivit pe latura de NE-SE a promontoriului, unde s-a constatat existenţa unor elemente de fortificaţie, constând dintr-un val de pământ (surprins pe o lungime de cca. 12 m) şi, după toate probabilităţile un şanţ, astăzi parţial colmatat. În partea mediană a valului se află un miez de pământ ars (gros de 0,6 m), menit să-i asigure o rezistenţă sporită, tehnică de construcţie tipică pentru populaţiile hallstattiene. Trebuie precizat că iniţial am considerat acest asamblu defensiv ca aparţinând geţilor, ale căror urme, este drept puţin consistente, le surprinsesem în campaniile arheologice mai vechi. Lotul Basarabi de ceramică recuperat, se prezintă destul de fragmentar. Totuşi a putut fi restaurat un castron, descoperit în S19, c.5, la ad. de 1-1,20 m. Numărul buzelor (evazate, drepte şi curbate spre interior), a fundurilor, apucătorilor, torţilor găsit, este destul de mare. Cât priveşte decorul recipientelor, acesta cuprinde aproape toate tipurile de ornament ale culturii Basarabi. (motive geometrice: romburi, triunghiuri, benzi, haşuri, spirale etc.; caneluri; aplicaţii plastice). Descoperirile inedite, pentru Malu Roşu, rezidă într-un cuţitaş din fier (L = 0,075 m, l = 0,016 m) şi o fibulă din bronz fragmentară, din care se păstrează resortul-spirală cu terminaţia de formă triunghiulară, recuperată de la ad. de 0,70-0,80 m din c.4 al S15. În urma cercetărilor efectuate până în prezent, se poate concluziona că aşezarea comunităţii hallstattiene se concentra, în principal, în jumătatea sudică a promontoriului.

Note:

1. C. Schuster, T. Popa, *Cercetări privind epoca bronzului în judeţul Giurgiu (investigaţiile din anii 1986-1994),* Buletinul Muzeului Judeţean „Teohari Antonescu", 1, 1, Giurgiu, 1995, p. 40; *ibidem*, *Mogoşeşti. Studiu monografic*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis I, Giurgiu, 2000, p. 143 sq.; C. Schuster, T. Popa, F. Grofu, M. Panait, *Mironeşti, com. Gostinari, jud. Giurgiu. Punct: la Conacul lui Palade, Malu Roşu*, CCA, 2003, p. 198-199, 435; C. Schuster, A. Comşa, A. Morintz, T. Popa, M. Panait, *Mironeşti, jud. Giurgiu, Punct: Malu Roşu*, CCA, 2006, p. 230-231; C. Schuster, T. Popa, M. Panait, *Mironeşti, jud. Giurgiu, Punct: Malu Roşu*, CCA, 2007, p. 236-237.

2. Vezi printre alții: M. Dinu, *Folteşti-Cernavodă II. O cultură de origine răsăriteană?*, Carpica 27 , 1998, p. 35 sq.

Zussammenfassung:
Die im Jahr 2007 durchgeführten Grabungen, erlaubten das Erforschen von einem Cernavodă III-Feuerherd im Schnitt 17 und einem Basarabi-Erdwall und einer wahrscheinlicher Kultgrube. Es wurde weiter Keramik der Brăteşti (?)-, Cernavodă II-, Cățelu Nou-, Glina-, Tei-, Radovanu-Erscheinungen entdeckt.

107. Moigrad-Porolissum, com. Mirşid, Jac, com. Creaca, jud. Sălaj [Porolissum]

Punct: Pometul Moigradului şi al Jacului, Ursoieş

Cod sit: 142159.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 38/2008

Colectiv: Nicolae Gudea – responsabil (UBB Cluj), Dumitru Gh. Tamba, Claudiu Iov (MJIA Zalău), Ágnes Găzdac Alföldy (MNIT), István Bajusz, Szilamér-Péter Pánczél, Lóránt Vass Alpár Dobos, Silvia Mustață, Cosmina Cupşa, Mircea Suciu (doctoranzi UBB Cluj), Cristian Găzdac (IAIA Cluj), Botond Rezi, Rita Németh (MJ Mureş)

În vara anului 2007, în perioada 02 august-21 septembrie au continuat cercetările arheologice sistematice în complexul arheologic de la Porolissum. Săpăturile au vizat obiective din vicusul militar al castrului de pe dealul Pomet şi din cimitirul lui ce se găseşte pe dealul Ursoieş convențional numite N11, J4, OC M1 şi OCM2.

În anul 2007 cercetările s-au derulat conform autorizației de cercetare arheologică sistematică nr. 38/2007 eliberată de MCC, prin DGPCN şi au fost finanțate de MCC. Suma alocată a fost în valoare de 20.000 lei.

În anul 2007 colectivul de cercetare, pentru cele trei puncte, aşa cum rezultă din autorizația de săpătură, a fost compus din prof. univ. dr. Nicolae Gudea în calitate de responsabil ştiințific, dr. Dumitru Gheorghe Tamba, lect. univ dr. Bajusz Istvan, drd. Găzdac Agneta, au mai participat drd. Szilamer Panczel, drd. Vas Lorant şi master. Iov Claudiu Ionuț. Cercetările arheologice au fost precedate de o analiză geofizică realizată de cercetători de la Universitatea „Eötvös Loránd" din Budapesta, Ungaria conform unui protocol de colaborare încheiat cu MJIA Zalău şi UBB Cluj.

Materialul arheologic recuperat cu prilejul cercetărilor a fost inventariat şi depozitat la MJIA Zalău. La încheierea cercetărilor obiectivele investigate au fost acoperite cu pământ, după ce în prealabil au fost puse marcaje de identificare.

Clădirea N11 se afla în stânga drumului roman ce urca dinspre vama romană spre castrul de pe dealul Pomet, aşadar în sectorul N al complexului arheologic, la 350 m N de bastionul colțului de N al castrului şi la 50 m N de clădirea convențional numită LM3.

Clădirea J4 era situată în fața porții decumana a castrului, la 30 m. de aceasta, aşadar în sectorul J al complexului arheologic.

Mausoleele 1 şi 2 din cimitirul de pe dealul Ursoieş, sector OC al complexului, se găsea pe culmea dealului, în dreapta drumului de căruțe ce coboară azi spre localitatea Jac com. Creaca, jud. Sălaj

Cercetările arheologice sistematice au continuat în campania anului 2007, în vicusul militar al castrului de pe dealul Pomet de la Porolissum. In aceasta etapă a cercetărilor, investigațiile au vizat şi obiectivul convențional numit N11, cercetat şi în campania anului 2006.

Clădirea N11 se află în stânga drumului roman ce urca dinspre "Terasa Sanctuarelor" spre castrul de pe dealul Pomet, la aprox. 350 m. N față de bastionul turnului de colț de N al castrului, aşadar în sectorul N al Complexului arheologic Porolissum.

A fost trasată o casetă C1/2007 cu dimensiunile de 19 x 4,50 m şi S1/2007 cu dimensiunile de 34,50 X 1,50 m.

Caseta C1 a fost trasată între S1/2006 şi S2/2006. Spre S1/2006 a fost lăsat un martor de 0,50 m, spre S2/2006 a rămas un spațiu numai de 0,10 m. După trasarea casetei C1/2007 am hotărât să lăsăm în interiorul casetei un martor cu I de 0,50 m, trasat începând cu m. 9,90, astfel au rezultat două casete de dimensiuni mai mici, respectiv C1/1 cu dimensiunile de 4,50/10,00 şi C1/2 cu dimensiunile de 4,50/8,50 m. În C1/2 au fost identificate zidurile de incintă de NE, iar în C1/1 cel de SV ale clădiri, cel dinspre drumul roman. În interiorul clădirii a fost identificat, conform aşteptărilor, zidul de compartimentare în cele două încăperi A şi B, în conformitate cu datele deținute ca urmare a investigațiilor realizate anul trecut. În încăperea B a fost descoperită partea (ne identificată anul trecut) a platformei circulare de tegulae pe care am descoperit-o în campania anului precedent în S2/2006, aceasta prezintă aceleaşi caracteristici. Tegulele sunt aşezate pe cant, iar deasupra lor într-un mod neordonat se găseau câteva tegule de paviment.

Lateral platformei amintite au fost identificate două aliniamente de pietre de dimensiuni mari. Unul are un duct aproximativ paralel cu zidul de compartimentare, în vecinătatea căruia se afla la 2,90 m, iar față de cel de incintă de NE era la 4,40 m. Spre zidul de incintă de NV aliniamentul se întrerupe în dreptul m. 11,50/0,80. Aliniamentul de pietre la care facem referire sunt aşezate compact, pentru realizarea sa s-au folosit şi pietre de dimensiuni mici şi mijlocii ca dimensiuni.

Al doilea aliniament de pietre, tot e dimensiuni mari cădea aproximativ perpendicular pe primul şi avea un traseu aproximativ paralel cu zidul de incintă de NV al clădirii, față de care se găsea la 3,80 m.. Aliniamentul a fost realizat, aşa cum am arătat, din pietre de dimensiuni mari (în număr de 7, ca şi în cazul primului, doar că în cazul acestuia, între pietre au fost lăsate spații libere şi nu au mai fost folosite şi pietre de mici dimensiuni ca şi în cazul primului.

Între nivelul platformei circulare de tegule şi cel al aliniamentelor de pietre mai sus amintite nu exista o diferență de nivel, aspect care ne determină să apreciem că acestea aveau un rol în funcționarea platformei. In opinia noastră, aceste aliniamente de pietre puteau susține o structură de lemn. Cota la care au fost identificate reprezenta nivelul de călare în clădire

În C1/1, respectiv în încăperea A, au fost identificate câteva gropi care, având în vedere cota la care au fost identificate, ele se profilează numai la nivelul lutului de culoare galbenă. Apreciem că aparțin unui nivel de locuire anterior clădirii N11 cu zid de piatră. După datele arheologice obținute în campania anului precedent, nivelul de lut galben este un strat de pământ adus cu prilejul amenajării terenului într-o fază de început a existenței vicusului. Gropile identificate sunt în număr de 5 şi se împart de la bun început după forma avută în două. O primă grupă, cea mai numeroasă, o reprezintă grupa gropilor cu o

formă regulată, respectiv una circulară, având diametrul cuprins de la de 0,55-0,80 m. (G1 d. 0,75 m., poziția planimetrică M2-3/0,80 - 1,55; G3 d 0,80/0,75 m; poziția planimetrică, centrul gropii se găsea la m. 5-0,62; G4 d. 0,55 m; poziționare planimetrică, centrul gropii se găsea la m. 7,50-3,50; G6 d. 0,65 m; poziția planimetrică a centrului gropii se găsea la m. 6,50/0,80. Au fost identificare încă două gropi de dimensiuni mai mari şi având o formă neregulată. Ambele gropi au fost identificate şi în S2/2006. G de formă aprox. de patrulater, în zona centrală s-a profilat urma unei bârne de lemn, tot de formă patrulateră cu latura de 0,28-0,30 m; poziția planimetrică a fost la m. 1,15-1,66/4,00-4,50 m. G5 poziția planimetrică 6,80-8,15/3,80-4,50; de dimensiuni mari a fost denumită încă din campania de cercetări de anul trecut - complexul 1; din pământul de umplutură a fost recuperat un bogat material arheologic care urmează să fie analizat şi care credem că ne va putea oferi date cronologice mai ales legate de complex , dar şi în legătură cu tipologia şi destinația materialului la care facem referire. În stadiul actual al cercetării nu ne putem pronunța în legătură cu destinația lor.

S1/2007 a avut dimensiunile de 33,90 x 1,50 m.; a fost trasată perpendicular pe secțiunea S2/2006, începând cu m. 8,50 – 10,00. Am urmărit să identificăm dimensiunea maximă spre NE a clădirii. Secțiunea s-a oprit în grămada de pietre recuperate anii trecuți cu ocazia cercetării clădirii LM3. Prin lungimea sa de 33,90 am urmărit să identificăm şi eventuale construcții ce se găseau în sectorul respectiv în vecinătatea clădirii N11 .

Cum era de aşteptat, a fost identificată latura de SE a clădirii. Conform datelor obținute, ca urmare a detecțiilor magnetice realizate de partenerul maghiar, dimensiunile clădirii se confirmă în săpătură (14 x 17 m.).

Între m. 0-3,10 a fost identificat zidul de compartimentare dintre cele două încăperi A şi B. Cu prilejul cercetărilor a fost identificat şi pragul accesului între cele două. Diferența de nivel între talpa pragului şi elevația păstrată a zidului de compartimentare identificată arheologic fost de 0,30 m. Într-o poziție paralelă cu zidul de compartimentare dintre încăperea A şi B, de la m. 2,20-3,90, a fost identificată prezența unui aliniament din pietre fasonate construite pe două rânduri, pietrele sunt paralelipipedice şi au dimensiunile de 10 x 35 x 7 cm. Pietrele nu sunt prinse cu mortar, iar împreună cu zidul de incintă formează un canal ce ar putea aparține unui sistem de încălzire cu hypocaust. În campania arheologică a anului 2006 în S2/2006 nu am constatat existența vreunui sistem de încălzire în cazul celor două încăperi. În situația dată datele problemei se schimbă, cercetările din campania anului viitor urmează să clarifice acest aspect.

Între m. 6,30-7 a fost identificat zidul de incintă de SE al clădirii. Parametri tehnici ai acestuia, respectiv grosimea sa şi tehnica de construcție sunt aceleaşi ca şi în cazul celorlalte ziduri ale clădirii N11, fie ele de incintă, sau de compartimentare. În realizarea zidurilor nu a fost folosit mortar ci pământ Adosat la zidul de incintă a fost identificat un alt zid construit rudimentar cu gr. cuprinsă între 0,45-0,50 m. Zidul identificat are un duct paralel cu zidul de compartimentare şi face colț în dreptul m. 3,85, punct de unde are un duct paralel pe direcția NE-SV, de data aceasta cu zidul de incintă de SE. În interiorul cădirii N11 situația stratigrafică constatată în campania anului acesta este identică cu cea constatată arheologic în campania anului precedent.

La SE de clădirea N11 au fost descoperite urmele a două construcții şi a unui drum perpendicular pe drumul principal. Una dintre construcții, parțial identificată la extremitatea secțiunii era realizată din lemn. Nivelul de călcare în interior este marcat de o podea din pietriş. Peretele construcției înspre aleea, sau drumul care a fost parțial scos, era de lemn. In peretele stâng al secțiunii, cât şi pe fundul acesteia se profilează urma unei bârne, stâlp de lemn, care în opinia noastră au aparținut peretelui construcției, spre drumul care cădea perpendicular pe cel principal.

Cea de a doua clădire se găsea între aleea, respectiv drumul identificat la m. 35,60-39,20 şi clădirea N11. De data aceasta este construcție cu pereți de piatră. În acest stadiu al cercetării nu ne putem deocamdată pronunța în legătură cu destinația ei, cum nu ne putem pronunța nici în cazul celeilalte construcții identificate. Fundațiile şi porțiunile de zid ce s-au păstrat dovedesc că acestea au fost neglijent construite din piatră de carieră prinse cu pământ. Clădirea era prevăzută cu sistem de încălzire.

Materialul arheologic este foarte bogat şi prezintă o serie de caracteristici aparte, unele chiar deosebindu-se de materialul recuperat din afara clădirii.

Lipsesc în continuare țiglele şi olanele provenind de la învelitoarea acoperişului. În total au fost descoperite doar 4 fragmente de țigle care au ajuns cu siguranță accidental în interiorul clădirii. În general, materialele tegulare de construcție sunt slab reprezentate, ele sunt în număr destul de mic şi sunt legate mai ales de platforma circulară identificată în încăperea A.

Nu lipsesc însă materialele de construcție din fier (cuie, piroane şi scoabe). Trebuie subliniat, în legătură cu acest tip de material, că piroanele sunt de dimensiuni mici şi mijlocii. Nu au fost descoperite piroane de dimensiuni mari. Dimensiunile piroanelor sprijină ipoteza după care clădirea ar fi fost acoperită cu şindrilă. Au fost descoperite plăci de sticlă de la geamuri care susțin ipoteza că iluminarea încăperilor se făcea prin ferestre cu geamuri din sticlă în timpul zilei.

Dintre unelte sunt de menționat cuțitele, ochiurile de lanț şi verigile din fier; râşnițele din piatră; mortaria şi fusaiole din lut

Instrumentele sunt reprezentate doar de stilus-uri din fier şi bronz.

Dintre obiectele de uz casnic sunt de menționat câteva fragmente de opaițe, toarte din fier de la vase. Sunt multe piesele de mobilier (butoni de la pupitre, chei, elemente de la broaştele de la uşi). Nu lipsesc piesele arheologice din categoria podoabelor, mai ales din bronz (aplici, fibule, pandantive) şi din sticlă (mărgele). Sunt de amintit şi câteva piese din categoria armelor (vârf de lance, vârfuri de suliță şi săgeată).

Piesele arheologice legate de viața religioasă sunt şi ele prezente, de amintit sunt cele două capete de statuete din lut care au aparținut, fie unor statuete ce reprezentau zeița Venus, fie una o reprezenta pe Venus, iar cealată pe Minerva, respectiv un capac de oală de lut pe al cărui buton de prindere a fost zgâriat un *chrismon*.

Sunt foarte numeroase produsele din sticlă din categoria paharelor, cupelor, bolurilor. Dintre vasele ceramice de uz casnic trebuie amintite chiupurile, oalele (care sunt cele mai numeroase),străchinile (foarte variate ca forme), capacele, cănile şi ulcioarele. De la căni provin probabil numeroasele toarte descoperite, mai ales din categoria celor cu pastă de culoare cărămizie. În urma cercetării au fost recuperate şi vase ceramice din categoria fructierelor, amforelor, dar şi a vaselor lucrate cu mâna în manieră dacică.

Trebuie să subliniem lipsa aproape totală a oaselor menajere.

Datarea clădirii, respectiv durata funcționării sale este asigurată de monedele descoperite (într-un număr foarte mic comparative cu alte clădiri cercetate în vicus-ul militar de la Porolissum). Cele determinabile înainte de curățire ne permit să propunem ca datare mijlocul sec. II p.Chr., mijlocul sec. III p.Chr. La această datare pe care o propunem contribuie şi puținele fragmente de *terra sigillata*, ceramica de lux locală şi ceramica cu decor lipit care se încadrează cronologic în aceeaşi perioadă. Două vase de sticlă, în stare fragmentară, determinate de drd. Panczel Szilamer datează din prima jumătate a sec. III p.Chr.

Sector J, zona situată la sud-vest de porta decumana

Încă în anul 2005 în această zonă au fost executate măsurători geomagnetice imediat la SV de *porta decumana* (punct de referință) pe un spațiu de 200 x 60 m. Se pot bine identifica urmele zidurilor construcțiilor romane, azi acoperite de pământ. În cele mai multe cazuri se văd bine contururile construcțiilor, chiar şi compartimentarea lor interioară. În această zonă sunt accentuate şi acele anomalii lung extinse, care probabil sunt provocate de vechile secțiuni arheologice, respectiv urma actualului drum de care, perpendiculară pe acestea.

În acest an am trasat o secțiune de control (notată de noi Dec. 1.) la SV de *porta decumana*, secțiune perpendiculară pe zidul castrului (latura sudică a secțiunii porneşte din colțul bastionului de V al porții). Punctul 0 al secțiunii se află la 48 m de zidul castrului, de aici numerotarea continuă spre castru. L secțiunii este de 16 m, iar l de 2 m. În această zonă măsurătorile geomagnetice au indicat o clădire de dimensiuni relativ mari.

Prin săpătura executată în acest an am identificat o porțiune a acestei clădiri. Este o construcție bine determinată prin ziduri construite în tehnica *opus incertum*, late de cca. 70 cm, cu o față anterioară (slab prezentată) de lemn, peste care s-a depus un strat de umplutură bătucită de cca. 0,80–1 m şi în care a fost săpată fundația construcției de piatră. Secțiunea a întretăiat două ziduri ce delimitau clădirea. Între ele distanța pe interior este de 4,75 m. Aceste două ziduri sunt legate de un alt zid care se lipeşte de ele, zid care traversează secțiunea noastră uşor oblic, dispărând în latura sud-estică a secțiunii. Pe când zidul SV continuă şi spre NV, respectiv sud-est, în privința zidului NE nu ştim dacă acesta continuă spre SE, aici el dispare în marginea secțiunii. Secțiunea deci a tăiat două încăperi. Se pare, pe baza unor tegule dreptunghiulare de paviment, că cel puțin una a fost podită în acest fel. Spre castru clădirea avea probabil un *porticus*. Baza acestuia este formată dintr-un rând de pietre, întreruptă în două locuri de câte o platformă din tegule rupte. În fața porticului, la 0,50 m de aceasta, exista un drum executat din rocă locală spartă. Spre cealaltă direcție (SV) aparent am surprins închiderea clădirii, însă aici am identificat şi un bazin de apă, legat organic de acest zid de „închidere". Latura bazinului ce se leagă de zidul clădirii este formată din țigle, peste care s-a aplicat un strat de tencuială hidroizolantă. Fundul bazinului a fost căptuşit cu cărămizi aşezate pe un strat de *cocciopesto*. Măsurătorile de electrorezistență executate în timpul acestor săpături de echipa Catedrei de Geofizică din cadrul Universității „Eötvös Loránd" din Budapesta stabilesc dimensiunile acestui bazin: cca. 5 x 6 m. Prin săpătura noastră a fost dezvelită o porțiune doar de 3,5 x 2 m. Ca urmare, zidul de închidere de SV al clădirii cercetate trebuie să fie la cca. 3 m mai la SV de punctul 0 al secțiunii noastre, însă, pentru moment, n-am extins secțiunea în această direcție, aici aflându-se un drum de care.

Materialul arheologic nu este prea bogat. Pe lângă fragmente de ceramică abundă oasele de animale. Au apărut relativ multe cuie, câteva piese de podoabă din bronz, printre care două fibule. S-au găsit 6 monede, databile în sec. al II-lea.

Măsurători geomagnetice

László Lenkey , Tamás Lipovics , Mihály Pethe, Judith Petrovszki (ELTE Budapesta), István Bajusz, Szilamér-Péter Pánczél

În anul 2007 au continuat măsurătorile geomagnetice (începute în 2005) executate de o echipă de la Catedra de Geofizică din cadrul Institutului de Geografie şi Geologie de la Universitatea „Eötvös Loránd" din Budapesta. Cu această ocazie măsurătorile s-au concentrat în interiorul castului mare de pe dealul Pomet. Din păcate tufişurile existente în interiorul castrului n-au permis extindere măsurătorilor decât pe cca. 2,5 ha, astfel că cel puțin jumătate din suprafața castrului n-a putut fi cercetată.

Mai peste tot se conturează urme de construcții. Aceste date sunt foarte importante, fiindcă zonele măsurate n-au fost cercetate arheologic. Datele obținute astfel completează planul castrului cu noi elemente necunoscute, neidentificate încă prin săpături.

Ursoieş - cimitirul roman

În campania arheologică a anului 2007 au fost reîncepute cercetările din necropola romană de pe dealul *Ursoieş*. Acestea au vizat continuarea săpăturilor întreprinse de colectivele conduse de M. Moga în 1949, respectiv de M. Macrea în 1958.[1] săpăturile au fost finanțate prin fonduri alocate de Ministerul Culturii prin MJIA Zalău şi prin sponsorizare de la Fundația Communitas şi Fornetti România.

Dealul Ursoieş se află în sectorul P al complexului arheologic Porolissum (sectorizarea complexului s-a făcut la începutul demarării cercetărilor sistematice în anul 1977).[2] Cimitirul se află la 1000-1500 m E-SE de castrul mare. În anul 2006 au fost făcute măsurători geomagnetice pe o suprafață de 110 x 70 m pe direcția SE–NV, continuată, datorită malformațiilor de teren, cu o deviere spre N pe încă 60 x 25 m.[3] Cu această ocazie s-a identificat o bună parte din cimitir, conturâdu-se astfel o mulțime de gropi funerare de incinerație. Au fost identificate şi două incinte funerare (nr.1 şi nr.2) delimitate cu zid de piatră şi posibil o incintă distrusă. Ele se află pe partea vestică a drumului roman ce urcă dinspre satul Jac spre castrul şi aşezarea romană Porolissum.

Pentru a reidentifica pe teren amplasarea vechilor săpături şi extinderea cimitirului s-a efectuat şi o prierighează în primăvara şi vara anului 2006. În cursul prierighezei s-au identificat mai multe morminte de incinerație distruse de eroziune şi de drumul de țară care trece prin zonă. Materialul colectat constă din fragmente provenind de la vase de sticlă şi ceramică, un fragment de leu funerar, un fragment de şaperon şi un fragment reprezentând partea inferioară a unui monument funerar.

Incinta funerară nr.1

István Bajusz, Nicolae Gudea, Ágnes Găzdac Alföldy, Szilamér-Péter Pánczél, Lóránt Vass, Cristian Găzdac, Alpár Dobos, Silvia Mustață, Cosmina Cupşa, Mircea Suciu, Botond Rezi, Rita Németh, Claudiu Iov[4]

Pentru a dezveli ansamblul s-a deschis caseta A, având dimensiunile de 10 x 10 m şi ale cărei laturi au fost orientate spre punctele cardinale.

În cursul săpăturilor s-a constatat că incinta funerară este rectangulară, orientată NV-SE (conform şi măsurătorilor geomagnetice), delimitată de un zid sec, format din roci vulcanice şi calcaroase, având dimensiunea de 9,5 m (axa NV-SE) x 3,9 m (axa SV-NE). Deschiderea incintei se află spre drumul roman, pe latura de NE. Latura de SV a fost scoasă aproape integral de sătenii din zonă (Jac), iar latura de NV şi de SE s-a păstrat doar parțial. În zona intrării s-a identificat şi o mică structură rectangulară din piatră, care probabil era fundația unei stele funerare.

În interiorul incintei s-au descoperit două morminte de incinerație cu groapa rectangulară arsă (M1 şi M2), partea lor superioară fiind distrusă datorită eroziunii, şi un mormânt de incinerație distrusă aproape în totalitate de eroziune (M3).

O monedă din prima parte a sec. II. p.Ch. a fost recuperată din M2, alături de fragmente de ceramică de uz comun, descoperite în toate cele trei morminte. Un material bogat format din fragmente de vase din ceramică şi sticlă, respectiv fragmente de opaițe s-au recuperat din stratul de distrugere aflat la E de incintă, care puteau proveni din toate aceste morminte.

Datele măsurătorilor geomagnetice au fost confirmate de săpăturile efectuate.

Incinta funerară nr.2

István Bajusz, Nicolae Gudea, Ágnes Găzdac Alföldy, Szilamér-Péter Pánczél, Lóránt Vass, Cristian Găzdac, Alpár Dobos [5]

Pentru a dezveli această incintă s-a deschis caseta B, având dimensiunile de 8 x 8 m şi ale cărei laturi au fost orientate spre punctele cardinale. Caseta a fost extinsă cu o casetă de 1 (axa E-V) x 1,5 (axa N-S) m pe latura de E, între m. 1,5-3 (axa S-N).

În cursul săpăturilor s-a cercetat un ansamblu funerar uşor oval cu un zid sec format din roci vulcanice, calcaroase şi sedimentare, alături de câteva fragmente de țiglă şi cărămidă romană. Zidul avea dimensiunile de 6,9 ($d_{exterior}$ S-N) x 6,6 ($d_{exterior}$ E-V) m. Ansamblul funerar nr.2 nu avea o zonă de acces, drept urmare, putem presupune că avem de-a face cu un tumul, deşi nu s-a putut constata prezența unei movile. În interiorul incintei s-a descoperit un singur mormânt de incinerație cu groapa rectangulară arsă (M4) din care s-au recuperat fragmente de la vase romane de ceramică lucrată la roată sau cu mâna.

În zona de SE, cea dinspre drumul roman, s-a identificat o structură rectangulară din calcar (1,5 x 1 m) adosată zidului. Acesta putea forma un soclu pentru un monument sau stelă funerară sau putea fi un mormânt de incinerație în cistă de piatră care a fost jefuit şi al cărui capac putea fi lespedea fragmentară din calcar descoperită alături. În stratul de distrugere în exteriorul ansamblului, în zona de SE, s-a identificat o concentrare de fragmente de opaițe, vase de sticlă şi ceramică, care puteau forma inventarul unui posibil mormânt distrus sau jefuit.

Şi în acest caz datele obținute prin măsurătorile geomagnetice au fost confirmate de săpăturile efectuate. În concluzie, se poate spune că măsurătorile geomagnetice pot fi aplicate şi în cazul cimitirelor de incinerație, iar în campania din 2008 se intenționează verificarea arheologică a altor morminte identificate şi se doreşte secționarea drumului imperial care trece prin cimitir. [István Bajusz]

Note:

1. Rezultatele cercetărilor au fost publicate doar sumar de autorii săpăturilor (M. Moga, *Traiul populației daco-romane şi barbare la granița de vest a Daciei. Activitatea şantierului arheologic Porolissum*, SCIV 1, 1950, p. 131-135; M. Macrea et alii, *Şantierul arheologic Porolissum*, MCA 7, 1961, p. 380-384). Pe baza documentației şi materialului existent N. Gudea a publicat o sinteză a vechilor cercetări întreprinse în necropola romană (N. Gudea, *Porolissum. Un complex arheologic daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman,* ActaMP 13, 1989, p. 148-156).
2. Pentru împărțirea pe sectoare vezi N. Gudea, *op.cit*. ,p. 357, fig. 7.
3. Despre rezultatele măsurătorilor geomagnetice s-a înaintat un raport spre MCC dar care nu a fost publicat în volumul CCA 2007.
4. La săpături au participat şi următorii studenți şi masteranzi de la UBB Cluj: Zsolt Ambrus, Enikő Angi, Mátyás Bajusz, Kinga Csécs, Béla Erdély, Ágota Ferencz-Mátéfi, József Ferency, Andrea Gulácsi, Ernő Jakab, Hunor István Kozma, Andrea Márton, Emese Moldvai, István Moni, Dávid Petruț, Mária Magdolna Ráduly, Ivett Sipos, Csilla Forstenheizler, Erika Szabó, Erzsébet Viola Szabó, Malvinka Urák.
5. La săpături au participat şi următorii studenți şi masteranzi de la UBB Cluj: Anna Bajusz, Katinka Bajusz, Mátyás Bajusz, Ágota Ferencz-Mátéfi, Alexandru Moraru, Dávid Petruț, Andrea Sucală, Malvinka Urák, Koppány Ötvös, Mariann Szamos, Tamás Balog.

Bibliografie:

N. Gudea, *Porolissum. Un complex daco-roman la marginea de N a imperiului roman I. Cercetări şi descoperiri arheologice până în anul 1977*, Zalău, 1989.

D. Tamba, N Gudea, *Raport preliminar în legătură cu cercetările de teren, arheologice, lucrările de restaurare şi conservare executate la Porolissum între anii 1994 – 2003*, Acta MP 24, 2003, 196-262.

D. Tamba, *Aşezarea civilă de tip vicus militarde la Porolissum.Contribuții la istoria vicilor militari din Dacia Porolissensis* - teză de doctorat susținută public în anul 2005.

108. Negrileşti, com. Negrileşti, jud. Galați

Punct: Zaharia – Şcoala Generală

Cod sit: 75285.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 131/2007

Colectiv: Nicu Mircea - responsabil (MM Tecuci), Ilie Costel (MI Galați)

Situl arheologic Negrileşti este inclus în lista monumentelor istorice din anul 2004, la poziția 57, cod GI-I-s-B-02988 şi se află situat în curtea şcolii generale din sat. Aici au fost descoperite urme materiale din epoci diferite, începând cu neoliticul, continuând cu epoca bronzului (cultura Noua), perioada migrațiilor şi evul mediu.

În zona de protecție a acestui sit, în curtea cetățenei Zaharia Vasilica, au fost descoperite de către săteanul Bolohan

Toader, fragmente ceramice şi vase de mari dimensiuni, în ruptura malului de est a râului Bârlad, mal ce delimitează respectiva proprietate.

Zona respectivă, semnalată încă din anul 1981[1], când au fost efectuate cercetări de suprafață şi o săpătură de salvare, abundă în mărturii arheologice din perioade diferite, dar este permanent agresată atât de factorii naturali (râul Bârlad rupe din mal în fiecare an), cât şi de dezvoltarea comunei prin activitățile economice şi edilitare.

La solicitarea Primăriei Negrileşti, un colectiv, format din Mircea Nicu, arheolog expert-responsabil de şantier, Costel Ilie, arheolog specialist şi Cotinel Munteanu, conservator, a efectuat o cercetare arheologică preventivă în baza autorizației nr.131/2007.

În perioada 16-30 aprilie 2007 a fost realizată cercetarea arheologică preventivă, prin efectuarea unei evaluări de teren, săparea unei secțiunii şi a două casete în imediata apropiere a malului râului Bârlad.

Satul Negrileşti este un vechi sat medieval, toponimul Negrileşti folosindu-se încă de la 13 martie 1528, când este amintit "satul de pe Bârlad, unde au fost jude Buda şi Drăgoiu, amândouă judeciile, care acum se numesc Negrileşti"[2].

În sec. XVIII este amintită „Biserica lui Frangolea”[3], construită înainte de 1752, iar în 1854, boierul Iancu Giurgea construieşte actuala biserică, cu hramul „Sfântul Nicolae”[4], aflată lângă şcoală, chiar în situl arheologic.

Fragmente ceramice, de factură medievală, au fost descoperite în diverse puncte de pe teritoriul satului, chiar şi în situl *Şcoala Generală*, unele dintre acestea aflându-se în colecția muzeului din Tecuci.

Aflat pe o terasa joasă a râului Bârlad, satul a avut de suferit în urma fenomenului de eroziune a malurilor, multe terenuri fiind distruse. În dreptul sitului arheologic, albia a avansat spre E cu cca. 5 m, din anul 1981 până în prezent[5], distrugând o bună parte din sit.

Punctul *Zaharia* face parte integrantă din situl arheologic de la Negrileşti şi este în zona de maxim pericol de distrugere, datorită acțiunii apei râului Bârlad.

Dat fiind pericolul la care este supus situl arheologic în acest punct, cercetarea din anul 2007 a avut rolul de a salva materialul arheologic existent şi de a consemna complexele arheologice din acest perimetru.

Locul ales pentru trasare celor trei unități de cercetare a fost determinat de existența unor vase mari şi fragmente ceramice existente în malul puternic erodat al râului Bârlad. În urma unei cercetări de teren, în perimetrului sitului, s-a constatat că pe o distanță de cca. 100 m, la N şi S de punctul Zaharia, în ruptura malului, se pot observa urme de locuire, gropi menajere cu material arheologic din diferite perioade istorice. Dintr-o astfel de groapă, aflată la 2 m S de caseta Cs1, au fost recuperate fragmente ceramice ce provin de la patru vase de mari dimensiuni şi de la două amfore, datate în sec. III-IV.

Perimetrul cercetat se află situat la 200 m N de biserică, pe malul stâng al râului Bârlad şi la 100 m de DJ 240, Tecuci - Ghidigeni. Au fost trasate trei unități de cercetare, o secțiune S1 (10 x 2 m) şi două casete Cs1 (2,7 x 1,8 m), pe latura de V a S1, în punctul Zaharia şi Cs2 (2 x 1,3 m) în punctul *Izvor.*

S1 (10 x 2 m, ad_{max} -2,50 m, orientare N-S) a fost trasată în partea de V a sitului, la 2 m de malul râului şi la 6 m spre N de caseta cercetată în anul 1981.

În această secțiune au fost surprinse două gropi, numerotate de la N spre S, cu G1, G2, două vetre, V2 şi V3 şi trei rezerve R1, R2 şi R3. Pe toată suprafața secțiunii au fost semnalate resturi ceramice, aparținând culturii Starčevo-Criş, Noua şi Sântana de Mureş.

Stratigrafia S1 este următoarea: primul nivel aparține epocii neolitice şi este constituit dintr-un sol de culoare gălbuie; al doilea nivel corespunde epocii bronzului, fiind reprezentat de un sol dintr-un amestec de negru cu galben, în care s-au descoperit fragmente ceramice aparținând culturii Noua; ultimul nivel de sub stratul vegetal, de culoare negru granulos, îl constituie cel al sec. IV-V, corespunzător culturii Sântana de Mureş.

Cs1 (2,70 x 1,80 m, ad_{max} -1,70 m) a fost deschisă la capătul de S al S1, pe latura de V a acesteia, pentru a surprinde continuarea locuinței apărute în profilul de V al secțiunii, precum şi resturile cuptorului ce a fost observat în prăbuşirea malului stâng al râului Bârlad. Ca urmare a deschiderii acestei casete, au fost surprinse resturile L1, o vatră - V1, precum şi resturile cuptorului semnalat în prăbuşirea malului.

Cs2 (2 x 1,30 m, ad_{max} -2 m) a fost deschisă pentru a surprinde dispunerea numeroaselor fragmente ceramice semnalate în ruptura malului stâng al râului Bârlad, în punctul *Izvor*, la 43 m S de Cs1. Ca urmare a deschiderii acestei casete, au fost descoperite resturi ceramice aparținând culturii Starčevo-Criş.

Cercetările de suprafață efectuate în perioada săpăturii arheologice au pus în evidență o serie de complexe arheologice, care au fost afectate de desele prăbuşiri ale malului râului Bârlad.

Astfel la N de S1, la o distanță de 30 m, se află o groapă distrusă parțial, cu un d de cca. 3 m. Din zona respectivă au fost recuperate câteva fragmente ceramice, specifice culturii Dridu.

La S de S1 au mai fost reperate un număr de cinci complexe arheologice, cel mai îndepărtat, aflat la 43 m de colțul SV al S1, fiind cercetat prin practicarea unei casete Cs2 (punctul *Izvor*).

În unitățile de săpătură cercetate au fost puse în evidență fragmente de chirpici, rezultați de la prăbuşirea pereților incendiați ai unor locuințe, vetre şi gropi din diferite perioade.

Locuințe:

L1 a fost surprinsă în S1 şi Cs1, distrusă parțial din antichitate, precum şi în urma ruperii malului râului Bârlad (nivelul actual de călcare se află la 7 m înălțime față de albia râului Bârlad). Are formă rectangulară cu colțurile rotunjite. Dimensiunile păstrate sunt de 2,50 x 1,50m, şi a apărut la ad. de -0,80 m. În interiorul locuinței, au fost descoperite fragmente ceramice aparținând culturii Sântana de Mureş, precum şi oase de animale. În partea de N a locuinței, au fost dezvelite resturile unui cuptor şi ale unei vetre (V1).

L2 descoperită în S1, constituită din rezervele 1 şi 2 (R1 şi R2) a fost distrusă din antichitate, dar s-au păstrat urme din pereții prăbuşiți. Adâncimea la care a apărut L2 este de -0,80 m. Locuințe era prevăzută cu o vatră (V2).

L3 descoperită în partea de N a S1, la -1,30 m. Şi această locuință este distrusă, urmele de locuire constând din bucăți mici de chirpici şi fragmente ceramice aparținând epocii bronzului (cultura Noua). Şi această locuință era prevăzută cu o vatră (V3).

Vetre:

V1: Descoperită în L1, în partea de N, a apărut la ad. de -0,8 m, în profilul de N al Cs1 şi are dimensiunile de 0,70 x 0,35 m. De formă rotundă, aşezată direct pe pământ bătut, a avut crusta groasă de 0,03 m şi suprafața fățuită.

V2: A fost descoperită în L2, în partea de S a acesteia, la ad. de -0,85 m. De formă rectangulară, cu dimensiunile de 0,90 x 0,80

m, era aşezată pe pământ bătut, avea suprafața fățuită şi o crusta groasă de 0,02 m.
V3: dimensiuni 0,45 x 0,30 m, adâncimea -1,30m. Descoperită în locuința 3, ea se continuă şi în profilul de V al secțiunii. Era aşezată direct pe pământ bătut, avea suprafața fățuită şi crusta groasă de 0,06 m.
Gropi:
Gr.1 a fost surprinsă în S1, c.3, la -1,70 m. Groapa avea d. de 1,05 m, fundul drept şi se închide la ad. de -2,50 m, față de nivelul actual de călcare. În pământul de umplutură au fost descoperite câteva fragmente ceramice şi scheletul unei ovicaprine.
Gr.2 a fost semnalată tot în S1, la -1,50 m. Avea fundul drept, d. de 1,30 m şi se închide la ad. de -2,10 m, față de nivelul actual de călcare. În pământul de umplutură a fost descoperit scheletul unui câine.
Gr.3 a fost semnalată în profilul malului stâng al râului Bârlad, la S de caseta 1. Se află la doar 2 m de locuința 1, care a fost distrusă prin prăbuşirea malului. Groapa are pereții drepți, fundul drept, d de 1,90 m, şi se închide la ad. -3m, față nivelul actual de călcare. Inventarul gropii, parte dispărut prin prăbuşirea malului, era compus din patru vase de mari dimensiuni lucrate manual şi două amfore fragmentare. După inventar, groapa se încadrează cronologic în sec. IV-V a.Chr.
Cuptor:
Cuptorul avea d 0,70 m, iar baza era la ad. -1 m. A fost semnalat în profilul malului stâng al râului Bârlad, distrus parțial de desele prăbuşiri ale malului. A fost dezvelit în colțul de N-V al Cs1 şi făcea parte din L1. Pereții erau groşi de 0,10 m, de formă elipsoidală, având h_{max} de aprox. 0,50 m. Baza cuptorului, uşor alveolată era puternic calcinată. În interiorul cuptorului au fost depuse pietre de dimensiuni mici şi mijlocii, fragmente ceramice, precum şi bile de lut, toate aceste purtând urme de foc. Existența pietrelor şi a bilelor de lut ne face să presupunem că acestea erau folosite la încălzirea locuinței.
Ceramica:
Ceramica prelevată atât din secțiuni cât şi din casete, aparține neoliticului timpuriu, respectiv Culturii Starčevo-Criş, epocii bronzului, respectiv Cultura Noua, sec. IV, respectiv Cultura Sântana de Mureş-Cerneahov şi feudalismului timpuriu, respectiv Culturii Dridu (sec. IX-X). Fragmentele ceramice specifice culturii Starčevo-Criş, descoperite în suprafața cercetată, provin de la vase din ceramică fină şi semifină, de bună calitate, în compoziția căreia au fost folosiți ca degresanți nisip cu granulație fină şi pleavă. Unele dintre fragmente sunt decorate cu ornamente specifice culturii. Ceramica aparținând Culturii Noua este caracteristică nivelului Noua I, de foarte bună calitate, cu luciu şi diferite ornamente realizate prin incizie. Ceramica aparținând Culturii Sântana de Mureş-Cerneahov este formată din două tipuri provenite de la diferite forme de vase: a) Ceramică grosieră lucrată cu mâna, în compoziția căreia au intrat şi cioburi pisate, arsă incomplet sau la temperaturi joase, ceea ce a dus la degradarea vaselor; b) Ceramică lucrată la roată, de bună calitate, care are în compoziție nisip, foarte bine arsă şi ceramică fină lustruită. Fragmentele ceramice prezintă ca ornament brâul alveolar, motive ornamentale lustruite în linie şi zig-zag. Ceramica aparținând Culturii Dridu este de bună calitate, lucrată la roată, având în compoziție nisip şi siliciu. Ea provine de la vase borcan, care sunt decorate cu incizii în formă de val şi romburi, până aproape de baza vaselor.

Planşa 49

Note:
1. În anul 1981, săteanul Ghiță Chiscop, din satul Negrileşti, a semnalat Muzeului Mixt Tecuci descoperirea, de către tânărul Toader Bolohan, unor vase aparținând culturii Sântana de Mureş, în profilul abrupt al malului stâng al râului Bârlad. Cercetarea efectuată în acel an a confirmat existența unei aşezări întinse, cu mărturii din neolitic până în epoca modernă. (Mircea Nicu, Costel Ilie, *Situri şi puncte arheologice din județul Galați*, Danubius 20, 2002, p. 5-42).
2. *Documente privind Istoria României, A, Moldova*, XVI, vol. I, p. 262-263, nr. 232
3. Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților şi monumentelor medievale din Moldova,* Bucureşti, 1974, p. 602.
4. Theodor N. Ciuntu, *Dicționarul geografic statistic şi istoric al județului Tecuciu*, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, Bucureşti, 1897, p.142.
5. În anul 1981, a fost practicată o casetă la circa şase metri de actuala secțiune S1. Din caseta respectivă s-a mai păstrat doar un metru pe latura estică, restul fiind antrenat de ruperea malului. În urma efectuării acelei săpături de salvare a fost constatată existența unui cuptor de ars oale, distrus, aparținând secolului al IV-lea p.Chr. şi a numeroase fragmente ceramice aparținând culturilor Starčevo-Criş, Noua şi Sântana de Mureş, precum şi perioadei medievale, răspândite pe o suprafață de aproximativ 10.000 m^2. Materialul inedit se află la MM Tecuci.

Bibliografie:
Eugenia Popuşoi, *Trestiana - Monografie arheologică,* Ed. Sfera, Bârlad, 2005.
I. Ioniță, V. Spinei, *Aşezarea prefeudală târzie de la Băiceni - Silişte,* ArhMoldovei 7, 1972.
Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est - carpatic în veacurile V-XI p.Chr.*, Ed. Junimea, Iaşi, 1978.
I. Nistor, Eugenia Zaharia, *Săpăturile de la Dridu*, MCA 6, 1959;
Adrian C. Florescu, *Repertoriul Culturii Noua - Coşlogeni din România,* CCDJ 9, 1991.
Adrian C. Florescu, *Contribuții la cunoaşterea Culturii Noua,* ArhMoldovei 2-3, 1964;
Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților şi monumentelor medievale din Moldova,* Bucureşti, 1974, p. 602;
Mircea Nicu, Costel Ilie, *Situri şi puncte arheologice din județul Galați*, Danubius 20, 2002, p.5-42;

Abstract:
The archaeological site “Primary school” from Negrileşti, Galați County, was signalled and researched for the first time in 1981. The research done in that year found the existence of an intense habitation, with proofs from the Neolithic, up to the Modern Age.

Due to the erosion action of Bârlad River's waters, part of the site has been destroyed every year by the collapse of the eastern bank.

In the Zaharia point, after such a collapse of the bank, there appeared large vases, fact which determined the local administration to ask for archaeological research.

The Mixed Museum Tecuci organized the preventive archaeological research, opportunity which led to the delimiting of three research units, one section S1 (10 x 2 m) and two boxes Cs1 (2.7 x 1.8 m), on the west side of S1, in Zaharia point and Cs2 (2 x 1.3 m) in “Izvor” point.

In section S1 and box Cs1 there were discovered material traces from the Bronze Age and from the 4th – 5th centuries A.D., these traces consist of ceramic fragments, animal bones,

dwellings, old hearths and tips. At about 43m southwards near the schoolyard, at "Izvor" point, there was made the box Cs2 where Neolithic ceramic fragments were found (Starčevo-Criş culture).

Northwards and southwards from Zaharia point, in the collapsed bank we can note habitation traces, tips, with archaeological material from different historical periods.

From such a tip, situated 2m southwards from the box Cs1, there were found ceramic fragments which come from 4 large vases and from 2 amphorae from the 4th – 5th A.D. centuries.

Northwards from S1, at a 30m distance, there is a tip partially destroyed, with a diameter of about 3m. From that area there were found some ceramic fragments from the Dridu culture.

Taking into account the complexity of the site, a systematic research is required in the next years of the whole archaeological site, in Negrileşti commune. Other areas of the commune, signalled by the villagers and of other members of the team should be searched too.

109. Nufăru, com. Nufăru, jud. Tulcea

Punct: Trecere bac

Cod sit: 161062.10

Autorizația de cercetare sistematică nr. 70/2007

Colectiv:Oana Damian – responsabil (IAB), Mihai Vasile, Anca Bănăseanu, Andra Samson, Gabriel Vasile (MNIR), Aurel Stănică (ICEM Tulcea), Daniel Ene (masterand FIB)

Cercetările arheologice în cetatea bizantină de la Nufăru s-au concentrat în campania 2007 în regiunea nordică a promontoriului pe care se desfăşoară aşezarea, în punctul *Trecere bac* (încă proprietatea Enache Şinghi), reprezentând o zonă complexă din punct de vedere arheologic, incluzând un tronson din curtina nordică a fortificației bizantine, precum şi instalația portuară a acesteia, cu necropola şi locuirea medievale care o suprapun.

La E de zona înglobând instalația portuară a cetății bizantine, descoperită în 1999[1], a fost cercetată în campaniile 2002, 2004-2006[2] o suprafață de cca. 300 m^2, menită a pune în evidență elementele de fortificație adiacente debarcaderului, precum şi o serie de complexe funerare ulterioare[3]. Campania 2007 a urmărit trei obiective:

- continuarea cercetării necropolei medievale, în cadrul S7 (10 x 2 m, orientare N-S), S8 (10 x 8 m, orientare N-S) şi S9 (10 x 6,50 m, orientare N-S);
- continuarea cercetării zidului de incintă, în cadrul S9 şi prin deschiderea unei noi suprafețe, S10 (6 x 4,80 m, orientare N-S);
- continuarea cercetării complexului instalației portuare prin degajarea pavajului acesteia în cadrul unei suprafețe (12 x 3 m, orientare E-V) înglobând casetele C1, C2 şi C3, cercetate în 1999, cu desființarea martorilor stratigrafici dintre ele, şi trasarea unei noi secțiuni, S11 (9,30 x 2 m, orientare N-S), pentru stabilirea limitelor pavajului spre N şi V.

Se remarcă, la fel ca în anii trecuți, o mare adaptabilitate a locuitorilor din vechime în privința utilizării stâncii pentru realizarea fortificației şi amenajarea necropolei, precum şi referitor la schimbarea rapidă a statutului zonei, de la rolul de spațiu fortificat şi de acostament la acela de zonă funerară şi ulterior de locuire.

Achizițiile de ordin stratigrafic ale campaniei 2007 în punctul *Trecere bac* nu aduc elemente în plus față de situația cunoscută, înregistrându-se prezența unui nivel de demantelare a fortificației, conținând pietre şi mortar alb-gălbui friabil ce suprapune o depunere de pământ cenuşiu prăfos în care au fost descoperite gropi menajere conținând fragmente osteologice animale şi fragmente ceramice din prima jumătate a sec. XIII, gropi care secționează nivelul înmormântărilor din sec. XI-XII.

În ceea ce priveşte monumentul bizantin, s-a completat imaginea asupra complexului instalației portuare şi asupra zidului de incintă, construite ambele prin amenajarea stâncii native.

În privința complexelor funerare cercetate în 2007, acestea se caracterizează prin aceleaşi aspecte de rit şi ritual definind necropola cercetată în campaniile anterioare, încadrată în sec. XI-XII, acoperind eventual şi începutul sec. XIII, localizată în zona nord-estică a promontoriului nufărean (punctele *Piatră/km 104* şi *Trecere bac*)[4]. Celor 137 de complexe funerare cercetate în campaniile 1999-2002 şi 2004-2006, li se adaugă încă 50 descoperite în 2007 (26 de morminte în S7, 12 morminte în S8, 11 morminte în S9 şi un mormânt în martorul C2 - C3). Mormintele sunt orientate V-E, organizate în şiruri paralele. În general s-a practicat înhumarea individuală, existând o înmormântare dublă şi o serie de cazuri de reînhumări. Multe complexe funerare au fost deranjate de nivelul de locuire care le suprapune. Unele morminte au gropile amenajate în stâncă ori în pământ cenuşiu prăfos sau în pământul cenuşiu gălbui cu numeroşi pigmenți de mortar de la N de zidurile complexului instalației portuare. Se înregistrează depunerea defuncților direct pe stâncă, delimitarea gropii cu pietre sau prin decuparea stâncii, precum şi cuie de fier, indiciu al existenței unor sicrie. Dintre complexele funerare descoperite, cele mai multe conțin schelete în conexiune anatomică, bine conservate sau afectate de intervenții ulterioare, unele constând în grupaje de oase sau fiind documentate doar prin cranii. Scheletele sunt în decubit dorsal, cu craniile în poziție normală sau aşezate fie pe partea dreaptă, fie pe cea stângă, cu brațele dispuse în diverse poziții, cu picioarele întinse, uneori uşor deranjate. În cazurile în care s-a putut observa poziția antebrațelor, s-au înregistrat mai multe variante, cu subvariantele lor, cu ambele brațe încrucişate pe piept, abdomen sau bazin. O parte dintre morminte, cu precădere cele aparținând unor copii şi femei, conțin inventare compuse din piese de podoabă (brățări de sticlă şi bronz, mărgele de sticlă, un pandantiv de os), de cult (cruciulițe de bronz şi de chihlimbar) şi accesorii vestimentare (năsturaşi globulari de bronz).

Zona necropolei este suprapusă de un nivel ocupațional, cercetat în S8, S9 şi S10, reprezentat de mai multe gropi menajere şi două locuințe de suprafață, dintre care una cu bază de piatră, cu vatră simplă, nivel care deranjează în multe cazuri complexele funerare.

În ceea ce priveşte continuarea investigațiilor arheologice în punctul *Trecere bac*, se impune epuizarea necropolei, studierea sistemului de fortificare a zonei şi dezvelirea ansamblului instalației portuare până în dreptul DS120, urmată de conservarea şi punerea în valoare a acestui monument de importanță deosebită pentru istoria aşezărilor portuare de la Dunărea de Jos.

Note:

1. CCA, 2000, p. 67-68.
2. La 2,3 m distanță de limita estică degajată a zidului instalației portuare au fost trasate în 2002 trei secțiuni, numerotate în continuarea celor din campaniile trecute, S6, S7 şi S8, orientate N-S, cu dimensiunile de 10 x 2 m, cu martori stratigrafici lați de 2 m între ele. În campania 2004, s-a continuat cercetarea în cadrul S 6 şi a fost desființat martorul dintre S7 şi S8, pentru ca în campania 2005 accentul să cadă asupra continuării cercetărilor

în zona reprezentată de suprafața formată din S7 - martorul S7-S8 şi asupra desființării martorului dintre S6 şi S7. În campania 2006, săpătura s-a extins spre E, prin trasarea S9, şi a fost completată informația privind zona vestică, prin desființarea martorului dintre S6 şi partea de zid bine conservată a instalației portuare.

3. CCA 2000, p. 67-68; CCA 2001, p. 164; CCA 2002, p. 216-217; CCA 2003, p. 213-214; CCA 2005, p. 245-246, CCA 2006, p. 237-238, CCA 2007, p. 242-243.

4. Oana Damian, SCIVA, 44, 1993, 1, p. 81-113; CCA.

110. Ocolişu Mic, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara

Punct: La Vămi - Poiana lui Mihu

Cod sit: 90379.05

Autorizația de cercetare sistematică nr. 28/2007

Colectiv: Ioan Glodariu - responsabil (UBB Cluj), Adriana Pescaru, Eugen Pescaru, Cristina Bodó (MCDR Deva)

Turnul, cunoscut sub numele de *Turnul lui Mihu*, se află la cca. 300 m depărtare de cel cercetat în punctul *La Vămi*, spre NV-SE, în apropierea drumului ce duce din Valea Faieragului spre Luncani-Târsa. Este amplasat pe o ridicătură dominantă şi formează un nod de interfluviu între Pârâul Chişetoarei afluent din stânga al Apei Oraşului, Valea Pietroasa, precum şi un afluent al Pârâului Faieragului.

Întrucât turnul lui Mihu a fost secționat NE-SV pe direcția porții, în anii '50, când a fost cercetată şi cetatea de la Blidaru, am precedat la realizarea a două secțiuni transversale celei vechi. Astfel, S_1 şi S_2 de 15 x 4 m, orientate NV-SE, au fost trasate pe direcția laturilor SV – S_1 şi NE – S_2. Ele au avut drept scop scoaterea la lumină a conturului turnului, a zidului cu ambele paramente. În S_1 am surprins latura întreagă a turnului de SV şi direcția spre NE cu delimitarea interiorului respectivului turn. Dâlma de pământ ce acoperea turnul, în profilul secțiunii delimitează stratul de depunere în timp cât şi nivelul de aruncătură din secțiunea realizată în anii '50.

În cadrul secțiunii S_1, săpătura arheologică urmăreşte paramentul exterior până la fundație. În colțul de SE avem 4 asize din blocuri de calcar. Asiza de jos constituie nivelul de fundație, blocurile fiind finisate la fața locului, cel puțin partea superioară de pe care se ridică următorul rând. De remarcat că avem de-a face cu retragere de cca. 10 cm spre interior a rândului al doilea, rămânând astfel o bordură, umăr al blocurilor de fundație spre exterior. Acest rând este aşezat pe un pat de fundație amenajat în stânca locală. Este vizibil şanțul săpat în stâncă cât şi prezența prafului de calcar de la finisarea blocurilor. La nivelul superior al acestui rând de fundație găsim un gen de pavaj din praf de calcar de jur-împrejurul construcției. În cadrul asizei de fundație, tot la al doilea bloc, întâlnim câte o bară de legătură. Începând cu asiza a doua care era şi vizibilă în antichitate, datorită profilaturii prezente pe colțul blocului, avem în structura de construcție o repetare de câte două blocuri apoi o butisă. Pe partea de SV la a doua asiză, pornind chiar cu blocul de colț, găsim o eroare de construcție, şi anume blocuri care prezintă *babe* de legătură aşezate invers şi anume cu *baba* în jos, iar pe latura de SE, la nivelul aceleiaşi asize, găsim un rând de lespezi aşezate între fundație şi a doua asiză pentru completarea înălțimii blocurilor, acestea fiind mai mici decât cele de pe latura SV.

Tot pe latura SV, pe rândul al doilea şi pe blocul cu nr.2 de la E spre V, avem incizată litera „C".

La câteva blocuri de la ultima asiză, cea superioară, întâlnim urma ciopliturii pentru fixarea unei tălpi de lemn structură ce urma a se ridica pentru nivelul superior al construcției.

În structura S2 realizată pe partea NE am identificat zidul din această parte, precum şi poarta de intrare în turn. Blocurile de la poartă pe direcția de intrare sunt prăbuşite, din pricina secțiunii vechi lăsată deschisă, blocuri ce sunt recuperate şi reaşezate în zid. Deschiderea porții este de 1,70 m. La toate cele patru colțuri au fost identificate la blocurile de colț profilatura pe înălțime, nivelul de vizibilitate al edificiului.

Dimensiunea turnului este relativ mijlocie de formă pătrată cu laturile de 11,75 m la exterior şi 6,15 m în interior. Lățimea zidului este 2,80 m.

După clarificarea tuturor datelor asupra sistemului de construcție, am procedat la conservarea primară prin umplerea secțiunilor cu pământ până la nivelul de mijloc al ultimei asize, superioare, conturând astfel zidul turnului la cele două capete SV şi NE.

Bibliografie:

Hadrian Daicoviciu, Ştefan Ferenczi, Ioan Glodariu, *Cetăți şi aşezări dacice în sud-vestul Transilvaniei*, Bucureşti, 1989, p.196-197.

Constantin Daicoviciu, Ştefan Ferenczi, *Aşezările dacice din Munții Orăştiei*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, 1951, p. 47.

Adriana Pescaru, Eugen Pescaru, Cristina Bodó, *New elements of fortification in the area of citadel of Costeşti-Blidaru*, în Dacogeții. 80 de ani de cercetări arheologice sistematice la cetățile dacice din Munții Orăştiei, Deva, 2004, p. 47-54.

Ioan Glodariu, *Blocuri cu marcaje în construcțiile dacice din Munții Orăştiei*, Ephemeris Napocensis 7, 1997, p. 65-84.

Abstract:

The tower known as the "Mihu Tower" is located at about 300 m from the one investigated at "La Vami" site along the NW-SE direction, close to the road connecting Valea Faeragului with Tirsa-Luncani. The tower being NE-SW cut off on the access gate direction, during the '50 when Blidaru fortress was investigated, too, we achieved two profiles transverse to the old one.

The square shaped tower outer dimension is 11.5 m while its inner dimension is 6.15 m. The wall is 2.80 m wide and the gate opening is 1.70 m. For all the other four corners there were identified the profiled shapes over the block elevation, the visibility level.

111. Olteni, com. Bodoc, jud. Covasna

Punct Cariera de nisip/Tag, Situl B

Cod sit: 63919.03, 63919.01, 63919.04, 63919.05

Autorizația de cercetare preventivă nr. 187/2007

Colectiv: Valerii Kavruk, Dan Lucian Buzea (MCR)

Pe parcursul anilor 2001–2007, conform unor contracte de eliberare a terenului de sarcină arheologică încheiate între SC DOMARKT SRL şi MCR, au fost descoperite şi cercetate mai multe aşezări suprapuse ce datează din neolitic, eneolitic,

epoca bronzului târziu, a doua epocă a fierului, perioada post-romană[1] precum şi o necropolă geto-dacică (sec. IV – III a.Chr.).

Cercetarea arheologică preventivă din anul 2007 s-a efectuat numai în Situl B.

Principalul obiectiv al cercetării arheologice a fost eliberarea terenului de sarcină arheologică în zona exploatării carierei de nisip.

În anul 2007, a fost cercetată parțial o suprafață de 3000 m^2. Au fost surprinse mai multe complexe arheologice neo-eneolitice (4 locuințe, 9 gropi „*menajere*" şi 3 şanțuri ce delimitau aşezarea în partea sa estică), precum şi patru morminte *geto-dacice*.

Urme de locuire neo-eneolitică:

În situl B au fost descoperite şi cercetate patru locuințe (L4, L6 şi L7 au fost cercetate exhaustiv, iar L5 a fost conservată); trei gropi „*menajere*" cercetate exhaustiv (Gr.21, Gr.22 şi Gr.23); şase gropi surprinse la nivelul solului steril; precum şi trei şanțuri care par a fi delimitat aşezarea.

Locuințele:

L4 a fost surprinsă la ad. de 0,70 m, avea forma relativ ovală (4 x 3 m), orientată pe direcția NE–SV. Umplutura complexului era formată din pământ de culoare brun-negricioasă. Pe nivelul de călcare au fost descoperite fragmente mici de lipitură, fragmente de vase ceramice, oase de origine animală şi pietre de diferite dimensiuni, iar în interiorul locuinței au fost identificate şi unelte (fragmente de râşniță, pisătoare, lame de silex).

L5 a fost surprinsă la ad. de 0,60 m, are forma relativ patrulateră (6 x 3,50 m), orientată pe direcția NV–SE. În partea superioară a complexului au fost descoperite puține fragmente de lipitură, fragmente ceramice, oase de origine animală şi pietre de diferite dimensiuni. Groapa locuinței era adâncă.

L6 a fost surprinsă în partea de V a sitului, la ad. de 0,60 m şi avea forma relativ patrulateră (4,50 x 4,50 m), orientată pe direcția NV–SE. Au fost identificate nouă gropi de stâlp aliniate în trei şiruri aproximativ paralele, distanța dintre gropi fiind de aprox. 1 m. După modul în care sunt aliniate aceste gropi, presupunem că acestea aparțin unei locuințe ce avea o structură din lemn.

L7 a fost surprinsă la ad. de 0,60 m. Ea avea forma relativ ovală (6,40 x 4 m), orientată pe direcția E–V. Umplutura complexului era formată din pământ negru, tasat în amestec cu puține fragmente ceramice. Groapa locuinței era adâncită cu 0,52 m în solul steril. Fundul locuinței era relativ plat.

Gropile „menajere":

Gr.21 a fost surprinsă la ad. de 0,60 m de la suprafața actuală a terenului. Avea forma circulară (d=1,30 m), pereții verticali şi fundul plat (ad$_{max}$ 0,90 m). Umplutura gropii era formată din pământ de culoare neagră, uşor tasat în amestec cu puține fragmente ceramice de factură eneolitică.

Gr.22 a fost surprinsă la ad. de 0,50 m de la suprafața actuală a terenului. Avea forma circulară (d=1,40 m), pereții verticali şi fundul plat (ad$_{max}$ 0,70 m). Umplutura gropii era formată din pământ de culoare neagră, uşor tasat.

Gr.23 a fost delimitată la ad. de 0,50 m de la suprafața actuală a terenului. Avea forma ovală (2,40 x 1 m), pereții verticali şi fundul relativ sferic (ad$_{max}$ 0,70 m). Umplutura gropii era formată din pământ de culoare neagră, uşor tasat în amestec cu puține fragmente ceramice de factură eneolitică.

Şanțurile:

Şanțul 1 a fost surprins la ad. de 0,70-0,80 m de la suprafața actuală a terenului (4 x 1 m). Pereții şanțului erau oblici şi fundul relativ plat (ad$_{max}$ 1,50 m). Cea mai mare parte a şanțului a fost distrusă cu ocazia amenajărilor DN–12 şi de vechile exploatări de nisip.

Şanțul 2 a fost surprins la ad. de 0,07-0,80 m de la suprafața actuală a terenului (20 x 0,60 x 1,20 m). Era orientat pe direcție N-S, paralel cu Şanțul 1. Pereții şanțului se îngustau spre fundul sferic (ad$_{max}$ 1,50 m). Umplutura şanțului era formată din aglomerări de bolovani de piatră, fragmente ceramice şi resturi de oase animaliere.

Şanțul 3 a fost surprins la ad. de 0,70-0,80 m de la suprafața actuală a terenului (20 x 1,50 x 2,40 m). Pereții şanțului se îngustau spre fundul relativ sferic (ad$_{max}$ 1,50 m). Era orientat pe direcție N–S. Umplutura şanțului era formată din aglomerări de bolovani de piatră, fragmente ceramice şi resturi de oase animaliere.

Necropola geto-dacică:

Necropola dacică a fost descoperită în anul 2005, în acel an fiind cercetat un singur mormânt[2]. În anul 2006 au mai fost descoperite alte două morminte, precum şi cinci gropi dreptunghiulare fără inventar ale căror apartenență la necropolă rămâne incertă. În anul 2007 au fost descoperite alte patru morminte dacice (M4, M5; M6 şi M7).

M4 - Groapa a fost surprinsă la ad. de 0,45 m, avea forma rectangulară (2,30 x 0,70 m), orientată pe direcția N–S. Avea pereții oblici şi fundul relativ plat. S-au identificat trei depuneri în groapă, de vase şi oase umane, denumite: M4A, M4B şi M4C. Umplutura gropii era formată din sediment de culoare neagră. Ritul: incinerație în groapă şi în urnă; analizele antropologice vor stabili numărul de indivizi. Depunerea 1 M4A - a fost descoperită la ad. de 0,55 m şi era formată dintr-o aglomerare de patru vase ceramice (unele întregi, iar altele păstrate fragmentar). La nivelul vaselor ceramice 0,50-0,60 m se aflau şi puține oase umane incinerate, dar sub acest nivel 0,6-0,65 m, în partea de SSV a gropii, au fost descoperite mai multe oase umane calcinate. Depunerea 2 M4B - fost descoperită la ad. de 0,50 m, la 1 m N de M4A şi era formată din două vase ceramice. Depunerea 3 M4C - în partea centrală a gropii, s-au găsit fragmente din vasul 4, aflat în depunerea M4A, iar în jur erau şi câteva oase umane arse.

M5 - groapa a fost surprinsă la ad. de 0,80 m de la nivelul actual al terenului şi avea forma rectangulară cu colțurile rotunjite (2,6 x 1,3 m), orientată pe direcția N–S. Groapa a fost marcată pe laturile de E, V şi N, de scânduri groase din lemn, acum carbonizate. Resturi de lemn carbonizat au fost descoperite şi pe fundul gropii. Umplutura era formată din sediment de culoare brun-gălbuie, uşor tasată. Ritul: incinerație în urnă; oasele umane au fost depuse pe fundul vasului. În partea nordică a gropii era aşezată urna, în poziție normală. Al doilea vas a fost descoperit spart, probabil intenționat în timpul ritualului.

M6 - groapa a fost surprinsă la ad. de 0,56 m şi avea forma rectangulară cu colțurile rotunjite (2,60 x 1,12 m), orientată pe direcția N–S. Cele două depuneri de pietre şi fragmente de râşnițe M6A şi M6B au fost descoperite la ad. de 0,25-0,40 m de la suprafața actuală a terenului. Groapa avea pereții oblici şi fundul relativ plat. Umplutura era formată din sediment de culoare gălbuie. Ritul: incinerație în groapă; s-au recoltat puține resturi de oase umane incinerate, aflate între pietre, vase şi în umplutura gropii din aglomerarea M6A. M6A - groapa a fost surprinsă la ad. de 0,3 m, fiind reprezentată de o aglomerare de bolovani de piatră, de formă rectangulară (0,80 x 0,70 m). După ce pietrele au fost îndepărtate au fost descoperite 5 vase ceramice, unele întregi, iar altele păstrate fragmentar. Ritul: incinerație, în groapă (Defunctul nr.1?) M6B - a fost surprins la adâncimea de 0,25 m, la 1,20 m S de M. 6A. Depunerea era

formată în partea superioară dintr-o aglomerare de bolovani de piatră (0,98 x 0,80 m), printre care era spart un vas ceramic. După ce pietrele au fost îndepărtate a fost descoperit şi un vas ceramic întreg. Ritul: incinerație în groapă (Defunctul nr.2?). Poate fi un mormânt dublu de incinerație în groapă, cu două depuneri distincte, M6A şi M6B; doar analiza antropologică va dovedi această situație.

M7 - groapa mormântului a fost surpinsă la ad. de 0,25 m şi avea forma rectangulară (2,20 x 1 m), orientată pe direcția N-S. Groapa a fost marcată pe laturile de E şi V, de scânduri groase din lemn, acum carbonizate. Bucăți mici de lemn carbonizat au fost descoperite şi în partea de N a gropii. Umplutura era formată din sediment de culoare brun-gălbuie. Ritul: incinerație în groapă. Oasele defunctului au fost depuse în mijlocul gropii fiind împrăştiate pe o suprafață de 0,50 x 0,30 m. În partea sudică a gropii se afla o strachină, spartă intenționat în timpul ritualului: o jumătate din vas a fost descoperită cu gura în sus, iar cealaltă jumătate cu gura în jos.

Concluzii:

Locuirea neo-eneolitică - În urma cercetărilor arheologice preventive din anii 2005-2006, s-a considerat că suprafața siturilor eneolitice era de 60 x 80 m. În urma extinderii carierei de nisip s-a observat faptul că aşezările eneolitice se extind pe o suprafață mai mare de cca. 150 (E-V) x 80 (N–S). Considerațiile noastre anterioare cu privire la cronologia relativă a locuirii eneolitice deocamdată rămân neschimbate. Aşezarea a fost locuită de purtătorii culturii Ceramicii liniare cu note muzicale, iar mai apoi de o comunitate care în manifestările sale îmbină elemente de tip Boian-Giuleşti şi Precucuteni I.

Necropola geto-dacică - Necropola geto-dacică s-a evidențiat prin descoperirea a încă patru morminte. Mormintele se aflau la distanța de 6-10 m, înşirate în două şiruri în direcția NNE–SSE. Mormintele descoperite până acum au atât caracteristici comune (s-a practicat exclusiv incinerația, depunerile au fost protejate de structuri din lemn, toate vasele utilizate ca urne ori cu ofrande sunt modelate cu mâna), cât şi diferențe (oasele umane incinerate au fost depuse în urnă (M2, M3, M5) sau direct în groapă (M1, M4, M6, M7).

Practica utilizării unor gropi rectangulare de mari dimensiuni pentru depunerea defuncților incinerați la M1, M3, M4, M5, M6 şi M7 ca şi cum ar fi vorba de morminte de înhumație, este întâlnită şi în necropolele getice din sec. V–III a.Chr., din afara arcului carpatic, aşa cum este cazul la Poieneşti (cercetări inedite, M. Babeş), la Stelnica[3] ori la Grădiştea - Coslogeni (cercetări inedite, V. Sîrbu).

Cercetările arheologice preventive de la Olteni - Situl B, vor continua în funcție de intențiile de exploatare a carierei de nisip.

Planşa 50

Note:

1. Dan Buzea, *Şantierul arheologic de salvare Olteni „Cariera de nisip",* Angustia 7, Arheologie, 2002, p. 183-226; Dan Buzea, *Sat Olteni Cariera de nisip*, în Noi descoperiri arheologice în sud-estul Transilvaniei. Catalog de expoziție, Covasna, 2003, p. 73 – 80

2. Dan Buzea, Valeriu Cavruc, *Vestigiile dacice timpurii de la Olteni. Raport preliminar,* Angustia 9, Arheologie, 2005, p. 121-154

3. Niculae Conovici, Gheorghe Matei, *Necropola getică de la Stelnica-Grădiştea Mare (jud. Ialomița). Raport general pentru anii 1987-1996*, MCA SN 1, 1999, p. 99-144.

Abstract:

During the years 2001 - 2007, conforming to rescue excavation contracts signed with SC DOMARKT SRL, The National Museum of Eastern Carpathians investigated Neolithic, Eneolithic, Late Bronze Age, Latène Period (the Geto-Dacian Culture) archaeological complexes, The Dacian Cemetery (4th-3rd century B.C.) and Post-Roman period archaeological complexes.

During 2007, Site B was investigated, on a 3000 sqm surface: 4 dwellings, 3 "storage" pits, 3 ditches which delimited the settlement on its eastern side; 6 "storage" pits, found on the sterile ground level; 4 Geto-Dacian graves.

The Neo-Eneolithic settlement

Dwelling nº. 4, found at the depth of 0.7 m, had a relatively oval shape (4 x 3 m) and was oriented on NE-SW direction.

Dwelling nº. 5, found at the depth of 0.6 m, had a relatively rectangular shape (6 x 3.5 m) and was oriented on NW-SE direction.

Dwelling nº. 6, found at the depth of 0.6 m, had a relatively rectangular shape (4.5 x 4.5 m) and was oriented on NW-SE direction.

Dwelling nº. 7, found at the depth of 0.6 m, had a relatively oval shape (6.4 x 4 m) and was oriented on E-W direction.

The "storage" pit

Pit nº. 21 was discovered at the depth of 0.6 m. The pit had circular shape (1.3 m), vertical walls and flat bottom (the depth: 0,9 m).

Pit nº. 22 was demarcated at the depth of 0.5 m. The pit had circular shape (1.4 m), vertical walls and flat bottom (the depth: 0.7 m).

Pit nº. 23 was demarcated at the depth of 0.5 m. The pit had oval shape (2.4 x 1 m), vertical walls and the bottom of relatively spherical shape (the depth: 0.7 m).

The Ditches

Ditch nº. 1 was found at the depth of 0.7 – 0.8 m (4 x 1 m). The walls of this ditch were oblique and the bottom flat (the depth: 1,5 m).

Ditch nº. 2 was found at the depth of 0.7 – 0.8 m (20 – 0.6 – 1.2 m). The general orientation is N-S and goes parallel with ditch nº. 1. The walls were oblique and the bottom had a spherical shape (the depth: 1.5 m).

Ditch nº. 3 was found at the depth of 0.7 – 0.8 m (20 – 1.5 – 2.4 m). The walls were oblique and the bottom of spherical shape (the depth: 1.5 m). The general direction is N-S.

The Dacian Cemetery

During 2007, four Geto-Dacian graves were discovered (Grave no. 4, 5, 6, 7).

Grave nº. 4 (P is an incineration pit. The pit had rectangular shape (2.3 x 0.7 m), excavated at the depth of 0.85 m. General orientation is N-S. The walls of the pit were oblique, towards the flat bottom. The filling consisted of black colour sediment. Three ceramic deposits appeared during the investigations, named M4A, M4B and M4C, containing a total number of 6 ceramic pots.

Grave nº. 5 had a rectangular pit, with rounded corners (2.6 x 1.3 m), excavated at the depth of 0.8 m. General orientation is N-S. The filling consisted of sediment of brownish-yellow colour. The funerary rite used is the urn cremation type. The funerary urn was placed in the northern side of the pit, in a normal position, along with a broken pot.

Grave nº. 6 is an incineration grave inside a funerary pit. The pit has a rectangular shape with rounded corners (2.60 x 1.12 m), excavated at the depth of 0.56 m. The two rock deposits and

fragments from some grinders - graves M6A and M6B, have been discovered at the depth of 0.3 – 0.4 m. The funerary pit had oblique margins and the a relatively flat bottom. The general orientation is about N-S. The filling consisted of yellow sediment.

Grave nº. 7 is an incineration grave inside a funerary pit. The pit had rectangular shape (2.2 x 1 m). The general orientation of the grave is N-S. The pit was limited on the long sides by thick wood plackets; now these are in carbonised state. The filling consisted by yellow-brownish sediment. The human bones were placed in the middle area of the pit. A ceramic platter was placed in the southern part of the funerary pit.

Preliminary considerations:

The archaeological investigations made in 2007 showed that the Eneolithic settlements are expanded on the surface of about 150 m (E-W) x 80 m (N-S). The previous considerations on the relative chronology of the Eneolithic level did not changed for the moment. The settlement was occupied by the Culture of linear pottery with musical notes community (Bandkeramik mit Notenkopf) and then by the Boian-Giuleşti and Precucuteni I community.

The Dacian Cemetery was revealed in this campaign by the discoveries of four graves. The funerary pits were placed on some distance one of the other (6 - 10 m) and follow a certain pattern: two rows on the same direction NNE – SSE.

112. Oltina, com. Oltina, jud. Constanța

Punct: Capu Dealului

Cod sit: 62495.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 78/2007

Colectiv: Gabriel Custurea - responsabil, Cristina Talmațchi, Aurel Mototolea (MINAC), Costel Chiriac (IA Iaşi)

Aşezarea fortificată, de perioadă medieval timpurie, de la Oltina - Capul Dealului, situată în sud-vestul Dobrogei, între localitățile Oltina şi Satu Nou, a beneficiat anul acesta de a V-a campanie de săpături arheologice, desfăşurată între 18 septembrie-12 octombrie. Deoarece complexele şi inventarul aferent, apărute în campaniile precedente, au fost prezentate, la momentul respectiv, în Cronica Cercetărilor Arheologice[1] şi în alte publicații[2] nu vom insista asupra lor. În 2007 a fost continuată cercetarea pe întreaga suprafață a S2 (30 x 4 m) şi au fost deschise secțiunea S 2A (15 x 4 m), plasată în continuarea S2, spre N, precum şi o casetă (Cas. A/2007, de 2 x 2 m), ultima pentru a scoate la suprafață o instalație de foc observată din campania trecută. Au fost identificate două complexe de locuire (C1/2007 şi C2/2007), două instalații pentru foc (Cuptorul 1/2007 şi Cuptorul 2/2007) şi o groapă (Gr.1/2007), probabil menajeră. Cpl C1/2007 a apărut în S2, c.1-3, la -1,38 m. Este vorba despre o podea bine lutuită, descoperită parțial (pe o suprafață de 2,35 x 1,62 m), care păstra, în colțul de SE, o zonă aproximativ circulară cu urme de arsură (probabil o fostă vatră). Pe latura vestică, lângă profil, podeaua era străpunsă de o groapă circulară, adâncă de 0,30 m şi cu un diametru de 0,19 m, lutuită, reprezentând, probabil, urma unei vechi construcții pe schelet de lemn, cu precizarea că nu păstrează resturi de lemn carbonizat. Cel de al doilea complex, C2/2007, a fost identificat în S2A, c.1-2, la -1,40 m. Este vorba despre o podea lutuită prefigurată în fața Cuptorului 2/2007 şi străpunsă de Gr. 1/2007, ultima situată la V de instalația de foc, la cca. 0,45 m. Cum podeaua a apărut în ultima zi a campaniei scoaterea ei la suprafață, integral, a fost amânată până la următoarele săpături.

Cuptorul 1/2007, apărut în Cas. A/2007, este o instalație gospodărească cu o singură cameră, ce aparține cpl.3/2003. El este situat în colțul de SE al acestuia, are o formă dreptunghiulară, cu colțurile uşor rotunjite, şi este flancat pe laturile de E şi de S de câte un şir de pietre, ce par a delimita suprafața complexului. Vatra instalației, uşor adâncită față de podea, a fost construită din blocuri de piatră fasonate (cu dimensiuni de 40 x 16 cm; 32 x 14 cm şi gr. variind între 34 şi 36 cm), prinse cu liant (pământ galben) doar pe latura sudică a cuptorului. Bolta acestuia, spartă parțial datorită intervenției animalelor, a fost realizată din pietre de râu de dimensiunile unei cărămizi, legate cu pământ galben, peste care s-a aplicat un strat de lutuială, gros de 6,5-7,5 cm. Gura cuptorului, orientată spre V, era protejată de un şir de pietre dispuse sub forma unui arc de cerc, iar înălțimea lui era de cca. 0,52 m. În lutuiala din bolta instalației de foc erau prinse câteva fragmente ceramice, ce prezentau linii orizontale incizate, iar in peretele sudic, printre pietrele ce îmbrăcau vatra propriu-zisă, un fund de vas şi un fragment de tegulă.

Cuptorul 2/2007, apărut în caseta 1 din S2 şi caseta 1 din S2A, este tot o instalație gospodărească, dreptunghiulară cu colțurile uşor rotunjite, cu o singură cameră, care prezintă aceeaşi modalitate de realizare a vetrei ca la instalația anterioară. Bolta acestuia a fost, însă, construită printr-o aglomerare de pietre de râu şi rare cărămizi fragmentare, fără a fi prinse cu liant. Avea gura orientată spre N, iar înălțimea lui era de cca. 0,70 m, cu tot cu boltă.

Gr.1/2007 este circulară, cu diam. de 1,60 m., este posterioară cpl.2/2007 pe care îl taie şi are o ad. de 0,91 m. În pământul brun din interiorul acesteia au apărut fragmente ceramice, obiecte de metal, brățări de sticlă fragmentare, oase, solzi de peşte, lentile de cenuşă cu urme de cărbune şi lentile de pământ ars.

Pe ansamblu, materialul arheologic descoperit constă în numeroase fragmente ceramice specifice sec. X şi celui următor (printre care şi cca. 20 funduri de vase cu marcă de olar), un *folles* anonim de sec. XI, brățări de sticlă fragmentare, împungătoare din os, fusaiole, gresii de ascuțit, greutăți pentru plasa de pescuit, două proiectile din piatră, bile de praştie, lupe de metal etc. Materialul rezultat a fost depozitat la MINAC.

Note:

1. C. Chiriac, G. Custurea, CCA 2001, p. 222; C. Chiriac *et alii*, CCA 2002, pct. 132; C. Chiriac *et alii*, CCA 2003, p. 223; G. Custurea *et alii*, CCA 2006, p. 250-251.
2. G. Custurea, Pontica 39, 2006, p. 415-421.

Abstract:

In 2007 we have continued the research on the entire surface of the section S 2 (30 x 4 m) and there have been opened section S2A (15 x 4 m), situated along the S2 on the North, as well as a small square (Cas.A/2007 of 2 x 2 m.), the last one made in order to take out a fire installation, we have noticed on the previous campaign. There have been identified two settlements (C1/2007 and C2/2007), two fire installations (Oven 1/2007 and Oven 2/2007) and a pit (Gr.1/2007), probably a domestic one.

On the whole, the discovered archaeological material consists in numerous ceramic fragments specific for the 10th and the 11th cent (among them about 20 bottom vases with potter's marks),

an 11th century anonymous Folles, fragments of glass bracelets, weights for the fishing net, two stone missiles, sling balls, slag etc.

113. Oradea, jud. Bihor

Punct: Cetatea Oradea

Cod sit: 26573.01

Cercetare arheologică neautorizată

Colectiv: Adrian Andrei Rusu (IAIA Cluj), Doru Marta (MTC Oradea), Cristian Apati, Ioan Ciorba (API Oradea), Derszi Csongor, Mihalka Nandor, Magyarosi Attila, Oana Toda, Vlad Lăzărescu (studenți)

A fost o supraveghere de descărcare arheologică. A fost asistată săparea gropilor a 58 de sondaje interioare şi exterioare. Ele au reprezentat o suprafață de cca. 1300 m², ceea ce reprezintă cca. 0,8% din suprafața întregului monument istoric. Secțiunile arheologice au fost definite în funcție de numele corpurilor de clădiri, denumiri consfințite de toate documentele oficiale şi ale proiectelor de arhitectură.

Peste tot au fost întâlnite structuri de zidărie îngropată. Ele se grupează pe trei categorii importante: clădiri medievale, clădiri renascentiste şi clădiri din sec. XVIII-XIX.

Din prima categorie fac parte anexe ale catedralei, zidurile de incintă (duble spre V), unele clădiri interioare. Din clădirile post-medievale se remarcă structuri ale palatului princiar, case de locuit. Un grup de patru morminte aparține acestor timpuri. Cele mai noi părți conțin mai ales canale de scurgere, cisterne.

S-au identificat originile numeroaselor degradări de care suferă corpurile actuale de clădiri (tasări diferențiate, cu rupturi pe fundații medievale). De asemenea s-a stabilit un regim de umiditate excesivă cauzată de bazine artificiale, de adâncime şi straturi fără comunicație către exterior. Peste tot, pe suprafața cetății s-au stabilit cotele de călcare specifice sec. XVIII-XIX. Ele urmează să fie restabilite.

Materialele arheologice mărunte sunt cele mai numeroase şi mai importante. Ele conțin o cantitate apreciabilă de ceramică (de construcție, de sobe, veselă şi pipe), piese profilate de piatră (romanice, gotice şi renascentiste), metal (bronz şi fier: monede, instrumente, unelte, podoabe), sticlă (ochiuri de geam şi veselă), os (accesorii), piele (pantofi medievali), lemn (fragmente de construcții). Materialele aparțin în întregime MTC Oradea.

114. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța [Durostorum]

Punct: Ferma 4

Cod sit: 62547.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 115/2007

Colectiv: Paul Damian, Adela Bâltâc, Virgil Apostol, Ionuț Bocan, Cristina Drăghici, Eugen Paraschiv, Ioana Grigore (MNIR)

Situl este amplasat între DN3 Bucureşti - Călăraşi - Constanța (în dreptul km 132,100) şi malul brațului Ostrov. Punctul se situează la cca. 2–2,5 km în aval de castrul[1] Legiunii a XI-a Claudia, cantonată la *Durostorum*[2]. Cercetările perieghetice efectuate în acest perimetru au pus în evidență mai multe vestigii arheologice (cuptoare, ziduri, morminte, fragmente ceramice diverse, fragmente arhitectonice, monede etc.). Tot în această zonă s-a descoperit şi inscripția care atestă singurele *canabae* din Imperiul Roman ce poartă gentiliciul imperial - *Aeliae*. Începând din 1955 până în prezent au fost cercetate 19 cuptoare ceramice[3], iar din 1997 a început cercetarea sistematică a aşezării propriu-zise. Pe baza cercetărilor de teren se poate afirma că locuirea antică se întinde pe o suprafață de cca. 24 ha[4]. Întreaga zonă a aşezării a fost puternic afectată de cultura viței de vie, astfel încât unele dintre vestigii sunt într-o stare precară de conservare. Investigațiile arheologice din perioada 1997-2006[5] au pus în valoare cel puțin trei edificii, dintre care unul cu funcționalitate termală. Rezultatele cercetărilor arheologice din ultimii ani au pus în evidență, dacă mai era nevoie, importanța aşezării de la Durostorum, şi pot aduce contribuții decisive la stabilirea statutului juridic al aşezării.

Cercetarea din această campanie, desfăşurată numai în sectorul I *Thermae*, s-a concentrat asupra celor două complexe identificate anterior (edificiul termal şi edificiul nr. 3[6]), având drept obiective elucidarea unor probleme de ordin stratigrafic ale edificiului termal şi relația acestuia cu noile complexe identificate. Astfel, a fost continuată cercetarea în suprafețele deschise în campaniile precedente C.13–15, s-au demontat unii martori stratigrafici dintre suprafețele SIM şi C.1–3/5, dintre C.13–14 şi s-a deschis o nouă suprafață - C.16 (dimensiuni 8 x 4 m).

Edificiul termal (datat în sec. II–IV p.Chr.), orientat SSE–NNV, cu o suprafață estimată de 500 m², este compartimentat în şase încăperi, dintre care trei prevăzute cu instalație de *hypocaustum*. Investigațiile anterioare au pus în evidență trei faze de funcționare[7], stabilind clar limita de S[8]. Cercetările din acest an, odată cu demontarea unor martori, au adus noi date în legătură cu planimetria termei, precum şi detalii constructive ale unora dintre fazele edificiului. Astfel, s-au putut completa informațiile legate de trei dintre bazinele monumentului. Bazinul nr.2 (denumit convențional C2) este definit de trei[9] ziduri construite în tehnica *opus incertum*, şi se păstrează parțial (Lp = 1,60 m, l = 1,60 m), zidul care îl mărginea spre E fiind demantelat. Din interiorul bazinului au fost surprinse doar două cărămizi *in situ*, mărginite la S şi N de câte o piatră. Aceste cărămizi sunt aşezate pe un pat subțire de pietre acoperite cu un strat de mortar. Bazinul nr. 3 (C3)[10], mărginit pe toate laturile de ziduri[11] construite în tehnica *opus mixtum*, este de formă dreptunghiulară (2,5 x 3,2 m). Bazinul C3 este construit dintr-un strat de mortar hidrofug în care sunt implantate cărămizile[12]. Latura de S a bazinului este prevăzută cu o treaptă, construită din cărămizi suprapuse legate cu mortar peste care este aplicat un strat de *opus signinum*. Pereții bazinului sunt tencuiți cu mortar hidrofug şi straturi succesive de *opus signinum*. Întreg bazinul este demantelat în partea de E, dalele fiind scoase, însă patul de mortar se păstrează foarte bine, astfel încât nu putem spune dacă bazinul este dotat cu instalație de hypocaust sau nu. Observațiile *in situ* ne fac să credem că bazinul a avut cel puțin două faze de funcționare. Bazinul nr. 4 (C4) este definit de un zid absidat, de asemenea demantelat, mai mult de jumătate, în partea de N a absidei. Bazinul, cu raza de 4,7 m, este prevăzut cu instalație de *hypocaustum*. Cercetările din suprafețele de V (C.13–14) au adus noi elemente în ceea ce priveşte limita de V a edificiului termal. Astfel, a fost cercetată o porțiune dintr-un zid (Z39[13]) al cărui traseu este perpendicular pe zidul Z36[14], considerat ca fiind limita de N a edificiului termal. Surprins la nivelul fundației (construită din pietre legate cu

mortar), acest nou zid (Z39) pare să fi suferit o reparație aproximativ în zona de intersecție cu zidul Z36 prin practicarea unei gropi şi introducerea unor pietre de dimensiuni medii, precum şi a unei cărămizi fragmentare de dimensiuni mari (Lp = 0,50 m, lp = 0,30 m) într-o poziție verticală. Pe cărămidă se păstrează ştampila LEG XI CL PF în cartuş dreptunghiular.

Edificiul nr.3[15], orientat VSV–ENE, este amplasat la N de edificiul termal. Cu o suprafața estimată de 209 m^2, acesta este compartimentată în patru încăperi (dintre care una absidată). Cercetările din acest an s-au concentrat asupra părții estice a acestuia. Zidul Z30[16], dispus aproape pe toată suprafața C.16[17], surprins la nivelul fundației, este construit în tehnica *opus caementicium,* ca şi celelalte ziduri ale edificiului. La E, zidul Z30 este mărginit de un alt zid (Z40[18], orientat S–N) al cărui traseu (surprins parțial) este perpendicular pe zidul Z30. Şi aici, ca pe întreaga suprafață a edificiului, se constată prezența unor gropi peste care se construieşte monumentul.

A continuat investigarea necropolei[19], fiind cercetate trei noi morminte de inhumație indicând extinderea acesteia şi spre E.

M12, surprins în C15, c.6 c-d, cercetat parțial (partea superioară a corpului este dispusă în profilul de V). Cota: -0,60 m; Orientare: V–E; Groapa: dreptunghiulară (?). Nu are inventar. Scheletul a fost deranjat de lucrările agricole, urmele de plug trec prin dreptul rotulelor care au fost dislocate din poziția anatomică şi deplasate pe femurul drept.

M13, surprins în C15, c.7–8 a–b la aprox. 1 m N de M12. Cota: –0,89 m; Orientare: V–E; Groapa: dreptunghiulară (1,8 x 0,70 m). Nu are inventar. Scheletul a fost deranjat de lucrările agricole, fiind deplasate mandibula şi mâna stângă.

M14, surprins în C16, c.2–4 a–b, la aproximativ 0,70–0,90 m S de zidul Z30. Cota: –0,55 m; Orientare: V–E; Groapa: dreptunghiulară (1,7 x 0,6 m). Nu are inventar. Unele oase sunt deplasate fie de la lucrările agricole, fie de la animale.

Noi urme de locuire[20] databile în sec. X–XI au fost din surprinse, în suprafața C.15, c.1–2 c-d. A fost cercetată parțial o locuință[21], fiind surprinse porțiuni[22] din laturile de E şi N, pe cea din urmă fiind dispusă o amenajare de formă circulară, posibil instalația de încălzire a locuinței. Materialul arheologic recuperat din locuință este foarte redus şi constă doar din fragmente ceramice.

Note

1. Repertoriat şi cercetat de arheologii bulgari, actualmente acesta este suprapus de clădiri moderne din oraşul Silistra. Pentru cercetările arheologice de aici vezi R. Ivanov, G. Atanasov, P. Donevski, *Anticeniat Durostorum*, în Istoria na Silistra, vol. I, Sofia, 2006.
2. Ptolemeus III, 10, 5.
3. Vezi Cr. Muşețeanu, *Ateliere ceramice romane de la Durostorum*, Bucureşti, 2003, p. 16–29.
4. Vezi şi Cr. Muşețeanu, SCIVA 41, 1990, 3–4, p. 293–299.
5. Pentru rezultatele cercetărilor arheologice din acest sector vezi CCA 1998, p. 53–54; CCA 1999, p. 79; CCA 2000, p. 71–72; CCA 2001, p. 168–170; CCA 2002, p. 224; CCA 2003, p. 222–223; CCA 2004, p. 225–226; CCA 2005, p. 249–251; CCA 2006, p. 247–249; CCA 2007, p. 256–258.
6. CCA 2005, p. 225; CCA 2006, p. 248.
7. Starea precară în care se găsesc unele dintre ziduri (uneori demantelate până la nivelul fundației, fiind surprinse doar amprentele lăsate) ne împiedică deocamdată să stabilim elementele de planimetrie şi funcționalitate ale edificiului în cele trei faze.
8. Vezi CCA 2004, p. 225.
9. Z4 (orientat N–S, Lp = 2,54 m, l = 0,50 m, hp = 0,45 m), Z5 (zid orientat E–V, Lp = 1,80 m, l = 0,50 m, h_{max} vizibil = 0,34 m) şi Z6 (orientat N–S Lp = 2,20 m, l = 0,50 m, hp = 0,48 m).
10. Acest bazin a fost surprins parțial încă din prima campanie, vezi CCA 1998, p. 53–54.
11. Z7 (orientat E–V, L surprinsă = 4,80 m, l = 0,70 m, hp = 0,90 m) limita S, Z8 (orientata N–S, Lp = 2,8 m, l = 0,60 m, hp = 0,43 m) limita de V, Z41 (orientat E–V, L surprinsă = 3,7 m, lp = 0,30, hp = 0,60 m) limita de N şi Z25 (orientat N–S, dimensiuni doar pe lățimea căzii Lp = 3 m, l = 0,80 m) limita de E. Toate aceste ziduri prezintă demantelări pe tot traseul.
12. Cărămizile sunt întregi fie de formă pătrată (0,30 x 0,30 m), fie dreptunghiulare (0,40 x 0,30 m).
13. Z39 orientat N–S, L surprinsă = 7,20 m, l = 0,60 m, h_{max} păstrată = 0,76 m.
14. Pentru acest zid vezi CCA 2007, p. 257 şi nota 11.
15. Despre acest edificiu, a cărui construcție distruge o importantă parte din edificiul termal vezi CCA 2004, p. 226; CCA 2005, p. 250; CCA 2006, p. 248; CCA 2007, p. 256–258.
16. Vezi CCA 2007, p. 257.
17. Dimensiunile surprinse în suprafața C.16: L = 7,20 m, l = 0,80, h_{maxp} = 0,67 m, astfel zidul Z30 are o L totală de 20 m.
18. Orientat N–S, dimensiuni surprinse L = 1,1 m, l = 0,70 m, h = 0,20 m.
19. Pentru mormintele cercetate în campanii anterioare vezi CCA 2006, p. 248 şi nota 13.
20. Pentru urmele de locuire databile în sec. X–XI vezi CCA 2007, p. 287 şi nota 17.
21. Probabil de formă dreptunghiulară sau pătrată, traseul laturilor intră în profilul de V şi S.
22. Cele două laturi (dimensiuni latura E–V: L = 1,50 m, l = 0,30 m h_{maxp} = 0,30; Latura N–S: L = 0,54 m, l = 0,20 m, h_{maxp} = 0,89 m) sunt construite din pietre de dimensiuni medii (37 x 20 cm), fragmente tegulare şi chiar bucăți de mortar din zidurile edificiilor anterioare.

Abstract:

The site is located between the Bucureşti–Călăraşi–Constanța road (at km 132,100) and the bank of the Ostrov branch of the Danube. The site is situated approximately 2–2.5 km downstream from the Roman camp at *Durostorum* (Silistra). Based on the data provided by the surface research and the research proper, one can ascertain that the perimeter of the ancient settlement covers a surface of 24 ha. The systematic research of civil settlement started in 1997. The archaeological research from 1997–2005 has brought to light at least two buildings, one of which had a thermal function.

This year, research was undertaken only in Sector I *Thermae*, where it focused on the two archaeological complexes previously identified here (the thermal building and building n°. 3). Investigations were aimed at solving several stratigraphic problems of the thermal building and its relationship with the recently identified archaeological complexes. Thus, research continued in the several surfaces begun in previous campaigns (C.13–15), several baulks between S I M and C.1–3/5, as well as between C.13 and 14 were eliminated, and a new surface was excavated (C.16 —dimensions: 8 x 4 m).

The thermal building (dated to the 2nd–4th centuries A.D.), oriented SSE–NNW, with an estimated surface of 500 sqm, is divided in 6 pieces, three of which have a hypocaust. Previous investigations have evinced three functioning phases and clearly established the building's southern limit. This year's

research, following the elimination of the stratigraphic baulks, provided new data regarding the baths' planimetry, as well as construction details for some of the functioning phases. Thus, we were able to complete the data concerning three of the building's pools. The best conserved one is pool nº. 3 (C3), which is flanked on all sides by walls built in *opus mixtum*, has a triangular shape and is built by a layer of watertight mortar in which the bricks were implanted. The pool's southern side had a small bench, built of bricks bound with mortar, and over which a thick layer of *opus signinum* was laid. The pool's walls are coated with watertight mortar and successive layers of *opus signinum*. The entire pool's eastern side was destroyed.

Building nº. 3 is located north of the thermal building (which is oriented WSW–ENE, and has an estimated surface of 209 sqm) and is divided in four pieces, one of which has an apse. This year research focused on the eastern part of the building. The trajectory of wall Z30 also continues eastwards, and is limited by another wall (Z40) whose trajectory (it has an N-S orientation) was partially investigated.

We also continued research of the necropolis, three newly excavated inhumation graves indicating the necropolis' extension eastwards.

Also, new dwelling traces dated to the 10th–11th centuries were discovered. We partially excavated such a dwelling, its eastern and northern sides respectively, and on the latter we discovered a circular structure, possibly part of the dwelling's heating system.

115. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța

Punct: Păcuiul lui Soare

Cod sit: 62547.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 117/2007

Colectiv: Oana Damian - responsabil, Monica Mărgineanu Cârstoiu (IAB), Anca Bănăseanu, Virgil Apostol (MNIR)

Cercetarea arheologică din campania 2007 s-a concentrat, ca majoritatea celor desfăşurate după anul 2000, asupra degajării unor elemente ale sistemului constructiv al fortificației insulare[1], în vederea obținerii de informații suplimentare privind maniera de fundare a cetății, pentru realizarea unui studiu de arhitectură care să stea la baza unui proiect de conservare şi punere în valoare a monumentului bizantin. Studiul viza, evident, şi instalația portuară, situată pe latura de SE a cetății şi cercetată în anii 60[2]. După degajarea vestigiilor arheologice, în campaniile 2004 şi 2006, de aluviunile masive depuse de apele Dunării în anii 70, eforturile au fost orientate spre obținerea de informații suplimentare privind modalitatea de fundare şi turnurile care flanchează instalația portuară, îndeosebi privind turnul sudic, necercetat în secolul trecut, şi relația sa cu zidul de incintă, precum şi spre identificarea limitelor debarcaderului spre E şi spre S. A fost încheiată degajarea de depuneri aluvionare a instalației portuare în cadrul unei suprafețe cu dimensiunile de 42 m (axa N-S) x 18 m (axa V-E) şi înregistrarea platformelor acesteia. Cercetarea zonei de racord a turnului sudic al debarcaderului cu curtina estică a cetății a fost îngreunată de prezența unor copaci impunători şi de necesitatea excavării unei foarte mari cantități de pământ, ceea ce a impus doar pregătirea terenului prin defrişarea zonei pentru viitoarele investigații privind turnul sudic al debarcaderului şi pentru precizarea limitelor instalației portuare în partea sa sud-estică. S-a optat pentru cercetarea zonei de racord dintre zidul turnului nordic al instalației portuare şi curtina estică a cetății, săpată parțial în anii 60. În acest scop s-a efectuat o casetă cu dimensiunile de 4 m (axa V-E) x 3,50 m (axa N-S), incluzând vechiul sondaj, dar intenționându-se coborârea la o adâncime mai mare decât cea de 3,50 m, la care se oprise atunci săpătura din cauza nivelului apei freatice, ceea ce s-a şi realizat, atingându-se ad. de 6,50 m, măsurată de la nivelul cel mai bine păstrat al zidului de incintă. Cu acest prilej, a fost înregistrată pe paramentul estic (exterior) al zidului de incintă existența a 9 asize de piatră bine păstrate şi a 4 demantelate, dintre care o parte reprezentând elevația zidului de incintă, precum şi a celor 5 crepide de fundație ale curtinei şi a celor 8 ale zidului turnului, 4 dintre ele fiind comune. La baza fundației a fost documentată prezența pilonilor de stejar din substrucția cetății, suprapuşi de o placă fină de mortar, depăşind cu cca. 1 m spre exteriorul cetății fundația curtinei, cu precădere în zona de racord cu zidul turnului debarcaderului.

Este necesară continuarea cercetării pentru degajarea integrală a instalației portuare, ce are dimensiuni mai mari decât cele identificate în anii 60, precum şi încheierea înregistrării monumentului, pentru definitivarea studiului arheologico-arhitectural, ca şi pentru găsirea unor eventuale soluții de conservare şi punere în valoare.

A fost continuată totodată cercetarea SIU, aflată în sectorul Poartă, cercetare întreruptă în campania 2005. Suprafața SIU a fost deschisă în 2000 pentru cercetarea integrală a elementelor de locuire din zona de NV a cetății, fiind amplasată la o distanță de cca. 30 m spre S față de poarta de N a cetății, Dimensiunile actuale ale suprafeței orientate N-S sunt de 9 x 6 m. După îndepărtarea depunerilor aluvionare post 2005, a fost continuată cercetarea nivelului aparținând celei de-a doua jumătăți a sec. al XIV-lea, constând dintr-un strat de pământ cenuşiu brun, puternic pigmentat cu chirpici, cărbune, mortar. A fost recuperată o mare cantitate de ceramică şi de material osteologic animal, provenind, probabil, după resturile de cărămidă, chirpici şi piatră din zonă, dintr-o locuință dezafectată. Este necesară continuarea cercetării SIU pentru epuizarea nivelelor ocupaționale din această zonă.

Note:

1. CCA 2001, p. 170-172; CCA 2003, p. 223-224; CCA 2004, p. 226-227; CCA 2005, p. 251-252; CCA 2007, p. 258-259.
2. P. Diaconu, D. Vîlceanu, *Păcuiul lui Soare, Cetatea bizantină, I*, Bucureşti, 1972, p. 38-45.

116. Ovidiu, jud. Constanța

Punct: Fortificația romano-bizantină

Cod sit: 60696.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 76/2007

Colectiv: Gheorghe Papuc – responsabil, Constantin Băjenaru, Cătălin Nopcea (MINAC)

Săpăturile arheologice de la Ovidiu au avut ca principal obiectiv în anul 2007 cercetarea în detaliu a unuia dintre edificiile anterioare fortificației de tip *quadriburgium*. Este vorba de aşa-numitul «edificiu C», situat în sectorul de E (extramuros față de fortificație), identificat pentru prima dată în campania 1998 (săpături M. Bucovală) şi cercetat parțial în anii următori (1999, 2002, 2003).

Pentru a avea cât mai multe date privitoare la planimetria şi stratigrafia acestui edificiu am eliminat un martor lăsat în anul 2003 între c.K1 şi K1', am prelungit către N suprafața J1-J1'-J1'' pentru a avea un profil magistral pe direcția E-V şi am deschis două noi carouri (J1'' prelungire est şi K1'' prelungire E) în

capătul de E al edificiului, foarte aproape de malul lacului Siutghiol. Cercetarea a fost destul de mult influențată de infiltrarea permanentă a apei freatice.

Datele obținute în urma cercetării acestui edificiu ne permit să afirmăm că ne aflăm în fața unei bazilici paleocreştine. Planul acesteia este format dintr-un *narthex* (sau *atrium*?), o navă unică cu pilaştri masivi la interior şi o absidă în trei laturi. Dimensiunile exterioare ale edificiului propriu-zis sunt de 17 x 8,50 m, iar dacă se adaugă şi narthexul ajunge la 20,50 x 8,50 m.

Zidurile sunt construite pe o fundație din piatră legată cu mortar cu o l de 1,10 m şi au o elevație în *opus mixtum* sau chiar integral din cărămidă (l=0,85 m). Absida este construită pe un teren instabil (aflat probabil pe malul golfului antic) şi de aceea are un soclu realizat cu blocuri masive de calcar. Pilaştri adosați în colțurile navei sunt în formă de L, iar cei plasați pe mijlocul laturilor de N şi de S sunt de formă dreptunghiulară (dimensiuni 2,50 x 1 m), fiind construiți tot în *opus mixtum*.

Tehnica constructivă denotă două faze de evoluție, mai ales în ceea ce priveşte narthexul. Într-o primă fază la colțuri sunt plasați pilaştri în formă de L (construiți integral din cărămidă), iar la interior există un pavaj de cărămidă. În faza a doua, laturile de N şi de S (care inițial trebuie să fi fost din lemn sau alte materiale uşoare) sunt blocate de ziduri din piatră legată cu pământ, fără fundație, cu prima asiză aşezată direct pe pavajul de cărămizi. De asemenea, două blocuri gigantice din calcar (1,90 x 0,40 m, sculptate la capete pentru a forma un gen de arhitravă) sunt dispuse de o parte şi de alta a intrării de pe latura de V, nefiind exclus ca în faza inițială acestea să fi fost plasate deasupra deschiderilor dinspre laturile de N şi de S.

În interiorul bazilicii propriu-zise nivelul de călcare este reprezentat de o podea de lut uniformă, pe alocuri fiind resturi de cărămizi de la un posibil pavaj. Nu se ştie deocamdată configurația din zona altarului, deoarece aici există o groapă masivă de demantelare care a afectat atât zidul absidei cât şi nivelul de călcare.

La exteriorul narthexului a fost surprins un trotuar din dale mari de calcar, cu o l de cca. 1 m, amenajat cel mai probabil încă din faza I. Într-o fază ulterioară de pilastrul din colțul de SV al narthexului se lipeşte un zid din piatră legată cu pământ, cu aceeaşi orientare ca a bazilicii şi tot fără fundație propriu-zisă, primele pietre stând chiar pe dalele trotuarului. Acest zid (lat de 0,55 m) apare pe o L de 6,50 m, dar este posibil să se fi prelungit până la aleea dalată cercetată mai demult în acest sector (adică pe o lungime de cca. 10 m). Tot la S de edificiu, în dreptul pilastrului de mijloc al navei (la 2,80 m distanță) apare un colț de zidărie cu orientare asemănătoare bazilicii care aparține probabil de o anexă, incomplet cercetată deocamdată (se cunoaşte doar un pavaj atent amenajat din fragmente de țigle, care se întinde atât în interior cât şi în exterior, spre V).

Stratigrafia în perimetrul bazilicii se poate detalia după cum urmează:

- nivel de demantelare a incintei fortificației de tip *quadriburgium*, probabil în aceeaşi situație fiind şi zona narthexului bazilicii (a doua jumătate a sec. VI şi mai ales perioada medievală timpurie).
- nivelul de locuire din sec. al VI-lea (contemporan cu fortificația) este reprezentat în c.K1-K1' prin locuire în narthex şi la exterior, până în incintă – vezi blocurile mari aşezate în narthex, apoi nivel de călcare cu fragmente de țigle (surprins încă din 2003 în K1 la –1,15 m) şi un trotuar improvizat de-a lungul laturii de V a narthexului. La exteriorul bazilicii, spre S, o serie de ziduri paralele cu incinta, un jgheab şi un "pietrar"[1] alcătuiesc un complex de locuire al cărui nivel de călcare este reprezentat de nivelarea unei masive dărâmături de țigle şi olane. Interiorul bazilicii (navei) este abandonat, martor fiind stratul abundent de mortar identificat imediat deasupra podelei de lut (semn al unei demolări sistematice a suprastructurii fiind şi numeroasele amfore de tip Gaza care apar în acest strat).
- nivelul de construcție al fortificației de tip *quadriburgium*, inclusiv al celei rămase neterminate, este foarte clar ilustrat de un strat fin de mortar care apare direct peste nivelul de călcare reprezentat de nivelarea de țigle, olane şi cărămizi. Pe acest nivel apar fragmente de amfore LR2 cu striuri drepte subțiri sau uşor ondulate şi o candelă tip cupă cu tortițe. Aceluiaşi nivel s-ar putea să-i aparțină şi stratul subțire de mortar surprins în 2003 în interiorul narthexului (K1'). Nu se exclude posibilitatea ca exact în acest moment să se fi construit şi zidurile care se lipesc de bazilică şi merg paralel cu incinta (în acest caz s-ar putea ca într-adevăr incinta inițială să fi fost funcțională!). Datarea acestui moment constructiv poate fi plasată în prima jumătate a sec. VI.
- nivelul de locuire din a doua jumătate a sec. V, reprezentat de podeaua de lut din interiorul bazilicii (pe care au apărut exclusiv monede din sec. V), pavajul de cărămizi din narthex, trotuarul de dale de la exterior, pavajul din dreptul anexei de la sud şi nivelul de călcare de la exteriorul bazilicii surprins pe laturile de N şi E (de pe care am recoltat o cantitate apreciabilă de sticlă de geam).

Materialul arheologic descoperit constă în ceramică, obiecte din sticlă şi metal, o cruciuliță din plumb (tipică pentru antichitățile paleocreştine specifice celei de-a doua jumătăți a sec. V), fragmente de piese arhitectonice din marmură utilizate în bazilică şi 30 de monede de bronz care în majoritate datează din sec. al V-lea.

Pentru campaniile viitoare ne propunem dezvelirea integrală a bazilicii şi a anexelor sale, precum şi sondaje pentru verificarea cronologiei acesteia.

Planşa 51

Note:

1. vezi cercetările din anii 1998-1999 şi 2002.

117. Panic, com. Hereclean, jud. Sălaj

Punct: ISCIP, proprietatea Itall Bloc

Cod sit: 141438.07

Autorizația de cercetare preventivă nr. 363/2007

Colectiv: Dan Băcueț-Crişan, Sanda Băcueț-Crişan (MJIA Zalău)

Punctul Panic ISCIP se află pe partea stângă a văii Zalăului, pe o terasă înaltă (pe a doua terasă) de pe partea stângă a şoselei Zalău-Satu Mare.

În anul 2000 în acest punct au fost efectuate cercetări arheologice preventive ocazionate de organizarea Bazei Dromet. În cadrul cercetărilor au fost identificate complexe (gropi, locuințe) aparținând epocii bronzului, perioadei Latène, epocii romane (sec. II-III) precum şi o necropolă de incinerație slavă timpurie formată din 7 morminte. Alte cercetări arheologice preventive au fost efectuate în primăvara anului 2007 soldate cu descoperirea şi de această data a mai multor complexe arheologice.

Cercetarea din anul 2007 a avut drept obiectiv principal salvarea vestigiilor arheologice şi eliberarea terenului de sarcină arheologică pe suprafața afectată de proiect, stabilirea

stratigrafiei sitului şi colectarea cât mai multor informaţii despre tipul de habitat.

În vechime, pe platoul unde se află vestigiile au fost efectuate lucrări de terasare şi îndreptare/nivelare a terenului, astfel că o mare suprafaţă de teren este în prezent acoperită cu un strat gros de pietriş, moloz (provenit de la diferite construcţii demolate.

Situaţia stratigrafică surprinsă este următoarea:
- 0-0, 60 m depunere modernă de pietriş şi moloz
- de la -0, 50-0,60 m apare sterilul arheologic (lut maroniu deschis)

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în perioada 3-20.09.2007 a avut ca scop salvarea vestigiilor arheologice apărute în zona afectată de construcţia unei Hale Industriale (Beneficiar SC ITALL BLOC SRL). Situl era cunoscut în literatura de specialitate, în anul 2000 aici s-au efectuat cercetări cu caracter preventiv.

Suprafaţa afectată de proiect/investiţie a fost de 2507 m^2. Beneficiarul începuse lucrările de excavare mecanică a terenului. În urma unei deplasări la faţa locului s-a constatat existenţa materialului arheologic (fragmente ceramice culese din pământul excavat). Prin urmare, lucrările au fost oprite şi s-a cerut autorizaţia de săpătură arheologică preventivă.

Din această suprafaţă (2507 m^2.), înainte de începerea cercetărilor arheologice preventive, beneficiarul a excavat deja până la steril o suprafaţă de destul de mare (1507 m^2.). Prin urmare suprafaţa care nu a fost afectată de beneficiar a fost de 1000 m^2. Astfel că, din totalul de 2507 m^2 afectaţi de investiţie a mai rămas suprafaţa de 1000 m^2. care a fost în întregime cercetată arheologic.

În suprafaţa cercetată arheologic au fost surprinse şapte complexe arheologice notate C1, C2, C3, C4, C5, C6 şi C7. Toate complexele arheologice s-au conturat în sterilul arheologic (lut gălbui) sub forma unor pete de culoare negricioasă.

Complexele arheologice:

Cpl C1 - complex de formă oval-alungită conturat la ad. de 0,60 m. Fundul acestuia se afla la -0,90 m. Umplutura consta în pământ negricios-cenuşiu amestecat cu cărbune şi chirpic. Inventar: două piese din fier în stare fragmentară puternic corodate (cuie?), fragmente ceramice şi bucăţi de chirpic.

Cpl C2 - complex de formă oval-alungită, conturat la ad. de 0,62 m. Fundul complexului se afla la -0,77 m faţă de nivelul actual de călcare. Umplutura consta în pământ negricios-cenuşiu amestecat cu cărbune, chirpic şi pietricele. Inventar: fragmente ceramice şi bucăţi de chirpic.

Cpl C.3 - complex de formă oval-circulară, conturat la ad. de 0,50 m. După săparea primilor 20 cm din umplutura complexului am constatat că acesta îşi îngustează suprafaţa, iar pe pereţii lui apar urme puternice de arsură (crustă de arsură cu grosimi de 4-6 cm). Fundul complexului a fost atins la -1,02 m faţă de nivelul actual de călcare.

Pe fundul gropii se aflau mai multe pietre de râu şi bucăţi de micaşist. Fundul gropii nu prezenta urme de ardere la roşu, în schimb era acoperit cu un strat destul de consistent de cărbune şi cenuşă. Practic pietrele erau acoperite de cărbune şi cenuşă. Practic acest complex reprezintă o groapă cu pereţii arşi (lutuiţi şi arşi la roşu), complex des întâlnit în spaţiul nord-vestic al României în descoperirile databile în sec. II-III p.Chr. Inventar: un singur fragment ceramic de dimensiuni mici.

Cpl C4 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,50 m. Fundul acestuia se afla la -0,82 m faţă de nivelul actual de călcare. Acesta este o groapă de provizii în formă de clopot, cu gura îngustă (d de 0,90 m) şi fundul cotlonit (d de 1,35 m). Umplutura consta în pământ negricios-cenuşiu amestecat cu cărbune şi chirpic.

Iniţial a fost o groapă de provizii, ulterior fiind transformată în groapă menajeră. Inventar: fragmente ceramice, bucăţi de chirpic şi o fusaiolă întreagă.

Cpl C5 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,50 m. Fundul acestuia se afla la -1,40 m faţă de nivelul actual de călcare. Este o groapă de provizii în formă de clopot, cu gura îngustă (d de 0,80 m) şi fundul cotlonit (d de 1,50 m). Umplutura consta în pământ negricios-cenuşiu amestecat cu cărbune şi chirpic.

Iniţial a fost o groapă de provizii, ulterior fiind transformată în groapă menajeră. Inventar: un cuţit din fier, o piesă din fier în stare fragmentară (fibulă?), fragmente ceramice şi bucăţi de chirpic.

Cpl C6 - complex de formă circulară conturat la ad. de 1,90 m. Fundul acestuia se afla la -2,05 m faţă de nivelul actual de călcare. Este o groapă de provizii în formă de clopot, cu gura îngustă (d de 0, 80 m) şi fundul cotlonit (d de 1,50 m). Umplutura consta în pământ negricios-cenuşiu amestecat cu cărbune şi chirpic.

Iniţial a fost o groapă de provizii, ulterior fiind transformată în groapă menajeră. Inventar: o cute din piatră, fragmente ceramice şi bucăţi de chirpic.

Cpl C7 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,60 m. Fundul acestuia se afla la -1,04 m faţă de nivelul actual de călcare. Umplutura consta în pământ negricios-cenuşiu amestecat cu puţin cărbune şi chirpic. Groapa avea d la gură de 1,30 m. La ad. de 0,80-0,82 m aceasta se îngusta puternic ajungând să aibă un d de 0,60 m. Inventar: câteva fragmente ceramice şi bucăţi de chirpic.

Complexele arheologice descoperite aparţin epocii romane şi se datează în sec. II-III. Au fost cercetate mai multe gropi de provizii (transformate ulterior în gropi menajere) şi o groapă cu pereţii arşi.

Descoperirile arheologice de la Panic *„ISCIP"* îşi găsesc analogii în siturile de epocă romană (sec. II-IV) de la Zalău *B-dul M. Viteazul, nr. 104-106*[1], Zalău *Valea Măţii*[2], Badon *La Nove*3 ş.a.

Note:
1. Matei, Stanciu 2000, p. 86.
2. Matei, Stanciu 2000, p. 104.
3. Matei, Stanciu 2000, p. 28.

Bibliografie:
Al. V. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană (sec. II-IV p. Chr.) în spaţiul nord-vestic al României,* Zalău-Cluj-Napoca, 2000.

Dan Băcueţ Crişan, Al. V. Matei, Horea Pop, Sanda Băcueţ Crişan, Ioan Stanciu, *Şantierul arheologic Panic, Baza Dromet*, CCA 2001, p. 175.

Abstract:
The rescue excavation was made at Panic „ISCIP" (Sălaj County). Here we discovered seven objects that can be dated to the 2nd - 3rd centuries A.D. The archaeological material discovered consists mainly of pottery.

Archaeological discoveries from Panic „ISCIP" have analogies to the settlements dated to the 2nd - 4th centuries A.D. from Zalău „B-dul M. Viteazul, nr. 104-106" (Matei, Stanciu 2000, p.

86), Zalău „Valea Mâții" (Matei, Stanciu 2000, p. 104), Badon „La Nove" (Matei, Stanciu 2000, p. 28) etc.

118. Panic, com. Hereclean, jud. Sălaj

Punct: ISCIP, proprietatea Saroni

Cod sit: 141438.03

Autorizația de cercetare preventivă nr 108/2007

Colectiv: Dan Băcueț-Crișan, Alexandru V. Matei (MJIA Zalău), Marius Ardelean (UBB Cluj-Napoca)

Punctul Panic *ISCIP* se află pe partea stângă a văii Zalăului, pe o terasă înaltă (pe a doua terasă) de pe partea stângă a şoselei Zalău-Satu Mare.

Cercetarea a avut drept obiectiv principal salvarea vestigiilor arheologice şi eliberarea terenului de sarcină arheologică pe suprafața delimitată de viitoarea construcție, stabilirea stratigrafiei sitului şi colectarea cât mai multor informații despre tipul de habitat.

Situația stratigrafică surprinsă este următoarea:
- 0 -0,10/0,15 m humus (lut maroniu);
- de la -0,15 m apare sterilul din punct de vedere arheologic (lut gălbui).

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în perioada 3-4.04.2007 a avut ca scop salvarea vestigiilor arheologice apărute în zona afectată de construcția unei Hale Multifuncționale (Beneficiar SC Saroni SRL). Situl era cunoscut în literatura de specialitate, în anul 2000 aici s-au efectuat cercetări cu caracter preventiv. Deoarece investiția „Hală Multifuncțională" este plasată în zona de protecție a sitului, am efectuat inițial o supraveghere arheologică în cursul căruia a fost observată existența vestigiilor arheologice. Astfel s-a indus necesitatea efectuării unei cercetări preventive. În cadrul acestui raport vom prezenta metodologia de cercetare, descrierea tehnică a săpăturii şi a complexului arheologic identificat şi a principalelor artefacte descoperite.

În suprafața cercetată de 323 mp a fost surprins un singur complex arheologic notat C1. Cpl C1 a fost conturat în sterilul arheologic (lut gălbui) sub forma unei pete de culoare negricioasă.

Cpl C1 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,10 m. Fundul acestuia se afla la -1,20 m. Umplutura consta în pământ negricios amestecat cu cărbune şi chirpic. Pe fundul acestuia se afla o lentilă subțire de cărbune. Din acest complex provine un fragment ceramic de la un vas lucrat cu mâna, de culoare brun-cărămizie, prevăzut cu un buton circular.

Complexul arheologic descoperit (probabil o groapă de provizii) pare să aparțină epocii romane (sec. II-III). Descoperirile arheologice de la Panic *ISCIP* îşi găsesc analogii în siturile de epocă romană (sec. II-IV) de la Zalău *B-dul M. Viteazul*, nr. 104-106[1], Zalău *Valea Mâții*[2], Badon *La Nove*[3] ş.a.

Note:
1. Matei, Stanciu 2000, p. 86.
2. Matei, Stanciu 2000, p. 104.
3. Matei, Stanciu 2000, p. 28.

Bibliografie:
Al. V. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană (sec. II-IV p. Chr.) în spațiul nord-vestic al României,* Zalău-Cluj-Napoca, 2000.

Dan Băcueț Crişan, Al. V. Matei, Horea Pop, Sanda Băcueț Crişan, Ioan Stanciu, *Şantierul arheologic Panic, Baza Dromet*, CCA 2001, p. 175.

Abstract:
The rescue excavation was made at Panic *ISCIP* (Sălaj County). Here we discovered only one structure (a garbage pit) that can be dated to the 2nd - 3rd centuries A.D.
Archaeological discoveries from Panic „ISCIP" have analogies to the settlements dated to the 2nd - 4th centuries A.D. from Zalău „B-dul M. Viteazul, nr. 104-106" (Matei, Stanciu 2000, p. 86), Zalău „Valea Mâții" (Matei, Stanciu 2000, p. 104), Badon „La Nove" (Matei, Stanciu 2000, p. 28) etc.

119. Panic, com. Hereclean, jud. Sălaj

Punct: ISCIP, proprietatea Teodor

Cod sit: 141438.03

Autorizația de cercetare preventivă nr. 107/2007

Colectiv: Dan Băcueț-Crișan, Alexandru V. Matei (MJIA Zalău), Marius Ardelean (UBB Cluj)

Punctul Panic „ISCIP" se află pe partea stângă a văii Zalăului, pe o terasă înaltă (pe a doua terasă) de pe partea stângă a şoselei Zalău-Satu Mare.

Cercetarea a avut drept obiectiv principal salvarea vestigiilor arheologice şi eliberarea terenului de sarcină arheologică pe suprafața delimitată de viitoarea construcție, stabilirea stratigrafiei sitului şi colectarea cât mai multor informații despre tipul de habitat.

Situația stratigrafică surprinsă este următoarea:
- 0 -0,15/0,20 m humus (lut maroniu);
- de la -0,20 m apare sterilul din punct de vedere arheologic (lut gălbui).

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în perioada 3-4.04. 2007 a avut ca scop salvarea vestigiilor arheologice apărute în zona afectată de construcția unei Hale Multifuncționale (Beneficiar Andrei Teodor). Situl era cunoscut în literatura de specialitate, în anul 2000 aici s-au efectuat cercetări cu caracter preventiv. Deoarece investiția Hală Multifuncțională este plasată în zona de protecție a sitului, am efectuat inițial o supraveghere arheologică în cursul căruia au fost observată existența vestigiilor arheologice. Astfel s-a indus necesitatea efectuării unei cercetări preventive.

În suprafața cercetată de 327,42 m^2 au fost surprinse cinci complexe arheologice notate C1, C2, C3, C4 şi C5. Toate complexele arheologice s-au conturat în sterilul arheologic (lut gălbui) sub forma unor pete de culoare negricioasă.

Complexele arheologice:

Cpl. C1 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,10 m. Fundul acestuia se afla la -0,20 m. Umplutura constă în pământ negricios amestecat cu cărbune şi chirpic.

Cpl C2 - complex de formă oval-alungită, conturat la ad. de 0,20 m. Complexul este în fapt un cuptor de ars ceramică. Fundul gropii de deservire se afla la -1,10 m. Cuptorul era scobit în lutul galben steril şi avea pereții arşi la roşu (gr. arsură perete 6 cm). Vatra acestuia se afla la ad. de 1,30 m. Pe această vatră se aflau mai multe fragmente din grătarul cuptorului. Cuptorul era prevăzut cu un picior median care era în mare parte distrus din vechime, acesta păstrându-se numai pe o L de 15 cm. Umplutura complexului consta în pământ negricios amestecat cu cărbune şi mult chirpic. Din cuptor au fost recoltate

fragmente de vase lucrate cu roata sau cu mâna, o cărămidă fragmentară romană şi un fragment dintr-un olan roman.
Cpl C3 - complex de formă circulară, conturat la adâncimea de 0,20 m. Fundul acestuia se afla la -0,32 m. Umplutura consta în pământ negricios amestecat cu cărbune şi puţin pigment de chirpic.
Cpl C4 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,20 m. Fundul acestuia se afla la -0,30 m. Umplutura consta în pământ negricios amestecat cu cărbune şi chirpic.
Cpl C5 - complex de formă circulară conturat la ad. de 0,15 m. Fundul acestuia se afla la -0,25 m. Umplutura consta în pământ negricios amestecat cu cărbune şi chirpic. De asemenea în acest complex au apărut mai multe oase calcinate.

Cercetările cu caracter preventiv derulate în acest sit în anul 2007 s-au soldat cu descoperirea unui număr de cinci complexe arheologice împreună cu materialul arheologic aferent. Complexele arheologice descoperite aparţin epocii romane şi se datează în sec. II-III. Au fost cercetate mai multe gropi (probabil menajere) şi un cuptor de ars ceramică. Alături de acestea a mai fost identificat un complex în care au apărut şi oase calcinate (Cpl C5). Nu excludem ipoteza ca acesta să fie un mormânt de incineraţie.

Descoperirile arheologice de la Panic *ISCIP* îşi găsesc analogii în siturile de epocă romană (sec. II-IV) de la Zalău B-dul M. Viteazul, nr. 104-106[1], Zalău Valea Măţii[2], Badon La Nove[3] ş.a.

Note:
1. Matei, Stanciu 2000, p. 86.
2. Matei, Stanciu 2000, p. 104.
3. Matei, Stanciu 2000, p. 28.

Bibliografie:
Al. V. Matei, I. Stanciu, *Vestigii din epoca romană (sec. II-IV p. Chr.) în spaţiul nord-vestic al României,* Zalău-Cluj-Napoca, 2000.
Dan Băcueţ Crişan, Al. V. Matei, Horea Pop, Sanda Băcueţ Crişan, Ioan Stanciu, *Şantierul arheologic Panic, Baza Dromet*, CCA 2001, p. 175.

Abstract:
The rescue excavation was made at Panic *„ISCIP"* (Sălaj County). Here we discovered five objects that can be dated to the 2nd - 3rd centuries A.D. The archaeological material discovered in the objects is made up mainly of pottery. Most of the structures are garbage pits. The most interesting find was C. 2, because this object is a pottery kiln.
Archaeological discoveries from Panic „ISCIP" have analogies to the settlements dated to the 2nd - 4th centuries A.D. from Zalău „B-dul M. Viteazul, nr. 104-106" (Matei, Stanciu 2000, p. 86), Zalău „Valea Măţii" (Matei, Stanciu 2000, p. 104), Badon „La Nove" (Matei, Stanciu 2000, p. 28) etc.

120. Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanţa [Ulmetum]

Punct: Cetate

Cod sit: 62618.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 82/2007

Colectiv: Gheorghe Papuc - responsabil, Constantin Băjenaru, Liviu Lungu, Gabriel Talmaţchi, Cătălin Nopcea (MINAC)

Cercetările arheologice de la Ulmetum au avut două obiective principale în acest an:
- definitivarea secţiunii magistrale SB şi stabilirea unei secvenţe stratigrafice valabile pentru întreaga cetate;
- secţiuni de control stratigrafic la exteriorul incintei, cu scopul de a pune în evidenţă mai clar frontul curtinelor şi al turnurilor.

Sectorul de Est – secţiunea SB şi bazilica creştină
Constantin Băjenaru, Cătălin Nopcea

Secţiunea de control stratigrafic SB a fost începută în anul 2006 şi traversează cetatea pe o direcţie N-S, aproximativ pe axul clădirii comandamentului (*praetorium*), cercetată aproape integral de Vasile Pârvan. În acest an s-a cercetat jumătatea de S a secţiunii (c. 30-60), traversând şi un alt edificiu din piatră legată cu mortar cercetat parţial de Pârvan („edificiul din punctul C al planului general"), care se dovedeşte a fi de fapt o bazilică creştină.

Stratigrafia jumătăţii de S a secţiunii confirmă în parte rezultatele obţinute anul trecut în jumătatea de N, cu unele precizări mai clare privind succesiunea straturilor arheologice.
N1 – Nivelul de locuire din sec. VI este reprezentat îndeosebi de o serie de ziduri din piatră legată cu pământ, plasate atât de-a lungul incintei cât şi în interiorul cetăţii. Nivelul de călcare este mai greu de surprins datorită situării lui la o cotă apropiată de nivelul vegetal şi deci supus acţiunii apelor de-a lungul secolelor. Oricum, în unele locuri s-au putut înregistra nivele de călcare reprezentate de o simplă bătătorire a pământului, pe care au căzut multe pietre şi resturi de cărămizi, ţigle şi olane. Nivelul este destul de bine datat prin mai multe monede din sec. VI (Anastasius, Justinian, Justin II, Mauricius), iar pe baza materialului ceramic se poate face o încadrare mai strictă în a doua jumătate a sec. VI.

Aproape pe întreaga întindere a secţiunii s-a identificat sub nivelul de călcare al sec. VI un strat de umplutură cu pământ galben sau o nivelare a dărâmăturilor din nivelul anterior, din care am extras un material ceramic amestecat, predominant din sec. V, dar şi cu intruziuni din sec. VI (amfore LR 2 cu striuri ondulate, ceramică foceeană tip Hayes 3F sau Hayes 3G şi chiar ceramică lucrată cu mâna de tip slav – cu alveole pe buză), la care se adaugă şi câteva monede. Demn de amintit este şi existenţa a numeroase gropi de demantelare pe traseele zidurilor din perioadele anterioare. Este aproape certă atribuirea acestei nivelări momentului de reconstrucţie a cetăţii sub Justinian, după un lung abandon[1].
N2 – Nivel de locuire din a doua jumătate a sec. V, reprezentat de mai multe podele din lut şi ziduri din piatră legată cu pământ, orientate N-S sau E-V, precum şi de edificiile cercetate de Pârvan (*praetorium* şi bazilică)[2]. De asemenea, în această perioadă funcţionează la N de bazilică o stradă alcătuită dintr-un strat compactat de pietriş, iar la S o anexă pavată cu cărămizi. Între bazilică şi anexă a fost identificată partea inferioară a unui chiup. O descoperire importantă este o monedă de aur de la Leon I (457-474), care, deşi a fost descoperită în stratul vegetal, ar putea fi atribuită acestui nivel şi eventual considerată un *terminus post quem* pentru datarea distrugerii acestui nivel.

Dacă în jumătatea de N a secţiunii şi în special în baraca adosată curtinei de N a fost identificat un strat foarte gros de arsură, în zona cercetată în acest an nu s-au surprins decât

urme subțiri de arsură, semn că atacul care a dus la distrugerea acestui nivel a fost mai puternic în zona de N a cetății. De asemenea, cercetările din interiorul bazilicii nu au semnalat deocamdată un strat serios de arsură.

După distrugerea acestui nivel urmează o perioadă de abandon a cetății, bine ilustrată în mai toate zonele cercetate (curtina de N, *praetorium*, zona c.40-46, bazilică). Nivelarea din vremea lui Justinian, care duce la ridicarea nivelului de călcare la o cotă medie de cca. 1 m deasupra nivelului plintei interioare a zidului de incintă, este o dovadă clară a abandonului.

N3 – este reprezentat de podele de lut identificate în interiorul barăcilor situate de-a lungul incintei şi în *praetorium*. La acest nivel avem documentate şi unele gropi de provizii. Materialul ceramic şi monedele permit încadrarea acestui nivel în prima jumătate a sec. V, cu precizarea că este posibil să avem două subfaze (3A şi 3B), despărțite de un strat de arsură databil cel mai probabil în al doilea sfert al sec. V (anii 425-450)[3].

N4 – Este primul nivel de locuire din interiorul cetății[4], imediat peste pământul galben viu, identificat la o cotă medie de cca. -1,80/2 m sub nivelul actual. La urmele identificate în 2006 în apropiere de curtina de N se adaugă acum observații foarte importante făcute în zona curtinei de SE şi în interiorul cetății. Nivelul se caracterizează prin frecvența gropilor de provizii (au fost cercetate nu mai puțin de 6 gropi, mai ales în formă de clopot, cu adâncimi destul de mari în unele cazuri) şi prin unele structuri rectangulare adâncite în pământul galben (locuințe semiîngropate?) plasate în apropierea incintei. Materialul ceramic este predominant de factură romană, dar nu lipsesc fragmente ceramice de tip Sântana de Mureş – Cerneahov, semn clar al prezenței unor federați goți în cetate. Datarea acestui nivel este asigurată de monede în ultimul sfert al sec. IV şi la începutul sec. V.

Anterior acestui nivel de locuire este atestată o necropolă de inhumație, din care am surprins deocamdată două morminte. Dacă cel cercetat în 2006 avea o orientare E-V şi era de tipul cu firidă laterală, mormântul cercetat în acest an (c.45) este în groapă simplă, cu scheletul orientat N-S şi protejat pe o latură de două țigle. Dovada clară a anteriorității mormântului este o groapă din N4 care îl taie în zona picioarelor. Din inventarul mormântului nu s-a mai recuperat decât un cuțit de fier. Precizăm că cele două morminte descoperite pe traseul secțiunii SB se adaugă celorlalte două cercetate pe traseul secțiunii magistrale SA de colegul Liviu Lungu.

În ceea ce priveşte structurile de locuire identificate se remarcă bazilica creştină situată în sectorul de SE al cetății. Pentru identificarea planului acestui edificiu am executat încă două secțiuni către est (G 52 – 57 şi H 52 – 58), unde am reuşit să identificăm absida bazilicii şi zona din apropierea altarului. Edificiul este de plan trinavat, având o lățime de circa 11,50 m la interior. Nava centrală, lată de 6,50 m, este despărțită de navele laterale (late de circa 2 m) prin baze de coloane. S-au păstrat pavaje de cărămizi în navele laterale, dar şi în nava centrală (în zona din dreptul altarului); la acestea se adaugă pavajul din cărămizi mai mari, dispuse în formă de romburi, plasat pe o zonă mai înaltă din apropierea altarului (*bema*). Forma absidei rămâne deocamdată incertă la exterior (la interior este sigur semicirculară). Din nava de S s-a practicat către est o intrare către o posibilă anexă ale cărei ziduri sunt în mare parte demantelate. Într-unul dintre acestea este cruțat un canal de scurgere cu pereții şi baza din cărămidă (având o orientare aproximativ NE-SV, către strada care accede spre una dintre porțile mici ale cetății de pe latura de SE).

Relația dintre bazilică şi incinta de pe latura de SE a fost verificată prin cercetarea barăcilor adosate acesteia din urmă, care urmează aceeaşi succesiune cunoscută şi în celelalte locuri cercetate: barăcile corespunzătoare sec. IV-V (adică N3 şi N2) au o altă orientare şi un alt plan față de cele construite în sec. VI (N1). Între nivelele celor două barăci există un strat gros de umplutură (nivelare), care demonstrează abandonul cetății la un moment dat.

Materialul arheologic recuperat este foarte bogat şi diversificat, de la ceramică fină şi de uz comun la amfore, vase din sticlă, obiecte din bronz, fier şi plumb şi nu mai puțin de 70 de monede recuperate în condiții stratigrafice sigure.

În urma cercetărilor din sectorul de E se poate schița un tablou cronologic provizoriu al locuirii în interiorul cetății. Datele de care dispunem la ora actuală nu permit o datare a construcției fortificației într-o epocă anterioară celei de-a doua jumătăți a sec. IV sau chiar începutul sec. V. Principalul argument îl constituie prezența necropolei de inhumație, căreia îi aparține şi un mormânt cu inventar specific perioadei migrațiilor[5]. Dacă nu ne aflăm în fața unui caz excepțional de înmormântări *intramuros* într-o cetate construită în sec. IV (perioada constantiniană sau epoca lui Valens), atunci datarea construcției fortificației poate fi plasată cu aproximație în perioada de după încheierea *foedus*-ului cu goții (382), în timpul lui Theodosius I sau al urmaşilor săi. Pe parcursul primei jumătăți a sec. V există o locuire foarte bine documentată arheologic şi numismatic, întreruptă în cel puțin două momente de incendii datorate probabil atacurilor hunice. Un nivel de locuire foarte important este şi cel din a doua jumătate a sec. V, care sfârşeşte printr-un incendiu violent, legat probabil de raidurile ultimelor rămăşițe ale hunilor (469) sau de incursiunile ostrogoților (deşi nu pot fi excluse chiar primele valuri protobulgare atestate la începutul domniei lui Anastasius). În ultimele decenii ale sec. V şi pe parcursul primei jumătăți a sec. VI cetatea este abandonată, confirmându-se astfel pe cale arheologică informația lui Procopius. Refacerea din timpul lui Justinian poate fi plasată, în stadiul actual al cercetării, mai degrabă către ultima parte a domniei (post 540/550)[6], iar distrugerea finală a cetății în vremea lui Mauricius (ultimul deceniu al sec. VI).

Sector Nord - extramuros

Liviu Lungu

S-au executat patru secțiuni în sectorul de N al incintei: S1 (2 x 8 m), perpendiculară pe curtina dintre turnul de colț nordic şi turnul rectangular de pe latura de NE; S2 (2 x 8 m), perpendiculară pe axul central al turnului de colț amintit; S3 (2 x 18 m), pe curtina dintre turnul de N şi poarta de NV; S4 (2 x 18 m), pe curtina dintre poarta de NV şi turnul mare al cetății.

Au fost cercetate complet primele trei secțiuni, unde situația stratigrafică este aceeaşi. Stratului de pământ vegetal şi resturilor din săpăturile executate de Pârvan îi urmează un strat relativ gros (cca. 1 m) de dărâmătură şi cenuşă în care există fragmente ceramice şi de sticlă databile în sec. al VI-lea. Sub acest strat există unul de amestec, cu resturi ceramice încadrabile larg în sec. V-VI şi gropi (menajere ?) cu oase de animale, după care apare un strat de nivelare (lutuială) sub care pământul este tot amestecat, dar fără material arheologic consistent. La baza acestor straturi s-au identificat pe alocuri urmele nivelului de construcție al incintei, reprezentat de un strat de mortar subțire aflat în general la nivelul plintei zidului.

Sector Sud - *extramuros*

Gabriel Talmaţchi

În campania arheologică a anului 2007 a fost deschis pe latura de S a fortificaţiei, în apropierea turnului patrulater de SE, un nou punct de cercetare. Acesta este dispus între poarta mare de SV şi poarta mică, ultima fiind la aprox. 12,50 m de turnul amintit, intrarea ei fiind orientată pe direcţia nordică. La fel ca şi poarta mare de NV şi aceasta a fost blocată într-o epocă târzie, lăţimea intrării reducându-se la jumătate (0,75 m). Pentru a încheia cele câteva date privind situaţia de ansamblu de la faţa locului mai amintim că, pe de o parte, constatăm pe latura de S a incintei o scădere continuă a nivelului pe direcţia văii, de aici şi modul de construcţie a ei în şapte terase (conform observaţiilor făcute de Vasile Pârvan după campaniile din 1912 şi 1913), pe de altă parte starea cea mai precară dintre incintele cetăţii, cu demantelare şi distrugere amplă pe anumite sectoare, rămânând doar temeliile. Au fost deschise pe direcţia N-S trei secţiuni (SI, SII, SIII), prima cu dimensiunile de 3 x 10 m şi celelalte două cu dimensiunile de 2 x 7 m.

SI a surprins latura de V a turnului patrulater şi o porţiune din incintă la locul de îmbinare dintre cele două obiective. În urma săpăturile executate de Vasile Pârvan în campania anului 1911 l-a considerat ca turn de provizii. Dimensiunile acestuia sunt de 7,10 m pe latura de V, 9 m pe latura de S şi 7,8 m pe latura de SE, cu o l a intrării de 1,60 m. SII este perpendiculară pe latura de S a turnului, fiind poziţionată contrar direcţiei intrării în turn, pe acelaşi ax. Cea de a treia secţiune este perpendiculară pe incintă, poziţionată la mică apropiere de poarta mică, 2 m V de profilul estic.

Datele pe care le prezentăm sunt preliminare, dorind să continuăm activitatea în cele trei secţiuni şi în campania următoare. În SI, din punct de vedere stratigrafic, situaţia este următoarea: un strat vegetal, cu gr. variabilă cuprinsă între 0,20 m şi 0,50/0,55 m, urmat de un nivel cu o gr. tot variabilă, de max. 1,40 m şi min. 0,70 m, constituit dintr-o amplă dărâmătură, orientată N-S compusă din bucăţi mijlocii de piatră, ţigle fragmentare şi întregi (o dovadă a sistemului de construcţie de tip *opus mixtum*), olane fragmentare. Sub acest nivel urmează unul de culoare cenuşiu deschis, compus din cenuşă tasată cu mici urme roşiatice de incendiu (eventual o nivelare), cu foarte mici fragmente ceramice atipice şi fragmente de ţigle în compoziţie. Următorul nivel este compus din pământ galben, întrerupt în grund, în zona c.7-10, de un fost şanţ, greu de identificat în profil, care ar putea sau nu să aibă legătură cu şanţurile executate de Vasile Pârvan. Acest nivel galben pare bine bătătorit la suprafaţă şi prezintă două gropi, cu ad. de 1,30 m, respectiv 1,20 m. Ambele au avut în componenţă multă piatră de dimensiuni mijlocii, mici fragmente de ţigle şi câteva fragmente ceramice. Pe baza acestora din urmă putem vorbi în cazul gropii nr.1 de o datare în perioada sec. V p.Chr., iar cea de a doua o încadrăm în a doua jumătate a sec. IV, eventual începutul sec. V p.Chr. Este de menţionat faptul că groapa nr. 1 este intersectată de o altă groapă ce porneşte imediat de la baza stratului de cenuşă şi apoi intră în profil. Eventual, în zona c.2-3 poate fi identificat, deasupra nivelului cu cenuşă o peliculă continuă de mortar care s-ar opri în dreptul uneia din asizele incintei, ceea ce ar sugera, poate, o refacere a respectivului obiectiv, poate sub Iustinian. În acelaşi profil, lângă incintă, în c.1-2, a fost identificat şi şanţul executat de Vasile Pârvan, l 1,50 m şi L 2,30 m.

Întreaga structură a incintei se întinde pe o h de 3,60 m, până la ad_{max} a secţiunii spre N. Din aceasta, fundaţia este surprinsă pe o ad. de 2,80 m. Fundaţia este construită, în cea mai mare parte, în şanţ normal, în manieră clasică, cu mortar şi piatră. Partea sa superioară (de aprox. 0,50 m) este realizată într-un şanţ evazat, deci „la vedere", având pe exteriorul său, până la soclu, o scliviseală neuniformă cu mortar, probabil cu un rol de hidroizolaţie. În continuare pot fi identificate două asize (de 43, respectiv 38 cm), din care prima poate fi considerată ca soclu. Bucăţile de piatră au dimensiuni, în general mijlocii, cu dimensiunile maxime de 43 x 58 cm şi cele minime de 12 x 38 cm.

În profilul estic am identificat între c.1-7 latura de V a turnului ce se leagă de curtină, de prima plintă. În componenţă zidul prezintă blocuri mijlocii de piatră, maxim de 60 x 40 cm, respectiv un minim de 25 x 20 cm, mai păstrându-se până la temelie aproximativ 1,20 cm. Fundaţia sa este la fel ca cea a incintei, beneficiind de aceleaşi detalii constructive. Între c.6-9, în profil poate fi observat şi şanţul executat în 1911, pe o l de 3 m şi o ad_{max} de 1,15 m. Acelaşi mod de realizare a zidului de V al turnului a fost identificată şi pe latura de S, surprinsă în SII, în profilul nordic, Ad_{max} la care am ajuns lângă zid, în pământ galben, este 3 m, fără a ajunge la baza fundaţiei, restul secţiunii având 1,90 m. La aprox. 1,45 m adâncime, în c.3, lângă zid, a fost descoperit un bloc mare de piatră fasonat, de formă patrulateră (40 x 55 cm). Având în vedere modul de prezentare al paramentului (cu blocheţi de 45 x 40 cm), pe cele două rânduri găsite, credem că acesta poate proveni din partea superioară a paramentului, care ar putea fi parte componentă a reparaţiei executate în timpul lui Iustinian. Menţionăm că în partea superioară a zidului de S (a cărui gr. este de 2,10 m) apar urmele în mortar a numeroase ţigle, poate încă o dovadă privind sistemul *opus mixtum*. În privinţa situaţiei stratigrafice situaţia este la fel cu cea apărută în SI, ca şi cu cea din SIII, diferenţele constând doar la grosimea nivelurilor identificate din cauza diferenţei de nivel deja amintită pentru toată curtina de sud. Menţionăm faptul că în SIII nivelul de dărâmătura apare de la 0,40 m, fiind deja urmărită până la 1,15 m, adâncimea maximă a întregii secţiuni până în prezent.

Aşa cum am mai amintit, considerăm datele prezentate mai sus ca fiind preliminare, numeroase aspecte rămânând a fi clarificate în viitorul apropiat.

Planşa 52

Note:

1. In raportul pe 2006 am considerat acest strat ca reprezentând un nivel de locuire („N2, datare incertă", cf. *CCA* 2006, p. 260). Acum suntem în măsură să avansăm ipoteza că avem de-a face cu o acţiune premergătoare refacerii justinianee. Se poate spune că există două moduri de a realiza o nivelare a ruinelor abandonate: aducerea de pământ galben în sectoarele unde a fost nevoie de ridicarea cotei de nivel sau pur şi simplu nivelarea dărâmăturilor de la construcţiile abandonate (cele mai multe incendiate).
2. Nivelul acesta este acelaşi cu „N3" din raportul pe 2006. Locuinţa cu bârne incendiate, încadrată iniţial în amintitul nivel N2 cu datare incertă (*loc. cit.*), aparţine de fapt acestei perioade.
3. Precizăm că în raportul pe 2006 acest nivel apare ca un „N4".
4. În 2006 a fost încadrat ca un N5.
5. Cf. Gh.Papuc, L. Lungu, CCA 2005, p. 251. Inventarul arheologic este specific perioadei finale din evoluţia culturii Sântana de Mureş-Cerneahov (C3) sau chiar primei perioade hunice (D1), adică în ultimul sfert al sec. IV şi la începutul sec. V.
6. Spre deosebire de situaţia din alte cetăţi dobrogene, la Ulmetum nu există deocamdată indicii ale atacului kutrigurilor

din 559. În sectorul de est nu există decât un singur nivel de locuire databil în sec. VI (N 1, a doua jumătate a sec. VI), situație care se cere a fi confirmată şi în alte sectoare din cetate.

121. Pasărea, com. Brăneşti, jud. Ilfov

Punct: La sud de sat, tarlaua 73, parcela 269/15 (proprietatea George Iacob)

Cod sit: 101323.01

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 149/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Cătălin Bojică, Iulia Saulea (MMB)

Obiectivul cercetării l-a constituit eliberarea de sarcină arheologică a unui teren în vederea construirii a două locuințe proprietate personală. Săpăturile s-au desfăşurat pe fundațiile viitoarelor construcții, fiind trasate 12 secțiuni şi două casete: S1: 9 x 0,50 m; S2: 9 x 0,50 m; S3: 6,00 x 0,50 m; S4: 6,00 x 0,50 m; S5: 6 x 0,50 m; S6: 6 x 0,50 m; S7: 11,50 x 0,50 m; S8: 11,50 x 0,50 m; S9: 6,25 x 0,50 m; S10: 6,25 x 0,50 m; S11: 6,25 x 0,50 m; S12: 6,25 x 0,50 m; Cas.1: 4 x 3 m; Cas.2: 7,50 x 2 m.

Stratigrafia generala este următoarea:

- solul vegetal, cu o gr. ce variază între 0-0,20 m;
- pământ brun închis, gros de cca. 0,30 m, în care au fost identificate materiale arheologice (între -0,20-0,50 m);
- pământ brun deschis, steril din punct de vedere arheologic, cu o gr. de cca. 0,30 m (între -0,50 – 0,75/0,80 m). Ad_{max} de săpare atinsă a fost de -1,50 m.

În strat au fost descoperite doar fragmente ceramice izolate, de tip Dridu, din pastă nisipoasă şi cenuşie, fragmente de lupe de fier, zgură.

Pe suprafața cercetată a fost identificat un singur complex de locuire (L1).

Locuința 1 (S2 şi S6)

A fost surprinsă în colțul de NV pe traseul fundației casei 1, la intersecția S2 cu S6. Începe de la -0,50/0,55 m față de nivelul actual de călcare şi coboară până la ad. de -1,45/1,47 m față de nivelul actual de călcare. Dimensiunile păstrate sunt următoarele: pe profilul de NV (S2) -2,50 m; pe profilul de NE (S6) -0,95 m; pe profilul de SE (S2) -1,80 m.

Inventarul locuinței este reprezentat de cele două categorii ceramice, prezente în cadrul culturii Dridu (ad. de descoperire: -1/1,20 m)

Ceramica fină:

- ceramica arsă reducător, cu miezul cenuşiu: fragmente de la două vase. Mai multe fragmente de pansă de vas-borcan/oală, de dimensiuni mai mari şi un vas cu decor cu caneluri orizontale şi linii oblice lustruite, cu urme de ardere secundară.
- ceramică cu miez portocaliu: fragmente de la două vase. Un vas lustruit, cu urme de ardere secundară (fragment fund) şi un al doilea decorat cu benzi de linii lustruite dispuse în unghi (fragment pansă). Ambele vase sunt de dimensiuni medii.

Ceramica nisipoasă:

Din acest tip de pastă au fost găsite fragmente de la 6-8 vase borcan de dimensiuni mici şi medii (doar unul pare mai mare): trei buze, trei funduri şi fragmente de pansă. Toate au urme de ardere secundară pe interior. Vasele sunt lucrate dintr-o pastă untoasă, uneori cu mică, cu pereții relativ subțiri (0,5-0,7 cm). Există însă şi vase cu pereții mai groşi, cca. 1 cm, care au în compoziție multe micro-prundişuri, miezul fiind cenuşiu. Singurul fund păstrat cu o suprafață mai mare nu prezintă marcă. Buza este răsfrântă cu marginea rotunjită şi gâtul profilat. Diametrul maxim este în zona mediană. Decorul este format din linie sau fascicul de linii în val trasate neglijent pe umăr. Pe restul corpului decorul este reprezentat de incizii orizontale care acoperă toată suprafața vasului până aproape de fund. Pe un singur fragment din partea inferioară a unui vas se observă două fascicule de linii orizontale (decor în portativ).

Pasta grosolană a vaselor, decorul neîngrijit şi mărimea vaselor sugerează o datare în a doua jumătate a sec. X. Pentru acest lucru pledează şi proporția destul de mare a ceramicii cenuşii (sunt 3-4 vase).

Materialul ceramic şi documentația de şantier se află la MMB, secția de Arheologie, la responsabilul de şantier.

Planşa 53

Note:

1. Sandu-Cuculea 2005, p. 36-38, 46-49 and illustration 2-3.

Bibliografie:

Vasilica Sandu-Cuculea, *Descoperiri arheologice în comuna Brăneşti, jud. Ilfov*, Bucureşti MIM 19, 2005, p. 36-60.

Abstract:

The archaeological site was detected during surveys in 1999. During this research Late Bronze (Tei culture), Hallstatt Age and Dridu pottery shards were found.

In this layer only isolated Dridu sandy grey fabric pottery shreds, iron lens fragments and slag were found.

On the researched area only one living place was identified (Dwelling 1).

The dwelling starts at -0.50/0.55 m from the present occupation layer and goes as low as -1.45/1.47 m. The preserved sizes are: in the north-west section (S2) – 2.50 m; in the NE section (S6) – 0,95 m.; in the SE section (S2) – 1.80 m.

The inventory consists of two major pottery types of fabric that characterize the Dridu culture:

Fine ware

- grey fabric ware, burnt without oxygen: fragments from two pots.
- orange core fabric ware: fragments from two pots.

Sandy fabric ware

As regards this type of fabric, fragments from 6 – 8 small- and middle-sized jars (only one jar seems to be bigger) were found: three rims, three bases and fragments of walls. All of them have traces of secondary burning inside.

122. Pasărea, com. Brăneşti, jud. Ilfov

Punct: La sud de sat, tarlaua 73, parcela 269, nr. cadastral 2984 (proprietatea Cristiana Andreea Vatra)

Cod sit: 101323.01

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 189/2007

Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu - responsabil, Cătălin Bojică, Cosmin-Dan Pîrvulescu (MMB)

Stațiune arheologică a fost depistată cu ocazia unor cercetări de suprafață efectuate în cursul anului 1999: ea se află în partea sudică a satului şi se întinde pe o fâşie de teren de pe malul stâng al Văii Pasărea. Cu această ocazie s-au descoperit

fragmente ceramice din epoca finală a bronzului (cultura Tei), materiale hallstattiene şi de tip Dridu[1].

Începând cu anul 2000 s-au efectuat numeroase cercetări arheologice preventive, determinate de extinderea satului în această zonă. Au fost descoperite materiale arheologice - în strat, dar şi complexe - din epoca finală a bronzului, din epoca hallstattiană - timpurie şi târzie şi din secolul X[2].

Obiectivul cercetării l-a constituit eliberarea de sarcină arheologică în vederea construirii unei locuințe proprietate personală. Săpăturile s-au desfăşurat pe fundațiile viitoarei construcții: S1 (9 x 0,50 m); S. 2 (9 x 0,50 m); S3 (6,00 x 0,50 m); S4 (6,00 x 0,50 m); S5 (6,00 x 0,50 m); S. 6 (6,00 x 0,50 m); S7 (11,50 x 0,50 m); S8 (11,50 x 0,50 m); S9 (6,25 x 0,50 m) S10 (6,25 x 0,50 m); S11 (6,25 x 0,50 m); S12 (6, 25 x 0,50 m); Cas.1 (4 x 3 m), a fost trasată, pentru cercetarea unui cuptor din lut.

Stratigrafia generală:

- solul vegetal, cu o grosime ce variază între 0-0,20 m;
- pământ brun închis, gros de cca. 0,50 m, în care au fost descoperite foarte puține materiale arheologice din sec. X (între -0,20-0,70 m);
- pământ brun deschis, steril din punct de vedere arheologic, cu o grosime de cca. 0,10-15 m (între -0,70 -0,80 m).

Ad_{max} de săpare atinsă a fost de -0,80 m. Pe suprafața cercetată a fost identificat un singur cuptor menajer, datat în sec. X.

Cuptorul 1 (S4 şi Cas 1)

În S4, la ad. de -0,40 m față de nivelul actual de călcare a apărut o crustă roşie. După curățare s-a putut observa că este vorba de un cuptor care are cupola foarte bine păstrată: vatra este la -0,64 m față de nivelul actual de călcare şi are o lungime la interior de 0,60 m şi o lungime totală, vatră cuptor şi vatră exterioară: 1,10 m. Pereții cuptorului au o gr. care variază între 7 cm şi 15 cm. Vatra are o grosime de 1-2 cm şi este foarte tare.

Pentru a vedea dacă acest cuptor aparține unei locuințe şi pentru cercetarea lui integrală, a fost trasată Cas. 1 la 0,50 m V de S4. În această casetă au fost surprinse la adâncimea de 0,60 m câteva urme de lut galben fără a identifica însă o locuință. Din aceste considerente credem că este vorba despre un cuptor menajer în aer liber.

În Cas.1 şi la demontarea martorului au apărut câteva fragmente (pansă) ceramice de vase borcan lucrate din pastă nisipoasă, decorate pe toată suprafața cu incizii orizontale, un fragment de pansă de la un vas de dimensiuni mai mari, lucrat din pastă cenuşie şi un fragment de zgură de fier. Tot de aici avem şi un fragment de la o oală-borcan cu buza înaltă care pare să dateze din sec. XV - XVI.

În S9, în strat, între 0,30 -0,50 m, au fost descoperite mai multe fragmente care au permis întregirea unui profil aproape complet de la un vas borcan de mici dimensiuni. Buza este răsfrântă cu marginea rotunjită. În zona umărului sunt făcute cu bețişorul două şiruri de alveole; toată suprafața vasului este decorată cu linii incizate. Din vecinătatea cuptorului, (S5, la -0,30 m), menționăm un fragment dintr-un creuzet de mici dimensiuni, păstrat pe jumătate.

Materialele ceramice descoperite în zona cuptorului şi în strat permit o încadrare cronologică în sec. X.

Materialul ceramic şi documentația de şantier se află la MMB, secția de Arheologie, la responsabilul de şantier.

Planşa 54

Note:

1. Sandu-Cuculea 2005, p. 36-38, 46-49 şi fig. 2-3.
2. Sandu-Cuculea 2005, p. 47-48, fig 9; Mănucu-Adameşteanu, C. Bojică, A. Măgureanu 2006, p. 92-93; Mănucu-Adameşteanu, Nona Palincaş 2007, passim.
3. Sandu-Cuculea 2005, p. 36-38, 46-49 and illustration 2-3.

Bibliografie:

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu, Cătălin Bijică, Andrei Măgureanu, *39. Brăneşti, com. Brăneşti, jud. Ilfov, Punct: proprietatea Aurel Checiu*, CCA 2006, p. 92-93.

Gheorghe Mănucu-Adameşteanu, Nona Palincaş, *Cercetări arheologice preventive în satul Pasărea, com. Brăneşti. Descoperiri din epoca hallstattiană timpurie*, CAB 7, 2007, sub tipar.

Vasilica Sandu-Cuculea, *Descoperiri arheologice în comuna Brăneşti, jud. Ilfov*, Bucureşti MIM 19, 2005, p. 36-60.

Abstract:

The archaeological site was detected during surveys in 1999. During this research Late Bronze (Tei culture), Hallstatt Age and Dridu pottery shreds were found.

During the 2007 excavations a house-kiln was found, placed in the open. Because of the ware fragments discovered around this kiln– jars made of sandy fabric and one pot made of gray fabric, the kiln dates from the 10th century A.D.

In the researched area 10th-century A.D. pottery shreds and a 15 th - 16th centuries high-rim jar were discovered.

123. Pecica, jud. Arad

Punct: Şanțul Mare

Cod sit: 11593.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 6/2007

Colectiv: George Pascu Hurezan - responsabil (CM Arad), Florin Draşovean, Alexandru Szentmiklosi (MB Timişoara), John M. O'Shea, Sarah Sherwood (Universitatea din Michigan, SUA), Alex W. Barker (Universitatea din Missouri, SUA)

Obiectivele cercetării:

- adâncirea săpăturii până la steril în suprafețele excavate în campania precedentă;
- continuarea sondării vecinătăților sitului prin carote.

Situl arheologic Pecica *Şanțul-Mare* este situat la 9 km V de Pecica şi 600 m N de albia actuală a Mureşului.

În campania 2007 a fost continuată cercetarea suprafeței deschise în campania precedentă (10 × 10 m).

During the summer of 2007 a collaborative team of archaeologists from Romania and the United States continued archaeological investigations at the site of Pecica "Şanțul Mare". The research is focused on social and economic changes that occur during the course of the Bronze Age within the Carpathian Basin and beyond. The primary goal of the 2007 season was to continue the layer by layer excavation of a 10 by 10 m block beneath the previously excavated Dacian levels on the site, with a particular interest in identifying Bronze Age houses and thermal features. A limited examination of the larger site area was also initiated in the form of magnetometer survey in selected areas within the Bronze Age settlement but beyond the

enclosing ditch. Work at the site began on May 31st and was completed on July 28th.

Excavations during the 2007 season were highly productive. Working from the base of Layer B, which was completely exposed during the 2006 season, the 10 m block was excavated in a series of natural levels to expose a series of discrete Late Bronze Age occupation layers, and exposing a major Bronze Age architectural surface. This surface presented an unexpectedly thick and extensive prepared platform on which one or more structures had been built. The excavations yielded dense deposits of carbonized plant material, animal bone and metallurgical debris. Concurrent with the site excavations a program of remote sensing, initially magnetometery survey, was initiated in collaboration with researchers from the Universitatea de Vest din Timişoara. These survey efforts are linked to the detailed topographic map of the site produced in 2006 and will provide an important view of the larger settlement area.

The great settlement of Pecica "Şanțul Mare" is among the most important archaeological sites in the European Bronze Age. The site occupies a strategic location astride the river Mureş between the ore producing region of the Western Carpathian Mountains and the metal using societies of the Carpathian Basin and beyond. Similarly, its deeply layered Bronze Age deposits have served as a chronological standard for the entire Bronze Age in Eastern Europe. In November of 2003, the Muzeul Banatului Timişoara, the Muzeul Județean Arad, and the Museum of Anthropology of the University of Michigan (USA) entered into a contract to facilitate new archaeological research at the site. Following a brief planning visit in 2004, a major, multi-year field investigation was begun in 2005 with funding from the National Science Foundation (USA). The principal investigators for the research are Dr. Peter Huegel (Arad), Dr. Florin Draşovean (Timişoara) and Dr. John O'Shea (University of Michigan). Additionally, Mr. Pascu Hurezan (Arad), Dr. Alexandru Szentmiklosi (Timişoara), and Dr. Alexander Barker (University of Missouri) were involved in the day to day management of the excavations and Dr. Sarah Sherwood, (University of Tennessee) oversaw site geoarchaeology and micromorphology. Dr. Petru Urdea, Universitatea de Vest din Timişoara (geophysics and remote sensing) also participated in the research consortium. Work during the 2007 field season was begun on May 31st and was completed on July 28th.

The research campaign in 2007 saw the continuation of layer by layer excavation at the site. The specific goal of the 2007 season was to complete the excavation of the final Bronze Age occupation levels of the site and begin the examination of core Bronze Age deposits at the site (Layer C on the master stratigraphic section. In addition, and in accordance with the contract, work in 2007 continued the program of offsite geological testing, and the development of a regional GIS site database.

Work at the site in 2007 began with the removal of backfilled sediment and the reestablishment of the 10 x 10 m grid that was begun in 2006. The excavation zone covers an area of 12 x 12 m, which includes the 10 x 10 m excavation block and an unexcavated belt around the excavation area to protect the site profiles. Following the procedure established in 2006, the excavation block was divided into a series of 2 x 2 m squares for the purposes of data recording and flotation sampling. As the depth of excavation increased, it was necessary to provide ladder access to the excavation, and a novel crane assembly was developed by the technicians at the Muzeul Județean Arad to enable excavated sediments to be removed for screening or flotation.

Excavation continued on a layer by layer basis, working systematically across the site surface, beginning with the exposed profile in Trench 1. Each successive easterly row of squares was completed before the next tier was opened. Excavation was conducted with small hand tools, with the total volume of deposit removed recorded. Within each 2 x 2 m square, 10 percent of the soil removed was dry sieved through screens with a mesh size of 65 cm. Additionally, two 10 l samples from each square level were collected for flotation. Flotation samples were processed in the field laboratory using a Flote-tech automatic flotation system. All significant finds were mapped in three dimensions with the Sokkia total station, as were the starting and ending elevations of each unit, and the perimeters, tops, and bases of all features. Throughout the period of excavation, daily three dimensional maps of the excavation were constructed, as were layer photo mosaics. A series of thirteen 'micro-morphology' samples were also collected over the course of the block excavation. These samples, when analyzed, will provide important information on the creation and composition of the site's micro-stratigraphy.

Materials recovered during excavation and screening were bagged separately by square and were returned to the field laboratory each evening. Materials were washed and sorted, with faunal remains being separated from artifacts. Artifacts were counted and weighed in general categories (ceramics, stone, metal, slag, shell, daub) with diagnostic artifacts being removed for further description, photography and analysis. Preliminary analysis of the animal bone and diagnostics ceramics was undertaken on a systematic sample of the excavations units during the course of the 2007 season. The remainder were packaged and stored for future analysis. Flotation samples were separated into light and heavy fractions (floating and non-floating) during the flotation process. The light fraction samples were transported to the University of Michigan for detailed analysis of micro-faunal and plant remains.

In addition to the layer by layer excavation of the site units, visible features, primarily deep pits, were excavated as units using natural layers. For larger pits, the feature was bisected so that a profile of the feature fill would be visible after half of the feature had been excavated. Unless the pit was positively determined to be a modern looter's pit, the sample of soil from each feature was 100% screened, excluding only that sediment collected for flotation sampling. Each feature was mapped and photographed during excavation, and the top, base, perimeter, and internal levels of each were mapped using the total station.

At the completion of the 2007 field season, the excavation surface was covered with plastic sheeting, and backfilled with soil to ensure its protection. All collected materials were inventoried and packed for storage at the Muzeul Județean Arad.

In addition to site excavation, the 2007 season saw the initiation of geophysical survey of the larger Pecica site area. The survey is under the direction of Dr. Petru Urdea of Universitatea de Vest din Timişoara. Making use of the detailed site topographic map created in 2006, the Western University team began systematic Magnetometer survey in July. This work will continue in 2008, and will also incorporate resistivity survey.

Fieldwork conducted during the summer of 2007 was extremely successful, both in terms of achieving the research goals set for the year, and for its unexpected discoveries.

The final Bronze Age occupation of the site, represented by Stratigraphic Layer B1-2 and B1-3, was composed primarily of windblown deposits (see report of 2006 campaign). The deposits of Layer C exhibit partially burned deposits embedded within a thick layer of rubble. Micromorphological samples collected in 2006 reveal that there is significant cementing of the deposit due to the carbonate precipitates. This results in the presence of inexplicably hard layers within the deposit which can be misinterpreted during excavation as discrete cultural layers or trampling zones. Several of these 'non-cultural' layers were noted during the excavation of Layer C across the site. The base of Layer C represents a complex preserved site surface.

The easterly portion of the excavation block represents a thick prepared platform which appears to have served as the foundation for one or more houses or structures, as witnessed by numerous postholes and a number of small pits originating at this surface. Rubble and daub were found immediately above the top of the platform as were burned cultural deposits, all suggesting that the structure had been burned. The platform itself varied in thickness from 20 to more than 50 cm and was comprised of a very hard packed and fired surface, above a less densely packed aggregate of burned earth and cultural debris. It appears that this aggregate was not burned in situ, but had been fired elsewhere and then deposited on a prepared ground surface on the site. In one test square, unit 18N18E, the platform surface was removed, a process that required picks and shovels. The extreme hardness of the upper surface is undoubtedly due to the combination of cultural preparation and firing, and to the natural cementing action of precipitated.

To the southwest of the house platform, a dense layer of architectural rubble was encountered. This rubble layer averaged 20 cm in thickness, and was deposited atop older midden deposits. The rubble seems associated with the Layer C architectural features. To the northwest of the house platform, a unique layer of site midden was preserved. The deposit was characterized by unusually well preserved large animal bones. The surface was very hard and, again, appears to have been cemented by precipitated carbonates in the deposit. To the extreme west of the excavation block, a second heavily burned architectural feature was exposed, which had also been visible in the Trench 1 site profile. This feature could plausibly be the corner of another major structure. Alternatively, it could be the remains of a thermal feature, such as a kiln or smelter. Several of these high temperature features were encountered during the excavation of Layer C. One of these, located in site tier 18 East was extensively sampled for archaeomagnetic dating.

At total of 80 new samples for carbon dating were collected during the 2007 season, of which an initial series of 15 have been submitted for dating. Processing of flotation, micro morphology, and metallurgical slag samples are currently underway. It is possible, however, to summarize the preliminary results of the faunal analysis conducted by Amy Nicodemus during the 2007 field season.

The preliminary analysis encompasses the identification of 3852 bones and bone fragments and an additional 669 shell fragments. These counts reflect recovery from toweling and dry screening, and do not include animal bone and shell recovered from flotation. While a more detailed analysis of the individual feature deposits is underway, the results summarized here characterize the Layer C deposits as a whole. The breakdown of identified bone by taxon and type are presented in the annexes.

Like other Bronze Age sites in the region, domestic mammals comprise the majority of the identifiable fauna in all these levels. When compared against all wild mammals, livestock make up over 80% of the identifiable animal remains. Among domestic animals, sheep/goat predominate, followed by pig. Domestic horse constitutes four percent of the identified domestic specimens. Among wild taxa, red deer are most common followed by roe deer. A number of the other wild mammals are represented in low quantities, and many of these are fur bearing.

The 2007 field season, which saw the initiation of level by level excavations in the core of the Bronze Age deposits, was successful and provides a solid foundation for deeper probing into the core of the Bronze Age occupation. While the pace of excavation was somewhat slower than hoped, it is expected that the pace will quicken now that we have moved into a zone with much clearer stratigraphic layers. A question of particular importance to be pursued during the 2008 season concerns the nature of the large platform, and what it represents in terms of the organization of settlement in the Bronze Age community.

We continue to benefit from an extremely productive collaborative relationship with the Muzeul Județean Arad and the Muzeul Banatului Timişoara, and from the skills and experience of our senior collaborators, Dr Florin Draşovean and Dr. Peter Huegel. The daily presence on site of Dr. Szentmiklosi and Mr. Hurezan has been an important factor in the success of the work. Finally, the friendly and cooperative atmosphere that has developed among the Romanian and American student crews, and with the people of the village of Semlac, is particularly appreciated and valued.

Anexa 7

124. Piatra Neamț, jud. Neamț

Punct: Poiana Cireşului

Cod sit: 120735.04

Autorizația de cercetare sistematică nr. 132/2007

Colectiv: Marin Cârciumaru - responsabil, Mircea Anghelinu, Loredana Niță, Daniela Iamandi, Marian Cosac, Florin Dumitru, Valentin Dumitraşcu, Iulia Neaga (UV Târgovişte), Leif Steguweit (Institut für Ur- und Frühgeschichte, Univ. din Erlagen-Nürnberg), Ulrich Hambach (Univ. din Bayreuth), Ovidiu Cârstina (CNMCD Târgovişte).

Situl paleolitic de la Poiana Cireşului se află plasat la aprox. 4 km de Piatra Neamț, pe malul drept al Bistriței, pe un martor de eroziune echivalent terasei mijlocii a râului, la poalele masivului Cernegura, în dreptul fostei baze nautice, pe drumul care leagă oraşul Piatra-Neamț de anexa Doamna.

Începând cu anul 2005 şi până în prezent, situl este cercetat de către un colectiv internațional, reunind specialişti de la Universitatea „Valahia" din Târgovişte, CNM „Curtea Domnească" din Târgovişte, Universitatea din Erlangen-Nürnberg şi Bayreuth (Germania), respectiv Aix-en-Provence (Franța).

Principalele obiective urmărite de campania 2007 au vizat confirmarea secvenței geologice acumulate la Poiana Cireşului, verificarea extinderii nivelului epigravetian II, completarea colecțiilor litice şi faunistice şi recoltarea de probe pentru analize paleomagnetice şi datări prin termoluminiscență.

Reamintim că, în cursul campaniilor 2005-2006, secvența geologică şi culturală de la Poiana Cireşului s-a demonstrat a fi mult mai lungă şi mai complexă decât se cunoştea. În consecință, s-a impus ca necesară extinderea săpăturilor realizate în anii anteriori, doar pentru partea superioară a secvenței. Adâncirea săpăturii nu este posibilă, deocamdată, din motive de securitate, suprafețele deschise rămânând, din pricina contextului topografic, nivelului de finanțare şi rigorilor de înregistrare, încă reduse. Ea rămâne misiunea cercetărilor viitoare, pe măsură ce partea superioară a depozitului este sistematic epuizată, pentru a permite elaborarea unei strategii de cercetare a părții inferioare a secvenței geologice.

Prin urmare, a fost deschisă SVII (15 m²), împărțită în 15 carouri cu latura de 1 m (A1-A3, B1-B3, C1-C3, D1-D3, E1-E3) şi situată la E de secțiunea V (27 m²), cercetată în campaniile 2003-2006.

La ad. de 2,70 m (toate adâncimile precizate în continuare sunt raportate la punctul 0 unic), pe profilul de E a apărut o concentrare discontinuă de pământ ars şi ceramică fragmentară. Acest nivel postpaleolitic, regăsit ocazional şi în alte zone ale sitului, şi care a afectat cu certitudine partea superioară a secvenței paleolitice, a fost atribuit culturii Criş.

Materialul litic şi faunistic paleolitic aparținând celui de-al doilea nivel epigravettian (nederanjat) este concentrat la adâncimea de 2,90 -3,05 m, în special în c.D1 şi E1. Acesta este format, ca şi în campaniile anterioare, dintr-un bogat eşantion litic (resturi de debitaj şi unelte din menilit, gresie şi silex), la care se adaugă numeroase resturi faunistice (os, corn) aparținând, predominant, renului. Printre acestea din urmă se remarcă un metapod de cal, cu incizii romboidale, asemănător, ca dimensiuni şi decor, unei descoperiri anterioare (2005) şi o piesă de tip *lissoir*, din corn.

Nivelurile de acumulare marcată a materialului arheologic sunt contradictorii în raport cu situațiile observate în secțiunile anterioare. Astfel, panta naturală a suprafeței deschise, orientată SN, determina o apariție gradată a densității materialului, începând cu carourile situate în partea superioară a pantei (A1-A3, B1-B3). SVII contrazice această situație, densitatea de material arheologic apărând pentru prima dată în carourile situate spre extremitatea inferioară a pantei naturale (C1-D1-E1). Această observație indică serioase modificări postdepoziționale în partea superioară de depozitului.

O a doua pantă/înclinare a nivelului cultural a fost evidențiată în cursul procesării informatice a valorii adâncimilor la care erau înregistrate piesele litice. Creşterea în densitate a materialului arheologic s-a observat, astfel, gradat, începând cu carourile de pe latura vestică şi sfârşind cu cele de pe latura estică, ceea ce indica o înclinare, orientată V-E, a nivelului cultural din depozitul de loess pseudomicelian. În SVII, această înclinare este deosebit de accentuată: în condițiile în care depozitul de loess pseudomicelian apare pe latura vestică (A1-E1, A2-E2) la ad. de 2,70 m, în extremitatea estică a secțiunii, în special în c.A3, depozitul de sol prismatic, dur (în fapt, o bioturbare a loessului subiacent) persistă până la ad. de 3,12 m. Obiectivele cercetărilor viitoare includ, printre altele, o extindere a suprafeței SVII, pentru delimitarea variațiilor de adâncime ale contactului dintre cele două depozite stratigrafice discutate şi pentru reconstituirea mai amplă a situației topografice a nivelului epigravettian, rămas în continuare unul dintre cele mai bogate contexte paleolitice identificate până acum în România.

În cursul campaniei 2007 s-a recoltat, de asemenea, un bogat şi bine conservat ansamblul osteologic, ca şi 2 probe sedimentologice pentru analize paleomagnetice şi datări prin termoluminiscență, din profilele de V, respectiv de N ale SVII.

125. Pietroasa Mică, com. Pietroasele, jud. Buzău

Punct: Gruiu Dării

Cod sit: 48539.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 9/2007

Colectiv: Valeriu Sîrbu, responsabil (M Brăila), Sebastian Matei (MJ Buzău), Dan Ştefan, Magdalena Dutescu (Digital Domain SRL), Cătălin Constantin, Monica Nicolăescu (FIB), Andreea Marinescu, Nicolae Şerban (UV Târgovişte)

Cercetarea s-a desfăşurat în două sectoare: *Platou şi Terasa 1*

Platou

Săpăturile arheologice s-au concentrat în S7, S8, S13, S19, S21, S22, S24. În această campanie s-a continuat cercetarea unor complexe din epoca clasică geto-dacică, dar şi din sec. IV-III a.Chr., în paralel cu săparea în nivele din epoca bronzului şi eneolitic.

Epoca geto-dacică

Complexe din sec. I a.Chr.-I p.Chr.

Anul acesta nu a mai fost descoperit nici un complex de tip moviliță cu ring de pietre la bază, fiind doar demontate pietrele ce alcătuiau „ringurile" complexelor 114, 115, 116, 117, identificate în anii anteriori. În schimb, au fost identificate 3 gropi noi (C133, din S21, C134 şi C135, din S24) şi două vetre *in situ*, prima în S7 şi cea de a doua în S22. De asemenea, alte două aglomerări de pietre descoperite în campania din 2006, notate cu C121, din S8, şi C138, din S7, a căror semnificație era incertă, s-au dovedit a fi tot complexe adâncite.

Campania din acest an ne-a oferit o serie de elemente care ar putea indica existența unor resturi de construcții; este vorba de două complexe identificate în S8 şi S22, la ad. de 0,75/0,80m.

Primul complex, C131, s-a observat după îndepărtarea pietrelor ce alcătuiau complexele C115, C116 şi C117, când, în c.A şi D, pe o suprafața de aprox. 2 m², s-a individualizat o zonă de pământ roşcat, spre margini cu zone mai gălbui; foarte aproape de aceasta zonă a fost găsită şi o groapa de stâlp (d=30cm), bine individualizată, în care se aflau pietre trecute printr-un foc foarte puternic.

Cel de-al doilea complex, C132, se prezenta sub forma a două „benzi", late de 0,60 m, compuse din pietre aşezate una lângă alta, ce alcătuiau un unghi drept; prima „bandă" avea o lungime de aprox. 3 m, intrând în malul de NE al secțiunii, iar cea de a doua se putea observa doar pe o porțiune de 0,30 m, restul întrând în malul de NV. În zona unde ar fi trebuit sa se unească cele două „benzi", se afla o structură relativ circulară de piatră cu d de aprox. 1 m (C137) care, după modul cum erau aşezate pietrele, pare să indice existența unui complex adâncit. Aşa cum se prezintă situația în acest stadiu al cercetării e posibil ca acest complex să reprezinte fundația unei construcții din care se mai păstrează, cel puțin, două laturi şi, probabil, groapa de stâlp din colț. Date finale privind acest complex vom putea avea doar după extinderea săpăturii spre NE şi NV, lucru avut în vedere în cursul campaniilor viitoare.

Materialul arheologic descoperit este destul de bogat şi variat. S-au descoperit, parțial întregibile sau fragmentare, aproape toate tipurile de vase întâlnite la geto-dacii din sec. I a.Chr - I p.Chr., modelate atât cu mâna, cât şi la roată. Şi de această dată remarcam numărul mare de fusaiole şi lame de cuțit din fier descoperite, dar şi alte piese din lut (rondele, jetoane, greutăți piramidale cu perforație), fier (dăltiță, dorn, otic) sau bronz (aplică, fibule).

Complexe din secolele IV-III a.Chr.

Singura secțiune unde au fost cercetate complexe *in situ* din această perioadă este S7. Cuptorul (C111), descoperit în campania trecută, a fost secționat pe direcția NV-SE. Astfel, s-a observat că vatra cuptorului a fost amenajată direct pe un pământ cenuşiu, pigmentat cu cărbune, în care se afla şi un ciob mare de vas cenuşiu, lucrat la roată. C123, care inițial se concentra doar într-o mică porțiune, având o formă ovală, s-a extins în toată suprafața caroului C al secțiunii S7. Umplutura acestui complex era afânată, negricioasă, cu mult cărbune şi fragmente ceramice. Se remarcă resturile sparte ale unui vas, răspândite pe o suprafață mai mare, precum şi un fragment de amforă ştampilată din Herakleea Pontica. În timpul secționării cuptorului s-a observat că pereții acestuia, în momentul dezafectării, au căzut direct pe umplutura lui C123. De asemenea, trebuie consemnat că în imediata apropiere a cuptorului au fost descoperite mai multe vase fragmentare din sec. IV-III a. Chr. (C125), care stăteau pe un pământ galben, utilizat probabil la amenajarea cuptorului. Având în vedere aceste date apreciem că C123, C125 şi C111 reprezintă un ansamblu de complexe din sec. IV-III a. Chr.

Epoca bronzului

În această campanie nivelul de epoca bronzului a fost atins în suprafețele S7, unde a fost descoperită o vatră *in situ*, şi în S21. Dintre fragmentele ceramice descoperite remarcăm câteva decorate cu „ghirlande" sau „cusături" incizate, specifice etapelor târzii ale culturii Monteroru.

Epoca eneolitică

Nivelul eneolitic a fost epuizat în întregime în S13, unde au fost cercetate şi ultimele resturi ale complexului C113 (locuință incendiată). Adâncimea medie la care s-a ajuns este de aprox. 2,80 m. Materialul ceramic este bogat şi consta din vase, parțial întregibile, unele pictate, lame de silex şi oase de animale.

Terase

În campania din acest an un obiectiv important l-au reprezentat explorările arheologice desfăşurate pe terasele din S şi SE incintei fortificate. Având în vedere tipul special al situațiilor de epocă dacică clasică identificate pe platou, integrarea lor într-un context arheologic cu conexiuni cronologice şi culturale a devenit necesară.

Investigațiile au combinat cercetarea de suprafață cu sondajele de verificare şi săpătura sistematică, toate activitățile fiind permanent susținute de înregistrări topografice. Cercetările au pus în evidență o dimensiune neaşteptată a sitului de la *Gruiu Dării*, o amploare nebănuită a prezenței umane în epocile bronzului şi, îndeosebi, dacică târzie. Totodată, au evidențiat amenințarea majoră de distrugere a sitului datorită activităților ilegale de exploatare a pietrei.

Astfel, în urma campaniei din 2007, la suprafața cunoscută a incintei, de cca. 3300 m^2, s-a identificat o arie de circa patru ori mai extinsă, ce constă dintr-un întreg sistem de terase situate în partea sudică şi sud-estică a masivului dominant pe care se află incinta sacră. Aceste terase coboară spre câmpie, fiind expuse soarelui şi bucurându-se de o vizibilitate remarcabilă.

Terasa 1 se localizează la 100 m E de platou şi 50 m mai jos, ca diferență de nivel, înconjurând spre S masivul pe o lungime de aprox. 300 m. Din păcate, l păstrată a terasei, între 5-20 m, nu reprezintă decât o parte a terasei inițiale, întrucât exploatările pentru piatră au distrus, în timp, baza calcaroasă a dealului, „muşcând" continuu din lățimea teraselor, întrucât acestea, fiind mai accesibile, au fost şi cele mai expuse distrugerilor.

Această terasă, remarcată încă din 2004, când în porțiunea sa cea mai largă (aflată la 180 m ESE de incintă), s-au săpat două sondaje de 1 x 1 m, care au confirmat prezența materialului dacic, atât la suprafață, cât şi până la adâncimea de -0,50-0,60m. În 2006, cele două sondaje au fost unite prin S1 (10 x 2m), unde a ieşit la iveală un complex de tipul celor cercetate pe platou (C201).

În 2007 au fost practicate pe T1 opt noi sondaje, reprezentate de casete de 1 x 1 m, precum şi de îndreptări de maluri, pentru obținerea de profile stratigrafice şi, în acelaşi timp, au fost continuate cercetările în zona S1, prin alte două suprafețe către V: S102=8 x 1,50 m şi, respectiv, S103=2 x 6 m.

Rezultatele cercetărilor au pus în evidență următoarea succesiune stratigrafică:

0 -0,10 m, sol vegetal actual,

-0,10 -0,45 m, sol negru granulat cu numeroase materiale dacice (sec I a. Chr.-I p. Chr.),

-0,45 -0,55 m, sol gălbui-cenuşiu cu materiale din epoca bronzului-cultura Monteoru

-0,55 -0,60 m, sol steril ori stâncă nativă.

Această succesiune stratigrafică a apărut în toate sondajele şi secțiunile cercetate pe T1. Pentru epoca bronzului au fost identificate, în S1, două vase întregibile, aşezate în cavități din stâncă, împreună cu câteva pietre.

În cadrul stratului de epocă dacică au fost identificate, în cele trei suprafețe cercetate pe T1, o succesiune de situații arheologice bogate în material arheologic, despre a căror natură exactă nu se pot face precizări decât la finalizarea cercetărilor.

De pe Terasa 1, unde săpăturile sunt doar la început, vom prezenta, succint, doar două complexe, ambele databile în sec. I a.Chr.-I p.Chr.

Cpl C201, de tip moviliță, de formă ovală, a inclus o mare cantitate de fragmente de pereți arşi de locuință şi numeroase vase şi fragmente de vase (peste 300, din care multe formează vase întregibile), dar lipsesc oasele de animale. De remarcat că deşi pereții erau puternic arşi nu erau urme de cărbune ori de cenuşă în complex. O serie de vase au fost depuse întregi, vertical, ele spărgându-se ulterior; nu prezintă urme de ardere secundară. După toate caracteristicile sale, acest complex reprezintă o depunere, nicidecum resturile *in situ* ale unui complex de locuire.

În cazul lui C206, sub o amenajare ovală din pietre de râu, fragmente ceramice, rare oase de animale, era o zonă rectangulară din dale de piatră, îngrijit aranjate, iar dedesubtul acesteia se afla un strat de pământ negru cu rare fragmente de vase dacice. Poziția sa stratigrafică indică faptul că el a intersectat un alt complex, ce conținea numeroase şi variate vase dacice, situație pe care o vom clarifica în campania următoare.

Bibliografie:

V. Dupoi, V. Sîrbu, *Incinta dacică fortificată de la Pietroasele-Gruiu Dării, județul Buzău (I)*, Buzău, 2001;

V. Sîrbu, S. Matei, V. Dupoi, *Pietroasa Mică, com. Pietrioasele, jud. Buzău. Punct Gruiu Dării,* CCA 2002, p. 233-235, pl. 82; CCA 2003, p. 232-233, pl. 94; CCA 2004, p.232-234, pl. 51-B; CCA 2005, p. 271-274, pl. 30;
V. Sîrbu, D. Ştefan, C. Garganciuc, S. Matei, *A Dacian Sacred Enclosure in Carpathian Mountains - Pietroasele-Gruiu Dării*, CAA 2003*,* BAR International Series 1227*,* Vienna*,* 2003*,* p. 72-75;
V. Sîrbu, *Observații privind incinta sacră dacică de la Pietroasa Mică-Gruiu Dării, com. Pietroasele, județul Buzău*, în *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, Brăila, 2004, p. 183-214;
V. Sîrbu, S. Matei, V. Dupoi, *Incinta dacică fortificată de la Pietroasa-Mică – Gruiu Dării*, *com Pietroasele, jud. Buzău (II),* Buzău, 2005.

126. Piteşti, jud. Argeş

Punct: Biserica Sf. Nicolae şi Sf. Pantelimon (Biserica cu ceas)

Cod sit: 13178.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 119/2007

Colectiv: Spiridon Cristocea – responsabil, Teodor Cioflan, Romeo Maschio, Dragoş Mândescu (MJ Argeş)

Ridicată chiar în inima târgului Piteştilor, la capătul nordic al insulei cuprinsă între străzile Şerban Vodă (la E) şi Domnița Bălaşa (la V), Biserica cu hramurile Sf. Nicolae şi Sf. Pantelimon, aparținând comunității de târgoveți, a fost unul dintre cele mai reprezentative monumente de arhitectură ale oraşului.

Prima construcție - o biserică mică din zid -, datând probabil de la mijlocul sau din a doua jumătate a sec. XVIII, avariată de cutremurul din 1802, a fost refăcută şi mult mărită în 1812, pe cheltuiala orăşenilor („mahalagiilor").

Pisania bisericii, de mari dimensiuni (99,5 cm x 140 cm), spartă în patru fragmente în împrejurările demolării din 1962, se păstrează în expoziția Muzeului Județean Argeş: „*Marile şi preaputernecu Dumnezeu, cu a sa purtare de grijă, toate le chivernisăşte şi le săvârşăşte, precum şi ceastă sfântă beserică, ce era mai-nainte mică şi prăpădită de cutremur, cu ajutorul său şi al sfântului Ierarhu Nicolae şi alŭ Sfântului Pandeleimon, al cărora este hramu, s-au făcut precumŭ se vede cu cheltuiala mahalagiilor şi al altorŭ creştini şi s-au săvârşit în domniia mării sale, Io Gheorghie Caragea voevod, când ruşii s-au dus din țară, făcând pace, într-al doilea război, păstorindŭ pre norodu aceşti eparhi, preasfințitul iubitoru de Dumnezeu, chirio, chir Iosif, întâiul episcop al aceştii nooi episcopii Argeş; 1812 octombrie 30*".

Incendiul din vara anului 1848 va afecta şi Biserica Sf. Nicolae (însemnările vremii arată că „*În 18 august 1848, la trei ceasuri din noapte, au ars tot Târgul Piteşti, trei mahalale şi trei biserici, între care şi Biserica Sfântul Nicolae*"), supusă din nou reparațiilor în 1864. Din anul 1873, în turla clopotniței aflată deasupra pronaosului, avea să fie instalat un orologiu cu patru cadrane (danie făcută bisericii de farmacistul Ştefan Babic), păstrat astăzi în colecția Muzeului Județean Argeş. Astfel, biserica intră în memoria colectivă a comunității orăşeneşti drept *Biserica cu Ceas*.

De mari dimensiuni (cca. 25 x 9 m), de tip navă (fără abside laterale), compusă din altar, naos, pronaos şi un pridvor deschis, cu două turle înalte, una pe pronaos, alta pe pridvor, Biserica Sf. Nicolae a jucat un rol important în viața oraşului. Nu trebuie uitat că a avut rolul de catedrală, aici oficiindu-se, la 30 aprilie 1878, primul *Te Deum* al României independente, în prezența domnitorului Carol I.

În scuarul din partea de N, a fost amplasat, prin 1905, bustul lui Ion C. Brătianu, opera sculptorului D. Mirea, dispărut şi el după 1947.

Declarată monument de arhitectură prin Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 1160/1955, Biserica Sf. Nicolae nu s-a bucurat de acest statut decât şapte ani, fiind demolată în iulie 1962 din rațiuni ce țineau de noile amenajări urbanistice ale Piteştiului.

Înainte de începerea şantierului arheologic, zona fostei Bisericii Sf. Nicolae, situată chiar în centrul municipiului Piteşti, în vecinătatea estică a Hotelului Muntenia, era inclusă în artera pietonală cuprins între Teatrul „Alexandru Davila" şi Magazinul Trivale (Str. Victoriei), prezentând aceleaşi caracteristici cu cele ale restului peisajului: aproximativ două treimi din spațiul şantierului arheologic era acoperit de asfaltul trotuarului actual, o a treia parte extinzându-se în zona verde învecinată. Conform documentării, consultării planului urbanistic interbelic şi măsurătorilor făcute în prealabil, zona de interes arheologic era cea delimitată longitudinal de doi arbori: un tei situat pe trotuarul dinspre hotel, la V, şi un pin de Normandia ce domină spațiul verde, la E.

În data de 12 iunie am început lucrul cu organizarea de şantier şi cu măsurătorile pentru reperarea amplasamentului exact al monumentului, făcute de la fațada singurului edificiu din apropiere, contemporan bisericii şi rămas în picioare până în prezent - Restaurantul Argeş.

După aceste operațiuni preliminare, în dimineața zilei de 13 iunie au debutat săpăturile arheologice propriu-zise, care au durat aproape patru săptămâni (până la 9 iulie), decapându-se inițial o suprafață de 15 x 10 m, corespunzând tramei stradale actuale, fără intervenții asupra sectorului de spațiu verde, stabilind de comun acord cu reprezentanții Primăriei ca numai ulterior, în funcție de situația şi de starea vestigiilor arheologice, cercetările să se extindă şi în acest sector vestic.

Încă de la nivelul situat imediat sub asfaltul îndepărtat, s-au putut repera traseele zidurilor bisericii, sub forma a două benzi paralele roşcate (cca. 10 m distanța dintre ele), consistente şi bine marcate, orientate E-V. Deja de la -0,35 m adâncime față de nivelul actual de călcare urmele zidurilor de N şi de S ale naosului Bisericii Sf. Nicolae, au putut fi puse clar în evidență, observându-se detaliile de construcție, din cărămizi arse cu dimensiunea de 25 x 13 x 5 cm, legate cu mortar de var şi dispuse cu latura lungă transversal pe zid. Grosimea structurii surprinse este de 1,4-1,5 m.

Pentru a clarifica problema fundației bisericii de la 1812, am practicat deschiderea unei casete de 1,5 x 1,5 m perpendiculare pe latura de N, din exterior, dublând-o ulterior cu încă una, de aceleaşi dimensiuni, amplasată în interiorul bisericii, de asemenea perpendiculară pe zidul nordic, în prelungirea celei exterioare.

Rezultatele au fost următoarele: structura de zidărie surprinsă, cu latura de 1,4 m, se adâncea cu numai 0,7 m, suprapunând direct pământul viu, steril arheologic (humă curată, brun-cenuşie). Cărămizile roşii, prinse cu mortar de var, erau omniprezente în structura respectivă, până la baza acesteia, fiind surprinse în total un număr de 10-11 asize. În zona celor 4-5 asize de la bază mortarul este mai abundent, sporind în consistență. Ultima asiză de cărămizi suprapune un strat de mortar în care granulele de var sunt de dimensiuni mai

mari, şi care, la rândul său, la o adâncime de 1 m faţă de nivelul actual de călcare, suprapune direct pământul viu. Grosimea structurii de zidărie descreşte pe măsură ce se apropie de bază: dacă grosimea sa maximă, înregistrată la cca. 0,5 m de la bază, atingea 1,4 m, talpa (ultima asiză de cărămizi şi stratul de mortar) nu depăşea 1 m grosime. Considerăm, aşadar, că întreaga structură din cărămidă roşie surprinsă pe o ad_{max} de 0,7 m şi o gr_{max} de 1,5 m reprezintă fundaţia din 1812 a Bisericii Sf. Nicolae, amplasată pe traseul unui şanţ iniţial evident albiat, cu l_{max} la gură de cca. 1,5 m, iar la bază de aproximativ 1 m.

Lângă bordura dinspre V a trotuarului, în interiorul spaţiului bisericii, am surprins fragmente dintr-un alt zid, distrus în mare parte de intervenţii recente (conductă de apă, la -0.7 m ad.), perpendicular pe fundaţia nordică şi asemănător cu aceasta ca şi tehnică de execuţie şi compoziţie, pe care îl putem considera delimitarea dintre pronaosul şi naosul bisericii de la 1812.

Pentru cercetarea altarului bisericii din 1812, am extins zona de săpătură către E, în sectorul verde, în jurul pinului alb. Acest arbore care a trebuit să fie cruţat, precum şi numeroasele intervenţii moderne (conducte, cămine de canalizare) au ridicat obstacole majore în cercetarea amănunţită a altarului.

Totuşi, au putut fi trase câteva concluzii şi în acest sector. Primele cărămizi ale fundaţiei altarului au fost reperate destul de sus, la numai 0,2 m adâncime. Gr_{max} a fundaţiilor altarului este aceeaşi ca în zona naosului, şi anume 1,5 m. Planul absidei altarului era hexagonal la exterior, însă cu laturile inegale (între 2,5 şi 4 m) şi, prin urmare, uşor asimetric. Întregi au fost surprinse numai latura a treia (3,1 m) şi a patra (2,8 m).

Aşadar, din Biserica Sf. Nicolae ridicată la 1812, am cercetat naosul în cea mai mare parte, precum şi altarul (parţial). Naosul de dimensiuni mari, avea o l de 6,8 m la interior (9,5 m la exterior) şi o L de 9,5-10 m. Altarul avea o deschidere maximă de 9 m iar adâncimea absidei era de cca. 7 m. Sectorul pronaosului rămâne la V de zona cercetată, în afara acesteia, fiind probabil distrus de fundaţiile şi subsolul Hotelului Muntenia.

Din biserica veche, ridicată din cărămidă către mijlocul sec. al XVIII-lea, şi alcătuită foarte probabil numai din naos şi altar, au putut fi surprinse fundaţia zidului sudic al naosului şi parţial cea a altarului (inclusiv despărţitura dintre naos şi altar), precum şi un mic fragment (1,6 m lungime) din extremitatea de N a fundaţiei peretelui vestic al naosului.

Fundaţia de N a bisericii vechi a fost în cea mai mare parte suprapusă şi desfiinţată de zidul nordic al naosului bisericii de la 1812. Vestigiile vechii biserici au fost surprinse la 0,6 m adâncime faţă de nivelul actual de călcare, fundaţia, cu o lăţime de maximum 0,6 m, adâncindu-se până la maximum - 0,90 m. În zona altarului, fundaţia a apărut mai sus, la -0,45 m ad., talpa aflându-se mai jos cu 40 cm.

Structura fundaţiei vechii biserici diferă sensibil faţă de cea a bisericii noi: se caracterizează prin utilizarea predominantă a pietrei de râu de dimensiuni mijlocii, legată cu un mortar de var de slabă consistenţă şi calitate, mai nisipos şi cu o culoare pronunţat gălbuie, precum şi prin raritatea cărămizilor care, atunci când sunt totuşi prezente, sunt de o calitate mult inferioară celor folosite la noua construcţie.

Concluzionând, putem afirma că vechea biserică, construită din cărămidă cândva în sec. al. XVIII-lea, era un locaş modest, de mici dimensiuni: naosul de 6,7 x 5,9 m (la interior), iar altarul, în formă de potcoavă, având o deschidere de 4 m şi o ad. de 3,2 m (la interior). Fundaţiile, atât cea a naosului, cât şi cele ale altarului şi a catapetesmei, nu depăşeau 0,6 m în grosime.

Trebuie spus că întreaga zonă cercetată a fost bulversată de intervenţii edilitare recente: reţea electrică, stâlp de iluminat stradal, baza unui panou publicitar de mari dimensiuni, conducte de apă, reţea de canalizare (inclusiv două cămine) etc., toate acestea aducând numeroase prejudicii integrităţii monumentului şi viciind rezultatul cercetării arheologice în privinţa obţinerii unor date esenţiale privind detaliile planimetrice ale celor două biserici, în special în sectorul estic corespunzător altarelor.

Mormintele:

În timpul cercetărilor arheologice au fost reperate şi cercetate 14 morminte: trei în interior şi 11 în exterior (patru pe latura de sud şi şapte pe latura de N), numai şase dintre ele conţinând schelete întregi, în conexiune anatomică.

Mormintele din interior. În sectorul sud-vestic al naosului bisericii noi au fost descoperite trei morminte: un mormânt conţinând un schelet aproape întreg (lipsea numai partea inferioară - tibiile şi parţial femurele, rupte de un şanţ de tăia în diagonală spaţiul interior al naosului bisericii noi), încă un mormânt în mare parte deranjat şi desfiinţat de şanţul respectiv (se păstrau numai oasele picioarelor), precum şi încă un mormânt, marcat de o cantitate însemnată de oase depuse grupat, probabil în urma deranjării mormântului respectiv cu ocazia unei înhumări ulterioare. Mormintele din interior au fost lipsite de inventar funerar, însă în şanţul ce trecea prin acest grup de morminte şi care afecta şi fundaţia sudică a bisericii vechi, al am descoperit un inel din aliaj cu suport rotund pentru montură. Toate cele trei morminte descoperite în interior ţin în mod evident de biserica veche, aşadar pot fi datate în sec. XVIII.

Mormintele de pe latura sudică

În imediata vecinătate zidului sudic a naosului bisericii noi, au fost descoperite două morminte intacte, cu scheletele în conexiune anatomică (maturi), orientate V-E, în poziţie decubit dorsal cu braţele pe piept. Ambele se aflau la o ad. de -0,75 m faţă de nivelul actual de călcare şi erau lipsite de inventar, cu excepţia unui inel de argint descoperit la mâna dreaptă a defunctului din primul mormânt.

În dreapta primului schelet şi în stânga celui de-al doilea au fost reperate resturile depuse grupat a încă două schelete (cranii, oase lungi, vertebre etc.) aparţinând unor morminte deranjate cu ocazia celor două înhumări mai noi. Prin poziţionarea lor faţă de traseul zidului sudic al bisericii noi, considerăm că cele două morminte intacte aparţineau foarte probabil de acest edificiu şi nu de biserica veche.

Mormintele de pe latura nordică.

În exteriorul bisericii noi, în apropierea fundaţiei zidului de N al naosului, au fost descoperite şapte morminte, dintre care numai trei erau în cea mai mare parte întregi, cu scheletele în conexiune anatomică. Primele patru morminte au fost reperate cu ocazia deschiderii casetei perpendiculare pe traseul nordic al fundaţiei. Numai unul, descoperit la o adâncime de 0,87 m faţă de nivelul actual de călcare, prezenta scheletul întreg, în cazul celuilalt, aflat imediat la S, însă descoperit la o adâncime de numai 0,65 m, lipsindu-i oasele piciorului stâng.

La o distanţă de 0,5 m S faţă de ultimul mormânt menţionat şi la o ad. de 0,6 m, lipit de cărămizile temeliei şi parţial suprapuse de acestea (deci chiar în şanţul fundaţiei), au fost descoperite două grupări de oase provenind de la morminte distruse foarte probabil cu ocazia săpării şanţului de fundaţie al bisericii noi. Cu excepţia unei mici şaibe metalice cu d. de 2 cm, descoperită între oasele din prima grupare, inventarul funerar este cu totul absent.

La V de acest grup de morminte a fost identificat un altul: trei schelete, aflate la aceeaşi adâncime (0,85 m față de nivelul actual de călcare), dintre care doar unul, cel din mijloc, era întreg şi în conexiune anatomică, celelalte două fiind puternic deranjate (din cel aflat în apropierea fundației, numai oasele membrelor inferioare se mai menţineau în conexiune anatomică).

Considerăm că din cele şapte morminte descoperite pe latura nordică, numai două (cele deranjate de la baza fundației) pot fi atribuite vechii biserici.

Alte morminte distruse de intervenţii recente. În zona vestică a spațiului cercetat, în apropierea bordurii trotuarului actual, în special pe traseul unei conducte moderne, am descoperit mai multe oase umane izolate (două cranii, vertebre împrăştiate sau în pământul de umplutură al şanțului conductei), fragmente de femur, vertebre) provenind din morminte (aflate în interiorul bisericii noi) distruse de lucrările edilitare moderne.

Inventarul arheologic recuperat nu este foarte bogat. Mormintele din interiorul bisericii, ce aparţineau foarte probabil vechii construcţii de sec. XVIII, erau lipsite de inventar funerar. Totuşi, în apropierea lor, la 0,75 m S de scheletul păstrat în conexiune anatomică, pe traseul unui şanț ce străbătea în diagonală de la NE către SV spațiul interior al naosului bisericii de la 1812, am descoperit un inel din aliaj (cupru, alamă) cu montură rotundă, nemaipăstrându-se însă piatra încastrată.

Într-unul din mormintele din partea de S a exteriorului naosului bisericii de la 1812, a fost descoperit un inel de argint cu *chaton* rotund ce face corp comun cu veriga, ornamentat prin incizie cu motive geometrice (linii drepte, volute, acolade).

Mai menționăm încă două piese de inventar, şi anume o perlă din chihlimbar galben-auriu de formă dreptunghiulară aplatizată şi fațetată, ruptă de-a lungul canalului transversal prin care era trecut firul de prindere, descoperită în colțul de SE al naosului bisericii vechi (la -0,65 m adâncime, aşadar cu numai 5 cm mai jos de nivelul la care a fost surprinsă fundația bisericii vechi), precum şi o monedă de 100 de lei, emisiune din anul 1937, descoperită în zona altarului bisericii noi. Documentația tehnică şi inventarul arheologic se păstrează la MJ Argeş. [Dragoş Măndescu]

127. Platoneşti, com. Platoneşti, jud. Ialomița

Punct: Platoul Hagieni - Valea Babii

Cod sit: 94410.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 139/2007

Colectiv: Elena Rența - responsabil; Simona Munteanu, Radu Coman (MJ Ialomița)

Punctul *Platoul Hagieni – Valea Babii* se află amplasat la cca. 1 km SE de satul Platoneşti, pe marginea terasei înalte din vecinătatea sa.

Începând cu anul 2002 au fost descoperite patru locuințe hallstattiene de suprafață, o groapă de cult, gropi menajere şi mai multe complexe arheologice cu caracter funerar din cea de-a doua epocă a fierului.

În anul 2007 au fost trasate patru secțiuni şi o casetă care au însumat o suprafață cercetată de 155 m^2.

Pe secțiunile trasate stratigrafia se prezintă asemănător, primul strat constituindu-l pământul arat, gros de 0,20-0,30 m. Stratul de pământ arat suprapune un strat de pământ de culoare cenuşie-negricioasă amestecat cu fragmente ceramice specifice culturii Babadag (II) şi chirpic rar, cu gr. variind între 0,40-0,90 m. Sub acest strat s-a aflat un strat de pământ de culoare castanie-cenuşie, gros de cca. 0,15-0,20 m care suprapunea pământul galben, steril din punct de vedere arheologic.

Aşezarea hallstattiană

Din aşezarea hallstattiană aparținând culturii Babadag au fost descoperite o locuință de suprafață şi o groapă menajeră.

Cea de-a patra locuință de suprafață descoperită în aşezare are o formă rectangulară, laturile de 2,80 x 1,80 m şi orientarea NV-SE. S-a conturat sub forma unei lentile de pământ amestecat cu multă cenuşă în care au fost descoperite resturi de la pereți, unele dintre bucățile de chirpic, puternic arse, purtând impresiuni de nuiele cu diametrul de 1-2 cm şi fragmente ceramice de tip Babadag.

Groapa menajeră, cu gura de formă rotundă şi uşor tronconică în secțiune se înscrie în rândul gropilor de mici dimensiuni din aşezare şi avea umplutura din pământ amestecat cu multă cenuşă, lemn carbonizat, fragmente ceramice Babadag între care şi un fragment de toartă de ceaşcă decorat cu mici linii oblice imprimate iar altul, decorat cu mici cercule țe imprimate.

Inventarul arheologic descoperit în stratul de cultură şi în complexele arheologice este format în cea mai mare parte din materiale ceramice fragmentare. Fragmentele de vase de uz comun, de tipul vas-borcan, cele mai multe atipice, sunt lucrate din pastă cu cioburi pisate şi arse oxidant. Câteva fragmente ceramice documentează un tip de vas de formă tronconică cu buza dreaptă. Alte fragmente ceramice, lucrate dintr-o pastă de o calitate mai bună, cu cioburi pisate în compoziție, aparțin unor vase de formă bitronconică cu gura evazată, de culoare gălbuie, neagră în exterior, gălbuie-cenuşie în interior şi cu suprafețele lustruite. Decorul unor fragmente de vase bitronconice este compus din cercuri şi tangente imprimate mărginite de şiruri orizontale de mici linii oblice imprimate, triunghiuri incizate haşurate aşezate cu vârful în jos la baza unor linii orizontale incizate, linii circulare incizate având la bază linii incizate sub formă de val sau caneluri dispuse în ghirlandă la baza gâtului. Fragmentele de strâchini provin de la vase de formă tronconică, cu marginea arcuită spre interior. Sunt lucrate din pastă asemănătoare cu cea a vaselor bitronconice, au culoarea pereților gălbuie sau gălbuie-cenuşie şi sunt lustruite. Un singur fragment de strachină indică un început de proeminență-apucătoare orizontală plasată imediat sub buză. Pasta de bună calitate, cu nisip fin în compoziție, este întâlnită la ceştile cu torți supraînălțate. Au o formă bitronconică, gura evazată, fundul drept sau arcuit spre interior, culoarea pereților, gălbuie sau gălbuie-cenuşie şi sunt lustruite. Decorul unor fragmente de ceşti este compus din fascicole de linii oblice incizate aşezate în sens contrar, linii incizate orizontale şi sub formă de zig-zag sau mici lunule imprimate. Un fragment de toartă de ceaşcă este decorat cu mici linii oblice imprimate aşezate marginal în două şiruri verticale.

Din inventarul arheologic al locuinței a făcut parte şi o figurină antropomorfă de tip *zornăitoare,* lucrată din pastă de calitate relativ bună, cu cioburi pisate în compoziție şi arsă oxidant. Figurina are o formă globulară şi se sprijină pe patru mici picioruşe conice dintre care unul lipseşte iar celelalte trei au vârful ciobit. În interior are câteva mici pietricele.

Cultura Coslogeni. Groapă de cult

De-a lungul anilor au fost descoperite în strat şi puține materiale ceramice de tip Coslogeni, din Bronzul final, de la vase de uz comun, lucrate din pastă cu cioburi pisate în

compoziție, ardere oxidantă şi decorate cu brâu la partea superioară, realizat din bandă de lut aplicată, triunghiular în secțiune. În campania arheologică a anului 2007 a fost descoperită în ruptura terasei, pe valea numită de localnici *La Paizan,* la distanță mică de secțiunile trasate şi o groapă cu caracter cultic.

Groapa Coslogeni, tronconică în secțiune, păstrată în proporție de cca. 70%, avea gura de formă ovală, d de 1,82 x 1,60 m, orientarea E – V şi ad. de 0,90 m. Primul strat din umplutura gropii a fost format din pământ de culoare cenuşie-negricioasă, afânat, amestecat cu multă cenuşă, bucăți de zgură, oase de animale, unele provenind de la animale de talie mare şi materiale ceramice aparținând culturii Coslogeni. Fragmentele ceramice Coslogeni aparțin unor vase de uz comun, lucrate din pastă cu cioburi pisate, decorate cu brâu crestat sau simplu, triunghiular în secțiune, sau unor vase de mici dimensiuni, lucrate dintr-o pastă mai bună şi lustruite. Un singur fragment ceramic a aparținut unui vas de mari dimensiuni, cu gr. peretelui de cca. 3 cm şi uşor lustruit pe suprafața interioară. Acest strat de pământ, bogat în material arheologic, avea o gr. de cca. 0,50 m. Sub el, pe o lentilă de pământ galben, cu gr. de cca. 4-5 cm, bine bătătorit, care ocupa întreaga suprafață a complexului arheologic, au fost descoperite două grupaje de materiale arheologice.

Primul grupaj de materiale, descoperit în apropierea peretelui estic, a fost alcătuit dintr-o statuetă zoomorfă din lut ars oxidant, aflată într-o poziție uşor înclinată pe o jumătate dintr-un fund de vas de uz comun aşezat cu fața în jos. De o parte şi de cealaltă a statuetei au fost descoperite nuclee şi colaci din lut. Statueta, de culoare cărămizie, reprezentând un animal de talie mare, probabil mascul, având o musculatură bine evidențiată, este lucrată din lut amestecat cu cioburi pisate, purtând impresiuni de la materiale vegetale, şi are L de 12,5 cm, l_{max} de 5,5 cm şi h_{max} de 4,8 cm. Piciorul stâng din spate este rupt din vechime iar gura este larg deschisă. Cel de-al doilea grupaj de materiale, alcătuit din nuclee de lut şi unul din piatră era amplasat în partea nordică a complexului arheologic. La aceeaşi cotă, între cele două grupaje de materiale, au fost descoperite trei turte din lut, 78 de fragmente de nuclee din lut şi fragmente dintr-o altă statuetă zoomorfă din lut ars. Cea de-a doua statuetă, lucrată, de asemenea, din lut de culoare cărămizie, cu cioburi pisate în compoziție şi impresiuni de materiale vegetale, redă tot un animal de talie mare, după constituție, probabil de sex femel şi are L de 11,5 cm, l_{max} de 5 cm şi h de cca. 4,5 cm. Fragmentele descoperite nu au reconstituit integral statueta, cca. 35% din ea lipsind. Şi a doua statuetă redă un animal cu gura larg deschisă.

Pe stratul de pământ galben bătut, pe lângă cele două statuete zoomorfe, au fost descoperite 23 de nuclee din lut şi unul din piatră, 78 de fragmente de nuclee din lut, 3 colaci şi un fragment de colac din lut şi trei turte din lut ars. După demontarea lentilei de pământ galben bătătorit a urmat un strat de pământ de culoare cenuşie-negricioasă, cu o grosime de cca. 0,30 m, de asemenea, foarte bine bătătorit care se sprijinea cu baza pe fundul gropii.

Materialele arheologice descoperite şi construcția în sine sugerează o depunere cu caracter ritualic, legată de practicile de cult ale comunității din acest loc. În aria culturii Coslogeni gropi cu caracter cultic au fost descoperite şi la Stelnica – *Grădiştea Mare*[1]. Vasul fragmentar descoperit în unul dintre aceste complexe arheologice este asemănător unei cupe de formă ovală cu dimensiunile de 1,10 x 0,60 m care se sprijinea pe un suport de forma literei H culcată. În interior cupa a avut o amenajare din lut ca o gardină şi a fost pusă în legătură cu practicile de cult ale comunității respective.

Note:
1. N. Conovici, Gh. Matei, *Stelnica – Grădiştea Mare, jud. Ialomița,* CCA 1994, p. 61.

Résumé:

L`emplacement *Platoul Hagieni - Valea Babii* se trouve à environ 1 km SE du village Platonesti, au bord de la terrasse haute.

Dans l`habitat datant de la première période de l`époque du fer, on a découvert une habitation de surface et une fosse ménagère.

L`habitation est apparue dans les fouilles comme une surface de terre, mêlée d`une grande quantité de cendre, d`une forme rectangulaire, aux dimensions de 2,80 x 1,80 m et l`orientation NV - SE.

L`inventaire archéologique découvert dans la couche de culture et dans les sites archégiques est constitué, pour la plupart, de matériaux céramiques fragmentaires, représentant de la vaisselle d`usage commun, de forme bitronconique, des pots et des jattes avec des anses surhaussées.

Dans l`inventaire archéologique de l`habitation on retrouve aussi une figurine antropomorphe.

En 2007 on a aussi découvert une fosse de culte de l`époque du bronze final, deux statuettes zoomorphes, 23 noyaux en argile cuite et un autre en pierre, 78 fragments de noyaux en argile cuite, trois anneaux et un fragment d`anneau en argile cuite et trois tourteaux en argile cuite.

128. Poduri, com. Poduri, jud. Bacău

Punct: Dealul Ghindaru

Cod sit: 24640.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 98/2007

Colectiv: Gheorghe Dumitroaia - responsabil, Roxana Munteanu, Constantin Preoteasa, Daniel Garvăn, Lucian Uță, Dorin Nicola (CMJ Neamț) Dan Monah (IA Iaşi)

În continuarea investigațiilor sistematice din anii anteriori[1], în Cas.C a fost cercetată structura din epoca bronzului, fiind, totodată epuizat nivelul aparținând fazei Cucuteni B.

Complexul aparținând epocii bronzului, identificat în anul 2005 în partea de E-SE a suprafeței cercetate, în zona c.A-H_{14-17}, a constat într-o „pânză" de pietre de râu aşezate peste umplutura unui şanț de mari dimensiuni. Structura de piese a fost cercetată şi îndepărtată în campaniile 2005-2007, obiectivul acestui an fiind cercetarea şanțului identificat dedesubtul bolovanilor. În acest scop s-a procedat în zona c.A_{15-16}, în apropierea profilului magistral al săpăturii, la secționarea şanțului, pentru ca pe restul suprafeței să se efectueze golirea sa respectându-se conturul. S-a constatat că şanțul, cu o deschidere max. de 5 m, are profilurile inegale, coborând în trepte pe latura de SE, mai abrupt pe latura de V. Adâncimea săpăturii este, de asemenea, inegală, atingând la profilul de NE 2,75 m de sub nivelul pietrelor (3,60 m de la nivelul actual de călcare) şi 2 m sub nivelul pietrelor (2,90 m de la nivelul actual) la profilul de SV - păstrând, de fapt, panta terasei, care coboară cu aprox. 0,70 m între cele două laturi ale Casetei C. Traseul

şanţului pare să fie unul circular sau cel puţin curb în segmentul surprins în săpătură.

La golirea şanţului s-au putut face câteva observaţii: acesta a fost umplut în mai multe etape, o parte din pământul excavat de aici provenind din parţiala colmatare în timp a săpăturii antice; după acoperirea sa, într-o etapă ulterioară o parte din pământ a fost re-excavat, realizându-se un al doilea şanţ în interiorul primului. Umplutura celui de-al doilea şanţ nu se deosebeşte prin culoare faţă de umplutura primului, ci numai prin consistenţa mai afânată a pământului şi prin cantitatea mare de pietre de râu – asemănătoare celor care formau „pânza" de bolovani de deasupra – aflate în componenţa sa. Din depunerea aflată în cel de-al doilea şanţ au fost recuperate mai multe vase de dimensiuni mici - amforete asemănătoare celor descoperite la Costişa (jud. Neamţ) şi Păuleni (jud. Harghita)[2] şi două căni fragmentare cu analogii în acelaşi mediu cultural (Costişa) - precum şi un număr destul de mare de coarne şi fragmente de cranii de bovidee şi ovi-caprine.

În privinţa ultimelor artefacte menţionate considerăm că este vorba de depuneri cu caracter cultual, acestea fiind retezate împreună cu fragmente din calota craniană, două perechi de coarne (posibil de ovi-caprine) păstrându-se chiar în conexiune anatomică. Pe unul din coarnele recuperate din umplutura şanţului se observă urma unui obiect de bronz (o pată verde cu diametrul de 2-2,5 cm) posibil ataşat acestuia în momentul depunerii. Alte trei fragmente osteologice păstrând urmele unor obiecte de cupru sau bronz a fost descoperite în umplutura şanţului, dar singurele piese de metal descoperite sunt două împungătoare de aramă sau bronz şi un fragment de metal provenind dintr-un obiect nedeterminat.

Complexe cucuteniene

În continuarea cercetărilor din anii precedenţi, în acest an a fost epuizat nivelul de locuire aparţinând fazei Cucuteni B. Au fost cercetate resturile a două locuinţe (L5 şi L6), două complexe constând din câte o platformă de lut crud, precum şi mai multe gropi.

L5 s-a aflat în apropierea complexului din epoca bronzului, fiind în bună parte distrusă de acesta (se păstra pe 4 m^2). A fost parţial suprapusă de L1 (cercetată anul trecut) şi a constat într-o masă de chirpici relativ prost păstrată şi din resturile a două vetre. Nu se păstrau detalii arhitectonice; cel mai probabil structura, de formă rectangulară, se întindea spre SE pe mai mulţi metri, dar a fost tăiată de şanţul din epoca bronzului. Pe baza materialelor recoltate dintre dărâmăturile locuinţei, aceasta aparţine nivelului Cucuteni B$_1$. Ţinând cont de parţiala suprapunere a acestei construcţii de L1 - atribuită, de asemenea, etapei B1 considerăm că există aici cel puţin două niveluri stratigrafice aparţinând acestei etape, dar care nu au putut fi distinse prin culoare, consistenţă sau compoziţia solului.

Tot primului nivel Cucuteni B$_1$ de pe *tell* aparţine şi L6, care se prezenta sub forma a două mase compacte de chirpici, puţin consistente şi deranjate de ganguri şi gropi. Orientată pe direcţia E-V, locuinţa s-a păstrat pe aprox. 15 m^2 (9 x 3,5 m), fiind distrusă în cea mai mare parte anterior cercetării sale, păstrându-se *in situ* doar o parte din podea, pe care se aflau două vetre. Dintre resturile acestei construcţii a fost recuperat un inventar destul de sărac, constând în principal în ceramică fragmentară Cucuteni B şi resturi osteologice.

Cele două amenajări de lut nears (cpl. 4 şi 5), parţial suprapuse, aveau formă rectangulară şi o gr. de 0,10-0,30 m. Sărace în inventar, aceste două structuri se prezentau sub forma unor podele, tăiate de gropi în cea mai mare parte şi deranjate de ganguri de crotovine. În cadrul cpl. 4 au fost cercetate două vetre, rectangulare, din care una (vatra 1) era realizată pe pat de pietre. Inventarul acestor două complexe a fost sărac, constând în resturi osteologice, fragmente ceramice Cucuteni B şi câteva unelte de piatră.

Au fost cercetate, de asemenea, mai multe gropi aparţinând nivelurilor Cucuteni B ceva mai deosebită fiind G10, în interiorul căreia s-au aflat mai multe piese întregi sau fragmentare (figurine zoomorfe şi conuri) din lut nears. Rămâne, deocamdată, fără răspuns încercarea de interpretare a acestor piese - fie sunt piese incomplet modelate, aruncate înainte de a fi fost finalizate, fie au fost lăsate intenţionat nearse (ipoteză care ar favoriza mai curând interpretarea acestora ca piese cu valenţe cultuale).

În finalul celor peste 2 luni de cercetări au fost epuizate, în Caseta C, atât nivelul aparţinând epocii bronzului, cât şi cele din faza Cucuteni B. Lucrările, care au dus la manipularea a peste 200 m^3 de pământ şi la cercetarea a 13 complexe (din care 8 sunt gropi) au fost efectuate cu o echipă de 25 de muncitori zilieri.

Materialele rezultate din cercetări se află în patrimoniul Muzeului de Istorie şi Arheologie Piatra-Neamţ, intrând deja în lucru în Laboratorul de Conservare şi Restaurare din cadrul instituţiei. Arhiva foto-documentară şi întreaga documentaţie de şantier se află, de asemenea, în cadrul aceluiaşi muzeu.

Note:

1. Gh. Dumitroaia *et alii*, *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău*, CCA 2006, p. 276; Gh. Dumitroaia *et alii*, *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău*, CCA 2007, p. 274-275.
2. Vezi, de exemplu, A. Popescu, *Sat Costişa, com. Costişa, jud. Neamţ*, în V. Cavruc, Gh. Dumitroaia (coord.), Cultura Costişa în contexul epocii bronzului din România, Piatra-Neamţ, 2001, p. 25-30 şi V. Cavruc, *Sat Păuleni, com. Păuleni, jud. Harghita*, în *loc. cit.*

Abstract:

During the 2007 systematic research, a segment of a Bronze Age structure and several Cucuteni B complexes were investigated. Part of the Bronze Age structure was investigated in 2005-2006; this year we found a ditch of semi-circular shape, of 2-2.75 m depth. This ditch was filled in several phases, during the Early and Middle Bronze Ages.

The Chalcolithic complexes investigated in 2007 were: two dwellings, two clay platforms and eight pits. The dwellings and the clay platforms were poorly preserved. One of the pits had an interesting material: about 20 zoomorphic statuettes made of clay deposited in the pit before burning.

129. Polocin, com. Pogoneşti, jud. Vaslui

Punct: Islaz

Cod sit: 164589.03

Autorizaţiile de cercetare sistematică 167/2005, 95/2006, în 2007 – cercetare arheologică neautorizată

Colectiv: Mircea Mamalaucă, Eugenia Popuşoi, Laurenţiu Ursachi (M Bârlad), Mircea Oanca

Necropola, asupra căreia ne vom opri în cele ce urmează, se află în apropierea satului Polocin, la 200 m de extremitatea sudică a acestei localităţi. În intervalul 2005-2007 am organizat în perimetrul acestei necropole trei campanii de săpaturi

campanii încheiate cu rezultate notabile. Prima campanie organizată a fost în anul 2002 când, ca urmare a prăbuşirilor repetate a malului drept al pârâului Tutova, au ieşit la iveală mai multe vestigii arheologice care ne-au întărit convingerea că în acel perimetru avem de a face cu o necropolă. Cercetările declanşate ne-au confirmat bănuiala astfel în urma primei campanii am reuşit să descoperim nu mai puţin de 14 morminte, din care 5 de incineraţie (patru cu resturile cinerare aşezate şi acoperite cu mici fragmente ceramice, iar într-un singur caz cenuşa a fost aşezată direct pe sol) şi 9 de inhumaţie (din care 5 nederanjate şi 4 deranjate din vechime).

În ceea ce priveşte orientarea mormintelor de inhumaţie cinci sunt orientate N-S, trei E-V şi unul M10 se rezumă doar la un craniu, condiţie în care nu am putut determina orientarea gropii sepulcrale.

În anul 2003 am organizat a doua campanie de cercetare încheiată de asemenea cu rezultate notabile. Au fost descoperite 21 de morminte din care cinci de incineraţie şi 16 de inhumaţie. În linii mari se repetă situaţia întâlnită în campania anterioară, atât în ceea ce priveşte caracteristicile mormintelor cât şi inventarul descoperit în acestea. În această campanie am descoperit şi trei gropi dintre care una de cult şi două menajere.

În ultimele trei campanii ne-am propus să epuizăm, porţiunea de teren cuprinsă între secţiunile cercetate în campaniile anterioare, dar şi extinderea cercetării înspre sudul si vestul necropolei. Au fost executate 11 secţiuni, toate orientate E-V acestea însumând câteva sute de metri pătraţi cercetaţi însumează aprox. 200 m^2. În perimetrul cercetat au fost descoperite 41 de morminte din care 13 de incineraţie şi 28 de inhumaţie. Mormintele de incineraţie (M36, 37, 47, 48, 49, 51, 57, 58) sunt din categoria celor în care resturile cinerare au fost aşezate şi în unele situaţii acoperite cu mai multe resturi ceramice provenite în general din vase lucrate la roată. De asemenea exista şi câteva situaţii, mai precis cinci la număr în care resturile cinerare au fost depuse în urne (M42, 59, 61, 65, 76). În ultimele trei morminte de incineraţie enumerate în groapa se aflau două urne.

Într-o singură situaţie (M36) resturile cinerare au fost depuse direct pe sol. Inventarul acestor morminte este extrem de sărac, totul rezumându-se la vasele (M47, 59, 61, 65, 76) şi fragmentele de vase pe care au fost aşezate aceste resturi cinerare, la care se mai adaugă o fusaiolă (M37), un fragment de cute (M48), o cataramă din bronz de forma ovală şi un fragment de cuţit, ambele aşezate în afara urnei M59.

Mormintele de inhumaţie, 28 la număr (M38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75) se grupează după cum urmează:

Din totalul mormintele de inhumaţie 16 sunt nederanjate, 12 fiind orientate N-S cu capul la N şi picioarele la S, iar 4 orientate E-V. Din cele patru morminte orientate E-V doua sunt de copii. Unul dintre morminte este cenotaf M44, iar diferenţa până la 28, adică 11 morminte sunt deranjate, în unele din ele nepăstrându-se decât 2-3 oase. Şi mormintele deranjate sunt în mare parte orientate N-S, neputând însă stabili unde era aşezat capul respectiv picioarele, doar unul singur era orientat E-V, M73 de copil. La mormântul M56 nu s-a putut determina orientarea gropii sepulcrale pentru că inventarul acestuia a fost recuperat de către un localnic în urma prăbuşirii malului pârâului Tutova deci fără prea multe informaţii care ne-ar putea permite emiterea unor judecăţi referitoare la orientarea, inventarul sau alte elemente.

O altă situaţie interesantă este ilustrată de faptul că în urma acestor campanii am descoperit şi primele morminte suprapuse (M53 suprapune M54). Ambele morminte aparţin unor copii, ambele fiind orientate N-S, în schimb inventarul diferă substanţial. În timp ce M53 dispune de mai multe piese de inventar, M54 nu dispune decât de un fragment dintr-un vas, aşezat în apropierea genunchiului piciorului drept. O situaţie interesantă care trebuie remarcată se leagă de mormintele M40-M41 morminte aşezate în aceeaşi groapă, dar la nivele diferite unul de celălalt. Astfel M41 este dispus mai spre S, pe orizontală, cu aprox. 0,50 m faţă de M40.

În ceea ce priveşte inventarul mormintelor trebuie să remarc numărul mare al pieselor precum şi diversitatea acestora. Cu excepţia mormintelor de incineraţie, acolo unde inventarul este foarte sărac, în mormintele de inhumaţie, numărul artefactelor este uneori foarte mare. Inventarul specific de altfel, mormintelor încadrate în Cultura Sântana de Mureş, constă din vase ceramice de forme şi dimensiuni diferite (oale, castroane, străchini, căni, pahare) marea majoritate lucrate la roată, din pastă fină de culoare cenuşie. La vasele ceramice se mai adaugă un pahar de sticlă, aproape identic cu cel descoperit în campania din anul 2004, coliere cu mărgele din sticlă şi carneol, fibule cu piciorul întors pe dedesubt şi chiar două fibule, fragmentare, cu semidisc şi încă una cu picior trapezoidal, fibule, care ne permit o încadrare a mormântului către sfârşitul sec. IV p.Ch. Foarte interesanţi sunt şi pieptenii descoperiţi, piepteni cu mânerul semicircular din care unul se pare că a fost trecut prin foc (M43). De asemenea am mai descoperit şi obiecte din bronz si fier.

Aş dori sa remarc faptul că în cadrul campaniei din anul 2007 am trasat două secţiuni S16 şi S17, una în lungime de 28 m, iar cealaltă cu 5 m mai scurtă, late ambele de 4 m şi adânci de 3,5 m, secţiuni dispuse pe latura de S a necropolei, în care nu am descoperit niciun vestigiu arheologic, în schimb am descoperit urmele unei bălţi sau lac. Posibil ca necropola să nu fi trecut dincolo de aceasta baltă, dar la fel de posibil este ca aceasta să continue dincolo de marginea sudică a bălţii.

În anul şi anii care vor veni vom încerca să extindem cercetarea astfel încât să descoperim dacă între necropola din punctul Izlaz şi necropola din punctul *La Movilă* există vreo legătură. Menţionez că necropola din punctul *La Movilă* se află la 400 m S de cea cercetată în aceşti ultimi trei ani, aparţinând aceleiaşi perioade istorice (au fost descoperite în anii anteriori 58 de morminte). Singura concluzie pe care pot s-o trag, până în acest moment, este că în necropola din punctul *La Movilă* există unele diferenţieri, în ceea ce priveşte caracterul antropologic, al celor înmormântaţi dar şi diferenţe legate de ritualul înmormântării, faţă de situaţia întâlnită în punctul Islaz.

Fără îndoială cercetările viitoare ne vor permite să înţelegem mai corect şi mai complet situaţiile surprinse până în acest moment şi asupra cărora nu putem încă să ne pronunţăm. [Mircea Mamalaucă]

130. Polovragi, com. Polovragi, jud. Gorj

Punct: Mănăstirea Polovragi

Cod sit: 81399.02

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 309/2007

Colectiv: Vasile Marinoiu - responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Mănăstirea Polovragi cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din satul Polovragi datează de la începutul sec. XVI (1505) şi refăcută din temelii în timpul domniei lui Matei

Basarab, de logofătul Danciu Pârâianu din Mileşti în anii 1647-1648. A fost zugrăvită în frescă în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu (1698-1705), de o echipă de zugravi din şcoala de la Hurezi, în frunte cu Istrate, Constantinos ş.a. Chiliile au fost refăcute parţial în 1854 şi 1982. Se mai păstrează pivniţa şi chiliile originare de pe latura vestică, precum şi o parte din zidul de incintă. Mănăstirea a fost metoh al mănăstirii Hurezi, în grija căreia a dat-o Constantin Brâncoveanu după ce a răscumpărat-o de la Muntele Athos căreia îi fusese închinată la 1648.

În anul 2007, ca urmare a începerii restaurării picturii în biserica mare, s-a amenajat un paraclis pe latura de N a chiliilor, în fostul depozit centralizat de obiecte de patrimoniu. Tot în acest an s-a luat iniţiativa racordării acestui paraclis şi bisericii mari la încălzirea centrală, prin instalarea unei centrale pe lemne. În vederea realizării acesteia s-a trasat o secţiune, pentru îngroparea unor conducte, între paraclis şi biserică. Secţiunea are dimensiunile de 16 x 0,60 m şi o ad. de 0,85 m. În mijlocul acestei secţiuni, la ad. de 0,40 şi 0,50 m, s-au descoperit două trasee de conducte de aducţiune a apei, realizate din tuburi de ceramică, având trei dimensiuni: primul - L 34 cm, d_{mare} 15 cm şi d_{mic} 13 cm, al doilea – L 30 cm, d_{mare} 13 cm, d_{mic} 8,5 cm, iar cel de-al treilea, care este fragmentar, are L de 38 cm, d_{mare} 14 cm şi d_{mic} 10 cm. S-au mai descoperit fragmente ceramice de farfurii smălţuite şi nesmălţuite, oale, străchini etc.

Toate datează de la sfârşitul sec. XVIII şi din prima jumătate a sec. XIX.

S-a trasat şi o altă secţiune în jurul bisericii pentru montarea unui paratrăsnet, având dimensiunile de 30 x 0,60 m şi ad. de 0,80 m. Şi aici s-au descoperit fragmente de vase ceramice.

Bibliografie:

Alexandru Ştefulescu, *Gorjul istoric şi pitoresc*, 1906*,* p. 141-156.

Alexandru Ştefulescu, *Mănăstirea Polovragi,* 1906, p.158.

Paul de Alep, *Călătoriile…*

Ştefan Andreescu, *Data zidirii Polovragilor,* MO 15, 1963, 11-12, p. 922-925.

Ştefan Andreescu, *Ctitorii de la Polovragi,* MO, 1964, 3-4, p. 231-235.

Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităţilor şi monumentelor feudale din România, I Ţara Românească,* vol.2*,* Craiova, 1970, p.507-508.

131. Porţ, com. Marca, jud. Sălaj

Punct: Paliş

Cod sit: 141982.03

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 173/2007

Colectiv: Horea Pop - responsabil, Ioan Bejinariu, Dan Avram Băcueţ-Crişan, Sanda Băcueţ-Crişan , Alexandru V. Matei (MJIA Zalău)

Localitatea Porţ, com. Marca se află la extremitatea vestică a jud. Sălaj, la limita de judeţ cu Bihorul, pe valea Barcăului. În această zonă, Barcăul, după ce îşi curge într-o zonă de luncă între Nuşfalău şi Marca, întâlneşte prelungirea vestică a Munţilor Şes prin care îşi croieşte o trecătoare. Staţiunea de la Porţ *Paliş* se află în această zonă obligatorie de trecere, creată de cursul Barcăului, mai precis pe o înşeuare domoală ce leagă *Palişul* de *Dealul Pleşa*, cu o altitudine maximă de 212 m. Barcăul curge actualmente la cca. 500-700 m S de *Paliş* dar este posibil ca în preistorie albia râului să fi fost mai apropiată de poalele dealului. Terenul pe care se află situl arheologic este situat în pantă, cu o înclinare pe direcţia V-E. Un canal, probabil amenajare componentă a *Liniei Carol* din ajunul celui de-al doilea război mondial, separă actualmente grosul staţiunii arheologice de limita sa vestică. Poziţia strategică a trecătorii creată de râul Barcău, la Marca este substanţial dovedită prin descoperirea în această zonă şi a altor fortificaţii cu rol de control, care supravegheau accesul încă din perioada mijlocie a epocii bronzului (fortificaţia Wietenberg de pe *Dealul Pleşa*, fortificaţia de la începutul primei epoci a fierului de pe dealul *Iertaşul Petacilor* şi fortificaţia dacică, respectiv medievală timpurie de pe *Dealul Cetăţii*.

Situl a fost identificat în urma unor cercetări de teren (2003) şi cercetări arheologice preventive (2005) determinate de construcţia unei mănăstiri la extremitatea sud-vestică a acestuia. Dispersia materialului ceramic, identificat în periegheze, a sugerat iniţial o mai mică extindere a sitului. Primele materiale au fost descoperite doar pe culmea înşeuării care leagă dealul *Pleşa* de *Paliş,* unde arăturile moderne au afectat complexele arheologice, ceea ce a determinat apariţia materialelor ceramice la suprafaţă. Înşeuarea pomenită este lungă de cca. 400 m şi lată de cca. 100-150 m. În anul 2005, când au fost efectuate cercetări arheologice preventive pe locul unde urma să fie amplasată mănăstirea, interpretarea situaţiei arheologice a fost relativ dificilă, datorită alunecărilor masive de teren dinspre versantul sudic al dealului. În lumina cercetărilor recente, se pare că singurul complex surprins în acea campanie a fost şanţul fortificaţiei ce înconjura aşezarea spre N-V.

În anul 2007 ne-am propus să finalizăm cercetarea acestui sit aflat pe traseul autostrăzii *Transilvania*, obiectiv atins, din păcate, doar parţial. În acest scop, în campania acestui an desfăşurată pe parcursul a doar trei luni (28.03-27.06 2007), au fost trasate 43 de unităţi de săpătură, dispuse paralel cu axul autostrăzii, în continuarea suprafeţei investigate anul trecut.

S41 (11 x 4 m). A fost trasată între S25 şi S42, paralelă cu acestea şi la 1 m N de S25. În această suprafaţă nu au fost identificate complexe arheologice.

S42 (11,50 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S41, paralelă cu aceasta. Nu au fost identificate complexe arheologice.

S43 (31,50 x 4,50 m). A fost trasată pe axul autostrăzii, la 0,50 m E de S15 si S16. În această suprafaţă au fost identificate complexele arheologice: C112-116, 118-124, toate morminte de incineraţie hallstattiene.

S44 (31,5 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S43, paralelă cu aceasta. În această suprafaţă au fost identificate complexele arheologice: C135-145.

S45 (27,50 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S44, paralelă cu aceasta. În această suprafaţă au fost identificate complexele arheologice: C117, 117/1-3, C125-130.

S46 (27,50 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S45, paralelă cu aceasta. În această suprafaţă au fost identificate complexele arheologice notate cu indicativele C131-134.

S47 (27,50 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S46, paralelă cu aceasta. În această suprafaţă nu au fost identificate complexe arheologice.

S48 (11 x 4 m). A fost trasată în continuarea S45, la 1 m E de colţurile acesteia. În această suprafaţă nu au fost identificate complexe arheologice.

S49 (11 x 4 m) a fost trasată la 1 m N de S48, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S50 (11 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S49, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S51 (11 x 4 m). A fost trasată la 1 m S de S48, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S52 (27,50 x 4 m). A fost trasată la 1 m N de S47, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S53 (27,20 x 3 m). A fost trasată la 0,30 m N de S52, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S54 a fost trasată la 1 m N de S50, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S55 (11 x 3 m). A fost trasată la N de S54, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S56 (20 x 2,60 m). Secțiunea a fost trasată în continuarea S48, la 0,50 m E de aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S57 (20 x 4 m) A fost trasată la N de S56, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S58 (18 x 2 m). A fost trasată la 1 m N de S53 şi S55, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S59 (20 x 4 m). A fost trasată în continuarea S54, la 0,50 m E de aceasta şi la 1 m N de S62. În această suprafață au fost identificate complexele arheologice C147-151.
S60 (23 x 2 m). A fost trasată în continuarea S55 la 0,50 m E de aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S61 (20 x 4 m). A fost trasată în continuarea S57, la 0,50 m E de aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S62 (20 x 4 m)**.** A fost trasată în continuarea S50, la 0,50 m E de aceasta. În această suprafață au fost identificate complexele arheologice C161, 162.
S63 (20 x 4 m). A fost trasată paralel cu S59 la 0,30 m N de aceasta. În această suprafață au fost identificate complexele arheologice C147, C151-160.
S64 (31 x 4 m). A fost trasată paralel cu S60, la 0,50 m S de aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S65 (formă trapezoidală cu suprafața de 52,5 m^2. A fost trasată la 0,5 S de S43 şi paralelă cu aceasta. În această suprafață au fost identificate complexele arheologice C163-169.
S66 (20 x 2 m). A fost trasată la S de S65, paralelă cu aceasta. În această suprafață au fost identificate complexele arheologice C170-172.
S67 (patrulater cu laturile de 29 x 4 x 1,5 m). A fost trasată la 0,50 m S de S39 şi la SE de S51 lăsându-se un martor de 0,50 m între cele două secțiuni. În această secțiune a fost suprins parțial complexul C176.
S68 (35 x 4 m). A fost trasată între S61 şi S64 (separată de acestea prin martori de 0,50 m) şi este paralelă cu acestea. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S69 (este de formă trapezoidală cu suprafața de 56,25 m^2). A fost trasată la 0,30 m S de S61, paralelă cu aceasta. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S70 (20 x 2 m). În această suprafață a fost identificat complexul arheologic C175.
S71 (22 x 2 m). A fost trasată la E de S60. În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S72 (are formă trapezoidală cu suprafața de 30,25 m^2). În această suprafață nu au fost identificate complexe arheologice.
S73 (20 x 2 m). A fost trasată la 0,50 m S de S70. Un singur complex cu o formă curioasă a fost surprins aproximativ în jumătatea estică a suprafeței: C179.
S74 (22 x 2 m). A fost trasată la S de S71, între cele două secțiuni lăsându-se un martor de 0,50 m.
S75 (22 x 2 m). A fost trasată la 0,50 m spre S de S74. Au fost surprinse doar trei complexe care se adâncesc uşor în steril (C177-C179).
S76 (20 x 2 m). A fost trasată la S de S72, între cele două secțiuni rămânând un martor de 0,50 m grosime. În această secțiune au fost suprinse doar două complexe C181-C182.
S77 (62 x 2 m). A fost trasată la 0,50 m E de S71. Stratigrafia este simplă cu excepția sectorului cuprins între m. 15-23 unde apare complexul C176. La vale de acest complex, spre limita de SSE a traseului autostrăzii apar straturi succesive de steril galben si maroniu, indiciu al unor alunecări de teren.
S78 (20 x 2 m). A fost trasată la 0,50 m S de S79. A fost decoperată parțial în această suprafață construcția notată cu indicativul C186¸ precum şi complexele C 183-185, toate trei reprezentând gropi de stâlp aflate pe latura estică a construcției.
S79 (20 x 3 m). A fost trasată între S76 şi S78, cu martori despărțitori de 0,50 m grosime. Situația stratigrafică este similară cu cea din S78. A fost cercetat în continuare C186.
S83 (22 x 2 m). A fost trasată la 0,50 m S de S75. Nu au apărut complexe arheologice în această suprafață.
S80 - S82 nu au fost finalizate datorită stopării lucrărilor.

Stratigrafia nu diferă de cea surprinsă în campania anului trecut. În toate suprafețele excavate se observă aceeaşi succesiune. Între 0,00 -0,20/0,25 m nivel cenuşiu - maroniu, amestecat cu puține materiale arheologice (humus/nivel arat). Sub acesta apare lutul maroniu-gălbui, steril din punct de vedere arheologic, dar în care s-au adâncit complexele arheologice. În general, un nivel de cultură propriu-zis, se întâlneşte doar în preajma complexelor şi are o consistență redusă. Cu excepția unui singur complex (descoperit în campania anului 2006) care poate fi atribuit culturii Coțofeni, toate celelalte complexe aparțin aceleiaşi perioade (Ha D2). Dispunerea sitului în pantă, eroziunea naturală, lucrările agricole, toate au determinat distrugerea iremediabilă a stratului de cultură, care oricum nu a fost prea consistent, dată fiind perioada scurtă de evoluție a sitului (100-150 de ani) şi densitatea redusă de locuire. Înaintând cu săpătura pe latura sudică a pantei (între limitele jalonate pentru autostradă) am constatat, că în această zonă grosimea stratului de cultură este disproporționat de mare, comparativ cu situația întâlnită pe restul sitului. În acest sector, într-un nivel negru-lutos, apar materiale arheologice (ceramică, chirpici sfârâmat etc.) până la o ad. medie de 1,5 m fără însă a se contura complexe arheologice. Ca o ipoteză preliminară, deoarece secțiunile din acest sector nu au fost încă finalizate, datorită stopării lucrului la sfârşitul lunii iunie, credem că în această zonă a existat o viroagă care în decursul timpului s-a umplut, grație eroziunii naturale şi înclinării terenului, cu pământ provenit din stratul de cultură.

Descrierea complexelor arheologice:

Cpl C112: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă.Locație: Suprafața: S43, c.8-9,25, ad. la conturare 0,23

m, ad. la bază 0,43 m, d 1,25 m în profilul sudic. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu în stratul superior şi cenuşiu amestecat cu steril argilos-maroniu în jumătatea inferioară a gropii. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte, umane (?), fragmente mici de lemn ars. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C113: Tip complex: mormânt de incinerație în urnă cu capac depuse în groapă. Locație: Suprafața: S43, c.15-15,6, ad. la conturare 0,25 m, ad. la bază 0,55 m, d. 0,75 m.

Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Resturile cremației au fost depuse într-o urnă (oală) din care s-a mai păstrat doar jumătatea inferioară. Oasele incinerate au fost acoperite pe fundul urnei cu o strachină mică aşezată cu baza în sus. Ambele recipiente sunt modelate cu mâna. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C 114: Tip complex: mormânt de incinerație în urnă depusă în groapă. Locație: Suprafața: S43 profil nordic, c.16-16,5, ad. la conturare 0,25, d. 0,65 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. S-a păstrat doar fundul urnei modelate cu mâna în care au fost depuse resturile cremației. Din acestea s-au mai păstrat oase arse şi cenuşă. Inventarul arheologic: oase arse mărunte, umane (?), fragmente mici de lemn ars. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C 115: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43, c.16,25-16,75, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,6 m, d. 0,6 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte, umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl C116: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43, c.13-13,75, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,65 m, d. 0,75 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu, mai prezintă fragmente ceramice provenind probabil de la urnă şi capac. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte, umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C117: Tip complex: locuință circulară adâncită. Locație: Suprafața: S45, c.12-15, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,56 m, d. 3 x 3,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Pe axul E-V este prevăzută cu trei gropi de stâlp (C 117/1-3) care țin de structura de rezistență a acoperişului. Inventarul arheologic: fragmente ceramice modelate cu mâna şi la roată, oase arse mărunte, umane (?) provenite de la morminte de incinerație deranjate, fragmente mici de lemn ars, cenuşă, lipitură de perete arsă. Datare: Hallstatt D.

Cpl C 117/1: Tip complex: groapă de stâlp. Locație: Suprafața: S45, în C117, ad. la conturare 0,57 m, ad. la bază 0,85 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente de pigmenți ceramici, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C117/2: Tip complex: groapă de stâlp. Locație: Suprafața: S45, în C117, ad. la conturare 0,57 m, ad. la bază 0,61 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente pigmenți ceramici, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C117/3: Tip complex: groapă de stâlp. Locație: Suprafața: S45, în C117, ad. la conturare 0,5 m, ad. la bază 0,6 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente pigmenți ceramici, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C118: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43 profil sudic, c.16-16,5, ad. la conturare 0,35 m, ad. la bază 0,6 m, d. 0,45 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C119: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S 43 profil nordic, c.16,5-17,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,56 m, d. 0,75 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C120: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43, c.13-13,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,52 m, d 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C 121: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43, c.12,25-13, ad. la conturare 0,33 m, ad. la bază 0,53 m, d 0,75 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C 122: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43, c.13,25-13,8, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,65 m, d. 0,6 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C123 : Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43 profil nordic, c.14,2-15, ad. la conturare 0,25 m, ad. la bază 0,45 m, d. 0,8 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C124: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S43 profil nordic, c.15-15,75, ad. la conturare 0,22 m, ad. la bază 0,45 m, d. 0,7 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C125: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S45, c.16,5-17, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,5 m, d. 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C126: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S45, c.16,5-17, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,47 m, d. 0,3 x 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C127: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S45, c.17,5-18, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,5 m, d. 0,35 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C128: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S45, c.19, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,55 m, d. 0,35 x 0,75 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Complexul C 129: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S45, c.18,5, ad. la conturare 0,3 m,

ad. la bază 0,41 m, d. 0,35 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu.

Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C130: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S45, c.17, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,35 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C131: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S46, c.12-12,3, ad. la conturare 0,33 m, ad. la bază 0,4 m, diametrul 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C132: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S46, c.12, ad. la conturare 0,33 m, ad. la bază 0,39 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C133: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S46 profil sudic, c.12,5-13, ad. la conturare 0,34 m, ad. la bază 0,41 m, d. 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C134: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S46, c.13,5-14, ad. la conturare 0,33 m, ad. la bază 0,37 m, d. 0,35 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C135: Tip complex: mormânt de incinerație în urnă cu capac, depuse în groapă. Locație: Suprafața: S44 pe centru, c.15-15,5, ad. la conturare 0,28 m, ad. la bază 0,38 m, d. 0,6 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse umane depuse într-un vas de tip castron de culoare roşie, înalt, cu gât drept şi buza îngustă, acoperite cu o strachină neagră în formă de calotă aşezată cu baza în jos, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Este cel mai bine prezervat inventar ceramic din seria de morminte de incinerație descoperite deocamdată pe acest şantier. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C136: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.31-31,5, ad. la conturare 0,26 m, ad. la bază 0,30 m, d. 0,16 m în profil nordic. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C137: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.14,5-15, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,44 m, d. 0,4 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C138: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.15, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,57 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C139: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.15,5-16, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D. Cpl. C140: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.16, ad. la conturare 0,35 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C141: Tip complex: groapă menajeră? Locație: Suprafața: S 44, c.15,5-16,5 în profil nordic, ad. la conturare 0,35 m, ad. la bază 0,46 m, d. 1,00 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C142: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.16, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,45 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C143: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.17, ad. la conturare 0,37 m, ad. la bază 0,43 m, d. 0,35 x 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C144: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S 44, c.17, ad. la conturare 0,36 m, ad. la bază 0,55 m, d. 0,6 x 0,9 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă, fragment seceră (?) din fier. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C145: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.17-17,5, ad. la conturare 0,36 m, ad. la bază 0,41 m, d. 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C146: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S44, c.18, ad. la conturare 0,36 m, ad. la bază 0,44 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente ceramice provenite probabil de urnă şi capac, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C147, 147/1, 147/2: Tip complex: ring funerar (?) locuință (?) Locație: Suprafața: S59 şi S63, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,41-0,73 m, d. 4,5 m, lățime şanț ring 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Ringul prezintă o întrerupere de 1 m pe axul S-N la periferia sudică, iar pe traseu o groapă (C147/2) în S59 în dreptul m. 2, puțin adâncă față de fundul ringului (0,10 m) cu o umplutură asemănătoare acestuia. În profilul nordic al S 59, în dreptul m. 2, complexul C147 mai prezintă o groapă (C147/1) cu d. de 0,25 m, conturată la 0,4 m, având baza la 0,52 m ad. De asemenea umplutura acesteia este asemănătoare cu cea a ringului. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte, probabil umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.?

Cpl. C148: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă ? Locație: Suprafața: S59, c.7, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,38 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C149: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S59, c.7,5, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,37 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Complexul C 150: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S59, c. 7,5-8, adâncimea la conturare 0,32 m, adâncimea la bază 0,41 m, d. 0,35 m.

Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C151: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.6, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,38 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C152: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.6-6,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,47 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C153: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.6-6,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,36 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C154: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.6,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,38 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C155: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.6,5, adâncimea la conturare 0,3 m, adâncimea la bază 0,4 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C156: Tip complex: mormânt ? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.8-8,3, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,43 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C157: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, caroul 8-8,3, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Complexul C 158: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.7,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,42 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C159: Tip complex: mormânt? de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S 63, c.8,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,42 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C160: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S63, c.7-7,3, ad. la conturare 0,28 m, ad. la bază 0,38 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C161: Tip complex: groapă menajeră. Locație: Suprafața: S62, c.12,5-14, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 1 m, diametrul 1,5 m. Descriere: umplutură cu sol lutos negru. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C162: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S62, c.1-1,3, ad. la conturare 0,42 m, ad. la bază 0,5 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D

Cpl. C163: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S65, c.13-13,5, ad. la conturare 0,32 m, ad. la bază 0,44 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C164: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S65 profil S, c.10-10,3, ad. la conturare 0,33 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C165: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S65, c.9-9,5, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,43 m, d. 0,3 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C166: Tip complex: groapă menajeră. Locație: Suprafața: S65, c.7,5-8,75, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,55 m, d. 1,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Complexul C 167: Tip complex: mormânt de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S 65, caroul 7,75-8, adâncimea la conturare 0,3 m, adâncimea la bază 0,45 m, diametrul 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: oase arse mărunte umane (?), fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C168: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S65, c.7,75-8, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C169: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S65, c.9,75-10, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,37 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C170: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S66, c.10,5-10,75, ad. la conturare 0,36 m, ad. la bază 0,51 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C171: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S66, c.10, ad. la conturare 0,36 m, ad. la bază 0,45 m, d. 0,25 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C172: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S66, c.8,75-9, ad. la conturare 0,36 m, ad. la bază 0,49 m, d. 0,2 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C175: Tip complex: mormânt (?) de incinerație în groapă. Locație: Suprafața: S70, c.5-6, ad. la conturare 0,3 m, ad. la bază 0,4 m, d. 0,3 x 0,5 m. Descriere: umplutură cu sol cenuşiu. Inventarul arheologic: mici fragmente ceramice, fragmente mici de lemn ars, cenuşă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C176; 176/1; 176/2; 176/3; 176/4; 176/5; 176/6; 177/7; 176/8; 176/9; 176/10. Tip complex: construcție adâncită de formă rectangulară cu colțurile rotunjite, cu gropi de stâlpi surprinse pe margini şi în interiorul locuinței. Locație: S67, c.16 – 24,5 şi S77 c.14,5-23. Se conturează de la ad. de 0,25 – 0,30 m. Ad_{max}: 11,15 de la actualul nivel de călcare. Umplutură

cenuşiu-închis cu mult chirpici sfărâmat şi cărbune. Cercetarea acestui complex nu a fost finalizată. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C177. Tip complex: construcție (?) puțin adâncită în steril. Locație: S75, c.6-13,5 (profilul sudic). Se conturează de la ad. de 0,20 m, iar ad_{max} de 0,50 m. Umplutura cenuşiu-negricioasă, cu mult chirpici sfărâmat şi cărbune. În secțiunea S83 trasată la 0,50m S de S75 acest complex nu a fost surprins. Datare: Hallstatt D. (?).

Cpl. C178. Tip complex: groapă de stâlp. Locație: S75, c.3-4 (profil sudic). Se conturează la ad. de 0,40 m, iar ad_{max} de 0, 52m. Umplutura cenuşiu-negricioasă. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C179; C179/1. Tip de complex: şanț (?) şi groapă de stâlp. Locație: S75, c.0-3 şi S73, c.11,5 - 20. Se conturează de la ad. de 0,40 m, iar ad_{max} este de 0,75 m. Umplutura: cenuşiu-maro. Datare: complex recent, au apărut fragmente de la un ulcior tip Vadu Crişului.

Cpl. C180 - nu este complex arheologic. Locație: S76.

Cpl. C181. Tip complex: groapă de stâlp (?). Locație: S76, c.8,5-10,2. Se conturează de la ad. de 0,32 m şi se adânceşte până la 0,50 m de la actualul nivel de călcare. Umplutura este cenuşiu-închis cu cărbune şi chirpici. Datare: Hallstatt D. (?)

Cpl. C182. Tip complex: probabil mormânt de incinerație în groapă. Locație: S76, c.11-12. Se conturează imediat sub stratul vegetal şi se adânceşte doar 0,25 m. Umplutura constă din cărbune, bucăți mici de oase arse, chirpici şi fragmente ceramice. Datare: Hallstatt D.

Cpl. C183 - 185 . Tip complex: grop de stâlp ce aparțin de construcția C186. Locație: S78, c.12-13. Amplasate pe latura de E a construcției. Se conturează la 0,50 m şi se adânceşte până la 0,60 m. Datare: Hallstatt D

Cpl. C186, C186/1, C186/2, C186/3, C186/4. Tip complex: construcție adâncită, cu contur probabil rectangular, cu colțurile rotunjite. Construcția este destul de afectată de alunecările de teren. Se conturează imediat sub stratul de humus, de la ad. de 0,30 m. Umplutura locuinței este suprapusă de un nivel de alunecare galben-lutos, după care urmează două niveluri propriu-zise de umplere a locuinței: cel de jos este cenuşiu-lutos cu materiale arheologice, iar cel superior este cenuşiu-fin, cu cărbune şi materiale arheologice. Pe un sector, locuința se adânceşte până la 1,50 m ad. Cercetarea acestui complex nu a fost finalizată. Datare: Hallstatt D.

În contextul cercetărilor efectuate putem concluziona că la Porț, în punctul *Paliş*, în sec. V a.Chr. (probabil doar în a doua jumătate a acestuia) exista o aşezare nefortificată. În ajunul expansiunii celtice spre răsărit, către Transilvania (mijloc sec. IV a.Chr.), aşezarea a fost înconjurată cu un şanț dotat cu palisadă, poate dublă, care a distrus total sau parțial complexe mai vechi. Odată cu incendierea acesteia (de către celți?) valul a fost nivelat şi şanțul colmatat. Locuirea, din acest al treilea orizont cronologic, caracterizată prin locuințe de suprafață, adâncite doar 0,2-0,3 m, bogate în inventar ceramic, suprapune şi zona fostei amenajări defensive. Aceste locuințe au fost şi ele incendiate. Totodată, săpăturile din campania anului 2007 au condus şi la cercetarea necropolei aferente acestei aşezări. Este vorba despre numeroase morminte de incinerație, majoritatea în groapă, iar câteva (cel puțin trei) şi în urnă. Îngropate la mică adâncime, majoritatea complexelor funerare au fost afectate de eroziunea solului şi apoi de lucrările agricole. După dispunerea în teren rezultată în campania acestui an, pot fi observate trei grupări de morminte. Locuința C117 s-a conturat în zona unei asemenea grupări, iar în umplutura ei au apărut şi mici fragmente de oase arse, ceea ce sugerează că acest complex a deranjat unul sau mai multe morminte de incinerație.

Complexitatea descoperirilor de la Porț *Paliş* este evidentă. Nu doar atât faptul, că este pentru prima dată când acest orizont cronologic, al sfârşitului primei epoci a fierului - începutul perioadei Laténe, este atestat prin descoperiri în zona Sălajului şi mai ales în această „poartă" de pătrundere spre Transilvania. Mult mai important este faptul că această etapă, puțin cunoscută în Transilvania, poate fi studiată în aceeaşi stațiune arheologică, care începe anterior pătrunderii celților, este fortificată datorită amenințării venite dinspre această populație, probabil este distrusă de către celți, pentru ca locuirea să fie reluată, o anumită perioadă de timp şi după distrugerea sistemului defensiv. Majoritatea formelor ceramice descoperite dovedesc persistența unor tipuri mai vechi, a căror origine poate fi căutată până la începutul primei epoci a fierului. La fel este şi în cazul practicii de ardere a ceramicii pentru a rezulta acel specific colorit dublu (negru-cărămiziu) al pereților vaselor.

Până acum, acest orizont cronologic era cunoscut mai ales grație descoperirilor din zona Careiului, atribuite de către J. Németi grupului Sanislău - Nir. Au fost studiate mai ales cimitire ale acestei culturi, iar cercetarea aşezărilor este departe de a fi satisfăcătoare. Multe descoperiri proveneau din periegheze sau salvarea unor complexe afectate mai mult sau mai puțin de lucrări agricole şi de hidroameliorații. Stațiunea de la Porț *Paliş* a beneficiat de cele mai ample săpături şi în mod sigur va deveni una de referință pentru studierea acestei perioade. Deosebit de importantă este însă şi cercetarea în anii 2002-2003 a unor complexe arheologice în punctul *Corău* (cca. 2 km SV de *Paliş*), care se datează într-o etapă mai veche cu circa un secol şi unde apar deja fragmente ceramice lucrate la roată.

Descoperirile de la Porț, din siturile *Corău* şi *Paliş* sunt foarte importante pentru cunoaşterea fenomenelor ce se petrec spre sfârşitul primei epoci a fierului în zona Sălajului şi chiar pentru zona mai vastă, a Tisei Superioare. Aşezarea fortificată de la Şimleu Silvaniei *Observator* cercetată sistematic pe parcursul a 9 campanii de săpături evoluează o lungă perioadă de timp, în intervalul cuprins între sec. X – sf. sec VII/încep. sec. VI a.Chr. Cele două situri menționate din zona localității Porț aduc completări importante pentru imaginea perioadei ulterioare încetării evoluției aşezării de la Şimleu Silvaniei şi mai ales pentru tabloul complex şi puțin clar al trecerii spre perioada Laténe.

Campania următoare are drept obiectiv principal finalizarea cercetării acestui sit în zona ce urmează să fie afectată de autostradă.

Abstract:

The settlement from Porț „*Paliş*" is located to south-western limit of Sălaj county and has been investigated in 2003 and 2006-2007 as a part of rescue excavations from „Transylvania Motorway" project. Until now almost 200 features have been excavated (defensive system, dwellings, pits and cremation graves) and it is the single fortified settlement from Late Hallstatt Period in north-western Romania. The site from Porț „*Paliş*" has been inhabited between the second half of the 5th century and the second half of the 4th century B.C. The wheel-made pottery has been discovered in a large amount, but the artefacts by eastern type are missing. Even the metal pieces are rare (small knifes and undetermined ones).

The majority of archaeological complexes from the 2007 campaign were represented by several cremation graves. In

three cases are about urn-graves (only one well preserved) but majority were pit-grave disturbed by ploughing and soil erosion.

132. Porț, com. Marca, jud. Sălaj

Punct: Stația de betoane Bechtel/La baraj-Barul lui Guti

Cod sit: 141982.03

Autorizația de cercetare preventivă nr. 1/2007

Colectiv: Alexandru V. Matei, Dan Băcueț-Crişan (MJIA Zalău)

Localitatea Porț este plasată pe partea dreaptă a văii Barcăului, parte integrantă a unității geografice denumită Depresiunea Şimleului. Localitatea este situată la periferia nordică a acestei depresiuni, practic la intrarea dinspre V în Depresiunea Şimleului.

Suprafața de 14,6 ha necesară a fi verificată arheologic pentru investiția propusă (*Stația de Betoane*) este situată în lunca inundabilă a văii Barcăului, având barajul suplac ca limită spre V iar spre S, SE se întinde pe prima terasă a râului Barcău, la poalele ultimelor ramificații ce coboară spre N ale Munților Plopişului (sau Şes)

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în februarie-martie 2007 a avut ca scop descărcarea terenului de sarcină arheologică. În această suprafață urma să fie organizată o Stație de Betoane şi Subansamble de Beton necesare construirii Autostrăzii Transilvania, în special pentru sectorul 3C.

Vestigiile arheologice din acest punct nu au fost cunoscute de către specialişti, situl arheologic fiind descoperit întâmplător în anul 2006 în timpul executării unor cercetări de suprafață.

Statigrafia generală a sectorului:

Pe întreaga suprafață a sitului a fost constatată aceeaşi situație stratigrafică:

- 0 -0,30/0,40 m nivel cenuşiu arat care conține materiale arheologice.
- la ad. de 0,30/0,40 m apare sterilul arheologic (lut gălbui-maroniu)

Toate complexele arheologice au fost conturate la nivelul sterilului. În totalitate acestea sunt de tip adâncit, ele fiind practice săpate în lutul gălbui/maroniu, steril arheologic.

Pe suprafața de 13,6 hectare nu au fost identificate vestigii arheologice. Vestigii arheologice au apărut pe suprafața de 1,1 ha, suprafața aflată în colțul de SV al zonei pe care beneficiarul intenționează să construiască o stație de betoane.

Cercetarea întregii suprafețe ocupate de vestigii a dus în final la dezvelirea a 36 de complexe arheologice reprezentând locuințe, gropi, cuptoare, construcții anexe, şanțuri de drenare a apei. Pe baza materialului arheologic descoperit, cele 36 de complexe arheologice se datează astfel: 34 de complexe aparțin evului mediu timpuriu, 2 complexe aparțin epocii bronzului.

Beneficiarul a marcat pe planul general (şi pe teren) suprafețele cu regim de urgență (A, B şi C). În jumătatea sudică a sectorului B a fost identificat un sit arheologic databil în sec. VIII-IX (medieval timpuriu).

În vederea stabilirii stratigrafiei şi a suprafeței ocupate de vestigile arheologice (suprafața sitului) a fost trasata secțiunea S1/2007 cu dimensiunile de 160 x 1,5 m. Perpendicular pe aceasta a fost trasată secțiunile magistrale S2/2007 (cu dimensiunile de 110 x 1, 5 m) şi S7/2007 (cu dimensiunile de 110 x 1,5 m). De asemenea, tot pentru stabilirea stratigrafiei şi a suprafeței ocupate de vestigii a mai fost trasată secțiunea magistrală S8/2007 (cu dimensiunile de 200 x 1,5 m), secțiune trasată paralel cu secțiunea S1/2007.

După ce au fost tasate aceste secțiuni magistrale s-a trecut la cercetarea întregii suprafețe ocupate cu vestigii în vederea descărcării terenului de sarcina arheologică. Perpendicular pe secțiunea magistrală S1/2007 au fost trasate secțiunile S9/2007, S10/2007, S11/2007, S12/2007, S13/2007, S14/2007, S15/2007, S17/2007, S18/2007, S19/2007, S20/2007, S21/2007, S22/2007, S23/2007, S24/2007.

Între secțiunile magistrale S1/2007 şi S8/2007 (paralel cu acestea) au fost trasate secțiunile S25/2007, S26/2007, S28/2007, S29/2007, S30/2007, S31/2007, S32/2007, S33/2007, S34/2007, S35/2007, cas. 1, 2, 3, 4, 5 şi suprafețele A, B, C, D, E, F, G.

Pentru cercetarea părții sudice a sitului arheologic au fost trasate S16/2007 (perpendiculară pe S8/2007), S36/2007, S37/2007, S38/2007, S39/2007 şi suprafața H (toate acestea fiind paralele cu S8/2007)

Deoarece contractul încheiat cu beneficiarul prevedea cercetarea/descărcarea de sarcină istorică a unei suprafețe de 14,6 hectare, facem precizarea că secțiunile S3/2007, S4/2007, S5/2007, S6/2007 au fost trasate în alte în alte zone ale suprafeței contractate în vederea verificării existenței urmelor istorice.

Cpl. C1/2007

Locuință adâncită. Complexul a fost surprins în secțiunea S7/2007, m. 102-106, la ad. de 0,15 m. A fost cercetat parțial deoarece se întindea şi în suprafața care nu era inclusă în contractul de descărcare de sarcină istorică. După aspectul laturilor surprinse putem bănui că locuința avea un plan rectangular cu colțurile rotunjite. Fundul acesteia era uşor alveolat şi a fost atins la -0,25 m. Din complex au fost recoltate mai multe fragmente ceramice ce provin de la oale fără toarte lucrate la roata înceată. Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C2/2007

Locuință adâncită (?). Complexul a fost surprins în secțiunea S8/2007, m. 13-16, la ad. de 0,44 m. Acesta s-a conturat sub forma unei pete aproximativ circulară, de culoare cenuşie. Fundul era uşor alveolat şi a fost atins la -0,45 m. Pe fundul complexului a fost surprinsă o groapă de stâlp care se adâncea până la 0,49 m. Din complex au fost recoltate câteva fragmente ceramice de culoare cărămizie sau negricioasă. Locuința se datează în epoca bronzului.

Cpl. C3/2007

Locuință adâncită. Complexul a fost surprins în S8/2007, m. 30-36, la ad. de 0,40 m. S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. Fundul locuinței era uşor alveolat a fost atins la -0,60 m. Instalația de foc (distrusă din vechime) a locuinței consta într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist şi pietre de râu. Vatra era arsă la roşu. Din complex au fost recoltate mai multe fragmente ceramice ce provin de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau rapidă. Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C4/2007

Groapă menajeră. Complexul a fost surprins în S10/2007, m. 6-9, la ad. de 0, 37 m. S-a conturat sub forma unei pete oval-alungită de culoare negricioasă. Fundul gropii aflat la -0,65 m era alveolat. În acest complex au fost descoperite puține fragmente ceramice ce provin de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau cu mâna. Groapa menajeră se datează în

perioada medievală timpurie.

Cpl. C5/2007

Locuință (?)/Construcție anexă (?). Complex de mari dimensiuni cercetat în S11/2007 (conturat la ad. de 0,30/0,35 m, c. m. 2-25), S14/2007 (conturat la ad. de 0,30/0,35 m, c. m. 2-14) şi S15/2007 (conturat la ad. de 0,35/0,37 m, c. m. 2-14). Acest complex este foarte interesant. Practic are două componente. La conturare a fost sesizată existența unui şanț de culoare negricioasă care avea un traiect aproape circular formând un "inel" cu capetele desfăcute şi care avea un d. de aproape 12 m. În suprafața delimitată de acest "inel" (aproape în centru) a fost surprinsă o instalație de foc (vatră cu gardină din piatră), amenajată pe fundul unei alveolări săpată în lutul steril (adâncimea 0, 38/0, 42 m). Tot în acest spațiu delimitat de "inel" au fost surprinse 5 gropi de stâlp. Inventarul acestui complex a constat în fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată sau cu mâna şi câteva piese din fier: fragment de zăbală de cavalerie, fragment din talpa unei scărițe de cavalerie (?) şi alte câteva piese din fier foarte prost păstrate cu formă şi utilitate greu definibilă.

Planimetria complexului ridică o serie de întrebări legate în primul rând de funcționalitate. Însă, este clar că acest complex este o construcție, fapt argumentat în primul rând de prezența gropilor de stâlp. Complexul se datează în perioada medievală timpurie. Cpl. C5/2007 suprapune cpl. C6/2007.

Cpl. C6/2007

Groapă menajeră (?). Complexul a fost surprins în S14/2007 (ad. de 0, 35 m, c. m.2-4) şi în S15/2007 (ad. de 0,35 m, c. m. 1-5).

S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă de formă oval-alungită. Fundul gropii se afla la ad. de 0, 60 m. Inventarul complexului a constat în câteva fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată. Complexul se datează în perioada medievală timpurie. Cpl. C6/2007 este suprapus de Cpl. C5/2007.

Cpl. C7/2007

Construcție anexă (?). Complexul a fost surprins în S16/2007, m. 0-4, la ad. de 0,30 m. S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. Fundul complexului (uşor alveolat) a fost atins la -0,60 m. Nu era prevăzut cu instalație de foc. Din complex provin numai câteva fragmente ceramice mici atipice şi bucăți de chirpic. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C8/2007

Construcție anexă. Complexul a fost surprins în S17/2007, m. 8-12, la ad. de 0,40 m. S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. Fundul complexului (uşor alveolat) a fost atins la -0, 60 m. Nu era prevăzut cu instalație pentru foc. În complex au fost descoperite două fragmente ceramice atipice şi mai multe bucăți de chirpic. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C9/2007

Locuință adâncită. Complexul a fost surprins în S17/2007 (m. 1-5, la ad. de 0,35 m) şi în S18/2007 (m. 1-5, ad. de 0,35 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. Fundul locuinței era uşor alveolat. Acesta a fost atins la adâncimea de 0,60 m. Instalația de foc (distrusă din vechime) a locuinței consta într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist şi pietre de râu. Din complex au fost recoltate mai multe fragmente ceramice ce provin de la oale fără toarte lucrate la roata înceată câteva fragmente de tăvițe lucrate cu mâna. Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C10/2007

Locuința adâncită. Complexul a fost cercetat în S19/2007 (conturat la ad. de 0,28/0,30 m, în c. m. 3-8) şi S20/2007 (conturat la ad. de 0,30 m, în c. m. 3-8). S-a conturat sub forma unei pete negricioase rectangulară cu colțurile rotunjite. În unul dintre colțurile complexului a fost identificată instalația de foc care consta într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist. Vatra cuptorului se afla la ad. de 0, 52, era foarte puțin arsă la roşu. Locuința a fost săpată în lutul steril, fundul acesteia (uşor alveolat) fiind atins la adâncimea de 0, 60 m față de nivelul actual de călcare. În interiorul locuinței, dispuse pe cele patru laturi, au fost surprinse 8 gropi de stâlp. Inventarul complexului a constat în primul rând în ceramică (lucrată cu mâna, la roata înceată sau rapidă) dar şi din piese din fier. Astfel, au fost descoperite toarta, urechile de prindere a acesteia precum şi porțiuni din cercurile de susținere a unei găleți din lemn. Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C11/2007

Groapă de stâlp. Complexul a fost cercetat în S19/2007 (conturat la ad. de 0,28/0,30 m, în c. m. 3-8) şi S20/2007 (conturat la ad. de 0,30 m, în c. m. 10-11). S-a conturat sub forma unei pete negricioase, circulară. Fundul gropii de stâlp se afla la adâncimea de 0, 63 față de nivelul actual de călcare. În umplutura gropii au fost descoperite câteva bucăți de chirpic şi pigment de cărbune. Groapa de stâlp se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C12/2007

Groapă menajeră. Complexul a fost cercetat în S19/2007 (conturat la ad. de 0,30 m, în c. m. 2-3) şi S20/2007 (conturat la ad. de 0,30 m, în c. m. 2-3). S-a conturat sub forma unei pete circulare de culoare negricioasă. Fundul complexului (uşor alveolat) se afla la ad. de 0,50 m față de nivelul actual de călcare. Inventarul complexului a constat în câteva fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C13/2007

Groapă de stâlp. Complexul a fost cercetat în S20/2007, fiind conturat la ad. de 0,40 m, în c. m. 1-2. S-a conturat sub forma unei pete negricioase, circulară. Fundul gropii de stâlp se afla la ad. de 0,50 față de nivelul actual de călcare. În umplutura gropii au apărut pigmenți de cărbune. Groapa de stâlp se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C14/2007

Construcție anexă. Complexul a fost cercetat în S20/2007, conturat la ad. de 0,26/0,30 m, în c. m. 5-10. S-a conturat sub forma unei pete oval-alungită de culoare negricioasă. Fundul complexului a fost săpat uşor în trepte, ad_{max} fiind de 0,50 m față de nivelul actual de călcare. Pe laturile lungi ale gropii au fost surprinse urmele a 6 pari de mici dimensiuni (diametrul gropilor de pari variază între 5 şi 10 cm). Complexul nu era prevăzut cu instalație de foc. Inventarul arheologic a constat în mai multe fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau cu mâna. Cpl. C14 se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C15/2007

Groapă de stâlp. Complexul a fost cercetat în S20/2007, fiind conturat la ad. de 0,30 m, în c. m. 3-4. S-a conturat sub forma unei pete negricioase, circulară. Fundul gropii de stâlp se afla la ad. de 0,62 față de nivelul actual de călcare. În umplutura gropii au apărut pigmenți de cărbune şi bucăți de chirpic. Groapa de stâlp se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C16/2007

Vatră de foc amenajată în aer liber. Complexul a fost cercetat în S26/2007, fiind conturat la ad. de 0,25 m, în c. m. 3-5. Complexul a fost distrus din vechime. Acesta a putut fi sesizat datorită existenței mai multor pietre de râu şi micaşist împrăştiate, precum şi a unor bucăți de chirpic răspândite printre pietre. Vatra s-a păstrat foarte vag, sub forma unor mici pete de culoare roşcată. Elementele descoperite aici ne face să credem că această instalație de foc era amenajată în aer liber (nu excludem existența unui acoperiş/şopron de protecție) şi era de tipul vatră cu gardină din pietre. Printre pietrele şi bucățile de chirpic răspândite se aflau şi câteva fragmente de oale lucrate la roata înceată. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C17/2007

Locuință (?)/Construcție anexă (?). Complex de mari dimensiuni cercetat în S26/2007 (conturat la ad. de 0,40 m, c. m. 8-17), S27/2007 (conturat la ad. de 0,40 m, c. m. 8-15) şi S28/2007 (conturat la adâncimea de 0,30 m, c. m. 8-16). Planimetria acestui complex este foarte interesantă. La conturare a fost sesizată existența unui şanț de culoare negricioasă care avea un traiect în formă de arc de cerc ("potcoavă"). Cele două capete ale "potcoavei" erau unite printr-un alt şanț cu traiect drept. Şanțul în formă de "potcoavă" avea fundul alveolat care se adâncea până la 0,45-0,70 m față de nivelul actual de călcare. Pe fundul acestui şanț au fost surprinse urmele a trei gropi de stâlp dispuse pe traiectul acestuia. Şanțul drept care uneşte capetele "potcoavei" avea fundul aproape drept şi se afla la adâncimea de 0, 50 -0, 55 m față de nivelul actual de călcare. În spațiul închis de traiectul şanțului nu a fost surprinsă nicio instalație de foc. Inventarul acestui complex a constat în ceramică (fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată sau cu mâna), o cute din piatră şi câteva piese din fier: o teslă, un ciocan, o daltă şi alte câteva piese fragmentare foarte prost păstrate, cu formă şi utilitate greu definibilă. Planimetria complexului ridică o serie de întrebări legate în primul rând de funcționalitate. Însă, este clar că acest complex este o construcție, fapt argumentat în primul rând de prezența gropilor de stâlp. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C18/2007

Construcție anexă. Complexul a fost cercetat în S26/2007 (conturat la ad. de 0,35 m, în c. m. 18-0,23), S27/2007 (conturat la ad. de 0,35 m, în c. m. 18-0,23) şi S28/2007 (conturat la ad. de 0,35 m, în c. m. 18-0,23). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă cu planimetrie rectangulară. Acesta a fost săpat în lutul steril, fundul fiind (uşor alveolat) la ad. de 0,50 m față de nivelul actual de călcare. Nu au fost surprinse urme de pari sau stâlpi. De asemenea nu a fost descoperită nicio instalație de foc. Inventarul arheologic a constat în mai multe fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau cu mâna. Cpl. C18 se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C19/2007

Locuință (?)/Construcție anexă (?). Complex de mari dimensiuni cercetat în S26/2007 (conturat la ad. de 0,30 m, c. m. 32-38) care ulterior a fost lărgită în vederea cercetării întregii suprafețe a complexului. Planimetria acestui complex este foarte interesantă. Complexul are practic două componente. La conturare a fost sesizată existența unui şanț de culoare negricioasă care avea un traiect aproape rectangular cu colțurile rotunjite. În umplutura şanțului se aflau foarte multe blocuri de micaşist şi pietre de râu. Nu au fost surprinse gropi de stâlp. În suprafața delimitată de acest şanț, la ad. de 0,50 m (aceasta reprezentând nivelul de călcare/podeaua complexului) a fost surprinsă o groapă de formă ovală, uşor alveolată (fundul acesteia se afla la ad. de 0,70 m față de nivelul actual de călcare). Umplutura acestei gropi conținea multă cenuşă, cărbune şi bucăți de chirpic. Probabil că în această groapă a funcționat o instalație de foc care nu s-a mai păstrat. Inventarul acestui complex a constat în fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată sau cu mâna şi câteva piese din fier: fragment de seceră, fragment de coasă şi alte câteva piese din fier foarte prost păstrate cu formă şi utilitate greu definibilă. Planimetria complexului ridică o serie de întrebări legate în primul rând de funcționalitate. Deşi nu au fost descoperite gropi de stâlp, având în vedere asemănarea planimetrică cu celelalte complexe cercetate aici, credem că nu este eronat să afirmăm că şi complexul C. 19 este tot o construcție. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C20/2007

Locuință (?)/Construcție anexă (?). Complex de mari dimensiuni cercetat în S26/2007 (conturat la ad de 0, 45 m, c. m. 37-42), S28/2007 (conturat la ad. de 0,45 m, c. m. 37-42) şi în casetele C1/2007, C2/2007, C3/2007 (conturat la ad. de 0, 45 m). Planimetria acestui complex este de asemenea foarte interesantă. Şi acest complex are două componente. La conturare a fost sesizată existența unui şanț de culoare negricioasă care avea un traiect aproape rectangular cu colțurile rotunjite. Şanțul avea fundul uşor alveolat (săpat în trepte) şi care se atingea adâncimi cuprinse între 0,60 m şi 0,92 m. Pe fundul acestui şanț a fost surprinsă o singură groapă de stâlp. În suprafața delimitată de acest şanț, spre centrul acesteia, la ad. de 0, 45 m (aceasta reprezentând nivelul de călcare/podeaua complexului) a fost surprinsă o groapă de formă ovală uşor alveolată (fundul acesteia se afla la ad. de 0,80 m/0,95 m față de nivelul actual de călcare. Pe fundul acestei alveolări a fost surprinsă o instalație de foc constând într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist şi pietre de râu. Vatra cuptorului prezenta urme de ardere la roşu. Inventarul acestui complex a constat în fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată sau cu mâna. Planimetria complexului ridică o serie de întrebări legate în primul rând de funcționalitate. Însă, este clar că acest complex este o construcție, fapt argumentat în primul rând de prezența gropilor de stâlp. Complexul se datează în perioada medievală timpurie. Complexul C20/2007 suprapune complexul C23/2007.

Cpl. C21/2007

Groapă menajeră (?)/Şanț de drenare a apei (?). Complex cercetat în Caseta 3/2007 (conturat la ad. de 0,50 m) şi Caseta 4 (conturat la ad. de 0,50 m). La conturare a fost sesizată existența unui şanț de culoare negricioasă care avea traiectul unui arc de cerc. Şanțul avea fundul uşor alveolat (săpat în trepte) şi care se atingea adâncimi cuprinse între 0,60 m şi 0,75 m. Inventarul acestui complex a constat în câteva fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată. Planimetria complexului ridică o serie de întrebări legate în primul rând de funcționalitate. Este posibil ca acesta să fi fost un mic şanț de drenare a apei. Complexul se datează în perioada medievală timpurie. Cpl. C21/2007 suprapune cpl. C22/2007.

Cpl. C22/2007

Locuința adâncită. Complexul a fost cercetat în Caseta 3/2007 (conturat la ad. de 0,50 m) şi Caseta 4 (conturat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. În unul dintre colțurile complexului a fost identificată instalația de foc care consta într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist.

Cuptorul a fost amenajat pe un soclu din lut cruțat. Vatra cuptorului se afla la ad. de 0,45 m, era foarte puțin arsă la roşu. Locuința a fost săpată în lutul steril, fundul acesteia (uşor alveolat) fiind atins la adâncimea de 0,60 m față de nivelul actual de călcare. Inventarul complexului a constat în ceramică lucrată la roata înceată sau cu mâna. Locuința se datează în perioada medievală timpurie. Complexul C22/2007 este suprapus de C21/2007.

Cpl. C23/2007

Locuința adâncită. Complexul a fost cercetat în Caseta 2 (conturat la ad. de 0,50 m) şi Caseta 5 (conturat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară, cu colțurile rotunjite. Instalația de foc identificată în cazul acestui complex consta într-o vatră (arsă la roşu) cu gardină din pietre de râu, vatră surprinsă la ad. de 0,60 m față de nivelul actual de călcare. Amenajarea vetrei s-a făcut prin întinderea unui strat de lut peste un pat de pietre de râu. Locuința a fost săpată în lutul steril, fundul acesteia (uşor alveolat) fiind atins la ad. de 0,75 m față de nivelul actual de călcare. În unul din colțurile locuinței a fost surprinsă o groapă de stâlp. Inventarul complexului a constat în fragmente de oale fără toarte lucrat cu mâna, la roata înceată sau rapidă. Locuința se datează în perioada medievală timpurie. Complexul este suprapus de cpl. C20/2007 şi de cpl. C42/2007.

Cpl. C24/2007

Locuință de suprafață (?). Complexul a fost cercetat în S29/2007 (conturat la ad. de 0,33 m, c. m. 0-8) şi S31/2007 (conturat la ad. de 0,30 m, c. m. 0-8). Acesta a fost identificat datorită existenței unei zone cu multă piatră (blocuri de micaşist) amestecată cu bucăți de chirpic şi fragmente ceramice. În zona ocupată de aglomerarea de pietre au fost surprinse două gropi de stâlp. Podeaua complexului se afla la adâncimea de 0,40 m față de nivelul actual de călcare. Printre pietre se aflau şi câteva fragmente ceramice de culoare cărămizie sau negricioasă. Complexul aparține epocii bronzului.

Cpl. C25/2007

Groapă menajeră. Complexul a fost cercetat în Suprafața B (sesizat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, oval alungită. Fundul complexului (uşor alveolat) se afla la ad. de 0,60 m față de nivelul actual de călcare. Inventarul complexului a constat în foarte puține fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C26/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C27/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C28/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C29/2007

Locuința adâncită. Complexul a fost cercetat în Caseta 2/2007 (conturat la ad. de 0,50 m) şi în Caseta 3/2007 (conturat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. Pe una din laturile lungi ale locuinței a fost identificată instalația de foc care consta într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist. Vatra cuptorului se afla la ad. de 0,60, foarte puțin arsă la roşu. Locuința a fost săpată în lutul steril, fundul acesteia (uşor alveolat) fiind atins la ad. de 0,62 m față de nivelul actual de călcare. Numai în două colțuri ale locuinței au fost surprinse gropi de stâlp. Inventarul complexului a constat în ceramică lucrată cu mâna, la roata înceată sau rapidă. Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C30/2007

Groapă de stâlp. Complexul a fost cercetat în SD/2007, conturându-se la ad. de 0, 50 m. S-a conturat sub forma unei pete negricioase, circulară. Fundul gropii de stâlp se afla la adâncimea de 0, 65 față de nivelul actual de călcare. În umplutura gropii au apărut pigmenți de cărbune şi bucăți de chirpic. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C31/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C32/2007

Groapă menajeră (?)/Construcție anexă (?). Complexul a fost cercetat în Caseta 3/2007 (conturat la adâncimea de 0, 50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă cu planimetrie rectangulară. Acesta a fost săpat în lutul steril adâncindu-se până la 0,60 m față de nivelul actual de călcare. Nu au fost surprinse urme de pari sau stâlpi. De asemenea nu a fost descoperită nicio instalație de foc. Inventarul arheologic a constat în câteva fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată. Cpl. C32 se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C33/2007

Groapă de stâlp. Complexul a fost cercetat în Caseta 3/2007, fiind conturat la ad. de 0,50 m. S-a conturat sub forma unei pete negricioase, circulară. Fundul gropii de stâlp se afla la ad. de 0,62 față de nivelul actual de călcare. În umplutura gropii au apărut pigmenți de cărbune şi bucăți de chirpic. Groapa de stâlp se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C34/2007

Construcție anexă. Complexul a fost cercetat în SF/2007 (conturat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă cu planimetrie rectangulară cu colțurile rotunjite. Acesta a fost săpat în lutul steril, fundul fiind (uşor alveolat) la adâncimea de 0,70 m față de nivelul actual de călcare. Nu au fost surprinse urme de pari sau stâlpi. De asemenea nu a fost descoperită nicio instalație de foc. Inventarul arheologic a constat în mai multe fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau cu mâna. Cpl. C34 se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C35/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C36/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C37/2007

Inițial a fost înregistrat ca şi complex dar după săpare s-a constat că nu este complex arheologic.

Cpl. C38/2007

Locuință adâncită. Complexul a fost cercetat în SG/2007 (conturat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, rectangulară cu colțurile rotunjite. În unul dintre colțurile complexului a fost identificată instalația de foc care consta într-un cuptor cu pereții clădiți din blocuri de micaşist. Vatra cuptorului se afla la ad. de 0,55 m şi era foarte puțin arsă la roşu. Locuința a fost săpată în lutul steril, fundul acesteia (uşor alveolat) fiind atins la ad. de 0,61 m față de nivelul actual de călcare. Nu a fost surprinsă nicio groapă de stâlp. Inventarul complexului a constat în fragmente de oale fără toarte (lucrate cu mâna sau la roata înceată) şi tăvițe (lucrate cu

mâna). Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C39/2007

Construcție anexă (?)/Groapă menajeră (?). Complexul a fost cercetat în SD/2007 (conturat la ad. de 0, 55 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, oval-alungită, cu L de 9 m. Acesta a fost săpat în lutul steril, având fundul (uşor alveolat) la ad. de 0,65 m față de nivelul actual de călcare. Nu au fost surprinse urme de pari sau stâlpi. De asemenea nu a fost descoperită nicio instalație de foc. Inventarul arheologic a constat în mai multe fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau cu mâna. Cpl. C39 se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C40/2007

Locuință adâncită. Complexul a fost cercetat în SD/2007 (conturat la ad. de 0,45 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, cu planimetrie rectangulară cu colțurile rotunjite. Pe una din laturile lungi a fost amenajată o instalație de foc care consta într-un cuptor scobit în peretele locuinței. Bolta acestuia nu s-a mai păstrat. Vatra cuptorului era arsa puternic la roşu. Aceasta se afla la ad. de 0,50 m față de nivelul actual de călcare. Locuința a fost săpată în lutul steril, fundul acesteia (uşor alveolat) fiind atins la ad. de 0,65 m față de nivelul actual de călcare. Inventarul complexului a constat în fragmente de vase lucrate la roata înceată. Locuința se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C41/2007

Şanț pentru drenarea apei. Complexul a fost surprins la ad. de 0,40 m. Acesta avea un traseu meandrat, fundul era alveolat, cu adâncimi cuprinse între 1,20 m şi 0,60 m de la nivelul actual de călcare. La un moment dat acest şanț se bifurcă formând două şanțuri. Un şanț are traseul foarte scurt şi a fost notat C41/2007. Al doilea şanț care avea traseul cel mai lung, practic străbătea toată terasa (de sus până la poalele ei) pe care se afla aşezarea, a fost denumit cpl. C43/2007.

Cpl. C.42/2007

Construcție anexă. Complexul a fost cercetat în Caseta 2/2007 (conturat la ad. de 0,50 m) şi în caseta 5/2007 (conturat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă cu planimetrie rectangulară. Acesta a fost săpat în lutul steril, podeaua aflându-se la adâncimea de 0,60 m față de nivelul actual de călcare. În interiorul complexului, pe fundul acestuia, au fost surprinse două gropi de stâlp. Complexul nu era prevăzut cu instalație pentru foc. Inventarul arheologic a constat în mai multe fragmente ceramice de la oale fără toarte lucrate la roata înceată sau cu mâna. Cpl C42 se datează în perioada medievală timpurie.

Cpl. C43/2007

Şanț pentru drenarea apei. Complexul a fost surprins la adâncimea de 0, 40 m. Acesta avea un traseu meandrat, fundul era alveolat, cu adâncimi cuprinse între 1,20 m şi 0,55 m de la nivelul actual de călcare. Şanțul avea traseul cel mai lung, practic străbătea toată terasa (de sus până la poalele ei) pe care se afla aşezarea.

Cpl. C44/2007

Groapă menajeră. Complexul a fost cercetat în SD/2007 (sesizat la ad. de 0,50 m). S-a conturat sub forma unei pete de culoare negricioasă, oval alungită. Fundul complexului (uşor alveolat) se afla la ad. de 0,70 m față de nivelul actual de călcare. Inventarul complexului a constat în foarte puține fragmente ceramice de la oale lucrate la roata înceată. Complexul se datează în perioada medievală timpurie.

Majoritatea inventarului arheologic descoperit aici este constituit din ceramică. Au fost identificate mai multe forme: oala fără toarte, tăvița, strachina, țestul. Oalele fără toarte sunt lucrate la roata înceată (majoritatea) , cu mâna sau la roata rapidă. Decorul este realizat prin incizare în pasta moale şi constă în benzi de linii în val, benzi de linii drepte, linii drepte paralele simple, linii în val simple. Tăvițele şi țesturile sunt lucrate cu mâna şi sunt nedecorate. A fost descoperit un singur fragment dintr-o strachină nedecorată, lucrată la roata înceată. Ceramica lucrată la roata înceată sau cu mâna are analogii în spațiul nord-vestic al României în aşezările databile în sec. VII/VIII-IX cum sunt cele de la Popeni *Pe Pogor*[1] sau Cuceu *Valea Bochii*[2]. Ceramica lucrată la roata rapidă poate fi înscrisă în categoria descoperirilor *de tip Lazuri-Nuşfalău* databile în sec. VIII-IX[3].

Uneltele de fier descoperite în mai multe dintre complexele cercetate nu oferă prea multe elemente de datare datorită faptului că aceste tipuri au fost în uz o perioadă lungă de timp şi pe un spațiu vast geografic. Interesante sunt piesele de fier descoperite în cpl. C5 cu planimetrie circulară: talpă de scăriță, fragmente de zăbală. Existența acestor piese de cavalerie poate fi explicată prin faptul că zona se afla sub controlul Khaganatului Avar. Situl se află la cca. 10 km de necropola tumulară de la Nuşfalău, necropolă care a aparținut unui grup de slavi aduşi de avari în aceste locuri pentru a păzi granițele Khaganatului. Descoperirile medievale timpurii de la Porț indică orizontul cronologic al sec. VIII-IX, fără să excludem însă o datare mai timpurie sau mai târzie a acestora. Despre vestigiile preistorice (număr redus de complexe descoperite) putem doar să afirmăm că acestea ar putea aparține etapei târzii a epocii bronzului.

Aşezarea medievală timpurie descoperită în acest punct este extrem de interesantă. Tipurile de complexe identificate aici, dispunerea lor, au oferit multe informații inedite cu privire la organizarea şi structura unui sat databil în sec. VIII-IX din spațiul nord-vestic al României.

S-a constatat faptul că acest sat era organizat în gospodării, aproape fiecare locuință dispunea de o construcție anexă (grajd, coteț, hambar) plasată în imediata apropiere a acestei. Într-un caz s-a putut constatat existența gospodăriei/proprietății bine delimitate. Este vorba de gruparea de complexe C10 (locuință), C14 (construcție anexă), C12 (groapă de provizii transformată ulterior îngroapă menajeră). În jurul lor se aflau complexele şi C11, C13, C15 (gropi de stâlp) care proveneau cu siguranță de la un gard ce proteja şi delimita gospodăria/proprietatea.

Deosebit de interesante sunt cpl. C5 (planimetrie circulară), C17 şi C20 pentru care deocamdată nu există analogii pe teritoriul actual al României.

Prezența uneltelor de fier în complexele cercetate aici denotă faptul că avem o comunitate de meşteşugari (ciocan, teslă, dorn) şi agricultori (seceră, coase). În ceea ce priveşte etnicul comunității de aici este foarte greu să tragem acum o concluzie pertinentă, dar, având în vedere anumite elemente, nu excludem o populație slavo-română aflată sub control avar.

Cercetarea întregii suprafețe ocupate de vestigii a dus în final la dezvelirea a 36 de complexe arheologice reprezentând locuințe, gropi, cuptoare, construcții anexe, şanțuri de drenare a apei. Pe baza materialului arheologic descoperit, cele 36 de complexe arheologice se dateaza astfel: 34 de complexe aparțin evului mediu timpuriu (sec. VIII-IX), două complexe aparțin epocii bronzului.

Note:

1. Băcueț-Crişan 2006, p. 11-18.
2. Băcueț-Crişan 2006, p. 30-39.

3. Băcueț-Crişan 2005, p. 94.

Bibliografie:
D. Băcueț-Crişan, *Depresiunea Silvaniei în secolele VII-XI,* în Relații interetnice în Transilvania: secolele VI-XIII , Bucureşti, 2005, p. 87-110.
D. Băcueț-Crişan, *Aşezările medievale timpurii de la Popeni "Pe pogor" şi Cuceu "Valea Bochii" (jud. Sălaj),* Zalău, 2006.

Abstract:
The rescue excavation was made at Porț „Stația de betoane Bechtel"/"La baraj-Barul lui Guti". In this place we discovered a very important early mediaeval settlement that can be dated in the 7/8th - 9th centuries A.D.
Here we found 36 objects of different types: surface dwellings, pits, garbage pits, cooking ovens, households, fire places. Those objects belong to different chorological sequences: 34 objects belong to the Early Mediaeval Time and 2 objects belong to the Bronze Age.
Archaeological discoveries from Porț „Stația de betoane Bechtel"/"La baraj-Barul lui Guti" have analogies in the settlements dated in 7th/8th - 9th centuries A.D., like those from Zalău *B-dul M. Viteazul, nr. 104-106*, Popeni-*Pe Pogor*, Cuceu-*Valea Bochii* etc.

133. Poşta, com. Frecăței, jud. Tulcea

Punct: Cotu Celicului

Cod sit: 160412.08

Autorizația de evaluare de teren nr. 27/2007

Colectiv: Florin Topoleanu – responsabil (ICEM Tulcea), Doru Bogdan (UBB Cluj), Kris Lockyear (Univ. College London), Adrian Popescu (FM, Univ. Cambridge), Tim Sly (Univ. Southampton)

Săpăturile arheologice de la Cotul Celicului se înscriu într-un proiect mult mai amplu (*Noviodunum Archaeological Project*), lansat în urmă cu câțiva ani şi derulat de către University College London în colaborare cu Institutul de Cercetari Eco-Muzeale Tulcea. Acest proiect are ca parte componentă şi analiza comparativă a vestigiilor şi materialului arheologic de la cetatea Noviodunum în raport cu cele descoperite în hinterlandul acesteia. Acest demers a fost întreprins cu scopul de a se identifica modul îin care aşezarea urbană civilă şi unitatea militară de la Noviodunum, au interacționat cu aşezările rurale din zonă, felul în care au funcționat relațiile comerciale dintre acestea şi genul de influențe reciproce produse.

Cercetarea hinterlandului cetății Noviodunum a început printr-o serie de periegheze desfăşurate după o metodă specifică de colectare şi analiza statistică a materialului arheologic identificat la suprafață, urmând ca toate datele astfel obținute să fie integrate într-un sistem GIS. Pentru ca studiul comparativ mai sus menționat să aibă maximum de relevanță, se impunea ca pe lângă periegheză, câteva situri rurale să fie investigate şi prin săpătura sistematică.

Situl de la *Cotul Celicului* a fost identificat cu ocazia periegheze desfăşurate în zonă în primăvara 2007. Acesta se individualiză prin prezența la suprafață a unor cantități însemnate de material ceramic roman, la un loc cu fragmente de *tegulae* şi alte materiale de construcție. Situl este amplasat pe lunca inundabilă a pârâului în imediata vecinătate a conductei magistrale de gaz instalate în urmă cu câțiva ani. Cu această ocazie, vestigii arheologice din perioada romană au fost identificate şi cercetate de către arheologii de la ICEM-Tulcea pe panta dealului de la S, dar nu şi pe zona plată a luncii.

Sezonul 2007 a început printr-o ridicare topografică complexă, aceasta fiind realizată prin folosirea Sistemului GPS Leica 510 pentru realizarea rețelei de ridicare (procesarea şi transcalculul datelor din sistemul WGS-84 în sistem de proiecție național Stereo 70 fiind realizate cu software-ul Leica Sky-Pro 2.1) şi a stației totale Leica TC500 pentru trasarea caroiajului, a secțiunii şi măsurarea detaliilor planimetrice şi nivelmetrice (în sistem de proiecție Stereo 70 pentru măsuratorile planimetrice şi Marea Neagră 1975 pentru măsurătorile altimetrice).

Tehnica de cercetare a fost aceea a Museum of London Archaeology Service şi anume aşa zisa "Single Context Planing"[1] însemnând că fiecare context a fost săpat şi înregistrat individual, tridimensional, urmând a fi transpus ulterior în formă digitală. Împreună cu notarea locației exacte a fiecărui artefact prin trei coordonate şi cu interpretarea statistică a ceramicii şi a oaselor acestea vor constitui o bază de date cu rol atât de arhivare a informației, cât şi de instrument de lucru viitor. Stocarea informației în acest fel este foarte utilă, fiind compatibilă cu lucrări similare din toată lumea şi utilizabilă într-un sistem GIS, precum şi studierii rezultatelor săpăturii, putând fi interogată în ArcView, relevând astfel informații care nu sunt evidente la momentul excăvarii sitului.

Secțiunea de 10 x 10 m amplasată în zona cu cea mai mare densitate de material arheologic la suprafață, a evidențiat în prima fază faptul că vestigiile romane se aflau sub un strat de min. 0,75 m de aluviune, ceramica romană fiind antrenată cu ocazia lucrărilor de instalare a conductelor de gaz din zonă. De îndata ce acest strat curat de aluviune a fost îndepărtat, au fost observate şi înregistrate câteva şanțuri moderne de scoatere a zidurilor romane, toate celelalte contexte arheologice săpate ulterior fiind datate în perioada romană timpurie.

Urme de ocupare a arealului cercetat de către populații preromane, nu s-au găsit, prima fază peste solul antic fiind constituită din câteva fundații de pereți de lemn, un şir de gropi de par şi câteva gropi menajere cu fragmente ceramice romane timpurii. Structura coerentă a unei clădiri nu a putut fi stabilită în zonă din cauză că această primă fază cu structuri de lemn a fost puternic afectată cu ocazia construirii zidurilor de piatră şi mortar din fazele ulterioare.

În urma dezafectării construcțiilor de lemn acest spațiu a fost folosit pentru construirea unui edificiu extrem de solid având un zid exterior cu paramente de piatra fasonată legată cu mortar, susținut de o fundație de 0,8 m l şi 1 m ad. Acest zid a fost ranforsat înspre S cu ajutorul unor contraforturi construite cu aceleaşi materiale, legate organic de zid fiind construite simultan cu acesta. Prezența contraforturilor precum şi a două ziduri paralele cu fundații de piatră fară mortar amplasate la distanța de 1 m unul față de celalălt în interiorul clădirii, constituie indicii puternice pentru funcționalitatea acestui edificiu. Este vorba cu certitudine despre un *horreum* a cărui podea înălțată era susținută de aceste ziduri paralele. Analogii pentru acest tip de *horreum* sunt numeroase câteva exemple putând fi observate la Ambleside, Bar Hill sau Chester.

La un moment dat acest edificiu suferă o refacere, planimetria lui fiind şi ea afectată. Zidurile de susținere a podelei sunt dezafectate şi acoperite cu un strat de nivelare, zidul exterior este păstrat în continuare dar podeaua va fi de acum

susținută cu ajutorul unor pilaştrii rectangulari de calcar aşezați pe fundații de piatră. Analogii pentru acest tip de *horreum* pot fi întalnite la South Shields[2] în *Britannia*, la Huefingen[3] în *Germania* şi mai ales la Micia[4] în *Dacia* unde un *horreum* a fost construit cu ziduri paralele de susținere a podelei, acestea fiind înlocuite, în a doua fază, cu pilaştrii de piatră.

Deşi datarea pe baza acestor elemente de susținere a podelei nu este universal acceptată, *horrea* cu podea pe ziduri paralele sunt în general datate sub Traian-Hadrian, în timp ce cele cu pilaştrii de susținere apar doar în ultimii ani ai domniei lui Hadrian şi in timpul domniei lui Antoninus Pius[5]. În cazul sitului în discuție aceste datări sunt concordante cu materialul arheologic din contextele asociate, acoperişul de *tegulae* prăbuşit peste ultima fază a clădirii, conținând şi piese cu ştampila Leg V Macedonica. Pe lângă acestea s-au gasit şi cateva *tegulae* cu ştampila unității de la Noviodunum şi una decorată cu un *graffitti* extrem de interesant reprezentând un călăreț în planul superior şi două picioare încălțate cu sandale, în planul inferior.

Toate aceste elemente puse la un loc par să indice faptul că acest sit este mai mult decât o simplă aşezare rurală, prezența militară fiind extrem de vizibilă, *horreum*-ul putând fi parte dintr-un sistem de aprovizionare a trupelor din zonă, dar pentru o interpretare cu mai multă certitudine vor fi necesare cercetări ulterioare.

Obiectivele generale ale proiectului de studiere comparată a cetății Noviodunum în raport cu situri din hinterlandul acesteia, presupun pe viitor efectuarea unor săpături arheologice în alte câteva situri rurale. Cu toate acestea, pentru a încerca crearea unei imagini mai complexe asupra sitului de la Cotul Celicului, pe viitor se va recurge la investigarea acestuia cu metode non-intrusive, de geofizică. Se va folosi probabil un georadar (GPR) dată fiind adâncimea destul de mare la care se află vestigiile arheologice în zonă.

Note:

1. MoLAS Archaeological Manual, London 1994.
2. P. Bidwell & S. Speak, *Excavations at South Shields Roman fort*. Newcastle, 1994.
3. A. Johnson, *Roemische Kastelle*. Mainz am Rhein, 1987.
4. L. Petculescu, *Roman military granaries in Dacia* in *Saalburg Jahrbuch* 43, Saalburg, 1987, p. 66-76.
5. A. Gentry, Roman military stone-built granaries in Britain. B.A.R. 32. Oxford, 1976.

Abstract:

The excavation carried out in the area of Cotul Celicului is part of a larger project (Noviodunum Archaeological Project), which among its goals includes the study of the interactions between the Noviodunum urban/military site and its hinterland. Following the systematic field survey, the six weeks of excavation brought up the elements of a timber structure in the first phase of site's occupation, subsequently replaced by the construction of a stone and mortar granary. The raised floors of this substantial building were initially supported by parallel masonry walls, which were replaced in the latest phase of the building's existence by large rectangular stone pillars. The layer of tiles created by the collapse of the roof included *tegulae* with stamps of both Legio V Macedonica and Classis Flavia Moesica. An outstanding find was also the tile with the graffiti depicting a cavalryman and a pair of feet wearing sandals.

For the better understanding of the granary in its context, an extensive geophysical survey will be applied to the area.

134. Racoşu de Jos, com. Racoş, jud. Braşov

Punct: Piatra Detunată (Durduia)

Cod sit: 41570.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 64/2007

Colectiv: Florea Costea-responsabil, Radu Ştefănescu, Lucica Olga Savu (MJI Braşov), Valeriu Sârbu (M Brăila), Angelica Bălos (MCDR Deva)

Cercetările arheologice sistematice din această campanie s-au desfăşurat în perioada iulie-august, cu finanțare integrală de la Consiliul Județean Braşov. Acestea au mers anevoios, din cauza căldurii şi ploilor excesive şi au vizat trei sectoare: *La Turn*; *Terasa a IV-a*; *Terasa I*.

La Turn este denumirea dată de noi mamelonului mic situat chiar pe malul stâng al Oltului şi pe care Orban Balasz afirmase că a existat un turn roman. Locul are în plan forma literei „D", cu hasta suprapusă malului stâng al râului. Lungimea acesteia (care coincide lungimii maxime a mamelonului) este de 24 m, egală cu h maximă a arcului de cerc rezultat, care reprezintă de fapt lățimea platoului construit.

Aici au fost trasate trei suprafețe (*Sp$_{I-III\ /2007}$*), cu scopul de a obține o imagine clară a topografiei zonei, şi, eventual, de a facilita observații referitor la existența şi amplasarea turnului (facem precizarea că în anii `80 ai secolului trecut aici s-a mai trasat o secțiune, fără ca acesta să fie identificat). Toate trei suprafețele au avut latura lungă pe direcția SV-NE (45˚) şi dimensiunile de 11 x 5 m (*Sp$_I$*), 10,60 x 5 m (*Sp$_{II}$*), 5 x 3m (*Sp$_{III}$*). Prin SI, amplasată la 2,70 m V de secțiunea din anul 2004, s-a putut constata că l_{max} a platoului este de 17 m, din care 6,50 m reprezintă stânca de calcar aplatizată şi 11,50 m l nivelării prin supraînălțare a pantei dinspre şea. SII a evidențiat aceeaşi lățime a stâncii aplatizate şi reducerea considerabilă (4-5 m) a părții nivelate artificial. Tot aici s-a pus în evidență o albiere perpendiculară pe hastă, lungă de 3,5-4 m şi lată de 1,20-1,50 m (în funcție de deplasarea pietrelor) şi adâncă de 25-30 cm. Este posibil ca ea să reprezinte calea de acces pe platou. SIII, trasată în capătul nord-estic, a adus precizări asupra configurației şi a tehnicii de amenajare a suprafeței mamelonului. Este de fapt o constatare observată atât în *S$_{I\ /2004}$*, cât şi în celelalte suprafețe din 2007 şi ea se poate rezuma la următoarele: deoarece locul era extrem de favorabil supravegherii văii Oltului atât spre Depresiunea Baraoltului, cât şi spre Podişul Homoroadelor, aici a fost amenajat un punct de veghe permanentă. Ascuțimea stâncii native a fost anulată prin dislocarea şi depunerea în arc de cerc a pietrei rezultate în părțile mai joase, respectiv către şaua ce desparte mamelonul de fortificația propriu-zisă. Depunerea anrocamentelor nu s-a făcut în straturi alternative de lut şi piatră, ci sub forma depozitării compacte a celei din urmă. În felul acesta a rezultat un platou deltoidal în întregime antropic, fără ca în această fază a cercetării să dispunem de toate detaliile constructive, de locul şi dimensiunile „turnului" de observație despre care vorbeşte Orban Balasz, şi despre care noi opinăm că era din lemn. Este foarte posibil ca reputatul istoric secui să fi luat masiva margine de terasă existentă şi acum drept zid al turnului şi să fi considerat că întregul platou era de fapt turnul, ceea ce nu se confirmă, precizările fiind aşteptate de la cercetările viitoare. Sigură este doar amenajarea locului de către daci în vederea

supravegherii cursului Oltului. În ambele capete ale platoului s-au observat secțiunile făcute de Orban Balasz acum aprox. 150 de ani.

Pe *Terasa a IV-a* (numărătoarea făcându-se din aval) a fost trasată SI/2007 ($S_{I/2007}$), în singurul loc îngăduit de copaci şi în care acesta avea o l de 12 m. Tot din cauza copacilor secțiunea a constat din trei segmente în forma literei Z, denumite A (cel central), B (cel din amonte) C (cel din aval).

Constatările cele mai importante sunt următoarele:

- în segmentele A-B avem de-a face cu un strat arheologic numai în colțul în care acestea se întâlnesc, în restul suprafeței semnalându-se sol de pădure care de-a lungul timpului a antrenat fragmente ceramice din epoca bronzului, din prima epocă a fierului şi, sporadic, din *Latène* -ul dacic. Precizăm că cele din urmă sunt aproape exclusiv lucrate la roată şi provin de la chiupuri şi, probabil, căni, ulcioare, străchini, toate cenuşii.
- în segmentul C, imediat sub humusul de pădure, s-a semnalat o locuință din epoca bronzului aparținând purtătorilor culturii Wietenberg, care a fost cercetată doar în porțiunea cuprinsă în secțiune.

Deşi în cea mai mare parte a segmentelor A-B nu s-au semnalat, pe loc sau venite, materiale din construcții, stânca nativă a fost aplatizată prin cioplire sau umplere cu piatră şi pământ, operațiune care credem că s-a petrecut în epoca bronzului şi nu în cele două ale fierului.

În ceea ce priveşte locuința Wietenberg, facem observația că în cadrul ceramicii recoltate, altfel bogată, nu s-au semnalat piese „de lux" de tipul celor cu angobă neagră lustruită. În schimb există aşchii de silex, miezuri şi un percutor care pot sugera existența în zonă a unui atelier de producere a uneltelor litice. Tot de acolo provin un fragment dintr-o lingură de lut, o fusaiolă şi o piatră de praştie.

Terasa I. Este vorba de terasa din spatele sistemului de apărare, spre interior de valul mare. Aici, la 8 m SE de $S_{I/1995}$ s-a cercetat o suprafață de 9 x 8,50 m, cu ajutorul a patru casete dispuse în cruce (C_1-$C_{4/2007}$), despărțite de un martor lat de 1m pe direcția amonte-aval (25° NE C_1-C_2 față de C_3-C_4) şi altul de 0,50m (C_1-C_4 față de C_2-C_3) pe direcția opusă. C_1-C_3 au avut dimensiunile de 4 x 4 m, iar C_4 de 4 x 2,50 m, din cauza unui copac. C_1-C_4 au fost astfel amplasate încât să permită investigarea zonei locuite iar C_2-C_3 şi secționarea unei părți din sistemul defensiv.

Stratigrafia surprinsă în toate cele patru casete, puțin diferită de alte puncte din incintă, este în măsură să lămurească evoluția locuirii dacice de pe Piatra Detunată. Astfel, în timp ce în secțiunile mai vechi s-au mai întâlnit lentile nederanjate din epoca bronzului sau din prima epocă a fierului, de data aceasta primul nivel (inferior) de amenajare a constat dintr-un strat compact de pământ şi pietre de calcar mărunțit impregnate cu fragmente ceramice Wietenberg şi hallstatt-iene, de asemenea mărunțite. Stratul este aşezat direct pe stâncă, după ce aceasta a fost atent nivelată prin tăiere sau completare cu piatră locală. În toate casetele, pe suprafața acestei nivelări s-a aşternut o podea din lemn, după cum arată resturile de lemn ars întâlnite peste tot. Nivelarea (primul nivel de locuire dacic) a fost asigurată spre aval de o structură de bolovani şi blocuri mari de calcar, ale căror dimensiuni maxime depăşesc uneori 1 m, structură compactă, fără asize vizibile, înaltă de 1,20-1,40. Podeaua amintită s-a extins şi asupra acestei „margini de terasă", lată de peste 2 m.

Deasupra acestei nivelări s-au găsit *in situ*, întregi sau sparte pe loc dar întregibile, vase dacice lucrate cu mâna sau la roată, în repertoriul cărora, curios, nu se află decât un chiup modelat cu mâna.

Acestui nivel, în C_3 îi aparține o vatră.

Repertoriul ceramicii lucrată cu mâna cuprinde în special borcane şi cățui cu decor în relief (majoritar) sau incizat (brăduți), în timp ce acela al ceramicii lucrată la roată înregistrează cupe, căni şi numai o strachină roşie, cu patru perforații. Tot în acest nivel s-au aflat fragmente de la pereți de recipiente şi un tub din sticlă verzui-albăstruie, găsit lângă vatra amintită mai sus.

În martorul dintre C_2-C_3, în asociere cu vasele *in situ*, se afla şi un pumnal roman întreg din fier, trecut şi el prin foc dar nedeformat, aflat în prezent în proces de restaurare-conservare. Facem precizarea că locul descoperirii nu este departe de acela în care s-a descoperit apărătoarea de ceafă de la un coif roman.

În C_2-C_4 au mai fost găsite şapte piroane de dimensiuni mari (unul împreună cu pumnalul, celelalte în apropierea zidului de incintă), o scoabă şi două țâțâni în formă de „U", suficiente pentru a demonstra existența pe loc a unei construcții cu elevație din lemn şi lipită cu lut, afirmația din urmă fiind susținută de lipitura de perete arsă căzută peste inventar, inclusiv calupi rotunzi de la colțuri, majoritatea cu urme de la scândurile şi loazbele pe care era aplicată. Din păcate, delimitarea construcției nu a fost posibilă nici de această dată, un stâlp carbonizat în C_3 şi linia de lemn ars şi lipitură de perete paralelă cu zidul de incintă precizând doar amplasarea a doi dintre pereți, fără dimensiuni. Oricum, aflarea lipiturii de perete arsă până aproape de limita amonte a casetelor face dovada unor construcții relativ impozante, cu pereți ce depăşesc 5-6 m lungime.

Faptul că în aceeaşi arie s-au mai găsit un ciocănel, o furculiță cu doi dinți, un suport de țesală, toate din fier, precum şi obiecte din bronz, între care şi un mic lingou, credem că sunt indicii asupra funcționării în încăpere a unui atelier.

Peste tot acest „depozit *in situ*" au venit pietre şi pământ din zidul de apărare care, împreună cu pereții construcției prăbuşiți spre spațiul locuit, au o grosime de la numai câțiva centimetri spre amonte la aproximativ 80 cm spre aval (zid de incintă).

Din cele constatate şi în campaniile anterioare, dar mai clar în 2007, se poate spune că distrugerea cvasitotală a sistemului de apărare şi a construcțiilor din interiorul lor printr-un incendiu extrem de violent sunt urmările primului război dacic al lui Traian.

Peste acest nivel incendiat s-a aşternut un nou strat de pământ şi piatră de calcar, de asemenea compact, care l-a acoperit pe primul, fără ca din vestigiile anterioare să se fi făcut recuperări. Stratul este mai subțire spre interior (0,15-0,20 cm) şi gros în medie de 0,65-0,70 cm spre zid, pe o l de 2-2,30m. Zona în care este mai subțire corespunde noii faze de locuire, în timp ce fâşia de lângă zid reprezintă drumul de rond (platforma de luptă) ambele acoperite de dărâmături venite din zidul de apărare, totul fiind din nou puternic incendiat. Şi de această dată s-au găsit materiale *in situ*, mai sărace decât în prima fază.

Presupunem că distrugerea este cauzată de cel de-al doilea război dacic al lui Traian.

În acest sens pledează şi observațiile oferite de suprafața deschisă în continuarea C_3 spre aval, prin care a fost secționat sistemul de apărare, cu dimensiunile de 14 x 3 m şi numerotată $C_{5/2007}$.

Adâncimea ei parțială (urmează a fi terminată în campania viitoare) a relevat deosebiri în modul de realizare a apărării față de alte zone ale incintei. Constatările nu infirmă observațiile

anterioare, ci probează o dată în plus adaptarea tehnicii de construcție a meşterilor daci la situația din teren. Astfel, stânca fiind în acest loc foarte la suprafață şi valul hallstatt-ian lipsind (dacă nu cumva a fost demantelat de daci pentru că nu prezenta încredere), constructorii au nivelat mai întâi stânca nativă de calcar şi pe platforma rezultată au înălțat două ziduri: unul sec din lespezi şi blocuri de calcar parțial fasonate, lat (gros) de 4,20-4,50 m, la o depărtare de 3,50 m de „marginea de terasă" dezvelită în C_2-C_3. Pe linia celor 3,50 m zidul compact are o față perfect rectilinie şi este realizat din blocuri paralelipipedice aşezate într-o decupare dreptunghiulară tăiată în stâncă (treaptă). În aval de zid mai există alte trei trepte tăiate orizontal în stâncă, şi ele umplute cu blocuri şi bolovani de calcar astfel aşezate încât pe de o parte sprijină zidul, iar pe de altă parte formează o pantă inaccesibilă spre acesta.

Între zidul sec şi construcțiile din incintă, pe fâşia de stâncă aplatizată, lată de 3,50m, s-a construit „zidul" de piatră şi pământ în chersoane de lemn, construcție care s-a prăbuşit peste edificiile din incintă, căderea spre vale fiind împiedicată de zidul sec. Nu este exclus ca partea superioară a acestui zid să fi jucat rolul drumului de rond şi de luptă, el fiind relativ uşor de construit şi reconstruit de câte ori se impunea.

Săpăturile din campania 2007 de pe Piatra Detunată oferă posibilitatea unor conchideri importante:

- situl a fost locuit în epoca bronzului şi în epocile fierului, primele amenajări pentru locuit şi apărare datând din prima epocă amintită;
- deşi există vestigii probatorii pentru o locuire dacică mai veche de sec. I a.Chr., dealul a fost intens locuit de aceştia numai în ultimele două secole ce au premers cuceririi romane.
- respectiva locuire cunoaşte două faze, fiecare evidențiată de tot atâtea distrugeri prin incendiere, după cum au arătat săpăturile din această campanie.
- este evident că dacii nu au folosit aceeaşi tehnică de construcție pe toți cei 180 m lungime ai sistemului defensiv, în acest an nefiind surprins valul mai vechi şi paramentele zidului, ci numai un zid sec.

În suprafața cercetată, fără a face acum precizări punctuale, au fost recoltate câteva obiecte interesante, dintre care amintim: 5 fragmente de sticlă fină, dintre care trei „foițe" şi două tuburi; os - un vârf de săgeată, două fragmente semiprelucrate şi o epifiză folosită (probabil) la decorarea ceramicii; bronz - trei ace (dintre care două de cusut), o verigă, un mic lingou şi un cuțit-seceră (?); lut ars - mărgele, rotițe şi bucşe de car, trei idoli (în zona zidului de incintă), trei linguri fragmentare; piatră - două cute, pietricele de praştie (zona zidului), două săgeți de silex, două lame, răzuitoare, un toporciocan (zona *Turn*, între pietrele folosite la terasare). Piesele din fier, toate dacice, au fost amintite mai sus.

Bibliografie:

Fl. Costea, A. Bălos, Cumidava 20, 1996, p. 27-40 (*Hallstatt*).
Fl. Costea, A. Bălos, Cumidava 20, 1996, p. 41-64 (*Latène*).
Florea Costea, *Ce sunt de fapt „vasele dreptunghiulare puțin înalte" din ceramica Wietenberg?*, Angustia 3, 1998, p. 59-75.
Florea Costea, *Aşezarea Wietenberg de la Racoş-Piatra Detunată*, Angustia 2, 1999, p. 39-76.
Florea Costea, *Fortificații hallstattiene din județul Braşov*, Angustia 5, 2000, p. 221-226.
Florea Costea, *Dacii din sud-estul Transilvaniei*, Braşov, 2001, *sub voce* Racoş-Piatra Detunată.
Fl. Costea, A. Bălos, în Studii de Istorie Antică. Omagiu Profesorului Ioan Glodariu, Cluj Napoca, 2001, p. 217-242.
Fl. Costea, A. Bălos, *Corrigenda*, Cumidava 26, 2003, p. 23-31.
Fl. Costea, L. Scurtu, A. Bălos, *O marcă de olar (?) descoperită în fortificația dacică de la Racoş-Piatra Detunată,* Cumidava 26, 2003, p. 11-22 (cu varianta integrală în limba germană).
Florea Costea, *Repertoriul arheologic al județului Braşov*, Braşov, 2004, *sub voce* Racoş-Piatra Detunată.

Resumé:

Les auteurs presentent les résultats des fouilles archéologiques durant la campagne de recherches de l`anée 2007 dans la cité daces de Racoş-Piatra Detunată (Durduia), district de Braşov.

Les plus importants conclusions ont compris encore une fois que la fortresse a eu deux phases de construction et, de même, deux phases de destructions, très probablement á la conquête romaine.

A l`interior de la fortresse ont été, de nouveau, surpris les traces d`habitation appartienent aux civilisations Wietenberg et Hallstatt.

135. Radovanu, com. Radovanu, jud. Călăraşi

Punct: Gorgana întâi şi Gorgana a doua

Cod sit: 104760.03, 104760.07

Autorizația de cercetare sistematică nr. 11/2007

Colectiv: Done Şerbănescu - responsabil, Tiberiu Nica (MCG Oltenița), Cristian Schuster, Alexandru Morintz (IAB, Centrul de Tracologie), Emil Păunov Petkov (MT Bulgaria), Alexandru Nălbitoru, Laurențiu Mecu (UV Târgovişte), Simona Lungu (UDJ Galați)

Cercetarea arheologică s-a desfăşurat succesiv în cele două situri alăturate numite de localnici *Gorgana întâi* şi *Gorgana a doua*.

Gorgana a doua. Săpăturile arheologice efectuate în perioada 13 august–15 septembrie 2007 a avut drept obiectiv continuarea cercetării ultimului nivel de locuire geto-dacic. În acest scop au fost deschise cinci suprafețe notate cu litere de la M la Q, cu dimensiunea de câte 16 m^2 fiecare. Aceste suprafețe au fost practicate în paralel cu celelalte, deschise în anii anteriori.

În suprafețele O, P şi Q, la ad. de 0,30-0,40 m fost identificată şi cercetată parțial o locuință de suprafață. Construcția descoperită se prezenta sub forma unei aglomerări mari de pietre, bucăți de dimensiuni apreciabile de chirpici din pereți cu impresiuni de nuiele şi fragmente de podină. În suprafața Q, în colțul de NV al locuinței a fost identificată o vatră circulară cu d. de 1,30 m, fățuită pe lut bătut, în stare precară de conservare. Din complexul de locuire şi din nivel a fost recoltat material ceramic în stare fragmentară, un picior de fructieră modelat cu mâna, lustruit, câteva fusaiole, câteva fragmente de fier şi oase de animale.

Tot pe terasa înaltă a râului Argeş, la 150 m S de *Gorgana a doua*, în punctul numit de localnici *Gorgana întâi* sau *Ghergheläu* se află un alt complex geto-dacic fortificat, cercetat de Eugen Comşa în anul 1988. Complexul arheologic este mărginit în partea de N şi E de maluri abrupte, iar legătura cu restul terasei a fost fortificată printr-un val de pământ şi şanțuri de apărare. În decursul vremii cea mai mare parte a incintei fortificate s-a prăbuşit, acțiune accelerată de constructorii

Canalului Dunăre - Bucureşti, care au extras pământ de aici. Suprafața păstrată are forma aproximativ ovală, cu diametrul lung de cca. 40 m şi l de 10 m.

Săpătura stratigrafică practicată în anul 1988 a secționat valul de apărare pe o lățime de cca. 4 m. Întrucât eroziunea malurilor abrupte pe care se află situl arheologic va duce în finalul nu prea îndepărtat la distrugerea totală a incintei geto-dacice fortificate ne-am propus să întreprindem o săpătură de salvare a complexelor arheologice care se mai găsesc în mica suprafață a sitului.

În campania din acest an a fost taluzat profilul secțiunii practicate prin valul de apărare, prilej cu care s-au confirmat observațiile făcute în anul 1988 şi anume că valul getic de apărare are l de 12 m şi h de 2,30 m. Porțiunea din valul de apărare care se păstrează, are forma ovală şi lungimea de 40 m. Din analiza profilului valului de apărare rezultă că la marginea exterioară din V se află un strat de pământ de culoare neagră, care provine probabil din şanțul de apărare, aflat în imediata apropiere, ce are un traseu paralel valul de apărare. Urmează alte straturi groase de lut galben clisos, care la umezeală devine compact. La marginea valului dinspre incinta fortificată, de-a lungul lui, se află un parapet de piatră format din lespezi, cu o fundație nu prea adâncă, care a servit, după părerea lui Eugen Comşa, la sprijinirea valului de pământ. Cu timpul, parapetul din pietre a fost dezafectat, încât în suprafața cercetată au fost interceptate pietre împrăştiate pe un aliniament ce urmează traseul valului.

Pentru cercetarea complexului arheologic şi a şanțurilor de fortificație aflate în afara incintei, pe direcția E-V a fost proiectat un aliniament de 16 suprafețe de 4 x 4 m, cu martori intermediari de 1 m. În acest an au fost deschise suprafețele A-C, J-K şi P. În suprafața A şi B, aflate în marginea de E a aşezării fortificate, la ad. de 0,50 m a fost surprinsă o locuință de suprafață. Aceasta se prezintă sub forma unei îngrămădiri de moloz din chirpici ars cu amprente ale trunchiurilor de lemn despicate şi nuiele, fragmente ceramice, printre care şi o fructieră din pastă cenuşie lucrată la roată, pietre şi oase de animale. Cercetarea resturilor locuinței va fi finalizată în campania viitoare.

În suprafața C, care cuprinde şi o parte din valul de apărare, la ad. de 0,70-0,90 m au fost identificate resturile parapetului din pietre care sprijinea valul. Pietrele erau împrăştiate, dovadă că această construcție a fost dezafectată în timpul funcționării valului de fortificație a aşezării geto-dacice.

Studiul materialului ceramic recoltat, fragmente de chiup, fructiera lucrată la roată şi ornamentele întâlnite pe fragmentele ceramice ne permit încadrarea cronologică a complexelor geto-dacice studiate în sec. I a.Chr.

În suprafața J, situată între două şanțuri de apărare, sub stratul vegetal, la adâncimea de 0,05-0,15 au fost recoltate puține fragmente ceramice eneolitice, cultura Gumelnița, geto-dacice şi alte fragmente ceramice (mici) preistorice neconcludente, asupra cărora nu ne putem încă pronunța. În acest nivel eterogen nu a fost descoperit nici un complex arheologic, iar stratul steril se află la ad. de 0,20 m. În celelalte suprafețe, cercetarea fiind în faza de început, nu au fost descoperite încă complexe arheologice.

Bibliografie:
S. Morintz, D. Şerbănescu, *Rezultatele cercetărilor de la Radovanu, punctul Gorgana a doua (jud. Călăraşi). 1. Aşezarea din epoca bronzului. 2. Aşezarea geto-dacică*, Thraco-Dacica 6, 1-2, 1985, p. 5-30.
E. Comşa, *Aşezarea fortificată getică din punctul „Ghergheläu" de la Radovanu*, Symposia Thracologica 7, Tulcea, 1989, p. 290-292.
D. Şerbănescu, C. Schuster, A. Morintz, C. Semuc, I. Semuc, *Radovanu, com. Radovanu, jud. Călăraşi, Punct: Gorgana a doua*, CCA 2005, p. 287, 459.
C. Schuster, A. Morintz, A. Chelmec, *Die Gestaltung eines dreidimensionalen Modells eines archäologischen Grabungsortes. Ein Beispiel: Radovanu-Gorgana a Doua*, SAtArch 10-11, Iaşi, 2005, p. 30-40.
D. Şerbănescu, C. Schuster, A. Morintz, A. Comşa, C. Semuc, C. Constantin, L. Mecu, C.A. Mocanu, S. Lungu, *Radovanu, com. Radovanu, jud. Călăraşi, Punct: Gorgana a doua*, CCA 2006, p. 279-281.
D. Şerbănescu, C. Schuster, A. Morintz, C.A. Mocanu, E. Petkov, L. MECU, T. Nica, A. Nălbitoru, S. Lungu, *Radovanu, com. Radovanu, jud. Călăraşi, Punct: Gorgana a doua*, CCA 2007, p. 285-286.
C. Schuster und D. Şerbănescu, *Zur Spätbronzezeit an der unteren Donau. Die Kulturen Coslogeni und Radovanu und ihre Verbindungen mit dem östlichen Mittelmeerraum*, în F. Lang-C. Reinholdt-J. Weilhartner (ed.), Στεφανοσ Αριστειοσ. Archäologische Forschungen zwischen Nil und Istros. Festschrift für Stefan Hiller zum 65. Geburtstag, Wien, 2007, p. 241-250.

Zusammenfassung:
Die archäologischen Forschungen konzentrierten sich dieses Jahr auf zwei in der Nachbarschaft liegende Punkte "Gorgana întâi" şi "Gorgana a doua".
In der Dava von "Gorgana a doua" wurden weitere Häuser des letzten getischen Wohnniveaus erforscht. In einer der Wohnungen konnte ein runder, einfacher Ofen und eine Steinanlage analysiert werden.
Rettungsgrabungen wurden im Punkt "Gorgana întâi" ("Ghergheläu") durchgeführt. Es wurden das getische Abwehrsystem und einebenerdiges Haus erforscht. Die entdeckte Keramik weist auf das I. Jh. v. Chr. hin.

136. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, Uroi, oraş Simeria, jud. Hunedoara

Punct: Măgura Uroiului

Cod sit 87736.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 29/2007

Colectiv: Adriana Pescaru - responsabil, Angelica Bălos, Roxana Stăncescu, Romică Pavel, Viorel Papp (MCDR Deva), Otis Crandell (doctoand UBB Cluj), studenți ai UV Târgovişte, voluntari din SUA, Portugalia, Italia

Cercetarea sistematică desfăşurată în august-septembrie 2007 la Măgura Uroiului, deal situat între satul Uroi (apartinând oraşului Simeria) şi satul Rapoltu Mare, a vizat cinci sectoare.

Scurtă prezentare. Terasele se situează la baza Măgurii Uroiului, în dreapta Mureşului şi în imediata apropiere a confluenței acestui râu cu Streiul. Potențialul arheologic al zonei a fost cunoscut prin sondaje şi periegheze care au semnalat numeroase descoperiri aparținând epocilor preistorice precum şi celei romane şi medievale. Începând cu anul 2000, interesul pentru această zonă s-a concretizat în realizarea unui studiu făcut pe fotografie aeriană, precum şi a unei săpături de salvare

(2001), ambele punând în evidență posibila existență a unei aşezări fortificate. Cercetarea sistematică a debutat în vara anului 2003 Campaniile anterioare (2003, 2004, 2005) au pus în evidență existența unor complexe aparținând unor culturi preistorice (Coțofeni, Wietenberg, Hallstatt) şi epocii Latène .

Campania arheologică de la Măgura Uroiului, în anul 2007 a fost finanțată de MCC, MCDR Deva şi sponsorizări.

Obiectivele propuse au fost:

- cercetarea terasei pe care a fost identificat complexul de natură funerară;
- continuarea înregistrării topografice şi a prospecțiilor non-distructive;
- sondaje pe Terasa a II-a;
- sondaje pe alte terase şi pe platoul superior;
- preluări de imagini fotogrammetrice în scopul imortalizării imaginii reale a dispunerii descoperirilor;
- reconstituirea ulterioară a poziției metrice relative între piesele descoperite;
- întocmirea de fotoplanuri de detaliu în coordonate spațiale
- editarea unor modele 2D solid şi 3D a zonei cercetată topografic, pentru determinarea actuală a configurației terenului şi reconstituirea unor elemente geomorfologice
- întocmirea planurilor de detaliu ale unităților de cercetare arheologică (scări 1:200, 1:100, 1:50, 1:25) cu poziționarea în plan a descoperirilor (locuințe, gropi, ziduri, obiectele de inventar ale complexelor etc.).

Terasa I

Pentru început s-a trasat caseta C1/2007 cu dimensiunile de 4 x 2 m, pentru a verifica existența unor construcții/amenajări. În colțul de SV a fost surprins un complex de locuire la ad. de 0,10-0,35 m. Pentru cercetarea lui s-a trasat caseta C3 (3 x 2 m). A fost cercetat un colț al locuinței, urmând a fi dezvelită în campania viitoare.

Terasa a II-a

S-a trasat SIX (8 x 1,5 m) lângă complexul Coțofeni descoperit în campania 2003. Au fost descoperite doar materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni.

În SXII (5 x 1,5 m), poziționată pe buza terasei, nu au fost descoperite materiale arheologice.

Terasa a III-a

S-a trasat caseta C2 (3 x 2 m), în capătul estic al SIV. Au fost recoltate fragmente ceramice de epocă dacică.

SXIV (5 x 1,5 m) a fost poziționată pe drumul de acces spre groapa de gunoi. Au apărut pietre de dimensiuni mici şi mijlocii şi fragmente ceramice din prima şi a doua epocă a fierului, în poziție secundară. Datorită timpului nefavorabil, secțiunea urmează a fi terminată în campania viitoare.

Terasa a IV

Se află în şaua din fața dealului Măgura Uroiului. În campania 2006 s-a făcut un sondaj unde din care s-au recoltat materiale aparținând culturii Coțofeni, primei şi celei de-a doua epoci a fierului. În campania 2007 au fost trasate SX (10 x 1,5 m), SXI (5 x 2 m) şi SXIII (4 x 2 m). În SXII au fost descoperite doar materiale arheologice în strat, dar în celelalte două secțiuni au fost cercetate o locuință dacică (în care s-a descoperit o verigă de bronz), şi două locuințe aparținând culturii Coțofeni. Ambele secțiuni vor fi finalizate în campania viitoare.

Platoul superior al dealului Măgura Uroiului. Au fost efectuate sondaje de 0,50 x 0,50 cm pe toată suprafața platoului pentru a verifica unde sunt complexe arheologice.

Metode non-distructive şi sondaje.

A fost investigată Terasa a II-a prin metode non-distructive (rezistivitatea electrică a solului) în unele zone, obținându-se plan şi profil.

Din toate unitățile de săpătură au fost recoltate probe de cărbune pentru a fi analizate.

Înregistrarea datelor cercetării cuprinde jurnalul de săpătura, numerotarea şi poziționarea în planul general a unităților de săpătură, baza de date (arhiva foto digitală, arhiva grafică, fişe de obiecte, de complexe şi de unități stratigrafice). Au fost realizate fotografii de ansamblu şi de detaliu, desene de planuri şi profile scara 1:20. Locația bazei de date şi a artefactelor este la MCDR Deva.

S-a realizat panul de situație în coordonate STEREO 70 a platoului de pe dealul Măgura Uroiului şi a teraselor înconjurătoare, urmând fi poziționate unitățile de săpătură.

Se va continua activitatea de cercetare pluridisciplinară în situl arheologic de la Măgura Uroiului, adăugându-se faze noi prin care să fie posibilă cunoaşterea cât mai în detaliu a fiecărei secvențe de locuire:

- continuarea înregistrării topografice şi a prospecțiilor non-distructive;
- sondaje pe terasele de la baza dealului;
- cercetare platoului superior;
- finalizarea unităților de săpătură din campania 2007;
- preluări de imagini fotogrammetrice în scopul imortalizării imaginii reale a dispunerii descoperirilor
- reconstituirea ulterioară a poziției metrice relative între piesele descoperite
- întocmirea de fotoplanuri de detaliu în coordonate spațiale;
- editarea unor modele 2D solid şi 3D a zonei cercetată topografic, pentru determinarea actuală a configurației terenului şi reconstituirea unor elemente geomorfologice.

Planşa 55

Bibliografie:

A. Ardeu, A. Bălos, *Cercetări arheologice la Măgura Uroiului*, Cvmidava 25.

A. Ardeu, A. Bălos, *Figurine zoomorfe descoperite la Măgura Uroiului*, Marmatia 7/1.

Andrițoiu 1979 - I. Andrițoiu, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Hunedoara*, Sargetia 14.

A. Bălos, O. Crandell, *Paleotopography. The Use of GIS Software with Data Derived from Resistivity Surveys and Stratigraphic Profiles to Reconstruct Sites and Past Terrains*, Computer Applications in Archaeology, Berlin, 2007.

CCA 2002, p. 249-250.

CCA 2004, p. 250-251.

CCA 2005, p. 287-288.

CCA,2006.

CCA 2007.

W. S. Hanson, I. A. Oltean, *A Multi-Period Site on Uroi Hill, Hunedoara: an Aerial Perspective*, Acta Musei Napocensis 37/1.

Abstract:

The systematical research from Măgura Uroiului from august-September 2007 aimed 5 archaeological sectors. The archaeological researches started at Măgura Uroiului in 2001 with a survey research, and the systematical researches started in 2003.

During the 2007 archaeological campaign the propose objectives were:

- to research the terrace where was found the funerary complex;
- to continue to register the topographical features and the non-destructive prospections;
- to research by archaeological soundings the 2nd Terrace;

- other soundings on the other terraces and on the upper plateau;
- to create a real image on the discoveries dispose by photogrammethrical pictures;
- to reconstitute the methrical position between the pieces which were found;
- to do detailed photoplans with the spacial coordinates;
- to do some 2D solid and 3D of the researched area from topographical point of view to establish the actual situation of the terrain and to recreate some geomorphological elements;
- to make detailed plans of the archaeological units (1:2000, 1:100, 1:50, 1:25 scale) with the pointing on the plan of the discoveries (dwellings, pits, walls, elements of inventory from the complexes).

On the 1st Terrace was found a dwelling which has not been researched yet. On the 2nd Terrace was traced the SIX archaeological unit, next to the Cotofeni dwelling found in 2003. In this unit were found only few pottery fragments belonging to the Cotofeni culture. On the 3rd Terrace was traced an archaeological unit having 3 x 2 m some pottery from Dacian time where were found.

On the road which goes to the garbage pit, was traced SXIV, having 5 x 1.5 m. Inside this were found small stones and few pottery fragments belonging to the First Iron Age.

On the 4thTerrace, situated in front of Măgura Uroiului, were traced SX (10x1,5 m), SXI (5 x 2m) and SXIII (4x2m). In SXII were found only few fragments of pottery from the First and Second Iron Age, and in the other two was investigated a dacian dwelling (inside which was found a bronze ring) and two dwellings belonging to Cotofeni culture.

Were made archaeological soundings on the upper plateau of Măgura Uroiului to verify where the archaeological complexes are.

The 2nd Terrace was researched by non-distructive methodes (the electrical resistivity of the soil).

In the archaeological site from Magura Uroiului the archaeological investigation together with pluridisciplinary research will be continued with new elements and other stages for making possible a better knowledge of the each inhabitance sequence.

137. Răcarii de Jos, com. Brădeşti, jud. Dolj

Punct: Castru

Cod sit: 71108.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 23/2007

Colectiv: Eugen S. Teodor - responsabil, Corina Nicolae (MNIR), Dorel Bondoc (MO Craiova)

Campania 2006 a constat în trasarea secțiunilor 3 şi 4, aflate pe un meridian comun, S-N, care traversa *latera praetorii* şi *Principia*, la cca. 14 m V de *Via Principalis*. Caroiajul (la 2 m) începea de la exterior spre interior, numerotarea distinctă a celor două secțiuni fiind o decizie legată de automonia sectorială (MNIR la S, pe S3, MO la N, pe S.4). În 2007 au fost cercetate primele 12 carouri de pe fiecare latură.

Campania 2007 a fost destinată realizării joncțiunii S3 şi S4, la o lățime restrânsă de la 2,5 la 2 m. Se delimitează următoarele sectoare operaționale: *latus dextrum* – c.13-30; *Principia* şi *horreum* – c.31-55, ambele pe S3; *latus sinistrum* – c.12-20 pe S4. De menționat că la epuizarea fondurilor de cercetare ale MNIR, c.45-55 ale S3 au fost cercetate de Dorel Bondoc de la MO. Sectorul central al castrului - *Principia* şi *horreum* - au fost afectate de cercetările vechi (Polonic, apoi G. Florescu), terenul actual fiind la nivel de steril arheologic, cu peste un metru mai jos decât restul castrului, fiind recuperate doar informații planimetrice, pe fundații de clădire. Zona este afectată şi de numeroase intervenții ilegale (probabil scoatere de argilă pentru construcții).

Săpăturile din *latera praetorii* au confirmat stratigrafia generală a sitului, aşa cum a fost definită în rapoartele anterioare (v. şi site-ul web al castrului, http:// www.mnir.ro/ cercetare/ santiere/ racari/ Index_Rac.htm, în special Clasificarea nivelurilor), precizând doar ceea ce anterior fusese doar bănuit, respectiv două subnivele distincte pentru faza finală, 4 (post 248); coroborat cu observații realizate pe monede de la Gordian III, Decius şi Etruscilla (puternic tocite), trebuie să admitem faptul că, deşi aprovizionarea cu monedă nouă încetează la 251 (ca în toată Oltenia!), castrul a funcționat cel puțin un deceniu după acest moment. La polul opus al cronologiei sitului, s-au repetat dificultățile de identificare a unor complexe sau contexte care să corespundă şanțului de apărare de epocă traianică (faza 1, notată şi N.1), obligându-ne să reflectăm dacă primul castru de aici nu ar putea fi doar o amenajare de război (*castrum aestivum*), rămasă abandonată până în a doua parte a veacului II, când a fost construit castrul mare de pământ.

Sectorul S3 care traversează *latus dextrum* este împărțit în două subsectoare aproximativ egale de S1/ 1991 a lui C. Vlădescu, orientat V-E, în dreptul c.19-20. Imediat la S de intersecția cu vechea secțiune, în c.17-19 a fost intersectat un complex cheie pentru înțelegerea stratigrafiei secțiunii: un drum de pietriş, orientat E-V. Drumul este din piatră de râu măruntă (pietriş), realizând un covor gros de 5-8 cm (pentru fiecare nivel), dens şi rezistent, cu rigole la ambele capete. Are 4 nivele de amenajare surprinse pe profilul vestic şi 3 pe cel estic, separând stratigrafic ceea ce ar putea fi atribuit diverselor faze ale castrului mare, de castrul traianic şi de ocuparea de la mijlocul veacului III; situația stratigrafică a acestui drum este perfect similară aleii din *praetentura dextra*, cercetată în 2004, contribuind la corelarea situațiilor. Lățimea drumului este de 3,3 m pentru prima amenajare şi 2,9 m pentru ultima. Drumul este important şi planimetric, măcar pentru faptul că este singurul drum cert surprins în *latera*. Poziția sa în castru este una neobişnuită, aproximativ la jumătatea distanței dintre *Principia* şi *agger* (ceea ce ne-a şi făcut la un moment dat să presupunem că este o curte interioară a prezumtivului *Praetorium*). Pe latura sudică castrului, pe S3, nu a putut fi atestată cu certitudine o *via sagularis* (fiind de presupus mai degrabă un drum de gardă la nivelul crenelului), iar prezumtivul drum între *Principia* şi *Praetorium* cu siguranță nu a existat (detaliu asupra căruia vom reveni). Situația planimetrică a drumului din *latus dextrum* este cu atât mai ciudată cu cât nu există o situație simetrică în *latus sinistrum*; acolo noi nu am putut surpinde nicio amenajare certă de drum, dar putem presupune cu destulă îndreptățire că ar fi existat între *Principia* şi *horreum*, între care există un interval de 4,15 m. Cu alte cuvinte, în centrul castrului ar fi existat o *insula* cu dispunere asimetrică, având *Principia* la N şi un prezumtiv *Praetorium* la S.

În chiar mijlocul acestui drum a fost amenajat, pe primul nivel al drumului (corespunzând N.2 în clasificarea sitului), un complex rectangular regulat, adâncit cu 0,55 m sub nivelul de călcare. În plan amenajarea măsoară 1,43 m pe direcția N-S şi

1,38 m pe direcția V-E (continuă în malul răsăritean). Fundul plat al amenajării era acoperit cu pietre puternic arse, urme clare de combustie, oase de animal arse, ceramică. Complexul a fost reutilizat, cunoscând probabil chiar reamenajări, pe latura sudică părând a fi construită într-o a doua fază un soi de banchetă din lut şi pietre, peste care procedurile de combustie au fost repetate. Complexul avea şi o suprastructură de lut, deci desupra nivelului de călcare, pereții fiind văruiți. Aceste elemente descriptive, cât şi poziția planimetrică curioasă (în mijlocul unui drum) recomandă o utilitate publică legată de practici religioase. Strict ipotetic şi până la verificări ulterioare, vom considera această amenajare (referință: context 353) ca fiind un altar cu structură de lemn.

Revenind la situația stratigrafică a drumului, este de menționat că el nu este realizat direct pe sterilul arheologic, ci deasupra unul strat cu rămăşițe de locuire sporadice; mai mult, rigolei de N pare să îi corespundă un şanț, pe nivelul inferior, şanț căruia însă nu îi mai corespunde nici o altă amenajare observabilă.

Deasupra drumului, deci după abandonarea funcției de comunicație intra-cazarmă, au fost observate trei niveluri de dărâmături distincte. Dacă cel inferior poate aparține chiar ultimului nivel de funcționare a castrului (N 3.2), respectiv resturi împrăştiate pe nivel, după demolare, celelalte două sunt de atribuit fazei 4, care desemnează locuirea spațiului din fostul castru, după abandonarea funcției de apărare. Nivelul final (4.2.) este caracterizat de o mare densitate de cărămizi, piatră, țiglă, ceramică şi chirpic ars, demonstrând, fie şi sub forma molozului, materialele de construcții tipice. Nivelul 4.1 conține mai ales chirpic ars, celelalte materiale de construcții fiind recuperate. Construcțiile de pe aceste nivele sunt marcate de apariția unor gropi de stâlp mari, adânci de 0,40-0,60 m, cu diametrul superior în jur de 0,60 m (diametru lărgit la scoaterea/prăbuşirea stâlpilor). O astfel de construcție a existat în c.15-17, cu o L de 5,8 m (între stâlpi); refacerea clădirii s-a realizat pe acelaşi plan. O a doua amenajare începea, probabil, în caroul 19, însă a fost deranjată de secțiunea arheologică din 1991; posibil, aceste rămăşițe erau în legătură cu urmele de locuință (?) sesizate în carourile 21-22, mai ales spre profilul estic; profilul vestic este dominat de nivele de lemn ars. O a treia amenajare (complex) care poate fi atribuit sigur nivelului IV este în c.29-30, suprapunând anexele sudice ale Principiei şi probabil chiar zidul Principiei. Este vorba despre o amenajare mai rară, până aici, respectiv o platformă din gresie, însoțită probabil de o structură exclusiv din lemn, alte materiale de construcții fiind rare pe nivel. Platforma, confundată inițial cu un drum, din motive planimetrice, s-a demonstrat, după demontare, a suprapune anexele sudice al Principiei, dar chiar şi zidul sudic al comandamentului, aflat deja în ruină parțială.

Sub această platformă nu mai exista nici un drum, din altă fază, ci un zid de piatră, de foarte proastă calitate, fără fundație, de numai 44 cm lățime, aflat la numai 2 m de zidul exterior sudic al Principiei; acest zid nu este nici strict paralel cu zidul Principiei, nici drept, realizând un soi de firidă (deşi nu este clar pe care parte). Imediat la N de acest zid "cu firidă" a fost identificat şanțul unui zid scos, cu rămăşițe clare de mortar, ilustrând un alt zid de piatră, de această dată mult mai adânc, deci cu fundație. Cele două ziduri pot fi atribuite fără mare risc fazei "de piatră" a castrului (deci N 3.2 şi 3.1), existând, în poziție stratigrafică inferioară, alte două niveluri antropice cu puțin material arheologic. Funcția acestor ziduri nu este însă clară. Presupunerea că ele marchează începutul unei clădiri, spre S, se loveşte de inexistența altor ziduri de piatră în acea direcție, ca şi de inventarul arheologic al spațiului de la N de ele, tipice unui interior, nu unui pasaj stradal. Până la verificări ulterioare, aceste amenajări vor fi considerate anexe constructive ale Principiei, respectiv construcții de mici dimensiuni adosate arhitectonic comandamentului, fiindcă funcțional, desigur, ele răspundeau unui ansamblu care se dezvolta spre S, într-un spațiu pe care, convențional, il vom numi *Praetorium*.

Spre S urmează însă doar ceea ce pare un culoar (pasaj) pavat cu cărămidă spartă, cu o l de 1,5 m, mărginit de un parament de chirpic, apoi însă, spre S, există doar complexe care pot fi generic considerate "ateliere". Aceste complexe au aspectul aparent al unor bordeie, coborând aproximativ o jumate de metru sub nivelul de călcare, cu lungimi în jur de 3 m. Acesta este cazul complexului de la c.25-26, la malul răsăritean, care însă frapează prin cantitatea foarte mare de cenuşă, strânsă în "pungi" definind momente diferite de utilizare; cenuşa masivă exclude funcționalitatea de locuință, îndrumând spre aceea de atelier al artelor focului. La o a doua privire, complexul este mai mare decât groapa de lucru la vatră, existând gropi de stâlp la ambele extremități, realizate de la nivelul de călcare exterior. Din stâlp în stâlp, de la S la N, atelierul măsoară 5,7 m. Toate elementele complexului (gropi de stâlp, nivel de călcare, pungi de cenuşă) sugerează distrugerea în incendiu a primei faze, dar şi refacerea lui pe acelaşi plan; şi această clădire a pierit însă tot în incendiu. Un complex similar există în c.22-23, la profilul de V, însă relația de contemporaneitate strictă nu poate fi precizată, deşi apartenența la N.3.2 pare destul de probabilă. Un al treilea complex adâncit, prezumtiv atelier, a fost identificat la marginea sudică a săpăturilor din 2007, respectiv în c.13-14.

Pentru a concluziona, pentru ambele subfaze ale nivelului castrului mare de piatră (N 3.1 şi 3.2) au fost identificate cu oarecare certitudine, între amenajările anexă de la sud de *Principia* şi *agger*, doar ateliere care presupun utilizarea focului. Analiza statistică a inventarului arheologic, inclusiv a informațiilor despre materialele de construcții, a furnizat câteva observații interesante. În primul rând, contrar percepției pe care ar putea-o sugera ideea de *fabrica*, aceasta este prima zonă a castrului în care au apărut, în săpăturile din 2003 încoace, mai multe fragmente de geam, grupate în c.13-14 şi 25-29. Țigla este materialul de construcții dominant, cărămida şi olanele fiind întâlnite absolut sporadic; clădirile erau deci pe structură de lemn, cu umpluturi de perete diverse, mai ales chirpic, iar acoperirea era de țiglă, fără olană. Această descriere este valabilă pentru tot segmentul S3 dintre c.13 şi 30. Piesele de bronz sunt distribuite inegal, mai ales la S de secțiunea militară (S1/ 1991), dar şi în "anexele" Principiei. Analiza mai atentă a acestui din urmă spațiu a condus la concluzia că în ciuda caracterului diferit al edificării, uzul era tot unul meşteşugăresc. De aici au fost recuperate mai multe unelte, mai ales dăltițe, dar şi mai multe bucăți de sârmă de bronz. În schimb, zgura de fier, deşi în cantitate remarcabilă, se concentrează aproape exclusiv la N de drum. La S de drum avem însă ceva zgură de sticlă.

Omogenitatea funcțională a zonei pare asigurată sub semnul artei focului, în ciuda unei posibile specializări (bronz şi sticlă la S, fier la N). O altă separație sugerează şi drumul, care ar putea marca distincția între "public" (o *fabrica*) şi "privat" (un *praetorium* cu fauri).

Nivelul 2 (castrul mare de pământ) a respectat regulile deja cunoscute: complexe relativ puține, respectiv clădiri de lemn, şi material arheologic sărac. Cauza a fost deja semnalată în rapoartele anterioare, şi anume o nivelare şi o curațenie

generală prilejuită de amenajarea castrului de piatră, după incendiul generalizat cu care se încheie faza 2. O asemenea construcție a fost surprinsă, pe toată lățimea S3, în c.14-16, măsurând, pe direcția N-S, 2,9 m între stâlpi (deci spațiul interior; probabil lățimea); la N de clădire era amenajată o alee pietruită, chiar alături de rigola drumului; un astfel de "drum lângă drum" nu ar face sens dacă nu ne-am aduce aminte de amenajarea acelui "altar" (?) pe mijlocul drumului, în faza 2. O a doua clădire de acest fel a fost construită la N de drum, în c.21-23, având lungimea utilă, pe direcția N-S, de 4.1 m. Un alt complex al N2 pare să se profileze în c.26-29, dar acesta este puternic deranjat de nivelurile suprapuse.

Un element definitoriu pentru construcțiile N2 este apariția tencuielii, marcând un nivel imediat lângă o groapă pentru un stâlp de lemn; urma pe nivel se află numai într-o singură parte, care pare să indice, sistematic, zona de la exteriorul unei clădiri. Mai simplu, aceste clădiri erau realizate pe stâlpi de lemn, îngropați uneori foarte adânc (0,60-0,65 m), în gropi de tip tranşeu, pereții fiind realizați din scândură; tencuiala pare a fi aici o măsură generală de protecție a lemnului față de meteodegradare şi ea se aplică doar la exteriorul clădirii.

Nivelul 1, acela al castrului de epocă traianică, este încă şi mai slab reprezentat. Gropi de stâlpi, largi de 0,30 m şi adânci de 0,40 m au fost identificate în c.14-16, pe o poziție aproape identică cu clădirea din faza 2 pomenită mai sus, având o deschidere între stâlpi de 4 m. Alte urme care eventual ar putea fi atribuite fazei întâi s-au găsit, însă le considerăm, pentru acest moment, puțin concludente. Oricum, clădirea schițată de complexul descris este prima pe care reuşim să o schițăm pe planul primului castru. Evident, nu putem face nici o speculație despre orientarea şi mărimea clădirilor din *latus dextrum*.

Segmentul de săpătură din *Principia* şi *horreum* (c.33-55) a avut ca obiectiv un diagnostic al zonei, după cercetările repetate ale predecesorilor. Toată zona, de cca. 45 x 35 m, a fost cercetată până la pământul viu, nivelul arheologic fiind complet dislocat, iar materialele au părăsit situl, ca şi pământul. Planul clădirilor a mai putut fi verificat la nivel de fundație (uneori şi aceasta este parțial dislocată, pe unele segmente chiar din vechime). Secțiunea noastră a fost realizată prin mijlocul atriului, mai exact prin cea de a patra cameră. Dacă în linii mari măsurătorile noastre confirmă planul publicat de G. Florescu, există destule detalii de neconcordanță. Lățimea totală a Principiei, la exterior, este de 33,95 m (față de 34 m). Clădirea pare însă uşor dezaxată față de *Via Praetoria*. Culoarul peristilului este şi el apropiat de dimensiunea publicată (2,35 m, față de 2,4), însă camerele sunt mai late (3,9 m pe aripa nordică, 3,8 pe cea sudică, față de numai 3,3 la Florescu). În consecință, curtea este mai îngustă (17,76 m, față de 18,5 m în desenul originar, Florescu 1931, fig. 7). Florescu nu dă dimensiuni pentru grosimea zidurilor, însă pe desen putem distinge ziduri de 80-85 cm, pentru incinta clădirii, zidurile încăperilor care dau spre peristil, şi zidurile basilicii, dar şi ziduri mai înguste, de cca. 60 cm, mai ales cele de separare a camerelor, dar şi zidul peristilului. Într-un raționament pur arhitectonic poate că aşa ar fi trebuit să fie; din măsurătorile noastre, zidul exterior este cel mai temeinic (75 cm), zidurile care definesc peristilul sunt ambele în jur de 54 cm, iar zidurile de segmentare ale camerelor sunt mai înguste, de 40 cm. Cu alte cuvinte, zidul peristilului avea un rol portant mai mare decât simpla susținere a coloanelor şi a împingerii laterale a acoperişului.

Întâmplator sau nu, la cele trei colțuri ale curții unde Florescu menționa existența unor fântâni, au fost cartate gropi ilegale, poziționate absolut exact în două cazuri! În ceea ce ne priveşte, vom încerca, după acest test stratigrafic (dezamăgitor), să evităm noi săpături în această zonă distrusă cvasi-complet, şi vom încerca restabilirea planimetriei reale a complexului cu mijloace geofizice, cu eventuale verificări punctuale, prin săpătură.

Există elemente care sugerează existența unei *Principia* de lemn, dar ele sunt deocamdată departe de a alcătui un sistem coerent. Foarte probabil conturul exterior era acelaşi, zidul de piatră suprapunând traseul incintei de lemn. Cele două gropi de stâlp din c.33 şi 35 sugerează că, deşi lățimea peristilului era similară, de cca. 2 m, camerele erau mai late cu aproape 2 m, ceea ce este uşor nerezonabil. Dacă ar fi aşa, atunci suprafața construită ar fi fost mai mare (dar cu un singur etaj!), iar curtea ceva mai restrânsă. O sugestie similară, dar neidentică, am obținut pe latura nordică a construcției, unde a fost descoperit un tranşeu al unui parament de lemn, imediat la S de zidul de piatră care separă camerele de peristil; aici însă diferența de dimensiuni este mult mai mică, contrazicând proiectul simetric al unei astfel de clădiri. Nu excludem la acest moment nici o ipoteză, inclusiv existența a două faze distincte ale unei clădiri de lemn (corespunzând N1 - dacă nu excludem posibilitatea ca primul castru ar fi funcționat câțiva ani - şi N2), ipoteză care însă este foarte greu de edificat pe o zonă compromisă stratigrafic. Vom nota doar că tranşeul de implantare al stâlpilor unui parament de lemn este un fapt recurent pentru faza castrului mare de pământ (N.2).

Trecând la partea raportului pe care o datorăm colegului Dorel Bondoc, vom constata că distanța de la *Principia* la *horreum* nu este de 3,8 m (cum rezulta din desenul publicat de D. Tudor în 1965, după planurile lui Polonic), ci de 5 m. Zidurile acestei construcții sunt realizate temeinic, de grosimi apreciabile, respectiv 80 cm pe contur şi 60 x 60 cm pentru contraforți, deci mult mai groase decât în planul cunoscut. Lățimea internă a grânarului este de 8,84 m. Noutatea furnizată de săpătura noastră este surprinderea a cinci stâlpi, dispuşi relativ regulat pe lățimea construcției, câte unul lângă fiecare margine, iar ceilalți distribuiți egal, asigurând platforma de călcare la interior şi ventilația sub nivelul de călcare. Gropile de stâlp, cu diametre de peste jumătate de metru, au fost găsite cu o umplutură densă de materiale de construcții şi cenuşă, rămânând încă în discuție dacă stâlpii erau de lemn sau nu; platforma însă, cert, nu putea fi decât de lemn.

Trecând la zona din *latus sinistrum* unde stratigrafia a fost doar parțial deranjată de cercetările anterioare, aici cheia interpretării stratigrafice o datorăm unui strat puternic incendiat, cu resturi de lemn ars, care este tăiat de constructorii *horreum*-ului (lemn ars a fost găsit şi în tranşeul de fundație, pe exteriorul zidăriei). Din această arsură s-au recuperat 3 monede, din care două foarte tocite, ilizibile (una – posibil de la Hadrian), iar cealaltă fiind emisă de Marcus Aurelius pentru Lucius Verus, în anii 163-164 (determinare Delia Moisil). Această din urmă monedă confirmă datarea noastră anterioară a nivelului II în ultima treime a veacului II. Pe acest nivel se pot recunoaşte caracteristicile tipice ale epocii, respectiv construcții cu pereți de lemn tencuiți, însă apar sporadic şi materiale constructive perene. Tot pe acest nivel există un complex uşor adâncit, cu o vatră mare, cu reparații, însemnând fie o relocare a *fabrica*, pentru N2, fie o instalație de încălzire pentru un hipocaust, spre E.

Şi aici urmele care ar putea fi atribuite nivelului 1 sunt sărace, dar există. În acest nivel a fost găsit un vârf de suliță piramidal, cu secțiune triunghiulară.

Nivelul 3 este caracterizat şi aici, ca oriunde cu excepția clădirilor de piatră, de construcții pe structură de lemn, cu paramenți din cărămidă lipită cu lut. Prima încăpere a unei astfel de clădiri începea la 2 m N de *horreum* şi pare o clădire cu fațadă spre *horreum*, datorită unui spațiu de numai 1,1 m între primii doi stâlpi, ceea ce ar putea fi o prispă. Din păcate relația acestei clădiri cu descoperirile din 2006, dinspre N, este perturbată de o intervenție ulterioară (Polonic?). Descoperirea a 5 vârfuri de suliță în această zonă ar putea ridica problema dacă putea fi aici una dintre zonele de depozitare ale armamentului, tradițional plasate în *Principia* (*armamentaria*, din care însă nu sunt cunoscute descoperiri semnificative de gen).

Pe S3, c.2, contextul 372 este un mormânt de epocă Hallstatt. Este un mormânt de înhumație, orientat aproximativ E-V, în care a fost găsit un copil de 1-2 ani, în decubit dorsal, cu antebrațele pe bazin şi genunchii depărtați. Inventarul este compus din trei vase întregi, un cuțit (?) de fier şi un mărgică de bronz, cu depunere de ofrandă de animale mici, tot inventarul fiind depus pe partea stângă a scheletului. Inventarul arheologic a fost predat spre studiu lui Silviu Oanță-Marghitu, scheletul uman Cristinei Muja, iar resturile osteologice animale, colegilor de la CNCP. Menționăm că indicii ale unei ocupări preistorice a sitului au mai apărut şi anterior, izolat, inclusiv pe S3, c.32, în această campanie.

Bibliografie:
Gr. Florescu, *Castrul roman de la Răcari-Dolj. Săpăturile arheologice din 1928 şi 1930,* Craiova 1931, p. 1-28.
S. Teodor, D. Bondoc, CCA 2004, 2005, 2006, 2007.
D. Tudor, *Castra Daciae Inferioris (VIII). Săpăturile lui Gr. G. Tocilescu în castrul roman de la Răcari (raion Filiaşi. Reg. Oltenia)*, Apulum 5, 1965, p. 233-256.

138. Răducăneni, com. Răducăneni, jud Iaşi

Punct: Bazga-Cetățuie

Cod sit: 98694.03

Autorizația de cercetare preventivă nr. 303/2007

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (M Huşi)

Obiectivul cercetării a constat în decopertarea laturii sud-vestice şi vestice a locuințelor L4 şi L5 de factură cucuteniană şi geto-dacică, din perimetrul alunecărilor de teren.

Cu toate că anul 2007 s-a dovedit un an secetos, croiala alunecărilor de teren pornite încă din 2005 a înaintat vizibil, astfel încât perimetrul locuințelor L3, L4 şi L5 descoperite în SIV, SV şi SVI, era grav afectat de aceste fenomene naturale inevitabile. La începutul campaniei din august 2007, croiala laturii nordice din situl de la Bazga *Cetățuiei,* coborâse la -0,60 m față de nivelul platoului civasiorizontal, din zona neafectuată a sitului arheologic, fapt care ne-a determinat să ne concentram toată atenția spre acest sector. Prin urmare, am trasat o nouă secțiune SVI, paralel cu secțiunea din 2006 SV (L=15 m, l=2 m).

Având planul de săpătură al campaniei anterioare, am urmărit surprinderea peretului sudic al L5 (cucuteniene) care a fost indentificată în SVI între c.9-c.13. În SVI, locuința L5 a fost descoperită pe toată suprafața sud-estică pe cca. 3 m^2. Structura de construcție a locuinței prezintă suprafețe cu urme de pari (la exterior) şi urme de pleavă de cereale (în masa de chirpici).

Resturile de chirpici aveau dimensiuni variabile, fiind de culoare cărămizie în cea mai mare parte, dar şi cenuşie spre negricios la unele fragmente.

În partea central-vestică a SVI, în dreptul c.11 au fost recuperați câțiva chirpici de culoare neagră (de la locuința geto-dacică) care s-au dovedit a fi căzături ale locuinței L4 descoperită încă din 2005.

Groapa G4 a fost descoperită în dreptul c.9. Avea o forma uşor ovală, fiind surprinsă la ad. de -0,60 m (nivelul cucutenian) şi s-a adâncit până la -0,90 m.

Inventar:

- câteva lespezi de piatră fasonată (de la o nicovală) confecționate din calcar oolitic de duritate medie;
- fragmente ceramice de la vase de uz casnic de calitate bună;

Unelte şi arme descoperite în SVI:

- nicovală cvasidreptunghiulară (L=20 cm, l=17 cm) confecționată din calcar oolitic, descoperită la -0,10 cm în nivelul getic;
- piatră de vatră descoperită în c.9 (L=40 cm l=22 cm h=15 cm) dintr-o gresie dură inroşită. În jurul acesteia erau răspândiți cărbuni şi un strat de cenuşă;
- nicovală din piatră dură, descoperită între c.12-13 (L=60 cm, l=35 cm h=25 cm), fiind la limita de SSV a locuinței cucuteniene L5;
- aşchii şi lame din silex de Prut cu urme de uzură şi retuşe.

Bibliografie:
Vicu Merlan, Paul Salomeia, Raducaneni-*Bazga Cetațuie, județul Iaşi*, CCA 2004, 2005, 2006;
Vicu Merlan, *Bazga-Cetățuie*, în rev. Prutul, nr. 37, p. 9, 2004.
Vicu Merlan, *Unelte şi arme de silex şi piatră din eneoliticul Moldovei dintre Carpați şi Prut*, 2005.
Vicu Merlan, *Contribuții monografice asupra Văii Bohotinului şi Văii Moşnei*, 2006.

Abstract
The settlement from "Bazga-Cetățuia" has lots of archaeological levels: Cucuteni A3, Hallstatt, Latène , Sântana de Mureş, Dridu and Medieval Age (17th - 19th centuries).
In the 2007 campaign were discovered remains of habited places which we have identified between 2005 and 2006, L3, L4 and L5 and continuation of the circular stone complex.

139. Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea

Punct: Parcul Mircea cel Bătrân

Cod sit: 167482.12

Autorizațiile de cercetare preventivă nr. 439/2007 şi 372/2007

Colectiv: Mariana Iosifaru - responsabil, Ion Tuțulescu, Claudiu Aurel Tulugea (MJ Vâlcea)

În perioada 01-22.11.2007 şi 23-27.11.2007 s-au efectuat cercetări arheologice preventive în parcul Mircea cel Bătrân, de Muzeul Județean Vâlcea, conform autorizațiilor de cercetare arheologică preventivă nr. 439/2007 şi 372/2007 eliberate de Ministerul Culturii şi Cultelor. Terenul pe care s-a construit un "Ansamblu peisagistic cu jeturi de apă spumante" şi "Reabilitare instalație catodică cu injecție de curent a rețelei de distribuție cu gaz natural" aparțin domeniului public şi se află la 22 m V,

respectiv 40 m SV de conacul Socoteanu - Lahovari, monument de arhitectură din a doua jumătate a sec. XVIII (Cod LMI/2004: VL-II-m-B-09618)

Terasa superioară a oraşului cuprinsă în incinta zidurilor de sprijin din piatră, pe trei laturi, este cunoscută după numele proprietarilor Socoteanu si Lahovari. Această parte a oraşului se numea in vechime *Râmnicul de Sus*. La jumătatea sec. al XVIII-lea, mitropolitul Neofit al Ungrovlahiei scria în această privinţa: "*Râmnicul, capitala judeţului Vâlcea şi reşedinţa Episcopiei se mai numeşte si Râmnicul de Sus, spre deosebire de Râmnicul de Jos, adica partea dinspre sud si răsărit a oraşului*"

În *Râmnicul de Sus* era sediul autorităţilor şi al armatei. Tot aici locuiau marii boieri şi negustori. El constituia vatra oraşului. Se consideră că începând cu Mircea cel Bătrân şi până în sec. XVIII, Râmnicul a fost şi "curte domnească"(?). Sunt cunoscute din diferite acte stăpânirea autoritară a boierilor Bujoreni, precum şi unele uzurpări din timpul ocupaţiei austriece 1718-1739.

Prin zapisul din 12 iunie 1749, Pahomie Monah Bujoreanu, ce se chema pe nume mirenesc Preda Vornicul Bujoreanul, vinde cu preţul de100 de taleri logofătului Ghiorghiţă Socoteanu, un scaun de case "*din jos de biserica cea din deal*" (este vorba de biserica "*Buna Vestire*"), având doua pivniţe de piatră. In privinţa provenienţei averii ce se vinde, documentul precizează: "*scaun de la moşii stramoşii mei, pe care au facut case*". In act se arată că una din pivniţe a fost facută de Mastaler Neamţu Vornicu "*cu sila pe pământul meu, în silă şi în putere pe vremea neamţului*", adică în timpul ocupaţiei austriece a Olteniei. Referindu-se la marele foc care a mistuit oraşul în 1739, se spune: "*arzându-se ambele case în răzmeriţă, au rămas numai pivniţele singure*". Probabil, Ghiorghiţă Socoteanu construieşte conacul şi hanul pe locul amintit la jumătatea sec. al XVIII-lea.

Astfel boierii Socoteni îşi întregesc proprietatea, care constituie azi aproximativ incinta parcului Mircea cel Bătrân, aşa cum subliniază zapisul din 1 aprilie 1783. Prin schimbul făcut de Ludovic, egumenul sfintei mânăstiri a franciscanilor, cu biv vel vistierul Constantin Socoteanu, i se recunoaşte proprietatea asupra unui loc "*pe lângă casele dumnealui cele noi*", pe care mânăstirea îl are de la vornicul Mastaler, primind în schimb o livadă "*peste şanţ*", cumpărată de la T.Grumează.

N.Iorga considera că boieri adevăraţi în Râmnic au fost numai Socotenii. Dintre acestia, Ghiorghiţă Socoteanu figurează printre cei 12 boieri care hotărnicesc la 24 martie 1727 moşia Craiovita, disputată între mânăstirea Hurezi şi Constantin Argetoianu. Fiul său Grigore, ales episcop la 8 mai 1748, construieşte între 1751-1754 paraclisul Sf. Episcopii, iar între 1762-1764, împreună cu Hagi Constantin Malache, din familia boierilor Borăneşti, biserica *Toţi Sfinţii*. La 21 mai 1764 se retrage la mânăstirea Cozia, iar din 26 iulie 1770 devine mitropolit.

Alţi boieri greci, la origine, care se stabilesc în Vâlcea, sunt Lahovarii. La 1792, ispravnic de Vâlcea era Manolache Lahovari, care construieşte la 1811 o şcoală grecească şi un spital la Craiova. La puţin timp se aşează în Râmnic, Iancu Lahovari, care aduce aici şi pe fraţii săi Mihai şi Nicolachi.

Marele clucer Dincă Socoteanu, fiu al lui Ghiorghiţă şi frate cu mitropolitul Grigore al IV-lea Socoteanu, a avut din căsătoria sa cu Stanca, fiica slujerului Greceanu şi Slavitească dupa mamă, o singură fiică, pe Bica (1797-1870?). Ea se va căsători cu Ioan (Iancu) Lahovari pe la 1816.

În dosarul nr. 225/1863 de la Arhivele Statului Vâlcea (Fond Primarie), avem informaţii despre piaţa oraşului, "*piaţa cea mare*", de lângă casele Lahovari şi Bărăţiei. Piaţa este mutată "*în răscruciul*"Cuvioasei Paraschiva „*unde au existat şi mai înainte*". *Piaţa Lahovari* a mai purtat şi numele de *Piaţa Dorobanţilor*, iar astăzi este cunoscută sub numele de *Terasa*.

Contele maltez Amedeo Preziosi (1816-1882) vine în România în iulie 1868 şi face parte din suita principelui Carol în vizitele sale în ţară. Între 26 iunie şi 9 iulie 1869, vizitează Argeşul şi mânăstirile din Oltenia. De la el s-a păstrat o imagine cu piaţa mare din Râmnic, cuprinsă între biserica *Cuvioasa Paraschiva* şi casele Lahovari.

Dosarul nr. 114/1870 (Arhivele Statului Vâlcea, fond Primarie) ne oferă informaţii cu privire la donaţia fraţilor Lahovari, ce consta dintr-un teren în centru, necesar pieţii oraşului.

La 18 iulie 1877 se face cunoscut membrilor Consiliului Comunal că hanul numit Lahovari, din piaţa oraşului, este în stare proastă şi se propune demolarea sa.

În fondul Primăriei, dosarul nr. 11/15 iunie 1886, cu supliment nr.41/1886 şi 43/1887, în şedinţa Consiliului Urbei-Rm. Valcea, conform art. 1 si 2 din Legea de expropriaţiune pentru cauza de utilitate publică, se referă la exproprierea hanului de la Bica Lahovari şi casele "*decedatului C. Lahovari împreună cu tot locul dinprejurul, cu gradina şi celelalte dependinţe, astfel că hanul cu celelalte prăvălii să se dărâme, ca astfel toate acestea să servească pentru piaţa a oraşului…*". Se hotărăşte ca inginerul L. Angelescu să întocmească planul de expropriere.

În 1896, hanul a ars, locul a fost curăţat de dărâmături, iar parcul a fost lărgit spre S. În anul 1909, primăria oraşului, primar fiind N. Iepure, a cumpărat această proprietate a Lahovăreştilor de la Irina Sterian, fostă Herăscu, moştenitoare a lui C. Lahovari, cu preţul de 100.000 lei.

Din anul 1909, conacul a servit drept sediu al primăriei până după cel de-al doilea război mondial. Inaugurarea parcului cel nou şi a localului primăriei s-a făcut cu mare solemnitate, după cum dovedeşte raportul publicat de N. Iepure, primarul de atunci al Râmnicului: *"PS.S. Episcopul de Râmnic şi Noul Severin (Ghenadie Georgescu, n.n.), înconjurat de cler, a săvârşit serviciul divin, faţă cu toate autorităţile şi un public imens, dupe care a avut loc un banchet popular de peste trei sute tacâmuri, plătind fiecare câte doi lei… Primăria a amenajat şi nivelat grădina bogată a conacului, a demolat grădinile vechi şi insalubre, a desfundat piatra de pavaj şi s-a procedat la retragerea zidului dinspre bulevard, (ce ocupa aproape jumatate din lăţimea actuală) cu câţiva metri…*"

Cercetări arheologice sistematice în parcul Mircea cel Bătrân au fost efectuate de Elena Busuioc, în anul 1978. S-au descoperit urmele unei locuinţe (pivniţă) în vecinătatea bisericii "Buna Vestire", cu dimensiunile de 6,25 x 5 m şi ad. de -2,90 m. Pe latura de E, groapa pivniţei a tăiat un strat de locuire mai vechi, datat cu o monedă de la Carol Robert d'Anjou (1308-1342). În umplutura pivniţei s-au găsit peste 100 monede ungureşti de aramă (quartingi) care au circulat între anii 1430-1437, puternic arse în urma unui incendiu care a distrus locuinţa şi o monedă de argint de la Sigismund de Luxemburg, care a circulat între 1427-1437. Locuinţa a fost datată în prima jumătate a sec. al XV-lea. Nu avem alte date şi nici materiale descoperite în săpătură.

Cercetărilor arheologice de anul 2007 efectuate pentru realizarea proiectului "Ansamblu peisagistic cu jeturi de apă spumante" au permis dezvelirea fundaţiilor ce împrejmuiau pe latura de V proprietatea Lahovari, construite probabil după anul 1870, când se donează un teren pentru lărgirea pieţei existente.

S-a trasat o secțiune notată SI, cu dimensiunile de 10,5 x 3,50 m, orientare NV-SE. Fundația descoperită pe toată lungimea S.I are 0,80m lățime şi adâncimea de –0,60m, este construită din bolovani mari de râu, piatră fasonată şi cărămizi bine arse dispuse atât orizontal cât şi vertical prinse cu mortar. Cărămizile au dimensiunile de: 0,30 x 0,14 x 0,08 m. Fundația a fost urmărită, numai prin îndepărtarea solului vegetal, gros de -0,10 m, până la gardul ce împrejmuieşte biserica "Buna Vestire" pe latura de sud. Celelalte fundații, perpendiculare pe aceasta, dezvelite numai la nivelul amintit, sunt orientate spre E. Această zonă atât de încărcată arheologic merită sa fie cercetată arheologic în viitor.

Pentru a urmări stratigrafia SI au fost trasate două casete notate C17 şi C18, perpendiculare pe fundații, având dimensiunile de 1,50 x 1,50 m.

La 4 m E de fundații a fost trasată o nouă casetă (C19), cu dimensiunile de 2 x 2 m, pe locul unde va fi reamplasată fântâna cu jeturi spumante.

În C19, pe taluzul de S şi V a fost surprinsă o groapă de var (varniță) notată Gr.1. Lungimea pe taluzul de S 1,30 m, pe taluzul de V 1 m şi 1 m în C19, având ad. de 0,90 m, umplută cu materiale de construcții în amestec cu pământ, pietre, pietriş, fără material ceramic. Groapa a fost surprinsă şi în C17. Considerăm că groapa datează de la mij. sec. al XVIII-lea, din perioada în care se ridică conacul şi hanul.

Se disting stratigrafic două nivele:

- nivelul I, aparține sec. XVIII (a doua jumătate). Depunerea atribuită acestui nivel are o culoare brun-închisă, fiind slab pigmentat cu mici fragmente de cărămizi, şi puține fragmente ceramice: se remarcă un fragment buză de fructieră de mici dimensiuni, de culoare cărămizie, arsă secundar la buză, corp tronconic, buză lată (2 cm) şi un fund de ulcior profilat, lucrat la roată, corp fragmentar globular, de culoare cărămizie.
- nivelul II, aparține sf. sec. XIX şi începutul sec. XX, fiind un nivel de umplutură, gros de 0,50 m. Materialul ceramic fragmentar descoperit constă din străchini zmălțuite cu una şi două culori, predominând verdele şi maro-roşcat, torți de oale, fragmente ceramice de uz comun ornamentate geometric cu culoare albă pe fond cărămiziu şi două fragmente de tigăi zmălțuite cu verde în interior, cu picior.
- solul steril apare la cca. -1,30 -1,50 m având o culoare gălbui-castanie. Spre deosebire de cercetările din anul 1978 în zona cercetată nu am identificat un nivel aparținând evului mediu.

În iunie 2005 au fost făcute cercetări arheologice preventive în colțul de SV al parcului, cu ocazia modernizării cafenelei litrar artistice "Ariel". Au fost trasate 16 casete. Atunci a fost descoperite o parte din fundațiile fostului han Lahovarii în C2, C3, C15 şi C16. Deoarece fundațiile se aflau sub cafeneaua construită în a doua jumătate a sec. XX, s-a urmărit doar ca fundațiile hanului să nu fie afectate în continuare de intervențiile făcute de modernizarea cafeneleii. Hanul şi alte construcții menționate în documentele vremii (sere, anexe etc.) faceau parte din ansamblul de arhitectură cunoscut sub numele de conacul Socoteanu - Lahovari (dupa numele proprietarilor terenului şi ai monumentului de arhitectură existent).

Reluarea cercetărilor în zonă, la 16m est de cafeneaua "Ariel" acolo unde trebuie amplasată "Reabilitare instalației de protecție catodică cu injecție de curent a rețelei de distribuție gaz natural" a permis dezvelirea altor fundații ce aparțineau fostului han. S-a trasat o secțiune notată S.II, perpendiculară pe zidul de incintă până la aleea asfaltată a parcului cu dimensiunile de 5 x 1,50 m, orientată N-S. Fundațiile sunt de la beciul hanului, au grosimea de 0,70m şi adâncimea de -2,50 m. A fost construit din piatră fasonată, bolovani mari de râu şi cărămizi (0,30 m; 0,15 m; 0,06 m) dispuse atât orizontal cât şi vertical, prinse cu mortar de var.

Din documentele cercetate se ştie că la 1877 hanul se afla într-o puternică stare de degradare şi se propunea desființarea sa. În anul 1886, primăria hotarăşte din nou desființarea hanului şi a celorlalte prăvălii pentru ca locul să servească drept piață a oraşului. În 1896, hanul a ars, locul a fost curățat de dărâmături, beciul umplut, terenul nivelat şi piața largită spre S.

Putem vorbi de două faze de umplere a beciului: în prima fază (-0,70 -2,20 m), s-a umplut cu pietriş şi pământ în amestec cu mult pietriş (probabil a fost inundat, aşa explicându-se şi distrugerea şapei de la baza-nivelului de călcare al beciului), între anii 1877-1896; faza a doua (-0,10 -0,70 m), pământ în amestec cu materiale de construcții sfărâmate şi un strat masiv de materiale de construcții gros de 0,10 m la bază (după anul 1896). Latura de S a hanului este pe actualul zid de incintă al parcului. Sistemul de construcție este aceleaşi, a fost tencuit pe interior, iar pe exterior are un contrafort (1,60 x 1,40 m la partea superioară), care coboară pe verticală -3,40 m până la nivelul străzii de pe latura de S a parcului. Ne-am pus intrebarea firească: zidul de incintă al parcului care a născut numeroase controverse privind datarea, este construit în aceeaşi perioadă cu hanul şi întreg ansamblul fostului conac Socoteanu-Lahovari(?); cercetările viitoare vor aduce clarificările necesare.

A fost mutat amplasamentul forajului pentru a nu se distruge fundațiile hanului.

S-a trasat o noua casetă notată C20, la 2 m V de SII şi 2 m N de zidul de incintă. Dimensiuni:1,50 x 1,50 m. Nu au mai fost descoperite alte fundații s-au materiale arheologice. S-a săpat numai până la -1,30 m. Deoarece beneficiarul are o lucrare punctuală, pe o suprafață mică, s-a propus o intervenție minimală de conservare *in situ* şi de marcare a zidurilor descoperite. Corelând situația din teren cu documentele din arhivă (relevee, cartări şi înscrisuri) se poate observa că beciul se întinde spre E şi N pe o suprafață destul de mare. Pentru stabilirea nivelului de călcare al beciului, stabilirea unor eventuale etapizări ale fazelor de construire a hanului şi a zidului de incintă al parcului, propunem reluarea cercetării arheologice în zona menționată.

Chiar dacă - din imposibilitatea extinderii cercetărilor arheologice – beciul fostului han nu a putut fii delimitat şi nu s-a obținut elemente stratigrafice necesare unei încadrări cronologice cât mai exacte a hanului şi a zidului de incintă a parcului, cercetările din anul 2007, au permis obținerea unor date importante cu privire la istoria Râmnicului din a doua jumătate a sec. XVIII până la începutul sec. XX.

Bibliografie:

Teodor Balăşel, *Pomelnicul boierilor Bujoreni*, Arhivele Olteniei, 1939, p.126.

Bănică Ologu Nicolae, *Veacul de aur al Râmnicului*, Rm. Vâlcea, 2000.

Elena Busuic, *Vestigii feudale de la Râmnicu Vâlcea*, Buridava, 3,1979, p 24-28).

Ghenadie Eriaceanu, *Mitropolitul Ungrovlahiei Neofit I*, BOR, 1875-1876, p. 737, nota 2.

Titii Mihail Gherghina, *Imagini cu parfum de epocă din Râmnicul Vâlcii sec. XIX-XX*, Rm. Vâlcea, 2003.

N. Iorga, Arhivele Olteniei,1927, p. 305; *Oraşele Olteniei*, 1925, p. 275.

Barbu Slătinenu, *Ceramica românească*, Bucureşti 1938 .

Corneliu Tamaş, *Istoria municipiului Râmnicu Vâlcea*, Rm. Vâlcea, 2006.
xxx *Convorbiri Literare*, I mai 1893, nr.1, an XXVII, p. 238-247.
xxx *Cronica Episcopiei Râmnicului*, I, p.46, doc. 50.

Abstract:
The archaeological researches undertaken in 2007 in Rm. Vâlcea in "Mircea cel Bătrân" Park brought important information about the history of Rm. Vâlcea borough from the second half of the 18th century to the beginning of the 20th century. There have been unveiled partially the wall which surrounded the old house Socoteanu-Lahovari, on the cellar's foundation of an ancient inn, demolished at the end of the 19th century as it results from the documents of those times.

140. Râşnov, jud. Braşov [Cumidava]

Punct: Grădişte, Erdenburg

Cod sit : 40376.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 63/2007

Colectiv: Liviu Petculescu - responsabil (MNIR), Stelian Coşuleț, Ionel Bauman (MJI Braşov), Cristina Mitar (MCDR Deva)

Castrul Râşnov este situat la cca. 4 km NV de oraşul Râşnov, pe o terasă mijlocie a râului Bârsa. Castrul, inclusiv şanțurile, se află pe o parcelă cu suprafața de 2,10 ha, aflată în proprietatea Primăriei Râşnov care şi-a exprimat intenția de a contribui la restaurarea vestigiilor arhitectonice descoperite în scopul valorificării lor turistice. Terenul din jur pe care trebuie să fi fost amplasată aşezarea civilă aferentă castrului este proprietate privată, însă este accesibil unor eventuale sondaje arheologice.

Primele săpături arheologice sistematice în castru au fost efectuate de către M. Macrea în anul 1939, când a fost descoperită şi inscripția atestând unitatea militară staționată aici, însă rezultatele lor au rămas, în cea mai mare parte, inedite[1]. Au urmat între anii 1969-1974 o serie de cinci campanii conduse de N. Gudea şi I. Pop care au dus la precizarea dimensiunilor castrului, a structurii sistemului său de fortificație şi la identificarea unor clădiri interioare cu ziduri de piatră[2].

În anul 2006, la inițiativa şi cu finanțarea MJI-Braşov, au fost reluate cercetările în situl *Cumidava* - Râşnov în colaborare cu MNIR şi MCDR Deva, urmărindu-se, într-o primă etapă proiectată să dureze cinci ani, cercetarea praetenturii castrului. În campania din anul 2006, de mică amploare datorită fondurilor reduse şi lipsei forței de muncă, s-au deschis patru suprafețe marcate nr. 1-4 care nu au putut fi epuizate[3]. În aceste condiții, principalele rezultate obținute au fost mai mult de ordin tehnic: s-au făcut observații privind sistemul de construcție a zidului de incintă şi a barăcilor, precum şi modul de amenajare a drumurilor secundare dintre barăci.

În anul 2007 s-a realizat ridicarea topografică în sistem Stereo 70 a sitului, s-a continuat cercetarea suprafețelor deschise în campania precedentă şi s-a început săparea a trei noi suprafețe. Întrucât şi campania 2007, desfăşurată în perioada august – septembrie, a fost de mică amploare datorită forței de muncă reduse şi a condițiilor meteorologice nefavorabile, suprafețele nu au putut fi epuizate nici în acest an.

S1, plasată perpendicular pe zidul de incintă, în zona *praetentura*-ei *sinistra,* la cca. 1/3 din latură față de turnul de colț, cu dimensiunile inițiale de 10 x 4 m, a fost prelungită cu 8 m spre exteriorul castrului. În zona prelungirii s-a săpat până la ad. de 0,50 m.

S2-4 au fost plasate în *praetentura sinistra,* perpendicular pe zidul de incintă, la 5 m distanță de Sp. 1, înspre poartă, începând de la fața interioară a zidului de incintă şi continuând spre *via principalis.* Având dimensiunile de 6 x 4 m şi martori intermediari de 1 m, ele au fost executate în campania precedentă până la ad. de 0,60-0,80 m. În anul 2007 s-a săpat în jumătatea dinspre turnul de colț a Sp.4, de la -0,80 m până la -1,25 m, iar în jumătatea dinspre poartă până la -1 m. În c.1, la -0,80 m, a apărut un strat de pietriş cu gr. de 0,20 m, reprezentând structura unui drum, orientat paralel cu zidul de incintă, care, datorită dispunerii sale, trebuie identificat cu *via sagularis.* Drumul intră în suprafață pe distanța de 1,60 m după care urmează o rigolă, acum umplută parțial cu pietriş. Stratigrafia în Sp.4 este următoarea: pământ vegetal până la -0,30 m; strat gros de 0,30-0,40 m cu dărâmături de piatră provenind de la clădirea descoperită de N. Gudea şi I. Pop[4]; strat de cultură roman gros de 0,40 m, cu chirpic ars şi materiale arheologice. La ad. de 0,80 m, deci la mijlocul stratului de cultură roman, se află pavajul de cărămizi identificat în campania precedentă care marchează, în mod evident, un nivel de călcare[5].

Spre *via praetoria,* față de Sp.2-4 , au fost deschise alte trei suprafețe marcate Sp.14-16, având dimensiuni tot de 6 x 4 m şi martori intermediari de 1 m. Sp.14 este paralelă cu Sp.4 iar Sp.15 şi 16 se dispun în şir spre *via principalis.* Sp.14 a fost lucrată până la adâncimea de 0,80 m, Sp.15 până la 0,60 m iar Sp.16 până la 0,30 m. Stratigrafia suprafeței 14 este similară cu cea a suprafeței 4, însă, în locul stratului de dărâmături de piatră care suprapune pe cel de cultură roman, avem o lentilă de lut steril provenind din terasarea *agger*-ului. Nivelul de călcare roman este tot la -0,80 m. Datorită faptului că nu am ajuns la stratul steril, nu am putut surprinde încă gropile de implantare ale pereților barăcii. În stratul roman au apărut fragmente de chirpic ars şi piese de inventar mobil.

Materialul descoperit include, pe lângă fragmentele de ceramică uzuală romană, şi o serie de piese mai deosebite: 2 farfurii din pastă roşie, 2 castroane cenuşii, un vas borcan cu brâu alveolar lucrat cu mâna, o jumătate de râşniță (*catillus*), câteva piese din os, un cuțit, o verigă de mari dimensiuni din fier aparținând probabil unei zăbale, un mâner de fier articulat de la un recipient, 2 şaibe din tablă de bronz, solzi de *lorica* de mici dimensiuni din bronz, un fragment de placă de centiron databil cca. 170 – 250 p.Chr., carabinieră de bronz de la un distribuitor de curele cu analogii în nivelul marcomannic al castrului de *ala* de la Carnuntum, un denar de la Iulia Mammaea, şi un denar tăiat nedeterminat.

Printre rezultatele mai importante ale acestei campanii menționăm descoperirea *via*-ei *sagularis* şi faptul că barăcile cu structură de lemn şi lipitura pereților de chirpic din *praetentura sinistra* au rămas în funcțiune până la sfârşitul perioadei de utilizare a castrului. În aceste condiții, clădirea cu pereți de piatră descoperită parțial de N. Gudea şi I. Pop rămâne izolată în *praetentura sinistra* şi, probabil, nu reprezintă reconstruirea în piatră a apartamentului centurionului dintr-o baracă, ci o construcție cu altă funcționalitate, databilă în ultima fază a castrului.

La 30 m distanță de *porta decumana,* în exteriorul castrului, paralel cu zidul castrului, s-a executat o secțiune de sondaj cu dimensiuni de 30 x 2 m prin care s-a încercat identificarea aşezării civile dezvoltate pe lângă castru. În acest

sondaj nu au apărut decât complexe (gropi) aparținând culturii Schneckenberg.

În anul 2008 se vor epuiza suprafețele deschise pentru a se preciza structura şi evoluția sistemului de fortificație al castrului precum şi planimetria *praetenturii sinistra,* inclusiv datarea complexelor descoperite.

Planşa 56

Note:

1. M. Macrea, AISC, 4, 1941-1943, 234-261.
2. N. Gudea, I. Pop, *Das Römerlager von Rîşnov-Rosenau. Cumidava*, Braşov, 1971; N. Gudea, JRGZ-Mainz, 44, 1977, 65-66.
3. CCA 2007, 291-292.
4. N. Gudea, JRGZ-Mainz, 44, 1977, 66, fig. 42.
5. CCA 2007, 291.

Bibliografie:

N. Gudea, *Der Dakische Limes. Materialen zur seiner Geschichte,* JRGZ – Mainz 44, 1997, 1 – 122.
N. Gudea, I. Pop, *Das Römerlager von Rîşnov-Rosenau*. Cumidava, Braşov, 1971.
M. Macrea, *Cumidava,* AISC 4, 1941-1943, 234-261.

Abstract:

In the 2007 season of excavations continued the digging in the areas 1 and 4. There were opened three more areas, placed between area 4 and *via praetoria,* numbered 14 – 16, of 4 x 6 m each and separated one another by 1 m wide balks. Due to the limited available men-power and the bad weather, the diggings of these areas couldn't be finished. The main results of 2007 season consist of the discovery of *via sagularis* and the structure of the barracks in the *praetentura sinistra.*

141. Râşnov, jud. Braşov

Punct: Peştera Gura Cheii

Cod sit: 40376.04

Autorizația de cercetare preventivă nr. 236/2007

Colectiv: Marin Cârciumaru, Marian Cosac, George Murătoreanu (UV Târgovişte), Radu Ştefănescu (MJI Braşov), Elena-Cristina Nițu, Tiberiu Cristian Dan, Mircea Jianu, Ionuț Ipingău, Robert Oprea, Viorel Sora, Ana Crupă, Andreea Alina Nițu (studenți UV Târgovişte)

Peştera Gura Cheii este situată în cheile Râşnoavei, făcând parte, din punct de vedere administrativ din cadrul oraşului Râşnov, jud. Braşov. Peştera Gura Cheii-Râşnov a fost semnalată încă din 1925 de către Franz Podek şi săpată parțial în mai multe campanii arheologice de către Alfred Prox (1937-1935), C. S. Nicolăescu-Plopşor (1959) şi Al. Păunescu (1983-1985).

Obiectivele campaniei 2007:

- salvarea depozitului supus distrugerii de către turişti şi reevaluarea unor considerații cronostratigrafice şi încadrări culturale.

A fost deschisă o secțiune cu trei carouri şi opt carouri separate, însumând cca. 11 m^2. În toată suprafața cercetată s-a ajuns la patul peşterii, aflat la adâncimi diferite, în funcție de localizarea carourilor.

S-a stabilit că depozitul afectat de săpăturile anterioare, de căutătorii de comori şi prin turism a dus la epuizarea sitului. Suprafețele restrânse, rămase neafectate, au fost cercetate sistematic, recuperându-se o cantitate de artefacte importantă şi destul de reprezentativă, în perspectiva reevaluării ştiințifice a cercetărilor din acest sit. Pe lângă materialul litic important, s-a colectat întreaga faună şi unele probe sedimentologice, aflate în studiu.

Principalele rezultate:

În anul 2007 s-a deschis o secțiune nouă în scopul salvării şi valorificării materialului arheologic existent, şi mai ales pentru o reevaluare stratigrafică, cronologică şi tehno-tipologică. Secțiunile deschise recent au respectat planurile de săpătură făcute de-a lungul timpului, astfel încât să putem surprinde porțiuni nederanjate din punct de vedere stratigrafic. Din păcate, o mare parte din sedimentul care fusese presupus nederanjat a fost distrus din cauza activității turistice intense care se desfăşoară în Cheile Râşnoavei.

Materialul recuperat este circumscris unei suprafețe de aprox. 2,50 m^2, suprafață care a apărut ca singura parte nederanjată din depozitul peşterii. În stadiul actual al reconstituirii stratigrafiei depozitului săpat, a repartiției spațiale şi pe adâncimi a pieselor descoperite, considerațiile asupra succesiuni culturale sunt premature. Ne vom rezerva dreptul unei analize mai cuprinzătoare într-un studiu ulterior, în funcție de materia primă din care a fost debitat materialul litic, în vederea surprinderii tratamentului tehnologic aplicat fiecărui tip de rocă şi diferențelor dintre produsele obținute din surse de materie diferite.

În suprafața nederanjată s-au găsit 32 de piese dintre care 21 sunt realizate din cuarțit, două din silex, două din jasp, trei din chert şi două din roci nedeterminate cu certitudine. A mai fost recuperat din carourile deranjate de activitatea umană un număr destul de mare de piese care sunt în strânsă legătură cu cele găsite în carourile nederanjate. De asemenea, am găsit o cantitate însemnată de faună fosilă care este în curs de studiere.

Ştim că piesele recuperate din săpăturile mai vechi au fost incluse inițial în trei niveluri culturale (C.S. Nicolăescu-Plopşor, Al. Păunescu, I. Pop, 1962) un nivel musterian, unul aurignacian şi altul gravetian, iar ulterior în patru niveluri culturale (Al. Păunescu, 1991), două musteriene, unul aurignacian şi altul gravetian. Materialul descoperit anul acesta, cât şi piesele din colecția Muzeului de istorie din Braşov, pe care le-am analizat preliminar, ne îndeamnă să modificăm puțin considerațiile inițiale. Piesele tipic musteriene pot fi incluse fără nici un dubiu într-un unic nivel cultural. Piese care să fie incluse clar unui nivel Aurignacian nu am găsit, nici în săpătura realizată de noi, dar nici în colecția de la Braşov. Piesele de factură gravetiană nu implică nici un echivoc şi vor păstra încadrarea deja făcută.

Din punct de vedere al materiei prime, s-a afirmat preponderența silexului în aşa zisul nivel Aurignacian şi în Gravettian. Din observațiile noastre rocile cele mai numeroase sunt jaspul şi chertul, silexul fiind mai numeros doar în nivelul gravetian. Cât despre existența radiolaritului invocat în lucrările anterioare, cercetările noastre nu au observat prezența vreunei piese din această rocă.

Bibliografie:

Nicolăescu-Plopşor S. Constantin, Păunescu Alexandru, Pop Ion, *Săpăturile din peştera Gura Cheii-Rîşnov (Fouilles dans la grotte de Gura Cheii-Rîşnov*), Materiale 8, 1962, p.113-118.

Păunescu Alexandru, *Paleoliticul din peştera Gura Cheii-Râşnov şi unele consideraţii privind cronologia locuirilor paleolitice din sud-estul Transilvaniei*, SCIVA 42, 1991, 1-2, p. 5-20.

142. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]

Cod sit: 126754.04

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 61/2007, autorizaţiile de cercetare preventivă nr. 142/2007, 200/2007, 201/2007, autorizaţia de evaluare de teren nr. 1/2007

Colectiv: Mircea Negru - responsabil ştiinţific (USH Bucureşti), Petre Gherghe, Lucian Amon (Univ. Craiova), George Mihai (MR Caracal)

Primele informaţii scrise despre Romula le aflăm în *Hronicul vechimii modlo-vlahilor* scris de Dimitrie Cantemir, care auzise de la un oarecare Petre Stambol că pe malul Oltului ar fi fost o cetate pe care ţăranii o numeau *Curţile lui Ler Împărat*. În anii 1689-1691, în timpul războiului austro-turc, contele Fernando de Marsigli, ofiţer în armata austriacă, susţinea că în oraşul *Antina* (Romula) existau *„mai multe forturi rectangulare construite în întregime din cărămizi”*. El este autorul şi primei schiţe a oraşului roman Romula.

Ruinele oraşului roman au mai fost vizitate de August Treboniu Laurian (1845) şi apoi de Dimitrie A. Sturdza. Vestigiile oraşului roman au mai apărut în scrierile lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu (*Etymologicum Magnum Romaniae*), Vladimir Blaremberg (*Ruinele Caracalului*, în Muzeul Naţional, 1937), Alexandru Odobescu (*Antichităţile judeţului Romanaţi*).

În anul 1869, peste 150 de oameni conduşi de Cezar Bolliac au săpat doi tumuli şi alţi 100 de lucrători au făcut săpături în punctul La Moară. Anul următor a fost descoperit Zidul lui Filip Arabul, după cum constata şi V.A. Urechia. În anul 1900, Pamfil Polonic efectua primele săpături organizate sistematic la Romula, identificând o clădire cu *thermae*. În anul 1911, Alexandru T. Dumitrescu identifica *Curia* oraşului, descria drumurile şi şanţurile de apărare.

Cercetări sistematice ştiinţifice consistente au început la Romula abia în anul 1965, sub conducerea lui profesorului Dumitru Tudor[1]. În sectorul central al oraşului roman, cercetările conduse de dr. Cristian M. Vlădescu au continuat până în anul 1992, rezultatele acestora fiind incluse în teza sa de doctorat.[2] Deosebit de importante au fost şi săpăturile întreprinse de dr. Mircea Babeş în Necropola plană de N.

Dar cele mai importante şi complete informaţii au fost furnizate de cercetările arheologie întreprinse de dr. Gheorghe Popilian (în colaborare cu Marin Vasilescu, Ştefan Chiţu, apoi Mircea Negru şi Dan Bălteanu) în cadrul cartierului de producţie ceramică din sectorul de N[3]. Cu privire la cercetările din ultimul deceniu al sec. XX, au apărut rezumatele comunicărilor la Sesiunile Naţionale de Rapoarte Arheologice[4]. Săpăturile arheologice în acest sector au fost reluate în anii 2003, 2006-2007[5].

O parte a rezultatelor cercetărilor arheologice au fost publicate în cadrul studiilor şi articolelor scrise de colectivul de cercetători, dar mai ales în *Ceramica romană din Oltenia* (Gheorghe Popilian), *Fortificaţiile din Dacia Inferior* (Cristian Vlădescu), respectiv *Romula* şi *Oltenia romană* (Dumitru Tudor). Ultima carte scrisă de Corneliu Mărgărit-Tătulea se intitula chiar *Romula-Malva*. De asemenea, rezultatele cercetărilor în domeniul ceramicii au fost publicate în reviste de prestigiu din Anglia şi Elveţia (G. Popilian, M. Negru).

Cu toate acestea, cu privire la topografia oraşului, clădirile civile, militare, ori de cult avem încă foarte puţine informaţii. Cu excepţia sectorului de N (cartierul ceramic şi necropola de N), unde situaţia prelucrării informaţiei ştiinţifice materialului arheologic este cunoscută din articolele şi studiile publicate ori prelucrarea este avansată, în celelalte puncte unde au fost întreprinse săpături, informaţiile ştiinţifice au fost publicate într-o foarte mică măsură.

În luna martie din anul 2007, în baza autorizaţiei nr. 1 de evaluare s-a trecut la delimitarea sitului arheologic pe o hartă topografică cu scara de 1:2000. În urma cercetărilor arheologice de teren, a fost delimitată în coordonate Stereo 70 o suprafaţă de cca. 304 ha, faţă de cele 60 cât se considera anterior că ar reprezenta situl arheologic. Deşi nu este o noutate, în anul 2007, am avut oportunitatea de a reitera faptul că situl arheologic Romula se află pe teritoriile satelor Reşca, com. Dobrosloveni cât şi Hotărani, com. Fărcaşele din jud. Olt.

Din păcate, partea centrală a sitului arheologic se află în vatra satului Reşca. O noutate pentru situl arheologic Romula, este efectuarea primelor cercetări arheologice preventive din ultimii 18 ani. Acestea au vizat construirea unor locuinţe sau anexe gospodăreşti în sectoarele central, de N şi NV ale sitului. Rezultatele acestor cercetări sunt modeste în sectoarele de N şi central (unde se pare că au existat intervenţii din epoca modernă şi chiar contemporană), iar în partea de NV a sitului în suprafaţa investigată nu au fost găsite vestigii arheologice în cadrul suprafeţei cercetate.

Săpăturile arheologice sistematice au fost efectuate în sectorul de N al oraşului antic, pe latura nordică a zidului lui Filip Arabul[6], aproape de locul unde această centură defensivă cotea spre S. În punctul descris, microrelieful înregistrează o uşoară ridicare, un gen de movilă mult aplatizată, din care, prin arătură, au ieşit la suprafaţă numeroase fragmente de cărămizi şi ţigle romane, alături de câteva bucăţi de calcar cu urme de prelucrare.

Pentru edificarea naturii acestei movile a fost deschisă o secţiune (SI) orientată aproximativ E-V, cu dimensiunile de 50 x 2 m. Ea a fost împărţită în 25 de carouri, a căror numerotare s-a făcut de la E la V. Ulterior, la N de această secţiune, în dreptul c.17-22, a fost adăugată o casetă (C1) cu dimensiunile de 14 x 1,50 m, separată de secţiune printr-un martor lat de 0,50 m, şi care, ulterior, a fost săpat.

Sectorul de N

Cele mai semnificative informaţii ştiinţifice au fost înregistrate cu privire la structura incintei edificate în vremea lui Filip Arabul.

Primele urme ale acestei construcţii defensive au fost surprinse în secţiune imediat sub stratul vegetal (la cca. -0,20 m), începând din c.14, precum şi în caseta alăturată. La adâncimea menţionată, de-a lungul traseului zidului de incintă s-au constatat anumite particularităţi constructive, pe baza cărora au fost delimitate (de la E spre V) următoarele sectoare.

Începând din c.14, unde zidul a fost intersectat de secţiune, se individualizează un prim sector, lung de 6 m, în care se observă doar fragmente mari de cărămizi şi ţigle dispuse dezordonat, care provin din structura acestei construcţii defensive.

Urmează un al doilea sector (c.17-19), cu L de 5 m, în care urmele zidului sugerează o structură mai masivă şi mai înaltă. Cauza o constituie faptul că aici, printre resturile de cărămizi şi

ţigle, apar mai multe fragmente mari din calcar sculptat, care, la origine, au aparţinut a cel puţin două construcţii, probabil funerare.

Prima piesă reprezintă un fragment din capul unui delfin pe care sunt redate înotătoarea dorsală şi un ochi. O sculptură foarte asemănătoare a mai fost descoperită acum două decenii în apropierea zidului lui Filip Arabul din sectorul sud-estic al oraşului[7]. Alte fragmente, sunt decorate cu motivul viţei de vie şi cel al şnurului răsucit, caneluri etc. În sfârşit, amintim şi patru fragmente de inscripţii. Pe baza caracteristicilor şi a înălţimii literelor, opinăm că acestea provin de la două inscripţii diferite, care debutează prin formula *D(is) M(anibus)*.

Este evident că toate aceste elemente au fost aduse din altă parte şi introduse în structura zidului cu prilejul unei reparaţii efectuate în grabă şi (sau) pentru a-i conferi acestuia, tocmai în această zonă, mai multă rezistenţă.

Pe suprafaţa zidului din cel de al treilea sector (c.19-20), cu L de 1,60 m, apare doar o aglomerare alcătuită din spărturi mici de cărămizi, asemănătoare oarecum cu structura unui emplecton.

Pe penultimul sector (c.20-21), lung de 2,90 m, zidul capătă o pantă descendentă. Aici apar doar mai multe şiruri de cărămizi, toate plasate oblic, ceea ce sugerează o prăbuşire spre V. Ţinând cont de faptul că un aliniament este alcătuit din 24 de cărămizi şi că grosimea unei asemenea cărămizi este de 7 cm, deducem că suprastructura prăbuşită a zidului avea, în momentul alunecării ei, o h de cca. 1,70 m. Deoarece toate cărămizile sunt căzute spre V, bănuim că în această direcţie exista un spaţiu gol, fără zid.

În fine, în c.22-23 urmează o zonă cu L de 4 m în care urmele zidului lipsesc în totalitate, pentru a reapare în zona penultimului carou al S24. Pe profilul sudic al secţiunii se observă urmele unei secţiuni mai vechi, cu l de 2 m. Totuşi, în c.22, la ad. de 0,70 m se păstrează un bloc spart de calcar, aproximativ paralelipipedic şi fasonat pe două laturi, lung de 60 cm, lat de 40 cm şi înalt de 24 cm.

În dreptul c.16-18 zidul a fost dezvelit în întregime, putându-se astfel reconstitui structura sa. Peste un strat de cenuşă, cu gr. de 3 cm, este plasat un alt strat, alcătuit din fragmente mici de cărămizi sparte, gros de 20 cm şi identificat la ad. de 0,70-0,90 m. El are o lăţime de aprox. 2,40 m. Deasupra acestuia urmează zidul propriu-zis, care se sprijină pe un strat de mortar gros de 3-5 cm. Este alcătuit din cărămizi legate tot cu mortar şi are l de 1,10 - 1,20 m. Cel mai bine conservat apare în c.18, unde se păstrează pe şase rânduri de cărămizi suprapuse. Deasupra acestui nivel apar numeroase fragmente mari de cărămizi şi ţigle dispuse haotic provenind din structura demantelată a zidului.

Din cele expuse se observă că lăţimea stratului format din fragmente mici de cărămizi sparte (2,40 m) o depăşeşte pe cea a zidului propriu-zis (1,10-1,20 m). Explicaţia constă în faptul că la bază, atât paramentul interior cât şi cel exterior al zidului este flancat de câte o bordură lată de 0,60-0,70 m, constituită tot din fragmente de cărămizi sparte, peste care s-a aplicat o lutuială superficială de pământ galben. Probabil că aceste borduri aveau un rol de protecţie dar şi de soclu.

În spatele zidului, în c.14-17, la -0,55 m au fost surprinse urmele unei locuinţe amenajate ulterior, la adăpostul acestuia. La adâncimea menţionată, sub un pământ măzăros, amestecat cu pigment de var, s-au descoperit mai multe fragmente osteologice provenind de la un animal de talie mare şi o lamă de cuţit din fier, amestecate într-un strat aproape compact de cenuşă, care ajunge până la -0,90 m.

Tot la S de zid, în c.3-6, la adâncimea de 1,20 m au fost identificate urmele unei alte locuinţe, anterioare zidului. Din structura acesteia nu s-au păstrat decât o porţiune dintr-un pavaj (realizat din cărămizi întregi şi fragmentare, aşezate pe un strat de nisip şi pietriş mărunt), precum şi resturi de mortar care provin, probabil, din zidul dezafectat al construcţiei. În acelaşi nivel, tot la ad. de 1,20 m, în c.9, a fost descoperit o conductă din ceramică iar în c.14 mai multe fragmente de tencuială pictată cu dungi roşii pe un fond alb.

Cercetările arheologice din anul 2007 au adus noi informaţii cu privire la structura şi dimensiunile pe care zidul edificat în timpul lui Filip Arabul le avea, cel puţin în acest punct. Lăţimea acestuia este de max. 1,20 m, spre deosebire de 2 m, cum era în alte puncte investigate anterior[8]. Structura sa este constituită din cărămizi legate cu mortar, între care, cu ocazia unor reparaţii, au fost încastrate şi diverse bucăţi de calcar recuperate de la monumente sau construcţii dezafectate. Zidul era aşezat pe o temelie alcătuită din spărturi de cărămizi.

În ceea ce priveşte ipoteza existenţei în această zonă a unui turn, nu există, cel puţin în acest stadiu al cercetării, argumente care să o susţină. În schimb, anumite indicii descoperite în zona c.20-23, care dovedesc întreruperea traseului zidului aici, ar putea sugera existenţa unei noi porţi, necunoscută până în prezent.

La S de zidul lui Filip Arabul au fost identificate două locuinţe, prima posterioară acesteia iar a doua anterioară acestuia. Continuarea cercetării, pe o suprafaţă mai extinsă, va fi în măsură să aducă noi informaţii.

În anul 2007 a fost iniţiat primul Program interdisciplinar de cercetare a sitului arheologic Romula, la care participă 29 de arheologi, arhitecţi, geografi, geologi, numismaţi etc. din 14 instituţii publice şi de drept privat. Instituirea unei serii monografice Romula, realizarea unui muzeu de sit, restaurarea şi conservarea *in situ* a vestigiilor arheologice, realizarea unei baze de date ce va cuprinde informaţiile ştiinţifice şi materialele arheologice descoperite sunt obiectivele esenţiale ale acestui program.

Obiecte din metal:[9]
- ac de păr (bronz), L=6,7 cm. SI, c.24, -0,05 m
- dăltiţă ? (bronz), L=8,9 cm. SI, c.25, -0,20 m.
- fibulă (bronz) , tipul în formă de T. SI, c.18, -1,20 m[10].
- fibulă (bronz) , tipul cu genunchi. SI, c.23, -1,00 m[11].
- vârf de *pilum* ? (fier), L=14,3 cm. SI, c.12, -1,30 m.
- cui (fier), L=5,9 cm. SI, c.10, -0,40 m.
- lamă de cuţit (fier), L=11 cm. SI, 14, -0,70 m.

Obiecte din ceramică:[12]
- statuetă fragmentară reprezentând o acvilă plasată pe un postament, L=8 cm. SI, c.21, -0,40 m.
- opaiţ fără decor. SI, c.11, -0,38 m.
- buză de oală, pictată cu spirale albe pe fond roşu. SI, c.20, -1 m.
- conductă, cu diametrul interior maxim de 10,5 cm. SI, c.9, -1,20 m.

Obiecte din piatră:
- patru fragmente de inscripţii. SI, c.17-18, -0,25 m
- sculptură fragmentară, redând un cap de delfin SI, c.17, -0,25 m
- fragmente de basorelief. SI, c.17-18, -0,25 m

Obiecte din os:
- ac de păr, decorat cu incizii. SI, c.22, -0,70 m.
- vârf decorat cu incizii la capătul superior, L=6 cm. SI, 15, -0,25 m.

- obiect cu destinație incertă, fragmentar, decorat cu incizii. CI, c.5, -0,30 m.

Obiecte din sticlă:

- fragment de recipient

Planşa 57

Note:

1. Dumitru Tudor*, Romula*, Bucureşti, 1965; *idem*, *Oltenia romană*, Bucureşti, 1978; C. Mărgărit-Tătulea, *Romula-Malva*, Bucureşti, 1994.
2. Cr. M. Vlădescu, *Fortificațiile romane din Dacia Inferior*, Craiova, 1986, passim.
3. G. Popilian*, Ceramica romană din Oltenia*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976, 246 p. + 86 pl.; *idem*, *Două cuptoare de ars țigle şi cărămizi descoperite la Romula*, RevMuz 6, 1969, 2, p. 167-169; *idem*, *O gemă gnostică de la Romula,* SCN 5, 1971, p. 211-213; *idem, Un atelier de* terra sigillata *à Romula,* Dacia, N.S.16, 1972, p. 145-161; *idem*, *Date noi privind cultele de la Romula-Malva în lumina vaselor cu figuri în relief*, SCIV 24, 1973, 2, p. 239-257 (în colaborare cu Gh. Poenaru Bordea); *idem*, *La céramique sigillée d'importation découverte en Oltenie*, Dacia NS 17, 1973, p. 179-216; idem, *Contribution à la typologie des amphores découvertes en Oltenie (IIe-IIIe siècles de n.è)*, Dacia NS 18, 1974, p. 137-146; *idem*, *Un quartier artisanal à Romula,* Dacia NS, 20, 1976, p. 221-250; idem, *Nouvelles découvertes de sigillée d'importation en Dacie,* Dacia NS 21, 1977, p. 343-350; *idem*, *Continuitatea populației autohtone confirmată la Romula (sec. IV-VI)*, Contribuții istorice, filologice şi socio-istorice 3, Craiova, 1979, p. 70-75; *idem*, *Realizări în domeniul cercetărilor arheologice din Oltenia*, RMM-MIA 48, 1979, p. 23-24; *idem*, *Săpăturile arheologice de la Romula*, Materiale, Tulcea, 1980, p. 351-353 (în colaborare cu Şt. Chițu şi M. Vasilescu); *idem, Săpăturile arheologice de la Romula,* Materiale, Braşov-Bucureşti, 1983, p. 324-326 (în colaborare cu Şt. Chițu şi M. Vasilescu); *idem*, *Date noi cu privire la centrul ceramic de la Romula*, AO SN 3, 1984, p. 46-54; *idem*, *Câteva considerații asupra necropolei de sud-est a Romulei*, AO SN 3, 1984, p. 89-99; *idem*, *Villa suburbana de la Romula, jud. Olt*, Materiale, Ploieşti, I, 1992, p. 231-234 (în colaborare cu Şt. Chițu şi M. Vasilescu); *idem*, *Despre* lucernae*-le cu marca lui ARMENIVS*, AO SN 9, 1994, p. 47-60; idem, *Sur les lampes d'ARMENIVS*, RCRFActa, 1995, p. 80-90; *idem*, *Unitatea culturală dintre provinciile Dacia şi Moesia*, Drobeta, 1995, p.28-45; *idem*, *CIBISUS la Romula*, AO SN 11, 1996, p. 43-47; idem, *Les centres de productions céramique d'Olténie*, în Etudes sur la céramique daco-romaine de la Dacie et de la Mésie Inferieur, Universitatea de Vest, Timişoara, 1997, p. 7-20 + 48 planşe; *idem*, *Quelques considerations, concernant la Terra Sigillata locale de la Dacie Romaine Extra Carpatique,* în Travaux du Simposium International de Drobeta-Turnu Severin (16-18 mai 2003, p. 60-70).
4. G. Popilian, D. Bălteanu, M. Negru, *Romula*, CCA, 1998, 76; *eadem*, *Romula*, CCA, 1996, 100-101; *eadem*, *Romula*, CCA, 1995, 76-77; *eadem*, CCA, 1983-1992, 97-98; G. Popilian, M. Negru, *Romula*, CCA, 1994, 63.
5. M. Negru, G. Popilian, G. Mihai, M. Nica, Fl. Ghemut, *Romula,* CCA 2004, p. 62-64; M. Negru, G. Mihai, *Romula,* CCA 2007, p. 190-192.
6. IDR, II, 324.
7. L. Amon, *Une hypothèse au sujet de l'emplacement d'une des fortifications de la ville Romula*, în In honorem Gheorghe Popilian, (editor D. Bondoc), Craiova, 2006, p. 42.
8. D. Tudor, *Oltenia romană*, ed. a IV-a, Bucureşti, 1978, p. 183; Cr. M. Vlădescu, *op.cit.,* p. 40.
9. Nu cuprinde materialul numismatic, aflat în curs de prelucrare şi identificare.
10. Pentru analogii, S. Cociş, *Fibule din Dacia romană*, Cluj-Napoca, 2004, p. 154.
11. *Ibidem*, p. 98.
12. Conține doar o parte din materialul ceramic (aflat în curs de prelucrare).

Résumé:

Les fouilles archéologiques se sont déroules au nord de la ville romaine, dans le secteur de la muraille édifiée par l'empereur Philipe l'Arabe. Ont été obtenues des nouvelles informations au sujet de la structure et les dimensions de cette construction militaire en briques. Dans sa composition nous avons découvrit plusieurs pièces en calcaire, qui proviens, probablement, des quelques monuments funéraires.

143. Roşia de Amaradia, com. Roşia de Amaradia, jud. Gorj

Punct: Coasta Burduharului

Cod sit: 81503.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 153/2007

Colectiv: Gh. Calotoiu - responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Satul Roşia de Amaradia (com. Roşia de Amaradia) se află în partea de NV a județului Gorj, într-o zonă deluroasă.

Aşezarea preistorică care a fost cercetată, începând cu acest an se află la 500 m NV de pârâul Şitoaia şi la 250 m V de drumul comunal care leagă satul Roşia de Amaradia de satul Şitoaia. Aşezarea se află pe un platou întins numit de localnici *Coasta Burduharului* şi se află pe o suprafață de mai multe hectare, fiind cultivat cu cereale. Situl arheologic a fost semnalat de localnicul Pițoacă Augustin, care a făcut un „bunar" (fântână) pentru a uda legumele. În zonă sunt mai multe izvoare cu apă, care au fost folosite din vechime. Mergând la fața locului, am descoperit fragmente ceramice pe o suprafață de câteva hectare.

În punctul *Coasta Burduharului* a fost executată o casetă cu dimensiunile de 5 x 4 m. Lucrările s-a desfăşurat în a doua jumătate a lunii mai şi prima parte a lunii iunie, cu câțiva muncitori puşi la dispoziție de Primăria din Roşia de Amaradia, conform legii 416/2001.

Caseta cercetată prezintă următoarea stratigrafie:

0 -0,15/0,18 m sol vegetal;

-0,15/0,18 -0,72/0,80 m strat cenuşiu deschis cu fragmente ceramice medievale;

-0,72/ 0,80 –0,95/1,15 m strat cenuşiu închis cu vestigii arheologice,

-0,95/1,15 m strat steril din punct de vedere arheologic.

În c.C2 şi C3, pe latura de E a casetei, la -0,95 m a fost descoperită o locuință de suprafață cu laturile 2,45 x 2,30 m şi o vatră dispusă în partea de SV a locuinței cu dimensiunile de 0,95 x 1,14 m, pe care au fost găsite fragmente ceramice cu urme de arsură secundară constând în toarte, funduri de vase, oase de animale arse şi un percutor.

În C2, la ad. de -0,95 m a fost descoperit un vas de culoare cenuşie cu toarte supraînălțate rupte din vechime, fundul inelar,

buza dreaptă. Tot în c.2, la -0,82 m, de martorul casetei din partea de E şi la -0,98 m adâncime au fost descoperite fragmente ceramice de la un vas mare de provizii din pastă grosieră, cu ornamente alveolare sub buză, buza dreaptă şi fundul drept, de culoare cărămizie.

În c.1, în afara locuinței, la -1,10 m a fost descoperită o unealtă de silex, cu L de 7,5 cm.

În c.3, la -0,95 m au fost descoperite ceşti fragmentare de la care se păstrează toarte în bandă şi porțiuni de pântec din pastă fină. În acelaşi carou, la -0,98 m a fost descoperit un fragment de vas care avea rolul de a menține focul care este din pastă grosieră de culoare cenuşie. Se mai păstrează din acesta 3 orificii, din care unul rea un motiv alveolar pe margine.

În C4, la -0,96 m a fost descoperită o toartă ce are incizate pe ea ornamente sub forma unui şir de romburi. În apropierea vetrei, la -0,92 m s-au descoperit fragmente de vase tronconice cu ornamente incizate sub formă de triunghiuri în rețea şi şanțuri cu linii întrerupte.

În C6, la -0,88 m a fost descoperit un fragment de vas din pastă semifină de culoare cenuşie cu buza dreaptă şi o tortiță mică sub ea. Tot în c. C5 au fost descoperite fragmente ceramice ce aveau ca ornamente linii punctate realizate prin imprimarea cu unelte cu vârf. Pe un perete de la o căniță din pastă fină de culoare cenuşie apare motivul meandrului sub care apar la o distanță de un centimetru liniuțe punctate; pe un alt fragment ceramic, sub buză, apar triunghiuri haşurate cu vârful în jos.

Materialul arheologic descoperit la Roşia de Amaradia se compune din ceramică, silex şi oase. Ceramica se păstrează în stare fragmentară, dar oferă posibilitatea stabilirii unor forme de vase.

Fragmentele de vase tronconice sunt cele mai numeroase, fiind lucrate dintr-un material grosier, care conține nisip şi pietricele. Multe exemplare au pereții drepți de culoare cărămizie sau cenuşie, buza dreaptă sau uşor evazată, ce au sub ea brâuri alveolate sau de formă şnuruită; unele dintre ele au apucători organice sau aplicate.

Fragmentele de vase bitronconice sunt în număr mai mic, fiind din pastă semifină, cu buza evazată.

Cănile fragmentare sunt piesele cu corpul uşor bombat şi fundul drept sau inelar. În C2, la -0,95 m a fost descoperită o cană cu două toarte supraînălțate din pastă fină de culoare neagră, cu buza dreaptă şi fundul inelar. Pe vatra locuinței a fost găsită o altă căniță fragmentară a cărei toartă porneşte din buză şi se prinde de diametrul maxim al pântecului.

Ceştile fragmentare se păstrează sub formă de toarte şi pereți ornamentate cu romburi, triunghiuri în rețea sau meandre.

În afara vaselor de lut a mai fost descoperită o fusaiolă rotundă aplatizată lângă vatra din locuință.

O altă categorie de piese au fost lucrate din silex. În C1, la ad. de 0,98 m a fost descoperită o lamă de silex de 7,5 cm cu urme de folosire. În apropierea vetrei din locuință a fost descoperit un percutor de formă sferică, cu d. de 9,6 cm, care prezintă o mică alveolare formată în timpul folosirii. De asemenea, pe vatră au fost descoperite oase de animale cu urme de arsură.

Cercetările arheologice de la Roşia de Amaradia, punctul *Coasta Burduharului*, prin vasele tronconice, ceştile, cănile descoperite prezintă analogii cu vasele descoperite la Vierşani Jupâneşti (Gorj), Orevița Mare (Mehedinți), Vlădeşti (Vâlcea). Întinderea aşezării este de cca. 4-5 ha, iar pe o mare suprafață se întâlnesc fragmente ceramice scoase la suprafață în urma efectuării lucrărilor agricole.

Aşezarea de epoca bronzului de la Roşia de Amaradia se încadrează cronologic în perioada bronzului final, cultura Verbicioara, faza IV[1].

Note:
1. după D. Berciu.

Bibliografie:
Gh. Calotoiu, *Contribuții la cunoaşterea culturii Verbicioara în județul Gorj*, Litua 6, 1994, p. 7 – 42.
Gh. Calotoiu, *Cercetările arheologice de la Vierşani Jupâneşti, județul Gorj*, Drobeta 7, 1996, p. 49 – 54.
Gh. Calotoiu, *Aşezări traco-geto-dacice în Bazinul mijlociu al Jiului*, Târgu Jiu, 2007, p. 18 – 23.

Abstract:
The archaeological research led to the discovery of a prehistorical settlement from the Late Bronze Age. The archaeological material consists mostly of ceramics. We mention that the ceramics is fragmentary. The vessels are usually made of a thick and a semi fine paste.
The pottery is specific to the 4th phase of the Verbicioara culture.
Until the present day, the research showed the existence of a settlement specific to the Verbicioara culture, the 4th phase.

144. Roşiori, com. Dulceşti, jud. Neamț

Punct: Țarina Veche - La Humărie

Cod sit: 122.472.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 136/2007

Colectiv: Vasile Ursachi - responsabil, George Hânceanu (CMJ Neamț)

Campania din 2007 a confirmat existența celor două straturi culturale din stațiunea de la Roşiori, unul antic, specific sec. II-III p.Chr. şi celălalt caracteristic sec. VI-VII.

Metoda de săpătură a constat în deschiderea de secțiuni adaptate la structura terenului, întrucât terasa Moldovei a suferit în timp modificări. S-a trasat inițial o secțiune (notată SVIII) de 25 x 1,5 m, precum şi o casetă (notată Cas. B) de dimensiuni mari (15 x 4 m), care au suferit mari schimbări pe parcursul săpăturilor, datorită complexelor descoperite.

În cazul SVIII, orientată NNV 40° - SSE 40°, am avut surpriza să observăm că pe o distanță de 8 m stratul prefeudal se pierde, după primii 4 m de la capătul nordic al secțiunii, iar apoi revine, dar rămâne la fel de subțire şi neconsistent cum începuse (5 cm gr.). Materialul găsit reprezintă câteva fragmente de buze de la vase-borcan, de dimensiuni mici şi mijlocii, din pastă grosieră, cu pietricele în compoziție, de culoare maronie-neagră. Nivelul antic este mai bine reprezentat, grosimea sa variind între 0,20-0,30 m, iar printre obiectele găsite enumerăm câteva torți de amfore, fragmente de vase-borcan, de cănițe, vase-urnă, precum şi o fusaiolă întreagă. Însă, cel mai interesant obiectiv îl constituie cuptorul antic în formă de clopot. Probabil că acest cuptor, amenajat în afara complexelor de locuire, servea unei familii sau unui grup de familii la prepararea hranei. Diametrul său era de 0,70 m, iar grosimea vetrei de 0,10-0,15 m. La construirea lui s-au folosit pietre de râu, pietriş şi lut. Cu ocazia demontării cuptorului s-a strâns un material interesant (cea mai mare parte restaurat), format din fragmente de căți, de dimensiuni mijlocii şi mici

(miniatură), de vase-borcan, lucrate la mână, căni, urne, castroane, făcute la roată. În groapa ce a deservit cuptorul, adâncă de 1,20 m, am întâlnit pe lângă pigmentații de chirpic, bucăți de vatră, cărbune şi urme de cenuşă (dovezi obişnuite unei asemenea gropi) şi numeroase fragmente de la vase-borcan, căţui, lucrate la mână, din pastă grosieră, de culoare gălbui-cărămizie, precum şi vase-urnă, castroane, fructiere, căni, cănițe, lucrate la roată, din pastă fină de culoare cenuşie (material întregibil). La prima vedere, se pare că groapa din preajma cuptorului a avut pe lângă rolul principal, de a întreține focul, şi acela de a aduna cenuşa, fiind ulterior transformată în groapă menajeră.

Cât priveşte Cas.B, orientată NNV 20º- SSE 20º, aflată în imediata vecinătate a Cas.A (deschisă în 2006), situația este alta. Stratul prefeudal se păstrează pe toată lungimea sa, chiar dacă rămâne tot subțire (0,10-0,15 m gr.) şi neconsistent (foarte rare fiind resturile ceramice descoperite în strat). Nivelul antic depăşeşte cu mult în grosime (0,40-0,60 m) şi vestigii (două locuințe şi şapte gropi) stratul precedent. Stratigrafic, am surprins mai multe obiecte (o fusaiolă, un cârlig de pescuit, fragmente de la diferite vase ceramice), un mic cuptor antic, făcut din pietre de râu (unele cu aspect albicios), situat pe latura vestică a Cas. B, la 0,20-0,30 m adâncime, contemporan cu locuința de suprafață (notată L1), descoperită în colțul sud-vestic al aceleiaşi casete, la 0,40 m ad. Pentru dezvelirea întregii locuințe de suprafață am mărit suprafața Cas. B, pe cele două laturi amintite, cu câte 2,50 m. De formă trapezoidală, cu colțurile rotunjite, L1 era dotată cu o vatră, înconjurată de pietre de râu, probabil cu scopul limitării răspândirii focului în interior. În apropierea sursei de foc se afla o groapă ovală (Gr.1), lipsită de inventar. Pe latura estică am surprins o groapă de par, ovală, destul de mare, care probabil făcea parte dintr-un schelet de bârne, ce a susținut acoperişul locuinței. Podeaua locuinței era lutuită şi bătătorită. Nu am găsit intrarea, care putea da spre râu, aşadar în latura estică a adăpostului. În cadrul L1 am găsit pe lângă fragmente de la căni, castroane, fructiere, străchini, vase-urnă, lucrate la roată, din pastă fină, de culoare cenuşie şi cărămizie, şi alte obiecte, precum o căţuie întreagă şi un vârf de săgeată în două muchii, ultimele două obiecte fiind identificate în apropierea vetrei. Demontarea vetrei (cu d. de 1,20 m şi gr. de 0,20 m) a furnizat un material amestecat: fragmente de la vase-borcan, lucrate la mână, de la diferite recipiente, făcute la roată, oase, etc. Aşadar, prezența acestei locuințe de suprafață, precum şi a cuptorului, din latura vestică, denotă existența unei prime faze de locuire în aşezarea antică de la Roşiori.

A doua fază de locuire, surprinsă în Cas.B, pare a fi susținută de bordeiul (notat B1), găsit la 0,60-0,80 m ad., pe latura estică a casetei. În urma cercetării lui am găsit patru gropi menajere (doar două cu inventar, Gr.2 şi Gr.4), precum şi un inventar bogat în fragmente ceramice, provenind de la vase-borcan, lucrate cu mâna, din pastă grosieră cu pietricele, de culoare cărămizie, de la căni, fructiere, străchini, vase-urnă, lucrate la roată, din pastă fină, de culoare cenuşie şi cărămizie. De asemenea, s-au descoperit şi două fusaiole. Contemporane cu B1 sunt cele două gropi (Gr.1 şi Gr.2), descoperite în stratul antic, la 0,60 m ad. Dacă Gr.1 (d. 1,20 m) nu ne-a oferit un material interesant, Gr.2 (d. 2,50 m) a cuprins un foarte variat şi numeros inventar arheologic: fragmente de la vase-borcan şi căţui, lucrate la mână, din pastă grosieră cu pietricele, de diferite forme şi culori; fragmente de la fructiere, căni, vase-urnă, cănițe, străchini, strecurători, castroane, lucrate la roată, din pastă fină, de culoare cenuşie şi cărămizie; oase, cărbuni, obiecte de metal (o dăltiță şi două cuie), precum şi o cană întreagă, făcută la roată, de culoare cărămizie.

Noile argumente arheologice (cârligul de pescuit, vârful de săgeată, fusaiolele) ne îndreptățesc să atribuim populației dacice, stabilită în această zonă, practicarea mai multor ocupații, cum ar fi pescuitul, vânătoarea, torsul etc.

Iată, aşadar, că stațiunea arheologică de la Roşiori - Dulceşti începe să ne dezvăluie aspecte importante legate de viața cotidiană a locuitorilor de pe terasa Moldovei din secolele menționate.

145. Rotbav, com. Feldioara, jud. Braşov

Punct: La Pârâuț

Cod sit: 40982.02

Autorizația de cercetare sistematică nr. 51/2007

Colectiv: Alexandru Vulpe - responsabil, Cristian Ştefan (IAB); Laura Dietrich, Oliver Dietrich Tobias Moertz (Freie Univ. Berlin), Alexandra Țârlea (FIB), Mirela Vernescu (M Brăila), Adrian Bălăşescu, Valentin Radu (MNIR-CNCP), studenți FIB

Stațiunea arheologică de pe teritoriul satului Rotbav, din punctul *La Pârâuț* este situată pe un platou cu dimensiunile de aproximativ 180 x 200 m, aflat pe o fostă terasă a vechiului curs a râului Olt, având următoarele coordonate geografice : Lat. 45º49'60 N, Long. 25º33' E, Alt. 508 m.

Rezumarea cercetărilor anterioare (1970- 1973). Situl a fost cercetat inițial de către Alexandru Vulpe (IAB) şi Mariana Marcu (MJ Braşov). Au fost trasate şapte secțiuni, cu lungimi cuprinse între 24 şi 105 m, şi lățimi de 1,5 m, însumând 1300 m². În suprafața cercetată au fost dezvelite 149 de complexe arheologice, în majoritate gropi, cu material aparținând culturilor Coțofeni, Wietenberg (fazele I-III), Noua şi Gáva. Gropile au un diametru cuprins între 0,80-1 m şi o adâncime de până la 2 m.

Cercetările arheologice din anul 2005. În august 2005 au fost reluate săpăturile în stațiunea arheologică, pentru a se verifica stratigrafia şi pentru a se obține date mai concludente privind structura aşezării. Săpăturile au fost finanțate de către MCC şi MJI Braşov. Cercetările au fost concretizate prin descoperirea necropolei Wietenberg, în partea nord-vestică a aşezării, şi prin dezvelirea mai multor complexe aparținând acestei culturi în centrul stațiunii.

Cercetările arheologice din anul 2006. În septembrie 2006 au fost continuate cercetările arheologice din centrul stațiunii, în sistemul casetelor de 5 x 5 m, cu martor cu l de 1 m între ele. Cercetarea arheologică a fost finanțată în continuare de MCC, iar materialul rezultat a fost preluat şi depozitat în MJI Braşov.

Scopul cercetării în suprafață, sub formă de rețea, a fost dezvelirea unei suprafețe cât mai mari din aşezarea preistorică şi observarea structurii acesteia prin corelarea stratigrafiei orizontale cu cea verticală. În campania 2006 au fost deschise două secțiuni (IX2 şi IX3), în continuarea secțiunii IX1 din 2005, urmând ca cercetarea să fie continuată în anii viitori în acelaşi sistem pe axa N-S. Secțiunea IX2 a fost ulterior mărită cu o casetă de 9 m² în direcția N, pentru surprinderea completă a unei locuințe Wietenberg.

Rezultatele cercetării au fost fructuoase, confirmându-se astfel densitatea mare a locuirii preistorice din centrul stațiunii. Au fost dezvelite în total 14 complexe cu material din epoca bronzului (culturile Wietenberg, fazele I-III şi Noua). În 2006 a

fost realizat şi planul geomagnetic al sitului, prin colaborarea cu Universitatea Stanford, în urma unui proiect finanțat de Society of Exploration Geophysicists.

În campania 2007 au fost cercetate 4 secțiuni de 5 x 5 m, în acelaşi sistem rețea descris mai sus. În SIX4, IX5 şi IX6 a fost observată cea mai clară suprapunere stratigrafică din cercetările de până acum: sub stratul vegetal, cu ad. de până la -0,40 m, se află un strat de cultură Noua, cu material ceramic şi osteologic extrem de bogat. Ceramica cuprinde atât un repertoriu bogat al formelor aparținând categoriei grosiere, cât şi o cantitate impresionantă de ceramică fină. Ultimei îi aparțin şi vasele cu două torți supraînălțate şi butoni, aşa numitele *kantharoi*, prezente în aproape toate stațiunile aparținând culturii Noua. Varietatea mare a formelor în cadrul acestui tip este surprinzătoare pentru aşezările Noua din Transilvania. Cea mai mare parte a lor este nedecorată; rar apare o decorație simplă, cu linii incizate sau caneluri.

Categoria grosieră este reprezentată mai ales de vasele mari şi mijlocii, cu suprafața prost netezită, decorate cu brâu simplu, alveolat sau crestat. Se remarcă o prezență substanțială a ceramicii grosiere cu suprafața prelucrată „cu măturica" (*Besenstrich*).

Din repertoriul materialului osteologic se remarcă mai ales omoplații crestați, un alt „*marker cultural*" al culturii Noua. Funcționalitatea acestora nu a fost până acum dovedită, teoriile mergând de la folosirea lor ca răboj sau ca unelte pentru prelucrarea pielii, până la dovedirea unui aşa-numit sistem calendaristic.

Şi descoperirile cu caracter special au fost numeroase în stratul de cultură Noua. Impresionează cantitatea uneltelor din os (ace, străpungătoare, dăltițe) sau corn şi a obiectelor din argilă (fusaiole, greutăți şi rondele).

Dintre complexele care au fost atribuite stratigrafic şi prin conținut culturii Noua menționăm o locuință semiîngropată, suprinsă pe o latură (11 m) în două din secțiunile sus menționate. Locuința se adâncea din stratul culturii Noua iar suprafața ei era marcată printr-o cantitate mare de chirpic cu urme de nuiele, ars la negru. După poziția chirpicului se poate presupune ca locuința a fost distrusă în urma unui incendiu iar unul din pereți s-a prăbuşit în interior.

Sub stratul cu materiale Noua se află un strat de cultură cu materiale aparținând culturii Wietenberg, distrus parțial în partea superioară de locuirea Noua. Acesta este format din depuneri de aceeaşi culoare şi e marcat de mai multe niveluri de călcare.

Formele şi decorurile ceramicii din acest strat se încadrează în spectrul bine cunoscut. Este prezentă atât ceramica fină, cu suprafața lustruită sau bine netezită, cu o varietate mare de forme şi decoruri (mai ales spirale şi zig-zaguri realizate în tehnica inciziei sau canelurii) cât şi ceramica grosieră. Procentual se observă o scădere a cantității ceramicii Wietenberg în comparație cu cantitatea descoperită în campaniile precedente, fenomen explicat poate de concentrarea cercetărilor mai ales în zona de locuire Noua. Din stratul de cultură Wietenberg provin şi descoperiri cu caracter special, printre care un topor de piatră fragmentar şi o figurină de lut antropomorfă, de asemenea fragmentară.

Dintre complexele aparținând locuirii Wietenberg se remarcă mai ales vetrele cu crustă, până acum fiind cercetate 8. Pe vetre au fost depuse în mai multe cazuri rotițe de car din lut, o însemnătate cultică a acestora fiind posibilă.

În încercarea de lămurire a situației stratigrafice a fost deschisă cu caracter de sondaj SIX15, la 25 de metri spre S de primele şase. Secțiunea a atins o parte a unei aşezări de tip cenuşar („*zolnik*"). Situația stratigrafică din această parte a platoului este diferită: sub depunerea vegetală recentă se mai păstrează o parte a unui strat de cultură cu materiale Gáva, uşor de încadrat prin formele ceramice puternic profilate şi prin ceramica lustruită, neagră la exterior şi roşie în interior, urmat de trei depuneri cu materiale Noua, asemănătoare cu cele descrise mai sus. Depunerile se remarcă mai ales prin prezența în cantitate mare a cenuşii şi calcarului. Cantitatea de ceramică şi de oase de animale este dublă în comparație cu cea din SIX4-6. Complexele cercetate aici sunt în majoritate gropi. Stratul de cultură sau complexele Wietenberg nu sunt prezente în această parte a platoului. Pentru înțelegerea deplină a situației de aici sunt necesare cercetări viitoare extinse.

Cercetările arheologice din anii viitori se vor concentra în această parte a platoului, unul din scopuri fiind lămurirea completă a caracterului aşezării de tip cenuşar şi cercetarea relației stratigrafice dintre acesta şi stratul de cultură Noua aflat în partea nord-estică a platoului.[Laura Dietrich, Oliver Dietrich]
Planşa 58

Zusammenfassung:

In der Grabungskampagne 2007 wurden in Erweiterung der Flächengrabung im Zentrum der Siedlung vier jeweils 5x5m große Schnitte geöffnet. Die Schnitte IX/4, IX/5 und IX/6 schließen dabei direkt an die 2005 und 2006 untersuchten Flächen an. Hier konnten die bislang klarsten stratigraphischen Beobachtungen gemacht werden. Unterhalb des etwa 40cm mächtigen Pflughorizontes befindet sich eine intakte Schicht der Noua-Kultur. An typischem Fundmaterial dieser Kultur sind Fragmente von Kantharoi mit Knopfhenkeln und gekerbte Schulterblätter reichlich vorhanden, ebenso ein breites Spektrum an Kleinfunden. Besonders bemerkenswert unter den von der Noua-Schicht abtiefenden Befunden ist ein Halbgrubenhaus, dass in zwei Schnitten auf einer Länge von 11m erfasst werden konnte. Unterhalb der Schicht der Noua-Kultur befindet sich eine solche der Wietenberg-Kultur, die, wie auch schon in den Vorjahren festgestellt, offensichtlich aus mehreren gleichfarbigen, jedoch chronologisch differenzierbaren Ablagerungen besteht. Interessante Kleinfunde aus dieser Schicht stellen ein fragmentarisches Steinbeil und ein Fragment einer anthropomorphen Tonfigur dar (ein komplettes Stück wurde schon in der letztjährigen Kampagne entdeckt). Unter den Befunden der Wietenberg-Kultur dominieren Feuerstellen, bislang sind insgesamt acht dokumentiert. Häufig finden sich auf den Krusten der Feuerstellen sog. Wagenräder.

Schnitt IX/15 wurde als Sondage unter Einhaltung des Grabungssystems 25m südlich der bislang gegrabenen Flächen angelegt. Mit diesem Schnitt gelang es, einen sog. Aschehügel (Zolnik) der Noua-Kultur anzuschneiden. Die stratigraphische Situation stellt sich in diesem Bereich der Siedlung komplett anders dar: unterhalb des Pflughorizontes ist zunächst eine Kulturschicht partiell erhalten, die sich durch typische Keramik als zur Gáva-Kultur zugehörig erweist. Darunter liegen drei Ablagerungen der Noua-Kultur, die ausgesprochen reich an knöchernem und keramischem Fundmaterial sind.

Dieser interessante neue Befund und seine stratigraphische Beziehung zu den Noua-Ablagerungen weiter nördlich sollen im Zentrum zukünftiger Untersuchungen stehen.

146. Rugăneşti, com. Şimoneşti, jud.

Harghita

Punct: Biserica reformată

Cod sit: 86106.03

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 252/2007

Colectiv: Zsolt Körösfői, Livia Borbála Orbán (M Cristuru Secuiesc)

În 1971, cu ocazia lucrărilor de renovare a bisericii reformate, a ieşit la iveală un mormânt de inhumație din sec. IV p.Chr. Mormântul a fost găsit în curtea parohiei, situată la NE de biserică, de către muncitori, când aceştia săpau groapa pentru stingerea varului. Majoritatea oaselor şi inventarul mormântului au fost aruncate afară. Preotul Álmos Simon a sesizat această descoperire Muzeului din Cristuru-Secuiesc. Lucrătorii muzeului după ce s-au deplasat la fața locului, au efectuat măsurători stratigrafice, şi pe baza relatărilor descoperitorilor, respectiv poziția anatomică a oaselor piciorului, au reuşit să definească în oarecare măsură poziția defunctului şi inventarului din groapa mormântului.

Pe groapa de var, au deschis o casetă de 3 x 1,5 m, unde au dezvelit oasele piciorului, respectiv SII şi III (numite şanțuri), trasate perpendicular pe clădirea parohiei. În colțul nord-vestic al curții s-a dechis SI.

În SII au descoperit al doilea mormînt de inhumație din sec. IV p.Chr.

Au deschis încă şase secțiuni arheologice pe teritoriul cimitirului, din cauza lucrărilor de restaurare generale. După relatările din manuscrisul monografiei satului Rugăneşti scrisă de preotul Álmos Simó, aflăm că din secțiunea trasă între sanctuarul bisericii şi zidul de fortificație, au ieşit la iveală fragmente de ceramică databile în sec. IV p.Chr., deranjate de mormintele medievale.

Din cauza lucrărilor avansate, nu s-au putut continua cercetările în curtea parohiei.

În 2007, preotul Ferenc Farkas, a inițiat lucrări de renovare la poarta estică a zidului de fortificare, iar din acest motiv am solicitat autorizație de supraveghere arheologică. Perpendicular pe poartă am deschis SII care avea mărimea de 1,5 x 5 m, respectiv pe baza planului de săpătură din anul 1971, pe teritoriul rămas necercetat, am trasat caseta I cu mărimea de 4 x 5 m şi SIII care măsura 22 x 1,5 m.

După efectuare măsurărilor topografice a teritoriului de săpătură, ne-am dat seama că planul cercetării din 1971 şi dimensiunile curții publicate în urmă cu treizeci de ani au fost eronate (în publicație L curții este de 14 m, în realitate această măsoară 24 m). În partea estică şi cea nordică a casetei I, am surprins conturul casetelor din 1971 deschise pe groapa de var şi a „şanțului 1". În afară de acestea, am observat numai urmele unei gropi de stâlp contemporane.

După materialul arheologic ieşit din SII, deschisă la poarta estică a zidului de fortificare şi analizarea structurii zidului, am putut doar confirma concluziile anterioare ale lui Elek Benkő, adică poarta aparține la o etapă de construcție târzie, din jurul sec. XVIII.

La mijlocul SIII, am depistat un schelet uman, matur, cu oase în stare proastă. (cu mare probabilitate medieval). Mormântul era fără inventar, orientat N-S, cu groapa săpată la o adâncime mică ce nu depăşea stratul negru, de aceea nu a fost posibil să delimităm conturul complexului. Pentru a depista partea superioară a scheletului în profilul nordic al SIII, am deschis o casetă cu o mărime de 1,10 x 1,30 m, unde în locul craniului am surprins conturul secțiunii arheologice III din 1971.

Aproape de acest schelet uman matur, la cca.16 m, a ieşit la lumină scheletul unui copil, orientat V-E, fără conturul gropii mormântului, lipsind inventarul.

La cca.8 m, la ad. de 1,22 m, a apărut conturul M3, cu umplutură mixtă neagră cu galbenă. Pentru a depista mormântul, am deschis o casetă cu mărimea de 1,5 x 1,5 m pe latura nordică a SIII, iar pe latura sudică n-am avut posibilitatea de a interveni din cauza trotuarului.

Mormântul orientat N-S a avut groapa rectangulară cu două colțuri rotunjite şi praguri din pământ cruțat de 0,15 m, partea sa dezvelită având următoarele dimensiuni: 1,90 m L (întreg ar trebui să fie: 2,10-2,15 m), 0,75 m l şi 0,80 m ad. Deasupra scheletului am surprins urmele carbonizate a două scânduri. Scheletul aparținând unei femei tinere a fost aşezat pe spate, cu mâna dreaptă pe lângă corp şi cea stângă pe bazin, iar oasele piciorului se atingeau. În gura craniului a fost aşezată în poziție verticală o piatră plată. De pe partea stîngă şi dreaptă a pieptului a ieşit la iveala câte o fibulă de tip bronz argintat cu piciorul înfăşurat, iar în zona gâtului am depistat 82 de mărgele întregi şi 35 fragmentate, de formă cilindrică, cu margini subțiri. Culoarea mărgelelor este albastru închis, respectiv deschis, în câteva cazuri cu dungi albastre şi albe. Mormântul nu a conținut inventar de ceramică, numai din umplutură au ieşit câteva fragmente de ceramică cenuşie, lucrată la roată, cu pastă fină sau zgrunțuroasă, respectiv piese făcute cu mână.

În partea estică a secțiunii, la o ad. de 1 m de la nivelul actual a ieşit la iveală un şanț cu margini îngustate spre fund, în formă de V în secțiune. Şanțul a fost săpat în stratul galben steril, cu o ad. de 1,45 m şi cu 2 m lățime pe nivelul superior al stratului galben (în profil: 3 m) şi se direcționează cu o înclinare spre E. Direcția acestei linii urmăreşte şi zidul de fortificare al bisericii, şanțul îl putem interpreta ca o construcție anterioară care a înconjurat teritoriul din jurul bisericii. Şanțul nu este surprins în caseta II, nici în publicarea săpăturii din 1971 nu este amintit, dar în acest caz, opinia noastră este că atunci nu a fost observat.

Observațiile stratigrafice după profilul SIII: curtea parohiei a fost nivelată pe o grosime de 0,25-0,40 m în repetate rânduri cu straturi mixte conținând dărâmătură cu cărămizi, nisip, pietriş şi pietre mai mari în urma asfaltării drumului Acest strat de nivelare este urmat de un strat negru, gros de 0,45-1 m, care conține material ceramic mixt din epoca preistorică, migrațiilor, respectiv medievală. Iar acesta la rândul său, de la o ad. de 1-1,20 m este urmat de stratul galben steril.

Planşa 59

147. Ruginoasa, com. Ruginoasa, jud. Iaşi

Punct: Dealul Drăghici

Cod sit: 98783.01

Colectiv: Cornelia-Magda Lazarovici - responsabil (IA Iaşi), Gheorghe Lazarovici (Univ. Reşița), Letiția Scarlat (UAIC Iaşi), Sote Angeleski (ULB Sibiu), Maria Ştirbu (CCB Iaşi); Senica Țurcanu (CMNM Iaşi).

În cursul anului 2007 s-au prelucrat o parte din materialele rezultate în campaniile anterioare. Astfel, au fost introduse în bazele de date informațiile cu privire la ceramica descoperită aici, s-a făcut analiza formelor şi decorului.

În urma colaborării cu prof. dr. Corina Ionescu de la Facultatea de Geologie a UBB Cluj, s-au analizat mai multe fragmente ceramice pentru a se preciza compoziția chimică a acesteia şi proveniența lutului de modelat. Analizele sunt în fază finală şi ele vor face obiectul unor studii de specialitate.

De asemenea, în luna octombrie 2007 s-au efectuat unele noi cercetări de suprafață în zona sitului de la Ruginoasa - *Dealul Drăghici* pentru delimitarea întinderii aşezării. Pentru o parte din zona cu resturi arheologice s-au făcut măsurători cu magnetometrul cu protoni pentru verificarea rezultatelor cercetărilor de suprafață. Aceste analize s-au făcut în colaborare cu Universitatea din Kiel printr-o echipă condusă de drd. Mishka Carsten. Primele rezultate arată că aşezarea de aici are o întindere de cca. 140 x 160 m şi conține probabil trei şanțuri de apărare, ce atestă extinderea aşezării în anumite perioade. Analizele cu magnetometru cu protoni vor continua şi în anul 2008, în zonele în care nu s-au putut face măsurători din cauza culturilor agricole. [Cornelia-Magda Lazarovici]

148. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]

Punct: Forum Novum, Insula 3, Necropola de est

Cod sit: 91063.01, 91063.02, 91063.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 125/2007

Colectiv: Ioan Piso, Cristian Roman, Felix Marcu, Dorin Alicu (MNIT), Ovidiu Țentea (MNIR), Gică Băeştean (MCDR Deva), George Cupcea, Ioniță Petiş , Petre Ureche (UBB Cluj), Cătălin Delinescu

Principalele două obiective ale campaniei sunt *forum novum*, mai precis zona de V a acestuia, şi zona de la V de *forum vetus* şi la N de criptoporticul de N al forului nou. Între 22-26 iulie am beneficiat de colaborarea a doi geofizicieni germani şi a trei topografi din Bucureşti, care au facut măsuratori în zonele amintite, în *area sacra*, în care lucrează colegii germani, şi în necropola de E.

Forum novum. Zona de V

Până în anul 2006 au fost dezvelite criptoporticul nordic, o parte din edificiul T, care închide forul spre E, şi o parte a curții. Spre a lămuri, în vederea viitoarelor proiecte, situația din zona de V a forului, am deschis o secțiune N-S, S1, lată de 2 m şi lungă de 55 m, începând de la zidul nordic al criptoporticului de N.

Ziduri si alte contexte

Zidurile din *forum novum*, partea de V, au fost numerotate începând de la S cu Z1 etc., ținându-se însă seama că zona este delimitată la N de Z5 (zidul sudic al criptoporticului de N).

Z1 – Orientare E-V. Se află în extremitatea de S a lui S1. Nu a putut fi dezvelită fața sa sudică decât pe cca. 30 cm. Fața nordică a fost dezvelită pe o ad. de numai 1,15 m din cauza lui Z2, aflat la numai 25-30 cm la N. Prin urmare, nu cunoaştem adâncimea reală a zidului. Fundația sa este lată de 1,20 m şi construită predominant din piatră de râu şi din piatră de carieră, mijlocie şi măruntă. Crepida de N se află la cota de 3,15 m şi este lată de cca. 15 cm; cea de S este la cota de 3,64 m. Elevația zidului este lată de 0,90 m, fiind surprinsă pe latura de N pe cca. 0,60 m, iar pe cea de S pe cca. 0,30 m. Este construită din piatră de râu, mare şi mijlocie pe laturi, mică şi mijlocie în interior, cu mult mortar alb. Cota maximă este de 3,77 m. Nu ştim dacă Z1 închide clădirea de la S de Capitoliu, dar impresia este că el constituie o limită.

Z2 – Orientare E-V. Se află la 0,25-0,30 m N de Z1, paralel cu acesta. A fost dezvelit pe o ad. de 0,40 m. Este lat de 0,52 m şi pare a fi căptuşit pe față de N cu țigle. Cota superioară maximă: 2,81 m. A fost dublat de Z2'.

Z2' – Orientare E-V. Îl dublează pe Z2. Este lat de 0,70 m, cu o posibilă crepidă spre N de cca. 0,15 m. A fost săpat până la ad. de 1,40 m, adică până în pietrişul geologic, pe care se sprijină. Cota superioară maximă: 2,98 m. Până la crepida de N (cota de 2,17 m) Z2' este adosat la Z6, pe când elevația sa este țesută cu cea a lui Z6. Ca şi Z2, este construit din piatră de râu, dar şi din pietre de carieră, legate cu mortar alb. Față de N, dinspre instalația de hipocaust a camerei A, este fățuită cu mortar alb, peste care a fost aplicat un strat de cca. 2 cm grosime, de mortar roz (*opus signinum*) hidrofug. Dublarea lui Z2 cu Z2' indică o a două fază, legată poate de construirea unei bolți (vezi carcera de sub tribunalul de E a forului lui Traian).

Z3 - Orientare E-V. Mărgineşte zona Capitoliului şi curtea forului înspre S. Cota maximă: 2,41 m. Este lat de 1,20 m; ad.: 1,50 m. Este construit din piatră de râu cu mortar alb. Z3 pare să fi fost traversat de canalul C4, cele două părând contemporane. Groapa modernă a căutat acest canal. Pare să fi fost dublat spre S de Z4, la fel cum Z2 şi Z2' l-au dublat pe Z1. De la cota 2,27, pe o porțiune de 0,10 m în sus, s-a păstrat un strat de tencuială cu *opus signinum* gros de 3 cm. Este greu de presupus că am avea hipocaust la N de Z3, aşa că singura solutie pare a fi placarea elevației. Deci suntem, cel puțin pe fața de N, pe elevație. Nu s-au gasit însă fragmente de marmură de placaj, ca în criptoporticul de N. Z3 şi Z1 sunt marile ziduri portante, cardinale, ale edificiului care margineşte *forum novum*.

Z4 – Orientare E-V, la S de Z3 şi paralel cu acesta. S-a păstrat numai fundația, pe o adâncime de 1,07 m. Este lat de 0,60 m. Încalecă canalul C4, este rupt de o groapă modernă în dreptul marginii de E a lui C4, iar la V de C4 s-au păstrat numai câteva pietre (vezi profilul). Face colț, dincolo de profilul de V al lui S1, cu Z6. Z4, Z6 şi probabil Z7 sunt trei laturi ale încăperii B, încălzită de o instalație de hipocaust. Argumentele sunt constituite de *opus signinum* de pe fața de S a lui Z4 şi de lutul ars (c.10). Pe sub această încăpere trece canalul C4. Pe fundul gropii moderne dintre Z4 şi C4 s-a găsit *opus signinum* roz cu bucățele de cărămidă de până la 2 cm. Provin probabil de la un planşeu al instalației de încălzire a camerei B.

Z6 – Orientare N-S. Face colț cu Z2' şi poate cu Z2. Mărgineşte împreună cu Z2' camera A. Nu distingem o crepidă. În extremitatea de S se țese în partea superioară cu Z2'. De la adâncimea crepidei lui Z2' este adosat acestuia. Este lat de 0,60 m. S-a păstrat în partea de S de la 1,89 m la 1,83 m. Intră în profil la o cotă de 1,85 m. Nu este clar dacă a fost demolat în epoca modernă sau dacă de la o anumită asiză în sus a fost construit în cărămidă. În partea de E este țesut cu Z7. Nu este clar dacă acest zid face colț numai cu Z3 sau continuă în zidul de V al criptoporticului de N. Pe o lungime de 0,60 m, pornind de la unghiul cu Z2', Z6 are o orientare usor diferită, formând cu Z2' un unghi obtuz. Numai dupa 0,60 m formează un unghi drept, pentru că încăperea A să fie rectangulară. Acest detaliu priveşte doar instalația de hipocaust. Acolo unde intră în profilul de V, peste mortar mai sunt clădite pe o L de 1,30 m şi h de 0,45 m trei rânduri de piatră de râu fără mortar, care numai aparent fac parte din Z6. Avem de-a face cu o porțiune a peretelui canalului C1. Fața de V este acoperită cu un strat de 2

cm de mortar alb, peste care se află un strat de cca. 1 cm de *opus signinum*, aplicat împreună cu cel de pe fața lui Z2'.
Z7 – Zid sau platformă din piatră de râu şi mortar alb, țesut cu Z6 în partea de E. Este săpat cca. 0,35-0,40 m în adâncime şi este lat de 0,60 m. Lungimea pe profil este de 2,10 m. Pare a delimita, alături de Z6, contextul 10.
Z8 – Orientare E-V, paralel cu Z3 si Z9. Nu a fost săpat până la baza fundației. Este lat de 1 m. A fost construit din piatră de râu şi mortar roz. Cota maximă: 1,73 m. Este adosat platformei 12. Deoarece se mărgineşte cu c.12, poate fi limita de S a unui *cubiculum* lipit de *cella* Capitoliului.
C12 – Platformă de piatră; marginită la S de Z8, iar la N se mărgineşte cu c.13 sau trece pe sub acesta; L: 2,50 m (N-S); l surprinsă (E-V): 1,80 m. Poate fi privită ca o asiază interioară a lui c. 13. Nu-i cunoaştem adâncimea. Este construită din piatră mică de râu cu mortar; tăiată de C5. Face parte, împreună cu c. 13, 14 si c. 15, dintr-o primă substrucție a Capitoliului.
C13 – Platforma sau asiza superioară a c.12; L_{max} (N-S): 1,70 m; ad. 0,30 m. Este construită din piatră de râu mică şi mijlocie, cu mortar alb. Se adosează la fundația lui Z9. Face parte, împreună cu c.12, 14 si c.15, dintr-o prima substrucție a Capitoliului.
Z9 – Orientare E-V, zid cardinal al cellei Capitoliului. Este lat de 1,80 m. Nu cunoaştem profunzimea fundației. Partea inferioară, până unde am putut ajunge, este alcătuită din pietre de râu fără mortar, şi ar putea fi de fapt o asiză inferioară a c.12. Urmatoarea porțiune a fundației are un miez de piatră de râu şi mortar, iar pe margini blocuri de gresie. A fost surprins la cota de 1,35 m, care este o asiză, pe care au fost puse blocuri de calcar.
C14 – Platforma dintre Z9 şi Z10. Compoziție identică cu c.12 şi 13. Este distrusă lângă Z9, dar perfect adosată la Z10. Pe ea a fost pus c.5. Cota maximă: 3,08 m. Face parte, împreună cu c.12, 13 si 15, dintr-o primă substrucție a Capitoliului.
Z10 – Orientare E-V. Reprezintă marginea de N a cellei. Este lat de 1,80 m. Lui i se adosează platforma 14 spre S. Fundația sa este pusă pe platforma 15 şi s-a păstrat pe o h de 0,35 m. C15 intra sub el.
Z15 – Platforma la N si S de Z10. Ad.: 1,27 m. Este construită pe pietrişul geologic, din pietre mici de râu cu mortar alb. Iese de sub Z10 cu 2,20 spre N. Cota maximă: 0,63 m. Marginea de N a platformei este paralelă cu Z10 şi cu celelalte ziduri. Pe suprafața ei erau puse blocuri de calcar şi gresie. Face parte, împreună cu c.12, 13 si 14, dintr-o prima substrucție a Capitoliului.

Contexte:

C1 – Ultima intervenție modernă pe care o sesizăm, constând din umplerea unor gropi imense în zona cellei Capitoliului. Ad_{max}: 1,80 m. Constă din pamânt cafeniu, piatră de râu şi de carieră, fragmente de cărămidă. Se află peste c.1', 1'', 2, 13, 5, 14, Z9, Z10. A distrus elevația lui Z9 si Z10 şi parțial umplutura podiumului (c.5).
C1' – Intervenție modernă imediat la S de cella. Constă dintr-o lentilă cu ad_{max} de 85 cm. Conține pamânt, nisip, bolovani de râu. Se află peste 1'' şi 2.
C1'' – Este pamânt de arătură. Apare imediat la S de cella şi este suprapus pe alocuri de 1'.
C2 – Strat de distrugere/demolare a structurilor romane. Ad_{max}: 1,10 m. Conține piatră de râu, nisip, pamânt brun, bucăți de *opus signinum*, țigle, cărămizi. A distrus elevația lui Z9 si Z10 si parțial umplutura podiumului (c.5).
C3 – Umplutura canalelor postromane, constituită din straturi de nisip colmatat; este relativ afânat şi este acoperit de c.2.
C4 – Strat de nisip colmatat; L_{max} 2,5-3 m; lățime surprinsă: 2 m; h_{max}: 0,50 m. Conține nisip, fragmente mici de mortar şi cărămidă. Este acoperit de c.2 şi îl acoperă pe 6. Se mărgineşte cu Z8, C3 si Z3. Este anterior canalelor postromane.
C5 – Umplutură de bolovani şi nisip gălbui, între zidurile Z9 şi Z10. L_{max} (N-S): 10 m; l surprinsă (E-V): 2 m; h: 2 m. Este pus pe platforma 14; se află sub c.1. Se compune din bolovani mari de râu, bucăți de gresie şi de calcar (rebuturi), pietriş, nisip galben şi lut galben. Reprezintă umplutura podiumului cellei Capitoliului.
C6 – Groapa făcută în humus şi lutul virgin; L surprinsă (E-V): 2 m; l (N-S): 1,65 m; ad.: 80 cm. Conține pamânt negru compact cu urme de arsură, material ceramic, oase. Este acoperit de c. 2 şi 4; tăiată de Z3 şi C3. Provine din fazele anterioare forului, probabil de la începuturile locuirii romane.
C7 – Strat de amenajare din faza anterioară forului; L: 1,70 m; l: 1,60 m. Conține lut compact galben. Este pus peste umplutura gropii 17. Este tăiat de canalul C2.
C9 – Baza instalației de hipocaust a camerei A. Constă dintr-un strat de lut pus peste pietrişul geologic. Pe acest lut au fost puse cărămizi pătrate cu latura de 30 cm, groase de 5 cm, ca baze ale pilelor de hipocaust. Peste aceste cărămizi au fost puse cărămizi rotunde, cu d. de 16,5 cm şi groase de 10 cm. Pilele erau dispuse în situri paralele, iar urmele lor nearse se disting foarte bine pe c.9, care arată ca o tablă de şah (galben sub pile şi cu spațiile intermediare înnegrite de fum). Spațiile dintre pile erau tot de cca. 30 m. Înălțimea totală a stâlpilor pilelor era probabil de 1,25 m, până la crepida lui Z2', de care se prindea podeaua propriu-zisă a încăperii. Probabil însă înălțimea pilelor nu depaşea 1,20 m, din cauza cărămizilor de suspensură, pe care stătea podeaua sau substrucția ei. Nu cunoaştem limitele de V şi S ale camerei A. Din hipocaust a rămas *in situ* o singură cărămidă de 30 x 30 cm. Gropile moderne (c.2) ajung până la c.9. În ele s-au găsit elemente ale stâlpilor din A, şi anume cărămizi de 30 x 30 cm şi cărămizi rotunde.
C10 – Partea superioară a unui strat de lut înroşit, aparținând probabil bazei unei instalații de hipocaust din camera B. A fost surprins între Z6, Z7 şi profilul de E pe o lungime de 1,70 m (N-S) şi o l de 0,90 m (E-V); ad_{max}: 0,10 m. Se mărgineşte cu Z6 si Z7.
C11 – Strat de amenajare din lut galben compact, între Z4 şi C4; lungime: 90 cm; lățime: 60 cm. Este pus pe humus şi se află sub c.2. Poate fi analog c.10, dar nu este ars. Aparține probabil fazei termelor.
C17 – Groapa aflată la N de Z6 şi c.10; L: 2,30 m (N-S); l surprinsă: 2 m; ad.: 0,30 m. Este săpată în humus şi în lutul virgin; acoperită de c.7. Cuprinde pământ brun închis, bulgări de lut galben, cărbune, fragmente ceramice şi oase animale. Provine dintr-o fază anterioară forului, probabil de la o primă locuire romană.
C17' – Groapa la N. de c.17; apare în profilul de V al lui S1 pe o L de 0,80 m, iar în plan pe o l de 0,40 m; ad.: 30 cm. Este analog gropii 17. În partea superioară este tăiată de c.2. Provine dintr-o fază anterioară forului, probabil de la o prima locuire romană.
C31 – Amenajare cu lut în partea de N a lui S1; L: 2 m (E-V); l: 1,30 m; ad_{max}: 25 cm. Se află între m. 51,80 – 53,25. Constă dintr-un strat de lut galben, gros de cca. 5 cm, peste care s-au gasit bucăți de var alb. Se află pe humus-ul antic şi sub groapa 2. Reprezintă un nivel de călcare, dar poate avea şi un rol în depozitarea varului. Aparține probabil fazei de lemn.

C32 - Şanțul unui element de lemn, în porțiunea de N a lui S1, la m. 48, în direcția E-V. Este lat de 0,20 m. Adâncimea maximă, de la nivelul păstrat al humusului antic: 8-10 cm. În umplutură s-au găsit bucăți de tencuială. Pe mici porțiuni, la N şi la S, a fost identificată o peliculă de lut galben, probabil c.33. Este tăiat în humus. Poate fi o talpă de lemn, mai degrabă decât perete.

C33 – Strat de amenajare de lut galben, la N şi S de c.32, pe cca. 2 m^2. Se află pe humusul antic, sub groapa modernă.

C1 – Canal post-roman surprins în extremitatea de S a lui S1, peste Z2', Z2'' si Z6. Are orientarea SSE - NNV. Nu distingem decât o latură, probabil cea de V, de-a lungul lui Z6, pe o L de 5,40 m. Nu formează o linie dreaptă. Este construit de bolovani de râu, cu o l de până la 0,60 m. S-au păstrat 3-4 rânduri de pietre cu h_{max} de 0,46 m, la cota maximă de 2,85 m. Acest perete se mărgineşte cu o groapă aparent anterioară canalului, umplută cu nisip (c.4). Oricât ar părea de curios, canalul propriu-zis pare a se fi aflat de-a lungul coamei păstrate a lui Z6.

C2 – Canal post-roman la N de C1, având aceeaşi orientare cu acesta. A fost surprins pe o lungime de 4,80 m (latura de V), respectiv 4,60 m (latura de E). Cele două laturi sunt construite din piatră de râu cu lățimea de până la 45 cm. Canalul propriu-zis are l de 30-35 cm, iar marginile lui s-au păstrat pe o h de 0,60 cm, cu până la 4 rânduri de piatră. Cota maximă: 2,79 m. Canalul este umplut cu nisip (c.2), în care s-a găsit material roman rulat.

C3 – Canal post-roman; se află imediat la N de Z3. Este orientat la fel ca şi C2 şi C1. Dincolo de profilul de E al lui S1 îl sparge pe Z3 sau este paralel cu el. A fost surprins pe o lungime de 2,80 m (marginea de E) şi pe 2,90 m (marginea de V). Este făcut din piatră de râu, dar şi din bucăți de marmură. S-au păstrat până la 6 rânduri. Pietrele au L_{max} de 0,50 m, ceea ce indică şi lățimea marginilor canalului. Canalul propriu-zis este lat de cca. 0,30 m şi are ca umplutură nisip, pigmenți de mortar, cărămidă şi fragmente ceramice romane. Ad_{max}: 1,25 m; cota maximă a pereților: 2,50 m. Nisipul aluvionar a deversat dincolo de margini şi îl găsim colmatat. Pe latura nordică, în partea de jos, avem 4 blocuri de calcar şi unul de marmură. Cel de marmură are 30 cm lățime, iar cele de calcar între 60-80 cm. În profilul de V se află un bloc de calcar profilat. Cota maximă a laturi de S este de 2,16 m.

C4 – Se află imediat la S de Z3, pe care îl traversează. Orientare: SSE – NNV. Este surprins în S1 pe o L de 3 m; l totală: 0,70 m, iar cea a canalului propriu-zis: 0,25-0,30 m; ad.: 75 cm. Pereții sunt construiți din pietre mărunte de carieră şi de râu, legate cu mortar alb. Fundul canalului constă din lutul virgin şi nu are urme de țigle. Pare a străpunge Z3, dar profilul secțiunii este chiar la marginea acestei străpungeri. Marginea de E se țese cu Z4. Este probabil un canal de scurgere a apelor reziduale din instalațiile dintre Z3 si Z1 sau poate fi lăcaşul unei conducte de plumb pentru aducțiunea apei.

C5 – Canal post-roman la N de Z8; orientare E-V. Are o orientare diferită de celelalte canale post-romane, fiind întâmplator paralel cu zidurile. Taie platforma 12, adâncindu-se cu 0,35 m de la suprafața acesteia. Pe marginea păstrată a platformei ar fi trebuit să avem marginea de N a canalului. Nu s-a mai păstrat nimic din ea. Marginea de S este formată dintr-un bloc de calcar şi piatră de râu clădită pe 10 rânduri. Ad_{max}: 1,40 m; lățimea canalului propriu-zis: 0,20-0,30 m; cota maximă pe marginea de S: 2,21 m. Ca şi C3, a tăiat un nisip aluvionar anterior (c.4). Ambele sunt umplute până la cca. 0,70 m de un strat de nisip amestecat cu pământ. C3 este în continuare umplut de nisipul din c.3, care trece peste marginile sale. Peste C5 am surprins doar intervenții moderne.

Succesiunea fazelor:

Fazele anterioare forului

Spațiile în care s-au putut face observații sunt zona între Z6, Z7 şi C4, zona dintre Z3 şi Z8 şi zona dintre platforma 15 şi Z5 (zidul de S al criptoporticului). În prima zonă nu au fost surprinşi pereți din faza de lemn, singurele elemente anterioare forului fiind gropile 17 si 17'. În a două zonă a fost găsită groapa 6, foarte asemănătoare cu gropile 17 si 17'. Nu avem pentru ele elemente de datare, dar în mod normal ar trebui să provină de la începuturile locuirii romane.

În a treia zonă elmentele anterioare forului sunt c.31, 32 si 33. C32 este probabil şanțul unei tălpi de lemn, iar c.31 si 33 reprezintă lutuieli. Pe lutul 31 a fost pus var. Elementele sunt insuficiente pentru a putea presupune construcții de lemn ca acelea găsite în campaniile anterioare. Nu găsim nici elemente corespunzătoare fazei *macellum*-ului.

Forum novum

Descoperirea cea mai spectaculoasă, şi la care ne şi aşteptam, o reprezintă substrucțiile Capitoliului, surprinse între Z8 la S şi platforma 15 la N. Platformele 12+13, 14 şi 15 constituie o prima substrucție, pe toată lățimea (E-V) a edificiului, măsurând 21,70 m. Zidurile Z9 şi Z10 au fost construite împreună cu platformele amintite, dar raportul exact între aceste elemente mai ramâne de stabilit. Zidurile cellei propriu-zise sunt Z9 şi Z10, ea măsurând între fețele exterioare 13,90 m, iar între fețele interioare 10,10 m. Între Z9 şi Z10 s-a pus o umplutură masivă de piatră (c.5), având rolul de a forma podiumul foarte înalt al cellei. Elevația zidurilor Z9 si Z10 era construită din blocuri mari de calcar şi de gresie. Unele dintre ele s-au păstrat în structura zidului Z10, altele au fost reutilizate în pereții canalelor postromane împreună cu blocuri profilate ale soclului edificiului. Ne aşteptăm ca şi pe platforma 15, exterioară zidului Z10 să fi fost puse blocuri sau lespezi de calcar sau de gresie. Care putea fi destinația spațiului dintre Z8 si Z9? Eventual am putea avea de-a face cu un *cubiculum* lipit de cella. La N nu avem însă ceva simetric. Amintim că în campaniile anterioare am surprins la câțiva metri E de zidul Z10 blocuri de calcar, probabil din fațada estică sau din treptele edificiului.

Marea surpriză a fost constatarea că la S, mărginind deci atât Capitoliul cât şi curtea forului, nu mai avem un criptoportic ca pe latura de N, ci o construcție mult mai masivă, marginită de zidurile Z1 si Z3. Pe latura de S a forului avem o clădire mare cu o deschidere (lățime) de 15 m între Z1 si Z3, susținând un acoperiş mai greu decât al criptoporticului, care are o deschidere de numai câțiva metri. În ce priveşte funcționalitatea acestui spațiu, s-a putut constata existența unor instalații de hipocaust şi a unor canale de scurgere, aflate atât la E cât şi la V de Z6, încălecând limita de V a forului nou. Pot fi formulate două ipoteze. Conform primei ipoteze, edificiul se sprijină pe Z1 si Z3, construite concomitent şi în aceeaşi tehnică, iar Z2, Z2' si Z4 să fie dublări pentru compartimentarea interioară. Conform unei a două ipoteze, aceste instalații puteau exista numai între Z2, Z2' si Z4 într-o prima fază. Într-o a două fază ar fi putut fi dezafectate şi să se fi construit Z1 şi Z3 ca limite de S şi N, de pildă pentru o basilică. Nivelul călcare în aceasta s-ar putea afla la nivelul crepidei interioare a lui Z1. Cu această ocazie Z6 a fost dezafectat până la nivelul păstrat. Dacă Z6 este limita de V a forului, ne întrebăm de ce basilica ar depăşi spre V lungimea forului. Împotriva acestei a doua ipoteze pare a fi faptul că C4 traversează Z3, ceea ce înseamnă că instalațiile pomenite şi Z3

ar fi contemporane. Problema este că din spărtura în zid avem doar începutul, restul aflându-se dincolo de profilul de V. Este improbabil ca aceste instalații să aparțină unei locuințe private, care să marginească tocmai curtea unui for. Ele par mult mai complexe decât cele din camera T. Am putea avea de-a face cu termele forului.

Între Z2, Z2' Z6 şi profilul de V al lui S1 am delimitat camera A, care măsoară 4,50 m (N-S) şi 1,90 m (E-V). Pe fundul ei a fost identificată baza de hipocaust 9.

Z4, Z6 şi probabil Z7 sunt trei laturi ale încăperii B, situate la E de camera A (despărțite de Z6) şi încălzite de asemenea de o instalație de hipocaust. Argumentele sunt constituite de *opus signinum* de pe fața de S a lui Z4 şi de lutul ars (c.10). Pe sub aceasta încăpere trece canalul C4. Pe fundul gropii moderne dintre Z4 si C4 s-a găsit *opus signinum* roz cu bucățele de cărămidă de până la 2 cm. Provin probabil de la un planşeu al instalației de încălzire a camerei B.

Zona de la V de *forum vetus* (X+Y)

Cercetarile din 2007 au avut aici două obiective: excavarea la N de treptele de marmură din criptoportic a ceea păruse a fi un local de cult şi identificarea zidurilor din toată zona, inclusiv dintr-o săpătura a lui C. Daicoviciu, în legătură cu care nu avem niciun fel de informații.

La N de treptele de marmură, în zona X, s-au deschis 3 suprafețe, 2 de 5 m (E-V) x 4,50 m (N-S), cu un martor de 0,50 m între ele, şi o a treia de 4 x 4 m. Primele sunt denumite A (la E) şi B (la V), iar a treia C la N de A. partea de E a lui A şi C a fost afectată de o săpătura veche a lui C. Daicoviciu. Zona a fost distrusă cumplit de intervenții mai vechi şi de nivelări ulterioare. Numai în B am ajuns pe humus-ul antic, restul fiind total distrus.

Zidurile din zona X au fost notate ZX1-ZX5. ZX1 sunt identice cu Z1 din criptoportic.

În zona Y, la N de zona X, zidurile dezvelite de C. Daicoviciu fuseseră restaurate superficial. Aici zidurile sunt notate ZY1-ZY8. Am încercat să identificăm zidurile şi traiectul lor pentru plan, fără a deranja stratigrafia antică.

ZX1 (=Z1) – Completare la raportul pe anii 2004-2005. Zidul are pe porțiunea din dreptul intrării, la E de blocul de gresie, o l de 1,10 m. De la blocul de gresie se disting în mortar alb amprentele a 7 blocuri având lățimi de 0,85-0,90 m. În mortar sunt prinse bucăți sparte de cărămidă.

ZX2 – Orientat N-S, în prelungirea lui Z6 (limita de V a criptoporticului). Nu pare a fi acelaşi zid sau, dacă este, este îngroşat înspre interior. Nu-i cunoaştem lățimea, pentru că se află parțial pe proprietatea lui Vasile Delinescu. Nu a fost stabilită nici adâncimea fundației. Face colț cu ZX1 şi cu ZX3.

ZX3 – Este zidul care face colț cu ZX2 şi merge până în zidul de V al forului lui Traian. Are trei segmente – între ZX2-ZX4, între ZX4-ZX5 şi între ZX5 şi zidul forului lui Traian. Primul segment a fost dezvelit în partea de N de săpaturile lui C. Daicoviciu. Fața aceasta s-a şi prăbuşit parțial. Am dezvelit partea sa superioară. Într-o prima fază a existat un zid cu l de cca. 0,95 cm, având o *crepida* de cca. 10 cm spre S, la cota +14 cm. Într-o fază ulterioară, tot pe latura de S, a fost lipită o porțiune cu l de 0,40 m, care astăzi este desprinsă şi deplasată la cca. 0,15 m de zidul inițial. În extremitatea de E a segmentului am surprins o dublare mai veche sau o platformă lată de 0,50 m, care astăzi iese de sub adausul amintit. Nu ştim cum să interpretăm acest element. Cota maximă este +1,23 m. Toate fazele sunt făcute din piatră de râu cu mortar alb, puține pietre de carieră, iar în extremitatea de V avem două blocuri de calcar refolosite. Partea de N-V este distrusă de C2. Segmentul urmator, între ZX3 si ZX4, are lățimea păstrată de 95 cm, iarr lungimea păstrată de 2,10 m. Se țese cu ZX5. Pe restul lungimii până la ZX4 este rupt, inclusiv de canalul C3. În T-ul facut de ZX3 şi ZX4 există un spațiu în care se potriveşte perfect un bloc de piatră, iar suprafețele celor două ziduri sunt aici absolut netede. Acest bloc indică limita de V a unei intrări dinspre N în spațiul B.

ZX4 – Orientare N-S, închizând spre E spațiul deservit de treptele de mamură (A) A fost surprins pe o L de 1,30 m la întâlnirea cu ZX3 şi de 40 cm la întâlnirea cu ZX1. Este țesut cu ZX3 şi adosat lui ZX1. Mărgineşte la E o mare săpătura a lui C. Daicoviciu. Fundația sa are l de cca. 1,30 m. Este construit din piatră de râu de mari dimensiuni pe margini şi măruntă cu mortar alb ca emplecton.

ZX5 – Orientare N-S. Închide împreună cu ZX3, ZX4 şi ZX1 camera B. Are l de cca. 1,20 m. A fost surprins pe o L de 1,30 m de la colțul cu ZX3 şi pe o L de 0,30 m la întâlnirea cu ZX1. Coama sa este vizibilă pe teren pe cca. 2 m. Este țesut cu ZX3 si ZX1, Cota maximă păstrată este +0,60 m.

C1 – Umplutură modernă, constând din pamânt, nisip, piatră de râu şi de carieră, țiglă, cărămidă, pietriş, marmură etc. Predomină în zonă, este aşezat peste c.2, 3 şi peste stratigrafia antică.

C2 – Dărâmătura lui ZX2, ulterioară unei intervenții postromane (vezi raportul pe 2006 despre partea de V a criptoporticului). Constă din moloz, nisip, piatră de râu, etc. Are culoare albicioasă.

C3 – Nisip aluvionar, depus în urma unei prime mari distrugeri. Este acoperit de c.2 şi c.1.

C4 – Substrucție de podea din *opus signinum*. A fost surprinsă pe fața de E a lui ZX2 la cota -0,23 m. Are culoarea roz deschis, cu bucațele de cărămidă de până la 1 cm. Are grosimea de 0,10-0,15 m. Constituie substrucția primei podele la N de ZX1, datând din perioada anterioară construirii treptelor din marmură şi deci a criptoporticului (??!!).

C5 – A două substrucție de podea de la N de ZX1, agățată de crepida lui ZX2 la cota de +0,50 m. Are gr. de 0,10-0,15 m. Constă din *opus signinum* roz, mai închis la culoare decât C4. Reprezintă nivelul de calcare în acest spațiu, corespunzător criptoporticului, cu condiția de a coborî două (!) trepte.

C1 – Canal postroman surprins în spațiul B, orientat NE-SV, format din două aliniamente de câte patru lespezi dispuse vertical. Porneşte din colțul de SV al camerei B şi formează un unghi de aprox. 45^0 cu ZX2. A fost puternic deranjat de intervențiile arheologice moderne. Nivelul de dărâmătură a fost identificat şi în exteriorul său. Nu am putut identifica fundul canalului, dar, întrucât nu perforează ZX2, presupunem că sensul de scurgere era SE-NV. În colțul NE al camerei A am identificat o lespede lungă de 50 cm, orientată pe direcția canalului şi care făcea probabil parte din el. Cotele superioare pe lespezi sunt +0,17 şi +0,25 cm.

C2 – Canal postroman, aproximativ la colțul lui ZX2-ZX3. Orientare NVV-SEE. Am surprins cu siguranța o singură față, din care au ramas până la 2 rânduri de piatră de râu pe o lungime de 2,25 m. Fața peretelui pare a fi spre N, dar zona nisipoasă o găsim la S.

C3 – Canal postroman, care apare în spărtura lui ZX3, paralel cu ZX4, pe direcția N-S. Se distinge o față din bolovani de râu, pe o L de 1,40 m.

ZY1 – Orientare E-V, paralel cu ZX3, la 3 m față de acesta. Lungimea surprinsă: 1,60 m, lățime: circa 65 cm. Construit din piatră de râu şi mortar alb. Împreună cu ZX3 închide spațiul D, care reprezintă un portic către un decumanus.

ZY2 – Orientare E-V, paralel cu ZY1, la mai mult de 10 m față de ZX3. L păstrată – 14, 20 m; l: cca. 0,70 m. Are o întrerupere de 0,70 m în urma restaurării la 7,40 m de colțul cu ZY6. Închide împreună cu ZY3 porticul de N al unui decumanus lat de aprox. 5 m, între ZY1 şi ZY2, şi care debuşează în *cardo*-ul de-a lungul peretelui de V al forului lui Traian. La 12,10 m de colțul cu ZY6 există, alunecat de pe coama stilobabul un bloc de calcar, care servea drept bază de coloană în portic. Lipită de fața de N a lui ZY2 este o coloană de marmură, care apare şi în fotografiile lui C. Daicoviciu. Diametrul fusului în partea superioară este de 0,43 m, iar lungimea păstrată de 1,05 m.

ZY3 – Orientare E-V, paralel cu ZY3, la 3,40 m N față de el. L păstrată este de 7,20 m, l de 0,65 m. Este construit din piatră de râu cu mortar alb. Este foarte distrus în ciuda restaurării. O spărtură în el îi corespunde o altă spărtură în zidul ZY2. Ambele au fost restaurate de C. Daicoviciu, dar trebuie să fi fost provocate de un canal postroman. Zidurile ZY2 şi ZY3 formează porticul de N al *decumanus*-ului.

ZY6 – Orientare N-S. La prima vedere pare discontinuu. Este un stilobat în fata unei cladiri monumentale; lungime păstrată: 5,50 m. Se află la 1,70 m E de ZY7, creând împreună probabil o intrare monumentală. Are un stâlp la colțul cu YZ2 de 1,10 m (E-V) şi 1 m (N-S). La 1,30 m spre N avem o porțiune lungă de 1,60 m şi lată de 0,65 m, netedă, pe care fuseseră puse blocuri (*intercolumnium*). Urmeaza o parte mai lată, de 1,20 m (N-S) şi 1 m (E-V), care susținea o bază mare de coloană. Urmează apoi o altă porțiune mai îngustă, de 65 x 40 cm, care face parte din intercolumnum. A fost surprinsă o porțiune a sa şi mai la N, facând un T cu ZY8, la 21,50 m fata de colțul cu ZY2.

ZY7 – Orientare N-S. Este zidul portant al clădirii în partea de E; l: 0,80 m. Construit din piatră de râu cu mortar alb. Face un T cu ZY2 şi cruce cu ZY3. Are o L de 16,70 m, dar probabil ca face în continuare un T cu ZY8 la 21,20 m N. La 16 m avem un bloc de calcar cu loc pentru țâțâna, dimensiunile 45 x 35 cm.

ZY8 – Orientare E-V. Face un T cu ZY6; L: 2,60 m; l: cca. 90-100 cm. Este construit în aceeasi tehnica cu ZY6.

În vremea ființării *macellum*-ului (a. 120-150) comunicatia cu acesta se facea de-a lungul celor doi cardines, la E si la V de forul lui Traian. Când a fost construit forum novum, *cardo*-ul de V a fost blocat în dreptul criptoporticului de N.

Zona de la V de *forum vetus* se împarte în două în funcție de un decumanus. Între ZX1 si decumanus avem complexul numit de noi X. Are un mare spațiu închis între zidurile ZX1, ZX2, ZX3 si ZX4, deservit de treptele de marmură din criptoportic. L-am numit încăperea A. Are dimensiunile de 16,60 m (E-V) x 16,30 m (N-S). Intrarea se face dinspre S pe treptele de marmură. la E de încăperea A, între zidurile ZX3, ZX1, ZX4 si ZX5 se află spațiul B, de 16,30 m (N-S) x 4,80 m (E-V). Aici intrarea se face dinspre N, dinspre porticul *cardo*-ului. La E de spațiul B se află spațiul C, între ZX1, ZX3, ZX5 si zidului forului lui Traian. Are dimensiunile de 16,30 m (N-S) x 6,50 m (E-V). Se putea intra numai dinspre N, pe traseul vechiului cardo. Spre N spațiile A si B, poate si C, erau marginite de porticul D, între ZX3 si ZY1. Întregul complex X a putut lua nastere numai în urma construirii forului nou, când *cardo*-ul a fost blocat în partea sa de S.

Decumanus-ul care debuşează în *cardo*-ul de la vestul forului lui Traian are l de 5 m şi desparte complexul X de complexul Y.

În ce priveşte zona Y, zidurile ZY3 si ZY7 marginesc spre S si spre E un mare edificiu, care are o fațada monumentală, la care contribuie şi ZY6. Intrarea avea coloane de marmură de mari dimensiuni, din care a fost găsit în anii trecuți un fragment scris. În aceeaşi zona s-a găsit tot în anii trecuți o inscripție pentru templul lui *Yarhibol*. Stilobatul porticului de-a lungul *cardo*-ului înca funcțional nu este ZY6, ci un zid paralel la E, pe care nu l-am identificat, si de unde trebuie sa provină coloana de marmură întreagă căzută lângă zidul forului lui Traian. Întreaga zona este oficială şi de mare interes.

Insula 3

Dorin Alicu, Gică Băeştean, Cătălin Delinescu

În lunile iunie-iulie 2007 am continuat cercetările arheologice pe proprietatea pe care am numit-o *Insula 3*. Cercetarea s-a desfăşurat atât în vechile secțiuni, cât şi în altele nou deschise. rezultatele obținute au fost următoarele:

S_1 - S_2

Această secțiune a fost lărgită, astfel încât s-a ajuns la dimensiunile de 46 X 4 m. Față de ceea ce ştiam deja din anii trecuți, am putut observa faptul că acel canal, notat de noi C_4, a fost distrus total (probabil la implantarea canalului C_5) pe o distanță de 1,10 m față de canalul C_5. Pe unele porțiuni paramentul de S a fost scos total, în schimb, se păstrează relativ bine pe porțiunea în care se adosează la zidul Z_2. În această zonă are o h de 0,80 m, iar fundul este placat cu cărămizi. Se poate observa faptul că acele cărămizi aveau amenajat un pat din bolovani de râu de dimensiuni mari, pe care au fost aşezate.

Peretele P_1, din faza de lemn, era tăiat şi suprapus de canalul C_4 şi continuă şi în S_6.

În încăperea delimitată de zidurile Z_1, Z_2, Z_3, în partea de E, sub primul nivel al încăperii, au apărut structuri ce țin de faza de lemn. Este vorba despre gropile: G_{20}, G_{21}, G_{22},G_{23}, G_{24}, care reprezintă scoaterea unor pari de lemn. Aceşti pari, or, cel puțin G_{22}-G_{24} par a fi dispuşi în jurul unei structuri de formă circulară cu dimensiunile de: 1,75 (N-S) X 1,60 (E-V). Pe o lățime de aprox. 0,85 m această structură pare a forma o gură care se pierde sub Z_2. Am secționat această structură pe jumătate şi am observat că are marginile acoperite cu un strat de arsură, iar în interior apar bolovani de râu şi fragmente de cărămidă şi țigle.

S_3

S-a ajuns la dimensiunile de: 6 x 2,5 m. La 1,30 m față de profilul de E, la 1,20 m față de profilul de S şi lipit de profilul de N, se dezvoltă o groapă circulară cu dimensiunile de 1,15 x 1 m, cu ad. de 1,45 m. În interior are formă conică. Probabil că avem de a face cu un puț, fântână, ce este acoperit de un strat de nisip, peste care urmează nivelul de demolare al clădirilor.

S_4

Are dimensiunile de 10 x 5,5 m. Nu s-a ajuns până la humusul antic. Au fost descoperite următoarele ziduri:

- Z_{17}, orientare E-V, l – 0,65 m, L păstrată – 2,60 m, h păstrată – 1 m.
- Z_{18}, orientare N-S, l – 0,60 m, L păstrată – 4,90 m, h păstrată – 1,55 m. Face colț cu Z_{17}.
- Z_{19}, orientare N-S, l – 1,15 m, L păstrată – 5,60 m, h păstrată – 1 m. Se află la 4,60 cm V față de Z_{18}.
- Z_{20}, orientare E-V, l – 1 m, L păstrată – 0,90 m, h păstrată – 1,10 m. Se intersectează cu Z_{19}.

S_5

Are dimensiunile de 7,50 x 2 m. A fost surprins zidul Z_{11}, cu l de – 0,70 m, L păstrată – 1,30 m, păstrat pe o h de 1 m. Acest zid este tăiat, spre V, de canalul C_7.

S_6

Are dimensiunile de 43 x 2 m. Au fost surprinse numeroase canale târzii, care continuă şi în S_1 + S_2. Au fost descoperite următoarele ziduri:
- Z_{12}, orientare N-S, l – 0,60 m, L păstrată – 0,60 m.
- Z_{13}, orientare N-S, l – 0,65 m, L păstrată – 1,30 m. Face colț cu Z_{14}.
- Z_{14}, orientare E-V, l – 0,65 cm, L păstrată – 10 m. Face colț cu Z_{13} (posibil şi cu Z_5) şi este intersectat de Z_{15}.
- Z_{15}, orientare N-S, l – 50 cm. Se intersectează cu Z_{14}.
- Z_{16}, orientare N-S, intră în profilul de V.

În această secțiune au ieşit la iveală şi structuri ce au aparținut fazei de lemn. La 1,15 m față de profilul de E şi la 0,80 cm față de cel de S, avem groapa G_{16}, ce intră în profilul de N şi pare a fi rectangulară. Dimensiunile păstrate sunt: 0,90 x 0,80 m. La 1,60 m spre E față de canalul C_6 se delimitează peretele P_4 cu l de 0,30 m. La 0,10 m spre V față de P_4 avem groapa G_{17} cu d de 0,25 m. Iar la 0,50 m spre V față de P_4 se observă gropa de scoatere a unui par, G_{18}, cu d de 20 cm. Tăiată de canalul C_6 se mai păstrează groapa G_{19}, ale cărei dimensiuni observabile sunt – 0,15 x 0,30 m. Peretele P_1, care vine din S_1 + S_2, are l de 0,35 m. Spre V de acest perete se delimitează trei gropi, G_{25} cu diametrul de aprox. 0,50 m, G_{26} cu d de aprox. 0,30 m şi G_{27} cu d de aprox. 0,15 cm.

Necropola de est

Gica Băeştean, Felix Marcu, Ovidiu Țentea, Ioniță Petiş, George Cupcea, Petre Ureche

Scopul principal al campaniei din 2007 a fost să identificăm zidul care mărginea una din incintele funerare de la Sarmizegetusa înspre V. În anii precedenți a fost cercetată aproape toată incinta, fără a descoperi, însă, partea ei dinspre V. Aşadar, a fost decopertat o parte din zidul de incintă de V, prin trasarea unei secțiuni S1 (3,00 x 15,00 m), stabilindu-se aceleaşi caracteristici ca şi la zidurile ce mărginesc incinta la E şi la S. Acest zid a fost vizibil în prospecțiile geofizice realizate în august 2007 de o echipă de la Eastern Atlas – Geophysical Prospections din Berlin.

Singura diferență dintre zidul descoperit în campania din anul 2007 şi cel paralel, identificat in primii ani de săpătură în necropola de E, este că primul nu face o legătură organică cu zidul ce mărgineşte drumul imperial de la N, ci, este adosat. Or, acest lucru nu indică faze diferite de construcție, incinta fiind construită unitar.

Zidul care mărginea incinta în partea de N, zid care constituie de altfel şi marginea dinspre S a drumului menționat este întrerupt la un moment dat, pentru a se crea loc pentru o platformă pe care fusese odinioară aşezat un monument sau o *aedicula*. Fără îndoială că şi acest monument - construcție aparținea structural tot incintei descrise mai sus de vreme ce se află practic în interiorul acesteia. Monumentul pare să fi fost adosat ulterior construirii zidului ce mărgineşte drumul şi închide incinta înspre N.

Au fost observate cca. 3 morminte de incinerație cu groapă simplă şi un mormânt de inhumație. Ca urmare a condițiilor meteo şi a timpului scurt avut la dispoziție mormintele nu au fost cercetate complet, dezvelirea acestora fiind cel mai important obiectiv din campania viitoare. Este interesant că una din gropile mormintelor, arse ritual, a fost străpunsă transversal de zidul de incintă de V, fapt ce indică pentru prima dată cu claritate că nu toate mormintele de incinerație din interiorul incintei aparțin neapărat fazei incintei de piatră.

Mormântul de inhumație are aceeaşi orientare N-S ca şi cele descoperite în anii precedenți, de-a lungul zidului de incintă de V în interiorul incintei şi aproape de colțul de NV al acesteia. Scheletul este aşezat întins pe spate, dar a fost deranjat în antichitate, păstrându-se doar o parte din oase şi nici un fel de inventar arheologic.

Planşa 60

149. Satu Mare, com. Satu Mare, jud. Harghita

Punct: Botos

Cod sit: 83188.04

Autorizația de cercetare preventivă nr. 341/2007

Colectiv: András Sófalvi - responsabil, Zsolt Nyárádi (MHR Odorheiu Secuiesc), Andrea Demjén (MTM)

În cursul perieghezelor arheologice anterioare şi prin referirile documentelor istorice scrise (izvoare eclesiastice din sec. XVIII-XIX şi măsurători topografice, făcute de către austrieci între 1769-1773) am reuşit localizarea bisericii medievale din Satu Mare, aflată spre N de centrul actual al satului la o distanță de aprox. 500 m în tarlaua *Botos*. Locul bisericii se află pe o suprafață arabilă, fapt care pune în pericol rămăşițele monumentului istoric.

Biserica medievală a funcționat până la sfințirea bisericii moderne (1773) aflată în centrul actual al satului, dar înmormântările împrejurul bisericii vechi au continuat şi în prima parte a secolului următor.

Am cercetat trei secțiuni: 5 x 5 m, 5 x 2 m, 5 x 2 m, iar în cursul săpăturilor au ieşit la iveală zidurile de fundație ale cimitirului, turnului de poartă şi ale sanctuarelor poligonale, respectiv semicirculare.

Zidul de incintă a fost identificat în S1 şi a fost construit din bolovani de piatră legați cu mortar din pietriş amestecat cu var stins cu gr. de 0,50-0,60 m. Construite concomitent cu zidul de incintă am descoperit zidurile unui turn de poartă, cu dimensiuni de 3,60 x 3,60 m; acesta a fost probabil şi turnul de clopotniță. În stadiul actual al cercetărilor nu putem preciza cronologia absolută a acestor ziduri, ci doar că în straturile anterioare construirii zidului de turn au fost găsite fragmente ceramice aparținând sec. XIV.

În secțiunea S2 a fost descoperită fundația sanctuarului gotic târziu, dispus pe axa E-V (fiind sfințită pentru cinstirea prințului Sfântul Emeric). Zidurile sanctuarului au fost decopertate în partea nordică, estică şi sudică a secțiunii, iar perpendicular pe zidul nordic am dezvelit un detaliu de zid, care probabil a fost zidul estic al sacristiei. În partea vestică a secțiunii am descoperit o absidă semicirculară. Partea exterioară a absidei a fost distrusă de o înmormântare modernă, dar pe o porțiune mică am putut identifica fundația acesteia din lut bătut amestecat cu pietre mici. Datorită lipsei unei secțiuni pe întreg sanctuarul semicircular nu s-a putut decide dacă nucleul de cărămidă din interiorul zidului (Z3) şi zidul de piatră distrus parțial în exteriorul acestuia (Z4) au fost construite în acelaşi timp sau Z3 suprapune Z4.

În interiorul sanctuarului gotic au fost identificate în totalitate 15 morminte fără inventar. Pentru cronologia relativă a mormintelor am folosit observațiile stratigrafice, adâncimea, umplutura şi orientarea mormintelor, respectiv superpozițiile. Marea majoritate a mormintelor dezvelite nu aparțin fazei târzii a

bisericii, ci au fost săpate în jurul bisericii cu absida semicirculară, romanică (M1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 13). Mormintele au fost deranjate în timpul construirii sanctuarului gotic şi de înmormântările ulterioare. Mormintele medievale târzii (M12, 14) au avut o adâncime medie față de mormintele din sec. XVIII-XIX., care s-au adâncit până la cotele de -1,80 -2 m.

În cursul cercetării s-au găsit fragmente ceramice, cuie de sicrie şi fragmente de frescă, care probabil au ornamentat zidul sanctuarului gotic. În urma săpăturilor au mai ieşit la iveală: o monedă din argint (denar) bătută de Sigismund Luxemburg, o cruce votivă din cupru (sec. XVIII) şi o furculiță medievală.

Datarea construcțiilor în lipsa surselor relevante nu este precisă. Rezultatele săpăturilor sunt în concordanță cu perieghezele arheologice şi completează izvoarele istorice indirecte. Fragmentele ceramice din sec. XIII-XIV datează începutul satului mult mai devreme decât se ştia până acum (1566) şi datează construirea bisericii cu absida semicirculară. Sanctuarul bisericii sau toată biserica a fost reconstruită în cursul sec. XV-XVI, reconstrucție care a avut drept consecință mărirea sanctuarului. Campania viitoare, probabil, ne va ajuta să obținem date în plus în ceea ce priveşte aceste construcții.

Planşa 61

Abstract:

During the period September - October 2007 the Haáz Rezső Museum of Odorheiu Secuiesc organized an archaeological excavation at the medieval church of Satu Mare (Hu. Máréfalva). The remains of an ecclesiastical building are situated at the boundary of the village, to the North from the centre (aprox. 500 m). The written sources do not mention the medieval church, the first appearance of the village dates from 1566.

In the course of the archaeological researches we have found the foundation walls of the gothic polygonal sanctuary, the semicircular abside of the Romanesque sanctuary and the wall which rounded the church and cemetery (Hu. cinterem) with the gate tower. 15 graves were discovered in the sanctuary of the church(es), all without supplements.

The architectural elements, the stratigraphy, the superposition of phenomena, walls, graves and the finds (ceramics, coin, cross devotionala) all date the first church of the village to the 13th century. Its later rebuilding in gothic style took place in the second part of 15th – the first part of 16th centuries. The medieval church of the settlement was abandoned in the second part of 18th century.

150. Satu Mare, jud. Satu Mare

Punct: str. Mihai Viteazu nr. 20

Cod sit: 136492.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 281/2007

Colectiv: Robert Gindele - responsabil, Péter Levente Szőcs, Ciprian Astaloş (MJ Satu Mare)

Zona se află în incinta oraşului medieval Satu Mare. Potrivit documentelor cartografice de epocă, strada M. Viteazu era strada principală al oraşului în cursul evului mediu. Supravegherea a fost solicitată după demolarea construcțiilor de sec. XIX, şi începerea săpăturilor de fundare pentru construcția nouă. Cu această ocazie a fost deranjat un complex cu grinzi de lemn. Datorită caracterului lucrărilor de construcție (subzidiri), doar zona complexului a putut fi cercetată (cca. 20 x 20 m), lucrările pe restul suprafeței fiind supravegheate. Au fost răzuite suprafața şi zona complexului, după care s-a săpat manual până la solul viu.

Complexul deranjat de săpăturile de fundare s-a dovedit a fi o pivniță cu laturi de cca. 3,5 x 4 m, adâncită în sol viu (lut galben nisipos) şi căptuşită în interior cu scânduri de lemn. A fost identificată şi documentată în săpătură structura de susținere din tălpi şi grinzi de lemn a construcției. Pe fundul pivniței s-au conturat două gropi de provizii. Din umplutura pivniței şi a gropilor au fost recuperate numeroase fragmente ceramice din evul mediu târziu (sec. XV–XVI) şi oase de animal. Atât lemnul cât şi descoperirile au fost depuse la MJ Satu Mare. Pe restul suprafeței nu s-a mai conturat nici un complex, construcțiile de sec. XIX distrugând stratigrafia pe două treimi ale suprafeței. Potrivit poziției, pivnița aparținea unei case de locuit, poziționată pe strada principală a oraşului, şi care funcționa în cursul sec. XV-XVI.

Abstract:

The terrain is located on the main street of the medieval town of Satu Mare. The construction work disturbed a cellar with wooden structure. The archaeological research recovered a great number of ceramic fragments and animal bones. Due to its position, the cellar was part of an urban dwelling, positioned on the main street of the city, which functioned in the 15th and 16th centuries.

151. Satu Mare, jud. Satu Mare

Punct: Teatrul de vară, str. Gh. Lazăr

Cod sit: 136492.01

Autorizația de cercetare preventivă nr. 256/2007

Colectiv: Péter Levente Szőcs - responsabil, Liviu Marta, Ciprian Astaloş, Robert Gindele (MJ Satu Mare)

Terenul se află în perimetrul oraşului medieval Satu Mare, precum şi a cetății de sec. XVI–XVII. Beneficiarul lucrării preconizează în cursul anului 2009 lucrări de restructurare a terenului prin demolarea parțială a clădirilor existente şi construirea unor noi edificii. Beneficiarul a solicitat de la MJ Satu Mare cercetarea preventivă a terenului din punct de vedere arheologic, în vederea finalizării proiectului arhitectural.

Construcțiile existente au limitat posibilitatea cercetării, astfel au fost deschise cinci secțiuni pe o axă aproximativ N–S. Dimensiunea suprafețelor cercetate a fost de: SI: 10,8 x 6,3 m; SII: 7 x 5 m; SIII: 10 x 3 m; SIV: 5,5 x 5 m; SV: 13 x 2,5 m. Starturile superioare, conținând moloz şi resturi menajere de sec. XIX–XX, au fost decopertate mecanic, după ce s-a adâncit manual.

Caracterul limitat al terenului disponibil precum şi suprafața redusă a secțiunilor a permis doar stabilirea stratigrafiei generale şi identificarea în linii mari a traseului şanțului cetății. Această traversează zona în direcția de NV–SE şi ocupă jumătatea vestică a suprafeței cercetate, fiind surprins în SI, SII, SIV şi, parțial, în SIII. Pe toată suprafața cercetată, stratul conținând material recent (moloz din construcții şi resturi menajere databile între 1890–1950) are o gr. de 1,5-2 m. În SI au fost identificate fundațiile unei case, construite în a doua jumătate a sec. XIX şi demolată cu ocazia construirii teatrului de vară (anii 1960).

În partea vestică a suprafeței cercetate, de la ad. de 2-2,5 m se observă umplutura şanțului cetății: lut nămolos curat de

culoare cenuşie. Datorită apariţiei apei freatice la aceste cote, nu s-a putut continua săpătura. Adâncimea şanţului poate fi stabilită pe baza forajelor geotehnice, fiind de 5,8-6 m de la nivelul actual de călcare. În SII, în interiorul şanţului, a fost identificat un şir dublu de stâlpi înfipţi în pământ, având direcţia paralelă cu marginea şanţului.

În partea estică a suprafeţei cercetate, în exteriorul şanţului cetăţii, solul viu (lut galben nisipos) apare la o ad. de 2 m. Au fost identificate în această zonă mai multe gropi cu material ceramic de sec. XV, respectiv din sec. XVI şi XVII. Au mai fost recuperate fragmente de plăci de bronz şi un inel sigilar de bronz. A mai fost observată urma unei construcţii incendiate cu un strat gros de chirpic ars şi cărbune. Obiectele descoperite au fost depuse la Muzeul Judeţean Satu Mare.

Ca urmare a acestor cercetări s-a stabilit că partea de V a terenului se află pe locul şanţului cetăţii de sec. XVI–XVII, iar cel de E pe teritoriul al oraşului medieval şi pre-modern Satu Mare. Se impune, astfel, continuarea cercetării pe toată suprafaţa terenului în vederea asigurării descărcării de sarcină arheologică.

Abstract:

The terrain is located on the site of the early modern fortress of Satu Mare, and on the medieval part of the same city. Five trenches were opened on the request of the owner in order to identify the general stratigraphy. Due to the existing buildings, a limited research was possible. The western part of the terrain is on the moat of the fortress, observed through the fills and a structure of two lines of driven piles, parallel to the outer edge of the moat. On the eastern part of the terrain, several archaeological features were identified with medieval (15th century) and early modern (16th and 17th centuries) ceramic material and fragments of bronze plates and one bronze ring.

152. Satu Mare, jud. Satu Mare

Punct: Biserica Calvaria, str. M. Eminescu nr. 3

Cod sit: 136492.07

Colectiv: Péter Levente Szőcs - responsabil, Robert Gindele, Ciprian Astaloş (MJ Satu Mare)

Biserica romano-catolică Calvaria se află pe locul fostei fortificaţii de sec. XVI-XVII din Satu Mare. Edificiul a fost construit în anul 1844, fiind reconstruit în 1907–1908. Reparaţiile au fost necesare din cauza apariţiei unor fisuri, drept urmare a fost solicitat studiul geotehnic. Au fost deschise trei sondaje, două în exterior, iar unul în interior. MJ Satu Mare a fost sesizat în momentul în care în sondajul interior a fost identificată o construcţie de cărămidă.

Din sondajele exterioare s-a constatat că fundaţiile bisericii sunt săpate într-un strat steril din punct de vedere arheologic (lut galben). În interior construcţia dezvelită s-a dovedit a fi un canal zidit din cărămidă, care asigura încălzirea bisericii. Canalul era în legătură cu încăperea de sub sacristie (unde era montat cazanul), iar un alt braţ ducea spre partea opusă a bisericii. Astfel de instalaţii cu aer cald erau construite la sfârşitul sec. al XIX-lea, fiind probabil realizată odată cu renovarea bisericii în anii 1907–1908. Dezafectarea s-a produs în cursul amenajării noii instalaţii de încălzire, în cursul anilor 1970.

În săpătură s-a ajuns la ad. de 4-5 m, dar nu au fost descoperite materiale arheologice mai vechi de sec. XIX. În cursul supravegherii au fost documentate construcţia, precum şi profilele tuturor sondajelor.

Abstract:

The roman-catholic church “Calvaria” is on the site of the former fortress of Satu Mare, from the 16th and 17th centuries. The church was built in 1844 and was renovated in 1907–1908. Three sondages were opened for geological studies, and in the inside a channel of brick was discovered. This construction was part of the heating system with hot air, connected with several parts of the church. No older finds were discovered in the researched area.

153. Săvârşin, com. Săvârşin, jud. Arad

Punct: Dealul Cetăţuia

Cod sit: 11851.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 56/2007

Colectiv: Peter Hügel - responsabil, George Pascu Hurezan Florin Mărginean, Victor Sava (CM Arad), Valeriu Sîrbu (M Brăila), Cristina Bodo (MCDR Deva)

Campania din acest an a avut în vedere două scopuri principale: pe de o parte, o săpătură preventivă în zona unde s-a instalat o antenă Cosmote şi, pe de altă parte, cercetări în diferite zone ale sitului pentru obţinerea de informaţii privitoare la stratigrafia, tipurile de complexe şi cronologia sitului. Din aceste considerente, săpăturile s-au desfăşurat în diferite zone, cu precădere pe Platou, dar şi pe Terasele 2 şi 3. Astfel, pe Platou, prin suprafeţele S7-S12, s-a cercetat atât zona unde urma să fie instalată antena Cosmote, cât şi cea din jurul acesteia, iar pe marginuile de E şi V ale acestuia au fost trasate S4 şi, respectiv, S6. De asemenea, prin casetele A şi B s-au extins săpăturile de la marginea de N a S1, începută în 2006.

S1

S1C1L1 - Locuinţă adâncită (cercetată în anii 2006-2007): complex adâncit, păstrat doar parţial, întrucât partea lui superioară a fost afectată de buldozer, cu prilejul instalării unor antene de telefonie mobilă în anii ’90, iar extremitatea nordică distrusă de eroziunea marginii platoului şi de tăierea unui drum de acces; s-a păstrat pe o lungime de cca. 4,50 m, pe direcţia N-S, cu accesul dinspre S, identificându-se un stâlp central de susţinere şi altul spre marginea de N. În interior, în partea cercetată, nu s-au găsit nici un fel de amenajări şi nici instalaţii de încălzit. În umplutura de culoare cenuşie a complexului s-au identificat fragmente de vase ceramice dacice în cantitate moderată, marea majoritate modelate cu mâna (multe borcane, ceşti-opaiţe, căni, străchini, fructiere, castroane, căni, capac), unele prevăzute cu proeminenţe şi butoni pentru manevrare, decorate cu brâie alveolare ori crestate, câteodată fiind prezente şi inciziile; fragmentele modelate cu roata, majoritatea cenuşii, provin de la *pithoi* ori castroane. Între piesele individuale menţionăm o cute din gresie, o fusaiolă din ceramică şi un fragment de piesă din fier. Prin poziţia stratigrafică şi prin tipurile de vase locuinţa aparţine nivelului II, superior, şi poate fi datată în sec. I a.Chr.-I p.Chr., mai probabil în primul veac al erei creştine.

S1C4L2 – Locuinţă amenajată pe stânca nativă, destul de bine aplatizată; la marginea sudică a complexului era un şănţuleţ triunghiular în secţiune (dg=0,20 m, ad.=10 cm), probabil pentru scurgerea apei. Spre mijlocul locuinţei s-au descoperit mai

multe gropi mici (d=0,10-0,20 m, ad.=0,05-0,15 m), aşezate aproape în semicerc, probabil în care au fost pari pentru o anume amenajare (masă/polițe?). S-a identificat o zonă, de cca. 1,30 x 1,50 m, cu o aglomerare de fragmente de pereți de locuință şi de vatră, plus numeroase fragmente de vase dacice, databile în sec. II-I a.Chr. Partea nordică a complexului a fost distrusă cu prilejul amenajării L1, adâncită până la stânca nativă.

Peste locuință, într-un strat de sediment negru, gros de 0,15-0,20 m, s-au descoperit relativ numeroase fragmente de vase dacice, tipice sec. II-I a.Chr., între care borcane, căni bitronconice şi fructiere, modelate cu mâna, acoperite cu angobă neagră ori castanie. Piesele individuale sunt reprezentate de lame de cuțite şi o scoabă din fier, plus o rondea din perete de vas. Prin poziția stratigrafică şi tipurile de vase locuința aparține nivelului I, inferior, şi se datează în sec. II - prima jum. a sec. I a.Chr.

Casetele A şi B

La V şi E de capătul nordic al S1, acolo unde s-a identificat L1, au fost trasate două casete: caseta A (4 x 2 m) şi caseta B (4 x 3,60 m), pentru a se cerceta vestigiile existente. Astfel, au putut fi cercetate, în mare măsură, vestigiile din L1 şi 2, stabilindu-se totodată stratigrafia păstrată pe Platou.

S7

În cea mai mare parte a suprafeței stânca nativă, dezintegrată sau nu, apare de la ad. de 0,05-0,10 m, identificându-se doar un complex (C5) şi o groapă de stâlp (G6).

C5 - situat în S7 şi S12.

Complex adâncit, de formă ovală (d_{max}=1,80m), din care s-a păstrat partea inferioară; nu se poate preciza cât anume din partea sa superioară a fost distrusă de excavațiile anterioare. Pe fundul gropii, în stânca nativă, s-a identificat o groapă mică, circulară (d=30 cm, ad.=42 cm), în care s-au găsit pigmenți de lipitură arsă, cărbune şi câteva fragmente de vase dacice. În partea de NV a complexului s-a săpat un şănțuleț (L=1,30 m, l=0,50 m, ad.=0,12-0,17 m), ca un fel de canal de scurgere; este dificil de identificat rostul acestuia. Umplutura este formată dintr-un sediment negru cu fragmente de lipitură arsă şi de vetre, pietre, puține oase de animale, dar multe fragmente de vase dacice. S-au identificat borcane, ceşti-opaițe, fructiere, căni, modelate cu mâna, ori vase mari, fructiere, castroane, căni, marea majoritate cenuşii, modelate cu roata; menționăm o fusaiolă şi un fragment de râşniță de tip elenistico-roman. Pe baza inventarului complexul poate fi datat, cel mai probabil, în sec. I p.Chr.

S8

Stânca nativă, dezintegrată sau nu, apare de la ad. de 0,05-0,10 m, pe cca. 60% din suprafață, identificându-se patru gropi, probabil de stâlpi. În jumătatea nordică a suprafeței stratul arheologic se adâncea, avea o culoare brună-neagră şi a conținut numeroase fragmente de vase dacice, modelate cu mâna (borcane, ceşti-opaițe, vase mari) ori cu roata (vase mari şi unul mic, globular, cenuşii), tipice sec. I a.Chr.-I p.Chr. Menționăm, de asemenea, câteva piese din fier şi bronz, o fusaiolă din ceramică şi o râşniță din gresie roşietică, cu urme de utilizare pe ambele părți.

Gropile (de stâlpi?), săpate în stânca nativă, de formă circulară, aveau diametrele cuprinse între 0,20-0,25 m şi adâncimile între 0,20-0,30 m; umplutura era formată dintr-un sediment brun-negru. Erau grupate două câte două, astfel că, ținând cont de forma şi adâncimea lor, este posibil să provină de la stâlpi.

S9

În aria acesteia, stânca nativă, dezintegrată sau nu, apare de la ad. de 0,07-0,10 m, neidentificându-se strat arheologic sau complexe de locuire.

S10

Stânca nativă, dezintegrată sau nu, apare de la adâncimea de 0,05-0,10 m; nu s-au identificat strat arheologic şi nici complexe de locuire

S11

Secțiunea a fost trasată la N de suprafața afectată de instalarea antenei Cosmote, până la marginea *Platoului*, pentru a se cerceta şi salva eventualele vestigii arheologice. S-au identificat două complexe, C8 şi C9.

C. 8

Groapă săpată în stânca nativă (d=0,72 m, ad.=0,32 m), de formă ovală, cu pereții oblici şi fundul alveolar. Umplutura, formată dintr-un sediment brun-negru, a conținut pigmenți de lipitură arsă şi cărbune, plus câteva fragmente de vase tipice culturii Coțofeni, fazele II-III.

C9 a constat dintr-o aglomerare de fragmente de vase, de pietre şi oase de animale de epocă dacică.

Stratigrafia:

Cercetările din S1, m. 1-6, au dovedit existența a două nivele dacice de locuire, separate de o depunere de stâncă dezintegrată, groasă de 0,10-0,20 m. Pe baza stratigrafiei, evidențiată de cele două locuințe, şi a cronologiei inventarului, se poate aprecia că primul nivel, inferior, aparține celei de a doua jumătăți a sec. II a.Chr.-sec. I a.Chr., iar al doilea nivel, superior, sec. I a.Chr. I p.Chr. E posibil să fi existat şi un al treilea nivel, dar acesta a fost distrus de excavațiile din anii '90, efectuate cu prilejul instalării a două antene de telefonie mobilă.

Complexe:

Cultura Coțofeni

În 2007, s-a identificat un singur complex (C9, din S11) şi răzlețe fragmente de vase tipice ale acestei culturi în nivelul dacic, ca urmare a bulversării lor în această epocă. Oricum, materiale ale acestei culturi s-au găsit în toate zonele cercetate. Întrucât pe Platou nu s-a identificat un strat arheologic din această epocă şi s-au descoperit doar rare complexe, atât în săpăturile anterioare, cât şi în cele din 2006-2007, iar numărul fragmentelor ceramice este destul de redus, putem presupune că locuirea din această epocă a constat din locuințe răzlețe, dar situate pe toată zona.

Artefactele recuperate reprezintă, în marea lor majoritate, fragmente ceramice, dar şi unele piese litice. Având în vedere faptul că locuirea Coțofeni a fost bulversată, de către cea dacică, nu se poate preciza nimic în legătură cu eventualele fazele de locuire, dar având în vedere materialul arheologic descoperit putem presupune că este vorba de o singură secvență cronologică. Astfel materialul ceramic descoperit se încadrează în faza finală de evoluție a acestei culturi, faza III.

Epoca dacică

Din această perioadă s-a identificat strat cu depuneri arheologice doar în zonele neafectate de excavații, unde s-au păstrat şi complexele de suprafață.

În zona de pe Platou afectată de excavațiile pentru instalarea antenelor în anii '90 au rămas intacte doar nivelul I dacic, inferior, şi complexele adâncite din nivelul II, superior.

Inventarul recuperat include, îndeosebi, o gamă variată de vase ceramice, dar şi piese din metale ori din piatră, lut şi os. Vasele ceramice descoperite, marea majoritate în stare fragmentară, includ aproape toate tipurile de recipiente caracteristice olăriei dacice din sec. II a.Chr.-I p.Chr. Vasele din nivelul inferior - sec. II-I a.Chr., sunt, aproape în totalitate,

modelate cu mâna, formele caracteristice fiind borcanele şi vasele mari bitronconice, cănile bitronconice cu umărul în unghi şi angobă neagră, fructierele cu piciorul înalt, cupa evazată şi buza lată, de culoare neagră ori castanie. În nivelul superior, din sec. I a.Chr.-I p.Chr., procentul recipientelor modelate cu roata creşte semnificativ, tipurile principale fiind *pithoi*, fructierele, cănile, castroanele şi capacele, marea majoritate de culoare cenuşie. Ceştile-opaițe, toate modelate cu mâna, sunt prezente în toată perioada.

Uneltele şi ustensilele sunt reprezentate de râşnițe, primitive ori de tip elenistico-roman, frecătoare, cute şi lustruitoare din tuf vulcanic, piatră şi gresie, de fusaiole şi rondele din ceramică, de cuțite, ciocan şi verigi de unelte din fier.

Se poate aprecia că cercetările de anul acesta au adus o serie de informații noi, atât în privința stratigrafiei şi cronologiei, cât şi a răspândirii anumitor tipuri de complexe, în diferite zone ale sitului, ori a categoriilor de piese.

Bibliografie:
M. Barbu, Ziridava 12, 1980, p. 101-116
M. Barbu, CCA 2002, p. 281-282.
M. Barbu, P. Hurezan, Ziridava 14, 1982, p. 49-66.
Repertoriul arheologic al Mureşului Inferior. Județul Arad, Timişoara, 1999, p. 106-109, fig. 46-46a (sub voce, M. Barbu, P. Hügel).
P. Hügel, V. Sîrbu, G. P. Hurezan, C. Bodo, CCA 2006, sit nr. 160

Abstract:
The site includes several zones of archaeological interest, on the promontory with anthropogenic terraces and on the surrounding area. The archaeological researches undertaken, with interruption, between 1979 and 2006 have brought to light vestiges of the Coțofeni culture and mostly from the Dacian period.
The 2007 campaign fixed two goals: a) to excavate the Plateau exhaustive (in consideration of a rescue excavation carried out for a Cosmote antenna) and b) excavating different parts of the site to obtain information regarding the site's stratigraphy and chronology. For this reasons, the excavation aimed different areas, particularly the Plateau, but also Terrace II and III. Thus, the Plateau, was investigate through S7-12 sections (Cosmote antenna area), but also the surrounding area. The East and West corner were explored through S4, respectively S6 sections, also through A and B cassettes was explored the North area of the S1 section.
Findings
Coțofeni Culture. This year campaign has identified only one complex (C9, S11) carved in the native rock and scattered pottery fragments, discovered in the Dacian stratigraphic layers. However, remains of Coțofeni habitation have been discovered in all excavated areas. Thus, Coțofeni habitation, dates in the late phase of this culture, phase III.
Dacian Age. Belonging to this chronological sequence, there have been made several discoveries. In S1C1 has been discovered a dwelling (L1), only partial preserved. Regarding the stratigraphic position and the artefact chronology this dwelling belongs to the second (superior) layer (1st century B.C. - 1st century A.D.). Another dwelling (L2) was excavated in S1C4. This one can be chronological framed between the 2nd century B.C. and the 1st century B.C. Also there have been excavated other two Dacian pits, carved in the native rock and other five pile holes, also carved in the native rock.
Stratigraphy
S1 excavations (1-6 m), lead to the conclusion that there are two Dacian stratigraphic layers, separated by a 10-20 cm thick level of granodiorite. Based on the stratigraphic considerations, marked out by the two dwellings, and the artefacts chronology, we estimate that the first stratigraphic layer (inferior) is dating between the second half of the 2nd century B.C. - 1st century B.C. and the second layer (superior) is dating between the 1st century B.C. - 1st century A.D.

154. Scânteia, com. Scânteia, jud. Iaşi

Punct: Dealul Bodeşti/La Nuci

Cod sit: 98925.01

Colectiv: Cornelia-Magda Lazarovici - responsabil (IA Iaşi), Linda Ellis (Univ. San Francisco), Maria Ştirbu (CCA Iaşi), Senica Țurcanu, Maria Geba, Arina Huşleag (CMNM Iaşi).

În cursul anului 2007 a fost analizat materialul paleozoologic descoperit în urma săpăturilor arheologice din anul 2005. Din cele 263 de piese osoase, doar 161 au putut fi determinate până la specie, 100 fiind reprezentate de aşchii despre care s-a putut doar preciza că aparțin mamiferelor, două fiind cochilii de melc.

Din cele 161 de piese osoase, 96,27% aparțin mamiferelor domestice, iar 3,72% celor sălbatice.

Dintre mamiferele domestice, pe primul loc se situează ca frecvență bovinele cu un procent de 47,82%. Numărul indivizilor aproximați este de cca. 8, din care 75% sunt maturi şi doar 25% tineri. Pe locul al doilea cu un procent de 24,22% se situează resturile aparținând porcinelor, iar pe locul al treilea cu o diferență procentuală de mai puțin de 2% se plasează ovicaprinele. Numărul indivizilor este de cca. 9 pentru porcine şi 8 pentru ovicaprine, dar în timp ce la primele procentul indivizilor tineri este de 44,44%, la ovicaprine procentajul pentru indivizii tineri este de 12,50%. În sfârşit ultimul loc, cu un procent de 1,86%, îl ocupă câinele, situație de altfel comună pentru toate aşezările neo-eneolitice (1-6).

În categoria mamiferelor sălbatice au fost identificate doar trei specii: *Bos primigenius, Cervus elaphus* şi *Sus scrofa ferus.* Piesele osoase aparținând acestor specii sunt în număr de 6, din care 3 provin de la bour, 2 de la cerb şi 1 de la mistreț.

Pe baza structurii materialului paleofaunistic, se poate afirma că alături de agricultură, comunitățile preistorice de la Scânteia se ocupau cu creşterea animalelor, vânătoarea fiind doar o ocupație secundară.

În cursul lunii octombrie 2007, împreună cu o echipă de la Universitatea din Kiel, condusă de drd. Mishka Carsten s-au făcut unele verificări ale suprafeței aşezării, pentru interpretarea corectă a vechilor prospecțiuni magnetice de aici. Cu această ocazie s-a observat că şanțul de apărare al aşezării este mai bine conservat pe latura de E a aşezării, pe laturile de S şi V el fiind afectat de intervențiile antropice moderne.

De asemenea au mai fost prelucrate o parte din materialele ceramice descoperite în campaniile anterioare. [Cornelia-Magda Lazarovici]

155. Sibiu, jud. Sibiu

Punct: str. A.D. Xenopol nr. 16
Cod sit: 143469.02
Autorizația de cercetare preventivă nr. 446/2007
Colectiv: Petre Beşliu-Munteanu (MN Brukenthal)

Comandată de dl. Mâțiu Ioan şi a autorizată cu nr. 446/2007, săpătura arheologică s-a efectuat în perioada 9.11 - 16.11.2007, cu prelungire în februarie 2008. Terenul nu are un potențial arheologic deosebit. Din acest motiv, proiectul de cercetare arheologică, minimal realizat din motive de timp sau de forță de muncă, a însumat o secțiune magistrală şi una de control pe o latură a curții.
Limitarea cercetării arheologice şi rezultatele ei incomplete fac necesare observații în perioada săpăturilor de construcție.

Terenul cercetat este legat de casa din strada Mitropoliei nr. 23 care, prin dezmembrare, a fost atribuită străzii A. D. Xenopol. Intrarea actuală în curte se face din parcarea de lângă Împăratul Romanilor. Terenul şi casa nu au importanță istorică. Strada A. D. Xenopol, inclusiv parcarea, au fost săpate anterior manual pentru cablarea electrică. Nu am remarcat cu acel prilej straturi de cultură consistente sau amenajări umane. În apropiere sunt clădiri importante istoric: Palatul Brukenthal, Împăratul Romanilor, Catedrala Ortodoxă. Nici una nu se învecinează direct cu terenul cercetat.
Planul cercetării arheologice:
SI are o L de 13,50 m şi l de 1,50 m.
SII are 4,50 x 1,50 m şi a fost plasată pe latura dinspre parcare, pe direcția NE-SV.
Observații stratigrafice:
SI malul de SV

Solul viu este format dintr-un amestec de pământ lutos, de culoare brună, cu pete galbene. Deasupra lui s-a depus un strat de pământ brun cu pigmenți de arsură. El este mai consistent spre N. Un singur fragment de lut ars a fost găsit în acest strat.

Deasupra solului cu arsură este un strat de depunere cu pietriş, pământ brun, pete de nisip galben şi lut. Din acest strat au fost recuperate fragmente ceramice medievale.

Nivelele superioare sunt formate din pietriş. Cel inferior este lipsit de material arheologic, cel superior are pigmenți de arsură, suprapus la rândul lui de alt strat de pământ brun cu pigmenți de arsură. Nivelul superior de pietriş a fost afectat de o groapă cu pământ galben.

Stratul superior, cu l de 0,25-0,30 m, este marcat de resturi vegetale. El a fost depus peste o substrucție din cărămizi.

SI, malul de NE

În stratigrafia şanțului ies în evidență gropi umplute cu nisip, cu pământ cu pietre sau nivelate de stratul superior. Exista un strat de nivelare cu pietriş, unul cu pământ galben şi cel superior, cu resturi vegetale peste care a fost întins un strat brun cu pietriş. Resturile construcției din zidărie au fost acoperite cu acest strat. În profil se regăseşte stratul inferior format din pământ brun cu pigmenți de arsură, evident şi pe malul opus şi un al doilea nivel superior cu pigmenți de arsură.

SII, malul de SV

Groapa de var a fost amenajată în solul viu. Deasupra solului viu a fost depus un strat de pietriş. El a fost suprapus de un nivel de pământ galben cu pigmenți de mortar. În stratul superior cu pământ brun şi pietriş, aflat deasupra umpluturii gropii, a fost amenajată fundația din pietre de râu. Solul de grădină, marcat de rădăcini, măsoară 0,60-0,70 m.

Amenajări, substrucții:

Groapa de var

Groapa de var a fost suprapusă de fundația din pietre de râu. Ea avea d de 2 m şi s-a ad. 0,50 m în solul viu. Pe fundul gropii se vedeau pigmenți de lemn ars. La marginea ei a atras atenția un fragment de scândură. Groapa a fost alimentată pe la S.

Construcție din material durabil

În partea de NE a grădinii au fost dezvelite urmele unei construcții cu fundație din pietre de râu, care s-a ad. 0,30 m în pământ. Elevația construcției era din cărămizi. Fundația avea lățimea de 0,60 m.

Amenajări moderne

SI a înregistrat substrucțiile din material mixt ale unor amenajări moderne din cărămizi pe malul de SV şi ale alteia, pe malul opus, în care a fost folosit betonul.

Materialul arheologic se compune din fragmente ceramice moderne, smălțuite şi medievale, nesmălțuite şi un fragment de la o nervură de boltă din ceramică.

Oală-cahlă fragmentară; l 10,5 cm; d. fund 7,5 cm; d. gură 10,5 cm, ardere oxidantă; roşu-brun; ardere secundară.
Oală-cahlă fragmentară; l 10,5 cm; d. fund 7,5 cm; d. gură 10,5 cm, ardere oxidantă; roşu-brun; ardere secundară.
Oală-cahlă fragmentară; l 10,5 cm; d. fund 7,5 cm; d. gură 10,5 cm, ardere oxidantă; roşu-brun; ardere secundară.
Oală-cahlă fragmentară; d. fund 7,5 cm; ardere oxidantă; roşu-brun; ardere secundară.
Oală-cahlă fragmentară; d. fund 6,5 cm; ardere oxidantă; roşu-brun; ardere secundară.
Fragment de oală-cahlă; d. gură 10,5 cm; ardere oxidantă; roşu-brun.
Fragment de cană cu toartă; ardere oxidantă; roşu-brun.

Stratigrafia grădinii ne arată două nivele de locuire medievale, marcate de pigmenți da arsură şi straturi de nivelare cu pietriş. Urmele construcțiilor din material durabil au apărut în partea superioară a depunerilor stratigrafice menționate, ceea ce le datează în sec. XVI-XVII.

Mai interesantă este groapa cu var aflată la nivelul construcțiilor medievale. Ea are o forma cvasicirculară, cu d. de 2 m. Pe fundul gropii s-au păstrat pigmenți de lemn ars, urme probabile ale arderii varului.

Arheologia unei grădini trebuie să consemneze, dat fiind specificul sitului arheologic în perioada modernă şi contemporană, şi studii de paleoflora. Neavând specialişti în acest domeniu, rămâne să atragem atenția asupra straturilor de pietriş depuse în curte, asupra anexei gospodăreşti şi a fragmentelor de oale-cahle aparținând construcției medievale cu frontul spre strada Mitropoliei. În cursul sec. al XIX-lea curtea inițială a fost transformată în grădină a unei noi locuințe.

În planul oraşului din 1875 lotul nu era divizat, dar nici nu apărarea construcția-anexă descoperită arheologic. Lotul de sine stătător, era legat de casa de pe Fleischergasse 23, situație ce reflectă transformările din sec. XVIII-XIX. [Petre Beşliu Munteanu]

156. Sibiu, jud. Sibiu

Punct: scările Fingerling, str. Argintarilor
Cod sit: 143469.02
Colectiv: Petre Beşliu-Munteanu (MN Brukenthal)

Observațiile arheologice au fost prilejuite de lucrările de reabilitate a scărilor numite tradițional Fingerling, ce coboară spre Piața Aurarilor. Constructorii au demolat scările din

cărămizi şi au săpat şanțuri pentru parapetele actualelor scări. Reamenajarea scărilor a presupus demolarea vechilor scări din cărămizi cu substrucție din material mixt.

Aportul arheologiei a constat în asistență de specialitate, în curățirea unor substrucții de zidărie. Am urmărit raporturile cronologice între clădiri şi scări, între scări şi canalul din cărămizi.

Scările asigurau accesul dinspre Piața Mică spre Piața Aurarilor. Ele sunt pomenite documentar în sec. al XVI-lea împreuna cu fântâna Fingerling. Informațiile arheologice se coroborează cu cele istorice şi cu datele obținute în săpătura arheologică sistematică din Piața Aurarilor.

Am urmărit mai ales situația de pe platforma superioară (spre Piața Mică) şi inferioară (Piața Aurarilor) a scărilor.

Platforma superioară (Platforma 1)

Sub scările din cărămizi se află două ziduri din pietre de râu, late de 20 cm, aflate la distanță de 1 m unul de altul. Este singura urmă evidentă a unei amenajări din material durabil, anterioare scărilor din cărămizi. Scările din cărămizi şi pietre au tăiat canalul din cărămizi principal amenajat de pe mijlocul culoarului. Canalul coboară dinspre Piața Mică spre Piața Aurarilor. El este colmatat cu pământ şi materiale de construcție.

Pentru discuții asupra vechimii construcțiilor din zonă este utilă observația că bolta din cărămizi ce susține aşa zisul turn de poartă este adosată zidului din piatră al casei de locuit de la V.

Platforma inferioară

Un canal din cărămizi iese de sub casa nr. 10. La construcția casei, canalul a fost protejat de un arc din cărămizi. Vârful bolții canalului este la 5 m de intrarea în curtea casei. La nivelul canalului sunt scările din cărămizi şi un pavaj din cărămizi.

Casa de la nr. 9 a fost amenajată în exteriorul unui zid mai vechi din cărămizi şi pietre, zid lat de 0,50 m şi L de 1,50 m. La nivelul vechii fundații, o groapă de stâlp cu d de 0,10 m se adânceşte cu 0,50 m față de nivelul solului medieval. La acelaşi nivel, pavaj din pietre mici de râu şi fragmente de cărămizi. Scările din cărămizi au la bază un rând de pietre. Ele au fost amenajate după un incendiu, când terenul a fost nivelat cu lut.

Casa de la nr. 2 are o parte veche din pietre de râu, cu fundația adâncită în solul medieval ce conține arsură şi cărămizi. Casa s-a extins spre Piața Mică de unde se vede o elevație din cărămizi. Stratul medieval are sub scările din cărămizi l de 0,20 m. Lutul – solul viu se află la -2,60 m sub pervazul geamului.

Arcul datat 1868 se sprijină pe o fundație din pietre de râu lungă de 1 m. La rândul ei, fundația s-a aşezat pe pavajul din cărămizi.

Canalul din cărămizi este lat in interior de 0,50 m. Cărămizile au dimensiunile de 30 x 15 x 5 cm. Scările din cărămizi de dimensiuni 30 x 15 x 5 cm au l de 20 cm. Pe malul şanțului central se văd urme de arsură peste solul viu.

Zidul din piatră al presupusului turn de poartă

Săpătura nu a ajuns la talpa fundației. Zidul se leagă de cel al casei de mai jos printr-un zid format din pietre mari. Sub talpa lui a existat o groapă (naturală ?).

Strada Argintarilor

Pe strada Argintarilor au fost urmărite săpăturile de canalizare şi cele de reabilitare (infrastructura) ale drumului pietonal.

În şanțul de canalizare am văzut un strat masiv de pietriş crescut până la -0,30 -0,40 m. Nu se văd urmele amenajării drumului.

Săpătura pentru substrucția drumului s-a adâncit la -0,50 m față de solul actual, fiind dezvelite părțile superioare ale fundațiilor. Casele fără etaj se sprijină pe arce din cărămizi.

Casa de la nr. 1 are două arce din cărămizi care se văd la nivelul săpăturii actuale. Sunt arce cu raza de 1,70 m şi 2 m, despărțite de zid din piatră lung de 1,50 m.

Casa de la nr. 2 are încorporate trei structuri de zidărie din cărămizi, material mixt şi trei arce din cărămizi. Arcele din cărămizi se sprijină pe stâlpi din piatră lați de 0,50 m. Cărămizile sunt groase de 5-6 cm.

Casa de la nr. 7 are o structură din arce din cărămizi şi una din cărămizi moderne.

În dreptul casei de la numărul 7 este evident un strat consistent de arsură la -0,30 -0,40 m.

Nu au fost evidente urmele unei presupuse fortificații de acces. Nu există urme evidente ale unei scări din lemn anterioară celor din material durabil. Urmele de arsură sunt în legătură ca ansamblul de locuit din sec. XIV-XV.

Din scările sec. XIV-XV nu s-au păstrat decât urmele unei substrucții din piatră.

Canalul din cărămizi este contemporan scărilor din cărămizi, anterioare amenajării din 1863. [Petre Beşliu Munteanu]

157. Sibiu, jud. Sibiu

Punct: str. Azilului, nr. 4 (Spitalul de bătrâni)

Cod sit: 143469.04

Autorizația de cercetare preventivă nr. 186/2007

Colectiv: Petre Beşliu-Munteanu (MN Brukenthal)

Cercetarea arheologică s-a făcut în baza contractului de asistența arheologică cu SC Pro &Des. Autorizația de săpătură arheologică preventivă a fost eliberată în data de 17 iunie 2007 cu numărul 186. Săpătura arheologică s-a desfăşurat în clădirea din strada Azilului, numărul 4: parter, demisoluri, curți interioare.

Cercetarea arheologică în Biserica Azilului s-a desfăşurat în perioada 1991-2007. Din anul 2005, cercetarea arheologică s-a extins în corpurile spitalului şi în strada Azilului. Mai multe rapoarte preliminare şi unul final despre Biserica Azilului au fost deja prezentate la sesiuni de comunicări sau publicate. Monografia *Spitalul medieval din Sibiu* a apărut în 2008.

Puținele fonduri financiare, insuficiența forței de muncă şi situația spațiilor vizate de cercetare au limitat cercetarea arheologică. Nu am afectat prin săpătura arheologică decât magazii şi o curte interioară ruptă de circuitul principal de vizitare. Pentru a nu bloca singurul acces actual am amânat cercetarea terenului dinspre strada Turnului. Casetele practicate au sondat terenul cu potențial arheologic. Cercetarea curții de la V de biserică şi clădirile de la N de biserică a fost obiectivul prioritar.

Cercetarea arheologică s-a extins pe perioada a 25 zile lucrătoare, timp prețios fiind pierdut din cauza infiltrațiilor de apă din canalizare. Casetele de la N şi V de biserică au fost inundate de la -1,80 m. Pentru a atinge solul viu a trebui sa evacuăm apa.

Casetele nu au atins din rațiuni de spațiu şi de securitate a clădirilor decât dimensiuni de 1,50 m X 1,50 m. Raportul preliminar conține informații stratigrafice, planimetrice, materialul arheologic şi concluzii preliminare.

Multe casete fiind plasate între fundații de construcții au surprins doar două profile stratigrafice. Am coroborat informațiile

stratigrafice obținute prin compararea situației de pe toți pereții secțiunilor.

Caseta 1

Sub stratul actual de beton se afla nisip şi la -0,15 m un pavaj din cărămizi de 30 x 15 x 4-5 cm. Pavajul a fost reparat pe o suprafață de 0,50 x 0,50 m. Pe cărămizile folosite la reparație, groase de 22 x 22 x 4 cm, se află arsură. Spre N pavajul s-a lăsat în stratul de umplutură inferior.

Stratul inferior este gros de 1 m şi conține moloz cu material ceramic fragmentar. Peste zidul din piatră vizibil de la -1,30 m se află un strat de pământ brun cu pigmenți de var şi fragmente de cărămizi. Sub el sunt straturi succesive de arsură, lut şi pietriş cu arsură. La -1,90 m este un strat de construcție. Până la -2,30 m stratul de umplutură conține pământ brun-verzui cu multă zgură de fier, arsură şi lut galben. Din cauza infiltrațiilor de apă permanente şi a unei inundații până la nivelul de construcție nu am atins solul viu.

Caseta 2

Sub pavajul actual din pietre de râu se vede pe peretele de V umplutura unui canal actual care suprapune zidul din pietre de râu. Pe peretele de S se află două nivele de pavaje, iar sub ele pământ brun-închis, cu pietriş şi pigmenți de var. Nivelele consistente ale gropilor de morminte se deosebesc prin pigmentația diferită datorată materialului de construcție: gropile din nivelul superior au pigmenți de mortar, cele din nivelul inferior pigmenți de arsură. Sub umplutura gropilor de morminte este un strat de pământ brun cu pete galbene şi pigmenți de arsură, care s-a aşezat pe un strat subțire, de arsură.

Casta 3 are o stratigrafie asemănătoare celei din imediata vecinătate, C2

Caseta 4

Nivelul superior al terenului a fost afectat de constructorii moderni, astfel încât straturile superioare de var şi moloz pot fi atribuite în lipsa materialului arheologic, intervenției recente sau constructorilor medievali care au amenajat culoarul de legătură. Remarcăm straturile de pietriş cu pământ brun închis dintre gropile de morminte, cel de nivelare cu pigmenți de arsură şi nisip din partea inferioară a peretelui de S şi groapa săpată în solul viu umplută cu pământ negru şi arsură.

Caseta 5

Solul actual este format fie din nisip, fie din pământ brun. Înspre zidul de E se afla un pavaj din cărămizi. Sub solul actual este pământ brun cu pigmenți de mortar şi fragmente de cărămizi. Corespunzător fundației de la E se distinge un strat de pământ negru. Sub talpa zidăriei se află nisip cu var (strat construcție), pământ negru şi un strat consistent de pietriş. Pe peretele de V, pietrişul este întrerupt de nivele de pământ negru, fără urme materiale. Săpătura s-a oprit la -1,34 m în steril.

Caseta 6

Nivelul actual de călcare este uşor adâncit în partea din mijloc a casetei. Un strat consistent de moloz, de 0,60 m grosime, s-a format sub nivelul actual de călcare şi deasupra pavajului din cărămizi groase de 0,06 cm. Sub cărămizi sunt straturi subțiri, depuse succesiv de nisip, pământ brun şi moloz. Ele stau pe un strat consistent de pietriş cu nisip galben. Stratul inferior este format din pământ brun cu pigmenți de var. Straturile inferioare sunt alcătuite în ordine descrescătoare din: pietriş cu nisip vinețiu; pământ brun maroniu cu puțini pigmenți de arsură; nisip vinețiu; pământ brun maroniu cu puține urme de arsură; solul viu.

Substrucții, amenajări:

Amenajări moderne (sec. XX - XXI)

Corpul adosat la N de biserică a fost betonat, iar curtea de la V pavată cu pietre de râu.

Amenajări medievale şi post medievale (sec. XIV-XIX)

Pavaje din cărămizi

Corpul de clădire adosat la N de biserică a fost pavat cu cărămizi de 30 x 15 x 4-5 cm. În caseta din camera de la SE nu există urme de pavaj din cărămizi.

Un pavaj din cărămizi a avut amenajarea de la NV bisericii. Cărămizile au fost legate cu lut sau cu mortar. Între ele au fost lăsate goluri (de bârnă?). Configurația cărămizilor şi a bârnelor lasă impresia unor scări şi a unui acces dinspre E.

Demisolul corpului de V ale spitalului cercetate arheologic au avut fragmente de pavaj din cărămizi.

Fundații din pietre de carieră

Caseta 1. Fragment de zid din pietre pe direcția E-V, l de 0,80 m cu talpa la 2 m. La -1,80 m zidul lasă un soclu. În partea superioară sunt cărămizi groase de 5-6 cm, Zidul de la V cu care se țese are aceleaşi caracteristici.

Caseta 2. Fundație din pietre de râu şi fragmente de cărămizi între rosturi, cu lățimea de 0,60 m. Talpa este la -1,95 m. La -1,90 m zidul de la E din C2 lasă un soclul din pietre. Sub această adâncime, fundația este continuată de două rânduri de pietre.

Fundația corpului de legătură între biserică şi corpul de la N este alcătuită din pietre cioplite între care nu se vede liant. Peste fundația bisericii s-a depus mortar cu nisip galben.

Fundații din cărămizi

Corpul adosat la N bisericii are fundația din cărămizi. Talpa zidului de N a camerei cercetate prin C1 este la -1,30 m.

Demisolul sondat în C5 are o fundație superficială cu talpa la -0,50 m, iar fundația de la est are talpa la -0,60 m.

Zidul despărțitor al camerei sondate în C6 are talpa la -0,80 m, iar cel de la S, cu fundația din pietre de râu, are talpa la -1,60 m.

Amenajări medievale (sec. XII-XIII):

Şanțul lat de 0,50 m, săpat în solul viu, a fost amenajat la V de actuala biserică; umplutura din nivelul inferior al C1: multă zgură, fragmente de cărămizi şi lut, bucăți de lemn, o bucată de tencuială cu profil triunghiular lasă deschisă discuția unei instalații pentru reducerea minereului de fier.

Cimitirul

Urmele cimitirului au apărut la V şi la N de biserică.

M1 caseta 2, -1,60 m, E-V, brațele în prelungire, bărbat, aproximativ 30 ani.

M2 caseta 2, -1,70 m, E-V, brațele pe bazin, picioarele îndoite din genunchi, bărbat, 1,65 - 1,70 m, aproximativ 50 ani; tăiat de zidul de la E.

M3, caseta 2, -1,80, sub M2, E-V, brațele pe bazin, bărbat, 1,70 m.

M4, caseta 2, -1,90, tăiat de zidul de la N, brațele pe bazin, bărbat, 1,70 m.

M5, caseta 3, -1,60, E-V, brațele pe bazin, bărbat.

M6 caseta 3, -1,70, E-V.

M7 caseta 3, -1,90 m, E-V, copil, urme de sicriu din lemn.

M8 caseta 4, -0,60 m, E-V, brațele pe bazin, bărbat.

M9 caseta 4, -0,89 m, E-V, brațele pe bazin, femeie, 1,65 m.

M10, caseta 4, -0,70, oasele picioarelor unui bărbat (?), 1,80 m.

În afara acestor resturi de schelete au mai apărut:

- resturile unor oase de copil tăiate de zidul de la N în C1;
- resturile unor oase de copil aflate deasupra soclului zidului de E, C1;
- groapă unde s-au aflat un craniu şi vertebre, C4 bărbat, 1,80 m, aprox. 20 ani. Craniul este teşit uşor lateral stânga;

- sub M oasele deranjate ale unui bărbat, proximativ 60 ani, 1,75 m;
- în C4 au fost reînhumate oasele unui bărbat de 1,75 m, aprox. 50 ani;
- sub M8 s-au aflat oasele unui bărbat de 1,75 m.

Materialul arheologic cuprinde monede de argint, un medalion din cupru, cuie din fier şi ceramică. Monedele au importanța istorică pentru datarea cimitirului şi a construcției de la nordul bisericii.

Piese din metal:

Monedă argint, Parvus, Carol Robert de Anjou, legenda parțial lizibilă, pe av. sigla K, pe rv. (1330?); C1 –0,30 - -0,60 m.

Monedă argint, Parvus, Carol Robert de Anjou sau Ludovic I, 1346-1349; C1 -0,30 - -0,60 m.

Monedă argint fragmentară; C1 -0,30 - -0,60 m. (determinări dr. O. Dudău)

Medalion de cupru, secolul XVIII, cu inscripție formată din inițiale. Pe una din fețe este o cruce cu brațele lățite, pe cealaltă un personaj cu manta şi barbă. Piesa fost descoperită în C1 pe pavajul superior.

Cuiele din fier au capul dreptunghiular, folosite la construcția clădirii sau la confecționarea sicriului.

Piesele au fost curățite şi conservate de Călin Bobic.

Materialul ceramic:

Materialul ceramic este fragmentar. Numai o oală smălțuită în interior s-a păstrat fragmentar. Restul materialului ceramic este constituit din fragmente de veselă medievală şi modernă. Fragmentele ceramice medievale aparțin unor oale şi căni cu picior. Două fragmente aparțin unor cahle cu husar. Ele au fost descoperite în C1, stratul de demolare. Aparțin probabil secolului al XVI-lea. (Planşa I) Fragmentele de cahle-plate ornamentate cu motive vegetale au fost descoperite în C1, stratul de demolare. Datează din secolele XVII - XVIII.

Fragmente de oase de animale:

În C5 au fost descoperite oasele unui porc de aproximativ 80 kg. Fragmentele de oase din C1 sub. -1,80 m nu au fost identificate. Determinările de oase umane şi de animale au fost efectuate de biologul Alexandru Dobrescu

Existența cimitirului la nivelul construcțiilor de lemn susține ipoteza unui aşezământ religios care consacra locul de înmormântare. Urmele bisericii nu sunt destul de consistente pentru a avea certitudinea finalizării şi funcționării ei. Dovezi semnificative de locuire ale construcției din lemn se află însă spre sudul amenajării la baza terasei superioare. Locul era inundabil, lucrări de desecare precedând primele construcții. Urme materiale deosebite, zgură şi materiale de construcție, dovedesc existența unei instalații pentru redus minereul de fier.

Spitalul din piatră a avut doua etape de locuire deosebite stratigrafic printr-un incendiu local. Spațiul central a fost dezvoltat spre N cu unul gospodăresc. Ipoteza extinderii şi spre sud este mai greu de susținut.

După 1292, salonul destinat neputincioşilor s-a transformat într-o biserică, iar spațiul înconjurător, inclusiv terenul camerei de la N, a devenit cimitir. Monedele datate în sec. XIV - XV se aflau în nivelul suprapus cimitirului.

Un spațiu pietonal cobora de pe terasa superioară, trecea prin spatele bisericii şi se intersecta cu strada Faurului. În această perioadă cei nevoiaşi erau adăpostiți, potrivit surselor documentare, şi în clădiri din apropiere.

Reforma a dus la dezvoltarea planului spitalului. Corpul de N s-a refăcut şi s-a dezvoltat spre est, fiind ca şi cel de sud, etajat. Un culoar din cărămizi lega corpurile de N şi S pe la vestul bisericii.

La mijlocul secolului al XVIII-lea, în condiții istorice bine cunoscute, planul spitalului s-a extins spre V, clădirile pentru bolnavi, nevoiaşi, elevele sărace şi personalul de deservire fiind grupate în jurul a două curți interioare. Cercetarea arheologică a surprins urmele unei construcții din material uşor, probabil o magazie adosată spre V vechiului corp de la nordul spitalului. [Petre Beşliu Munteanu]

158. Sic, com. Sic, jud. Cluj

Punct: Biserica reformată

Cod sit: 59425.06

Autorizația de cercetare preventivă nr. 125/2007

Colectiv: Daniela Marcu-Istrate - responsabil, Toma-Cosmin Roman (SC Damasus SRL), Radu Lupescu

Biserica, o construcție din sec. XIII, a dobândit înfățişarea actuală în urma unor transformări succesive din sec. XV, XVIII şi XX. Biserica se află în centrul localității, la întâlnirea a două dintre „cartiere" numite Felszeg şi Csipkeszeg. A fost construită pe o terasă cu pantă abruptă spre S şi E, fundația fiind încastrată într-un sol lutos compact cu pigmenți calcaroşi. Datorită faptului că terasa este înclinată dinspre N spre S, fundația zidului nordic este mai puțin adâncă față de latura opusă (diferența este de 0,60 m).

În elevație biserica prezintă a structură bazilicală compusă din trei nave, un cor principal sprijinit de contraforturi şi două coruri laterale, respectiv un turn masiv pe colțul de SV. Corul lateral nordic este flancat dinspre N de sacristie. Colaterala nordică a fost lărgită înspre N cu o construcție modernă asemănătoare unei nave transversale. Pe latura de V există o singură intrare în biserică, pe axa navei principale. Pe latura de S atât turnul modern cât şi colaterala sudică au intrări separate, ultima fiind protejată şi de un portic. Pe latura de E sacristia are uşă separată şi din exterior. Pe latura de N „transversala" este prevăzută de asemenea cu o uşă şi portic.

În perioada 3-19 mai 2007 în apropierea bisericii s-au desfăşurat cercetări arheologice preventive pentru obținerea unor informații necesare restaurării. Au fost efectuate 8 secțiuni numerotate convențional cu cifre arabe de la 1 la 8. Cota 0,00 a întregii săpături a fost luată de la lespedea din piatră de la intrarea în biserică de pe latura de S (prin portic).

S1 a fost amplasată pe latura de S a bisericii, în dreptul unei crăpături, şi a avut dimensiunile de 1,5 x 3,5 m. După realizarea săpăturii s-a putut constata faptul că fisurile din elevația bisericii nu se continuă şi în fundația acesteia.

În urma adâncirii pe întreaga suprafață a secțiunii s-a putut constata că aici au mai existat şi alte vestigii.

La distanța de aprox. 0,80 m de la fundația laturii de S a bisericii a apărut un zid sec. Construit din bolovani mari de calcar şi legat cu pământ lutos de culoare maroniu deschis amestecat cu lut galben, zidul se află la adâncimea de aproximativ 1,20 - 1,30 m. Interesant este faptul că talpa fundației acestui zid se află la aprox. aceeaşi adâncime cu cea a bisericii. Lățimea zidului este de aprox. 1,35 - 1,40 m. Nu ştim nimic despre funcționalitatea lui, fiind surprins pe un tronson relativ scurt. Poziția apropriată față de biserică exclude ca ele să fi fost contemporane. Zidul sec pare deci să fi aparținut unei construcții anterioare bisericii actuale.

S2 a fost amplasată la intersecția dintre corul lateral de S şi corul principal cu scopul de a documenta relația dintre cele două corpuri de clădire. Dimensiunile acesteia au fost de 1,5 x

2,5 m. Din păcate scopul a fost compromis din cauza construirii subzidirii cu beton din anul 1946. Datorită acestei intervenții mai bine de trei sferturi din stratigrafia secțiunii a fost răscolită. S-a putut observa doar o parte din zidul corului lateral de S a cărei cotă de fundare se situează la ad. de -1,59 m.

S 3 a fost amplasată pe latura de E a bisericii. Scopul acesteia a fost documentarea joncțiunii dintre corul lateral de N şi sacristie dar şi de a observa stratigrafia zonei. Secțiunea a avut dimensiunile de 1,5 x 4 m şi a fost amplasată perpendicular pe biserică. S-a putut constata că nu există nici o diferență între fundația corului lateral de N şi cea a sacristiei.

S4 a fost amplasată pe latura de S a bisericii, la 1 m V de S1 şi a urmărit obținerea unor informații cu privire la relația dintre corul lateral sudic şi colaterala de S. Dimensiunile secțiunii au fost de 1,5 x 6 m. Deşi ambele sunt construite din bolovani mari de calcar şi lespezi mari de gresie (mai multe la partea superioară a fundației) cu mortar, cota de fundare a lor este diferită (aprox, 15-16 cm între cele două corpuri de clădire). Fundația corului este realizată mai neîngrijit prezentând şi un decroş considerabil, dar cea a navei prezintă un parament regulat, cu un decroş foarte îngust.

S5 (1,5 x 2 m) a fost trasată în interiorul bisericii cu scopul de a documenta joncțiunea dintre cor şi colaterala nordică, dar şi pentru a surprinde stratigrafia din interior. Corul prezintă o fundație neîngrijit lucrată, decroşată cu aprox. 0,40 m şi având partea inferioară la -1,19 m.

S6 a avut dimensiunile de 1,5 x 6,15-6,45 m şi a fost trasată perpendicular pe latura de N a bisericii şi la distanța de 6 m de aceasta, cu scopul de a documenta fundația gardului care înconjoară biserica. Cu ocazia aceasta s-a putut obține şi o surprindere a stratigrafiei existente pe latura de N a bisericii.

S7 fost amplasată perpendicular pe fațada de V a bisericii şi a avut dimensiunile de 1,5 x 2,70 m. Existența unor crăpături destul de serioase pe această parte a bisericii a determinat echipa de proiectare să ceară în mod expres cercetarea şi identificarea posibilelor cauze care au stat la baza apariției lor. După înlăturarea trotuarului şi a unui strat de umplutură a apărut un zid construit din bolovani de calcar cu mortar tare. El este amplasat perpendicular pe latura de V a bisericii şi este țesut cu aceasta din urmă. Este foarte posibil ca acest zid să fie de fapt un contrafort mai vechi care susținea fațada de V a bisericii, demolat la un moment dat. Dimensiunile contrafortului sunt de 1,25 m L şi 1,10 m l iar talpa de fundare a lui se află la cota de 0,43 m. La sudul său se află adosată o fundație din beton realizată, foarte probabil, odată cu dărâmarea vechiului turn şi construirea celui actual. Aceasta pare să fie fundația unei părți a laturii de V a bisericii. Talpa fundației din beton se află la cota de 1,45 m.

S8 a fost amplasată perpendicular pe latura de V a bisericii, în zona de întâlnire a turnului nou cu cel vechi. Dimensiunile ei au fost de 1,5 x 2,80 m pentru ca mai apoi, din cauze obiective, secțiunea să fie extinsă pe o porțiune de 1,5 m a laturii de S cu încă 0,60 m. Imediat sub stratul vegetal şi a unui strat consistent de piatră sfărâmată amestecată cu mortar fin a fost surprins un zid (al doilea contrafort de pe latura de V a bisericii) construit din bolovani de calcar cu mortar tare. El este perpendicular pe fațada de V a bisericii, iar talpa fundației se află la adâncimea de 1,17 m. Contrafortul este țesut cu fundația bisericii care ajunge la ad. de 1,11 m. Dimensiunile lui sunt de 1,40 m l şi 2,16 m L.

Stratigrafic vorbind putem spune că peste tot s-a constatat existența aproximativă a aceluiaşi sol viu (8) cu variațiile sale (8 a, 8 b, 8 c şi 8 d). Stratul 8 se poate caracteriza ca fiind unul de culoare galbenă, cleios cu acumulări rare şi mari de săruri care devine amestecat cu lentile foarte subțiri de culoare gri deschis şi maronii (8a). Acesta este stratul de fundare a bisericii surprins în aproape toate secțiunile amplasate, excepție făcând S6 care a fost amplasată pe gardul care înconjoară biserica şi S8 unde fundația a fost realizată pe stratul de înmormântări. În S4 a apărut pe o porțiune redusă un strat de balast natural (8d). O parte a înmormântărilor sunt realizate până pe acest nivel (cum este cazul celor din S3).

Peste acest sol viu se află două straturi de pământ brun (6 şi 7) în care au fost surprinse marea majoritate a mormintelor. Dacă stratul 7 este închis la culoare, stratul 6 este brun deschis. Un alt strat de înmormântare este cel surprins în S5 (stratul 20). El diferă de toate straturile de pământ surprinse în jurul bisericii. Este foarte probabil ca acest pământ să fi fost adus din altă parte aici odată cu efectuarea în mormântărilor.

Urmează straturile moderne în care nu mai avem decât foarte puține morminte. Rărirea acestora are drept cauză mutarea cimitirului la marginea localității în sec. XVI. Peste aceste straturi în care au fost surprinse înmormântări mai avem foarte multe intervenții.

Prin săpătură s-a reuşit documentarea destul de bine a cimitirului din jurul bisericii. Din păcate mormintele au fost fără inventar cu o singură excepție, ceea ce face dificilă delimitarea etapelor de înmormântare. Mormintele timpurii pătrund în general până la solul viu. Cele două straturi deasupra solului viu se remarcă prin mormintele databile pe baza ceramicii din sec. XIV, până spre secolele XVI-XVII.

Câteva morminte au fost tăiate de fundația bisericii. Este vorba de mormintele M3 din S1, M9, M10 din S3, şi M37 din S8. Colțul de SV al bisericii este şi el aşezat pe un strat de înmormântare. Aceste date demonstrează existența unui prim orizont de înmormântări efectuat aici anterior bisericii în forma ei actuală. Restul mormintelor care au fost descoperite pot fi considerate contemporane bisericii actuale.

Înmormântări au fost efectuate şi în interiorul bisericii. În S5 au apărut câteva dintre aceste morminte. Este vorba de M19, M20, M21, M23 şi M24 care pot fi încadrate drept contemporane bisericii actuale. Un singur mormânt a avut inventar din toate cele câte au fost descoperite în secțiuni. Acesta este M8 la care au fost identificate două inele de tâmplă. Mormântul poate fi datat probabil în secolul al XIII-lea, după ce a fost deja terminată construcția bisericii.

Bibliografie:

Documente privind istoria României. C. Transilvania, veacul XI-XIII, I-II. Bucureşti, 1951-1952.

Entz Géza*: Le chantier cictercien de Kerc (Cârța), Acta Historiae Artium*, 9, 1-2 (1963): 3-38.

Entz Géza, *Erdély építészete a 11-13. században.* Kolozsvár, 1994.

Entz Géza, *Erdély építészete a 14-16. században*. Kolozsvár, 1996.

Györffy György, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*. II. Budapest, 1987.

Jakó Zsigmond, *A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei*. I-II. Budapest, 1990.

Lángi József, Mihály Ferenc, *Erdélyi falképek és festett faberendezések*. I. Budapest.

Tagányi Károly, Réthy László, Pokoly József, Kádár József: *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája*. VI. Deés, 1903.

Vătăşianu V., *Istoria artei feudale în Țările Române*, I, Bucureşti, 1959.

159. Silvaşu de Jos, oraş Haţeg, jud. Hunedoara

Punct: Dealul Ţapului

Cod sit: 89601.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 96/2007

Colectiv: Sabin Adrian Luca - responsabil (MN Brukenthal, ULB Sibiu), Cristian Constantin Roman, Sorin Tincu (MCC Hunedoara)

Această staţiune arheologică este amplasată în partea de N a localităţii Silvaşu de Jos, pe coama unui deal intersectat de drumul de exploatare ce uneşte localităţile Silvaşu de Jos şi Ocolişu Mare. Situl, identificat în anul 2005, în urma unor cercetări perieghetice, a beneficiat de prima cercetare preventivă în anul 2006, ocazie cu care se face şi prima ridicare topografică a acestuia.

Campania anului 2007 a coincis cu cercetarea integrală a sfertului A al movilei M1. Sistemul de săpătură aplicat în campania precedentă a respectat şi acest an. Menţionăm faptul că profilurile rezultate în urma săpării sfertului C al movilei au fost conservate.

În această campanie a fost descoperit un singur complex (C12), cercetat parţial. Acesta se încadrează în categoria celor puţin adâncite, de formă cvasi-rectangulară, cu colţurile rotunjite, cu o arhitectură similară complexelor în sfertul C. Au fost surprinse o serie de gropi de stâlpi, cu un diametru de 18-20 cm, pe marginea complexului, dar şi în interiorul acestuia, precum şi urma unui perete de lut ars, slab conservat, prăbuşit în interiorul complexului. Inventarul acestui complex este modest şi constă din puţine fragmente ceramice Coţofeni, precum şi din resturi de debitaj şi unelte în diverse faze de lucru.

În partea de NE a sitului a fost identificat un depozit de roci silicioase, afectat de construcţia drumului de exploatare. De la suprafaţa depozitului au fost recuperate aşchii şi un galet cu urme de desprindere lamelară.

Locul de depozitare al materialelor arheologice este MCC Hunedoara.

Bibliografie:
S. A. Luca *et alli*, CCA 2007, p.334, 335.

Abstract:
In this archaeological campaign the A square of the knoll was totally excavated and a complex (C12) belonging to Coţofeni culture was found. In the proximity of the site, we found an area with silicious rocks and chipped stone remains.

160. Simeria, oraş Simeria, jud. Hunedoara

Punct: În Coastă

Cod sit: 87674.03

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 149/2007

Colectiv: Adrian Ursuţiu – responsabil (IAIA Cluj), Costin Daniel Ţuţuianu, Roxana Stăncescu, Ioana Barbu (MCDR Deva), Imola Kelemen, Szilard Gal

Cercetarea sistematică desfăşurată în octombrie-noiembrie 2007 la Simeria - *În Coastă*, promontoriu situat pe malul stâng al Mureşului, promontoriu cu o înălţime relativă de cca. 15 m faţă de lunca inundabilă a râului, a vizat investigarea şi recuperarea unor complexe de epoca bronzului.

Aria în care se află acest promontoriu face parte din culoarul Mureşului, culoar depresionar intramontan, de origine tectonică, în care este inclusă şi Depresiunea Simeria-Deva, un culoar de vale mult lărgit cu lunci şi terase bine dezvoltate.

Solurile zonei cunosc o anumită variaţie, în funcţie de acţiunea unor factori pedogenetici diferiţi (relief, climă, vegetaţie şi faună, roca şi apa freatică). Astfel, în lunca Mureşului, sunt comune soluri aluviare şi argiloiluviale, pe terase soluri brune, iar pe dealurile piemontane, soluri brun-roşcate de pădure

În anul 1955, cu ocazia unor lucrări de terasament şi exploatare a unei cariere de balast, în hotarul vestic al oraşului Simeria, lângă Săuleşti, pe locul numit *Coastă* a fost descoperită ceramică neagră, lustruită cu caneluri precum şi o urnă bitronconică. Aşezarea ocupă o suprafaţă mare a terasei, situată la aprox. 20-30 m deasupra Mureşului, în imediata lui vecinătate. Primele săpături de salvare au fost iniţiate de către Beniamin Bassa, în anul 1962. Cu această ocazie au fost trasate şi cercetate 9 secţiuni de diverse dimensiuni. În cele 9 unităţi de săpătură a fost descoperită o mare cantitate de ceramică, locuinţe, gropi menajere, care aparţin, după Beniamin Bassa, epocii hallstattiene. În partea vestică a terasei, au fost descoperite şi cercetate 7 morminte, cu un inventar sărac, ce constă în fragmente ceramice care după descriere aparţin Hallstattului.

În anul 1972, dr. Ioan Andriţoiu, redeschide şantierul de la Simeria-Săuleşti, în punctul *În Coastă*, continuând cercetările lui Beniamin Bassa din anul 1972. O parte a materialului a fost utilizat de către Ioan Andriţoiu în teza sa de doctorat (ceramica tip Igriţa). Secţiunile trasate au fost în număr de 6, numerotarea lor continuându-le pe cele ale lui Bassa Beniamin.

Tot în cadrul şantierului de la Simeria-Săuleşti, Beniamin Bassa efectuează o serie de cercetări în punctul *În Vie* sau *La Vie* care se află în imediata apropiere a punctului *În Coastă*. Aici a fost cercetată o necropolă aparţinând evului mediu timpuriu. Mormintele apar foarte aproape de suprafaţă, terenul fiind în pantă şi spălat de apă.

În anul 1971, 1973, dr. Ioan Andriţoiu, reia cercetările arheologice în punctul *În Vie*, efectuând o serie de săpături în urma cărora reuşeşte să descopere 21 de morminte aparţinând sec. XI.

În Repertoriul arheologic al judeţului Hunedoara, punctul *În Vie* este confundat cu cel de *În Coastă* datorită apropierii dintre cele două puncte de interes arheologic. Confuziile create în ceea ce priveşte localizarea punctului *În Vie*, au dus la transferarea necropolei cu tot cu inventar la cel puţin 6 km în amonte pe Mureş, la Simeria-Veche.

Cercetarea sistematică s-a realizat cu finanţare obţinută din sponsorizare.

Obiectivele propuse au fost cercetarea marginii terasei unde au fost identificate complexele arheologice din epoca bronzului.

Au fost trasate două unităţi de săpătură numerotate S1/2007, S2/2007.

S1/2007 având dimensiunile de 4 x 3m, orientată NNV-SSE, a fost plasată la 0,70 m de marginea terasei. Motivul plasării secţiunii în acest punct a fost identificarea, în urma cercetării de teren, a unui complex de epoca bronzului.

În urma săpăturii limitele complexului (Cpl.1) nu au putut fi

identificate în interiorul secțiunii, motiv pentru care s-a desființat martorul de 0,70 m pe o porțiune de 3 m.

Complexul identificat în S1/2007 reprezintă o groapă, a cărei funcționalitate nu poate fi precizată momentan. În interiorul acesteia au fost descoperite vase ceramice întregibile, încadrate la acest moment, la finalul epocii bronzului.

La 0,10 m de Cpl.1 a fost observat şi cercetat Cpl.2 posibil locuință aparținând evului mediu timpuriu.

S2/2007, cu dimensiunile de 10 x 2 m, orientată NNE-SSE, a fost plasată la 0,50 m de marginea terasei. Obiectivul trasării acestei unități arheologice a fost acela de a surprinde limitele complexelor observate în taluzul terasei.

În cadrul acestei secțiuni au fost identificate trei complexe: Cpl.3, Cpl.4, Cpl.5.

Inițial Cpl.3, Cpl.4 au fost considerate locuințe, dar, în urma cercetării s-a dovedit că aveau alte funcțiuni. Complexele conțineau materiale ceramice de epoca bronzului târziu.

Pe profilul terasei şi în urma golirii acestor complexe s-a putut observa intervenția antropică contemporană sub forma unei umpluturi de pietriş.

Cpl.5 reprezintă o locuință semi-adâncită, cu treaptă din lut cruțat. În interior au fost descoperite fragmente de perete din lut ars, cu impresiuni de nuiele, fragmente ceramice şi de chirpic. Materiale ceramice par a aparține sfârşitului epocii bronzului.

Obiectivele cercetărilor viitoare:

- se va continua activitatea de cercetare situl arheologic de la Simeria-*În Coastă*, adăugându-se faze noi prin care să fie posibilă cunoaşterea cât mai în detaliu a fiecărei secvențe de locuire;
- sondarea şi cercetarea întregii terase, inclusiv a părții situate lângă râul Mureş (terasa a fost fragmentată de lucrări moderne) pentru a fi identificate limitele locuirilor din mai multe epoci istorice.

Bibliografie:

Beniamin Bassa, *Şantierul Simeria*, MCA 9, 1970, p. 225-232.

Ioan Andriţoiu, *Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, Bibliotheca Thracologica II, Bucureşti 1992.

Abstract:

The site is situated on a terrace placed on the left part of Mureş River. The aim of the systematical research from Simeria - *In Coasta* was to save some archaeological complexes found when the terrace has been excavated.

Two archaeological unites S1/2007, S2/2007 were traced. Inside them were found four archaeological complexes from late Bronze Age and one complex dated in the Early Medieval Age.

161. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud.Tulcea [(L)Ibida]

Punct: Cetatea fetei

Cod sit: 161277.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 49/2007

Colectiv: Mihaela Iacob - responsabil, Dorel Paraschiv,George Nuțu, Marian Mocanu, Liliana Marcu (ICEM Tulcea), Costel Chiriac, Dan Aparaschivei, Lucian Munteanu (IA Iaşi), Lucrețiu Mihăilescu-Bîrliba (UAIC Iaşi), Alexander Rubel (UAIC – IA Iaşi), Alina Neagu (FIB), Adrian Doboş, Irina Achim (IAB), Andrei Soficaru, Nicolae Mirițoiu (IAFR Bucureşti), Simina Stanc (UAIC Iaşi – Facultatea de Biologie), Bogdan-Alexandru Venedict, Andrei Asăndulesei, Florin Mocanu, Radu-Ştefan Balaur (UAIC Iaşi-Arheoinvest), Radu Pârnău (ISPA Iaşi), Marta Quaranta (Università di Bolognia), Natalia Midvichi, Valentin Piftor, Sever Boțan (absolvenți UAIC Iaşi), Andreea Gheorghiță, Ramona Zaharia, Cristian Iacob, Mihaela Lehoneac, Alina Costaş, Bogdan Voicu, Ionuț Acrudoae, Mădălina Perju (studenți UAIC Iaşi) Ana Ghenea (studentă FIB), alți studenți UAIC Iaşi, UO Constanța

Cercetarea s-a desfăşurat în perioada iulie-septembrie, pe mai multe sectoare, atât în interiorul, cât şi în exteriorul cetății romano-bizantine şi a beneficiat de finanțare din partea Ministerului Culturii şi Cultelor, Rotary Club Iaşi, S.C. Acet Iasi, S.C. Vinuri Dobrogene Tulcea, ICEM Tulcea.

În luna noiembrie a fost finalizată ridicarea topografică (STEREO 70) a întregii porțiuni a cetății liberă de construcții moderne, a aşezării civile şi a necropolelor, suprafața totală însumând peste 80 ha. De asemenea, s-a realizat scanarea tridimensională a suprafeței amintite şi sunt în curs de prelucrare datele pentru reconstituirea cavoului *Tudorka*, a *Turnului 8*, a *Porții de Vest* şi a unei porțiuni a *Curtinei X*.

În ceea ce priveşte studierea osemintelor umane şi a celor de animale din situl Slava Rusă, aceasta este finalizată până la cele descoperite in campania 2006.

În această campanie au fost prelevate mai multe eşantioane pedologice din zonele locuite ce au fost afectate de inundații succesive, ce sunt în curs de prelucrare. De asemenea, sunt în studiu (din punct de vedere al compoziției chimice) resturi de pictură descoperite în cavoul *Tudorka* şi câteva piese romano-bizantine din bronz.

Sectorul *Curtina G*

Dorel Paraschiv, Costel Chiriac, Marian Mocanu, Sever Boțan

SI (secțiunea de control)

La curățenie, în SI (cercetată în campaniile 2001-2003), în profilul de V şi în pământul scurs din acesta, în primele trei carouri (deci în exteriorul cetății) au fost descoperite şapte monede – şase denari republicani, ce se datează între 105 şi 46 a.Chr. şi unul de la Vitellius. De acest depozit trebuie legat un alt denar (emis de Marcus Antonius pentru legiuni) descoperit în c.3 în 2003 şi, cu rezerve, unul de la Vespasianus, din prima campanie (2001), descoperit în interiorul cetății, în apropierea zidului de incintă, pe un nivel cu *terra sigillata* gallică, sticlărie romană timpurie, ceramică de factură locală şi o fibulă ce se datează în sec. I a.Chr.-I p.Chr. Nivelul respectiv este anterior incintei. Tot în *extra muros*, lângă incintă, a fost descoperit un *folles* de la Constantius II cu urme de mortar, probabil căzută din zid.

SIV – Turnul 8

În această campanie am stabilit dimensiunile turnului 8 (turn rectangular). Turnul are laturile de 8,80 x 3,70 m. Am descoperit şi intrarea în turn, în capătul de E al acestuia, ce avea o boltă din cărămizi, parțial prăbuşită. Intrarea are l de 1,80 m. Spre V, aceasta era marcată de un pinten (contrafort) cu laturile de 1,80 x 1,85 m.

Turnul a fost săpat integral până la un nivel cu arsură, pe care am descoperit o monedă din sec. IV, una din sec. VI şi una de la Ferdinand al României, deci, până la acest nivel, au avut

loc intervenții constând în scoaterea pietrei pentru construcții moderne. Până la acest nivel am săpat într-un strat masiv de dărâmătură din pietre, cărămizi şi mortar, ce conținea fragmente ceramice romano-bizantine (în special de la amfore *LR1* şi *LR2*), medievale timpurii (câteva fragmente atipice de la oale-borcan cu brâu alveolar, datate în sec. XI – XII) şi un *mortarium* fragmentar din marmură. Nivelului îi corespunde o plintă cu lățimea maximă de 15 cm, surprinsă doar pe laturile turnului. Acesta se găseşte la ad. de 2,70 m față de punctul 0 al sectorului şi la 1,90 m față de nivelul de la care se păstrează incinta. Aceasta din urmă a fost rasă în perioada modernă până la un nivel de la care începeau asize din cărămizi (se păstrează amprentele acestora în stratul de mortar).

Zidurile turnului, rase, de asemenea, în cea mai mare parte, până la un nivel de la care încep asize din cărămizi, se păstrează pe o înălțime mai mare decât incinta (cu 45 cm, aceasta însemnând -0,35 m față de punctul 0 al sectorului). Deci plinta turnului se găseşte la -2,25 m față de coama zidurilor acestuia şi la -2,60 m față de punctul 0. Nivelul cu arsură amintit mai sus se găseşte, în unele locuri la nivelul plintei, iar în altele la max. 0,10 m sub aceasta. În zona de NV a turnului (în partea superioară) se mai păstrează o asiză din cărămizi.

Profilul zidului interior (ca şi a celui exterior) al turnului arată astfel:
-0,35 m față de punctul 0 - nivel de demantelare (de aici începeau asize din cărămizi);
-0,35-1,25 m - porțiune din pietre de dimensiuni medii (cca. 30 x 20 cm);
-1,20-1,75 m - cinci asize din cărămizi pătrate (utilizate pe toată suprafața construcției, deci şi în zona emplectonului) – cu dimensiunile de 29,5/30 x 4,5/5 cm şi cu un strat de mortar între rosturi gros de 5 – 6,5 cm;
-1,75-2,60 cm (până la plintă) - strat de pietre de dimensiuni medii (ca în partea superioară a turnului).

Pintenul, țesut de incintă, prezintă următorul profil:
-0,80 m față de punctul 0 - nivel de demantelare (de aici, începeau asize din cărămizi, atât la pinten, cât şi la incintă);
-0,80-1,70 m – strat din pietre de mari dimensiuni (70/90 x 20/30 cm);
- ,70-2 m – patru asize din cărămizi pătrate cu latura de cca. 30 cm şi gr. de 4 cm;
-2-2,60/2,70 m (până la nivelul cu arsură) – strat din pietre de mari dimensiuni.

Porțiunea cercetată a incintei (surprinsă pe o h de 1,90 m) e realizată doar din pietre şi mortar; de la nivelul de la care e demantelată începeau asize din cărămizi.

Mortarul din care sunt realizate incinta şi turnul are o culoare roşiatică, deoarece conține multă cărămidă pisată. Fața interioară a turnului, pe toate cele trei laturi, păstrează tencuiala aproape intactă.

Atât zidul turnului, cât şi pintenul se țes de incintă, chiar dacă sunt construite în maniere diferite.

Incinta, pe acest tronson, are o gr. de 3,10 m, iar toate cele trei laturi ale turnului au 2,80 m.

La 0,55-0,60 m de latura nordică a turnului am descoperit zidul identificat în campania 2003 (şi numit „bastion"). Acesta are gr. de 3,05 m; paramentul interior e realizat din pietre de mici dimensiuni legate cu un mortar albicios, iar cel exterior din pietre mari (de 60/80 x 20/40 cm), frumos rostuite. În exterior, zidul nordic a fost surprins pe o h_{max} de 2,20 m.

SII

Pe latura exterioară de V a turnului 8, unde acesta se țese cu incinta, am trasat un sondaj cu dimensiunile de 4 x 1,5 m, orientat aproximativ N – S. În 2003, la – 1,85 m față de cota la care se păstrează incinta (2,65 față de punctul 0), surprinsesem o plintă cu lățimea de 10 – 15 cm. La adâncimea de 4,00 m față de punctul 0 a apărut o altă plintă, cu aceeaşi lățime. Până la această adâncime nu am surprins nici o plintă a incintei, deşi în S III (cercetată în campaniile 2004 – 2006) aceasta a apărut la – 3,10 – 3,20 m. Faza mai timpurie a turnului (porțiunea dintre plinte, ce se păstrează pe o înălțime de 1,35 m, e realizată din pietre de dimensiuni medii şi mortar.

Între zidul exterior (nordic) şi profilul de E al S II am trasat un alt sondaj, cu dimensiunile de 5 x 1,5 m, orientat N – S. La – 1,45 m față de nivelul plintei superioare a turnului 8 (deci la – 4,10 m față de punctul 0) am surprins o plintă cu lățimea de cca. 15 cm. Această plintă e cu 10 cm mai jos decât plinta inferioară a turnului 8, însă acestea sunt, probabil, contemporane. Zidul nordic se păstrează pe o înălțime maximă de 3,35 m de la plintă în S IV şi de 2,55 m în sondajul din S II.

Sector X

Dan Aparaschivei, Ramona Zaharia, Sever Boțan

Deschiderea sectorului X din situl arheologic de la Slava Rusă s-a făcut din necesitatea identificării parcursului incintei cetății romano-bizantine în partea sa de E – S-E – S, dar mai ales pentru a clarifica, pe măsura posibilităților actuale, relația cronologică dintre cetate şi fortificația care străjuia de pe colina din partea de S întreaga arie a cetății şi hinterlandul corespunzător. Practic, nu se poate vorbi la (L)Ibida de o cetate, ci de un sistem de fortificații care, cel mai probabil, s-a dezvoltat etapizat, dar după un proiect inițial unitar. Trasarea unei secțiuni pe incinta cetății, chiar la baza fortificației, este o primă etapă în realizarea unei săpături de amploare în scopul stabilirii relației dintre cele două elemente ale sistemului fortificat. Alături de acestea, în acelaşi sistem mai poate fi înglobat şi un fort care se înalța în partea de V-SV a cetății. Beneficiind deja de cunoscutul plan al lui Al. S. Ştefan, din 1977, şi de schița lui P. Polonic de la sfârşitul sec. al XIX-lea, am dorit verificarea pe teren a direcției incintei cetății la urcarea sa către fortăreața de pe înălțime.

SX (căreia i-am dat numele după numerotarea curtinelor făcută de Al. S. Ştefan) are dimensiunile de 4 x 24 m, orientată aproximativ N-S, şi cu o diferență de nivel de cca. 6,40 m (adâncimile le vom reda în funcție de un punct 0 ales în raport cu limita de S a secțiunii, care este şi cel mai înalt punct). Intenția noastră a fost să surprindem o suprafață cât mai mare din incintă, în ideea lămuririi anumitor aspecte legate de sistemul de construcție utilizat pentru această porțiune de incintă care era zidită în pantă.

Înlăturarea stratului vegetal a fost imediat urmată, la cca. 5,50 m de profilul de S al secțiunii, de surprinderea incintei. Profilarea zidului de incintă a generat şi prima situație surprinzătoare. Practic, primul indiciu scos la iveală a fost o țesătură de ziduri perpendiculare, ceea ce ne făcea să credem că ar fi putut fi vorba de un turn, cu toate că dispunerea sa la baza dealului unde se înalța fortăreața era cel puțin atipică, dacă nu chiar imposibilă. Dezvelirea zidului pe lățimea întregii secțiuni a relevat o altă situație. Practic, incinta are lățimea de 2,10 m înspre profilul de E, până în momentul în care panta se acutizează. Din acest punct, regăsit în secțiunea noastră la cca. 1,70 m de profilul de E, are loc o întărire a zidului prin îngroşarea sa cu circa 1 m, întreaga incintă ajungând până la 3,15 m. Trebuie remarcat că este vorba de o țesere a zidului şi nu o adosare. Prin urmare, a fost prevăzut în proiectul inițial

acest artificiu arhitectonic şi nu este vorba de o intervenție ulterioară. Practic, pentru echilibrarea incintei la urcarea în pantă a fost îngroşată latura de S a cetății. Deteriorarea vizibilă a paramentului din intra – muros a părții consolidante se datorează, se pare, şi solicitării fizice survenite prin poziționarea în pantă, alături, bineînțeles, de distrugerile ulterioare. Practic, pietrele din asizele superioare sunt foarte friabile, iar parte din ele chiar lipsesc. Nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că şi scurgerile de pe versanți pot fi un motiv suplimentar pentru starea destul de precară în care se găsea zidul.

Incinta se prezintă foarte interesant, în *opus mixtum,* cu paramentele construite în partea superioară din piatră de calcar de proastă calitate, friabilă, tăiată neregulat, foarte prost păstrată. Urmează patru asize de cărămidă care îndreaptă zidăria, iar în partea inferioară se întâlnesc blocuri de calcar fasonate, de dimensiuni mai mari, tăiate regulat, mult mai bine conservate. Mortarul este albicios, cu mult var şi scoică sfărmată. Constatăm că nu conține fragmente de cărămidă arsă aşa cum se întâlneşte în celelalte sectoare ale cetății, motiv de reflecție în ceea ce priveşte perioada constructivă a acestui sector al cetății. În schimb, degajarea incintei a scos la iveală o cantitate mare de țiglă, însă, spre deosebire de alte zone ale cetății nu avem în acest sector nici unul dintre semnele care apar curent pe acest tip de material în sectoarele de la Poarta de V sau la Curtină G, respectiv la turnul 8.

În *extra-muros*, la aprox. 1,30 m ad., aproape lipită de zid, s-a profilat o amenajare, probabil o locuință (notată pentru identificare cu L1). Forma, probabil rectangulară, este totuşi destul de greu de confirmat pentru că intră atât în profilul de V, cât şi în cel de S. Limitele sale sunt marcate de un brâu de mortar cu grosimea de aprox. 0,15 - 0,20 m, iar podeaua, destul de consistentă, avea în componență lut galben (pe alocuri) şi pământ negru. Dimensiunile aproximative sunt 0, 80 m dinspre profilul de S, până către incintă şi cca. 1,50 m pe profilul de V. Materialul ceramic foarte divers şi numeros (amfore LR1, LR2, farfurii *Hayes* 3), cel osteologic, la fel, în cantități impresionante, cupe şi pahare de sticlă din diverse forme caracteristice perioadei romano-bizantine, dar mai ales monedele identificate chiar în interiorul acestei amenajări, o datează în sec. al V-lea.

În profilul de V al secțiunii, chiar deasupra L1, se observă o şapă de mortar care este posibil să fie de la o refacere ulterioară a zidului de incintă. Având elementele pe care tocmai le-am expus în ceea ce priveşte datarea locuinței, tindem să credem că este vorba de o ultimă refacere a incintei, în sec. VI.

Secționarea L1 a relevat o nivelare foarte consistentă, de peste 0, 80 m (ea poate continua, dar aceasta este adâncimea maximă la care ne-am oprit în această campanie), în care s-au identificat, de asemenea, câteva zeci de monede de la sfârşitul sec. al IV-lea şi mai ales din sec. al V-lea, fragmente de opaiț, fragmente de pahare de sticlă şi candele tipice pentru sec. IV-V, piese de bronz (fragmente de catarame, tăblițe, nituri, aplice), plumb (un pond, tăblițe, bile) şi fier (scoabe, cuie, zgură de fier), ceramică în cantitate mare şi oase de animale, în special de păsări, bovine, peşti şi ovicaprine.

Cât priveşte săpătura din intra-muros, ne-am adâncit doar în porțiunea din secțiune care prezenta siguranță, respectiv până la îngroşarea incintei. Friabilitatea materialului litic din asizele superioare ale acestui artificiu arhitectonic ne-a obligat să păstrăm un martor de siguranță în fața sa. Prin adâncirea până la 1,50 m din elevația zidului am constatat că blochetele de calcar fasonat, mult mai solide şi bine păstrate, ofereau o mai mare siguranță pe toată suprafața incintei, inclusiv în partea îngroşată. Ca o descoperire importantă în contextul dat semnalăm o monedă de sfârşit de sec. IV ieşită chiar din mortar, ceea ce ar putea conferi un *terminus post quem* pentru datarea zidului, sau, cel puțin, pentru o eventuală fază de reconstrucție sau refacere.

În paralel cu adâncirea către fundația incintei am dezvoltat săpătura şi în interiorul cetății, spre nordul secțiunii. Diferența mare de nivel ne-a obligat să abordăm metoda de excavare în trepte. Scopul a fost identificarea urmelor de locuire intra-murană din apropierea incintei de SSE.

La cca. 3,70 m de incintă, spre N, la o ad. de 4,85 m, am identificat un vas de provizii de dimensiuni mari, *dolium*, păstrat foarte bine, dar fără buză, fragmente din aceasta găsindu-le în apropiere. Pentru a nu grăbi săpătura, am preferat să profilăm doar vasul, pentru a-i afla dimensiunile aproximative. Astfel, după dezvelirea a mai puțin de jumătate din înălțimea sa, cca. 0,80 m, am putut măsura o circumferință de 3,90 m, iar în partea superioară diametrul gurii este de aproximativ 1 m. Prin extinderea săpăturii am mai scos la iveală, aproape lipite, încă două *dolia,* de aceleaşi dimensiuni. Unul dintre ele, situat în imediata apropiere a vasului prezentat, are rupt circa un sfert din partea sa superioară. Din cel de-al treilea am putut scoate doar cca. 1/5 din circumferință, restul intrând în profilul de V. Oricum, cel mai probabil, cele trei vase făceau parte dintr-un depozit mult mai vast, de vreme ce într-o secțiune de 4 m lățime am putut identifica deja trei vase de asemenea dimensiuni. La o distanță de 2,30 m de primul chiup s-a mai descoperit o nouă monedă cu urme de mortar, tot de sfârşit de sec. IV.

În tentativa de a atinge nivelul de călcare corespunzător momentului ridicării zidului, la o ad. de cca. 3,75 m (2,20 m din elevația zidului), chiar la zona de joncțiune a zidului de 2,10 m cu întăritura de 1 m, a ieşit o blochetă solidă de calcar, cu dimensiunile de 0,50/0,25 m. Din păcate, insuficiența timpului ne-a oprit să ne adâncim pe această porțiune pentru a desluşi utilitatea acestui element în ridicarea incintei, urmând ca următoarea campanie să ne ofere răspunsul la această dilemă.

În c.2 al secțiunii, adică aproape de extremitatea sa nordică, în intra-muros, la o ad. de 6,60 m, se profilează un zid din piatră, păstrat în condiții foarte precare, cu excepția a două blochete de dimensiuni mai mari. Zidul este legat cu pământ, dar se pare că a fost demantelat, surprinzându-l doar pe o distanță de cca. 1,50 m. Starea foarte proastă în care se păstrează ne împiedică să facem speculații referitoare la utilitatea sa. Trebuie menționat că zona cetății care face obiectul cercetării noastre a fost intens locuită şi „exploatată" până în anii '70 de către o comunitate de romi rudari, care au scos piatră utilizată ulterior în scopuri personale.

Câteva concluzii foarte interesante reies în urma cercetării efectuate, chiar dacă lămurirea deplină a unor aspecte necesită noi campanii de săpătură. În primul rând, se constată că direcția urmată de incintă nu corespunde întru totul celei din planul elaborat de Al. S. Ştefan în 1977, ea suferind o deviație, către V, şi implicit făcând un unghi în momentul în care începe să urce panta. Totuşi, intervenția inginerească a specialiştilor antici cu îngroşarea incintei are loc nu chiar la începutul urcuşului, ci în momentul în care panta se acutizează. Se impunea acest artificiu pentru că zidul nu urca abrupt, ci tăia oblic panta, riscând să se prăbuşească datorită înclinării sale.

Unul din scopurile următoarei campanii este tocmai identificarea fundației incintei pentru a desluşi dispozitivul de fixare a zidului pe stânca ce se găsea, probabil, pe respectiva colină.

Cele trei *dolia* descoperite în secțiune, în imediata apropiere a incintei, alături de materialul ceramic, osteologic,

fragmentele de opaiț, de sticlă, dar mai ales numărul mare de monede, coroborate cu poziția strategică şi lipsită de mari probleme de apărare sunt argumente pentru identificarea zonei de S-E a cetății cu o arie destinată activităților comerciale. Cert este că avem de-a face cu o activitate intensă, sugerată de materialele arheologice descoperite şi databile în sec. IV-VI.

În următoarea campanie obiectivele propuse sunt dezvelirea şi golirea vaselor de provizie, în paralel cu adâncirea până la fundația incintei pentru a identifica toate elementele constructive şi modalitățile de execuție, dar şi dezvoltarea săpăturii în zona extra-muros, de acolo de unde a fost scos cel mai mult material arheologic.

Sector T10

Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, Andrei Soficaru, Alina Neagu, Andreea Gheorghiță, Cristian Iacob

În campania din 2007 am încercat să surprindem o relație cronologică între clădirile descoperite în acest sector[1] şi zidul de incintă în zona de NE. În acest scop am trasat o secțiune, perpendiculară pe zidul de incintă. Secțiunea are o lungime de 22 m şi o lățime de 4m. Stratul gros de moloz scos până la dezvelirea unui turn indică o activitate modernă în acel loc, ştiut fiind faptul că scoaterea pietrei din zidurile cetății s-a desfăşurat până în 2001. Turnul descoperit are o formă semicirculară şi a fost dezvelit până la ad. de 1 m. La 9 m N de turn (aşadar extre-muros) a fost descoperit un schelet de copil, ce nu se află în conexiune anatomică. Adâncimea la care a fost descoperit scheletul este de 0,77 m. În partea superioară a secțiunii (în care s-a concentrat săpătura) a fost scos la iveală material ceramic datând din sec. IV-VI. În partea dinspre N a secțiunii, nu am reuşit să degajăm decât un strat destul de gros de deşeuri moderne.

Sectorul Extra muros vest III

Dorel Paraschiv, Andreea Gheorghiță

În campania 2006 am trasat o secțiune la cca. 300 m V de curtina E, cu dimensiunile de 20 x 2 m, orientată N-S, în care am descoperit mai multe straturi de depuneri, cu materiale arheologice datate în sec. IV-V p.Chr. (peste 500 fragmente ceramice, aproape 100 de monede, fibule, piese din sticlă etc.). La sfârşitul campaniei, ne-am oprit într-un strat de pământ aluvionar, ce conținea materiale arheologice, la ad. de 4,40 m față de nivelul actual de călcare. Săpătura n-a mai putut fi continuată, datorită umidității solului. În această campanie am reuşit să efectuăm un sondaj în jumătatea estică a c.8-9, în acelaşi strat de pământ aluvionar, până la -5,25 m, adâncime la care nu au mai apărut materiale arheologice. În porțiunea săpată au apărut aceleaşi piese ca în campania precedentă (o monedă datată în sec. IV, amfore *LR1*, *LR2*, farfurii *Hayes 3* etc.).

Sector Extra-muros NV III

George Nuțu, Alina Neagu, Natalia Midvichi, Valentin Piftor, studenți UAIC Iaşi

Cercetările în acest punct, situat la aprox. 150 m NV de incinta de N a (L)Ibidei au avut ca scop salvarea unui tronson de zid legat cu mortar apărut în urma lucrărilor agricole efectuate în toamna anului 2006. Cu această ocazie, a apărut colțul unui edificiu puternic afectat de utilajele agricole.

Pentru lămurirea acestei situații am deschis o casetă de 6 x 6 m pe direcția N-S. După înlăturarea vegetalului, la 0,25-0,40 m adâncime au apărut două morminte în cistă din piatră.

M137 a fost primul mormânt cercetat. Dimensiunile cistei sunt 3,20 x 1,90 m, este orientată V-E şi este construită din blochete de dimensiuni medii, sumar fasonate şi legate cu pământ. Zidurile cistei s-au păstrat pe 3-5 asize. La nivelul primei asize din elevație s-au observat urme de mortar. În aceste condiții putem presupune că cista a avut un "capac" din dale mari legate cu mortar.

Scheletul defunctului a fost descoperit la 1,90 m ad. şi este puternic deranjat. Trebuie remarcat că acesta nu păstrează direcția cistei fiind orientat NE-SV. Scheletul este de adult, şi a fost descoperit în decubit dorsal; s-a păstrat fragmentar femurul drept iar în partea inferioară a acestuia, calcaneul şi câteva metatarsiene; tibiile sunt bine păstrate. Cele două piroane descoperite în zona tibiilor şi unul în partea superioară a femurului drept demonstrează că defunctul a fost înmormântat în sicriu. Nu au fost descoperite materiale arheologice.

M138 a fost descoperit la 1,95 m S de M137. Zidurile cistei, orientată V-E, se păstrează pe 4-6 asize (prima asiză este la 0,70 m ad.). Caracteristicile constructive ale cistei lui M138 sunt identice cu cele ale mormântului anterior: blochete mici şi medii, sumar fasonate şi legate cu pământ iar la nivelul primei asize din elevație se poate observa, ca şi în cazul lui M137 acelaşi strat de mortar alb-roşiatic care ne face să credem că şi în cazul acestui mormânt exista un capac din dale legate cu mortar. Lățimea zidurilor este de 0,50-0,60 m.

Scheletul, aparținând unui adult, a fost descoperit la 2 m ad., în colțul de NV al cistei. Păstrat fragmentar şi puternic deranjat, scheletul era orientat NE-SV (cu capul la SV), în decubit dorsal. S-au păstrat câteva fragmente de craniu şi coaste, clavicula dreaptă şi brațul drept în timp ce partea stângă a corpului intra sub profilul de N, sub zidul nordic al cistei. Pentru clarificarea situației şi efectuarea analizei antropologice am deschis o nişă în profilul de N: au mai fost descoperite câteva fragmente din bazin, femurele şi tibiile, bine păstrate şi aflate în conexiune anatomică.

Defunctul a fost înmormântat în sicriu dovada fiind un fragment de lemn descoperit în zona tibiei stângi şi două cuie, unul în zona bazinului şi celălalt lângă humerusul drept.

Ambele morminte nu au avut inventar; cele câteva fragmente ceramice descoperite în pământul din interiorul cistelor, antrenate aici, pledează pentru o încadrare cronologică în perioada romană bizantină a acestor morminte. Trebuie subliniat că punctul se află pe un platou pe care continuă marea necropolă târzie a (L)Ibidei.

Sector Fântâna Seacă

Colectiv: George Nuțu, Lucian Munteanu, Natalia Midvichi, Alina Neagu, studenți UAIC Iaşi

Cercetările din acest punct aflat in zona extramurană a oraşului (L)Ibida au avut drept scop lămurirea unei situații arheologice cunoscută din 2006, când în urma lucrărilor agricole la suprafața solului au apărut numeroase zone cu piatră fasonata, *tegulae* şi olane romane.

Din punct de vedere geografic, această zona, o vale închisă pe doua laturi de pădure (N şi E), se află la cca. 2,5 km spre N de fortificația romano-bizantină. În anul 2006 cercetările din acest punct s-au concentrat pe un deal aflat la S de punctul din anul acesta. În cele trei secțiuni făcute în 2006 au apărut numeroase fragmente de zidărie romana, dar se pare ca întreaga locuire a fost „rasă" de mijloacele agricole mecanizate.

Pentru a preîntâmpina o situație similară, anul acesta ne-am concentrat cercetările asupra văii, aflate la N de punctul de

anul trecut, la două edificii, numite convenţional EI şi EII. Au fost trasate şase secţiuni cu dimensiunile 2 x 20 m. (în EI) şi o secţiune de 2 x 10 m. (în EII), orientate N-S şi împărţite în 10, respectiv 5 carouri. Între secţiuni au fost lăsaţi martori de 1 m.

Edificiul I

SI – nivelul arheologic este puternic afectat de lucrările agricole. Am surprins un nivel compact de *tegula*e şi olane amestecate cu fragmente de chiup. Dimensiunile acestora sunt 0,20 x 0,25 m., iar ca ornamentaţie se remarcă chenarul folosit la majoritatea pieselor. În c.3, la 0,20-0,30 m. a fost descoperit colţul zidului din SIII, care păstrează aceleaşi caracteristici constructive. Spre profilul de E acest zid este continuat de o şapă de mortar cu o gr. de 0,10 m. Dacă avem în vedere caracterul agrar al zonei şi cel de magazie al acestui edificiu putem considera această şapă ca pe o zonă de uscare a grânelor înainte de a fi depozitate în *dolia*. Un chiup (nr. 1) a fost descoperit între c.6-7, la -0,20 m ad. D_{max} al acestuia este de 1,30 m, iar $gr._{medie}$ a pereţilor este de 0,5-0,7 m. Chiupul se află amplasat la 0,30 m. de zidul apărut în SIII, care continuă pe direcţia NV–SE. La capătul de N al şapei a fost descoperită o bază din calcar cretacic de Babadag, cu dimensiunile de 0,75 x 0,75 m. Pe mijlocul a două din laturi, această bază prezintă doua caneluri (0,12 x 0,6 m) dispuse simetric şi continuate pe suprafaţa plană de o şănţuire cu dimensiunile 0,2 x 0,7 m.

SIII – a fost prima secţiune trasată de la E. În primele două carouri nu au fost semnalate urme arheologice. în jumătatea nordică a acesteia a apărut, la ad. de -0, 30-0,40 m un zid orientat NV–SE, alcătuit din blochete de dimensiuni mari şi medii, legate cu pământ şi sumar fasonate. Pe paramentul interior, spre profilul de V, zidul legat cu pământ este continuat de unul alcătuit din pietre legate cu mortar şi păstrate pe 2-3 asize. Păstrarea martorului dintre SIII şi SI nu ne-a îngăduit lămurirea acestei situaţii dar această structură legată cu mortar este posibil să facă parte din platforma descoperită în SI.

SII – a fost trasată la V de SI, lângă profilul de S au apărut câteva dale de dimensiuni mici care sugerează existenţa unui pavaj, continuat de un nivel de dărâmătură alcătuit din pietre sumar fasonate, *tegulae* şi olane. În c.3-4 a fost descoperit un zid orientat NV–SE, păstrat pe 2 asize, de factură diferită faţă de cele din SIII şi SI. Spre N acest zid este continuat de şapa de mortar din SI, aflată la ad. de 0,30-0,40 m. În c.5-6 a fost descoperit un alt chiup (nr.2) cu d_{max} de 1,45 m. şi $gr._{medie}$ a pereţilor de 0,5-0,7 m.

SIV

În această secţiune au fost descoperite trei chiupuri (nr.3-5), puternic afectate de lucrările agricole. Ad_{medie} la care au fost descoperite este de -0,25 m. În c.6, la -0,20 m adâncime a fost descoperit un tronson de zid orientat NV-SE şi cu o gr. de 0,65 m. Zidul, cu L de 0,95 m a constituit baza unui pilon de zidărie pentru susţinerea acoperişului. Perpendicular pe orientarea acestui zid, lângă profilul de V a fost descoperită o lespede din calcar fasonat, cu dimensiunile de 0,65-0,44 m, posibil baza unui alt pilon. Spre capătul de N al secţiunii a fost descoperit un capac de chiup, lângă profilul de V iar pe cel de E, la -0,25 m a apărut un fragment din chiupul nr.3 din SIII.

SV

În c.2 – 3, la ad. -0,25 m pe profilul de E şi -0,40 m pe profilul de V a apărut un nou tronson de zid, orientat NV – SE. Acest zid păstrat pe două asize are o lăţime de 0,60 - 0,70 m şi o lungime de 1,50 m şi este alcătuit din blochete mari, bine fasonate (în parament). Spre profilul de V paramentul este distrus. În c.3-4 la ad. de 0,30-0,40 m a apărut un nivel compact de *tegulae* şi olane fragmentare continuate de un zid orientat V-E, diferit ca structură şi alcătuire, faţă de cel anterior (c.2-3). Lăţimea acestui zid este de 0,60-0,65 m şi este alcătuit din blochete mici şi medii, sumar fasonate. În c.4-5, la 0,2 m distanţă de zid, pe profilul de V, a apărut o structură semicirculară de piatră (la -0,50 m ad.), un posibil dublaj al unui chiup. De la această structură şi până la capătul nordic al secţiunii a fost descoperit un nivel continuu de *tegulae*, majoritatea fragmentare. În c.8 de -0,45 m adâncime a apărut o lespede din calcar (0,58 x 0,35 m). La 0,9 m de această lespede în profilul de V a fost descoperită o altă lespede cu dimensiunile 0,75 x 0,40 m orientată similar. Pe această ultimă lespede se păstrează urmele unei elevaţii alcătuită din straturi alternante din piatră şi cărămidă. Aceste lespezi reprezintă dovada existenţei în cadrul planimetriei edificiului a unor piloni din zidărie cu rol de susţinere a acoperişului edificiului şi justifică existenţa tronsoanelor de zid descoperite în SIV şi SV, care aveau rolul atât de susţinere a acoperişului cât şi de întărire a structurii interne a acestui edificiu.

Materialul arheologic, redus, este alcătuit din ceramică (fragmente de amfore, oale de bucătărie), monede şi o cataramă specifică sec. IV.

Edificiul II

Acest edificiu se află la cca. 70 - 80 m E de primul, în zona joasă a văii. În acest punct am trasat o singură secţiune (SI), orientată N – S, având dimensiunile 2 x 10 m. Şi în acest punct lucrările agricole au afectat stratul arheologic.

În c.1, la -0,30 m a apărut un nivel compact de *tegulae* şi olane amestecat cu fragmente de chiup. În secţiune au fost descoperite două chiupuri. Primul a fost descoperit în c.1 spre profilul de E. Se mai păstrează doar baza şi 0,10-0,15 m din elevaţia pereţilor ($gr._{medie}$ 0,6-0,8 m). În imediata apropiere a acestora, spre profilul de V a apărut o buză de chiup completă de tip inelar provenind probabil de la chiupul numărul 1. Al doilea chiup a fost descoperit în c.2-3, la -0,40 m adâncime şi se păstrează într-o proporţie mai mică decât chiupul nr.1. Spre capătul nordic al secţiunii a fost descoperit un zid orientat NV–SE, alcătuit din blochete mici, legate cu pământ (dimensiunile medii ale dalelor 0,40 x 0,30 m), continuat spre N de un pavaj alcătuit din pietre plate din calcar de Babadag, bine fasonate. Acest pavaj a fost distrus în mare parte de lucrările agricole.

Materialul arheologic, redus cantitativ, a fost descoperit în totalitate în nivelul de dărâmătură din interiorul chiupului nr. 2 şi constă din fragmente de amfor *LR2* şi oale de bucătărie. Singurul obiect metalic, un tarpan (*falx silvatica*), a fost descoperit în c.4, sub o dală de pavaj.

În urma cercetărilor de anul acesta, din punctul Fântâna Seacă, considerăm că avem de a face cu o serie de edificii cu rol agricol din imediata apropiere a (L)Ibidei, datate în sec. IV p.Chr.

Analiza arheozoologică a resturilor faunistice din situl de la Slava Rusă

Simina Stanc

Analiza arheozoologică a resturilor faunistice a urmărit identificarea anatomică şi taxonomică a acestora, permiţând astfel estimarea ponderii relative pe care au avut-o diverse specii animale în cadrul economiei alimentare a populaţiei umane, precum şi evaluarea resurselor animale utilizate în alimentaţie.

Cuantificarea resturilor arheozoologice provenite din Sectorul Curtina G (campania anului 2005)

Cele 10557 resturi sunt de origine menajeră şi provin de la moluşte, peşti, păsări şi mamifere.

Cuantificarea resturilor arheozoologice provenite din Sectorul extra-muros N1 (campania anului 2006)

Au fost adunate 1037 resturi faunistice, provenite de la mamifere, păsări şi peşti. Alte patru fragmente aparţin speciei *Homo sapiens*. Resturile de peşti şi păsări sunt într-o proporţie redusă, cea mai mare parte dintre resturi provenind de la mamifere. Fragmentele aparţinând păsărilor nu au putut fi identificate specific. Resturile de peşti provin de la crap şi somn.

Cuantificarea resturilor arheozoologice provenite din Sectorul Extra Muros V3 (campania anului 2006)

Cele 422 resturi provin de la mamifere, păsări şi peşti.

Analizele arheozoologice realizate indică ca modalităţi principale de exploatare a resurselor faunistice următoarele activităţi: pescuitul, vânătoarea şi creşterea animalelor domestice.

Pescuitul

Resturile de peşti cele mai numeroase au fost identificate în eşantionul din sectorul Curtina G şi sunt reprezentate de solzi şi oase care provin de la teleosteeni şi sturioni. Dintre cele 8337 resturi care aparţin peştilor, numai 2024 au fost identificate specific. Taxonii identificaţi sunt: *Acipenser sp.* (sturion), *Esox lucius* (ştiucă), *Abramis brama* (plătică), *Aspius aspius* (avat), *Cyprinus carpio* (crap), *Pelecus culturatus* (sabiţă), *Rutilus rutilus* (babuşca), *Tinca tinca* (lin), *Silurus glanis* (somn), *Scardinius erythrophthalmus* (roşioară), *Blicca bjoerkna* (batca), *Perca fluviatilis* (biban) şi *Stizostedion lucioperca* (şalău). Ponderea cea mai mare, ca număr de resturi identificate, cât şi ca număr de indivizi estimaţi o are crapul, el reprezentând 64% din totalul resturilor identificate. Aceasta specie este urmată de somn şi apoi şalău. *Aspius aspius*, *Blicca bjoerkna*, *Pelecus culturatus*, *Scardinius erythrophthalmus, Tinca tinca, Perca fluviatilis* au o frecvenţă foarte redusă, fiecare dintre ele nedepăşind 0,5% din totalul resturilor identificate.

În eşantionul din Sectorul Extra Muros N1 şi extra Muros V3 au fost identificate fragmente care provin de la crap şi somn.

Vânătoarea

În eşantionul provenit din Sectorul Curtina G mamiferele sălbatice au o slabă reprezentare; din totalul resturilor de mamifere identificate, numai 36 aparţin celor sălbatice, adică 5,3%. Speciile de mamifere sălbatice identificate sunt: *Cervus elaphus* (cerb), *Sus scrofa* (mistreţ), *Capreolus capreolus* (căprior), *Lepus europaeus* (iepure de câmp), *Vulpes vulpes* (vulpe), *Meles meles* (bursuc). Cele mai multe resturi au fost identificate pentru vulpe, căprior şi iepure.

Pentru eşantioanele adunate din Sectoarele Extra Muros N1 şi V3 ale sitului de la Slava Rusă, ponderea resturilor de mamifere domestice este puţin mai ridicată, 11%, respectiv 6,3% din totalul resturilor identificate ca aparţinând mamiferelor. Între mamiferele sălbatice, cerbul are cea mai ridicată pondere.

Creşterea animalelor

În toate eşantioanele luate în studiu s-au înregistrat procente ridicate pentru animalele domestice.

Alături de pescuit, creşterea animalelor era principala sursă de proteină animală pentru populaţia de la Slava Rusă. Din totalul resturilor atribuite mamiferelor, cele de la mamiferele domestice au o pondere de 94,72%, pentru eşantionul din Sectorul Curtina G.

Pentru eşantioanele din Sectoarele Extra Muros N1 şi V3 ale sitului Slava Rusă, în cadrul grupului mamiferelor, cele domestice au o pondere mare (96%, respectiv 94%), în comparaţie cu cele sălbatice, ceea ce demonstrează importanţa pe care o avea creşterea animalelor domestice.

Speciile de mamifere domestice identificate în eşantioane sunt: *Bos taurus* (bovină domestică), *Ovis aries* (oaie), *Capra hircus* (capră), *Sus domesticus* (porc), *Equus caballus* (cal), *Equus asinus* (măgar), *Canis familiaris* (câine), *Felis domestica* (pisică). Ultimele două specii, câinele şi pisica, nu au importanţă în economia alimentară a populaţiei de la Slava Rusă.

Lista speciilor domestice identificate apare destul de cuprinzătoare, având atât păsări cât şi mamifere, iar compoziţia generală a şeptelului apare relativ omogenă pentru această aşezare.

Animalele domestice care predomină, atât prin numărul resturilor, cât şi prin numărul indivizilor estimaţi, sunt bovinele, ovicaprinele şi porcinele.

Frecvenţa calului în cadrul eşantioanelor faunistice este în general scăzută.

Asinul domestic, folosit probabil numai pentru tracţiune, a fost identificat la Slava Rusă, dar cu un număr foarte mic de resturi.

Prezenţa câinelui şi a pisicii este relativ constantă, frecvenţa resturilor de pisică este redusă, faţă de cea a câinelui.

Cota reală de folosire a păsărilor domestice în alimentaţie nu corespunde întru totul rezultatelor arheozoologice obţinute, care dau valori reduse ale frecvenţelor de resturi. În acest caz, trebuie luată în considerare şansa redusă de conservare a acestor oase fragile, supuse de la bun început nu numai acţiunilor distructive antropice, ci şi a carnivorelor domestice (câinele şi pisica).

Consumarea cărnii de cal era probabil doar ocazională probabil, determinată de momente de criză alimentară sau/şi de valorificare în alimentaţie a exemplarelor accidentate.

Anexa 8

Raport topografic, cetatea [L]Ibida, sat Slava Rusă, jud.Tulcea

Bogdan-Alexandru Venedict, Andrei Asăndulesei, Florin Mocanu, Radu-Ştefan Balaur

Cercetarea arheologică din 2007 a avut în vedere şi realizarea unor măsurători de înaltă precizie pentru realizarea planului topografic şi reconstituirea unor obiective ce ţin de săpăturile arheologice efectuate în anii anteriori (reconstituirea 3D a cavoului şi a unei bucăţi a zidului de incintă a cetăţii (L)Ibida. Având în vedere că în cadrul Platformei de Cercetare Interdisciplinară în domeniul Arheologiei ArheoInvest de la Facultatea de Istorie se urmăreşte realizarea unei baze de date gestionată printr-un sistem GIS (Geographic Information System), măsurătorile efectuate în acest an reprezintă o primă etapă în cadrul acestui proiect.

Obiectivele urmărite au fost:

- delimitarea topografică a rezervaţiei arheologice.
- ridicarea topografică a rezervaţiei arheologice.
- măsurători de înaltă precizie pentru secţiunile realizate în cadrul acestei campanii.
- propuneri de reconstituire digitala 3D (pentru punctul "Cavou" şi o parte din zidul de incinta din sectorele Curtina G, T 8 şi Sector X (Cyclone v.5.8, Autodesk 3D Studio Max).
- crearea unei baze de date având imaginea digitala completă a rezervaţiei arheologice realizată prin scanare 3D cu laser.

Pentru efectuarea lucrărilor de teren, au fost utilizate următoarele echipamente: scaner 3D cu laser Leica

ScanStation HDS 3600, stație totală Leica TPS 1201 şi GPS Leica 1200.

Pentru georeferențierea "norilor de puncte" obținuți în urma scanării 3D s-au folosit ca puncte de sprijin bornele din Sistemul Geodezic Național având coordonatele (N, E, El) încadrate in Sistemul de Proiecție Planimetric Stereografic 1970.

Note:
1. vezi CCA 2005, CCA 2006.

162. Slăveni, com. Gostavățu, jud. Olt

Punct: Cetate

Cod sit: 127162.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 145/2007

Colectiv: Dorel Bondoc (MO Craiova)

Campania de săpături arheologice din castrul roman de la Slăveni, comuna Gostavățu, județul Olt, campania 2007, s-au desfăşurat în perioada 12-30 noiembrie. Săpătura a avut caracter sistematic fiind autorizată de MCC, DGPCN, prin autorizația nr. 145/2007. Fondurile băneşti necesare au fost alocate pe bază de proiect MO Craiova, de către Consiliul Județean Dolj.

Intervenția MO Craiova a fost cu atât mai necesară având în vedere intervențiile edilitare neautorizate şi distructive efectuate în perimetrul castrului: amenajarea unui teren de fotbal în *raetentura sinistra* şi *latus sinistrum*, construirea neautorizată de tribune şi vestiare pe *agger*-ul castrului pentru spectatorii şi respectiv pentru jucătorii de la meciurile de fotbal, instalarea de stâlpi de beton pentru iluminatul pe timp de noapte pe *via decumana* în vederea amenajării în perimetrul castrului a spectacolelor publice de tip bâlci, depozitarea de gunoaie în *fossae*-ele castrului, extinderea proprietăților private spre vecinătatea castrului (mai ales pe latura de N, unde *fossae*-le castrului se găsesc în curțile oamenilor).

Nu în ultimul rând trebuie menționată aici săparea de către Primăria Gostavățu a unui şanț în interiorul castrului pe direcția E-V, lung de cca. 200 m şi adânc de cca. 0,70 m, şi pe direcția N-S a două şanțuri lungi de cca. 180 m, cu aceeaşi adâncime. Rostul acestor săpături neautorizate ar fi fost acela de protecție a monumentului, deşi săpăturile au afectat *raetentura dextra*, *latus dextrum*, *praetentura dextra*, *via praetoria*, *praetentura sinistra* şi *agger*-ul de pe latura de E a cetății. Cu această ocazie, o cantitate impresionantă de piatră şi cărămidă a fost scoasă şi împrăştiată în perimetrul castrului.

Săpături arheologice în castru au mai fost efectuate în anul 1893 de către Gr. Tocilescu şi P. Polonic, şi între anii 1962-1975 de către D. Tudor. În urma acestor cercetări au fost precizate 2 faze de construcție, prima de pământ din vremea împăratului Traian, secunda de piatră din timpul lui Septimius Severus (anul 205), precum şi "unele restaurări" din timpul domniei lui Filip Arabul. Castrul de pământ avea dimensiunile de 190,40 x 169 m, iar cel de piatră de 198 x 176,60 m. Aşadar, este vorba despre cel mai mare castru de piatră din Oltenia. Din cele trei şanțuri exterioare, primele două ar fi contemporane cu faza de pământ, pe când al treilea datează din faza de piatră[1].

Având în vedere că este vorba despre prima săpătură arheologică în castru după o întrerupere de cca. 30 de ani, în scopul obținerii unui maximum de informație ştiințifică, am început prin a verifica elementele sistemului defensiv al cetății. Pentru aceasta, în dreptul *praetentura*-ei *dextra*, la cca. 40 m distanță de colțul de sud-est al castrului, am trasat şi săpat o secțiune S 1/ 2007, orientată N-S, lungă de 36 m, lată de 2 m. Secțiunea a intersectat toate elementele defensive ale castrului, este vorba despre cele trei *fossae*, trei *vallum*-uri, bermă, *murus*, *agger*.

De la bun început precizez că unele măsurători (în special adâncimile fossae-lor) nu mai corespund în totalitate cu cele făcute în urmă cu mai bine de 30 de ani de către Dumitru Tudor. Toate elementele defensive ale castrului au fost afectate de lucrări agricole şi edilitare efectuate cu mijloace mecanizate, aşa cum voi specifica la momentul potrivit. Intenția generală pare să fi fost aceea de a astupa pe cât posibil şanțurile şi de a nivela valurile de pământ.

Toate complexele descoperite în săpătura din anul 2007 reprezintă instalații făcute sau reamenajate în prima jumătate a sec. III. Timpul scurt şi vremea nefavorabilă nu au permis o campanie de săpături mai amplă şi ca atare nici observații mai precise. Deşi există unele elemente care lasă loc presupunerii unor alte datări, din prudență, fiind vorba despre prima săpătură la Slăveni sub conducerea semnatarului acestor rânduri, nu le voi nuanța acum, urmând a fi verificate în campaniile de săpături viitoare. Voi prezenta în cele ce urmează complexele descoperite, în ordine inversă, adică de la exterior spre interiorul castrului.

Fossa 3: a fost reperată la capătul de S al secțiunii S 1/2007, la limita sistemului defensiv al castrului. Este şi astăzi vizibil pe teren sub forma unei adânciturii continue ce înconjoară castrul. Are l_{gurii} de cca. 6 m, iar ad. față de actualul nivel de călcare este de 2,50 m (D. Tudor nota adâncimea de 3,30 m). Pe fundul său se găsesc disparate fragmente de țigle şi cărămizi, pietre de râu şi de calcar. Zona ocupată de aceste materiale de construcție se găseşte la partea inferioară a şanțului, are înălțimea de 1 m şi este de culoare maroniu-deschis. Descoperirea câtorva fragmente de scoici şi a unor cochilii de melci lasă loc presupunerii că în perioada funcționării sale, era umplut cu apă. De la înălțimea de 1 m în sus, culoarea umpluturii şanțului se schimbă destul de vizibil în negru şi ilustrează procesul de colmatare lentă a şanțului de-a lungul vremii. Conform celor publicate de D. Tudor, şanțul nu se întrerupea în dreptul porților, prin urmare ar trebui sa presupunem existența unor poduri pentru accesul în castru. Datarea şanțului în opinia aceluiaşi autor, concordă cu edificarea castrului de piatră, adică cu anul 205.

Vallum 3: este vizibil pe teren sub forma unei ridicături continue, are lățimea de 6m şi a fost realizat din pământ galben bine tasat, scos din săparea fossa-ei 3.

Fossa 2: se poate observa şi în zilele noastre pe teren, căci procesul de colmatare şi lucrările edilitare deşi destul de intense şi vizibile, nu l-au putut astupa complet. Lățimea maximă măsurată la gură este de 4,20 m, iar adâncimea față de actualul nivel de călcare este de 2,30 m (D. Tudor înregistra adâncimea de 3,15 m). Pe fundul său se găsesc câteva pietre de calcar, iar de la înălțimea de 60 cm este vizibil un strat consistent de cărămizi şi mai ales țigle fragmentare, provenite din momentul prăbuşirii suprastructurii zidului de incintă al castrului. Peste acestea se află un strat gros de 30 cm realizat din pietre sfărâmate de calcar dispuse în pantă, provenite de la dărâmătura zidului de piatră al castrului. După cele constatate de către D. Tudor, şanțul era întrerupt în dreptul celor patru porți.

Vallum 2: a fost realizat din pământ galben tasat, pigmentat cu var. Lățimea la gură este de 4 m.

Fossa 1: deşi vizibil pe teren, nivelul vegetal de deasupra sa a fost deranjat de lucrările agricole şi edilitare moderne. Față de actualul nivel de călcare, şanțul are adâncimea de 2,60 m, este lat la gură de 4,80 m (D. Tudor menționa o adâncime de 3,50 m) şi conține în umplutură o mare cantitate de țigle, olane, cărămizi şi pietre de calcar, toate fragmentare. Examinând stratigrafia, se poate afirma că au existat trei faze de colmatare a sa. Densitatea cea mai mare a depunerilor de materiale de construcție se concentrează la partea inferioară a şanțului, marcând momentul prăbuşirii zidului de incintă în şanț. Deasupra se găseşte un strat gros de 80 cm de culoare maron-închis, cu pietre de calcar şi fragmente de cărămizi în compoziție. Un al treilea nivel de umplere este jalonat de dungi subțiri de pietriş la partea superioară şi cea inferioară. După D. Tudor, şanțul se întrerupea în fața porților, aşadar accesul în şi dinspre castru se făcea direct pe pământ.

Berma: se prezintă în forma binecunoscută din arhitectura militară romană şi are l de 2,40 m, aşa cum a precizat prof. D. Tudor.

Vallum 1: a fost realizat din pământ galben puternic presat, scos din săparea primului şanț de apărare. Lățimea sa este de 6 m. Începând cu anul 205, valul a fost reamenajat în vederea "găzduirii" în jumătatea exterioară a unui zid de piatră (vezi mai jos), iar jumătatea interioară a fost transformată în *agger.*

La baza valului, la o distanță de 4 m de zidul de incintă, a fost amenajată cu acest prilej o "varniță", este vorba despre un strat consistent de calcar (var) gros de max. 40 cm, cu ajutorul căruia, probabil se prepara mortarul necesar legării pietrelor de calcar.[2]

Murus 1: s-a păstrat într-o stare de conservare mediocră, fiind victima spolierii materialelor de construcție, în speță a pietrelor de calcar. Operațiunea a fost facilitată de adâncimea relativ mică (0,30 m) la care se găseşte față de actualul nivel de călcare. Pentru construirea zidului, în *vallum*-ul 1 a fost săpat un şanț de fundație, în care zidul a fost efectiv "plantat". Lățimea sa era de 1,40 m. Nu dispunem de date privind înălțimea zidului (pe care o putem totuşi presupune!), însă o idee ne putem face după cantitatea impresionantă de pietre, țigle şi cărămizi prăbuşite în cele trei şanțuri de apărare.

S-a conservat mai bine fundația zidului, înaltă de 0,60-0,70 m, realizată numai din pietre de râu amestecat cu nisip, dispuse în trei straturi. Primul strat are gr. de 30 cm şi constă în pietre mărunte amestecate cu nisip. Peste acesta, urmează un alt strat cu aceeaşi grosime, care este constituit din pietre mai mari amestecate cu pământ. Deasupra sa, un al treilea strat, gros de 0,10 m, a fost realizat din pietriş amestecat cu nisip. Suprastructura zidului nu s-a conservat satisfăcător. Descoperiri disparate făcute de-a lungul incintei, dar şi în umplutura *fossa*-ei 1, confirmă teoria lui D. Tudor, aceea că paramenții zidului erau alcătuiți din blocuri ecarisate de calcar, în prezent demontate cu totul. Emplectonul a fost realizat din pietre de calcar legate cu mortar şi var şi se păstrează pe o înălțime de 0,40 m.

Inscripția descoperită în săpăturile lui Gr. Tocilescu din anul 1893 atestă ridicarea incintei de piatră a castrului în anul 205[3], pe vremea domniei împăratului Alexander Severus.

Agger: a fost amenajat în spatele zidului de incintă, pe coama *vallum*-ului 1. Lățimea sa nu poate fi precizată în acest moment.

Murus 2: La distanță de 6 m în spatele zidului de incintă, D. Tudor înregistra un al doilea zid, realizat numai din cărămidă, fără temelie. A fost pus în evidență şi în timpul săpăturii din anul 2007, la o ad. de numai 0,20 m. Înălțimea maximă păstrată era de 30 cm. Nivelul său este mult deasupra celui de amenajare al primului zid, prin urmare este posterior acestuia. Cărămizile sunt fragmentare, refolosite secundar, unele sunt legate cu mortar, altele prinse cu lut. Lățimea acestui zid era după D. Tudor, de 60 cm; personal am constatat că lățimea este ceva mai mare, până la 1 m, însă această măsurătoare nu poate fi socotită ca definitivă, urmând a fi verificată şi în campaniile de săpături viitoare. Cu toate că nu există elemente certe de datare a zidului de cărămidă, modul de realizare aminteşte de construcții similare realizate la Romula în timpul lui Filip Arabul. Rostul celui de-al doilea zid nu a fost pe deplin lămurit. D. Tudor presupunea că deasupra sa fusese ridicată o construcție de lemn cu creneluri la partea superioară, în vederea unei mai bune apărări.

Se poate observa că adâncimile celor trei şanțuri măsurate în timpul săpăturii din anul 2007 sunt mai mici cu cca. 1 m decât cele măsurate de către D. Tudor în urmă cu mai bine de 30 de ani. Diferențele se datorează lucrărilor edilitare făcute mecanizat în special în ultimii ani, când cantități însemnate de pământ au fost dislocate şi nivelate cu buldozerul, surplusul de pământ fiind strâns în două grămezi mari de pământ vizibile şi azi în vecinătatea de sud a castrului. La aceasta se mai adaugă faptul că s-au făcut şi arături adânci cu plugul, în vederea plantării unor liziere de salcâmi.

În pofida acestor inconveniente se poate constata că sistemul defensiv al castrului roman de la Slăveni este unul dintre cele mai semnificative, pe măsura importanței strategice şi militare a acestui punct de pe *limesul alutan*. Cele trei şanțuri compun un sistem defensiv ce măsoară 25 m.

Dintre descoperirile notabile făcute în timpul săpăturilor sunt de menționat următoarele:
- fragment de placă votivă de marmură, cu inscripție;
- opaiț de tip *Firmalampen*, cu ştampila FORTIS;
- plăcuță de ardezie pentru prepararea medicamentelor;
- cărămizi fragmentare cu ştampila A(la) I H(ispanorum);
- țigle fragmentare cu ştampila legiunii XIII Gemina;
- fragment de țiglă cu ştampila cohortei I Flavia Commagenorum;
- fragmente de țigle cu ştampila N(umerus);
- fragmente de țigle cu ştampila cohortei I Brittonum;
- bilă de praştie realizată din plumb.

Note:
1. pentru toate acestea, vezi D. Tudor, *Oltenia romană*, 1978, p. 302.
2. D. Tudor considera că era vorba despre un strat de aşchii de calcar rezultate în cioplirii pietrelor ce au fost puse în zid, cf. D. Tudor, *op.cit.*, p. 302.
3. IDR, II, 496, cu bibliografia.

163. Steierdorf, oraş Anina, jud. Caraş-Severin

Punct: Peştera Hoțu (La Hoțu), Peştera cu Abri

Cod sit: 50905.02, 50905.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 60/2007

Colectiv: Sorin Marius Petrescu – responsabil (MNIT), Ion Cornel Băltean (RMGC), Gheorghe Lazarovici (Univ. Reşița), Joshua Pollard (Univ. Bristol), Oana Moldovan, Adela Cincă, Dănilă Soameş, Dan Bobic, João Zilhão, Florin Pendea, Silviu Constantin, Mircea Gherase

Obiectivul principal al acestei campanii a fost continuare cercetarea multidisciplinare a depozitului de peşteră pluristratificat identificat în Peştera *La Hoţu* (2004-2007), depozit considerat a fi deosebit de important pentru înţelegerea schimbărilor paleoclimatice şi a prezenţelor antropice în sistemul carstic al văii Minişului, sector Plopa-Ponor. Totodată continuarea cercetărilor arheologice se impune şi pentru fixarea cronologică, paleoclimatică şi culturală, în detaliu a secvenţelor stratigrafice eşalonate din Paleoliticul superior până în epoca modernă. Aşadar, cercetările efectuate în cursul acestei campanii au avut două componente majore:

- continuarea cercetărilor din Peştera La Hoţu, conservate din campania anului anterior;
- efectuarea unui sondaj test pentru punerea în evidenţă a secvenţei stratigrafice din *abri-ul* situat lângă peştera cunoscută sub numele de *Peştera cu Abri*.

Peştera Hoţu (La Hoţu)

Astfel, pentru continuarea decapajului în peştera *Hoţu* s-a impus lărgirea suprafeţei conservate în cursul campaniei 2006, pe de o parte din raţiuni ştiinţifice (cercetarea planimetrică a nivelurilor arheologice existente, înregistrarea datelor de dispersie spaţială şi gestiune a spaţiului în diversele etape de locuire preistorice) iar pe de alta, din motive de securitate (adâncimea mare atinsă în campania 2006 şi blocurile de calcar, de dimensiuni mari ce exercitau presiune asupra profilelor măreau riscul prăbuşirii acestora). Practic, au fost deschise următoarele careuri, în conformitate cu sistemul de caroiaj realizat în 2004:

- c.2A - 3A / 2C - 3C - 4C
- c.6A - C / 7A - C

Cele două direcţii de extindere au avut în vedere două etape majore de locuire, în speţă orizonturi postpaleolitice şi realităţi culturale ale Pleistocenului superior, puse în evidenţă în campania 2006 prin nivelurile: 5.1-5.2, 6.1 – 6.3, 7.1 – 7.3. Practic în campania 2006 a fost depăşită limita Pleistocen - Holocen, marcată de un strat gros alcătuit din material clastic şi blocuri de calcar de mari dimensiuni (Level 6.1 – 6.2) situaţie ce ne-a permis cercetarea nivelurilor inferioare, fără însă a atinge patul peşterii.

Sintetic, până în prezent am putut pune în evidenţă o coloană stratigrafică ce numără 17 niveluri, fără ca aceasta sa fie finală, putem face următoarele precizări:

- nivel modern (niv. 1.1) (sediment negru);
- nivel medieval (niv. 1.2) (sediment negru-maroniu);
- nivel roman (niv. 2) (sediment brun cu multe pietre);
- nivel Coţofeni (niv. 3.1 – 3.5) (sediment cenuşiu);
- nivel neolitic (niv. 4.1);
- nivel Starčevo-Criş (niv. 4.2) (sediment gălbui-maroniu);
- nivel mezolitic (niv. 5.1) (argilă roşiatică);
- nivel mezolitic (niv. 5.2) (argilă galben-roşiatică);
- nivel steril arheologic (niv. 6.1) (argilă galbenă-roşiatică cu material clastic);
- nivel steril arheologic (niv. 6.2) (matrice galbenă-roşiatică cu material clastic grosier);
- sediment fin, cenuşiu cu material clastic (niv. 7.1);
- sediment cenuşiu-gălbui cu claste de dimensiuni medii, cărbune şi material osteologic calcinat (niv. 7.2);
- sediment alb-gălbui, foarte fin, cu cărbune diseminat şi material osteologic rulat (niv. 7.3).

Având în vedere evoluţia pe viitor a cercetărilor din această peşteră, am decis, din raţiuni profesionale ca în acest an să ne rezumăm la decaparea părţii superioare a secvenţei stratigrafice (niv. 1.1 - 3.5), conservând săpătura pe întreaga suprafaţă la nivelul 4.1, corespunzător unei faze târzii a complexului cultural specific neoliticului timpuriu, Starčevo - Criş. Decaparea secvenţei stratigrafice, corespunzătoare acestei etape ocupaţionale, se va face în campania anului următor, în baza protocolului de colaborare, de către o echipă interdisciplinară coordonată de Dr. Joshua Pollard (University of Bristol).

Niveluri ocupaţionale şi complexe arheologice:

Nivelul 1.1 a fost pus în evidenţă de existenţa a numeroase structuri de combustie, materiale metalice şi din sticlă. Aceste complexe, nu au perturbat nivelurile antropice anterioare, cel puţin în zona cercetată de noi.

Nivelul 1.2 caracteristic perioadei medievale târzii, a fost pus în evidenţă printr-o clară demarcare stratigrafică şi prin prezenţa unui material ceramic caracteristic, fără perturbaţii stratigrafice.

Nivelul corespunzător perioadei romane (niv. 2) a furnizat materiale ceramice, de bună factură, similare celor descoperite în zonele apropiate în anii anteriori.

Nivelul 3. O situaţie interesantă privitoare la acest nivel arheologic (niv. 3.1 – 3.5) ne-a fost furnizată de linia careurilor 2A – 3A / 2C – 3C – 4C, unde am surprins, la orizontul nivelului 3.3, un complex de habitat de formă ovală, cu orientare NE-SV ce avea pe latura S-SV 3 gropi de pari, orientaţi oblic, sprijiniţi şi legaţi pe un stâlp central, a cărui amprentă am identificat-o la limita dintre careurile 2B-C. Distribuţia în plan a amprentelor acestora, precum şi orientarea lor, ne permite să afirmăm că ne aflăm în faţa unei structuri „de tip paravan" menită să protejeze împotriva curenţilor de aer ce se formează în acel sector al peşterii. Sedimentarea multistratificată a complexului ne-a permis verificarea şi confirmarea suitei stratigrafice a secvenţei Coţofeni, fiind vorba de diferite niveluri ocupaţionale şi nu de niveluri artificiale de cercetare.

Practic, această structură de habitat a fost construită în prima etapă de locuire Coţofeni, prin amenajarea specială a nivelului de călcare, suferind apoi 3 etape distincte de umplere. Această primă etapă este contemporană cu structura de combustie identificată în careul 6B ce suprapune direct nivelul 4.1. Privind din prisma dispersiei spaţiale a complexelor arheologice dar şi a gestionării spaţiului, menţionăm că prima structură de combustie a acestui complex pare a fi cea din careul 6B, însă în etapele ulterioare se pare că a funcţionat structura descoperită şi cercetată în 2004-2005 în careurile 5B - 4B, flancând practic intrarea în complexul de locuire până la nivelul ocupaţional 3.3.

În ceea ce priveşte abandonul acestui complex suntem de părere că aceasta s-a produs prin părăsirea lui în condiţii de acalmie, situaţie ce a generat şi o recuperare a materialului de uz casnic folosit în activităţile curente. Exceptând materialul ceramic fragmentar, recuperat în exteriorul vetrei de foc, tot acestei structuri îi aparţine şi o râşniţă abandonată în exteriorul ei la o distanţă de cca. 1,5 m.

Aşa cum am menţionat, la niv. 4.1 am conservat săpătura pentru campania 2008 ce se va desfăşura în colaborare cu University of Bristol (coord. dr. Joshua Pollard).

Peştera cu Abri

Cu riscul de a deveni repetitivi, reamintim faptul că dat fiind gradul accentuat de fragmentare al acestui sistem carstic, susţinut prin existenţa numeroaselor doline de prăbuşire, de mari dimensiuni, suntem de părere că înţelegerea prezenţelor antropice în acest sistem carstic în Pleistocenul superior şi Holocen nu poate fi realizată fără o analiză pe două direcţii, una verticală (subteran – Peştera cu Oase şi suprafaţă – doline de prăbuşire, etaje fosile, galerii parţial prăbuşite) şi una orizontală

prin intercorelarea secvențelor stratigrafice neremaniate ale unor galerii-peşteri cu acces natural – Peştera cu Abri (cvasi-colmatată), Peştera din Dolină (3 galerii cu faună pleistocenă), Peştera La Hoțu (secvență stratigrafică pluristratificată Pleistocen – Holocen).

După realizarea planului de detaliu al acestui *abri* (scara 1:20) a fost stabilit punctul „0" pe peretele de NE, median, la cca. 0,40 m deasupra actualului nivel de călcare.

În acest sistem de caroiaj (litere E-V, cifre N-S, ordine crescătoare) am efectuat un mic sondaj test pentru a pune în evidență succesiunea stratigrafică caracteristică acestui adăpost natural pe linia careurilor 15A-C şi pentru a putea dezvolta pe viitor strategia de cercetare.

Astfel, până în acest moment a fost pusă în evidență o coloană stratigrafică ce cuprinde 6 niveluri ocupaționale antropice, marcate de prezența a numeroase structuri de combustie asociate cu materiale ceramice, litice şi osteologice caracteristice perioadei moderne, medievale sau preistorice (epoca bronzului, Coțofeni sau neolitice). Trebuie reținută existența unui complex arheologic puternic afectat de foc, la nivelul stratigrafic notat preliminar niv. 3 dar şi altele subiacente, niv. 4.1 – 4.2, 6.1 – 6.2.

Sintetic, în acest moment secvența stratigrafică relevată în decapajul de pe linia careurilor 15A-C poate fi prezentată cu titlu de ipoteză de lucru astfel:
- niv. 1.1 - perioada modernă,
- niv.1.2 - perioada medievală,
- niv. 2 - perioadă medievală,
- niv. 3 - epoca bronzului (?),
- niv. 4.1 - cultura Coțofeni (?),
- niv. 4.2 - cultura Coțofeni (?),
- niv. 5 - perioada neolitică,
- niv. 6.1 - complexul cultural Starčevo-Criş,
- niv. 6.2 - complexul cultural Starčevo-Criş.

Secvența stratigrafică relevată până acum atât în Peştera *La Hoțu* cât şi în *Peştera cu Abri* coroborată cu informațiile paleoclimatice şi antropologice furnizate de *Peştera cu Oase* întregeşte imaginea asupra prezențelor antropice preistorice, antice şi medievale în sistemul carstic al văii Minişului.

Practic, continuarea cercetărilor arheologice în acest sector se impune ca o necesitatea pentru înțelegerea contextuală şi de detaliu a locuirii umane din acest areal, a evoluției paleoclimatice, environmentale şi geomorfologice a sectorului carstic Plopa - Ponor.

În încheiere, dar nu în ultimul rând, mulțumim DCCPCN a jud. Caraş-Severin precum şi MBM Reşița pentru sprijinul necondiționat oferit în timpul acestor campanii de cercetări.

Abstract:

The excavation in Hoțu cave (pluristratificated deposit) (2004-2007) is very important for understanding the paleo-climatic changes and also for understanding the prehistoric presence in Plopa-Ponor sector. It is also very important to continue digging, so we can understand better the chronology, the paleo-climatic and cultural changes from the Upper Palaeolithic to the modern age.

The research in this campaign had two main objectives:
- to continue the research in Hoțu Cave (which was preserved from previous year).
- to make a test pit near Peştera cu Abri to see the stratigraphical sequence.

In Hoțu Cave we had to enlarge the old excavation preserved in 2006, on one hand for scientific reasons (recording information from a bigger surface – to see the spatial dispersal in different prehistoric stages) and on the other for security reasons (the depth, the pressure of the limestone rocks from the profiles).

Practically we opened another squares (taking into consideration the previous notation from 2004):
- c. 2A – 3A / 2C – 3C – 4C
- c. 6A – C / 7A – C

Taking into consideration the future excavations in this cave, we have decided to excavate this year the upper part (1.1 – 3.5) and to stop at Level 4.1 which corresponds to a Starcevo-Criş level.

Archaeological levels and complexes

An interesting situation we have in 2A – 3A / 2C – 3C – 4C squares, where in level 3.3 we discovered an oval habitation complex (NE) which had on the S-SV part 3 pillar holes, with oblique orientation, backed by a central pillar. The mark of this central pillar is in 2B-C squares. The multistratification of this complex permitted us to verify the stratigraphical sequence of Coțofeni level. At this level we can talk about different occupational levels and not about artificial levels.

As mentioned, at level 4.1 we stopped, so we can preserve the exaction for the next year. The campaign in 2008 will be made in collaboration with the University of Bristol (dr. Joshua Pollard).

Taking into consideration the high level of fragmentation of this karstic system, we think that the understanding of the prehistoric anthropical presence during the Upper Pleistocene and Holocene has to be seen from two directions: a vertical one (underground , Oase Cave - and at the surface – collapsed dolina, the fossil floors, partial collapsed galleries) and a horizontal one, through the intercorrelation of the stratigraphical sequences of galleries-caves with natural entrance – Peştera cu Abri (half clattered), Peştera din Dolina (3 galleries with Pleistocene fauna), Hoțu Cave (multi stratigraphical sequence Pleistocene-Holocene).

Cave with "Abri".

We have made the detailed plan of this abri (scale 1:20) we established the "0" point on the NE wall al ca. 40 cm above the walk level. According to this planimetric system (letters E-V, numbers N-S) we made a test pit in 15A-C squares to see the stratigraphical sequence of this shelter.

Until now we have a stratigraphical sequence of 6 anthropical levels, marked by many fireplace structures associated with pottery, lithic material and bones, characteristic for the modern period, but also prehistoric ones (Bronze Age, Coțofeni, Neolithic). Very important is the discovery of a burned archaeological complex in level 3, which continues in levels 4.1 - 4.2, 6.1 – 6.2 (the notation for these levels is preliminary).

The stratigraphical sequence from Hoțu Cave and from Peştera cu Abri, corroborated with the paleo-climatic and anthropological information from Oase Cave gives us a unitary image about the prehistoric, medieval and modern presence in Miniş karstic system.

So it's very important to continue excavations in these caves for a better understanding of the human habitation, and also for understanding the paleo-climatic, environmental and geomorphologic evolution of Plopa-Ponor sector.

164. Stelnica, com. Stelnica, jud. Ialomița

Punct: Grădiştea Mare

Cod sit: 94508.03

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 65/2006

Colectiv: Mircea Babeş - responsabil, Anca Ganciu, Cristina Muja (IAB), Gheorghe Matei, Elena Rențea (MJ Ialomița)

Grădiştea Mare este o ridicătură de teren din Balta Borcei, cu o suprafaţă de cca. 15 ha şi o înălţime relativă faţă de terenul din jur de 0,50-2 m, situată la cca. 3 km NNV de bacul de traversare de la Stelnica[1].

Săpăturile sistematice s-au desfăşurat în perioada 25.06-20.07.2007. S-a urmărit finalizarea cercetării în partea de N a necropolei. S-a lucrat în două secţiuni de mărimi diferite, una rămasă din campania precedentă: S41 52 x 3 m şi S42 de 54 x 3 m. Investigarea S42 a rămas nefinalizată şi va face obiectul campaniei 2008. Rezultatele obţinute şi în acest an confirmă observaţiile publicate de către N. Conovici, în raportul amplu cu privire la descoperirile din anii 1987-1996[2].

În zona cercetată în această campanie, terenul este afectat prin planşeuri de nisip cimentat, construcţia morii şi alei betonate. Rezultatele campaniei 2007 confirmă o dată în plus observaţiile noastre de până acum referitoare la extinderea şi afectarea necropolei de construcţiile din zonă, prin descoperirea unor resturi osteologice umane disparate (craniu, femure) dar şi a unor aglomerări de fragmente ceramice care par să indice urme ale unor morminte inhumaţie şi de incineraţie distruse.

Vestigii medievale şi moderne

În S42, C8-9, C14-16, au fost cercetate două bordeie medievale, cu cuptor şi un cuptor în C2-3. Bordeiele au apărut la adâncimi relativ apropiate -0,30-0,60 m. Inventar: fragmente ceramice care pot fi atribuite perioadei medievale, obiecte din fier deformate şi puternic oxidate, oase de peşte şi de animale de talie medie (ovicaprine) şi mare (bovine). Bordeiele nu sunt prezentate separat deoarece inventarul lor este sărac şi nu prezintă particularităţi.

Tot în S42, C12, -0,38-0,53 m, a apărut un şanţ modern, dublat cu cărămizi care protejau o ţeavă.

Gropi de par au apărut în S42, C3, -0,07 m, C4, -0,28 m, C4/5, -0,15 m, C5/6, -0,20 m, C8, -0,25 m, C10, -0,30 m şi C13, -0,30 m.

Necropola getică

În campania 2007 au fost înregistrate 10 morminte getice, dintre care 7 de inhumaţie şi 3 de incineraţie cu osemintele depuse în urnă cu capac.

Mormintele de inhumaţie

M362, S41, C24-25, -0,44 m, maturus/senilis[3], sex M, orientare: SSE 200 – NNV 335, nu se distinge groapa, inhumaţie, deranjat de muncitori. Capul spart de muncitori. Decubit dorsal, ambele braţe îndoite din cot şi aduse pe umăr. Inventar? Fusaiolă

M363, S41, C23, -0,24, maturus/senilis, sex M, deranjat?, reînhumat? Groapă de formă aproximativ ovală, nu a putut fi surprinsă în întregime. Oasele nu sunt în conexiune anatomică, însă au fost strânse şi grupate, oasele mâinilor, picioare, craniul a fost aşezat peste oase. Inventar: vârf de săgeată. Cercel bronz? Ac fibulă? bronz

M364, S41, C19, -0,50-0,62 m, juvenilis, groapă de formă alungită. orientare: SSE 200 – NNV 355, schelet puternic deranjat, capul este distrus. Decubit dorsal, antebraţul drept pe bazin, antebraţul stâng lipsă. Inventar: lespede la picioare Verigă din bronz. Fragment ocru - sub cap

M365, S41, C25, -0,56 m, senilis, sex M, groapă alungită cu capetele rotunjite, a putut fi observată la nivelul de depunere; orientare: SSE 200 – NNV 351. Stare de conservare proastă. Decubit dorsal, membrele superioare sunt îndoite din coate şi sunt încrucişate pe abdomen. Inventar: fusaiolă la cap.

M366, C2, -0,20 m, reinhumaţie, adultus/maturus, sex F?

M368, S42, C6-7, -0,51-0,63 m, maturus, sex M, orientare: SSE 200 – NNV 357. Decubit dorsal, braţele întinse pe lângă corp, antebraţele pe bazin. Inventar: vârf de săgeată

M371, S42, C14, -0,62-0,74 m, adultus, sex F, deranjat, intră în profilul N, orientare: S – N. Groapa de formă aproximativ ovală-alungită, cu colţurile rotunjite, mai lată spre cap. Decubit dorsal, cu braţele întinse pe lângă corp. Inventar: Fusaiolă. Râşniţă

Morminte de incineraţie

M367, S42, C3, -0,20 m, incineraţie cu oasele depuse în urnă cu capac. Mormântul a fost deranjat de groapa unui bordei. Fragmente din capac au apărut în urnă şi lângă urnă. Oase calcinate puţine, de mici dimensiuni, aparţinând unui copil. Urna: cană cu gura uşor evazată, toarta uşor supraînălţată, lucrată cu mâna, pastă extreme de friabilă, culoare neagră-cenuşie. Întregibilă. Capac: vas elenistic cu firnis negru, pe diametrul maxim se păstrează un rest de toartă. Fragmentar.

M369, S42, C3-4, -0,46-0,66 m, incineraţie în urnă cu capac, groapă de formă aproximativ ovală. Capacul este format din două vase. În interiorul urnei a fost depus un picior de amforă, peste care au fost aşezate fragmente ceramice depuse în straturi succesive. Oase calcinate puţine. Urna: amforă, fragmentară, lipseşte o parte din gât spre buza vasului şi torţile. Capac: picior amforă Fragment de vas borcan? Inventar: brăţară din bronz fragmentară. Clopoţel din bronz calcinat

M370, C11, -0,23 m, incineraţie cu oasele depuse în urnă, distrus. Cană lucrată la roată, culoare cenuşie. Deranjat. Lângă urnă, au apărut fragmente ceramice de la un vas lucrat la roată, culoare roşiatică. Oase calcinate puţine.

Complexe Coslogeni

În această campanie au fost cercetate trei gropi aparţinând culturii Coslogeni.

Gr.114, S42, C. 7, -0,75 – 1 m, formă ovală, se lărgeşte mult spre fund. Inventar: copaie Coslogeni şi fragmente ceramice provenind de la patru sau cinci vase

Gr115, S42, C. 7-8, -0,60-1 m, groapă de formă aproximativ ovală. Inventar: fragmente ceramice, mărgică lut, de formă biconică şi un mosor din lut.

Gr116, S42, C. 17, -0,57-1,67 m. Inventar: fragmente ceramice, oase de animale de talie mare.

În campania 2008 se are în vedere continuarea săpăturilor în partea N a necropolei în zona rămasă necercetată de la sud de moară.

Nu se pune problema conservării *in situ* a descoperirilor arheologice, fiind vorba de un sit puternic afectat de lucrări agricole şi mecanice şi nu în ultimul rând de aşezarea medievală. O parte a inventarelor mormintelor descoperite, precum şi obiecte aparţinând culturii Coslogeni vor fi prezentate în expoziţia de bază a MJ Ialomiţa, care se află în curs de amenajare.

Planşa 63

Note:

1. Pentru stratigrafia generală a sitului şi descoperirile anterioare vezi CCA 2001, p. 232-235; CCA 2002, p. 297-301;

CCA 2003, p. 300-302; CCA 2004, p. 315-317*;* CCA 2005*,* p. 359-362.
2. N. Conovici, Gh. Matei, *Necropola getică de la Stelnica-Grădiştea Mare (jud. Ialomiţa). Raport general pentru anii 1987-1996*, Materiale şi cercetări arheologice (serie nouă) 1, 1999, p. 99-144
3. Analiza antropologică preliminară a fost făcută de Cristina Muja

Bibliografie:
N. Conovici, Gh. Matei, *Necropola getică de la Stelnica-Grădiştea Mare (jud. Ialomiţa). Raport general pentru anii 1987-1996*, Materiale şi cercetări arheologice, Serie nouă 1, 1999, p. 99-144.

Abstract:
The point Grădiştea Mare is situated on the Danube River, in the place called "Balta Borcei", north of the bridge Feteşti-Cernavodă. It is a surface by 15 ha and 0.50 - 2.00 m height. The researches are concentrated on a Getic cemetery from the 4th - 3rd century B.C. At the same time, we have discovered vestiges from other periods: Neolithic Age (Boian culture), Bronze Age (Coslogeni culture), late medieval age and modern period.

Discoveries from medieval age and modern period are represented by three dwelling houses with kiln, pit props, a few holes, and one cover trench with bricks that belong to the mill.

From the Getic cemetery from the 4th - 3rd century B.C., in this year we discovered 10 graves: 7 graves by inhumation and 3 graves with cremated bones in urns. The funerary ritual and funerary inventories are similar with the other graves discovered by now. Most of the graves are disturbed by the workers and the mechanics work from modern period.

From Coslogeni culture we discovered three pits with ceramics and animal bones.

165. Stolojani, com. Băleşti, jud. Gorj

Punct: Biserica Sfinţii Voievozi

Cod sit: 77974.01

Autorizaţia de cercetare preventivă nr. 460/2007

Colectiv: Vasile Marinoiu - responsabil, Dumitru Hortopan (MJ Gorj)

Biserica *Sf. Voievozi* din satul Stolojani, com. Băleşti jud. Gorj se află situată la cca. 15 km V de Târgu Jiu, la 5 km N de DN 67 D Târgu Jiu - Motru, de intersecţia cu satul Corneşti, pe malul drept al râului Jaleş, la cca. 300 m V. Biserica este amplasată pe un platou, aici fiind cimitirul satului.

În documentele medievale se arată că în punctul Cuţui, din satul Stolojani a existat un schit, metoh al mănăstirii Tismana, amintit încă din anul 1677, când într-un zapis din 14 noiembrie „*…ieromonahul Nicodim de la schitul Stolojani, cu fiii săi, dau vie şi pământ schitului*".[1]

Ca urmare a lucrărilor de conservare-restaurare a bisericii *Sf. Voievozi* (monument istoric), construită din lemn de stejar în anul 1818, sub aceasta au apărut ruinele unei biserici mai vechi, probabil din sec. XVIII (după fragmentele de pisanie pictate pe frescă). La ad. de 0,85 m faţă de nivelul actual de călcare a apărut, pe latura nordică a bisericii, paramentul şi fundaţia din zid de piatră de râu (cu o gr. de 0,80 m), ce se păstrează parţial în dreptul pridvorului şi altarului şi în întregime în dreptul pronaosului şi naosului. Podeaua era realizată din cărămidă de epocă aşezată pe lăţime.

Aici s-au descoperit fragmente din cei doi stâlpi (cu dimensiunile de 0,60 x 0,60 m central) ce despărţeau pronaosul de naos (distanţa între stâlpi este de 1,60 m) şi un stâlp (cu dimensiunile de 0,48 x 0,48 m) ce despărţea naosul de altar. Aceştia se mai păstrează pe o înălţime maximă de 0,60-0,86 m. Erau zugrăviţi în frescă cu motive vegetale şi geometrice. Din cercetările arheologice se pot reconstitui dimensiunile vechii biserici: pridvorul se mai păstrează pe o L de 2,80 m şi o l de 6 m, pronaosul pe o L de 4,50 m, naosul pe o L de 3,30 m şi altarul cca. 2 m (total dimensiune biserică 12,60 x 6 m) .S-au descoperit şi câteva fragmente ceramice din sec. XIX (farfurii smălţuite, străchini, potir) şi o limbă de clopot din bronz.

Note:
1. Arhivele Naţionale Bucureşti, fond *Mănăstirea Tismana*, LXXX/1.

Bibliografie:
Vasile Cărăbiş**,** *Sate de pe Valea Jaleşului (raionul Tg-Jiu),* Mitropolia Olteniei 5–6, 1965, p, 425-433.
Dan Smântânescu, *Câteva documente gorjene,* Arhivele Olteniei, 1934, p. 126.
V. Cărăbiş, *Biserici de pe Valea Jaleşului,* Mitropolia Olteniei 5–6, 1958, p. 363-367.
Al. Bărcăcilă, *Însemnări din Gorj,* BCMI 20, 1927, p. 46 –47 (despre vechea biserică de zid din sec. XVIII).

166. Suceava, jud. Suceava

Punct: Câmpul Şanţurilor (Strada Parcului), nr. cadastral 1261/1265 (proprietatea Maidaniuc George)

Cod sit: 146272.10

Autorizaţia de supraveghere arheologică nr. 176/2007

Colectiv: Ion Mareş - responsabil, Bogdan Petru Niculică (CMB Suceava), Ticu Dolenschi, Paul Ciurari, Sânziana Bedreagă, Cătălina Ungureanu (masteranzi UŞtcM Suceava)

În perioada 5.05-15.05 2007 a fost efectuată supravegherea arheologică pe parcela cadastrală nr. 1261/265 a cetăţeanului George Maidaniuc, situată pe Str. Parcului FN, la capătul de E a perimetrului *sitului* arheologic *Câmpul Şanţurilor,* în timpul lucrărilor de săpături pentru fundaţia locuinţei acestuia.

În marginea de V a taluzului fundaţiei locuinţei, a fost identificat şi cercetat arheologic un mormânt de inhumaţie în construcţie de piatră, datând din perioada mijlocie a epocii bronzului, cultura Komariv (cca. 2200/2000 - 1600/1500 a.Chr.)

Pentru cercetarea mormântului a fost deschisă o casetă (Cas. 1/2007), cu dimensiunile 3,40 x 3,20 m, amplasată la marginea de V a perimetrului construibil.

La 0,30-0,35 m adâncime, pe aproape toată suprafaţa casetei, a fost dezvelită o construcţie masivă de piatră aparţinând unui mormânt. Pe latura de E a construcţiei funerare, la -0,40-0,45 m, au fost găsite câteva fragmente ceramice din epoca bronzului, aparţinând culturii Komariv, având ca ingredient silex şi silicolit pisat.

Descrierea mormântului: construcţia funerară - cutie de piatră sau *cistă*, este orientată NE-SV, fiind de formă

dreptunghiulară şi având capetele rotunjite. Construcția a fost ridicată din lespezi masive de gresie sarmațiană, clădite pe orizontală şi pe verticală, dreptunghiular. Capătul de NE al construcției este rotunjit, iar celălalt este deschis şi prevăzut cu trei trepte de piatră.

Meşterii care au clădit monumentul funerar au ridicat, mai întâi, din pietre lipite cu lut, aşezate pe orizontală şi pe cant, cutia mormântului. Lățimea zidului cutiei de piatră, pe latura de E este de 0,70 m, iar pe latura de V de 0,30 m. În interiorul mormântului, lângă zid, au fost găsite lespezi aşezate oblic, menite a susține pietrele „capacului". Înainte, cât şi după demontarea lespezilor de deasupra, s-a observat că parte dintre pietre erau căzute spre interiorul mormântului, ceea ce presupune că suportul, pe care erau sprijinite a dispărut în timp. Este posibil ca structura de susținere a pietrelor *capacului* cutiei de piatră (*cistă*) să fi fost din lemn. Sub lespezile de deasupra, lipite de marginile interioare ale structurii de piatră erau lespezi dispuse oblic sau pe cant, cu scopul susținerii pietrelor „capacului" Interiorul cutiei de piatră era umplut cu pământ bătătorit. Spațiul de la baza construcției de piatră, în interior, are L de 2,40 m şi l de 0,55-0,60 m.

În interiorul construcției de piatră, la -0,48 m de la marginea de sus a zidului de piatră (la -0,98 m de la nivelul actual de călcare), aşezat pe solul galben, a fost descoperit un schelet uman, chircit pe latura dreaptă, orientat NE-SV, cu privirea spre E, cu mâna stângă îndoită de la cot şi aşezată pe trunchi, mâna dreaptă fiind întinsă pe lângă corp. La 0,10 m, în fața craniului, a fost găsit un fragment de topor de piatră, perforat, confecționat dintr-o rocă de culoare cenuşiu-verzuie. Toporul a fost spart ritual şi depus lângă corpul defunctului. În pământul de umplutură al mormântului, în interiorul construcției de piatră, au fost găsite câteva fragmente ceramice din perioada mijlocie a epocii bronzului, din cultura Komariv, care provin de la vase sparte ritual cu ocazia înmormântării.

Pentru ridicarea monumentului funerar au fost utilizate cca. 2 t de gresie care a fost extrasă cel mai probabil din malul râului Suceava, din locurile în care placa sarmațiană apare la zi în rupturi de mal.

Mormântul în construcție de piatră din bronzul mijlociu este, până acum, singular în municipiul Suceava. Două morminte în cutii de piatră au fost descoperite în timpul săpării fundațiilor pentru construirea Spitalului Județean Suceava. Ele aparțin culturii amforelor sferice, din perioada de tranziție la epoca bronzului[1]. Un mormânt plan de inhumație din bronzul mijlociu a fost identificat pe *Dealul Zamca*, fiind posibilă existența unei necropole în zonă[2]. Necropole funerare din cultura Komariv au fost cercetate în județul Suceava la Horodnicul de Jos - *Vârful Colnicului* şi *Brădet* (şase tumuli au fost săpați pe Vârful Colnicului, în 1893 şi 1894, de către Joseph Szombathy - custode la *Naturhistorische Museum* din Viena; în 1902 istoricul Raimund F. Kaindl a continuat săpăturile în punctul amintit şi le-a extins la tumulii de pe *Brădet*; în 1976 prof. Mircea Ignat a săpat trei tumuli pe *Vârful Colnicului*)[3], Hârtop (un mormânt în cutie de piatră), Şerbăneşti (un mormânt în cutie de piatră amplasată în tumul)[4], Adâncata *Imaş* (morminte tumulare)[5].

Construcția de piatră a mormântului descoperit pe Strada Parcului FN, la capătul de E a perimetrului *sitului* arheologic *Câmpul Şanțurilor*, a rămas pe loc, urmând a se întocmi proiectul de conservare şi protejare a lui. Acesta va fi singurul mormânt din epoca bronzului din Moldova păstrat *in situ*.

În taluzul de N a fundației locuinței proprietarului Maidaniuc George a fost cercetată o groapă în care au fost găsite câteva fragmente ceramice aparținând culturii Noua şi din sec. XV. În marginea de SE a fundației, în umplutura unui şanț contemporan, la ad. de 1,50 m au apărut câteva fragmente ceramice, un fragment de cahlă din sec. XV şi bucăți de azbest.

Obiectivele viitoarelor cercetări constau în continuarea investigațiilor arheologice, în zonă fiind posibil să existe o necropolă aparținând culturii Komariv.

Planşa 64

Note:

1. Grigore Foit, *Două morminte ale culturii amforelor sferice descoperite la Suceava*, Suceava 3, 1973, p. 217-227.
2. Ion Mareş, *Un mormânt preistoric descoperit la Suceava - „Dealul Zamca",* în Codrul Cosminului 2, 1996, p. 323-325.
3. Josef Szombathy, *Prähistoriche Recognoscierungstour nach der Bukowina im Jahre 1893,* JBLM 2, 1894, p. 11-21; *idem*, *Zweite Recognoscierungstour in die Bukowina*, JBLM 3, 1895, p. 20-24; *idem*, *Zweite Recognoscierungstour in die Bukowina*, JBLM 4, 1896, p. 131-135; Raimund F. Kaindl, *Geschichte der Bukowina. Erster Abschnit. Von den Ältesten Zeiten bis zu den Anfängen des Fürstenthums Moldau (1342)*, Cernăuți; Mircea Ignat, *Necropolele tumulare din zona Rădăuți în cadrul lumii traco-getice (sec. VII-V a. Ch.)*, Târgovişte, 2006.
4. Nicolae Ursulescu, Dragomir Popovici, *Contribuții la cunoaşterea ritului funerar din epoca bronzului mijlociu în nordul Moldovei*, SCIVA 38, 1, p. 72-76.
5. Bogdan Niculică, Mareş Ion, Dumitru Boghian, Sorin Ignătescu, *Considérations préliminaires sur les pratiques funéraires de la nécropole du type Komariv-Bilyj – Potik – Costişa, de Adâncata - Imaş (dép. de Suceava,* SAA 10-12, p. 69-86.

Résumé:

Pendant les fouilles archéologiques préventives de la proximité du site archéologique *Câmpul Şanțurilor* (ville Suceava), les archéologues ont découvert une tombe d'inhumation à ciste, avec un squelette en position repliée a la partie droite. Dans la tombe ont découvert des fragments céramiques avec silex et silicolite dans la pâte et, à la proximité du crâne, un fragment de hache de combat, des matériaux archéologique qui appartient a la civilisation Komariv (Bronze Moyen). La découverte est très importante, dans la culture Komariv, sur le territoire de la Roumanie ont connais une nombre réduit des vestiges funéraires.

167. Suceava, jud. Suceava

Punct: cartier Burdujeni, Silişte (Pepinieră)

Cod sit: 146272.09

Autorizația de cercetare preventivă nr. 364/2007

Colectiv: Ion Mareş - responsabil, Bogdan Petru Niculică, Ştefan Dejan (CMB Suceava), Sânziana Bedreagă, Ticu Dolenschi (studenți UŞtcM Suceava)

În perioada 25 august - 28 septembrie 2007, pe terenul aflat în proprietatea d-lui Dumitru Prichici din Suceava, situat pe strada Gheorghe Doja nr. 9 (CF 2747), s-au desfăşurat cercetările arheologice preventive, prilejuite de intenția proprietarului de a realiza o parcare auto.

Situl arheologic este amplasat pe suprafața fostei pepiniere a cartierului Burdujeni, în marginea nordică a cartierului

Burdujeni, la cca. 600 m NV de Gara Burdujeni, suprafața sa nefiind, până la momentul respectiv afectată antropic. Arheologii suceveni au recoltat, de-a lungul timpului, numeroase fragmente ceramice medievale şi preistorice, aparținând culturii Cucuteni, însuşi toponimul *Silişte* trezind interesul specialiştilor. De altfel, conform unei tradiții locale, menționată şi de Elena Costache Grădinariu în *Monografia comunei Burdujeni, plasa Bosancea, județul Suceava* apărută în 1936, satul vechi Burdujeni ar fi existat, cu biserică, curți şi multe gospodării, tocmai pe locul cunoscut de localnici sub numele de *Silişte*, aşadar indicii ale unei locuiri medievale.

Ulterior momentului în care au demarat lucrările de construcție ale parcării, au fost reperate mai multe gropi de morminte, începând de la adâncimea de 0,95 m, până la care a fost practicată intervenția mecanizată nesupravegheată. Mormintele se aflau într-un strat de sol de culoare brun-cenuşie, care suprapunea sterilul arheologic (evidențiat la cca. 1,20-1,30 m adâncime), ele fiind observate de la ad. de 0,95 m. Pentru determinarea stratigrafiei generale a sitului arheologic şi decopertarea mormintelor, în vederea descărcării de sarcină arheologică a perimetrului construibil, au fost practicate 12 secțiuni orientate E-V, având L de 38 m cu l de 2 m şi martori de 0,50 m, neincluşi, astfel încât la sfârşitul săpăturilor a fost investigată o suprafață totală de 1140 m^2.

Deşi în urma săpăturilor au fost descoperite şi cercetate integral sau parțial 68 de morminte, putem afirma faptul că suprafața cimitirului medieval, care se datează începând cu a doua jumătate a sec. XV (monedă Matei Corvin, piese de podoabă de origine transilvăneană) este mult mai mare. În capătul vestic al unor secțiuni au fost identificate porțiuni de schelete umane, gropile respective continuându-se în zona unui alt teren particular. În marginea de V a SII a fost descoperit un pavaj care este posibil să aparțină zonei din imediata vecinătate a bisericii vechi a cimitirului de la Burdujeni - *Silişte*, după cum se ştie, acest gen de construcție însoțind adesea zonele adiacente lăcaşurilor de cult.

Printre descoperirile arheologice notabile amintim diverse tipuri de podoabe: cercei şi inele de argint, la care se adaugă piese vestimentare confecționate, de asemenea, din argint: nasturi globulari cu urechiuşă, dar şi mai multe monede medievale, dintre care amintim una emisă în timpul lui Matei Corvin (a doua jumătate a sec. XV).

Au fost descoperite morminte de adulți (M5, 13, 14, 35, 44, 48, 55 etc.), acestea fiind şi cele mai numeroase. Dintre acestea, remarcăm M55, un individ masiv, a cărui L de 1,93 m - fără labele picioarelor, care nu s-au mai păstrat), şi M48, care a fost decapitat, capul fiindu-i depus pe abdomen. De asemenea, un detaliu interesant constă în faptul că M35 avea parietalul stâng de culoare verde, datorat oxidării podoabei pe care o purta în ureche sau în păr în momentul inhumării sale. Au fost cercetate şi câteva morminte de copii (ex. M24, 40).

Practic, descoperirile arheologilor suceveni confirmă legenda, săpăturile arheologice fiind efectuate în cadrul perimetrului vechiului cimitir al satului, înainte de mutarea acestuia, din cauze încă neelucidate pe deplin (război, molimă), în zona în care există astăzi, numită Burdujeni-sat.

Planşa 65

Résumé:

Les fouilles archéologiques de Suceava - Burdujeni - "Silişte" ont conduit à la découverte d'une vaste nécropole médiévale, dattant de la seconde moitié du XV-ème siècle, encadrée du point de vue chronologique à la base des monnaies (dont une émise pendant le règne de Matei Corvin) et des pièces de parure en argent, confectionnées dans un atelier transylvain, ayant circulé dans la période respective. Les archéologues de Suceava ont réussi de cette manière, mettre en évidence le cimetière de l'ancien village de Burdujeni, qui, conformément aux documents s'est déplacé ultérieurement à approximativement 1 km vers l'ouest. Pendant les fouilles, on a exploité intégralement ou partiellement 68 tombeaux ; à la limite ouest du périmètre recherché du point de vue archéologique, on a identifié un pavage en dalles en pierre qui pourrait appartenir à la zone des alentours de l'ancienne église du village de Burdujeni.

168. Sultana, com. Mănăstirea, jud. Călăraşi

Punct: Valea Orbului

Cod sit: 104216.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 13/2007

Colectiv: Done Şerbănescu – responsabil, Tiberiu Nica (MCG Oltenița), Alexandra Comşa (IAB - Centrul de Tracologie), Mecu Laurențiu (UV Târgovişte)

Campania arheologică s-a desfăşurat în perioada 2 iulie-10 august 2007 şi a avut ca obiectiv continuarea cercetării sectorului I al necropolei neolitice, situat pe versantul de V al văii numită de localnici "Valea Orbului". Au fost deschise două casete de 4 x 20 m, care au însumat suprafața de 160 m^2. Cercetarea s-a desfăşurat pe platoul terasei înalte a lacului Mostiştea. În campania din acest an, sub stratul arabil a fost surprins un nivel de locuire care aparține culturii Dridu, reprezentat de locuințe- bordei şi cuptoare exterioare. În suprafața cercetată au fost suprinse şi cercetate parțial trei complexe care aparțin acestei culturi. Mormintele neolitice au fost întercepate la adâncimi cuprinse între 0,86 şi 1,72 m. Au fost descoperite şi cercetate 27 morminte de inhumație plane numerotate de la nr. 227 la nr. 253. Scheletele descoperite în morminte erau aşezate în poziție chircită, moderat sau accentuat pe partea stângă, cu craniul orientat de regulă între E-SE 106^0 şi S-ES 172^0. Mâna stângă a scheletelor era indoită din cot şi aşezată cu palma sub cap sau în dreptul feței, iar mâna dreaptă de obicei era îndreptată spre femure. Şi în această campanie au fost descoperite schelete care erau întoarse cu toracele în jos sau cu toracele aşezat cu fața în sus. Din cele 27 mormintele cercetate în 16 a fost descoperit inventar funerar. În puține morminte au fost descoperite unelte, lame de silex sau tesle, majoritatea inventarului funerar fiind alcătuit din obiecte de podoabă: brățări din cochilii de scoici marine, pandantive şi mărgele din materiale şi tipuri diferite. În două morminte, în palma mâinii drepte a scheletelor, se afla câte un idol cu cap inelar. Materialul osteologic uman recoltat va fi studiat de Alexandra Comşa, cercetător ştiințific la Centrul de Tracologie al IAB.

Zusammenfassung:

Die Grabungen konzentrierten sich weiter auf den Sektor I, welcher sich im südwestlichen Gebiet der neolithischen Nekropole befindet. Ein ist Teil des Gräberfeldes ist von einer Dridu-Siedlung aus dem IX.-X. Jh. n. Chr. überlappt. Es wurden 27 neolithische, flache Körpergräber der Boian-Kultur entdeckt. Die Toten befanden sich in linker Hockerposition. Ihre Schädel

lagen in südöstlicher Richtung. Die Tiefe der Gräber reichte zwischen 0,86 und 1,72 m. In 16 Gräber wurde ein Grabinventar gefunden. Dieser bestand aus Werkzeugen und Schmuckstücke. Diese letzten wurden aus Meeresmuscheln erarbeitet. In zwei der Gräbern wurden Idole mit Ringkopf entdeckt.

169. Sultana, com. Mănăstirea, jud. Călăraşi

Punct: Malu-Roşu

Cod sit: 104216.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 56/2007

Colectiv: Radian Romus Andreescu – responsabil, Cătălin Alexandru Lazăr, Mihai Florea (MNIR), Theodor Ignat (MMB), Valentin Parnic, Virginia Oană, Roberta Gabudeanu, Tudor Iordan, Marian Neagu (MDJ Călăraşi), Ciprian Astaloş (MJ Satu Mare), Andrei Soficaru, Alexandra Ion (IAFR Bucureşti), Tiberiu Nica, Olga Androne (MCG Oltenița), Carmen Bem, Ionuț Şandric (cIMeC), Cătălin Nicolae (FIB)

Aşezare de tip *tell* de la Sultana- *Malu Roşu*, com Mânăstirea, jud. Călăraşi, se află situată pe terasa înaltă a lacului Mostiştea, la cca. 800 m de sat. Săpăturile arheologice s-au desfăşurat în perioada 15 iulie-15 septembrie 2007.

Obiectivele cercetării:

- continuarea cercetărilor din suprafața SI;
- continuarea cercetării necropolei gumelnițene de pe terasa de lângă *tell*.

Obiectivul principal al acestei campanii a fost continuarea cercetărilor din SI, amplasată în partea de NNE a sitului, datorită pericolului de prăbuşire a acestei părți a *tell*-ului în apele lacului Mostiştea.

În suprafața SI cercetarea s-a concentrat asupra locuinței L5, identificată în c.A 1-3, B 1-3, C 1-3, D 1-3, E 1-3, F 1-3 şi G 1-3. Cercetarea acesteia a început în campania 2005. La acel moment, săpătura s-a limitat doar la perimetrul c.A 1-3, B 1-3, C 1-3, D 1-3 din SI. Ulterior, în campania 2006 secțiunea a fost extinsă. Cu acest prilej s-a continuat cercetarea L5, în carourile nou obținute în urma extinderii (E1-3, F1-3 şi G1-3). În 2007, în aceleaşi carouri, s-a continuat demontarea nivelului de distrugere a locuinței L5. Nivelul de distrugere consta în bucăți masive de chirpici, provenite de la pereți, unele dintre acestea având mai multe lipituri succesive. S-au identificat şi bucăți de chirpici ars, cu urme de pictură. În partea inferioară a nivelului de distrugere, foarte aproape de podea, în zona carourilor E2, E3, F1 şi F2, s-au identificat 16 piese MDA (împungătoare, fusaiole, dălțițe, plăcuțe perforate), în asociere cu numeroase piese de silex (mai ales aşchii de debitaj), scoici şi resturi de micromamifere. Tot în acelaşi nivel, în c.E1, a fost descoperită o statuetă antropomorfă feminină. În partea inferioară a nivelului de distrugere şi pe podeaua locuinței s-au identificat 15 vase întregi sau reîntregibile. Degajarea celei mai mari părți a distrugerii locuinței a condus la identificarea peretelui exterior sud-vestic. Acesta a fost surprins în elevație (8-10 cm), pe o L de cca. 2,50 m. Tehnica de construcție a peretelui era ceamur. Aceeaşi tehnică a fost folosită şi pentru peretele de compartimentare a celor două camere ale locuinței. Interesant este faptul că în c.F3-G3, a fost identificată o structură rectangulară, gen poliță, prăbuşită pe podea. Structura prezenta mai multe fracturi şi fisuri, datorate prăbuşirii. În profil, aceasta prezenta o formă trapezoidală, cu latura mare în sus. Suprafața exterioară a structurii era fățuită, prezentând mai multe refaceri succesive. Pe podeaua locuinței, în c.G3, sub porțiunea prăbuşită din această structură a fost surprins un corn de cerb. Din nefericire, acesta era forte friabil datorită expunerii la temperaturile ridicate din timpul incendiului ce a condus la distrugerea locuinței. Din perimetrul L5 s-au recoltat 190 litri de sediment pentru tamisare.

Tot în aceasta campanie în SI, c.A 1-2, B 1-2, s-a cercetat o tranşee (C1/2007), identificată la sfârşitul campaniei 2006. Aceasta era orientată NNV-SSE şi avea o L de 3,50 m şi o l de 0,60-0,66 m. Umplutura complexului consta într-un sediment omogen, compact, saturat, ce conținea chirpici ars, cărbune, scoici, oase de animale, fragmente ceramice, piese litice şi de os.

În c.G1, G2, H2 din aceeaşi suprafață, a fost identificat un şanț de fundație (C3/2007), orientat NE-SV. Acesta afecta parte dinspre NNV a L5. Acest şanț nu a fost surprins pe toată lungimea sa, întrucât în partea de NE intra în profilul dinspre lac, iar spre SV era afectat de o veche secțiune care tăia perpendicular şi L5. Cpl. C3/2007 a fost surprins pe o L de 4,40 m, având o l de 0,70 m. În baza acestuia s-au identificat 3 gropi de par. Umplutura şanțului constă într-un sediment eterogen, compact, saturat, ce conținea chirpici ars (inclusiv bucăți masive de perete), cărbune, scoici, fragmente ceramice, piese litice.

În SI, c.I 1-3, J 1-3, K 1-3, s-au demontat ultimele resturi ale L6, cercetate în campania anterioară. Sub aceasta s-a identificat parte superioară a nivelului de distrugere a unei alte locuințe neincendiate, notată L7. Datorită celorlalte priorități din teren, aceasta a fost conservat, urmând a fi cercetată în campaniile viitoare.

În campania 2007 au continuat cercetările în perimetrul necropolei gumelnițene. Aceasta se află pe terasa înaltă a Mostiştei, la cca. 200 m V de aşezarea de tip *tell*. Au fost deschise două secțiuni de 20 x 2, notate Son1/2007 şi Son2/2007, orientate NE-SV. Suprafața celor doua secțiuni a fost împărțită în carouri de 2 x 2 m, notate numeric de la 1 la 10.

Au fost cercetate 7 morminte gumelnițene, ce conțineau indivizi depuşi în poziție chircită, lateral stânga, orientați pe direcții apropiate de E. Inventarul funerar consta în vase ceramice (M6) şi piese litice (M11, M12). Gropile funerare prezentau formă ovală-neregulată şi au fost identificate la adâncimi cuprinse între 1-1,60 m. Partea inferioară a acestora se găsea în *loess*-ul din baza terasei (US 1004). Conținutul gropilor a fost recoltat pentru tamisare. Din morminte s-au recoltat şi probe pentru analize parasitologice.

În Son2/2007, c.4-5, a fost identificată o groapă circulară, notată C6/2007 (1,05 x 0,80 m). Umplutura acesteia consta într-un sediment omogen, compact, de culoare brun închis, slab saturat, ce conținea fragmente bucățele mici de chirpici, cărbune, ceramică gumelnițeană, oase de animale, scoici şi o mărgică dintr-un melc perforat. Această groapă se afla amplasată la 4,70 SV de mormântul M6 şi 3,50 m NE de M12. Nivelul de săpare al gropii este acelaşi cu cel al mormintelor. Pe baza materialului arheologic şi a observațiilor stratigrafice, C6/2007 a fost atribuit culturii Gumelnița. Prezența unui asemenea complex în perimetrul necropolei este posibil să fie legată de anumite etape ale ceremonialului funerar. Complexe asemănătoare s-au descoperit şi în alte cimitire gumelnițene din Bulgaria (necropola de la Vinica - aşa numitele „gropi de jertfe") sau România (necropola de la Măriuța - *La Movilă*).

În Son1/2007, c.5, 6, 10, au fost identificate trei gropi (C5/2007, C8/2007 şi C9/2007), cu formă circulară şi dimensiuni variate, ce conţineau materiale arheologice amestecate (fragmente ceramice Boian-Giuleşti, Gumelniţa, epoca bronzului şi sec. IV p.Chr., oase de animale, scoici, cărbune, bucăţi de chirpici ars, pietre şi piese litice). Aceste complexe au fost identificate la 0,50-0,70 m, nivelul de săpare al acestora corespunzând părţi inferioare a nivelului de sub vegetal. Pe baza observaţiilor stratigrafice, aceste complexe sunt posterioare cronologic culturii Gumelniţa. În stadiul actual al cercetării, aceste complexe sunt dificil de atribuit cu certitudine unei perioade, datorită prezenţei în asociere a unor materiale ceramice aparţinând unor epoci diferite. Important este faptul că în aceste complexe s-au descoperit şi fragmente ceramice Boian-Giuleşti, ceea ce poate reprezenta un indice privind existenţa în zonă a unei locuiri aparţinând acestei culturi.

Protejarea suprafeţelor în curs de cercetare s-a realizat prin acoperirea cu folie de plastic şi pământ.

Materialele arheologice descoperite au fost transportate la MNIR şi la MDJ Călăraşi. Resturile osteologice umane au fost predate spre analiză IAFR Bucureşti. Materialele faunistice şi litice vor fi trimise spre analiză CNCP-MNIR.

Valorificarea se va realiza prin includerea unor piese descoperite în această campanie în expoziţia *Sultana – O aşezare de acum 6000 de ani* ce este deschisă la MDJ Călăraşi din anul 2003.

De asemenea, descoperirile din necropola gumelniţeană au făcut obiectul unei prezentări ştiinţifice în cadrul Sesiunii de Comunicari Ştiinţifice Pontica, organizată de MINA Constanţa, în perioada 3-5 octombrie 2007.

Obiectivele campaniei 2008:
- continuarea cercetărilor din suprafaţa SI.
- continuarea cercetărilor din suprafaţa SX.
- continuarea cercetărilor din necropola gumelniţeană.

Date topografice

Mihai Florea

Măsurătorile topografice realizate la Sultana-*Malu Roşu* din campania 2007 au avut în vedere punerea pe plan a secţiunilor efectuate pe terasa din imediata apropiere a *tell*-ului (Son1 = 20 x 2 m; Son2 = 20 x 2 m) precum şi măsurători de detaliu (complexe arheologice) atât pe *tell* cât şi pe terasă.

Totodată s-au materializat în teren puncte de sprijin (reprezentând un caroiaj de 50 x 50 m) pe terasă, avându-se în vedere extinderea săpăturilor în această zonă pentru cercetarea necropolei eneolitice.

Pentru realizarea lucrărilor topografice s-a avut în vedere verificarea conţinutului documentaţiei existente (ridicarea topografică realizată în 2005, verificarea coordonatelor bornelor de sprijin utilizate ca puncte de referinţă pentru lucrările topografice) şi operaţiuni preliminare pentru asigurarea încadrării tuturor lucrărilor de ridicări topografice de detaliu şi a elementelor proiectate (caroiaj), în sistemul de referinţă planimetric Stereografic 1970 şi plan de referinţă altimetrică Marea Neagră 1975.

Măsurătorile de detaliu au fost efectuate în S1 de pe *tell* şi în secţiunile Son1 şi Son2 de pe terasa din imediata apropiere a *tell*-ului avându-se în vedere că cercetarea arheologică din situl Sultana-*Malu Roşu* va continua şi în anii următori vom încerca integrarea datelor obţinute într-un sistem GIS (*Geographic Information System*) acronim sub care se “ascunde” de fapt o colecţie de programe interconectate proiectate pentru manipularea şi procesarea informaţiilor referenţiate spaţial.

Expertiza antropologică privind osemintele umane descoperite în campania 2007

A. D. Soficaru, A. Ion

În campania 2007, au fost cercetate 7 morminte de inhumaţie, atribuite culturi Gumelniţa.

M6:
- fragmentele craniene păstrate au depuneri masive de piatră, rupturi şi deformări din vechime; parietalele sunt fragmentare, din temporalul dreapta se păstrează doar mastoida, se mai identifică un fragment de occipital şi 2 dinţi;
- humerusul dreapta are lipsă o treime din diafiză, iar la cel stânga jumătatea inferioară; femurul stânga nu are epifiza proximală, iar cel dreapta capul femural şi epifiza distală; la tibii lipsesc diafizele; restul oaselor lungi sunt fragmentare;
- sex determinat = feminin; vârstă estimată = adult.

M7:
- schelet cu depuneri importante de piatră şi stare de reprezentare slabă;
- craniul lipseşte din vechime, dar e prezent un fragment din mandibulă (partea centrală a corpului cu 6 dinţi);
- din humerusul dreapta s-a păstrat jumătatea distală, iar la stângul tot cea distală lipseşte; ambele femure au lipsă epifizele distale; la tibia dreapta nu e prezentă partea proximală, iar la stânga cea distală; din restul oaselor lungi se pot identifica doar fragmente de diafize, din coxale doar fragmente ce nu se colează;
- sex determinat = masculin; vârstă estimată = matur.

M8:
- craniu bine conservat şi reprezentat, dar cu lipsuri pe calotă, în zona bazilară şi a feţei; mandibula este completă, ca şi o mare parte din maxilă (sunt prezenţi 26 de dinţi);
- oasele lungi au putut fi restaurate şi doar peroneele au lipsuri în jumătatea inferioară;
- se mai conservă fragmente de vertebre, coaste şi coxale;
- sex determinat = feminin; vârstă estimată = 25 – 35 ani.

M9:
- din craniu s-a restaurat mare parte din parietalul dreapta, cel stânga fiind fragmentar; din occipital există 2 fragmente ce nu se pot lipi, iar din aparatul dento-maxilar s-au păstrat 23 de dinţi (mandibula are lipsuri pe partea stângă, iar maxilele nu se colează cu oasele feţei);
- din oasele lungi se păstrează mai ales diafizele, existând o importantă depunere de piatră;
- sex determinat = feminin; vârstă estimată = 35 – 45 ani.

M10:
- s-au păstrat doar fragmente din calota craniană (frontal, parietale, occipital);
- iar din scheletul postcranian, este prezentă femurul, tibia şi coxalul stânga;
- sex determinat = feminin; vârstă estimată = adult.

M11:
- scheletul prezintă depuneri masive de piatră iar starea de reprezentare este slabă;
- la craniu s-au putut restaura fragmente din frontal, parietale şi occipital;
- din oasele lungi s-au păstrat mai ales fragmente de diafize;
- sex determinat = masculin; vârstă estimată = matur.

M12:
- craniul reprezentat mai ales prin oasele calotei;

- mandibula a fost restaurată în mare parte, dar cu lipsuri pe partea dreaptă;
- oasele lungi, în general complete dar unele cu lipsuri pe epifize; coxalele sunt fragmentare;
- sex determinat = masculin; vârstă estimată = 35-45 ani.

Date fotogrammetrice

Carmen Bem, I. Şandric, C. Nicolae

În perioada 2004 - 2007, cIMeC a fost partener în proiectul *European Landscapes: Past Present and Future*, care a avut ca obiectiv promovarea cercetării arheologice aeriene, examinarea şi interpretarea fotografiilor aeriene mai vechi, studierea hărților istorice şi urmărirea modificărilor de peisaj, în condițiile în care fotografia aeriană nu este folosită în România în scopuri arheologice decât în cazuri limitate.

Arheologia aeriană este o sumă de metode şi tehnici care cuprinde identificarea, fotografierea, cartarea şi interpretarea urmelor care indică prezența unor situri arheologice prin realizarea de fotografii oblice şi verticale.

Ca zonă experimentală a acestui proiect s-a ales Valea Mostiştei. Situl arheologic Sultana-*Malu Roşu* a beneficiat de o atenție sporită deoarece era cunoscut în literatura de specialitate de multă vreme, iar din punct de vedere al fotografiei aeriene constituia un punct vizibil şi uşor de identificat atât pe fotografiile aeriene istorice, cât şi în cazul unei eventuale repertorieri aeriene actuale.

Studierea fotografiilor aeriene (realizate în 1972, 1986) şi a ortofotoplanurilor (realizate în 2003, scara 1:5000) - achiziționate de la ANCPI - a condus la identificarea de noi situri arheologice, observarea evoluției săpăturilor arheologice în timp (acolo unde s-au realizat!), evoluția zonei în diferite perioade şi eroziunea malurilor lacului. În zona sitului arheologic Sultana-*Malu Roşu* s-a observat o eroziune destul de accentuată, pe parcursul a 30 de ani (1972-2003), care a afectat în proporție de 70% aşezarea preistorică (toate aceste informații au fost puse pe o hartă digitală ce poate fi consultată la adresa: http:// map.cimec.ro/ LocalizareExacta/ mapserver.html).

O primă identificare "din aer" a siturilor arheologice în cadrul proiectului menționat s-a putut realiza în iulie 2007. Echipa a fost constituită din Ionuț Şandric (Univ. Bucureşti), Cătălin Nicolae (Seminarul de arheologie, Univ. Bucureşti), Carmen Bem (cIMeC) şi Cătălin Prunariu (pilot - AeroJet Service).

A fost survolată zona *tell*-ului cu un avion Cessna SkyHawk 172H şi s-au făcut fotografii cu o cameră foto Canon EOS 400D; coordonatele geografice ale siturilor şi traseul de zbor fiind înregistrate cu un GPSMap 196 şi GPSMap 76 Garmin. În timpul zborului s-a realizat şi o fişă tip pentru marcarea tipurilor de urme ce pot fi identificate la sol.

Toate informațiile colectate au fost introduse într-o bază de date şi comparate cu cele anterioare. În prezent se realizează rectificarea şi interpretarea imaginilor aeriene efectuate în acest an. În apropierea sitului arheologic se observă diferite intervenții antropice, distribuția culturilor agricole în diferite perioade şi torente consecvente formate în urma acțiunii ploii.

Cercetarea aeriană din vara anului 2007 a avut un caracter de identificare, urmând ca în primăvara anului 2008 să se realizeze o succesiune de zboruri pentru repertorierea siturilor, studierea evoluției peisajului zonei, perioada fiind propice observării urmelor specifice.

Bibliografie:

R. R. Andreescu *et alii*, *Sultana-Malu Roşu*, CCA 2006, p. 343-344.
V. Parnic *et alii*, *Măriuța-La Movilă*, CCA 2007, p. 230-232.
A. Radunčeva,. 1976, *Vinitsa - Eneolitno seliste i nekropol. Razkopki i proucvanija*, VI, Sofia.
R. Andreescu *et alii*, *Sultana-Malu Roşu*, CCA 2007, p. 352-354.

170. Supuru de Sus, com. Supur, jud. Satu Mare

Punct: Bondaua

Cod sit: 138958.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 59/2007

Colectiv: Alexandru V. Matei (MJIA Zalău), Robert Gindele (MJ Satu Mare)

Cercetările sunt desfăşurate la acest obiectiv începând din 1997. A fost secționat şanțul şi valul de apărare (cu şanțul înspre V spre *Barbaricum*) care intersectează valea Crasnei la SE de localitatea Supuru de Sus.

În acest an 2007 prin cele 35 de secțiuni realizate pe traseul fortificației liniare romane de la Supurul de Sus *Bondava*, jud Satu Mare a fost identificat şi cartat pe o lungime de peste 1,5 km, traseul unui val de pământ cu şanțul realizat în fața valului spre V, sistem de fortificații îndreptat împotriva unui dușman care dinspre V ar dori să atace Dacia. Linia aceasta continuă de val şi şanț prezintă în zona cea mai înaltă un turn de supraveghere. Traseul liniar de peste 2 Km al acestui şanț se schimbă în fața satului Supurul de Sus, şanțul formând în traseul său schimbat un unghi de aproape 90 de grade. În această zonă de schimbare a traseului a fost identificată o fortificație rectangulară cu dimensiunile de cca. 35 x 23 m, fortificație ce este ataşată valului inițial. De asemenea în zona de curbură a traseului acestui inițial şanț au fost identificate mai multe noi şanțuri care au traseele dispuse oblic şi perpendicular pe ductul şanțului inițial marcând existența în această zonă de curbură a unei alte fortificații romane mai mici care ar putea să reprezinte de fapt o fortificație de intrare, de poartă, realizată în acest loc. Adică o poartă de intrare în provincia Dacia. Cercetările viitoare vor stabili cu claritate planul aceste noi fortificații ataşate valului şi modul de realizare a acestei intrări directe din *barbaricum* în provincia Dacia Romană. [Alexandru V. Matei]

Zussammenfassung:

Im Jahre 2007 wurden die archäologische Forschungen am Flur Bondaua erweitert. In insgesamt 35 Schnitten könnten wir die Richtung der römischen Befestigungslinie bestätigen. Diese Richtung hat sich neben dem Dorf Supuru de Sus geändert. In diesem Raum wurde eine viereckige cca 35 x 23 m Befestigung identifiziert.

171. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj

Punct: str. A. Mureşanu nr. 33-35

Cod sit: 139893.07

Autorizația de cercetare preventivă nr. 288/2007

Colectiv: Horea Pop - responsabil (MJIA Zalău), Daniel Culic

Masivul *Măgura Şimleului* domină zona nord-vestică a *Depresiunii Şimleului*, iar oraşul Şimleu Silvaniei se întinde la poalele *Măgurii*, spre S, pe malul râului Crasna. Strada A. Mureşanu, amplasată la baza *Măgurii*, mai precis la baza unui deal din componența acesteia, *Dealul Cetate,* la V de acesta, suprapune un segment din mai vechea aşezare civilă dacică. Începând cu data de 17 iulie 2007 au fost efectuate lucrări de supraveghere arheologică la obiectivul proiectat, în baza autorizației de supraveghere arheologică nr. 254/2007 emisă de MCC. Lucrările efectuate pentru amenajarea zonei construibile au constat în excavări mecanice (cu ajutorul unui excavator) pentru degajarea solului pietros din panta dealului care coboară până la strada propriu-zisă A. Mureşanu.

În momentul apariției vestigiilor arheologice excavările mecanice au fost stopate şi au fost facute demersuri pentru continuarea lucrărilor sub forma unei săpături arheologice preventive în baza autorizației nr. 288/2007 emisă de MCC.

Despre locuirea civilă dacică de pe strada A. Mureşanu primele indicii au apărut în anul 1976, dar în ceea ce priveşte zona investigată de noi cercetările de teren din anii 1989-1992, 1995-1999, 2001-2007 au relevat existența unor amenajări antice de anvergură în pantele dealurilor (terase antropogene) ce mărginesc strada propriu-zisă. Unele terase ating şi L de 100 m şi l actuală de cel puțin 20 m. În aceste terase, de altfel, au fost amenajate ulterior şi gospodăriile actuale, afectând însă parțial amenajările şi locuirea antică. Atât la gospodăria cu nr. 33 cât şi la cea cu nr. 35 au fost identificate nivele de locuire dacică încadrate cronologic între sec. I a.Chr.-I p.Chr.

Suprafețe cercetate:

În vederea salvării vestigiilor antice dacice identificate a fost trasată o secțiune orientată aprox. S-N, lungă de 17 m şi lată de 4 m cu latura vestică paralelă cu strada la 31 m V de aceasta. În acest sector complexele apar în general la -2,50-2,65 m adâncime datorită alunecărilor ulterioare de pe pantele superioare. Numerotarea secțiunii s-a făcut în continuarea metrajului de la limita sudică a proprietății.

Complexele arheologice au fost numerotate începând cu 1 până la 13.

Cercetarea preventivă a identificat 14 complexe arheologice dacice (sec. I a.Chr- prima jum. a sec. I p.Chr.): gropi menajere (3), locuințe (2), vetre de foc (3), cuptoare menajere (3), pereți arşi de locuință (2), depunere de vas (1). Dintre acestea se detaşează clar complexul C11 (locuință? compartimentată, 4 încăperi numerotate de la S la N) în care a fost descoperit un destul de bogat material arheologic exclusiv ceramic, dar şi trei fusaiole din lut dintre care una bogat ornamentată şi o statuetă feminină din lut ars.

Cpl. C1: complex de locuire, adâncire de 0,4 m în interiorul C11, în zona m. 16,5-20, spre profilul estic al S1. Umplutură sol maroniu cu pigmenți ceramici.

Cpl. C2: vatră de foc cu d de 1,1 m, surprinsă între m. 16-17 la -2,5 m. Are crusta arsă până la 10-12 cm gr. În zona vetrei a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna. Complexul aparține de fapt de C11, fiind instalația de foc din încăperea 3.

Cpl. C3: groapă de provizii cu d de 1,2 m, surprinsă între m. 13,5-14,7 la -2,65 m înspre profilul estic. Are fundul la -4,05 m, deci ad. de 1,2 m. În C3 a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna şi la roată, dar şi oase de animale nearse. Complexul pare anterior față de C11, fiind o groapă cu umplutură de sol maroniu cu pigmenți, dar spre bază având un strat subțire de cenuşă care suprapune un nivel de arsură roşie gros de 0,25 m.

Cpl. C4: cuptor cu d de 0,8 m, surprins între m. 12-13 la -2,65-2,95 m înspre profilul estic. Are crusta arsă până la 10-15 cm grosime. În zona vetrei a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna. Complexul pare de fapt anterior față de C11, fiind o instalație de foc amenajată într-o groapă cu d. de 1,75 m şi ad. de 0,45 m cu umplutură de sol negru cu pigmenți.

Cpl. C5: groapă de provizii cu d. de 1,25 m, dar profil neregulat, surprinsă între m 8,5-10,2 la -2,65 m înspre profilul estic. Are fundul la -4,65 m, deci ad. de 1,55 m. În C5 a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna, dar şi oase de animale nearse. Complexul pare anterior față de C11, fiind o groapă cu umplutură de sol cu cenuşă, cu pigmenți, dar spre buză având un strat de arsură roşie gros de 0,25-0,30 m.

Cpl. C6: groapă de provizii cu diametrul la gură de 1,5 m şi apoi de 1,2 m, dar profil neregulat, surprinsă între m. 5,4-7 la -2,65 m înspre profilul estic. Are fundul la -4,55 m, deci ad. de 1,45 m. În C6 a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna, dar şi oase de animale mari nearse. Complexul pare anterior față de C11, fiind o groapă cu umplutură de sol cu cenuşă şi nisip, cu pigmenți ceramici, de lemn ars, dar şi lentile de sol negru.

Cpl. C7: cuptor cu diametrul de 0,8 m, surprins între m. 18,7-19,5 la -2,3 m în profilul vestic. Are crusta arsă până la 5 cm gr. şi pereții păstrați pe h de 0,3 m. În zona complexului a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna şi la roată, dar puțină. Complexul pare contemporan cu C11, fiind o instalație de foc amenajată în exteriorul acestuia cu umplutura din rocă sterilă sfărmată şi boltă arsă de cuptor prăbuşită.

Cpl. C8: vatră de foc cu d. de 1,3 m, surprinsă între m. 6,9-8,4 la -2,6 m în profilul vestic al S 1. Are crusta arsă până la 10 cm gr., vatra fiind amenajată pe pietre locale de micaşist. În zona vetrei a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna şi la roată, oase de animale. Complexul aparține de C11, fiind instalația de foc din încăperea 1.

Cpl. C9: perete ars (chirpici şi lemn ars mărunt) despărțind încăperile 1 şi 2 ale complexului C11. Lățimea arsurii este de până la 0,2 m şi gr. de 0,1-0,2 m. A fost surprins între m. 9-10 ai S 1.

Cpl. C10: vatră de foc cu d. de 1,1 m, surprinsă între m 10,65-11,85 la -2,6 m înspre profilul vestic al S1. Are crusta arsă până la 10-12 cm grosime, vatra fiind amenajată pe pietre locale de micaşist. În zona vetrei a fost descoperită ceramică dacică lucrată cu mâna şi la roată şi o cute masivă din piatră. Complexul aparține de C 11, fiind instalația de foc din încăperea 2.

Cpl. C11: locuință de suprafață compartimentată amenajată pe terasa antropogenă cu lungimea orientată aprox. S-N surprinsă între m. 6-21,8 cu nivelul de călcare la -2,6 m. Lungimea vestică surprinsă este de 10 m, iar cea estică de 9 m. Construcția avea cel puțin 4 încăperi şi dimensiunile probabile de 16 x 3,5 m. Încăperea 1: 4? x 3,5?; încăperea 2: 4 x 3,5 m; încăperea 3: 3,4 x 3,5 m; încăperea 4: 4 x 3,5 m. Primele 3 încăperi erau dotate cu instalații de foc, iar pentru cea de-a patra nu putem face precizări în acest sens deoarece panta accentuată a terenului a dus la degradarea în timp a terasei dacice afectând nu doar cpl. C11. Limita vestică a locuinței C11 este dată foarte clar de peretele ars surprins pe lungimea de 10 m. Acesta are o l_{medie} de 0,25-0,3 m păstrat pe 0,1 m h, iar între m. 13-14,2 s-a păstrat chiar talpa carbonizată a peretelui din care "pleca" şi compartimentarea (tot pe talpă din lemn) dintre încăperea 2 şi 3. Inventarul construcției constă în sol negru-maroniu cu multă cenuşă, chirpici şi ceramică dacică lucrată cu mâna (oale, ceşti-

opaiț, străchini, fructiere) şi la roată (fructiere, kantharoi, boluri, străchini), dar şi fragmente ceramice pictate celtice specifice sec. I a.Chr.

Cpl. C11/1: perete ars (chirpici compact căzut şi lemn ars mărunt) în zona peretelui încăperii 2 al complexului C11, între m. 12-13 spre profilul vestic al secțiunii. Dimensiunile arsurii sunt de până la 0,7 m şi gr. de 0,1-0,2 m.

Cpl. C12: este de fapt un vas spart pe loc, în exteriorul C11, la V de acesta la m 15-16,15. Vasul este un chiup modelat cu mâna descoperit la -2,5 m.

Cpl. C13: cuptor de mari dimensiuni, cu $d_{exterior}$ de 2 m şi cel interior al crustei arse de 1,3 m. A fost surprins între m 17,7-19,8 la -2,4 m pe mijlocul secțiunii. Are crusta arsă până la 10 cm grosime şi pereții şi bolta prăbuşite pe crustă. Pereții se pare că au fost realizați din lut galben care s-a păstrat la baza conservată a cuptorului. În zona complexului a fost descoperită puțină ceramică dacică lucrată cu mâna şi oase mici de animale. Complexul nu este contemporan cu C11, fiind o instalație de foc amenajată în peste peretele vestic al acestuia. Umplutura complexului este din rocă sterilă sfărmată şi boltă arsă masivă de cuptor prăbuşită.

Materiale arheologice descoperite constau cantitativ preponderent în ceramică, specifică epocii dacice clasice, dar mai ales sec. I a.Chr. Ceramica descoperită este în general fragmentată şi doar în complexul C11 au fost descoperite recipiente întregibile. În general majoritatea ceramicii este confecționată cu mâna, doar cca. 15% la roata olarului. Formele lucrate cu mâna sunt reprezentate de oale (majoritare), străchini, ceşti-opaiț şi căni. Ceramica modelată la roată cuprinde, la rândul său, o anume varietate: fructiere, *kantharoi*, căni, urcioare, boluri, cupe. A mai fost descoperită şi ceramică celtică pictată de import (două fragmente).

Dintre complexele descoperite se detaşează clar cpl. C11 (locuință compartimentată) în care a fost descoperit un destul de bogat material arheologic exclusiv ceramic, dar şi trei fusaiole din lut dintre care una bogat ornamentată.

O prezență insolită şi extrem de interesantă şi importantă o constituie descoperirea, în încăperea nr.4, a unui statuete feminine dacice din lut ars, reprezentată stângaci precum majoritatea celor descoperite până acum în Dacia preromană. Piesa este cea de-a doua descoperită până acum în nord-vestul României, un prim exemplar (masculin) fiind găsit la Marca-*Cetate* în campania de săpături din anul 1972. Statueta de la Şimleu are h de 7,2 cm şi $l_{maximă}$, în zona brațelor deschise, de 4,2 cm. Grosimea piesei este de 1,6 cm în zona bazinului şi a gâtului. Capul personajului a fost reprezentat rotund în care au fost "ştampilate" stângaci ochii, nasul şi gura. Gâtul este aproape inexistent. Brațele au fost modelate ca nişte extremități conice lungi de max. 1,5 cm. Sânii nu au fost reprezentați deloc. Picioarele scurte, comparativ cu restul corpului, de doar 2 cm lungime au fost reprezentate despărțite, iar labele acestora excesiv de mari şi grosolan realizate. Sexul personajului este dat de reprezentarea triunghiului pubian, realizat de asemenea stângaci, prin câteva împunsături. Lutul din care este modelată piesa este specific locului, cu paiete de mică, nisip şi pietricele.

Suprafața cercetată: 70 m^2 (Suprafața afectată de proiect: 1275 m^2).

Cercetarea preventivă a identificat 14 complexe arheologice dacice (sec. I a.Chr-prima jum. a sec. I p.Chr.): gropi menajere (3), locuințe (2), vetre de foc (3), cuptoare menajere (3), pereți arşi de locuință (2), depunere de vas (1). Dintre acestea se detaşează clar complexul C11 (locuință compartimentată) în care a fost descoperit un destul de bogat material arheologic exclusiv ceramic, dar şi trei fusaiole din lut dintre care una bogat ornamentată. Piesa care se remarcă este o statuetă întreagă din lut ars reprezentând schematic un personaj de sex feminin. A mai fost descoperită şi ceramică celtică pictată de import (două fragmente).

În general materialele ceramice descoperite se încadrează cronologic în sec. I a.Chr., doar detaliile tipologice şi ceramica celtică pictată fiind argumente în sprijinul datării oferite.

Abstract:

Known in the historical literature, due to the discovery of a Dacian civilian settlement, the point called *A. Mureşanu street* is situated west of the *Cetate* hill, placed on the northern part of Şimleu Silvaniei town. After certain field researches made between the years 1989-2007, it was discovered the traces of the Dacian civilian settlement.

The beginning of the rescue research in august 2007, solve the chronological problems and the character of the site. This campaign (2007) aimed the western slope of the hill where we discovered 14 complexes. The most important was the rest of a Dacian big house with 4 rooms with fireplaces, Dacian hand made and wheel made pottery and a small feminine statuette.

Made under the form of an archaeological excavation with students this year's campaign was very important to properly research the Dacian phenomena from Şimleu Silvaniei - *Civilian settlement*.

172. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj

Punct: Cetatea Báthory

Cod sit: 139893.09

Autorizația de cercetare preventivă nr. 306/2007

Colectiv: Daniela Marcu Istrate – responsabil (SC Damasus SRL), Horea Pop (MJIA Zalău), Delia Roman (MCC Hunedoara), Daniela Tănase (MB Timişoara), Radu Lupescu, Georgeta El Susi, Cosmin Roman, Dan Culic

Domeniul Şimleului este menționat în documente încă din sec. XIII, iar din 1341 a intrat în posesia familiei Báthory. Despre ramura de Şimleu a acestei familii se poate vorbi abia din a doua jumătate a sec. XV, când Nicolae al II-lea Báthory şi-a mutat reşedința de la Nyírség, în estul Ungariei, la Şimleu. În 1520 fiul său, Ştefan al IV-lea "de Somlyo", iscăleşte o înțelegere "în casa noastră de pe domeniul numit Şimleu", iar nepotul Ştefan al V-lea dă instrucțiuni referitoare la "intravilanele aparținătoare curiei de la Şimleu". Pe baza acestor informații s-a presupus că deja în sec. XV trebuie să fi fost existat o curie ridicată de Nicolae al II-lea Báthory, care trebuie căutată în compoziția cetății interioare, unde se poate presupune un edificiu modest, compartimentat în două sau trei încăperi, asemănător caselor țărăneşti de astăzi, înconjurat cu o palisadă pentru apărare.

Probabil spre sfârşitul sec. XV şi începutul veacului următor a fost construită o incintă fortificată, prevăzută cu turnuri la colțuri şi înglobând clădiri de locuit şi administrative (incinta 1). Un document din 1567 se referă foarte probabil la această incintă atunci când menționează o curie fortificată, un *castellum*.

La sfârşitul sec. XVI s-a construit o a doua incintă, prevăzută cu bastioane triunghiulare şi un turn de poartă. Mai multe informații din acest interval se referă la meşterii care au

lucrat pe şantier, dar planimetria poate fi reconstituită pe baza unui releveu din 1687 datorat unui inginer italian anonim care a însoţit în Transilvania un corp expediţionar austriac condus de prinţul Carol al V-lea de Lorena.

Ultimul descendent al familiei Báthory care a stăpânit acest castel a fost Sofia Báthory, fiica lui Andrei al IV-lea şi a polonezei Ana Zakreska, luată în căsătorie de principele Gheorghe al II-lea Rákóczi. Eşecul acestuia în expediţia sa poloneză a fost urmat de evenimente nefericite pentru castel, care în 1660 a fost distrus de trupe turco-tătare. Apoi, după căderea cetăţii de Oradea şi transformarea ţinutului său în paşalâc turcesc, cetatea Şimleului a fost transformată într-o fortificaţie de graniţă menită să oprească atacurile pornite din Oradea. Castelul a fost astfel înconjurat cu o palisadă, a fost apărat de căpitani numiţi de principele Mihail Apafi şi a devenit sediul mercenarilor germani ai acestuia.

După eliberarea Oradei, în 1692, rolul militar al castelului începe să dispară treptat. La începutul sec. XVIII întregul ansamblu a fost incendiat din ordinul lui Francisc Rákóczi al II-lea, degradarea monumentului continuând apoi neîntrerupt. În 1851, la un nou releveu, nu au mai putut fi reconstituite bastioanele de pe latura de N iar din incinta 1 nu a mai rămas decât două turnuri cilindrice. În epoca ce a urmat, şanţul de apărare al cetăţii a fost parcelat şi casele oraşului au mistuit încetul cu încetul zidurile de incintă.

Cetatea din Şimleu Silvaniei este în prezent o ruină. Din ansamblul monumental de altă dată se păstrează în elevaţie turnurile de pe latura estică a incintei 1, turnul de poartă al incintei 2 şi parţial bastioanele. Deşi în ultimii 15 ani s-au înregistrat mai multe iniţiative pentru restaurarea şi reabilitarea ansamblului, rezultatele vizibile sunt destul de puţine.

Fiind vorba despre un monument ruinat, pe care nu îl cunoaştem decât vag din izvoarele scrise, cercetarea arheologică ocupă un loc deosebit de important în economia procesului de reabilitare, informaţiile obţinute pe această cale fiind decisive în întocmirea proiectelor. Totuşi, până în anul 2007 nu s-au obţinut fonduri pentru o cercetare arheologică complexă, care să reconstituie în mod coerent evoluţia acestui valoros ansamblu arhitectonic. Au existat însă, în acest interval, şi câteva etape de cercetare arheologică parţială.[1]

În această etapă de cercetare (derulată între 5 iunie-4 septembrie 2007) s-a creat în sfârşit posibilitatea realizării unor secţiuni magistrale, care să ne ofere o imagine generală asupra sitului şi să ne permite conturarea unei matrice stratigrafice. Au fost astfel trasate suprafeţele S13 şi S14, pe axele NS şi EV. Pentru identificarea colţului de NV al castelului de la sfârşitul sec. XV – înc. sec. XVI a fost trasată S15, extinsă în mai multe etape în urma identificării ruinelor unui turn circular. Între S13 şi S14 a fost deschisă S19 pentru cercetarea unei construcţii care s-a dezvoltat pe latura de N a incintei. De asemenea între S13 şi S14, în partea de SE a parcului, au fost deschise suprafeţele S18 şi S22, pentru cercetarea ruinelor unui turn de poartă. Alte două suprafeţe, de dimensiuni mai mici, au fost realizate în apropierea intrărilor celor două turnuri circulare, de NE (S16) şi de SE (S17).

Principalele obiective ale acestei campanii au fost: stabilirea unei stratigrafii generale a sitului, completarea informaţiilor despre topografia castelului, identificarea unor componente dispărute şi completarea planului ruinelor existente sau cunoscute din imagini mai vechi. Scopul final al acestor cercetări este de a furniza colectivului de proiectare informaţiile necesare pentru întocmirea proiectului de restaurare a clădirilor care se păstrează şi integrarea ruinelor într-un parc arheologic.

Stratigrafia generală a sitului este relativ simplă. Cetatea fiind amplasată pe un con de dejecţie, structura naturală a terenului constă din straturi succesive de balast, nisip, lut şi diferite combinaţii între ele. Aceste straturi conţin uneori fragmente ceramice dacice rulate, dar despre o locuire propriu-zisă aparţinătoare acestei epoci nu putem vorbi, cel puţin în acest stadiu al cercetărilor.

Prima locuire identificată aparţine epocii arpadiene, respectiv sec. XI-XIII. A fost descoperit un complex în S18, iar în primele 15 carouri dinspre N ale S13 a fost identificat un strat de lut cenuşiu ce conţine frecvent astfel de materiale. Astfel vestigii lipsesc deocamdată în jumătatea sudică a curţii.

Peste această epocă sau direct pe straturile de balast au fost realizate diverse nivelări ce preced locuirea medievală propriu-zisă. În zona centrală a curţii au apărut două ziduri precum şi straturi de arsură şi mortar pe care le atribuim celei de-a doua etape de locuire, pe care nu o putem însă defini cu mare precizie. Câteva fragmente ceramice, recuperate din situaţii nu totdeauna foarte concludente, sugerează o datare în sec. XIV-XV, care ar trebui să fie însă confirmată prin extinderea cercetărilor.

Construirea primei cetăţi (incinta 1) s-a realizat în general după nivelarea suprafeţei cu straturi de lut şi balast, amestecat în diferite proporţii cu resturi de materiale de construcţie. Pe acestea sau direct pe straturile de balast sunt aşezate podelele încăperilor identificate, iar de la nivelul lor au fost săpate şanţurile de fundare, derulându-se primul şantier de construcţii. Nivelul de călcare specific acestei etape se află în medie cu 1-1,20 m mai jos decât nivelul actual de călcare pe suprafaţa sitului.

Locuirea intensă a sitului s-a derulat în sec. XVI-XVII, de la care au rămas pe suprafaţă numeroase depuneri, specifice complexelor care au funcţionat în diverse puncte ale cetăţii. Avem în vedere resturi ale şantierelor de construcţii, nivelări, reparaţii ale unor clădiri şi refaceri ale nivelelor de călcare, diverse instalaţii etc. Toate structurile demolate sunt acoperite de straturi mai mult sau mai puţin consistente de moloz care aparţin sec. XVIII.

După cum s-a presupus, prima cetate trebuie să fi fost construită la finele sec. XV – înc. sec. XVI. Acesteia îi aparţin o incintă rectangulară prevăzută cu turnuri circulare la colţuri, dintre care două se păstrează în elevaţie iar un al treilea a fost descoperit în săpături. Cum era rezolvat colţul de SV, urmează a se clarifica prin cercetări viitoare. Intrarea se realiza dinspre V, printr-o construcţie destul de impunătoare, pe care am numit-o turn de poartă.

Pe laturile zidului de incintă se pare că funcţionau perimetral încăperi. O clădire cu două încăperi a fost dezvelită pe latura de N, o altă încăpere a fost pusă în evidenţă pe latura de E, un culoar încadra turnul de poartă pe latura de V, iar în S13 a fost descoperit zidul care delimita clădirile de pe latura de S. Curtea propriu-zisă era astfel destul de mică, iar în centrul ei a fost descoperită o fântână.

Cetatea din această etapă a avut încă de la început un sistem exterior de apărare compus dintr-o palisadă relativ complexă, alcătuită din patru şiruri de stâlpi, care a fost identificată în săpături pe laturile de N şi V. Pe latura de V a fost cercetat şi un şanţ de apărare.

Cea de-al doilea zid de incintă a fost aşezat în şanţul de apărare din prima etapă, după încheierea construcţiei acesta fiind umplut. Tot acum (spre finele sec. XVI) a fost desfiinţat sistemul de palisadă, între cele două incinte fiind creată o suprafaţă orizontală.

În săpături au fost cercetate 60 de complexe, reprezentând sobe, vetre, cuptoare, gropi cu diverse funcțiuni (gropi de var, şanțuri de demolare, gropi de par etc.), podele, încăperi.

Din săpături a rezultat o cantitate foarte mare de materiale arheologice, depăşind cu mult toate aşteptările noastre în această privință. Pe primul loc se află ceramica, fiind descoperite numeroase fragmente de vase şi cahle, atât în complexe cât şi rulate în straturile de umplutură. Acestora li se adaugă o serie de monede, obiecte din metal şi sticlă precum şi alte obiecte din ceramică dintre care menționăm în mod special cantitatea mare de pipe. De asemenea au fost descoperite peste 160 de fragmente de pietre profilate şi numeroase oase de animale. Materialul se află în custodia MJIA din Zalău, conform protocolului de colaborare în baza căruia s-a desfăşurat şantierul.

Planşa 66

Note:

1. 1993, Studiu privind cercetarea arheologică a cetății, Al. Matei; 1994, Raport de cercetare arheologică în zona tutnului de poartă, Horea Pop; 1996: Cercetări arheologice la ziduri de incintă II, Stefan Matei; 1999: Sondaje arheologice restrânse în zona turnului de poartă, Daniela Marcu şi Ioan Fedor Pascu; 2006, Sondaje arheologice în bastionul de NE, Daniela Marcu Istrate şi Horea Pop.

173. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj

Punct: Uliu cel Mic

Cod sit: 139893.10

Autorizația de cercetare sistematică nr. 3/2007

Colectiv: Horea Pop – responsabil (MJIA Zalău), Maria Magdalena Dușescu, Dan Ştefan (FIB), Emanoil Pripon, Daniel Culic, Ioana Marchiş, Marius Ardelean

Masivul *Măgura Şimleului* domină zona nord-vestică a *Depresiunii Şimleului*, iar oraşul Şimleu Silvaniei se întinde la poalele *Măgurii*, spre S, pe malul râului Crasna. Toponimul *Uliul cel Mic* desemnează un muncel la 500 m V de cota maximă a Măgurii (597 m).

În anul 1945-1948 au fost descoperite, cu prilejul unor amenajări viticole, 116 piese: 33 monede romane, ceramică dacică lucrată la roată (17 fragmente), ceramică dacică lucrată cu mâna (25 fragmente), arme din fier (2 vârfuri de lănci), piese de harnaşament, verigă de zăbală (1), unelte, ustensile (23 bucăți), dintre care 7 fusaiole, 3 pietre pentru ascuțit, o lamă de silex, o frigare din fier, 3 cuțite, o scoabă, 2 bucăți de tablă de bronz, alte 3 nedeterminabile, 2 perle de sticlă, podoabe din bronz (3 fibule, o verigă, o brățară, o bară), podoabe din argint (5 brățări, un torques, 7 fragmente dintr-un colier).

În anul 1949 Academia Română, prin arheologul M. Moga cercetează locul şi printr-o listă descrie 22 piese achiziționate de la fața locului (9 vase şi fragmente de vase, 3 fusaiole, o cute, vârful unei secere de fier, jumătatea inferioară a unei vârf de săgeată (fier), un pinten sau cataramă, un obiect nedeterminabil, ambele din fier, o *meta* spartă în două şi trei denari romani din argint, doi emişi în 90 a.Hr., unul la 67 a.Hr. Lista mai cuprinde fragmente ceramice recoltate în sondajele trasate, dar şi o dăltiță din fier, descoperită împreună cu fragmente de oase, neprecizându-se dacă arse sau nu.

Săpăturile arheologice din anul 1978, prin cele 6 secțiuni de verificare, au identificat, relativ grupat, 4 gropi circulare nearse cu d de cca. 0,4-0,6 m., ele adâncindu-se până la 0,6-0,8 m, intrând cca. 0,2 - 0, 3 m în stânca locală. Din aceste gropi au fost culese fragmente ceramice dacice lucrate cu mâna şi la roată, numeroase oase de animale arse şi nearse repartizate mai ales spre fundul gropii. La acea vreme complexele au fost considerate ca morminte dacice de incinerație. Sondajele au mai dezvelit şi resturile a două locuințe (?) dacice, prost conservate, datorită pantei accentuate a versantului (30-45 grade înclinație), împreună cu trei monede romane, acestea din zona unde fuseseră găsite în anul 1948 cele cca. 50 monede. Concluzia trasă de Al.V. Matei, autorul cercetării era că în punctul *Uliul cel Mic* de pe *Măgura Şimleului* a existat o mică aşezare dacică în aceeaşi zonă fiind descoperite şi morminte de incinerație în groapă.

Suprafețe cercetate:

Unitățile de săpătură trasate în anul 2007 au fost numerotate în continuarea celor din 1978. Cercetările din anul 2007 au dus la recuperarea a încă 28 denari şi două podoabe dacice din argint în apropierea SIV, cercetată în 1978. Pentru aceasta a fost trasată SVIII (3,5 x 2,5 m) şi a fost reinvestigată SIV pe o L de 10 m în care s-a prăbuşit profilul vestic în care au apărut monede romane în campania trecută.

A mai fost trasată Suprafața SVII (20 x 1,5 m) pe versantul nordic, încă necercetat al dealului, pentru verificarea situației arheologice în acest sector în care au apărut accidental artefacte care anticipau rezultatele campaniei 2007. Metrul 0 al secțiunii a fost amplasat spre altitudinea maximă a muntelului. În această suprafață au apărut trei terase antropogene înguste (între 2-3 m) amenajate pe panta accentuată a dealului. Inventarul (piese din fier, bronz, ceramică) ne îndeamnă să credem că pe aceste terase au fost amenajate, în antichitate, ateliere metalurgice, în care foarte probabil erau confecționate podoabe dacice din argint şi bronz, dar şi alte artefacte.

Complexe descoperite: Complexele arheologice au fost numerotate în continuarea celor din 1978 când au fost descoperite 10 astfel de complexe.

Cpl. C11: groapă de stâlp cu diametrul de 0,4 x 0,5 m, ad. de 0,5 m, între m 2,35-3 din SVII. Umplutura din pământ cu pigmenți de cărbune şi chirpici. Stâlpul, conturat la -0,2 m, probabil făcea parte din structura de susținere a terasei T1, sau împreună cu C18 şi alte gropi de stâlp delimitau un şopron.

Cpl. C12-13: terasa T2, între m. 3,8-6,2 din SVII. Umplutura terasei apare la -0,15 m şi constă în sol negru-cenuşiu cu pigmenți ceramici şi materiale arheologice. Adâncimea, în general, este de 0,45-0,70 m până la stânca sterilă locală. La amenajarea terasei a fost nivelat şi steril mărunțit care în unele locuri formează un strat gros de 0,2 m.

Cpl. C14: terasa T 3, între m 6,2-8,8 din SVII; Umplutura terasei apare la -0,15-0,2 m şi constă în sol negru-cenuşiu cu pigmenți ceramici şi materiale arheologice. Adâncimea, în general, este de 0,70 m până la stânca sterilă locală, înspre pantă. La amenajarea terasei a fost nivelat şi steril mărunțit care, înspre buza terasei, formează un strat gros de 0,3-0,5 m şi chiar mai mare.

Cpl. C15: groapă de provizii descoperită înspre profilul vestic al SVII, între m 8-9, la -0,2 m. Forma în profil a gropii este tronconică, cu d la gură de 0,6 m, iar la fund de 0,75 m. Adâncimea complexului este de 0,4 m, iar umplutura cu sol cenuşiu cu lemn ars şi ceramică spartă pe loc (oale, străchini lucrate cu mâna).

Cpl. C16: groapă de stâlp în buza terasei T2 înspre profilul estic al SVII. D_{gropii} este de 0,4 m şi a fost conturată la -0,55-0,65 m. Ad. complexului este de 0,25 m. Umplutura din pământ cu pigmenți de cărbune şi chirpici. Stâlpul probabil făcea parte din structura de susținere a terasei T2, dar mai degrabă susținea acoperişul şopronului care adăpostea atelierul metalurgic identificat aici.

Cpl. C17: terasa T1, între m 0-2,5-3 din SVII; Umplutura terasei apare imediat la săpare şi constă în sol negru-cenuşiu cu pigmenți ceramici şi materiale arheologice. Adâncimea, în general, este de 0,20 m până la stânca sterilă locală între m. 0-1, în partea superioară a terasei mai puțin erodate. Datorită acestei eroziuni nu au fost descoperite nici prea multe materiale arheologice.

Cpl. C18: posibilă groapă de stâlp cu d. de 0,5 m, ad. de 0,2 m, între m. 1,8-2,4 din SVII, în profilul vestic. Umplutura din pământ cenuşiu cu steril mărunt. Stâlpul, conturat la -0,05 m, împreună cu C11 şi alte gropi de stâlp, încă nedescoperite, delimitau probabil un şopron.

Materiale arheologice descoperite: constă cantitativ preponderent în ceramică, specifică epocii dacice clasice, dar mai ales sec. I a.Chr. Ceramica descoperită este în general fragmentată şi doar în cpl. C 15 au fost descoperite recipiente întregibile. În general majoritatea ceramicii este confecționată cu mâna, doar cca. 15% la roata olarului. Formele lucrate cu mâna sunt reprezentate de oale (majoritare), străchini, ceşti-opaiț şi căni. Un exemplar inedit şi insolit îl reprezintă o tipsie cu pereții groşi descoperită în C 12-13. Ceramica modelată la roată cuprinde, la rândul său, o anume varietate: fructiere, kantharoi, căni, urcioare, boluri, cupe. Din punct de vedere numeric însă, materialele care prevalează sunt cele metalice (fier, bronz, plumb, argint), unele descoperite în cercetări perieghetice anterioare. Varietatea şi numărul mare al acestora, nefiresc pentru o aşezare dacică din acelaşi orizont cronologic, condițiile improprii unei locuiri umane convenționale, ne formează o imagine aparte despre caracterul sitului sondat. Din umplutura terasei T2 şi T3 şi de pe panta inferioară acestora provin 9 denari (Tezaurul II) care pot constitui mai degrabă materia primă utilizată în atelier pentru realizarea podoabelor dacice din argint.

Suprafața cercetată: 58,75 m^2

În general materialele ceramice descoperite se încadrează cronologic în sec. I a.Chr. şi materialele speciale metalice (fibulele) sprijină această datare, dar o şi împing spre prima jumătate a sec. I p.Chr. De altfel şi denarii descoperiți până acum se datează cel târziu până la Augustus, un alt argument pentru cronologia propusă de noi. Cercetarea viitoare a întregului atelier şi al teraselor va putea aduce informații suplimentare privind organizarea internă şi inventarul unor astfel de complexe şi pentru recuperarea tuturor pieselor din Tezaurul II. De asemenea credem că în ceea ce priveşte Tezaurul I acesta mai poate conține piese încă nedescoperite şi investigarea zonei din preajma locului descoperirii pieselor poate să mai ofere surprize, dar mai ales indicii privind depunerea acestora, existența unor complexe arheologice.

Anexa 9

Abstract:

Known in the historical literature, due to the discovery of a silver Dacian jewelry and Roman coin hoard, the point called *Uliul cel Mic* is situated on the western part of the superior plateau of *Magura Şimleului* hill, placed on the northern part of Şimleu Silvaniei town. After certain field researches made at the beginning of the year 2003, it was discovered a very rich Dacian special material (made by iron, bronze, silver).

The beginning of a sistematical research plan of the complex situated on the *Magura Şimleului* Hill-*Uliul cel Mic*, in 2007, solve the chronological problems and the character of the site. This campaign (2007) aimed the northern sector of the hill where we discovered the rest of a Dacian metall workshop.

The archaeological research from Şimleu Silvaniei continued in 2007 as well, with the 3rd campaign. It was traced a research trench (S VII), oriented S-N, measuring 20 x 1.5 m. During this year's campaign there were discovered 8 Dacian archeological complexes the rest of the Hoard I (28 Roman silver coins and 2 silver jewel in S VIII) and the Hoard II (9 Roman coins in the workshop).

Made under the form of an archaeological camp with students (the only possible form for this important site) this year's campaign felt the need of a more consistent financial support to properly research the Dacian phenomena from Şimleu Silvaniei - *Uliul cel Mic*.

174. Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita

Punct Dâmbul Cetății

Cod sit: 83384.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 94/2007

Colectiv: Valerii Kavruk - responsabil, Dan Lucian Buzea (MCR), Gheorghe Lazarovici (Univ. Reşița), Daniel Garvăn (CMJ Neamț)

Stațiunea se află la cca. 8 km N–E de municipiul Miercurea-Ciuc şi la 1 km N–E de satul *Şoimeni (Csikcsomortán*), comuna Păuleni Ciuc, județul Harghita, în locul numit de localnici *Várdomb (Dâmbul Cetății)*. Inițial, pe locul respectiv a existat un promontoriu natural, de formă ovală, cu suprafața de cca. 60 x 90 m şi înalt de cca. 3 m.

Aşezarea a fost descoperită în perioada interbelică de Al. Ferenczi care a inclus-o în repertoriul cetăților dacice din Transilvania. În anii 1956, 1960 şi 1967 aici a efectuat cercetări arheologice Székely Zoltán. Din anul 1999 cercetările arheologice în acest sit au fost reluate de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni.

Cercetările arheologice s-au desfăşurat în secțiunea S.I (E-F/5-7; G-L/1-5) şi au vizat valul de fortificație al aşezării şi urmele de locuire eneolitice de sub val (Pl. III/1,2).

Locuirea din epoca bronzului mijlociu

Valul de apărare al aşezării, prezintă o structură incluzând mai multe depuneri succesive de pământ de culori diferite. Cercetările au evidențiat încă o dată faptul că unele dintre umpluturile valului reflectă mai multe faze de ridicare şi funcționare a acestuia.

„Gardul interior" (Cpl. 15). Acest complex a fost cercetat în urma campaniilor arheologice din anii 2001 – 2002. A fost surprins în marginea interioară a valului (16 x 0,3-0,5 m) la adâncimea de 0,7 - 0,9 m, orientat pe direcția NV-SE.

În carourile H-K/1-3, umplutura şanțului din partea superioară este formată din bolovani de piatră neprelucrați (0,1 – 0,2 m). În carourile E-G/4-6 umplutura şanțului era formată din pământ (argilă) în amestec cu multă piatră locală (sfărâmată) fiind asemănătoare cu cea din umplutura valului. S-a observat faptul că acesta perfora şi stratul de cultură eneolitic (5,4 x 0,3-

0,4 m) şi se îngusta spre fund. Umplutura era formată din pământ pietros de culoare galbenă, în amestec cu puține materiale ceramice, oase animaliere şi resturi de lemn ars.

Urme de locuire Wietenberg

L. 32 a fost surpinsă pe suprafața de 4 x 1 m, la adâncimea de 0,5 m. Latura locuinței dinspre coama valului a fost săpată în mantaua acestuia. Partea superioară se prezenta sub forma unei aglomerări de bolovani de piatră, în amestec cu puține fragmente ceramice şi lipitură. La adâncimea de – 0,8 m, pe nivelul de călcare a fost descoperită o vatră de foc. Locuința a fost conservată pe acest nivel.

Gr.7. A fost surprinsă la adâncimea de 0,56 m, unde apărea ca o pată de pământ afânat de culoare neagră. Groapa avea gură circulară (diametrul = 2,5 m). Adâncimea maximă la care a fost săpată groapa era de - 2,2 m de la suprafața actuală a terenului. Umplutura era formată dintr-un pământ negru afânat, în care apărea o cantitate importantă de lemn carbonizat. Inventarul gropii consta în materiale arheologice din diverse perioade, dintre care, cele mai târzii aparțin culturii Wietenberg.

Locuirea eneolitică

Au fost cercetate parțial două locuințe (L. 12, L. 31), o vatră de foc cu pavaj din pietre (Cpl. 30) şi o vatră-rug (Cpl. 29).

L. 12 (Pl. V/1,2). Perimetrul locuinței a fost delimitat de o aglomerare de fragmente ceramice, oase animaliere, pietre, şi puține resturi de lemn şi lut ars. Locuința a fost surprinsă sub valul aşezării, la adâncimea de 2,5-2,6 m, are forma rectangulară (4,5 x 3,5 m), orientată pe direcția NV–SE. A fost distrusă în partea dinspre incinta aşezării de amenajările din epoca brozului mijlociu.

Modul în care sunt dispuse materialele arheologice marchează mai degrabă momentul de abandonare a locuinței, materialele sunt amestecate, existând un proces involutiv în ceramică. Din invntarul locuinței lipseşte ceramica pictată în stilul Cucuteni A2.

L. 31 (Pl. IV/1,2) a fost cercetată parțial (4 x 2,5-3 m), deoarece o parte din locuință se extinde sub valul de pământ al aşezării.

În partea superioară erau resturi de fragmente ceramice, pietre, bucăți de lemn şi lut ars. Umplutura locuinței era formată din pământ de culoare roşiatică în amestec cu bucăți de chirpic ars probabil de la pereții prăbuşiți. Într-un mic sector a fost surprinsă şi podeaua locuinței. Ceramica descoperită aparține fazei Cucuteni A2. Locuința a fost conservată pe acest nivel.

Cpl. 29 (vatră-rug) a fost surprinsă la adâncimea de 2,6–2,7 m. Vatra a fost descoperită imediat sub valul de pământ şi s-a evidențiat printr-un strat de cenuşă (0,5–0,6 m), gros de circa 2–3 cm. În mijlocul acestei aglomerări de cenuşă au fost descoperite două pietre.

Cpl. 30 (vatră-cuptor) a fost surprins la adâncimea de 2,7 m şi era format dintr-o aglomerare de bolovani de piatră, ce avea forma relativ rectangulară (1,6 x 1,8 m). Printre pietrele neprelucrate ce făceau parte din structura vetrei, au fost descoperite mai multe fragmente de râşniță.

Cercetarea valului cetății a evidențiat faptul că umplutura avea o structură relativ omogenă. Aceasta era uneori bine tasată iar pe alocuri, acolo unde nu avea pământ ca liant, aceasta devenea instabilă. Vetrele de foc descoperite până acum în cadrul aşezării, în toate etapele locuirii Cucuteni – Ariuşd, au caracteristici comune. Vetrele aveau forma circulară (1,2–1,8 m), se utiliza un pavaj din pietre, uneori chiar cu resturi de unelte (fragmente de râşniță) şi fragmente de vase ceramice, peste care era aplicat apoi lutul.

După elementele de construcție şi inventarul celor două locuințe cercetate L. 12 şi L. 31, acestea aparțin unor etape diferite ale culturii Cucuteni – Ariuşd Faza A.

În L. 31 au fost descoperite urme consistente ale locuinței cu resturi de podea, material ceramic pictat în special bicrom (pictură cu alb pe fondul roşiatic al vasului), toate aceste date indicând o perioadă de înflorire a acestei civilizații din etapa Cucuteni – Ariuşd A2.

Lipsa materialului ceramic pictat din L. 12, lipsa elementelor de construcție, precum şi prezența unor figurine antropomorfe ce sunt caracteristice unor faze mai târzii ale culturii Cucuteni – Ariuşd, indică faptul că această locuință aparține unui proces de retardare.

Cercetarea complexelor eneolitice demonstrează încă o dată că la Păuleni Ciuc–Ciomortan „*Dâmbul Cetății*", sunt mai multe nivele de locuire din perioada culturii Cucuteni – Ariuşd Faza A.

Abstract:

About 8 km east of Miercurea-Ciuc, near Şoimeni village (Csikcsomortán in Hungarian), on the promontory called locally Várdomb (which means "hill fort" in Hungarian), lies the well-known fortified settlement site of Păuleni Ciuc-Ciomortan.

Alexandru Ferenczi discovered the site and considered it as being a Dacian fortress in Transylvania. The first archaeological excavations were carried out in 1954, 1956, 1960 and 1967 by Székely Zoltán.

In 2007 the researches expanded in Trench 1, in the specific squares E-F/5-7; G-L/1–5. The purpose was to investigate the fortification wall of the settlement and the habitation traces on beneath the wall.

The habitation from the middle bronze age

The defence wall from the eastern side of the settlement. In the investigated segment we identified a structure with several deposit layers of earth mixed with local rock, in different colours.

The „interior fence". It appears right along the inner side of the interior wall, and has been found on a 16 meters length, parallel with the walls direction.

Habitation traces assigned to Wietenberg culture

A dwelling and a storage pit have been partially revealed during this campaign.

Dwelling nº. 32 was found at the depth of 0,5 m (4 x 1 m). In the upper part it had a rock conglomeration, grinder fragments, and few ceramic fragments, burnt clay and burnt wood.

Pit nº. 7 had a circular opening, with a diameter of 2,5 m, and the depth of its bottom was found at 2,2 m below the natural level of the ground. The pit has been found at the depth 0,56 m, and appeared as a black earth spot.

Eneolithic level

Two surface dwelling houses assigned to Cucuteni-Ariusd culture (L.12 and L.31), a hearth of large dimensions (complex nº. 30) and a fire pile (complex nº. 29) were partially investigated during this campaign.

Dwelling nº. 12 had a rectangular form (4,5 x 3,5 m). The dwelling has been affected by the ditch dug in the Middle Bronze Age. The house's inventory lacks the painted ceramic, specific to A2 Cucuteni culture.

Dwelling nº. 31 was found at the depth of 3 m., and it was partially investigated (4 x 2,5-3 m). In its superior part ceramic fragments and pieces of wood and burnt clay appeared. The house's floor was identified in a small sector, being formed of a wooden structure, covered on the top by a thick layer of clay.

Complex no. 29 (fire pile) was found at the depth of 2,6 - 2,7 m. The first aspect of the hearth was a thick ash layer disposed on a large surface (0,5 - 0,6 m).
Complex no. 30 **(**hearth**)** This complex has a relatively rectangular shape (1,6 x 1,8 m). It has the aspect of a conglomeration of big rocks and many fragmented grinding stones.

175. Şuţeşti, com. Şuţeşti, jud. Brăila

Punct: Fortificaţie

Cod sit: 44159.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 105/2007

Colectiv: Valeriu Sîrbu - responsabil, Stănică Pandrea, Viorel Stoian (M Brăila), Costin Croitoru (MI Galaţi)

Primele menţiuni despre fortificaţia de la Şuţeşti au fost făcute de Pamfil Polonic, într-un raport din 18 mai 1899, în care acesta preciza că la 1 km V de sat se află o cetate cu un val şi două şanţuri de apărare: valul era din pământ şi avea 902 m L, 20 m l şi 2-4 m h, primul şanţ avea 11 m l şi 2 m ad., al doilea şanţ, situat la 16 m depărtare de acesta, avea 7 m l şi 0,50-1 m ad. De asemenea, Pamfil Polonic aminteşte de existenţa resturilor unei palisade din lemn şi a unor pietre de râu care intrau în componenţa sistemului defensiv.

În urma noilor cercetări s-a constatat că fortificaţia se mai păstrează pe o lungime de cca. 1 km, la V de DN22 Brăila - Rm. Sărat, având orientarea NE-SV. La E de acest drum naţional fortificaţia a fost distrusă de localnici atunci când şi-au ridicat locuinţele. Şi la V de drum valul a fost distrus de cimitirul satului (localnicii îşi îngropau defuncţii în miezul de sediment loessoid al acestuia).

Pentru cercetarea fortificaţiei s-a trasat S1=36 x 2 m, din care s-au săpat doar 20 m, până la mijlocul coamei valului. Am cercetat, practic, doar jumătate sud-estică a fortificaţiei, observându-se că aceasta este formată dintr-un val şi un şanţ, aflat în faţa acestuia; partea dinspre NV a ei nu a fost, deci, săpată.

Şanţul este situat la S de val şi are, la partea superioară, o lăţime de 5-6 m, dar întrucât n-a fost săpat în întregime, nu-i cunoaştem adâncimea. La S de şanţ este o altă amenajare din sediment loessoid foarte dur, probabil bătătorit, ridicată spre a împiedica colmatarea şanţului.

Valul are formă trapezoidală, cu baza de cca. 15 m şi partea superioară lată de cca. 6 m, iar h păstrată este 2,5-3 m. Cercetările au evidenţiat şi structura valului, care este formată din straturi succesive de loess şi pământ cenuşiu-brun, care sunt fixate/întărite de amenajări de pietre mari şi mijlocii de râu depuse pe panta dinspre şanţ, dar şi de amenajări de bârne de lemn. Aceste depuneri succesive de pământ erau întărite prin amenajări speciale din bârne de lemn şi prin depuneri de pietre de râu pe panta dinspre şanţ, cu scopul evident de a întări valul şi de a împiedica colmatarea. Deoarece s-au descoperit două amenajări de pietre de râu, aflate la adâncimi diferite, la cca. 45-50 cm una de cealaltă, apreciem că ele reflectă fie momente diferite în cadrul ridicării valului, fie că valul a fost reamenajat/remaniat (adică a fost supraînălţat cu o nouă depunere de sediment loessoid, peste care a fost depus un nou strat de pietre de râu).

În stadiul actual al cercetărilor nu se poate aprecia cu certitudine perioada istorică căreia îi aparţine acest sistem de fortificaţii. Ca formă, el se încadrează în categoria mai largă a fortificaţiilor liniare, dar lipsa artefactelor şi a unor elemente caracteristice unei anume perioade ne împiedică, în acest stadiu al cercetărilor, să-l atribuim unei anumite epoci istorice. De asemenea, dacă valul a fost reamenajat, acest fapt ne face să fim şi mai sceptici în privinţa datării, întrucât nu putem şti, deocamdată, dacă ridicarea şi reamenajarea nu aparţin unor epoci istorice diferite.

În campaniile viitoare ne propunem să finalizăm atât săpăturile din S1, dar şi să secţionăm fortificaţia şi în alt sector, acolo unde în imediata ei apropiere, spre N, pare a exista un *castellum*.

176. Şuţeşti, com. Şuţeşti, jud. Brăila

Punct: Popină

Cod sit: 44159.02

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 100/2007

Colectiv: Valeriu Sîrbu - responsabil, Stănică Pandrea, Viorel Stoian (M Brăila)

Situl arheologic de la Şuţeşti-*Popină* este situat pe un martor de eroziune aflat pe marginea şoselei DN22 Brăila – Rm. Sărat, în lunca Buzăului.

Cercetarea sistematică a obiectivului arheologic din punctul Popină s-a impus datorită descoperirilor din campania precedentă şi a riscului distrugerii sitului în sine de către factorii naturali şi antropici. Descoperirile din campania 2006 ne-au determinat să continuăm cercetările în acest punct fiind ferm convinşi că nu e vorba doar de nişte descoperiri izolate de fragmente de vase ceramice, ci de o aşezare al cărei început, cel puţin până în prezent, a avut loc în prima epocă a fierului. Dacă în campania 2006 scopul cercetărilor a constat mai mult în suprinderea stratigrafiei sitului şi a unor eventuale vestigii şi complexe arheologice, în acest an, datorită descoperirilor din anul precedent, am decis schimbarea metodei de săpătură prin redimensionarea secţiunii S3, cercetată parţial în 2006, şi trasarea unei noi secţiuni S4, astfel încât dimensiunile secţiunilor au fost de 4 x 4 m, cu un martor intermediar între ele de 1 m.

Scopul şi obiectivele acestei cercetări sistematice au fost: datarea mai precisă a sitului arheologic, continuarea cercetărilor din campania 2006 şi descoperirea unor eventuale complexe de locuire în zona în care am identificat o concentrare mai mare de vestigii arheologice.

S3 =16 m^2 (4 x 4 m)

Secţiunea, orientată NE-SV, a fost trasată în campania 2006 şi cercetată doar parţial, la cca. 30 m V de linia imaginară ce uneşte S1 şi S2. Dimensiunile iniţiale ale secţiunii au fost 3 x 2 m, dar am redimensionat-o în această campanie până la 4 x 4 m. Secţiunea a fost împărţită în patru carouri (2 x 2m) şi ne-am adâncit pe toată suprafaţa până la 0,55-0,85 m. Nu s-a ajuns la stratul steril din punct de vedere arheologic. Aglomerarea de materiale arheologice descoperită în campania precedentă suprapunea o locuinţă adâncită şi două gropi menajere.

C3L1 – Locuinţa 1 (cercetată parţial)

Pereţii prăbuşiţi ai locuinţei au fost sesizaţi de la -0,55 m ad., de jur-împrejurul gropii, a cărei gură a fost identificată de -0,65 m. Groapa avea formă ovală (d=3 x 3,25 m), cu ad. de cca. 0,10-0,20 m, şi conţinea în umplutură pământ de culoare negru-gălbui, fragmente de vase ceramice, lipitură şi fragmente de oase de animale. În jumătatea vestică a locuinţei, la -0,73-0,80 m faţă se stratul vegetal actual, s-a observat podeaua din lut

bătătorit. Probabil că podeaua continuă pe toată suprafața locuinței, dar rămâne ca acest lucru să fie confirmat sau infirmat de viitoarele cercetări. Pereții prăbuşiți erau din lut de culoare galbenă amestecat cu materiale organice (pleava, paie etc.), ei observându-se şi în afara secțiunii S3, pe laturile nord-vestică, estică şi sud-estică. În partea sud-vestică a locuinței s-a identificat o zonă de lut galben, cercetată parțial, de formă ovală (d=0,22 x 0,40 m), cu cca. 7 cm mai înaltă decât podeaua; întrucât nu prezenta urme de ardere e greu de precizat dacă se intenționa amenajarea unei vetre ori s-a folosit în alt scop.

C4Gr4 – Groapă, cercetată parțial (A=0,40 m), descoperită în colțul nordic al secțiunii, la ad. de -0,65 m; ea este observabilă 0,45 m pe latura nord-vestică şi 0,60 m pe latura nord-estică. În umplura gropii au fost găsite mai multe fragmente de vase ceramice, arse puternic, până la roşu-deschis, oase de animale, cenuşă şi cărbuni de lemn ars.

C5Gr5 - Groapă de formă ovală (d=0,25 x 0,30 m; A=0,20 m), situată în afara locuinței, la cca. 0,20 m de marginea sud-vestică a acesteia. A fost sesizată la ad. de 0,60 m şi umplutura conținea numai pământ de culoare brun-roşiatică şi fragmente de lipitură arse puternic.

S4 (cercetată parțial) = 16 m^2 (4 x 4 m). Secțiune orientată NE-SV, trasată paralel şi la 1 m distanță de latura sud-estică a S3. A fost cercetată parțial, până la cca. 0,20 m adâncime, descoperindu-se mai multe fragmente de vase ceramice specifice culturii Basarabi.

Fragmentele de vase ceramice şi celelalte materiale arheologice descoperite se datează în cultura Basarabi.

Din categoria ceramicii grosiere menționăm vase de tip sac de culoare cărămizie, cu pastă ce are ca degresanți pietricele şi cioburi pisate. Decorul vaselor grosiere consta în brâie crestate sau brâie alveolate. Din categoria ceramicii fine fac parte: vase de dimensiuni mari cu pasta de culoare neagră, lustruite atât în interior, cât şi la exterior; vase de culoare neagră, lustruită, decorate cu motive geometrice; vas de dimensiuni mici, de culoare brun- deschis sau cărmiziu; ceaşcă cu mâner supraînălțat. Decorul vaselor constă din benzi haşurate, benzi din linii imprimate, motive geometrice incizate sau imprimate şi triunghiuri haşurate.

A fost observată următoarea situație stratigrafică: strat vegetal, gros de 0,05–0,10 m, stratul arheologic II (superior), de culoare neagră, cu gr. de 0,45 m, stratul arheologic I (inferior), de culoare negru-gălbuie, cu gr. de 0,25 m.

Descoperirile acestei campanii de cercetare sistematică confirmă existența pe popina de la Şuțeşti a unei aşezări hallstattiene, datată în cultura Basarabi şi caracterizată prin complexe de locuire şi anexe gospodăreşti, cât şi a unor materiale izolate, geto-dacice, din sec. IV-III a.Chr.

Planşa 67

Bibliografie:

N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriul arheologic al județului Brăila*, Istros 1, 1980, p. 281-354;

V. Sîrbu, St. Pandrea, V. Stoian, C. Croitoru, *Şantierul arheologic Şuțeşti. Campania 2006*, CCA 2007, p. 364-365.

177. Tauț, com. Tauț, jud. Arad

Punct: Cetate

Cod sit: 12466.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 8/2007

Colectiv: George P. Hurezan - responsabil, Florin Mărginean, Victor Sava, Adelina Stoenescu (CM Arad), Adrian A. Rusu (IAIA Cluj)

Obiectivele cercetării: cercetarea laturii sudice a locuinței descoperite în campania 2003 la E de incinta bisericii, investigarea spațiului de la S de corul gotic şi a colțului de NE al sacristiei mărite.

Situl se află pe o terminație de deal, o terasă domoală care coboară spre E, situată la cca. 0,2 km V de pârâul Cigher, la limita de SV a comunei Tauț.

Au fost trasate trei secțiuni, una la E de incinta bisericii, una la S de corul bisericii gotice şi una în colțul de NE al sacristei mărite, în suprafață de 60,5 m^2.

Zidul de incintă

A fost surprins în extremitatea vestică a secțiunii S28 (10 × 3,5 m). Zidul de incintă, ridicat probabil în perioada bisericii gotice, a fost făcut din piatră ordinară legată cu mortar. Acesta are o l de 0,70 m, nivelul de fundare fiind la cca. -1 m față de nivelul de călcare actual. Spre colțul de SV al secțiunii zidul a fost scos. La 1,20 m față de profilul nordic al secțiunii zidul de incintă suprapune de la bazin în jos un mormânt de adult, distrus parțial, în zona falangelor de una din gropile menajere. Nu s-au descoperit piese de inventar sau de sicriu, doar câteva fragmente şi pigmenți de cărămidă în pământul de umplere, ceea ce ar putea să indice apartenența mormântului la cimitirul din faza bisericii romanice.

Latura sudică a locuinței din sec. XVI-XVII

A fost cercetată în cadrul secțiunii S28. Sub nivelul actual de călcare (cca. 0,20 m) s-a ajuns în nivelul de cultură corespunzător aşezării târzii databile în sec. XVI-XVII. Pornind din colțul de NE al secțiunii în diagonală spre colțul opus un şir de bolovani, probabil din fundația locuinței, delimitează latura sudică a locuinței. Distrugerea prin incendiere este sugerată de cantitatea mare de chirpic păstrată, mai ales în capătul nord-vestic al secțiunii. În apropierea zidului de incită au fost descoperite două gropi menajere. Lângă profilul sudic în dreptul m. 5 s-a descoperit partea superioară a unei râşnițe.

Stratigrafic şi în teren s-a putut observa că, anterior construirii locuințelor s-a făcut o terasare a spațiului de la E şi respectiv S de incintă, prin umplerea şi tasarea şanțurilor fortificației de pământ anterioare bisericilor şi aşezării.

Latura sudică a corului bisericii gotice

A fost determinată prin trasarea secțiunii S29 (6 x 2 m). Imediat sub nivelul de călcare actual s-a putut delimita zidul sudic al corului bisericii gotice, suprapus de piatră şi mortar rezultat în urma scoaterii şi refolosirii pietrei în epoca modernă ca material de construcție. A fost suprins de asemenea soclul corului făcut dintr-o gresie foarte friabilă. Astfel s-a putut vedea că, pe latura sudică corul bisericii gotice avea un contrafort median situat la 3,20 m față de contraforții dinspre absidă şi navă. Lățimea contrafortului era de 1,10 m, pe care s-a păstrat doar amprenta soclului scos. Nivelul de fundare a fost suprins la -3,20 m față de nivelul de călcare actual, fundația fiind făcută din bolovani înecați în mortar. Contrafortul are un umăr de fundare surprins la -1,85 m şi are o l de 0,30 m.

Stratigrafia a fost deranjată de nivelul corespunzător aşezării din sec. XVI-XVII, în spațiul dintre cei doi contraforți a fost probabil amenajată o altă locuință. Acest fapt este trădat de cantitatea mare de chirpic şi de cultură materială păstrat din locuință. Sub acest nivel, care ajunge până la -2,80 m s-au descoperit şapte morminte, majoritatea corespunzătoare cronologic bisericii romanice.

Colțul de NE al sacristiei mărite

A fost cercetat prin trasarea secțiunii S 30 (3 x 2,5 m).

Prin această secțiune s-a putut delimita exact spațiul sacristiei mărite. Pe latura estică a sacristiei soclul a fost scos, acesta păstrându-se doar pe latura nordică. Sub nivelul soclului, colțul de NE al sacristiei a fost realizat din blocuri de piatră fasonate.

În spațiul cercetat dintre zidul sacristiei şi profilul nordic al secțiunii s-a descoperit o amnajare din cărămizi, cenuşă şi fragmente de chirpic asociat cu o bogată cultură materială, care provin cu siguranță dintr-o locuință.

Cimitirul

Au fost cercetate încă opt morminte, unul sub zidul de incintă în S28, iar restul în spațiul dintre cei doi contraforți din S29, numărul total al acestora ajungând la 70.

Materialul arheologic descoperit cuprinde, în primul rând cultură materială corespunzătoare nivelului de locuire din sec. XVI-XVII. Acesta constă din ceramică (veselă, cahle), piese de fier, bronz, sticlă, monete, arme etc.

Singurele fragmente arhitectonice, un fragment de ogivă şi o parte dintr-un ancadrament, au fost descoperite în S29.

Bibliografie:

A. A. Rusu, G. P. Hurezan, *Biserici medievale din județul Arad*, Arad, 2000, p. 141-144.

Florin Mărginean, *Biserica romanică de la Tauț*, în Arhitectura religioasă medievală din Transilvania, Satu-Mare, 2007, p. 95-114.

A. A. Rusu, F. Mărginean, *Feltót Középkori Templomai*, în A középkori Dél-Alföld és Szer. II, Szeged (sub tipar).

Sarkadi M., *A feltóti templom kőfaragványai,* în A középkori Dél-Alföld és Szer. II, Szeged (sub tipar).

Abstract:

The village Tauț is situated on the bottom of Zarand Mountains on the plain of Cigher, on the eastern half of the Zarand County. The archaeological site is located on the bottom of a hill, 0.5 km West of Cigher River.

The earliest reference of this place can be traced in a Papal document, dated in 1187, where a house belonging to the Order of the Hospitalers is mentioned in Tauț. Still, their presence in this area is not yet sustained by archaeological evidences. Thus, they are mentioned helping to build a nave for salt transportation on the Mureş River. In 1334, the settlement is mentioned in the Register of Papal tithes.

Based on the archaeological material, excavated up until this year, a relative chronology of the site was established, between the 12th and the 17th century. Prior to the church's erecting in the 12th century, the existence of an earlier cemetery was established here. This cemetery continued to function after the church was erected and was extended inside and around the church. The first building was build up in a Romanesque style and was probably enlarged, since the first Gothic church was placed on the ruins of the first one. Parts of the Romanesque church, namely the nave, were included in the structure of the new Gothic church.

During 2007, the campaign has marked out three trenches, one to the E of church enclosure, one to the S of the church's choir and one to the NE corner of vestry. The total investigated area was of 60.5 sqm.

There have been investigated further 8 graves, summing at this point, 70.

The archaeological material discovered consists on: pottery, glass, bronze objects, metal objects, coins from the 16th – 17th centuries settlement and architectonic fragments.

178. Tătărăştii de Sus, com. Tătărăştii de Sus, jud.Teleorman

Punct: La ziduri (Curtea întărită a Bălăcenilor)

Cod sit: 154674.01

Autorizația de cercetare de salvare nr. 11/2006

Colectiv: Dana Mihai - responsabil, Raluca Iosipescu, Constantin Mehedințeanu (INMI), Ecaterina Țînțăreanu, Ciprian Sandu (MJ Teleorman)

Cercetările arheologice s-au desfăşurat în perioada 12-21.07.2006, fiind demarate în vederea obținerii datelor arheologice pentru proiectul de restaurare realizat de S.C. Proiect Argeş S.A. Situl arheologic „Curtea întărită a Bălăcenilor", se află în localitatea Tătărăştii de Sus, jud. Teleorman, pe malul stâng al râului Teleorman, la 60 km de Piteşti, pe traseul şoselei Piteşti-Alexandria. Situl arheologic este situat în centrul localității, pe un vechi drum comercial ce făcea legătura între Dunăre şi munți.

Satul Tătărăştii de Sus este atestat documentar pentru prima dată în anul 1538. Boierii Bălăceni, proprietari de moşie în aceste locuri, sunt menționați mult mai târziu, spre sfârşitul sec. al XVIII-lea, prin şetrarul Ioniță Bălăceanu. Deşi începuturile lucrărilor de edificare a curții rămân aproape necunoscute, este sigur că ele au fost terminate de Zoița Bălăceanu înainte de 1798, când îşi îngroapă soțul, pe Anghelache Amiras, în biserica de la Tătărăştii de Sus. Mai târziu, în anul 1817, ea cedează drepturile de proprietate asupra curții de la Tătărăştii de Sus lui Ştefan Bellu, cu condiția îngrijirii lor şi a unei rente pentru donatoare. Neîndeplinirea condițiilor de către epitrop va conduce la un şir de procese cu moştenitorii Zoiței şi colateral la degradarea şi ruinarea acestei reşedințe boiereşti.

Curtea de la Tătărăştii de Sus, corespunzătoare programului arhitectonic al epocii, se prezintă ca un ansamblu unic, ridicat după un plan închegat, perfect axat, care integrează atât locuința şi acareturile, cât şi biserica şi turnul-clopotniță. Din păcate, deşi încă se prezintă ca un ansamblu de arhitectură monumental, starea de conservare este destul de precară, astfel încât turnul - clopotniță este amenințat cu prăbuşirea. Celelalte elemente ale ansamblului suportă urmările nefaste ale lipsei de întreținere, precum şi a unei degradări continue, din cauza lipsei unei restaurări recente.

Ansamblul „Curtea întărită a Bălăcenilor" ocupă o suprafață de aproximativ 5400 m^2. Ansamblul este format din două incinte, inegale ca întindere şi diferite ca formă, din care incinta mare este de cca. 3774 m^2, iar incinta mică de cca. 1628 mp, incintă în care este situată şi biserica paraclis. Întregul ansamblu este construit din cărămidă, în afara ancadramentelor intrărilor dintre cele două incinte, care sunt realizate din piatră. La curtea boierească de la Tătărăştii de Sus, caracterul de apărare este dominant, el subordonând toate celelalte funcțiuni chiar şi pe cea de reprezentare.

Prima incintă, de formă pătrată, este înconjurată de un zid de cărămidă înalt de aprox. 7 m, care dispune la colțuri de câte un turn circular dotat cu metereze, singurul păstrat fiind cel de SE. Celelalte turnuri se păstrează la nivelul fundațiilor, distrugerea lor datând de la mijlocul sec. XX. Dispozitivul principal de apărare era turnul-clopotniță situat deasupra porții

principale, dispunând de metereze care traversează pieziş zidurile şi de un sistem de baricadare a uşilor masive.

În interior dispunerea construcţiilor respectă compoziţia simetrică faţă de axul longitudinal al ansamblului. Pe latura sudică este locuinţa boierească, din care se păstrează numai pivniţa acoperită cu o boltă în leagăn. Pe latura de N erau magaziile şi grajdurile. Pe latura de E, pe lângă bucătărie, adosată zidului de NE, existau trei deschideri: două porţi de acces în exterior, iar în centru poarta către al doilea sector al curţii, la rândul lor dotate cu un sistem de baricadare. Cea de-a doua incintă este mai mică, de formă poligonală, pe latura estică zidurile fiind fortificate în interior cu 12 contraforturi. O clădire de mai mari dimensiuni, care cuprindea trei încăperi, era amplasată în colţul de SV. Edificiul cel mai important era biserica, aliniată pe axul longitudinal ce traversează cele două incinte. Înscrisă într-un plan dreptunghiular, cu absida altarului semicirculară în interior şi poligonală în exterior, cu pridvor deschis, biserica a fost cel mai probabil lipsită de turlă. În interior arcadele care permiteau accesul dintre pronaos şi naos, cât şi deschiderile de la tâmpla de zid sunt închise cu arc frânt, în timp ce arcadele pridvorului sunt semicirculare şi inegale. Intrarea în biserică se făcea printr-o uşă masivă de lemn, înzestrată cu o grindă pentru baricadare în interior.

Scopul principal al cercetării este de a pune în valoare etapele de construcţie ale ansamblului, precum şi de a oferi date inedite proiectului de restaurare care s-a poticnit tocmai din lipsa acestor investigaţii.

Suprafaţa finală cercetată a fost de cca. 65 m^2, fiind trasate trei secţiuni şi trei casete. Secţiunile au avut următoarele dimensiuni: SI=16,45 x 1,5 m, SII= 12,90 x1,5 m,SIII=10 x 1,5 m. În incinta mică au fost trasate două secţiuni, denumite SI şi SII.

SI a avut ca scop stabilirea stratigrafiei în incinta mică şi eventual descoperirea unei amenajări de tip alee principală. SI a fost trasată de la intrarea în incinta mică până la intrarea în pridvorul bisericii, ulterior fiind lărgită prin două casete laterale (C1 şi C2), cu dimensiunile de 1,75 x 0,75 m.

SII a fost trasată pentru a stabili relaţia stratigrafică între zidul de incintă nordic şi biserică. SII a fost trasată perpendicular pe latura de N a bisericii, la joncţiunea dintre pridvor şi pronaos, suprapunând o parte din primul contrafort.

În incinta mare a fost trasată o secţiune, denumită SIII, cu dimensiunile de 10 x 1,5 m, al cărei scop a fost de a pune în evidenţă zidul despărţitor al celor două construcţii, care cad perpendicular pe latura nordică a incintei.

În pronaosul bisericii a fost trasată o casetă, denumită C.3, pentru a se verifica existenţa mormântului ctitorului, având dimensiunile de 2 x 2 m.

Stratigrafie

SI - sub stratul vegetal este identificat nivelul de distrugere al zidului de incintă (al laturii de V a acestuia), nivel care conţine fragmente de cărămidă amestecate cu mortar. Din c.4 spre E până în capătul secţiunii, sub stratul vegetal, este un strat de pământ maroniu granulos, pigmentat cu fragmente mici de cărămidă şi mortar. Sub acest strat se află primul nivel de distrugere al bisericii, nivel care conţine fragmente de cărămidă şi mortar, fragmente de tencuială, inclusiv de frescă. Următorul nivel este format dintr-un pământ cenuşiu-maroniu, conţinând pietricele şi fragmente de cărbune, nivel care se întinde pe toată suprafaţa secţiunii.

La -0,50 m faţă de nivelul de călcare, a fost surprinsă o groapă de var cu d. de aprox. 2 m., a cărei $ad_{maximă}$ este de -0,80 m. Fundul gropii este reprezentat de o platformă de var întărit.

În capătul de E al SI a fost descoperită intrarea in biserică, C1 şi C2 au fost trasate pentru a se cerceta în întregime intrarea în biserică, ce are deschiderea maximă de 2,62 m. Nivelul de amenajare al intrării este format din cel puţin două rânduri de cărămizi (cu l de 0,35 cm) legate cu mortar.

SII - sub stratul vegetal, se află nivelul de distrugere (recentă) a zidului nordic de incintă. Zidul prăbuşit (probabil datorită unui cutremur) a fost surprins pe o lungime de cca. 2,50-3 m. În SII, la aprox. 2 m de zidul de incintă, în c.5 şi 6, a fost surprins şi cercetat la -1,20 m, primul mormânt (notat m.1).

În SII a fost cercetată fundaţia bisericii şi a contrafortului amplasat între pridvor şi pronaos. Talpa fundaţiei bisericii se găseşte la -1,92 m faţă de nivelul actual de călcare, iar talpa fundaţiei contrafortului este la -1,45 m sub nivelul actual de călcare, fapt ce indică o succesiune în timp a fazelor de construcţie ale bisericii. Succesiunea este confirmată şi de faptul că contrafortul este construit peste brâul soclului bisericii, realizat din cărămizi profilate. Fundaţia bisericii are h de 0,85 m. A fost surprins nivelul de distrugere al bisericii, având în compoziţie fragmente de cărămidă şi mortar. Conform stratigrafiei, se poate deduce faptul că mai întâi s-a ruinat biserica şi apoi zidul de incintă. Zidul de incintă nordic are fundaţie de cărămidă înecată în mortar. Fundaţia are o h de 0,40 m, deasupra înălţându-se 10 asize de cărămidă până la nivelul actual de călcare.

SIII - În c.3 la -0,17 m a fost surprins zidul exterior (Z1) al unei construcţii, a cărei funcţionalitate probabil că era aceea de grajduri. În c.1 şi 2, la -0,50 m faţă de nivelul actual de călcare, a apărut un zid de compartimentare (Z2) al aceleiaşi construcţii, perpendicular pe zidul exterior (Z1).

În capătul nordic al SIII s-au putut face următoarele observaţii în legătură cu fundaţia şi elevaţia zidului de incintă nordic. Astfel, talpa fundaţiei zidului de incintă, construit din cărămidă înecată în mortar este la -1,30 m, având un decroş de la faţa zidului, de 0,20 m. Pe zid mai sunt încă vizibile urme de tencuială. Zidul de compartimentare (Z2), perpendicular pe incintă, suprapune decroşul fundaţiei incintei, dar asizele de mortar fac masă comună cu cele ale incintei. Elevaţia păstrată are maxim 0,22 m, iar grosimea fundaţiei zidului de compartimentare (Z2) este de 0,40 m. Talpa fundaţiei este la -1,12 m faţă de nivelul solului. Zidul exterior (Z1) are o l de 0,58 m. Elevaţia este înaltă de 0,50 m (7 asize de cărămidă). Fundaţia din mortar amestecat cu fragmente de cărămidă, se păstrează pe o h de 0,40 m şi este aşezată pe un strat de amenajare, din piatră de râu şi nisip. Talpa fundaţiei este la -1,07 m faţă de nivelul solului. În interior, zidul are un decroş lat de 0,20 m cu gr. de 0,40 m (4 rânduri de cărămizi).

C3 - pe latura sudică a pronaosului, s-a trasat o casetă de 2 x 2 m, notată C3. Sub nivelul actual de călcare, a apărut un nivel de demolare, conţinând: mortar, tencuială, pământ şi fragmente de cărămidă. Sub acest nivel de demolare, la -0,30 m s-a descoperit nivelul de călcare din interiorul bisericii, fiind vizibilă o porţiune dintr-un paviment de cărămidă profilată cu dimensiunile de: 30 x 20 x 5 cm**.** Singura informaţie cu privire la înmormântările efectuate în biserică se referă la piatra de mormânt a lui Anghelache Amiras, pusă la 1798 de soţia sa Zoiţa Bălăceanu, piatră care apărea figurată într-un plan aflat în arhiva INMI, realizat de arh. V. Moisescu, datat 1945, din păcate neconfirmat arheologic.

Cercetarea arheologică, dublată de cea de parament, a pus în evidenţă faptul că ansamblul de la Tătărăştii de Sus, nu a

beneficiat până în prezent de investigații sistematice, aducând date preliminare noi cu privire la fazele de construcție ale ansamblului. Cercetările din acest an au avut un caracter de sondare a problematicii acestui sit. Astfel, s-a putut constata faptul că din punct de vedere stratigrafic, biserica a fost primul edificiu care a suferit distrugeri masive, urmând apoi prăbuşirea zidului de incintă de pe latura de N.

Cercetarea arheologică efectuată la fundația bisericii şi a contrafortului a pus în evidență faptul că contrafortul este construit peste brâul soclului bisericii, construit din cărămizi profilate, deci este adosat. Se constată în acelaşi timp existența unei diferențe de 0,47 m între adâncimea de fundare a acestuia şi cea a bisericii. Contrafortul face corp comun cu zidul bisericii doar la partea superioară a acestuia. Se mai remarcă faptul că fundația bisericii a fost tencuită cu mortar pentru o mai bună izolație.

Biserica a avut cel puțin două faze de distrugere, puse în evidență stratigrafic. Cercetarea arheologică a descoperit amenajarea din fața intrării în pridvor despre care nu existau informații până în acest moment, treptele semicirculare din cărămidă şi piatră. Nu s-a constatat arheologic existența unei alei care să facă legătura între biserică şi intrarea în incinta acesteia.

În interiorul bisericii, în pronaos, a fost descoperit nivelul de călcare original, realizat din cărămizi profilate. Acestea erau aşezate pe un nivel de amenajare din nisip cu mortar. În această zonă a existat o intervenție antropică ulterioară nivelului pavajului de cărămizi, groapa săpată având în umplutură şi fragmente din pavaj. În privința presupusului mormânt al lui Amiras, localizat pe planul amintit anterior, în pronaosul bisericii, nu avem în stadiul actual al cercetărilor date care să confirme ipoteza.

În stadiul actual nu ne putem pronunța în legătură cu existența în jurul bisericii a unui cimitir. În incinta mare au fost descoperite două ziduri ale unei construcții (un zid exterior şi unul despărțitor), adosate zidului de incintă nordic. Zidul despărțitor este perpendicular pe zidul nordic al incintei mari, încălecând decroşul fundației. Pe cele câteva asize din elevație păstrate se poate observa încercarea de țesere a cărămizilor acestui zid cu zidul de incintă. Zidul exterior este fundat pe un pat din piatră de râu şi nisip. Construcția aceasta este posterioară zidului de incintă. Din cauza stării precare a zidurilor bisericii, cercetarea arheologică s-a limitat la o zonă restrânsă pentru a nu afecta şi mai mult starea actuală a monumentului care este precară.

Având în vedere concluziile cercetării arheologice se impune continuarea acesteia, atât în incinta mică, pentru descoperirea unui posibil cimitir şi pentru lămurirea fazelor de construcție şi de refacere a elementelor ansamblului, a relației între acestea, precum şi în incinta mare, pentru evidențierea construcțiilor interioare: clădiri, pivnițe, turnuri de colț etc. Proiectul de restaurare va trebui să îşi însuşească rezultatele prezentei cercetări arheologice, precum şi pe cele viitoare.

Bibliografie:
N. Ghika-Budeşti, *Evoluția arhitecturii în Muntenia şi Oltenia*, *partea a IV-a veacul XVIII*, BCMI 29, Bucureşti, 1936.
Radu Theodoru, *Curți întărite târzii*, SCIA,1963, 20.
Anca Brătuleanu, *Curți domneşti şi boiereşti din România veacurilor al XVII-lea şi al XVIII-lea*, Bucureşti,1977.
Virgil Drăghiceanu, *Inscripții referitoare la Bălăceni*, BCMI 7, fasc. 27, 1914, p. 195-196.
Ştefan Greceanu, *Genealogiile documentate ale familiilor boiereşti*, Bucureşti, 1913.
C. Bălăceanu - Stolnici, *Cele trei săgeți. Saga Bălăcenilor*, Bucureşti, 1990.
Mihai D. Sturdza, *Familii boiereşti din Moldova şi Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică şi biografică*, I, Bucureşti, 2004.

Abstract:
The archaeological site is located in Tătărăştii de Sus village, Teleorman County, on the left bank of Teleorman River and on Piteşti-Alexandria highway. The ensemble is a boyar's fortified residence, from the 18th century, composed of two uneven precincts, with a church within the smaller precinct, and an entrance tower placed in the middle of the west wall.

The aim of the archaeological research project is to provide useful data for a restoration project made by S.C. Project S.A. The research had a prospective character, one that provides general information about stratigraphy and chronological relations between the elements of the ensemble. Therefore the church was the first element to collapse, followed by the north precinct wall. The research on the church foundation revealed that the buttress was built above churches string course, and the church foundation was plastered for better isolation. The research made in front of the church revealed a semicircular entrance, with semicircular steps. Inside the church was found the original walking level made of profiled bricks. In the bigger precinct was found a divisive wall and an exterior wall belonging to another building attached to the north of the precinct wall.

The research had to limit to a small area because the precarious conservation of the monument and not to risk any damage of the specific elements of the ensemble.

Due to the important signification of the cultural objective we sustain that the research must continue to clear relevant issues about this unique monument.

179. Târcov, com. Pârscov, jud. Buzău

Punct: Piatra cu Lilieci

Cod sit: 48646.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 97/2007

Colectiv: George Trohani - responsabil (MNIR), Valeriu Sîrbu (M Brăila), Sebastian Matei (MJ Buzău), Dan Ştefan, Magdalena Dușescu, Cătălin Constantin, Monica Nicolăescu, Alexandra Ghenghea, Andrei Duțu, Smaranda Fărnoagă (FIB)

Aşezarea fortificată de la Târcov se află plasată pe o culme numită de localnici *Piatra cu Lilieci*, având trei dintre laturi abrupte şi o înălțime maximă de aprox. 750 m.

Această înălțime a fost locuită încă din epoca bronzului, însă cea mai semnificativă depunere de locuire aparține epocii geto-dacice clasice.

Pentru a fi propice locuirii, acest vârf de munte a fost „modelat" de către geto-daci, rezultând astfel un platou-acropolă şi 3 terase plate, fortificate cu ziduri de piatră legată cu lut, ce aveau grosimi de până la 1,20 m. Terasele au lățimi cuprinse între 17 şi 25 m şi lungimi cuprinse între 27 şi 50 m, diferența de nivel între ele fiind de 4,50 – 5,00 m.

Anul acesta, 2007, a fost reluată cercetarea, după o pauză de 19 ani, cu scopul de a identifica şi cerceta complexele de

locuire de pe terasele I-III, dar şi pentru a afla date noi despre structura de fortificare. Datorită unor factori obiectivi, cercetarea din acest an nu a fost de mare amploare, ea concretizându-se prin deschiderea doar a două secțiuni.

Prima secțiune S1[1], cu dimensiunile de 2 x 6 m, a fost trasată pe Terasa 1. Aceasta se afla în imediata apropiere a S1/1988. Scopul plasării în această zonă a S1/2007 este acela de a studia posibila structură de locuire, pusă în evidență în campania din 1988 prin „ziduri" sau şiruri de pietre şi lipitură[2].

În urma cercetării, în jumătatea de NE a secțiunii S1, la adâncimi cuprinse între 0,25 şi 0,40 m, au fost dezvelite două şiruri de pietre, unele cu aspect de dală, ce descriau un unghi drept. În colț a fost descoperită şi o groapă circulară, cu d. de 0,60 m, umplută cu pietre. Alte două gropi asemănătoare au fost descoperite şi spre N respectiv V, la o distanță egală de aprox. 1,20 m. Cele două gropi erau oarecum tangente la cele două şiruri. Având în vedere această situație, precum şi datele obținute în campania din anul 1988, putem afirma că ne aflăm în fața unei structuri de locuire de mari dimensiuni, notată CPL1, cu bază de piatră şi cel puțin o compartimentare. Trebuie menționat faptul că anumite porțiuni din această structură au fost serios deranjate de intervenții ulterioare. Datorită suprafeței mici cercetate, nu putem avansa mai multe date privind dimensiunile acestui complex.

Între cele două şiruri de pietre ale CPL1, se afla un pământ brun-castaniu, pigmentat cu bucăți de lipitură arsă, din care au fost recoltate numeroase fragmente ceramice şi oase de animale. Dintre aceste remarcăm o ceaşcă-opaiț spartă, pe loc, descoperită la ad. de -0,40 m. Întrucât cercetarea secțiunii nu este încheiată, date noi despre acest complex vom putea obține în campania următoare. În partea de SV a secțiunii a fost dezvelită o mare aglomerare de bolovani, care era probabil în legătură cu sistemul de susținere a Terasei 1.

Sterilul arheologic a fost surprins doar în c.1 al S1 (spre NV), astfel că dispunem de câteva date preliminare privind stratigrafia Terasei 1, în această zonă. Succesiunea stratigrafică este următoarea :

0 -0,15 m – pământ vegetal actual, brun măzăros, în care apar foarte rar materiale arheologice de factură geto-dacică;

-0,15 -0,50 m – pământ, castaniu, cu aspect măzăros, în care apar materiale arheologice geto-dacice şi foarte rar din epoca bronzului;

-0,50/0,52 - argilă alb-gălbuie cu pietre sfărâmicioase, în anumite porțiuni stâncă nativă;

A doua secțiune S2, cu dimensiunile de 6 x 2 m, a fost trasată aproximativ în centrul Terasei 2, scopul fiind acela de a afla date privind stratigrafia. Această secțiune nu a fost epuizată, adâncimea medie la care s-a ajuns fiind de 0,45/0,50 m. În urma săpăturilor arheologice au fost identificate două complexe respectiv o locuință şi o groapă.

Locuința, denumită cpl. nr. 4, a fost surprinsă parțial în capătul de SV al secțiunii, la -0, 35/0,40 m şi se prezenta sub forma unei aglomerări compacte de lipitură arsă, sub care au fost găsite cel puțin 2 vase sparte pe loc (un borcan şi un pithos). De asemenea remarcăm şi descoperirea a doua calapoade întregi, aflate la mică distanță unul de altul. Întrucât acest complex nu a fost cercetat în întregime, nu putem face mai multe precizări.

Cel de-al doilea complex, cpl. nr. 5, a fost surprins la ad. de -0,30/0,40 şi se prezenta sub forma unei aglomerări circulare de pietre, ce stăteau într-un complex adâncit, probabil groapă. Un argument în acest sens îl reprezintă pământul din jurul pietrelor, care este mult mai afânat decât cel din jur.

Materialul arheologic descoperit în cursul săpăturilor din cele două secțiuni, atât din complexe cât şi din strat, constă din fragmente ceramice, oase de animale şi bucăți de pereți arşi. În acest sens remarcăm descoperirea unui tub din os decorat cu cercuri şi linii, precum şi un fragment de catillus din tuf vulcanic. Materialul ceramic, destul de fragmentat, constă din: borcane, ceşti-opaiț, fructiere şi căni lucrate la roată, kantharoi, pithoi ş.a. Ținând seama de aspectul ceramicii şi de lipsa unor forme mai vechi, în special a cănilor şi fructierelor lucrate cu mâna, depunerea geto-dacică de pe cele două terase se datează în sec. I p.Chr.

Note:

1. Pentru o mai bună gestionare a săpăturii şi a documentației, începând din această campanie vom denumi secțiunile începând cu numărul 1 indiferent de sectorul în care a fost trasată. În campania din 1988, denumirea secțiunilor a fost făcută separat pentru fiecare sector (platou sau terasele 1 şi 2).
2. G. Trohani, R. Andreescu, *Cercetările arheologice din punctul „Piatra cu Lilieci" din satul Târcov, comuna Pârscov, județul Buzău*, CA 9, 1992.

Bibliografie:

G. Trohani, R. Andreescu, *Cercetările arheologice din punctul „Piatra cu Lilieci"din satul Târcov, comuna Pârscov, județul Buzău*, CA 9, 1992, p. 46-51, pl. 1-18.

180. Târgşoru Vechi, com. Târgşoru Vechi, jud. Prahova

Punct: proprietatea Danielescu

Cod sit: 130297.03

Autorizația de cercetare preventivă nr. 393/2007

Colectiv: Dan Lichiardopol, Bogdan Ciupercă (MJIA Prahova), Dorin Sârbu, Andrei Măgureanu (IAB)

În urma solicitării cu nr. 1870/3.09.2007 şi a contractului cu nr. 2018/18.09.2007, încheiat între Sebastian Danielescu (în calitate de beneficiar) şi MJIA Prahova (în calitate de executant), în perioada 24.09-12.10.2007 s-au efectuat mai întâi supraveghere arheologică şi apoi săpături arheologice, în legătură cu începerea de către dl. Sebastian Danielescu a lucrărilor de construcție pe proprietatea sa a unei ferme zootehnice. Finanțarea lucrărilor arheologice a fost asigurată în întregime de către beneficiar.

Lucrările de construcție au debutat prin trasarea şi săparea şanțurilor de fundație (cu l de 0,40-0,55 m şi ad.$_{maximă}$ de 0,70 m) ale unei locuințe destinate personalului de deservire a fermei, având dimensiunile de 9 × 11,30 m, amplasată la cca 50 m S față de intrarea în baza şi rezervația arheologică Târgşoru Vechi. Astfel, conform contractului menționat mai sus, s-a efectuat mai întâi supraveghere arheologică pe durata săpării şanțurilor de fundație. Cu această ocazie s-a constatat că tot terenul afectat de construcție şi zona din jur au fost acoperite de către proprietar cu un strat de pământ maroniu, relativ afânat, cu mult pietriş, adus de la una din balastierele din zonă. Imediat după îndepărtarea acestuia, s-a săpat într-un pământ cenuşiu-negricios, mai compact, în care s-a găsit un material arheologic compus din fragmente de cărămizi medievale şi relativ multe fragmente ceramice din epoca medievală şi epoca migrațiilor. De asemenea, tot în şanțurile de fundație au fost identificate şi

câteva complexe arheologice adâncite, impunându-se din aceste cauze necesitatea unei săpături preventive.

Astfel, pentru cercetarea complexelor arheologice, în „interiorul" încăperilor viitoarei locuințe s-au trasat şi s-au deschis două şiruri paralele de câte trei casete, notate pe plan cu siglele IA-IB-IC şi IIA-IIB-IIC, fiind lăsați şi martori pentru protecția şanțurilor de fundație. De asemenea, în zona aflată imediat la NV, între locuința aflată în construcție şi şoseaua comunală Târgşoru Vechi-Strejnic, au fost proiectate şi trasate alte patru suprafețe, ID şi IID, cu dimensiunile de 4 × 6,80 m, şi respectiv IE şi IIE, cu dimensiunile de 4 × 6 m. Din cauza lipsei forței de muncă şi a vremii nefavorabile atât aceste suprafețe, cât şi altele, avute în vedere pe laturile de NE, SE şi SV ale construcției, nu au putut fi săpate anul acesta.

În casetele deschise s-a observat şi înregistrat următoarea situație stratigrafică (de sus în jos):

- strat de pământ adus recent, de culoare maronie, relativ afânat, cu mult pietriş, fără material arheologic, cu o grosime variind între 0,25 şi 0,50 m.
- strat de pământ cu o grosime medie de 0,40 m, relativ compact, cenuşiu-negricios, pigmentat cu granule roşii şi albe, cu material arheologic (fragmente ceramice, oase de animale, puține fragmente de cărămizi) atât din epoca timpurie a migrațiilor, cât şi din epoca medievală. Nu s-a putut observa vreo separare stratigrafică clară între cele două categorii de materiale, remarcându-se doar faptul că la partea superioară a depunerii cenuşii-negricioase materialul arheologic era amestecat, în timp ce în partea inferioară a respectivei depuneri s-au găsit mai ales fragmente ceramice din perioada migrațiilor. Suprapunea complexele adâncite identificate şi cercetate.
- lut maroniu-gălbui, steril din punct de vedere arheologic, în care erau săpate complexele adâncite identificate în cursul cercetării.

Cpl.1 = Cpl.9

A fost identificat în Cas. IC şi IIC, precum şi în şanțul de fundație de pe latura de NV a construcției şi în şanțul de fundație interior NV-SE. La ad. de –0,30 m[1], direct suprapusă de stratul cenuşiu-negricios, a fost identificată o masă de lut puternic ars la roşu, unele fragmente purtând amprente de nuiele şi/sau de pari. La demontarea masei de lut ars s-a constatat că aceasta avea o gr. de max. 0,20 m, suprapunând direct un complex adâncit de formă ovală, uşor alungită, cu d. de 4 m. Umplutura acestuia consta dintr-un pământ castaniu-negricios, relativ afânat, puternic pigmentat cu granule de „chirpici". În colțul de N al Cas. IIC, la cca. 0,55 m față de marginea de SV a complexului, pe fundul acestuia (la -0,40 m) a fost parțial dezvelită o vatră cu o crustă groasă de 2-3 cm, amenajată direct pe un „pat" de pietre plate, de râu. Cu 5-6 cm mai jos față de nivelul amenajării vetrei respective, a fost descoperită o altă vatră, cu o structură identică. Cel mai probabil este vorba de o vatră refăcută pe acelaşi amplasament, fără a se dezafecta crusta inițială, peste ea întinzându-se un strat de pământ, care a fost ulterior înroşit de foc. Atât sub masa de lut ars, cât şi în umplutura complexului au apărut fragmente ceramice, care, la un examen preliminar, pot fi atribuite culturii Sântana de Mureş-Černjahov. Având în vedere situația descrisă mai sus (masa de lut ars, cu amprente de nuiele şi pari; prezența unei instalații de foc), complexul poate fi interpretat ca o locuință adâncită.

Este de remarcat faptul că, aşa cum s-a observat în plan şi pe profilul de SV al Cas. IC, această locuință tăia groapa bordeiului Cpl.3a/4, suprapunând totodată complexul Cpl.12, identificat în Cas. IIC.

Cpl.2 - Cpl.5

Descoperit în partea de NE a Cas. IA. Este vorba de un cuptor (Cpl.2), partea superioară a căruia (bolta), parțial deranjată, a fost surprinsă la ad. de -0,30 -0,40 m şi, respectiv, de un complex adâncit (Cpl.5) de formă aproximativ rectangulară, relația dintre cele două inițial nefiind clară. La secționarea celor două s-a stabilit însă că este vorba de un cuptor săpat şi amenajat în lutul steril maroniu-gălbui, având o groapă de acces dinspre NV, gura cuptorului aflându-se în groapă, pe fundul acesteia (-0,80/0,90 m). Cuptorul nu a putut fi cercetat decât parțial (aproximativ un sfert), constatându-se totuşi că avea o formă „clopoțită", pereții fiind acoperiți cu o lutuială groasă de 6-7 cm (puternic arsă). Fundul cuptorului, aflat la -0,90 m, nu purta vreo urmă de amenajare, fiind vorba de lutul steril înroşit de foc. Pe fundul cuptorului se afla un strat subțire de cenuşă şi cărbune (3-4 cm), iar direct peste acesta s-au găsit fragmente de la mai multe vase, sparte cel mai probabil prin tasarea pământului (negru, afânat) ajuns în umplutura cuptorului. De remarcat faptul că toată ceramica descoperită pe fundul cuptorului este din pastă fină, ca forme fiind prezente străchini, castroane şi cănițe. Materialul ceramic de pe fundul cuptorului şi a gropii de acces la acesta aparține indiscutabil perioadei medievale, putând eventual fi datat mai strâns în cuprinsul sec. XV-XVI.

Cpl.3a = Cpl. 4

Locuință adâncită (bordei) de formă rectangulară (dimensiunile de 3,80 m × 4,30 m), cu axul lung orientat aproximativ E-V, surprinsă în Cas. IB şi IC, precum şi în şanțul de fundație dintre cele două casete şi în şanțul de fundație de pe latura de NE a construcției. Colțul de NE al bordeiului nu a fost surprins, intrând în profilul şanțului de fundație. Bordeiul a fost identificat la –0,28/0,30 m, imediat sub pământul cenuşiu-negricios, iar fundul se afla la ad. de 1,10/1,20 m; în colțul de NV a fost identificată groapa unui stâlp/par, cu d. de 0,30 m, fundul căreia nu a putut fi atins, din cauza infiltrațiilor de apă. Nu a fost descoperită vreo instalație de foc, acest lucru putându-se explica prin surprinderea doar parțială a complexului. Umplutura bordeiului nu era unitară, partea superioară a gropii acestuia fiind umplută cu un pământ negricios, pigmentat cu cărbune şi granule roşii, iar jumătatea inferioară cu un pământ mai compact, pătat cu negru şi maroniu. Pe profilul de NV al Cas. IB s-a putut observa o groapă circulară în plan (dimensiuni surprinse: 0,55 m × 0,75 m), săpată din fundul bordeiului şi adâncită cu 0,20 m față de acesta (Cpl. 3c). Materialul ceramic din întreaga umplutură poate fi atribuit perioadei sec. V-VII d.Chr. De remarcat descoperirea pe fundul bordeiului (eventual cu cel mult 5-6 cm deasupra acestuia) a unei monede din bronz, care însă, după curățare şi restaurare, a fost determinată ca fiind emisă în vremea împăratului Traian.

Cpl.3b

Complex adâncit, surprins parțial (între -0,28 -1,28 m) lângă profilul de SE şi în colțul de E al Cas.IB, de formă aproximativ rectangulară (dimensiuni surprinse: 0,40 m × 1,00 m), umplut cu un pământ negru, afânat, fără material arheologic. Aşa cum s-a putut observa la răzuielile succesive şi pe profil, tăia groapa bordeiului Cpl. 3a/4.

Cpl. 6.

Complex adâncit (locuință), surprins în şanțul de fundație interior NV-SE şi în partea de SV a Cas. IA la ad. de 0,34 (pe profilul de NV)/0,38 (pe profilul de SE), cu fundul la $ad._{maximă}$ de 0,65 m. Avea o formă rectangulară (2,10 × 3,15 m), cu axul lung orientat aproximativ NV-SE. În colțul de V al Cas. IA, pe fundul complexului a fost parțial dezvelită o vatră cu crusta amenajată

direct pe „pământul viu" (gr. de 1-2 cm). Inventarul umpluturii complexului se compunea din fragmente ceramice medievale, asemănătoare ca factură celor din cuptorul Cpl.2.

Cpl.7 (= Cpl.11?)

Complex adâncit (notat cu sigla Cpl.7), identificat în Cas. IIA, între cotele –0,28 şi -0,70/0,85 m, cu limita de SE şi colţul de NE clar surprinse în răzuielile succesive. În caseta II B a putut fi identificată o altă „alveolare" (Cpl.11), având o limită clară la N (surprins între cotele 0,40 şi 0,80 m). Nu s-a putut stabili dacă este vorba de unul şi acelaşi complex s-au eventual de două complexe distincte, răzuielile din şanţul de fundaţie dintre cele două casete şi din şanţul de fundaţie de pe latura de SV a construcţiei nefiind concludente. În orice caz, materialul arheologic (fragmente ceramice) din respectivele şanţuri şi din cele două „complexe" este unitar ca factură, putând fi atribuit perioadei Evului Mediu. Nu s-a găsit vreo instalaţie de foc sau vreun alt element care să indice caracterul complexului/complexelor respective.

Cpl.10.

Complex adâncit, identificat parţial între cotele -0,18-0,50 m, în colţul de V al Cas. IIC şi în şanţurile de fundaţie exterioare de NV şi SV. Avea un contur aproximativ rectangular, cu dimensiunile surprinse de cca. 2 × 2,70 m şi axul lung orientat V-E. Era umplut cu un pământ relativ afânat, negricios, cu tentă cenuşie, pigmentat cu cărbune şi „chirpic". Materialul arheologic din umplutură (fragmente ceramice) a fost atribuit preliminar culturii Sântana de Mureş-Černjahov.

Cpl.12.

Groapă parţial surprinsă în Cas. IIC, imediat sub complexul Cpl.1/9, având fundul la -1,15 m. Umplută cu un pământ castaniu-cenuşiu, relativ afânat, pigmentat cu cărbune şi „chirpic". Fără material arheologic.

În urma acestei cercetări au fost identificate şi cercetate un număr de 12 complexe arheologice, constatând-se o mare densitate de locuire în acest perimetru. Datorită forţei de muncă insuficiente şi a vremii nefavorabile nu s-a putut finaliza în acest an cercetarea întregii suprafeţe ce urmează a fi afectată de construcţiile viitoarei ferme. Urmează ca în primăvara anului viitor să se finalizeze această cercetare arheologică preventivă ce a fost demarată în această campanie, cu scopul descărcării de sarcină arheologică a terenului .

Note:

1. Aici şi în continuare toate adâncimile menţionate sunt de la partea superioară a stratului cenuşiu-negricios, respectiv de la cota la care se afla nivelul de călcare anterior aducerii de pământ de către proprietarul terenului.

181. Târgu Mureş, jud. Mureş

Punct: Cetatea medievală, Clădirea Comandamentului Militar

Cod sit: 114328.03

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 147/2007

Colectiv: Adrian Andrei Rusu – responsabil (IAIA Cluj), Soos Zoltan (MJ Mureş)

Săpăturile arheologice din zona fostului comandament militar au ca obiectiv cercetarea stabilităţii fundaţiei clădirii, identificarea nivelelor anterioare de călcare precum şi a fazelor de construcţie. Încă de la începerea cercetării a fost evident că nivelul actual de călcare, mai ales în curtea din spatele clădirii, este mai ridicat decât nivelul de sec. XVII-XVIII, ceea ce a favorizat umezeala ridicată din pereţii clădirii. Lucrările de cercetare şi conservare din cetate se derulează conform contractului cu MCC.

Cetatea Târgu Mureş este împărţită în mai multe sectoare pentru eficientizarea cercetărilor, zona comandamentului militar fiind inclusă în sectorul D. Conform delimitării sectorului am început o nouă numerotare a casetelor adăugând în faţă litera D. În acest sector am deschis trei casete:

- D, C1, 3 x 3 m, este situată în curtea clădirii, în colţul estic, la întâlnirea aripii sudice cu cea estică.
- D, C2, 3 x 2 m, la N de D,C1, în colţul nord-vestic al aripii estice, la 3 m N de D, C1.
- D, C3, 5 x 2 m, începând din colţul sud-vestic a clădirii, orientată N-S, de-a lungul zidului vestic.

Descrierea stratigrafică:

D, C1. Stratul superior este reprezentat de solul vegetal (nivelul de călcare actual) de 0,1 m.

- sub acesta se găseşte o umplutură modernă cu fragmente de cărămidă având gr. de 0,4 m. În partea sudică a casetei am identificat pe toată lungimea sa, un zid lat de 0,60 m, aparţinând unei construcţii anterioare. Lângă zid, la ad. de 0,40 m, am sesizat pavajul din pietre de râu al curţii, pavaj ce are o grosime de 0,10 m şi aparţine perioadei baroce (când s-a construit comandamentul). Pavajul este tăiat de o ţeavă de canalizare din sec. XIX, aflată la 2 m V de zidul aripii estice.
- al treilea strat, gros de 0,70 m, este unul de umplutură, conţinând fragmente de cărămidă şi a fost datat în sec. XIX.
- al patrulea strat, gros de 0,60 m, este de culoare neagră, cu pigmenţi de cărămidă şi pietricele şi conţine material ceramic din perioada halstattiană, respectiv din epoca bronzului (cultura Wietenberg). La ad. de 2,40 m a apărut solul viu format din lut galben.

D, C2. Primul strat este reprezentat de solul vegetal, având gr. de 0,10 m.

- al doilea, cu gr. de 1 m este o umplutură din epoca modernă (sec. XIX), cu fragmente de cărămidă.
- al treilea strat, gros de 0,10 m, este compus din lespezi din piatră de nisip şi parţial cărămizi, fiind la ad. de 1,10 m faţă de nivelul actual de călcare. El reprezintă nivelul de călcare din sec. XVII. Pavajul din piatră aparţinea probabil unei case de sec. XVII, care ulterior a fost demolată.
- al patrulea strat are gr. de 0,60 m şi conţine material ceramic din perioada halstattiană, respectiv din epoca bronzului (cultura Wietenberg); are culoarea neagră cu pigmenţi de cărămidă şi pietricele.
- ultimul strat este gros de 0,40 m. Limita sa inferioară atinge ad. de 2,20 m faţă de nivelul actual de călcare şi conţine material ceramic sporadic din cultura Criş, neolitic. Menţionăm că fundaţia aripii estice atinge $ad._{maximă}$ de 1,95 m faţă de nivelul actual de călcare, deci nu este aşezată pe solul viu, de lut galben, aflat la 2,40 m faţă de nivelul actual. Acest fapt a determinat lipsa de stabilitate a fundaţiei respective, ducând la deplasări şi fisurări ale zidăriei aripii estice.

D, C3. Primul strat este reprezentat de solul vegetal, având gr. de 0,25 m.

- al doilea strat este o umplutură din epoca modernă (sec. XIX) cu fragmente de cărămidă, având gr. de 0,60 m.
- al treilea strat, gros de 0,10 m, este compus dintrun pământ lutos cu fragmente de cărămidă şi mortar şi reprezintă nivelul de construcţie din sec. XVII. De la acest nivel se poate identifica

şanțul de fundare a clădirii, cu lățimea de 0,20 m de la zidul de fundare al pivniței.
- al patrulea strat măsoară 0,65 m în adîncime şi conține, în partea superioară, material ceramic din epoca bronzului (cultura Wietenberg), iar în cea inferioară material ceramic sporadic din epoca neolitică (cultura Criş). Stratul este de culoare neagră cu pietricele.
- ultimul strat este brun lutos, are grosimea de 0,50m, atingând în partea inferioară adâncimea de 2,10 m. Fundația pivniței a fost săpată în solul viu, compus din lut galben, până la ad. de 2,30 m (față de la nivelul actual de călcare), pentru a asigura stabilitatea clădirii. În partea superioară a profilului sudic am identificat fundația unui gard din sec. XIX. Aceasta are în compoziție două asize de cărămidă, peste care s-au aşezat pietre fasonate, ce au servit la fixarea structurii metalice a gardului.

Material osteologic - materialul osteologic cuprinde oase de animale de la diferite specii după cum urmează: ovine, porcine.

Material ceramic - ceramica descoperită în sectorul D se încadrează după cum urmează:
- material ceramic neolitic (cultura Criş).
- material ceramic din epoca bronzului (cultura Wietenberg).
- material ceramic din epoca fierului, Hallstatt.
- material ceramic din secolele XVI - XVII.
- material ceramic din secolele XVIII - XIX.

Cercetările arheologice din sectorul D al cetății au vizat zona comandamentului militar, necercetată până acum. În D, C1 am putut observa o fundație databilă în sec. XVII, care probabil aparținea clădirii identificate în colțul sud-estic al comandamentului militar. Clădirea de sec. XVII a suferit unele demolări, iar o parte din aceasta a fost înglobată în structura barocă. În D, C2 am descoperit fundația aripii estice, a cărei construcție a fost datată, pe baza materialului ceramic, în sec. XIX. În D, C3 am surprins zidul pivniței de sub aripa sudică a clădirii comandamentului militar, care aparținuse inițial unei case orăşeneşti din sec. XVII. Tehnica de construcție a fundației respective diferă mult de cea utilizată la zidirea fundației baroce, paramentul exterior al acesteia fiind superficial executat în comparație cu cel de sec. XVIII - XIX.[Soós Zoltán]

182. Târgu Mureş, jud. Mureş

Punct: Cetatea medievală, Zona Mănăstirii Franciscane

Cod sit: 114328.03

Autorizația de cercetare sistematică nr. 147/2007

Colectiv: Adrian Andrei Rusu – responsabil (IAIA Cluj), Soós Zoltán (MJ Mureş)

Săpăturile arheologice din zona mănăstirii franciscane aveau ca obiectiv identificarea succesiunii fazelor de construcție şi recuperarea culturii materiale folosind metode moderne. Lucrările de cercetare şi conservare din cetate se derulează conform contractului cu MCC.

Săpăturile s-au concentrat asupra unor zone parțial excavate în anii anteriori şi care au adus la iveală date şi materiale inedite despre evul mediu transilvan, cum ar fi zona sistemului de încălzire (C15/2006), zona porticului aripii nordice cu urme de locuire din sec. XVII (C 17/2006), zona aripii vestice cu urmele clădirilor de sec. XIV (C13-C14/2006) şi zona pivniței mănăstirii (C8/2004). În conformitate cu cele descrise, în zona mănăstirii franciscane am deschis opt casete şi o secțiune după cum urmează:
- S23 6 x 2,5 m, orientată E-V, situată la S de C7 şi C14, se intenționa surprinderea aripii vestice a mănăstirii.
- C13/a, 5 x 5 m, situat la V de C13/2006, lăsând un martor de 0,50 m.
- C13/b, 5 x 5 m, situat la N de C13/a şi C13 având formă triunghiulară condiționat de existența unei magazii din sec. XX.
- C15/a, 6 x 3 m, orientat N-S paralel cu C15/2006, situat la E de aceasta, lăsând un martor de 0,50 m.
- C17/a, 3 x 6 m, orientat N-S, paralel cu C17/2006, situat la E de aceasta, nu am lăsat martor între cele două casete.
- C19, 5 x 5 m, situat la est de C8/2004 în continuarea acesteia, lăsând un profil de 1 m între cele două casete.
- C20, 5 x 5 m, situat la N de C 12/2005, în continuarea acesteia, lăsând un profil de 1 m între cele două casete.
- C21, 5 x 5 m, situat la N de C 8/2004, în continuarea acesteia, lăsând un profil de 1 m între cele două casete.
- C22, 5 x 5 m, situat la est de C 20, în continuarea acesteia, lăsând un profil de 1 m între cele două casete.

Descrierea stratigrafică:

S23

Stratul superior este reprezentat de solul vegetal (nivelul de călcare actual) de 0,2 m.

Sub acesta se găseşte o umplutură modernă (sec. XVII-XVIII) cu fragmente de cărămidă şi bucăți de mortar având gr. de 0,4-0,5 m. Grosimea acestui strat variază, la mijlocul secțiunii în c.3 atinge gr. de 0,8 m, deoarece aici este negativul zidului Z13 având gr. de 0,7 m. În c.2/b am identificat o urmă de par având d. de 0,25 m şi pe baza materialului descoperit în gaura stâlpului se putea data în sec. XVIII.

Pe profilul nordic a secțiunii am găsit un strat de umplutură care conținea mult nisip şi var şi era urma unui zid anterior zidului sudic a porticului (Z4) construit la începutul sec. XV.
- al treilea strat, gros de 0,40 m, este unul de umplutură, conținând fragmente de mortar şi cărămidă în formă de lentile, avea culoarea brun negricoasă şi a fost datat în sec. XV-XVI.
- al patrulea strat, gros de 0,20 m, este de culoare neagră, cu pigmenți de cărămidă şi pietricele şi conține material ceramic din perioada arpadiană şi Hallstatt.
- al cincelea strat avea gr. de 1,1 m, conținea material din epoca bronzului (cultura Wietenberg) şi din neolitic (cultura Criş). La ad. de 1,80 m a apărut solul viu format din lut galben.

C13/a (5 x 5 m). Trasată paralel cu C13 cu scopul de a continua săparea cpl. L1 din C13/2006.

Stratigrafie:
- pământul de umplutură a fost degajat până la ad. de 1,56 m CA (=cotă absolută; toate adâncimile vor fi redate în CA)
- pământ maroniu pigmentat cu fragmente de cărămizi şi mortar.
- strat de pietre, probabil o amenajare exterioară.
- strat negru-maroniu, uşor pigmentat cu lentile de mortar, fragmente de cărămizi fărâmițate.
- strat de nivelare brun lutos, câteva fragmente de chirpici, mortar.
- lentilă lutoasă de culoare galben-maronie pe alocuri pigmentată cu mici lentile calcaroase.
- nivel de distrugere a construcției de lemn.
- podea galbenă.
- lut galben, steril.

Nivelul de călcare amenajat din pietriş şi gresii calcaroase se întindea pe aproape toată suprafața casetei şi a suprapus

aproape perfect traseul gropii construcției de lemn. Sub acest nivel am degajat un strat de umplutură gros de cca. 0,20-0,25 m cu multe materiale de ceramică databilă în sec. al XV-lea.

În partea nordică a casetei (c.1-2/A-B) toate straturile au fost deranjate de o groapă de var care s-a adâncit până la limita nivelului superior al stratului de ardere şi distrugere al cpl. L1.

În stratul brun lutos, alături de ceramică şi fragmente de metal am descoperit multe oseminte animaliere, foarte multe oase şi chiar solzi de peşte.

C13/b

Trasată paralel cu C13 şi C13A spre N de acestea, cu laturile lungi orientate V-E. Trasarea a fost îngreunată de imobilul din apropiere, din cauza căruia nu am reuşit să marcăm o secțiune regulată. Latura sudică are L de 5,7 m, cea nordică de 6,25 m, cea estică de 0,7 m şi cea vestică de 3,4 m.

Stratigrafia este identică cu cea descrisă în cazul C13A.

Jumătatea vestică a casetei a fost deranjată de groapa de var deja amintită în cazul casetei C13A, aici însă adâncimea gropii de var a compromis şi o bună parte a stratului de ardere a construcției L1.

C17/a (3 x 6 m)

Caseta era amplasată lângă C17/2006 şi era orientată N-S. Am urmărit dezvelirea porticului nordic a mănăstirii şi a casei de sec. XVII identificate între zidurile porticului. Stratigrafia era similară cu cea a C17, solul vegetal avea gr. de cca 0,1 m. Al doilea strat de culoare brună avea gr. de 0,4 m şi conținea fragmente de cărămidă şi ceramică din sec. XVII-XVIII.

- al treilea strat, gros de 0,6 - 0,8 m era dărâmătura casei de sec. XVII, demolate la sfârşitul sec. XVII. Dărâmătura conținea cantități mari de cărămidă, mai multe fragmente de ogivă de cărămidă, multe fragmente ceramice, cahle şi material osteologic. În profilul estic am surprins urmele unui zid de cărămidă (Z17), lat de 0,5 m construit în sec. XVII. Zidul era legat cu lut nisipos şi calitativ era mult inferior zidului medieval. La 6 m V de acest zid am identificat un alt zid construit în sec. XVII (Z16), ceea ce înseamnă că prin zidirea porticului s-a creat o casă orăşenească, după ce în 1557 franciscanii erau alungați din mănăstire şi din oraş. Prezența în număr mare a ogivelor de cărămidă din prima jumătate a sec. XVI în casă însemna că bolta porticului supraviețuise demolărilor şi făcea parte din casa de sec. XVII. În c.1 am identificat negativul de zid Z5 la ad. de 1,1 m față de nivelul actual de călcare, talpa zidului se afla la 1,6 m. În interiorul casei de sec. XVII (portic) nu am săpat până la steril deoarece aceasta ar fi slăbit prea mult structurile păstrate ale mănăstirii. Distanța dintre cele două ziduri ale porticului era de 2,9 m.

C19 (5 x 5m)

Primul strat este reprezentat de solul vegetal, având gr. de 0,1 m.

Stratigrafia casetei este deranjată pe latura vestică şi sudică de o groapă imensă de gunoi din sec. XX, având ad. de 2,2 m. Groapa de gunoi se suprapune unei clădiri din lemn din sec. XVI, podeaua clădirii fiind la 2,30 m adâncime.

Stratigrafia pe latura estică şi nordică.

- al doilea strat sub solul vegetal este o umplutură din epoca modernă (sec. XIX) cu fragmente de cărămidă şi mortar, având gr. de 0,6 m. Pe profilul nordic în c.1/a-c la ad. de 0,25 m, apare o lentilă de lut groasă de 0,1 m şi lungă de 1,4 m.
- al treilea strat, gros de 0,4 m, este compus dintr-un pământ brun lutos cu fragmente de cărămidă şi mortar şi se datează din sec. XVII-XVIII.
- al patrulea strat măsoară între 0,1 şi 0,2 m, conține foarte mult mortar; pe baza materialului arheologic se datează în sec. XVII.
- al cincelea strat măsoară 0;25 m, este compus din lut gălbui cu bucăți de mortar şi lentile de sol negru; pe baza materialului arheologic se poate data în sec. XVI.
- al şaselea strat măsoară 0,2 m, compus din lut gri deschis cu bucăți de mortar, stratul se poate data în sec. XV-XVI. Pe profilul nordic acest strat este înlocuit de un strat lutos maroniu cu urme de arsură, şi coboară lent în pantă, ca să dispară în c.1/c. În c.1/c-d, avem o groapă umplută cu sol brun şi bucăți de mortar, care de fapt reprezenta intrarea în construcția (pivnița) de lemn.
- al şaptelea strat se află la ad. de 1,67 m, reprezentând epoca fierului, măsoară 0,25 m şi conține material ceramic din epoca fierului.
- al optulea strat începe la ad. de 1,9 m, reprezentând epoca bronzului (cultura Wietenberg), la ad. de 2,04 m, am identificat două vase cu toartă în stare bună (doar toartele erau rupte) într-o groapă de provizii G5.
- al nouălea strat începe la ad. de 2,35 m, conținea material ceramic bogat din perioada neolitică (cultura Criş). Sub 2,70 m adâncime materialul arheologic treptat a dispărut, iar la 2,9 m am ajuns la solul viu, format din lut galben.

Pe profilul nordic, sub groapa de la intrarea presupusă în casă, apare o umplutură groasă roşu-maroniu care conținea foarte multe fragmente ceramice şi arsură, dând senzația unui nivel de călcare bătătorit. Stratul se află la ad. de 1,1 m de la solul vegetal. La această adâncime s-a conturat urma unei gropi, G3, care era compusă dintr-o umplutură compactă format din lut ars, fragmente ceramice, cărămidă, lut galben. Groapa avea ad. de 2,2 m de la solul vegetal. Sub G3 am identificat conturul gropii G4, care avea avea d. de 2,34 m. Groapa pornea de la podeaua casei de lemn adâncite şi avea adâncimea maximă de 4,2 m de la solul vegetal. Era săpată în lutul galben, doar partea superioară era lutuită şi era primul complex arheologic care trecea peste lutul galben steril şi ajungea până la stratul aluvionar al terasei Mureşului, format din pietricele şi nisip. Groapa avea un pervaz pe fund lat de 0,35 m peste care era aşezată o structură de lemn.

C20 (5 x 5 m)

Caseta este situată în zona aripii nordice a mănăstirii în afara zidului nordic a aripii nordice, la E de C16/2006 şi la N de C12/2005.

Primul strat este reprezentat de solul vegetal, având gr.a de 0,1 m, stratul vegetal cu umpluturile de sec. XX era înlăturat cu utilaje. Caseta se poate despărți în două, prima parte fiind reprezentată de şanțul mănăstirii, iar a doua parte fiind stratigrafia arheologică nederanjată pe partea estică şi sudică.

- al doilea strat pe porțiunea nederanjată era din evul mediu târziu (sec. XVI), având grosimea de 0,5 m.
- al treilea strat, gros de 0,4 m, conținea material arheologic din evul mediu timpuriu, respectiv epoca arpadiană şi Hallstatt.
- al patrulea strat are gr. de 0,45 m şi conține material ceramic din epoca bronzului (cultura Wietenberg); are culoarea neagră cu pigmenți de pietricele.
- ultimul strat are gr. de 0,3 m, conținând material ceramic din epoca neolitică, respectiv cultura Criş. Materialul arheologic era irelevant pentru această perioadă şi sporadic. Sub acest strat urma solul viu, la adâncimea de 1,85 m.

Pe profilul estic şi vestic am identificat urmele şanțului mănăstirii care distruge complet straturile arheologice, şanțul fiind mai adânc decât materialul neolitic. Stratigrafia gropii are foarte multe succesiuni de umplere, dar nici unul dintre straturi nu conținea material relevant. Umplutura şanțului conținea mai multe lentile de lut şi nisip, iar după stratigrafie şanțul a fost

umplut cândva în sec. XVII, cu ocazia extinderii cetății, care a făcut inutilă existența șanțului, acesta fiind înconjurat de ziduri noi. În afara șanțului am descoperitt două structuri relevante C20/G1 şi am identificat un contrafort aflat pe latura nordică a mănăstirii, în afara acesteia, la întâlnirea dintre zidul nordic al refectoriului şi zidul Z11.

Groapa G1 este identică cu groapa descoperită în 2005 în C12/G12, identificată ca groapă de lut pentru atelier de olar din sec. XVII. Umplutura G1 era similară cu umplutura G12 (straturi succesive de pământ brun) şi conținea o cantitate mare de ceramică şi lentile de lut. În partea inferioară a gropii la ad. de 2,3 m am identificat un strat care conținea material osteologic, coji de ouă, bucăți de țiglă şi un ulcior intact de la începutul sec. XV; $ad_{maximă}$ a gropii este de 2,9 m.

C21 (5 x 5m) Caseta este situată la N de C8/2004 în continuarea acesteia, urmărind identificarea structurii pivniței mănăstirii, deoarece în C8 am găsit intrarea spre pivniță şi locul uşii. Primul strat este reprezentat de solul vegetal, care are grosimea variabilă de 0,1-0,2 m. Stratigrafia casetei diferă la profilul estic față de celelalte profile, deoarece aceasta se află în afara pivniței mănăstirii. Pe profilele nordic, vestic şi sudic al doilea strat are gr. de 0,4-0,5 m fiind o umplutură modernă din sec. XIX.

- al treilea strat, gros de 0,4-0,6 m, conținea material arheologic din sec. XVIII şi reprezintă faza de amenajare a teritoriului fostei mănăstiri.
- al patrulea strat are grosimea de 0,2-0,5 m şi conține material ceramic din sec. XVII, reprezentând faza de demolare a mănăstirii, stratul este datat cu un denar Gabriel Báthory din anul 1611.
- sub cota de 1,2 m ad. urmează o succesiune de straturi şi lentile care au fost produse în urma demolării zidurilor. Aceste straturi conțin o cantitate mare de moloz, mortar, cărămidă, lut şi relativ puțin material arheologic. Aceste straturi succesive din sec. XVI continuă până la ad. de 3,2 m care este podeaua lutuită a pivniței. Pe profilul sudic şi nordic apare şi negativul de zid, fundația pivniței (Z6, Z8). Zidul avea grosimea de 0,85 m şi negativul s-a păstrat pâna la 0,9 m de la talpa fundației. În profilul sudic negativul de zid apare în c.5/b-c, iar în profilul nordic se poate urmări în toată partea inferioară până la 0,8 m de la talpa fundației, deoarece zidul Z6 se întoarce spre V la 90 grade continuând ca Z8. Aici am identificat colțul de NE al mănăstirii.

Pe profilul vestic la c.5/e am identificat rămăşițele unui pilon de susținere a bolții pivniței.

Pe profilul estic stratigrafia se prezenta altfel: sub stratul vegetal de 0,1 m era un strat brun pe care l-am identificat în careurile 1-3, c.4-5 fiind deranjate. Aici până la ad. de 1,4 m am identificat straturi similare profilului sudic din sec. XVII-XVIII. Sub stratul brun din c.1-3, era un strat brun închis care conținea material din perioada arpadiană şi avea gr. de 0,12 m. Al treilea strat avea culoarea gri închis, gr. de 0,6 m şi conținea material din epoca fierului şi din epoca bronzului. În c.4-5, sub umplutura de sec. XVII, am identificat o groapă de gunoi din secolul XVI din timpul funcționării mănăstirii.

S23

Prin trasarea acestei secțiuni am încercat identificarea aripii vestice a mănăstirii şi legătura acestuia cu aripa nordică. În c.3 am identificat fundația unui zid lat de 0,7 m. Zidul era orientat N-S, dar superficialitatea adâncimii fundației şi lățimea relativ mică a zidului (Z13) însemna că aceasta era de fapt fundația unui gard din piatră sau a unui zid de incintă care nu trebuia să reziste la o greutate sau presiune însemnată. Desigur având în vedere că era foarte aproape panta este posibil că numai spre nava bisericii existau construcții la aripa vestică. Zidul Z13 era legat de un pilastru mai masiv Z15, care avea dimensiunile de 1,2 x 0,7 m. Fundația acestuia era mai adâncă cu 0,3 m față de Z13. Sub Z15 am descoperit un negativ de zid a cărei talpă era cu 0,5 m mai jos decât talpa pilastrului. Urmele zidului scos (Z14) le-am identificat şi în C17, la 15 m E de S23. Probabil era un şanț de fundare a zidului sudic a porticului aripii nordice (Z4), care era prea adânc şi a fost umplut şi refăcut cu 0,5 m mai sus. Negativul de zid nu are alte ramificații, deci sigur era rezultatul unei erori, corijate prin umplere şi prin construcția zidului Z4.

Pilastrul Z15 este orientat E-V, probabil era legat cu arc de Z4 şi de Z5. Z15 era prelungit pentru a prelua presiunea arcului. La capătul vestic a porticului aripii nordice erau două arcuri care asigurau accesul spre V şi spre S adică curtea mănăstirii.

C13/a. Cpl. L1

La -2,15 m am identificat groapa adâncită a construcției L1. Construcția era orientată NE-SV aşa cum a reieşit după curățarea pereților săpați în stratul preistoric şi lutul steril până la ad. de 2,60 m. Pereții gropii erau săpați drept, pe alocuri, mai ales la colțuri uşor oblic. Lățimea construcției este de 3,95-4,10 m. Stratul de umplutură conține foarte multe fragmente de cărbune, chirpici, pe alocuri cenuşă, resturile carbonizate a materialului lemnos. Structuri de lemn carbonizate nu s-au păstrat.

Ceramica abundentă poate fi încadrată în categoria veselei comune, de culoare brun-roşcată sau cenuşie, majoritatea fragmentelor fiind de oale formă diferită. Câteva fragmente provin de la ulcioare de calitate superioară cu buza trilobată. Două fragmente pot fi incluse în categoria ceramicii fine (importuri?) având decorul ştampilat cu rotița dințată.

Metalele sunt reprezentate de cuie şi piroane, câteva piese deocamdată neidentificate.

Din umplutura gropii am cules mai multe kilograme de semințe carbonizate.

C13/b. Cpl L1

În această parte am reuşit să surprindem doar parțial pereții gropii lui L1, restul fiind total distrus de groapa de var.

În jumătatea estică a casetei s-au păstrat însă şi grinzile carbonizate ale structurii de lemn al cpl. L1, orientate NE-SV asemenea pereților gropii. Între grinzi s-au păstrat foarte multe fragmente de chirpici, cărbune, cenuşă, etc. În partea vestică a casetei sub groapa de var s-au păstrat resturi din cpl. L1. Astfel am putut observa că sub nivelul grinzilor păstrate au fost amenajate scânduri (late de 0,10-0,11 m, gr. de 0,06 m), care aveau probabil funcția de pardoseală. Pe acestea s-au găsit, aproape de peretele gropii, pe o mică platformă de lut, mai multe fragmente de recipiente din lemn carbonizate şi resturi de cânepă.

Sub scândurile menționate s-a surprins un strat de arsură de 0,04-0,05 m gr., conținând multă cenuşă, reprezentând probabil un incendiu mai timpuriu. Sub nivelul de incendiu s-a curățat prima podea de lut galben a construcției. Aceasta era de fapt lutul steril.

C17/a

Caseta a fost deschisă la E de C17/2006. În C17 am identificat zidul sudic (Z4) a porticului aripii nordice, care este prima construcție ce s-a păstrat deasupra nivelului de fundație de după demolarea aripii nordice a mănăstirii. Zidul Z5 a fost demolat şi scos până la talpa zidului la sfârşitul sec. XVII. La V de C17 nu am putut săpa în 2006, extinderea fiind blocată de un tei. În aprilie 2007 am reuşit să extindem spre V C17 şi la 1,1 m

de profilul vestic al C17 am identificat un zid care închidea porticul (Z16) şi care se datează în sec. XVII. La V de Z16 am descoperit o porţiune din pavajul original al porticului, compus din cărămizi patrulatere. Pe zidul sudic al porticului am identificat pragul medieval, accesul spre curtea mănăstirii. La întâlnirea dintre zidul sudic a porticului (Z4) şi zidul Z16 din sec. XVII am identificat o groapă de provizii circulară cu pereţii confecţionaţi din cărămidă. Diametrul gropii era de 0,95 m, ad. de 2,65 m. Existenţa zidului Z16 presupune existenţa unui zid la E de acesta care închidea porticul. De fapt, prin zidirea porticului s-a creat o casă în vechiul portic. Pentru identificarea părţii estice a casei de sec. XVII şi a porticului medieval am deschis caseta C17/a. La 3 m E de profilul estic al C17 am identificat zidul estic a casei de sec. XVII, denumit Z17. Casa din perioada premodernă avea dimensiunile de 2,7 x 6,3 m. Nu am identificat urmele unui zid de despărţire, casa avea un singur spaţiu la parter, conform majorităţii caselor orăşeneşti din Transilvania sec. XVII (avea posibil un etaj).

În interiorul casei am identificat un strat gros de demolare, care ajungea la 0,8 m. Stratul de distrugere conţinea numeroase ogive din cărămidă, de la începutul sec. XVI, ceea ce presupunea păstrarea cel puţin parţială a bolţii medievale din portic. Pe lângă ogive am identificat câteva fragmente din mulura ferestrelor porticului, dar acestea erau refolosite în zidăria de sec. XVII, deci deschiderile medievale erau zidite din motive de termoizolare. În afară de materiale de construcţii, dărâmătura conţinea un material bogat ceramic ceea ce ne va permite reconstrucţia culturii materiale de ceramică a unei gospodării orăşeneşti din sec. XVII.

Transformarea interiorului porticului a salvat multe din zidurile medievale, astfel am reuşit să stabilim tipul de pavaj, pragul porticului prin care se accesa curtea mănăstirii şi elemente din zidăria medievală. Totodată se pare că zidurile au fost reconstruite folosind fundaţia medievală de piatră şi materialul de construcţie al porticului.

C19

Caseta a adus mai multe noutăţi la iveală dar ne-a ajutat şi să înţelegem rolul structurii de lemn identificate în 2004, paralel şi lângă zidul estic a mănăstirii (Z6). Atunci am identificat mai multe urme de par legate între ele cu scânduri. În partea sud-vestică a C19, am descoperit cinci gropi de par, dintre care Gp1 şi Gp2 erau la presupusa intrare, ieşind din pătratul adâncit a construcţiei, fiind amplasate pe vechea groapă de provizii, adâncă de 4,1 m. După cele două gropi de par au urmat încă trei gropi formând o a doua linie, orientate E-V, iar Gp3 conţinea şi urme de bârnă faţetată. La această linie de pari era conectată structura identificată în 2004, care era orientată N-S, deci era perpendiculară pe linia de pari descoperită în acest an. Încă nu am reuşit să cercetăm latura sudică pentru identificarea acestei părţi a clădirii. Oricum clădirea fondată pe pari era probabil o pivniţă sau o magazie adâncită în pământ, paralel cu clădirea de piatră a mănăstirii şi, după poziţia clădirii de lemn şi a materialului descoperit în fundaţia stâlpilor de lemn, este cert că acestea au convieţuit o vreme, după care a funcţionat numai magazia de lemn.

Interesantă era groapa de provizii identificată sub structura de lemn din secolul 16. Groapa de provizii avea forma rotundă, era lutuită pe margini şi pe fundul gropii am identificat un pervaz în care erau adâncite bârnele unei structuri de lemn care probabil deservea accesul în groapă. După dimensiuni groapa era impresionantă, avea lăţimea de 2,3 metri şi în evul mediu, fără umpluturile moderne, avea adâncimea de circa 3,2 metri. Oricum este primul complex care trecea de lutul steril şi era adâncit în stratul de piatră al dealului. Umplutura gropii era din sec. XVI, aproximativ în perioada când în locul acesteia s-a construit magazia de lemn. Interesant este că din G4 a apărut prima monedă arpadiană la ad. de 2,9 m, din context de sec. XVI. Apariţia acestei gropi uriaşe de provizii era o noutate pentru evul mediu din cetate, fiind primul complex de acest gen identificat în zonă. Din păcate construirea magaziei adâncite distruge stratul şi structura superioară a G4 deci nu cunoaştem cum arăta structura de lemn a gropii în partea superioară.

C20

Am identificat continuarea laturii sudice a şanţului mănăstirii în partea nordică a casetei, identificat şi în C16/2006, având orientarea de NE-SV. Adâncimea şanţului faţă de nivelul medieval de călcare era de 2,1 m.

În partea sud-estică a secţiunii am identificat un contrafort care era amplasat la întâlnirea zidurilor Z11 şi Z12. Contrafortul este amplasat într-un unghi de cca. 45^0 faţă de Z12, care este zidul nordic al mănăstirii. Deocamdată nu avem explicaţie pentru această situaţie, probabil cercetarea zonei la N de C12 (respectiv zidul Z11) va da răspuns.

Complexul G1 care de fapt este aceeaşi cu G12/C12 din 2005, după analiza materialului ceramic şi a stratigrafiei a reieşit că era o groapă de provizii cu marginile lutuite de la sfârşitul sec. XIV şi nu era o groapă modernă. Umplutura foarte solidă cu straturi succesive de pământ brun cu ceramică şi lentile de lut se explică prin trecerea zidului nordic a mănăstirii prin G1, deci trebuia asigurată o stabilitate mănăstirii.

C21

În C21 am identificat colţul nord-estic a mănăstirii, respectiv întâlnirea zidurilor Z6 şi Z8 Negativele de zid aveau l 0,85 m. Pe profilul vestic în c.5/e am identificat un pilon de susţinere a bolţii pivniţei. Pilonul avea l de 0,6 m şi s-a păstrat pâna la h de 0,8 m. Pilonul era confecţionat din cărămidă, legat cu mortar de var şi era fisurat la bază, probabil cu ocazia demolărilor. Sub podeaua pivniţei am identificat solul viu. Pilonul se afla la distanţa de 2,8 m faţă de zidul (Z6) estic şi la 3,4 m faţă de zidul nordic (Z8) al mănăstirii. Având în vedere că mărimea pivniţei era de 12,5 x 7,5 m putem presupune că bolta sau tavanul pivniţei erau susţinute de trei piloni aşezaţi pe axa centrală a pivniţei şi se aflau la câte 3 m distanţă. Din dărâmătura pivniţei din păcate nu reiese dacă aceasta a fost boltită sau avea un tavan confecţionat din grinzi de lemn.

Lângă zidul estic (Z6) am identificat groapa G1/C21 care era situat în colţul sud estic a casetei şi avea $ad_{maximă}$ de 2,4 m faţă de nivelul actual de călcare. Groapa conţinea un material bogat care provenea din perioada de funcţionare a mănăstirii şi era datat cu două monede, respectiv din anii 1531 şi 1568.

Monedele descoperite în urma cercetărilor arheologice efectuate în zona mănăstirii franciscane:

C13/A

- monedă foarte rău păstrată, ilizibilă - *probabil Carol Robert de Anjou* [c.2C, ad. 2,18 m - din stratul brun-măzăros].
- monedă ruptă în două, foarte rău păstrată, ilizibilă - *probabil Carol Robert de Anjou* [c. 2C, ad.2,18 m - din stratul brun-măzăros].
- denar, Ludovic I de Anjou, anii 1346-1349. U-419 [c.2E, ad. 0,40m de la nivelul excavat - sub stratul format din pietriş, din stratul lutos].

C19

- denar greu lizibil, cu siglele S-I, probabil fals din timpul lui Vladislav I. Anii 1442-1443 U-473 [c.1A, ad. 0,60m].
- denar, Slavonia cu siglele S-R. În numele regelui Ştefan V al Ungariei(1270-1272), Ban al Slavoniei Joachim Pectari (1270-

1272). U–Sz.12 [cpl. G3, ad. 0,40 m (2,90 m de la solul vegetal)]. cpl. F1 (groapă de provizii?)
- piesă foarte deteriorată, ilizibilă, neidentificabilă, au rămas numai rămăşiţele (amprentele). [din umplutura complexului F1, ad.1,36m].
C21
- groş al lui Sigismund I, rege al Poloniei emis la Danzig în 1531. [cpl. G1] Denar cu Rv. ilizibil, emis în 1568 de către Maximilian II rege al Ungariei. [cpl. G1, c.4-5/A-B, ad. 2,30 m– găsit într-un vas din groapa menajeră].
- groş al lui Gabriel Báthori, principele Transilvaniei, emis în 1611. [c.5E, ad: 1,60 m, din umplutura pivniţei mănăstirii].
S17/A
- piesă de un kreuzer al lui Carol VI, ducele Austriei, emisă în 1712. [c. 2A, ad. 0,40 m, din umplutură (din pământul brun negricios deasupra stratului lutos cu cărămizi)].
S23
- piesă de argint de bună calitate, neidentificată încă, probabil din epoca arpadiană? [c. 1B, ad. 0,95 m, la 1,40 m de profilul estic şi 0,32 m de profilul sudic în apropierea gropii de par)

Materialul osteologic cuprinde oase de animale de la diferite specii după cum urmează: ovine, porcine, bovine, păsări şi solzi de peşti (în curs de prelucrare).

Material ceramic:

Cahlele identificate se pot grupa în două perioade majore, prima fiind din perioada evului mediu, până la mijlocul sec. XVI, iar a doua categorie este de la mijlocul sec. XVI (după reforma religioasă), până la mijlocul sec. XVIII.

La cahlele medievale în campania din 2007 am identificat un fragment din locuinţa L1 din C13, 13/a, 13/b, care este printre cele mai timpurii cahle smălţuite din Transilvania, după context se datează la începutul perioadei angevine, între 1310 şi 1330. Provine de la un coronament de cahlă din C13/a, c. 1/a de la ad. de 2,56 m.

Restul cahlelor medievale provin de la tipuri des întâlnite în acest sit, cahle oală şi cahle decorate cu angobă albă şi roşie.

Cahlele din perioada sec. XVI-XVIII provin din case orăşeneşti din mediu protestant deci se modifică decorul, dispar cahlele cu reprezentare de sfinţi şi apar decoruri cu motive vegetale - florale, cahle cu ulcior, husari şi cahle cu blazoane. În C17/a am identificat o cahlă reîntregibilă având în centru un trandafir stilizat cu şase petale, care probabil continuă moda cahlelor cu trandafir din sec. XV. Decorul este mai simplu, dispar de pe colţuri frunzele de stejar, dar chenarul devine mai elevat.

Am identificat mai multe fragmente de cahle cu reprezentări de lalele, ghindă şi motive geometrice.

Ceramica descoperită în zona mănăstirii se încadrează după cum urmează:
- material ceramic neolitic (cultura Criş).
- material ceramic din epoca bronzului (cultura Wietenberg).
- material ceramic din epoca fierului, Hallstatt.
- material ceramic din sec. XIV-XV.
- material ceramic din secolele XVI -XVII
- material ceramic din secolele XVIII-XIX

Materialul ceramic este în curs de prelucrare, amintim doar câteva piese importante.

În C13/a la ad. de 2,65 m în L1 am găsit un fragment dintr-un ulcior confecţionat din ceramică albă de lux de la începutul sec. XIV, care este primul ulcior de acest tip din România.

În C19 am identificat o groapă din epoca Wietenberg la ad. de 2,8 m, c.2-3/a-b, unde pentru prima dată am găsit vase aproape complet păstrate din această perioadă (lipseau toartele).

În C20/G1, care corespunde cu C12/G4/2005, la ad. de 1,3 m am identificat un ulcior de la sfârşitul sec. XIV, perioada Sigismund de Luxemburg. Ulciorul avea culoarea roşu deschis şi buza era prevăzută cu un cioc. Pe laterală avea decor de fascicole de linii incizate.

În C21/G1 am identificat mai multe oale reîntregibile şi o oală cu toartă, complet conservată. G1 era datat pe baza monedelor la mijlocul sec. XVI, deci prin restaurarea ceramicii vom putea reconstrui tipurile de oale folosite în ultima fază de funcţionare a mănăstirii. În c.2/c la ad. de 1,8 m, am identificat un pahar semifinisat, bine ars, are culoare de roşu închis. Interesant este că paharul nu a fost finisat de către olar, totuşi a fost folosit.

Obiectele din metal erau preponderent din fier şi câteva obiecte din bronz. Obiectele din metal erau primordial materiale de construcţie respectiv, cuie de dulgher, piroane, cârlige, lanţ etc. Mult mai importante sunt obiectele de bronz şi argint printre care se remarcă o aplică de carte.

Aplica a fost identificată în C21, la ad. de 2,9 m, c.4/e, deasupra nivelului de călcare a pivniţei din umplutură; era turnată, are o formă patrulateră şi este traforată. O parte din ea s-a rupt (posibil era o placă mai lungă). S-a păstrat unul din capete, care are o formă gotic târzie cu motive de trilob, pe cele două margini are două chenare simple, între care găsim un decor vegetal foarte bogat format din frunze de acant, care înconjoară un pocal. După forma pocalului şi a frunzelor aplica prezintă motive ale goticul târziu şi renaşterii şi a fost confecţionată probabil la sfârşitul sec. XV, începutul sec. XVI.

În C21/G1 la ad. de 1,8 m am identificat un nasture din argint, lângă care am identificat o linguriţă de argint. Linguriţa avea mânerul decorat cu motiv de spirală în care era un decor de filigrană.

Cercetările arheologice din zona mănăstirii franciscane sau concentrat asupra unor sectoare deja cercetate unde am identificat complexe bogate, dar având în vedere adâncimile mari cercetarea necesită timp îndelungat. Am continuat cercetarea zonei casetei C13 unde am deschis C13/a şi C13/b recuperând un material bogat ceramic, seminţe carbonizate şi material osteologic. Cpl. L1 identificat în cele trei casete conţine ruinele unei clădiri din lemn care a ars în jurul anilor 1336/1338 conservând un material arheologic preţios. Aici am identificat stilusul medieval din bronz (primul din România), ceramica albă de lux şi mulţimea de seminţe prin care vom putea reconstrui alimentaţia franciscanilor din oraş din prima jumătate a sec. XIV.

Al doilea sector important s-a conturat în jurul casetei C17 unde am identificat o casă de sec. XVII, care de fapt refolosea parţial spaţiul şi structura mănăstirii, salvând astfel numeroase elemente din structura medievală (pavajul porticului, pragul, pietre profilate etc.). Un ultim element important era umplutura casei, care conţinea un material ceramic foarte bogat care ne va permite să reconstituim vesela dintr-o gospodărie orăşenească de sec. XVII.

Al treilea sector important era pivniţa mănăstirii, a cărei intrare am identificat-o în C8/2004. În C21, deschis la N de C8 în continuarea acestuia, am identificat colţul de NE al mănăstirii şi al pivniţei, dar şi elemente arhitectonice din interiorul pivniţei cum ar fi pilonul, care ne ajută să înţelegem suprastructura pivniţei.

Ultimul sector important era la N de mănăstire, în afara clădirilor, unde am cercetat în continuare şanţul mănăstirii, identificând partea nordică a G4 din C12/2005, unde am găsit

un material bogat, din care vom putea reconstitui parțial cultura materială a sfârşitului sec. XIV. După campania din 2007 ne-am apropiat mult de finalizarea cercetării aripii nordice a mănăstirii franciscane, din care mai trebuie cercetate pivnița şi zona dintre pivniță şi refectoriu, care înseamnă o suprafață de aprox. 70 m^2. Având în vedere stadiul avansat de cercetare şi în domeniul ştiințelor auxiliare (arheozoologie, arheobotanică, dendrocronologie), a materialului din aripa nordică a mănăstirii, scopul cercetărilor din 2008 ar fi terminarea săpăturilor în aripa nordică şi scoaterea în 2009 a unui volum monografic cu rezultatele săpăturilor începute în 1999. [Soós Zoltán]

183. Târguşor, com. Târguşor, jud. Constanța

Punct: Peştera La Adam

Cod sit: 62994.04

Autorizația de cercetare sistematică nr. 20/2007

Colectiv: Roxana Dobrescu – responsabil, Adrian Doboş, Gabriel Popescu, Roxana Carp (IAB), Alain Tuffreau (UST Lille), (IAB), Alexandru Petculescu (ISER), Sanda Bălescu, Emilie Goval, Bertrand Lefevre, David Hérisson, Laurent Locheron, Alexine Pahaut (MAF), Ionuț Cătălin Dobrinescu (MINAC)

Peştera la Adam este situată la cca. 30 de km de Marea Neagră, pe malul pârâului Visterna, afluent al Casimcei. Microzona conține masive calcaroase jurasice, cu numeroase peşteri, dintre care unele au niveluri de acumulare de vârstă pleistocenă. Numărul ei de cod este 5110/13. Intrarea principală priveşte spre V şi se află la 40 m de cursul actual al apei. Peştera prezintă două părți: o sală, lungă de 20 m, largă de 3 m, cu o h de 6 m şi un culoar lung de 7 m, larg de 1,20 m şi înalt de 1,30 m ce se termină cu o diaclază transversală. Pereții peşterii au contururi neregulate datorate descuamărilor şi prăbuşirilor succesive. Sedimentul are o înclinare accentuată E-V (deci spre intrarea peşterii), creând o denivelare de cca. 4 m. Condițiile microclimatice din peşteră au făcut ca sedimentul să fie compact şi uscat, având la suprafață o pătură afânată, negricioasă, groasă de 2-5 cm. Primele cercetări, întreprinse de Institutul de Speologie din Bucureşti, s-au desfăşurat timp de un deceniu, începând în 1956. Ele au fost conduse de C. Rădulescu, P. Samson şi Elena Terzea. Suprafața totală săpată s-a concretizat sub forma unui şanț lung de 42 m, lat de 2,25 m şi cu ad$_{max}$ de 9 m. Astfel, a fost acoperită întreaga secvență stratigrafică a interiorului peşterii precum şi zona de la intrare. Situl a fost valorificat în primul rând sub aspect paleontologic: biocronologie şi domesticirea animalelor în Holocen. Pe baza asociației faunistice, limita inferioară a secvenței stratigrafice a fost datată la începutul Riss-ului[1]. Înspre fundul peşterii au mai fost descoperite vestigii ce atestau practicarea cultului lui *Mithra*.

Stratigrafia a fost descrisă sintetic, fără a se ține cont de geometria depozitelor, fapt care îngreunează localizarea succesiunii straturilor în diferite sectoare ale peşterii.

Informațiile legate de materialul litic sunt sărace. Au fost descoperite piese din silex cioplit care au fost atribuite „Premusterianului", Musterianului, Aurignacianului şi Gravettianului. Fauna este reprezentată în principal de specii de climă rece (ren, vulpe polară, *Saiga*) şi temperată (*Cervus*, *Megaceros*, *Hydruntinus*).

Stratigrafia:

O primă operațiune a constat în degajarea intrării în peşteră, parțial acoperită de arbuşti şi tufişuri. Astfel a fost posibilă realizarea topografiei zonei de intrare, precum şi identificarea limitelor vechiului şanț. Pereții şanțului au fost curățați pentru a găsi sediment *in situ*, lucru ce nu a putut fi realizat, din cauza unor blocuri masive de calcar precum şi a sedimentului din vechile săpături.

Urmele şanțului sunt vizibile pe toată lungimea peşterii. Din păcate, nu a putut fi folosită descrierea stratigrafică publicată de P. Samson din cauza caracterului ei mult prea teoretic. Diferitele unități litostratigrafice sunt prezentate de jos în sus ca şi cum întreaga secvență ar fi identificabilă în toate zonele peşterii, fapt ce nu corespunde realității. P. Samson menționa doar prezența/absența acestora în interiorul sau în exteriorul peşterii. Astfel, a fost imposibil să identificăm paleosolul ultimului interglaciar menționat în publicații.

La gura peşterii (sector AG) sedimentul formează un culoar de acces: pe peretele nordic se află loess ce umple spațiile dintre blocurile de calcar ce uneori depăşesc un metru; pe peretele sudic, sub un bloc mare de calcar se găseşte un nivel crioclastic.

Zona de la intrarea în peşteră (sector EG) se termină cu un perete vertical înalt de cca. 2 m. În acest sector, de o parte şi de alta a vechiului şanț, se păstrează două zone de sediment. O galerie secundară, nefigurată pe releveul din 2007, se află la S de axul peşterii.

Sectorul de interior al peşterii (sector G) se află în continuarea sectorului EG, într-un palier care este mai înalt cu 2 m față de intrarea în peşteră. Pereții acestui sector conțin sediment ce constă în principal din plachete de calcar, care par să corespundă „fragmentelor termoclastice" descrise de P. Samson. Din păcate plachetele de calcar sunt prezente în mai multe zone ale secvenței stratigrafice, aşa că este greu de stabilit un punct de racord cu descrierea lui P. Samson. Interpretarea este îngreunată de existența faliei între sectoarele EG şi G. Este posibil, fără a avea argumente suficiente deocamdată, ca plachetele din sectorul G să corespundă unității 35, atribuită Würm-ului inferior

Fundul peşterii reprezintă o porțiune unde accesul este foarte dificil şi ca urmare nu a fost încă inclusă în releveul topografic.

Săpătura a fost începută pe peretele de N din sectorul AG, deoarece în acest profil au fost observate numeroase resturi osoase. Lățimea săpăturii variază între 0,20 m şi 1 m, în funcție de limitele vechiului şanț.

Stratigrafia sectorului EG (săpată 2007).

Au fost identificate următoarele niveluri (de sus în jos):

C – limon brun gălbui (10 YR 5/4) ce conține plachete de calcar de până la 10 cm, gr$_{maximă}$: 0,30 m;

C1 – limon brun închis (7,5 YR 5/6 spre 4/6) cu plachete de calcar de dimensiuni centimetrice, gr$_{maximă}$: 0,15 m;

C2 – limon brun închis (10 YR 4/3) cu numeroase granule de calcar, gr$_{maximă}$: 0,20 m;

D – limon maroniu (10 YR 5/3 spre 5/4) conținând unele plachete de calcar ce nu depăşesc 10 cm, gr$_{maximă}$: 0.50 m;

E – limon galben maroniu (10 YR 6/6) ce conține câteva blocuri de calcar; în partea superioară prezintă o bandă mai închisă (D1: 7,5 YR 6/8), gr$_{maximă}$ vizibilă: 0,35 m;

E1 – limon galben maroniu (10 YR 6/4 spre 6/6), gr$_{maximă}$ vizibilă: 0,40 m.

Restul secvenței era acoperită de sedimentul aruncat la săparea vechiului şanț.

De la c.P42 către interiorul peşterii, secvența descrisă mai sus continuă cu niveluri de plachete de calcar între care umplutura cu sediment este aproape absentă.

Secvența peretelui de N face parte din sectorul EG cu depozite loessice şi blocuri de calcar. Trecerea laterală către faciesul loessic va fi studiată în 2008. aceste depozite par a fi anterioare depozitelor crioclastice ce se observă pe peretele de S al sectorului EG. Din păcate vechiul şanț nu permite stabilirea unei corelații directe.

Planşa 68

Studiul preliminar asupra resturilor de micromamifere

Alexandru Petculescu

A fost analizat un număr total de 75 de piese dentare determinabile. NMI = 45.

Se constată dominanța categorică a speciei *Lagurus lagurus* (60%) urmată de *Eolagurus luteus* (27%). Din asociația faunistică cu procente foarte reduse (sub 5%) mai fac parte *Clethrionomys glareolus, Microtus nivalis, Sorex araneus* şi *Spermophilus citelloides.*

Repere bioclimatice

Lagurus lagurus (lemingul de stepă) - este un reprezentant dintre cei mai caracteristici ai întinderilor stepice. Populează atât stepele eurasiatice cât şi semipustiurile şi pătrunde şi în silvostepă. Preferă stepele cu graminee şi pelin (Câmpia Rusă de la Nipru până în vestul Mongoliei şi China. Mediile climatice (precipitații medii anuale şi temperaturi medii anuale) pentru zonele actuale de răspândire: 370 mm, 5,8 C^0 (în Dobrogea actual 450 mm, 9-10 C^0).

Eolagurus luteus (lemingul galben de stepă) - populează pustiurile nisipoase şi sărăturile fiind caracteristic pentru zone aride. Nu tolerează temperaturi foarte scăzute. În prezent populează pustiurile Mongoliei şi Chinei de NV trecând şi în Rusia. Mediile climatice (precipitații medii anuale şi temperaturi medii anuale) pentru zonele actuale de răspândire: 180 mm, 6,4 C^0 (în Dobrogea actual 450 mm, 9-10 C^0).

Clethrionomys glareolus (şoarecele scurmător de pădure) trăieşte în păduri de foioase între 600 şi 1800 m alt. din Marea Britanie până în Siberia.

Microtus nivalis (şoarecele de zăpadă) trăieşte în zonele montane de la 800 m şi până la 2200 m alt. Populează o mare parte din Europa inclusiv România, Asia, Asia Mica şi nordul Africii.

Sorex araneus (chițcanul) populează zone de arbuşti şi pădure.

Spermophilus citelloides (popândăul) ocupă spații deschise înierbate, continentale pe loess. Este răspândit actual în sud-estul Europei şi Asia Mică.

Repere biocronologice

Din punct de vedere morfometric şi al alcătuirii asociației faunistice, aceasta poate fi încadrată ultimului interglaciar 40-30000 (ultimul interglaciar).

Asociația faunistică este caracteristică unui climat destul de rece (intermediar) şi uscat cu zone rare de vegetație arbustivă (pâlcuri de arbuşti, probabil în preajma apei).

Se încadrează între tipul de asociație caracteristic tundrei (perioadele de maxim glaciar) şi cel de pădure (silvostepă) din perioadele de maximă încălzire (interglaciar).

Fauna mare

Fragmentele osoase sunt destul de numeroase, însumând 425 piese. Ele provin în mare parte din nivelul C. În urma unui examen preliminar realizat de J. -Ph. Brugal, pe materialul fotografiat, fauna mare se compune în principal din bovine, ecvide, vulpe şi urs. O parte din oase prezintă urme de tăiere. Pe alte fragmente se pot observa urme de dinți de carnivore.

Materialul arheologic

Spre deosebire de faună, materialul arheologic este extrem de sărac. Au fost descoperite două obiecte de podoabă în nivelul C. Este vorba despre o aşchie de os, de formă triunghiular-alungită cu o perforare ovală şi de un capăt de articulație pe care se distinge clar o perforație circulară. Materialul litic constă din 25 de piese, majoritar aşchii.

Anexa 10

Note

1. Petculescu, Samson 2001; Rădulescu, Samson 1962; Rădulescu, Samson 1992; Samson 1971.

184. Târsa, com. Boşorod, jud. Hunedoara

Punct: Dealul Grosului

Cod sit: 88537.01

Autorizația de supraveghere arheologică nr. 117/2007

Colectiv: Iosif Vasile Ferencz – responsabil, Nicolae Cătălin Rişcuța, Antoniu Marc (MCDR Deva)

Lucrarea a fost efectuată în baza contractului de supraveghere arheologică nr. 1227 din 05.04.2007, încheiat între MCDR Deva şi Oltean Cristina, reprezentată de Grecu Mihai, pe baza Avizului DCCPCN nr. 435 din 19.04.2007.

Terenul care urma să fie afectat de lucrări este aflat în intravilanul satului Târsa, conform extras C.F. pentru informare nr. 268, emis de Oficiul de Cadastru şi Publicitate Imobiliară Hunedoara, pe parcela cu nr. topo (1133-1134, 1184) 2 cu suprafața de 3197,71 mp. Locul este numit de localnici ,,Dealul Grosului".

Obiectivele trasate prin proiectul de supraveghere arheologică au fost acelea de a identifica şi a înregistra eventualele informații ştiințifice, obiecte de patrimoniu sau monumente aflate pe terenul care urma să fie afectat de realizarea lucrărilor pentru construcția unei case de vacanță[1], sau a unor eventuale monumente istorice[2].

Supravegherea s-a făcut zilnic, pe parcursul a şase zile, transportul fiind asigurat de către proprietar, iar ziua de lucru s-a adaptat aceleia a muncitorilor din echipa angajată să execute lucrările de construcție, adică zilnic până la ora 19. Cu excepția unei singure zile, condițiile de temperatură, la o altitudine de aproape 1000 m, în luna aprilie, au favorizat lucrul într-un ritm susținut şi de calitate[3].

În momentul începerii supravegherii, solul nu fusese deranjat de lucrări, perimetrul fiind clar delimitat, prin intermediul unor balize de lemn. Ca urmare, au fost abordate metodele prevăzute în proiectul de supraveghere şi care au constat în:

- supravegherea atentă a muncitorilor şi utilajelor în timpul lucrului;
- intervenția asupra solului, prin intermediul mijloacelor mecanice s-a realizat astfel încât să nu fie afectate eventualele contexte arheologice;
- în momentul în care au apărut situații arheologice s-au realizat profile stratigrafice pentru a se putea urmări eventuala succesiune a straturilor arheologice; în acelaşi timp au fost înregistrate grafic şi fotografic informațiile în plan; în momentul

în care a fost semnalată prezența materialului de interes arheologic, acesta a fost prelevat cu atenție.

Apariția materialelor arheologice (bucăți de lipitură de perete şi fragmente ceramice) a determinat stoparea activității utilajelor până la clarificarea situației arheologice. Următorul pas a constat în delimitarea complexelor şi înregistrarea informației arheologice[4].

Au fost descoperite două locuințe de suprafață, distruse prin incendiere (notate de noi cu L1 şi L2). Au fost cercetate vestigiile numai pe suprafața afectată de lucrări. Cele două complexe erau plasate în interiorul suprafeței pe care urmau să se desfăşoare lucrările, la o distanță de cca. 20 m, una față de cealaltă. Menționăm că locuința numerotată de noi L2 nu a fost cercetată în întregime datorită faptului că cea mai mare parte a sa, se găsea în afara spațiului delimitat de constructori[5]. Din acest motiv, credem că este posibil ca în acest moment să fi fost distrusă.

Situația stratigrafică:

Prezența bucăților de structură construită a fost semnalată imediat după ce stratul vegetal cu grosime cuprinsă între 5 şi 10 cm a fost îndepărtat. Grosimea stratului compus din dărâmătura pereților avea cca. 30 cm. La o ad. mai mare de 0,45 m pe toată suprafața cercetată se găseşte un lut de culoare galbenă, conținând multă mică, care este rezultatul degradării fizico-chimice a rocii locale (micaşist), care apare, într-o formă alterată, dar compactă, începând de la cca. 1,5 m.

Descrierea complexelor:

L1: Avea o suprafață de 12 m^2 (4 x 3 m). Lungimea laturilor, dimensiuni care au fost luate în calcul pentru determinarea suprafeței, a fost măsurată pornind de la marginea exterioară a celor patru stâlpi. Cei patru stâlpi care asigurau structura de rezistență a locuinței aveau diametrul cuprins între 35-45 cm. Vârful lor nu era ascuțit şi au fost îngropați în pământ până la o ad. de cca. 1 m, măsurat de la nivelul de călcare antic.

Inventarul arheologic al complexului era sărac, fiind reprezentat din puține materiale utilizate la îmbinările construcției (cuie, scoabe) şi câteva fragmente ceramice.

În urma incendiului, pereții au căzut mai ales pe direcția V mai puțin spre est şi foarte puțin spre N, în raport cu amplasamentul construcției, aşa cum este indicat de cei patru stâlpi. Această afirmație este susținută de faptul că spre S nu se regăseau bucăți din lipitura arsă a pereților.

Laturile lungi ale locuinței erau orientate una pe direcția V-NV iar cealaltă E-SE. La cca. 50 de cm distanță de stâlpul din colțul de V al clădirii a fost surprinsă groapa unui alt stâlp, cu d. de cca. 15 cm şi care se adâncea în pământ 25 cm. Este posibil ca acesta să fi făcut parte din structura unei anexe.

La o distanță de cca. 2 m NV de L1 a fost identificat un vas ceramic, de dimensiuni mari, care în antichitate fusese îngropat în pământ. Pe fundul său se găsea un strat gros de cenuşă, iar zona fundului şi pereții prezentau urme de arsură. În cenuşa de pe fundul vasului a fost găsită o bucată dintr-un obiect din fier a cărui funcționalitate nu poate fi determinată. Partea superioară a vasului era umplută cu bucăți mari de lipitură de perete. Acest amănunt ne face să credem că în momentul distrugerii violente a obiectivului, gura vasului se găsea la suprafața solului, fiind eventual acoperit cu un capac, posibil confecționat din material organic (lemn?), care nu s-a păstrat.

L2: Dărâmătura locuinței numerotată de noi cu L2 a fost identificată la cca. 20 m SE, față de L1. Din acest complex, pe suprafața afectată de lucrări, cercetată de noi, nu se aflau decât rămăşițele lipiturii pereților, pe o L de aproape 10 m şi o l care depăşea cu puțin 1 m. Nu au fost descoperite urmele unor stâlpi, iar materialele ceramice au fost la fel de sărace, ca în cazul L1. La cca. 2 m N de marginea dărâmăturii au fost identificate fragmente ceramice provenind de la mai multe vase, însă nu a putut să fie identificat nici un complex arheologic.

Din solul vegetal, în zona L1 provine un cuțit din fier, datat cel mai probabil pe parcursul sec. XX şi un fragment de potcoavă, confecționată tot din fier, care se datează ca şi cuțitul.

În apropiere de terenul pe care a fost amplasată construcția, pe un teren aparținând aceluiaşi proprietar, a fost identificată o terasă antropică. Pe suprafața ei, cât şi în jur, în muşuroaie precum şi în gropi realizate de căutătorii de comori, au fost descoperite bucăți de zgură metalică. Din albia pârâului aflat în vecinătate, proprietarii au recuperat o lupă de fier, având forma şi dimensiunile celor descoperite la Sarmizegetusa Regia. Aceste date indică prezența în acel loc a unui atelier de fierar.

Pe terenul afectat de lucrările pentru amplasarea unei case de vacanță în satul Târsa, com. Boşorod, județul Hunedoara, aflat în propietatea Oltean Cristina, au fost identificate două locuințe de suprafață, distruse prin incendiere. Cantitatea mică de materiale arheologice care compunea inventarul complexelor, ne face să considerăm că ele fuseseră părăsite în momentul evenimentelor care au condus la distrugerea lor.

Nu poate fi exclusă ipoteza ca incendiul să fi fost provocat voluntar de către proprietarii acestor locuințe, după ce în prealabil au fost recuperate toate obiectele care puteau să fie folosite. O asemenea măsură extremă putea să fie adoptată sub presiunea iminentă a unor evenimente brutale care urmau să se desfăşoare în zonă.

Această ipoteză este susținută şi de mărturiile localnicilor ca afirmă că în apropiere, cu ocazia lucrărilor pentru drumul Târsa - Prihodişte, în urmă cu cca. 30-40 de ani a fost descoperit un tezaur de monede de argint şi un depozit de unelte.

În privința datării, chiar dacă au fost descoperite puține obiecte, piesele sunt caracteristice epocii Regatului Dac. Ținând cont de faptul că obiectivul arheologic identificat se găseşte pe Platforma Luncanilor, adică în zona capitalei Regatului Dac, singurele evenimente violente pe care le cunoaştem sunt cele două războaie daco-romane desfăşurate la începutul sec. al II-lea p.Chr. Un argument în plus ar putea să fie şi prezența la cca. 1 km în linie dreaptă a castrului roman de marş ale cărui urme încă se mai pot vedea pe platoul din spatele şcolii din Târsa.

Dimensiunile celor două locuințe, aşa cum le cunoaştem astăzi din cercetările arheologice, sunt apropiate de a celorlalte construcții descoperite până în prezent în zonă.

În legătură cu vasul îngropat, cea mai tentantă interpretare este aceea legată de anumite practici de cult, însă în momentul actual nu dispunem de prea multe argumente pentru a o susține. Ceea ce putem afirma cu siguanță este că a fost îngropat în întregime în pământ, buza sa aflându-se la nivelul solului. Bucățile mari de lipitură de perete prezente în interiorul său sunt argumente bune pentru a susține această afirmație. Este un vas de capacitate mare, de felul celor utilizate pentru depozitarea cerealelor sau a altor produse. Din acest motiv, considerăm a fi cel puțin curioasă prezența stratului de arsură (cenuşă?) de pe fundul recipientului. Analiza probei de sol recoltată din interiorul său va putea, probabil, să aducă precizări în această direcție.

Note:

1. Aşa cum este prevăzut de legea 258/2006, legea 182/2000,

articolul 1, punctul 2; articolul 3, punctul 1 a şi b.
2. Aşa cum sunt definite prin legea 259/2006, articolul 1, punctul 2, în conformitate cu OMCC 2392/2004, privind standardele şi procedurile arheologice şi a OMCC 2071/2000, privind Regulamentul de Organizare a Săpăturilor Arheologice din România.
3. Pe toată durata supravegherii arheologice am ținut cont de principiul CMBTFCE (cea mai bună tehnică fără costuri excesive), solicitată prin OMCC 2392/2004 privind Standardele şi Procedurile Arheologice (3.2.17.).
4. Definiție: ,,Supravegherea arheologică este operațiunea planificată, limitată în timp, nedistructivă şi/sau intruzivă ce are drept scop observarea, înregistrarea datelor şi cercetarea ce se desfăşoară în acelaşi timp cu alte lucrări de teren ce nu au caracter arheologic. Supravegherea arheologică se desfăşoară pe o arie limitată acolo unde există posibilitatea ca lucrările aflate în desfăşurare să afecteze sau să distrugă patrimoniul arheologic mobil sau structuri constructive arheologice". Conform OMCC 2392/2004 privind instituirea standardelor şi procedurilor arheologice.
5. Deşi inspectorii DCCPCN au insistat, în lipsa unei Autorizații de cercetare preventivă, nu ne-am extins cercetările în afara perimetrului delimitat.

Bibliografie:

***, *Repertoriul arheologic al Județului Hunedoara.*
I. H. Crişan, *Ceramica geto-dacilor. Cu specială privire la Transilvania*, Bucureşti, 1969.
H. Daicoviciu, Şt. Ferenczi, I. Glodariu, *Cetăți şi aşezări dacice din sud-vestul Transilvaniei*, Bucureşti 1989.
C. Daicoviciu, *La Transylvanie dans l'antiquité*, Bucureşti, 1945.
I. Ferenczi, *Castrele romane de la Ponorici (com. Pui, jud. Hunedoara) – Fortificații romane până acum necunoscute în partea vestică a Munților Sebeşului*, StComCaransebeş, 1979, p. 133-152.
G. Florea, *Considerații privind unele aspecte ale locuirii dacice în Munții Orăştiei*, Sargetia 20, 1986-1987, p. 81-92.
I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu, *Cetăți şi aşezări dacice în Munții Orăştiei*, Bucureşti 1988.
I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu, Fl. Stănescu, *Sarmizegetusa Regia. Capitala Daciei preromane*, Deva 1996.
S. A. Luca, *Arheologie şi istorie. III. Descoperiri în județul Hunedoara*, Ed. Economică, 2005.
L. Mărghitan, *Urme romane pe cuprinsul județului Hunedoara*, Sargetia 11-12, 1974-1975, p. 37-42.
H. Tatu, O. Popa, Z. Kalmar-Maxim, *Contribuții la repertoriul arheologic al Țării Hațegului*, Sargetia 21-24, 1988-1991, p. p. 93-120.
H. Tatu, *Descoperiri dacice şi romane din Țara Hațegului*, ActaMN 31, 1, 1994, p. 199-202.

Abstract:

In april 2007, the Museum of Dacian and Roman Civilisation has organized a supervision of the works for a particular house construction, in Târsa village, Hunedoara County. The excavations revealed two Dacian houses. The complexes were burned and contained just a small quantity of ancient artifacts (ceramics and small iron pieces). All of them are specific to the 1st century A.D.

185. Teleac, com. Feliceni, jud. Harghita

Punct: Biserica Reformată

Cod sit: 83295.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 176/2007

Colectiv: András Sófalvi - responsabil, Zsolt Nyárádi (MHR Odorheiu Secuiesc)

Biserica reformată din Teleac se află în centrul satului, în apropierea malului stâng al pârâului „Bedő", care trece prin sat în direcția E-V. Locul şi împrejurimea bisericii se află pe o terasă relativ joasă. Lângă biserică găsim un izvor cu randament destul de bogat, care a avut influență importantă asupra aşezărilor omeneşti din împrejurime. Ploile torențiale din vara anului 2007 au cauzat inundații grave în jurul bisericii.

Lucrările de renovare a bisericii reformate construite în cursul sec. XVIII-XIX din Teleac au început deja în anul 2006. În proiectul de renovare - cu scopul de evitare a umezelii - a fost prevăzută îndepărtarea pământului în ad. de 0,80 m din interiorul bisericii. În cursul supravegherii arheologice s-a constatat că deasupra actualei bisericii se află zidurile de fundație al bisericii anterioare cu absidă poligonală. Din pământul de umplutură au ieşit la iveală oase umane aparținând mormintelor bisericii anterioare. Observațiile de mai sus au arătat clar că trebuie efectuate săpături arheologice de salvare.

La suprafața locului nu s-a făcut nici o evaluare de teren anterior săpături din anul 2007. În cursul săpăturilor am făcut periegheze arheologice în vecinătatea bisericii (grădina parohiei reformate), şi am colectat fragmente ceramice aparținând sec. III-IV, VII-IX. şi XIII-XIV.

Cercetările arheologice au avut loc între 4 iunie 2007 şi 14 septembrie 2007, în cursul săpăturii am deschis 6 secțiuni de 5 x 2,5 m în interiorul bisericii, cea ce cuprinde suprafața totală afectată de renovare, în exterior nu am făcut săpături. Obiectivul inițial al cercetării arheologice a fost clarificarea periodizării construcției bisericii actuale şi celei anterioare din Teleac.

Stratigrafia generală al săpăturii este relativ simplă:
- sub straturile de construcții moderne (sec. XIX-XX) a fost documentat un strat negru, puțin amestecat; sub acesta s-a putut separa groapa mormintelor, bordeielor etc., săpată în stratul natural brun-maroniu lutos cu pietriş.

Cercetările după înlăturarea pardoselii realizate din beton, au început în partea estică a bisericii cu scopul de a afla existența fazelor şi construcțiilor anterioare bisericii. În pământul negru destul de repede au apărut fundațiile unor absde poligonale cu contraforturi. Inscripția situată pe zidul sudic ne sugera aşadar mai multe faze de construcție.

Dedesubtul zidurilor au fost găsite urmele unei aşezări anterioare. O locuință semiadâncită (Ob-3) a fost descoperită în partea estică a bisericii (S1), cu o orientare de E-V, L 4,25 m, l cercetată 2,85 m, ad. relativă 0,30 m; pe partea estică al acestuia a fost găsită vatra de piatră a locuinței (Ob-4) săpată în pământ, la colțuri respectiv lângă perete au fost descoperite gropile stâlpilor şi pilonilor, pe partea estică a fost documentată un şir de țăruşi. Poziționat la V de Ob-3 în S6 au fost descoperite urmele unui bordei (Ob-6) şi a vetrei acestuia (Ob-10) identic celor descoperite anterior. Are o orientare de E-V cu L de 4 m, l descoperită 1,5 m, ad. relativă 0,30-0,50 m, pe partea estică a fost descoperită vatra de piatră a locuinței, arsă puternic, săpată în pământ. La colțul nord-vestic al locuinței a fost descoperită numai o groapă de stâlp (lucrările de cercetare au fost grav influențate de inundațiile cauzate de ploile torențiale). În umplutura acestui complex au fost dezvelite mai multe rămăşițe de bârne arse, carbonizate, la fel şi pe fundul

gropilor, pe nivelul de călcare interior, unde a fost depistat un strat de arsură, ceea ce ne sugerează că bordeiul a fost distrus de către incendiu.

În partea nord-vestică a S5 au mai fost dezvelite urmele unui bordei cu o orientare de E-V, L descoperită 3,20 m, l descoperită 1,60, ad. relativă 0,30 m. Bordeiul a fost cercetat numai parțial din cauza amvonului, iar o parte a fost distrusă de către înmormântările ulterioare; pe suprafața cercetată n-au fost depistate urme de vatră.

Din acest bordei au fost recuperate fragmente de vase caracteristice culturii Sântana de Mureş, (ceramică lucrată cu mâna), care au fost realizate dintr-o pastă poroasă, degresată cu pietriş, fiind arse reducător, ceea ce duce la obținerea unor culori ce variază între diferitele nuanțe de cenuşiu, roşiatic; ca formă aparțin oalelor.

Ceramicii fine lucrată la roată de olar îi aparțin vase realizate dintr-o pastă mai bine frământată, omogenă, arsă reducător, culoarea variind între cenuşiu, brun-cenuşiu şi negru, unele bucăți erau decorate cu brâuri în relief pe umăr sau benzi de linii în val sau în zig-zag, lustruite.

Cercetarea bordeielor, în afară de material ceramic, a determinat obținerea unui material destul de sărac. Lângă materialele osteologice, în Ob-3 a fost găsit un vârf de lance destul de slab păstrat, în afară de acesta, ca descoperiri se pot menționa diferite pietre care erau folosite pentru ascuțire sau măcinare.

În partea vestică a bisericii, parțial am reuşit descoperirea altui bordei (Ob-1), care la această dată pare să fie mai târziu. Locuința semiadâncită descoperită în partea vestică a bisericii (S3-4); are orientarea SE-NV, cu l de 3,15 m, L cercetată 3,95 m, ad. relativă 0,30-0,40 m; pe suprafața cercetată n-au fost urme de vatră; locuința a avut două faze de construire (A şi B); la colțuri şi lângă perete au fost descoperite gropile stâlpilor şi pilonilor. Pe baza ceramicii lucrată cu mâna, decorată cu benzi de linii şi linii ondulate, bordeiul se poate data în sec. VII-VIII. Din această locuință au mai fost recuperate materiale osteologice şi chirpici.

În interiorul bisericii, în cele 6 secțiuni cercetate au fost descoperite 69 de morminte, din care numai 2 au fost de adulți, cele mai multe înmormântări aparțineau copiilor nou născuți. Marea majoritate a mormintelor au fost orientate V-E, dar sunt şi N-S, E-V.

Inventarele unor morminte au dus la o mai strânsă cronologie a cimitirului. În mormântul M28 (orientare S-N) a fost găsită o monedă falsificată a regelui Matei II (1616), în M50 monedele principelui Gabriel Bethlen din anul 1623, iar din M54 un denar tot a principelui din anul 1625. În această perioadă se pot data şi celelalte descoperiri legate de vestimentație. În M30 şi M33 au fost găsite cununi realizate din tehnici diferite şi păstrate destul de bine. În groapa defunctului M61 (unul dintre adulți) pe degetul mâinii drepte a fost găsit un inel din cupru, caracteristic acestei epoci.

În urma săpăturilor existau unele morminte care aveau o orientare puțin diferită, față de cele descoperite în navă, şi intrau sub fundația bisericii cu absida poligonală. În S1-2 a fost cercetat un mormânt (M65) care intra sub absidă, cu o monedă aparținând regelui polonez Sigismund III, datat în anul 1614, pe baza căreia s-a dovedit (*post quem*) construirea acestei biserici. Nu am reuşit să depistăm nivelul de călcare al bisericii construite în prima parte a sec. XVII, datorită construcției de adâncire ulterioară a pardoselii, aşadar mormintele au ajuns la o adâncime destul de mică. Din nivelurile destul de mici a rezultat faptul că în urma planurilor de renovare efectuate pentru a evita umezeala zidurilor se scotea pământul afânat pe o adâncime de cca. 0,50-0,60 m, ce însemna distrugerea totală a cimitirului şi a complexelor arheologice. Aşadar s-a realizat cercetarea arheologică totală a suprafeței interiorului.

În umplutura unor morminte au fost găsite fragmente de cărămidă, din care era formată o pardoseală. Majoritatea mormintelor se orienta conform zidurilor acestei biserici construite în prima jumătate a sec. XVII, şi aparțineau unor comunități reformate.

Cimitirul cercetat a avut o perioadă limitată de utilizare, înmormântările cuprinzând aprox. 5-6 decenii. Unii defuncți erau inhumați în sicrie, urmele acestora se puteau depista datorită folosirii cuielor la confecționarea sicrielor. În anumite cazuri se putea observa, după forma gropii, că înmormântarea a fost efectuată fără sicriu (ca de ex. M61, unde datorită pozițiilor oaselor şi după forma gropii, care avea colțuri rotunjite, presupunem că defunctul a fost învelit în lințoliu).

În urma cercetării arheologice au fost delimitate mai multe faze de construcție a bisericii. Se poate presupune o prima fază pe baza mormintelor cu orientare diferită, dar care nu a fost cercetată la nivelul zidurilor. După biserica construită în prima parte a sec. XVII o nouă fază de construcție are loc la sfârşitul sec. XVII, când biserica este lărgită în direcția nordică şi vestică. Datarea acestor faze se poate lega cu inscripția de pe zidul sudic, care pare să păstreze numele patronului Konia Sando(r) şi anul 1694. În urma acestei etape sau într-un interval destul de scurt se construieşte turnul. O extindere a construcție are loc la sfârşitul sec. XVIII când biserica capătă forma şi dimensiunile actuale. Cu această ocazie are loc lărgire absidei la E, iar pe partea sudică se construieşte un portic.

Planşa 69

Zusammenfassung:

Anläßlich der Generalreparatur der Kirche des reformierte Telekfalva sind Spuren der menschliche Knochen zum Vorschein gekommen, darum sind archeologische Ausgrabung veranlasst worden.

Die Ausgrabungen sind von Juni bis zum September 2007 gelaufen und haben komplett die innerliche Fläche der Kirche betroffen, da laut den Entwürfen in der Tiefe von 50-60cm weicher, feuchter Grund fortgebracht wurde.

Aus den sechs erforschte Schnitten ist nicht nur die bauliche Phase der Kirche klargestellt worden, sondern hat auch unsere Kenntnisse um wertvolle Angaben der Geschichte der Siedlung erweitert.

Es ist drei im Erdboden vertiefte Wohngebäude, zusammen mit ihrem viereckigen, internen Feuerstellen aus dem 3-4. Jahrhundert freigelegt. Die dürftige Sammlung der Funde, enthalten sowohl Bruchteile von Keramik als auch Tierknochen, Hüttenlehm (ein slavisches Wort, die Bedeutung ist: Mauer, die aus Stöcken geschlungen und aus Lehm hergestellt wurde), einen Bruchteil einer Lanzespitze und Steine die als Arbeitsmaterial verwendet wurden. Daraus lässt sich eine Verbindung zum dem gotischen Volkstum ableiten.

Aus der Zeit der späten Völkerwanderung sind ebenfalls im Erdboden vertiefte Wohngebäude ausgegraben worden. In diesem Wohngebäude sind auch Bruchteile von ornamentierte Scherben gefunden worden.

Die ausgegrabte Kirche und deren Teil des Friedhofs, auf dem annähernd sechsige Gräber ausgegraben worden, stammen aus der Zeit der Reformation. Die gefundenen Objekte aus den Ausgrabungen geben zeitlich detalierte Angaben. Diese Objekte sind Münzen; eine aus dem Jahr 1616,

sogenannte II. Matthias denar und zwei Münzen von Gabriel Bethlen aus der Zeit 1623 und 1625.

In der Umgebung des Geländes, in dem Dorf, sind auch Wohngebäude aus dem 13 Jahrhundert zu ausgegraben worden. Nach dem obenigen Angaben ist davon auszugehen, dass Telekfalva schon in der Arpad-Zeit eine lebende Siedlung gewesen ist.

186. Telița, com. Frecăței, jud. Tulcea

Punct: Celic Dere

Cod sit: 160412.08

Autorizația de cercetare sistematică nr. 94/2006

Colectiv: Valeriu Sîrbu - responsabil (M Brăila), Gavrilă Simion, Gabriel Jugănaru (ICEM Tulcea), Dan Ştefan, Magdalena Dutescu (SC Digital Domain SRL), Cătălin Constantin, Monica Nicolăescu

Fondurile insuficiente şi lipsa forței de muncă au impus reconsiderarea obiectivelor pentru campania din acest an. Astfel, principalele activități ale colectivului de cercetare au făcut posibile doar finalizarea documentării arheologice în suprafața S33, începută anul trecut în sectorul necropolei, şi continuarea procesului de înregistrare topografică a peisajului arheologic din cadrul sitului.

C2 M1

În secțiunea S33 a fost finalizată săpătura în c.C şi în caseta ce se extinde către N, pe o L de 1,30 m şi o l de 2 m, documentându-se mormântul de inhumație C2M1. Defunctul a fost aşezat în decubitus, întins, orientat S-N, cu brațele îndoite din cot, palmele aduse către bazin şi craniul culcat pe stânga; scheletul s-a păstrat pe o lungime de 1,735 m, starea de conservare a oaselor fiind precară.

Inventar: Sub palma stângă a individului, paralel cu brațul, a fost identificat un cuțit cu lamă curbă din fier (L cca. 16 cm), la care era vizibilă limba pentru fixarea mânerului; vârful lipseşte. Datorită umezelii, cuțitul era într-o stare extrem de proastă de conservare, practic neputând fi extras întreg, întrucât se exfolia. În zona bazinului, pe partea stângă a scheletului, a fost descoperită o cute fragmentară din piatră şlefuită.

Datorită structurii pământului, groapa mormântului nu a fost observată; adâncimile, măsurate de la stratul vegetal actual, au situat osemintele defunctului între 0,57 m (craniul) şi -0,76 m (oasele bazinului). Cuțitul a fost identificat la -0,75 m ad., iar cutea la -0,77 m.

În jurul scheletului, la adâncimea de la care încep să apară oasele (între -0,35 m şi -0,60 m), au fost identificate mai multe pietre, măsurând 15-30 cm, care pot fi puse în legătură cu o posibilă amenajare a mormântului. Două pietre, aşezate în unghi, ca o săgeată cu vârful către S, se află situate la 0,65 m S de capul mortului; alte pietre au fost aşezate de jur-împrejurul părții inferioare a scheletului, la 0,30 m N de picioarele scheletului.

Aceste pietre pot fi puse în legătură, ca nivelment, cu prezența unui strat cenuşiu, cu textură granulată, dur, cu pigmenți de cărbune de lemn ars, vizibil în toate profilele secțiunii S33, care se află sub humusul roşcat de pădure şi suprapune sterilul arheologic. Acest strat cuprins, între -0,20 m şi -0,50/-0,60 m, este marcat la limita superioară de aglomerări de pietre.

Remarcăm că în dreptul mormântului C2M1 solul este cu 0,60 m mai înălțat decât terenul din jur şi poate să fie legat de prezența unui eventual tumul aplatizat.

Planşa 70

Bibliografie:

G. Simion, *Le site de Celic Dere. Interpretations ethno-culturelles et implications dans la chronologie du Hallstatt final*, p. 237-252, în Premier Age du Fer aux Bouches du Danube et dans les regiones autour de la Mer Noire, Tulcea 1997;
idem, *Tombes tumulaires dans la nécropole de Celic Dere*, p. 69-82, în Tombes tumulaires de l'âge du Fer dans le Sud-Est de l'Europe, Tulcea, 2000;
CCA 2007.

187. Timişoara, jud. Timiş

Punct: Castelul Huniade

Cod sit: 155252.05

Autorizațiile de cercetare preventivă nr. 181/2007, 355/2007

Colectiv: Alexandru Rădulescu – responsabil, Călin Timoc (UV Timişoara), Daniela Tănase, Zsuzsanna Kopeczny, Alexandru Flutur, Dan Ciobotaru (MB Timişoara)

Situl se află la aprox. 30 m de Piața Victoriei, centrul oraşului, clădirea este monument istoric, sediu al MB Timişoara. La *Castelul Huniade* au mai fost efectuate cercetări în anul 1980, când au fost descoperite structuri ale castelului angevin situate în actuala curte interioară, dar şi la parterul clădirii, unde a fost reperat şi şanțul de apărare. Au fost recuperate artefacte databile în sec. XIV-XVI şi sec. XVII-XIX.

Cercetările arheologice preventive sunt determinate de lucrările de restaurare a Castelului Huniade şi au drept scop observarea stratigrafiei, stabilirea pe cât posibil a planului castelului din epoca angevină, descoperirea sistemului de fortificare, a zidurilor exterioare, precum şi stabilirea stratigrafiei în exteriorul castelului absolut necesară pentru a determina fazele de construcție succesive ale clădirii din sec. al XIV-lea până în sec. al XIX-lea, aşa cum se menționează şi în documente.

S1, perpendiculară pe turnul de N-E (dimensiuni: 3 x 22 m).

Sub stratul vegetal au apărut straturi de moloz şi gropi şi țevi ale sistemului vechi de canalizare, şi de la un cablu de telefon.

La fundația castelului, la o ad. de 1,45 m față de actualul nivel de călcare, s-a descoperit o centură de beton turnată în anii '50 ai sec. XX, care ne-a împiedicat să observăm structura originală a fundației. În profilul de S al secțiunii s-a conturat foarte clar conturul gropii săpate pentru betonare. În c.1-3 (un carou are L=2 m), abia la o ad. de 3,15 m față de actualul nivel de călcare apar straturi nederanjate de intervențiile moderne. La ad. de 3,70 cm a apărut o bârnă groasă şi o serie de pari dispuşi transversal. Sub aceste bârne s-au găsit numeroase fragmente ceramice de la vase aproape întregi, cahle, oase de animale, din sec. XIV-XV, dar şi stâlpi de lemn, posibil de la vechea fortificație a castelului. La această adâncime este un pământ de culoare cenuşie-albăstruie şi s-a putut observa în profilul de S al secțiunii că în această zonă era primul şanț de apărare al castelului angevin, pe care îl regăsim şi în c. 4-5. Acest şanț al castelului a apărut şi în săpătura din anul 1980, în interiorul sălii de marmură a Castelului Huniade. Prin urmare, este foarte posibil ca în vechiul şanț să fi fost aruncate vase

ceramice, cahle, resturi de alimente. Apoi, probabil în perioada otomană (a doua jumătate a sec. XVI-XVII) sau chiar mai devreme, să se fi renunțat la acest șanț de apărare, fortificația a fost extinsă şi atunci s-au construit aceste trotuare din lemn, similare celor descoperite în anul 2006 la săpăturile arheologice de la Timişoara str. 9 Mai şi Piața Sfântul Gheorghe, deorece aceste bârne căpăcuiesc zona foarte bogată în material arheologic.

Stratul steril apare la ad. de 4,40 m, un lut albăstrui de mlaştină. La aceeaşi adâncime s-a ajuns la talpa fundației şi s-au găsit stâlpi din lemn, fațetați, dispuşi vertical unul lângă altul peste care era o platformă de lemn pe care s-a construit fundația zidului. Acest sistem de construcție pe piloți de lemn era practicat pentru a se putea ridica clădiri în soluri mlăştinoase.

În c.4-7 până la ad. de 2 m sunt straturi contemporane de la demolări sau nivele constructive, dar şi de la o construcție din cărămidă, efectuată în perioada interbelică sau în timpul celui de-al doilea război mondial. Această construcție era situată în apropierea turnului, la cca 1 m spre est, cu o lungime de 13 m şi avea scări pe care se cobora într-o pivniță cu podea din lemn. Posibil să fi fost un adăpost din vremea războiului, deoarece era construit din cărămidă şi un mortar de foarte slabă calitate din nisip amestecat cu lut galben şi cu var. Sub această clădire sunt nivele nederanjate Într-un strat de lut galben-maroniu apar rar artefacte, dar sunt stâlpi de lemn de-a lungul profilului de S al secțiunii, care pot proveni de la un pod construit pe latura de E a castelului peste râul Bega sau de la un ponton ori să aibă legătură cu vechiul sistem de fortificare. Aceşti stâlpi orientați V-E apar până în c.11, la marginea şanțului exterior de apărare dinspre râul Bega.

Sub acest strat galben-maroniu apare un pământ cenuşiu-albăstrui de mlaştină în care au fost bătuți stâlpii de palisadă, reperați deja, de formă dreptunghiulară, pătraiă, rotundă, atât de-a lungul profilului de S cât şi orientați N-S, situați în apropierea stâlpilor cu aceeaşi orientare din c.1-3, fiind în legătură cu aceştia, posibil să fi făcut parte din sistemul de fortificare angevin.

În c.8-9, de la ad. de 2,15 m de la actualul nivel de călcare s-au conturat gropi de stâlpi, orientate N-S, de la palisadă. Între stâlpii palisadei, în pământul de umplutură s-au găsit numeroase fragmente ceramice, fragmente de vase din maiolică şi porțelan, monede otomane, fragmente de cărămizi, care duc la concluzia că palisada orientată N-S, construită în perioada paşalâcului de Timişoara are o fază de refacere în sec. al XVII-lea. Pământul de umplutură apare până la ad. de 3,65 m față de actualul nivel de călcare.

În c.10-11 la ad. de 2,25 m s-a descoperit o zonă de arsură care pare a fi de la escarpa şanțului de apărare. De asemenea, s-a observat în profilul secțiunii unde începea şanțul exterior de apărare, dinspre albia râului Bega. În arsură s-au descoperit numeroase fragmente ceramice, unele smălțuite, fragmente de vase din porțelan şi faianță, databile în sec. al XVII-lea şi în sec. al XVIII-lea, pipe din lut, fragmente de ghiulele. În c.10-11, s-a ajuns la ad. de 3,90 m, s-a săpat printre stâlpii palisadei, dar şi în şanțul aflat înspre E. S-a observat că zona a fost inundată, fapt relevat de prezența unui strat de nisip cu scoici, în care se aflau şi fragmente ceramice şi oase de animale. Apoi, s-a ajuns în stratul albăstrui de mlaştină, lutos, în care mai apar rare fragmente ceramice şi oase de animale. Sub stratul albăstrui de mlaştină apare un strat albăstrui-albicios, nisipos, în care nu mai apar artefacte. În zona palisadei şi a şanțului de apărare au fost găsite fragmente ceramice, dar şi fragmente de talpă de încălțăminte din piele, pipe din ceramică, ghiulele întregi sau fragmentare.

S2 perpendiculară pe bastionul de SE (dimensiuni: 3 x 10 m).

Sub stratul vegetal au apărut straturi de moloz şi gropi ale sistemului vechi de canalizare, precum şi conducte de apă care sunt încă funcționale.

În c.2, la o ad. de 0,35 m de la actualul nivel de călcare a apărut un zid construit din cărămidă prinsă cu mortar, lat de 0,28 m. Baza zidului se află la ad. de 1,35 m. La aceeaşi adâncime, în partea de V a acestui zid, în c.2, a fost găsit un pavaj din pietre de râu acoperite cu o pojghiță de arsură neagră, rezultat al unui incendiu. De menționat că zidul este construit astfel încât este drept spre castel şi neregulat înspre partea de E, iar pavajul este adosat acestui zid, prin urmare erau funcționale în acelaşi timp, zidul având rolul de a înconjura castelul, cel mai probabil în sec. al XVIII-lea, posibil prima jumătate a sec. al XIX-lea.

La fundația castelului, la ad. de 1,50 m față de actualul nivel de călcare, a apărut cămăşuiala din beton, surprinsă şi în S1. S-a ajuns până la ad. de 3,50 m față de actualul nivel de călcare şi a fost descoperită baza acestei centuri care era până la talpa fundației, sub aceasta fiind stâlpi din lemn, fațetați, dispuşi vertical unul lângă altul, peste care era platforma de lemn pe care s-a construit fundația bastionului. De asemenea, s-a conturat clar atât în plan cât şi în profile groapa modernă săpată pentru turnarea centurii de beton. În solul nederanjat s-au găsit fragmente ceramice databile în sec. XIV-XV şi oase de animale.

În c.1-3 la ad. de 2,35 m față de actualul nivel de călcare, apar stâlpi de la sistemul de fortificare, de formă rotundă sau dreptunghiulară, dispuşi în semicerc de la N spre S şi intră sub fundația actuală a bastionului, ceea ce înseamnă că vechiul castel era mai mic decât cel actual. În opinia noastră, aceşti stâlpi sunt de la fortificația angevină.

Stâlpi de fortificație şi palisada compusă din pari şi crengi împletite apar şi în c.4 la ad. de 2,30 m, cu orientarea N-S, iar în c.5 a apărut şanțul exterior. În c.3-5 s-a ajuns până la ad. de 2,80 m față de actualul nivel de călcare, unde apare deja stratul steril mlăştinos de culoare albăstruie în care au fost bătuți stâlpii palisadei. În şanțul de apărare exterior nu s-a putut continua cercetarea din cauza apei.

Materiale arheologice recuperate: fragmente ceramice şi vase întregibile din sec. XIV-XV, fragmente de cahle, pipe din ceramică, fragmente de vase din porțelan şi maiolică, din sec. XVII-XVIII, fragment de pafta de bronz, obiecte din fier (cuțite, vârf de săgeată, vârf de arbaletă), monede, ghiulele din piatră şi fontă. Materialele sunt depozitate la MB Timişoara, unde urmează a fi restaurate.

Bibliografie:
Al. Rădulescu, *Castelul Huniade Timişoara. Sondajul arheologic din anul 1980*, Analele Banatului SN 16/2, p. 11-32.

188. Tismana, com. Devesel, jud. Mehedinți

Punct: Cetate

Cod sit: 111541.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 60/2007

Colectiv: Gabriel Crăciunescu, Marin Iulian Neagoe, Cristian Dumitru Manea (MRPF Turnu-Severin)

În satul Tismana din com. Devesel, jud. Mehedinți, se află punctul *Cetățuie* unde Prof. D. Tudor bănuia că se află castrul de la Batoți. Cercetări efectuate de M. Davidescu în 1978 în acest punct, pentru depistarea castrului Batoți-Tismana - cum îi spunea domnia sa, au rămas nepublicate şi au avut alte rezultate pe care le-am cunoscut abia în 2006. Din cercetările de suprafață executate de-a lungul a 30 de ani, cunoşteam faptul că în terasa înaltă de cca. 20 m a Dunării se puteau observa schelete distruse de prăbuşirile de teren. Pe terasă, unde se afla atunci Fâşia trupelor de grăniceri, se observau fragmente ceramice feudale şi altele aparținând culturii Verbicioara. Datorită reactivării unei cariere de nisip şi pietriş, chiar la baza sitului, am solicitat posibilitatea de a investiga zona.

Pe baza hărților topografice din 1962 am constatat că terenul pe care se afla situl a fost distrus pe o l de 50 m, de la Dunăre către interior. În funcție de această realitate, ne-am stabilit planul de cercetare. Am stabilit două suprafețe A şi B, situate de o parte şi alta a unei viroage foarte adânci. În suprafața A am trasat şase secțiuni cu care am sondat centrul şi laturile sitului. Am constatat că există locuiri aparținând culturii Coțofeni, situate în special pe marginile acestui platou. Ceramica descoperită este cea cunoscută acestei perioade: pastă amestecată cu scoică pisată, cu slip roşu la interior în unele situații, decor incizat specific fazei a treia a culturii Coțofeni, dar nu am descoperit nici un complex. Ceramica era dispusă întru-un nivel foarte subțire şi discontinuu. Am secționat şi marginea platoului cu speranța că vom identifica urme de fortificare a stațiunii, dar rezultatul a fost negativ.

Secțiunile din centrul acestui platou din suprafața A au relevat existența unui material ceramic aparținând culturii Verbicioara. Decorul materialului ceramic ne îndreptățeşte să considerăm că este vorba de o locuire din prima fază a acestei culturi. Decorul constă din incizii executate cu pieptenul şi care ocupă, de regulă, toată suprafața vaselor. A mai apărut şi un vas fragmentar cu corpul aproape sferic, decorat cu grupe de câte trei linii dispuse în benzi delimitate de alte incizii orizontale. Un alt decor relevant pentru această fază este reprezentat de ghirlande cu deschiderea în jos, care au interiorul haşurat cu linii incizate. În general ceramica este de factură medie şi grosieră, existând mai mult vase tronconice care au sub buză câte un brâu crestat sau câte o linie lucrată prin imprimarea unui instrument cu vârf lat şi subțire. În unele situații decorul realizat cu pieptenul este dispus sub forma unor semicercuri care sunt delimitate de câte o linie orizontală lucrată din incizii rare. Nici în acest caz nu am descoperit complexe închise dar, în context Verbicioara am găsit un străpungător de formă piramidală, lung de 11,8 cm, lat de 0,4 cm şi cu mânerul mai subțire şi lung de 3 cm.

Ceramica hallstattiană apare foarte rar, încât nu putem discuta de un nivel din această perioadă. Sunt reprezentative fragmentele de castroane cu buza fațetată oblic.

Suprafața B s-a situat pe malul drept al râpei.

Aceasta a fost cercetată prin intermediul a două secțiuni şi două casete. Aici am descoperit urmele unei locuiri aparținând culturii Gârla Mare. Materialul recoltat aparține unor funduri de ceşti şi fragmente din vase de mari dimensiuni, unele fiind incrustate cu substanță albă, caracteristică acestei culturi. În prima casetă (C1) a surprins un mormânt de inhumație orientat E-V, deranjat de numeroasele lucrări executate în zonă de grăniceri. În cea de a doua casetă a fost descoperită o porțiune dintr-un pietrar din care se mai păstra doar vatra. Materialul ceramic descoperit face parte din două vase lucrate dint-o pastă grosieră, cu mult pietriş şi nedecorate. După modul de realizare a construcției, în care vatra era lucrată din piatră de râu şi fragmente de cărămidă romană, ținând seama şi de caracteristice stilistice şi tipologice ale materialului ceramic, considerăm că aceasta aparține feudalismului timpuriu.

189. Turnu Măgurele, jud. Teleorman

Punct: La Cetate

Cod sit: 151692.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 43/2007

Colectiv: Ionel Cândea - responsabil (M Brăila), Ecaterina Țânțăreanu (MJ Teleorman)

După Grigore Florescu (1936-1939 şi 1943) şi Gheorghe Cantacuzino (1978-1980) cercetările arheologice au fost reluate la cetatea Turnu în 2006 de colectivul ce a continuat investigațiile şi în 2007.

Au fost urmărite în continuare două obiective. Mai întâi adâncirea lui S1/2006 (20 x 2 m) în speranța că anul secetos 2007 va da posibilitatea ajungerii la pământul viu înainte de a întâlni pânza freatică ce se dovedise un adversar redutabil şi în anii 1978-1980. Într-adevăr, după îndepărtarea pământului cu care S1/2006 fusese astupată între c.13 şi 24, s-a continuat adâncirea pe toată această suprafață.

La capătul sud-estic al S1/2007 au fost descoperite resturile a două amenajări, suprapuse, din care prima din piatră (cpl. 1), respectiv din cărămidă şi olană cea de-a doua (cpl. 2).

Între cele două complexe precum şi sub cel de-al doilea au fost identificate o serie de materiale arheologice de la ghiulele din metal la ceramică diversă şi oase de animale. Spre capătul dinspre cetatea de plan circular, în c.4 a apărut un al treilea complex (3) constând într-o amenajare din bolovani de piatră dispuşi circular, cu d. de 1,40 m. Este vorba de o fântână părăsită (?) umplută cu pietre şi materiale (cărbune, cenuşă, ceramică, cuie, harpon din fier), transformată ulterior într-o vatră. Un sondaj făcut în S1 (2007) c.6 (2 x 2 m) a dus la atingerea pânzei freatice la -3,70 m.

În vederea atingerii celui de-al doilea obiectiv al cercetării noastre, adică identificarea aşezării medievale şi moderne Turnu (de până la 1836), a fost trasată şi executată spre S-E, în prelungirea lui S1, o suprafață de 2 x 7 m la distanță de 120 m de capătul de SE al acesteia, notată S1 II. La fel, în acelaşi scop, la 85 m SE de această suprafață, ce nu a dat rezultatul scontat, am trasat şi executat, tot în prelungirea lui S1, suprafața numită S1 III de 2 x 8 m. Dacă în S1 II a existat o firavă urmă de mortar, în S1 III în c4 a apărut doar un mic fragment ceramic cu smalț, precum şi un fragment de cahlă ornamentală cu smalț verde şi marginea pătrată.

În sfârşit s-a trasat şi executat S2 (5 x 4 m) la 215 m SV de capătul sudic al S1.

Nici aici nu s-au putut obține rezultate concludente privind aşezarea Turnu în raport cu cetatea de plan circular.

Sub raportul inventarului arheologic remarcăm diversificarea sa față de 2006 (ceramică, inclusiv de proveniență otomană, cahle, ceşti etc., obiecte din metal - cuie, harpon, ghiulele, oase de animale, chiar urme vegetale, păstrate în cadrul Muzeului de Istorie al județului Teleorman, din Alexandria).

Obiectivele cercetării viitoare rămân: realizarea unei stratigrafii între cetatea de plan circular şi curtea cetății

pentagonale, ce va fi continuată, apoi, în zona fostei aşezări ce va trebui identificată în vederea stabilirii, pe cât posibil, a succesiunii lor în timp. Aceasta presupune continuarea lui S1 spre NV, dar şi noi investigaţii spre S şi E de cetatea de plan circular.

În ceea ce priveşte conservarea, am luat măsura astupării tuturor suprafeţelor cercetate în 2007 conform normelor.

Planşa 71

Bibliografie:
Evlia Celebi, *Călători străini în Țările Române,* vol. VI, Bucureşti, 1976, p. 704-706.
Grigore Florescu, *Cetatea Turnu* (Turnu Măgurele), RIR, 1945, vol. 15, fasc. 4, p. 432-466.
Gheorghe I. Cantacuzino, *Cercetări arheologice la Cetatea Turnu, Turnu Măgurele (jud. Teleorman),* CA, 1981, p. 100-119.
Gheorghe I. Cantacuzino, *Cetăți medievale din Țara Românească, sec. XIII-XVI,* Bucureşti, 1981.
Gheorghe I. Cantacuzino, *Probleme arheologice privind cea mai veche etapă de construcție a cetății Turnu,* în Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani, Brăila, 2004, p. 589-600.

Abstract:
In the campaign of archaeological researches carried out in 2007, the investigation at S1, started in 2006, was continued. The excavations led to the discovery, in this section, of three archaeological complexes and of a series of artifacts: pottery, tools, and ammunitions.
S1 II, S1 III and S2 have been marked and carried out, with the aim of revealing the medieval settlement of Turnu, but the archaeological works did not lead to any conclusive results.

190. Țolici, com. Petricani, jud. Neamț

Punct: Hălăbutoaia

Cod sit: 123460.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 104/2007

Colectiv: Gheorghe Dumitroaia – responsabil, Roxana Munteanu, Daniel Garvăn (CMJ Neamț), Olivier Weller (UMR 6565, CNRS, Besançon), Robin Brigand

Investigarea sitului arheologic de la Țolici-*Hălăbutoaia* se înscrie în direcția mai largă de cercetare a arheologiei sării, domeniu în care Complexul Muzeal Județean Neamț a obținut rezultate importante în urma investigării siturilor Lunca-*Poiana Slatinei*[1], Oglinzi-*Băi*[2], Oglinzi-*Cetățuia*[3], Solca-*Slatina Mare*[4] şi Cucuieți-*Slatina Veche*[5].

Situată în zona de contact dintre valea Moldovei şi depresiunea subcarpatică Neamț, microregiunea Târpeşti-Țolici-Petricani este bogată în izvoare de apă sărată, unele dintre acestea cercetate prin investigații de teren, în special în ultimii ani[6]. Stațiunea care face obiectul acestei prezentări a fost descoperită în anul 2005[7], cercetarea prin săpătură arheologică debutând în 2007.

Situl din punctul *Hălăbutoaia* se află într-o vale relativ îngustă şi adâncă, la SV de satul Țolici, com. Petricani, jud. Neamț. Principala depunere arheologică, se află la baza pantei de E a dealului Hălăbutoaia, la aprox. 100 m distanță de o fântână cu apă sărată. Depozitul antropic se prezintă sub forma unei movile ovoidale, cu d. de cca. 40 x 30 m; latura dinspre E a depunerii este afectată de un proces avansat de eroziune, straturile arheologice constând în cenuşă, cărbune şi ceramică fragmentară în cantitate mare fiind vizibile la zi pe toată latura de E a depunerii. Apreciem că cel puțin 20% din suprafața sitului s-a distrus ca urmare a acestui proces.

La deschiderea şantierului, obiectivul primar al cercetării sitului a fost determinarea stratigrafiei sitului. În acest scop a fost trasată o secțiune transversală prin depunerea antropică, pentru a stabili limitele cronologice şi perioadele de frecventare ale sitului.

SI, orientată NE-SV, a avut dimensiunile inițiale de 1,5 x 8 m, fiind împărțită în patru carouri. Ulterior, ca urmare a deteriorării profilurilor datorită unor intervenții survenite în afara orelor de program, a fost necesară refacerea acestora şi lărgirea secțiunii la partea sa superioară până la l de 2 m.

A fost cercetat nivelul arheologic corespunzând fazei B a culturii Cucuteni, remarcându-se în mod deosebit cantitatea mare de ceramică străină, de „tip C", prezentă în acest strat. De asemenea, ca observații preliminare notăm prezența fragmentelor de *briquetage* şi prezența redusă a ceramicii pictate. În privința aspectului, nivelul Cucuteni B se prezenta sub forma unor straturi consistente, succesive, de cenuşă, intercalate cu straturi de culoare cafeniu-cenuşie în care ceramica apărea în cantitate mare. La fel ca şi în cazul altor situri asemănătoare (Lunca, Solca, Cucuieți), nu au fost semnalate complexe închise.

Semnalăm prezența unor fragmente ceramice de tip Cucuteni A-B, la baza nivelurilor B cercetate. Ceramica de aici este extrem de fragmentară, păstrând doar în mică măsură pictura. De asemenea, este acoperită cu o peliculă de cenuşă şi pământ dificil de îndepărtat, ceea ce îngreunează stabilirea precisă a atribuirii culturale a acestui nivel înaintea curățării complete a materialului. Nu este exclusă posibilitatea existenței unui nivel din etapa Cucuteni A-B, ceea ce ar reprezenta o noutate în raport cu situația întâlnită în celelalte situri aflate în apropierea izvoarelor de apă sărată investigate până acum.

Alături de materialele Cucuteni A-B şi B au fost descoperite şi puține fragmente ceramice care par să fie de origine răsăriteană (Srednîi Stog?). În acest stadiu al cercetărilor nu poate fi, însă precizată încadrarea lor cultural-cronologică precisă.

Pentru stabilirea limitelor spațiale ale frecventărilor umane a zonei izvorului de apă sărată în preistorie, s-au realizat de-a lungul pârâului şi pe micile terase ce se înalță deasupra zonei mlăştinoase, mai multe sondaje de tip carotă. Prin intermediul lor s-a stabilit existența a alte două puncte cu depunere antropică, aflate în apropierea actualei fântâni.

Au fost recoltate probe pentru analize sporo-polinice, antracologice, micromorfologice, sedimentologice şi 14C, care urmează să fie realizate, conform protocolului de colaborare, de către specialiştii francezi.

Ca urmare a acestei prime abordări a sitului Țolici-*Hălăbutoaia* s-a constatat că ne aflăm în fața unui punct sezonier de exploatare a sării utilizat intens pe tot parcursul perioadei neo-eneolitice. Secvența cronologică neo-eneolitică de aici pare să fie cea mai completă dintre toate siturile de acest gen investigate de noi până în prezent, acoperind toate etapele cuprinse între Starcevo-Criş şi Cucuteni B. Continuarea cercetărilor în anii următori este, aşadar, necesară, atât din perspectiva rezultatelor ştiințifice ce pot fi obținute, cât şi în vederea recuperării unui patrimoniu deosebit, ce poate fi integrat în expoziția de bază a Muzeului de Istorie şi Arheologie Piatra-Neamț.

Note:
1. Gheorghe Dumitroaia, *Depunerile neo-eneolitice de la Lunca şi Oglinzi, judeţul Neamţ*. Memoria Antiquitatis 19, 1994, p. 7-70.
2. *Ibidem*, p. 75-78.
3. *Ibidem*, p. 70-75.
4. Dorin Nicola, Roxana Munteanu, Constantin Preoteasa, Daniel Garvăn, Gheorghe Dumitroaia, *Solca-Slatina Mare (Roumanie). Preuves archéologiques de l'exploitation du sel en préhistoire* în D. Monah, Gh. Dumitroaia, O. Weller, J. Chapman (eds.) L'exploitation du sel à travers le temps, BMA 18, Piatra-Neamţ, 2007, p. 35-56.
5. Roxana Munteanu, Daniel Garvăn, Dorin Nicola, Constantin Preoteasa, Gheorghe Dumitroaia, *Cucuieţi-Slatina Veche (Romania). Prehistoric Exploitation of a Salt Resource* în D. Monah, Gh. Dumitroaia, O. Weller, J. Chapman (eds.) L'exploitation du sel à travers le temps, BMA 18, Piatra-Neamţ, 2007, p. 57-70.
6. Gheorghe Dumitroaia, *Săpături arheologice sistematice şi periegheze din judeţele Neamţ, Bacău şi Suceava (2002-2003)*. Memoria Antiquitatis 23, 2004, p. 431-449.
7. Olivier Weller, Robin Brigand, Marius Alexianu, *Recherches systématiques autour des sources salées de Moldavie. Premier bilan des prospections 2004-2007 menées principalement dans le département du Neamţ*. Memoria Antiquitatis 24, 2007 (sub tipar).

Abstract:
The first archaeological campaign in this site was dedicated to the understanding of the statigraphy and the detection of the site limits. Part of the Chalcolithic levels was investigated. The only type of artefact found is pottery, extremely fragmented. There were discovered Cucuteni B and Cucuteni A-B sherds, laying in ashes and brown sediment overlapped levels. Also, eastern elements were identified.
There were realised several small investigations around the salty water fountain and samples were taken for the laboratory analysis.

191. Veţel, com.Veţel, jud. Hunedoara [Micia]

Punct : SE Amfiteatru

Cod sit: 91991.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 30/2007

Colectiv: Liviu Petculescu - responsabil (MNIR), Cristina Mitar (MCDR Deva), Marius Barbu (UBB Cluj), Ion Dumitrescu, Alis Ştefănescu (Univ. Piteşti)

Campania din 2007, finanţată de MCC, s-a desfăşurat în perioada 23.07-25.08. În acest an s-a continuat cercetarea începută în anul 2000 în aşezarea civilă dezvoltată pe lângă castrul Micia, în zona situată la SE de amfiteatru[1]. Săpăturile s-au desfăşurat în cele două sectoare deschise în aşezarea civilă: sectorul Cuptoare al MNIR situat la V de secţiunea magistrală S1 2000, unde au lucrat ambii membri ai colectivului şi sectorul Domus al MCDR Deva, plasat la E de mai sus amintita secţiune. Cu sprijinul primăriei Veţel s-a lucrat la curăţirea de vegetaţie a vechilor săpături şi a unei părţi din monumentele restaurate.

Sector Cuptoare

Săpăturile din această campanie au avut ca scop continuarea investigării atelierului de prelucrare a bronzului identificat în partea de S a acestui sector[2]. Astfel s-a terminat cercetarea suprafeţei 9, de 10 x 6 m la care s-a lucrat în 2005 şi 2006[3]. S-au desfiinţat cei doi martori cruţaţi până acum, de 2,90 x 2,35 m şi 3,25 x 1,30 m, pe care se aflau cuptorul metalurgic, respectiv o groapă modernă umplută cu pietre adâncă de 1 m şi s-a săpat pe întreaga suprafaţă de la -1,60 m până la -1,80 m, unde se termină nivelele romane şi apare pământul virgin. De asemenea s-a golit groapa mare din partea de N a suprafeţei care începe imediat de sub pământul vegetal şi ajunge la -1,95 m.

S-a putut preciza că în zona cuptoarelor există trei nivele de locuire anterioare fazei construcţiilor de piatră, ceea ce corespunde cu stratigrafia constatată în interiorul clădirii cercetate de MCDR Deva, la E de S1, în imediata apropiere a cuptoarelor. Toate aceste nivele sunt delimitate de straturi de arsură. Mai consistente sunt nivelele corespunzând fazlor 1 şi 3 de locuire, unde apar construcţii cu pereţi din bârne şi chirpic, nivelul intermediar fiind mai subţire şi prezent numai în anumite zone. Cele două cuptoare din suprafeţele 8 şi 9 aparţin celui mai recent nivel al construcţiilor de lemn datat spre mijlocul sec. II p.Chr. Pe acest nivel este depus un strat compact de lut calcinat provenind de la pereţii cuptoarelor. Deşi cuptoarele sunt destul de mici, cel din Sp. 9 având dimensiunile interne de 1,50 x 1,20 m, resturile lor calcinate se extind pe o suprafaţă de peste 30 m^2 ceea ce dovedeşte că pereţii acestora au fost nivelaţi si apoi reconstruiţi de mai multe ori pe parcursul întregii perioade de utilizare.

În nivelul corespunzând cuptorului a fost descoperit încă un creuzet fragmentar din lut cu urme de bronz şi un pandantiv de bronz bipartit de harnaşament databil spre mijlocul sec. II p.Chr. În centrul suprafeţei, în zona în care a apărut în campania precedentă aglomerarea de boluri şi capace, identificate ca resturile unui banchet, au mai fost găsite şi alte fragmente de astfel de vase care ajung până la baza stratului de cultură.

La S de Sp.9 şi despărţită de aceasta printr-un martor de 1 m s-a deschis o nouă suprafaţă marcată Sp.10 tot cu dimensiunile de 10 x 6 m, pentru a se delimita zona atelierului de prelucrare a bronzului. Această suprafaţă a fost săpată în jumătatea de V până la adâncimea de 0,30 m. evacuându-se solul vegetal, iar în jumătatea de E până la -1,30. În jumătatea de E a acestei suprafeţe, la -0,60-0,80 m a apărut un strat cu material arheologic necompact constând din pietriş şi fragmente de tegule. În acest nivel s-au descoperit şi câteva piese de inventar mobil, dintre care menţionăm: un fragment de imitaţie de TS decorată cu motive zoomorfe, leu şi cervideu, ceramică neagră ştampilată cu motive-rozetă. La 8 m de la începutul lui Sp10, deci în partea ei de S, la -0,80 m a fost surprins probabil un drum reprezentat de o bordură de lespezi de piatră care intersectează suprafaţa în unghi drept şi care se continuă cu un strat de pietriş compact care intră în profilul de S. În restul suprafeţei de la -0,80 şi până la -1,50 au apărut straturi alternative de nisip şi pământ negru. In partea săpată din Sp.10 au fost surprinse doua gropi cu care încep de sub solul vegetal şi se adâncesc până la -1,30 m. Complexele descoperite au fost protejate prin acoperirea cu un strat de pământ.

S-a astupat manual Sp.8 în proporţie de 80%, urmând ca în zona eliberată de pământul scos din săpătură să fie efectuată în campania următoare o nouă suprafaţă paralelă cu ea spre V, pentru a se continua cercetarea atelierului metalurgic.

Printre obiectele de inventar mobil descoperite menționăm în afară de ceramică (fragmente de TS, mortarii, opaițe, castron lucrat la roată decorat cu brâu alveolar), un denar subaerat (?), o fibulă cu genunchi din fier unică în Dacia, aplică de harnaşament din bronz, un cap de statuetă de lut şi un deget de la mâna unei statui de piatră (marmură?) de dimensiune mai mare decât cea naturală. De asemenea de pe suprafața sitului s-a recuperat o gardă de *spatha* din bronz.

Principalul rezultat al acestei campanii constă în precizarea datării funcționării atelierului de prelucrare a bronzului la mijlocul sec. II p. Chr. Astfel localizarea sa în cadrul aşezării civile de la Micia devine inteligibilă: în perioada sa de existență el trebuie să fi fost plasat spre marginea aşezării şi doar într-o perioadă ulterioară când era dezafectat, apare ca fiind situat spre mijlocul aşezării cu construcții de piatră, mult extinsă între 170-250/70 p.Chr. față de cea precedentă, care avea construcții de lemn şi chirpic. De asemenea atelierul a fost delimitat în partea sa de sud, ca terminându-se la linia bazelor de piatra din Sp.9, în c.4. Degetul statui de piatră descoperite sugerează că în faza construcțiilor de piatră când a funcționat amfiteatrul, drumul principal de acces către acesta, orientat S-N şi care trecea la cca. 10 m V de suprafețele cercetate de MNIR, a fost prevăzut cu un portic decorat cu statui.

Plecând de la rezultatele obținute, în campaniile viitoare vor fi efectuate suprafețe dispuse la 1 m spre V de Sp.7-9, care pe de o parte vor delimita latura vestică a atelierul iar pe de alta vor preciza aspectul urbanistic al zonei in perioada aşezării cu construcții de piatră.

Note:
1. CCA 2001, p. 268-269.
2. CCA 2005, p. 403-404; CCA 2006, p. 393.
3. CCA 2006, p. 393; CCA 2007, p. 390.

Abstract:
In 2007 the excavations were carried out in the civil settlement of the auxiliary fort at Micia where bronze-melting kilns were identified. In this season of excavations the digging of the area 9 of 10 x 6 ms. opened in 2005 was finished and southward of this area 10 was opened, of the same size.The main results of 2007 season consist in the dating of the bronze workshop toward the middle of the 2nd century A.D. and in the specification of its southern limit. Also the discovery of o finger of a stone statue suggest a monumental organisation of the main road coming to the amphitheatre of Micia in the period from 180 to 250/70 A.D.

192. Vităneşti, com Vităneşti, jud. Teleorman

Punct: Măgurice

Cod sit: 153811.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 83/2006

Colectiv: Radian-Romus Andreescu - responsabil, Katia Moldoveanu, Cristina Olariu (MNIR), Adrian Bălăşescu, Radu Valentin, Constantin Haită (MNIR-CNCP), Pavel Mirea, Ionuț Torcică, Pompilia Zaharia, Mădălina Dumitru (MJ Teleorman)

Tell-ul se află în valea Teleormanului, la 1,5 km E de şoseaua Bucureşti-Alexandria, în apropierea terasei de NE.

Primele cercetări au fost întreprinse în 1993. Din 1998 *tell*-ul a fost inclus în cadrul proiectului de cercetare româno-britanic *Southern Romania Archaeological Project*. În prezent cercetările se derulează în cadrul programului „Începuturile civilizației europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos", proiectul „Cercetarea locuirii neo-eneolitice din vestul Munteniei".

Dimensiunile *tell*-ului sunt de 40 x 45 x 6,5 m. Starea de conservare este relativ bună.

Aşezarea de la Vităneşti s-a dovedit a fi foarte bogată în privința obiectelor descoperite în cele 14 campanii de săpături arheologice. Astfel, au fost descoperite sute de unelte lucrate din silex, os, corn şi cupru, statuete antropomorfe şi zoomorfe lucrate din lut şi os. Printre descoperirile unicat se numără două fragmente de vas pictate cu aur.

Obiective cercetării:
- decopertarea ultimului nivel de locuire (Gumelnița B1);
- continuarea săpăturilor în Sx, sectoarele H-L, M-R, S-Z (6-10).

Suprafața *tell*-ului a fost împărțită în două suprafețe, Sx şi Sy, separate printr-un martor de 2 m. La rândul lor, aceste suprafețe au fost împărțite în sectoare de 10 x 10 m şi apoi în carouri de 2 x 2 m, numerotate de la A la Z (1-10) şi în continuare cu AI-V şi ZI-III.

Stratigrafia sitului:
- Gumelnița A1, A2, B1

În sectorul S-Z (6-10) s-a început prin demontarea nivelului arheologic puternic afectat de ganguri de animale şi de intervenții ulterioare (cca. 50%). În c.Z6-Z9 s-a demontat un sediment siltic, fin, de culoare gri albicioasă, pigmentat cu fragmente de chirpici ars şi nears, puține fragmente de cărbune, ce reprezintă locuirea eneolitică. În c.U6, U7, V6-V8, Z6-Z8 la ad. de 0,80 cm a apărut distrugerea unei locuințe neincendiate ce se întindea pe o suprafață de cca. 6-7 m². În c.V10, T10, S10 s-a demontat un nivel cu o textură fină, de culoare gri-negricioasă, pigmentat cu chirpici ars şi nears, cărbune, cenuşă. Conține ceramică şi material osteologic în cantitate foarte mare. Reprezintă o zonă exterioară de locuire cu caracter menajer.

La demontarea distrugerii locuinței neincendiate s-a descoperit material ceramic prins în distrugere iar în c.V7, Z7, Z8 vase sparte *in situ*. Acestea stăteau pe podeaua locuinței. Aceasta s-a observat foarte bine în c.Z7, fiind formată din două lipituri, groase de cca. 1,5- 2 cm, ce s-au dovedit foarte dure la demontat. Vasele de pe podele erau prinse într-un chirpici ars la galben maroniu. Tot în c.Z9 s-a descoperit o râşniță de mari dimensiuni, cu fața activă în sus, prinsă în distrugere. Lângă ea se aflau vase sparte *in situ*.

După demontarea distrugerii locuinței în zona c.U6, S6, T6 s-a ajuns pe un strat de cca. 0,15 m grosime. Acesta avea o culoare maroniu deschis, fiind foarte bine tasat şi poate reprezenta o amenajare făcută înaintea construirii locuinței pentru nivelarea zonei. În c.Z9, Z10 s-a ajuns pe o zona cu deşeuri menajere.

În c.S6-10, T6-10, după demontarea nivelului afectat de intervențiile ulterioare, la ad. de -1,40 cm, în zonele neafectate de ganguri de animale, s-a ajuns pe o zonă de depuneri menajere.

În sectorul M-R (6-10) se întâlneşte aceeaşi situație ca în S-Z, existând numeroase perturbații stratigrafice. În schimb materialul arheologic este foarte bogat constând în ceramică, unelte de os, corn, silex, plastică antropomorfă şi zoomorfă.

Nivelele arheologice sunt înclinate spre V urmând panta *tell*-ului. În zona c. R6-R9 s-a demontat o zonă de locuire exterioară ce reprezintă continuarea aceleia din c. S7-9 din suprafața S-Z. Constau din depuneri succesive de deşeuri

menajere ce conţin material arheologic, oase de animale, scoici, cărbune, cenuşă.

Printre complexele descoperite se numără o vatră, în zonă c.P6-O6, continuându-se în profilul nordic. Vatra avea două faze de folosire, fiecare aşezată pe un pat de pietriş şi nisip. Plăcuţe de vatră s-au găsit răspândite şi în umplutura din jurul vetrei. Nu s-au observat urme de gardină.

În c.M6-M10, N6-N10, O6-O10, P7-P9 după demontarea nivelului Gumelnita B1 s-a descoperit o locuinţă incendiată parţial, puternic deranjată de ganguri şi gropi posterioare. Distrugerea este formată din trei nivele: primul format din chirpici mărunţit de culoare portocaliu-roşcat, al doilea din chirpici maro negricios iar al treilea din chirpici nears. În c.M9, M10, N9 şi N10 distrugerea nu este incendiată prezentându-se sub forma unei mase compacte de chirpici. În zona c.N6, N7, O6, O7 distrugerea era acoperită de o posibilă o nivelare prin adăugare de material. Centrul distrugerii locuinţei a fost puternic afectat de gropi posterioare şi de ganguri de animale. După demontarea umpluturii acestora s-a ajuns pe un nivel de culoare neagră ce reprezintă podeaua locuinţei, acoperită în unele zone de chirpici ars la negru-maroniu, granular. Prins în acesta s-au descoperit vase sparte *in situ*, un topor din piatră şlefuită, o râşniţă fragmentară şi 10 greutăţi din lut nears dispuse circular. Ceramica este specifică etapei Gumelniţa A2, descoperindu-se şi vase pictate cu grafit. În zona c.M6, M7, N7, N8 au apărut resturile neincendiate ale unui perete dispus aproape în unghi drept. Are o L de cca. 3,25 m şi l cuprinse între 12-20 cm. Se cunosc foarte bine lipiturile ce au grosimi cuprinse între 0,5 -2,5 cm. În c.N6-N8, în umplutura gangurilor de animale au fost descoperite bucăţi masive de chirpici puternic ars, cu amprente de lemn fasonat. Acestea diferă foarte mult de distrugerea locuinţei putând aparţine unei alte locuinţe posterioare acesteia din nivelul B1.

În zona de V a suprafeţei s-au demontat unele nivele exterioare locuinţei. Acestea au în compoziţie ceramică, oase de mamifere, unelte de os corn, silex, fragmente de chirpici ars şi nears, cenuşă. În c.P7 s-au descoperit două râşniţe fragmentare, acoperite de distrugerea locuinţei, iar în c.R6, P6, P7 ceramică spartă *in situ* şi resturile unei vetre puternic deranjate. Resturile de distrugere ale locuinţei au fost demontate în zona c.N6, N7, O6, O7. Aveau o grosime cuprinsă între 0,10-0,17 m. În zona c.P8 s-au descoperit urmele unui alt fragment de perete (întrerupt de un gang) ce reprezintă continuarea celui surprins în c.M6, M7, N7, N8. Are o L de 0,80 m iar gr. de 0,12-0,15 m. Prezintă lipituri succesive, cea din V este foarte fină de culoare gălbuie.

În sectorul H-L s-a continuat demontarea nivelului vegetal începută în campaniile anterioare. Stratul arheologic a apărut la adâncimi cuprinse între 0,40-0,70 cm. Este puternic deranjat de ganguri de animale şi diferite gropi. Materialul descoperit este bogat, format din fragmente ceramice, oase, unelte din silex, os, corn şi piatră. În zona c.I6,I8, J6, J8 au apărut zone cu chirpici pulverulent ars la portocaliu roşcat. Reprezintă distrugerea unei locuinţe fiind foarte asemănătoarea aceleia surprinse în sectorul M-R.

Materialul descoperit în campania 2007 este foarte numeros şi variat. Se remarcă un număr de 10 greutăţi de lut nears, dintre care două decorate cu motive antropomorfe.

În campania 2007 a fost construită baza arheologică a şantierului, realizată cu sprijinul Primăriei Vităneşti.

Planşa 72

Bibliografie:

Andreescu R., Mirea P., Apope Ş., *Cultura Gumelniţa în Vestul Munteniei. Aşezarea de la Vităneşti, jud. Teleorman*; CCA 2007.

193. Vlădeni, com. Vlădeni, jud. Ialomiţa

Punct: Popina Blagodeasca

Cod sit: 94802.03

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 32/2007

Colectiv: Emilia Corbu (MJ Ialomiţa)

Vlădeni-Popina Blagodeasca este un martor de eroziune localizat la 4,5 km NV de com. Vlădeni (jud. Ialomiţa). Pe suprafaţa de aprox. 20 ha se află vestigii de la o aşezare gumelniţeană, o aşezare getică şi o aşezare medieval-timpurie aflată în cercetare sistematică. In cadrul acesteia din urmă au fost cercetate integral un număr de peste 30 de complexe (locuinţe adâncite, cuptoare menajere în afara locuinţelor, gropi de bucate, vetre, un bordei) şi se află în cercetare un sistem defensiv compus dintr-o palisadă şi un şanţ de apărare.

În cadrul campaniei 2006 au fost continuate cercetările pe traseul SE în ceea ce par a fi şanţurile de apărare. Pentru verificarea rezultatelor din SE a mai fost deschisă o secţiune SF, localizată între SE şi SD.

Pe traseul SF au fost descoperite patru gropi şi a fost surprins încă un segment din ceea ce pare a fi şanţ de apărare. Toate complexele apărute pe traseul SF au fost cercetate parţial şi prin urmare rezultatele vor fi publicate după cercetarea integrală în cursul campaniei 2008.

Au mai fost deschise patru casete (A10, A12, A13, A 13 bis, A14) pe suprafaţa cărora a fost descoperit un bordei (B6) cu două încăperi.

Bordeiul nr.6 (cas. A12- cas.A 14)

Este o construcţie de-a dreptul diferită de tot ce s-a săpat până acum pe Popina Blagodeasca atât prin formă şi dimensiuni cât şi prin inventar. Iniţial am crezut că ne aflăm în faţa a două bordeie, dar legătura dintre ele precum şi inventarul identic ne sugerează că ne aflăm în faţa unui complex unic, compus din două încăperi din care una adosată celeilalte. Le vom numi încăperea nr.1 şi încăperea nr.2. A fost cercetat în proporţie de peste 90%. Toată construcţia este orientată NV-SE.

Încăperea nr. 1

Are o formă neregulată cu mai multe laturi, din care au fost evidenţiate patru cu dimensiunile de: 3 x 2 x 2 x 1 m. În colţul nordic, delimitat de două bârne, se afla un strat de arsură puternică care continua şi pe peretele gropii bordeiului ceea ce ne sugerează prezenţa unui cuptor sau vatră. Din această încăpere provin cinci bârne carbonizate din care trei din zona de legătură dintre cele două încăperi, o deschidere cu lăţimea de 0, 75 m. Pe latura SV se conturează o treaptă ce cobora până la 0,66 m. Podeaua încăperii se află la -0,92 m.

În sedimentul acestei încăperi se afla multă cenuşă grupată spre mijloc, paiantă, un sediment brun, afânat, cenuşos.

Încăperea nr. 2

Are plan neregulat cu şapte laturi, de dimensiuni: 2,75 x 1 x 1 x 1,75 x 1 x 2,25 x 2,50 m. Dacă facem media acestora obţinem însă valoarea de 27,07 m^2 ceea ce înseamnă că această încăpere avea o suprafaţă mai mare decât a oricărui bordei cercetat până acum. Încăperea cobora până la ad. de 2 m. În mijlocul podelei se afla o groapă de 0, 75 x 0, 60 m care cobora până la -2,20 m. De jur-împrejur se aflau trepte înguste la -1,40, -1,53, 1,75.

Sedimentul din încăpere era brun, foarte afânat cu foarte multă arsură de lemn, lemn carbonizat, cenuşă, sediment cafeniu.

În această încăpere s-au găsit mai multe piese din fier, unele întregi, altele indeterminabile. Din această încăpere mai avem de cercetat doar colțul sudic. După cercetarea integrală ne vom pronunța dacă încăperea a avut sau nu instalație de încălzire.

Inventar

În acest bordei s-a descoperit o cantitate foarte mică de material ceramic, oase de animale destul de puține, pietre, un nucleu de silex. Această sărăcie este compensată de un număr destul de mare de piese din fier, apărute în încăperea nr. 2 şi anume: trei crampoane din care două întregi, 2 cuțite fragmentare, 2 săgeți, un spin de cataramă, bara inferioară a unei scărițe de şa şi câteva piese indeterminabile.

Fragmentele ceramice descoperite în bordei aparțin următoarelor categorii ceramice: nisipoasă, cenuşie, smălțuită, micacee şi pictată.

Fragmentele ceramice din pastă nisipoasă provenite din complexul propriu-zis sunt destul de puține, mai multe provenind din stratul de acoperire al complexului şi din stratul arabil. Cioburile din complex se disting printr-o pastă foarte omogenă având ca ingredient nisip fin dar şi scoică pisată. Unele sunt arse reducător, altele au angobă cărămizie, decorul este neglijent compus din striuri orizontale suprapuse de valuri. In afară de acestea, altele sunt din pastă grosieră, rugoasă, cu concrețiuni de calcar.

Fragmentele din pastă cenuşie lustruită sunt extrem de puține, doar cinci apar în straturile inferioare ale bordeiului şi sunt foarte mici, exfoliate. Ne-a atras atenția unul lucrat la roata rapidă, ceea ce înseamnă că ne aflăm în fața unei categorii ceramice mai târzii.

Din categoria ceramicii smălțuite am găsit peste 20 de cioburi care apar la o ad. cuprinsă între 0,60-0,90 m. Majoritatea sunt de culoare verde-oliv dar şi cafeniu şi verde-smarald sau galben cu pete cafenii. Unele sunt pictate. Două cioburi verde-smarald provin de la un castron cu fund supraînălțat şi altele de la o farfurie cu marginea crestată. Provin de la vase smălțuite pe interior. Pe unul din acestea se află semne alfabetiforme.

Din categoria ceramicii pictate s-au găsit cioburi din pastă fină, roşie, cu mică provenite de la o oală lucrată la roata rapidă, cu gât drept şi înalt decorată pe umăr cu registre de linii orizontale pictate cu humă albă.

S-au descoperit de asemenea cioburi din pastă roşie cu foarte multă mică (micacee) de la vase lucrate la roata rapidă.

Pe baza acestui inventar ceramic bordeiul a fost datat în sec. XI-XII, deşi există ipoteza unei datări şi mai târzii datorată prezenței ceramicii decorată cu humă alburie.

Şanțul de apărare

Pe traseul SE apăruse un şanț dublu lat de 9 m orientat NV-SE care fusese lucrat în cursul campaniei 2006 până la ad. de 1,35 m. În cursul campaniei 2007 am continuat cercetarea lui şi am constatat că se adâncea până la -2 m. În umplutura ambelor şanțuri se aflau două categorii de sedimente: pământ galben pe alocuri ars şi sediment brun, afânat, cu lentile cafenii sau negre. Predomină pământul galben. De remarcat că de multe ori dispunerea sedimentelor în plan nu coincidea cu profilul.

194. Vlădila, Grădinile, com. Grădinile, jud. Olt

Punct: La Islaz

Cod sit: 129219.01

Autorizația de cercetare sistematică nr. 128/2007

Colectiv: Radian Andreescu - responsabil (MNIR), Marin Nica, Sabin Popovici (MR Caracal), Teodor Ignat

Situl este amplasat în valea pârâului Grădinile, punctul *La Izlaz - Plăviceanca* la mai puțin de 15 km V de Olt. Primele cercetări au fost efectuate în anii 1977-1979. Descoperirile arheologice au plasat situl în perioada de început a neoliticului, aspectul cultural Gura Baciului - Cârcea. Descoperirile din situl de la Grădinile, foarte importante pentru înțelegerea procesului de neolitizare a sudului României, au fost menționate relativ puțin în publicațiile de specialitate.[1] Din această cauză s-au reluat cercetările în scopul determinării specificului locuirii aparținând neoliticului timpuriu la V de Olt în microzona Vlădila-Grădinile.

Locația în care au fost descoperite vestigiile neoliticului timpuriu se află pe malul pârâului Grădinile, punctual *La Izlaz - Plăviceanca*, în apropierea stației C.F.R Studina, 200 m E şi la 150 m de drumul național Caracal-Corabia, pe terenuri proprietate privată dar şi ale comunei Grădinile.

În timpul campaniei s-au efectuat mai multe sondaje atât pentru identificarea limitelor sitului cât şi pentru a se încerca o lămurire a stratigrafiei.

Cercetarea s-a efectuat prin intermediul secțiunilor de 2 x 1 m, 4 x 2 m dar şi a unei casete de 6 x 6 m. Astfel, s-a trasat un număr de opt secțiuni, toate orientate N-S, paralele cu cercetările întreprinse de Marin Nica şi perpendicular pe pârâul Grădinile.

Stratigrafia este relative simplă: stratul vegetal este situat până la aprox. -0,25 m şi este urmat de un nivel subțire aparținând epocii bronzului şi de un altul aparținând neoliticului. Aceste două niveluri sunt străpunse în unele secțiuni de un al treilea nivel aparținând culturii Dridu (sec. X). În ceea ce priveşte complexele de locuire au fost descoperite un număr de şase, patru în S1 şi două în S2. În general aşezarea este deranjată de lucrările agricole.

Prima secțiune, S1 a fost trasată la aprox. 50 m de cercetările efectuate de Marin Nica, pe direcția N-S, perpendicular pe pârâu, şi a avut dimensiunile de 4 x 2 m. În această secțiune s-au descoperit fragmente ceramice de culoare roşie, specifice neoliticului timpuriu, la -0,40 m şi o herminetă, păstrată aproape în întregime, la -0,20 m, în stratul vegetal. În această secțiune au fost descoperite patru complexe mici gropi sau alveolări cu puține fragmente ceramice şi rare bucăți de chirpici.

A doua secțiune S2 a fost trasată la aprox. 15 m de cercetările întreprinse de Marin Nica, orientată N-S, perpendicular pe pârâu, şi a avut dimensiunile de 6 x 6 m. Această secțiune este puternic perturbată de acțiuni antropice contemporane. În stratul vegetal s-au descoperit mai multe fragmente ceramice: neolitice şi Dridu. De asemenea au fost descoperite câteva fragmente de silex. În această secțiune s-au descoperit două complexe de locuire, ambele în partea de V, complexe numite C5 şi C6.

Cpl.5 - este o aglomerare de cărămizi de factură romană. Acest complex începe la -0,40 m şi coboară până la -0,90 m. Între cărămizile de factură romană nu s-a descoperit nici un fragment ceramic de factură romană ci doar un singur fragment ceramic aparținând culturii Dridu. Această aglomerare de cărămizi

romane pare a fi fundul unui bordei. Complexul a fost cercetat parțial.
Cpl.6 - groapă situată în colțul de SE al secțiunii, a fost cercetată parțial. În acest complex au fost descoperite majoritatea materialelor ceramice scoase la lumină în această campanie. Au fost descoperite numeroase fragmente ceramice, unele de culoare roşie, specifice neoliticului timpuriu, altele decorate cu impresiuni. Un singur fragment este pictat cu motive liniare trasate cu culoare neagră pe fond roşu. Alte câteva fragmente par a fi fost pictate cu alb dar din păcate motivele decorative s-au şters. Au mai fost descoperite câteva unelte de silex şi o spatulă fragmentară din os. Deasupra acestui complex au fost găsite câteva resturi ale unui schelet aflat în poziție chircită, fără inventar, puternic deranjat de lucrările agricole. Din aceste cauze nu se poate face o încadrare culturală clară a acestui schelet. În restul sondajelor materialele arheologice sunt foarte puține.

Cercetările de la Grădinile, punctul *La Islaz - Plăviceanca*, restrânse ca timp şi finanțare pentru această campanie, au relevat faptul că în valea pârâului Grădinile s-au succedat mai multe locuiri începând cu neoliticul timpuriu. Locuirile par a fi destul de disparate dar intervențiile contemporane, în special lucrările agricole au dus la perturbații majore ale sitului. Cercetările viitoare vor viza zona în care a fost descoperită locuirea din neoliticului timpuriu, în special lărgirea S2 precum şi alte sondaje în scopul determinării limitelor sitului.

Note:
1. Nica Marin, *Grădinile, o nouă aşezare a neoliticului timpuriu în sud-estul Olteniei*, AO SN 1, 1981, *passim*; *idem*, *Obiecte de lemn descoperite în aşezarea neolitică timpurie de la Grădinile* (jud. Olt), AO SN 2, 1983, p. 38-49.

Bibliografie:
Nica Marin, *Grădinile, O nouă aşezare a neoliticului timpuriu în sud-estul Olteniei,* Arhivele Olteniei 1, 1981
Nica Marin, *Obiecte de lemn descoperite în aşezarea neolitică de la Grădinile (județul Olt),* Arhivele Olteniei 2, 1983.
Marin Nica, Elisabeth Dinari, *Tehnologia litică în aşezările neoliticului timpuriu din Oltenia*, Arhivele Olteniei 10, 1995.

195. Vorniceni, com. Vorniceni, jud. Botoşani

Punct: Pod Ibăneasa

Cod sit 39845.02

Autorizația de cercetare preventivă nr. 484/2007

Colectiv: Maria Diaconescu – responsabil, Daniel Ciucălău (MJ Botoşani)

În perioada 13 august - 20 septembrie 2007 am continuat cercetările arheologice în zona sudică a aşezării cucuteniene din punctul amintit în vederea eliberării de sarcină arheologică.

Cercetările arheologice au cuprins o suprafață de 200 m^2 (SXV-XVII şi casetele aferente celor două locuințe descoperite)

Cercetările arheologice din acest an au urmărit următoarele obiective:
- continuarea cercetărilor din anii precedenți prin descoperirea de noi complexe prin extinderea suprafeței cercetate;
- stabilirea relațiilor existente între diferitele complexe descoperite, locuințe, gropi, alte complexe şi organizarea aşezării, tipuri de locuință;
- trăsături locale ale aşezării;
- stabilirea unor detalii de construcție la locuințele descoperite;
- recuperarea unei cantități importante de ceramică, plastică antropomorfă şi zoomorfă, utilaje litice sau de os;
- elemente de suprastructură;
- aprecieri asupra organizării interne a satului preistoric.

Am continuat cercetările în zona sud-estică a aşezării în sectorul A. S-a săpat o suprafață de aproape 200 m^2, degajându-se resturile a două complexe de locuit şi o groapă menajeră.

L14 a apărut pe lungimea S15 între m. 10-18, la -0,50 - 0,70 m. Resturile locuinței se prezentau sub forma unei mase de chirpic de culoare cărămizie, cu goluri în masa de lipitură. Construcția era de formă rectangulară, ca şi celelalte locuințe de la Vorniceni. La demontarea vestigiilor s-a remarcat că resturile provenind de la pereți aveau imprimate stuf şi crengi împletite, paralele, de grosimi diferite, într-o cantitate destul de mică. Acestea erau de culoare roşie până la galben-negru. Podina locuinței era formată dintr-un strat de lutuială gros de 10-15 cm aplicat pe trunchiuri despicate. Suprafața construcției ajunge până la 35 m^2. N-au fost identificate amenajări interioare. Locuința a fost orientată E-V. Pe suprafața locuinței s-au găsit numeroase fragmente ceramice tipice fazei A-B, câteva fragmente canelate, fragmente aparținând aşa-zisei ceramici Cucuteni C, câteva fragmente ceramice din epoca bronzului şi Hallstatt. Printre diversele fragmente ceramice descoperite ne-au atras atenția cele provenind de la patru vase binoclu, diferite ca dimensiuni şi probabil şi ca decor.

Dintre unelte şi arme putem enumera trei percutoare, patru săgeți, un nucleu de silex, o râşniță cu frecător. Utilizate probabil ca obiecte de podoabă, s-au găsit două tuburi de os de pasăre, conservate diferit – unul cu urme de ardere. Plastica antropomorfă e reprezentată de patru fragmente de statuete.

L15 a fost descoperită în capătul estic al SXVII la ad. de -0,50 -0,70 m. Avea o suprafață utilă de cca. 90 m^2. Se prezenta sub forma unor îngrămădiri de chirpic, fragmente ceramice, unelte de silex. Masa de chirpic, neuniformă este mult deranjată în jumătatea sudică a locuinței, datorate probabil şi locuirilor ulterioare din epoca bronzului, Hallstatt. Prezintă porțiuni mai compacte în zona de N a locuinței. Culoarea platformei e roşu aprins, a lipiturii pereților este pal cărămizie-gălbuie. În colțul de SE al L15 se păstrează o suprafață de podină nederanjată, arsă la roşu de cca. 0,10 m grosime, realizată din lut amestecat cu nisip. La demontare se observă amprentele de bârne pe care a fost aşezat lutul podinei; bârnele aveau dimensiuni variabile între 7 - 15 cm. Toate acestea suprapun pământul negru.

Şirurile de lipituri sunt orientate NE-SV având l de 10-15 cm până la 20 cm în zona vetrelor şi partea de SE a construcției, unde de altfel podina are şi cea mai mare grosime, este compactă, bine păstrată.

Tot aici, sub bârnele platformei, a fost descoperit un complex interesant în partea de E a construcției. În c.C a fost descoperit un vas (strachină) de dimensiuni medii, cu gura în jos, sub care se afla o bucată de ocru. Alături se mai aflau încă două bucăți de ocru, un nucleu de silex, o râşniță, un fragment ceramic cu bucăți de cărbune şi un chirpic cu o formă rectangulară prestabilită cu dimensiunile de 19 x 15 cm, grosimea de 5 cm, realizat din lut amestecat cu pleavă, cu o gaură centrală de țăruş piezişă de 4 x 5 cm. Interpretăm toate acestea ca fiind un ritual de fundare al construcției.

Printre obiectele ce au putut fi identificate în L15 putem

enumera un vas bitronconic, ars secundar, chiar zgurificat - în apropierea vetrelor, două căpăcele întregi, un fragment de vas tip „horă", 17 râşniţe de piatră fragmentare, un *phalus* de os, un percutor, un vârf de săgeată, trei statuete antropomorfe, unelte din corn.

Pe latura nordică a locuinţei au fost amenajate trei structuri rectangulare alăturate, având o latură comună. Pentru individualizarea lor le-am numit Structura 1, 2 şi 3.

Cuptorul (structura 1) este o amenajare rectangulară, aproape pătrată cu laturile de 1,90 x 1,70 m. La demontare s-a constatat că a fost construită deasupra platformei locuinţei. Din gardina acestei structuri s-a păstrat întreagă doar latura comună a celor trei amenajări din celelalte laturi păstrându-se câte 50 cm din latura de E, 33 cm din colţul de SE şi 40 cm pe latura de N ceea ce dă dimensiunea şi forma acestei construcţii.

Lăţimea acestei rame - gardină era de 10 cm, o h de 20 cm din care 10 cm erau deasupra nivelului suprafeţei acestei structuri, realizată din lut cu pleavă arsă la galben-maroniu, fătuite, urmare a folosirii unui cofraj. S-au păstrat puţine fragmente din lutuielile bolţii cuptorului, ce purtau amprente de nuiele. Pe latura de NV, mozaicate, se găseau bucăţi de piatră (5 x 3, 4 x 3 cm) ce au suprapus vatra cuptorului. Vatra propriu-zisă era realizată din lut amestecat cu nisip astfel încât prin ardere la roşu acestea au căpătat aspectul pietrei. Grosimea vetrei era de cca. 10 cm, mozaicată în bucăţi mari de dimensiuni de 25 x 15 cm, netezite, lustruite. În exteriorul laturii de NV a acestei structuri s-au aflat un castronel fragmentar, o râşniţă spartă şi arsură.

Structura 2 e adosată structurilor 1 şi 3. De asemenea rectangulară cu laturile de 0,65 x 0,65 în care e inclusă şi rama. Aceasta are colţurile rotunjite înălţată cu 1-2 cm deasupra suprafeţei mozaicate din interior. E realizată din lut cu nisip, arsă la roşu-cărămiziu. Îi lipseşte aproape 1/5 din suprafaţa vetrei în colţul de S. E aşezată pe platforma locuinţei.

Structura 3 - lipită de celelalte două structuri are laturile de 1,20 x 1 m. Din ramă s-a păstrat foarte puţin, cât permite însă dimensionarea sa. Din suprafaţa mozaicată s-a păstrat cca. ¼, realizată asemenea celeilalte din lut cu nisip.

Groapa nr. 35 este situată în imediata apropiere a L15 în SXVII, între 7,80 - 9,30 la –0,80 de la suprafaţă. În profil avea formă de sac, fundul albiat. Conţinea fragmente ceramice cucuteniene, oase diverse, sub un capac s-au găsit 20 de cochilii de melci, fragmente ceramice tip Cucuteni C, chirpici, cenuşă, râşniţă, două statuete antropomorfe fragmentare, un împungător de os. Umplutura gropii are culoare brun-cenuşie.

La fel ca şi în anii precedenţi, şi în acest an materialul recoltat este bogat, divers, incitant. Se constată diferenţe ocupaţionale între locuitorii celor două locuinţe - după obiectele descoperite. Distanţa mică dintre cele două construcţii dezvelite poate sugera o locuire intensă în zonă.

Materialul recoltat se află la MJ Botoşani. [Maria Diaconescu]

196. Zimnicea, jud. Teleorman

Punct: Câmpul morţilor

Cod sit: 151987.01

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 144/2007

Colectiv: Mircea Babeş – responsabil, Anca Ganciu, Cristina Muja (IAB), Elena Ţânţăreanu, Ionuţ Torcică (MJ Teleorman), Dragoş Măndescu (MJ Argeş)

După o pauză de peste trei decenii, în campania 2007 au fost reluate - în regim de urgenţă - săpăturile din marea necropolă getică de la Zimnicea. Noile cercetări vin în continuarea "explorăţiunilor" începute de Cezar Bolliac în 1871 pe *Câmpul Morţilor*[1]. În lipsa documentaţiei originale, nu se cunoaşte numărul exact de morminte descoperite de Bolliac şi nici localizarea lor în teren; se pare totuşi că numărul lor depăşeşte 130 de morminte de incineraţie în urnă şi de inhumaţie. Din cercetarea arheologică sistematică întreprinsă după anii 1948 până la raportul general publicat de către A. D. Alexandrescu, au mai rezultat 166 de morminte, descrise fiind numai 158 de morminte de incineraţie cu oasele depuse în urnă cu capac (115) sau fără capac (25), cu oasele calcinate depuse direct în groapă (12), precum şi patru morminte de inhumaţie[2].

Majoritatea mormintelor sunt plane, dar, mai ales în jumătatea nordică a arealului necropolei, au existat şi tumuli, adăpostind morminte principale înconjurate de mai multe înmormântări secundare. Din datele obţinute în săpăturile Nestor şi Alexandrescu (arealul cercetat reprezintă maximum 20% din întreaga zonă estimată a necropolei), s-a desprins concluzia că necropola getică nu a avut o dezvoltare liniară sau concentrică, ci, mai curând, una policentrică, sub forma unor nuclee-„cuiburi de morminte" (familiale?), în mai multe cazuri constituite în jurul unor tumuli.

Caracterul de urgenţă al săpăturilor din 2007 a fost determinat de situaţia actuală extrem de critică a sitului arheologic *Câmpul Morţilor*. În ultimii ani, pe o mare parte din suprafaţa necropolei s-a extins rapid şi necontrolat colonia de *rudari* din marginea de V a oraşului Zimnicea. Casele şi anexele acestora au avansat spre V, afectând arii întinse, încă necercetate, din suprafaţa necropolei. Au fost trasate străzi şi drumuri de acces funcţionale, primăria oraşului amplasând aici chiar şi o reţea electrică. Noile cercetări au fost prilejuite de solicitarea adresată de Primăria oraşului Zimnicea către MCC de a se executa săpături sistematice în zona necropolei deja afectată de noile construcţii, în ideea unei eventuale descărcări viitoare de sarcină arheologică. Finanţarea a fost integral asigurată de Primăria oraşului Zimnicea

Ca urmarea a acestei situaţii, în campania 2007 a fost trasată secţiunea S1, cu L de 78 m şi l de 2 m, orientată N-S, situată în zona mediană a sectorului cadastral ce urma a fi cercetat, pe un teren ce coboară lin către N. Zona mai joasă din S1 a rămas necercetată din lipsa mâinii de lucru, prelungirea şi epuizarea secţiunii magistrale impunându-se ca unul dintre obiectivele prioritare ale unei viitoare campanii. Cu toate că în această secţiune nu au fost descoperite morminte, în zona mai înaltă din capătul său sudic au apărut izolat oase calcinate şi un fragment de castron lucrat cu mâna care sugerează existenţa unuia sau mai multor complexe funerare.

Alte trei secţiuni au fost trasate în extremitatea nordică a sectorului cadastral, în interiorul fundaţiilor unor viitoare case. Secţiunile au avut lungimi diferite, impuse de fundaţii, lăţimea secţiunilor fiind iniţial de 3 m; două dintre ele au fost ulterior lărgite în funcţie de descoperirile funerare. În două dintre fundaţii (S2-S3) au fost descoperite trei morminte de incineraţie cu oasele depuse în urnă cu capac. Adâncimea la care au fost găsite mormintele variază între 0,70 şi 0,90 m. În nici unul dintre cazuri nu s-a putut surprinde conturul gropii. Stratigrafic, mormintele au fost descoperite în partea inferioară a unui depozit prăfos/nisipos cenuşiu-gălbui, steril arheologic, ce suprapune direct, la cca. 1 m ad., lutul galben viu.

M1 (S3), puternic deranjat. Urna (crater cenuşiu lucrat la roată) este spartă *in situ*; unele fragmente din ea au apărut la oarecare distanță, dispersate. În jurul urnei s-au găsit fragmente ceramice lucrate cu mâna, provenind de la un vas de tip clopot, probabil capacul. Oasele calcinate au fost depuse în marea lor majoritate în urnă. La cca. 1 m NE de aglomerarea de fragmente ceramice şi oase calcinate a apărut o a doua aglomerare de oase calcinate, printre care se aflau câteva cioburi din craterul-urnă şi un mic fragment dintr-o perlă de sticlă albastră, trecut prin foc. La S de mormânt, în imediata apropiere a acestuia se afla o tibie umană fără urme de incinerare. Nu cunoaştem relația dintre tibie şi mormânt. După toate aparențele, groapa mormântului era de mari dimensiuni, depăşind în L 1,50 m. Oasele calcinate recoltate cântăreau 831 g şi provin atât din craniu cât şi din scheletul postcranian[3].

M2 (S2). Urna era o cană înaltă lucrată cu mâna, cu gât tronconic şi toartă în bandă cu "mustăți" la bază. Capacul este un fund de vas lucrat cu mâna, probabil tot de la o cană. Oasele calcinate, foarte puține (112 g), provenind doar din scheletul postcranian au fost depuse la fundul vasului. După culoarea albă, arderea oaselor, s-a produs la o temperatură de peste 600^0.

Inventarul s-a găsit deasupra oaselor: cercel din aur ornat în tehnica granulației şi a filigranului, cu o extremitate modelată în forma unui cap de leu şi cealaltă torsionată, ascuțită (piesa reprezintă evident un import din spațiul grecesc); ea este foarte bine păstrată, fără urme de trecere prin foc.

M3 (S2), puternic deranjat, a apărut la 1,10 m NNV de M2, sub forma unei aglomerări de fragmente ceramice şi puține oase calcinate. Se păstrează fragmente ceramice de la trei vase: două borcane lucrate cu mâna, cu butoni-apucătoare cilindrici, respectiv conici şi cu brâu alveolat dispus în ghirlandă şi un al treilea vas, un bol cenuşiu, lucrat la roată. După dispunerea fragmentelor ceramice şi a oaselor calcinate reiese faptul că urna a fost unul dintre cele două borcane lucrate cu mâna.

Inventarul: mărgică din sticlă albastră, puternic deformată de focul rugului.

M4, înhumație, a fost descoperit accidental, de un localnic care extrăgea lut pentru umplutura fundației unei case, la cca. 150 m NE de săpătura noastră. Din schelet am putut recupera oase fragmentate recent din craniu şi din scheletul postcranian. Nu s-au semnalat piese de inventar, astfel că datarea sau apartenența la necropola getică sunt incerte.

În S4, a fost cercetat un bordei medieval, -0,65 -1,10 m. Umplutura neagră a bordeiului contrasta puternic cu pământul galben-cenuşos. Acesta era orientat aproximativ N-S.

Inventarul acestui bordei se compune din oase de animale, un cârlig de undiță din fier şi fragmente ceramice medievale lucrate la roată dar şi la mână, provenind de la borcane cu buza evazată, cu decor în val sau cu striuri orizontale paralele.

Săpăturile din campania 2007 au confirmat ipoteza organizării necropolei getice de la Zimnicea sub forma unor nuclee - "cuiburi" de morminte, separate între ele prin spații mai puțin sau deloc folosite pentru înmormântări. În cazul nostru, S1 a străbătut o zonă de peste 50 m lungime lipsită de morminte, în timp ce S2 şi S3, amplasate pe o uşoară ridicătură a terenului (tumul aplatizat?) au dus la identificarea unei clare grupări de morminte (3+?). Această grupare va trebui cercetată exhaustiv în campania viitoare. În ansamblu, însă, strategia cercetării va trebui să țină seama de gradul de risc ce rezultă din activitățile umane pentru fiecare porțiune din suprafața necropolei. Pentru ca impactul negativ, ireversibil, al locuirii actuale să fie redus sau chiar total eliminat, este însă necesară acțiunea hotărâtă a autorităților locale (Primăria Zimnicea, Poliția comunitară) şi județene, care au, după lege, obligația de a interzice - până la încheierea săpăturilor - orice noi construcții, amenajări şi activități ce deranjează depunerile arheologice. În paralel, aceleaşi autorități au datoria de a facilita, în primul rând sub aspect financiar şi logistic, implementarea unui vast proiect de cercetare arheologică dedicat marii aşezări şi necropolei getice de la Zimnicea.

Note:

1. Cercetare de teren Bolliac în 1871, urmată de săpături în 1872-1873. Tot în sec. XIX aici au mai săpat D. Papazoglu şi D. Butculescu (1885). Adevărate săpături sistematice, folosind metode ştiințifice moderne, au fost organizate abia după cel de-al II-lea Război mondial, sub conducerea lui Ion Nestor (1948-1949) şi apoi a elevei şi colaboratoarei sale Alexandrina D. Alexandrescu (1967-1974).
2. A. D. Alexandrescu. Dacia NS 24, 1980, p. 19-126.
3. Analiza antropologică preliminară a oaselor a fost făcută de către Cristina Muja.

Bibliografie:

C. Bolliac, *Trompeta Carpaților*, 1010, 1872, 1137, 1874.
I. Nestor, Studii *2*, 1949, 1, p. 121; *idem,* SCIV 1, 1950, 1, p. 93 şi urm.
A. D. Alexandrescu, *La nécropole géte de Zimnicea*, Dacia NS 24, 1980, p. 19-126.

PROIECTE

Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos

Radian Romus Andreescu (MNIR)

Programul „Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos" a debutat în anul 2001, când, beneficiind de experienţa dobândită în timpul desfăşurării proiectului româno-britanic de cercetare a locuirii neo-eneolitice de pe Valea Teleormanului, *Southern Romania Archaeological Project,* au început cercetările pe Valea Mostiştei, în cadrul unui proiect numit *Dinamica locuirilor neo-eneolitice de pe Valea Mostiştei.* Anul următor cercetările au fost extinse în nordul Munteniei printr-o nouă componentă a programului, proiectul *Cercetarea locuirii neo-eneolitice de pe Valea Teleajenului.* Anul 2006 a însemnat extinderea programului prin apariţia a două noi proiecte, *Valea Oltului în epoca neo-eneolitică* şi *Interferenţe culturale în nord-estul Munteniei în epoca neo-eneolitică.* În acest fel se reuneau eforturile materiale şi umane ale mai multor instituţii în vederea efectuării unei cercetării la standarde ridicate.

La nivel instituţional programul reuneşte mai multe muzee, Muzeul Naţional de Istorie a României, Muzeul Judeţean Buzău, Muzeul Dunării de Jos, Călăraşi, Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Muzeul Romanaţiului, Caracal, Muzeul Judeţean Teleorman. Aceste instituţii au format un consorţiu al cărui obiectiv este concertarea eforturilor umane şi materiale în vederea eficientizării activităţii de cercetare. Punctual, pe valea Teleormanului, la acest program participă şi Şcoala de Istorie şi Arheologie a Universităţii din Cardiff, U.K.

Obiectivul principal îl constituie studierea fenomene culturale în sudul României în mileniile VII-IV a.Chr. şi integrarea lor în contextul mai larg al neo-eneoliticului european.

Programul de cercetare cu un caracter pluridisciplinar se concentrează atât asupra comunităţilor umane şi a mediului natural, cât şi asupra specificului regional şi micro-zonal al civilizaţiei neo-eneolitice.

Rezultatele obţinute până în acest moment dovedesc eficienţa unirii eforturilor pentru realizarea unei cercetării ştiinţifice de calitate. Astfel, rezultatele cercetărilor de pe Valea Teleormanului au fost cuprinse în două rapoarte preliminare apărute sub egida Universităţii din Cardiff, au fost subiectul unor comunicării ştiinţifice ţinute la, Cardiff, Leeds, Liege, Stanford, Bucureşti, Alexandria precum şi subiectul articolelor apărute în publicaţii de specialitate din ţară şi străinătate, cum ar fi *Antiquity, SCIVA, Journal of Quaternary Science*. Proiectul a avut primul web-site din România dedicat unor cercetări arheologice realizat de specialiştii de la Universitatea din Cardiff (http://www.srap.cardiff.ac.uk). Rezultatele cercetărilor din toate cele trei locaţii, Valea Telormanului, Valea Mostiştei şi Valea Teleajănului, au făcut obiectul unor simpozioane şi workshopuri desfăşurate la Alexandria, Călăraşi, Ploieşti şi Buzău şi au fost vernisate expoziţii cu aceste rezultate la Bucureşti, Alexandria, Călăraşi.

De remarcat complexele analize care s-au efectuat şi se efectuează în cadrul acestui program în ţară şi în laboratoare din Olanda şi Marea Britanie. Astfel în premieră au fost făcute analize ale reziduurilor organice de pa fragmentele ceramice descoperite în aşezarea de la Măgura. Programul dispune de o serie de date C14 care aduc preţioase lămuriri referitoare la evoluţia neoliticul timpuriu şi dezvoltat în Valea Dunării.

Campania 2007 s-a desfăşurat în următoarele locaţii, în cadrul proiectelor:

1.*Cercetarea locuirii neo-eneolitice de pe Valea Teleormanului (Southern Romania Archaeological Project)*, colaborare între MNIR, Muzeul Judeţean Teleorman, Universitatea din Cardiff, Universitatea din Leyden

Valea Teleormanului (zona Măgura-Vităneşti)

Cercetările s-au desfăşurat în zona Vităneşti-Măgura, pe Valea Teleormanului, concentrându-se asupra siturilor din punctele „Măgurice" şi „Buduiasca". În această zonă, cercetările din ultimii ani au dus la descoperirea unei intense locuirii aparţinând epocii neo-eneolitice.

Obiectivul campaniei 2007 de la Măgura a fost continuarea cercetărilor în aşezarea din neoliticul timpuriu descoperită în campania precedentă. Aici, în punctul numit „Boldul lui Moş Ivănuş", încă din anul 2004 fuseseră făcute o serie de sondaje cu ajutorul unei carotiere, fiind descoperite urme de locuire neolitică. Locuirea este plasată pe terasa joasă care coboară în lunca Teleormanului.

Au fost identificate 9 complexe neolitice timpurii un complex din neoliticul dezvoltat şi trei gropi medievale târzii.

În general aceste complexe au fost probabil utilizate pentru depozitarea resturilor menajere. Nu au fost întâlnite elemente (urme de gropi, vetre), care să pledeze în favoarea considerării acestor complexe ca fiind locuinţe. Materialele arheologice erau prezente sub forma unor aglomerări de fragmente ceramice, oase de animale, valve de scoici, pietre, unelte de os şi silex, aflate în proporţii variabile, ce se concentrau cu precădere în partea inferioară a gropilor. A fost semnalată şi prezenţa oaselor umane, disparate, în contexte nefunerare.

Cercetările din această campanie au confirmat existenţa, pentru prima dată în Muntenia, a unei locuiri aparţinând începutului neoliticului timpuriu. Din punct de vedere arheologic, acest orizont este cunoscut sub numele de grupul cultural Gura-Baciului – Cârcea. Descoperiri similare sunt cunoscute în Oltenia la Cârcea „Hanuri", Gradinile, Şimnic, Studina, Verbiţa, Vlădila.

În *tell*-ul gumelniţean de la Vităneşti a continuat decopertarea primului nivel de locuire din partea de vest a aşezării. A fost cercetată o suprafaţa semnificativă de aproximativ 300 m^2. Din păcate vestigiile primului nivel sunt puternic deranjate de intervenţii ulterioare. Astfel, deşi au fost descoperite resturile a trei locuinţe, incendiate sau parţial

incendiate, au putut fi făcute destul de puţine observaţii asupra caracteristicilor acestor locuinţe datorită acestor perturbaţii majore. Ca şi în campaniile precedente săpăturile au scos la lumină un bogat material arheologic constând în ceramică, unelte din silex, os, corn, cupru, plastică antropomorfă şi zoomorfă. Cu totul deosebită este o statuetă antropozoomorfă reprezentând un om-pasăre. Au mai fost descoperite un număr de 10 greutăţi din lut nears, dintre care două decorate cu motive antropomorfe. Anul acesta cu sprijinul nemijlocit al Primăriei din Vităneşti a fost construită o baze arheologice alături de tell. De asemenea a fost realizat un drum de acces direct la aşezarea

2. *Dinamica locuirii neo-eneolitice pe valea Mostiştei*, colaborare MNIR cu Muzeul Dunării de Jos Călăraşi

Valea Mostiştei (zona Sultana-Mânăstirea), jud Călăraşi

Au continuat cercetările în secţiunea de 22 x 6 deschisă anul trecut pe axul scurt al *tell*-ului, la cca. 2 m de marginea terasei, din cauza pericolului prăbuşirii părţii de nord-vest a aşezării în apele lezerului Mostiştei.

Au fost identificate vechile secţiuni săpate în anii '70-'80 care au afectat în general partea superioară a nivelului cultural. Au continuat cercetările la locuinţa L5, descoperită în anul 2005. S-a continuat demontarea nivelului de distrugere a locuinţei constând din bucăţi masive de chirpici, provenite de la pereţi, unele dintre acestea având mai multe lipituri şi urme de pictură. Au fost descoperite 16 piese de os-corn, numeroase piese de silex (mai ales aşchii de debitaj), scoici şi resturi de micromamifere. Tot în acelaşi nivel fost descoperită o statuetă antropomorfă feminină. În partea inferioară a nivelului de distrugere şi pe podeaua locuinţei au fost descoperite 15 vase întregi sau reîntregibile.

A fost identificat peretele exterior surprins în elevaţie pe o lungime de aprox. 2,50m, construit în tehnica ceamurului. Aceiaşi tehnică a fost folosită şi pentru peretele de compartimentare a celor două camere ale locuinţei

O structură rectangulară, gen poliţă. a fost descoperită prăbuşită pe podea. Avea o formă trapezoidală, cu suprafaţa exterioară făţuită, prezentând mai multe refaceri succesive

În campania 2007 au continuat cercetările în perimetrul necropolei gumelniţene. aflată pe terasa înaltă a Mostiştei, la cca. 200 m vest de aşezarea de tip *tell*. Au fost cercetate 7 morminte gumelniţene, ce conţineau indivizi depuşi în poziţie chircită, lateral stânga. Inventarul funerar consta în vase ceramice şi piese litice.

3.*Cercetarea locuirilor preistorice de pe Valea Teleajenului*, colaborare MNIR cu Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova

Valea Vărbilăului (zona Mălăieştii de Jos-Dumbrăveşti)

Obiectivele au fost: cercetarea sistematică a locuinţelor şi a zonelor exterioare pentru completarea planului general al aşezării; deschiderea unor noi suprafeţe pentru cercetare limitelor de sud şi est ale aşezării.

Au fost descoperite resturile unei locuinţe incendiate de forma rectangulară, la adâncimea de –0,30/-0,55 m faţă de nivelul actual al solului. Locuinţa era orientată pe direcţia NV – SE, având o lungime de cca. 7 m şi o lăţime de cca. 4 m. şi pare să fi avut două camere. A fost identificată pe mici porţiuni podeaua de lut a locuinţei, alături de o structură puternic arsă ce poate proveni de la o vatra Inventarul arheologice este deosebit de bogat, mai ales vase ceramice întregi sau întregibile, precum şi unelte din silex..

Într-un vas de tip *askos* a fost descoperit un fragment de statuetă antropomorfă platâ din os. Câteva lame de silex se aflau intr-un vas în timp ce în altul au fost descoperite mai multe astragale de porc în curs de prelucrare. Materialul ceramic este bogat şi variat ca forme şi decor. În locuinţă a fost descoperită şi o pintaderă.

4.Interferenţe culturale în nord-estul Munteniei în epoca neo-eneolitică, colaborare MNIR cu Muzeul Judeţean Buzău.

Valea Râmnicului-Sărat (zona Podgoria-Coţatcu), jud. Buzău

Situl eneolitic de la Coţatcu, comuna Podgoria, este situat într-o zonă de dealuri, pe partea dreaptă a terasei medii a pârâului Coţatcu. Aşezarea a fost supusă unei puternice eroziuni, astăzi păstrându-se mai puţin de jumătate din ea.

Obiectivul principal l-a constituit continuarea cercetării în suprafaţa P 1 în vederea obţinerii unui profil stratigrafic al părţii de NV a aşezării. S-au obţinut două secvenţe stratigrafice care au permis identificarea mai multor niveluri de locuire.

În prima secvenţă au fost identificate resturile a două locuinţe incendiate.

În a doua secvenţă stratigrafică au fost descoperite câteva complexe. Unul dintre ele este format din mai multe pietre de râu, de diferite dimensiuni ce par a fi rezultatul unei amenajări Astfel în caroul 1, pietre de dimensiuni mici şi mijlocii sunt aşezate pe acelaşi nivel într-o amenajare ce se constituie într-un fel de pavaj. Au fost identificate resturile unei locuinţe incendiate care pare să fi avut podeaua din bârne de lut. Inventarul arheologic este bogat şi variat. Se remarcă numărul mare de vase de dimensiuni mici sau medii decorate cu caneluri şi brâuri. Unele dintre ele, lustruite, prezentau pictură cu grafit sau roşu crud, atât la exterior cât şi la interior. Au mai fost descoperite câteva fragmente cucuteniene pictate, o pintaderă, mai multe fragmente de statuete antropomorfe.

5. Valea Oltului în epoca neo-eneolitică, colaborare MNIR cu Muzeul Romanaţiului, Caracal

Valea Oltului (zona Vlădila-Grădinile), jud. Olt

Aşezarea de la Grădinile reprezintă un punct de referinţă în ceea ce priveşte debuturile procesului de neolitizare a teritoriilor de la nord de Dunăre. Primele cercetări efectuate în anii 1977-1979 au plasat situl în perioada de început a neoliticului , aspectul cultural Gura Baciului- Cârcea. Ulterior a fost stabilit chiar un aspect cultural, specific Olteniei, numit Cârcea-Grădinile.

Situl este plasat pe malul pârâului Grădinile, punctual La Islaz- Plăviceanca, la 150 m de drumul naţional Caracal-Corabia.

Obiectivul principal l-a constituit stabilirea stratigrafiei aşezării aparţinând neoliticului timpuriu. În acest scop au fost făcute mai multe sondaje în apropierea zonei în care au fost făcute cercetări în anii 70.

Au fost descoperite câteva complexe aparţinând neoliticului timpuriu, în general mici gropi sau alveolări cu un material relativ sărac. Un singur complex, S2, cercetat parţial, a livrat o cantitate mai mare de ceramică, inclusiv câteva cioburi pictate, unul cu negru pe fond roşu, altele par a fi fost pictate cu alb (motivele nu s-au păstrat). În acelaşi complex a fost descoperită un fragment dintr-o spatulă de os.

Rezultatele campaniei anului 2007 au confirmat eficienţa cercetării în cadrul unui program pluridisciplinar.

Extinderea programului în două noi locaţii au îmbogăţit considerabil cantitatea şi calitatea informaţiilor despre epoca neolitică din nord-estul Munteniei şi estul Olteniei. Noile proiecte sunt strâns legate de mai vechile proiecte de pe valea Teleormanului şi a Teleajenului. Astfel cercetările de la Grădinile-Vlădila vin să completeze datele inedite obţinute în

ultimele două campanii la Măgura, valea Teleormanului. Aici a fost documentat pentru prima dată în Muntenia, debutul procesului de neolitizare, prezent până acum numai în Oltenia. Aceste informaţii vin să se adauge celor extrem de importante despre neoliticul dezvoltat şi despre legăturile cu sudul Dunării documentate în acest sit în campaniile precedente.

Cercetărilor de pe valea Teleajenului li s-au adăugat cele de la Coţatcu, ambele locuiri cu un specific deosebit, fiind plasate în zona de dealuri. De altfel situl de la Mălăieştii de Jos este foarte important şi sub aspectul materialului arheologic, aici fiind descoperite numeroase vase întregi sau întregibile care se vor constitui într-o adevărată colecţie de referinţă despre ceea ce numim aspectul cultural Stoicani-Aldeni. Cercetările din zona de dealuri a Munteniei, (jud. Prahova şi Buzău) vor aduce informaţii preţioase despre contactele dintre cele două mari civilizaţii eneolitice, Cucuteni şi Gumelniţa.

O componentă importantă a programului o constituie cercetarea aşezărilor de tip tell materializată prin lucrările din siturile de la Sultana Malu-Roşu şi Vităneşti-Măgurice.

Cercetările din tell-ul de la Sultana-Malu Roşu sunt în continuare orientate spre salvarea părţii de nord-est a aşezării care este erodată de apele lacului Iezerul Mostiştei. Noile cercetări au scos la lumină alte elemente, complexe şi materiale arheologice, care confirmă faptul ca situl este unul dintre cele mai bogate si interesante situri din eneoliticului european. Cercetare acestui sit este completată prin descoperirea unei necropole plasată la circa 200 m vest de aşezare, pe terasa înaltă a Iezerului Mostiştea.

În aşezarea de tip tell de la Vităneşti-Măgurice au continuat lucrările pentru scoaterea la lumină a ultimului nivel de locuire, Gumelniţa B1.

Ca şi în campaniile precedente rezultatele obţinute în anul 2007 de programul „Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos" au adus date importante despre evoluţia societăţii neo-neolitice din sudul României.

Bibliografie:

R. Andreescu, A. Frînculeasa, A. Paveleţ, T. Nica, I. Torcică, *Consideraţii preliminare asupra aşezării eneolitice de la Mălăieştii de Jos (jud. Prahova),* Mousaios 11, Buzău, 2006, p. 9-33.

Radian-Romus Andreescu, *Valea Teleormanului. Mediul şi comunităţile umane în mil. V a. Chr.*, Cultură şi civilizaţie la Dunărea de Jos 22, Călăraşi 2005, p.141-150.

Radian Romus Andreescu, Pavel Mirea, Ştefan Apope, *Cultura Gumelniţa în vestul Munteniei. Aşezarea de la Vităneşti, Jud. Teleorman*, Cercetări arheologice 12, Bucureşti, p. 71-87.

E. Comşa, V. Georgescu, *Aşezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieştii de Sus (jud. Prahova*), SCIV, 34, 4, P. 334-339.

Douglass Bailey, Radian Andreescu, Steve Mills, Steve Trick, (ed) *Southern Romanian Archaeological Project. Second Preliminary Report, 1999-2000*, Cardiff Studies in Archaeology, Cardiff June 2001.

DW Bailey, R. Andreescu, A.J. Howard, M.G. Macklin & S. Mills, *Alluvial Landscape in temperate Balkan Neolithic: transition to tells*, Antiquity 76, 2002, p. 349-355.

I.T. Dragomir, *Eneoliticul din sud-estul României. Aspectul cultural Stoicani-Aldeni,* Bucureşti, 1963.

C. Isăcescu, *Staţiunea eneolitică de la Sultana com. Mînăstirea,* Documente recent descoperite şi informaţii arheologice, Bucureşti, 1984, p. 11-20; *Săpăturile de salvare de la Sultana, com. Mînăstirea, jud. Călăraşi*, Cercetări Arheologice 7, 1984, p. 27-42.

Laurens Thissen, *The role of pottery in agropastoralist communities in early Neolithic Southern Romania*, în (Un)settling the neolithic (I), Cardiff, 2005, p.71-78

Marin Nica, *Grădinile*, *O nouă aşezare a neoliticului timpuriu în sud-estul* Olteniei, în Arhivele.Olteniei, 1, 1981.

M. Nica, *Unitate şi diversitate în culturile neolitice de la Dunărea de Jos*, Pontica 30, 1997, p.105-116.

D. Şerbănescu, G Trohani, *Cercetări arheologice pe valea Mostiştei,* Ilfov, file de istorie, Bucureşti, 1978, p. 17-42.

PLANŞE

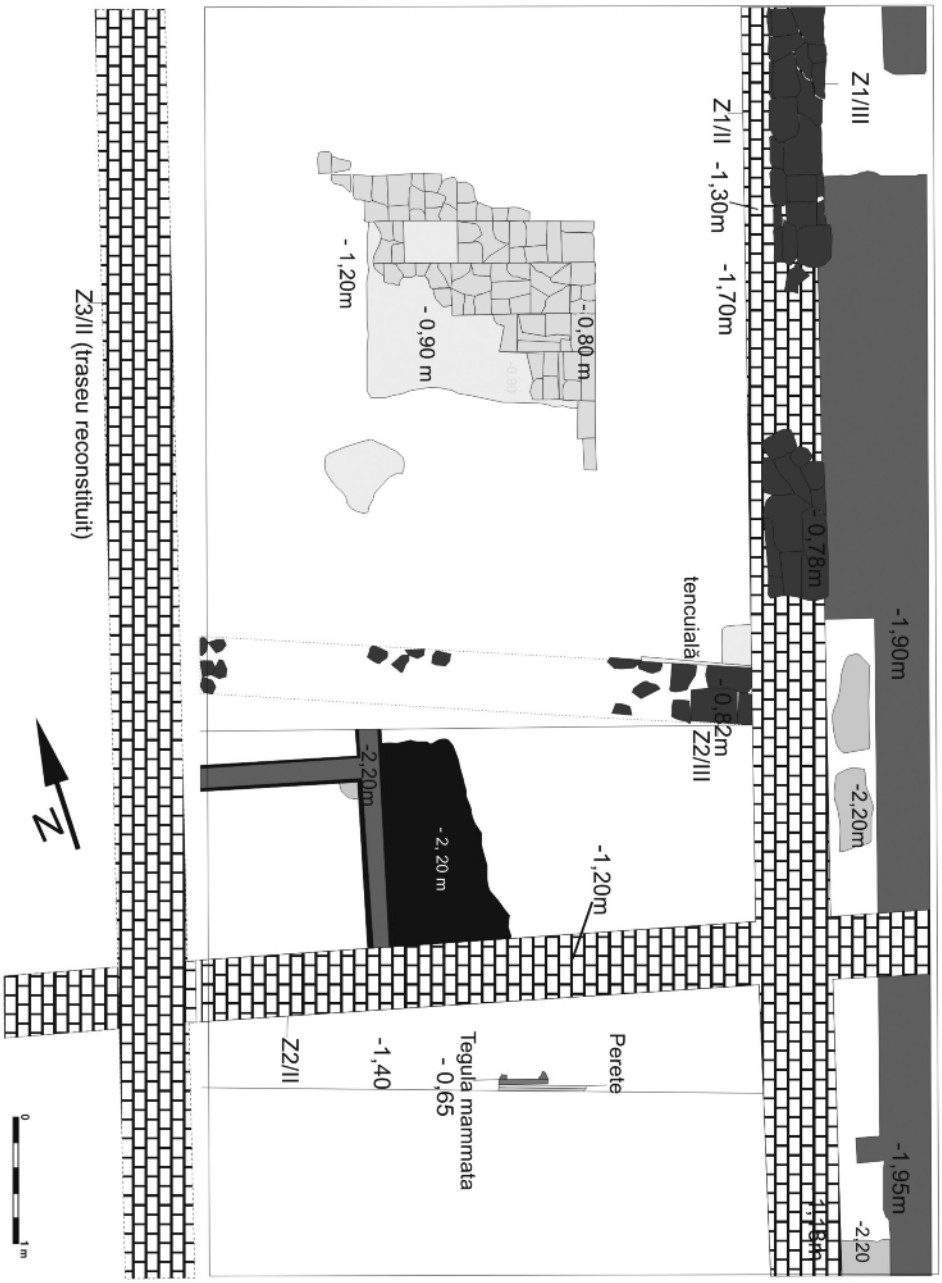
1. Adamclisi, com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]
Punct: Cetate

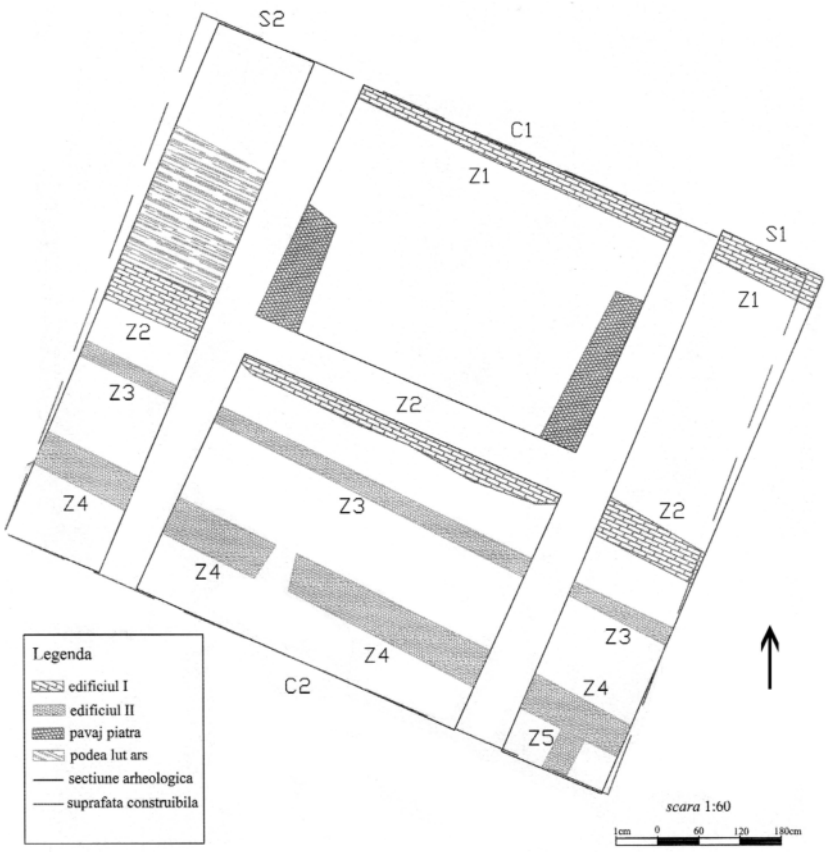
1. Adamclisi, com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]
Punct: Cetate

Plan S1

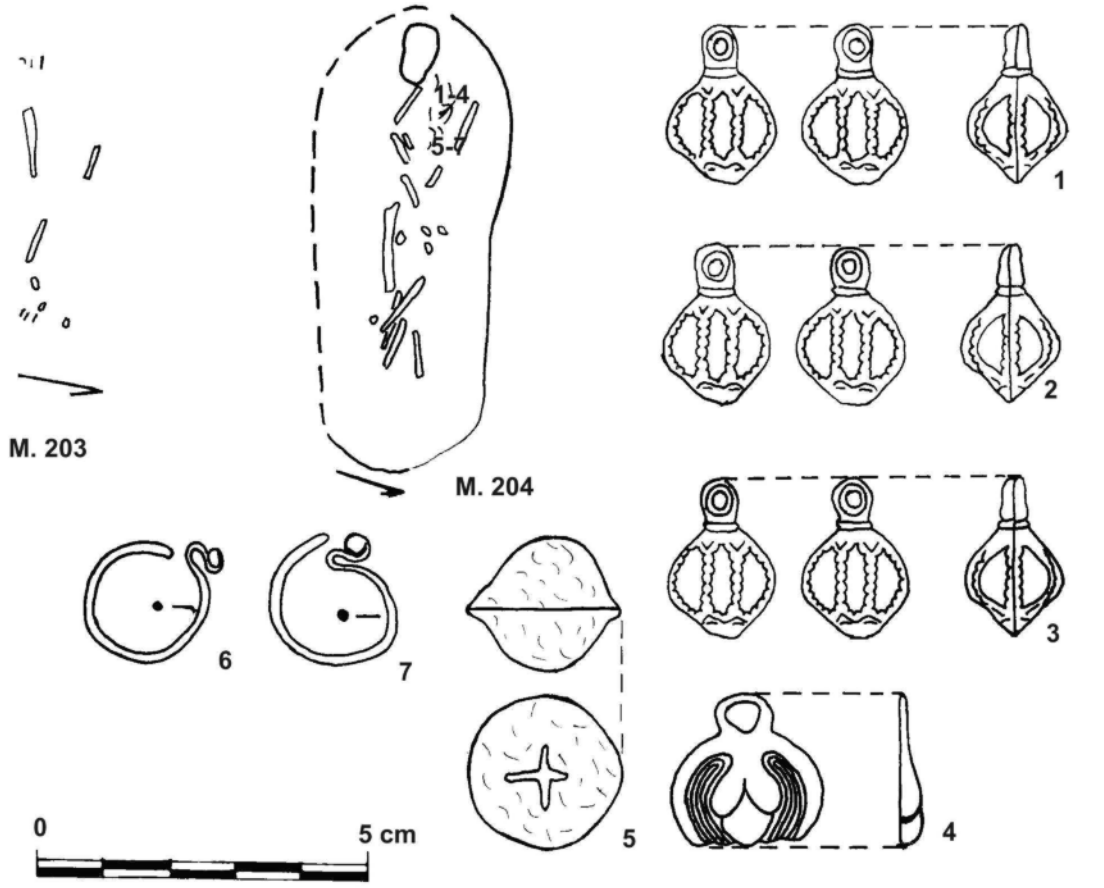
LEGENDA

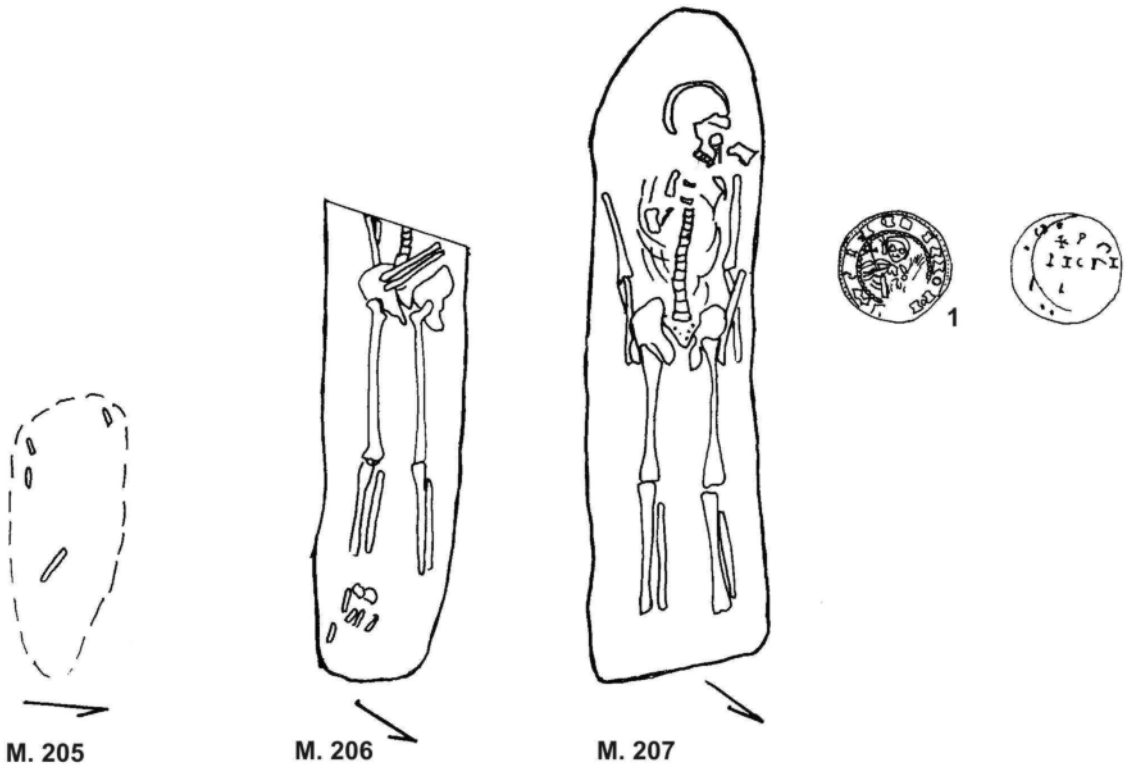
- Clădirea A - faza I (început de sec. II - mijloc de sec. II p.Chr.)
- Porțiuni din amenajarea cu mortar a podelei din faza I
- Strat de arsură
- Clădirea B - faza II (mij de sec II - sf de sec. II p.Chr.) - fundațiile zidurilor
- Clădirea C - faza III (sf de secol II - sec III) - elevații
- Paviment de cărămizi aparținând edificiului C
- Strat de mortar (amenajarea pavimentului de cărămizi)

3. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum] Punct: Str. Gemenilor, FN (proprietatea Vasile Cătălin Dragoş)
5. Alba Iulia, jud. Alba Punct: Str. Izvor (proprietăţile Dorin Cojocaru şi Daniel Martini)

6. Alba Iulia, jud. Alba
Punct: str. Brînduşei

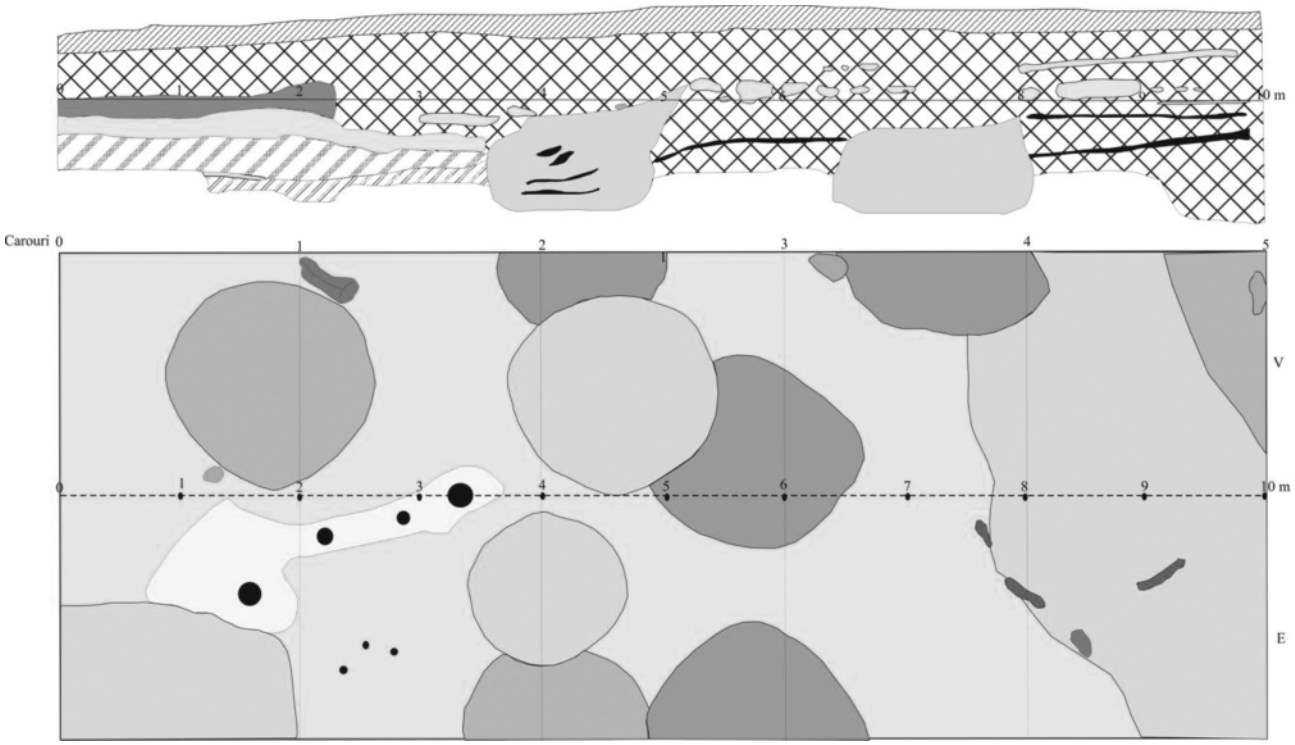
Locuința L_1 (zidurile de N şi de V).

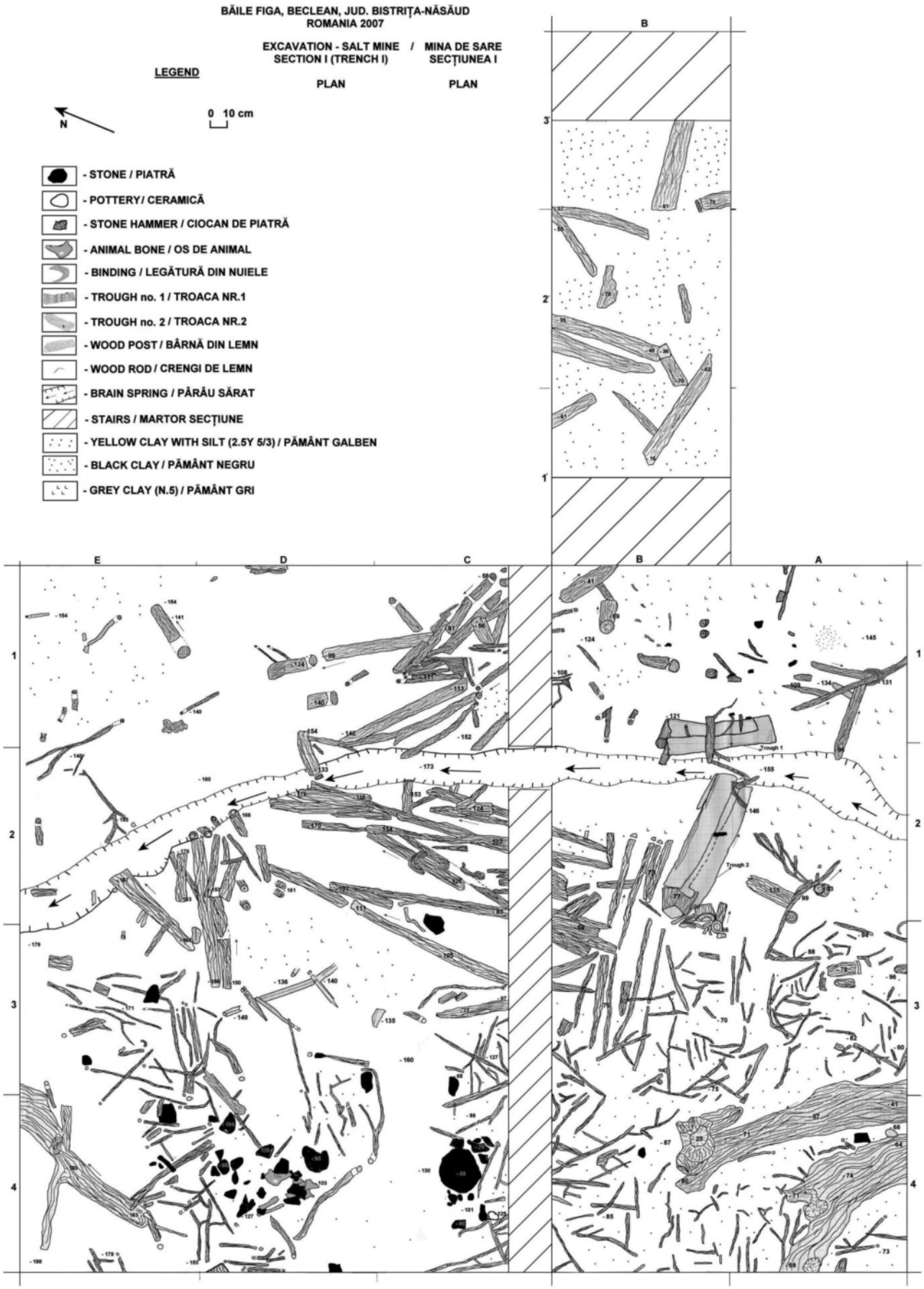
Locuința L_1 (SA,c.12-13 - 19-20)

13. Albeşti, com. Albeşti, jud. Constanţa.
Punct: Cetate

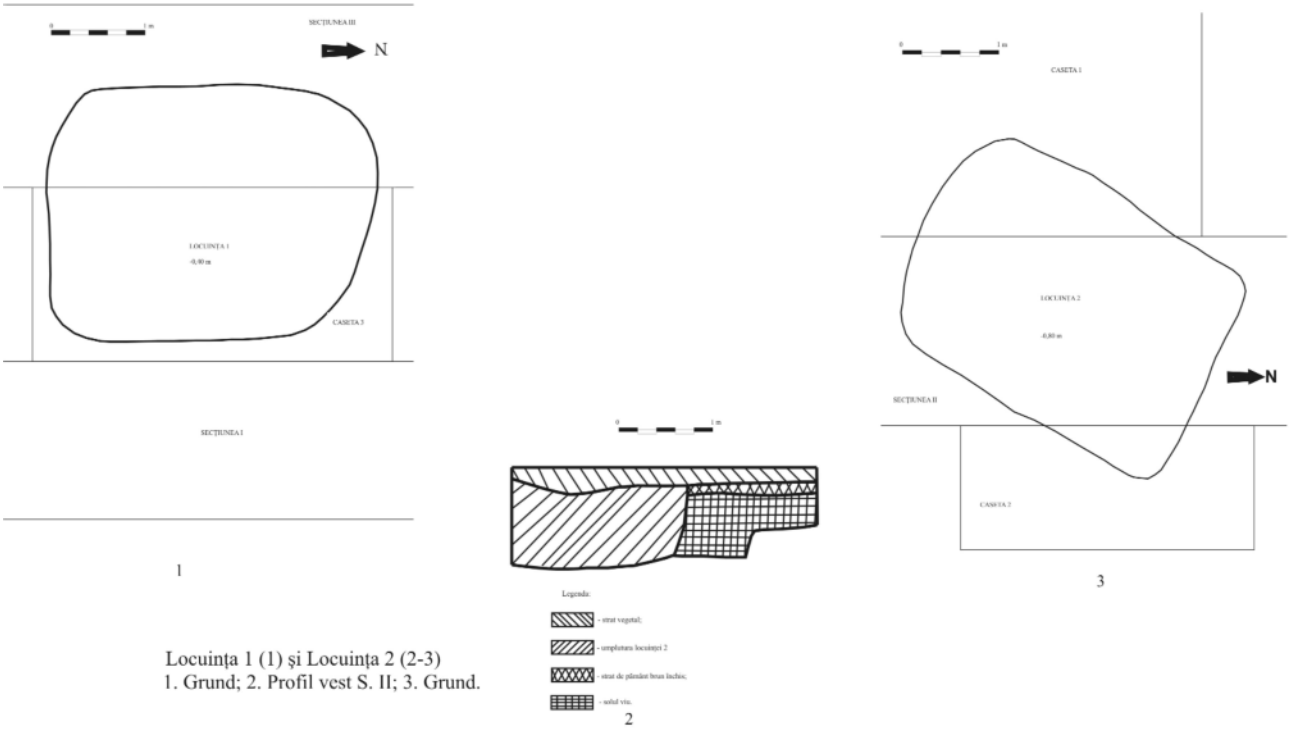
14. Armăşeni, com. Ciucsângeorgiu, jud. Harghita Punct: Biserica romano-catolică
16. Babadag, jud. Tulcea Punct: Cetăţuie

17. Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud
Punct: Băile Figa

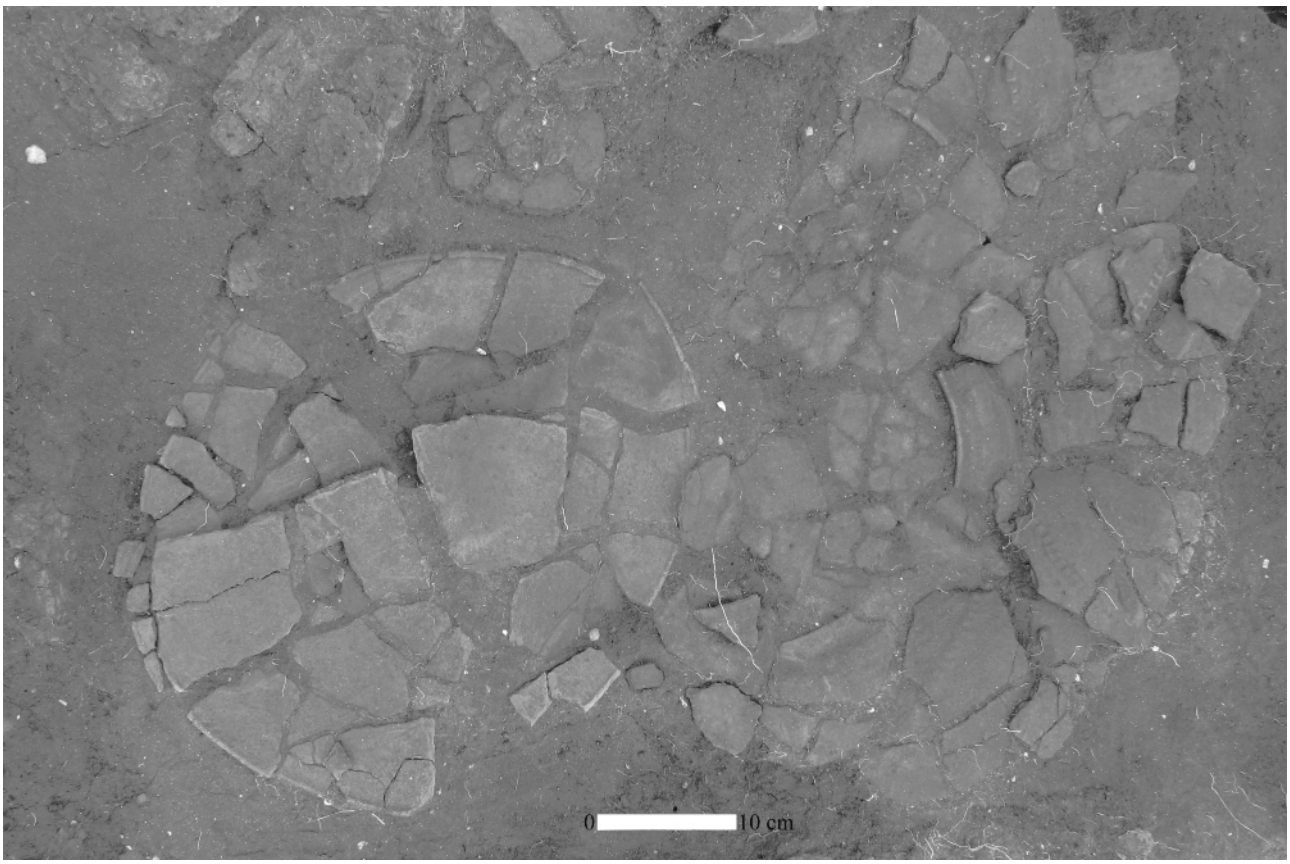
COM. BRĂNEŞTI, JUD. ILFOV, "LA ŞANŢURI", 2007
STRADA OLTULUI, f. n.

Locuinţa 1 (1) şi Locuinţa 2 (2-3)
1. Grund; 2. Profil vest S. II; 3. Grund.

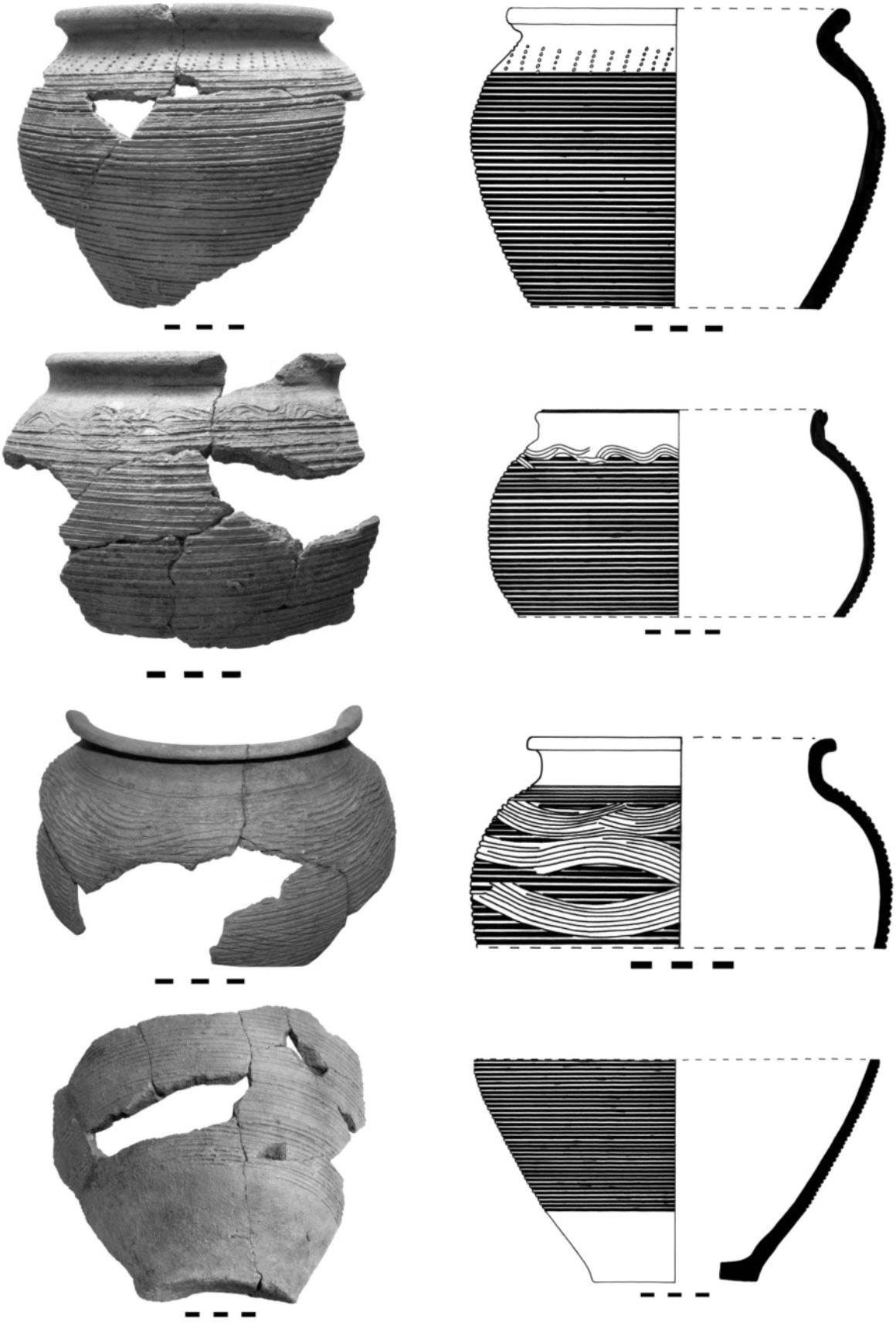
19. Brăduţ, com. Brăduţ, jud. Covasna Punct: Dealul Rotund, Muntele de Piatră
20. Brăneşti, com. Brăneşti, jud. Ilfov Punct: La Şanţuri, str. Oltului f.n.

21. Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu
Punct: La Pod, Pădure

"Băneasa-La stejar", 2007
Str. Gheorghe Ionescu-Sisești, nr. 215, sector 1, București

Ceramică nisipoasă din secolele X-XI, descoperită în locuința 1.

Centrul istoric Bucureşti 2007
str. Lipscani
- hanul Greci -

26. Bucureşti
Punct: Centrul istoric, str. Lipscani, sectorul dintre str. Eugeniu Carada şi str. Smârdan

a. Str. Franceză, vedere generală dinspre Calea Victoriei, se remarcă traseu zid Z1

b. Str. Franceză, vedere generală dinspre biserica “Sf. Dumitru”, traseu zid Z11

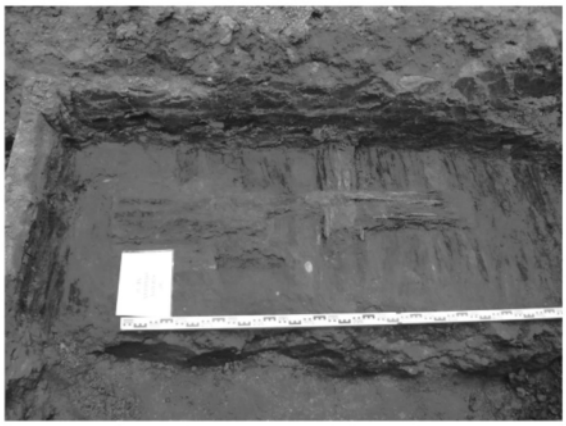
Centrul istoric Bucureşti 2007
str. Smârdan
- sectorul dintre str. Şelari şi str. Lipscani -

1

2

3

4

5

6

1 - 2 canalizări (1 Smârdan nr. 30, 2 Smârdan nr. 41);
3 strada de lemn (Smârdan nr. 41); 4 - 5 casa 1 (Smârdan nr. 41);
6 fundaţiile 1 - 2 (Smârdan nr. 39)

28. Bucureşti Punct: Centrul istoric, str. Smârdan, sectorul între str. Şelari şi str. Lipscani

Centrul istoric Bucureşti 2007
str. Lipscani - Casa 2

1

2

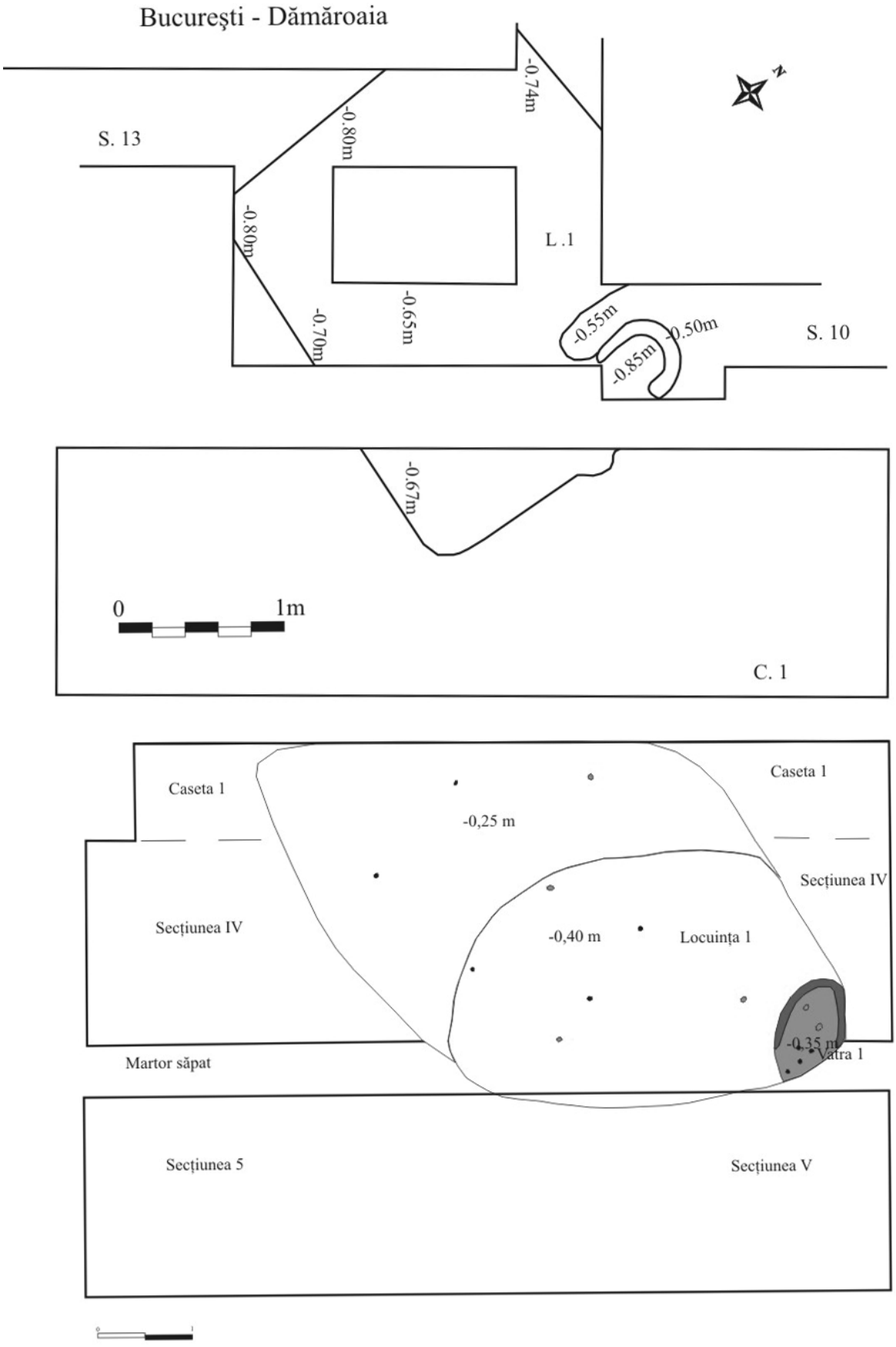

3

4

camera 1; 1 vedere de ansamblu; 2 lăcaşurile treptelor;
camera 2: 3 vedere de ansamblu; 4 bolta de trecere dinspre camera 2 spre camera 1

Aleea Scroviştea, nr. 90: L. 1 (sec. VI - VII p. Chr.) - 1 grund;
str. Neajlovului, nr. 59-63: L. 1 (sec. VI - VII p. Chr.) - 2 grund

Incaperile C14, C11, C9 (foto sus);
Incaperea C14 si sectorul de bordeie medieval timpurii(foto jos)

32. Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa [Capidava]
Punct: Cetate

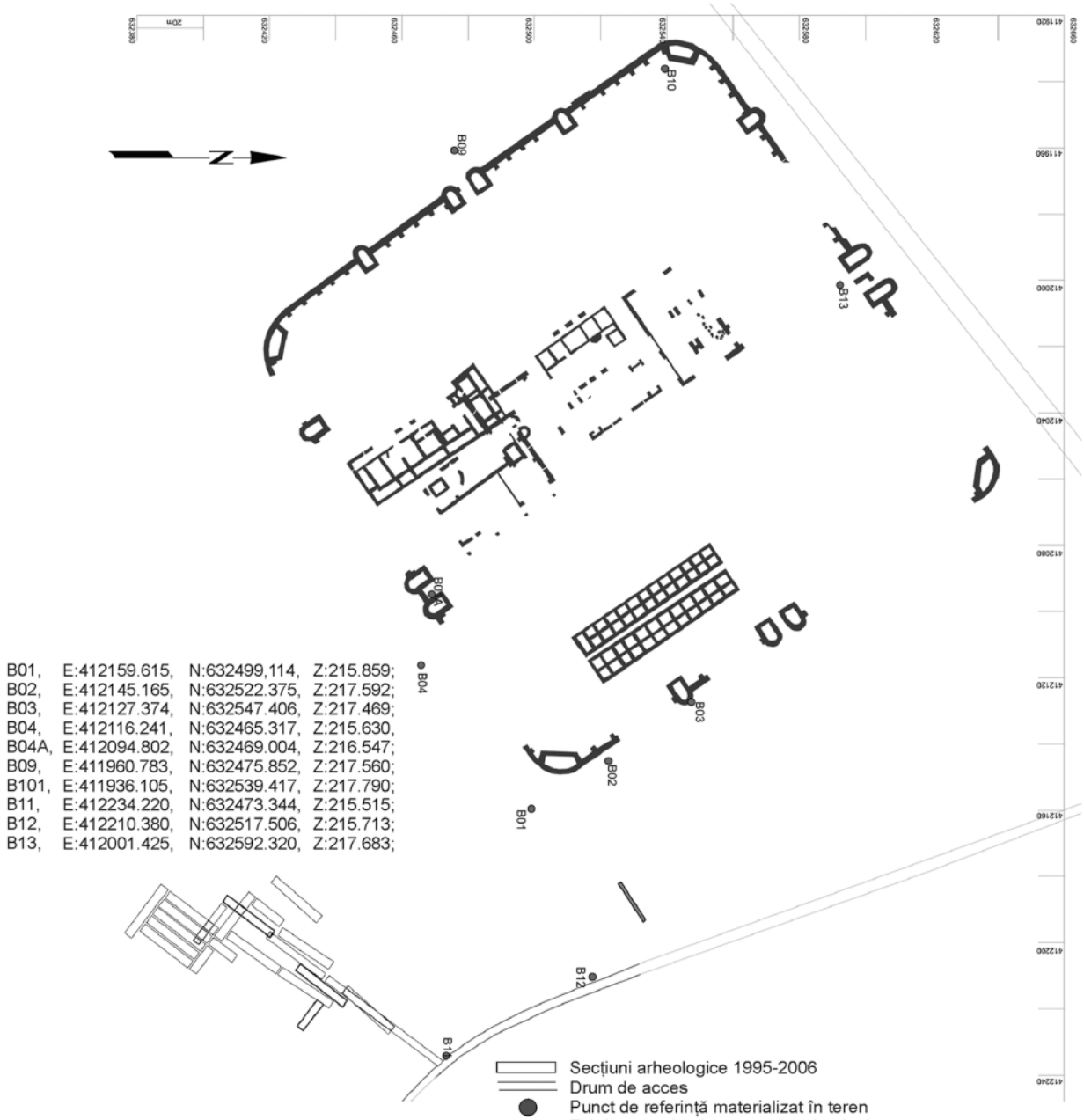

Cercetări de suprafață în teritoriul Capidavei 2007.
Mormânt în cistă cercetat în anii 70.

32. Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa [Capidava]

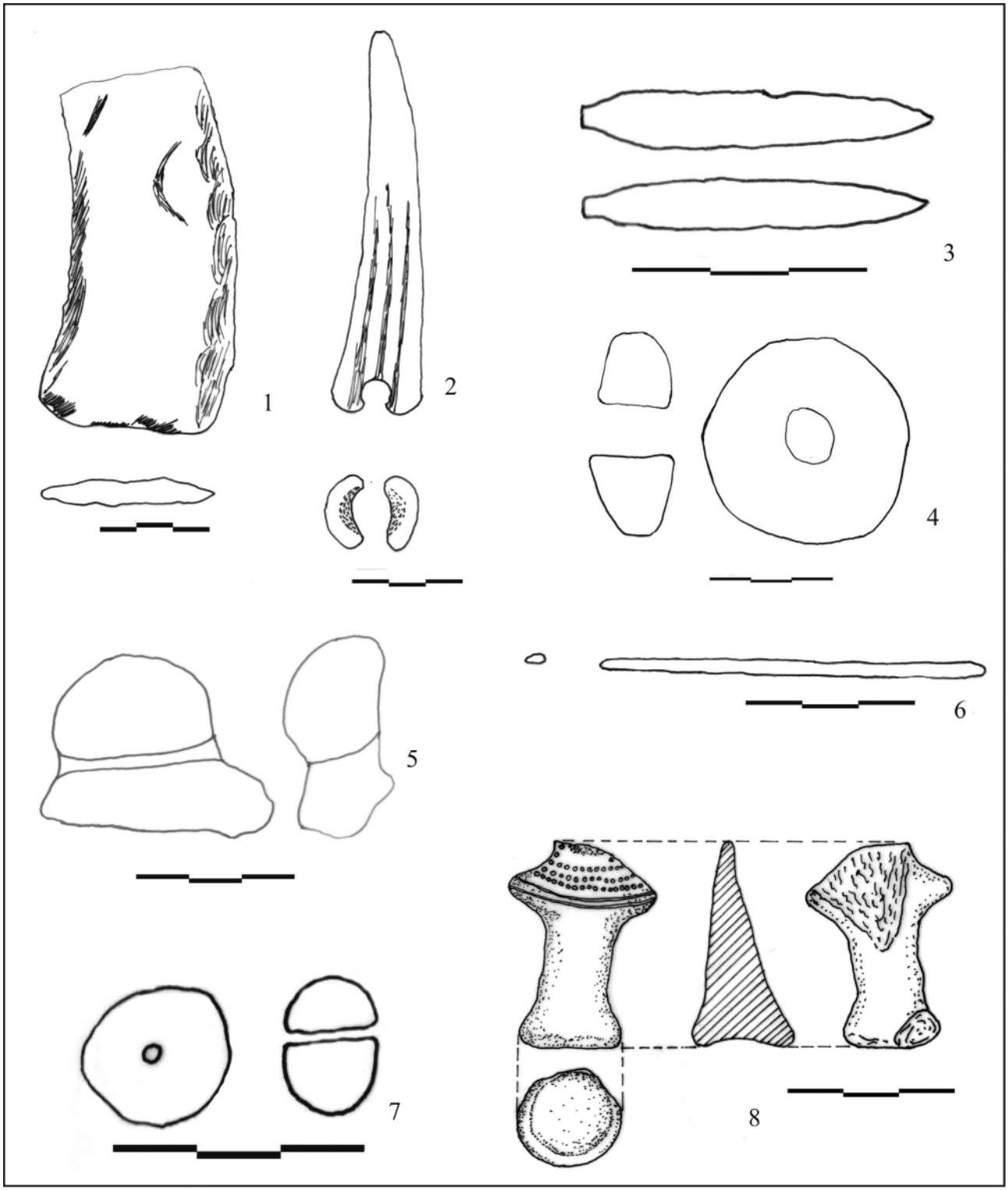
Situl arheologic Castrul roman Căşei, jud. Cluj

PLANUL GENERAL al zonei de interes arheologic realizat cu suport topografic
Februarie 2007

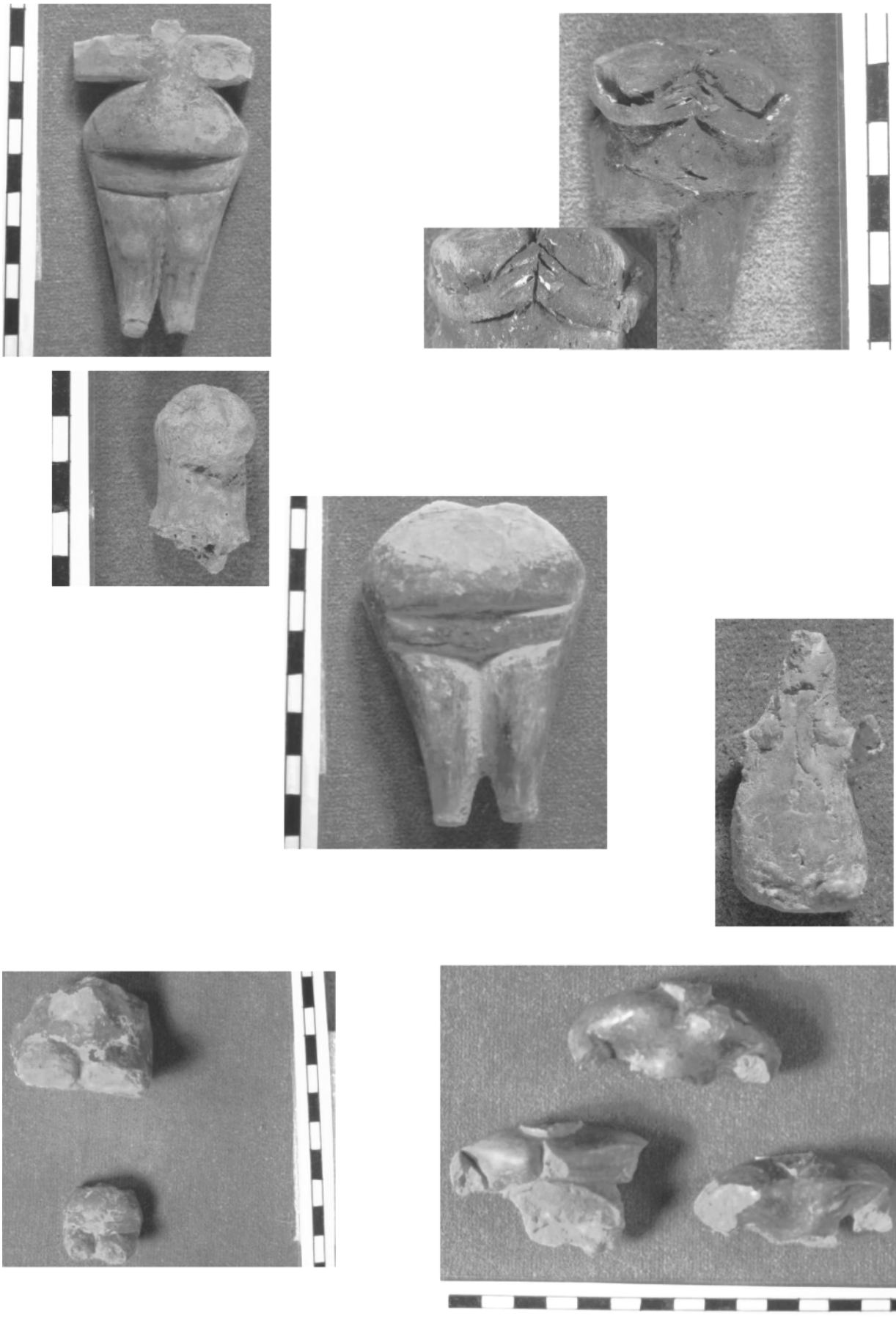

Nr. planşă	1	Cantitate	8,6 ha	Art. Nr./Referinţă Data: februarie 2007	
Desenat		**Aprobat**	**Verificat**		
Maria Duţescu		Ing. D. Dumitraşcu	Ing. D. Dumitraşcu	**S. C. Digital Domain S.R.L.**	
FUNCŢIA	**NUMELE**	**SEMNĂTURA**	**FUNCŢIA**	**NUMELE**	**SEMNĂTURA**
Ridicat teren	D. Dumitrescu		DESENAT	M. DUŢESCU	
	M. Dutescu		VERIFICAT	D DUMITRAŞCU	
			APROBAT	D. DUMITRAŞCU	
CLIENT **Universitatea Babeş Bolyai Cluj-Napoca**			Planul general al zonelor de interes arheologic realizat cu suport topografic		

36. Căşeiu, com. Căşeiu. jud. Cluj [Samum]
Punct: Cetăţele

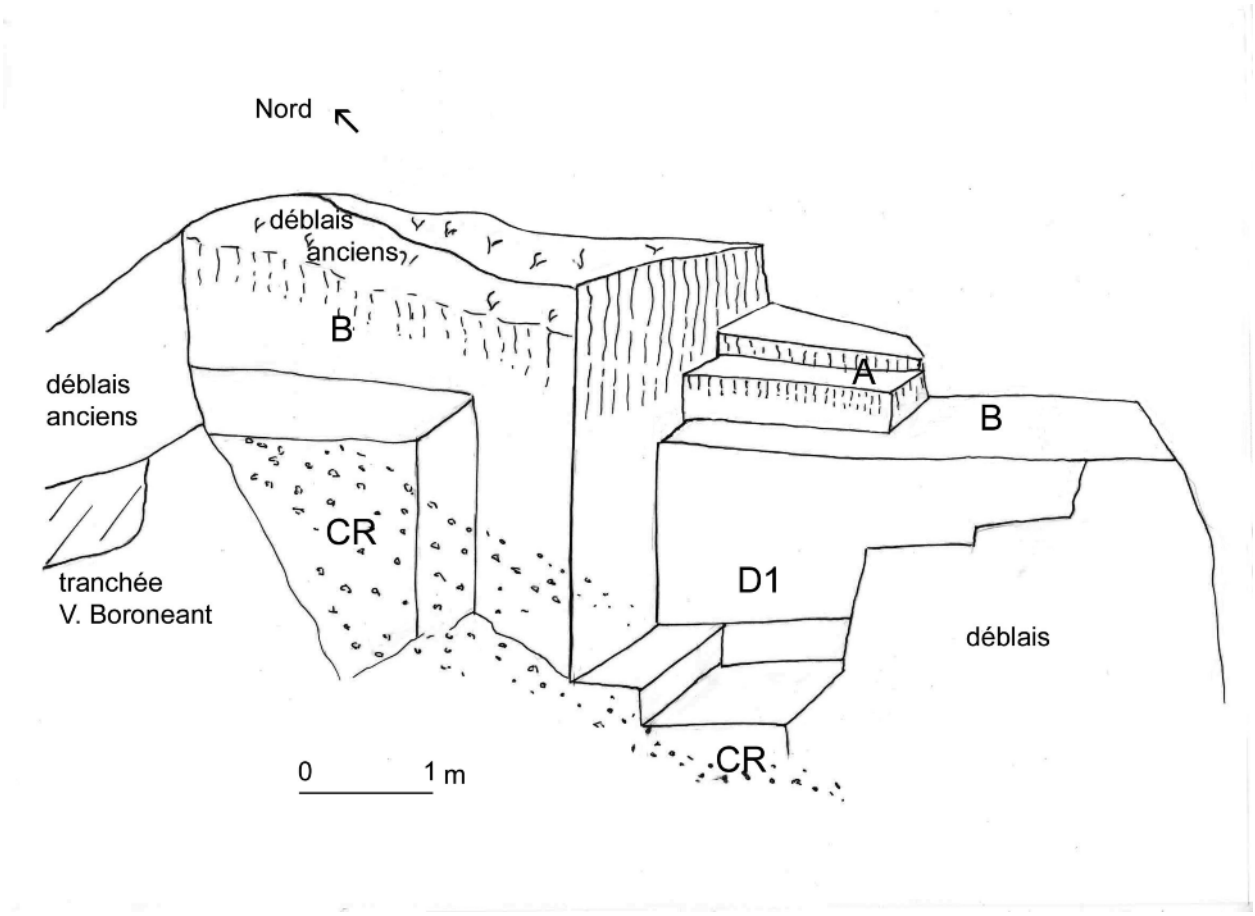

Cârlomăneşti - Cetățuia, campania 2007, piese cultura Monteoru: 1. Cuțit curb de piatră; 2. Psalie corn; 3. Vârf săgeată din os; 4. Fusaiolă; 5. Sceptru din piatră; 6. Împungător din bronz; 7. Mărgică din lut; 8. Figurină antropomorfă;

Idoli descoperiti în sectiunea SG., Cheia 2007

41. Cheia, com. Grădina, jud. Constanţa
Punct: Vatra satului

47. Ciuperceni, com. Ciuperceni, jud. Teleorman
Punct: La Vii

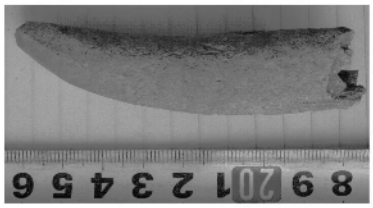
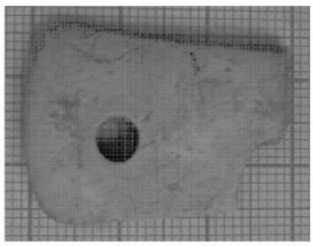
Material din groapa romană

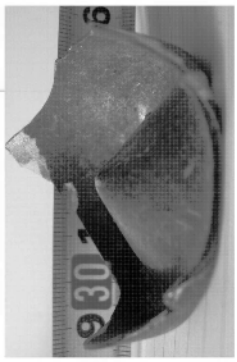
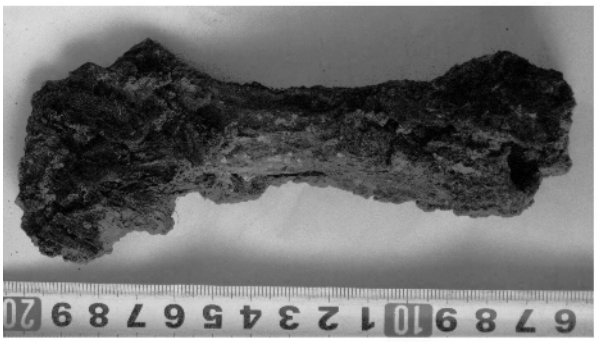
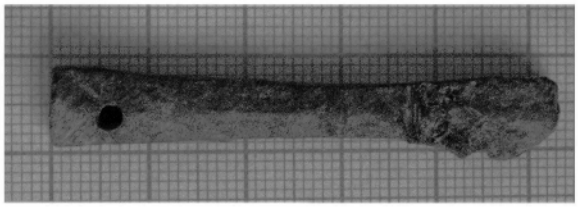
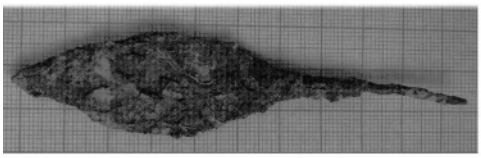
49. Cluj-Napoca, jud. Cluj
Punct: str. Iuliu Maniu, nr. 4

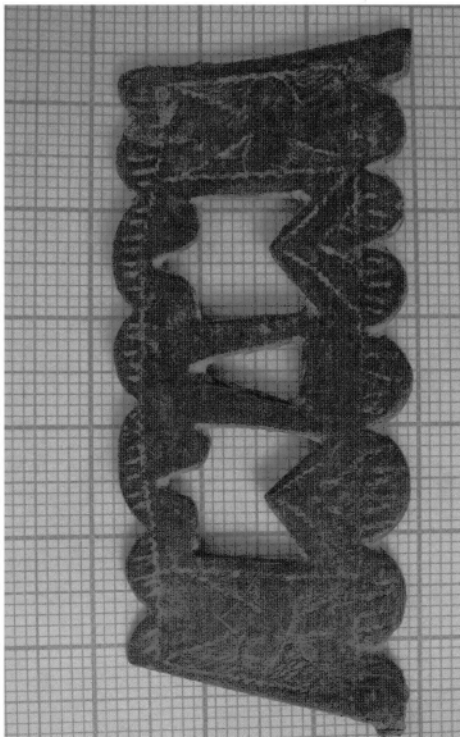
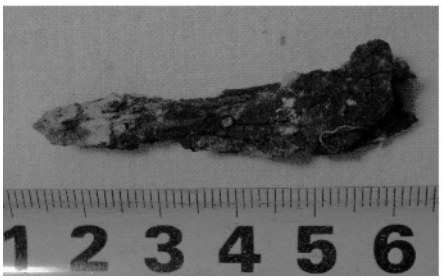

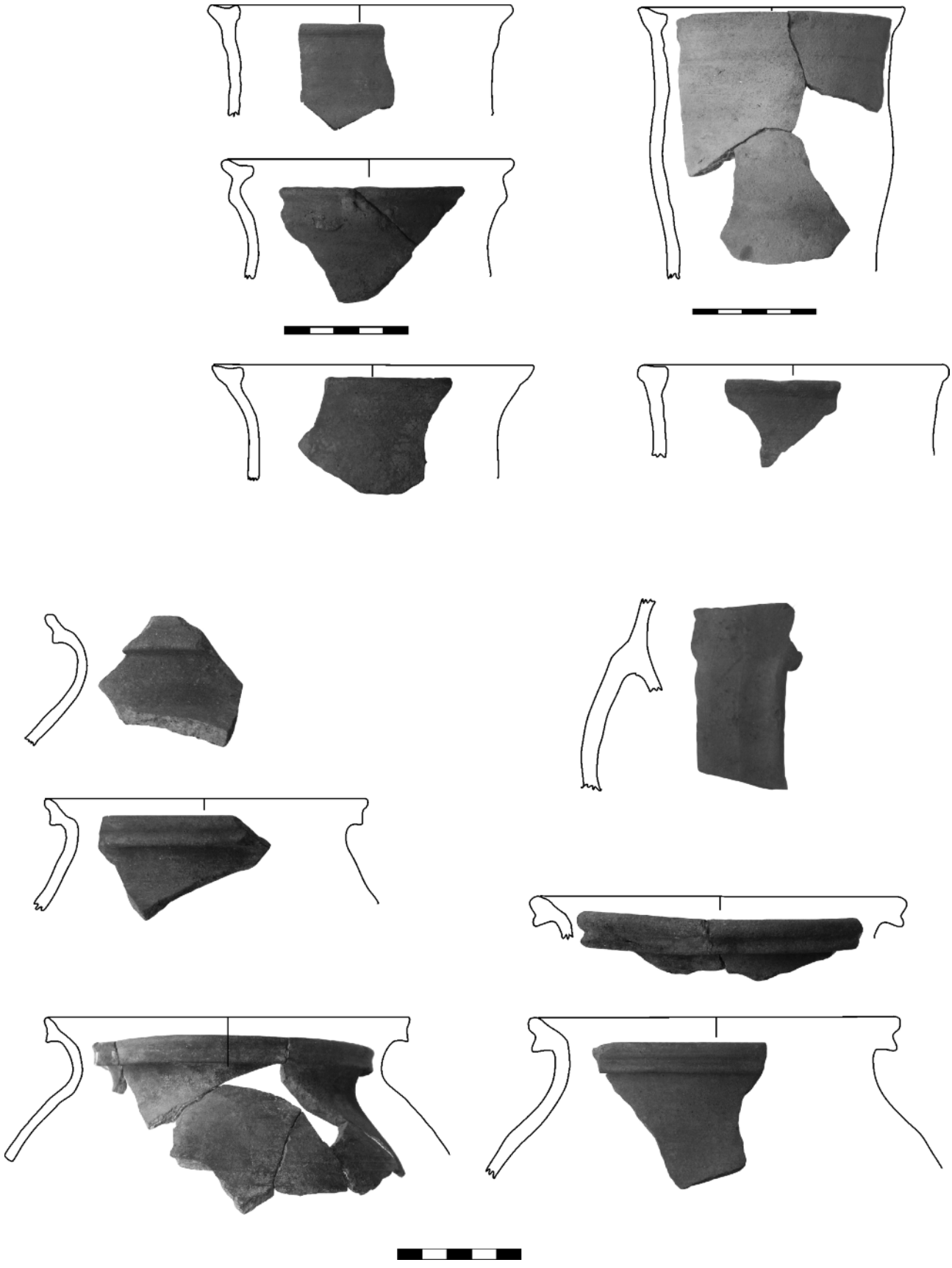
50. Cluj-Napoca, jud. Cluj
Punct: Piaţa Unirii, nr. 6

51. Corabia, jud. Olt [Sucidava]
Punct: Celei

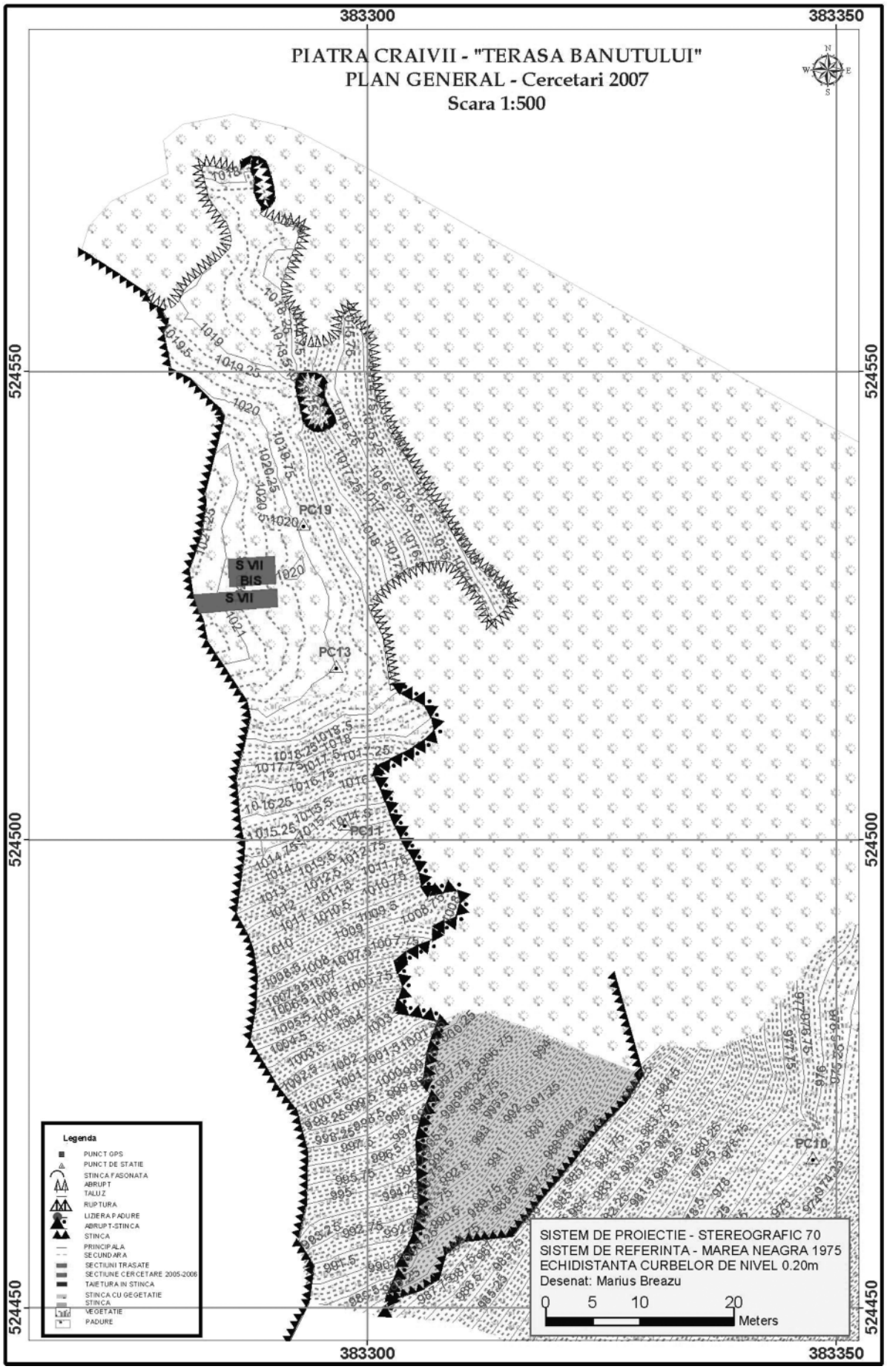

55. Cotorman, com. Ciucsângeorgiu, jud. Harghita
Punct: Grădina casei nr. 496

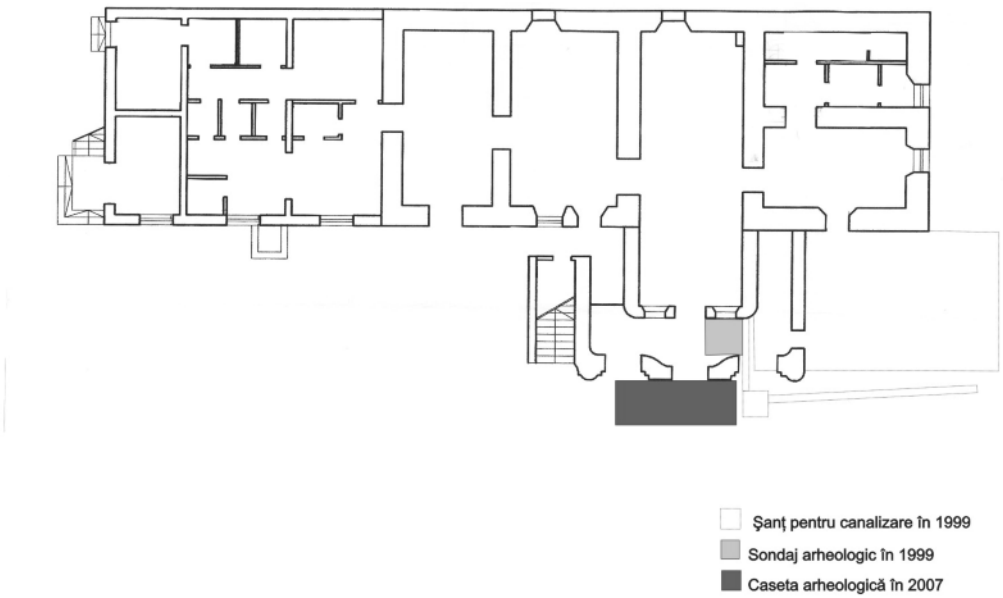

Tabăra studenţească de arheologie şi arhitectură experimentală. Aspecte din timpul construirii zidului cu palisadă

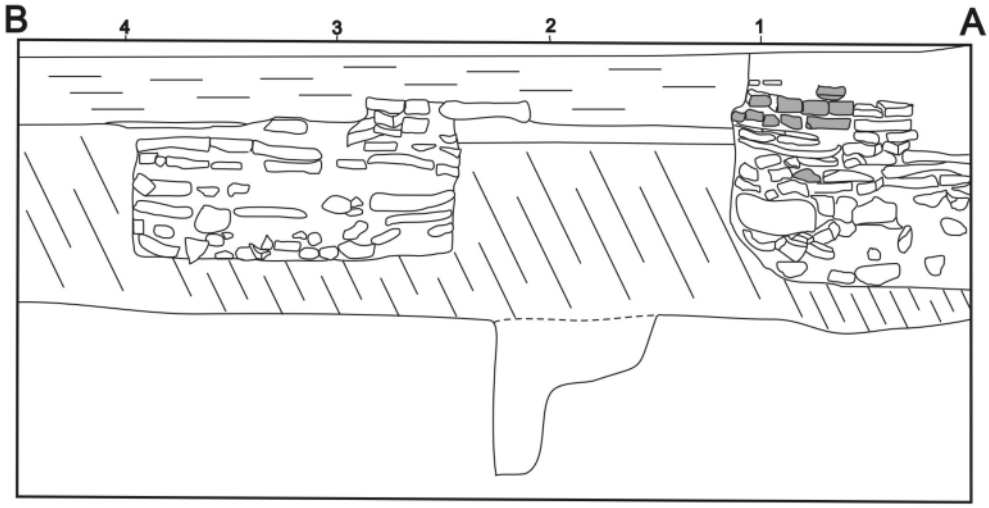

58. Craiva, com. Cricău, jud. Alba
Punct: Piatra Craivii

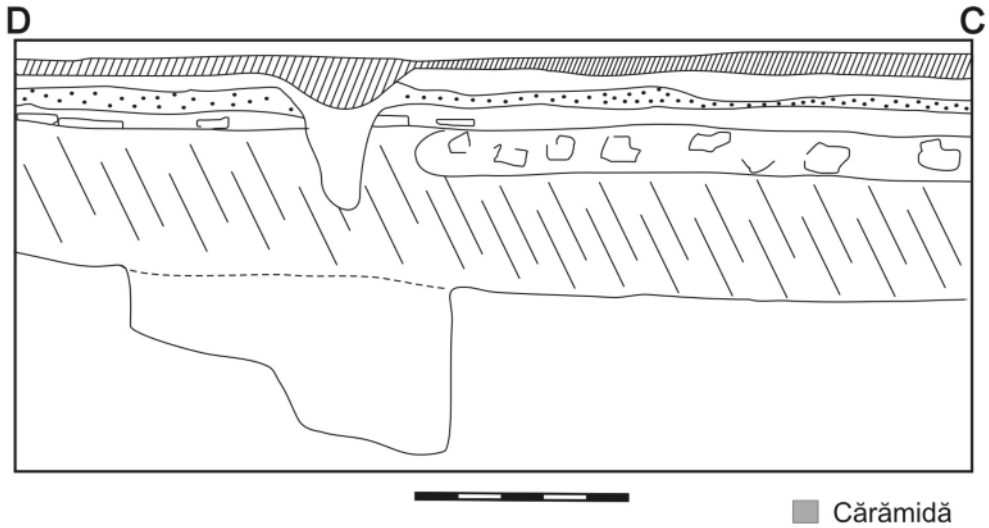
1.

2.

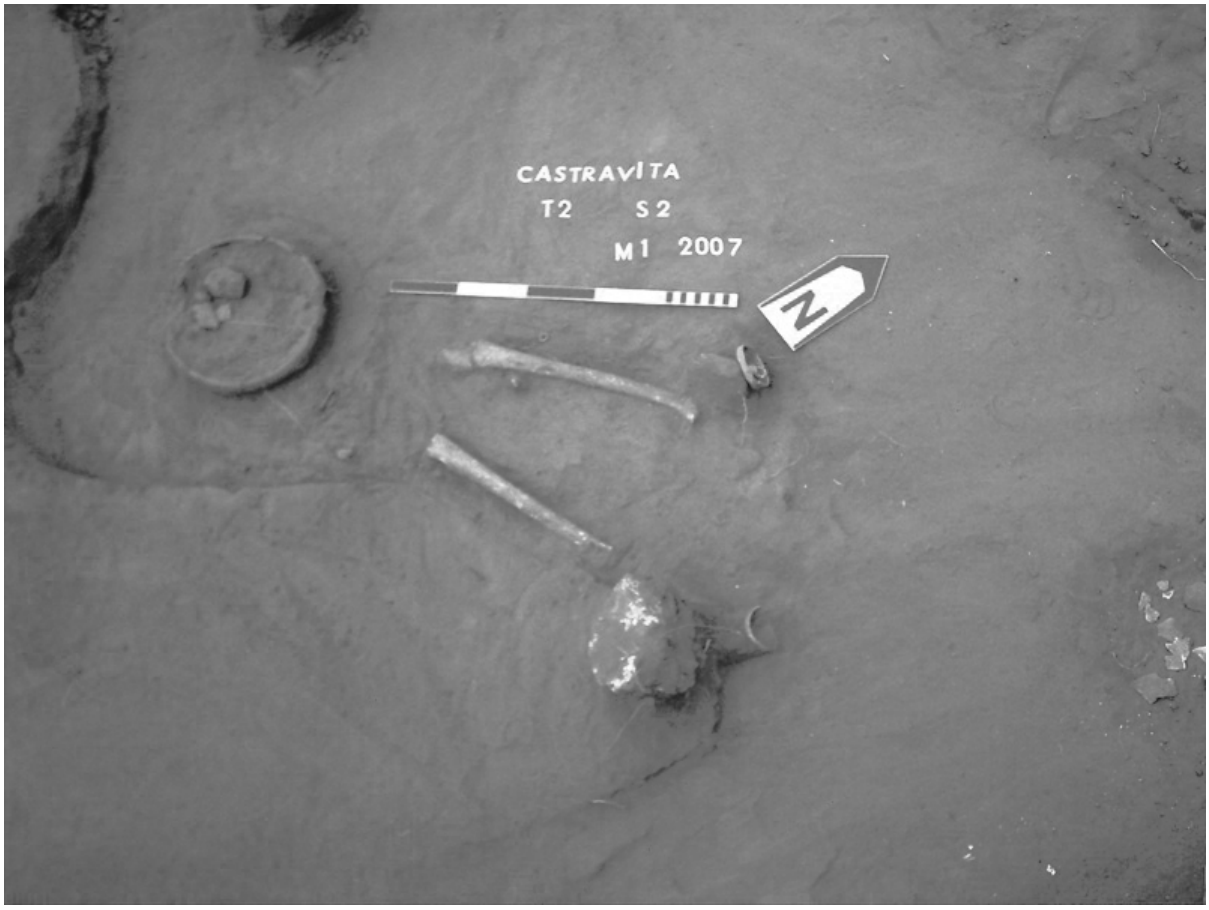

3.

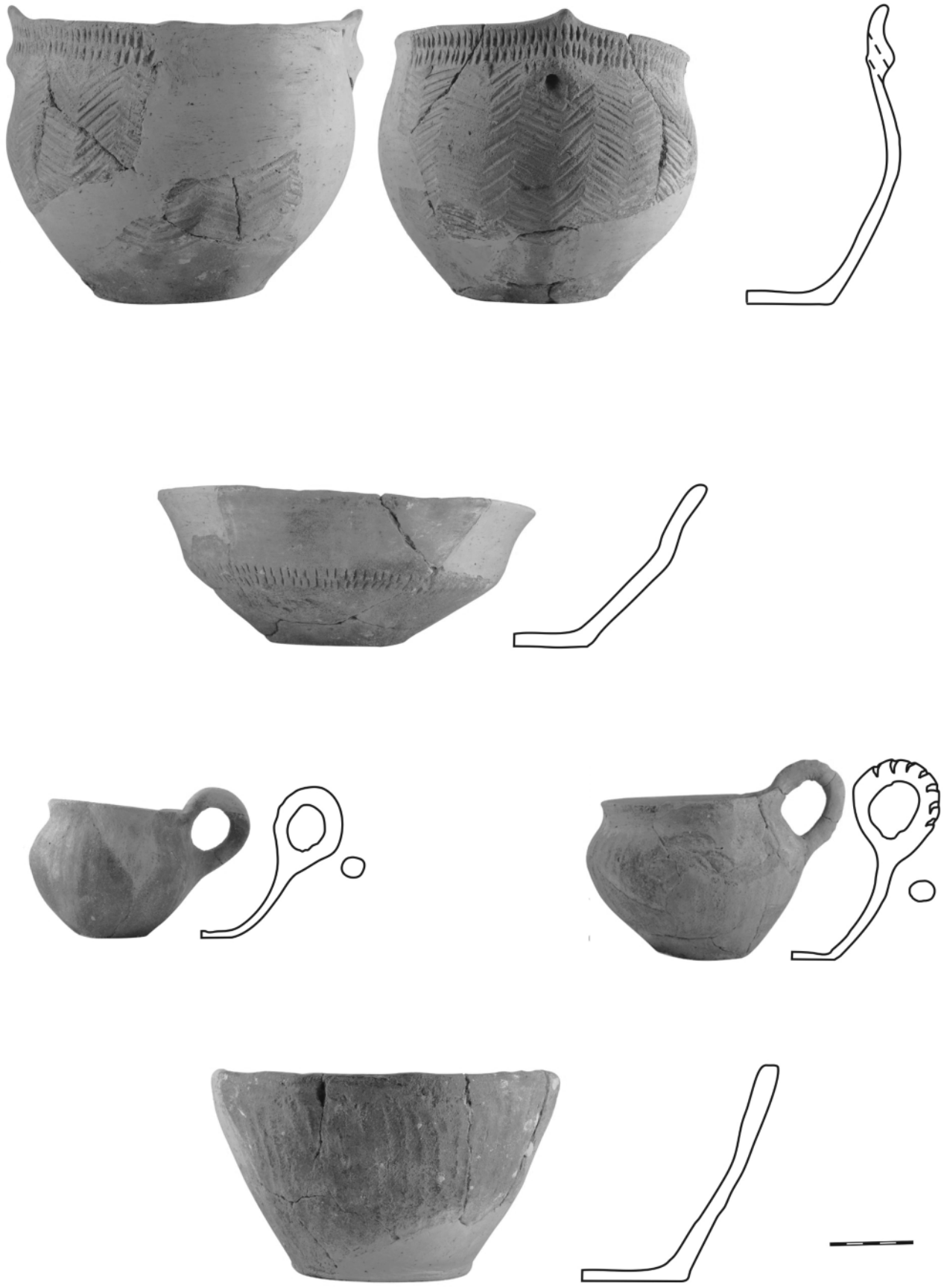
1: Planul săpăturii, 2: profilul nordic, 3: profilul sudic

60. Cristuru Secuiesc, jud. Harghita
Punct: Casa Lengyel

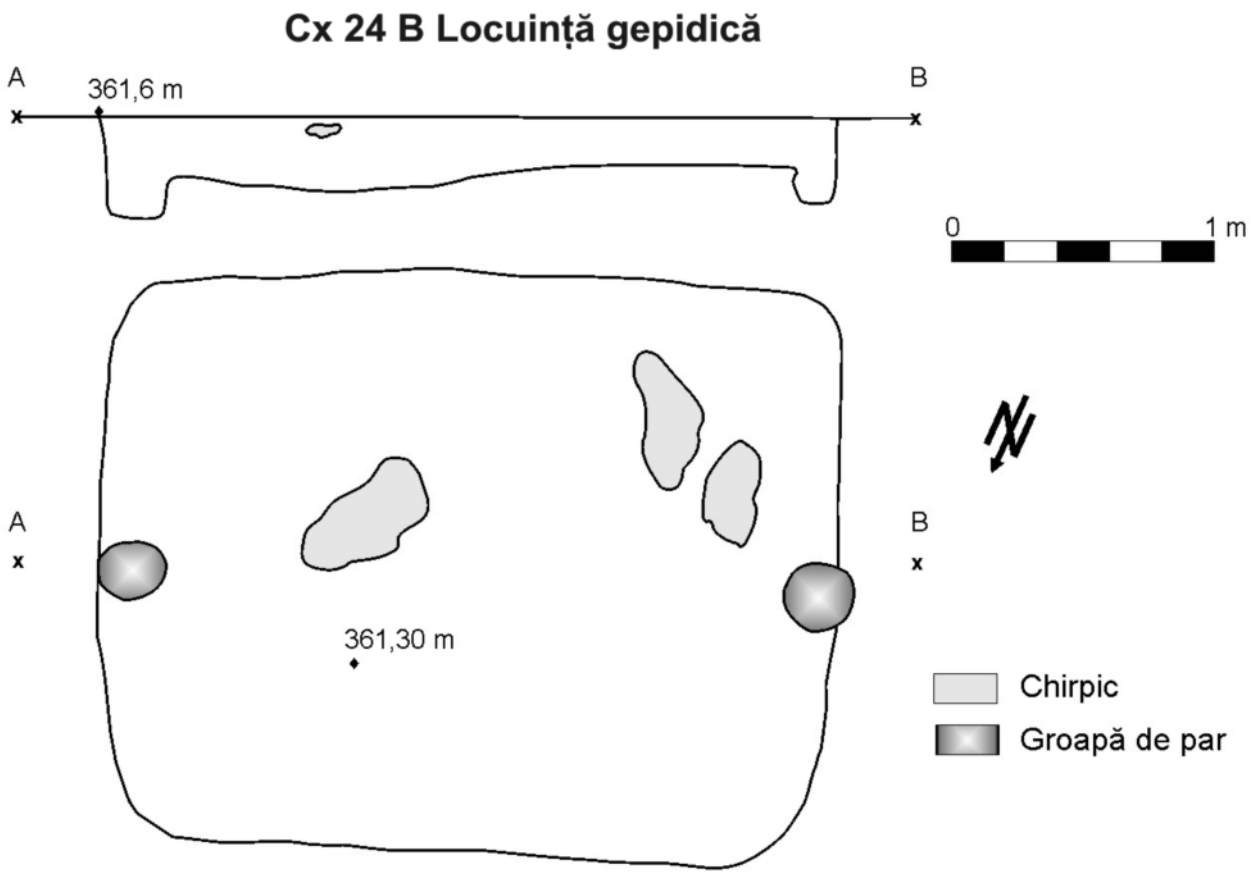

61. Desa, com. Desa, jud. Dolj
Punct: Castraviţa, La ruptură

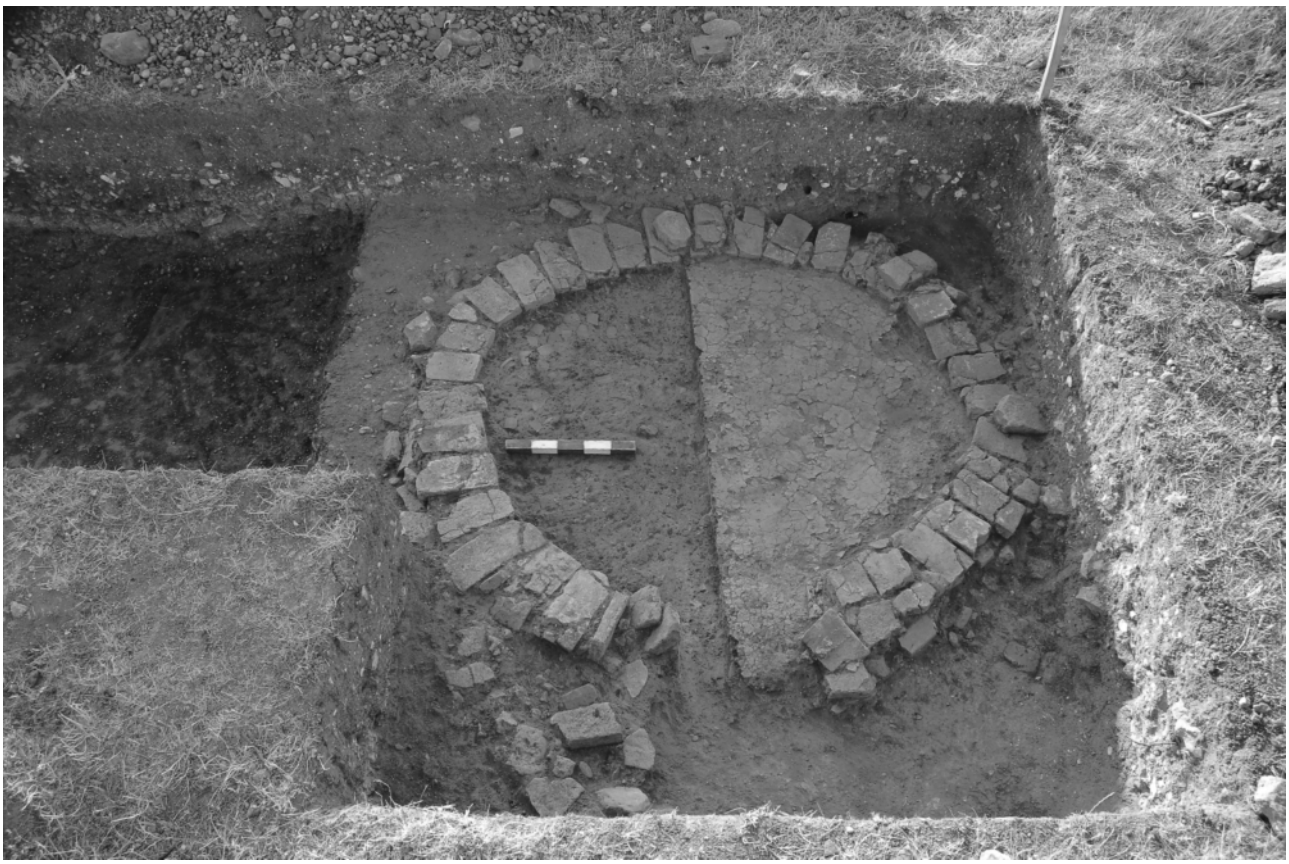

66. Filiaş, oraş Cristuru Secuiesc, jud. Harghita
Punct: Alsó Kövesföld

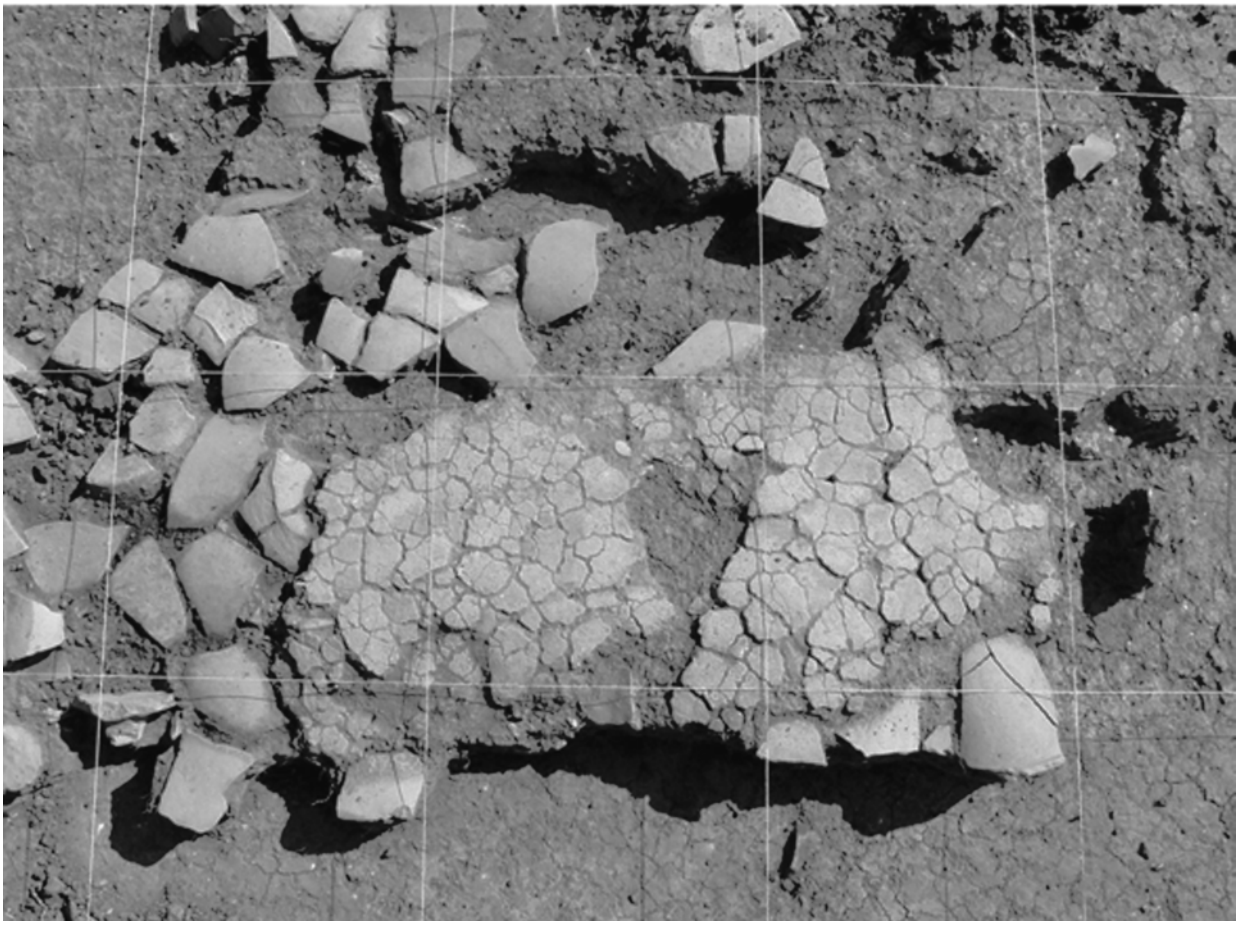
67. Floreşti, com. Floreşti, jud. Cluj
Punct: Şapca Verde

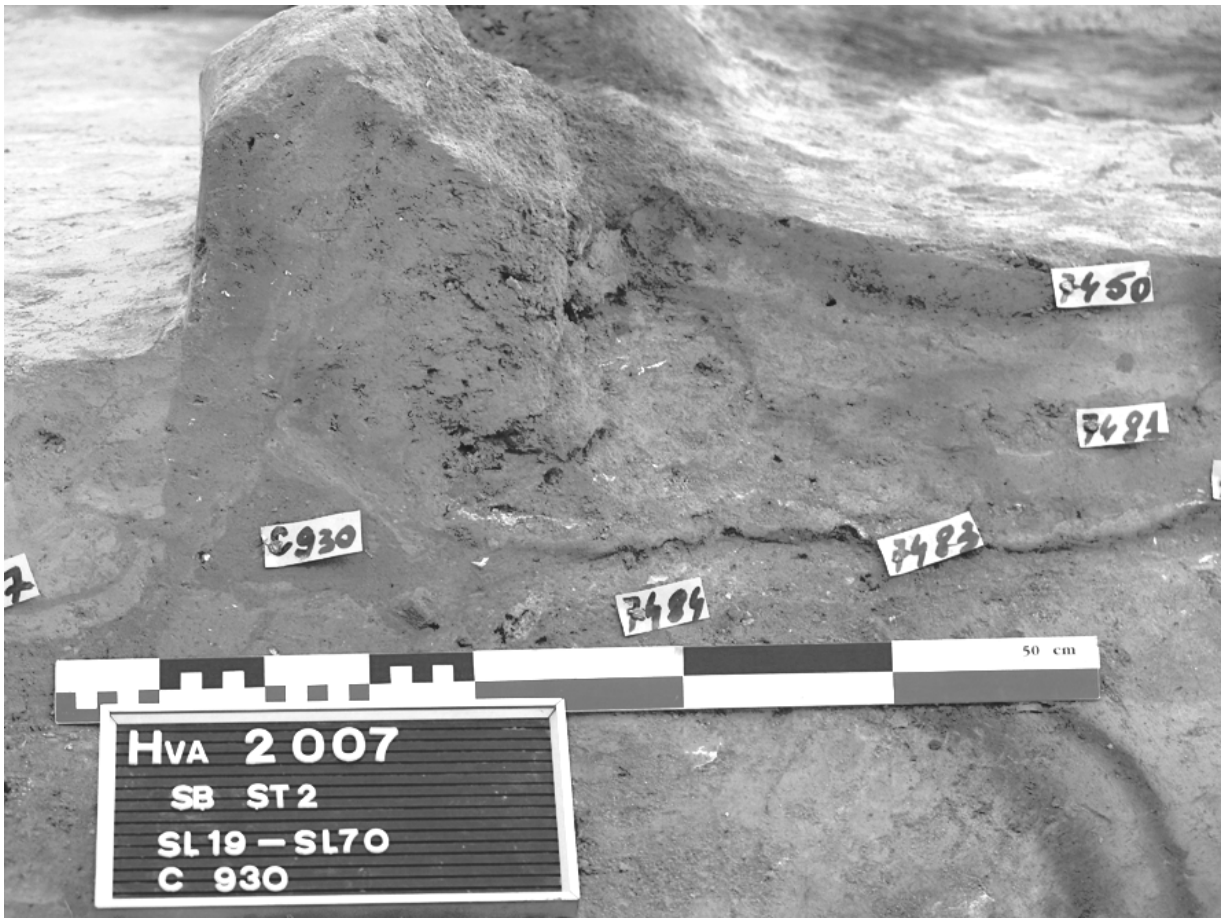
68. Frumuşeni, com. Frumuşeni, jud Arad
Punct: Mănăstirea Bizere

73. Hălmeag, com. Şercaia, jud. Braşov,
Punct: Valea Mâţii

74. Hârşova, jud. Constanţa
Punct: Tell

75. Hârşova, jud Constanţa [Carsium]
Punct: Cetate

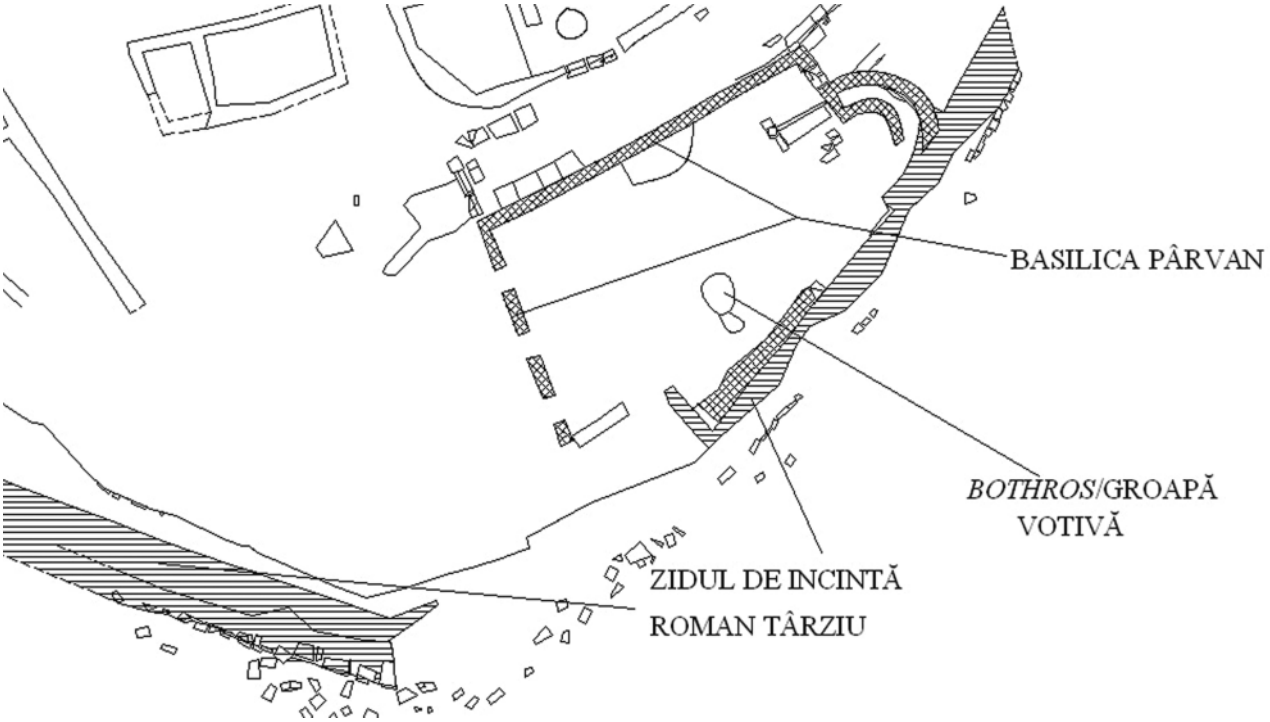

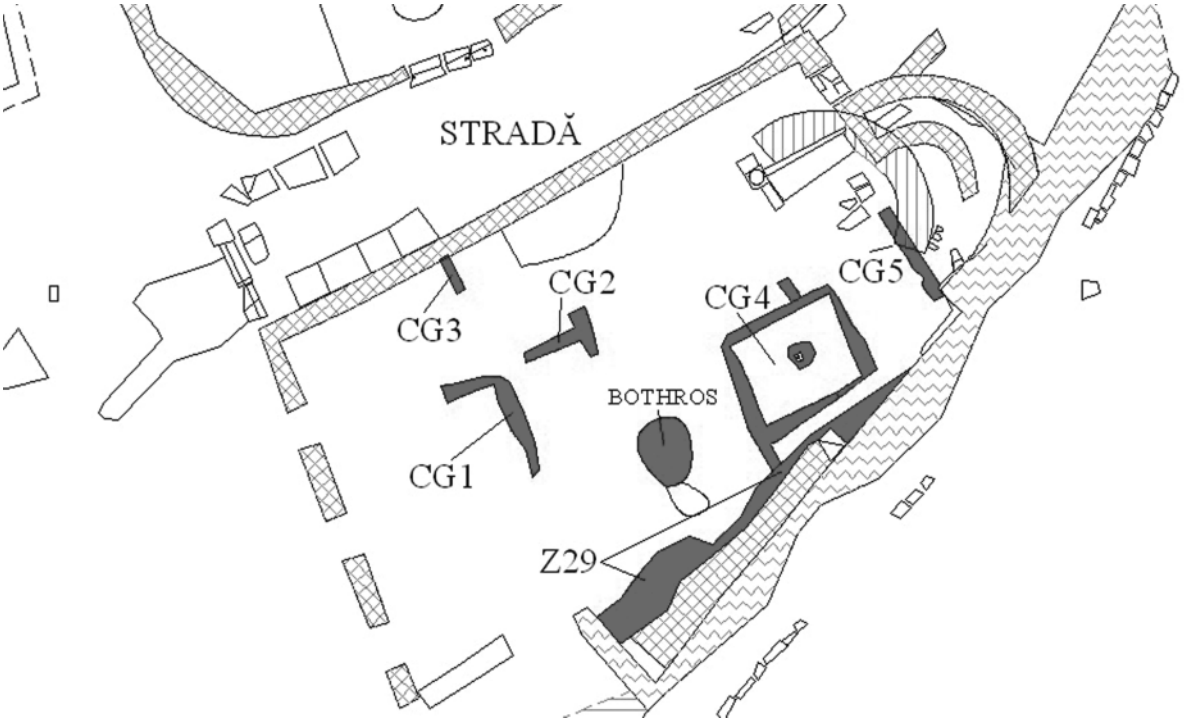
81. Independenţa, com. Gherghiţa, jud. Prahova
Punct: Pe terasă (Autostrada Bucureşti – Ploieşti, km 40+550 – 40+775)

85. Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Punct: Cetate

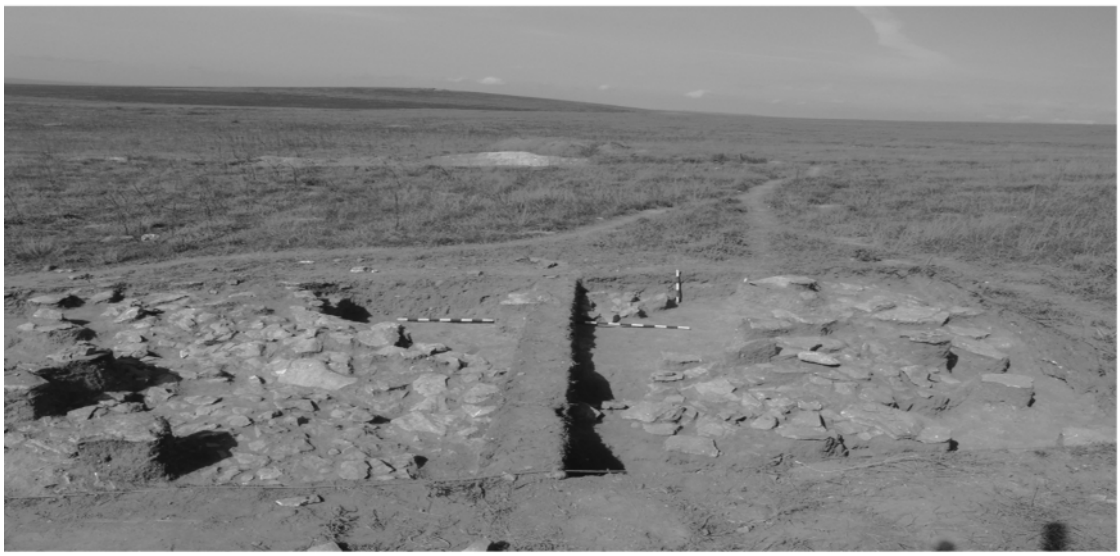

85. Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Punct: Cetate

85. Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Punct: Cetate

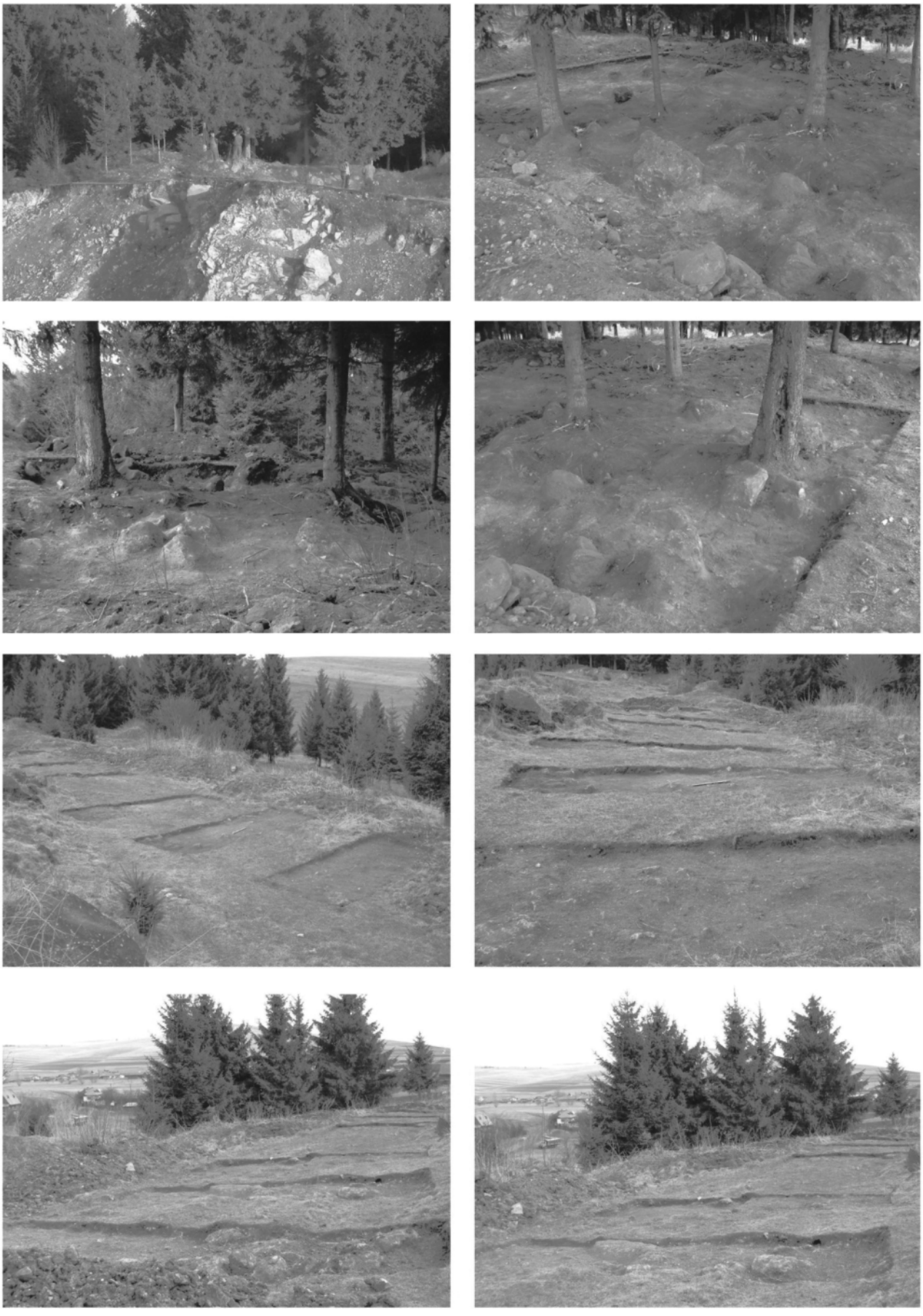

88. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Argamum/Orgame]
Punct: Cap Dolojman

91. Leliceni, com. Leliceni, jud. Harghita
Punct „Muntele cu piatră - Kőhegy”

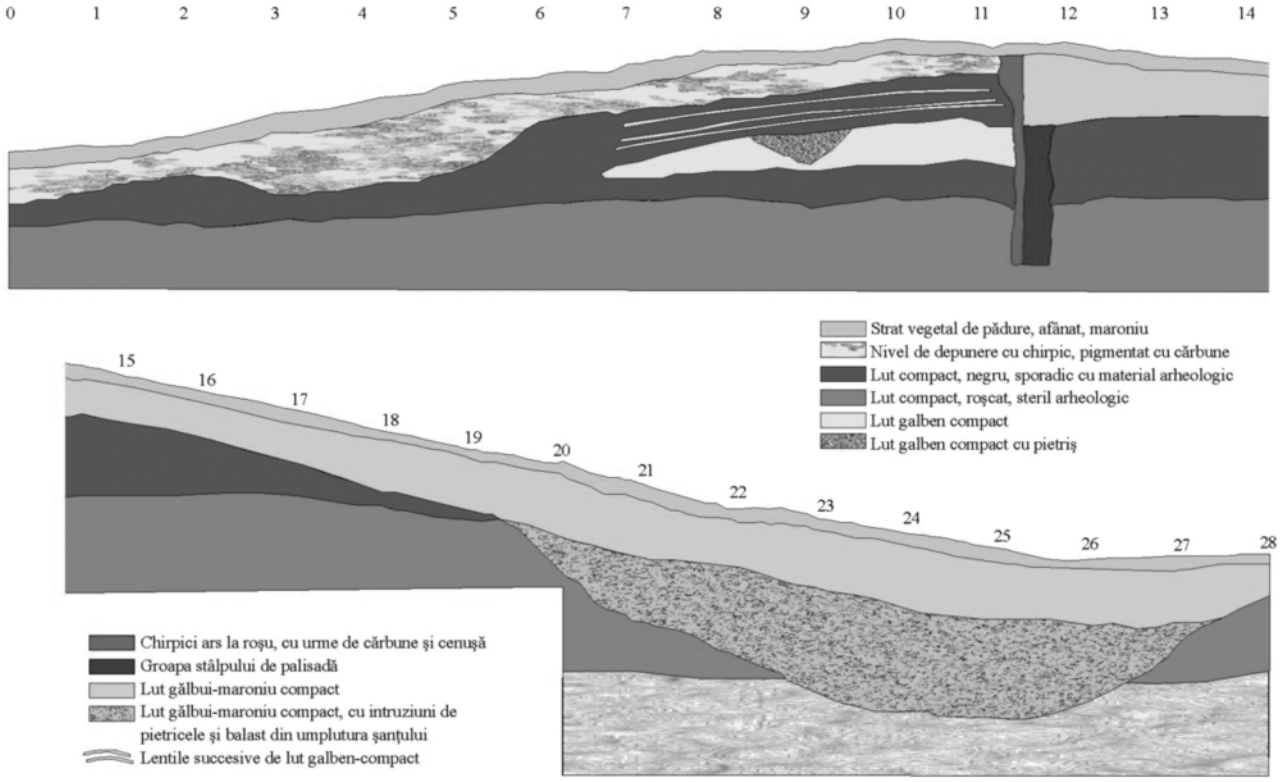

Caseta Cs1, construcţia de la nivelul 2.

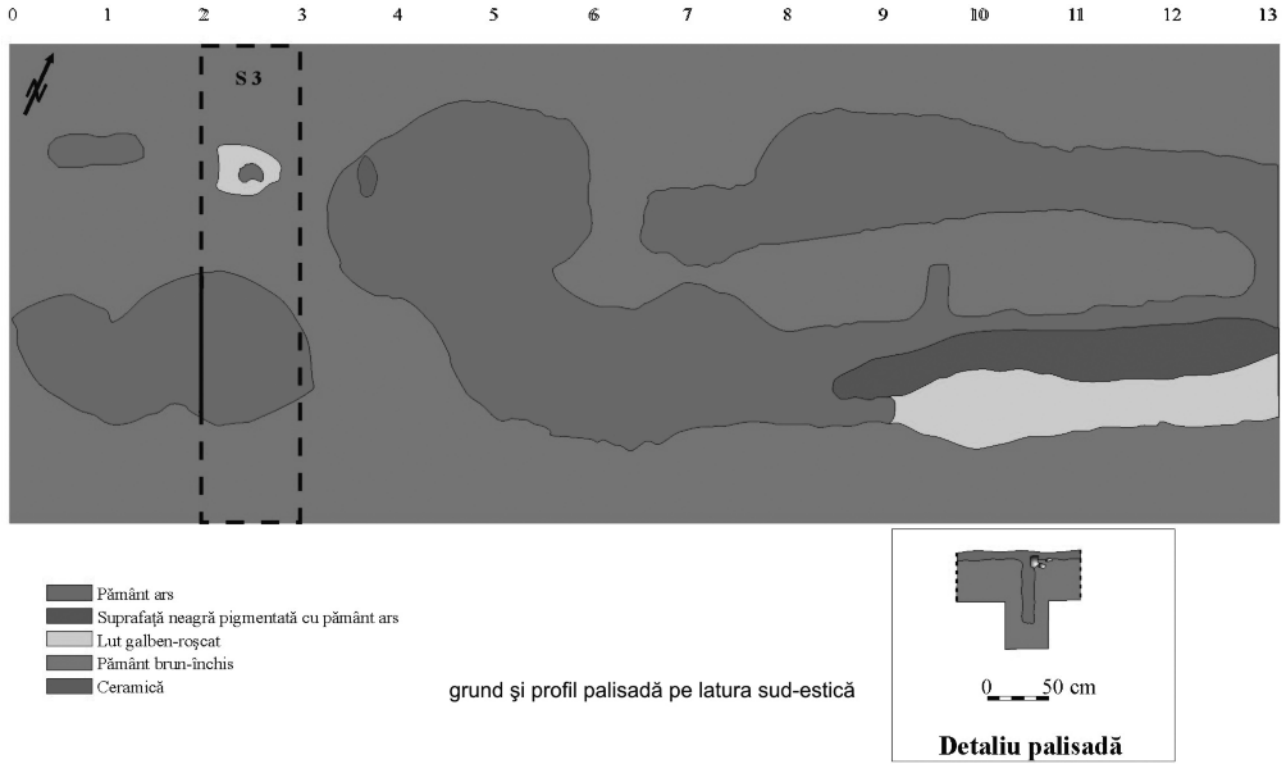

Caseta Cs1, construcţia de la nivelul 1.

92. Lieşti, com. Lieşti, jud. Galaţi
Punct: Biserica veche

S02 + profil estic

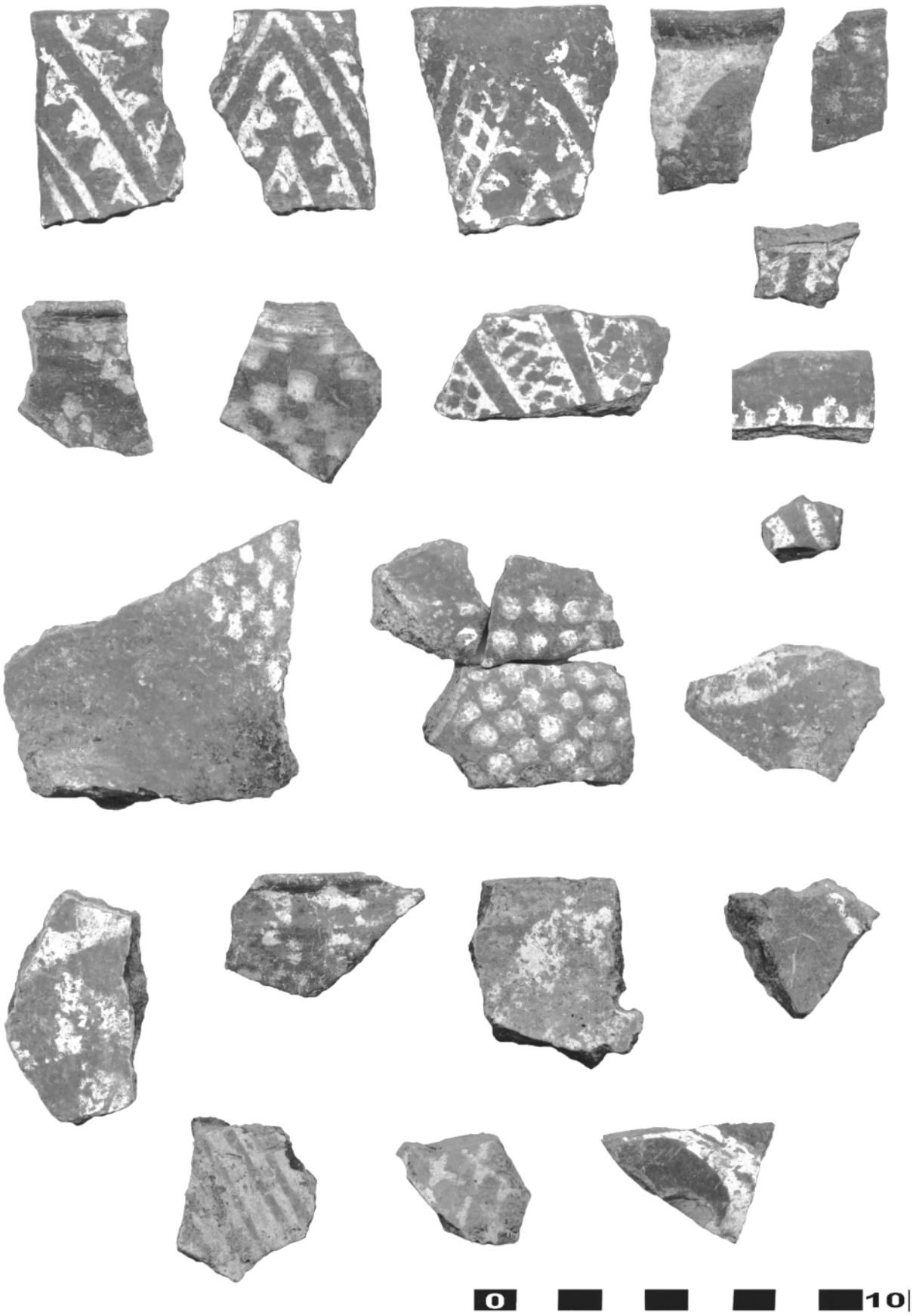
grund şi profil palisadă pe latura sud-estică

94. Luna, com. Floreşti, jud. Cluj
Punct: Râpa Dracului/Ördög Árak

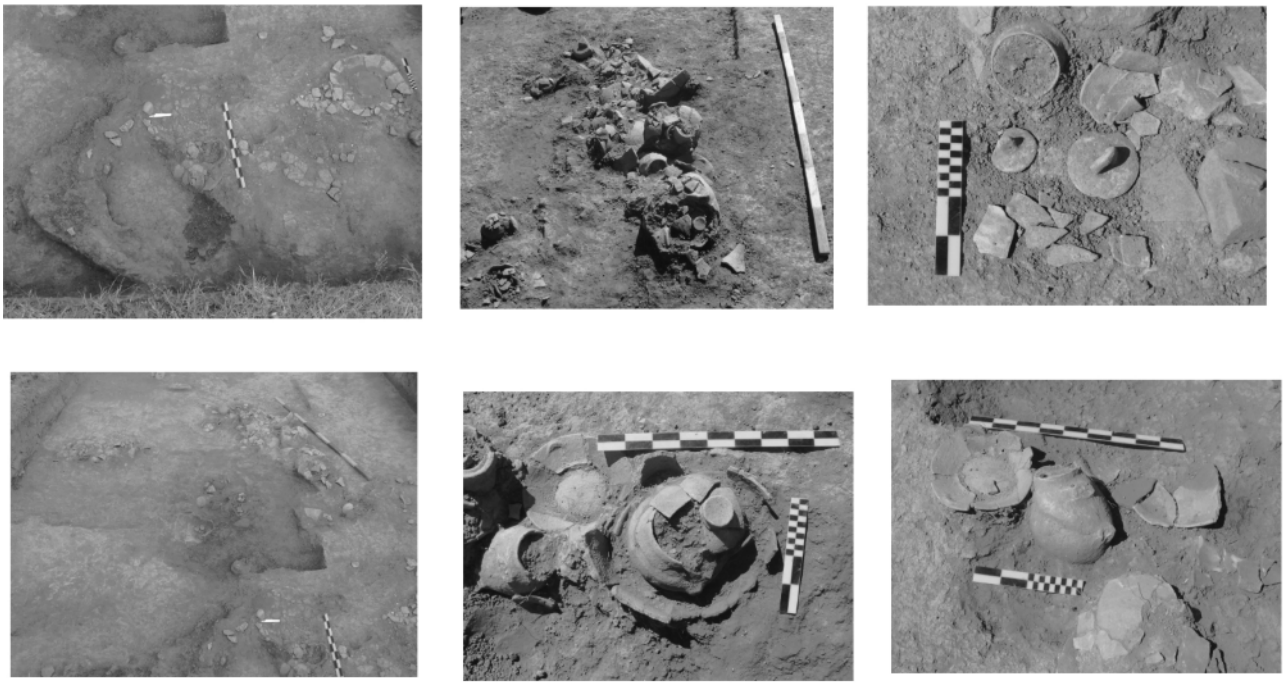
98. Mangalia, jud. Constanţa [Callatis]
Punct: Cetate - Colţul de NV

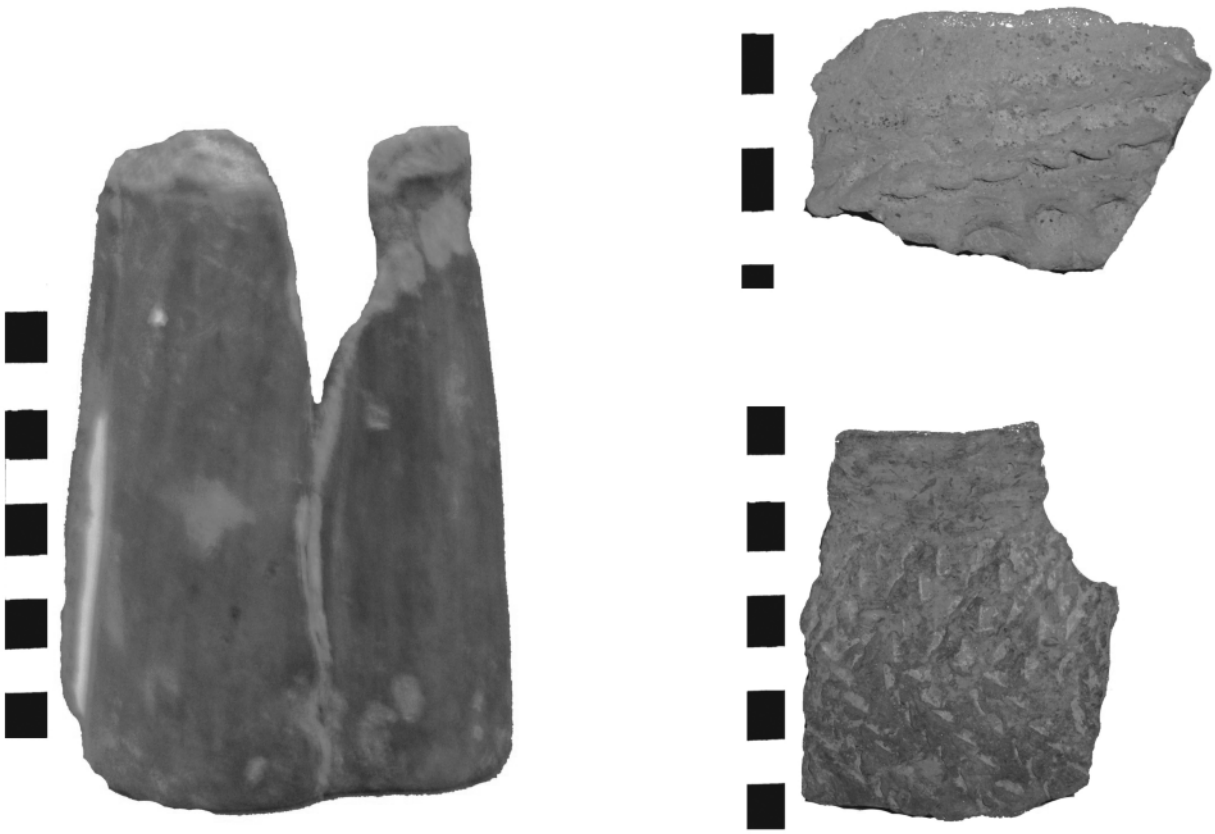
103. Măgura, com. Măgura, jud. Teleorman
Punct: Buduiasca - Boldul lui Moş Ivănuş, TELEOR 003

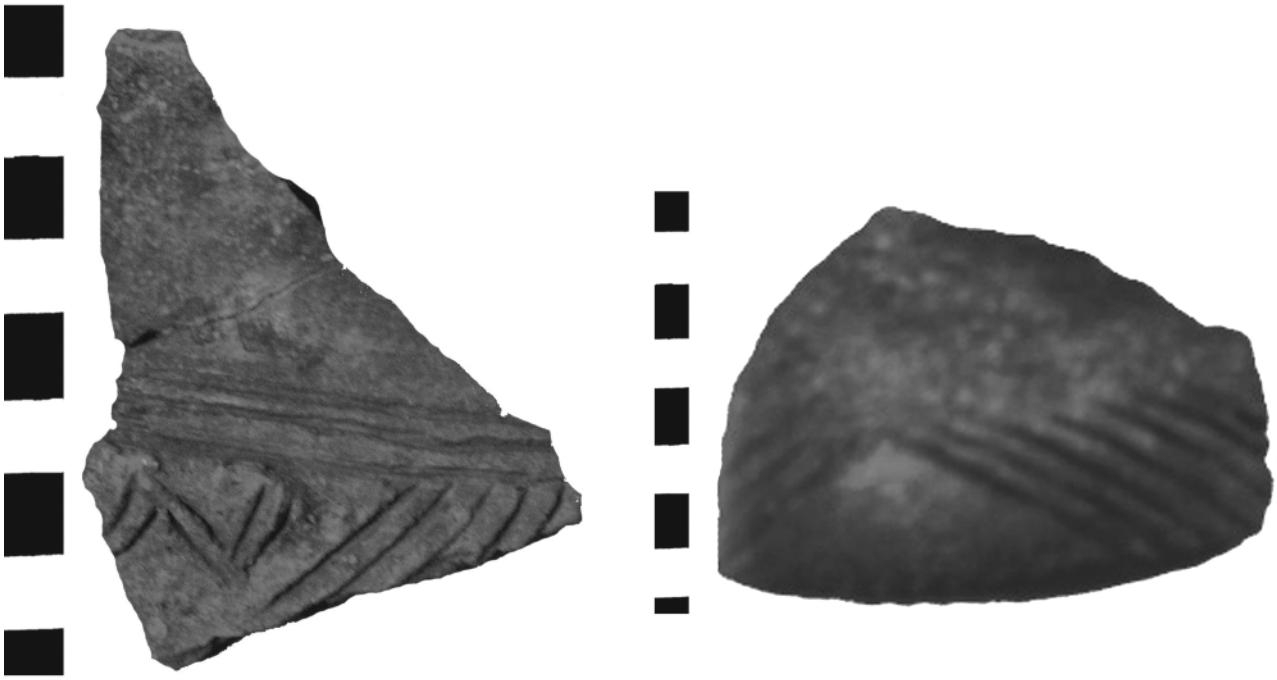
St. 13 A, L 5

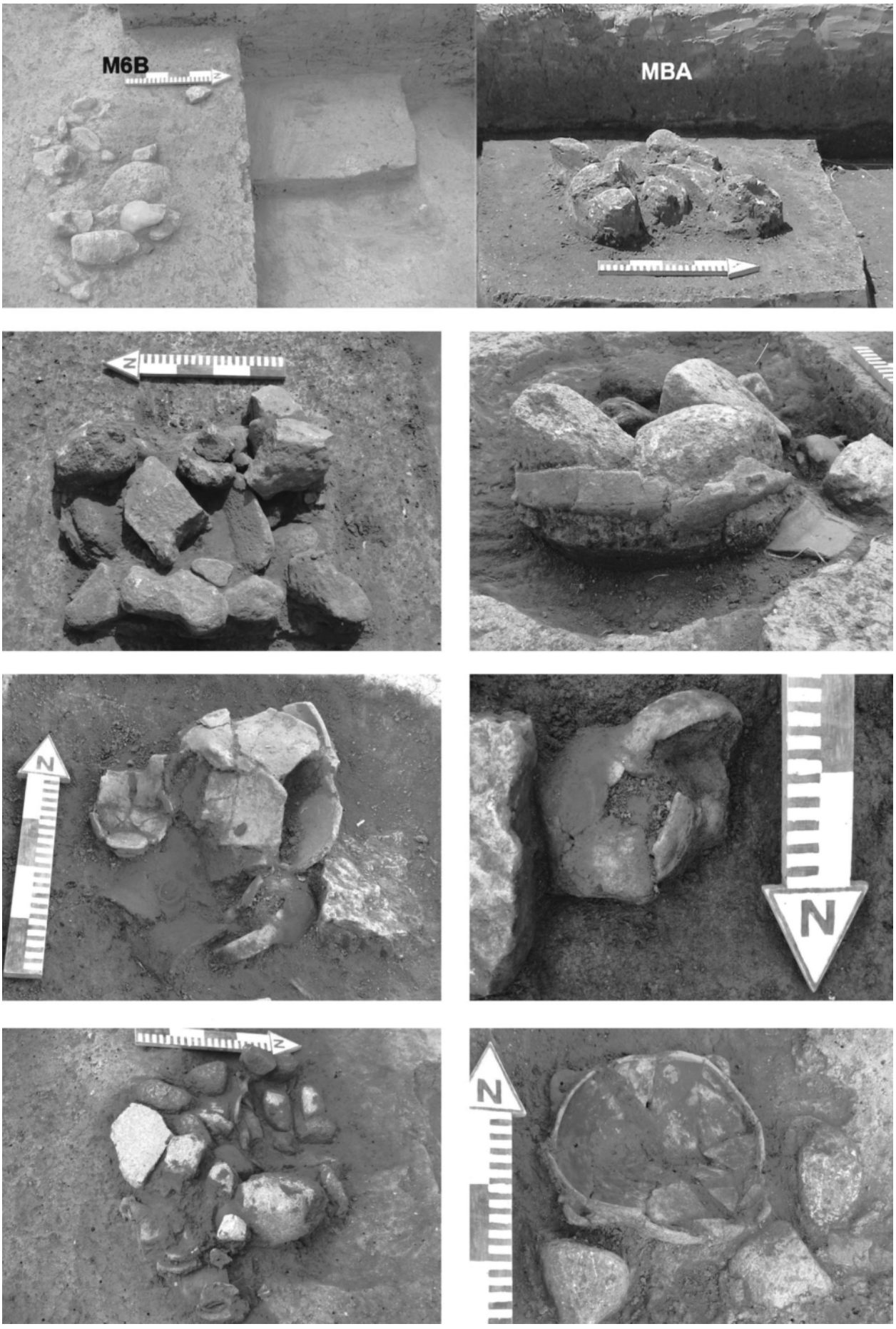
St. 13 A, L 5, aspecte de săpătură

Ceramică neolitică - cultura Starcevo-Cris.

Ceramică epoca bronzului - cultura Noua.

111. Olteni, comuna Bodoc, judeţul Covasna.
Punct Cariera de nisip / Tag, Situl B

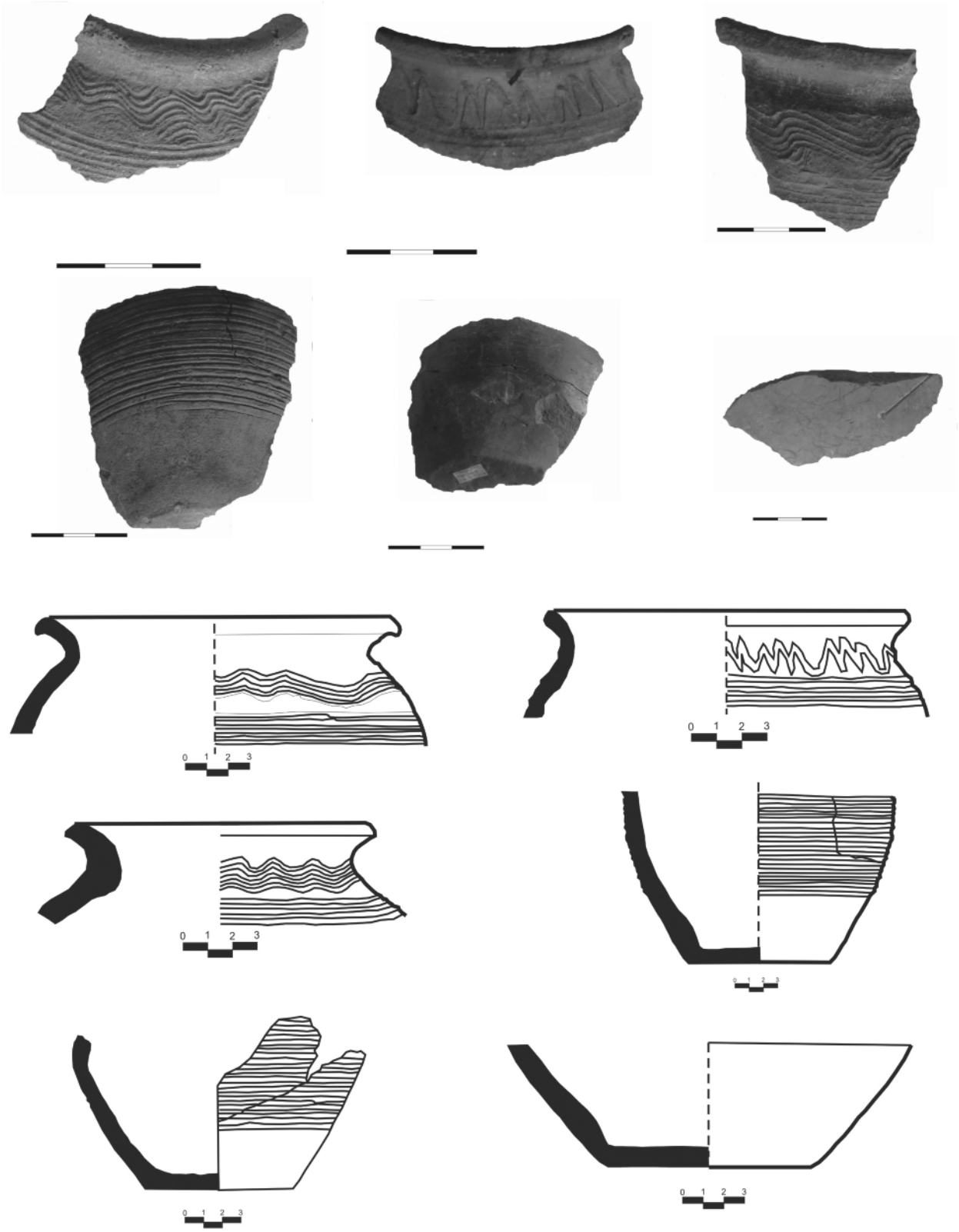
116. Ovidiu, jud. Constanţa
Punct: Fortificaţia romano-bizantină

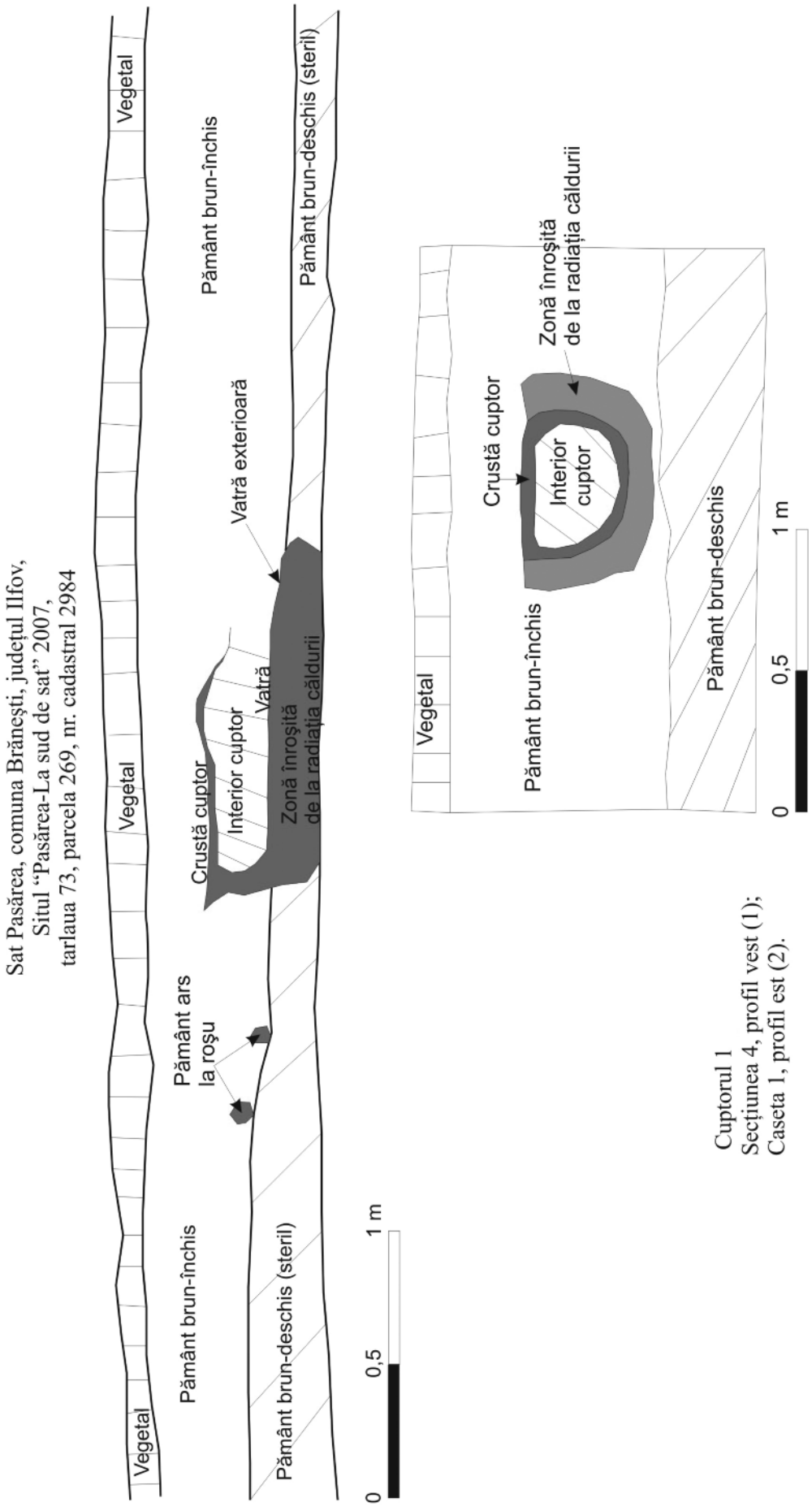
120. Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanţa [Ulmetum]
Punct: Cetate

Sat Pasărea, comuna Brăneşti, judeţul Ilfov,
Situl "Pasărea-La sud de sat" 2007,
tarlaua 73, parcela 269/15

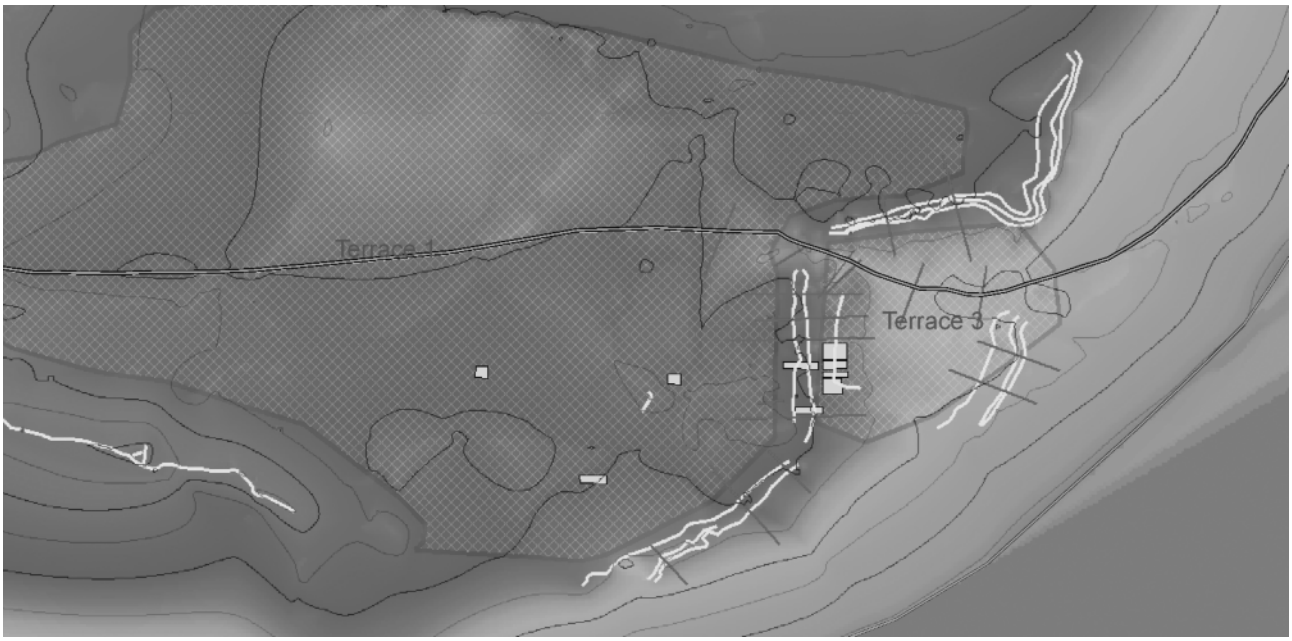
Ceramică din secolul al X-lea descoperită în Locuinţa 1:
Ceramică nisipoasă - vase-borcan (1 - 4, 7 - 11);
Ceramică fină - oale (5, 6,12).

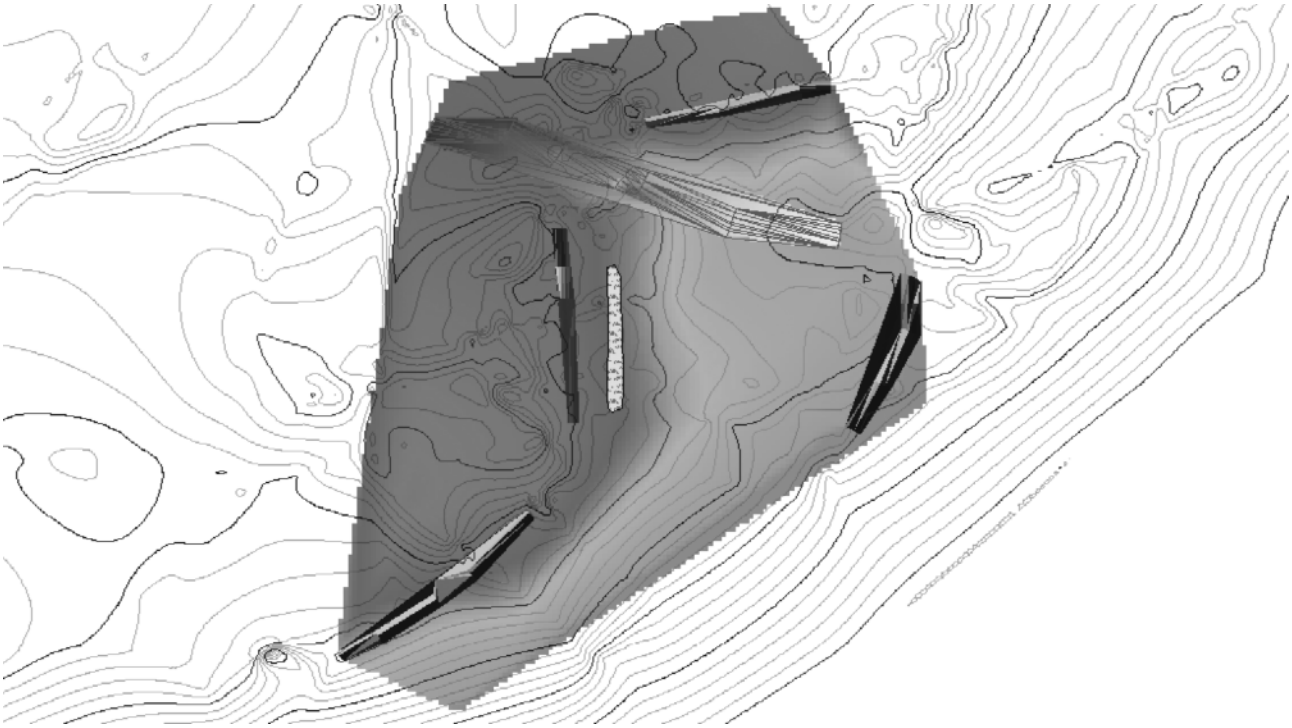
121. Pasărea, com. Brăneşti, jud. Ilfov
Punct: La sud de sat, tarlaua 73, parcela 269/15 (proprietatea George Iacob)

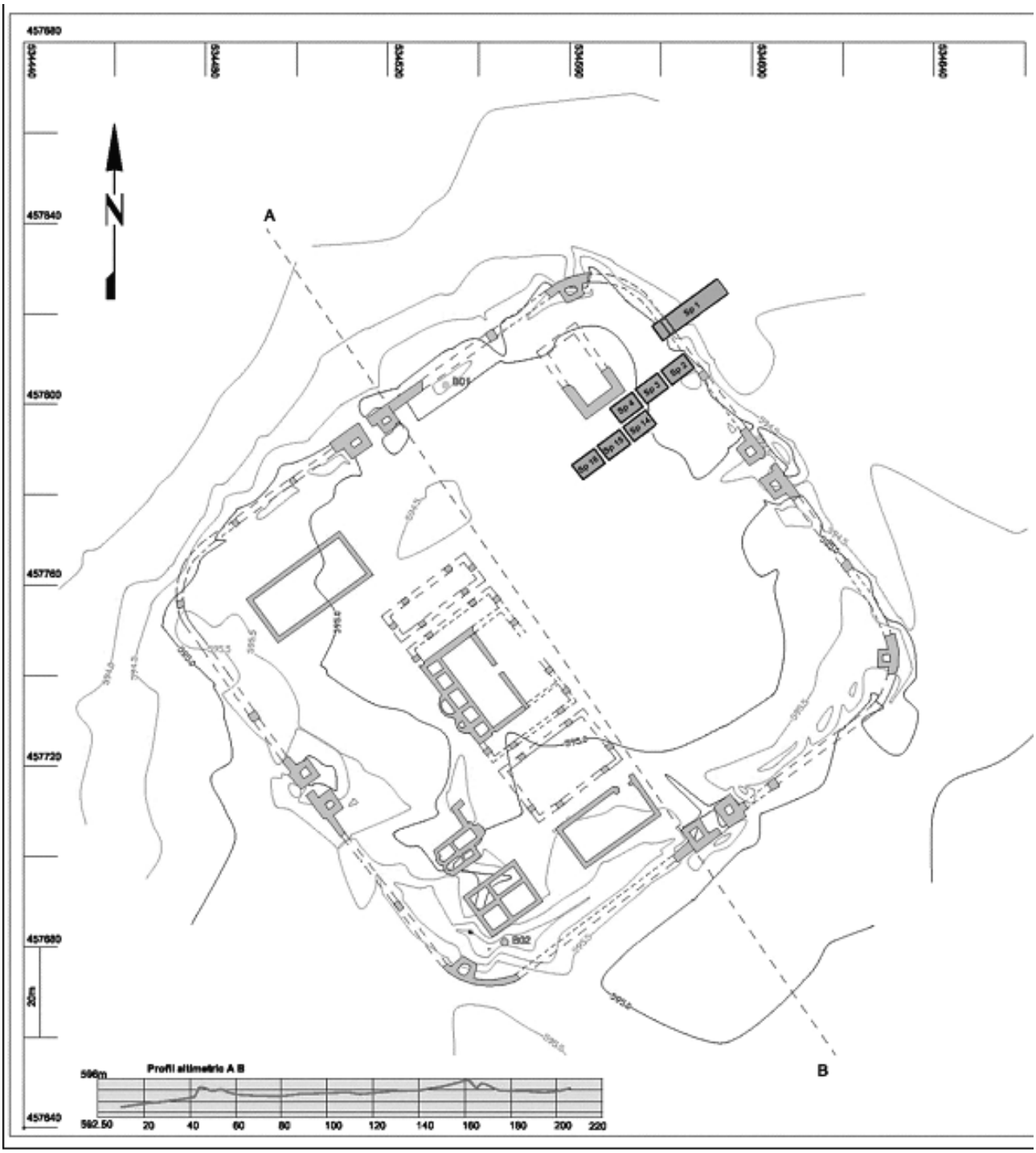
122. Pasărea, com. Brăneşti, jud. Ilfov

Punct: La sud de sat, tarlaua 73, parcela 269, nr. cadastral 2984 (proprietatea Cristiana Andreea Vatra)

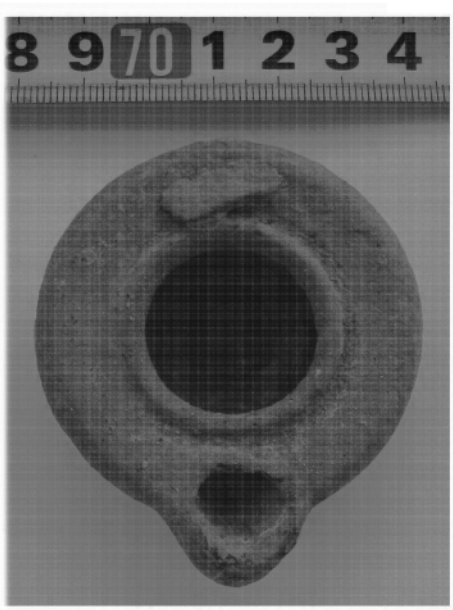

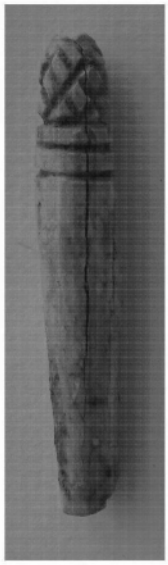

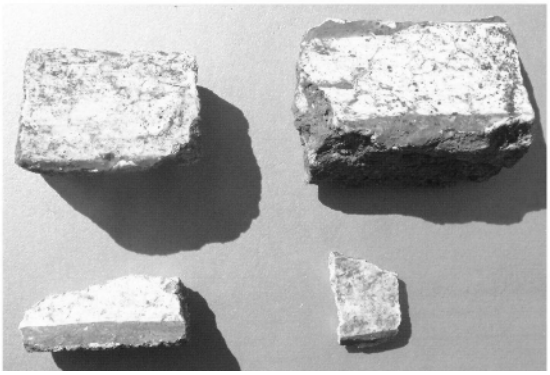
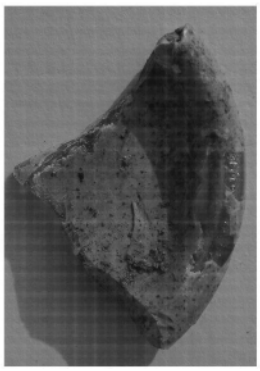
136. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, jud. Hunedoara
Punct: Măgura Uroiului

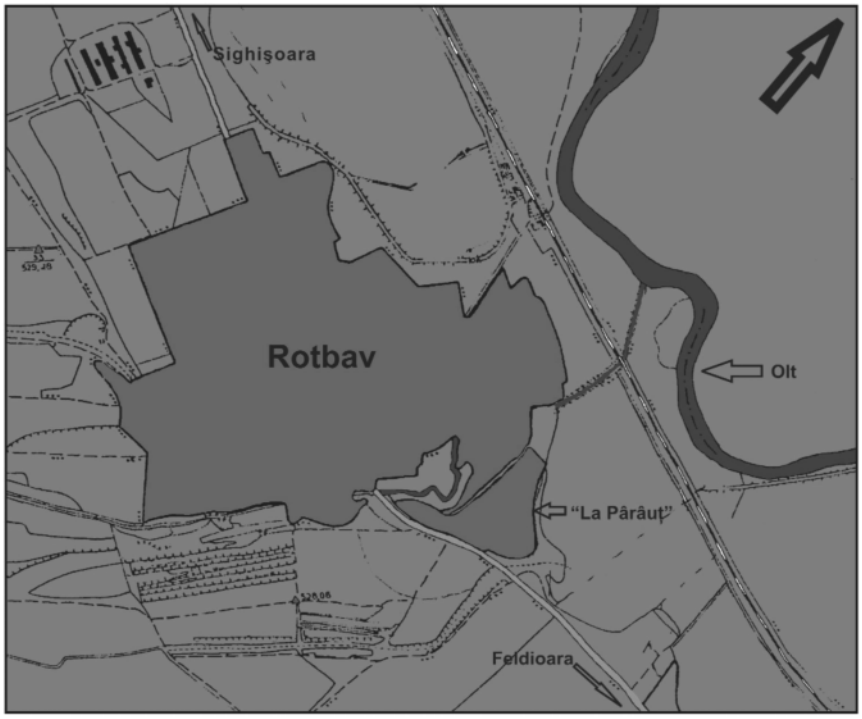
140. Râşnov, jud. Braşov [Cumidava]
Punct: Grădişte, Erdenburg

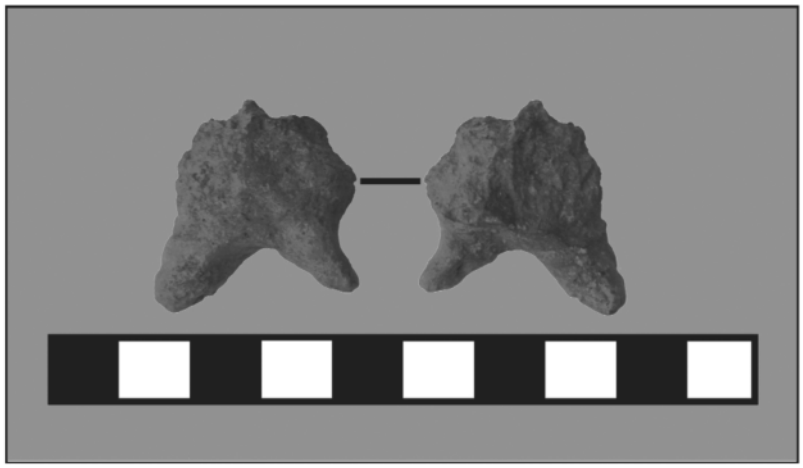

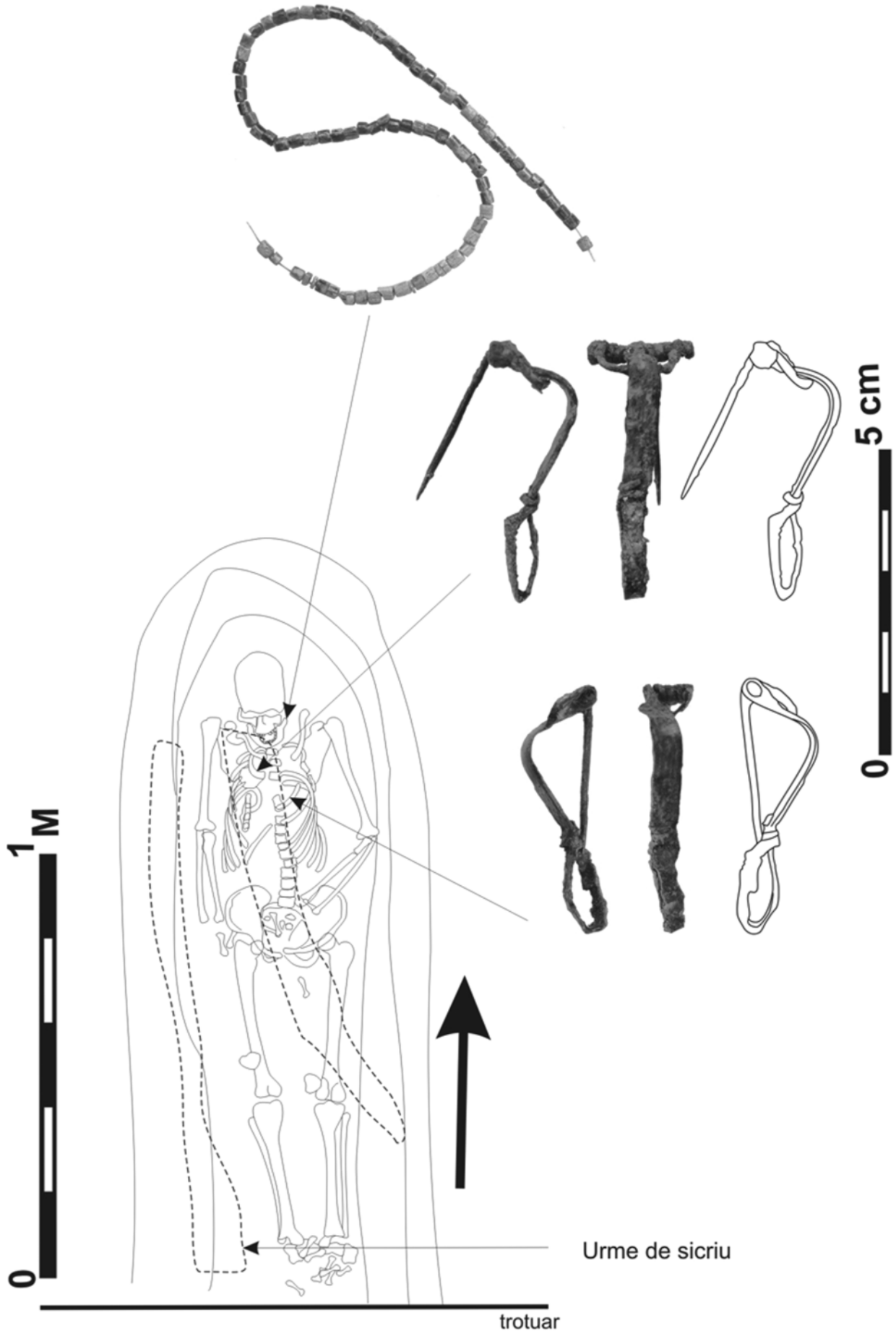
142. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]

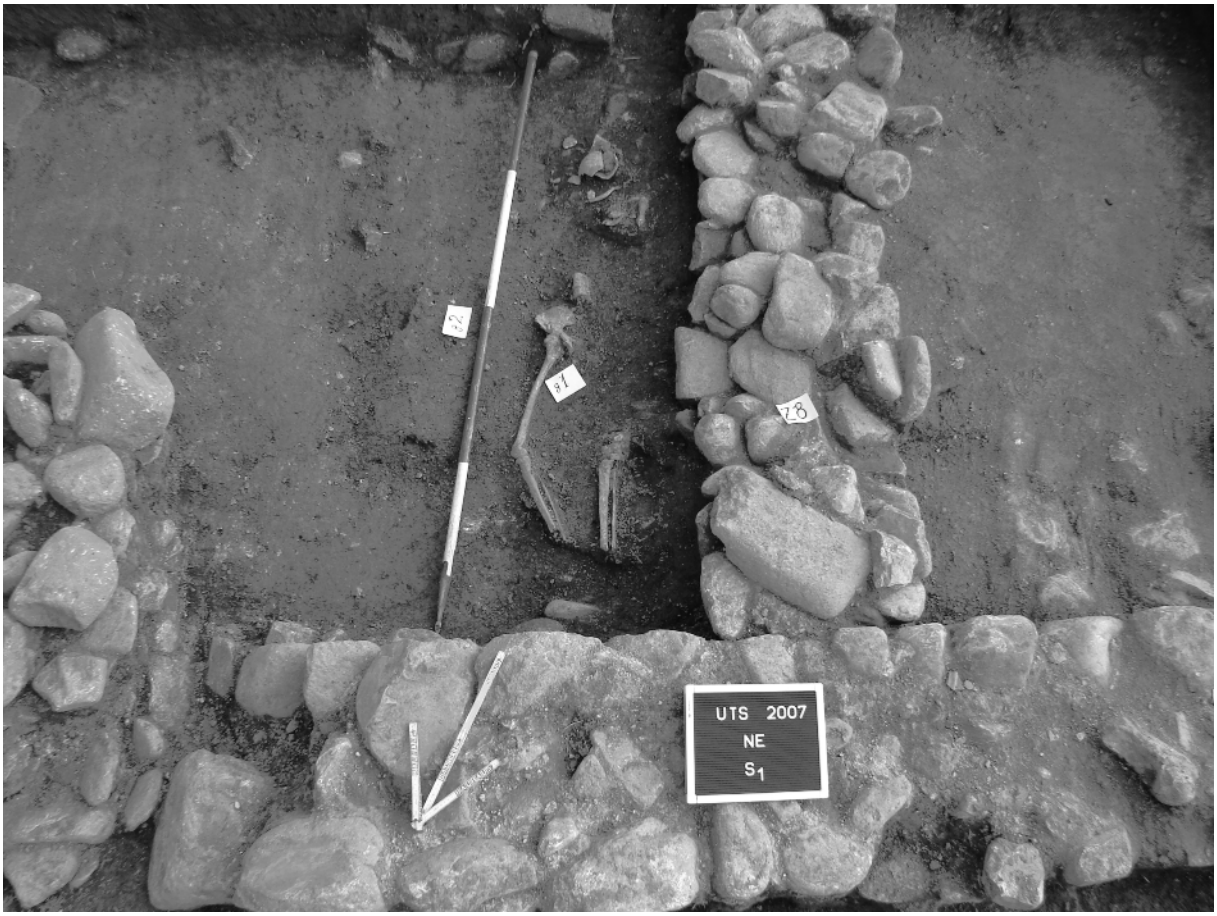

145. Rotbav, com. Feldioara, jud. Braşov
Punct: La Pârâuţ

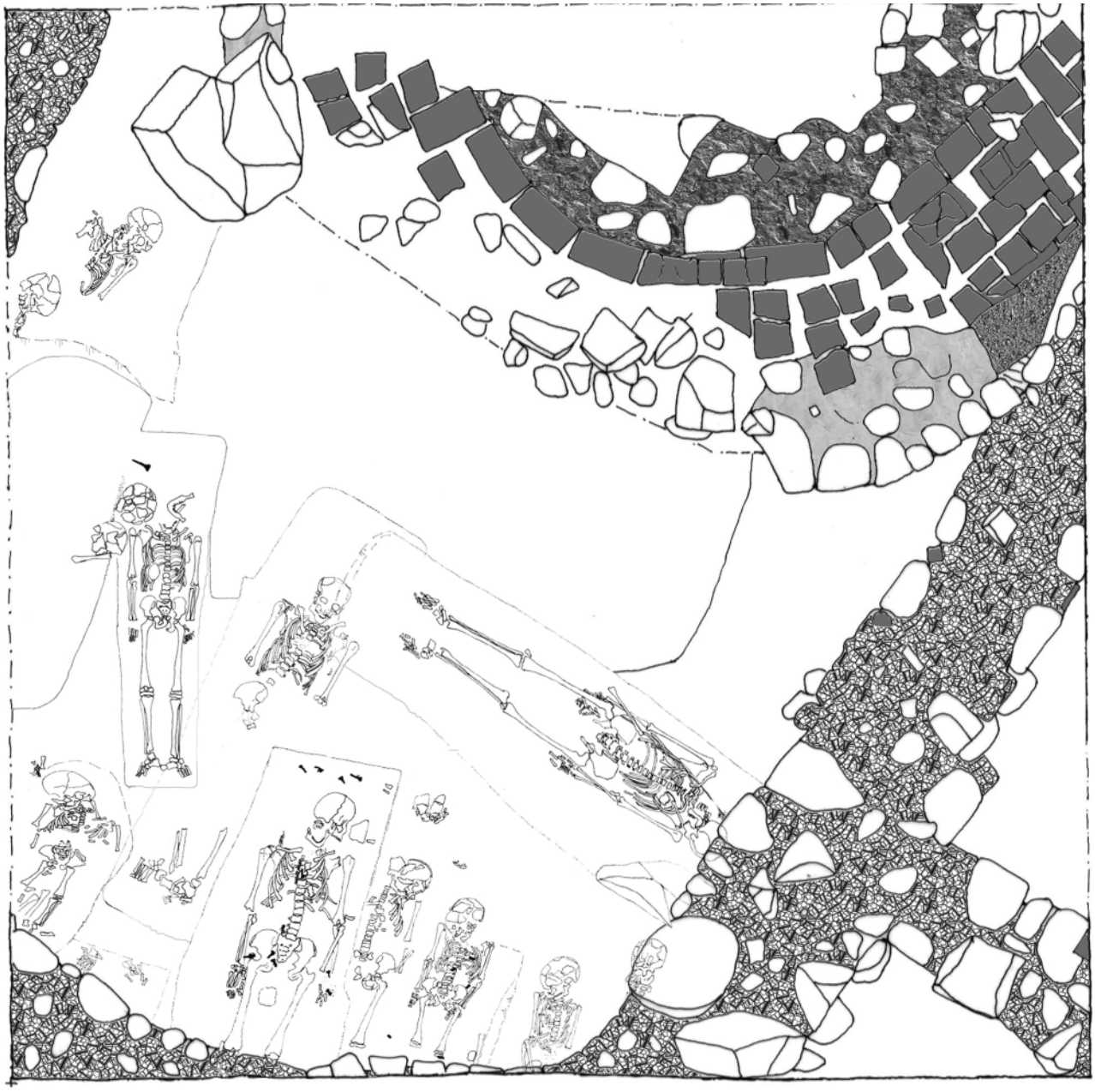

146. Rugăneşti, com. Şimoneşti, jud. Harghita
Punct: Biserica reformată

148. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]
Punct: Necropola de est

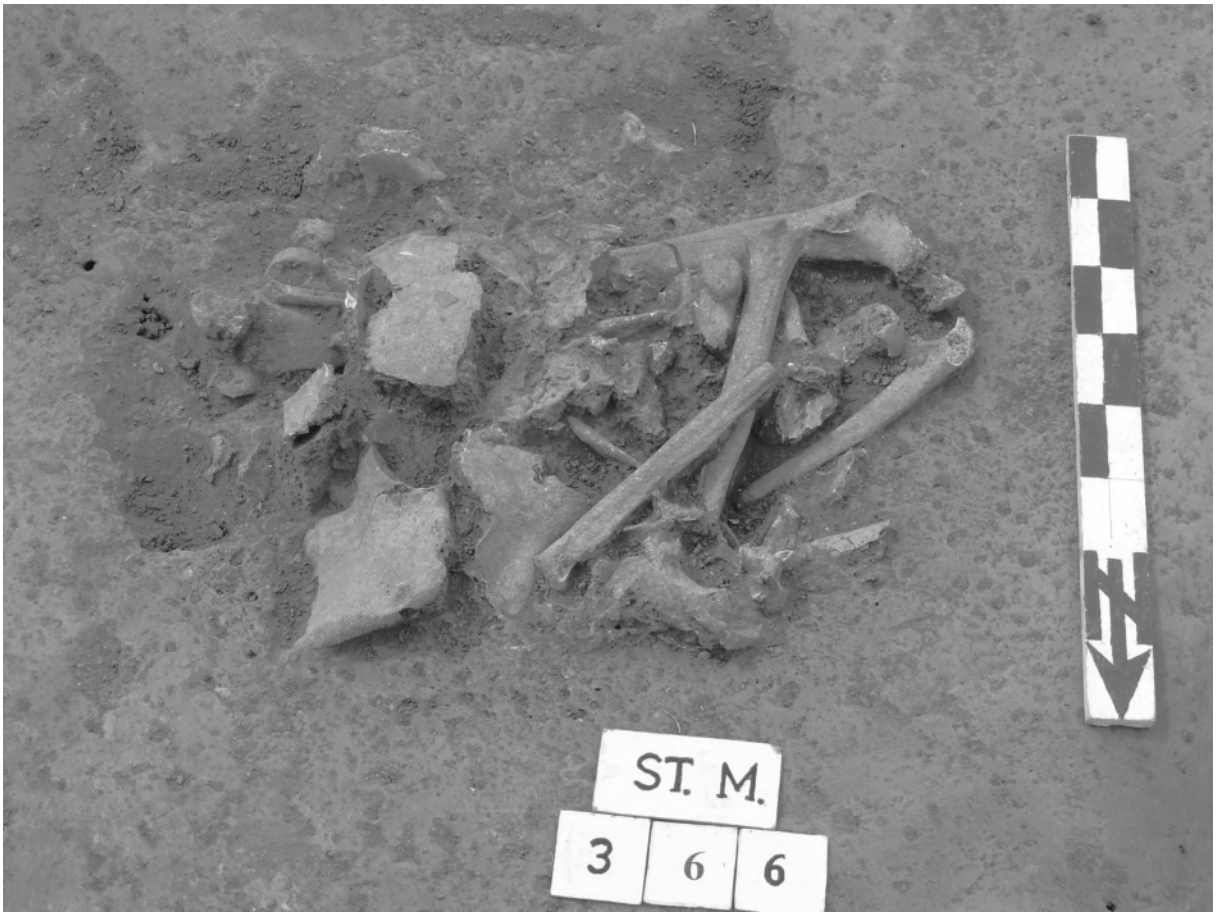

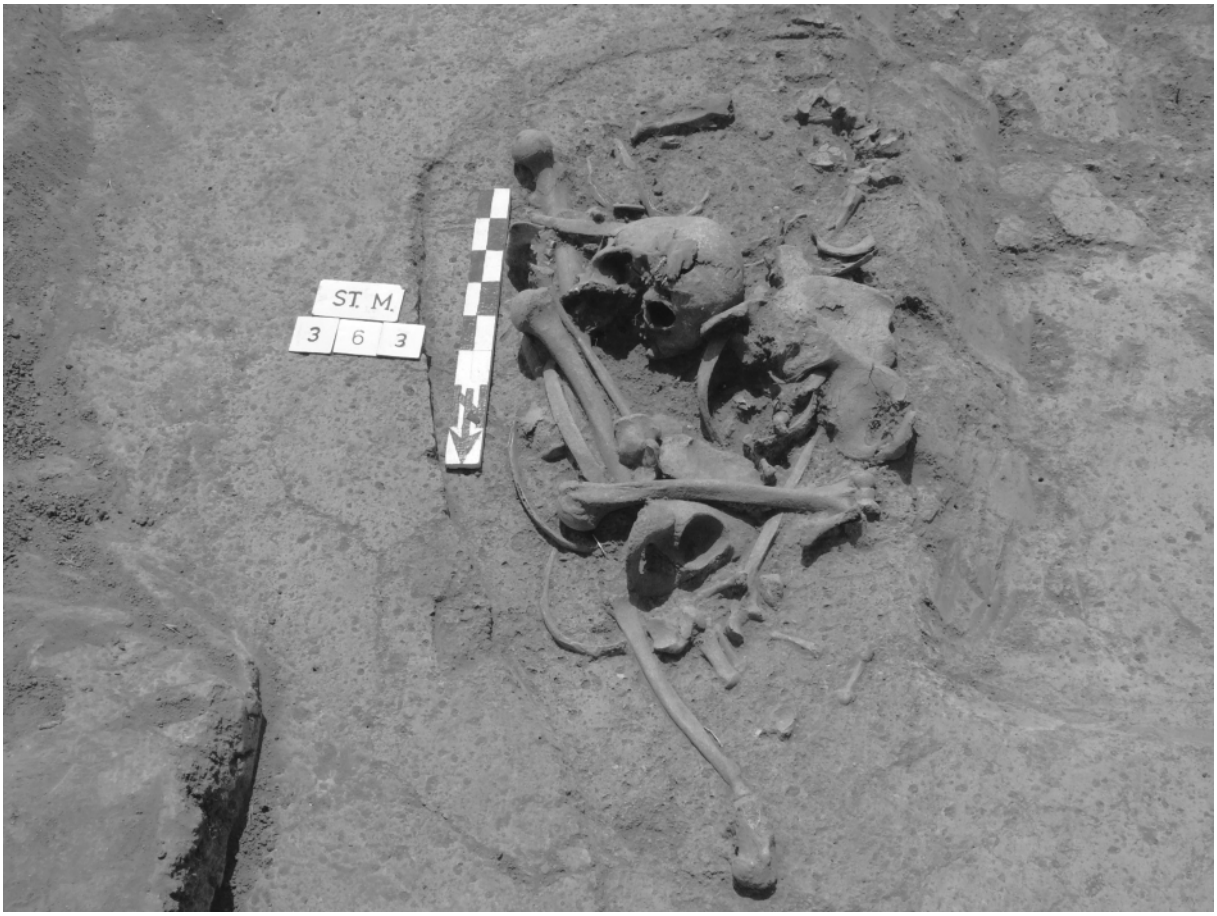
149. Satu Mare, com. Satu Mare, jud. Harghita
Punct: Botos

161. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea [(L)Ibida]
Punct: Cetatea fetei

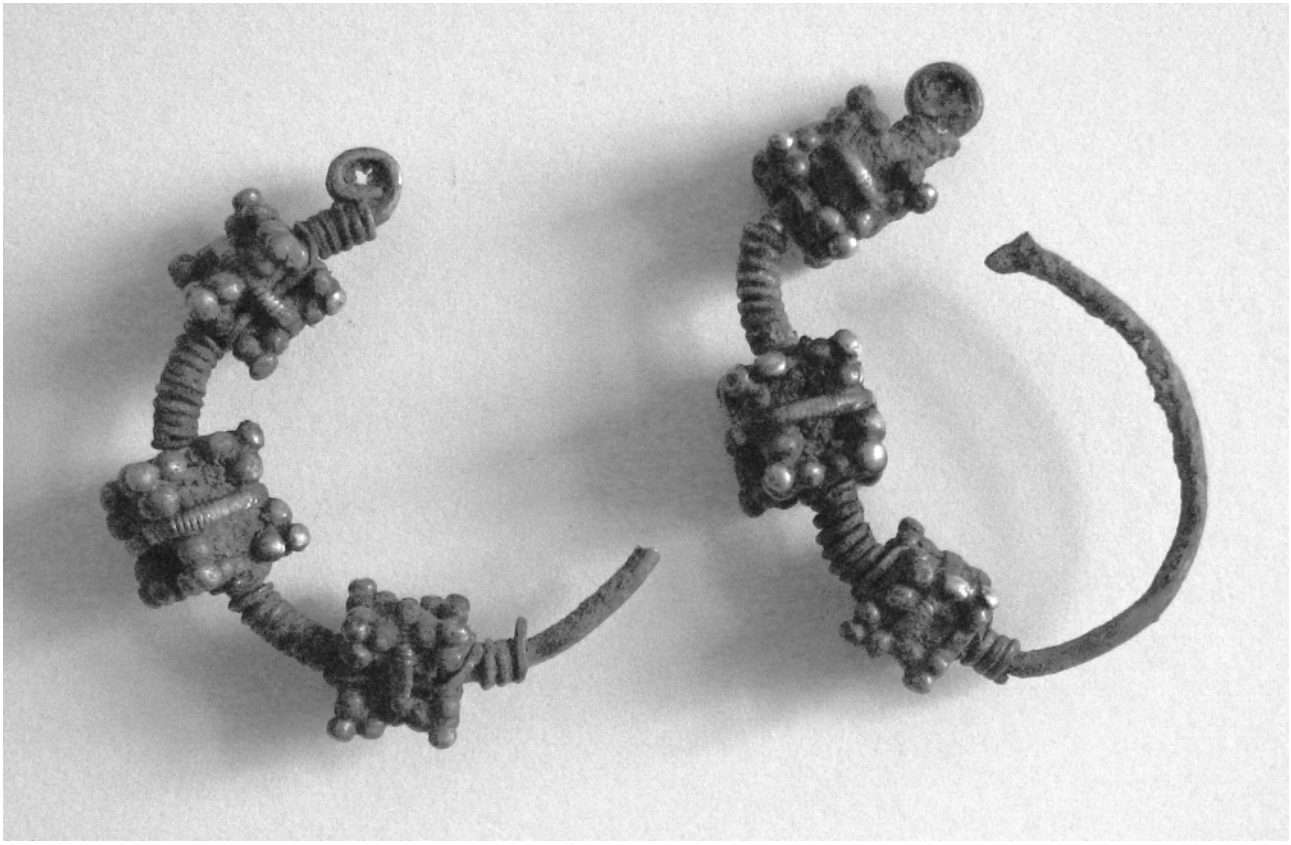

164. Stelnica, com. Stelnica, jud. Ialomiţa
Punct: Grădiştea Mare

166. Suceava, jud. Suceava
Punct: Câmpul Şanţurilor (Strada Parcului), nr. cadastral 1261/1265 (proprietar Maidaniuc George)

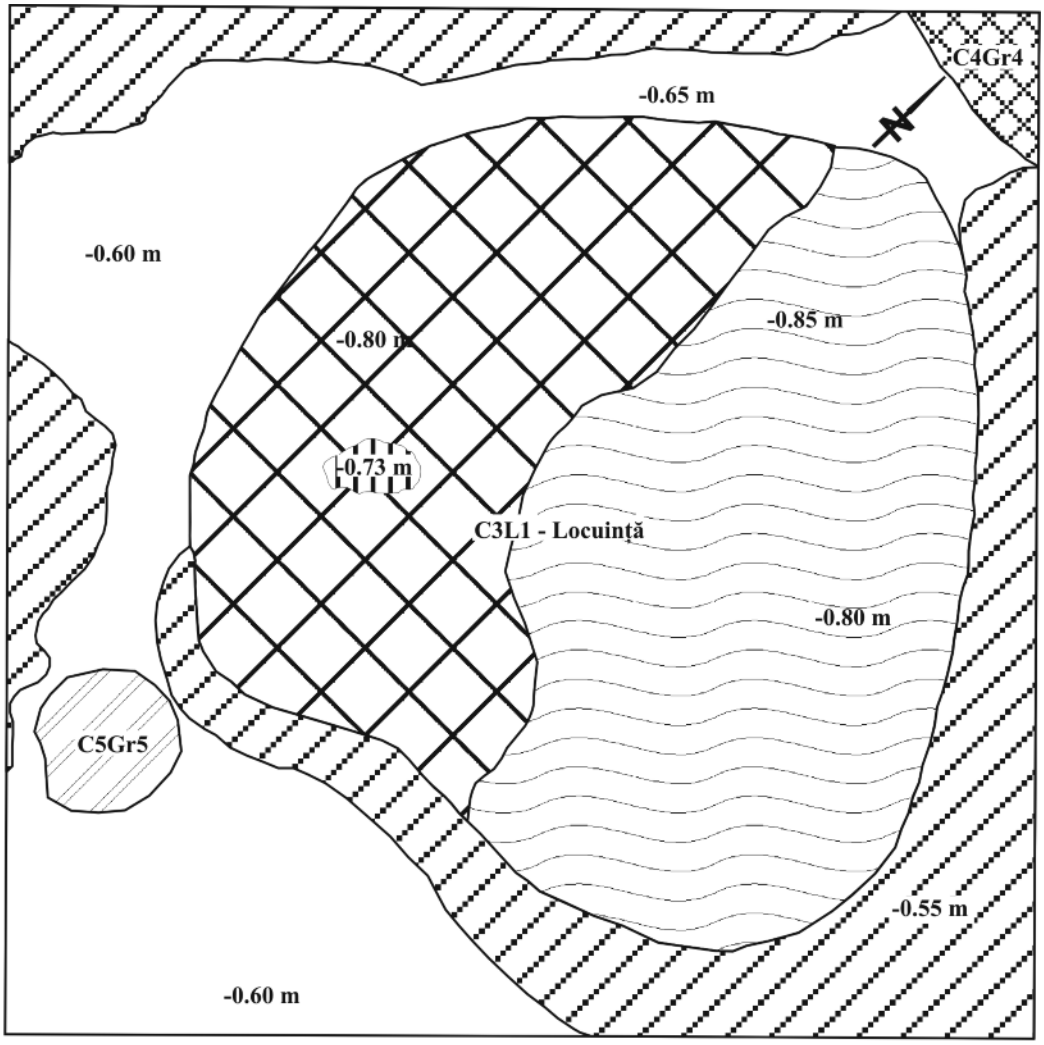

167. Suceava, jud. Suceava
Punct: cartier Burdujeni, Silişte (Pepinieră)

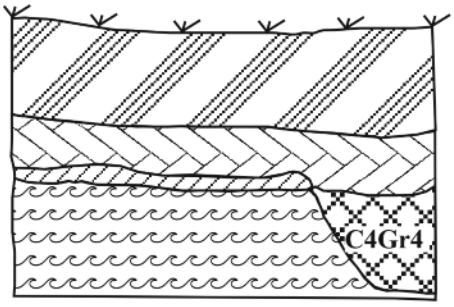

172. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj
Punct: Cetatea Báthory

S3 - C3L1 - Locuință, C4Gr4, C5Gr5 - Grundriss

0 1 m

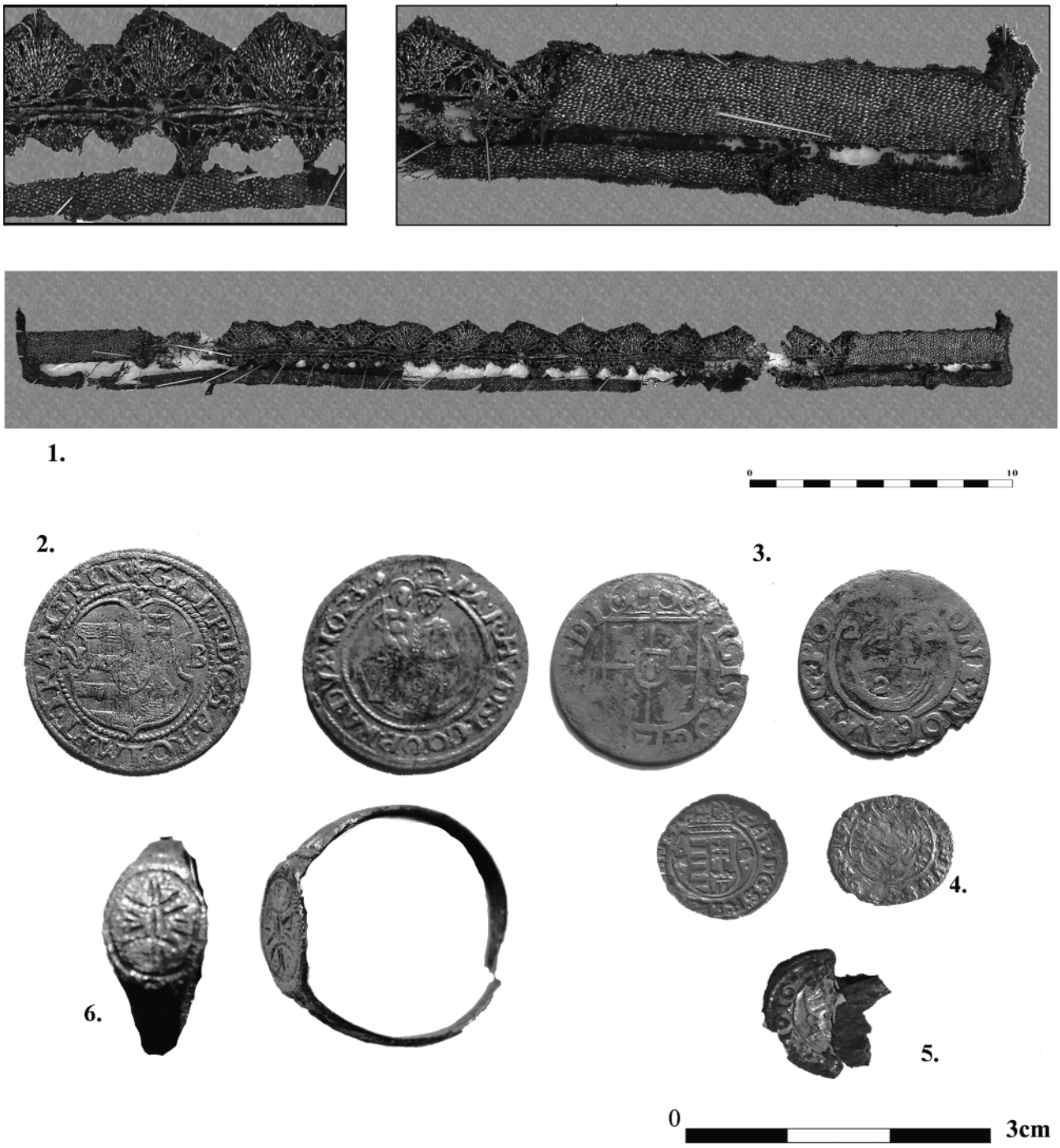
S3 - C4Gr4, Profil nord-vestic

LEGENDA

- umplutură groapă - C4Gr4
- umplutură groapă - C5Gr5
- lipitură - pereți prăbușiți
- locuință - C3L 1
- podea locuință
- umplutură groapă locuință - nesăpată
- amenajare leoss
- pământ negru
- pământ negru-gălbui
- pământ nesăpat

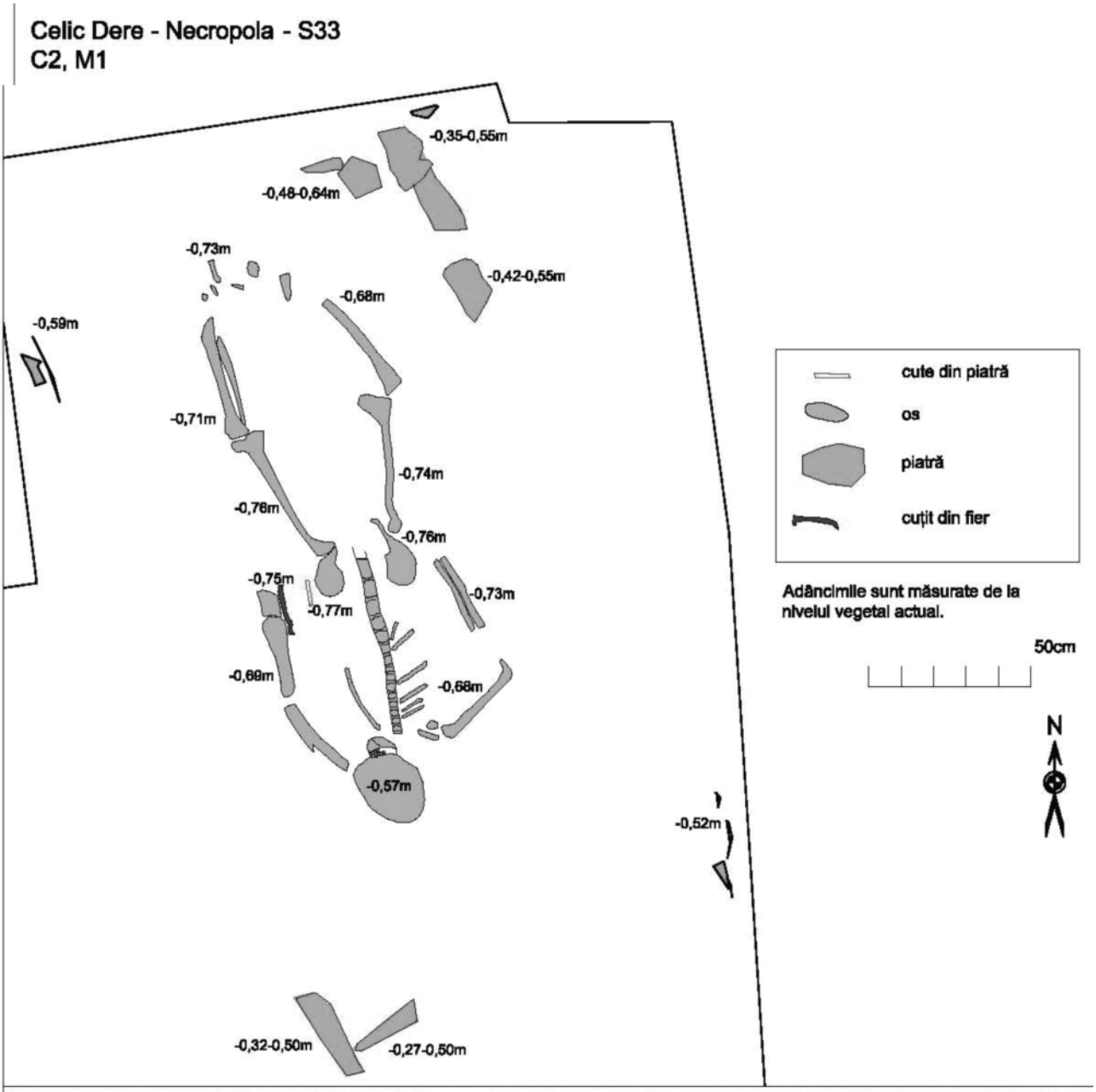

183. Târguşor, com. Târguşor, jud. Constanţa
Punct: Peştera La Adam

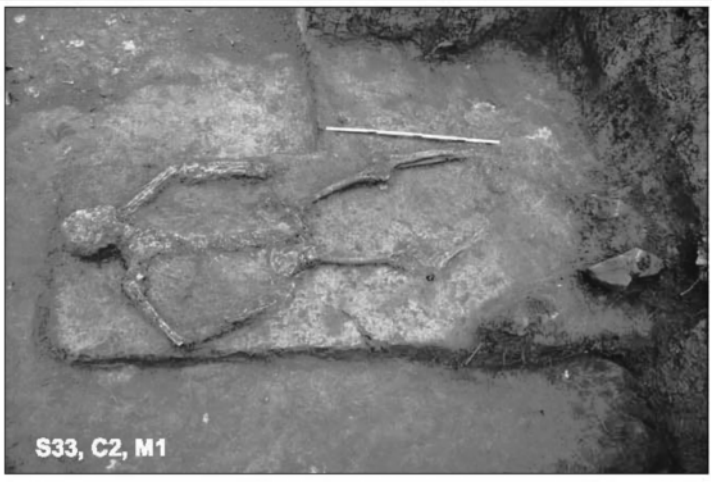
1. Cunună din mormântul M-33; Monedă din mormântul 50, a principelui Gabriel Bethlen
2. Monedă din M-65, din anul 1614, a regelui polonez Sigismund III. ; 4. Monedă din M-54 a principelui Gabriel Bethlen din anul 1625; 5. Monedă din M-28 din anul 1616. ;
6. Inel din cupru din M-61.

185. Teleac, com. Feliceni, jud. Harghita
Punct: Biserica Reformată

S33, C2, M1, Detaliu

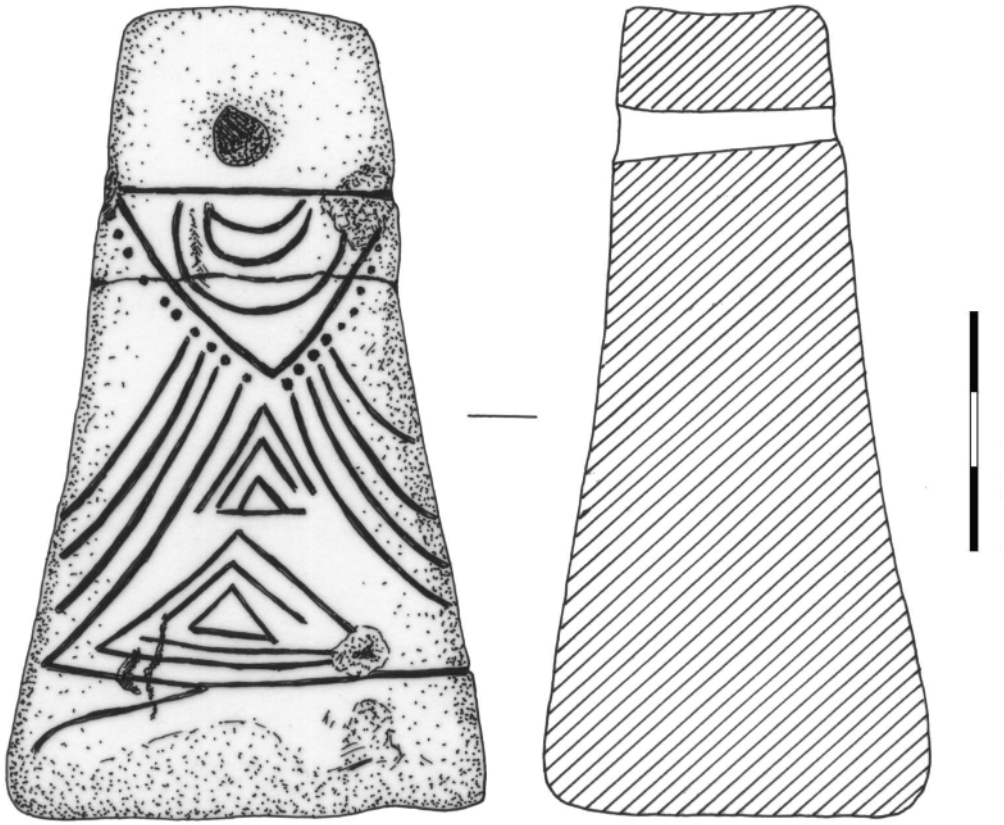
186. Teliţa, com. Frecăţei, jud. Tulcea
Punct: Celic Dere

Cetatea Turnu, 2007
S1 Ceramică orientală

Cetatea Turnu, 2007
S1 Lulea

192. Vităneşti, com Vităneşti, jud. Teleorman
Punct: Măgurice

ANEXE

1. Cheia, com. Grădina, jud. Constanţa (41)

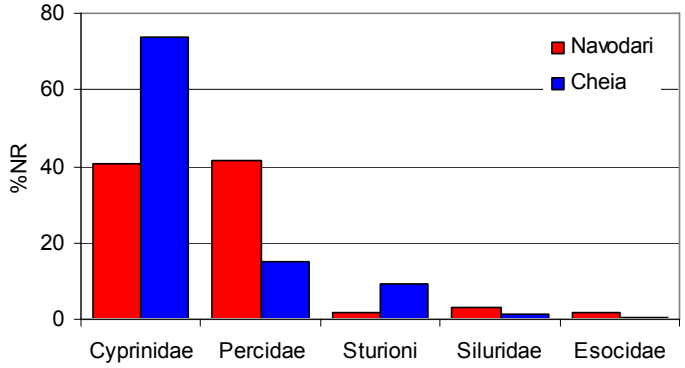
Classe	NR	%
Bivalvia	124	1,98
Pisces	798	12,72
Reptlia	64	1,02
Aves	215	3,43
Mammalia	5075	80,86
Total fauna	**6276**	**100,00**

Tabel 1. Taxoni identificati la Cheia (jud Constanta) in nivelul Hamangia III.

Taxon	NR	%
Bos taurus	1420	46,54
Ovis aries	148	4,85
Capra hircus	52	1,70
Ovicaprine	1088	35,66
Canis familiaris	8	0,26
Total domestice	**2716**	**89,02**
Equus sp	11	0,36
Equus hydruntinus	69	2,26
Lynx lynx	1	0,03
Canis lupus	2	0,07
Martes sp.	2	0,07
Meles meles	1	0,03
Vulpes vulpes	33	1,08
Bos primigenius	53	1,74
Cervus elaphus	71	2,33
Capreolus capreolus	21	0,69
Sus scrofa	36	1,18
Lepus europaeus	34	1,11
Castor fiber	1	0,03
Total sălbatice	**335**	**10,98**
Total determinate	**3051**	**100**
Total indeteterminate	**2024**	
Total mamifere	**5075**	

Tabel 2. Mamifere identificate la Cheia (jud Constanta) in nivelul Hamangia III.

2. Cheia, com. Grădina, jud. Constanţa (41)

3. Ciuperceni, com. Ciuperceni, jud. Teleorman (47)

	Seria A	Seria B	Seria C	Seria D1	Seria CR (*)
Nuclee laminare à lames debitaj semi-turnant	1	0	0	2	0
Nuclee unipolare cu o suprafaţă de debitaj	1	4	0	1	2
Nuclee bipolare cu o suprafaţă de debitaj	2	1	0	2	0
Nuclee bipolare cu 2 suprafeţe de debitaj	0	1	0	0	0
Nuclee cu mai multe suprafeţe de debitaj	0	0	0	0	1
Aşchii de plein debitage	46	59	4	16	25
Aşchii de mici dimensiuni (≤3 cm)	35	24	0	1	1
Aşchii corticale	18	16	2	14	21
Aşchii debordante	0	1	0	1	2
Aşchii tehnice	1	0	0	0	2
Lame de plein débitage	4	8	2	3	5
Fragmente de lame	1	2	0	0	0
Lame à ½ crête	0	1	1	0	1
Esquilles	68	91	0	23	34
Bloc de materie primă	0	0	0	1	0
Percutoare	0	0	0	2	0
Total (2006 şi 2007)	177	208	9	66	94

Tabel I : materialul litic de la La Vii.

4. Corabia, jud. Olt [Sucidava] (51)

Catalogul descoperirilor

I. Obiecte din metal[1]

1. Aplică ajurată (bronz), lung.=6,8 cm, lat.=2,7 cm. C14, □3a, -0,60 m.
2. Limbă de curea (bronz), lung.=5,2 cm. C13, □2c, -0,80 m.
3. Verigă de cataramă (bronz), lung.=1,7 cm, C14, □1c, -1,10 m.
4. Aplică ? (bronz) fragmentară, discoidală, diam.= 4,4 cm. C10, □3b, -1,50 m.
5. Vârf de săgeată (fier), cu manşon, lung.=5 cm. C15, □2c, -1,10 m, Gr,2/07.
6. Vârf de săgeată (fier), lung.=10,5 cm. C14, □3a, 0,80 m.
7. Vârf de lance (fier), fragmentar, lung.=13,7 cm. C14, □1a, -0,70 m.
8. Umbo de scut (fier), diam.= , C7, □3a, -1,30 m.
9. Creuzet fragmentar (fier), diam.=7,4 cm. C15, □2c, -1,10 m, Gr,2/07.
10. Potcoavă (fier) fragmentară. C14, □1a, -0,50m.
11. Două scoabe (fier), fragmentare, lung.=5 şi 4,2 m.

12. Cui (fier), lung.=6,2 cm. C14, □1b, -1,18 m.
13. Două cuie (fier), lung.5 şi 4,5 cm. C14, □3b, -1,10 m.
14 Cui (fier), lung.=4,5 cm. C11, □3c, -1,20 m.
15. Cui (fier), lung.=7,2 cm. C13, □2c, -0,80 m.
16. Cui (fier), lung.=8cm. C7, □1b, -1,20 m.
17. Cui (fier), lung.=6,5 cm. C14, □1c, -1,10 m.
18. Cârlig ? (plumb), lung.=18,4 cm. C13, □2a, -0,70 m.

II. Obiecte din ceramică[2]

1. Gât de amforă cu ştampilă. C11, □1b, -1,80 m. Gr.7/07.
2. Fusaiolă confecţionată dintr-un fragment de ţiglă romană, diam.=8 cm. C13, □2c, -0,80 m.
3. Castronaş cu smalţ galben şi verde, având fundul perforat pentru a fi utilizat ca fusaiolă, diam.=8,3 cm, înalţim.=2 cm. C14, □2a, -0,70 m.
4. Capac cu buton, fragmentar, diam.=10,4 cm. C7, □1a, -1,30 m.
5. Fragment de cărămidă ştampilată cu textul L(egio)VM(acedonica)O(esci). C12, □3c, 1,45 m.

III. Obiecte din piatră

1. Proiectil de balistă ?, din concreţiune naturală, diam.=7,9 cm. C7, □1c, -1,20 m.

IV. Obiecte din corn

1. Vârf de corn de cerb, tăiat la bază, lung.=5,6 cm. C7, □1b, -1,25 m.
2. Vârf de corn de bovideu cu extremitatea ascuţită şi polifaţetată prin şlefuire, lung.=8 cm. C15, □2a, -1,60 m.
3. Două vârfuri de coarne de cerb, tăiate la bază. C13, □2c, -0,80 m.
4. Plăsea de cuţit, fragmentară, lung,=6 cm. C13, □3a, -1 m.

V. Obiecte din sticlă

1. Baza unui pahar cu circumferinţa mult profilată, diam.=4,6 cm. C11, □1b, -1,80 m. Gr.7/07.
2. Două fragmente provenind de la un pahar. C11, □2b, -1,70 m.

Note:
1. Nu cuprinde materialul numismatic, aflat în curs de prelucrare şi identificare.
2. Nu cuprinde tot materialul ceramic (aflat în curs de prelucrare, predominant format din fragmente de amfore).

5. Hârşova, jud. Constanţa (74)

	10426	**10433**	**10437**	**10456**	**10473**	**10491**	**10496**	**10498**	**11021**	**11958**	Total
Abramis	7	14		11	5	8					**45**
Acip stell		2									**2**
Acip ruth					1						**1**
Aspius					1						**1**
Acerina	1	1				1					**3**
Blicca		2			2						**4**
Cyprinidae	127	182	8	276	183	170	4				**950**
Cyprinus	7	12		7	3	23	1				**53**
Esox	14	6	1		3	8	1		2		**35**
Ind	452	1035	63	872	850	781	6			6	**4065**
Pelecus			1	7	4						**12**
Perca	5			9	1	1					**16**
Percidae				1							**1**
Rutilus	6			1	2						**9**
Scardinius	29			2							**31**
Silurus	8	5		9	42	20		4		11	**99**
Stizostedion	4	5		12	2	7				3	**33**
Sturioni	7	1		5	29	12					**54**
Total	**667**	**1265**	**73**	**1212**	**1128**	**1031**	**12**	**4**	**2**	**20**	**5414**

Tabel 1. Numarul de resturi de peşti din complexul **C1017**

6. Lieşti, com. Lieşti, jud. Galaţi (91)

Descoperiri monetare

Nr.	Stat	Suveran	Nominal	Material, Gr., Ø	Loc descoperire
1	Imperiul otoman	Mustafa III (1757-1774)	Para	AR, 0,30gr; 16 mm	S2, M4, -1,50m
2	Imperiul otoman	Abdül Hamid I (1774-1789)	Para	AR, 0,08gr; 12,5 mm	Cs 1 nord, -0,40
3	Imperiul otoman	Mahmud II (1808-1839)	Para	AR, 0,12gr; 12,5 mm	Cs 1, -0,50m
4	Imperiul otoman	Mahmud II (1808-1839)	Para	AR, 0,05gr; 12 mm	Cs 1 nord, -0,40m
5	Imperiul otoman	Abdül Mecid (1839-1861)	Para	AR, 0,18gr; 12 mm	S2, carou 2, -0,50m
6	Imperiul otoman	Abdül Mecid (1839-1861)	Para	AE argintat 0,08gr;12mm	S2, carou 1, M3, -1,40m
7	Imperiul otoman	Abdül Mecid (1839-1861)	Para	AR, fragmentată	S2, carou 1, M3, -1,40m
8	Imperiul otoman	Abdül Mecid (1839-1861)	Para	AE, 0,85gr; 14 mm	Cs 1, -0,60m
9	Imperiul Habsburgic	Francisc I 1792-1835	3Kreuzer 1800	AE, 7,76gr; 30 mm	S1, carou 5, -0,40m
10	România	Carol I (1866-1914)	1 ban 1867	AE, 1,01gr; 15 mm	S2, carou 2, -0,30 m

7. Pecica, jud. Arad (123)

Table 1

VERTEBRATE FAUNA SUMMARY

Taxon	Count	%
Sheep/Goat	470	35.7
Pig	286	21.7
Cattle	181	13.8
Red Deer	166	12.6
Fish	69	5.2
Horse	41	3.1
Roe Deer	33	2.5
Dog	20	1.5
Wild Carnivores	15	1.1
Small Game	10	0.8
Wild Boar	9	0.7
Turtle	7	0.5
Aurochs	6	0.5
Bird	3	0.2
TOTAL	1316	100.0

Table 2

DOMESTIC MAMMALS

Taxon	Count	%
Sheep/Goat	470	47.1
Pig	286	28.7

Cattle	181	18.1
Horse	41	4.1
Dog	20	2.0
TOTAL	998	100.0

Table 3

WILD MAMMALS

Taxon	Count	%
Red Deer	166	69.5
Roe Deer	33	13.8
Wild Boar	9	3.8
Beaver	8	3.3
Badger	8	3.3
Aurochs	6	2.5
Fox	4	1.7
Hare	2	0.8
Wolf	2	0.8
Polecat	1	0.4
TOTAL	239	100.0

8. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud.Tulcea [(L)Ibida] (161)

Tabelul 1. Repartiţia numerică a resturilor faunistice din eşantionul de la Slava Rusă (Sector Curtina G).

Grupe faunistice	**Număr resturi**
Moluşte	31
Peşte	8337
Păsări	130
mamifere domestice	646
mamifere sălbatice	36
mamifere neidentificate specific	1377
Total eşantion	**10557**

Tabelul 2. Cuantificarea resturilor faunistice provenite din situl de la Slava Rusă (Sector Curtina G).

Specie / grup	**NR**	**%**	**NMI**	**%**
Bos taurus	158	23,16	6	13,33
Ovis aries / Capra hircus	232	34,02	8	17,78
Sus domesticus	175	25,66	14	31,12
Equus caballus	5	0,73	2	4,44
Canis familiaris	69	10,12	5	11,12
Felis domestica	7	1,03	2	4,44
Total mamifere domestice	**646**	**94,72**	**37**	**82,23**
Sus scrofa	3	0,44	1	2,22
Cervus elaphus	5	0,73	1	2,22

Capreolus capreolus	7	1,03	2	4,44
Lepus europaeus	6	0,88	1	2,22
Vulpes vulpes	14	2,05	2	4,44
Meles meles	1	0,15	1	2,22
Total mamifere sălbatice	**36**	**5,28**	**8**	**17,77**
Total mamifere identificate	**682**	**100**	**45**	**100**

NR – număr resturi identificare; NMI – număr minim de indivizi estimaţi

Tabelul 3. Cuantificarea resturilor faunistice din eşantionul de la Slava Rusă (Sector Extra Muros N1).

Specie /Grup	**NR**	**%**	**NMI**	**%**
Bos taurus	333	53,97	10	27,03
Ovis / Capra	89	14,43	8	21,62
Sus domesticus	65	10,53	7	18,92
Equus caballus	35	5,67	3	8,11
Equus asinus	11	1,78	2	5,40
Canis familiaris	61	9,89	3	8,11
Total mamifere domestice	**594**	**96,27**	**33**	**89,19**
Cervus elaphus	18	2,92	3	8,11
Sus scrofa	5	0,81	1	2,70
Total mamifere salbatice	**23**	**3,73**	**4**	**10,81**
Total resturi mamifere determinate	**617**	**100**	**37**	**100**
Păsări	4			
Peşti	10			
Resturi mamifer nedeterminate specific	406			
Homo sapiens	4			
Total esantion	**1041**			

NR – număr resturi identificare; NMI – număr minim de indivizi estimaţi

Tabelul 4. Cuantificarea resturilor faunistice din eşantionul Extra Muros V3.

Specie /Grup	**NR**	**%**	**NMI**	**%**
Bos taurus	132	51,97	7	29,17
Ovis / Capra	67	26,38	6	25
Sus domesticus	28	11,02	4	16,67
Equus caballus	7	2,76	1	4,17
Equus asinus	1	0,39	1	4,17
Canis familiaris	2	0,79	1	4,17
Felis domestica	1	0,39	1	4,17
Total mamifere domestice	**238**	**93,7**	**21**	**87,5**
Cervus elaphus	9	3,54	1	4,17
Sus scrofa	6	2,36	1	4,17
Vulpes vulpes	1	0,39	1	4,17
Total mamifere salbatice	**16**	**6,3**	**3**	**12,5**
Total resturi mamifere determinate	**254**	**100**	**24**	**100**
Păsări	2			
Peşti	8			
Resturi mamifer nedeterminate specific	168			
Total eşantion	**432**			

NR – număr resturi identificare; NMI – număr minim de indivizi estimaţi

9. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj (173)

MATERIAL SPECIAL

nr. crt	ARTEFACT	MATERIAL	CONTEXT	NR. INV. C.C.
1.	Cuţit fragmentar	fier	periegheză 2003	3343/2004
2.	Verigă	fier	periegheză 2003	3344/2004
3.	Bardă	fier	periegheză 2003	3345/2004

4.	Bardă	fier	periegheză 2003	3346/2004
5.	Cuţit	fier	periegheză 2003	3347/2004
6.	Fibulă disc cu perlă sticlă	bronz	periegheză 2003	3348/2004
7.	Cuie (2)	fier	periegheză 2003	3349/2004
8.	Fragment seceră	fier	periegheză 2003	155/2007
9.	Manşon	fier	periegheză 2003	156/ 2007
10.	Nit de pafta	fier	periegheză 2006	157/ 2007
11.	Pastilă	argint	periegheză 2006	158/ 2007
12.	Fragment oglindă	bronz	periegheză 2006	159/ 2007
13.	Verigă	bronz	periegheză 2006	160/ 2007
14.	Tablă	bronz	periegheză 2006	161/ 2007
15.	Cataramă	fier	periegheză 2006	162/ 2007
16.	Vârf de săgeată	fier	periegheză 2006	163/ 2007
17.	Pastilă	plumb	periegheză 2006	164/ 2007
18.	Scoabă	fier	periegheză 2006	165/ 2007
19.	Scoabă	fier	periegheză 2006	166/ 2007
20.	Pastilă	argint	periegheză 2006	167/ 2007
21.	Cataramă	fier	periegheză 2006	168/ 2007
22.	Cui	fier	periegheză 2006	169/ 2007
23.	Verigă	fier	periegheză 2006	170/ 2007
24.	Cuţit	fier	periegheză 2006	171/ 2007
25.	Tablă	bronz	periegheză 2006	172/ 2007
26.	Nit de pafta?	fier	periegheză 2006	173/ 2007
27.	Limbă de cataramă	fier	periegheză 2006	174/ 2007
28.	Cataramă	fier	periegheză 2006	175/ 2007
29.	Fragment colier	argint	S IV	176/ 2007
30.	Fibulă	bronz	periegheză 2006	177/ 2007
31.	Fragment candelabru	bronz	periegheză 2006	178/ 2007
32.	Tablă	fier	periegheză 2007	179/ 2007
33.	Cataramă	fier	S IV	180/ 2007
34.	Aplică	bronz	S IV	181/ 2007
35.	Tablă	bronz	S IV	182/ 2007
36.	Pastilă	argint	periegheză 2007	183/ 2007
37.	Aplică ?	bronz	periegheză 2007	184/ 2007
38.	Fragment vas	argint?	periegheză 2007	185/ 2007
39.	Fragment pinten	fier	periegheză 2007	186/ 2007
40.	Cleşte bijutier	fier	S VII, C 14	187/ 2007
41.	Tipar pentru verigi	ceramică	S VII, C 12-13	188/ 2007
42.	Fibulă	bronz	S VII	189/ 2007
43.	Fibulă	bronz	S VII, C 14	190/ 2007
44.	Fragment oglindă	bronz	S VII	191/ 2007
45.	Piron	fier	S VII	192/ 2007
46.	Fragment oglindă	bronz	S VII, C 12-13	193/ 2007
47.	Cui	fier	S VIII	194/ 2007
48.	Dorn ?	fier	S VII, C 14	195/ 2007
49.	Cui ?	fier	S VII	196/ 2007
50.	Verigă	fier	S VII	197/ 2007
51.	Limbă de cataramă	fier	S VII	198/ 2007
52.	Cui	fier	S VIII	199/ 2007
53.	Fragment aplică ?	argint	S VIII	200/ 2007
54.	Cuţit	fier	S VII, C 17	201/ 2007
55.	Cuţit fragmentar	fier	S VII, C 16?	202/ 2007
56.	Cui fragmentar	fier	S VII, C 14	203/ 2007
57.	Cuţit	fier	S VIII	204/ 2007
58.	Cuţit fragmentar	fier	S VII	205/ 2007
59.	Scoabă	fier	S VII	206/ 2007
60.	Denar 127 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	267/ 2007
61.	Denar 124-103 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	268/ 2007
62.	Denar 99-94 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	269/ 2007
63.	Denar 88 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	270/ 2007

64.	Denar 87 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	271/ 2007
65.	Denar 59 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	272/ 2007
66.	Denar 56 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	273/ 2007
67.	Denar 55 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	274/ 2007
68.	Denar 54 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	275/ 2007
69.	Denar 51 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	276/ 2007
70.	Denar 50-49 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	277/ 2007
71.	Denar 50-49 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	278/ 2007
72.	Denar 50-49 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	279/ 2007
73.	Denar 49 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	280/ 2007
74.	Denar 46 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	281/ 2007
75.	Denar 43-42 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	282/ 2007
76.	Denar 42 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	283/ 2007
77.	Denar 42-40 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	284/ 2007
78.	Denar 42 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	285/ 2007
79.	Denar 28 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	286/ 2007
80.	Denar 19-18 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	287/ 2007
81.	Denar 14-12 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	288/ 2007
82.	Denar 12 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	289/ 2007
83.	Denar 12 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	290/ 2007
84.	Denar 11-10 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	291/ 2007
85.	Denar 7-6 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	292/ 2007
86.	Denar 7-6 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	293/ 2007
87.	Denar 80 a.Chr.	argint	S VIII-Tezaur I	335/ 2007
88.	Denar 155-120 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	312/ 2007
89.	Denar 76-72 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	313/ 2007
90.	Denar 67 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	314/ 2007
91.	Denar 70-64 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	315/ 2007
92.	Denar 49 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	316/ 2007
93.	Denar 45-44 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	317/ 2007
94.	Denar 43 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	318/ 2007
95.	Denar 29 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	318/ 2007
96.	Denar 15-13 a.Chr.	argint	S VII-T2-T3-Tez II	320/ 2007

TIPURI DE PIESE DESCOPERITE PE ŞANTIERUL ARHEOLOGIC SISTEMATIC ŞIMLEU SILVANIEI-*ULIUL CEL MIC*
(2003-2007)

	Tip piesă	buc		Tip piesă	buc
1	cuţite fier	7	13	verigi fier	3
2	verigi bronz	1	14	bardă fier	2
3	fibulă bronz	4	15	cuie fier	8
4	seceră fier	1	16	manşon fier	1
5	paftale, catarame fier	8	17	pastile argint, plumb	4
6	oglinzi bronz	3	18	tablă fier, bronz	4
7	vârf săgeată fier	1	19	scoabe fier	3
8	podoabe argint	2	20	importuri bronz,argint	2
9	aplică bronz	2	21	cleşte bijutier fier	1
10	pinten fier	1	22	tipar ceramic	1
11	dorn fier	1	23	tezaur i denari	28
12	tezaur ii denari	9			

TIPURI FUNCŢIONALE DE PIESE DESCOPERITE PE ŞANTIERUL ARHEOLOGIC SISTEMATIC ŞIMLEU SILVANIEI-*ULIUL CEL MIC*
(2003-2007)

Nr. crt	Tip funcţional	Categorii piese	buc.
1	piese de uz casnic	cuţite, seceri, bărzi, manşoane	11
2	piese de harnaşament?	verigi fier	3

3	piese de port şi podoabă	aplici bronz, oglinzi, verigi, fibule, paftale, catarame	20
4	materiale de construcţie	cuie, scoabe	11
5	arme, echipament militar	vârf săgeată şi pinten fier	1
6	inventar atelier metalurgic	pastile argint, plumb, deşeuri tablă bronz şi fier, cleşte bijutier, dorn, tipar ceramic, importuri bronz şi argint, tezaur ii împrăştiat	22
7	tezaur i - recuperare	monede romane, podoabe	30

10. Târguşor, com. Târguşor, jud. Constanţa (183)

Lista faună

Lagurus lagurus		*Eolagurus luteus*		*Clethrionomys glareolus*		*Microtus nivalis*		*Sorex araneus*		*Spermophilus citelloides*	
	NMI		NMI		NMI		NMI		NMI		NMI
43	27	26	12	1	1	2	2	1	1	2	2
	60%		27%		2,2%		4,4%		2,2%		4,4%

NMI= numar minim de indivizi

INDICI

INDICE CRONOLOGIC

1 – Preistorie
Capidava (32), Găiseni (70), Leliceni (91), Lompirt (93), Olteni (111), Rapoltu Mare (136), Râşnov (141), Rugăneşti (146), Simeria (160)

11 – Paleolitic
Piatra Neamț (124), Târguşor (183)

113 – Paleolitic superior
Ciuperceni (47), Steierdorf (163)

13 – Neolitic
Armăşeni (15), Bucureşti (30), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (49), Costişa (53), Isaiia (84), Măgura (103), Olteni (111), Simeria (160), Steierdorf (163), Țolici (190), Vlădila (194)

131- Neolitic timpuriu
Brăduț (19), Miercurea Sibiului (105), Steierdorf (163), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182)

132 – Neolitic mijlociu
Cheia (41), Isaccea (82), Lompirt (93), Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Negrileşti (108)

133 – Neolitic târziu
Isaccea (82), Olteni (111)

14 – Eneolitic
Armăşeni (15), Borduşani (18), Bucşani (21), Bucşani (22), Coțatcu (56), Crețeştii de Sus (59), Dolheşti (62), Enisala (64), Fulgeriş (69), Isaiia (84), Leliceni (91), Luncavița (95), Miercurea Sibiului (105), Pecica (123), Pietroasa Mică (125), Poduri (128), Radovanu (135), Rapoltu Mare (136), Răducăneni (138), Săvârşin (153), Vorniceni (195)

141 – Eneolitic timpuriu
Sultana (168), Vităneşti (192)

142 - Eneolitic mijlociu
Fulgeriş (69), Hălmeag (73), Hârşova (74), Luncavița (95), Mălăieştii de Jos (104), Rapoltu Mare (136), Răducăneni (138), Ruginoasa (147), Scânteia (154), Sultana (169), Țolici (190), Vităneşti (192)

143 – Eneolitic târziu
Cinciş-Cerna (43), Filiaş (66), Floreşti (67), Hălmeag (73), Hunedoara (76), Leliceni (91), Silvaşu de Jos (159), Steierdorf (163), Tismana (188), Țolici (190), Vităneşti (192)

15 – Epoca bronzului
Beclean (17), Bucureşti (24), Bucureşti (25), Bucureşti (30), Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38), Ceplea (40), Corneşti (52), Costişa (53), Găiseni (70), Independența (81), Leliceni (91), Olteni (111), Pecica (123), Pietroasa Mică (125), Poduri (128), Rapoltu Mare (136), Săvârşin (153), Simeria (160), Steierdorf (163), Târcov (179), Vlădila (194), Vorniceni (195)

151 – Epoca bronzului timpuriu
Beclean (17), Brăduț (19), Leliceni (91), Luna (94), Mironeşti (106), Pietroasa Mică (125), Rotbav (145)

152 – Epoca bronzului mijlociu
Fulgeriş (69), Leliceni (91), Lompirt (93), Porț (131), Racoşu de Jos (134), Rapoltu Mare (136), Suceava (166), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182), Tismana (188)

153 - Epoca bronzului târziu
Beclean (17), Bucşani (22), Bucu (23), Bucureşti (25), Călineşti-Oaş (34), Crețeştii de Sus (59), Desa (61), Lăpuş (90), Olteni (111), Pasărea (122), Platoneşti (127), Porț (132), Rapoltu Mare (136), Simeria (160)

16 – Hallstatt

Armăşeni (15), Babadag (16), Bucu (23), Bucureşti (24), Bucureşti (30), Capidava (32), Căscioarele (35), Cârlomăneşti (37), Covasna (57), Enisala (64), Floreşti (67), Independența (81), Jurilovca (88), Leliceni (91), Pasărea (122), Platoneşti (127), Racoşu de Jos (134), Rapoltu Mare (136), Simeria (160), Şuțeşti (176), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182), Vlădila (194), Vorniceni (195)

161 – Hallstatt timpuriu
Rapoltu Mare (136)

162 – Hallstatt mijlociu
Mironeşti (106), Rapoltu Mare (136)

163 – Hallstatt târziu
Porț (131), Telița (186)

2 – Protoistorie
Olteni (111), Rapoltu Mare (136)

21 – Latène
Armăşeni (15), Beclean (17), Bucşani (22), Bucu (23), Bucureşti (30), Covasna (57), Craiva (58), Enisala (64), Hunedoara (76), Hunedoara (78), Mahmudia (96), Malaya Kopanya (97), Măgura (103), Miercurea Sibiului (105), Ocolişu Mic (110), Olteni (111), Pecica (123), Pietroasa Mică (125), Racoşu de Jos (134), Radovanu (135), Rapoltu Mare (136), Răducăneni (138), Săvârşin (153), Şimleu Silvaniei (171), Şimleu Silvaniei (173), Târcov (179), Târsa (184)

211 – Latène timpuriu
Fântânele (65), Porț (131), Stelnica (164), Vlădeni (193), Zimnicea (196)

212 – Latène mijlociu
Fântânele (65), Fulgeriş (69)

213 – Latène târziu
Grădiştea de Munte (72), Rapoltu Mare (136), Roşiori (144), Şimleu Silvaniei (173)

3 – Epoca antică
Istria (85), Jurilovca (88), Mangalia (98), Roşiori (144)

31 - Epoca greacă
Istria (85), Jurilovca (88), Mangalia (98)

313 – Epoca elenistică
Albeşti (13), Istria (85), Jurilovca (88), Mangalia (98), Mangalia (102)

32 – Epocă romană
Adamclisi (1), Alba Iulia (2), Alba Iulia (3), Alba Iulia (4), Alba Iulia (5), Alba Iulia (7), Alba Iulia (8), Alba Iulia (9), Alba Iulia (10), Alba Iulia (11), Alba Iulia (12), Bumbeşti-Jiu (31), Capidava (32), Căşeiu (36), Cigmău (42), Cinciş-Cerna (44), Ciocadia (45), Cioroiu Nou (46), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (49), Desa (61), Enisala (64), Floreşti (67), Iaz (80), Istria (85), Jac (87), Mahmudia (96), Moigrad (107), Ostrov (114), Panic (117), Panic (118), Panic (119), Pantelimonu de Sus (120), Răcarii de Jos (137), Reşca (142), Sarmizegetusa (148), Slava Rusă (161), Slăveni (162), Supuru de Sus (170), Vețel (191)

321 – Epocă romană timpurie
Mangalia (98), Ostrov (114), Poşta (133), Răcarii de Jos (137), Râşnov (140)

322 – Epocă romană târzie
Adamclisi (1), Capidava (32), Hârşova (75), Isaccea (83), Izvoarele (86), Jac (87), Mangalia (98), Mangalia (102), Ostrov (114), Pantelimonu de Sus (120), Râşnov (140)

33 – Epocă postromană
Alba Iulia (6), Armăşeni (15), Bucureşti (25), Istria (85), Polocin (129), Târgşoru Vechi (180), Teleac (185)

34 – Epoca romano-bizantină
Capidava (32), Corabia (51), Hârşova (75), Isaccea (83), Mahmudia (96), Mangalia (98), Ovidiu (116), Pantelimonu de Sus (120), Slava Rusă (161)

4 - Epoca medievală

Frumuşeni (68), Găiseni (70), Nufăru (109)

41 – Epoca bizantină
Nufăru (109), Ostrov (115)

42 – Epoca migrațiilor
Bucureşti (25), Bucureşti (30), Floreşti (67), Găiseni (70), Miercurea Sibiului (105), Panic (117), Pecica (123), Rugăneşti (146), Simeria (160), Teleac (185)

43 – Epoca medievală
Alba Iulia (5), Alba Iulia (7), Armăşeni (14), Brăneşti (20), Bucşani (21), Bucureşti (26), Bucureşti (27), Bucureşti (30), Capidava (32), Cefa (39), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (50), Costişa (53), Coşeiu (54), Craiva (58), Cristuru Secuiesc (60), Enisala (64), Frumuşeni (68), Giurgeni (71), Hârşova (75), Independența (81), Leliceni (91), Ostrov (115), Râmnicu Vâlcea (139), Roşia de Amaradia (143), Rugăneşti (146), Sibiu (156), Sibiu (157), Slava Rusă (161), Stelnica (164), Suceava (166), Suceava (167), Şimleu Silvaniei (172), Tăuț (177), Târgşoru Vechi (180), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182), Timişoara (187), Turnu Măgurele (189)

431 - Epoca medievală timpurie
Alba Iulia (6), Alba Iulia (8), Alba Iulia (10), Brăneşti (20), Bucu (23), Bucureşti (24), Cotorman (55), Hunedoara (78), Independența (81), Isaccea (83), Leliceni (91), Lompirt (93), Oltina (112), Ovidiu (116), Pasărea (121), Pasărea (122), Pecica (123), Porț (132), Satu Mare (149), Simeria (160), Sultana (168), Tismana (188), Vlădeni (193)

432 - Epoca medievală târzie
Bucşani (21), Bucu (23), Bucureşti (26), Bucureşti (27), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Caransebeş (33), Găiseni (70), Hârşova (75), Huşi (79), Lainici (89), Lieşti (92), Oradea (113), Piteşti (126), Polovragi (130), Râmnicu Vâlcea (139), Satu Mare (149), Satu Mare (150), Satu Mare (151), Sibiu (155), Sibiu (157), Sic (158), Simeria (160), Stolojani (165), Tătărăştii de Sus (178), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182), Teleac (185), Timişoara (187)

5 - Epoca modernă
Bucureşti (25), Bucureşti (26), Bucureşti (27), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Cinciş-Cerna (43), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (49), Cluj-Napoca (50), Cristuru Secuiesc (60), Drăgănescu (63), Găiseni (70), Hunedoara (77), Mangalia (98), Satu Mare (150), Satu Mare (152), Sibiu (155), Sibiu (156), Sibiu (157), Stelnica (164), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182), Timişoara (187)

INDICE DE TIPURI DE SIT

1 – Locuire
Cinciş-Cerna (43), Ciuperceni (47), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (49), Creţeştii de Sus (59), Dolheşti (62), Enisala (64), Floreşti (67), Hunedoara (76), Isaccea (82), Leliceni (91), Lompirt (93), Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Panic (118), Panic (119), Piatra Neamţ (124), Porţ (132), Rapoltu Mare (136), Râşnov (141), Silvaşu de Jos (159), Simeria (160), Şimleu Silvaniei (171), Şuţeşti (176), Târcov (179), Târgşoru Vechi (180), Târgu Mureş (182), Tismana (188)

11 – Locuire civilă
Alba Iulia (7), Alba Iulia (8), Bucureşti (24), Bucureşti (30), Căşeiu (36), Cinciş-Cerna (44), Ciocadia (45), Floreşti (67), Găiseni (70), Giurgeni (71), Moigrad (107), Ostrov (114), Pasărea (121), Pasărea (122), Rapoltu Mare (136), Roşiori (144), Simeria (160), Suceava (166), Şimleu Silvaniei (171), Târsa (184), Veţel (191)

111 – Aşezare deschisă
Armăşeni (15), Brăduţ (19), Brăneşti (20), Bucşani (22), Bucu (23), Bucureşti (25), Capidava (32), Ceplea (40), Cheia (41), Cotorman (55), Filiaş (66), Fulgeriş (69), Grădiştea de Munte (72), Hălmeag (73), Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Măgura (103), Mălăieştii de Jos (104), Miercurea Sibiului (105), Moigrad (107), Negrileşti (108), Ostrov (114), Panic (117), Pietroasa Mică (125), Platoneşti (127), Poduri (128), Rapoltu Mare (136), Răducăneni (138), Roşia de Amaradia (143), Rotbav (145), Săvârşin (153), Sultana (168), Târgu Mureş (181), Teleac (185), Vlădeni (193), Vlădila (194), Vorniceni (195)

112 – Aşezare fortificată
Babadag (16), Căscioarele (35), Cârlomăneşti (37), Corneşti (52), Costişa (53), Craiva (58), Isaiia (84), Leliceni (91), Malaya Kopanya (97), Mironeşti (106), Nufăru (109), Oltina (112), Ostrov (115), Pecica (123), Porţ (131), Racoşu de Jos (134), Radovanu (135), Rapoltu Mare (136), Ruginoasa (147), Scânteia (154), Tătărăştii de Sus (178), Turnu Măgurele (189)

113 – Aşezare urbană
Adamclisi (1), Alba Iulia (2), Alba Iulia (3), Alba Iulia (4), Alba Iulia (9), Alba Iulia (10), Alba Iulia (12), Bucureşti (26), Bucureşti (27), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (49), Cluj-Napoca (50), Cristuru Secuiesc (60), Grădiştea de Munte (72), Jac (87), Mahmudia (96), Nufăru (109), Ostrov (115), Râmnicu Vâlcea (139), Sarmizegetusa (148), Satu Mare (150), Sibiu (155), Sibiu (156), Sibiu (157), Sic (158)

114 – Aşezare rurală
Bucureşti (25), Izvoarele (86), Poşta (133), Simeria (160), Tăuţ (177)

115 – Locuire în peşteră
Steierdorf (163), Târguşor (183)

116 – Locuire sezonieră
Cinciş-Cerna (43)

117 – Tell
Borduşani (18), Bucşani (21), Coţatcu (56), Hârşova (74), Luncaviţa (95), Sultana (169), Vităneşti (192)

12 – Locuire militară
Bumbeşti-Jiu (31), Rapoltu Mare (136)

121 – Castru
Bumbeşti-Jiu (31), Căşeiu (36), Iaz (80), Moigrad (107), Răcarii de Jos (137), Râşnov (140), Slăveni (162)

122 – Cetate
Adamclisi (1), Albeşti (13), Capidava (32), Cioroiu Nou (46), Grădiştea de Munte (72), Hârşova (75), Isaccea (83), Istria (85), Jurilovca (88), Mahmudia (96), Mangalia (98), Nufăru (109), Oradea (113), Ostrov (115), Pantelimonu de Sus (120), Rapoltu Mare (136), Reşca (142), Săvârşin (153), Slava Rusă (161), Şimleu Silvaniei (172), Tăuţ (177), Târgu Mureş (181), Timişoara (187), Turnu Măgurele (189)

123 – Castel
Hunedoara (77)

125 – Fortificaţii

Cigmău (42), Corabia (51), Covasna (57), Hârşova (75), Luna (94), Ocolişu Mic (110), Ovidiu (116), Slava Rusă (161), Slăveni (162), Supuru de Sus (170), Şuţeşti (175), Târcov (179), Vlădeni (193)

13 – Structură de cult/religioasă
Izvoarele (86)

132 – Sanctuar
Craiva (58), Grădiştea de Munte (72), Pecica (123)

133 – Biserică
Armăşeni (14), Caransebeş (33), Coşeiu (54), Drăgănescu (63), Găiseni (70), Giurgeni (71), Lieşti (92), Piteşti (126), Râmnicu Vâlcea (139), Rugăneşti (146), Satu Mare (149), Satu Mare (151), Satu Mare (152), Sic (158), Stolojani (165), Tăuţ (177), Teleac (185)

134 – Mănăstire
Frumuşeni (68), Găiseni (70), Lainici (89), Polovragi (130), Târgu Mureş (182)

2 – Descoperire funerară
Alba Iulia (8), Bucu (23), Bucureşti (24), Bucureşti (30), Capidava (32), Călineşti-Oaş (34), Drăgănescu (63), Hunedoara (76), Rapoltu Mare (136), Simeria (160), Suceava (166), Teliţa (186), Tismana (188)

21 – Necropolă
Alba Iulia (5), Alba Iulia (6), Alba Iulia (7), Alba Iulia (11), Armăşeni (14), Bucureşti (26), Ciocadia (45), Creţeştii de Sus (59), Desa (61), Enisala (64), Floreşti (67), Frumuşeni (68), Găiseni (70), Giurgeni (71), Hunedoara (78), Independenţa (81), Isaccea (83), Malaya Kopanya (97), Mangalia (100), Mangalia (102), Miercurea Sibiului (105), Moigrad (107), Nufăru (109), Pantelimonu de Sus (120), Polocin (129), Rotbav (145), Rugăneşti (146), Sarmizegetusa (148), Satu Mare (149), Săvârşin (153), Sibiu (157), Simeria (160), Suceava (167), Sultana (168), Tăuţ (177), Teleac (185), Teliţa (186)

211 – Necropolă plană
Cârlomăneşti (38), Cefa (39), Fântânele (65), Ostrov (114), Porţ (131), Reşca (142), Simeria (160), Stelnica (164), Sultana (168), Zimnicea (196)

212 – Necropolă tumulară
Brăduţ (19), Jurilovca (88), Lăpuş (90)

31 – Depozit/tezaur
Şimleu Silvaniei (173), Târsa (184)

311 – Depozit de bronzuri
Rapoltu Mare (136)

312 – Tezaur
Rapoltu Mare (136), Şimleu Silvaniei (173)

313 – Tezaur monetar
Grădiştea de Munte (72), Huşi (79), Şimleu Silvaniei (173)

4 – Exploatare/carieră
Beclean (17), Leliceni (91), Ţolici (190)

INDICE DE INSTITUŢII

Administraţia Patrimoniului Imobiliar Oradea	Oradea (113)
ArchaeoTek, Canada	Hălmeag (73)
ASPAA Aveyron	Luncaviţa (95)
British Museum, London	Miercurea Sibiului (105)
CCB Iaşi	Ruginoasa (147)
cIMeC	Bucşani (21), Sultana (169)
CISA - UAIC Iaşi	Isaiia (84)
CM Arad	Frumuşeni (68), Pecica (123), Săvârşin (153), Tauţ (177)
CM Bistriţa	Beclean (17), Fântânele (65)
CMB Suceava	Suceava (166)
CMIA Bacău	Fulgeriş (69)
CMJ Neamţ	Leliceni (91), Poduri (128), Roşiori (144), Şoimeni-Cimortan (174), Ţolici (190)
CMNM Iaşi	Ruginoasa (147)
CNCP - MNIR	Adamclisi (1), Bucşani (21), Bucşani (22), Cheia (41), Hârşova (74), Isaccea (82), Luncaviţa (95), Rotbav (145), Vităneşti (192)
CNMCD Târgovişte	Borduşani (18), Hârşova (74), Piatra Neamţ (124)
CNRS Besançon	Ţolici (190)
DJCCPCN Alba	Alba Iulia (12)
ELT Budapesta	Lăpuş (90), Moigrad (107)
F Museum, Cambridge	Poşta (133)
FIB	Adamclisi (1), Alba Iulia (6), Babadag (16), Bucşani (21), Bucureşti (27), Capidava (32), Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38), Craiva (58), Enisala (64), Istria (85), Mironeşti (106), Nufăru (109), Pietroasa Mică (125), Rotbav (145), Slava Rusă (161), Şimleu Silvaniei (173), Târcov (179), Teliţa (186)
FU Berlin	Corneşti (52), Lăpuş (90), Rotbav (145)
GEI-PROSECO Bucureşti	Adamclisi (1)
IA Iaşi	Isaccea (83), Oltina (112), Poduri (128), Ruginoasa (147), Scânteia (154), Slava Rusă (161)
IAB	Adamclisi (1), Bucşani (21), Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Bucureşti (30), Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38), Ciuperceni (47), Costişa (53), Covasna (57), Istria (85), Jurilovca (88), Luncaviţa (95), Nufăru (109), Ostrov (115), Rotbav (145), Slava Rusă (161), Stelnica (164), Târgşoru Vechi (180), Târguşor (183), Zimnicea (196)
IAB – Centrul de tracologie	Bucureşti (25), Mironeşti (106), Radovanu (135), Sultana (169)
IAFR Bucureşti	Cârlomăneşti (38), Slava Rusă (161)
IAIA Cluj	Adamclisi (1), Cluj-Napoca (49), Corneşti (52), Floreşti (67), Frumuşeni (68), Luna (94), Moigrad (107), Oradea (113), Tauţ (177), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182)
ICEM Tulcea	Babadag (16), Enisala (64), Isaccea (82), Isaccea (83), Jurilovca (88), Luncaviţa (95), Mahmudia (96), Nufăru (109), Poşta (133), Slava Rusă (161), Teliţa (186)
IF, Univ. din Erlagen-Nürnberg	Piatra Neamţ (124)
INMI	Bucureşti (27), Giurgeni (71), Tătărăştii de Sus (178)
ISPA Iaşi	Slava Rusă (161)
ISSEE Bucureşti	Jurilovca (88)
Liceul Sanitar din Sibiu	Alba Iulia (6)
Liceul Teoretic „Traian Doda”, Caransebeş	Iaz (80)
M Bârlad	Polocin (129)
M Brăilei	Babadag (16), Covasna (57), Hunedoara (76), Isaccea (83), Pietroasa Mică (125), Racoşu de Jos (134), Rotbav (145), Târcov (179), Teliţa (186), Turnu Măgurele (189)
M Tutrakan, Bulgaria	Radovanu (135)
MA Mangalia	Adamclisi (1), Albeşti (13), Isaccea (83), Mangalia (98), Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Mangalia (102)
MAE Corabia	Corabia (51)

MB Timişoara	Corneşti (52), Pecica (123), Şimleu Silvaniei (172), Timişoara (187)
MCC	Adamclisi (1)
MCC Franţa	Hârşova (74)
MCC Hunedoara	Cinciş-Cerna (43), Cinciş-Cerna (44), Hunedoara (76), Hunedoara (77), Hunedoara (78), Şimleu Silvaniei (172)
MCDR Deva	Cigmău (42), Corabia (51), Craiva (58), Grădiştea de Munte (72), Ocolişu Mic (110), Racoşu de Jos (134), Rapoltu Mare (136), Râşnov (140), Sarmizegetusa (148), Săvârşin (153), Târsa (184), Veţel (191)
MCG Olteniţa	Căscioarele (35), Mălăieştii de Jos (104), Radovanu (135), Sultana (168), Sultana (169)
MCR	Beclean (17), Leliceni (91), Olteni (111), Şoimeni-Cimortan (174)
MDJ Călăraşi	Borduşani (18), Hârşova (74), Sultana (168)
MG Năsăudean	Fântânele (65)
MHR Odorheiu Secuiesc	Satu Mare (149)
MI Galaţi	Lieşti (92), Negrileşti (108), Şuţeşti (175)
MINAC	Adamclisi (1), Albeşti (13), Capidava (32), Cheia (41), Hârşova (75), Oltina (112), Ovidiu (116), Pantelimonu de Sus (120), Târguşor (183)
Mission archéologique française	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
MJ Argeş	Piteşti (126), Zimnicea (196)
MJ Botoşani	Vorniceni (195)
MJ Buzău	Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38), Coţatcu (56), Enisala (64), Pietroasa Mică (125), Târcov (179)
MJ Giurgiu	Drăgănescu (63), Mironeşti (106)
MJ Gorj	Bumbeşti-Jiu (31), Ceplea (40), Ciocadia (45), Lainici (89), Polovragi (130), Roşia de Amaradia (143), Stolojani (165)
MJ Ialomiţa	Borduşani (18), Bucu (23), Giurgeni (71), Hârşova (74), Platoneşti (127), Stelnica (164), Vlădeni (193)
MJ Mureş	Moigrad (107), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182)
MJ Satu Mare	Călineşti-Oaş (34), Malaya Kopanya (97), Satu Mare (150), Satu Mare (151), Satu Mare (152), Sultana (168), Supuru de Sus (170)
MJ Vâlcea	Râmnicu Vâlcea (139)
MJERG Caransebeş	Caransebeş (33), Iaz (80)
MJI Braşov	Hălmeag (73), Racoşu de Jos (134), Râşnov (140), Râşnov (141)
MJI Teleorman	Ciuperceni (47), Măgura (103), Mălăieştii de Jos (104), Tătărăştii de Sus (178), Turnu Măgurele (189), Vităneşti (192), Zimnicea (196)
MJIA Maramureş	Călineşti-Oaş (34), Lăpuş (90)
MJIA Prahova	Coţatcu (56), Independenţa (81), Mălăieştii de Jos (104), Târgşoru Vechi (180)
MJIA Zalău	Coşeiu (54), Găiseni (70), Jac (87), Lompirt (93), Moigrad (107), Panic (117), Panic (118), Panic (119), Porţ (131), Porţ (132), Supuru de Sus (170), Şimleu Silvaniei (171), Şimleu Silvaniei (172), Şimleu Silvaniei (173)
MM Huşi	Armăşeni (15), Creţeştii de Sus (59), Dolheşti (62), Huşi (79), Răducăneni (138),
MMB	Brăneşti (20), Bucureşti (24), Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Bucureşti (30), Pasărea (121), Pasărea (122), Sultana (168), Vlădila (194)
MNB Sibiu	Capidava (32), Hunedoara (76), Miercurea Sibiului (105)
MNIR	Borduşani (18), Bucşani (21), Bucşani (22), Bucureşti (24), Bucureşti (25), Bucureşti (30), Căscioarele (35), Corabia (51), Coţatcu (56), Giurgeni (71), Hârşova (74), Isaccea (82), Istria (85), Jurilovca (88), Luncaviţa (95), Măgura (103), Mălăieştii de Jos (104), Nufăru (109), Ostrov (114), Ostrov (115), Răcarii de Jos (137), Râşnov (140), Sultana (168), Târcov (179), Veţel (191), Vităneşti (192), Vlădila (194)
MNIT	Alba Iulia (12), Căşeiu (36), Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (50), Covasna (57), Floreşti (67), Grădiştea de Munte (72), Istria (85), Miercurea Sibiului (105), Moigrad (107), Steierdorf (163)
MNUAI	Alba Iulia (2), Alba Iulia (3), Alba Iulia (4), Alba Iulia (5), Alba Iulia (6), Alba Iulia (7), Alba Iulia (8), Alba Iulia (9), Alba Iulia (10), Alba Iulia (11), Alba Iulia (12), Craiva (58)
MO Craiova	Cioroiu Nou (46), Desa (61), Giurgeni (71), Răcarii de Jos (137), Slăveni (162)
MO Cristuru Secuiesc	Cristuru Secuiesc (60), Filiaş (66), Rugăneşti (146)
MO Tecuci	Lieşti (92), Negrileşti (108)

MR Caracal	Reşca (42), Vlădila (194)
MRPF Turnu Severin	Izvoarele (86), Tismana (188)
MS Miercurea Ciuc	Armăşeni (14), Cotorman (55)
MTC Oradea	Cefa (39), Oradea (113)
MTF Făgăraş	Hălmeag (73)
PP Alba Iulia	Miercurea Sibiului (105)
RMGC	Craiva (58), Steierdorf (163)
SC Damasus SRL	Coşeiu (54), Găiseni (70), Şimleu Silvaniei (172)
Soprintendente del Mare Reg. Sicilia	Adamclisi (1)
Şc. „Nicolae Iorga", Bacău	Fulgeriş (69)
UAIC Iaşi	Isaccea (83), Ruginoasa (147), Slava Rusă (161)
UAIC Iaşi – ArheoInvest	Isaccea (83), Slava Rusă (161)
UAIM Bucureşti	Jurilovca (88)
UBB Cluj	Alba Iulia (6), Brăduţ (19), Căşeiu (36), Craiva (58), Fântânele (65), Floreşti (67), Frumuşeni (68), Grădiştea de Munte (72), Istria (85), Mahmudia (96), Moigrad (107), Ocolişu Mic (110), Panic (118), Panic (119), Sarmizegetusa (148), Veţel (191)
UCDC Bucureşti	Miercurea Sibiului (105)
UDJ Galaţi	Radovanu (135)
ULB Sibiu	Alba Iulia (6), Capidava (32), Hunedoara (76), Miercurea Sibiului (105), Ruginoasa (147)
Univ. Alba Iulia	Alba Iulia (5), Alba Iulia (7), Craiva (58), Frumuşeni (68), Miercurea Sibiului (105)
Univ. Bologna	Slava Rusă (161)
Univ. Bristol	Steierdorf (163)
Univ. Bucureşti	Alba Iulia (12), Capidava (32)
Univ. Craiova	Corabia (51), Desa (61), Reşca (142)
Univ. din Bayreuth	Piatra Neamţ (124)
Univ. Exeter	Corneşti (52)
Univ. Le Mans	Istria (85)
Univ. Londra	Mahmudia (96), Poşta (133)
Univ. Michigan	Pecica (123)
Univ. Minnesota	Istria (85)
Univ. Missouri	Pecica (123)
Univ. München	Lăpuş (90)
Univ. Piteşti	Veţel (191)
Univ. Reşiţa	Ruginoasa (147), Şoimeni-Cimortan (174)
Univ. San Francisco	Adamclisi (1), Scânteia (154)
Univ. Southampton	Poşta (133)
Univ. Târgu Mureş	Craiva (58)
Univ. Ujgorod	Malaya Kopanya (97)
Univ. Varşovia	Lăpuş (90)
Univ. Veneţia	Miercurea Sibiului (105)
UO Constanţa	Albeşti (13), Capidava (32), Slava Rusă (161)
USH	Bucureşti (25), Corabia (51), Mironeşti (106), Reşca (142)
UST Lille	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
UStCM Suceava	Suceava (166), Suceava (167)
UV Târgovişte	Piatra Neamţ (124), Pietroasa Mică (125), Radovanu (135), Rapoltu Mare (136), Râşnov (141), Sultana (169)
UV Timişoara	Corneşti (52), Timişoara (187)

INDICE DE PERSOANE

Achim, Irina Adriana — Istria (85), Slava Rusă (161)
Acrudoae, Ionuţ — Slava Rusă (161)
Ailincăi, Sorin — Babadag (16), Enisala (64), Luncaviţa (95)
Alföldy, Ágnes — Moigrad (107)
Alicu, Dorin — Sarmizegetusa (148)
Amon, Lucian — Corabia (51), Reşca (142)
Andreescu, Radian R. — Coţatcu (56), Măgura (103), Mălăieştii de Jos (104), Sultana (168), Vităneşti (192), Vlădila (194)
Androne, Olga — Sultana (168)
Angelescu, Mircea Victor — Istria (85)
Angeleski, Sote — Ruginoasa (147)
Anghelinu, Mircea — Piatra Neamţ (124)
Antone, Anca — Alba Iulia (6)
Aparaschivei, Dan — Isaccea (83), Slava Rusă (161)
Apati, Cristian — Oradea (113)
Apostol, Virgil — Istria (85), Jurilovca (88), Ostrov (114), Ostrov (115)
Ardelean, Marius — Panic (118), Panic (119), Şimleu Silvaniei (173)
Ardeţ, Adrian — Caransebeş (33), Iaz (80)
Ardeţ, Lucia Carmen — Iaz (80)
Asăndulesei, Andrei — Isaccea (83), Slava Rusă (161)
Astaloş, Ciprian — Satu Mare (150), Satu Mare (151), Satu Mare (152), Sultana (168)
Avram, Alexandru — Istria (85)
Avram, Dan — Porţ (131)
Avrămoiu, Eliza — Alba Iulia (6)
Babeş, Mircea — Cârlomăneşti (37), Stelnica (164)
Babu, Marius — Veţel (191)
Badea, Florin — Alba Iulia (6)
Balaur, Radu-Ştefan — Isaccea (83), Slava Rusă (161)
Barbu, Ioana — Simeria (160)
Barker, Alex W. — Pecica (123)
Barnea, Alexandru — Adamclisi (1)
Bauman, Ionel — Râşnov (140)
Baumann, Victor Heinrich — Isaccea (83)
Băcueţ Crişan, Dan — Lompirt (93), Panic (117), Panic (118), Panic (119), Porţ (131)
Băcueţ Crişan, Sanda — Lompirt (93), Panic (117), Porţ (131), Porţ (132)
Bădescu, Alexandru — Bucureşti (25), Istria (85)
Băeştean, Gică — Sarmizegetusa (148)
Băjenaru, Constantin — Ovidiu (116), Pantelimonu de Sus (120)
Băjenaru, Radu — Costişa (53)
Bălăşescu, Adrian — Adamclisi (1), Bucşani (21), Cheia (41), Hârşova (74), Isaccea (82), Luncaviţa (95), Rotbav (145), Vităneşti (192)
Băldescu, Irina — Istria (85)
Bălescu, Sanda — Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Bălos, Angelica — Racoşu de Jos (134), Rapoltu Mare (136)
Băltean, Ion Cornel — Steierdorf (163)
Bănăseanu, Anca — Nufăru (109), Ostrov (115)
Bărbulescu, Maria — Albeşti (13)

Bâltâc, Adela — Istria (85), Ostrov (114)
Bedreagă, Sânziana — Suceava (166), Suceava (167)
Bejenaru, Luminiţa — Isaccea (83)
Bejinariu, Ioan — Porţ (131)
Beldiman, Corneliu — Miercurea Sibiului (105)
Bem, Carmen — Bucşani (21), Sultana (168)
Bem, Cătălin — Bucşani (21), Bucşani (22)
Bereteu, Dinu — Istria (85)
Beşliu-Munteanu, Petre — Sibiu (155), Sibiu (156), Sibiu (157)
Beu-Dachin, Eugenia — Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (50)
Biagi, Paolo — Miercurea Sibiului (105)
Bilavschi, George — Isaccea (83)
Bîciu, Marius — Corabia (51)
Bîrzescu, Florina — Istria (85)
Bîrzescu, Iulian — Istria (85)
Bîrzu, Andreea — Bucşani (21)
Bobic, Dan — Steierdorf (163)
Bocan, Ionuţ — Ostrov (114)
Bodnár, Csaba — Lăpuş (90)
Bodó, Cristina — Grădiştea de Munte (72), Ocolişu Mic (110), Săvârşin (153)
Bogdan Cătăniciu, Ioana — Adamclisi (1)
Bogdan, Doru — Mahmudia (96), Poşta (133)
Bojică, Cătălin — Bucureşti (30), Pasărea (121), Pasărea (122)
Bondoc, Dorel — Cioroiu Nou (46), Răcarii de Jos (137), Slăveni (162)
Boneffile, Elisse — Isaccea (83)
Borbála Orbán Livia — Cristuru Secuiesc (60), Rugăneşti (146)
Boroneanţ, Adina — Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Ciuperceni (47)
Bota, Emilian Simion — Cluj-Napoca (48), Cluj-Napoca (50)
Botár István — Armăşeni (14), Cotorman (55)
Botond Rezi — Moigrad (107)
Bottez, Valentin — Istria (85)
Boţan, Sever — Slava Rusă (161)
Bounegru, George — Alba Iulia (5)
Brigand, Robin — Ţolici (190)
Budihală, Daniela — Floreşti (67)
Burnichioiu, Ileana — Frumuşeni (68)
Buzea, Dan Lucian — Beclean (17), Leliceni (91), Olteni (111), Şoimeni-Cimortan (174)
Buzoianu, Livia — Albeşti (13)
Calotoiu, Gheorghe — Ceplea (40), Lainici (89), Roşia de Amaradia (143)
Carabisi, Vlad — Cârlomăneşti (38)
Carp, Roxana — Târguşor (183)
Căpiţă, Carol — Adamclisi (1)
Cândea, Ionel — Turnu Măgurele (189)
Cârciumaru, Marin — Piatra Neamţ (124), Râşnov (141)
Cârstina, Ovidiu — Piatra Neamţ (124)
Chicideanu-Şandor, Monica — Cârlomăneşti (38)
Chira, Ioana — Fântânele (65)
Chiriac, Costel — Oltina (112), Slava Rusă (161)
Chiriac, Cristina — Alba Iulia (6)
Chiriţoiu, Alexandru — Istria (85)
Ciauşescu, Mihaela — Mahmudia (96)
Cincă, Adela — Steierdorf (163)

Ciobotaru, Dan	Timişoara (187)
Ciocănel, Camelia-Mirela	Brăneşti (20), Bucureşti (24), Bucureşti (28), Bucureşti (30)
Cioflan, Teodor	Piteşti (126)
Ciorbă, Ioan	Oradea (113)
Ciornei, Alexandru	Bucşani (21), Cârlomăneşti (37)
Ciubotă, Viorel	Malaya Kopanya (97)
Ciucălău, Daniel	Vorniceni (195)
Ciupercă, Bogdan	Independenţa (81), Târgşoru Vechi (180)
Ciurari, Paul	Suceava (166)
Ciută, Beatrice	Miercurea Sibiului (105)
Ciută, Marius Mihai	Miercurea Sibiului (105)
Cleşiu, Sorin	Bucureşti (30)
Cliante, Laurenţiu	Albeşti (13)
Cociş, Sorin	Cluj-Napoca (49), Floreşti (67), Luna (94)
Cojoc, Mirela	Corabia (51)
Colesniuc, Sorin Marcel	Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Mangalia (102)
Coman, Radu	Bucu (23), Platoneşti (127)
Comşa, Alexandra	Sultana (169)
Constantin, Cătălin	Cârlomăneşti (37), Pietroasa Mică (125), Târcov (179), Teliţa (186)
Constantin, Robert	Adamclisi (1), Mangalia (98)
Constantin, Silviu	Steierdorf (163)
Constantinescu, Mihai	Cârlomăneşti (38)
Corbu, Emilia	Vlădeni (193)
Cosac, Marian	Piatra Neamţ (124), Râşnov (141)
Costache-Bolocan, Daniel	Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38)
Costaş, Alina	Slava Rusă (161)
Costea, Corina	Cârlomăneşti (38)
Costea, Florea	Hălmeag (73), Racoşu de Jos (134)
Costel, Ilie	Lieşti (92), Negrileşti (108)
Coşuleţ, Stelian	Râşnov (140)
Covacef, Zaharia	Capidava (32), Hârşova (75)
Crăciunescu, Gabriel	Tismana (188)
Cristocea, Spiridon	Piteşti (126)
Crişan, Ioan	Cefa (39)
Crişan, Viorica	Covasna (57)
Croitoru, Costin	Şuţeşti (175)
Crupă, Ana	Râşnov (141)
Culic, Daniel	Coşeiu (54), Găiseni (70), Şimleu Silvaniei (171), Şimleu Silvaniei (172), Şimleu Silvaniei (173)
Cupcea, George	Sarmizegetusa (148)
Cupşa, Cosmina	Moigrad (107)
Custurea, Gabriel	Oltina (112)
Damian, Oana	Nufăru (109), Ostrov (115)
Damian, Paul	Bucureşti (30), Căscioarele (35), Istria (85), Ostrov (114)
Dan, Cristian	Râşnov (141)
Daroczi, Tibor	Cluj-Napoca (49), Floreşti (67)
Darvas, Lóránt	Armăşeni (14), Cotorman (55)
David, Daniel	Fulgeriş (69)
Dăbâca, Mircea	Istria (85)
Dejan, Ştefan	Suceava (167)
Deleanu, Simona	Alba Iulia (6)
Deleanu, Valentin	Alba Iulia (6)
Delinescu, Cătălin	Sarmizegetusa (148)

Demeny, Mihai	Bucureşti (27)
Demjén, Andrea	Satu Mare (149)
Derszi, Csongor	Frumuşeni (68), Oradea (113)
Diaconescu, Dragoş	Hunedoara (76), Miercurea Sibiului (105)
Diaconescu, Maria	Vorniceni (195)
Dietrich, Laura	Rotbav (145)
Dietrich, Oliver	Rotbav (145)
Dimofte, Daniela	Hârşova (74)
Dinu, Niculina	Isaccea (83)
Dobos, Alpár	Cluj-Napoca (49), Mahmudia (96), Moigrad (107)
Doboş, Adrian	Slava Rusă (161), Târguşor (183)
Dobrescu, Roxana	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Dobrinescu, Ionuţ Cătălin	Capidava (32), Târguşor (183)
Dolenschi, Ticu	Suceava (166), Suceava (167)
Domăneanţu, Catrinel	Istria (85)
Dragotă, Aurel	Alba Iulia (6)
Draşovean, Florin	Pecica (123)
Drăghici, Cristina	Ostrov (114),
Drâmbărean, Matei	Alba Iulia (12)
Dumbravă, Cristian	Corneşti (52)
Dumitraşcu, Valentin	Piatra Neamţ (124)
Dumitrescu, Claudia	Independenţa (81)
Dumitrescu, Ion	Veţel (191)
Dumitroaia, Gheorghe	Poduri (128), Ţolici (190)
Dumitru, Florin	Piatra Neamţ (124)
Dumitru, Mădălina	Măgura (103), Vităneşti (192)
Duţescu, Maria Magdalena	Capidava (32), Cârlomăneşti (37), Pietroasa Mică (125), Şimleu Silvaniei (173), Târcov (179), Teliţa (186)
Duţu, Andrei	Târcov (179)
El Susi, Georgeta	Miercurea Sibiului (105), Şimleu Silvaniei (172)
Ellis, Linda	Adamclisi (1), Scânteia (154)
Ene, Daniel	Capidava (32), Nufăru (109)
Ene, Irina	Giurgeni (71)
Fărnoagă, Smaranda	Istria (85), Târcov (179)
Ferencz, Iosif Vasile	Târsa (184)
Florea, Mihai	Isaccea (82), Luncaviţa (95), Sultana (168)
Flutur, Alexandru	Timişoara (187)
Frînculeasa, Alin	Independenţa (81), Mălăieştii de Jos (104)
Frunză, Tiberiu	Alba Iulia (5)
Furdui, Alexandru	Alba Iulia (6)
Furnică, Radu	Isaiia (84)
Gabudeanu, Roberta	Sultana (168)
Ganciu, Anca	Stelnica (164), Zimnicea (196)
Garvăn, Daniel	Leliceni (91), Poduri (128), Şoimeni-Cimortan (174), Ţolici (190)
Gavrilă, Elena	Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29)
Gămureac, Emilian	Adamclisi (1)
Găzdac, Angela	Moigrad (107)
Găzdac, Cristian	Floreşti (67), Moigrad (107)
Geba, Maria	Scânteia (154)
Georgescu, Adrian	Miercurea Sibiului (105)
Gergely, Balazs	Floreşti (67)
Ghenea, Ana	Slava Rusă (161)

Ghenghea, Alexandra	Cârlomăneşti (37), Târcov (179)
Gheorghiţă, Andreea	Slava Rusă (161)
Gheorghiu, Gabriela	Grădiştea de Munte (72)
Gheorghiu, Raluca	Alba Iulia (5), Alba Iulia (7)
Gherase, Mircea	Steierdorf (163)
Gherghe, Petre	Corabia (51), Desa (61), Reşca (142)
Ghieorghievici, Andrei	Independenţa (81)
Gindele, Robert	Malaya Kopanya (97), Satu Mare (150), Satu Mare (151), Satu Mare (152), Supuru de Sus (170)
Glodariu, Ioan	Grădiştea de Munte (72), Ocolişu Mic (110)
Gogâltan, Florin	Corneşti (52), Floreşti (67)
Gonciar, Andrei	Hălmeag (73)
Goval, Emilie	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Grigoraş, Laurenţiu	Coţatcu (56)
Grigore, Ioana	Istria (85), Ostrov (114)
Gudea, Nicolae	Moigrad (107)
Hambach, Ulrich	Piatra Neamţ (124)
Haită, Constantin	Bucşani (21), Bucşani (22), Hârşova (74), Isaccea (82), Luncaviţa (95), Vităneşti (192)
Haynes, Ian	Mahmudia (96)
Hânceanu, George	Roşiori (144)
Heeb, Bernhard	Corneşti (52)
Hérisson, David	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Hortopan, Dumitru	Bumbeşti-Jiu (31), Ciocadia (45), Polovragi (130), Roşia de Amaradia (143), Stolojani (165)
Hurezan, George Pascu	Frumuşeni (68), Pecica (123), Săvârşin (153), Tauţ (177)
Huşleag, Arina	Scânteia (154)
Hügel, Peter	Săvârşin (153)
Iacob, Cristian	Slava Rusă (161)
Iacob, Mihaela	Slava Rusă (161)
Iamandi, Daniela	Piatra Neamţ (124)
Iaroslavschi, Eugen	Grădiştea de Munte (72)
Ignat, Theodor	Sultana (168), Vlădila (194)
Ilie, Ana	Borduşani (18), Hârşova (74)
Inel, Constantin	Alba Iulia (4), Alba Iulia (8), Alba Iulia (9), Alba Iulia (10), Alba Iulia (11), Alba Iulia (12)
Ion, Alexandra	Cârlomăneşti (38), Sultana (168)
Ionaşcu, Adrian	Corneşti (52)
Ionescu, Mihai	Adamclisi (1), Mangalia (98), Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Mangalia (102)
Ionescu, Mihai Severus	Adamclisi (1)
Iordan, Tudor	Sultana (168)
Iosifaru, Mariana	Râmnicu Vâlcea (139)
Iosipescu, Raluca-Georgeta	Bucureşti (27), Tătărăştii de Sus (178)
Iov, Claudiu	Moigrad (107)
Ipingău, Tiberiu Ionuţ	Râşnov (141)
Isac, Adriana	Căşeiu (36)
Isac, Dan	Căşeiu (36)
Istina, Lăcrămioara Elena	Fulgeriş (69)
István, Bajusz	Moigrad (107)
Izdrăila, Gabriel	Craiva (58)
János, Júdit	Lăpuş (90)

Jianu, Mircea	Râşnov (141)
Jugănaru, Gabriel	Babadag (16), Enisala (64), Teliţa (186)
Jumaili, Omar Al	Cârlomăneşti (37)
Kacsó, Carol	Lăpuş (90)
Kaminski, Stefan	Lăpuş (90)
Kavruk, Valerii	Beclean (17), Leliceni (91), Olteni (111), Şoimeni-Cimortan (174)
Kelemen, Imola	Simeria (160)
Knapik, Aleksandra	Lăpuş (90)
Kopal, Pavel	Lăpuş (90)
Kopany, Darida	Corneşti (52)
Kopeczny, Zsuzsanna	Timişoara (187)
Kotigorosko, Vjaceslav	Malaya Kopanya (97)
Körösfői Zsolt	Cristuru Secuiesc (60), Filiaş (66), Rugăneşti (146)
Kralisch, Michael	Lăpuş (90)
Kuc, Marcin	Lăpuş (90)
Lascu, Ilie	Alba Iulia (5)
László Lenkey	Moigrad (107)
Lazarovici, Cornelia-Magda	Ruginoasa (147), Scânteia (154)
Lazarovici, Gheorghe	Ruginoasa (147), Steierdorf (163), Şoimeni-Cimortan (174)
Lazăr, Cătălin	Alba Iulia (6)
Lazăr, Cătălin	Bucureşti (30), Sultana (168)
Lăbănuş, Ionela	Alba Iulia (6)
Lăzărescu, Vlad	Istria (85), Oradea (113)
Lefevre, Bertrand	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Lehoneac, Mihaela	Slava Rusă (161)
Lichiardopol, Dan	Independenţa (81), Mălăieştii de Jos (104), Târgşoru Vechi (180)
Liţu, Alexandra	Istria (85)
Locheron, Laurent	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Lockyear, Kris	Poşta (133)
Luca, Sabin Adrian	Hunedoara (76), Miercurea Sibiului (105), Silvaşu de Jos (159)
Lumezeanu, Angela	Mahmudia (96)
Lungu, Liviu	Adamclisi (1), Pantelimonu de Sus (120)
Lungu, Simona	Radovanu (135)
Lungu, Vasilica	Jurilovca (88)
Lupescu, Radu	Sic (158), Şimleu Silvaniei (172)
Lupu, Emil	Bucureşti (27)
Magyarosi, Attila	Oradea (113)
Maille, Michel	Luncaviţa (95)
Mamalaucă, Mircea	Polocin (129)
Manea, Cristian Dumitru	Tismana (188)
Marc, Antoniu	Craiva (58), Târsa (184)
Marchiş, Ioana	Şimleu Silvaniei (173)
Marcu Istrate, Daniela	Găiseni (70), Sic (158), Şimleu Silvaniei (172)
Marcu, Felix	Sarmizegetusa (148)
Marcu, Liliana	Slava Rusă (161)
Mareş, Ion	Suceava (166), Suceava (167)
Marinescu, Andreea	Pietroasa Mică (125)
Marinescu, George	Beclean (17), Fântânele (65)
Marinescu-Bîlcu, Silvia	Bucşani (21)
Marinoiu, Vasile	Bumbeşti-Jiu (31), Ciocadia (45), Lainici (89), Polovragi (130), Stolojani (165)
Marta, Doru	Oradea (113)

Marta, Liviu	Călineşti-Oaş (34), Malaya Kopanya (97), Satu Mare (151)
Maschio, Romeo	Piteşti (126)
Mateescu, Răzvan	Grădiştea de Munte (72)
Matei, Alexandru V.	Jac (87), Panic (118), Panic (119), Porţ (131), Porţ (132), Supuru de Sus (170)
Matei, Gheorghe	Giurgeni (71), Stelnica (164)
Matei, Sebastian	Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38), Pietroasa Mică (125), Târcov (179)
Matiş, Anca Daniela	Alba Iulia (6)
Măgureanu, Andrei	Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Bucureşti (30), Târgşoru Vechi (180)
Măgureanu, Despina	Bucureşti (30), Cârlomăneşti (37)
Măndescu, Dragoş	Piteşti (126), Zimnicea (196)
Mănucu-Adameşteanu, Gheorghe	Brăneşti (20), Bucureşti (24), Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29), Bucureşti (30), Pasărea (121), Pasărea (122)
Mănucu-Adameşteanu, Mihaela	Jurilovca (88)
Mărginean, Florin	Frumuşeni (68), Săvârşin (153), Tauţ (177)
Mărgineanu-Cârstoiu, Monica	Covasna (57), Istria (85), Jurilovca (88), Ostrov (115)
Mecu, Laurenţiu	Radovanu (135), Sultana (169)
Mehedinţeanu, Constantin	Bucureşti (27), Tătărăştii de Sus (178)
Merlan, Vicu	Armăşeni (15), Creţeştii de Sus (59), Dolheşti (62), Huşi (79), Răducăneni (138)
Metzner-Nebelsick, Carola	Lăpuş (90)
Micu, Cristian Leonard	Isaccea (82), Luncaviţa (95)
Midvichi, Natalia	Slava Rusă (161)
Mihai, Dana	Bucureşti (27), Giurgeni (71), Tătărăştii de Sus (178)
Mihai, George	Reşca (142)
Mihail, Florian	Isaccea (82), Luncaviţa (95)
Mihály, Pethe	Moigrad (107)
Mihăilescu-Bîrliba, Lucreţiu	Slava Rusă (161)
Milea, Florentina	Cârlomăneşti (37)
Milea, Raluca	Alba Iulia (12)
Mircea, Nicu	Lieşti (92)
Mirea, Pavel	Măgura (103), Vităneşti (192)
Miriţoiu, Nicolae	Slava Rusă (161)
Miron, Costin	Capidava (32)
Mitar, Cristina	Corabia (51), Râşnov (140), Veţel (191)
Mitrovici, Milena	Istria (85)
Mizgan Vasile	Frumuşeni (68)
Mocanu, Marian	Slava Rusă (161)
Mocanu, Radu- Florin	Isaccea (83), Slava Rusă (161)
Moertz, Tobias	Rotbav (145)
Moga, Vasile	Alba Iulia (2), Alba Iulia (3), Alba Iulia (4), Alba Iulia (5), Alba Iulia (7), Craiva (58)
Moise, Cosmin	Bucureşti (27)
Moldovan, Oana	Steierdorf (163)
Moldoveanu, Katia	Vităneşti (192)
Molnar, Zsolt	Floreşti (67)
Monah, Dan	Poduri (128)
Morintz, Alexandru	Bucureşti (25), Radovanu (135)
Mototolea, Aurel	Oltina (112)
Motzoi-Chicideanu, Ion	Cârlomăneşti (37), Cârlomăneşti (38)
Muja, Cristina	Bucşani (21), Stelnica (164), Zimnicea (196)
Munteanu, Florentin	Cârlomăneşti (37), Istria (85)
Munteanu, Lucian	Slava Rusă (161)
Munteanu, Roxana Elena	Leliceni (91), Poduri (128), Ţolici (190)

Munteanu, Simona	Bucu (23), Platoneşti (127),
Murătoreanu, George	Râşnov (141)
Mustaţă, Silvia	Cluj-Napoca (49), Floreşti (67), Moigrad (107)
Muşeţeanu, Crişan	Bucşani (21), Bucşani (22)
Nandor, Mihalka	Oradea (113)
Nălbitoru, Alexandru	Radovanu (135)
Neaga, Iulia	Piatra Neamţ (124)
Neagoe, Marin Iulian	Tismana (188)
Neagu, Alexandru	Istria (85)
Neagu, Alina	Slava Rusă (161)
Neagu, George	Cheia (41)
Neagu, Marian	Sultana (168)
Nebelsick, Louis D.	Lăpuş (90)
Negrei, Dimitrie	Caransebeş (33), Iaz (80)
Negru, Mircea	Bucureşti (25), Corabia (51), Reşca (142)
Németh, Rita	Moigrad (107)
Nestorescu, Cristian	Bucureşti (24), Bucureşti (26), Bucureşti (29)
Nica, Marin	Vlădila (194)
Nica, Tiberiu	Mălăieştii de Jos (104), Radovanu (135), Sultana (168), Sultana (169)
Nicola, Dorin	Poduri (128)
Nicolae, Alexandru	Albeşti (13), Mangalia (98)
Nicolae, Cătălin	Bucşani (21), Sultana (168)
Nicolae, Constantin	Hârşova (75)
Nicolae, Corina	Răcarii de Jos (137)
Nicolăescu, Monica	Cârlomăneşti (37), Pietroasa Mică (125), Târcov (179), Teliţa (186)
Nicu, Mircea	Negrileşti (108)
Niculică, Bogdan Petru	Suceava (166), Suceava (167)
Nistor, Bogdan	Alba Iulia (6)
Niţă, Loredana	Piatra Neamţ (124)
Niţu, Andreea Alina	Râşnov (141)
Niţu, Elena-Cristina	Râşnov (141)
Nopcea, Cătălin	Ovidiu (116), Pantelimonu de Sus (120)
Nuţu, George	Slava Rusă (161)
O'Shea, John M.	Pecica (123)
Oană, Virginia	Sultana (168)
Oargă, Ovidiu	Alba Iulia (4), Alba Iulia (8), Alba Iulia (9), Alba Iulia (10), Alba Iulia (11)
Olariu, Cristian	Adamclisi (1)
Olariu, Cristina	Vităneşti (192)
Oprea, Robert	Râşnov (141)
Opriş, Ioan Carol	Capidava (32)
Osińska, Aleksandra	Lăpuş (90)
Ota, Radu	Alba Iulia (2), Alba Iulia (7)
Pahaut, Alexine	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Panait, Dana	Mironeşti (106)
Panait, Marin	Mironeşti (106)
Panaite, Adriana	Adamclisi (1)
Pandrea, Stănică	Şuţeşti (175), Şuţeşti (176)
Papp, Viorel	Rapoltu Mare (136)
Papuc, Gheorghe	Adamclisi (1), Ovidiu (116), Pantelimonu de Sus (120)
Paraschiv, Dorel	Slava Rusă (161)
Paraschiv, Eugen	Ostrov (114)

Parnic, Andreea	Borduşani (18), Hârşova (74)
Parnic, Valentin	Borduşani (18), Hârşova (74), Sultana (168)
Pascale, Alina	Istria (85)
Pascu, Ioan Fedor	Coşeiu (54)
Pavel, Romică	Rapoltu Mare (136)
Paveleţ, Eugen	Coţatcu (56), Mălăieştii de Jos (104)
Pătraşcu, Valentin	Ceplea (40)
Păucean, Liana	Alba Iulia (6)
Păunescu, Anca	Giurgeni (71)
Păunov, Petkov Emil	Radovanu (135)
Pârnău, Radu	Slava Rusă (161)
Pârvulescu, Cosmin Dan	Pasărea (122)
Pâslaru, Ion	Mangalia (99), Mangalia (100), Mangalia (101), Mangalia (102)
Pendea, Florin	Steierdorf (163)
Perju, Mădălina	Slava Rusă (161)
Pescaru, Adriana	Cigmău (42), Ocolişu Mic (110), Rapoltu Mare (136)
Pescaru, Eugen	Cigmău (42), Ocolişu Mic (110)
Petculescu, Alexandru	Târguşor (183)
Petculescu, Liviu	Corabia (51), Râşnov (140), Veţel (191)
Petiş, Ioniţă	Sarmizegetusa (148)
Petrescu, Sorin Marius	Steierdorf (163)
Petrovszki, Judith	Moigrad (107)
Piftor, Valentin	Slava Rusă (161)
Pinter, Zeno	Capidava (32)
Piso, Ioan	Sarmizegetusa (148)
Pîrvulescu, Cosmin-Dan	Bucureşti (24), Bucureşti (28), Bucureşti (30)
Plantos, Cristinel	Craiva (58)
Pollard, Joshua	Steierdorf (163)
Pop, Dan	Călineşti-Oaş (34)
Pop, Horea	Coşeiu (54), Găiseni (70), Porţ (131), Şimleu Silvaniei (171), Şimleu Silvaniei (172)
Popa, Traian	Mironeşti (106)
Popescu, Adrian	Poşta (133)
Popescu, Anca-Diana	Costişa (53)
Popescu, Andra	Corneşti (52)
Popescu, Gabriel	Târguşor (183)
Popescu, Irina	Giurgeni (71)
Popescu, Mariana-Cristina	Covasna (57)
Popescu, Raluca	Bucureşti (26), Bucureşti (27), Bucureşti (28), Bucureşti (29)
Popovici, Dragomir	Borduşani (18), Hârşova (74)
Popovici, Sabin	Vlădila (194)
Popuşoi, Eugenia	Polocin (129)
Potârniche, Tiberiu	Capidava (32)
Preda, Roxana	Corneşti (52)
Preoteasa, Constantin	Poduri (128)
Pripon, Emanoil	Şimleu Silvaniei (173)
Prohnenko, Igor	Malaya Kopanya (97)
Pupeză, Luca Paul	Cluj-Napoca (48), Grădiştea de Munte (72)
Purece, Silviu Istrate	Hunedoara (76)
Quaranta, Marta	Slava Rusă (161)
Radu, Laurenţiu	Isaccea (83)
Radu, Valentin	Adamclisi (1), Bucşani (21), Cheia (41), Hârşova (74), Isaccea (82), Luncaviţa (95),

	Rotbav (145), Vităneşti (192)
Randoin, Bernard	Hârşova (74)
Raţ, Aliona	Alba Iulia (6)
Raţiu, Alexandru	Capidava (32)
Rădulescu, Alexandru	Timişoara (187)
Renţa, Elena	Bucu (23), Platoneşti (127), Stelnica (164)
Ridiche, Florin	Desa (61)
Rişcuţa, Nicolae Cătălin	Târsa (184)
Rogobete, Carmen	Istria (85)
Roman, Cosmin	Sic (158), Şimleu Silvaniei (172)
Roman, Cristian Constantin	Cinciş-Cerna (43), Cinciş-Cerna (44), Hunedoara (76), Hunedoara (77), Hunedoara (78), Sarmizegetusa (148), Silvaşu de Jos (159)
Roman, Delia-Maria	Cinciş-Cerna (43), Hunedoara (77), Hunedoara (78), Şimleu Silvaniei (172)
Rubel, Alexander	Slava Rusă (161)
Rustoiu, Gabriel Tiberiu	Alba Iulia (6), Floreşti (67)
Rusu, Adrian Andrei	Frumuşeni (68), Oradea (113), Tauţ (177), Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182)
Rusu, Vera	Jurilovca (88)
Rusu-Bolindeţ, Viorica	Alba Iulia (12), Istria (85)
Salomeia, Paul	Armăşeni (15), Creţeştii de Sus (59), Dolheşti (62), Huşi (79), Răducăneni (138)
Samson, Andra	Nufăru (109)
Sandu, Ciprian	Bucureşti (27), Tătărăştii de Sus (178)
Saulea, Iulia	Pasărea (121)
Sava, Victor	Săvârşin (153), Tauţ (177),
Savu, Lucica Olga	Hălmeag (73), Racoşu de Jos (134)
Sârbu, Dorin	Bucureşti (26), Târgşoru Vechi (180)
Scarlat, Letiţia	Ruginoasa (147)
Sena, Eric De	Jac (87)
Schultz, Ulrich	Lăpuş (90)
Schuster, Cristian F.	Bucureşti (25), Mironeşti (106), Radovanu (135)
Scuderi, Alberto	Adamclisi (1)
Scurtu, Florin	Adamclisi (1)
Sherwood, Sarah	Pecica (123)
Sima, Darius	Grădiştea de Munte (72)
Simion, Gavrilă	Teliţa (186)
Sîrbu, Valeriu	Covasna (57), Hunedoara (76), Pietroasa Mică (125), Racoşu de Jos (134), Săvârşin (153), Şuţeşti (175), Şuţeşti (176), Târcov (179), Teliţa (186)
Sly, Tim	Poşta (133)
Soameş, Dănilă	Steierdorf (163)
Sófalvi, András	Satu Mare (149), Teleac (185)
Soficaru, Andrei	Slava Rusă (161), Sultana (168)
Soos Zoltan	Târgu Mureş (181), Târgu Mureş (182)
Sora, Viorel	Râşnov (141)
Spataro, Michaela	Miercurea Sibiului (105)
Spindler, Susanne	Lăpuş (90)
Stanc, Simina	Slava Rusă (161)
Stăncescu, Roxana	Rapoltu Mare (136), Simeria (160),
Stănică, Aurel	Isaccea (83), Luncaviţa (95), Nufăru (109)
Stîngă, Ion	Izvoarele (86)
Steguweit, Leif	Piatra Neamţ (124)
Stoenescu, Adelina	Tauţ (177),
Stoian, Gabriel	Capidava (32)
Stoian, Viorel	Şuţeşti (175), Şuţeşti (176)

Suceveanu, Alexandru	Istria (85)
Suciu, Cosmin	Miercurea Sibiului (105)
Suciu, Mircea	Moigrad (107)
Szabolcs, Ferencz	Floreşti (67), Luna (94)
Székely, Attila	Cristuru Secuiesc (60), Filiaş (66)
Székely, Zsolt	Brăduţ (19)
Szentmiklosi, Alexandru	Corneşti (52), Pecica (123)
Szilamér-Péter, Pánczél	Moigrad (107)
Szilard, Gal	Simeria (160)
Szőcs, Péter Levente	Satu Mare (150), Satu Mare (151), Satu Mare (152)
Şandric, Ionuţ	Sultana (168)
Şchiopu, Iulian	Hălmeag (73)
Şerban, Nicolae	Pietroasa Mică (125)
Şerbănescu, Done	Căscioarele (35), Radovanu (135), Sultana (169)
Ştefan, Cristian	Bucureşti (28), Luncaviţa (95), Rotbav (145)
Ştefan, Dan	Capidava (32), Cârlomăneşti (37), Pietroasa Mică (125), Şimleu Silvaniei (173), Târcov (179), Teliţa (186)
Ştefănescu, Alis	Veţel (191)
Ştefănescu, Radu	Râşnov (141), Racoşu de Jos (134)
Ştirbu, Maria	Ruginoasa (147), Scânteia (154)
Talmaţchi, Cristina	Hârşova (75), Oltina (112)
Talmaţchi, Gabriel	Adamclisi (1), Pantelimonu de Sus (120)
Tamás, Lipovics	Moigrad (107)
Tamba, Dumitru Gh.	Moigrad (107)
Tănase, Daniela	Şimleu Silvaniei (172), Timişoara (187)
Tănăsescu, Bogdan	Drăgănescu (63)
Tecar, Monica Voichiţa	Cluj-Napoca (50)
Tencariu, Adrian Felix	Isaiia (84)
Teodor, Eugen S.	Răcarii de Jos (137)
Timoc, Călin	Timişoara (187)
Timofan, Anca	Alba Iulia (2), Alba Iulia (3), Alba Iulia (4), Istria (85)
Timofte, Ştefan	Istria (85)
Tincu, Sorin	Cinciş-Cerna (43), Cinciş-Cerna (44), Hunedoara (77), Hunedoara (78), Silvaşu de Jos (159)
Toda, Oana	Istria (85), Oradea (113)
Toderaş, Meda	Bucureşti (26), Bucureşti (28), Bucureşti (29)
Topoleanu, Florin	Mahmudia (96), Poşta (133)
Torcică, Ionuţ	Ciuperceni (47), Măgura (103), Mălăieştii de Jos (104), Vităneşti (192), Zimnicea (196)
Trohani, George	Coţatcu (56), Târcov (179)
Tudor, Raul	Alba Iulia (6)
Tuffreau, Alain	Ciuperceni (47), Târguşor (183)
Tulugea, Claudiu Aurel	Râmnicu Vâlcea (139)
Turcu, Christine Marie	Istria (85)
Tusa, Sebastiano	Adamclisi (1)
Tuţulescu, Ion	Râmnicu Vâlcea (139)
Ţârlea, Alexandra Clara	Babadag (16), Enisala (64), Istria (85), Rotbav (145)
Ţentea, Ovidiu	Sarmizegetusa (148)
Ţiplic, Marian	Capidava (32)
Ţînţăreanu, Ecaterina	Tătărăştii de Sus (178), Turnu Măgurele (189), Zimnicea (196)
Ţurcanu, Senica	Ruginoasa (147), Scânteia (154)
Ţuţuianu, Costin Daniel	Simeria (160)
Ulieriu, Theodor	Istria (85)

Ungureanu, Cătălina	Suceava (166)
Urduzia, Claudia	Capidava (32)
Ureche, Petre	Sarmizegetusa (148)
Urian, Cosmin-Marcel	Alba Iulia (6)
Ursachi, Laurenţiu	Polocin (129)
Ursachi, Vasile	Roşiori (144)
Ursulescu, Nicolae	Isaiia (84)
Ursuţiu, Adrian	Cluj-Napoca (49), Floreşti (67), Luna (94), Simeria (160)
Uţă, Lucian	Poduri (128)
Vaida, Dan Lucian	Fântânele (65)
Vasile, Gabriel	Bucureşti (24), Luncaviţa (95), Nufăru (109)
Vasile, Mihai	Nufăru (109)
Vasiliţă, Ştefan	Istria (85)
Vass Lóránt	Moigrad (107)
Venedict, Bogdan-Alexandru	Isaccea (83), Slava Rusă (161)
Vernescu, Mirela	Babadag (16), Enisala (64), Rotbav (145)
Vlad, Florin	Borduşani (18), Hârşova (74)
Voicu, Bogdan	Independenţa (81), Slava Rusă (161)
Voicu, Marius	Alba Iulia (6)
Voinea, Valentina-Mihaela	Cheia (41)
Vornicu, Andreea	Isaiia (84)
Vornicu, Diana-Măriuca	Isaiia (84)
Vulpe, Alexandru	Costişa (53), Rotbav (145)
Weller, Olivier	Ţolici (190)
Wiecken, Julia M.	Corneşti (52)
Woidich, Manfred	Corneşti (52)
Zaharia, Pompilia	Măgura (103), Vităneşti (192)
Zaharia, Ramona	Slava Rusă (161)
Zambory, Mihaly-Tibor	Bucureşti (24), Bucureşti (26), Bucureşti (29)
Zilhão, João	Steierdorf (163)
Zimmermann, Konrad	Istria (85)
Zsolt, Nyárádi	Satu Mare (149), Teleac (185)

DATE STATISTICE ALE DIRECŢIEI MONUMENTE ISTORICE ŞI ARHEOLOGIE REFERITOARE LA CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN ANUL 2007

Numărul de şantiere pe tipuri de cercetare:

	Nr. şantiere
Cercetări sistematice	141
Cercetări preventive	484
Supravegheri arheologice	444
Evaluări de teren	46
TOTAL	**1115**

Numărul de şantiere pe regiuni istorice:

	Banat	Dobrogea	Crişana şi Maramureş	Moldova	Muntenia	Oltenia	Transilvania
Cercetări sistematice	21	28	3	16	24	12	37
Cercetări preventive	5	111	16	61	70	40	181
Supravegheri arheologice	5	179	4	80	53	17	106
Evaluări de teren	3	7	8	3	7	2	16
TOTAL	**34**	**325**	**31**	**160**	**154**	**71**	**340**

Numărul de şantiere pe judeţe:

Judeţ	Cercetări sistematice	Cercetări preventive	Supravegheri arheologice	Evaluări de teren	TOTAL
Alba	5	61	5	4	**75**
Arad	4	1	0	0	**5**
Argeş	1	3	1	0	**5**
Bacău	1	2	0	0	**3**
Bihor	1	9	0	0	**10**
Bistriţa Năsăud	2	8	1	1	**12**
Botoşani	0	5	17	1	**23**
Braşov	5	9	12	1	**27**
Brăila	2	28	12	0	**42**
Bucureşti	1	27	18	3	**49**
Buzău	8	7	2	0	**17**
Caraş Severin	8	2	4	1	**15**
Călăraşi	6	1	0	0	**7**
Cluj	2	43	23	1	**69**
Constanţa	16	92	153	5	**266**
Covasna	1	5	0	0	**6**
Dâmboviţa	0	11	23	0	**34**
Dolj	3	4	2	0	**9**
Galaţi	0	3	3	0	**6**
Giurgiu	2	4	0	0	**6**
Gorj	3	5	0	0	**8**
Harghita	1	8	14	0	**23**
Hunedoara	9	20	33	4	**66**
Ialomiţa	7	1	0	0	**8**
Iaşi	1	5	7	0	**13**
Ilfov	0	17	9	4	**30**
Maramureş	1	3	1	3	**8**
Mehedinţi	1	4	0	0	**5**
Mureş	2	10	1	1	**14**
Neamţ	4	1	0	2	**7**
Olt	5	5	1	1	**12**
Prahova	4	6	2	0	**12**
Satu Mare	1	4	3	5	**13**
Sălaj	5	15	9	2	**31**
Sibiu	4	2	8	2	**16**
Suceava	0	3	10	0	**13**
Teleorman	4	0	0	0	**4**
Timiş	9	2	1	2	**14**
Tulcea	12	19	26	2	**59**
Vaslui	0	3	27	0	**30**
Vâlcea	0	22	14	1	**37**
Vrancea	0	4	2	0	**6**

ISBN 978-973-7930-13-2